This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
  Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
  Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
  Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
  Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsätt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsätt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk `http://books.google.com/`

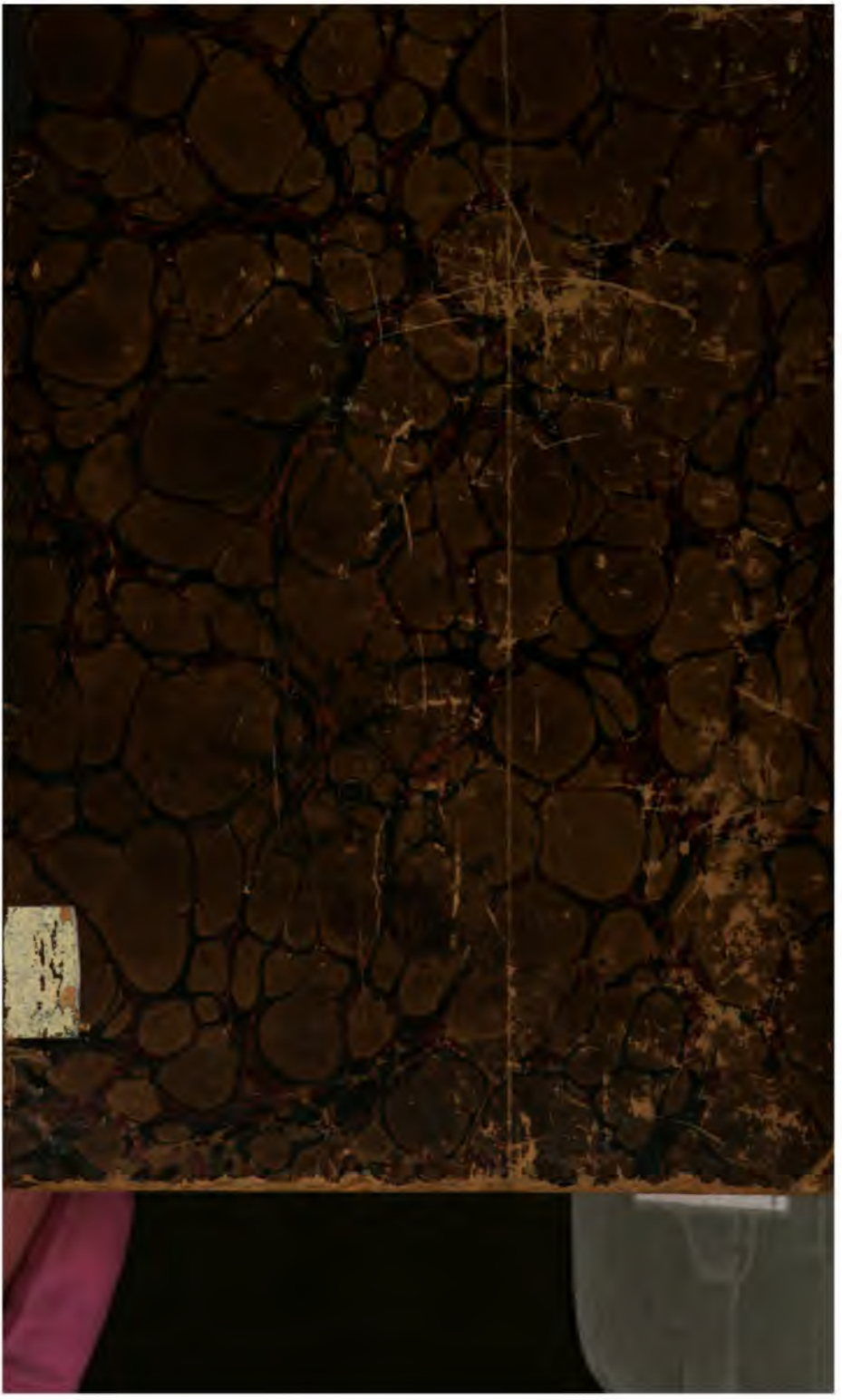

2206
3.65
1990

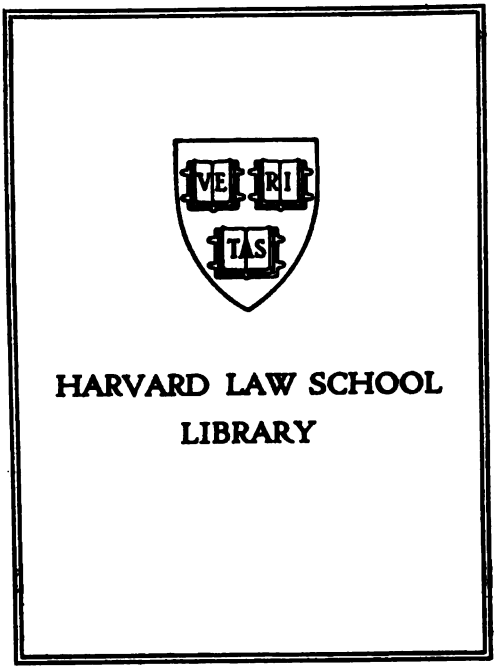

Sweden. Laws, statutes, etc. Swedish

Sweriges Rikes Lag,

till efterlefnad ſtadfäſtad år 1736,

tillika med

Straff-Lagen,

utfärdad år 1864,

äfwenſom

anmärkningar och tillägg, innehållande de allmänna lagen närmaſt tillhörande författningar och ſtadganden, hwilka utkommit intill den 15 Oktober 1874;

jemte

Bihang och Regiſter.

Af

R. W. Lundequiſt.

Trettonde Upplagan.

Stockholm.
P. A. Huldbergs Bokhandel.
11 Regeringsgatan 11.

SVE

Stockholm,
tryckt hos J. W. Holm,
1874.

Förord.

Ehuru wid utgifwandet af denna nya upplaga hufwudsakligen blifwit följd samma plan som i de föregående upplagorne, hwilken genom dem är i allmänhet känd, bör dock till underrättelse för den med dessa arbeten obekante några upplysningar i berörda hänseende meddelas.

Sedan den ännu wäsentligen gällande allmänna lagboken den 23 Januari 1736 af Konungen till efterlefnad stadfästades hafwa tid efter annan utfärdats en mängd i lagbokens stadganden mer eller mindre ingripande författningar, af hwilka en del uttryckligen förklara, att genom dem förlänas förändrad lydelse åt wissa lagens rum, då deremot de öfrige, utan att sålunda åt något lagrum meddela ny lydelse, ändock i ett eller flere af lagbokens stadganden göra ändring. Författningarne af det förra slaget hafwa alla blifwit här iakttagne på det sätt, att de genom dem ändrade lagrum alltid blifwit tryckta i enlighet med den stadgade nya lydelsen eller, der samma lagrum gång efter annan ändrats, i enlighet med den nu gällande, hwarjemte wid lagrummets slut anmärkts datum å den sålunda återgifna författningen. Det senare slaget författningar hafwa deremot, då de ansett böra i detta arbete inrymmas, blifwit med mindre tryck införde under den paragraf i lagboken, dit de ansetts närmast höra, eller ock, dereft de warit af större widlyftighet eller af annan orsak ej bordt på nämnda sätt meddelas, blifwit hänwisade till ett särskildt **Bihang**, i hwilket, sid. 315 o. f., jemwäl intagits omförmälda ändrade lagrums numera icke gällande lydelser. De paragrafer i lagboken, som uttryckligen blifwit helt och hållet upphäfna eller eljest till följd af nyare stadganden upphört att gälla, utan att åt dessa lagrum gifwits ny lydelse, hafwa wäl blifwit hwar på sitt rum intagne, men utmärkts med mindre tryck och inneslutits inom [ ], hwarjemte tillagts uppgift å den författning, till följd hwaraf lagrummet upphört att gälla. Äfwen större eller mindre delar af sådana lagrum, som icke i allo upphört att gälla, hafwa blifwit satte inom nyssnämnda tecken, då dessa delar icke widare äro gällande eller endast med någon inskränkning gälla, i hwilket afseende upplysning meränders finnes på hwarje ställe bifogad.

Äfwen wid de i **Bihanget** intagna författningar hafwa skedda ändringar iakttagits hufwudsakligen på samma sätt, som om ändringarna i lagbokens text här ofwan är nämndt. — Angående den sid.

315 o. f. meddelade gamla lagtexten bör anmärkas, att deri icke finnas upptagne lagbokens Mißgerningsbalk och Straffbalk, ehuru dessa utgöra den lagtext, i hwars ställe nu gälla 1864 års Strafflag och Förordningen om Strafflagens införande m. m., hwilka ock här i lagboken äro inflickade på den plats, som förut intogs af nämnda balkar. Detta uteslutande af två hela balkar af 1736 års lag har dock ansetts icke böra hindra uppgiften på titelbladet att boken innehåller denna lag.

Särskildt anmärkes, att då Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående wilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af win, maltdrycker m. m. af den 18 Sept. 1874, så sent utkom från trycket, att den äldre författningen i detta ämne redan blifwit i Bihanget införd, har förstnämnda författning derföre måst å sidan 307 i samma Bihang införas.

Om, till följd af blifwande lagförändringar, ett supplement till denna edition blifwer af nöden, kommer ett sådant att skyndsamt af trycket utgå; skolande i allt fall Kongl. Förordningen om stämpelpappers-afgiften, så snart den warder i tryck tillgänglig, till köparen af denna lagbok, emot återställande af bifogade sedel, gratis utdelas.

Stockholm i Oktober 1874.

Utgifwaren.

Några allmänneliga Reglor, der en Domare ſkall ſig alldeles efter rätta.

En Domare ſkall förſt beſinna, att han är en Guds Befallningsman, och det embete han förer, det hörer Gudi till, och icke honom ſjelf, och derföre hörer domen, ſom han affäger, Gudi till, efter det han affagd warder i Guds embete på Guds wägnar, ſå att det är wisſerligen Guds dom, och icke menniſkors. Och ty ligger Domaren der magt uppå, att han ſer ſig wisligen före, att han icke på Guds wägnar, dömer en falſk dom, med hwilken han dömer ſig till en ewig fördömelſe, efter det han mißbrukar Guds dom och befallning till öfwerwåld och orätt, ſom till rätt af Gud inſatt är. Men der han hafwer wilja till att döma rätt, och ranſakar grannt efter ſitt ytterſta förſtånd om rätten, och kan dock icke för ſin oförſtändighet finna på rätten, och ſäger ſå en falſk dom, då hafwer han någon urſäkt, att han är kommen på den falſka domen, emot ſin wilja af wåda, och icke af berådt mod, och om der ſkall gå ſtraff efter, då bör det wara wådabot.

1. Efter det att domaren förer Guds befallning till att döma rätt, derföre bör honom med all magt winlägga ſig derom, att han wet hwad rätt är. Ty ſåſom han icke tjenar till en predikare, ſom icke wet hwad i ſkriften ſtår, och hwad grund och mening deruti är, ſå tjenar han ock icke till en domare, ſom icke wet hwad lagen innehåller, och hwad grund och mening deruti är, och huru de brukas ſkola. Och derföre ſtå de farligen och göra uppenbar orätt, ſom ſticka dem ut för domare, ſom intet förſtånd hafwa. Förty huru ſkola de döma rätt, ſom icke weta hwad rätt är? Och de ſom ſådana oförſtändige domare utſticka, ſkulle befrukta ſig, att de blifwa wißt delaktige med i de falſka domar, ſom affagda warda. De ſtå ock ſjelfwe farligen, och föra ſig i obeſtånd, ſom taga ſig domare-embete uppå, och kunna det dock icke föreſtå.

2. Så ſkall ock domaren tänka deruppå, att ſåſom han är ſjelf Guds Befallningsman; ſå hörer ock folket, ſom han döma ſkall, Gudi till: ſå att han ſkall med Guds, och icke ſin egen befallning, döma Guds, och icke ſitt eget folk. Ty ſkall han ſå döma Guds folk, ſom han will ſtå till ſwars inför Honom, ſom folket tillhörer.

3. Deßlikes ſkall han ock beſinna, att domare-embetet är för den menige mans bäſta inſatt, och icke för domarens eget bäſta, och derföre ſkall han bruka det den menige man, och icke ſig ſjelf, till godo, ändock det är honom wäl ſjelf med till godo, när det rätt brukadt warder. Dock ſkall han ſöka det menige bäſta med embetet, och icke ſitt eget. Ty domaren är för den menige mans ſkull, och icke den menige man för domarens ſkull.

4. Och af det nu ſagdt är, kan man klarligen märka, att de ſtå farligen för Gud, ſom drifwa all lagen derefter, att de ſkola ſå ſtora

ſakören, ty lagen är icke gifwen för ſaköre ſkull, utan för rätt ſkull, den menige man till nytta och gagn, och icke till olaglig beſkattning, ſkada och förderf. Och de fogdar och befallningsmän, ſom allt ſöka der efter, att de ſkola draga deras herrar ſtora ſakören till handa, de äro Herrens ſkadlige fiender. Förty det, ſom ſå orättfärligen ſammanlägges, det drager bort allt det Herren hafwer ſjelf rättfärdeligen ſammanlagt. Och derföre då hafwer Herren inga ſå ſkadliga fiender, ſom ſådana hans egna fogdar äro: ty en orättfärdig penning drager tio rättfärdiga bort med ſig. Och derföre kan ingen göra Herren större ſkada, än att han låter komma orättfärdiga ſakören in i Herrans ſatebur, förty allt rättfärdigt gods, ſom der är inne, det drager han ut med ſig, och ſåſom man ſäga plägar: det ſkall wara ſtarka lås, ſom ſkola kunna hålla inne en orättfärdig penning, och det med ſynden fås, det med ſorg förgås. Saken är dertill, att när Gud, ſom domare-embetet inſatt hafwer, ſer att det ſå begynner komma i mißbruk, att man ſöker ſitt eget gagn dermed, ſom man ſkulle ſöka det meniga bäſta med, och brukar det dertill att göra öfwerwåld med, ſom öfwerwåld ſkulle förtagas med; ſå låter han då komma dertill, att der wi mena att hafwa gagn utaf, der få wi aldraſtörſta ſkada af, och det är wår girighets rätta lön. Och ſå uppwäcker Gud oß örlig och krig, eller andra ſkadliga bekoſtningar, der både rättfänget och orättfänget gods måſte förſpillas, och ſker der rätt utinnan, medan wi bruka öfwerwåld på dem, wi ſkola beſtärma, och draga der penningar in med, ſå måſte de komma, ſom göra öfwerwåld på oß igen, att det måſte då med öfwerwåld utläggas, ſom med öfwerwåld inlagdt är.

5. Den det icke tro will, han måſte af förfarenheten det wäl förnimma. Gud låter öfwerwåld intet oſtraffadt bliſwa, beſynnerligen när de det bruka, ſom på deras embetes wägnar det afwärja ſkola. Derföre må hwar och en herre ſe ſig wisligen före, hwem han ſänder ut för befallningsman eller fogde, och må han wäl ſå ſäga till honom: far ut och war mig huld och trogen, och låt ingen orättfärdig penning komma mig till handa, eller orättfärdiga ſakören, ty der gör du mig ſkada med. Och detta ware nu ſagdt om dem, ſom lagen wränga efter ſaköre, görande mången fattig man öfwerwåld och orätt med, men om lagliga och ſkäliga ſakören är det icke ſagdt och förſtåendes.

6. Domaren ſkall grannt weta lagen, der han efter döma ſkall, ty lagen ſkall wara honom för en rättelſe.

7. Alla lagar ſkola wara ſådana, att de tjena till det meniga bäſta, och derföre då lagen bliſwer ſkadlig, ſå är det icke mera lag utan olag, och bör afläggas.

8. En god och beſkedlig domare är bättre, än god lag, ty han kan alltid laga efter lägligheten. Der en ond och orättwis domare är, der hjelper god lag intet, ty han wränger och gör dem orätt efter ſitt ſinne.

9. Det rätt och ſkäl icke är, det kan icke heller wara lag; för de ſkäl ſom lagen hafwer med ſig, gillas hon.

10. All lag bör med beſkedlighet driſwen warda: förty högſta rätt är ſtörſta orätt, och måſte näden wara med rätten.

11. Lagen gillar icke allt, det hon icke ſtraffar: förty all miß-

handel kan icke uppräknas i lagboken.

12. Domaren akte i all lag, hwad hans uppſåt war, ſom lagen gjorde; annars warder hon miſsbrukad, och wändes till ett annat ſinne, än hans mening war, ſom lagen gjorde.

13. Den menige mans bäſta är den yppersta lagen, och derföre det, ſom ſinnes den menige man till nytta wara, det bör hållas för lag, ändock att beſkrifwen lag efter orden ſynes annorlunda lyda.

14. Landsſed, när hon icke hafwer oſkäl med ſig, bör räknas för lag, der man efter döma må.

15. Oſeder bör ingen hjelpa, det är: ingen kan hjelpa ſin ſak dermed, att han ſäger många wara, ſom ſå göra ſom han gjort hafwer, efter det ſinnes wara emot lagen, det ſom han gjort hafwer.

16. Allmänneliga ordſeder brukas ofta för lag, hwilka äro ockſå lag, ſådane ſom desſe här efterfölja:

1. Den ſom går i borgen, han går i betalning.
2. Hött är med intet bött, dock icke på alla rum.
3. Afundsman bör icke witna.
4. Förord bryter lag.
5. Olaga fång är ofång.
6. Man ſkall icke bättra ondt med hälften wärre.
7. Ingen må wara domare i ſin egen ſak.
8. Efter ens tal ſkall ingen dömas.
9. En ärelös man bör icke witna.
10. Den der ſlår, han bryter.
11. Wilja eller wäld är icke landsrätt.
12. Det är icke allt ſannt, ſom ſanning är likt.
13. Hwar och en är ſin wäldes i wån.
14. Det man gerna ſer, der witnar och håller man gerna med.
15. Man eger lag och ej ſlag med andra hafwa.
16. Den icke hafwer ſä, han böte med kropp.
17. Känd ſak är ſå god, ſom witnad.
18. Gjord gerning hafwer ingen återwändning.
19. Der en bryter med, der ſkall han ock bättra med.
20. Okänd man gifs icke witsord.
21. Den ſin frihet miſsbrukar, är wärd att miſta henne.

Och många andra ſådana uppenbarlige och allmännelige ordſeder pläga brukas för lag, ſå att der må dömas efter. Förty ſådana allmänneliga ordſpråk äro ſåſom andra reglor, och en grund, der lagen är utdragen af, hwilken en domare bör weta.

17. Det Konung med ſkäl will, det ſkall räknas för lag, och det ſom meniga man ſamtycka.

18. Den gör emot lagen, ſom gör emot lagens mening, ändock han ſynes göra ſom orden lyda i lagen, och ſådant ſker ofta här i Swerige, der man wränger lagen efter ſaköre, icke aktande hans mening, ſom lagen gjorde, och wäld och afund gör här mycket.

19. All lag är inſatt för rätt och ſkäl, och icke för ſaköre ſkull. Förty ſaköre är ett ſtraff ſom dem går öfwer, ſom lagen bryta, men lagen will heldre wara obruten än bruten, och ſäge heldre att inga ſakören ſkulle behöfwas.

20. Der man hafwer icke beſkrifwen lag uppå, der ſkall man bruka landets ſkäliga ſedwänja för lag, och döma derefter.

21. Lika brott kräfwer lika ſtraff, och derföre ſkall man icke ſe derefter, att en är fattig eller rik, utan ſtraffa den ena ſom den andra, der lika brott äro.

22. Domaren ſkall tala ſaktmodeligen med dem, ſom komma för Rätten, annars warder han mißtänkt, att han icke ſkall döma rätt, och den mißtanken får den till honom ſom illa tilltaladt warder. Förty att man kommer icke för domaren i den akt, att man ſkall der bannad blifwa eller illa tilltalad, utan till att föka ſin rätt. Men der ſaken ſå begifwer ſig, att någon part måſte ſtraffas med ord, då ſkall det ſke när ſaken är ranſakad, och domen är affagd, och icke förr.

23. När domaren ſitter för Rätta, ſkall han icke wara på någon part wred, förty wreden förhindrar honom, att han icke kan beſinna hwad rätt är i ſaken.

24. Domaren ſkall icke wara för haſtig till att döma, förr än han ſaken wäl begrundat hafwer, ty en haſtig dom är fällan god och rätt.

25. Ingenting är domaren ſå ſtorligen af nöden, ſom beſkedlighet, att han wet när han ſkall wara ſträng, och när han ſkall wara mild i lagen, ty allt ſtraff bör wara till förbättring, och ſtraffet bör wara ſådant, om möjligt är, att det icke förhindrar honom, ſom ſtraffad warder, till att bättra ſig. Såſom ſker med dem, der ſtulit hafwa, de ſtå wid ſtupona, miſta öronen och wiſas af by, om ſådana menniſkor rymma bort i främmande land, der ingen känner dem, och wilja ſedan bättra ſig, och föra ett godt lefwerne, ſå warda de aldrig betrodde, och är det ſtraffet honom, ſom ſtraffad är, ett hinder, och blifwer han deröfwer förtwiflad, och wärre än han war tillförene, och hade fördenſkull bättre warit, att han hade ſtraxt miſt lifwet. Sådant ſker ock med horkonor, ſom ſättas på kåken, och wiſas af by, att der de tillförene bedrefwo hor med en eller två, de blifwa ſedan hwars mans horor, hwilket är icke till bättring, utan gifs med ſådana ſtraff tillfälle att blifwa wärre, än man war tillförene. Derföre ſkall domaren i ſådane ſaker bruka beſkedlighet, att man icke tager ett ondt, och gör det halfwa wärre, men lagen kräfwer alltid förbättring, och till förbättring bör hon drifwen warda.

26. Domaren ſkall icke wara för haſtig till att döma, att någon mans ära och goda rykte förkränkt warder, och derföre göra de ganſka obeſkedligt, ja, ock ſtor orätt dertill med, ſom komma en god oberyktad man eller qwinna i uppenbart rop och rykte, och twinga honom eller henne gå lag före, på det de kunde få ſaköre dermed, ändock att de intet ſkäl hafwa dertill, ſom de lägga honom eller henne före. Sådana domare göra twärt emot ſitt embete och befallning. Förty domare-embetet är ſådant, att man ſkall ju alltid wara ſnarare till att hjelpa, än till att ſtjelpa, beſkydda en mans ära och goda rykte, och icke förkränka, med mindre att ſaken är ſå uppenbar worden med ſkäl och bewis, att intet beſkydd hjelpa kan. Och derföre är det ett förbannadt ting, der Gud will högeligen ſtraffa öfwer, att man ſöker ſå ſaköre, att en god mans rykte, heder och ära warder deröfwer förkränkt. Och ſådant gillar icke Sweriges lag, den der icke tillåter, att man ſkall wara haſtig till att tro det ſom går en mans heder och ära eller lif uppå, med mindre att till äro ſex manna witne. Af hwilket är klart

påtaga, att lagen icke will, att hwart och ett löst rykte, som uppkommer, skall hafwa witsord, derföre skjuter hon till så många witnen.

27. Det är uppenbar orätt, och kan mycket ondt afkomma, att domaren, för ett löst tal eller rykte skull, kan komma en eller twinga några till lagen, med mindre att der är någon annan liknelse; förty en mans owän kan snart komma en ett ondt rykte uppå gång, för afund och illwilja skull. Man ser ock uppenbarligen och för ögonen, huru ofta många falska rykten komma på gång, och gå widt omkring, skulle man nu strax twinga den till lagen, som i sådana rykten komma, då skedde dem stor orätt, den skulle heldre tilltalas, som sådana rykten förer, att han det bewisa skulle.

28. En domare skall icke lätteligen låta någon till laggång, med mindre att nöden twingar honom dertill, utan han skall heldre söka annat medel, till att ställa dem till freds, som saken står emellan. Ty det är befruktandes, att der som ofta gånges lag, der sker ock ofta falska eder, det domaren bör förhindra, besynnerligen här i Swerige, der man är ganska redobogen till att swärja.

29. Der åklagaren hafwer intet skäl med sig, eller bewis, eller ock liknelse till sin klagomål, der är swarandens nej så godt, som åklagarens ja, och bör ej twingas till lagen. Men när åklagaren hafwer något skäl, bewis eller liknelse, eller ock ett witne med sig, der är hans ja bättre, än swarandens nej, och då kommer han honom till lagen. Der så icke är, sker swaranden orätt, om han twingas till lagen, förty honom bör icke strax gå lag, att honom något wites eller förekastas, med mindre än klagaren hafwer half skäl med sig, då kommer han honom till lagen. Men der åklagaren hafwer fullt witne och skäl på det, som han swaranden witer, der kommer han icke till lagen. Ty att emot uppenbara skäl och witnen skall ingen städjas till ed, utan han warder då fälld till saken. Men det honom wites med halft skäl, det må han lägga ifrån sig med lagen.

30. Der åklagaren hafwer intet annat skäl med sig på sitt klagomål, utan will hålla det med sin ed, att han hafwer rätt, med sådan ed kommer han icke swaranden till lagen: förty ed skall icke gå mot ed, ej bör heller eden (efter som man nu der talar om) wara på åklagarens sida, utan på hans sida, som swaranden är. Med ed skall man swara och icke klaga, och ingen må swärja sig penningar till.

31. Der en warder beslagen med något högmålsärende, eller annan swår sak, det som går på lifwet, eller heder och ära, och är ej sådant skäl till, att han kan bindas till saken, ej kan han heller komma lag åstad, då säger lagboken, att uppsättas skall tolf manna nämnd, wärja de honom, ware warder, fälla de honom, ware fälld. Nu är saken stundom så blind, att nämnden säger sig hwarken kunna wärja eller fälla, och är så när sedan som förr. Men det är icke rätt sagdt, förty om de icke kunna fälla honom, så är han warder nog, och bör gifwas lös, ty att den, som icke kan bindas till saken, han skall warda fri: och hwad rätt wore det, att man skulle pina och plåga den, som man intet kunde betyga öfwer. Skall man ock alltid mera wara benägen till att hjelpa, än stjelpa. Så skall man hålla det för en allmännelig regel i all rättegång, att der som så blinde saker äro, der man icke kan utleta hwad rätt är, då skall man gifwa honom lös, som

res, ſamt till allmän rättelſe kungjord, dock med det uttryckliga förbehåll af widare öfwerſeende och förbättring.

I anledning häraf, ſedan härom wid åtſkillige riksdagar är wordet påmint och anhållet, högſtſalig Konung KARL den XI år 1686 förordnade wiſſa lagfarna Herrar och Män ſig ſamma arbete att företaga, ſom det uti hans lifstid, och under de ſwåra krigsoroligheter uti högſtſalige Konung KARL den XII:s och wår Allernådigſta Drottnings ULRICÆ ELEONORÆ regeringsår, ſamt ſiſt under wår nuwarande mildaſte Konungs huldа ſtyrelſe berömligen fortſatt, och ändtligen hunnit till den fullkomlighet, att ſedan wederbörande domſtolar i riket deröfwer hörde blifwit, och dem anbefaldt warit med deras betänkande och påminnelſer att inkomma, det wid de begge ſiſtlidne riksdagar af Rikſens Råd och Ständer å nyo blifwit igenomgånget, godtfunnet, antaget, och Hans Kongl. Maj:t till kungörande och påbjudande i underdånighet uppdraget.

Utaf hwilket allt klarligen ſkönjes, att på ſamma ſätt, ſom Swea och Göta män njutit den nåden af Gud, att intill denna dagen bibehålla, bebo och bygga det land, ſom deras ſtamfäder i förſtone intagit, ſig tillegnat och uppodlat; de likaledes ifrån de tiderna, intill denna, bibehållit urminnes häfden af den alla fria länder tillhörande rättigheten att ej låta påtruga ſig någon ny lag, innan den förſt af inbyggarna är worden ſkärſkådad och antagen, hwilken Öfwerhetens höga embete ſedan tillkommer allmänneligen att påbjuda ſamt till rättelſe och efterlefnad hwar och en att förpligta; dem fromma till ſkydd, och dem wrångwiſa till ſpäkt.

Wi FREDRIK med Guds Nåde, Sweriges, Götes, och Wendes Konung, etc. etc., Landt-Greſwe till Heſſen, etc. etc. Göre weterligt, att ehuruwäl Wåre Högloflige Företrädare, Sweriges Konungar CARL den IX och GUSTAF ADOLF, wid den härtills brukliga Lands- och Stadslagens utgifwande åren 1608 och 1618, ſtrax hafwa förklarat ſig wara ſinnade, att låta denſamma behörigen öfwerſe och efter nödtorften förbättra: hwarom jemwäl Rikſens ſamtelige Ständer eſomoftaſt påmint, och ſåledes deras högeliga önſkan och åſtundan derwid å daga lagt: hwarföre ock Konung CARL den XI, Wår högtärade Herr Swärfader, nödigt funnit, att utſe och förordna wiſſa lärda och förſtåndiga män, ſom ſkulle ſätta lagen på tydlig och bruklig Swenſka, derwid uteſluta hwad icke mera war i bruk, eller genom antagen god ſedwana blifwit förändradt, och i ſtället införa, hwad genom laga Stadgar och Riksdags Beſluter kunnat blifwa påbudet: Dock har ett ſå helſoſamt och angeläget arbete för mångahanda emellankomna hinder, ſwårigheter, krig, och förändringar, icke kunnat till ändſkap bringas, förr än de till lagens öfwerſeende ſiſt förordnade wittre och lagfarne män, med berömlig flit och ſorgfällighet, ſitt utkaſt och de uppſatta Balkar låtit utgå, hwilka dels wid 1731 års, dels wid 1734 års riksdag, blifwit igenomgångne, öfwerſedde, och i wiſſa mål och ärender ändrade och förbättrade. Fördenſkull ock Rikſens ſamtelige Ständer, ſå wäl uti ſiſta Riksdags Beſlutet erkänt, gillat och wedertagit den ſåledes utarbetade, och ſedermera af Rikſens Råd och Ständer med moget betänkande ſkärſkådade nya lagen, ſom ock genom bref af den 13 December 1734, gifwit Oß deras underdåniga åſtundan tillkänna, att Wi denſamma med Wår Kongliga hand och namn wille ſtadfäſta, och till tryckет befordra låta. Wi hafwe ſåledes med ſynnerlig fägnad förmärkt, detta ſå länge efterlängtade lagens öfwerſeende och lämpande till närwarande tider, wara under Wår Regering fullbordadt, och till alla Wåra älſkeliga underſåtares nöje och wälſtånd inrättadt: och erkänne

med wördnad och tacksägelse den allsmägtiga Gudens milda skickelse, som Wårt rike med en så beständig frid wälsignat, att detta arbete kunnat af Rikens Ständer uti önskelig ro och förtrolighet företagas och afhandlas. Wi hade ock gerna önskat att denna lag wid detta årets ingång strax kunnat wid alla domstolar komma i bruk; dock har dermed något längre på tiden kommit att utgå, på det allt måtte noga i akt tagas, hwad Rikens Ständer nödigt funnit att wid handen gifwa, ändra, tillsätta, eller utelåta, samt att detta werket genom trycket allmänt kunde förkunnas, och till alla landsändar behörigen utkomma.

Derjemte hafwe Wi ock godtfunnit, att härmed i nåder kungöra och förstå låta, Först att i denna nu utgående lagbok icke är någon Konunga Balk beskrifwen, utan hwad i den förra om Konungarätten och dylikt warit införd, sådant, tillika med Rikens Ständers rätt och frihet, finnes utförligen stadgadt och belefwadt uti Rikens Ständers Walakt, Wår Försäkring, Regerings Former, och Riksdags Besluten, hwilka såsom en af Öfz och Rikens Ständer, angående Regeringssättet antagen fundamental lag, bora skattas och anses. 2. Att allt hwad genom särskilda privilegier är fastställdt, har i denna allmänna lagen ej kunnat inflyta. 3. Att de förra Lands och Stadslagar häruti äro sammandragna, dock så, att alla mål tydligen blifwit utsatte, hwaruti någon skilnad bör wara emellan Lands och Stadsrätt. 4. Att denna lag ej innehåller det, som till särskildt förordnade domsäten hörer, eller hwad Ekonomie och Politie Förordningar angår, hwilka efter förefallande omständigheter finnas mera förändring wara underkastade. 5. Att några besynnerlige mål, som sällan förefalla, äro efter noga öfwerwägande utelemnade. Och ändtligen sist, att de saker, som redan äro afgjorda, icke få, i anseende till denna lagen, åter rifwas upp igen. Emedlertid är med all görlig omsorg och åhoga deruppå arbetadt, att i denna lag alle de nödigaste stycken må finnas, som till det enskilda lefwernet i ett wäl beställdt Rike höra, och uti Rättegångs och Utsökningsmål kunna till rättesnöre tjena, hwarigenom rätt och rättwisa kan handhafwas och bibehållas, då hwar och en redligen, och utan wrångwisa, ställer sig lagens innehåll till obrottslig lydnad, samt Dom- och Befallningshafwande utan affeende på högbet, magt, wåld, skyldskap, hat eller afund, owäldigt hjelpa hwar man till sin rätt, in-

och utländsk, den ringa och fattiga, så wäl som den höga och rika, och frälsa dem, som med wåld och öfwermod twingas, särdeles fattiga enkor och faderlösa barn, på det sanning, frid och rättfärdighet må bo i landet, och den store Gudens såsom högsta Domarens nåd och barmhertighet i Wårt rike må styrkas och förmeras. Och emedan genom deras oförtrutna flit och mödosamma bearbetande, som äfwen till dessa Balkars utkast och uppsättande warit befullmägtigade, detta angelägna werk är nu så wida färdigt, att det uppå Wår nådiga kungörelse kan utkomma, och ifrån den första September nästkommande allmänt brukas och efterlefwas: Alltså hafwe Wi härmed denna lag welat gilla och stadfästa, som Wi ock i kraft af denna Wår Stadfästelse i nåder bjude och befalle, icke allenast alla Wåra trogna Undersåtare, samt alla dem, som i Wårt Rike och Länder bygga och bo, att de hädanefter erkänna densamma för Wår och Sweriges Rikes gällande allmänna lag, den de i alla måtto böra och skola lyda och efterlefwa; utan ock samtliga Wåra Dom- och Befallningshafwande embetsmän, att de framgent sig derefter rätta, och till obrottsligt hållande och efterrättelse handhafwa. Till yttermera wisso hafwe Wi detta med Wår egen hand underskrifwit, och med Wårt Kongliga Sigill bekräfta låtit. Stockholm i Rådkammaren den 23 Januari 1736.

FREDRIK.

L. S.

Innehåll.

Kap.	Giftermåls-Balk.	Sid.
1.	Om laga giftermål, och hwar som giftoman wara skall	1.
2.	Om dem, som äktenskap med hwarannan ej bygga må	2.
3.	Om fästning eller trolofning	4.
4.	Om skilnad i trolofningar	6.
5.	Om barn, som aflas i fästom, eller i twegifte, och om giftorätt i ty mål	7.
6.	Om giftermål emot föräldrars, eller rätta giftomans wilja; och om giftoman hindrar giftermål	7.
7.	Huru lysning skall ske till laga giftermål; och om wigsel wägras, eller uppehålles	8.
8.	Huru förord ske må mellan dem, som wilja hjonalag bygga	9.
9.	Om mannens målsmansrätt för hustrun; och om morgongåfwa	10.
10.	Om giftorätt i bo	11.
11.	Huru mannen må hustruns fasta gods bortskifta, förpanta, eller sälja; och hurn deras gäld betalas skall, så ock när hustru må köp sluta	12.
12.	Om afwittring och olaga sammanflyttning, förr än man går i annat gifte	13.
13.	Om skilnad i äktenskap; och hurn barn uppfostras skola, der äktenskapsskilnad sker	14.
14.	Om kif och osämja mellan man och hustru; och om skilnad till säng och säte	18.
15.	Huru med bo och barnens uppehälle förhållas skall, då man och hustru lagligen skiljas till säng och säte	18.
16.	Om medgift och hemföljd	19.
17.	Om mannens och hustruns fördel af bo oskifto	19.

	Arfda-Balk.	
1.	Om arf i gemen, och huru ätt räknas skall	19.
2.	Om bröstarf	20.
3.	Om bakarf och sidoarf	20.
4.	Huru ärfwas skall, när man ej wet hwilken af arfwingar annan öfwerlefwat	21.
5.	Om barn födes dödt; och om hustrun säger sig hafwande wara, då mannen dör	22.
6.	Att den ej ärfwa må, som annan dräper	22.
7.	Om dem, som genom grofwa mißgerningar sin arfsrätt förwerka, och om biltog mans, och deß barns arf	23.
8.	Huruwida barn, som aflas i fästning, lönskaläge, hordom, eller förbudna leder, må arf taga	24.
9.	Om egendomens laga uppteckning efter den döda	25.
10.	[Huru gäld wid dödsfall gäldas bör]	30.
11.	Om arfwingar, som lefwa samman i bo oskifto	30.
12.	Huru arf skiftas skall	31.

Kap. Sid.
13. Om jemkning, ſedan arf ſkiftadt är . . . . . 32.
14. Om jäf i arf . . . . . 33.
15. Om dana arf; och inländſk mans arfsrätt, der han frånwarande är . . . . . 33.
16. Om mans, eller qwinnans, ytterſta wilja och teſtamente . . 36.
17. Hwad, och huru mycket, man må i teſtamente gifwa . . . 37.
18. Hwad den bör iakttaga, ſom teſtamente till godo njuta, eller derå tala will; och om arfwinge, ſom det undandöljer . . 39.
19. Om den, ſom under förmyndare ſtå bör . . . . . 40.
20. Om förmyndare, och huru de förordnas ſkola . . . . . 41.
21. Om laga urſäkt ifrån förmynderſkap . . . . . 42.
22. Hwad förmyndares pligt och ſkyldighet är . . . . . 42.
23. Huru förmyndare ſkall göra redo och räkning, och förmynderſkap afträda . . . . . 43.

Jorda-Balk.

1. Om laga fång å jord, hus och grund, å landet, och i ſtaden 45.
2. Om arfwejord . . . . . 45.
3. Om ſkifte, och huru jord å landet, eller hus, tomt, och jord i ſtaden, ſkiftas må . . . . . 45.
4. Om köp, och huru jord å landet, hus, gård, och tomt i ſtaden ſäljas må . . . . . 46.
5. Huru jord å landet, och hus, gård och tomt i ſtaden, [börda och] löſas må . . . . . 51.
6. [Om den, ſom rätt till börd eger] . . . . . 54.
7. Om widerboende och nabo rätt . . . . . 54.
8. [Huru man må lagligen bortgifwa jord, hus eller tomt] . . 55.
9. Om pantſatt jord, hus eller tomt, ſå ock deſs inteckning . . 55.
10. Om den, ſom annans jord, hus och tomt, ſälja, ſkifta eller förpanta kan . . . . . 57.
11. Om klander i jordafång, och om hemul . . . . . 59.
12. Om rå och rör, ſå ock andra bolſtada ſkäl byar emellan . . 59.
13. Huru den plikta ſkall, ſom rå och rör rubbar, upprifwer, eller å annan inflyttar . . . . . 60.
14. Om egotwiſt, och laga ſyn . . . . . 61.
15. Om urminnes häfd . . . . . 62.
16. Om ſtädſel, lega, och farbag . . . . . 62.
17. Om afrad och afradsbag å landet, och hushyra i ſtaden . . 68.
18. Om den, ſom jord, hus, ſkog, watten eller wattenwerk af annan med wäld tager . . . . . 71.

Byggninga-Balk.

1. Huru tomt till by ſkall läggas, och egor ſkiftas . . . . . 72.
2. Huru å tomt ſkall byggas . . . . . 72.
3. Om ödesby . . . . . 73.
4. Huru wägar och diken i by läggas ſkola, och hwad tillökning den njuta ſkall, ſom ſin åker derwid får . . . . . 74.
5. Om laga wärn, täppning och hägnad . . . . . 74.
6. Huru åker och äng ſkola häfdas och ökas, gärdesgårdar ſtängas, och diken gräfwas . . . . . 77.

Kap. Sid.
7. [Huru humlegård ſkall läggas och uppehållas] . . . . . 78.
8. Om åwerkan i åker och äng . . . . . 78.
9. Huru ſkada ſkall gäldas, ſom få gör i annan egor, ſå ock huru ſå intagas må . . . . . 79.
10. Huru bys oſkifte egor i ſkog och mark må nyttja eller intagas; ſå ock om åwerkan å oſkift, eller annan mans ſkog och mark . . . . . 81.
11. Om mulbete, hjordawärd och wallgång . . . . . 85.
12. Huru ſwin må i ollonſkog ſläppas . . . . . 86.
13. Huru bötas ſkall, när bärande träd olofligen hugges, och huru andre igen planteras ſkola . . . . . 87.
14. Om ſwedjande . . . . . 89.
15. Om ſkogseld . . . . . 91.
16. Huru allmänningar nyttjas må . . . . . 93.
17. Huru bys fiſkewatten nyttjas må . . . . . 93.
18. Om Konungens enſkilda och fridkallade, ſå ock andra allmänna fiſkerier . . . . . 94.
19. Om afgärda bys rätt . . . . . 94.
20. Om qwarnar . . . . . 95.
21. Om bi . . . . . 102.
22. Om den, ſom ſårar eller dödar annans få eller hund, och om någon köper eller ſäljer ſjukt få; ſå ock om få eller hund ſkadar annans få . . . . . 102.
23. Huru ſkadedjur må fällas, ſå ock ſkall och warggärdar hållas böra . . . . . 107.
24. Om wädeld i by . . . . . 107.
25. Om wägar och broar, huru de göras, och byggas ſkola . . 109.
26. Huru allmänne hus ſkola byggas . . . . . 113.
27. Huru huſeſyn ſkall hållas . . . . . 116.
28. Om gäſtgifware . . . . . 119.
29. Om husbyggnad i ſtäderna . . . . . 125.

Handels-Balk.

1. Om köp och ſkifte . . . . . 126.
2. [Om ſtapelſtäders och uppſtäders handel] . . . . . 128.
3. Huru burſkap winnas må . . . . . 128.
4. [Om groß och krämarehandel] . . . . . 132.
5. [Huru utländſk man köpenſkap drifwa må] . . . . . 133.
6. [Om landsköp] . . . . . 133.
7. [Om marknader] . . . . . 134.
8. [Om mått och wigt.] . . . . . 135.
9. Om förſträckningar i penningar, eller waror, och ränta deraf 145.
10. Om pant och borgen . . . . . 149.
11. Om lån . . . . . 152.
12. Om inlagsfä, eller nedſatt och förtrodt gods . . . . . 152.
13. Om lega och hyra . . . . . 153.
14. Om legohjon . . . . . 153.
15. Huru bolag ſkall läggas, hållas, och brytas . . . . . 155.
16. Huru gäldenär må gods ſitt till deß borgenärer på en gång afſtå; ſå ock om dem, ſom för gäld rymma . . . . . 158.

Kap. Sid.
17. Om borgenärs rätt och företräde för hwar annan till gäldbunden egendom . . . . . 160.
18. Om syßlomän eller ombudsmän . . . . . 165.

Straff-Lag.

1. Om dem, som swenſk straffrätt underkaſtade äro . . . . . 167.
2. Om straff, som efter denna lag ådömas må . . . . . 168.
3. Delaktighet i brott . . . . . 174.
4. Om ſammanträffande af brott och om förening eller förändring af straff; ſå ock om återfall i brott . . . . . 176.
5. Om ſärſkilda grunder, ſom utesluta, minſka eller upphäfwa straffbarhet . . . . . 179.
6. Om skadeſtånd . . . . . 182.
7. Om religionsbrott . . . . . 183.
8. Om förräderi; ſå ock om andra för Rikets säkerhet menliga brott . . . . . 188.
9. Om Majeſtätsbrott; ſå ock om brott emot Rikſtyrelſe eller Rikets ſtänder . . . . . 192.
10. Om brott emot offentlig myndighet . . . . . 193.
11. Om fridsbrott . . . . . 196.
12. Om förfalſkningsbrott . . . . . 198.
13. Om meneð . . . . . 202.
14. Om mord, dråp och annan miſshandel . . . . . 202.
15. Om brott emot annans frihet . . . . . 210.
16. Om falſk angifwelſe; ſå ock om annan ärekränkning . . . 213.
17. Om äktenſkapsbrott . . . . . 215.
18. Om ſedlighetsbrott . . . . . 216.
19. Om eldſkada af uppſåt eller wållande; ſå ock om annan ſkadegörelſe å egendom . . . . . 218.
20. Om ſtöld och ſnatteri . . . . . 223.
21. Om rån . . . . . 227.
22. Om bedrägeri och annan oredlighet . . . . . 229.
23. Om bedräglig, oredlig eller wärdelös gäldenär i konkurs . . 232.
24. Om åwerkan; ſå ock om olofligt jagande eller fiſkande . . 234.
25. Om brott af embetsmän . . . . . 236.

Kongl. Förordningen

om nya Straff-Lagens införande och hwad i afſeende derå iakttagas ſkall; Gifwen Stockholms Slott den 16 Februari 1864 . . . . . 240.

Utſökings-Balk.

1. Om Konungens Befallningshafwande, och de betjente, ſom under honom lyda . . . . . 249.
2. Huru förfaras ſkall, då utmätning ſökes . . . . . 251.
3. Om utmätning å domar . . . . . 253.
4. Om utmätning å ſkuldebref, klara förſkrifningar, och goda mäns utſlag . . . . . 256.
5. Huru utmätning ſkall ſke . . . . . 262.
6. Huru faſt gods wärderas ſkall . . . . . 266.

Kap. Sid.
7. Om det, som wid utmätning undantagas bör . . . . . 267.
8. Om qvarstad och byſättning . . . . . 268.
9. Huru ändring i Konungens Befallningshafwandes utſlag ſökas må . . . . . 271.
10. Huru den plikta ſkall, ſom i twiſtemål ej mägtar betala det vite, eller de böter, ſom honom ålagda äro . . . . . 273.

Rättegångs-Balk.

1. Om allmänna Rätter och Domſtolar i gemen . . . . . 274.
2. Om Härads-ting . . . . . 279.
3. [Om Lagmans-ting] . . . . . 284.
4. Huru färſkildt Härads-ting ſkall hållas, ſom kallas urtima Ting 284.
5. [Om Kämners-rätt] . . . . . 287.
6. Om Rådſtufwurätt . . . . . 287.
7. Om inteckningar, och huru dermed förhållas ſkall . . . . 288.
8. Om Hofrätt . . . . . 293.
9. Om domare rättegångstimma förſummar . . . . . 295.
10. Om laga domſtol i hwarjehanda rättegångsmål . . . . . 295.
11. Huru ſtämning ſkall tagas, och honom tillſtälles, ſom ſtämmes 305.
12. Huru förfaras ſkall, när ſtämning förſittes; och om laga förfall 307.
13. Om jäf emot domaren . . . . . 309.
14. Huru för Rätta käras och ſwaras ſkall; ſå ock om muntliga förhör, och wrångoed . . . . . 310.
15. Om laga ombudsman eller fullmägtig . . . . . 313.
16. Om hwarjehanda inwändningar i rättegång; ſå ock uppſkof . . 319.
17. Om laga bewis i hwarjehanda mål . . . . . 321.
18. Om den, ſom kommer under parternas rättegång in, och will i ſaken tala . . . . . 330.
19. Om den, ſom far ifrån Rätten utan lof . . . . . 331.
20. Om förlikningar . . . . . 331.
21. Om rättegångskoſtnad och ſkadeſtånd . . . . . 332.
22. Huru ſkriftliga berättelſer ſkola i rättegångsſaker af domaren författas, och till parterna utgifwas . . . . . 333.
23. När Rätten är domför: ſå ock om omröſtande till dom . . 334.
24. Om Rättens utſlag och dom . . . . . 335.
25. Om laga wad, och deß fullföljande; ſå ock om beſwär öfwer felaktighet wid rättegången . . . . . 341.
26. Huru borgen ſkall ſättas, innan laga wad i Hofrätt fullföljes; ſå ock huru Underrätts dom, deremot wädjadt är, werkſtälles må . . . . . 348.
27. Huru rättegångsſaker böra fullföljas i Hofrätten . . . . 350.
28. Om dombrott . . . . . 352.
29. Om rättegångs mißbruk . . . . . 353.
30. Huru ſökas ſkall, att Konungen må Hofrätts dom öfwerſe och ſkärſkåda; ſå ock huru det, ſom dömdt är, ſkall utgifwas, innan ſaken hos Konungen fullföljes . . . . . 353.
31. Huru dom må återbrytas, ſom wunnit laga kraft . . . . 360.
32. Huru penningar och böter efter denna Lag räknas, gäldas, och ſkiftas ſkola . . . . . 361.

Bihang.

Sid.
K. Lagstadgan för husbänder och tjenstehjon, d. 23 Nov. 1833 . . . . . 3.
K. Förordn. emot fylleri och dryckenskap, d. 16 Nov. 1841 . . . . . 12.
K. Stadgan ang. försmarslöse och till allmänt arbete försallne personer, d. 29 Maj 1846 . . . . . 15.
K. Förordn. om antagande af en ny Wexel-Lag, d. 23 Aug. 1851 . . . 23.
K. Fiskeri-Stadgan, d. 29 Juni 1852 . . . . . 35.
K. Grufwe-Stadgan, d. 12 Jan. 1855 . . . . . 44.
K. Förordn. ang. expeditionslösen, d. 30 Nov. 1855 . . . . . 61.
K. Förordn. ang. arfwode för auktion å utmätt fastighet på landet m. m., d. 30 Nov. 1855 . . . . . 74.
K. Förordn. ang. patenter, d. 19 Aug. 1856 . . . . . 75.
K. Förordn. om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet, d. 21 Dec. 1857 . . . . . 79.
K. Förordn. ang. utsträckt frihet för bergshandteringen, d. 20 Sept. 1859 85.
K. Förordn. om tioårig preskription och om årsstämning, d. 4 Mars 1862 87.
K. Förordn. om kommunalstyrelse på landet, d. 21 Mars 1862 . . . . 90.
K. Förordn. om kommunalstyrelse i stad, d. 21 Mars 1862 . . . . . 113.
K. Förordn. om kyrkostämma, samt kyrkoråd och skolråd, d. 21 Mars 1862 133.
K. Förordn. om landsting, d. 21 Mars 1862 . . . . . 143.
Konkurs-Lagen, d. 18. Sept. 1862. . . . . 154.
K. Förordn. om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo, d. 18 Sept. 1862 . . . . . 182.
K. Förordn. huru gäld wid dödsfall betalas skall och om urarfwagörelse m. m., d. 18 Sept. 1862 . . . . . 184.
K. Förordn. ang. utwidgad näringsfrihet, d. 18 Juni 1864 . . . . . 189.
K. Förordn. ang. grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring, d. 6 Aug. 1864 . . . . . 195.
K. Jagt-Stadgan, d. 21 Okt. 1864 . . . . . 201.
K. Förordn. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, d. 14 April 1866 . . . . . 206.
K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarna i riket, d. 29 Juni 1866 . . . . . 214.
K. Stadgan om skifteswerket i riket, d. 9 Nov. 1866 . . . . . 228.
K. Förordn. ang. forntida minnesmärkens fredande och bewarande, d. 29 Nov. 1867 . . . . . 263.
K. Ordnings-Stadgan för Rikets Städer, d. 24 Mars 1868 . . . . . 268.
K. Förordn. ang. fattigwården, d. 9 Juni 1871 . . . . . 277.
K. Förordn. ang. wilkoren för försäljning af bränwin, och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, d. 18 Sept. 1874 . . . . . 293.
K. Förordn. ang. åtgärder till förekommande af öfwerdrifwen afwerkning å ungskog inom Norrbottens län, d. 29 Sept. 1874 . . . . . 305.
K. Förordn. ang. wilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af win, maltdrycker, kaffe och andra icke spirituösa drycker, d. 18 Sept. 1874 307.
Lagrum, hwilkas gällande lydelse äro införde i lagbokens tryckta text, hafwa förut haft lydelser, som meddelas . . . . . 315.
Register . . . . . 328.
Formulär till beswärshänwisningar m. m. . . . . 371.

Giftermåls-Balk.

1 Kap.

Om laga giftermål, och hwar som giftoman wara skall.

1 §. Will man hjonalag bygga; då skall han mö af hennes giftoman begära, och ej med wåld taga, eller hemligen till sig locka.

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 17—19 §§.

Genom **K. Förordn., om ändring i lagens stadgande ang. giftomannarätt d. 8 Nov. 1872** är föreskrifwet:

Med ändring af hwad i lag finnes stadgadt angående giftomans inseende öfwer mö samt om faders och moders rätt att hindra dotters giftermål och att göra henne arflös, är till efterrättelse för öfriga Swenska medborgare, utom ridderskapet och adeln, förordnadt:

1 §. Mö, som myndig är, stånde ej under giftoman. — 2 §. Hwad i 2 Kap. 10 § och 3 Kap. 10 § Giftermåls-Balken är föreskrifwet angående faders och moders samtycke såsom wilkor för äktenskapet, gälle ej i afseende på mö, som myndig är. — 3 §. Stadgandet i 6 Kap. 1 § Giftermåls-Balken om faders och moders rätt att göra mö arflös, ege ej tillämpning, der hon wid äktenskapets ingående myndig är, utom i de fall, som i 2 § af samma Kap. omförmälas. — 4 §. Mö, som ej står under giftoman, ege sjelf göra sådant förord, som i 8 Kap. Giftermåls-Balken sägs.

Det alla etc.

2 §. Fader äx sin dotters giftoman, och moder må dertill råd gifwa. Är fader död; då är moder med skyldaste fränders råd. Lefwer ej fader, eller moder; ware då den, som fader muntligen, eller skriftligen, eller moder med nästa fränders råd, till giftoman nämnt hafwer.

3 §. Äro ej de till; då är sambroder; dernäst halfbroder af fäderne; sedan halfbroder af möderne; och tagen de faderfaders, eller moderfaders råd dertill. Lefwer ej sambroder, eller halfbroder; då är faderfader giftoman, och näst honom moderfader; dernäst faderbroder, sedan moderbroder. Är ej han till; då är den, som henne skyldast är å fäderne, eller möderne. Äro de både jemnskylde; ware då den närmast, som å fäderne är, man och ej qwinna, och tage han nästa skyldemans af mödernet och laga förmyndares råd. Lefwa ej skyldemän, utan förmyndare allena; då skall han hennes giftoman wara.

4 §. Är det twifwelaktigt af hwem giftomannarätt ntöfwas må; pröfwe det Rätten, då anmälan derom sker. Will man jäfwa giftoman, förty att han ej skicklig är, eller af annat skäl; warde ock det jäf hos Rätten anmäldt: gillas det, ware giftoman den, som närmast den jäfwade är, efter ty i 2 och 3 §§ skils: samma lag ware, der rätt

giftoman ej är i tillstånd att giftomannarätten utöfwa. Finnes ej weterlig giftoman; då skall Rätten giftoman nämna. **(K. Förordn. d. 21 Dec. 1857).**

5 §. Ej må någon till giftermål twingas; utan bör så qwinnans, som mannens friwillige ja och samtycke giftermålet fästa.

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 21 §.

6 §. Man eller qwinna må ej förr i äktenskap träda, än han hafwer fyllt tjuguett år, och hon femton; utan Konungen pröfwar skäligt, att lof dertill gifwa.

Lappdräng, som lärt sig förstå sina nödige kristendomsstycken, är tillåtet att wid 17 års ålder ingå giftermål. **K. Br. d. 15 Febr. 1745,** jfrdt med **K. Br. d. 6 Febr. 1849.**

2 Kap.

Om dem, som äktenskap med hwarannan ej bygga må.

1 §. Ej må man till hustru taga, den med honom är i rätt nedstigande skyldskap: som är dotter, son eller dotterdotter, och deras afkomma, ehuru långt den sträcker sig neder. Ej eller i rätt uppstigande skyldskap: som är moder, fadermoder, modermoder, och så widare till rygga i ätten.

2 §. I skyldskap å sidone må man ej taga till hustru sin syster, broders eller systers dotter, eller deras afföda, faders eller moders syster, faderfaders syster, eller moderfaders syster, fadermoders, eller modermoders syster, och så widare.

3 §. [Syskonebarn må ej taga hwarannan till äkta; utan Konungen gifwer der lof till.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845.**

4 §. I rätt ned och uppstigande swågerlag, ware ock äktenskap förbudet: och ty må man ej till hustru taga sin sons, sonsons eller dottersons enka; sin stjufmoder, sin aflidna faderfaders eller moderfaders andra hustru; ej eller sin stjufdotter, stjuffons dotter, eller stjufdotters dotter; sin hustrus moder, hustrus fadermoder, eller modermoder, och så widare.

5 §. [I swägerlag å sidone må man ej, utan Konungen gifwer der lof till, gifta sig med sin broders enka, broderfons eller systersons, broders eller systers sonsons eller dottersons enka; sin faderbroders, eller moderbroders, faderfaders eller fadermoders, moderfaders eller modermoders broders enka, ej eller med sin aflidna hustrus syster, hustrus broders eller hustrus systers dotter eller dotterdotter och deras afkomma; hustrus fadersyster eller moderfyster; hustrus faderfaders eller fadermoders syster; hustrus moderfaders eller modermoders syster]. **(K. Förordn. d. 10 April 1810).**

6 §. [Ej eller må man i andra swägerlaget, utan att Konungen dertill gifwer lof, äktenskap bygga med sin hustrus stjufmoder, eller sin stjuffaders enka; ej eller med sin döda dotters mans enka, eller med sin stjuffons, eller stjuffons sons enka]. **(K. Förordn. d. 10 April 1810).**

Ofwanstående 5 och 6 §§ äro upphäfna genom **K. Förordn. d. 24 Maj 1872.**

7 §. Hwad om mannen i äktenskapsmål här stadgadt är, bör ock förstås om qwinnan.

8 §. Swägerskap räknas emellan mannen och hustruns slägt, och emellan hustrun och mannens slägt; men ej mellan beggederas slägt inbördes. Och ty må två bröder taga två systrar, och fader taga moder, då son tager dottren. Men ej må son taga modren, då fader

hans lefwer och hafwer dottren, att wördnaden emellan föräldrar och barn ej spillas må.

9 §. I alla dessa fall bör ej skilnad göras emellan hel och halfskylda. Ware ock äktenskap lika förbudet, om blodsbandet kommer af äktenskap, eller lägersmål.

10 §. Ej må den, som mö lägrat hafwer, få henne till äkta; utan fader och moder gifwa der ja och samtycke till, eller Domaren pröfwar, att goda skäl dertill styrka.

Huru denna § blifwit ang. myndig mö ändrad, se **K. Förordn. d. 8 Nov. 1872**, § 2, inf. wid 1 Kap. 1 § denna Balk.

11 §. De som hor med hwarannan gjort hafwa, må ej äktenskap bygga, ändå att den oskyldige maken död är.

Huruwida den brottslige får ingå nytt giftermål, se 13 Kap. 2 § denna Balk med anm., hwarmed jemföres anm. under 12 Kap. 3 §.

12 §. Wiger prest dem, som äktenskap ej bygga må; ware wigsel ogild, och [miste han sitt Prestembete. I de fall, der lägersmål wid dödsstraff förbudet är, plikte ock Prest dertill med fjorton dagars häkte wid watten och bröd]. Wiger den, som ej är Prest, ehwad äktenskapet är tillåtet, eller ej; straffes [med arbete wid Konungens slott eller fäste, i tre, eller flera år], som brottet är till; och i ty fall, der äktenskap är tillåtet, bör laga wigning ske.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 25 Kap. 4 § och 22 Kap. 6, 22 §§ samt **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873**, § 18, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag. — Om prests answar i afseende på wigsel, se widare 7 Kap. 2 § denna Balk med anm. och 12 Kap. 1 § med anm.

Genom **K. Förordn. ang. giftermål emellan kristen och mosaist trosbekännare d. 20 Jan. 1863** är stadgadt:

1 §. Medlem af Swenska kyrkan ware ej förment att ingå äktenskap med mosaist trosbekännare. — 2 §. Om lysning till sådant äktenskap, äfwensom till äktenskap emellan mosaiske trosbefännare och medlem af annat främmande religionssamfund, som i riket tillåtet är, gälle hwad i [Kongl. Kung. d. 19 Jan. 1847 och i 9 § af Kongl. Förordn. ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning af d. 23 Okt. 1860] stadgadt finnes. — 3 §. Äktenskap, hwarom nu sagdt är, skall i slägtingars eller andra witnens närwaro ingås inför Magistrat i stad eller inför kronofogde å landet. Magistrat eller kronofogde åligge derwid i afseende å mannens och qwinnans ledighet till äktenskap den tillsyn, som enligt lag tillkommer prest, den der wigsel förrätta skall: sedan affordras såwäl mannen som qwinnan deras friwilliga ja och samtycke till giftermålet, och warden de derpå för äkta makar förklarade. Hwad sålunda förekommit skall i protokoll upptagas; och warde det, om äktenskapet är inför kronofogde ingånget, jemwäl af witnen bestyrkt. Det giftermål ware lika gildt, som wore äktenskapet med wigsel fullkomnadt. — Magistrat och kronofogde åligger att inför dem afslutade äktenskap hos wederbörande presterskap anmäla, på sätt om anmälan af wigsel för wigselförrättare stadgadt är. — 4 §. I fråga om den religion, hwari barn bör uppfostras, ware lag, som i [10 § af Kongl. Förordn. d. 23 Okt. 1860], angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning, sagdt är.

Det alla etc.

Huru denna Förordning blifwit ändrad, se **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873**, § 19, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag. — Angående prests anmälan om förrättad wigsel, se **K. Br. d. 15 Sept. 1773 och K. Kung. d. 11 Okt. 1866**, inf. wid 7 Kap. 2 § denna Balk.

Angående de barns uppfostran i religion, hwilkas föräldrar antingen begge eller endera tillhöra främmande trosfamfund, se **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873**, § 6, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

I fråga om äktenskap emellan lifstidsfångar och qwinspersoner, med hwilka de sig i äktenskapshandel inlåtit, eller dem de under äktenskapslöfte lägrat, bör målet hos Kongl. Maj:t anmälas och deß godtfinnande underställas. **K. Br. d. 24 Jan. 1745.** — Personer, dömde till fängelse på wiß tid, få ej fullborda äktenskap under fängelsetiden. **K. Br. d. 28 Aug. 1754.**

3 Kap.

Om fäſtning eller trolofning.

1 §. Då fäſtning ſke ſkall, bör giftoman med fyra witnen när wara, twenne å mannens wägnar, och twänne å hennes. Sker det annorledes, ware den fäſtning ogild, om giftoman derå färer, och böte hwardera, ſom ſig olagligen fäſt, tio daler till de fattiga; gillas den fäſtning af giftoman, waren då både ſaklöſe.

Jfr **K. Förordn. d. 8 Nov. 1872,** inf. wid 1 Kap. 1 § denna Balk. Trolofningar ſkola ſke med klara och tydliga ord, med eller utan wilkor; när nu begge dertill ſäga ja, förutan räddhåga, eller twång, ſamt gifwa hwarannan handen, ſå är trolofningen förrättad, antingen der gifwes gåfwor, eller icke. **Kyrko-Lag.** 15 Kap. 12 §.

I trolofnings- och äktenſkapstwiſter ſkola eget tillſtående och ſkriftliga förſäkringar wara lika gällande ſkäl och bewis, ſom lagliga och ojäfaktiga witnen. **K. Förordn. d. 14 Jan. 1726,** § 1.

2 §. Nu förbinder man ſig ſkriftligen till äktenſkap; är dertill giftomans ſamtycke, hafwe endera ſedan ej magt det löfte rygga, eller ſig annan fäſta.

Ingen omyndig ſkall hemligen förlofwa ſig, hwarken ſkriftligen eller edligen: gör det någon, ware ſådant ogildt. **Kyrko-Lag.** 15 Kap. 10 §.

Jfr anm. under föreg. §.

3 §. Fäſter annan än rätte giftoman, ſom förr är ſagdt; böte femton daler, och fäſtning ware ogild.

4 §. Fäſter giftoman mö åt twenne; böte trettio daler, hälften till Konungen, och hälften till häradet, eller ſtaden, och ſkadan åter.

5 §. Fäſter man ſig den qwinna, ſom förr lagligen fäſt är; böte då han femton daler, och hon trettio: äro både förr fäſte; böte hwardera trettio daler. Sker lägersmål dem emellan; plikten ſom i [Miſsgernings-Balken] urſkils; hafwen ock förwerkat till de fattiga allt hwad de hwarannan gifwit. Fäſter man ſig twänne; böte trettio daler, och ware den förſta fäſtning gild, ändå att han den ſenare häfdat. Will den förra ej bygga äktenſkap med honom; bliſwe då han med den ſenare wigd.

Jfr **Straff-Lag.** 18 Kap.

6 §. Fäſter man ſig owetande den qwinna, eller qwinna den man, ſom förr fäſt är; ware ſaklös, och den brottslige böte trettio daler, och ſkadan åter; hafwe ock förbrutit till den ſaklöſa de gåfwor, ſom denſamme både fått och gifwit. Är någon annorlunda till ſkilnad i fäſtning wållande, eller fäſter han ſig den han för ſkyldſkap, eller annat hinder ej äkta må; ware lag ſamma.

7 §. Äro begge lika wållande till fäſtninga ſkilnad; hafwen då förwerkat till de fattiga allt, hwad de hwarannan gifwit; och böte hwardera tjugu daler. Wåller annandera mer, och annandera mindre; böte den halft, ſom mindre wåller; men gåfworna ware förbrutna till de fattiga.

Om fäſtningsgåfwornes förwerkande, jfr **K. Br. d. 11 Nov. 1747,** inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

8 §. Nu gifwa fäſtehjon hwaraman gåfwor i reda penningar, eller lösören, för äktenſkaps ſkull; dör ſedan fäſteqwinna förr än wigſel åkommer; gifwe då fäſteman till den dödas föräldrar, eller arfwingar, allt igen, hwad han fått, och tage åter hwad han gifwit hafwer.

Dör fästeman från fästeqwinna; tage hon sina gåfwor åter, och behålle hwad henne gifwet war i lösören.

9 §. Häfdar man sin fästeqwinna; då är det ett äktenskap, som skall fullkomnas med wigsel, ehwad trolofningen är med eller utan wilkor, ändå att samma wilkor ej fullgjorde äro. Undandrager han sig wigsel, och framhärdar i denna sin motwilja; warde hon då förklarad för hans äkta hustru, och njute full giftorätt i bo hans, som i 10 Kap. i denna Balk sägs. Gör hon det; ware lag samma.

Att allt hwad om äktenskapsskilnad är förordnadt äfwen lämpas till sådana äktenskap, som med häfdad fästeqwinna äro begynte, men ej genom wigsel fullbordade, se slutet af **K. Förordn. d. 27 April 1810**, inf. wid 13 Kap. 8 § denna Balk.

10 §. Häfdar man qwinna under äktenskapslöfte; då skall han taga henne till äkta, om hon det påstår, och hennes fader och moder dertill samtycka. Är han motwillig; ware lag, som förr sagdt är. Nekar han till löftet; döme då Rätten derom. [Warder löftet för fast förklaradt, eller hafwer han låtit intaga henne i Kyrkan, såsom sin fästeqwinna; hafwe sedan ej magt det löfte ändra, ändå att hon sin rätt till äktenskapet eftergifwa will.]

Huru denna § blifwit ang. myndig mö ändrad, se **K. Förordn. d. 8 Nov. 1872, § 2**, inf. wid 1 Kap. 1 § denna Balk.

Genom K. Förordn. ang. fullbordande af äktenskap med qwinna, som blifwit lägrad under äktenskapslöfte d. 3 April 1810 meddelas:

att som Kongl. Maj:t funnit lagens stadgande i 3 Kap. 10 § G. B., att, då qwinna blifwit häfdad under äktenskapslöfte och domaren förklarat löftet fast, eller mannen låtit kyrkotaga qwinnan såsom äkta hustru, han icke eger magt löftet ändra, ändock att hon sin rätt till äktenskapet eftergifwa will, samt K. Förordningen d. 23 Juli 1755, som utsätter wissa twångsmedel i händelse af motwilja till ett sådant äktenskaps fullbordande, wara stridande emot begreppet och affigten med en äkta förening, har Kongl. Maj:t förordnat: det sistberörde K. Förordning kommer att hädanefter till all kraft och werkan upphöra, samt sålunda ändrat och förklarat 10 § af 3 Kap. G. B., att, sedan det af häfdad qwinna föreburna äktenskapslöfte blifwit af domaren ansedt wara bewist och gällande, men mannen icke deßmindre wägrar att detsamma genom wigsel fullborda, skola de, enligt 1 § 16 Kap. Kyrko-Lagen, instämmas till Domkapitlet, för att erhålla nödiga föreställningar, då, i händelse de om äktenskapsförbindelsens upphäfwande sig i godo förena, skiljobref genast må meddelas; men åter wid ett motsatt förhållande, om den ena yrkar och den andra wägrar äktenskapets fullbordan, bör målet, hwad äktenskapsförbindelsens upplösning angår, öfwerlemnas till Kongl. Maj:ts eget afgörande; dock att hwad lagen om qwinnans och barnets öfriga rättigheter stadgar, ntan hinder af det utfästa äktenskapets upphäfwande, kommer att ega bestånd.

Det alla etc.

Af förekomne anledningar har Kongl. Maj:t erinrat, att, sedan qwinna blifwit häfdad under äktenskapslöfte, och domaren förklarat löftet fast, eller mannen låtit kyrkotaga qwinnan såsom äkta hustru, men Konsistorium derefter utfärdat skiljobref, eger den, hwars äktenskapsförbindelse sålunda blifwit upplöst, gå i annat gifte, utan att Konungens lof härtill söka, dereſt icke för särskilda fall annorlunda är stadgadt. K. Circ. Br. d. 29 Okt. 1842.

Den man, som under äktenskapslöfte häfdat qwinna och af domaren är pålagd att med henne låta sig sammanwiga, må ej utan Konungens särskilda tillstånd gifta sig med en annan, sedan han genom lägersmål begått otrohet emot sin förra fästeqwinna och hon sin rätt till äktenskapet eftergifwit. **K. Br. d. 29 Jan. 1767.** — Det äktenskapsaftal, som ej stett förr än efter lägersmålet, är, ånskönt domarens stadfästelse derå kommit, dock icke annorlunda än för en wanlig fästning eller trolofning att anse. **K. Br. d. 10 Nov. 1772.**

Då, efter häfdande utom äktenskap, äkta makas eller äkta barns rätt, i följd af parters erkännande inför domstol, eller domstols beslut, någon till-

komma kan, skall domaren derom underrätta prästerskapet i de församlingar, till hwilka personerna höra. K. Circ. Br. d. 16 Nov. 1841.

11 §. Rymmer fästeman ifrån fästeqwinna, som af honom häfdad är; gånge derom som i 13 Kap. om man och hustru stadgas.

4 Kap.

Om skilnad i trolofningar.

1 §. Warder någon twungen till fästning, och låter ej märka sitt samtycke dertill, sedan han, eller hon, utom twång är; ware då den fästning ogild; utan fästehjon hwarannan häfdat hafwa.

Jfr Straff-Lag. 15 Kap. 22 §.

2 §. Hafwer endera före fästningen hemlig sjukdom, den smittosam och obotlig är; eller efteråt deri råkat: såsom spetelska, fallandesot, wettlöshet, raseri, pockor af lösaktighet, eller wederstyggliga och stora fel och lyten; gånge ock den fästning åter.

Enär någon för fallandesot känd åstundar träda i äktenskap, bör prästerskapet, innan lysning sker, lemna provincial-medicus eller stads-physicus alla de underrättelser om sjukdomen, som af den sjukes slägt och bekanta kunna winnas, på det bemälde läkare, sedan han sådant, jemte sitt eget yttrande, hos Collegium Medicum anmält, må lemna tillförlitligt bewis, som hos prästerskapet bör uppwisas. Finnes sjukdomen icke wara den rätta fallandesoten, eller Epilepsia idiopathica, då, men icke annars, är äktenskap den sjuke tillåtet. K. Br. d. 25 Nov. 1757.

3 §. Samma lag ware, der endera före, eller efter fästning begått lägersmål, eller gjort sådan gerning, som rörer deß goda namn. War det förut kunnigt; gånge då ej fästning åter.

4 §. Wilja fästehjon skiljas åt, och hafwa de hwaranman ej häfdat; gifwe det Kapitlet tillkänna, och gånge fästning åter.

Uti de mål, angående skilnad i fästning, i hwilka lagen ej uttryckligen utstakar böter eller att gåfworna skola wara förbrutna, bör sådant ej heller af domaren påläggas: och när fästehjon begge äro nöjda att skiljas åt, så att den ene icke beskyller den andra för sådant, som han eller hon påstår kunna förorsaka skilnad, och fästehjon icke hafwa hwarandra häfdat, behöfwa de endast anmäla det i Domkapitlet, utan att förut inställa sig wid domstol, emedan i sådant fall några böter eller fästningsgåfwornes förbrytande icke äro utsatte. K. Br. d. 11 Nov. 1747.

5 §. Kommer hat och bitterhet fästehjon emellan af andra besynnerliga orsaker, som ej kunnige woro, förr än fästning skedde, och will den ene skiljas, och den andre ej; döme då Rätten till skilnad. Finnas ej sådane orsaker; då må den brottslige ej bygga äktenskap med någon annan, så länge den öfwergifne ej förlikt är; fylle ock all skada.

6 §. Nu kommer okänd man, och gifwer sig ut till namn eller stånd, för annan, än den han är: warder qwinna deraf bedragen till fästning med honom; böte då han [åttatio daler, hälften till henne, och hälften till de fattiga]; hafwe ock till henne förbrutit gåfworna, och fästningen ware ogild. Kommer wigsel dertill af samma list, och kunna de ej förlikte warda; [böte han då dubbelt, och miste äran]; gånge ock det giftermål åter.

Huru denna § blifwit ändrad, se Straff-Lag. 22 Kap. 8, 21, 22 §§.

7 §. Hwilken som drucken sig fäster, eller på swikeligt sätt dertill förledd är; ware ej skyldig det löfte hålla.

8 §. Reser man egenwilligt bort ifrån sin fästeqwinna, och blif-

wer, emot hennes samtycke, borta öfwer år och dag: will hon ifrån den fäftning lös warda; då må Domaren det tillåta.

5 Kap.

Om barn, som aflas i fäftom, eller i twegifte, och om giftorätt i ty mål.

1 §. Aflar man barn med sin fästeqwinna, eller under äktenflapslöfte, eller i lönflaläge, derå sedan fäftning, eller äktenflap följer; de barn äro äkta barn, och qwinnan njuter laggift hustrus rätt.

Om barnens arfsrätt, se 8 Kap. 1, 2 §§ Ä. B.

2 §. Nu går någon i annat gifte, som fägs i 13 Kap. 6 § och aflar barn; finnes sedan, att förre maken lefwer; då äro ock de barn äkta, och tagen arf, som i Ärfda Balken fägs.

Jfr 8 Kap. 5 § Ä. B.

3 §. Kommer förre man, eller hustru åter; då brytes senare giftet, utan dem annorledes åfämjer: och den som wika måste, tage allt det åter utur boet, som han, eller hon, der hafwer infört, få ock sin del i det, som de under äktenflapet med egna flöjder aflat. Är det hustru, som wika måste; tage ock dertill morgongåfwa sin. Hafwa de barn samman i det gifte, som brytes, och will moder dem till uppfostran taga; pröfwe då Domaren, om hon dem förestå gitter; och lägge så den emellan hwad fadren dertill årligen gifwa bör. Ej må så skilde makar njuta annan rätt till hwarderas bo och egendom, än nu sagdt är.

Jfr 13 Kap. 6 § denna Balk.

4 §. Träder någon i annat gifte, och wet, att förre maken lefwer; straffes som i [Mißgernings-Balken] stils.

Se Straff-Lag. 17 Kap. 4, 5 §§.

6 Kap.

Om giftermål emot föräldrars, eller rätta giftomans wilja; och om giftoman hindrar giftermål.

1 §. Gifter sig mö mot faders wilja, eller moders; hafwe fader, eller moder, wåld att göra henne arflös.

Huru denna § blifwit ang. myndig mö ändrad, se K. Förordn. d. 8 Nov. 1872, § 3, inf. wid 1 Kap. 1 § denna Balk.

2 §. Gifter sig son, eller dotter som är enka, mot föräldrars wilja, medan han, eller hon, i deras hus wistas, och bröd deras äter: Ske det af förakt och sidwördnad, eller med den, som ej hafwer godt namn och rykte; ware lag samma.

3 §. Gifter sig mö, efter faders och moders död, utan rätta giftomans ja och samtycke, och hafwer hon rätt till arf efter honom; då eger han makt att göra henne arflös i aflinge jord och lösören. Är hon ej hans arfwinge; böte då af egna lösören och aflinge tjugonde delen till de fattiga, om giftoman derå kärer.

Jr K. Förordn. d. 21 Dec. 1857, inf. wid 17 Kap. 7 § Ä. B.

4 §. Nu kan så hända, att fader, eller moder, eller efter deras död, rätte giftoman hindrar det giftermål, som lagligen fökes; pröfwe då Domaren, om skäl dertill är. Gör giftoman det för egen nytta,

eller annan sådan orsak; böte femtio daler, och rätte upp all skada och kostnad: men af föräldrar må barn hwarken böter, eller skadestånd i ty mål söka.

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 22 §.

7 Kap.

Huru lysning skall ske till laga giftermål; och om wigsel wägras, eller uppehålles.

1 §. Nu hafwer man qwinna lagligen fäst, och will äktenskap med wigsel fullkomna; då skall han säga giftomannen till, sex weckor förut. Wägras hon honom utan laga orsak; lite då Konungens Bifallningshafwande till, att wigsel utan uppehåll ske må; och giftoman böte sedan, för olaga hinder, femtio daler, och skadan åter.

2 §. Förr än wigsel sker, skall tre söndagar lysas af Predikstolen i den församling, der bruden tages; utan så är, att uppbrott sker emot fienden, eller mannen för annat Rikets ärende utskickad warder; då må lysning ske allenast på en Söndag, eller Helgedag, dock wigsel ej förr, än twå dagar derester, som i Kyrko-Ordningen widare sägs. Wiger Prest förr än så lyst är; miste embete sitt.

Jfr **Straff-Lag.** 25 Kap. 4 § och **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873, §§ 1, 18, 19,** inf. wid 7 Kap 4 § Straff-Lag.

För alle, som wilja äktenskap fullborda, bör af predikostolen lysas tre söndagar å slag, i den församlingen, der bruden tages, med beggeders namn och tillnamn: men der en blifwer af Öfwerheten i något hastigt ärende utskickad, eller ett oförmodligt uppbrott sker emot Rikets fiender, då må alla tre lysningarne ske på en gång, och det utan åtskilnad, på en sön- eller annan helgedag; hwilket ock bör förstås om fästeman, så wäl som ock om fästemö, som ligger på sotesäng. **Kyrko-Lag.** 15 Kap. 18 §. — Då någon af gemenskapen wid krigsmagten till lands eller sjös ämnar träda i äktenskap, skall han anmälasdant hos befälet. **K. Circ. d. 27 Sept. 1860.** — Då lysning bewiljas för krigsfolket wid wärfwade regementer, bör garnisonspresten kommunicera sådant med wederbörande pastorer, i hwilkas församling bruden tages, samt tillsända dem en lika lydande lysningssedel, hwarefter de sednare, utan någon afgift, sådant å predikstolen afkunna på den dag och tid, som begäres, samt tillsända garnisonspresten bewis deröfwer. **K. Br. d. 17 April 1760.** Och gäller detta äfwen för civile och ecclesiastike tjenstemän wid wärfwade regementer, men icke för dessas eller officerarnes betjening. **K. Ref. d. 3 Maj 1801.** — Om någon obekant person will låta lysa för sig, skall det ej ske, innan han framter säkra bewis om sitt lefwerne och sina wilkor, eller några tillstädeswarande, rowärdige män kunna derom witna. **Kyrko-Lag.** 15 Kap. 19 §. Men om sådane intyg saknas, eger sökanden att i Inrikes-tidningarne kungöra sitt förehafwande, med alla dertill hörande omständigheter, och anwisning hos hwilken prest, med uppgift af adressen till honom, den sig anmäla bör, som det illtänkta äktenskapet hindra will, inom en tid af tre till sex månader för dem, om icke utom riket wistats, samt af ett år för dem, som från utländska orter bröd wara bewitnade. **K. Br. d. 26 Okt. 1791.** Dock gäller detta endast förinfödde Swenske undersåtare; så att då utländing härstädes will ingå äktenskap, men ej gitter styrka sin hinderslöshet, skall en sådan, om han eller hon i twå års tid i riket sig uppehållit, ega att, på nämnde sätt, sitt förehafwande uti Inrikes-tidningarne kungöra, med den werkan, att, deref icke något hinder inom ett år derester bliswit anmäldt, lysning må sökanden bewiljas. **K. Br. 12 Dec. 1798.**

Enligt en med Tyska riket träffad öfwerenskommelse, skola Swenskeeller Tyske undersåtare, som wilja i det andra riket ingå äktenskap, hädanefter iråga om de intyg, som derwid böra företes, behandlas såsom undersåtare i det land, der giftermålet ingås, dock med åliggande att medelst skriftlig hapling styrka sin nationalitet. **K. Kung. d. 17 April 1874.**

Om lysning och wigsel, då en af kontrahenterne eller båda tillhöra främmande religionssamfund, se **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873, §§ 4, 5, 19, inf.** wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

Enär trolofwade personer, som, sedan för dem lyst blifwit, undsätt behörigt skiljobref, wilja åter träda i äktenskap med hwarandra, bör ny laga lysning föregå deras tillämnade äktenskap. **K. Br. d. 8 Mars 1797.** När frånskilda makar wilja med hwarandra å nyo träda i äktenskap, bör iakttagas hwad angående lysning och wigsel i allmänhet är stadgadt. **K. Kung. d. 21 Mars 1835.**

Prest, som lyser i annan församling än der bruden har sitt rätta hemwist (är i mantal skrifwen), skall miste embetet; och bör i wederb. prestersläps lysningsattester intygas, att lysning skett i den församling, der bruden bor, innan annan prest får wiga. **K. Förordn. d. 21 Nov. 1794.** — Brudfolk ega att till wigslets förrättande wälja den prestman, de sjelfwe åstunda; i följd hwaraf den prest, som lysningen werkställt, bör meddela lysningsattest till wigseln i eller utom deß församling, och det wid 50 daler böter, om han sådant wägrar. Wiger prest, ehuru lysning föregått, utan att wara försedd med lysningsattest, böte 100 daler. Den prest, som förrättat wigsel, bör hos pastor i den församling, der wigseln skett, genast efter bröllopet, jemte uppgifwande af de sammanwigdes namn och stånd, jemot qwitto afslefwerera de wid bröllopet insamlade fattigmedel], samt, i fall lysning i annan församling försiggått, i Stockholm genast efter wigseln och på landet inom 6 weckor derefter, hos pastor i den församling, hwarest lysning blifwit meddelad, anmäla hwilken dag sammanwigningen skett, eller ock inom samma tid derom skriftligen underrätta det Konsistorium, hwarunder han lyder, som sedermera genom Konsistorium, hwarunder lysningsstället lyder, gifwer sådant wederbörande pastor tillkänna. Försummas detta, skall presten plikta 50 daler. **K. Br. d. 15 Sept. 1773,** jfrdt med **K. Kung. d. 11 Okt. 1866.**

Att afwittring bör ske, innan lysning utfärdas, och att prest, som förrättat bouppteckning och arfskifte efter den afsidna makan, ej må bewilja lysning, se **K. Br. d. 11 Dec. 1750,** inf. wid 12 Kap. 1 § denna Balk.

3 §. Will man jäf göra mot äktenskap, å sina eller annans wägnar; gifwe det kyrkoherden tillkänna i twänne mäns närwaro; ställe ock strax borgen hos Konungens Befallningshafwande för all skada och kostnad, och tage sedan stämning, till nästa rättegångs timma, å den, som jäf göres emot. Finner Domaren ej laga skäl dertill; böte då käranden tjugu daler, och rätte upp all skada.

8 Kap.

Huru förord ske må mellan dem, som wilja hjonelag bygga.

1 §. Wilja man eller qwinna, der hon enka är, eller giftoman å mös wägnar, göra förord sig emellan före äktenskapet; då skola de det skriftligen och med twenne witnen upprätta innan wigsel sker. Ej må förord göras om annat än makarnes giftorätt, eller till förfång för dem, som bättre rätt till egendomen å den tid hafwa. Äktenskapsförord skall öppet ingifwas till Rätten i den ort, der makarne hafwa sitt bo och hemwist, eller sätta sig neder att bo, i staden inom åttonde dagen, och på landet å nästa Ting, sedan wigsel skett, och låte Rätten det protokollet införas. Är wigsel å annan ort förrättad, och kan förty den lagföljd ej ske, som nu föreskrifwen är, då skall förord inom sagde tid hos Rätten i wigningsorten företes, och warde det, då makarne till boningsorten kommit, sist inom en månad i stad, och å landet wid det Ting, som näst efter tre månader infaller, till rätter Domstol ingifwet, med bewis af Rätten i wigningsorten, att det der företedt warit. Är ej med förord så förfaret, som nu sagdt är, ware det kraftlöst. Hwar

ſom begär, ege att hos Rätten undfå del af äktenſkapsförord. **(K. Förordn. d. 13 Juli 1818).**

Huru denna § blifwit ang. myndig mö ändrad, ſe **K. Förordn. d. 8 Nov. 1872, § 4,** inf. wid 1 Kap. 1 § denna Balk.

Särſkildt protokoll öfwer äktenſkapsförord och deß inſändande till Hofrätt föreſkrifwes i 7 Kap. 27 § R. B. — Äktenſkapsförord emellan adlige perſoner ingifwas å landet till Härads- och i ſtad till Rådſtufwurätt. **K. Kung. d. 7 Okt. 1901.** — Om förord emellan dem, ſom äro af olika religions-bekännelſe, angående den religion, hwari barnen böra uppfoſtras, ſe **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873,** § 6, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

2 §. Nu göra man och qwinna ſådana förord utländes, om den egendom de här haſwa, och wilja, att de ock inrikes gälla ſkola, ändock de ſjelfwe ej hitkomma; då ſkola de förord före äktenſkapet utrikes med witnen upprättas, och inrikes inom natt och år hos Domaren angifwas och intecknas.

3 §. Göra de ſådana förord utländes, och komma ſedan ſjelfwe hit i landet; då ſkola de, ſom här födde äro, inom ſex weckor, och utländſke inom ſex månader, ſedan de ſig här nederſatt, låta dem här inteckna, ſom förr är ſagdt. Sker det ej; haſwen de förord ingen kraft.

9 Kap.

Om mannens målsmansrätt för huſtrun; och om morgongåfwa.

1 §. Sedan man och qwinna ſammanwigde äro, då är han hennes rätte målsman, och eger ſöka och ſwara för henne: huſtrun följer ock mannens ſtånd och wilkor.

2 §. Före wigſeln ſkall han till henne wiß morgongåfwa utfäſta, antingen i löſt, eller faſt, men ej i båda tillika, ehwad han med mö, eller enka, ſig gifter.

3 §. Morgongåfwa ſkall tagas af mannens enſkilda lott i boet. Har huſtru, ſom mannen öfwerleſwer, barn efter honom, eller dör huſtrun förr än mannen, då ege morgongåfwa ej rum. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845).**

Genom K. Förordn. d. 19 Maj 1845 har ingen rubbning ſkett i makars rättigheter och ſkyldigheter i bo uti de äktenſkap, hwilka äro ingångna förr än nämnda författning blef till efterlefnad kungjord. **K. Kung. d. 6 Okt. 1848.**

I hwilken ordning morgongåfwa utgår wid arfſkifte, ſe 12 Kap. 3 § Ä. B.

4 §. Är morgongåfwa utfäſt i jord och faſt egendom å landet, eller hus och jord i ſtaden, arf eller aflinge, och räcker tridiung dertill af mannens behållna lott i löſt och faſt, när han dör, eller morgongåfwa uttages; njute huſtrun ſin morgongåfwa fullt ut. Är morgongåfwan större än tridiung; haſwe ändå ej rätt, att få något deröfwer. Finnes ej ſå mycken jord och faſt egendom; då ſkola mannens barn, eller andra arfwingar, förſe huſtrun af lösören med ſå ſtor ränta, eller inkomſt, ſom för henne briſter. Ej må huſtrun annan rätt till den morgongåfwa haſwa, ſom i jord gifwen är, än att den bruka och nyttja, ſå länge hon enka ſitter och ärligen leſwer: ware ock ſkyldig hålla hus och jord wid magt, och ej låta dem genom ſitt wållande förwärras. Då huſtrun dör, eller går i annat gifte; falle morgongåfwan hem till mannens barn, eller andra hans arfwingar.

5 §. Nu är morgongåfwa utfäst i lösören, och räcker dertill tionde delen af mannens wid dödsfallet behållna lott i löst och fast; njute hustrun sin morgongåfwa fullt ut. Är den större än tionde delen; då jemkes morgongåfwan derefter. Finnes ej så mycket i lösören, som morgongåfwa sedan wara bör; då njute hustrun, till bruk och nyttjandet, i hus och jord i staden, eller på landet, såmycket, som emot bristen swarar, till deß mannens barn, eller arfswingar, lösa henne ut; och blifwe morgongåfwa, som i lösören gifwen är, hustruns ewärdelige egendom.

6 §. Ej må man gifwa hustrun större morgongåfwa, än nu sagdt är; men wäl mindre.

7 §. Dör mannen, och hafwer ej morgongåfwa utfäst; njute då hustrun hälften af det, han högst i morgongåfwa efter denna lag gifwa kunde; och stånde barnen, eller arfswingarna, fritt, ehwad de i löst, eller fast, den lemna wilja.

10 Kap.

Om giftorätt i bo.

1 §. När man och hustru äro sammanwigde, då eger hwardera giftorätt i boet.

2 §. Man och hustru hafwa giftorätt till hälften hwardera i all den lösa egendom, samt den fasta egendom i stad, eller å stadens mark, som de ega eller ega få, så ock den fasta egendom på landet, hwilken de i hjonalag afla tillsammans. I den fasta egendom på landet, som man eller hustru före eller under äktenskapet ärft, eller förut förwärft, eger ej andra makan giftorätt; dock ware all årlig ränta och afrad deraf under lösören räknad. Warder under äktenskapet egendom, genom gåfwa eller testamente, till ena makan gifwen, med wilkor, att den honom eller henne enskildt tillhöra skall; i den egendom njute den andra makan ej eller giftorätt. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845.)**

Jfr **K. Kung. d. 6 Okt. 1848**, inf. wid 9 Kap. 3 § denna Balk.

Angående giftorätt i sådan egendom, som twå makar tillhandlat sig af enderas skyldeman, och hwilken fasta egendom å landet warit af arfswejords natur i säljarens hand, har, wid uppsåd fråga, huruwida giftorätten för den maka, som icke war i skyldskap med säljaren, kunde sträcka sig till mer än köpeskillingen, blifwit stadgadt, att den af makarne, som icke är med säljaren skyld, bör, utan afseende derå, att köpet skett inom den skylde makans börd, njuta deri den giftorätt, som lagen i 10 Kap. G. B. tillägger man eller hustru i allt fast gods å landet, som de i hjonalag afla tillsammans; dock att, i händelse sjelfwa afhandlingen innehåller, att egendomen blifwit öfwerlåten och försåld endast åt den skylde makan, [eller att den blifwit löst i börd å den skylde makans wägnar], då skall gälla hwad derom i köpebrefwet lagligen är förbehållet, [samt lag i öfrigt om bördköpt jord förmår,] så att den andra makan har giftorätt endast i köpe- eller löseskillingen. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 1, jfrd med **K. Förordn. d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § J. B. — I kronoruſthåll eger ej giftorätt rum. **K. Förordn. d. 22 Febr. 1749.** — Om giftorätt i kronohemman, se **Kam. K. Kung. d. 29 Febr. 1808.**

3 §. [Ega de jord, hus, gård, tomt eller wattenwerk i staden, eller å stadens mark före äktenskapet, eller hafwa de under hjonalaget det ärft, eller förwärft; gånge med giftorätten efter stadsrätt.]

4 §. [De som till Prestestånd höra, ehwad de bo å landet, eller i staden, ege giftorätt till hälften i lösören, så ock hus och tomt i staden, och den jord å landet, som under äktenskapet förwärfwes. Men ej giftas de till hwar-

annans arfwejord å landet, ej eller till den jord, som före äktenſkapet der aſlad är.]

5 §. [Efter ſtadsrätt eger borgare, och oſrälſeman ſom i ſtaden bor, giftorätt till hälften i arf och aſlingegjord och hus i ſtaden, ſå ock i alla lösören å landet och i ſtaden. Men hwad de å landet ega, eller ega ſå, i jord, eller faſt, med boſkap och åkerredſkap, derom gänge med giftorätten efter landsrätt.]

6 §. [Flyttar borgare, eller oſrälſeman, under hjonalaget, utur ſtaden, och ſätter ſitt bo och hemwiſt å landet, eller kommer oſrälſeman i frälſeſtånd: gänge med giftorätten efter ty, ſom i 1 och 2 § ſtadgadt är. Flyttar bonde in i ſtaden; ware lag, ſom i 5 § ſägs.]

Oſwanſtående 3, 4, 5 och 6 §§ äro upphäfna genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845.**

7 §. Owinna, ſom af Domaren är för äkta huſtru förklarad, njute giftorätt i mannens bo, ändå att wigſel ej åkommer. Drager han ſig undan wigſeln af motwilja; hafwe förlorat ſin giftorätt i hennes egendom, der han ſig ej rättar, och med henne ſammanwigd warder.

11 Kap.

Huru mannen må huſtruns faſta gods bortſkifta, förpanta, eller ſälja; och huru deras gäld betalas ſkall; ſå ock när huſtru må köp ſluta.

1 §. Mannen hafwe ej magt huſtruns faſta gods å landet, eller jord och hus i ſtaden att bortſkifta, förpanta, eller ſälja, ehwad de hafwa barn ſamman, eller ej, utan han dertill hafwer hennes friwilliga ja och underſkrift, i twänne goda mäns närwaro, eller hon för Rätten det muntligen tillſtår.

Under det förbud för mannen att bortſkifta, ſälja eller förpanta huſtruns faſta gods å landet, hwarom ſtadgas i G. B. 11: 1, kan ej begripas huſtruns giftorätt i den faſtighet, mannen ſåſom målsman förwärſwat i äktenſkapet med huſtrun, utan dermed förſtås endaſt ſådan jord, hwari mannen ej kan ſå någon giftorätt, och hwilken ſåledes är huſtrun enſkildt tillhörig. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 2.

2 §. Hafwer man eller huſtru gjort gäld före äktenſkapet; gälde hwar ſin af det, han eller hon förut egde. Ej ſkall i ty mål mannens egendom häfta för huſtruns gäld, och ej hennes egendom för mannens gäld. Räcker ej hwarderas gods till; gänge då deß giftorätt i boet till gäldens betalning. Ej må, för den enas gäld, räntan och inkomſten af den andras odaljord i betaluing ſökas, widare, än att ſamma ränta och inkomſt i boet influtit, eller inflyta bordt, den tid gäldenärens egendom afträdes, och det en gång för alla, och ej flera, till ſå ſtor del, ſom gäldenären, efter deß giftorätt, deri eger. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845.)**

Huru förfares, då endera makan will undanſkifta enſkild egendom eller giftorätt för andra makans gäld, ſamt angående efterlefwande makas rätt att winna befrielſe från den i boet warande gäld, ſe **K. Förordn. ang. boſkilnad** m. m. **d. 18 Sept. 1862**, inf. i Bihanget.

3 §. Nu kunna de både, eller endera, hafwa gjort gäld i äktenſkapet, eller till fäſtning och bröllopskoſtnad; den ſkall af bo oſkifto i lösören och aſlinge gäldas, ſå ock af beggederas hus och egendom i ſtaden. Räcker det ej till fulla gälden; då fylles det, ſom briſter, af begges enſkilda arfwejord, och odalfaſta å landet, efter den andel, hwar-

dera i gälden och bolaget eger. Hafwer ej utan endera egen jord; är det mannen, betale då det, som återstår och gäldas skall, med sin arfwejord, så långt den räcker. Är det hustrun, betale ej mer, än deß andel i gälden; utan så är, att man och hustru, begge för en, och en för begge, sig till gäldens betalning förskrifwit hafwa.

4 §. Är gäld af mannens, eller hustruns särskilda wållande och förgörelse tillkommen, deraf den andre ingen nytta, eller del haft; gånge då ej den saklösas fasta gods, eller rättighet i boet, till sådan gälds betalning: ty hwar eger sin sak ensam böta, och ej annans lott förwerka.

5 §. Hafwer endera, under äktenskapet, guldit sin enskilda gäld med beggederas del i boet; då skall det wid arfskifte, eller delning, å deß egen lott räknas.

6 §. Ej må hustrun köp sluta om fast gods, eller sälja något af lösören i boet, utan det sker med mannens samtycke och fullmagt; eller af de lösören, som till salu lemnade äro; eller att mannen är afwita, eller frånwarande, eller förlöper hustrun. Sitter hon då med barnen hemma, och tarfwar föda för sig och dem, eller är hon barnlös, och kan sig ej annorledes föda; eller tränger annan nöd: då må hon till nödtorft sälja; dock med nästa fränders råd och bifall, om det är fast gods, som säljes. Sker det annorledes hafwe mannen wåld det köp, som med hustrun gjordt är, att rygga och återkalla, som i Handels Balken sägs.

Jfr 1 Kap. 8 § H. B.

7 §. Hafwer man sålt sin hustrus, eller hustru sin mans odaljord, till sin enskilda nytta; gifwe så mycket igen af odaljord sin. Är den jord till beggederas nytta såld; fylle då hwar af sin jord till hälften hwardera. Är ej jord till; fylle då af lösören. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845.)**

Jfr **K. Förordn. om boskilnad** m. m. **d. 18 Sept. 1862,** §§ 7, 8, inf. i Bihanget.

8 §. Nu finnes ej jord, eller lösören, och är hustruns jord med hennes samtycke såld, som förr är sagdt; hafwe skadan sjelf. Hafwer mannen sålt den jord, utan hennes lof och minne; söke då den igen med laga dom, inom natt och år, sedan hon det weta fick; och skylle sig sjelf, den olagligen köpte. Dör hustrun förr än mannen; då ega hennes arfwingar derå tala inom natt och år, efter hennes död.

Inom hwad tid allt klander af annans åtkomst till fast egendom bör anställas, se **K. Förkl. d. 14 Maj 1805,** inf. wid 10 Kap. 1 § J. B.

12 Kap.

Om afwittring och olaga sammanflyttning, förr än man går i annat gifte.

1 §. Enkling eller enka hafwe ej wåld att gå i annat gifte, förr än barn, eller andre arfwingar afwittrade äro, ehwad de äro myndige, eller omyndige. Gör det någon; hafwe förwerkat till barnen, eller arfwingarna tridiung af sin del i boet, efter förra giftet, och afwittre ändå efter lag. Wiger Prest enkling, eller enka, förr än afwittring lagligen skedd är; miste embete sitt.

Jfr **Straff-Lag. 25 Kap. 4 §.**

Upptecknings och afwittringar böra ske af andre än prester och endast i

nödfall af kapellanen eller adjunkten i ſocknen, dock att lysningen ej må bewiljas af den, ſom wid afwittringen brukad blifwit, utan af kyrkoherden i förſamlingen. **K. Br. d. 11 Dec. 1750.** — Hwad afwittring beträffar, eger preſt förrätta wigſel, då för honom uppwiſes bouppteckning efter den aſlidna makan, ſamt antingen ett af behörig perſon hållet arfſkifte, underſkrifwet af ſamtlige ſterbhusdelegare, och, om någon bland dem är omyndig, af tillförordnad förmyndare, eller ock wederbörande arfwingars ſamt förmyndares bewis och erkännande, att delning af den aſlidne makens qwarlåtenſkap ſkedd är; dock utan att preſten behöfwer ingå i forſkning om uppteckningens och delningens laglighet, eller huruwida, på grund af den ſiſtnämnde, hwarje arfwinge utbekommit hwad honom derwid blifwit tillagdt; och i händelſe om delningen uppſtått twiſt, ſom ej kunnat genom förening biläggas, bör ej derigenom giftermålet och wigſeln hindras, enär enkling eller enka hos domaren eller Konungens Befallningshafwande ſtäller godkänd borgen för hwad ſom omtwiſtas. **K. Förkl. d. 15 Juni 1818**

2 §. Nu kommer twiſt wid afwittring emellan arfwingar, och den, ſom i annat gifte gå will; kunna de ſig derom ej förena, ſtälle då den borgen för det, ſom twiſtas om, der Rättens utſlag ej ſå ſnart falla kan, och Domaren ej ſkäl finner, att äktenſkapet derföre uppehållas må.

Se anm. under föreg. §.

3 §. Ej må enkling, eller enka i annat gifte träda, förr än han ett halft år enkling, och hon ett år enka warit: fäſtehjon ware ock förbudet, att före wigſeln flytta i hus och bo ſamman. Göra de det; böte hwardera tio daler till de fattiga, och flytte emellertid ifrån hwarannan.

Hwad här ſtadgas om tiden, inom hwilken enkling eller enka må ingå annat giftermål, kan ej lämpas till den händelſe, då äktenſkap blifwit upplöſt för begånget hor, hwarom handlas uti G. B. 13: 2. Dock ſkall, hwad huſtrun angår, det, till befrämjande af god ordning, icke wara henne tillåtet att gå uti annat gifte, efter det ſkilnad i hennes förra äktenſkap lagligen ſkedd är, innan ſå lång tid förſlutit ifrån det frågan om ſådan ſkilnad förſt inſtämdes till domſtolen, att hon framföder eller framföda bordt det ſoſter, hwarmed hon kunnat wara hafwande förr än ſkilnaden ſöktes. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 3. — Jfr ſiſta mom. af **K. Förordn. d. 27 April 1810,** inf. wid 8 § af följande Kap.

13 Kap.

Om ſkilnad i äktenſkap; och huru barn uppfoſtras ſkola, der äktenſkapsſkilnad ſker.

1 §. Gör mannen hor, och will huſtrun ej förlåta honom brott ſitt, och hafwer hon ej haft ſängelag med honom, ſedan det henne kunnigt blef; då må ſkilnad i äktenſkapet ſke, och hafwe han till henne förwerkat hälften af ſin giftorätt i boet. Gör huſtrun det; ware lag ſamma, dertill miſte hon ock ſin morgongåfwa. Hafwa de begge hor gjort, och endera med den andra förut ej blifwit förlikt; då må deras äktenſkap ej ſkiljas.

Alldenſtund 1686 års Kyrkolag uti 16 Kap. 6 § uttryckligen föreſkrifwer, att, då ſkilnad i äktenſkap för hor bewiljas må, bör man eller qwinna ſå wäl af andra ſkäl, ſom egen bekännelſe, bepröfwas hafwa ſlikt brott begått, -- af hwilket, jemfördt med hwad i G. B. 13: 1 ſtadgas, uppenbart är, att den wißhet om gerningen, Lagen förutſätter, icke kan eller bör anſes wara wunnen genom ena makans blotta uppgift och erkännande, och att ej endaſt derpå tillåtelſe till äktenſkapsſkilnad grundas får; --- ty will Kongl. Maj:t härigenom hafwa erinrat och påmint wederbörande domare att, wid föreſallande frågor om äkten-

skapsskilnader, forgfälligt iakttaga hwad i ofwanberörde mått stadgadt är, samt, med en sådan lagens allwarsamma tillämpning, noga undersöka om brottets werklighet till ort, tid och person, med det mera, som leder till fullkomlig och säker upplysning; --- och bör, när äktenskapsskilnad för hor sökes, den oskyldige makan sist inom ett halft år efter erhållen kunskap om ett slikt brott, detsamma inför domstolen anmäla och åtala, så framt skilnad bewiljas må. **K. Kung. d. 5 Dec. 1798.**

Då någon, som är gift, begår blodskam, [hwarå Lagen i 59 Kap. M. B. utsätter dödsstraff, men den brottslige får njuta förskoning till lifwet,] skall äktenskapet alltid upplösas genom skiljobref, ehwad den oskyldige makan det yrkar eller ej, och den brottslige förwisas till sådan ort, der hwarken den oskyldige makan, eller den person, med hwilken blodskam äro begången, sig uppehåller. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 22.

Då till äktenskapsskilnad dömes, bör domaren tillika förwisa parterne till Konsistorium, att der undfå skiljobref. **K. Br. d. 24 Mars 1748.** Men ej behöfwa makar, hwilkas äktenskap genom werldslig domstols beslut redan är upplöst, personligen inställa sig i Konsistorium. **K. Br. d. 12 Nov. 1812.** Och icke heller må Konsistorium, sedan domstolens utslag wunnit laga kraft, och enär den ene makan begär skiljobref, innehålla med detsammas utfärdande, för det den oskyldige makan will äktenskapet fortsätta. **K. Ref. d. 20 Juli 1795.**

Då skilnad sökes af makar, som begge äro af främmande lära, eger domaren endast utlåta sig öfwer sjelfwa skilnaden samt den påföljd densamma i anseende till makarnas lott i boet och deras barns underhåll och uppfostran kan medföra; men i öfrigt, hwad angår den enas eller andras ledighet att träda i annat gifte, förwisa dem till läraren i deras församling. **K. Br. d. 13 Nov. 1795.**

Om årsstämning å borgenärer, då äktenskapsskilnad stett, se **K. Förordn. d. 4 Mars 1862,** § 10, inf. i Bihanget.

2 §. Den, som äktenskap med hor brutit, må ej förr gå i annat gifte, än den oskyldige död, eller gift är; eller dertill samtycker och Konungen gifwer der lof till. Gör han det ändå; böte tjugu daler, och ware äktenskapet ogildt. Ej må ock den oskyldige gå i annat gifte, förr än skilnad lagligen skedd är, wid tio dalers böter.

För den, som brutit äktenskap igenom hor, erfordras Konungens tillstånd för ingående af nytt giftermål endast i den händelse, då den oskyldiga makan lefwer ogift. **K. Br. d. 7 Sept. 1791.** Om tiden för ingående af nytt giftermål, se **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 3, inf. wid 12 Kap 3 § denna Balk. — Huruwida den, som förbrutit sig genom lägersmål med annan, sedan han häfdat qwinna under äktenskapslöfte, får ingå nytt giftermål, se **K. Br. d. 29 Jan. 1767,** inf. under 3 Kap. 10 § denna Balk.

3 §. Nu är skilnad skedd, och åsämjer dem ej, hwilkendera barnen när sig hafwa skall; ware då dertill närmast, den sig ej förbrutit hafwer. Är den ej fallen till att förese barnen; då eger Domaren skåda, hwad heller den brottslige, eller någon annan dem till sig taga må; och antingen de blifwa när den brottsliga, eller när andra, gånge till föda och upfostring deras, så mycket af fadrens och modrens gods, inkomster, lön, eller slöjder, som Domaren skäligt pröfwar.

4 §. Öfwergifwer och förlöper mannen af ondska och motwilja sin hustru, och far utrikes i det uppsåt, att ej mera blifwa och bo med henne; hafwe ingen rätt sin lott i boet, eller fasta gods sitt, att råda. Will hustrun ifrån honom skiljas; tage då stämning hos Domaren. Wet man ej hwar mannen sig uppehåller; låte Domaren å predikstolarna lysa efter honom öfwer hela Härabet, eller i Staden, om han der boende warit, så ock i de närmaste socknar der intill, och förelägge honom natt och år. Kommer han ej inom föresatt tid; döme då Domaren till skilnad, och hafwe mannen förwerkat hela sin lott i boet. Samma lag ware, der hustru förlöper mannen.

Lysning efter denna § bör icke af domaren meddelas, utan att han förut, genom prefterſkapets och andre wederbörandes hörande, ſom kunna nödiga upplyſningar meddela, erhållit ſäkerhet, att den tillſtalade werkligen förlupit ſin maka, ſamt, ſå widt möjligt är, underſökt om någon känner deß wiſtelſeort, orſakerna till hans frånwaro och begge makarnes förra ſammanlefnad. **K. Br. d. 4 och Swea Hofrätts Univ. d. 24 Febr. 1818.** — Att huſtrun eger föka boſkilnad, då mannen förlupit henne, ſe **K. Förordn. d. 18 Sept. 1862**, § 2, inf. i Bihanget.

5 §. Hwad mannen förwerkat hafwer, ſom ſin huſtru öfwergifwit och förlupit, det njute hon, medan hon ogift är, ſå ock nyttan och räntan af hans faſta gods. Går hon i annat gifte; njute ej mer, än det hon war gift och gifwen till, utan falle då mannens lott barnen till. Egen ock de rätt att nyttja hans enſkilda faſta gods, medan han borta är. Äro ej barn; gifwe huſtrun ej något ut af lösören och afſlinge godſet. Bryter huſtrun; gänge ock med hennes lott och gods, ſom ſagdt är.

6 §. Reſer mannen utom Riket för ſin kallelſes ſkull i krig, köpenſkap, eller i annat nödigt ärende, blifwer ſedan länge borta, och låter ej huſtrun weta hwar han wiſtas; kan hon ſå derom kunſkap; gifwe det Domaren tillkänna, och Domaren lägge honom dag före, att begifwa ſig hem igen. Hafwer han laga förfall; förbide då huſtrun hans hemkomſt. Wiſar han ej laga förfall, och will ändå ej komma; ranſake Domaren om deras ſammanlefnad. Hafwer hon wäl och ärligen ſig förhållit; då må henne efterlåtas gå i annat gifte, ſedan ett år är förflutet, efter den tid, honom i ſtämningen föreſatt warit, och gifwe Kapitlet henne ſkiljobref ifrån den förra. Gifwer han henne ſkuld för lösaktighet, eller annat otillbörligt, och will derföre ej komma åter, och hafwer ej fullt ſkäl dertill; döme ändå Domaren till ſkilnad. Finnes laga bewis; gänge derom, ſom förr om hor är ſagdt. Nu är ej wån att få weta, om den bortreſte lefwer, eller hwar han ſig uppehåller, och kommer han ej inom ſex år igen; då må Domaren, ſedan efter honom lyſt är, annat äktenſkap tillſtädja. Ege ock magt den tid förkorta, om goda ſkäl dertill äro. Kommer den förre ſedan hem igen och wiſer laga förfall med fulla ſkäl, och att han ej kunnat gifwa kunſkap om ſig; träde då han till ſin huſtru, och den ſenare wike, der dem ej annorledes åſämjer; och den ledige hafwe wäld, att gifta ſig med en annan.

7 §. Hafwer man, eller huſtru, ſedan de fäſte blifwit, haft lägersmål med någon annan, och det efter wigſeln warder weterligt; gänge då med ſkilnaden och giftorätten ſom i 1 § ſagdt är. Warder qwinna efter wigſeln tillwunnen, att annan henne före fäſtningen lägrat hafwer, och will ej mannen henne det förlåta, utan ſker laga ſkilnad; tage då mannen allt det åter, han med ſig i boet infört, ſå ock koſtnad, ſom han till fäſtning och bröllop gjort hafwer, med allt det, han henne gifwit; behålle ock hwad hon honom gifwit hafwer.

I ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t förklarat gjord anſökning om äktenſkapsſkilnad, för det huſtrun före äktenſtapet låtit ſig af annan perſon lägras, icke förtjena afſeende, emedan mannen ej wäckt påſtående om ſkilnad inom den i K. Kung. d. 5 Dec. 1798 (inf. under 1 § här ofwan) föreſkrifne tid af ſex månader från det huſtruns förſeelſe blef honom kunnig. **K. Maj:ts Utſlag d. 28 Aug. 1829.**

8 §. Är man, eller qwinna af naturen wanför, och till äktenſkap alldeles obeqwäm, eller drages han, eller hon med obotlig ſmittoſam

sjukdom, förtiger det, och swikligen förleder annan till giftermål med sig; warder det fulltygadt, gånge då äktenstapet åter; och den brottslige njute ej giftorätt i boet; upprätte ock all skada, och plikte, som för annat bedrägeri framdeles skils.

Angående answaret, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 8, 21, 22 §§.

Genom **K. Förordn. ang. äktenskapsskilnader d. 27 April 1810** är stadgadt:

Utom de i G. B. 13 Kap. upptagne händelser, må domstolarne ega, att, på ena makans påstående, döma till skilnad i äktenskapet: när den andra makan blifwit dömd på lifstid till fängelse [eller landsflykt]: när den wid domstol blifwit förwunnen att hafwa stämplat eller anställt försåt emot den andra makans lif; samt om den fallit uti werklig galenskap, som efter säkra bewis oafbrutet fortfarit i fulla tre år och, enligt behörig läkares intygande, någon förhoppning icke är om den wansinniges återställande till helsan; dock må, i det första fallet, skilnad ej tillåtas, i händelse den andra makan i mer eller mindre mån bewisligen warit wållande till, eller delaktig uti den dömdes brott; och när skilnad sökes för den andra makans wansinnighet, åligger det domaren, att, sedan den wansinniges närmaste slägtingar, eller, då de ej finnas, förre förmyndare eller giftoman blifwit hörde, noga undersöka makarnes förra sammanlefnad och, så wida ske kan, utleta, om anledningen till galenskapen wore gifwen eller påskyndad af den andras förhållande, i hwilket fall skilnad ej må ega rum.

Då för stämpling eller försåt mot andra makans lif till skilnad dömes, ege den oskyldige makan den rätt till egendomen i boet 4 och 5 §§ i 13 Kap. G. B. utstaka; träder den oskyldige i annat gifte, njute barnen den egendom, som den enligt 5 § i sådant fall bör från sig lemna; men när galenskap gifwit anledning till skilnaden, skall ej allenast hwardera makan wid sin lagliga rätt i boet bibehållas, utan ock den maka, som af sådan orsak skilnad sökt och wunnit, ej derföre anses befriad från sin pligt, att, efter tillgång och behof, så wäl om den oskyldige makans framtida förnödenheter, som ock om barnen, draga försorg. Och må, när skilnad sökes för brott, den ej bewiljas, om makarne, efter den brottsliges bestraffning, ånyo sammanflyttat och haft samlag.

Utom ofwannämnde händelser, då frågor om äktenskapsskilnad böra af wederbörlig domstol upptagas och afgöras, må ock skilnad sökas, när andre anledningar sig dertill förete, såsom: när den andre makan blifwit genom laga kraftwunnen dom till lifwets [eller ärans] förlust skyldig känd, om den ock genom Kongl. Nåd fått förskoning från dödsstraffet, [eller äran] återskänkt: när den blifwit förwunnen till annat grost eller werkligt wanfrejdande brott, eller dömd till fängningsstraff på bestämda år: eller beträdes med slöseri, dryckenskap och wåldsamt sinnelag, samt när en sådan stridighet i lynne och tänkesätt hos bägge makarne sig yppar, som, under beständiga tillfällen till utbrott, slutligen öfwergår till afsky och hat. I dessa fall må ansökning om Kongl. Maj:ts nådiga tillåtelse till skilnaden ingifwas till Kongl. Maj:ts Justitie-Revisions-Expedition, hwarwid, i de händelser, då skilnad sökes för brott och undergången bestraffning, bör bifogas utslaget, derigenom den andra makan blifwit dömd, med betyg om deß laga kraft samt straffets werkställande, och, i de öfriga händelserna, behörige bewis efter omständigheterna företes, om undergångne sådane warningsgrader, som 14 Kap. 1 § G. B., 19 Kap. 4 § Ä. B., [K. Förordn. d. 17 April 1733] *) samt Kyrkolagen anwisa. Och will Kongl. Maj:t, sedan andra makan blifwit hörd, samt Domkapitlet med wederbörande presterskaps betyg och eget underdånigt utlåtande inkommit, sitt beslut öfwer ansökningarne, efter Högsta Domstolens hörande, i Stats-Rådet fatta.

De makar, som warda i äktenskapet skilde, må ej träda i annat gifte förr, än efter den tid och i den ordning G. B. 12: 2 **) samt Kongl. Förkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 3 (intagen under 3 § föregående Kap.) föreskriswa. Och kommer allt, hwad om äktenskapsskilnader i allmänhet blifwit förordnadt, äfwen att lämpas till sådana äktenskap, som med häfdad fästeqwinna äro begynte, men ej genom wigsel fullbordade.

---

*) Denna K. Förordn., numera upphäfwen, handlade om fylleri.

**) Läs 12 Kap. 3 §.

Hwad Kongl. Maj:t således funnit godt stadga, det hafwe alla etc.
Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 19 § och **K. Förordn. om Straff-Lagens införande d. 16 Febr. 1864, § 6.**

14 Kap.

Om kif och osämja mellan man och hustru; och om skilnad till säng och säte.

1 §. Der hat och bitterhet mellan man och hustru uppkommit och endera derom hos presterskapet gör anmälan eller det eljest kunnigt warder; då skola makarne af kyrkoherden i församlingen warnas, efter ty i Kyrkolagen säges. Sämjas de ej ändå; warden inför Kyrkorådet ytterligare warnade. Låta de sig ej heller deraf rätta; döme då Rätten till skilnad på ett år till säng och säte; ege ock, der så nödigt pröfwas, förbjuda makarne, wid wite af fängelse, att hwarandra under den tid besöka. **(K. Förordn. d. 20 Nov. 1860).**
Jfr **Kyrko-Lag.** 16 Kap. 11 §.

2 §. Skiljer mannen sig sjelf från hustrun, eller hustrun ifrån mannen, till säng och säte, af hat eller illwilja, och håller sig i landet uppe från hem och hustru, eller drifwer man hustrun eller hustru mannen ur hus och bo, och nyttjar der begges gods och egendom; förfares som i förra § sagdt är, och fylle den brottslige skadan. **(K. Förordn. d. 20 Nov. 1860.)**

3 §. Nu kan så illa åtbäras, att man, eller hustru, af wrede och ondska, slå hwarannan blå eller blodiga, lama eller lytta; plikte då som [i Misshandlings-Balken] skils.
Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 10—13, 36 §§.

15 Kap.

Huru med bo och barnens uppehälle förhållas skall, då man och hustru lagligen skiljas till säng och säte.

1 §. Warda man och hustru lagligen skilde till säng och säte, och är mannen dertill wållande; sitte då hustrun med egendomen i boet qwar. Hafwa de barn samman; då må hustrun dem när sig hafwa. Nu är hon ej fallen, att allena dem och boet förestå; nämne då Domaren dem henne råda och hjelpa må, och pröfwe hwad mannen skall njuta till föda och tarf sitt, som boet tål, utan han med tjenst och slöjder sig sjelf uppehålla kan. Finnes ej annat i boet, än ränta af mannens odalgods, eller det, som af lön och arfwode hans faller; njute då hustrun med barnen deraf två delar, och mannen till föda och nödtorft tridiung. Är hustrun wållande till denna skilnad; då må hon ej boet förestå, utan pröfwe Domaren hwad mannen henne till uppehälle gifwa skall, der hon sig sjelf ej ärligen nära kan.

2 §. Nu äro de begge till skilnaden wållande; då eger den boet och barnen förese, som bäst dertill fallen är, och den andre njute deraf till nödigt uppehälle, efter ty boet tål, och Domaren pröfwar. Äro de lika dertill fallne; ware då mannen närmare. Är det ingendera; nämne då Domaren twänne goda män, som barnen och egendomen wårda, och låte mannen och hustrun med barnen deraf underhåll få.

16 Kap.

Om medgift och hemföljd.

1 §. Gifwer fader, eller moder, åt ſon, eller dotter, hemföljd i jord, hus, eller lösören, wid deras giftermål; teckne det upp, och ſätte å lösören ſkäligt wärde; tage ock qwittobref derå. Sedan behålle den hemföljd, ſom den fått, ſå länge fader och moder både lefwa, och hålle hus och jord wid magt, ſom lag ſäger. Dör endera, och ſkall arf delas, gånge då alltſammans åter till ſkiftes; dock räknes ej den ränta eller nytta, han eller hon deraf haft. Samma lag ware, der man gifwer hemföljd med, då barn utur hus och bo ſkiljas, eller wid annat tillfälle. Will man till full ego gifwa dem penningar, eller andra lösören; eller ock jord å landet, eller hus i ſtaden, efter ty, ſom i [8 Kap. Jorda-Balken] ſägs; hafwe der fri magt till: ej må det till ſkiftes återbäras, ſom ſå gifwet är.

Jfr **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 17 Kap. 7 § Ä. B.

2 §. Nu finnes hwarken uppteckning, eller qwittobref, ej eller annat bewis, och är likwäl hemföljd gifwen; bäre då åter till ſkiftes, med ſwuren ed. Är husgeråd borta, eller kan det ej återbäras ſå godt, ſom det gafs; gälde det efter ty, ſom det wärdt war, då det gafs.

3 §. Dör ſon eller dotter barnlös; gånge då hemföljd åter. Lefwa barn efter; behållen de med ſamma wilkor, ſom deras fader, eller moder den haft. Dö de barn förr än någondera af dem, ſom hemföljd gifwit; gånge den åter.

17 Kap.

Om mannens och huſtruns fördel af bo oſkifto.

1 §. Dör man, eller huſtru; tage då den, ſom lefwer efter, fördel ſin af bo oſkifto, i det han eller hon helſt will, af lösören; dock må det ej wara mer, än tjugonde delen deraf. Är bo fattigt och ringa; tage då ſin fäſtningsring, dagliga ſäng, och nödiga gångkläder, ändå att det något öfwer tjugonde delen ſtiga kunde.

Efterlefwande makes fördel, till det i lagen utſatta belopp, må icke af andra det oſkiftade boets tillgångar, än den i boet befintliga löſa egendom, beräknas och utgå. K. **Förkl. d. 15 Juni 1818.**

Ärfda-Balk.

1 Kap.

Om arf i gemen och huru ätt räknas ſkall.

1 §. Nu ſkall arf ſkiftas efter man eller qwinna; gånge då bröſtarfwingar till, och de från, ſom äro till rygga eller å ſidone i ätten. Bröſtarfwingar äro de, ſom födas framåt i ſlägten, ſåſom ſon och dotter

och deras barn. Till rygga i ätten äro föräldrar och förfäder. Sidoarfwingar äro de, som å en sida, eller å båda, med den döda utaf en stam komne äro, såsom broder och syster, eller deras afkomma.

Hwad hospitalshjon eger, tillfaller hospitalet, och bör efter hans död förwandlas, wid ansvar för syssloman. Ärfwer hospitalshjon något, wart lag samma, dock må honom räntan deraf efter behof tilldelas. **K. Instr. för Ser. Ord. Gill. d. 28 April 1791, § 6,** jfrd med **Kyrko-Lag.** 28 Kap. 13 §. Denna hospitalernas arferätt till aflidne hospitalshjons qwarlåtenskap eger ej rum i afseende på sådane sinnessjuke, hwilkas underhålls- och beklädnadskostnad blifwit till fulla beloppet hospitalet årligen godtgjord. **K. Kung. d. 3 Dec. 1847.** Den egendom sinnessjuk, tillhörande tredje klassen (eller sådane, hwilka wärdas såsom fattige och för hwilka afgiften af Kongl. Maj:t genom särskild förordning bestämmes), till hospital medför, äfwensom den, hwartill han sedan blifwit egare, skall, då han inom hospitalet aflider, tillfalla hospitalsfonden, derest icke det fattigwårdssamhälle, som underhållskostnaden för den aflidne godtgjort, jemwäl erlägger skilnaden emellan det till hospitalet erlagda beloppet och det, som bordt utgå för sjuk i andra klassen (eller sådan, för hwilken medelkostnaden för föda och beklädnad erlägges), räknad för hela den tid, personen inom hospitalet åtnjutit wård. **K. Stadg. ang. sinnessjukes behandling och wård d. 5 Mars 1858, § 12.**

Alla fattighus böra till de aflidna fattighjonens qwarlåtenskap njuta lika rätt som hospitalerna; äfwensom all qwarlåtenskap efter sådana fattiga, som icke njutit sina slägtingars hjelp och understöd, utan af allmänna fattigmedel blifwit försörjda, skall tillfalla den fattigkassa, hwaraf de haft sitt underhåll. **K. Br. d. 13 Mars 1751.** Jfr **K. Förordn. ang. fattigwården d. 9 Juni 1871, §§ 36, 37,** inf. i Bihanget.

2 §. Ätt räknas ledwis, ifrån och ej med den döda, till och med den, som ärfwer.

2 Kap.

Om bröstarf

1 §. Dör fader eller moder; ärfwe då son halft och halft dotter. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845.)**

2 §. Äro alle barnen döde, eller något af dem, och lefwa barn, eller barnbarn efter; tage sons barn, eller hans afkomma, så mycket af arfwet, som son, och dotters barn, eller hennes afkomma, så mycket, som dotter. Och ehwad de äro flere, eller färre, njute ändå ej mer, eller mindre, än deras fader eller moder taga borde, der han, eller hon lefde. Ej må någon annan arf taga, så länge bröstarfwingar äro till, antingen de äro närmare, eller fjermare i rätt nedstigande ätt.

3 Kap.

Om bakarf och sidoarf.

Genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845** har detta Kapitel erhållit följande lydelse:

1 §. Är ej bröstarfwinge till efter den döda, och lefwa deß föräldrar; då tagen de arfwet.

2 §. Är en af föräldrarne död, och äro syskon till, ett eller flere, efter den, som ärfwas skall; ärfwen då de med den af föräldrarne, som lefwer, och tagen den del, som den döda fadren eller modren ärfwa skolat, om han eller hon lefwat. Är något af syskonen dödt, då skola deß afkomlingar i deß ställe och rätt träda. Finnas ej syskon, eller afkomlingar af dem; tage den af föräldrarne, som lefwer, hela arfwet.

3 §. Lefwer ej någon af den dödes föräldrar, och äro syskon till; då skola de allt arfwet taga. Är något af syskonen dödt, njuter deß afkomlingar den rätt, som i 2 § sägs.

4 §. Äro ej syskon eller afkomlingar af dem; ärfwen då förfäder i andra led, som äro faderfader och fadermoder, moderfader och modermoder.

5 §. Lefwa ej de; då ärfwen den dödes föräldrars syskon.

6 §. Lefwa ej de; då ärfwen den dödes förfäder i tredje led.

7 §. Lefwa ej de; då ärfwen faders och moders syskons barn.

8 §. Lefwa ej de; då ärfwen de, som äro syskon med förfäder i andra led.

9 §. Lefwa ej de; då ärfwen den dödes förfäder i fjerde led.

10 §. Finnes ej arfwinge i någon af de leder, som nu sagde äro; tage den arfwet, som sedan är i närmaste led, ehwad han är bakarfwinge eller sidoarfwinge. Äro både bakarfwinge och sidoarfwinge i lika led, gånge sidoarfwinge till och bakarfwinge ifrån. Äro sidoarfwingar i lika led, men olika gren; tage då den arfwet, som är af närmare stamfader eller stammoder med den döde: äro de af samma stamfader eller stammoder; waren samarfwa.

11 §. Äro bakarfwingar å fäderne- och möderneſidan samarfwa; tage hwardera sidan hälften, ändå att å den ena flere arfwingar äro, än å den andra: äro å endera sidan alla döde; falle alltsammans andra sidan till. Äro sidoarfwingar å fäderne och möderne samarfwa, eller finnes å endera sidan ej någon till; ware lag, som om bakarfwingar sagdt är. Är arfwinge både å fäderne och möderne skyld med den döde; njute då han både fäderne- och möderne-del.

12 §. Halfslägt hafwe lika rätt till arf, som helslägt; dock, dereſt båda äro samarfwa, ej till annan del, än den, som fader eller moder, genom hwilken de med hwarannan skylde äro, efter ätteräkningen taga skolat, om de lefwat.

13 §. Skall arf delas emellan flera grenar i en ätt; tage hwar gren lika lott. Finnas under en hufwudgren flera grenar; delen ock de sig emellan efter lika grund: och tagen sedan de, som inom en gren äro, hwar sin lott efter hufwudtalet.

14 §. Äro bröstarf, sidoarf eller bakarf fallne tillsammans i dens hand, som ärfwes; gånge dermed som sagdt är, utan åtskilnad ifrån hwad stam egendomen är kommen.

15 §. I arf tagen man och qwinna lika lott; och ware ej någon skilnad ifrån hwad stam den egendom kommen är, som i arf går.

4 Kap.

Huru ärfwas skall, när man ej wet hwilken af arfwingar annan öfwerlefwat.

1 §. Timar den olycka, att de, som hwarannans arfwingar äro, dö i krig, sjönöd, pest, eller andra sådana fall, och wet man ej hwilkendera annan öfwerlefwat; då ärfwes hwardera af sin närmaste skyldeman.

2 §. Är moder död, och dör fader ſedan med barnen, ehwad han haſwer ett eller flera, och wet man ej, hwilken förſt död blef; ärfwe då fädernes fränder fadren, men af barnens möderne och annat deras gods, tage fädernes arfwingar fädernes del, och mödernes arfwingar mödernes del. Sammaledes der fader är död, och modren dör ſedan med barnen, och man ej wißt wet, om moder, eller barn förſt dött; då ärfwe mödernes fränder henne, och ſkifte ſedan barnaarfwet emellan ſig och näſta fädernes fränder, ſom lag ſkiljer.

3 §. Kan det i deſſa fall wiſas, att endera längre leſwat; ware han deß arfwinge, och hans arfwingar ärfwe honom.

5 Kap.

Om barn födes dödt; och om huſtru säger ſig haſwande wara, då mannen dör.

1 §. Det barn, ſom dödt födes, må ej ärfwa. Nu ſäga barnets fädernes fränder, att det war dödt födt, och moder, eller hennes arfwingar, att det war qwickt födt; är dertill ej mer än ett witne, qwinna eller man, ſom när war, och modren eller hennes fränder, ſom wid födſeln warit, kunna det witnets ed med ed ſin fylla, att barnet war qwickt födt; ärfwe då barn fader ſin, moder barn ſitt, och hennes arfwingar henne. Faller annat arf medan barnet ännu i moderliſwet är, och födes det med lif fram; ware lag ſamma. Haſwer ingen, utan modrens fränder, när warit; då eger hwarken hon eller de witsord. Dör modren i födſeln, och barnet leſwer efter henne; ärfwe då det ſin moder, och barnets arfwingar barnet.

2 §. Nu dör mannen, och finnes huſtrun efter honom haſwande wara; njute hon då underhåll af bo oſkifto, medan hon haſwande är, ehwad barnet ſedan födes qwickt eller dödt. Säger hon ſig haſwande wara, och ſynes det ej å henne; ſtälle då borgen, om hon uppehälle af boet njuta will. Kan ſedan pröfwas, att hon det ſwikligen föregifwit, eller föder hon barnet ſenare, än att det för mannens arfwinge hållas må; gälde då åter hwad hon af mannens lott i boet till föda fått, eller förſatt haſwer.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 1 §.

I ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t, på grund af Sundhets-Kollegii utlåtande, förklarat ett barn oäkta, ſom ej blifwit framfödt förr än 320 dagar efter mannens död. **K. Maj:ts Dom d. 13 Maj 1829.** — I **Lagberedningens** år 1847 tryckta förſlag till Ärfda-Balk är tiden för haſwande tillſtändet antagen till högſt 300 dagar.

6 Kap.

Att den ej ärfwa må, ſom annan dräper.

1 §. Ej må någon arf taga efter den, ſom han med wilja dräpit, utan ware han och alle derifrån ſkilde, ſom genom honom kunde komma att ärfwa.

2 §. Dör mannen, och lemnar huſtru efter ſig haſwande, warder hon, eller foſtret, eller både, af mannens arfwingar dräpne, eller warder hon ſå illa hamlad och handterad, att foſtret deraf förgås; ärfwe

då barnet fader sin, och moder barn sitt, och hennes arfwingar henne Hafwer modren gifwit arf ut till mannens arfwingar, förr än hon wißte sig hafwande wara; bären de det åter.

3 §. Dräper man sin hustru med wilja, eller af groft wållande; då hafwer han förwerkat sin giftorätt, i allt det gods, som hon fört med sig i boet; och det tage hennes arfwingar, så ock dertill af det öfriga i boet, det hustrun war gift och gifwen till, och morgongåfwan, om den i lösören utfäst är. Hafwa de barn sammans; då skola de henne ärfwa, och tage näste mödernes fränder barnen och deras arf i sin wärjo, medan de omyndige äro. Dö de barn, och hafwa ej barn efter sig; der ärfwe aldrig fader, som dräpit hafwer, eller hans skyldemän något af det arf, som barnen efter deras dräpna moder fått hafwa, utan gånge det till barnens skyldemän å mödernet. Dräper hustru man sin, ware lag samma, och hafwe hon dertill förwerkat sin morgongåfwa.

4 §. Nu sker dråp med wåda; då hafwe ingendera förbrutit sin rätt.

5 §. Agar fader eller moder barn sitt så hårdeligen, att det får död deraf, eller dräpa de det af annat swårt förseende: hafwe då för sig och sina fränder förwerkat allt, det han eller hon ärfwa borde. Ligger moder ihjäl barn sitt emot sin wilja, miste då ej arf.

6 §. Äro twänne hwarannans arfwingar, och dräpa de hwarannan i wredesmod; ärfwe då ingendera den andre, ändå att den ene lefwer längre, än den andre, utan tage närmaste fränder arf, hwar efter sin skyldeman. Nu kan det pröfwas, att endera hafwer dräpit den andra i rätta lifsnöd; då ärfwe den saklöse, och sedan hans arfwingar det den brottslige egde.

Jfr **Straff-Lag. 5 Kap. 7 §.**

7 Kap.

Om dem, som genom grofwa mißgerningar sin arfsrätt förwerka, och om biltog mans, och deß barns arf.

1 §. [Hafwer någon förwerkat sitt gods, fast eller löst, under Kronan, som i Mißgernings-Balken skils, och faller honom arf till, sedan han sakfälld är: tage han då ej det arf, utan närmaste arfwinge hans.]

Sedan Mißgern. B. genom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande d. 16 Febr. 1864 § 2**, är worden upphäfwen, har detta stadgande upphört att gälla.

2 §. [Warder man biltog lagd, eller] rymmer af landet för grof mißgerning; då eger han ej något arf här i Riket taga, ej eller hans barn, som aflade äro, [medan han biltog war,] utan tagen det hans närmaste fränder emot borgen. Får han frid; gifwen de det åter. Får han ej frid; då må de det arf behålla. War barn afladt, förr än han [biltog blef, eller] afwek; det må full arfslott njuta, ändå att det utländes födes.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande d. 16 Febr. 1864, § 6.**

3 §. [Är någon till wiß tid biltog lagd; stånde hans gods och arf honom tillhanda, tilldeß han kommer åter, och njute han af räntan och afgälden det qwar är, sedan hustrun och barnen deraf nödigt underhåll fått hafwa.]

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande d. 16 Febr. 1864, § 6.**

4 §. [Warder någon, för affall ifrån wår rätta ewangeliſka tro och lära, förwiſt Riket; eller träder Swenſk man utrikes till willfarande lära; den må ej ſedan arf i Swerige taga, utan falle det andra den dödas näſta arfwingar till, der han ej låter ſig rätta, och kommer på Konungens nåd åter, inom fem år, ifrån det han Riket förwiſtes, eller utländes affall gjorde; dock hafwe ej rätt till den ränta, ſom förut uppburen är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 23 Okt. 1860.**

8 Kap.

Huruwida barn, ſom aflas i fäſtning, lönſkaläge, hordom, eller förbudna leder, må arf taga.

1 §. Aflar man barn i lönſkaläge, och tager ſedan qwinnan till äkta, eller henne äktenſkap tillſäger, men endera dör, förr än wigſel åkommer; då tage barnet arf, ſom barn af laggift fäng.

2 §. Samma lag ware, der fäſteman häfdar ſin fäſteqwinna; eller der man lägrar mö eller enka, under äktenſkapslöfte, och aflar barn med henne.

3 §. Fäſter man ſig twänne, ſom ej weta af hwarannans fäſtning, ehwad han då aflar barn med den förſta, eller andra af dem eller med begge; ware lag ſamma.

4 §. Fäſter, eller gifter man ſig med twänne, och kan den ſenare fäſteqwinna eller huſtru öfwertygas, att hon wetat af den förra fäſteqwinnan eller huſtrun: afla de barn ſamman; njute det ej annan rätt, än i den 7 § ſägs.

5 §. Hafwer någon gått i annat gifte, då ingendera wißte, att förre man eller huſtru leſde, och fått der lof till, ſom lag ſäger; tagen de barn, ſom i det äktenſkap aflade äro, fullt arf efter fader och moder, ändock ſedan finnes, det förre maken leſwat.

Jfr 5 Kap. och 13 Kap. 6 § G. B.

6 §. Är qwinna wåldtagen och warder deraf hafwande, och föder barn; njute det barn ſamma rätt, ſom annat äkta barn.

7 §. Aflar man barn i lönſkaläge utan äktenſkaps loſwen, eller i hordom, eller i förbudna leder; de barn må ej annat arf taga, än [efter egna barn och bröſtarfwingar,] dock njuten de af fader och moder nödtorftig föda och uppfoſtran, till deß de ſig ſjelfwa nära kunna. Dör endera af föräldrarna, och lemnar ej gods efter ſig; föde då den barnet, ſom efter leſwer.

K. Förordn. ang. arfsrätt för oäkta barn d. 14 April 1866 innehåller:

Med ändring af hwad 8 Kap. 7 § Ä. B. ſtadgar derom, att barn, ſom äro aflade i lönſkaläge utan äktenſkaps loſwen, eller i hordom, ej må taga annat arf, än efter egna barn och bröſtarfwingar, förordnas, att oakta barn, ſom ej är afladt under modrens äktenſkap eller i förbudna led, må, dereſt modren låtit ſåſom ſitt barn anteckna det i kyrkoboken för den förſamling, i hwilken hon då war kyrkoſkrifwen, lika med äkta barn taga arf efter ſin moder i den egendom, ſom ej utgör bröſtarfwinges laglott.

Det alla etc.

8 §. Dör det barn, ſom i hordom, eller lönſkaläge födt är, och lemnar egendom efter ſig; gånge dermed, ſom om annat arf.

9 Kap.

Om egendomens laga upptecknig efter den döda.

1 §. När dödsfall timar, då skall man eller hustru, som lefwer efter, ehwad förord gjorde äro, riktigt uppgifwa och låta noga upptecknа alltsammans i boet, så löst som fast, sådant, som det wid dödstimman war, med alla skrifter och handlingar, fordringar och gäld, i arfwingarnes eller deras förmyndares eller ombudsmäns närwaro: skrifwe ock samma uppteckning under, der den gälla skall, med edlig förpligtelse, att ej något med wilja och wetskap är döljdt och utelemnadt, utan allt riktigt uppgifwet; och ware ändå pligtig, der så fordras, att den med ed besanna. Lefwer ej man eller hustru; gifwen då arfwingarne upp egendomen till uppteckning, eller de, som den wid dödsfallet om händer haft, och skrifwen upptecknigen under, som nu är sagdt. Lyder boet under stadsdomstol, eller är egendomen fastighet i stad; då skola, när ej annorlunda särskildt stadgadt är, Borgmästare och Råd nämna två eller flere redlige män, som egendomen upptecknа och wärdera. Lyder boet under annan domstol, eller är egendomen fastighet å landet; då ega sterbhusdelegarne kalla gode män, som efter bästa förstånd upptecknigen och wärderingen förrätta. I presthus må arfwingar kalla och bruka dertill den de helst sjelfwe wilja. (**K. Förordn. d. 19 Maj 1845**).

Genom **K. Förordn. ang. wård af död mans bo d. 24 Sept. 1861** är, såsom tillägg till hwad 9 Kap. Ä. B. stadgar angående egendoms upptecknande efter död man, förordnadt som följer:

§ 1. När dödsfall timar, ligge wårdnaden om boet å efterlefwande make eller närmaste arfwinge. Är ej någon af dem när, eller i stånd att sådan wårdnad utöfwa, och finnes ej annan person, som af den döda till syssloman i boet satt är; då skall det af husfolk, eller af huswärd, genast hos Rätten anmälas; och ligge å dem boets wård, till deß Rätten derom förordnat. — § 2. Är någon sterbhusdelegares wistande okändt, eller så fjerran, att säkert bud ej kan, inom bouppteckningstiden, till och ifrån honom komma; då skall det af annan sterbhusdelegare, eller den, som boet i wård hafwer, hos Rätten anmälas; och nämne Rätten, der sådan anmälan sker, god man att wärda den frånwarandes rätt, till deß han sjelf kommer eller annorlunda förordnar. — § 3. Nu kan så hända, att å tid, då rättegångsdag ej inträffar å landet, föreskrift tarfwas, huru bo wärdas skall; då ege Domaren derom tills widare förordna; anmäle dock förhållandet å nästa rättegångsdag; och meddele Rätten derefter beslut i ämnet. Tarfwas god man för sterbhusdelegare, som är frånwarande eller eljest **urståndsatt att sin rätt bewaka, eller förmyndare för omyndig, och går bouppteckningstid till ända, innan Rätten derom förordna kan; då ege ock Domaren tillsätta ombud att å den frånwarandes eller omyndiges wägnar bouppteckningen bewista; och meddele det sedan Rätten, som god man eller förmyndare förordnar.**

Det alla etc.

Genom K. Förordn. ang. bouppteckningars och arfskiftens upprättande i stad d. 1 Maj 1868 meddelas:

Stadgandet i 9 Kap. 1 § Ärfda-Balken, att wid uppteckning af egendom, som finnes i bo, lydande under stadsdomstol, eller utgöres af fastighet i stad, borgmästare och råd skola nämna två eller flera redlige män, som egendomen upptecknа och wärdera, må, efter Konungens förordnande, upphöra att gälla i afseende å bouppteckning i den stad, hwareft afgiften för bouppteckningars och arfskiftens förrättande icke widare tagas i beräkning till bestridande af löner eller andra allmänna utgifter; egande derefter sterbhusdelegare att till så wäl uppteckning och wärdering af egendomen, som ock till arfskifte kalla gode män, på sätt som stadgadt är om bo, hwilket under stadsdomstol ej lyder.

Det alla etc.

På grund af föreſtående K. Förordning har Magiſtrats rätt att förordna boupptecknings- och arfſkifteſmän upphört i ſtäderna Upſala, **K. Br. d. 8 Sept. 1868**; Weſterwik, **K. Br. d. 30 Okt. 1868**; Nyköping, **K. Br. d. 27 Nov. 1868**; Sölwesborg, **K. Br. d. 26 Febr. 1869**; Hernösand, **K. Br. d. 16 Mars 1869**; Streugnäs, **K. Br. d. 18 Juni 1869**; Köping, **K. Br. d. 22 Juni 1869**; Säther, **K Br. d. 21 Okt. 1869**; Weſterås, **K. Br. d. 18 Febr. 1870**; Söderköping, **K. Br. d. 20 April 1870**; Umeå, **K. Br. d. 15 Juni 1870**; Lindesberg, **K. Br. d. 16 Aug. 1870**; Norrtelje, **K. Br. d. 29 Sept. 1870**; Hedemora, **K. Br. d. 3 Nov. 1870**; Kriſtinehamn, **K. Br. d. 2 Dec. 1870**; Sundswall, **K. Br. d. 23 Sept. 1871**; Wexiö, **K. Br. d. 9 Nov. 1871**; Södertelje, **K. Br. d. 12 April 1872**; Söderhamn, **K Br. d. 5 Juli 1872**; Kalmar, **K. Br. d. 6 Dec. 1872**; Marſtrand **K. Br. d. 21 Nov. 1873**; Öſterſund, **K. Br. d. 29 Maj 1674.**

Magiſtraten i Lund tillkommer icke att taga beſattning med boupptecknings och arfſkiften efter perſoner, ſom lyda under akademiſka jurisdiktionen; men efter tjenſtefolk hos akademiſka perſoner höra boupptecknings och arfſkiften till allmän domſtol. **K. Br. d. 29 Juni** och **Swea Hofrätts Univ. d. 21 Juli 1814.** — Boupptecknings och arfſkiften uti adliga ſterbhus i ſtäderna lyda ej under Borgmäſtare och Råd. **K. Reſ. d. 3 Okt. 1675**, § 35, jfrd med **K. Förordn. d. 1 Mars 1749.**

Allmogen eger att till upptecknings- och ſkifteſmän kalla dem, till hwilka den har förtroende, dock att häradshöfdingarne, wid boupptecknings och ſkifteſinſtrumenters emottagande, böra tillſe, att ej okunnige och oſkicklige perſoner få med ſådane förrättningar ſig befatta. **K. Br. d. 27 Maj 1801.** Sterbhusdelegare i allmänhet å landet ega att till boupptecknings hållande den de helſt wilja. **K. Förordn. d. 31 Maj 1793**, inf. under näſtföljande §. — Sterbhus efter öfrälſemän, hörande till amiralitets-ſtaterne, ega till boupptecknings- och ſkifteſmän kalla hwilken behörig perſon de helſt wilja. **K. Br. d. 27 Mars 1795.** — Denna rättighet haſwa äfwen ſterbhus efter bergsmän och bergslagsarbetare i Falu ſtad och Stora Kopparbergslaget, efter derom gjord anmälan hos Magiſtraten, ſom ſådane inventerings- och delningsmän förordnar. **K. Reſ. d. 10 Jan. 1769**, punkt 10.

Att fattig-procenten numera upphört, ſes af anm. wid 17 Kap. 4 § H. B. — Den afgift, $^1/_4$ procent, ſom förut från åtſkilliga ſterbhus utgått för Juſtitieſtatens aflöning, har numera upphört. **K. Kung. d. 11 Mars 1841.**

Ang. den ſ. k. boupptecknings-procenten anmärkes: Af all i boet befintlig faſt och, lös egendom må i ſtäderna, med undantag af Stockholm och Göteborg, uppbäras 1 proc. uti inventerings-arfwode och $^1/_2$ proc. för delningen, dock att för owiſſa fordringar icke något kommer att erläggas; hwaremot gäld och ſkuld icke kommer att afdragas, eftерſom ſterbhuſet förklaras berättigadt, att wid ſådan gälds utbetalande deraf för borgenären berörda proviſion korta. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1756** och **d. 1 Mars 1749.** I Stockholm ſkall hwarje ſterbhus för inventeringen giſwa $^1/_2$ proc. af ſumma inventarii, härifrån dock undantagne kronobetjentes och adlige betjentes ſterbhus, hwilka blott giſwa $^1/_3$ proc. af wiſſe och redbare medel. **K. Förordn. d. 27 April 1667**, § 20 och **K. Förkl. d. 20 Jan. 1693**, § 1. — I Göteborg beräknas boupptecknings-arfwodet till $^1/_2$ proc. af ſumma inventarii, och delnings-arfwodet till $^1/_4$ proc. af behållningen.

I ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 23 Mars 1829** förklarat: att hwad i detta lagrum ſtadgas om wärdering af egendom, icke är att hänföra till annan än den, ſom efter den aſlidne går till laga delning och arf, eller genom dödsfallet öfwergått till annan egare, i följd hwaraf efterlefwande makas arfwejord, eller före äktenſkapet förwärfwade faſta egendom å landet, icke bör i boupptecknigen efter den aſlidna makan upptagas annorlunda, än medelſt en, utan allt åſatt wärde, ſkeende anteckning deraf. — I ett annat ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 5 Aug. 1813** förklarat: att domaren, när twiſt derom icke uppſtått mellan arfwingar och ſterbhusdelegare, icke eger ingå i pröfning eller förändring af de wärden, ſom uti behörigen upprättade boupptecknigar blifwit utſatta.

2 §. Med upptecknig må ej längre uppſkjutas, än högſt tre månader efter dödsfallet, och ligge der Domarens wårdnad å. Kan ej något uppſkof tålas; warde då allt, efter ty, ſom nu ſagdt är, genaſt upptecknadt, eller förſeglad, och i ſäkert förwar ſatt.

Det åligger häradshöfdingarne att noga tillse, det omyndiga warda med förmyndare försedde, och att bouppteckningar, till hwilkas hållande sterbhusdelegare å landet ega att kalla och bruka den de helst sjelfwe wilja, warda inom den i lagen föreskrifne tid upprättade; samt att det ena exemplaret deraf till Häradsrätten ingifwes, och det andra, som af wederbörande sterbhusdelegare tillika bör för Rätten uppwisas, till sterbhusdelegarne återlemnas, sedan häradshöfdingen derå gjort anteckning om deß uppwisande. **K. Förordn. d. 31 Maj 1793 och K. Br. d. 11 Juli 1806.**

Genom **K. Förordn. d. 18 Febr. 1846 om uppgifter till domstolarne angående timade dödsfall** är stadgadt:

§ 1. Å dödsfall af oräls̈e personer afgifwe kyrkoherde bestyrkt förteckning, på landet till Härads-Rätten, uppå första rättegångsdagen af hwarje lagtima Ting för den tid, som förflutit sedan sista förteckning upprättades, och i stad, med undantag, som i § 2 sägs, till Rådstufwu-Rätten, för hwart ¼ år, inom en wecka derefter. Har ej dödsfall timat under nämnde tid, göre kyrkoherden härom skriftlig anmälan, å ort och tid, som för afgifwande af förteckning ofwan stadgas. — § 2. Sådan förteckning eller anmälan, hwarom i § 1 sagdt är, warde genom kyrkoherdes försorg aflemnad: i Stockholm till [Justitie-Kollegium], för hwar wecka, om [Lördagen], och i Göteborg till Rådstufwu-Rätten derstädes, för hwar månad, inom en wecka efter månadens slut. — § 3. I afseende på dödsfall af personer, som hört till frälseståndet, skall kyrkoherde, för hwart halft år, nemligen för månaderna Januari till och med Juni inom näst följande Juli månads slut, och för Juli till och med December inom näst påföljande Januari månads slut, insända bestyrkt förteckning till Domkapitlet; och warde dit inkomne förteckningar, inom näst Augusti och Februari månaders utgång, af Domkapitlet öfwersände till den Hofrätt, hwarunder sterbhusen lyda. — § 4. Har weterligen den döde efter sig lemnat omyndigt barn, warde uppgift derom i förteckningen meddelad.

Det alla etc.

I Stockholm skola pastorerne hwarje Måndags middag till Förmyndarekammaren aflemna förteckning å alla under den förflutna weckan inom församlingarne anmälda dödsfall ibland personer af oräls̈e börd eller ock, om något dödsfall ej inträffat, sådant äfwen skriftligen tillkännagifwa. **Kongl. Instr. för Förm. Kamm. i Stockholm d. 9 April 1856, § 6.** — När utländing här i riket afsidit, skall wederbörande kyrkoherde inom sjorton dagar efter det dödsfallet hos honom blifwit anmäldt, till Konungens Befallningshafwande i länet insända bewis derom, innefattande den afsidnes dop- och tillnamn, uppgift om hans stånd, senaste hemwist, ålder och födelseort, förmögenhetswillkor, föräldrarnes namn, stånd och hemwist, samt om och hwilka arfwingar den afsidne här i riket efterlemnat, hwarefter Konungens Befallningshafwande insänder detsamma till Utrikes Statsministern. **K. Circ. d. 11 Febr. 1847.**

3 §. Är bo widlyftigt, eller så beskaffadt, att det ej genast, eller inom föreskrifna tid kan upptecknas, och sådant i Rätten angifwes; lägge då Domaren wiß dag före.

4 §. Nu är boet upptecknadt; då bör en afskrift af upptecknin-gen, antingen öppen, eller förseglad, hos Domaren ingifwas inom en månad derefter; men i Härads Rätten wid näst Ting. Är någon af arfwingarne omyndig, eller utrikes stadd; warde ock den rätt hos Domaren intecknad, som omyndig eller utrikes wistande i arfwet eger.

Angående den bewillning, som af sterbhus m. m. bör utgå, är stadgadt:

1:o) För gåfwa af fast egendom, med full eganderätt till sjelfwa egendomen, erlägges En för hundra i bewillning.

2:o) För testamente af fast eller lös egendom, kapital eller fordringar, med full eganderätt till sjelfwa egendomen eller kapitalet, erlägges En för hundra i bewillning.

3:o) För fideikommiss erlägges af hwar och en, som tillträder eller mottager fideikommitterad egendom eller såsom fideikommiß anslaget kapital, En för hundra i bewillning.

4:o) Från de i föregående momenter stadgade bewillningsafgifter befrias: a) efterlefwande maka; b) skyldemän i rätt upp- och nedstigande led, äfwensom

ſyſkon eller deras afkomlingar; c) annan ſjermare arfwinge, för ſin lagliga arfslott, äfwenſom för allt hwad derutöfwer är gifwet, ſom icke uppgår till ett tuſen riksdaler kapital; d) kyrka, akademi, wetenſkapligt ſamfund, allmän ſkola eller annat allmänt underwisningswerk, ſtipendiifond, penſionsanſtalt, ſjuk- och fattigwårdsinrättning, jemte annan from ſtiftelſe; ſamt e) hwar och en annan, då wärdet af den gifna egendomen eller kapitalet icke uppgår till ett tuſen riksdaler.

5:o) För arf af faſt eller lös egendom, ſom icke öfwergår till ſkyldeman i rätt upp- eller nedſtigande led, ſyſkon eller deras afkomlingar, utan till ſjermare arfwinge, erläggeſ en af hundra i bewillning, när arfsbeloppet uppgår till ett tuſen riksdaler. **K. Kung. ang. den åtagna allmänna bewillningen d. 17 Okt. 1873,** § 18. — Wid utgörande af bewillning för gåfwa, teſtamente, fideikommiß eller arf, beräknas wärdet å faſt egendom efter ſenaſte bewillningstaxering och å lös egendom efter ſtedd boupptecknings, mätismanna ordom eller domarens pröfning. — Då fideikommiß öfwergår till perſon, ſom, enligt 3 mom. i § 18, är ſkyldig derför erlägga bewillning, bör nye fideikommiß-innehafwaren inom ett år från fideikommisſets tillträdande hafwa till wederbörande uppbördsman antingen inbetalt den ſtadgade bewillningen eller ock, dereſt twiſt om fideikommißrätten uppſtått, ſtält godkänd borgen för bewillningens erläggande ſenaſt inom ett år ſedan twiſten bliſwit genom laga kraftegande beſlut afgjord. Underlåter han ſådant fullgöra, böte tio procent af bewillningens belopp, hwilka böter tillfalla åklagaren. — För öfrigt kommer i afſeende på kontrollen af all gåfwo-, teſtaments- och arfsbewillnings wederbörliga beräkning, erläggande och redowiſande, att iakttagas hwad i derom ſärſkildt utfärdad författning är ſtadgadt. Ib. § 19.

Genom **K. Kung. ang. åtſkilliga omſtändigheter att iakttagas för kontrollen å de bewillningsafgifter, ſom böra af gåfwor, teſtamenten, behållen ſterbhus-förmögenhet ſamt fideikommiß utgöras d. 11 Dec. 1811** är förordnadt:

1 §. De ſom gåfwa eller teſtamente undfått, ware pligtige att till wederbörande uppbördsmän aflemna ſina förbindelſer å den utſatte [ſex] procents bewillningsafgiften, ſtälda till inlöſen då gåfwans eller teſtamentets belopp emottages och förſedda med en eller flera löftesmäns borgen, den uppbördsmännen på eget anſwar må pröfwa och godkänna. — 2 §. Uppå tagna afſkrifter af deſſa förbindelſer ſkola uppbördsmännen meddela atteſter att originalen bliſwit dem tillſtälde; hwilka atteſter komma att biſogas teſtaments- eller gåfwobreſwet wid deß uppwiſande inför domaren, ſom eger hålla hand deröfwer, att de icke må ſaknas. — — — 3 §. Hwad i föregående §§ bliſwit ſtadgadt, gälle ock till alla delar i anſeende till den bewillning, ſom af ſtiftade fideikommiß med [tio] procent af åſatta wärdet erläggas bör. — 4 §. För kontrollen å den bewillning, ſom med [tre] procent bör utgå af behållen förmögenhet i ſterbhus, der ej maka, arfwingar i rätt upp- och nedſtigande linea, ſyſkon eller deras barn finnas, ſkall iakttagas, att wederbörande ſterbhus, wid boupptecknigens uppwiſande inför domaren, alltid företer betyg deröfwer, att den till utgående faſtſtälda bewillningsafgiften bliſwit betald: egande domaren, ſom noga bör waka öfwer werkſtälligheten häraf, att ej allenaſt, då boupptecknigen är öppen inlemnad, tillſe det afgiften bliſwit riktigt beräknad, utan ock alltid, då boupptecknig ingifwes, göra ſig underrättad om och i protokollet intaga arfwingarnes ſkyldſkap med den afſidne. — Inlemnas boupptecknig förſeglad, åligger upptecknigsmännen att å omſlaget teckna ſamt med deras underſkrift beſtyrka beloppet af den bewillningsprocent, ſom bör erläggas. — 5 §. Alla af uppbördsmännen meddelade atteſter och qwittenſer böra wara in duplo utfärdade, ſå att den betalande må till ſin ſäkerhet behålla ett exemplar. — 6 §. Underdomſtolarne ſkola inom Januari månads ſlut hwarje år till Hofrätten och Landshöfdingen i orten öfwerſända förteckningar å de under föregående året ingifna gåfwobref, teſtamenten och fideikommiß-författningar, ſamt å boupptecknigar i de ſterbhus, der bewillningsafgift af behållna förmögenheten egt rum: Börande wid förteckningarne, ſom till Hofrätten inſändas, uppbördsmännens i föregående §§ omnämnde atteſter och qwittenſer wara biſogade. — 7 §. Uppbördsmännen ware ſkyldige att inom Januari månads ſlut hwarje år till Konungens Befallningshafwande inſkicka förteckningar öfwer alla under det näſt förſlutna året af dem i förrberörda mått utfärdade atteſter och qwittenſer. — — — 8 §. De hand-

lingar, hwilka, enligt föregående 6 och 7 §§, årligen insändas från Underrätterna till Hofrätterna och från uppbördsmännen till Konungens Befallningshafwande, skola sedermera inom Juli månads slut tillställas [Fullmägtige i Riksens Ständers Riksgäldskontor]. Hofrätterne bifoga då jemwäl förteckningar på de testamenten, gåfwobref, fideikommiß-författningar och bouppteckningar, som omedelbart der blifwit inlemnade och hwaraf bewillningsafgift betalas bör, jemte wederbörande uppbördsmäns å samma afgifter utgifne bewis och qwittenser. — För den särskilda kontroll och tillsyn Lands-Kontoren öfwer redowisningen af dessa medel ega att iakttaga, bestås dem två procent af beloppet, som till [Riksgälskontoret] levereras. — 9 §. — — — 10 §. [Fullmägtige i Riksgäldskontoret böra], sedan ofwanberörda handlingar der erhållit wederbörlig handläggning, dem till Kongl. Kammar-Rätten aflemna, för nödig upplysning wid Landsböckernas revision.

Det alla etc.

Widare stadgas i K. Kung. ang. förändringar och tillägg i K. Kung. d. 11 Dec. 1811, rörande kontrollen å bewillningsafgifter för testamenten, m. m. d. 13 Febr. 1863:

1:o) att de i 1 § af samma Kungörelse föreskrifna förbindelser å fastställd bewillningsafgift jemte borgen skola aflemnas till kronans wederbörande uppbördsman antingen i den ort, hwareft den person, som gåfwobrefwet eller testamentet gifwit, warit senast mantalsskrifwen, eller der, hwareft gåfwo- eller testamentstagaren sjelf är boende; — 2:o) att bewillningsafgiften sedermera skall erläggas hos samme uppbördsman antingen kontant eller genom bewis att medlen blifwit i Länets ränteri inbetalade; — 3:o) att dessa föreskrifter äfwen skola gälla i afseende ej allenast å bewillning för fideikommiß-egendom, utan ock å enahanda afgift för arf; börande, då bewillning skall för arf utgå, domaren, wid bouppteckningens uppwisande och på sätt i 1 och 2 §§ stadgas, hålla hand deröfwer, att behörig förbindelse jemte borgen ställda blifwit; samt — 4:o) att de förteckningar, som, enligt 6 §, böra af Underdomstolarne till Landshöfdingen i orten aflemnas, äfwen skola innehålla uppgift å de uppbördsmän, som emottagit förbindelser för bewillnings utgörande tillika med borgen, hwareftter Konungens Befallningshafwande, om till andra län hörande uppbördsmän å förteckningen förekomma, bör öfwersända behöriga transsumter deraf till de af Konungens Befallningshafwande, under hwilka desse uppbördsmän lyda.

Det alla etc.

Den tillsyn öfwer bewillning af gåfwa, testamente, fideikommiß och arf, hwilken enligt Kongl. Kung. d. 11 Dec. 1811, rörande kontrollen å bewillningsafgifter för testamenten m. m., hittils ålegat Riksgäldskontoret, bör från nästkommande års början af Statskontoret utöfwas; skolande de handlingar, hwilka enligt §§ 8 och 10 uti förenämda Kongl. Kungörelse böra, af Hofrätterna och Konungens Befallningshafwande tillställas Fullmägtige i Riksgäldskontoret, hädanefter insändas till Statskontoret, hwilket embetswerk, sedan dessa handlingar der erhållit behörig handläggning, har att dem till Kammar-Rätten öfwerlemna. **K. Cirk. d. 5 Dec. 1873.**

Att bouppteckningar till Häradsrätt böra in dupplo ingifwas, ses af K. Förordn. d. 31 Maj 1793, inf. wid 2 § detta Kap. — Bouppteckningar efter frälsemän ingifwas till Hofrätt. **K. Förordn. d. 10 Jan. 1755.**

Jfr K. Förordn. d. 24 **Sept. 1861,** inf. wid 1 § detta Kap.

5 §. Försummar den make, som efterlefwer, utan laga förfall, att i rättan tid låta upptecknа egendomen, som nu är sagdt; miste fjerdung af allt, hwad den i samfäldt bo eger, och den tage arfwingarne. Äro de tillika wållande till den försummelse, då bötes af hela egendomen tre daler för hwarje hundrade, de fattigas ensak. Warder det försummadt af någon annan, som egendomen uppgifwa borde; böte efter ty, som boet är förmöget till, ifrån tio till hundrade daler: Domaren sätte ock godset i qwarstad, och låte laga upptecknинg derå ske.

Den skada, som tillskyndas omyndige derigenom, att Magistraten icke i laga tid förrättar inventeringar och arfsdelningar, skall ofelbart ersättas af den, som dertill finnes wållande. **K. Ref. d. 16 Okt. 1723,** § 7.

6 §. Är boet gäldbundet, och den make, ſom leſwer efter, eller arfwingarne, ſätta ſig i egendomen, den de förut ej upptecknа låtit njute ingen upptecknings förmån, utan ſware till fulla gälden, ehwad egendomen räcker till, eller ej. Bryter förmyndare; ware arfwinge faklös, då han med ſwuren ed uppgifwer allt, det han af arfwet njutit, och förmyndaren betale de föreſatta böter af ſitt eget gods.

Jfr K. Förordn. **huru gäld wid dödsfall betalas ſkall** m. m. **d. 18 Sept.** 1862, §§ 21, 22, 26, inf. i Bihanget.

7 §. Hwar ſom döljer något uppſåtligen undan, eller falſkeligen uppgifwer; hafwe förbrutit ſin andel deri, och betale ändå till arfwingarna ſå mycket, ſom undandöljdt är; böte ock för mened, ſom i [Rättegångs Balken] ſägs. Är det betjente i huſet, ſom borde egendomen uppgifwa; ſtånde tjufsrätt.

Jfr **Straff-Lag.** 13 Kap. 1, 6 §§, 20 Kap. 4, 18 §§, 22 Kap. 20, 21 §§.

10 Kap.

Huru gäld wid dödsfall gäldas bör.

1 §. [Dör man och är gäld i boet; då ſkall den af oſkifto gäldas, och arfwingarne ſkiften det åter är. Ingen hafwe wäld ſkifta något arf, eller teſtamente taga, förr än gäld gulden är. Räcker egendomen ej till gäldens betalning; ware arfwinge fri för det, ſom briſter, då han ej något af det arf njutit.]

2 §. [Skiftar man arf utan laga upptecknings, och förr än all weterlig gäld gulden är; ſware då till fulla gälden, ſom förr är ſagdt, och hafwe den fordrande magt att ſöka alla arfwingarne, eller hwilkendera han helſt will.]

3 §. [Är gäld okunnig, och yppar ſig ſedan arf ſkiftadt är; då ſkola arfwingarne med ſwuren ed bära det arf åter, eller deß wärde, om det förſkingradt är; gifwe ock de räntor ut, ſom de deraf uppburit, dock ej ränta på ränta, eller hwad de med förſigtighet och flit hafwa förtjent, och ware ſedan ſaklöſe; njute ock ſkälig wedergällning för all nödig och nyttig koſtnad, den de å arfwet gjort. Hafwer någon af arfwingarna ſin lott förſkingrat; betalen ändå de öfrige gälden, ſå långt arf deras räcker; men förſummar borgenär, att efter dödsfallet, inom två år, der han utrikes wiſtas, eller ett år, om han i riket är, gifwa ſin fordran tillkänna, der den honom weterlig war; gälde ej arfwinge mer af ſin lott, än på deß del i gälden löper.]

4 §. [Nu fruktar man, eller wet gäld wara efter den döda, och är owiß, om han för den gäld må kunna befrias, eller huru ſtor den bliſwa kan; låte då Rätten det weta, och tage ſedan arf, eller teſtamente mot full borgen.]

5 §. [Räcker ej gods till fulla gälden; gänge derom, ſom i Giftermåls och Handels Balkarna urſkils.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. huru gäld wid dödsfall betalas ſkall** m. m. **d. 18 Sept.** 1862, inf. i Bihanget.

11 Kap.

Om arfwingar, ſom leſwa ſamman i bo oſkifto.

1 §. Nu är den dödas egendom upptecknad och gäld gulden: åſämjer arfwingarne ſedan att leſwa i bo oſkifto ſamman, och det utan annans förfång ſke kan; då ſkall ſkriftligen uppſättas, med hwad wilkor de ſig derom förenat, och twänne witnen det underſkrifwa. Förſumma arfwingar det, och gitta eljeſt de wilkor ej lagligen wiſa; komme då på deras eget äfwentyr, ehwad boet genom den enas flit och arbete förbättradt, eller genom den andras wållande förwärradt

warder. Är någon af arfwingarna omyndig; då må ej någon förening om slikt bolag ske, förr än den förmyndare fått, och förmyndaren sitt samtycke dertill gifwer.

2 §. Nu will en, eller flere, och icke alle, arf skifta; hafwe den witsord, som skifta will.

12 Kap.

Huru arf skiftas skall.

1 §. När arf skall skiftas; då böra arfwingarne wiß dag dertill utsätta, och till den ort sammankomma, der skiftet ske skall. Kunna de sig derom ej förena; lägge då Domaren arfwingarna tid och ort före till det skifte. Är någon af dem så fjerran stadd, att ej säkert bud kan till eller ifrån honom komma; förordne Domaren någon, som den frånwarandes rätt iakttager.

Jfr **K. Förordn. d. 24 Sept. 1861,** inf. wid 9 Kap. 1 § denna Balk.

Det arf, som tillfaller en utrikes wistande sjöman, må icke utgifwas, innan förut undersökt blifwit, om han i någon måtto kan hafwa detsamma förwerkat, eller med hwad rättighet han utrikes sig uppehåller. **K. Br. d. 21 April 1774.**

Jfr anm. wid 15 Kap. 7 § denna Balk.

I ett särskildt mål är förklaradt, att arfwinges arfsrätt är beroende af lagen i det land, hwartill arflåtaren wid dödstimman hörde. **K. Maj:ts Dom d. 16 Jan. 1863.**

2 §. Alle arfskiften skola ske i redliga och trowärdiga mäns närwaro, på lika sätt, som tillförene om egendomens uppteckning sagdt är.

Huru wid boupptecknings tillgår, se 9 Kap. 1 § denna Balk. Om behörig skiftesman och afgift för arfskiftesförrättning, se anm. under nyßnämnde lagrum.

3 §. Lefwer man eller hustru efter; tage då först sin fördel ut, och dernäst sin giftorätt i boet efter lottning. Är det hustru som efterlefwer; njute hon ock morgongåfwa sin af mannens del, efter ty, som i Giftermåls Balken stadgadt är. Arfwingarne skifte sedan arfwet sig emellan.

4 §. Wid skiftet skall egendomen i fast och löst, redbart, och fordringar, i jemngoda delar läggas, så att ej någon derigenom lider. Sedan behålle hwardera det honom med lott tillfaller. Åsämjas arfwingar, der de alle myndige äro, att dela arfwet utan lottning; ware det så gildt, som hade hwar sitt med lott fångit. Äro arfwingar omyndige; då skall ej arf utan lottning skiftas. Sker annorlunda; ware ogildt, om omyndig klandrar det i laga tid, sedan han myndig warder.

Jfr 23 Kap. 4 § denna Balk, samt 10 Kap. 1 § J. B. jemte anm.

5 §. När faste gods å landet äro lagde i jemngoda delar, som nu sagdt är; då ege broder, eller der flere bröder äro, de alle, taga deras delar först ut, ehwem arfwet faller efter, och lotte sedan sig emellan, hwilken del hwardera få skall. Om de öfriga delarna lotte syfstrarne sig emellan. Broders barn ege ock lika tagelott som broder. Delen ock alltid andre arfwingar fasta gods å landet så sig emellan, att den, som större del ärfwer, njuter tagelott för den, som mindre får, och lotten skilje dem emellan, som lika del hafwa.

6 §. Faller ej mer än en sätesgård till arfs; ege då broder taga sin lott deri, och syster njute sin lott i strögods, med sådan förbättring, som emot sätesgården swarar.

7 §. Nu få flere del i ſätesgård, eller annan jord; kan den ej wäl delas eller klyfwas; hafwe då den rätt, ſom större delen eger, att, efter laga wärdering, löſa de andra ut, antingen med penningar eller jemngod ränta, hwilketdera den helſt will, ſom löſen taga ſkall. Äro delarne lika; hafwe då broder, eller den, ſom ärfwer broders lott, rättighet att ſyſters lott till ſig löſa. (**K. Förordn. d. 19 Maj 1845.**)

Rörande arfwe- och bördköpt jord är det jordegare förbjudet att, medan han lefwer, upplåta genom lottkaſtning åt någon af ſina barn beſittningen af jorden, hwilken, när den af föräldrarne, ſom jorden ärft eller i börd köpt, blifwit död, men icke förr, med mindre ſamtlige barnen äro till laga ålder komne, eller domaren pröfwar ſådant nyttigt, bör emellan barnen ſkiftas enligt lag. **K. Förordn. d. 18 Febr. 1767.**

Om grunderna och wilkoren för hemmansklyfning, ſe **K. Förordn. d. 6 Aug. 1864,** inf. i Bihanget.

8 §. Allt det gods, ſom man i ſtaden ärfwer, ehwad det är faſt eller löſt, gånge till ſkiftes, efter ty ſom lotten faller. Ej hafwe der någon tagelott, hwarken broder eller ſyſter.

9 §. Hafwer fader eller moder gifwit åt ſina barn något förut; är det af wärde, och hafwer ej fader eller moder derom annorlunda ſtadgat; warde det då beräknadt, dock ej räntan eller nyttan deraf, ſom i Giftermåls Balken om hemföljd ſagdt är.

Om hemföljd, ſe 16 Kap. G. B.

10 §. Hwad föräldrar koſtat på ſina barn, till deras nödtorftiga föda, kläder, upptuktelſe och bröllopskoſt, det må ej räknas; ſtånde dock föräldrarna fritt, om de wilja, deremot lägga de andra ſina barn något till, ſom mindre njutit hafwa.

11 §. Alla arfſkiften ſkola underſkrifwas af arfwingarna, eller deras ombudsmän, ſå ock af de goda män, ſom delningen bewiſtat hafwa.

13 Kap.

Om jemkning, ſedan arf ſkiftadt är.

1 §. Finner någon ſin lott ſämre wara, och will jemkning hafwa; ſöke den hos Domaren, å landet inom natt och år, och i ſtaden inom tre månader, ſedan ſkiftet ſkedde; och nämne Domaren twänne goda män, ſom lotterna öfwerſe och jemka, om något deri briſter, dock ſå, att hwar ſin hufwudlott behåller, och ej ånyo ſkiftes. Låta arfwingarne ſig med den jemkning nöja; behålle då hwar det han fått, och hafwe ej magt annan jemkning derå ſöka. Åtnöjer dem ej; tage då Domarens utſlag.

2 §. Kommer klander å det gods, ſom i arf gånget är; gifwe den, ſom fått godſet på ſin lott, det ſina medarfwingar tillkänna, och wärjen de med honom det lagligen. Gitta de det ej; då ſkall det fyllas ſom afgår, och ej nytt ſkifte ſke. Miſter någon hela ſin lott, eller bäſta delen deraf, ſå att den med annat gods ej jemkas kan; då ſkall ånyo lottas: dock der någondera med ſtor koſtnad ſin lott förbättrat, eller den är i annan mans hand lagligen kommen; då må han för ſin del wederlag i ſtället gifwa.

14 Kap.

Om jäf i arf.

1 §. Twiſta män om arf, hwilkendera dertill närmare är; tage den arf, ſom wiſer ſig ſkyldaſt wara.

2 §. Träder oſkyld man till arfwet, och ſäger, att han ſkyld är; eller är han den dödas ſkyldeman, och wet annan närmare arfwinge wara; bliſwer det ſedan kunnigt, och hafwer rätter arfwinge, utan laga förfall, ſin talan förſummat; då falle det arf till Konungen, der andre arfwingar ej till äro efter den döda; och den ſom falſkeligen arfwet tog, gälde åter allt, det han uppburit hafwer, och plikte ſom för annat bedrägeri.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 1, 7, 22 §§.

15 Kap.

Om dana arf; och inländſk mans arfsrätt, der han frånwarande är.

1 §. Nu dör den man, ſom hafwer arfwingar utrikes, å den ort boende, der Swenſk man ej arf njuter; tagen då de ej något arf i Swerige, utan de äro den dödas barn eller bröſtarfwingar, och wilja ſätta ſig neder här i landet att bygga och bo, ſå ock borgen derför ſtälla inom natt och år. Eljeſt tage den dödas inländſka arfwingar ſamma arf. Hafwer han ej arfwingar inrikes; tage då Konungen allt gods hans, ehwad det är jord eller lösören. Det kallades fordom dana arf.

Dana-arf bör komma Statswerket till godo. **K. Br. d. 10 Aug. 1763.**

2 §. Bor utländſk arfwinge å den ort, der Swenſk man arf njuter; då njute ock han ſamma rätt i Swerige: will han det arf utur riket föra; [gifwe då ſjette penningen deraf till Konungen, eller den han ſin rätt förlänt hafwer], der ej annorlunda mellan begge riken ſlutet är. Kommer han ej inom natt och år, och med fulla ſkäl wiſar att han är rätter arfwinge; tage då närmaſte inländſk arfwinge ſamma arf, om den inom tre månader, efter natt och år, ſin rätt lagligen bewakar. Gör han det ej, eller är ej inländſk arfwinge till; tage då Konungen, eller den han ſin rätt förlänt hafwer, alltſammans.

Huru utländſk man må njuta arf i Swerige, eller Swenſk man få arf å utrikes ort, beror af de öfwerenskommelſer, hwilka kunna mellan ſtaterne wara afſlutade, hwarom, enär anſökning angående arf till domſtolen inkommer från utländſk man, domaren bör ſöka underrättelſe innan arf ſkiftas och utgifwes, eller ſlutlig dom i uppkommen twiſt fälles. **K. Br. d. 19 Dec. 1757 och Swea Hof-Rätts Univ. d. 1 Febr. 1758.** — Denna underrättelſe ſkall ſökas hos Utrikes Statsminiſtern och af honom meddelas. **K. Kung. d. 30 Nov. 1833.**

Afgift af ſjette penningen wid arfs utförande ſkall i allmänhet upphöra och endaſt utöfwas i det fall, då det angår innewånare i de ſtater, der Swenſke underſåter mäſte en ſlik afgift erlägga. **K. Kung. d. 9 Dec. 1818.** Wid tillämpning af nämnde K. Kung. bör en ſådan tolkning ega rum, att äfwen för de fall, då afgift wore eller framdeles kunde bliſwa faſtſtäld till högre eller lägre belopp, än hwar ſjette penning, reciprociteten kommer att utgöra grunden, hwarefter afdraget bör beſtämmas. **Kanſli-Styr. Kung. d. 6 Dec. 1821.** — De, i fråga om afdrag af egendom, ſom öfwerföres från Swerige till Norge,

eller från Norge till Swerige, dels till sjette och dels till tionde penningen fastställda, under namn af jus detractus och utflyttnings-census förekommande afgifter skola i intet fall och till ingen del erläggas af penningar eller annan egendom, som i Swerige tillfalla Norsk undersåte, eller i Norge tillfalla Swensk undersåte, eller som från det ena riket öfwerflyttas till det andra. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1846.**

Med upphäfwande af så wäl den i 18 § af K. Stadgan om städernas administration d. 26 Dec. 1619 meddelade föreskrift, att till stad skall gifwas tionde penningen af allt det, som ur staden ärfwes, som ock alla de i samma syftning ytterligare utfärdade stadganden och påbud, är förklaradt, att ifrågawarande afgift hädanefter kommer att upphöra. **K. Förordn. d. 6 Febr. 1849.**

3 §. Nu hafwer den döde skyldemän inrikes; skifta de arfwet, och kommer ej skyldare utländsk arfwinge, inom natt och år efter dödsfallet, eller wiser laga förfall; behålle då den arfwet, som i handom hafwer, och gifwe ej något ut.

4 §. Är rätter inländsk arfwinge inrikes, dock så fjerran boende, att han om arfwet ej kunskap hafwa kan; eller är han utrikes, och kunnigt hwar han är; då skall Domaren honom det weta låta. Kommer han ej inom natt och år, sedan han det weta fick; hafwe derå ingen talan, utan han wiser laga förfall.

5 §. Nu wet man hans inländske arfwinge, men ej hwar han är, låte då Domaren i allmänna tidningarne tre gånger, minst en månad emellan hwarje gång, och första gången sist inom tre månader från den dag, då bouppteckningen till Rätten ingifwen är, kungöras, att arf fallit honom till. Wilja fjermare det arf lyfta, ware det tillåtet, der de för arfwet och deß afkomst ställa borgen, som af Rätten godkännes. Begagna de ej lyftningsrätten, förordne Domaren god man, som arfwet wårdar och förwaltar, till deß den frånwarande arfwingen sin rätt bewakar eller tiden dertill ute är. Kommer ej den frånwarande arfwingen inom tio år från den dag, då kungörelsen tredje gången i tidningarne infördes, ware från arfwet skild, der han ej laga förfall wisar. **(K. Förordn. d. 30 Maj 1835.)**

Genom **K. Förordn ang. den förwaltningsrätt, som i wissa fall tillkommer god man, hwilken är förordnad att iakttaga frånwarande arfwinges rätt, d. 31 Okt. 1873** är stadgadt:

Will den, som jemlikt 15 Kap. 5 § Ärfda-Balken förordnad är att såsom god man wårda och förwalta frånwarandes arf, sälja eller annorledes afyttra hans fasta egendom eller låta den för gäld inteckna; tage närmaste fränders råd och söke tillstånd af Rätten. Finner Rätten skäl att tillstånd gifwa; ware gode mannens förfogande lika gildt, som om det af arfwinge gjordt blifwit.

Det alle etc.

Genom K. Förordn. huru förhållas bör med egendom, som tillhört den, hwilken längre tid warit borta, utan att låta höra af sig, d. 27 Nov. 1854 är stadgadt:

1 §. Är någon borta, utan att man wet om han lefwer, och har man ej heller underrättelse, att den bortkomne inom de sist förflutna tjugo åren warit wid lif; då må de, som, der han afsiden wore, egde rätt till hans qwarlåtenskap, hos Rätten i den ort, der han sist hemwist hade, söka förklarande, att han skall för död anses. När sådan ansökan sker, höre Rätten deröfwer den bortkomnes make, om den till är och å känd ort inom riket wistas, syssloman, god man eller förmyndare, der sådan är till boets wård satt, kyrkoherden i församlingen och kronans ombudsman i orten: kan det ej utrönas att den bortkomne warit wid lif inom tid som sagd är; låte rätten tre gånger, minst en månad emellan hwarje gång, i allmänna tidningarne kungöra kallelse å honom att gifwa sig an hos Rätten eller deß ordförande. — 2 §. Har den bortkomne weterligen blifwit i krig lifsfarligt sårad, eller befunnit sig ombord på fartyg, då det förgicks, eller warit i annan sådan lifsfara, och wet man ej, att han räddad blef,

då må, när sem år förflutit, sedan han weterligen war wid lif, så förfaras, som i 1 § sägs. Lag samma ware, der det wises, att den bortkomnes ålder skulle, der han wid lif wore, öfwerstiga nittio år. — 3 §. Warder ansökan, som efter 1 eller 2 § gjord är, fullföljd sedan år och dag förflutit från det kallelsen sista gången i tidningarne kungjordes, och warder ej heller då weterligt, att den bortkomne warit wid lif inom tid, som för hwarje fall sagd är, eller att han afsidit; förklare Rätten, att han skall för död anses. — 4 §. Då genom laga kraft egande beslut är förklaradt, att den bortkomne skall för död anses, gånge med hans qwarlåtenskap, som hade han afsidit, ifall ansökningen efter 1 § skett, wid utgången af tjugonde året från den dag han senast weterligen wid lif war, och, i fall ansökningen warit gjord efter 2 §, å den dag lifsfaran inträffade, eller den bortkomne skulle, om han wid lif warit, fyllt nittio år, eller wid utgången af femte året från den dag han senast weterligen wid lif war, om han då war öfwer åttatiofem år; dock warde tid till boupptecknings och testamentsbewakning räknad från den dag beslutet föll. — 5 §. Finnes, sedan laga kraft egande beslut fallit, som i 4 § sägs, den för död ansedde wara wid lif; bäre hwar, som i följd af sådant beslut hans egendom tillträdt, den åter. Har någon, sedan han egendom så tillträdde, den öfwerlåtit, pantsatt eller inteckna låtit, stånde öfwerlåtelsen, pantsättningen eller inteckningen fast, der egendomen, panten eller inteckningen är af innehafwaren på god tro åtkommen; och föke i ty fall den för död ansedde skadestånd af honom, som egendomen öfwerlåt, pantsatte eller inteckna lät. — 6 §. Nu finnes, att den för död ansedde är afsiden, och att dödsfallet inträffat å annan tid, än den, som, enligt 4 §, warit för hans dödsdag antagen: hade han wid dödsfallet andra arfwingar, än dem, som egendomen tillträdt; gifwen då dessa till dem, som hans rätta arfwingar äro, arfwet ut, efter ty i 5 § sägs. — 7 §. Den, som skall egendom afträda efter 5 eller 6 §, ware ock skyldig att gälda ränta eller afkomst, som af egendomen fallit, der han ej i god tro war, när han den tillträdde: War han då i god tro, gälde ej ränta eller afkomst för längre tid, än sedan talan, i fall som i 6 § sägs, af rätte arfwingen instämdes, eller innehafwaren, i fall som i 5 § sägs, weta fick, att den för död ansedde fanns wid lif; dock njute han ersättning för all nödig och nyttig kostnad, som han å egendomen nedlagt.

Det alle etc.

6 §. Wet man ej hans arfwinge, och kommer ej bud af honom, eller wiß kunskap hwar han är, eller kommer han ej sjelf, inom natt och år; då falle arfwet Konungen till, der ej arfwingen sedan laga förfall wiser.

7 §. Öfwergifwer någon sitt fäderneland, och sätter sig alldeles neder att bygga och bo under främmande Herrskap; njute ej större rätt till det arf, som sedan här i Riket falla kan, än andre utländske å samma ort. Flyttar han hit i landet igen; tage det arf, som sedan faller. Hafwer han barn, och lemnar dem i landet qwar; ware deras rätt dem förbehållen. Tager han dem med sig utländes, medan de omyndige äro, och flytta de, inom natt och år, sedan de myndige warda, in i landet igen; då ega de samma rätt, som de hemmawarande barn. Aflar man barn utländes; då följa de sin faders wilkor.

Om någon af krigsfolket olofligen begifwer sig ur riket, eller träder i främmande tjenst, bör han utfordras och hitföras; men kan det ej ske, skall han hafwa förlorat sin arfsrätt. Detsamma gäller äfwen om handtwerks- och tjenstehjon, som paß erhållit och icke inom tre år igenkomma samt ej heller kunna wisa laga förfall, eller om de utan paß hemligen afwika, om de icke inom ett år åter sig infinna. **K. Förordn. d. 18 Febr. 1768 och K. Förbudet d. 27 Dec. 1811.** Jfr 1 Kap. 2 § **Straff-Lag.** — Då sjöman bortrymmer utomlands, eller olofligen tager tjenst hos främmande och alldeles borta blifwer, skall allt det arf honom kunde tillfalla wara förbrutet till koopværdie-sjömanshuset; men i fall han, efter förrymmandet, eller sedan han blifwit ledig den tjenst, han hos främmande antagit, godwilligt inom natt och år anringen på utrikes ort åter antagit tjenst på Swenskt fartyg, eller hos någon derwarande Swensk minister,

agent eller konſul anmäler ſig om pardon, eller ock ſig ſjelf här i riket inſtäller, will Konungen ſig utlåta, huruwida han må undgå det ſtraff, ſom han förtjent. **Koopv. Regl. d. 30 Mars 1748**, art. 3, § 4, **och K. Förbudet d. 27 Dec. 1811.** Jfr **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, § 294, ſamt **K. Br. d. 21 April 1774**, inf. wid 12 Kap. 1 § denna Balk.

16 Kap.

Om mans, eller qwinnas, ytterſta wilja och teſtamente.

1 §. Will någon, man eller qwinna, göra teſtamente, hafwe wåld göra det muntligen eller ſkriftligen, med eller utan wilkor, och witne twänne gode män, att det teſtamente då war gjordt med ſundt och fullt förſtånd, och af fri wilja; ſtånde ock honom fritt, att låta witnen weta deß innehåll eller ej. Äro ej witnen att tillgå, och utredt warder, att teſtator intill ſin död warit utur ſtånd ſatt witnen anſkaffa, ege ock då teſtamentet laga kraft, ſå framt det finnes med egen hand ſkrifwet och underſkrifwet. Bortgifwer någon faſt egendom, ege ej magt om wilkoren för deß förwaltning ſträcka förordnandet längre än till förſte emottagarens och deß makas lifstid eller om eganderätten widare än till utnämnande af teſtaments- eller gåfwotagarens näſta efterträdare, uti hwilken ſiſtnämndes hand faſtigheten ikläder ſig egenſkap af arfwejord, hwarmed i allt efter allmän lag förhålles. Ej eller må, i andra afhandlingar och kontrakter om faſt egendom, ſådane wilkor inflyta, hwarigenom förwaltnings- och eganderätten för en framtid widare inſkränkes än nu ſagdt är; men angående ſtädja och arrende gälle hwad derom ſärſkildt ſtadgadt är. **(K. Förordn. d. 27 April 1810.)**

Ofwanſtående ſtadgande, att teſtamente bör bewitnas af twå gode män, innefattar icke någon, med afſeende å bewisning om teſtamente gjord inſkränkning i lagens allmänna bud att qwinna må ej mindre än man witne bära. **K. Förkl. d. 21 Dec 1857.** ¶

Genom **K. Förordn. huruledes rättelſe och förklaring uti gjorde fideikommiß-författningar må ſökas, ſamt hwad i afſeende på fardag af fideikommiß-egendom kommer att iakttagas, d. 3 April 1810** är ſtadgadt:

att i de fall, då någon innehafware af fideikommiß-egendom kan komma i behof att derå emot inteckning göra lån eller för egendomen anſe förmånligt att få göra utbyte af till fideikommisſet hörande jord, eller ock finna ſig föranlåten att ſöka häfwande af wiſſe i fideikommiß-ſtiftelſer innehafwaren föreſkrifna wilkor, anſökningar i deſſa eller andra dylika ämnen om fidei-kommiſſers rätta mening och bäſta tillämpning och ſom icke röra frågor, hwilka mellan fideikommiſſarier och medarfwingar kunna yppas och enligt allmänna rättegångsordningen måſte behandlas, böra hos Kongl. Maj:t i underdånighet anmälas, på det Kongl. Maj:t med Högſta Domſtolen, i likhet med annan förklaring öfwer allmänna lagar och författningar, må derwid, efter ſig företeende omſtändigheter, kunna förfara.

Widare och med öfwerwägande af Lagens ſtadgande i 16 Kap. J. B. om fardag för landtbonde och hyresman eller deras ſterbhusdelegare ſamt K. Förordningen den 22 Oktober 1766 om en lika förmån för tjenſtemäns enkor oc arfwingar å deras innehafwande boſtällen, har Kongl. Maj:t ſtadgat, att nä, den, ſom under fideikommiß-wilkor innehar faſt egendom, aflider, ſkola alla ſom efter allmän lag äro hans ſterbhusdelegare, njuta fardag å hus och gård i ſtaden efter 10 och 13 §§ af 16 Kap. J. B. ſamt å hemman på landet efter 2 § ſiſta mom. och 5 § ſamma Kapitel, jemförde med ofwannämnde K. Förordning; dock att blotta dödsfallet anſes ega lika werkan med uppſägning: och må, när fideikommiß-författningen uttryckligen ſtadgar annat förhållande, med flyttning och uppſägning ſådant efter ordalydelſen följas.

Det alla etc.

2 §. Man eller qwinna, som ej fyllt tjuguett år, må ej göra teſtamente, der ej han eller hon är eller förut warit gift. Den ſom fyllt femton år, må dock genom teſtamente bortgifwa ſådan egendom, den han eller hon genom eget arbete ſig förwärfwat. (**K. Förordn. d. 30 Maj 1835.**)

3 §. Nu hafwer man ſitt teſtamente ändrat, eller återkallat; gälle då det hans ytterſta wilja war, ändå att han i det förra ſig förbundit, det ej att ändra eller återkalla.

I ett ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom. d. 23 Aug. 1793** förklarat, att, då två makar upprätta ſå kalladt inbördes teſtamente, hwarigenom förordnas, att den, ſom efterlefwer den andra, ſkall äfwen till ſin död ſitta i oſtörd beſittning af hwarderas giftorätt i gemenſamma egendomen, hwilken derefter ſkulle tillfalla någon wiß utnämnd perſon, ſå kan efterlefwande makan, enär den lagligen bewakat förordnandet och begagnat ſig af de förunte förmåner, ej mer återkalla eller ändra ſamma förordnande, i förmodan om hwars framtida beſtånd den förut genom döden afgångna makan dertill bifallit. — I afſeende på ett annat inbördes teſtamente, då mannen utan huſtruns wetſkap gjort ett annat förordnande, ſom förändrade det förra, har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 16 Juni 1829** förklarat den förre icke hafwa warit af inbördes teſtamente hindrad att begagna den i denna § i allmänhet medgifna rätt att teſtamente ändra eller återkalla, ſamt att han icke haft laglig förbindelſe att, till tryggande af ett ſenare förordnande, lemna huſtrun bewislig underrättelſe om deß upprättande.

17 Kap.

Hwad, och huru mycket, man må i teſtamente gifwa.

1 §. [Ingen hafwe magt arfwejord å landet genom teſtamente bortgifwa, eller annorledes derom förordna än lag förmår. Ej eller må någon bortgifwa från arfwejord den förbättring, ſom derå gjord är.]

2 §. [Hafwer man wid arfſkifte tagit lösören eller faſt egendom i ſtaden, för arfwejord å landet; eller hafwer man bortbytt, ſålt, eller förpantat ſin arfwejord, eller är den genom hwarjehanda hans förwållande lagligen kommen i annan mans hand; då ſkall efter hans död jemngod aflingejord, eller, der ej faſt gods finnes, penningar, eller andra lösören, eller ock faſt egendom i ſtaden, ſättas i ſtället; men ſedan gången de penningar, lösören och faſt egendom i ſtaden i arf, ſom om lösören och faſt egendom i ſtaden ſagdt är.] (K. Förordn. d. 6 Febr. 1849.)

3 §. [Gifwer någon bort ſin bördköpta jord genom teſtamente; hafwe arfwingarne magt att löſa den åter, innan laga ſtånd åkommer, efter det wärde, ſom den är köpt före. Gälden ock åter all derå gjord nödig förbättring.]

4 §. [All aflinge jord, och ärfda eller förwärfda lösören, må man efter landsrätt bortgifwa, eller teſtamentera, till hwem man will, ſkyld eller oſkyld, barn eller andra arfwingar. Dock der omyndige barn äro, ſom icke ega något till föda och uppfoſtran; då ſkall dem förſt, efter ſtånd och wärde, ſå mycket lemnas, ſom Domaren ſkäligt pröfwar, tilldeß de ſjelfwe ſig nära kunna.]

5 §. [Efter ſtadsrätt må ej någon, af ärfdt eller förwärfdt, rörligt eller orörligt gods, gifwa i teſtamente mer, än hwar ſjette penning, der barn eller bröſtarfwingar leſwa efter. Hafwer han ej barn, utan andra inländſka arfwingar; ege då magt, att gifwa hälften, af allt det han eger. Äro ej barn, eller inländſke arfwingar, utan utländſke allena; då må han gifwa alltſammans till inländſk man. Wilja barn och inländſke arfwingar till ſig löſa hus, tomt, gård, eller jord; ſtände det dem fritt, inom natt och år. Samma rätt ega utländſke arfwingar, om de i landet inflytta, och der bygga och bo. Wilja de göra teſtamente, ſom till preſteſtåndet höra, om den egendom, deri de giftorätt hafwa efter ſtadsrätt, ſom i 10 Kap. 4 § Giftermåls Balken ſägs; ware då lag ſamma, ſom här ſtadgadt är, ehwad de bo å landet, eller i ſtaden: med arfwe-

jord deras å landet, och den, som före återskapet der afsad är, gånge i ty fall efter landsrätt.]

Ofwanstående 1—5 §§ äro upphäfne genom **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid § 7 detta Kap.

6 §. Testamente må ej tagas af bo oskifto, utan af dess del, som gifwit hafwer.

7 §. Gifwer någon mer, än lag säger; warde då testamentet rättadt efter lagen, och gälle i allt öfrigt. Ej må ock någon föra i testamente in, att hwar som det klandrar, skall wid deß arfsrätt skild wara.

Genom **K. Förordn. ang. hwad i testamente gifwas må; så ock om gåfwa af fast egendom d. 21 Dec. 1857** har Kongl. Maj:t, uppå Rikets Ständers förslag, med upphäfwande af 17 Kap. 1 och 2 §§ Ärfda-Balken, sistnämnde lagrum sådant det lyder i K. Förordn. d. 6 Febr. 1849, 3, 4 och 5 §§ i samma Kap., Kongl. Förordn. d. 19 Aug. 1762, ang. en utwidgad testamentsrätt efter stadsrätt, 5 punkten i K. Förkl. d. 23 Mars 1807, samt 8 Kap. Jorda-Balken, funnit godt stadga som följer:

Om hwad genom testamente gifwas må.

1 §. Ej må någon genom testamente bortgifwa eller annorledes förordna om mer än hälften af sin qwarlåtenskap, der bröstarfwinge lefwer efter. Andra hälften falle bröstarfwinge till: den hälft kallas bröstarfwinges laglott. Finnes ej bröstarfwinge, då må man om all sin egendom förordna.

2 §. Är efter testamentsgifware omyndigt barn, och kan det ej af sitt arf eller annan tillgång njuta underhåll och uppfostran; då skall af egendom, som i testamente gifwen är, så mycket aftagas, som Rätten pröfwar barnet, efter stånd och wilkor, nödigt hafwa, tilldeß det kan sig sjelft nära, dock ej för längre tid, än till deß barnet fyllt tjuguett år. Är barn efter testamentsgifware ofärdigt, med swår sjukdom behäftadt eller litet wetande, och kan det ej af sitt arf eller annan tillgång njuta tillräckligt underhåll; då skall ock af egendom, som i testamente gifwen är, tagas hwad för barnets underhåll nödigt pröfwas, så länge behofwet fortfar. — Nu har man genom testamente anslagit wiß årlig inkomst till omyndigt barns underhåll och uppfostran eller till underhåll för ofärdigt, med swår sjukdom behäftadt eller litet wetande barn: kan ej sådant barn af eget arf eller annan tillgång njuta underhåll eller uppfostran, må det testamente gälla för tid, som härofwan sägs, ändå att annan bröstarfwinges laglott dermed belastas skulle.

Om gåfwa af fast egendom.

3 §. Har någon genom gåfwa fast egendom sig afhändt och kommer han i nöd, så att han sig ej försörja kan; ware då gåfwotagaren skyldig att, efter ty som han förmår, till gifwarens nödtorftiga underhåll årligen bidraga. Åsämjas de ej; pröfwe Rätten huru mycket gåfwotagaren bestå skall. Ej må dock det bidrag sättas högre, än till hälften af den gifna egendomens behållna afkomst.

4 §. Dör gifwaren och lemnar efter sig barn, som enligt 2 § är berättigadt till understöd af egendom, som i testamente gifwen är, och finnes ej sådan egendom, hwaraf det understöd tagas kan; då ware ock gåfwotagaren skyldig att dertill bidraga, såsom om försörjning för gifware i 3 § stadgadt är.

5 §. Har gåfwotagaren gjort gifwaren märklig orätt eller skada; stånde gifwaren fritt gåfwan att återkalla och hafwe tid att talan derom till Rätten instämma inom natt och år sedan han weta fick, att den orätt eller skada honom af gåfwotagaren gjord war. Dör gifwaren och har ej den tid försutit, eller sin rätt till talan eftergifwit; då må hans arfwingar sådan talan föra inom natt och år sedan han dog.

6 §. Är gåfwa för arbete eller gjord tjenst gifwen; gånge då ej åter. Ej eller må, i ty fall, gåfwotagaren bindas till den skyldighet, som i 3 och 4 §§ sägs.

7 §. Pröfwas gåfwa förwerkad wara, och har gåfwotagaren densamma

ſig afhändt; då må den ej tagas åter; men gåfwotagaren gälde deß wärde till gifwaren eller hans arfwingar.

Gemenſamma beſtämmelſer.

8 §. [Jord å landet, ſom, der den ſåld blifwit, warit börd underkaſtad, må och, om den genom gåfwa eller teſtamente bortgifwen är, i börd löſas.]

9 §. [Har någon i fall, nu ſagdt är, bördesanſpråk wäckt, och kunna ej parterne å den till anſpråkets fullföljd förelagda dag om wiß bördeſtilling ſämjas, låte Rätten jorden i laga ordning wärdera.]

10 §. [Är genom parternes åſämjande eller genom laga wärdering beſtämdt hwad för bördeſtilling anſes ſkall, ſätte då bördemannen den bördeſtilling hos Rätten in å förſta rättegångsdagen af det Ting, ſom näſt efter en månad infaller. Sker ej det, hafwe ſin talan förlorat.]

11 §. [I allt öfrigt kommer, i afſeende på börd af jord, ſom genom teſtamente eller gåfwa öfwerlåten är, att lända till efterrättelſe hwad ſom angående börd af ſåld jord redan ſtadgadt finnes.]

Ofwanſtående §§ 8—11 hafwa upphört att gälla genom **K. Förordn. d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § J. B.

12 §. Hwad genom denna författning blifwit ſtadgadt har ej tillämpning i fråga om teſtamente eller gåfwa af den, hwilken afſidit innan författningen till efterrättelſe gällande blef.

Det alla etc.

Sedan ridderſkapet och adeln afſagt ſig ſin ſärſkilda i 12 § af deß privilegier d. 16 Okt. 1723 bekräftade diſpoſitionsrätt öfwer afſlingefaſtighet i ſtad, har denſamma blifwit upphäfwen; kommande förty hwad allmän lag i berörda hänſeende innehåller att jemwäl för ridderſkapet och adeln lända till efterrättelſe. **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857.**

Om ſättet att ſöka ändring i fideikommiß-ſtiftelſer, ſe **K. Förordn. d. 3 April 1810**, inf. wid 16 Kap. 1 § denna Balk.

18 Kap.

Hwad den bör iakttaga, ſom teſtamente till godo njuta, eller deråt tala will; och om arfwinge, ſom det undandöljer.

1 §. Hwar ſom något teſtamente fått hafwer, ware ſkyldig, i ſtaden inom ſex månader, och å landet ſiſt å det Ting, ſom infaller näſt efter ſex månader, ſedan han gifwarens död och teſtamentet weta fick, det inför Domaren att uppwiſa; och gifwe in tillika en riktig afſkrift, ſom arfwingarne tillſtälläs ſkall. Hafwer han det ej i handom, låte då Rätten weta, att teſtamente till honom gjordt är. Förſummar han detta, utan laga förfall; ware teſtamentet ogildt. Är han utrikes; njute ſamma tid och rätt, ſom förr ſagdt är om inländſk arfwinge, den utrikes wiſtas. (**K. Kung. d. 12 Mars 1830.**)

Om lagfart af teſtamenterad faſt egendom, ſe **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 4 Kap. 1 § J. B.

2 §. Nu kan ſå hända, att närmaſte arfwinge hafwer teſtamentet i ſin gömmo, och döljer det undan; gifwe då ut allt det gods, ſom han ſåledes ſökt under ſig draga, och ſkadan åter; [böte och tridiung af teſtamentets wärde].

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 1 §, 2 § 5 mom., 21, 22 §§.

3 §. Will man klandra teſtamente; göre det inom natt och år, ſedan han derom kunſkap fick, ſom i 1 § ſagdt är, och den, ſom teſtamentet fått hafwer, behålle ej deß mindre det honom derigenom gifwet är, der han borgen derföre ſtäller. Eljeſt ſtånde det i qwarſtad, eller i goda mäns händer och wård, till laga utſlag.

4 §. Ej må någon annan, än närmaſte arfvinge, klandra teſtamente; och hwad af honom warder ſamtyckt eller förſummadt, derå må ſedan fjermare arfvingar ej tala.

I ett ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t förklarat, att borgenärer, hwilka i konkurs fått ſina fordringar faſtſtälde, icke ega att klandra teſtamente, hwarigenom gäldenärens lagliga arfslott blifwit bortgifwen. **K. Maj:ts** Dom d. 13 Juni 1828.

19 Kap.

Om den, ſom under förmyndare ſtå bör.

1 §. Den ſom ej hafwer fyllt tjuguett år, ege icke magt, att ſjelf föreſtå ſitt arf. Kan han ſig något förwärfwa, deröfwer må han ſjelf råda, ſedan han femton år gammal är.

Jfr 4 Kap. 7 § J. B. med anm.

2 §. Mö, [af hwad ålder hon wara må], ſtånde under förmynderſkap.

Med ändring af 19 Kap. 2 § Ärfda-Balken och hwad för öfrigt i lag eller ſärſkilda författningar warit ſtadgadt, i afſeende på ogift qwinnas rätt att råda öfwer ſin egendom, är förordnadt: Ogift qwinna, ſom fyllt 25 år, ware berättigad att ſig och ſin egendom ſjelf råda och föreſtå; [göre dock hos den domſtol, hwarunder hon i förmyndaremål lyder, anmälan att hon myndigheten ſjelf utöfwa will, och warde, intilldeß ſådan anmälan ſkett, ſåſom omyndig anſedd]. — Genom hwad här blifwit ſtadgadt göres icke någon ändring uti hwad allmänna lagen om giftomannarätt innehåller. **K. Förordn. d. 15 Juni 1858.** — Med upphäfwande af hwad K. Förordn. d. 15 Juni 1858 innehåller derom, att ogift qwinna, ſom fyllt 25 år och will myndigheten ſjelf utöfwa, ſkall derom göra anmälan hos den domſtol, hwarunder hon i förmyndaremål lyder, och, intilldeß ſådan anmälan ſkett, warda ſåſom omyndig anſedd, är ſtadgadt: Ogift qwinna, ſom fyllt 25 år, ware myndig att ſig och ſin egendom ſjelf råda och föreſtå. — Will ogift qwinna, ſom ofwannämnda ålder uppnått, afſäga ſig myndighetens utöfning, göre derom anmälan hos domſtol; och warde hon af domſtolen under förmyndare ſtälld. — Deſſa ſtadganden träda i werkſamhet från och med den 1 Jan. 1865. **K. Förordn. d. 16 Nov. 1863.** — Jfr **K. Förordn. d. 8 Nov. 1872,** inf. wid 1 Kap. 1 § G. B.

Med afſeende å Konungens tillförene utöfwade magt att gifwa diepens, då mö ſökt att blifwa myndig förklarad, hafwa Rikets Ständer ſåſom uttrycklig lag faſtſtäldt, att Kongl. Maj:t äfwen framgent må i wanlig ordning ſig utlåta öfwer de i detta ämne inkommande underdåniga anſökningar. **Riksd. Beſl. d. 2 Maj 1810,** § 31. — Angående myndig förklarad mös rätt att om ſin faſta jord å landet ingå ſtädje- eller arrende-afhandlingar, ſe **K. Förkl. d. 2 Mars 1802,** inf. wid 16 Kap. 2 § J. B. — En af Konungen myndig förklarad perſon kan icke anſes i annan författning, än den, ſom enligt allmänna lagens föreſkrift är myndig, hwars författande under förmyndarewärd, då anmälan derom ſker, ankommer på domarens pröfning. **K. Br. d. 9 Dec. 1806.** Att myndig förklarad mös faſta egendom kan utmätas, ſe **K. Br. d. 25 Sept. 1799,** inf. wid 8 Kap. 2 § U. B.

3 §. Enka råde ſig och gods ſitt ſjelf.

4 §. Den för wanwett, ſlöſeri, eller andra orſaker, ej kan wårda gods ſitt; warde under förmyndare ſtälld.

På det omyndige ynglingar, eller de, ſom hafwa luſt att dem bedraga, ej må göra räkning på den tid, då en yngling, efter lagens allmänna förordnande, blifwer myndig; ſå lemnas föräldrar, närmaſte anhörige, eller förmyndare, frihet att på behörig ort och ſtälle begära, det deras barn, anhörige, eller de, ſom under deras förmynderſkap ſtå, må än längre och på flere år, än lagen utſätter, för omyndige förklaras, ſamt att deras egendom under laga kuratorers wård och ſäkra förwaltning ſättes, ſå länge och intill deß tillförlitlige prof af förſigtig hushållning gifne warda; och böra de uti en ſådan anſökning ſå bifall, ſå framt icke deſto wigtigare ſkäl deremot äro, ſom uppå domarens ompröf-

wande ankommer, hwilken ſkäliga omſorg och omwårdnad föräldrar, anhörige eller förmyndare hafwa böra, hwartill de härmed på det allwarſammaſte förpliktas, och i händelſe de ſådant förſumma, åligger det kronans ombudsmän eller fiſkaler, ſådant i deras ſtälle hos domaren angifwa, och om någon är med domarens utſlag i ty fall mißnöjd, kunna beſwär deröfwer å behörig ort anföras, utan något mißnöjes förklarande, inom den tid, ſom i R. B. 16 Kap. 1 § utſättes, och bör den omyndige wara under förmynderſkap, tilldeß något utſlag, hwaruti han för myndig förklaras, wunnit laga kraft. **K. Förordn. d. 7 Juni 1749**, § 8.

När någon efter lag myndig warder ſtälld under förmyndare, bör wederbörande domare, wid anſwar, låta ſådant genaſt i Poſttidningarne kungöra. **K. Förordn. d. 11 Maj 1774.** — Då till myndige är kommen frälſeman under förmyndare ſtälles, bör Hofrätten låta derom genaſt underrätta Riddarhusdirektionen. **K. Br. d. 6 Aug. 1818.**

Om årsſtämning å okände borgenärer, då myndig perſon warder under förmyndare ſtälld, ſe **K. Förordn. om tioårig preſkription** m. m. **d. 4 Mars 1862**, § 10, inf. i Bihanget.

20 Kap.

Om förmyndare, och hurn de förordnas ſkola.

1 §. Fader ware ſina barns rätte förmyndare; går han i annat gifte, tage näſta mödernes fränders råd i de mål, ſom barnens wälfärd angå.

2 §. Dör fader; hafwe då moder rätt att föreſtå ſina barn och deras gods, med näſta fädernes fränders, eller förmyndares råd. Går hon i annat gifte; träde från förmynderſkapet; låte dock ſig om barnen wårda, och hafwe magt, att behålla dem i ſitt hus och bröd, om hon ſå will, och ej laga hinder deremot är.

3 §. Äro både fader och moder döde; ware då den barnens förmyndare, ſom de med twegge manna witne, eller ſkriftligen dertill nämnt hafwa, och tage han domarens bewis derå.

4 §. Nu hafwa de ej någon nämnt; ware då den förmyndare, ſom ſkyldaſt och dertill fallen är; och gifwe han domaren tillkänna wid näſta rättegångsdag, att han det förmynderſkap tillträdt.

Domaren åligger noga wårdnad derå, att omyndige warda med förmyndare förſedde. **K. Förordn. d. 31 Maj 1793**, inf. wid 9 Kap. 2 § denna Balk.

Till förekommande deraf att, wid den förordnade förmyndarens möjligen på lag grundade wägran att mottaga förmynderſkapet, den omyndiges egendom under längre tid kan blifwa lemnad utan behörig wård och tillſyn, är ſtadgadt, att, då någon till förmyndare hos Hofrätten anmäles, hans förklaring deröfwer bör infordras, innan den föreſlagne perſonen till förmyndare förordnas. **K. Br. d. 19 Jan. 1811.**

5 §. Will ej den, ſom bör, förmyndare wara; wiſe då hos Domaren laga förfall. Gitter han det ej; då eger Rätten honom det wid wite pålägga, och ſware, den ſig wägrar, till all ſkada.

Angående förmyndares förordnande föres ſärſkildt protokoll; ſe R. B. 7 Kap. 27, 28 §§.

6 §. Hafwer omyndig ej ſkyldemän, eller kunna de ej wara förmyndare; nämne då Rätten en annan god man, eller flere, der ſå nödigt pröfwas.

7 §. Nu kan ſå hända, att rätter förmyndare ej kan ſtrax nämnas, eller lagligen träda till det förmynderſkap; förordne då Domaren någon god man, ſom emedlertid barnagodſet wårda må. Afträdes för-

myndares egendom till konkurs, och uppgifwes för Rätten, att han förmynderſkap innehafwer; åligge Rätten att tillſe, det ny förmyndare förordnad warder, och nämne, der förordnandet af annan Rätt gifwas ſkall, god man, att den omyndigas rätt emedlertid bewaka. Dör förmyndare; waren hans arfwingar eller andra, ſom boet i wård hafwa, pligtige att dödsfallet utan dröjsmål hos Rätten anmäla; och wården de- den omyndigas egendom och rätt, tilldeß annan förmyndare tillſatt warder. (**K. Förordn. d. 19 Maj 1845.**)

Jfr **K. Förordn. ang. wård af död mans bo d. 24 Sept. 1861**, inf. wid 9 Kap. 1 § denna Balk.

8 §. Ej må den wara förmyndare, ſom litet wetande, gäldbunden, ſlöſare, eller barnens wederdeloman är, eller den, ſom ej fyllt tjugufem år, eller är ſå gammal och wanför, eller ſå fattig, att han förmynderſkapet ej föreſtå kan: icke eller utländſk man, eller den af annan lära är, eller den, ſom hafwer Kronans, eller andra ſådana medel under händer.

21 Kap.

Om laga urſäkt ifrån förmynderſkap.

1 §. Deſſe äro laga ſkäl, med hwilka man ſig ifrån förmynderſkap urſäkta må: om någon utrikes ſtadd är, eller ſå fjerran i landet boende, eller ſå träget embete hafwer, eller ſå ſjuk är, att han ej barnen, eller deras gods rätteligen wårda kan: om man är ſextio år gammal: om man ſjelf många barn eger, eller om flere kullar äro, dem han föreſe bör: om man redan twänne förmynderſkap hafwer, eller ett ſådant, ſom annat ej tåla kan.

22 Kap.

Hwad förmyndares pligt och ſkyldighet är.

1 §. Nu är förmyndare lagligen nämnd; underrätte ſig då noga, om den omyndigas arf i löſt och faſt. Är det ej upptecknadt; låte det genaſt ſke, ſom förr ſagdt är, och wärde han barnagodſet ſom ſitt eget, eller gälde ſkadan.

2 §. Förmyndare ſkall låta den omyndiga upptuktas i rätta evangeliſka läran, gudsfruktan, dygd och ära, och till ſådana öfningar och handteringar hålla, ſom deß ſtånd, wilkor och ämne kräfwa.

3 §. Ej må förmyndare bortſälja omyndiga barns jord och faſta gods, utan i nöd och trångmål; ej eller dem ſlifta, utan till barnens nytta, och tage närmaſte fränders råd, och Domarens ſamtycke, till det köp eller ſlifte, ſom i Jorda Balken ſägs.

Se härom 4 Kap. 8 § J. B. — Då förmyndare tränger göra lån å omyndigas faſta gods, bör, på ſamma ſätt ſom Lagen i Ä. B. 22 Kap. 3 § och J. B. 4 Kap. 8 § bjuder, wid förſäljning eller ſlifte, domaren pröfwa, huruwida ett ſådant lån, hwars qwantum ſkall wara uttryckligen utſatt, kan till den omyndigas nytta och förmån tillåtas, och ſedan, i händelſe af bifall, lemna förmyndaren dertill ſitt ſamtycke ſkriftligen. **K. Förordn. d. 29 April 1756.**

4 §. De lösören, som omyndig ej sjelf behöfwer, böra till hans nytta förwärfwas, och hans redbara penningar skall förmyndaren så förränta och förkofra, som bäst och säkrast pröswas. Men ej må förmyndare sjelf handla till sig något af den omyndigas gods, löst eller fast.

23 Kap.

Huru förmyndare skall göra redo och räkning, och förmynderskap afträda.

1 §. [Förmyndare skall, för hwarje år, afsluta räkning öfwer allt det han om händer hafwer, att deraf skönjas må, huru han den omyndigas egendom förwaltat. Af den räkning gifwe han, wid hwart års slut, den omyndigas näste fränder del, om så fordras: begära de det ej; ware förmyndare ändå skyldig, att hwart tredje år tillställa dem räkning. Äro ej fränder, eller wägra de att räkningen granska; då skall förmyndaren, hwart tredje år, sin räkning till Rätten inlemna; och förordne Rätten god man, att den genomse. Stad, socken och härad egen utse gode män, en eller flere, att hafwa tillsyn öfwer förwaltningen af dithörande omyndigas egendom; och ege sådan god man samma granskningsrätt, som närmaste fränder tillagd är. Finna fränder eller gode män, att förmyndare den omyndigas egendom ej rätteligen förwaltat; anmälen det hos Rätten; och pröfwe Rätten af omständigheterna, om annan förmyndare förordnas må. Är omyndig till de år kommen, att han sjelf finna kan, det förmyndaren ej wäl hans egendom förwaltar; stånde ock honom fritt, att det hos Rätten angifwa.] (K. Förordn. d. 19 Maj 1845).

2 §. [Tredskas förmyndare, eller will ej räkenskap göra; då skall Rätten honom wiß dag wid wite förelägga.]

Genom K. Förordn. ang. tillsyn å förmyndares förwaltning af omyndigs egendom d. 24 Sept. 1861 har, med upphäfwande af 23 Kap. 1 § Ärfda-Balken, sådan den lyder i K. Förordn. d. 19 Maj 1845, äfwensom af 2 § i samma Kapitel, blifwit stadgadt:

1 §. Förmynderskap stånde under wårdnad af den Rätt, hwarunder den omyndigas fader, der han död är, wid dödsfallet lydt eller, om han lefwer, sitt hemwist hafwer: lefwer fader, men är annan till förmyndare förordnad, eller har den, som uppnått myndiga år, blifwit under förmyndare ställd; lyde förmynderskapet under den Rätt, som förmyndare förordnat. — Finner, i följd af gjord framställning, Rätten skäl wara förhanden, att wårdnaden af förmynderskap öfwerflyttas å den Rätt, hwarunder den omyndiga har sitt hemwist: meddele derom beslut och gifwe det den andra Rätten tillkänna: behålle dock, till deß det sker, den wårdnad, som sagd är.

2 §. Rätten i stad och domaren å landet hålle öfwer förmynderskap särskild förteckning, utwisande de omyndigas födelseår samt förmyndares namn och hemwist.

3 §. Stad wälje gode män, en eller flere, att hafwa tillsyn å förmynderskap inom staden; och åligge Magistraten att om walet besörja. Å landet ege socken, eller flera socknar gemensamt, att gode män, som sagdt är, för tillsynen å förmynderskap utse: sker det ej; höre sådan tillsyn socknenämnden till. — Då god man wald är, warde det Rätten eller domaren tillkännagifwet.

4 §. Förmyndare skall, för hwart år, afsluta räkning öfwer allt det han har om händer, med uppgift af den säkerhet, hwaremot den omyndigas reda penningar utsatta äro, och ingifwe, wid början af följande år, den räkning, jemte ett utdrag derur, innehållande summarisk uppgift af den omyndigas behållning, så i fast som i lös egendom, till gode männen eller socknenämnden. Det utdrag, hwarom nu sagdt är, skall, försedt med gode männens eller socknenämndens intyg, att förmyndareräkning jemwäl afslemnad blifwit, till förmyndaren återställas och af honom ingifwas i stad till Rättens ordförande eller den, som å Rättens wägnar handlingar emottaga bör, före den 1 September, och å landet till domhafwanden före eller senast å första rättegångsdagen af sista Tinget året näst efter det, då räkningen afslutas borde, eller, der allenast ett Ting om året

hålles, före slutet af samma Ting. Sker det ej; förelägge Rätten förmyndaren, wid lämpligt wite, att sin omförmälda skyldighet fullgöra, och försare i öfrigt efter omständigheterna. — Öfwer hwad sålunda förekommit, skall anmärkning göras i den förteckning, hwarom ofwan är stadgadt.

5 §. Gode män eller socknenämnd åligge att inkommen förmyndareräkning granska och, om de finna, att förmyndare den omyndigas egendom ej rätteligen förwaltat, derom styndsamligen göra anmälan hos Rätten, som af omständigheterna pröfwar, huruwida annan förmyndare förordnas må. Anse gode män eller socknenämnd nödigt, att förmyndaren lemnar inteckning eller annan säkerhet för de medel, som hos honom innestå; anmäle det ock för Rätten; och förordne derom Rätten, efter förmyndarens hörande, såsom nödigt och skäligt pröfwas.

6 §. Den omyndigas fränder ege att hos gode män eller socknenämnd taga del af förmyndareräkning; och ege de i afseende derå samma rätt, som i 5 § omförmäles. Är omyndig till de år kommen, att han sjelf finna kan, det förmyndaren ej wäl hans egendom förwaltar; stånde ock honom fritt att det hos Rätten angifwa.

7 §. Till gode män eller socknenämnd warde, såsom arfwode, af förmyndare inbetaldt ett för hundrade af den omyndigas räntor eller inkomster.

8 §. I afseende å de förmynderskap, som äro under Hofrätts wärdnad, gälle för Hofrätt hwad här ofwan blifwit om annan Rätt eller domaren å landet stadgadt.

9 §. Der Förmyndare-Kammare finnes, lände hwad derom särskildt stadgadt är till efterrättelse.

Det alla etc.

Att kommunalnämnd å landet numera besörjer socknenämnds åligganden, se **K. Förordn. d. 21 Mars 1862, § 33**, inf. i Bihanget.

3 §. Will man afträda förmynderskapet; göre då redo och räkning, som sagdt är, och gifwe ut allt, hwad han om händer hafwer, till den som Domaren i hans ställe förordnat, och tage derå bewis, att han sitt förmynderskap wäl föreståtT, och ware sedan för answar fri.

4 §. Nu hafwer man fyllt tjuguett år; eller mö blifwit gift; eller wanwettig fått sitt förstånd igen; eller den hemkommit, som utrikes warit; gifwe då förmyndaren godset genast till dem ut, och göre för deß förwaltning redo. Tala de ej lagligen å den räkning, inom natt och år, sedan de den fått; ware förmyndaren för allt answar och ytterligare räkenskap fri.

5 §. Äro flere förmyndare än en, och wilja de dela förwaltningen sig emellan; tage dertill Domarens bifall, och göre sedan hwar för sig redo och räkenskap. Hafwa de barnagodset under sammad hand; sware de då lika för förwaltningen, och uppfylle all skada, der den omyndige något derigenom lidit: dock ware den ene ej skyldig, att umgälla den andres brott och förseelse, som han ej förekomma kunnat, eller att betala den del i skadan, som hos den andra kan brista. Den förmynderskap wäl och troligen föreståtT; njute den lön och wedergällning, som Rätten pröfwar skälig, utan han sig annorledes åtnöja låter.

Angående förmyndare-arfwode stadgades i **K. Förmynd. Ordn. d. 17 Mars 1669**, § 40, att, då förmyndare förbindas att försumma många stunder till sina syssler och ärenden, så skola de hwar tjugonde penning af alla omyndige barnens årliga räntor och inkomster hafwa för sitt omak, och dem deßutom bestås skälige löningar åt de betjente samt kost- och resepenningar åt dem sjelfwe och dem, som uti deras högnödige ärenden blifwa brukade; dock så, att kapitalegendom för denne förmyndares lön skull icke angripes, utan alldeles oaskortad förblifwa skall.

6 §. Beswärar någon sin förmyndare med onödig rättegång, sedan han myndig är, eller wiser honom sidwördnad, eller gör honom orätt, med ord eller gerning; [ligge det i tweböte,] och gälde skadan åter.

Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 35, 36, 37. 45 §§, 16 Kap. 12, 15 §§.

Jorda-Balk.

1 Kap.

Om laga fång å jord, hus och grund, å landet, och i ſtaden.

1 §. Deſſe äro laga fång, derigenom man jord, hus och grund, å landet och i ſtaden, förwärfwa må: ett är arf, om lagligen ärfdt är; annat är ſkifte, om lagligen ſkift är; tredje är köp, om lagligen köpt är; fjerde är gåfwa, om lagligen gifwet är; femte är pant, om den lagligen pantſatt och förſtånden är: allt efter ſom i denna Lagbok ſkrifwet ſtår. Lagligt ſtånde, olagligt återgånge.

2 §. Köp, ſkifte och gåfwa ſkola ſkriftligen ſke med twegge manna witne, och de wilkor deri ſättas, hwarå ſamma köp, ſkifte, eller gåfwa ſig grundar, och ſedan lagföljas å den ort, der hwardera är beläget, ſom framdeles ſkiljs. Ej må ſäljare i köp- eller ſkiftes-afhandling om jord och faſtighet hädanefter förbehålla ſig eller andre, att, emot någon i ſamma afhandling beſtämd penningeſumma, eller andre wilkor, få framdeles winna egendomen åter. Sker det, ware utan werkan, och lagfart å ſådant köp eller ſkifte icke tillåten. (**K. Förordn. d. 1 Maj 1810**).

Har någon wid köp eller ſkifte om jord och faſtighet, förr än K. Förordn. d. 1 Maj 1810 blef till efterrättelſe kungjord, gjort förbehåll för ſig eller andre, att, emot beſtämd penningeſumma eller andra wilkor, få framdeles winna egendomen åter; waren den eller de, ſom förmena ſig berättigade att ett ſådant förbehåll tillgodonjuta, ſkyldige att innan 1850 års ſlut wid wederbörlig domſtol ſöka inteckning uti den förſålda eller bortſkiftade egendomen, och att ſedermera låta inteckningen i laga ordning förnya. Förſummas det, ware förbehållet utan kraft och werkan. **K. Förordn. d. 6 Febr. 1849.**

Om lagfart af teſtamenterad faſt egendom, ſe **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk.

2 Kap.

Om arfwejord.

1 §. Det är arfwejord, ſom efter föräldrar, barn, ſyſkon, eller andra fränder ärfwes; [ſå ock den aflingejord, ſom ſättes i ſtället för arfwejord, den man ſig på hwarjehanda ſätt afhändt hafwer.]

Jfr 17 Kap. 2 § Å. B. och **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 17 Kap. 7 § ſamma Balk.

3 Kap.

Om ſkifte, och huru jord å landet, eller hus, tomt, och jord i ſtaden, ſkiftas må.

1 §. Nu will man arfwejord ſin emot annan jord å landet ſkifta; hafwe der wåld till, och den man med ſkifte fått, ware arfwejord i ſtället. [Det ſkifte må ej af bördeman klandras. Skiftar man hus

tomt eller gård i staden, emot hus, tomt, eller gård i samma stad, eller annan; hafwe ej eller bördeman rätt att derå klandra, utan behälle deremot bördemännen å begge sidor hwardera sin rätt till det tillskifta.] Ej må man arfwejord å landet emot hus och jord i staden skifta.

Att bördsrätten blifwit upphäfwen, se **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857 och d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

2 §. [Nu skiftar man bort arfwejord sin å landet, och får derföre igen både jord och penningar. Är jord mer än penningar; då gänge dermed, som om skifte sagdt är: Är den mindre, och penningar mer, eller både jemnt; då dömes jord i börd, som wore den till salu gången. Om skifte i staden ware lag samma.]

Denna § har upphört att gälla; jfr anm. wid näst föreg. §.

4 Kap.

Om köp, och hurn jord å landet, hus, gård, och tomt i staden, säljas må.

1 §. Säljer man jord sin å landet; då skall köparen inför Rätten, i det härad jorden ligger, wisa köpebref sitt, och jorden offentligen uppbjuda låta, på [tre] allmänna Häradsting. Göres ej å den jord klander, [inom natt och år, efter tredje uppbudet; eller wid det Ting, då tredje uppbudet sker i den landsort, der allenast ett Ting hwart år hälles]; gifwe då Häradshöfding fastebref derå, med deß namn, häradets och sitt insegel. Ligger det, som såldt är, i flera härader; då skall hwardera uppbjudas å rätta Häradsting, och fasta derå tagas; warde ock fastebref i härads [dombok inskrifwet.

Om särskildt protokoll öfwer uppbud och lagfarter, se R. B. 7 Kap. 27 §.

Fastebref skola i lagfartsprotokollet intagas, se **K. Cirk. Br. d. 11 Febr. 1847**, inf. wid 24 Kap. 5 § R. B.

Enligt **K. Kung. ang. förändringar och jemkningar i Riks-Ståndens innehafwande och stadfästade Privilegier, förmåner m. m. d. 6 April 1810**, är hwarje Swensk man, till hwilken klaß af medborgare han räknas må, berättigad att förwärfwa och besitta fast egendom och jord inom Swea rike, å land och i stad, af hwad natur som helst, och åtnjuta densamma tillhörande förmåner, emot uppfyllande af dermed förknippade eller framdeles åtagande skyldigheter. — Att egare af skatte- och skattefrälsehemman hafwa lika fri dispositionsrätt deröfwer, som frälseman öfwer frälsehemman, se **K. Förordn. d. 21 Febr. 1789**, §§ 2, 5, inf. under 10 Kap. 8 § B. B. — Utländsk undersåte, som icke erhållit Swensk medborgarerätt, är icke berättigad att i riket förwärfwa eller besitta fast egendom, utan att han dertill undfått Kongl. Maj:ts tillstånd. **K. Kung. d. 3 Okt. 1829.** — Om rättighet för utländsk man, som erhållit tillstånd att i riket besitta fast egendom, med hwilken jus patronatus är förenadt, att patronatsrätten utöfwa, se **K. Kung. d. 23 Nov. 1855.**

Mosaiske trosbekännare, som äro Swenske medborgare, må förwärfwa och besitta fast egendom såwäl i städerne som på landet. **K. Förordn. d. 26 Okt. 1860**, inf. wid 3 Kap. 1 § H. B. — Att Norsk undersåte får besitta fast egendom här i riket, se **K. Förordn. d. 4 Juni 1868**, inf. i Bihanget wid slutet af K. Förordn. d. 18 Juni 1864. — Att främmande trosbekännares församlingar och inrättningar icke må, utan Konungens tillstånd, besitta fast egendom i riket, se **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873, § 10**, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

Uti **K. Förordn. om lagfart och börd af jord på landet d. 13 Juni 1800** är stadgadt:

Som Kongl. Maj:t ej undfalla kunnat de olägenheter, hwilka den, i anseende till fastigheter å landet, i J. B. 4 Kap. 1 § stadgade långa lagfartstid medförer, hwarigenom för jordbrukets tillwäxt och förkofran märkliga hinder

upplommit, helst en köpare, förr än han på sitt köp erhållit den i lag stadgade säkerhet, gemenligen, icke wågar eller kan wäga några betydligare uppodlingar och förbättringar sig företaga; alltså will Kongl. Maj:t härigenom förordna, att wid lagfarter, som hädanefter sökas, må, å den ort, der trenne ting årligen hållas samt 3:ne upphud å fast egendom skola meddelas, lagfarten anses wara slutad å fjerde Tinget, [till hwilket Ting bördemannen, dereft han sin talan förwara will, icke allenast lagligen bör inställa köparen, utan äfwen bördeskillingen å första rättegångsdagen i Rätten nedsätta], och att der två Ting årligen förrättas, bör lagfarten på lika sätt anses wara slutad å det Ting, då 3:dje upphudet sker, samt der allenast ett Ting hålles och ej mer än 2:ne upphud böra ega rum, å samma Ting, då andra upphudet är bewiljadt, [under lika förbindelse för bördemannen om stämningens uttagande och fortställande samt bördeskillingens nedsättande å första rättegångsdagen af dessa Ting, som ofwanföre förordnadt är; men i händelse sådant af bördemannen försummas], är köparen skyldig, att å den sålunda, wid ofwan utstakade Tings slut, i hans hand lagstädne egendomen fasta taga. På lika sätt bör äfwen med pantewis upphuden fastighet förhållas, så att jordegaren, inom slutet af det Ting, då lagfarten tillständagår, [samt bördemannen inom eller wid nästa Ting dereftet], må ega rättighet jorden med fulla penningar återlösa; äfwensom, då Kongl. Maj:t funnit det ej mer än 2:ne wärderingar å pantsatt fastighet under en sålunda förändrad lagfartstid böra ega rum, domaren wid answar åligger, att, inom 8 månader efter första upphudet, första wärderingen lagligen förrätta, och hwaraf borge- och gäldenär genast böra del undfå, samt den dermed mißnöjde ega rättighet, att, inom en månad dereftet, en ny wärdering, men ej flere, på det sätt söka, som Lagen i 6 Kap. U. B. föreskrifwer. Och --- skall domaren icke allenast innan han från tingstad reser, å Rättens dörr låta anslå en förteckning på alla de upphud, som wid det då hållna Tinget första gången blifwit bewiljade, hwilken bör gwarsitta tills hemmanen blifwit lagstädne, samt jemte köpares och säljares namn innehålla den summa, hwarföre fastigheten blifwit upphuden, och icke olösligen får från Rättens dörr borttagas, wid den påföljd [sista mom. af 24 Kap. 5 § R. B.] föreskrifwer, utan äfwen draga försorg derom, att en lika beskaffad förteckning, efter hwarje Tings slut, offentligen blifwer från predikstolarne uppläst i det härad, der den upphudne egendomen är belägen, hwarom bewis af domstolen bör innehafwas, innan fasta lagligen kan utfärdas. Widare och --- der hembud eger rum, --- warder tiden till fullgörandet deraf utsatt till 3:ne månader efter första upphudets meddelande --- Slutligen finner Kongl. Maj:t och nödwändigheten deraf, att en wiß tid utstakas, inom hwilken all handel om fastigheter, så i städerne, som på landet, bör till upphuds erhållande wid Domstolen företes, och har Kongl. Maj:t derföre welat förordna, att upphud skall tagas i staden inom tre månader, samt å landet sist wid det Ting, som infaller efter sex månader, sedan köpet slutadt blef. Försummas detta, böte köparen så mycket, som swarar emot wärdet af det stämplade papper, hwarmed köpebrefwet förses bör, socknens fattigas [ensak], och fullgöre likafullt skyldigheten att med behörig charta sigillata sitt åtkomstbref belägga; — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. d. 19 Maj 1845**, inf. här nedan, och **K. Förordn. d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

Ofwannämnde böter för försummad lagfart fördelas till twe skiftes emellan åklagaren och socknens fattige. **K. Förordn. d. 10 Juni 1841.**

Den som söker lagfart skall owillkorligen uppwisa de handlingar, som styrka förre egarens åtkomst, hwilkas innehåll korteligen anteckna i lagfartsprotokollet. **K. Förkl. d. 14 Maj 1805.** Detta stadgande förnyas genom **K. Br. d. 9 Nov. 1838**, som uttryckligen förbjuder den af åtskilliga domstolar widtagne åtgärd, att, då åtkomsthandlingar saknas, genom kungörelse i officiela tidningen förelägga wiß tid att klandra öfwerlåtelsen.

K. Förordn. ang. wissa förändrade föreskrifter i afseende på lagfart och nyttjanderätts inteckning d. 19 Maj 1845 innehåller:

Med ändring af J. B. 4 Kap. 4 §, hwad angår stadgandet att, i händelse någon säljer jord, hus eller tomt, den han förr till annan sålt hafwer, det köp skall wara gildt, som först gjordes, J. B. 16 Kap. 16 §, i hwad den innefattar föreskrift, att, om någon städjer hemman å landet till twänne, den skall behålla, som först stadde eller legde, Förordn. ang. lagfart och börd den 13

Juni 1800, i fråga om rättighet för förre egarens borgenär att taga inteckning, dereft ej anmälan till uppbuds erhållande sker inom wiß tid från det köpet slutadt blef, samt Förordn. af nyßnämnde dag, rörande städsel och lego af jord på landet, 3 mom., hwad angår tiden för inteckande af arrendekontrakt, och med upphäfwande af 13 § i Förordn. om inteckning d. 13 Juli 1818, förordnas, som följer: 1 §. Öfwerlåter någon eganderätt till fast egendom, den han förut till annan öfwerlåtit; gälle den öfwerlåtelse, derå, med företeende af laga åtkomsthandlingar, lagfart först sökes: warder lagfart å de särskilda öfwerlåtelserna sökt på samma rättegångsdag [i staden eller wid samma Ting å landet;] gälle den öfwerlåtelse, som först skedde. — 2 §. Upplåter någon åt twänne nyttjanderätt till fast egendom å landet; njute den, som inteckning först söker, sin rätt till godo: sökes inteckning af bägge [wid samma Ting]; warde den, till hwilken upplåtelsen först skett, wid nyttjanderätten bibehållen. — 3 §. Har, innan lagfart sökes af den, som eganderätt till fast egendom förwärfwat, förre egarens borgenär, eller, i fråga om fastighet å landet, den, åt hwilken nyttjanderätt är af förre egaren upplåten, sökt inteckning i egendomen; då skall ej öfwerlåtelsen af eganderätten ligga i wägen för inteckningen, utan må nye egaren, för hwad han förlorar, hålla sig till sin fängesman. Sökes å samma rättegångsdag [i staden, eller wid samma Ting å landet,] både inteckning och lagfart; wike inteckningssökanden för den, som eganderätten förwärfwat, der ej inteckningssökandens anspråk är sådant, som eger förmånsrätt efter 2 § i 11 Kap. Jorda-Balken. — 4 §. Inteckning skall, för att wara gällande, inom hwart tionde års slut förnyas, på sätt redan stadgadt är. — 5 §. Söker någon lagfart, i grund af företedd handling, som hans fång wisar, men kan ej genast så styrka förre egarens åtkomst, att lagfarten bewiljas må: warde hans ansökning ej deß mindre upptagen och den företedda handlingen i lagfartsprotokollet införd. Fullgör han sedan, i stad inom tre månader, och å landet sist wid det lagtima ting, som infaller näst efter tre månader, hwad till lagfartens winnande nödigt är, eller stämmer han sin talan inom den tid till Rätten in; då må lagfart eller inteckning, som annan söker, antingen sedan den förres ansökning i protokollet tecknad blef, eller å samma dag [i staden, eller wid samma Ting å landet,] icke lända honom till förfång. Försummar han hwad nu sagdt är, eller åstadkommes ej, under omförmälde rättegång, den bewisning, som för lagfartens bewiljande erfordras, eller blifwer icke, inom lika tid, som här ofwan i denna § stadgas, räknad från det laga krafvegande beslut meddelades, lagfartsansökningen fullföljd; ware den förfallen. — 6 §. Dessa stadganden gälla från och med näfstkommande December månads början, för de rättsförhållanden, som derefter uppkomma.

Det alla etc.

Med ändring af hwad i förestående Kongl. Förordning finnes stadgadt derom, att, då fastighet å landet blifwit öfwerlåten åt twänne, eller inteckning sökes i sådan fastighet, sedan den blifwit åt annan öfwerlåten, företrädesrätten för den, som lagfart å öfwerlåtelsen söker, beräknas från det Ting, då ansökningen gjordes, är förordnadt, att nämnde företrädesrätt skall, i likhet med hwad om lagfart i stad finnes stadgadt, beräknas från den dag, då lagfarten sökes. **K. Förordn. d. 8 Okt. 1861.**

Om inteckning i allmänhet i fast egendom, se 7 Kap. R. B.

Om inteckning af allt slags nyttjanderätt till fast egendom, se **K. Förordn. d. 9 Nov. 1844**, inf. wid 16 Kap. 15 § denna Balk.

Hwad i öfrigt för inteckning bewiljande erfordras, se **K. Förordn. d. 13 Sept. 1864**, inf. wid 16 Kap. 10 § denna Balk.

Rättighet till frälseränta kan, när den från skattemannarätten är skild, likasom då dessa rättigheter äro förenade, af en hwar genom laga fång förwärfwas. Köp, skifte och gåfwa af frälseränta, hwilka hädanefter ske, böra anses såsom annan afhandling om jord, och derföre, enligt 1 Kap. 2 §, jemförd med 4 Kap. 1 denna Balk samt K. Förordn. d. 13 Juni 1800, upprättas med twänne manna witnen och de wilkor deri utfättas, hwarå samma köp, skifte eller gåfwa sig grundar, och sedan lagföljas å den ort, der jorden ligger, genom uppbud å allmänna härads sting. **K. Förordn. ang. lagfart med förpantad fast egendom, när pantegaren ej är till namn eller wistelseort bekant samt om frälseräntas förwärfwande och lagfart derå d. 10 April 1810.** — Jfr anm. wid 9 Kap. 3 § denna Balk.

Genom K. Förordn. ang. lagfart af faſt egendom, ſom genom teſtamente åtkommen är, d. 21 Dec. 1857 är ſtadgadt:

Hwar, ſom faſt egendom genom teſtamente fått haſwer, ſkall med det fång lagfara, på ſätt om köp, ſkifte och gåfwa ſagdt är; dock må uppbud ej meddelas, innan teſtamentet wunnit laga kraft eller ſtändande blifwit.

Det alla etc.

Enär en bergsman, utom dem, ſom efter arftalet haſwa närmaſte rätten till beſittningen å kronobergsmanshemman, eller ſådant hemman efter ſina förfäder tillträdt, kommit att genom laga fång ſåſom åbo dylikt hemman tillträda, bör han wid näſta Häradsting gifwa det Rätten tillkänna, och då genaſt ſamt wid twänne påföljande allmänna Ting ſamma hemman offentligen uppbjuda låta, hwarefter han wid ſlutet af ſamma Ting, ſom tredje uppbudet erhålles, eger att af Häradsrätten, i ſtället för faſta, undfå bewis deröfwer, att han tredje uppbudet klanderlöſt undſätt; åliggandes en ſådan åbo, att inom tre månader, eller wid näſta Bergsranſakning, ſedan han Häradsrättens bewis erhållit, detſamma hos Konungens Befallningshafwande uppwiſa, hwarom han ock uti bewiſet påminnas bör. Men iſall någon emot uppbuden klander göra will, antingen att han till en ſlik beſittningsrätt, [ſåſom bördeman, i hwilket fall, om det är köp, bördeſkillingen äfwen inſättas bör,] eller att han för annan orſak påſtår företräde, bör ſådant klander för Häradsrätten angifwas ſiſt innan ſlutet af det Ting, då tredje uppbudet ſökes, och döme Rätten ſtraxt deröfwer, om det ſke kan, deremot den miſsnöjde får wädja; dock innan klandret blifwit afgjordt och domen wunnit laga kraft, må Häradsrättens bewis öfwer tredje uppbudet icke utgifwas. **K. Förordn. om wiſſa fatalier för dem, ſom wilja föra klander ang. beſittningsrätt till kronobergsmanshemman d. 4 Juli 1739.**

De i bergslagen på ſtubbe- och röjſelrätt utfallne gamle Lagmans- eller Härads-faſtebref kunna icke tillegna åboen ſkattemannarätt på hemmanet, helſt de ſå kallade ſämjerätter, ſåſom af annan beſkaffenhet, ej böra ſåſom ſkatterättigheter anſes. **K. Reſ. d. 17 Sept. 1723,** § 77. — Enär uppbud å bruk eller bruksandelar förefalla, bör häradshöfdingen till Jernkontoret emot löſen inſända protokollsutdrag öfwer det bewiljade förſta uppbudet. **K. Br. d. 21 Juni** och **Swea Hofrätts Univ. d. 3 Okt. 1820.**

Det åligger Häradshöfdingarne att wid hwarje års början till Häradsſkrifwarne inſända förteckningar öfwer de hemman och lägenheter, ſom det föregående året blifwit uppbudna, med utſättande af den köpeſkilling, ſom för hwarje egendom blifwit utfäſt. **K. Br. d. 9 Okt.** och **Swea Hofrätts Cirk. d. 12 Nov. 1812.**

2 §. Jord, hus och tomt i ſtaden, ſom ſäljes, ſkall ock offentligen wid öppna dörrar å Rådſtufwa tre måndagar uppbjudas, fyra weckor emellan hwart uppbud. Faller helgedag in å uppbudsdag; då fullföljes uppbud näſta måndag derefter. Kommer ej klander å det köp inom [tolf] weckor ifrån tredje uppbudet, ware det då lagſtändet, och ſedan friſkilling gifwen är, ſkall det med Rättens faſtebref bekräftas. I faſtebrefwet ſkall nämnas, huru många alnar den gård eller tomt är bred och lång, ſå ock i hwilket qwarter och fjerding och emellan hwilka gator och gränder den belägen är. Om ſkifte och gåfwa ware lag ſamma. **(F. Förordn. d. 10 Sept. 1823.)**

Jfr K. Förordn. d. 21 Dec. 1857, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

3 §. I alla uppbud ſkall ſumman nämnas, för hwilken den jord, hus eller tomt uppbjudes.

4 §. Säljer man jord, hus eller tomt, den han förr till annan ſålt haſwer; ware det köp gildt, ſom [förſt gjordes,] och böte den, ſom twänne ett ſålde, [ſjettedelen af köpeſkillingen,] och ſkadan åter.

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **K. Förordn. d. 19 Maj 1845,** inf. wid 1 § detta Kap., ſamt **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§.

5 §. Nu kan ſkattejord utom börd ſäljas: [är det kronoſkatte], hembjude [det kronan, och] det ſom frälſeſkatte är, honom ſom frälſe-

tredje uppbud derå tages,] och hafwe de magt [illegible] och sedan lagfarten fullfölja låta, som sagdt är.

Hwarken säljes utom börd, må hwarken af köparen, eller genom [illegible] hemman, som [illegible] frit, hembud deraf göras till Kongl. Maj:t och [illegible] K. Förordn. d. 21 Febr. 1789, § 3. — När skattejord, hwaraf [illegible] tillhörer, säljes utom börd, eger han lösen framför alle andre, [illegible] Ad. Priv. d. 16 Okt. 1723, § 11, jfrd med K. Förordn. d. 10 April 1810, inf. wid 1 § detta Kap., och K. Förordn. d. 22 Dec. 1863, inf. wid 3 Kap. 1 § denna Balk.

Alt frälsehemman [illegible] skola till ränteegaren hembjudas inom tre månader [illegible] uppbudet, se K. Förordn. d. 13 Juni 1800, inf. wid 1 § detta Kap. Då frälsetorp säljes utom börd, skall hembud deraf göras den, som [illegible] eger, inom 3 månader från första uppbudet, och jordegaren wara berättigad att samma ränta till sig lösa, inom den tid och i den ordning, som [illegible] bör iakttagas. K. Förordn. d. 21 Mars 1835; jfr K. Förordn. d. 13 Juni 1800, inf. wid 1 § detta Kap., samt K. Förordn. d. 22 Dec. 1863, inf. wid 3 Kap. 1 § denna Balk.

Om något till skatte försaldt hospitalshemman säljes utom börd, bör Konungs Befallningshafwande sådant hos Serafimer-Ordens-Gillet anmäla och [illegible] uppgifwa dess beskaffenhet, hwaraf Gillet kan pröfwa, huruwida det till [illegible] förmån inlösas bör. K. Instr. för Ser. Ord. Gill. d. 28 April 1748, § 11. Om Danwiks hospitalshemman, se K. Kung. d. 17 Maj 1861, [illegible].

Då Lunds domkyrkohemman säljes utom börd, skall hembud ske till kyrkan, [illegible] som antingen kan inlösa skatterättigheten, eller ock bekomma en wiss erkänsla [illegible] [illegible] af [illegible] afsägelse, såsom med Danwiks hospitalshemman sker. K. Br. d. 27 Aug. 1817; jfr K. Stadgan ang. wården och förwaltningen af Lunds domkyrka och hennes egendom d. 17 Nov. 1859, § 9. — Denna afgift är [illegible] till högst 1 procent af köpeskillingen. K. Br. d. 26. Okt. 1827.

6 §. Köper man det, som å annans jord och grund i staden [illegible] är; då skall han det honom lagligen hembjuda.

7 §. Ej må någon sluta köp, eller skifte med öfwermage, jungfru eller wanwettig om deras jord. Sker det; ware ogildt, och lagfart derå förbuden.

Alla obligationer, reverser och förskrifningar, som äro utgifna af någon omyndig, eller uti föräldrarnes lifstid, och utan deras samtycke, af sådane, hwilka njuta underhåll af föräldrar och anhörige, skola ej ega någon förbindelse till betalning, och böra således icke inlösas. Samma lag ware i ty fall med köpebref, förpantningar, eller andre afhandlingar om lös och fast egendom, som af sådane personer utgifwas, så att de ej någon werkan hafwa skola. K. Förordn. d. 7 Juni 1749, § 4. — I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat ett af omyndig person ingånget köp, hwars uppfyllande den omyndige yrkat, men den andra kontrahenten bestridt, icke kunna medföra laga werkan, utan befriat den sistnämnde från den omyndiges kraf. K. Maj:ts Dom d. 13 April 1829.

8 §. Tränger förmyndare att sälja något af de omyndigas fasta arf, till deras föda och nödiga uppfostring; wise inför Domaren rätta nöd, och då Domaren deröfwer hört nästa fränder, som i Riket äro, och han till det köp samtycke gifwit, samt laga stånd sedan derå kommit, ware det köp fritt för deras klander, då de myndige blifwa.

Jfr 22 Kap. 3 § Ä. B. jemte anm.

9 §. [Ej må den, som å skattskyldig jord sitter, genom köp, skifte, eller å annat sätt, något söndra och minska af det, som dertill med rätta hörer; gör det någon; ware ogildt.]

Huru denna § blifwit ändrad, se K. Förordn. ang. grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring d. 6 Aug. 1864, inf. i Bihanget.

10 §. Nu kunna jordabref förderfwas eller förloras; ege då

härads eller ſtadens [dombok] witsord, och gifwe Häradshöfding eller Borgmäſtare och Råd nytt bref derå.

Jfr K. Cirk. Br. d. 11 Febr. 1847, inf. wid 24 Kap. 5 § R. B.

5 Kap.

Huru jord å landet, och hus, gård och tomt i ſtaden, [bördas och] löſas må.

1 §. [Will bördeman till ſig löſa arfwejord, ſom å landet ſåld är; ſätte då i Rätten genaſt, eller inom natt och år ifrån tredje uppbudet, fulla köpeſkillingen, i det mynt, ſom i köpebrefwet ſtår, eller framlägge på inſatta penningar ſådane bewis, ſom allmänt i Riket gälla. I ſtaden ege ock bördeman rätt, att löſa jord, hus och tomt, ehwad det är arf, eller aflinge, inom tolf weckor ifrån tredje uppbudet. Sedan njute bördeman, ſå å landet, ſom i ſtaden, de uppbud till godo, ſom för köparen ſkedde äro.] Men ſå ofta nytt köp om jord, hus eller tomt ſlutes, ſkall den åter uppbjudas och lagfaras.

Genom **K. Förordn. ang. upphäfwande af bördsrätten i ſtad ſamt ändring i ſtadgandena om widerboendes och nabos lösningsrätt d. 21 Dec. 1857** är ſtadgadt:

Allt hwad lag eller ſärſkilda författningar innehålla angående rättighet att i börd löſa ſåld, bortſkiftad, pantſatt eller genom teſtamente gifwen faſtighet i ſtad, warder härigenom till all kraft och werkan upphäfdt; kommande dock lösningsrätt till förſåld eller pantwis uppbuden faſtighet för widerboende eller nabo ej att ega rum i de fall, då ſäljare och köpare eller pantgifware och pantinnehafware äro med hwarannan i det ſkyldſkapsförhållande, ſom i 6 Kap. 1 § Jorda-Balken ſägs; och bliſwa de i 7 Kap. 1 § och 9 Kap. 3 § nämnde Balk meddelade beſtämmelſer i afſeende å tiden, inom hwilken widerboende och nabo ega att ſåld eller pantſatt faſtighet i ſtad löſa, ſålunda ändrade, att widerboende eller nabo i de fall, då han till löſen är berättigad, åligger att ſin talan derom i laga ordning inſtämma, då lösningsanſpråket angår hus eller tomt, derom köp egt rum, ſiſt inom fjorton dagar ifrån den, då tredje uppbudet å köpet meddelades, och, då fråga är om inlöſande af pantſatt hus eller tomt, ſiſt inom lika tid ifrån det egarens rätt att det pantſatta återlöſa tilländagått.

Det alla etc.

Genom K. Förordn. **ang. upphäfwande af rättigheten att börda faſtighet å landet d. 22 Dec. 1863** är ſtadgadt:

Allt hwad lag eller ſärſkilda författningar innehålla angående rättighet att i börd löſa ſåld, bortſkiftad, pantſatt eller genom gåfwa eller teſtamente bortgifwen faſtighet å landet warder härigenom till all kraft och werkan upphäfdt; kommande dock lösningsrätt till förſåld eller pantwis uppbuden frälſeſkatteſaſtighet eller frälſeränta för frälſerättsegare eller egare af frälſeſkatteſaſtighet ej att ega rum i de fall, då ſäljare och köpare eller pantgifware och pantinnehafware äro med hwarandra i det ſkyldſkapsförhållande, ſom i 6 Kap. 1 § J. B. ſägs; och göres föröfrigt härigenom ej någon ändring i den lösningsrätt, ſom omförmäles i 25 § af Ridd. och Adelns Privilegier d. 16 Okt. 1723, ej heller i 9 Kap. 9 § J. B. eller i hwad ſärſkildt är ſtadgadt angående lösningsrätt ej mindre wid transport af kronorusthåll, än läfwen i ſådana fall, der lösningsanſpråket ej grundas å ſkyldſkapsförhållande.

Det alla etc.

Wid krono- ſamt frälſeſkattehemmans inlöſen af wederbörande, ſom dertill kunna ega rätt, efter deras förſäljning utom börd, äfwenſom wid löſen af transporteradt rusthåll, ſkall med köpeſkillingens nedſättande förfaras ſåſom om börd är ſtadgadt. **K. Förordn. d. 30 Sept. 1756;** jfr **K. Förordn. d. 13 Juni 1800,** inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk. — [Bördeman,] widerboende eller nabo i ſtaden, ſom will haſwa ſin [börds- och] lösningsrätt förwarad, åligger att, [i likhet med hwad för bördemän å landet är ſtadgadt,] icke allenaſt

[börde | ställning i Rätten nedlarna, utan även lagligen inställa köparen, inom den tid, rättad från medie uppbudet, hem J. B. 5 Kap. 1 § och 7 Kap. 1 §] för hwardera af dessa olofliga handelser utstaka. **K. Förkl. d. 29 Juli 1812;** jfr här ofwan.

Om hembud af frälsegods, se anm. under 4 Kap. 5 § denna Balk. — Huruledes krono bergsmanshemman böra uppbjudas, se **K. Förordn. d. 4 Juli 1739,** inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk.

Lösningsrätt eger lemwäl rum i följande fall: 1:o då frälsegods blifwit till kronan indraget, så bördeman, eller, om de ej wilja, andre inlösa godset för den summa, som kronan antagit godset före, eller ock, om kronans fordran är större an godsets rätta warde, för hwad den mestbjudande will gifwa. **Ad. Priv. d. 16 Okt 1723,** § 25. — 2:o då arfwejord tillfallit hospital eller fattigstuga efter något der intaget dion, eger bördemannen att den inom i lag föreskrifwen tid inlösa. **Kyrko-Lag.** 28 Kap. 13 §, **K. Br. d. 13 Mars 1751** och **K. Stadgan ang. sinnessjukes behandling och wård d. 5 Mars 1858,** § 12. — 3:o då kronorusthåll borttransporteras, ega rusthållarens barn och arfwingar, till och med sysslonbarn eller de, som i lika led med dem äro, rätt att till sig lösa rustningsskattigheten för det, som transporten derom innehåller. **K. Förordn. ang. Krono-Rusthåll d. 22 Febr. 1749** och **K. Förkl. d. 29 Juni 1814,** inf. wid 16 Kap. 1 § denna Balk. — 4:o de gårdar, egor, stommar och små lägenheter, som blifwit från kyrkor, prestebord, skolor och hospitaler olagligen afhande, böra återlösas. **K. Ref. d. 10 Mars 1719,** § 16, och **Prest. Priv. d. 16 Okt. 1723,** § 6. — 5:o då prestestommar och mensaler, som redan blifwit till skatte försålde, säljas utom börd, må de af församlingarne åter inlösas och af prästerskapet sedermera oqwaldt nytjas. **K. Ref. d. 23 Dec. 1747,** § 7. — 6:o då två eller flera ega del i hemmansdel som ej kan klyfwas. **K. Förordn. d. 6 Aug. 1864,** § 4. — 7:o då hyttedel inom Stora Kopparbergs bergslag öfwerlåtes och densamma understiger den minsta besutenheten eller en fjerdedel i hytta, ega delegare i samma hytta, hwar och en efter deß deri innehafwande andel, först och främst till en sådan obesuten hyttedel lösningsrätt, och dernäst andre, som förut hafwa minsta hyttebruk, i jemförelse med sina egande fjerdeparter, och således af ett utwidgadt hyttebruk kunna anses wara mest i behof. **K. Br. d. 23 Febr. 1827.**

I frågor om lösningsrätt till rusthållsdelar, hwilka uti sista säljarens hand warit krono, men genom skatteköp blifwit till innehafwarens enskilda egendom förwandlade, skall allmänna lagen tjena till efterrättelse, samt Kongl. Förordn. om kronorusthåll d. 22 Febr 1749 (inf. wid 16 Kap. 1 § denna Balk) icke lämpas till kronoskatte-rusthåll, wid uppkomne [börds- och] lösningstwister. **K. Förordn. d. 19 Aug. 1802.**

[Bördeman,] som till sin talans utförande i Rätten insatt fulla köpeskillingen, som lag säger, eller der framlagt på insatte penningar sådana bewis, som allmänt i riket gälla, skall ega frihet, dereft köparen ej will densamma lyfta, utan förfång af sin talan, att sjelf återtaga den, emot full och wederhäftig borgen för all den kostnad och skada, han wid sakens slut kan skyldig kännas att till köparen gälda, i den händelse han sin anställde [bördestalan] förlorar. Winner [bördemannen] egendomen [i börd], då bör han, innan säljaren densamma efter lag afträder, till honom utbetala köpeskillingen, wid förlust af den wunna [börden]; dock att deraf så mycket innehålles, som egendomen bewisligen häftar före. Will köparen lyfta [bördeskillingen], ware då förbunden att wisa, det egendomen för annan inteckned gäld ej häftar, samt att köpeskillingen till säljaren till fullo utbetald är: Finnes det att egendomen med annan gäld är beswärad, eller att köpeskillingen ej gulden är, då må köparen ej lyfta större del af köpesumman, än den återstod, som deraf öfrig blifwer, sedan sådan gäld, eller säljarens fordran för återstående köpeskilling, blifwit afdragen, dereft han ej för det öfriga, till [bördemannens] säkerhet, ställer full borgen; och ware köparen förbunden, för hwad han lyfter, gifwa ränta, som lag säger. Hwad sålunda [om börd] stadgadt är, gälle ock i de lösningstwister, der penningars insättande enligt författningarne erfordras. **K. Förkl. d. 7 Aug. 1766,** jfrd med **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857 och d. 22 Dec. 1863.**

2 §. [Ingen bördeman hafwe wäld att börda en del af den arfwejord, som i ett köp såld är, der ej både öfwerenskomma det att skilja.]

3 §. [Aſlingejord å landet hafwe ſkyldeman ej rätt att börda, der ſäljaren den ej i börd köpt hafwer. I ty fall gänge dermed, ſom om arfwejord ſagdt är.

4 §. [Nu är både arfwe- och aſlingejord i ett köp å landet: will bördeman den arfwejord börda; ware ock pligtig att löſa aſlingejorden, der köparen ſelf den ej behålla will. Äro husgeråd och afwel under det köp; ware lag ſamma.]

5 §. [Ej må köpare och ſäljare, bördemannen till förſång, upphäfwa, eller i annan handel förbyta det köp de gjort hafwa, ej eller under något falſkt ſken ſkifte göra. Sker det; ware ogildt, och böte hwardera femtio daler.]

Ofwanſtående 2, 3, 4 och 5 §§ äro upphäfna genom **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 1 § af detta Kap.

6 §. Köparen och ſäljaren ware ſkyldige att med ed ſtyrka, att dem emellan på god tro ſå är tingadt och betaldt, ſom köpebrefwet innehåller, om [bördemannen] det äſkar. [Bördeman] ware ock pligtig med ed ſanna, att han, utan liſt, för ſig och ingen annan [bördar]; dock må [bördeman] med de penningar [börda], ſom han lånt hafwer. Warder någon öfwertygad, att han i deſſa mål ſwikligen handlat; böte femtio daler.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 1, 22 §§.

7 §. [Nu är man twungen, att till gälds betalning afſtå ſin arfwejord å landet, eller hus och tomt i ſtaden; hafwe då bördeman rätt att den löſa efter ty, ſom borgenären, eller annan köpare derföre gifwa will. Hafwe ock bördeman wäld ed fordra, att ej ſwek derunder är].

Ofwanſtående 7 § har upphört att gälla till följd af **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **d. 22 Dec. 1863**.

8 §. [I börd gälle aldrig klander, utan med penningar.] Will man för annan orſak tala å det köp; gifwe ſig an inför Rätten, der uppbuden ſke, och tage till ſamma Rätt ſtämning å den, ſom wederbör. Ehwad klander emot uppbud göras, gänge de ändå fort; dock gifwes ej faſta åt den, ſom uppbjuda låtit, innan öfwer klandret dömdt är, och domen wunnit laga kraft. Winner den, ſom klandrade; ege då uppbuden och lagfarten emot honom ingen werkan.

Jfr anm. wid 1 § detta Kap.

Jfr **K. Förordn. d. 13 Juni 1800** inf. wid 4 Kap. 1 §, **K. Förkl. d. 14 Maj 1805**, inf. wid 10 Kap. 1 § denna Balk, och **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 17 Kap. 7 § Ä. B.

9 §. [Skrifwer bördeman under köpebref ſom witne, utan förbehåll af ſin börd; hafwe ej rätt att börda det, ſom då ſåldt är.]

Ofwanſtående § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **d. 22 Dec. 1863**.

10 §. [Bördepenningar] må af ingen i qwarſtad ſättas, ej eller lyftas af någon annan, än af köparen allena, med Rättens wetſkap, eller af [bördemannen ſjelf,] der han ſitt klander afſtår.

Jfr anm. wid 1 § här ofwan.

11 §. Gör köparen jäf emot [bördelöſen], och kommer twiſt deraf; då ſkall den ſlitas der hufwudgården, eller der meſte godſen belägna äro, om hufwudgård ej under köpet finnes; och må köparen [bördeſkillingen] lyfta utan förſång af ſin rätt. Lyfter han; betale då fem för hundrade, från den tid penningarne inſattes, ehwad han tappar eller winner: [will han ej lyfta; ware ändå ſkyldig lika ſtor ränta för dem betala, der han ſaken tappar]. Winner [bördeman]; betale till köparen all den nödiga koſtnad, han å godſet och för deß ſkull gjort, innan han det afträder.

Jfr anm. wid 1 § här ofwan.

12 §. Dömes jord i [börd] före Thome dag; träde då köparen

[illegible] Faller dom efter Thome dag; njute [illegible] efter nästa midfasta, om dem ej annorlunda [illegible]

6 Kap.

Om den, som rätt till börd eger.

1 §. [Bördemän äro säljarens barn och bröstarfwingar, så länge de till [illegible] fädernes och förfäder, och de, som honom å sidone skylde äro, till [illegible] eller de, som i lika led med dem äro. Dock må ej säljarens [illegible] hvilken börda säljarens mödernes jord, ej eller mödernes fränder säljarens [illegible].]

2 §. [Ej kan fader ärfwa sina barns mödernes jord, eller moder deras [illegible]: will man den jord sedan sälja; löse den i börd, som närmast är [illegible] honom, som säljer.]

3 §. [Dela män om börd; ware den närmare att lösa i börd, som närmare är att taga arf, allt efter som i 2 och 3 Kap. Ärfda-Balken sagdt är. Äro bördemän flere, och jemnskylde; löse broder broders lott, och syster systers lott. Kan den jord, hus eller tomt ej delas, eller tåla mer än en åbo, och [illegible] dem ej, hwilkendera börda skall; löse den, som förste delen hafwer: [illegible] då lika del; då skall derom lottas.]

4 §. [Är näste bördeman öfwermage, eller mö, eller wanwettig, eller utrikes faren, eller fången; löse målsman eller ombudsman å deras wägnar, inom lofga stånd, der han gitter och det nyttigt pröfwar. Sedan hafwe omyndig då han myndig warder, eller wanwettig då han till bättre förstånd kommer, eller utrikes faren eller fången då han återkommer, ingen magt derå att tala. Nu hafwa de ej målsman eller ombudsman; stånde dem ändå ej fritt jord i börd återwinna, derå i rättan tid ej taldt är, utan behålle jord, hus och tomt, den köpt hafwer.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

7 Kap.

Om widerboende och nabo rätt.

1 §. Hafwer man köpt hus eller tomt i staden; då skall han den åt widerboenden och nabon hembjuda, förr än derå upphud tages. [Löser ej bördeman det hus eller tomt, inom tolf weckor ifrån tredje upphudet;] hafwe [då] widerboende eller nabo rätt, fjorton dagar [derefter,] det hus eller tomt att lösa.

Huru denna § blifwit ändrad, se **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

Med ändring af detta lagrum är stadgadt, att nabo endast i de fall nedanstående 3, 4 och 5 §§ utsätta, eger rätt till lösen af förfäldt hus och tomt i staden. **K. Förordn. d. 29 Juli 1812.** Se widare under 5 Kap. 1 § denna Balk. — I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 6 Maj 1799** förklarat, att nabolösen till testamenterad fastighet i stad icke eger rum. — Att widerboende och nabo icke ega rätt till lösen i annat fall än då lagfart och eganderätt sökes, se anm. wid 9 Kap. 3 § denna Balk. Om deras skyldighet att lagligen instämma köparen m. m., se **K. Förkl. d. 29 Juli 1812**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

2 §. Widerboende rätt hafwa de, som uti ett hus och tomt i staden del ega, och nabo rätt de, som derintill bo, och ege widerboende rätt till lösen, fram för nabo.

3 §. Är hus och tomt ifrån nabo styckad och söndrad, honom till mehn och trångsel; hafwe han rätt den att lösa framför annan nabo.

4 §. Samma rätt ege ock den, som hafwer halfwa muren jemte annans, eller nyttjar annans mur eller wägg, eller på sin grundmur hafwer annans mur, eller nyttjar annans grundmur.

5 §. Lider någon märkligt beswär af annan mans hus; såsom af takdropp, mörker, fenster, gluggar, wattendrägt, och annat mehn; eller eger ett trångt hus eller tomt; hafwe ock han rätt till lösen.

6 §. Nu twista nabor om bättre rätt till det hus eller tomt, som såldt är; pröfwe då Domaren, hwilken det bäst tarfwar, och ware i alla dessa mål ingen skilnad emellan fri eller ofri grund, der staden den ofria tomt ej behålla will.

7 §. Kommer twist emellan nabon eller widerboenden, och köparen, om rätta köpeskillingen; gånge dermed, som [om börd] i 5 Kap. 6 § sagdt är.

8 Kap.

Hurn man må lagligen bortgifwa jord, hus eller tomt.

1 §. [Ingen må arfwejord bortgifwa. Sker det, hafwe arfwinge magt det att återkalla, då han död är, som det gaf: ware dock ej förment, att af arfwegods på lifstid förläna något hemman åt den, som trogen tjenst gjort hafwer, der ingen aflingejord är. Aflingejord må man gifwa hwem man will. Är jord bördköpt; då kan deß wärde bortgifwas.]

2 §. [Nu finnes, att man hafwer gjort gifwaren, hans barn, eller första arftagaren, märklig orätt, otjenst och skada; stände dem då fritt, gåfwan att återkalla, om han, som gåfwan fått, den i handom hafwer, och Rätten pröfwar henne rätteligen förwerkad wara. Är gåfwan för möda och arbete, eller gjord tjenst gifwen; gånge då ej åter.]

3 §. [Eger man jord, hus eller tomt i staden; hafwe wäld bortgifwa sjette delen deraf, ehwad det är ärfdt eller afladt. Om medgift, morgongåfwa, och testamente, skils i Giftermåls och Ärfda Balkarna.

Att detta Kap. blifwit upphäfwet, se **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf wid 17 Kap. 7 § Ä. B.

9 Kap.

Om pantsatt jord, hus eller tomt, så ock deß inteckning.

1 §. Pantsätter man jord sin, hus eller tomt för reda penningar eller waror, som i ty fall till wisst pris i penningar räknas skola, och warder der dag till betalning förelagd; löse då åter efter förskrifning. Är ej wiß dag förelagd; då bör panthafwaren sin gäldenär kungöra, att han will med panten lagfara låta, der han ej betalning får.

Hurn förmyndare får göra lån å omyndigas fasta gods, se **K. Förordn. d. 29 April 1756**, inf. wid 22 Kap. 3 § Ä. B. — Om förpantningar, som utgifwas af omyndig eller den, som njuter anhöriges underhåll, utan deras samtycke, se **K. Förordn. d. 7 Juni 1749**, inf. wid 4 Kap. 7 § Ä. B.

2 §. Låter man sin pant å Häradsting, eller å Rådstufwa lagligen inteckna; njute sin säkerhet framför dem, som genom köp, eller stifte, sig den sedan tillegna wilja.

Om inteckning, se R. B. 7 Kap.

3 §. Nu löser man ej inom föresatt dag, eller sedan det honom förkunnas då må han panten uppbjuda, som om köp sagdt är, och låte

den wärdera, innan laga ständ till ända går, der ej annars om wißt pris dem åsämjer. Löser ej jordegaren [inom natt och år efter tredje uppbudet] med fulla penningar; [hafwe börderman wäld, att lösa arfwejord å landet, inom, eller wid nästa Ting derefter.] I staden må egaren panten återlösa, inom tolf weckor ifrån tredje uppbudet. Löser ej han; då må [börderman fyra weckor, och] widerboende eller nabo sedan, fjorton dagar [derefter], det pantsatta hus eller tomt lösa, och sätte han i Rätten in både pantskilling, och hwad panten högre wärderas för, der utbrytning ej ske kan, som i Utsöknings Balken urskils.

Jfr 5 Kap. 7 § U. B. — Om uppbud och wärdering af pantsatt fastighet, samt tiden för deß inlösning, se **K. Förordn. d. 13 Juni 1800**, inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk. — Att börderätten i stad och å landet blifwit upphäfwen och huru widerboende och nabo skola förfara, se **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **K. Förordn. d. 22 Dec. 1863**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

K. Förordn. ang. lagfart med förpantad fast egendom, när pantegaren ej är till namn eller wistelseort bekant, m. m. **d. 10 April 1810** innehåller:

Wid öfwerwägande af lagens stadgande i 3 § 9 Kap. J. B. jfdt med K. Förordningen d. 13 Juni 1800 (inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk) och 10 § i K. Förordn. d. 28 Juni 1798 (inf. wid 4 Kap. 4 § U. B.), har K. Maj:t wäl funnit detta stadgande tillräckligt för de händelser, då i pantebrefwet wiß tid till inlösen är bestämd, men i anseende till motsatte fall och då egendomen en längre tid warit i pantinnehafwarens hand, samt egaren eller hans rättsinnehafware äro både till namn och wistelseort okände, är stadgadt: att om någon, som under förpantning innehafwer fast egendom, till hwars inlösen wiß tid ej är i pantebrefwet utsatt, anmäler hos domstolen, hwarunder egendomen lyder, att pantegaren, eller hans rättsinnehafware, eller deras wistelseort, ej äro af honom kände, skall domaren ega förordna, att sådan anmälan tre gånger införes såwäl i allmänna tidningarne inom riket, [som i Hamburger-tidningen], med föreläggande, att om gälden ej inom ett år, efter den sista i berörde tidningar införda kungörelse, betalas, kommer egendomen att uppbjudas och dermed förfaras på sätt J. B. 9 Kap. 3 §, jemförd med förutnämnde förordningar, föreskrifwer; men när pantegaren är känd, bör honom, enligt samma lagens rum, tillsägas, och efter derom företedt bewis, lagfarten försiggå, i händelse egendomen ej blifwit inlöst.

Det alla etc.

Den i nyßnämda förordning föreskrifna kungörelse om tillämnad lagfart behöfwer hädanefter ej införas i Hamburger tidningen. **K. Förordn. d. 8 Sept. 1829.**

Rättighet till lösen af förpantningar å hus och tomt i staden kan, enär den står under egarens inlösen [och ej någon börderman sig anmäler], icke ega rum för widerboende och nabo, hwilka lagen icke gifwer rätt till lösen i annat fall än när lagfart och eganderätt till något hus sökes. **K. Br. d. 20 April 1736**, jfrdt med **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

4 §. Wärderas panten högre, än den war utsatt för; tage det egaren. Warder den för mindre wärderad; fylle af annat sitt gods, hwad som brister.

5 §. Nu förpantar man jord, hus eller tomt, till flere än en, utom dens wetskap och samtycke, som den först i pant fått, och kunna de ej alla njuta deraf full betalning; böte då sjettedelen af det, som panten war högre utsatt för, än för dem alla tillräcker, och gänge den bot utaf annat hans gods.

Jfr **Straff-Lag** 22 Kap. 1, 13, 22 §§.

6. §. Will någon afstå sin panträttighet till en annan; kungöre det först pantegaren.

7 §. Sätter man jord, hus eller tomt i pant, och gifwer genast werklig införsel deri, med de wilkor, att längifwaren på winst och för-

luft ſkall njuta all afgäld, ſom deraf gå bör, till deß hufwudſtolen betales; göre det med witnen, och ware det gildt, ſom dem båda åſämjer. [Är den egendom ſådan, ſom bördas kan, och will den, ſom rätt till börd eger, löſa långifwaren ut; hafwe der wäld till, och hälle han låntagaren de wilkor, ſom i pantebrefwet tingade äro. Hafwer långifwaren ej annorledes fått införſel än att han för lånet ſkall njuta ränta ſex af hundrade; ege ock bördeman magt, att löſa honom ut. Hafwer låntagaren ej gifwit införſel i panten; ege då bördeman ej rätt till löſen, ſå länge han lefwer, ſom lånet tog].

Jfr **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857 och d. 22 Dec. 1863,** inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

8 §. Den annan mans gods i pant hafwer, må det ej förwärra, eller emot egarens wilja göra derå annan koſtnad, än panten tarfwar.

9 §. Hafwer man pantſatt jord ſin på wiß tid, och dör förr än ſamma tid ute är; egen då arfwingarne magt, att efter hans död löſa den jord åter, dock njute panthafwaren laga fardag.

10 Kap.

Om den, ſom annans jord, hus och tomt, ſälja, ſkifta eller förpanta kan.

1 §. Ingen hafwe wäld att ſälja, förbyta eller förpanta annan mans jord, hus eller tomt, utan han hafwer hans öppna bref och fullmagt dertill. Sker annorledes; ware ogildt, ändå att uppbud och ſtånd derå kommit; böte ock den det gjort hafwer, fyratio daler, och ſkadan åter.

Jfr **Straff-Lag** 22 Kap. 1, 22 §§.

I K. Förkl. ang. lagens rätta förſtånd och tillämpning i mål, ſom röra klander å faſt egendom, ſamt hwad ytterligare wid lagfarts bewiljande bör iakttagas d. 14 Maj 1805 meddelas, bland annat:

Af tid efter annan förekomne twiſtemål, angående ſökt återwinning af jord och faſtighet, hwilken för längre tid tillbaka kommit i annan mans wäld, utan att då warande rätter egare ſkulle hafwa denſamma ſig lagligen afhändt eller att wid förſta öfwerlåtelſen allt det blifwit iakttaget, ſom lagen wid olika omſtändigheter i hwarje ſärſkild händelſe föreſkrifwit, har Kongl. Maj:ts uppmärkſamhet blifwit fäſtad derå, att ehuru underſtundom ſtridiga begrepp hos domare wid deſſa måls handterande ſig wiſat, de fleſte likwäl, under åberopande af hwad allmänna lagen i 10 Kap. 1 § J. B. innehåller, anſett ſlikt klander ej wara bundet till wiß tid, utan kunna enär ſom helſt anſtällas; och änſkönt faſtigheten i flere efter hwarannan följande innehafwares hand warit med ſärſkilde faſtebref bekräftad, dömt ſiſta innehafwaren ſkyldig att denſamma afträda. — — —

Och har Kongl. Maj:t inhemtat, att jemte det lagen från längre tider tillbaka föreſkrifwit hwad ſom borde iakttagas wid förwärfwande af faſt egendom i allmänhet, för att winna en af lagſtiftaren i alla tider ſåſom oundgänglig anſedd ſäkerhet i beſittningen deraf, wiß tid tillika blifwit ſtadgad för en hwar, ſom till en ſådan faſtighet trodde ſig ega bättre rätt att ſitt derå grundade klander hos domaren anmäla: att ſåledes i de lagar, hwilka före år 1736 tjent till efterrättelſe, hwar och en åtkomſt af faſt egendom, ſom icke inom tre år från laga ſtändstiden blifwit klandrad, borde dereſter anſes faſt och orubbad, med undantag i de händelſer ſom rörde omyndig, wanwettig, utrikes faren eller fången man, hwilka någon längre dock wiß ſtadgad tid till klander å dem afhänd jord warit förunnad: att deremot i nya lagen fatalierna i allmänhet för klander å köp af faſt egendom blifwit beſtämde att anmälas inom den tid, ſom fordrades för att å ſlikt köp winna laga uppbud och faſta; — — —

Emedan det i 11 Kap. 8 § G. B. tillåtne klander, då huſtrus enſkilde jord

bliſwit af mannen utan hennes wetskap och bifall såld, är af samma egenskap och beſkaffenhet med dem, som 10 Kap. 1 § J. B. förekomma, samt å förſtnämnda ställe redan finnes stadgadt, att ſlik klander bör anställas af hustru inom natt och år sedan hon det weta fick och af hennes arfwingar, i händelſe hon före mannen afslider, inom samma tid efter hennes död: enahanda fatalier af natt och år äfwen bliſwit föreſkrifne icke allenaſt för arfwinge, att efter ſkyldemans död anmäla ſig till emottagande af ſin arfsrätt, hwilken då den kunde sträcka ſig både till faſt och lös egendom, wore af lika, om icke ofta af större betydenhet, än den jord å landet eller faſtighet i staden, ſom med åſidoſättande af lagliga formaliteter bliſwit afhänd; utan ock för klander af teſtamente, ſyſlomans eller målsmans förwaltning, för laga ſtånd å faſt egendom, sedan uppbud derå tredje gången följt, hwilken tid dock genom K. Förordningen d. 13 Juni 1800 redan bliſwit förkortad; och ändtligen i allmänhet för ändrings ſökande i den dom, ſom någon ohördan emotgått; ty — — — finner Kongl. Maj:t det wara en följd af hwad lagen i berörda motto ſtadgat, att en hwar, ſom klander å annans åtkomſt till faſt egendom anſtälla will, är ſkyldig, att inom natt och år från den tid, ſom i hwarje ſärſkild händelſe är worden beſtämd, eller, enär ſådan tid icke finnes utſatt, från den dag anledningen till ſlikt klander för rätter egare uppdages och han kom i tillſtånd, att ſin rätt bewaka och lagligen utföra, genom uttagen ſtämning hos domaren ett ſådant klander fullföja, och bör, enär ſådant finnes wara förſummadt, widare talan derå anſes förſuten; men ſom i ſiſtnämnda fall tiden, hwariſrån deſſa fatalier rätteligen böra beräknas, i de flesta mål icke alltid kunde med fullkomlig wißhet utredas, eller åtminſtone wore underkaſtad ſkiljaktiga omdömen och klandret ſåledes under hwarjehanda förewändningar kunde i längre tid, ſom hittills ſtett, hållas öppet — — — alltså och enär lagen icke någonſtädes utſatt fatalier till längre tid än tjugo år, ſom jemlikt 15 Kap. 5 § Å. B. och 9 Kap. 12 § H. B. innefattat en allmän gräns både för arfwingar och fordringsegare, inom hwilken de borde deras rätt gällande göra, intilldeß denna tid, i hwad fordringsegare angår, genom K. Förordn. d. 13 Juni 1800 bliſwit till hälften förkortad; har Kongl. Maj:t i följd häraf anſett, att all på god tro wunnen och med werklig beſittning förenad åtkomſt till jord å landet, ſamt hus och tomt i staden, af ſådan beſkaffenhet, att derom mellan enſkilde perſoner kunnat afhandlas, ware ſig genom arf, köp, pant, gåfwa eller förlikning, deriſrån egendom af ſidei-kommis-natur ej eller undantages, hwilken icke bliſwit i behörig ordning klandrad af den förmente egaren eller innehafwaren, ſom egendomen afhändt wore i hans liſstid, ej eller af hans arfwingar eller rättsinnehafware inom tjugo år från hans dödsdag, är efter ſamma tids förlopp från allt widare åtal fri; på hwilken grund jemwäl all den rätt till faſt egendom, ſom icke inom omförmälde tid bewakas, ſedermera icke eller kan wara gällande.

För att härwid än widare befordra lagens affigt att förekomma ſådana öfwerlåtelſer af faſt egendom, dem lagen ogillar och förbudit, har Kongl. Maj:t anſett nödigt — — — föreſkriſwa, att enär lagfart hädanefter ſökes, de handlingar ſom ſtyrka förre egarens åtkomſt, owilkorligen böra uppwiſas, ſamt innehållet deraf korteligen i lagfartsprotokollet antecknas.

Detta alla etc.

Till winnande af enhet i lagſkipningen har Kongl. Maj:t förklarat med lagens grund och mening inſtämmande, att enär, i ſtöd af J B. 10 Kap. 1 §, det klander anföres, att annan mans jord, hus och tomt bliſwit såld, ſtiftad eller förpantad, utan rätter egares öppna bref och fullmakt dertill, domaren, om ock uppbud med laga ſtånd mellankommit, icke är deraf eller af utfärdad faſtebetaget, att efter lag och ſig företeende omſtändigheter pröfwa en dylik talan, då i öfrigt den tid bliſwit iakttagen, ſom i lag och K. Förkl. d. 14 Maj 1805 föreſkriſwes. **K. Förkl. d. 17 Dec. 1818.**

J ett ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 19 Sept. 1810** förklarat, att då åtkomſten klandras utaf den förmente egaren ſjelf, han under ſin liſstid icke är för utförandet af en ſådan ſin talan bunden inom någon wiß tid, utan att den tjugoåriga preſkriptionstiden endaſt har afſeende på deß arfwingar eller rättsinnehafware, hwilket tydligen beſäſtes derigenom, att i oſwan anförde 1805 års Förkl. tiden är beräknad från bemälde egares dödsdag.

2 §. Ej må man ock döma öfwer någon mans jordagods, eller ſätta hans jord i gwarſtad, utan egaren är lagligen ſtämd, eller ſjelf till ſwars, eller hans wiſſe ombud.

11 Kap.

Om klarder i jordafång, och om hemul.

1 §. Köper man jord, hus eller tomt, och klandras det köp; tage då köparen stämning å den, som sålde. Kan det köp wärjas; stånde det fast: Kan det ej; betale då säljaren det han uppburit hafwer, och rätte upp all skada, som köparen deraf tagit; gälde ock den, som jorden winner, all nödig och nyttig förbättring åter.

2 §. Nu hafwer den som sålde, icke uppburit fulla penningar, ändock han i köpebrefwet tillstått, att han köpeskillingen till fullo bekommit; njute sin säkerhet i det, som såldt är, framför andra köparens borgenärer, intilldeß laga stånd åkommer. Hafwer han deßförinnan sin rätt icke intecknat; ege sedan ej bättre rätt, än de andre.

Om inteckning, se 7 Kap. R. B.

3 §. Kunna fångesmän flere wara, som hwar af annan fångit hafwa; lede hwar till sin man lagligen, och den böte sex daler, som åt hemul brister. Hafwer hemulsman medarfwingar, dem han med sig till hemul binda will; då skall han dem sjelf tillsäga. Brister för köparen hos nästa hemulsman; hafwe magt, att gå till den andra, tredje, eller längre, dock i ordning efter hwarannan.

4 §. Nu går jord bort, som man emot annan jord med skifte fångit; gänge han till sin jord åter, så länge den är i hans händer, som skiftet med honom gjorde, eller i deß arfwingars. Är samma jord genom nytt skifte, köp, pant eller gåfwa, eller genom laga mätning för gäld, i annan mans hand kommen, och uppbud eller inteckning derå skedd; hafwe sedan ej wäld derå tala, utan söke sin fångesman, som han bäst gitter.

5 §. Är rätter fångesman död; då skola arfwingar i hemul stånda, der de sig arfwet ej lagligen affagt, eller affäga wilja, och bötes ej.

6 §. Skiftar man, eller säljer jord, hus eller tomt, och will ej i hemul stånda; förbehålle sig det uttryckligen i bref sitt, dermed han samma jord, hus eller tomt sig afhänder.

7 §. Yppar sig egotwist, grannar emellan om rå och rör, eller annan bolstada skilnad; då försware köparen sina gränser, som han bäst kan och gitter; ware ock hemulsman pligtig, att låta köparen få de skäl och bewis, som i hans wärjo finnas. Förhåller han dem, och warder dertill öfwertygad; sylle skadan efter mätismanna ordom.

Jfr **Straff-Lag** 22 Kap. 1 §, 2 §§ 5 mom. 21, 22 §§.

12 Kap.

Om rå och rör, så ock andra bolstada skäl byar emellan.

1 §. Rå och rör byar emellan skola läggas med fem stenar, fyra utan, och en hjertesten midt uti; den bör wara halfannan aln ofwan jord, och en aln i jord, de andra tre qwarter, alle med sten under och kringskolade. De böra ock wara mer, än mans börda, och med sina kanter wisa sträcket, dädan rågången kommer, och dit han gå skall. Ej må rågång skjuta in på hjertestenen genom öppen gafwel, utan på deß kant, öfwer en af de stenar, som utom ligga, dädan stafleden kommer

nesmålet ega må. Finner Hofrätten eller Konungen syn nödig, och är den ej af Underrätt hållen; då må Hofrätten eller Konungen låta synen af Underrätten werkställas och pröfwe sedan saken. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Jfr. 25 Kap. 1 § R. B. jemte anm.

4 §. Syn skall ske å kärandens kostnad, men stadnar på den, som Domaren wid sakens slut dertill skyldig pröfwar.

5 §. Är twist härader emellan; söke de Hofrätten om uthärads Domare och Nämnd. Är den emellan Län eller Landskap; gifwe Befallningshafwande det Konungen tillkänna, som förordnar den deröfwer döma må.

Länegränse Synerätt har endast att befatta sig med twister om skilnaden länen emellan, i följd hwaraf de twister, som byar emellan antingen förut uppkommit, eller sig då yppa, förwisas till Häradsrätt. Är någon med Länegränse Synerätts dom mißnöjd, söke då Konungen. **K. Br. d. 15 Juli 1765.** jfr. med 3 § detta Kap.

15 Kap.

Om urminnes häfd.

1 §. Det är urminnes häfd: der man någon fast egendom eller rättighet i så lång tid oqwald och ohindrad besuttit, nyttjat och brukat hafwer, att ingen minnes, eller af sanna sago wet, huru hans förfäder, eller fängesmän först dertill komne äro.

2 §. Sådan häfd gäller ej i en by och tegskifte, eller i deß åker, äng, sjö, skog och mark, skift eller oskift, utan njute hwar sin del efter öre och örtug, aln och stångtal, eller som det i hwarje landsort brukligt är.

3 §. Ej må urminnes häfd gälla uti öppen skog och mark, byar emellan, utan rå och rör eller annan bolstada skilnad. Hafwer man utjord eller urfjell, i åker, äng, skog, eller mark, med rå och rör, eller gärd och wärd instängd, eller qwarn och qwarnställe, eller annat wattenwerk, eller öar och holmar; der må urminnes häfd gälla.

Urminnes häfd gäller å besittning i allmänning. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 6.** Jfr. **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852, § 9,** och **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864, § 5,** båda inf. i Bihanget.

De så kallade linsänken i Helsingland, hwilka, sedan egodelningar af den förut samfälda marken förfiggått, för somlige ligga inom deras grannars rågång, äro af enahanda beskaffenhet med de i denna § nämnde urfjellar och qwarnställen **K. Ref. d. 17 Aug. 1762, § 12.**

4 §. Förebär någon urminnes häfd, som klandrad warder; wise då med gamla och laggilda bref och skrifter, eller trowärdiga män, de der om orten wäl kunnige äro, och på ed sin witna kunna, att de hwarken sjelfwe weta, eller af andra hört, någon tid annorlunda warit hafwa. Gitter han det ej; ware då den häfd utan kraft och werkan.

16 Kap.

Om städsel, lega, och fardag.

1 §. Nu will jordegare sitt hemman till landbo upplåta; förene sig då om städjan, antingen på längre eller kortare tid.

Jfr. K. Förordn. d. 13 Juni 1800 och d. 9 Nov. 1844, inf. wid 15 § detta Kap. — Om besittningsrätt å kronohemman stadgas i Kamm. K. Kung. d. 29 Febr. 1808, K. Br. d. 21 Maj och Kamm. K. Kung. d. 20 Juni 1856 samt K. Kung. d. 8 Maj 1863. — Bliswer kronohemmans åbo för mißbyggnad och wanhäfd angifwen, då eger Konungens Befallningshafwande att, efter skedd husesyn, honom wid nästa sardag från hemmanet wräka. K. Br. d. 8 Aug. 1750; jfr. K. Förordn. d. 17 April 1828, mom. 10, wid 10 Kap. 26 § R. B. — Warder kronoåbo dömd för tjufnad eller dylikt nesligt brott, och eger han antingen myndig son eller måg, som kan wärdskapet, med skyldighet att försörja moder och minderåriga syskon, emottaga, då bör en sådan måg eller son, såwida annan ej derigenom lider, wärdskapet uppdragas och den brottslige derifrån wika. K. Cirk. d. 27 Sept. 1804. — Angående de under bruken skatteköpte hemman är stadgadt, att, enligt K. Br. d. 23 Sept. 1747, skola inga sådana kronohemman med flera dagswerken belastas, än de, som uti jordeboken hemmanen påförde äro; dock må bruksegaren, som är Kronan answarig för räntan, efter öfwerenskommelse med åboen, förwandla hela hemmansräntan uti kolning och körslor emot samma betalning, som skattebönder njuta; börande dagswerken efter ortens markegång beräknas. För öfrigt skall åboen wara obrifwen, så länge han gör sin skyldighet och skogen icke annorlunda än efter lag och förordningar nyttjar; att, enligt K. Br. d. 28 Jan. 1757, bruksegarne må, utom den kolning m. m., hwaruti jordeboks- och mantalsräntan förwandlas, med egen betjening så nyttja skogen, att den för framtiden må ega bestånd, och jemwäl uppodla åker och äng, såwida åboen sjelf det ej förmår och derigenom ej lider mehn; att, jemlikt K. Br. d. 28 Jan. 1757 och d. d. 15 Juli 1802, åboen icke kan betagas ett sådant bruk af hemmanets skog, som fordras till hemmanets widmagthållande; men att honom ej tillåtes afföra skog eller kol till någon annan, än den, som eger skatterättigheten, när denne senare efter gängbart pris betalning erlägger; börande åboen tillika låta jordegaren framför någon annan njuta, emot skälig betalning, de dagswerken och körslor, som utom de, hwaruti jordeboks- och mantalsräntan bliswit förwandlade, kunna efter öfwerenskommelse åstadkommas; och att, enligt K. Br. d. 15 Juli 1802, åboen är berättigad att söka storskifte. Kam och Bergs-K. Kung d. 30 Jan. 1844. — Då, wid inträffande åboledighet å dylika hemman, icke någon till åboskapet berättigad person af den sista åboens slägt finnes, tillkommer besittningsrätten å hemmanet bruksegaren, såwida bruket ej är nedlagdt. K. Br. 3 Febr. 1855. — Då åbo å kronolotshemman dör, må deß enka eller barn wid hemmanet bibehållas, såsom om kronohemman i allmänhet är stadgadt, under wilkor, att de answara för lotsningen; och om enka, som medfört hemmanet till sin aflidne man, träder i nytt gifte med lots eller uteexaminerad lotslärling, bibehålles hon i sin lifstid wid hemmanet, hwarefter detsamma, wid hennes afgång, tillfaller hennes barn efter förstföddsrätten först sönerne och sedan döttrarne, såsom om kronohemman stadgadt är, ehuru alltid med wilkor att sonen bör wara antaglig och sticklig lots, eller dottren gift med en sådan; men arfsrätten till kronolotshemman sträcker sig ej till fjermare slägtingar än i rätt nedstigande led. K. Förordn. ang. lotshemman och boningsplatser för lotsar d. 9 Juli 1862, § 2.

Då rusthållare å kronorusthåll dör, eller på annan sätt afgår, skall kompanichefen derom underrätta Landshöfdingen, hwilken, om den döde lemnat arfwingar efter sig, bör låta å predikstolarne i häradet kungöra, att annan rusthållare kommer att antagas, och att den, eller de, som förmena sig dertill wara berättigade, må hos honom inom natt och år sig angifwa: och skola wederbörande alltid härwid höras, innan utslag fälles, hwarwid den förre rusthållarens barn eller närmaste arfwingar, som kunna ställa den åskade borgen och inom förenämnde tid sig anmält, böra framför andra antagas. Uti kronorusthåll eger giftorätt ej rum, fastän den uti monderingens wärde, såsom all annan lösegendom, gifwes; hwadan ej heller något testamente om kronorusthåll göras kan. Men i den händelsen att rusthållaren förwärfwat sig rustningsoch besittningsrättigheten af något kronorusthåll, och han, der han ej hafwer barn will lemna den åt sin hustru efter sin död, då må hon derwid bibehållas, der hon borgen ställer. Då kronorusthåll warder borttransporteradt, bör transportinneha'waren anmäla sig hos Konungens Befallningshafwande till erhållande af ofwannämnde kungörelse; egande rusthållarens barn och arfwingar, till och

med syskonebarn eller de, som i lika led med dem äro, rätt att till sig lösa en sådan rustningsrättighet för det, som transporten derom innehåller, i hwilket afseende de böra anmäla sig hos Konungens Befallningshafwande inom natt och år efter kungörelsens uppläsande; men om någon arfwinge på det sätt till inlösen sig icke anmäler, äro delegare i rusthållet berättigade att inom tre månader, efter det arfwingarnes fatalier tilländagått, det som blifwit transporteradt till sig lösa. **K. Förordn. d. 22 Febr. 1749, K. Br. d. 4 April** samt **Krigs- och Kamm. K. Cirk. d. 9 Maj 1805, K. Förkl. d. 29 Juni 1814.**

Om arrenden af boställen, kungsgårdar m. m. är särskildt stadgadt.

2 §. Städjer någon hemman på lifstid; njute den städja till godo, så länge han lefwer och utgör afrad, eller annan ärlig skatt och tunga, och wårdar hus, åker och äng, efter lag och Byggninga Balken. Hustrun njute den ock efter honom, medan hon enka sitter. Går hon i annat gifte; ware då städjan förfallen, och hafwe jordegaren wåld städja sin gård till hwem han will; dock warde landbo i rättan tid uppsagd, och njute laga fardag.

Om inteckning af nyttjanderätt på lifstid, se **K. Förordn. d. 9 Nov. 1844**, inf. wid 15 § detta Kap. — Den person af qwinnokönet, som erhållit Kongl. Maj:ts resolution, att wara myndig, eger lika med fullmyndiga personer, enligt K. Förordningen d. 13 Juni 1800 (inf. wid 15 § detta Kap.), om sin fasta jord å landet städje- eller arrende-afhandlingar ingå. **K. Förkl. d. 2 Mars 1802.**

3 §. Är städja på wissa år gifwen; hafwe ingen magt landbon, deß hustru eller barn, affäga, så länge giftostämma warar. Dör den man, som städjan gaf, eller henne fick; stånde ändå giftostämma för enkan eller barnen, till deß den ute är; sedan råde jordegaren sjelf jord sin, som sagdt är.

4 §. Sitter landbo qwar i tre år, och bygger ej efter lag; böte, och rätte all skada upp, som i Byggninga Balken urskils. Hafwe ock jordegare wåld, honom wid nästa fardag derifrån wräka.

Jfr. 27 Kap. B. B.

5 §. Nu will landbo sig ifrån hemman och deß bruk säga eller jordegare landbo sin; göre det med twänne goda män före Thome dag ett år, [förr än giftostämma är ute,] och sitte sedan landbo qwar det följande året, och på det andra, till fjortonde dagen i Mars månad: dock inrymme om Kyndelsmessa honom, som efter kommer, halfwa husen. [I de landsorter, der annorlunda förhålles med uppsägning och afflyttning, rätte hwar sig efter wanligt bruk.]

Genom **K. Förord. ang. ändring af 16 Kap. 5 och 13 §§ Jorda-Balken d. 22 Okt. 1867** har, med ändring af nämnda lagrum, så widt derigenom uppsägning af städja eller lega å landet eller i stad är föreskrifwen jemwäl för det fall, att wiß legotid blifwit aftalad, förordnats:

När bestämd tid för lega ute är, må egare sjelf råda jord, hus eller gård sin, och flytte brukare eller hyresman, ändå att uppsägning å någondera sidan ej skett: är wid legoaftal förbehåll om uppsägning gjordt, ware det gällande. Har, sedan bestämd legotid ute war, brukare fortsatt med brukningen, eller hyresman suttit i gården qwar och har ej egaren, å landet inom två månader och i stad inom en månad efter legotidens slut, anmanat honom att afflytta, warde legoaftalet ansedt såsom förlängdt på obestämd tid, och gälle om uppsägning hwad i lag stadgas.

Det alla etc.

Utan afseende på hwad i hwarje landsort efter gammalt bruk wanligt warit, bör med uppsägning, fardag och flyttning, till och ifrån militieboställen, samt alla andra hemman öfwer hela riket, förhållas efter detta lagens rum. **K. Förordn. d. 22 Okt. 1765.** — Med torpare, som innehafwer jordbruk, förhålles, i anseende till uppsägning och afflyttning, på lika sätt som om landbo stadgadt är. **K. Br. d. 17 Okt. 1781.** — För ecklesiastikstaten är af- och till-

trädestiden wid prestgårdar, indelningshemman, annexer och mensaler, den 1 Maj efter afträdarens dödsfall, rätter fardag till afflyttning, i händelse den aflidne ej lemnar efter sig enka eller omyndiga och oförsörjda barn; dock att Konsistorium, hwarunder gället lyder, eger att, der dödsfallet sker nära in på Maj månad, låta arfwingarne få nödig tid till qwarlåtenskapens afflyttande. Har åter den aflidne efterlemnat enka eller omyndige barn, få de njuta ett nådår till nästa Maj derefter. Dör mannen den 1 Maj eller sedan och icke dagen före, räknas det redan ingångna året såsom tjensteår. **K. Br. d. 28 Jan. 1697**, jfrdt med **Prest. Priv. d. 16 Okt. 1723**, § 13, och **K. Br. d. 7 Dec. 1753**. — När någon soldat antingen får afsked eller dör, bör han eller enkan, när vakansen sker efter Wårfrudagen, sitta qwar på torpet till Michelsmeßotiden och tillgodonjuta det årets gröda; men derest soldaten får afsked eller med döden afgår efter Michaelstiden, så besitter han eller soldatenkan torpet till nästa Midfasta, och, efter mätismanna ordom, undfår af efterträdaren betalning för höstutsädet med det derå nedlagda arbetet; dock warder wid begge tillfällen soldaten eller deß enka tillåtet att wid torpet fodra sina kreatur med det foder, som derstädes blifwit bergadt. **K. Res. d. 21 Jan. 1748**, § 69. Detta bör jemwäl tillämpas på soldat, som för brott, wanfrejd eller liderlighet blifwit kasserad och utur rullorna utstruken. **K. Kung. d. 11 Juni 1842**. — En fideikommissaries dödsfall anses för hans sterbhusdelegare hafwa samma werkan som uppsägning; se **K. Förordn. d. 3 April 1810**, inf. wid 16 Kap. 1 § Å. B.

6 §. Ej må landbo jord uppsäga medan giftostämma räcker, utan han skaffar annan åbo, den jordegaren skäligen kan wara nöjd med. Sitter landbo qwar öfwer fardag, och hafwer ej lagligen uppsagt; stånde för alla det årets utskylder. Leger man ut, eller till lega tager, gods och gårdarmedwilkor; rätte sig å båda sidor efter det, som aftaldt är.

7 §. Rymmer landbo bort inom stämmotid, lite jordegare Befallningshafwanden till, att honom och allt det han med sig fört återhemta. Landbo skall ock för olaga afflyttning böta tio daler, jordegarens ensak, eller dens, som jordegarens rätt hafwer; och alla de, som med woro att hjelpa landbo afflytta, böte hwardera fem daler. **(K. Förordn. d. 19 Maj 1845)**.

8 §. [Ställer sig landbon till wärn, och får han skada, eller de honom wärja wille; ware allt ogildt. Warder han, eller någon af dem, dräpen; böte, som i Mißgernings Balken skils. Får jordegaren, som efterkommer, eller de med honom äro, någon skada, sår, blånad eller blodwite; ligge allt i tweböte. Kommer dräp deri; ware straffet, som om edsöre stadgadt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845**.

9 §. Tager man upp hemman som öde ligger; der eger husbonde gifwa landbo bref å den frihet, som han derföre njuta skall; och ware landbo skyldig bygga, dika, stänga, och hemmanet så upprätta, att räntan deraf utgå kan, då frihetsåren ute äro.

Jfr. 3 Kap. B. B.

10 §. I staden är rätter fardag, om wåren, den sista dag i Mars månad, och om hösten sista September; men legotiden blifwer den, som både sämjas om.

Genom **K. Förordn. ang. inteckning af aftal om nyttjanderätt till fastighet i stad d. 21 Dec. 1857** meddelas:

Kongl. Maj:t har, uppå Rikets Ständers förslag, funnit godt att, med ändring af dels stadgandet i 10 § 16 Kap. Jorda-Balken, angående tid för legostämma i stad, dels samma Kapitels i 15 § gifna föreskrift att i stad bryter köp legostämma, dels ock den i påföljande 16 § förekommande bestämmelse, att, om någon leger hus och gård i stad till twänne, den, som först legde, skall det hus och gård behålla, i nåder förordna, som följer: 1 §. Afhandling angående nyttjanderätt till hus och gård i stad må hos den Rätt, derunder det hus och gård lyder, intecknas, på sätt och med den werkan, som angående inteckning af sådan afhandling om jord å landet finnes stadgadt. Afhandling om nyttjanderätt till hus och gård i stad må dock ej gälla utöfwer tio år, ändock att den på längre tid ställd är. — 2 §. Lag samma ware om nyttjanderätt till del i hus eller gård

i stad, så ock till jord, som till hus och tomt hörer. — 3 §. Om inteckning af aftal angående nyttjanderätt till stadsjord, som till tomt ej hörer, så ock om inteckningens werkan, ware ock lag, som ofwan sägs; dock gälle i afseende på tiden för aftalets bestånd hwad i sådant afseende för arrendekontrakter angående jord å landet stadgadt är. — 4 §. Hwad sålunda förordnadt blifwit skall träda i werksamhet med början af näst kommande år 1858. Nyttjanderättsafhandling, som deröfwerinnan upprättad är, må dock ej, utan medgifwande af fastighetsegaren, inteknas.

Det alla etc.

Genom **K. Förordn. angående sättet för inteckning af nyttjanderätt till fast egendom d. 13 Sept. 1864** är stadgadt:

Inteckning, som sökes till säkerhet för beståndet af lifstidsstädja eller undantagsaftal eller annan afhandling om nyttjanderätt till fast egendom, må ej bewiljas, dereft icke dels afhandlingen är af två personer bewitnad eller i annat fall upplåtaren blifwit hörd, dels ock upplåtarens lagliga åtkomst till egendomen blifwit styrkt.

Det alla etc.

11 §. Leger man gård eller hus i staden, och will sedan dem ej behålla; sware ändå till hyran för huset, så länge legostämman räcker: dock stånde honom fritt, att sätta en annan så god hyresman i sitt ställe. Gitter han för Domaren wisa laga förfall; betale då hyran till nästa fardag, och ware sedan fri.

12 §. Lofwar egaren hus täcka, och wäl omboa och förbättra, hwad hus det helst är, och gör det ej; bygge då gästen sjelf, sedan han med twänne witnen honom derom tillsagt hafwer, och korte så mycket af hyran, som han wiser det kostat hafwa eller gode män pröfwa det wärdt wara. Förderfwar gästen hus eller gård, eller något af det, som honom med upptekning antwardadt är; gälde åter skadan.

13 §. Will egaren sitt hus eller gård sjelf hafwa, eller till andra hyra, [när stämmodag är ute;] eller will gästen [då] ej blifwa längre i gården qwar; [säge hwarannan till med twänne goda män, två månader före stämmodag]. Försummar det någondera; stånde legostämma till nästa fardag.

Huru denna § blifwit ändrad, se **K. Förordn. d. 22 Okt. 1867**, inf. wid 5 § detta Kap.

14 §. Betalar ej gäst hyran å den tid, som aftaldt är, eller förer han ett lastbart och lösaktigt lefwerne, att hus deraf beryktadt warder; stånde egaren fritt, honom strax utsäga, och ware han ändå pligtig, att betala hyran till nästa fardag.

15 §. [Säljer man bort hemman å landet, eller hus och tomt i staden; då bryter köp legostämma, och hafwe köparen magt, landbo och hyresman i rättan tid uppsäga, dock sitte qwar till laga fardag. Warder egaren huswill, och tränger jord sin å landet, eller hus i staden sjelf nyttja; ware om uppsägning och fardag lag samma. I dessa fall gifwes landbo så mycket af städjan åter, som swarar emot den tid honom i legostämman brister, och fylles honom bewislig skada. Lifstids städja å landet må ej brytas, utan gånge derom, som förr sagdt är].

Jfr. 2 § detta Kap. med anm.

Uti **K. Förordn. på hwad sätt med städsel och lega af jord på landet hädanefter förhållas bör d. 13 Juni 1800** meddelas:

Kongl. Maj:t finner, med Rikets Ständer, lagens stadgande uti J. B. 16 Kap. 15 §, angående häfwande af landbo- eller arrendekontrakt, som blifwit slutadt om jord på landet, böra rättas och ändras, så att de emellan jordegare och landbo eller arrendator ingångne sådane afhandlingar, med undantag af de egendomar, hwilka icke få säljas eller förpantas, och hwarå innehafwaren blott njuter wilkorlig besittningsrätt, samt hwarom han följaktligen icke kan afsluta

kontrakt till arrende på längre tid, än han lefwer eller deß dispositionsrätt är gällande, icke må brytas, hwarwid Kongl. Maj:t likwäl, på Rikets Ständers tillstyrkande, welat tillika i nåder förordna, att härutinnan följande bör iakttagas:

1:o Att längsta tid för arrendens och landbokontrakters bestånd, hwilka slutas om aflingejord, icke må sträckas utöfwer 50 år. — 2:o [Att hwad angår arfwejord, hwarmed förstås endast den jord, som omedelbart under denna egenskap fallit uti egarens hand, eller af honom blifwit emot bortbytt arfwejord satt uti den förras ställe, arrendator eller landbo må, i den händelse egaren under landbo- eller arrendetiden genom döden afgår, njuta kontraktet till godo uti 5 år, dereft så många af arrendeåren återstå, räknadt ifrån den Midfasta,] som infaller näst efter egarens död, om hwilken arfwingen bör arrendator underrättelse lemna: gällande sådan underrättelse för laga uppsägning.] — 3:o Att det emellan arrendator och jordegare upprättade kontrakt skall [fist wid det Ting, som infaller efter 6 månader sedan kontraktet slöts], för Häradsrätten uppwisas, der offentligen uppläsas och uti inteckning-protokollet till hela innehållet intagas, hwilken inteckning kommer att hwart tionde år förnyas, som uti R. B. 7 Kap. [2] § sägs. (Jfr **K. Förordn. d. 19 Maj 1845**, inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk.) — 4:o Att de inteckningar, med hwilka en arrenderad egendom är behäftad, före arrendekontraktets afslutande, jemte alla de fordringar, hwilka efter allmänna lagen eller särskilde författningar njuta betalningsförmån framför inteckningshafware, blifwa wid deras rätt oförkränkt bibehålne, till laga werkan wid betalnings sökande, utan hinder af det slutade arrendekontraktet, äfwensom en lika rätt tillägges dem, hwilka [wid samma Ting], då arrendekontraktet intecknas, sådan säkerhet för sina fordringar winna; arrendatoren dock öppet lemnadt, att i detta fall, der inteckning sökes för jordegarens skuld, som wid kontraktets afslutande warit för arrendatoren okänd, eller af jordegaren då icke för arrendatoren uppgifwen, wid samma Ting eller fist inom en månad derefter arrendekontraktet sig afsäga och upphäfwa; (Jfr **K. Förordn. d. 8 Okt. 1861**, inf. wid 4 Kap. 1 § denna Balk) och — 5:o Att inteckning, som sökes eller erhålles efter det Ting, då arrendekontraktet blifwit intecknadt, icke får medföra någon werkan till rubbning af arrendets bestånd, den öfwerenskomna tiden.

Det alla etc.

Med upphäfwande af 2:dra punkten i K. Förordn. angående städsel och lega af jord på landet d. 13 Juni 1800 är stadgadt, att hwad samma Förordning innehåller om tiden för beståndet af arrende- och landbokontrakter om aflingejord äfwen skall gälla i fråga om dylika kontrakter om arfwejord. **K. Förordn. d. 22 Dec. 1863.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 28 Aug. 1821** förklarat, att K. Förordn. d. 13 Juni 1800 icke i annat fall ändrar stadgandet i denna § att köp bryter legoståmma, än om kontraktet lagligen intecknas.

K. Förordn. ang. inteckning af ej mindre lifstidsstädja och undantagsaftal, än ock all annan afhandling om nyttjanderätt till fast egendom å landet d. 9 Nov. 1844 innehåller:

Kongl. Maj:t har, med Rikets Ständer, funnit godt att, med upphäfwande af sista punkten i 15 § 16 Kap. J. B., samt af hwad, angående lifstidsstädja, är stadgadt genom K. Förkl. d. 2 Mars 1802, förordna som följer: 1 §. På sätt angående arrende-afhandlingar, ingångna för wiß tid, förefrifwet är, skall ock annan handling, hwarigenom beſittnings- eller nyttjanderätt till hus eller jord å landet blifwit på wiß tid eller på lifstid upplåten, hos Häradsrätten intecknas och inteckningen behörigen förnyas, för att, emot egande- eller inteckningsrätt, hwilken tillkommer annan, än den, som upplåtit, eller lika med honom förbunden är, hafwa bestånd. — 2 §. Har den, som å annan öfwerlåtit sin eganderätt till fast egendom å landet, derwid såsom undantag förbehållit sig nyttjanderätt till större eller mindre del af samma egendom, eller afkomst deraf, ege han säkerhet derför i den öfwerlåtna egendomen, med den förmånsrätt, allmänna Lagen i 11 Kap. 2 § J. B. obetald köpeskilling tillägger; men försummar han att, inom den i berörde lagrum utsatta tid, afhandlingen, hwari förmånerna betingade äro, för Häradsrätten uppwisa och i inteckning-protokollet intaga låta, eller att inteckningen derefter behörigen förnya, njute sedan ej bättre rätt, än för annat fordringsanspråk. — 3 §. I det bewis Rätten öfwer inteckningens bewiljande meddelar, warde införd, att inteckningen inom hwart tionde års slut bör förnyas, såwidt den skall fortfara att wara gällande. — 4 §. Dessa stadganden träda i werksamhet från och med näſtkommande

Juni månads början. I afseende på deßförinnan upprättad, men ej intecknad afhandling af ifrågawarande beskaffenhet, ware utan minskning af den rätt, densamma, efter hittills gällande lag, må kunna medföra, tid att inteckning söka till nästa års slut. — — —

Det alla etc.

Om inteckning, se widare **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857** och **d. 13 Sept. 1864**, ing. wid 10 § detta Kap., äfwensom 7 Kap. **R. B.**

Om företrädesrätt mellan sökande af inteckning för egande- och för nyttjanderätt, eller då den sistnämnda är upplåten åt twänne, se **K. Förordn. d. 19 Maj 1845** och **d. 8 Okt. 1861**, inf. under 4 Kap. 1 § denna Balk.

Att myndig mö får ingå städje- eller arrende-afhandlingar om sin fasta jord å landet, se **K. Förkl. d. 2 Mars 1802**, inf. wid 2 § detta Kap.

I särskildt mål, der — efter det Expeditionschefen L. F. H. å exekutiv auktion d. 31 Jan. 1867 inköpt egendomen Ellenhill, utmätt hos Smeden H. W., med rätt att egendomen genast tillträda, men arrendatorn å egendomen Smeden A. F., under åberopande af dels ett d. 14 Nov. 1865 upprättadt kontrakt, hwarigenom egendomen på arrende upplåtits för tiden till den 14 Mars 1871 emot en årlig afgift af 3,500 r:dr, och dels ett af H. W. d. 24 Mars 1866 utfärdadt qwitto å arrendeafgiften för tiden till d. 14 Mars 1868, wägrat att från egendomen afflytta förr än sistnämnde dag, då F. och afflyttat — L. F. H. efter stämning yrkat förpligtande för F. att utgifwa arrende för sista året med 3,500 r:dr jemte ränta derå, har Kongl. Maj:t, emedan F., som på grund af arrendekontraktet innehade egendomen innan densamma på utmätningsauktionen af L. F. H. inropades, enligt innehållet af 5 Kap. 8 § U. B. och 16 Kap. 15 § J. B., detta senare lagrum i hwad detsamma, äfwen efter utfärdandet af K. F. d. 13 Juni 1800, fortfarande gäller, icke warit pligtig att anmorledes än efter åtnjutande af laga fardag och således icke förr än d. 14 Mars 1868 afträda egendomen; ty och då F. förskottswis betalt arrendet för tiden till sistberörde dag och denna förskottsbetalning icke kunde frånkännas giltighet, ogillades det af L. F. H. wäckta käromål. **Kongl. Maj:ts Dom d. 24 Febr. 1870.**

16 §. Städjer någon hemman å landet, eller leger hus och gård i staden, till twänne; [behålle den, som först stadde eller legde], och egaren böte [sjette delen af första årets afrad eller lega], och skaffe den andra så god lägenhet igen, eller gälde honom sådan.

Stadgandet att den skall behålla, som först stadde eller legde, är ändradt genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845**, inf. under 4 Kap. 1 § denna Balk, och **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**, wid 10 § af detta Kap.

Om anstwaret, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§.

17 Kap.

Om afrad och afradsdag å landet, och hushyra i staden.

1 §. Rätter afradsdag är Thome dag före Jul: då skall bonde, ehwad jord han åbor, afrad utgifwa.

Genom **K. Kung. ang. förändring i hittills gällande stadganden i afseende på ordningen och sättet för winnande af skattemannarätt till hemman och lägenheter af krononatur d. 15 Dec. 1848** är stadgadt:

1:o Skattemannarätt icke allenast till kronoruthåll, säterier och bergsmanshemman, utan ock till andra sådana under åborätt upplåtna kronohemman och lägenheter, hwilkas åboer af Konungens Befallningshafwande antagas, och som, enligt hittills gällande föreskrifter, emot till staten ingående afgift, kunna till skatte köpas, må hädanefter utan föregången wärdering eller annan omgång än erläggande af den efter grundräntans kronowärde bestämda köpeskillingen, erhållas af den person, som derå innehar lagligen befästad besittningsrätt eller pröfwas wara dertill berättigad. — 2:o I enlighet härmed böra uträkningar öfwer beloppet af skatteköpeskillingen för hwarje med särskild åbo försedd så beskaffad kronolägenhet i landskontoret länswis uppgöras samt till Kammar-Kollegii granskning öfwerlemnas; hörande, sedan desse uträkningar, efter undergången sådan granskning, godkände eller rättade, blifwit till Konungens Befallninge-

hafwande återsände, särskild förteckning öfwer köpeskillingsbeloppen för lägenheter inom hwarje socken i länet utskrifwas och, lika med andra kungörelser, i sockenkyrkan uppläsas, samt, till widare upplysning och efterrättelse, der förwaras. — 3:o Då någon till skattelöps erhållande sig anmäler och tillika i landträntériet nedsätter erforderlig andel af skatteköpeskillingen, jemte den afgift till Wadstena krigsmanshuskassa, som af icke beruståde kronohemman wid skatteköp bör utgå, eger Konungens Befallningshafwande i länet att, efter behörig utredning, angående innehafwarens besittningsrätt och sedan densamma befunnits lagligen befästad, förordna om lägenhetens omföring i jordeboken från krono till skatte, och derom hos Kammar-Kollegium göra anmälan, hwarefter Konungens Befallningshafwandes resolution, som emot den för sådana wanliga lösen bör utfärdas men charteras såsom för skattebref nu är föreskrifwet, kommer att utgöra den handling, hwarmed skattemannarätten bestyrkes. — 4:o Då någon önskar anstånd med skatteköpeskillingens erläggande, fördelas betalningen deraf på det sätt, att hwad som motswarar ett års grundränta efter kronowärde genast erlägges, och sederniera ett lika belopp årligen intilldeß hela köpeskillingen blifwit godtgjord; börande hwad sålunda årligen, till betalning förfaller, i sammanhang med lägenhetens grundskatter i behörig ordning debiteras, uppbäras och redowisas samt, då lägenheten följaktligen skall derför answara, sådant uti resolutionen, angående skattemannarättigheten, intagas, och anteckning derom uti jordeboken jemwäl göras; samt — 5:o På lika sätt, som nu blifwit stadgadt, skall förfaras, om någon anmäler sig till skattelöps erhållande innan ofwanberörde uträkningar öfwer skatteköpeskillingsbeloppen blifwit fastställde; dock att, i sådant fall särskild uträkning öfwer skatteköpeskillingen för den lägenhet, hwarom fråga wäckes, bör uppgöras och i ofwan föreskrifne ordning pröfwas.

Det alla etc.

Jfr K. Br. om rättighet att till skatte köpa kronohemman i Lappmarken d. 15 Dec. 1848.

Angående försäljning till skatte af Danwiks hospitals hemman, se **K. Kung. d. 17 Maj 1861.** Angående försäljning till skatte af de så kallade Halländska kyrkohemmanen, se **K. Kung. d. 11 Sept. 1873.**

I K. Förordn. angående förändring af grundräntor och kronotionde d. 23 Juli 1869 meddelas:

Sedan Riksdagen anmält sitt beslut angående omsättning till penningar af grundräntepersedlar och kronotiondespannmål, sättet för utgörande deraf och indragning till statswerket af indelta och anordnade ränte- och tionde-anslag: ha Kongl. Maj:t, med gillande af hwad Riksdagen för deß del beslutat och till widare werkställighet deraf, samt med upphäfwande af K. Kung. den 11 Maj 1855 angående sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, förordnat:

§ 1. Mom. 1. Ränta af hemman och lägenheter, som nu är bestämd i wissa persedlar, att lösas efter markegångspris, så ock den kronotiondespannmål, hwilken nu likaledes efter sådant pris bör lösas, skall, ware sig att nämnda ränta och tionde är Kronan behållen eller för särskilda ändamål indelt och anordnad, omsättas i penningar efter beräkning af medelwärdet emellan 1834—1853 årens medelpris samt 1862 års medelmarkegångspris och med detta wärde framgent utgöras.

Mom. 2. Kronotionden, der den icke finnes wara för alltid fastställd, skall wid omsättningen beräknas till det mått och i de sädesslag, med hwilka den senast utgått, dock med rättighet för tiondetagare eller tiondegifware, som härmed icke åtnöjes, att inom 1870 års slut begära tiondesättning i laga ordning.

Mom. 3 Wid denna omsättning i penningar af ränta och kronotionde iakttages, att, med undwikande af brutna öretal, hwad, som öfwerstiger ett halft öre, uppföres till ett öre, och det, som är under eller till och med ett halft öre, uteslutes.

§ 2. Mom. 1. Indelta och anordnade räntor och tiondeanslag, med undantag af militie-, civil- och ecclesiastikboställens räntor samt af sådana, som äro påförde hemman och lägenheter, af hwilka något beswär i stället utgöres, indragas till statswerket emot ersättning medelst statsanslag i penningar.

Mom. 2. Dessa statsanslag skola, intilldess annorlunda blifwer förordnadt eller innehafware af ränte- och tiondeanslag förklarar sig nöjd med godtgörelse efter det i 1 § 1 mom. omförmälda medelwärde, utgå till belopp, motswarande de indelta och anordnade räntornas och tiondeanslagens wärden efter årligt medelmarkegångspris.

Mom. 3. Embets- och tjenstemän, hwilka, enligt fullmagter eller konstitutorial tillträdt indelt lön utan skyldighet att ingå på den genom Kongl. Kungörelsen af den 11 Maj 1855 widtagna förändring i sättet för grundräntors och kronotiondes utgörande, samt icke sedermera welat denssamma sig underkasta, skola, om icke de sjelfwa, derom hörde, annat medgifwa, af statswerket tillhandahållas deras indelta löner på lika sätt och wilkor, som de nu ega att dessamma af ränte- och tiondegifware bekomma.

§ 3. Mom. 1. Godtgörelse för sådana indragna räntor och tiondeanslag, som åtnjutas i och för fullgörande af något beswär eller äro anordnade till presterskapets aflöning eller till kyrkors underhåll, skall utbetalas wid uppbördsstämman i den ort, der hemmanet, hwilket besweret åligger, är beläget, lönen utgår eller kyrkomedlen upphäras.

Mom. 2. Ersättning för andra indragna räntor och tiondeanslag utanordnas från landträntériet i det län, inom hwilket räntan eller tionden utgöres, till löntagare med ena hälften inom den 15 Februari och med andra hälften inom den 15 Maj, och till öfriga innehafware af dylika anslag inom sistnämnda dag hwarje år.

§ 4. Innehafware af ränte- och tiondeanslag bibehållas wid hittills åtnjuten ersättning af statswerket för upphörandet af rättigheten så wäl att utfordra nämnda anslag in natura, som att af ränte- och tiondegifware uppbära forsellön, då lösen med penningar egt rum; och skall följaktligen sådan forsellönsersättning, beräknad till 8 öre riksmynt kubikfoten för räg eller korn och 6 öre samma mynt kubikfoten för hafre, årligen från landträntériet i länet utanordnas, för att ränte- och tiondetagare tillhandahållas i sammanhang med den godtgörelse, som till följd af ränte- och tiondeanslagens indragning till statswerket dem tillkommer.

§ 5. Der enskildt werks privilegier hindra genomförandet af ifrågawarande omsättning i penningar samt indragning till statswerket af indelt och anordnad räuta eller kronotionde, skall, i den mån förändringen ej kan ega rum, tillswidare och intilldeß hindret warder lagligen undanröjdt, förblifwa wid de stadganden, som i afseende på sådant werks rätt gälla.

§ 6. Wid skattläggningar, som ske efter år 1870, skola, jemte iakttagande af föreskriften i Kammar-Kollegii Kungörelse d. 1 Juni 1855, den åsatta persedelräntan och kronotionden omsättas i penningar efter det ofwanföre bestämda medelwärdet emellan 1834—1853 årens medelspris samt 1862 års medelmarkegångspris.

§ 7. Mom. 1. Hwad, som nu är wordet stadgadt, kommer att tillämpas wid utgörandet af 1871 års kronoräntor och tionde, samt derefter framgent.

Mom. 2. Detta skall jemwäl i allt wara gällande för presternas i jordeboken upptagna utlagor.

§ 8. Denna författning inwerkar icke på beskaffenheten eller utgörandet af de räntor, som med frälserätt egas, eller af sådan tionde, som åtföljer patronrättighet i wissa församlingar, eller under annan enskild eganderätt innehafwas.

§ 9. Mom 1. Konungens Befallningshafwande ega föranstalta, att af häradsskrifwarne behörigen upprättade uträkningar på den hwarje hemman eller lägenhet framgent åliggande ränta och kronotionde bliswa inom den 15 Oktober 1871 meddelade hwarje socken inom länet för de hemman och lägenheter, som inom socknen äro belägna.

Mom. 2. Öfwer beloppet af den hwar och en påförda förändrade ränta och kronotionde kunna beswär ega rum allt intilldeß att ny jordebok för länet blifwit behörigen granskad och slutligen fastställd; dock utan att hwad hittills är stadgadt för beswärs anförande öfwer hwarje särskildt års debetsedlar härigenom upphäfwes.

Det alla etc.

Huru ofwanstående föreskrifter skola werkställas, se **K. Kung. d. 5 Okt. 1871.** Jfr **K. Cirk. d. 19 Aug. 1870.**

Angående markegångspriſens bestämmande, se **K. Kung. d. 11 Maj 1855, K. Förkl. d. 24 Febr. 1860, K. Kung. d. 17 April 1868** och **d. 18 Aug. 1871.**

2 §. Nu twistas om afrad gulden är; wise det landbo med qwittobref eller witne. Gitter han ej; gifwe afrad ut.

3 §. Dör bonde, och hafwer afrad eller utlagor inne med sig; då

utmätes de förr än arf skiftes. Är han gäldbunden, och skall gods hans till utmätning gå; ege då alltid samma års afrad bättre rätt, än annan gäld. Står afrad inne för tre år, och wiser han som den hafwa bör, att han den ej förr få kunnat; njute då samma rätt och förmån. Är afrad för flera år obetald; hafwe ej annan förmån, än efter dom eller inteckning. Ware ock alltid skattejorden underpant för tre års ränta, framför alla dem, som sin fordran hafwa inteckna låtit, eller med dom wunnit.

Jfr 17 Kap. 6 § H. B.

Ridderskapet och adeln har ej med annat wilkor utpantnings- och förmånsrätt hos deras bönder och betjente för räntor och utskylder, än att fordringarne äro ostridiga, hwarföre de ej blott skola bewisa dem med tydlig bok och räkning, än ock, då kronans rätt derwid kommer i fråga, dem med ed bestyrka; i följd hwaraf kronofogden bör upptecknа och med qwarstad belägga så mycket af bondens och betjentens egendom, som swarar mot de obetalda utskylderna, utan hinder deraf om den för husbondens räkning förr wore qwarsatt, och deref husbonden wid nästa Ting ej ingifwer och bedigar sin räkning, bör fogden egendomen försälja; hwaremot, när frälseegaren fullgör hwad af honom fordras, räkningen och edgångsbewiset af kronofogden insändas till Landshöfdingen, som pröfwar hurnwida rättegång bör anställas. **K. Br. d. 21 Juni** och **Kamm. K. Kung. d. 24 Juli 1792.** — Om frälsejordegares utpantningsrätt i öfrigt, se anm. wid 1 Kap. 4 § U. B.

4 §. Går skattehemman till salu, och winner köparen derå laga fasta; hafwe den, som räntan eger, ingen talan å sjelfwa jorden, utan söke annan bondens egendom.

Jfr **K. Förordn. d. 13 Juni 1800,** inf. under 4 Kap. 1 § denna Balk.

5 §. Hushyra i staden betale gästen åtta dagar förr än legostämma ute är, eller warde den lagligen utsökt å hwarje hyrestid efter hwarannan; hafwe ock egaren magt, att hålla gästens gods qwar, till deß han rätt för sig gjort hafwer.

18 Kap.

Om den, som jord, hus, skog, watten eller wattenwerk af annan med wåld tager.

1 §. Hwar som tager med wåld, af den i handom hafwer, jord, hus, skog, watten eller wattenwerk, eller med någonhanda åtgärd för honom owyttigt gör, och will sig det egna; gälde åter skadan, och böte han, och alle de, som med honom i samma gerning warit, [fyratio daler] hwardera.

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 20 § och 15 Kap. 22, 24 §§.

Byggninga-Balk.

1 Kap.

Huru tomt till by skall läggas, och egor skiftas.

1 §. Wilja bönder bygga by af nyo; då skall så stor tomt dertill läggas, som ske kan och nödig pröfwas, att hwar gård, för eldswåda skull, kan ifrån annan bygd warda. Tomt skall delas till hwarje gård i byn, efter öre och örtug, pund och tunne ränta, eller hemmantal, allt som hwarje landsorts gamle sed är att mäta och räkna, eller framdeles stadgas kan. Den skall ock läggas i rätta solskifte, som är öster och wester, norr och söder, och om hwarje tomt särskilde rämärken sättas. Gata lägges af oskifto mellan hwarje tomt i by, efter ty, som lägenhet dertill är. Farwäg, till och ifrån, hafwe så den by, som för mindre ligger, som den för mera ligger.

I afseende på anläggning af nybyggen är särskildt stadgadt.

2 §. Hwar gård bör sin rätta och jemngoda lott i tomt hafwa. Är berg eller bäck i tomt, som skiftas skall, och kan berget brytas, eller brännas, och bäcken fyllas, eller de öfwerbyggas och nyttjas; gälle då för halft emot annan jord i tomt, och njute den, som sådant mehn i tomt får, två alnar af berg eller bäck för en. Kan intetdera nyttigt göras; ware det allt utom mätning, och låte hyamän i Häradsrättens dombok inteckna, huru dem emellan skift är.

3 §. Nu hafwer hwardera sin tomt i by fått, då deles till hwar och en deß lott i åker och äng, och alla tillegor, så af det bättre, som det sämre; [och ware tomt grunden till all delning och skifte i by, derefter alla andra egor delas skola.] Hwardera skall få sitt skifte, den ene efter den andra, som hans tomt ligger till i solskifte och wäderstreck, [och råde han, eller de, som största del i by ega, i huru många skiften åker och äng läggas må;] dock att hwar njuter jemngodt emot annan.

4 §. [Ingen hafwe wåld den by rifwa, som i rätta solskifte lagd är, utan alle jordegare derom åsämjas.] Klagar någon, ehwad han hafwer mer, eller mindre i by, att han fått mindre eller sämre lott, än han hafwa bör; söke laga syn derå, och jemke Domaren dem emellan

Jfr **K. Stadgan om skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866**, inf. i Bihanget.

2 Kap.

Huru å tomt skall byggas.

1 §. Tomt skall byggas till mangård och ladugård. I mangården skola wara stuga med förstuga och kammare, så ock gäststuga, der gården så stor är, källare, wisthus och sädesbod, redskapshus, och hemligt hus, port och lider. Tarfwar bonde flera hus; bygge sig till lägenhet det bästa han gitter. Ladugården bygges särskildt ifrån mangården,

och der skola wara stall, fähus, fårhus, och swinhus, med nödiga foderrum, så ock loge och lador, efter som gården är stor till. Badstuga eller mälthus [stall] ock byggas, så ock ria, der skog är, och de affides sättas. Ej må någon närmare till grannens tomt bygga, än att han till stöd eller stolperum en och en half aln å sin tomt lemnar.

Då badstuga och mälthus numera icke äro af behofwet owilkorligen påkallade wid kronohemman och boställen, har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af derom i lag och särskilda författningar meddelade föreskrifter, förordnat, att wid husesyn å kronohemman och boställen hädanefter skall pröfwas och afgöras, huruwida berörda hus derstädes må anses erforderliga eller icke. **K. Kung. d. 6 Nov. 1863.**

Om skattemans rätt, se **K. Förordn. d. 21 Febr. 1789,** §§ 2, 5, inf. wid 10 Kap. 8 § denna Balk.

2 §. Bygger någon annan till mehn; rifwe det upp, då han warder derom tillsagd. Gör han det ej; böte tre daler, och gälde skadan åter, då deröfwer klagas å Tinget.

3 §. Nu hafwer bonde byggt hus, efter ty, som sagdt är; då eger han dem wid magt hålla. Brister något i häfd eller byggnad; bättre och böte, som i 27 Kap. skils.

4 §. Rifwes eller brinner en gård i by, der bönder hwarannan för när byggt hafwa; då skola byamän för den gård utse annan tomt, jemngod och lika stor af oskifto, om lägenhet dertill är, och ligge den förra till byamark igen.

5 §. Nu will någon flytta och bygga å bys oskifta mark, eller swinwall, och lägga sin tomt i stället ut igen; stånde det till byamäns samtycke. Wägra de honom det; begäre han då skifte [å Tinget], och bygge sedan å sin lott; och lyde åker, äng, och andra egor i byn till den nya tomt, såsom de förr till den gamla legat hafwa.

Huru skifte skall sökas, se **K. Stadgan om skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866,** § 13, inf. i Bihanget.

3 Kap.

Om ödesby.

1 §. Är by öde, der flere hemman äro, och will en sitt upptaga, och de andre wilja ej bygga eller täppa med honom; nämne då Häradshöfding några af Nämnden, som dit fara, och lägga honom till så mycket af egorna, som emot deß hemman swarar, och bäst hägnas och häfdas kan.

Om hwad som bör iakttagas wid ödeslägenheters upptagande, se **K. Br. d. 16 Nov. 1752, K. Förordn. d. 24 Sept. 1766** m. fl. författningar.

2 §. Nu hafwer han sin del uppbrukat och afröjt i åker och äng, och wilja de andre sedan nyttja hwar sin egodel; bruke då upp och rödje, som han gjort. Och när de alle uppbrukat och bättrat sina delar som han; njute då genom skifte hwar sin lott i åker, äng och alla egor, som förr är sagdt. Tager någon annorledes del i by; böte, som i 10 Kap. urskils.

Jfr 10 Kap. 4 och 6 §§ denna Balk.

4 Kap.

Huru wägar och diken i by läggas skola, och hwad tillökning den njuta skall, som sin åker derwid får.

1 §. Farwäg till och ifrån by, så ock till åker och äng, kyrka och qwarn, bör läggas af oskifto, sex alnar bred, och deßutom två alnar å hwardera sidan till dike, om så tarfwas. Allmän landswäg skall wara tio alnar bred emellan diken; der landswäg redan tolf alnar bred är, warde den så wid magt hållen.

På de orter, der omöjligheten ligger i wägen och der det eljest onödigt pröfwas, må de mindre wägar, såsom by- och qwarnwägar, efter omständigheterne undantagas från den bredd, som lagen i detta Kap. förmär: börandes wederbörande, efter behörig skedd undersökning, lämpa denna bredd efter hwarje orts beskaffenhet, så att allmogen med onödigt och odrägligt beswär ej må betungas, och de wägfarande icke hindras i deras fortkomst. **K. Ref. d. 16 Mars 1739,** § 39. — Jfr 25 Kap. 1, 2 §§ denna Balk.

2 §. Afloppsdike bör läggas af oskift mark, fyra och en half aln bredt, två alnar djupt och en half aln på botten, eller mera, allt som nödigt är och lägenhet dertill finnes; och den sin åker derwid får, njute en aln till ren utom byamål. Samma lag ware, der wäg eller gärdesgård åker möter. Går wäg eller dike wid ängswall; der gifwes ingen tillökning. Tarfwar dike läggas emellan grannars åkrar; då gänge halft dike å hwarderas åker. Wid ändan för åker, dike hwar af sitt. **(K. Förordn. d. 27 Febr. 1858.)**

5 Kap.

Om laga wärn, täppning och hägnad.

1 §. Led och grind, der byawäg fram går, skola [af alla grannar] byggas och uppehållas. Led till egen åker eller äng må hwar för sig bygga och wårda.

Jfr **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** § 15, inf. i Bihanget.

Genom **K. Kung. ang. rätt att hafwa grind å allmän lands- eller häradswäg d. 11 Okt. 1861** har Kongl. Maj:t funnit godt att, angående rättigheten att hafwa grind å allmän lands- eller häradswäg, i nåder förordna:

Å allmän lands- eller häradswäg må, med undantag för de ställen, der sådan wäg af jernwäg eller kanalled korsas, grind hädanefter icke uppsättas, med mindre Konungens Befallningshafwande dertill lemnar tillstånd.

Wid de wägsyner, som hädanefter förrättas, böra förrättningsmännen tillse, huruwida å allmänna lands- eller häradswägar befintliga grindar, hwilka icke ingått i beräkning uti gällande hägnadsdelning, må utan synnerlig olägenhet för jordegare kunna utdömas, samt med förslag härom, upptagande sådana grindars läge jemte andra på frågans bedömande inwerkande förhållanden, till Konungens Befallningshafwande inkomma; hwarefter Konungens Befallningshafwande, sedan wederbörande, der sådant icke redan skett, blifwit hörda, och, om så nödigt pröfwas, ytterligare upplysningar blifwit inhemtade, ega förordna, att grind, som icke ingått i beräkning uti gällande hägnadsdelning eller eljest pröfwas wara för inegors fredande oundgängligen nödig, skall inom wiß lämplig tid borttagas, wid äfwentyr, att sådant eljest på grindegarens bekostnad genom kronobetjeningens försorg emot lega werkställes.

Med anledning deraf att, enligt 17 § af K. Förordn. d. 21 Dec. 1857, hägnads hållande i fredgildt stånd icke erfordras under alla tider af året, böra, med hänsigt till särskilda orters olika förhållanden, Konungens Befallningshafwande genom allmänna kungörelser bestämma hwilken tid af året de grindar

öfwer allmän lands- eller häradswäg, som tillåtas qwarstå, skola hållas öppna, samt för underlåtenhet att sådan föreskrift efterkomma utsätta viten af 5 till 20 R:dr.

Den, som med Konungens Befallningshafwandes i dessa frågor meddelade beslut är misnöjd, må deröfwer föra klagan i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet stadgad är.

Det alla etc.

2 §. Grannar, som ligga i byalag med hwarandra, [böra] stänga och hägna om de egor, som de tillsammans hafwa, hwar [efter sin egodel]. Will endera i by stänga något särskildt in, af sin lott, och det utan annans mehn ske kan, hålle den hägnad allena. Möter by annan by i åker och äng, och will den ene sitt ifrån annans skilja; [kan det ske utan hans förfång]; då gifwes honom witsord, som stänga will, [och gärde den by mer, som för mera ligger, och den mindre, som för mindre ligger. Möter skog, beteshage, eller utmark, åker eller äng; hålle den gården allena, som åker eller äng eger.]

Jfr K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857, §§ 1—20, inf. i Bihanget.

3 §. Gärdesgård bör stängas tät och fast, två alnar hög, och två alnar emellan hwart par stör; och hålle byamän hand deröfwer, att hwar så stänger, som nu sagdt är. Der gård af sten, eller annat, efter ortens lägenhet, göres, bör ock den wara så fast, att den ej lätteligen rifwas eller falla kan, och så hög och tät, att boskap och swin må hållas ute.

Genom K. Förordn. huru laggild stängsel bör wara beskaffad d. 31 Jan. 1815 meddelas:

Emedan allmänna lagen, då den i 5 Kap. 3 § Byggninga-Balken föreskrifwer, det gärdesgård bör stängas tät och fast 2 alnar hög och 2 alnar emellan hwart par stör, icke tillika annorlunda bestämmer, huru, der gård af sten eller annan stängsel efter ortens lägenhet göres, den bör wara beskaffad för att såsom laggild anses, än att den skall wara så fast, att den ej lätteligen rifwas eller falla kan, samt så hög och tät, att boskap och swin må hållas ute; har Kongl. Maj:t funnit nödwändigheten påkalla ett mera bestämdt stadgande härutinnan, till förekommande af twistigheter och osäkerhet, samt, med fästadt afseende derå, att alla brukliga hägnader i riket kunna innefattas inom fem allmänna klasser, nemligen: 1:o Stängsel af träd, gärdesgård, staket eller plank. — 2:o Stengärd, med eller utan gärdesgård eller wall ofwanpå. — 3:o Jordwall, med eller utan gärdesgård eller häck ofwanpå. — 4:o Wattengraf, och — 5:o Lefwande häck, förordnat: att då wid lagens föreskrift om gärdesgård bör förblifwa, skola alla öfriga stängsel af träd anses för laggilde, då de med samma höjd, ega samma fasthet, som wanlig gärdesgård; — att stengård af sprängd sten bör wara 2 alnar hög öfwer jordytan, men af kullerstenen [2½] alnar, samt att om derpå ställes gärdesgård, eller wall af torf lägges, bör den med muren tillsammans utgöra 2½ alnars höjd; — att jordwall bör ega en höjd af 2¾ alnar, antingen öfwer jordytan, eller, om dike finnes wid wallens kant, 2¾ alnar öfwer bottnen deraf, i hwilket fall dikets bredd ofwantill bör wara minst 3 alnar; och skulle gärdesgård på jordwall ställas, eller häck af taggige wäxter deruppå planteras, må den i höjden inberäknas; kommandes den i Malmöhus län brukliga stängsel af täng, uppå jordwall med diken, att under denna klass af hägnader inbegripas och med samma höjd såsom laggild anses; — att wattengraf eller dike . . . bör ega minst 1¼ alns djuplek, samt minst 3 alnars bredd upptill, och inwid grafwens ena kant en jordwall af 1½ alns höjd öfwer samma kant; samt — att lefwande häckar icke må för laggild stängsel anses, utan att ega den nödiga täthet och höjd, som blifwit för gärdesgård bestämde, hwarföre de ock böra, tilldeß de hunnit denna stadga, genom annan stängsel förstärkas. — I öfrigt må de flere stängningssätt, hwilka, efter tillgång af stängselämnen och andra lokala omständigheter, kunna i hwarje landsort wara anwändbara, för laggilde anses, enär de ega den höjd, som nu blifwit be-

ſtämd för hwarje hufwudklaß, hwartill de kunna hänföras; dock böra ſåwäl deſſe, ſom de här ofwan nämnde hägnader, i allt ega den bredd, faſthet och täthet, att de ej kunna af kreatur ſtötas omkull eller genomträngas; hwarföre ock ſå kallad rishag eller brottgård af ſammanhopade rishögar eller nedfällde oqwiſtade träd, ſom på några orter i riket ſkall ſåſom hägnad brukas, icke för laggild ſtängſel kan anſes. * * * Då fråga uppſtår om ſtängſel mellan grannar i by eller rågrannar, må en hwar ega nyttja det ſtängningsſätt af de nu gillade, ſom han kan finna för ſig wara lindrigaſt.

Det alla etc.

Gärdesgård af kullerſten behöfwer endaſt ega fulla 2 alnars höjd öfwer jordytan. **K. Br. d. 25 Juli** och **Kamm. K. Kung. d. 17 Okt. 1815.**

4 §. [När mark bar är, och käle ur jord; då bör om ſädesåker täppt wara, och hwar hafwa ſin gärd gild, när tiden inne är att ſå, ehwad det är höſt eller wår. Förſummar någon det; böte två öre för hwart par ſtör. Sker ſkada derigenom; gälde ock den åter. Ligger led eller grind neder; böte en daler. Äng bör förſta dag i Maj månad ſtängd wara. Ligger gård eller grind ſedan neder för äng; böte hälften mindre. Stänger eller bättrar han ej, då han af deß grannar derom tillſagd warder; böte dubbelt]. Nödgas hyamän ſtänga för den, ſom briſter; njute derföre wedergällning till fullo.

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 17, 22, inf. i Bihanget.

5 §. Äng och åker böra i hägn ſtå, [till deß hwardera bergad är; Ej må de förr till boſkaps bete uppgifwas, wid bot ſom i 9 Kap. ſägs].

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 17, 22, inf. i Bihanget.

6 §. Hafwer någon hö eller ſäd ute, ſedan hans grannar ſitt infört hafwa; då ega de ſäga honom till, att han ock förer ſitt in. Gitter han wiſa hinder och tröng; då må de ſå ſitt ej inſläppa, utan bjuden ſig till, att hjelpa honom, för ſkälig lön, berga och införa, eller hö i ſtack, och ſäd i dös ſätta, och derom ſtänga. Will han det icke, eller finnes ej nöd och trängmål; hafwe ſjelf den ſkada, ſom han å ſitt hö eller ſäd får af annans boſkap, ſedan honom ſå tillſagdt är. Säga de ej till, och ſkada af ſå deras ſker; fylle den upp, och böte, [ſom i 9 Kap. ſtadgas].

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 8, 9, 15 §§ och **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** § 21, inf. i Bihanget.

7 §. Står annan mans åker oſkuren i wägen för den, ſom ſin ſäd införa will; ſäge då honom till att undanſkära. Sker det ej; då må han, ſom införa will, den andras ſäd undanſkära, der ſkadan minſt är, i band binda, och ax undanhemta, och ſedan ſaklöſt der framåka. Är ock äng oſlagen, då ſkall i ſådant fall både ſlås och undanräffas. Far någon annorledes öfwer åker eller ängsteg; böte [en daler för hwar teg], och ſkadan åter.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §, 24 Kap. 11 §.

8 §. Den, ſom af ondſka och öfwerdåd, hugger ſönder, rifwer neder, eller förderfwar grind eller gärdesgård; gälde ſkadan, och böte [tio daler]. Bryter eller rifwer han annorledes; böte [tre daler. Kaſtar man ſtång ned af annans gärdesgård; böte för hwar ſtång en mark. Hugger man ſtör af, ſå att gård deraf mehn får; böte för hwart par en daler, och ſkadan åter]. Stjäl någon bort gärdesgård;

gånge derom, som i [Mißgernings Balken] stadgas. [Ware ock allt i tweböte, den tid om åker och äng täppt wara bör].

Huru denna § blifwit ändrad, se **K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857**, § 21, inf. i Bihanget, äfwensom **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §, 20 Kap. 3, 18 §§, 24 Kap. 10, 15 §§.

6 Kap.

Huru åker och äng skola häfdas och ökas, gärdesgårdar stängas, och diken gräfwas.

1 §. Bonde bör sin åker wäl häfda och göda, ängar rödja och wärda. Ware ock skyldig, der så lägenhet är, och skog eller betesmark ej skadas, att efter hand upptaga och rödja till åker eller äng så mycket, som wäl häfdas och brukas kan, eller böte, som i 27 Kap. sägs.

Om skattemans rätt, se **K. Förordn. d. 21 Febr. 1789**, §§ 2, 5, inf. wid 10 Kap. 8 § denna Balk.

Ingen innehafware eller arrendator af kungsgård eller boställe ware tillåtet, att af så kallad skåhackning och bränning af torf å ängsmark i annan ordning, wid answar, såsom för wanhäfd, sig begagna, än sedan Konungens Befallningshafwande pröfwat sådant utan skada kunna ske; dock kommer under detta stadgande icke att inbegripas cuppodlade, från moßwall icke befriade, samt till fruktbarhet således icke beredde kärr och mossar. **K. Br. d. 8 Maj** samt **Krigs- och Kamm. K. Kung. d. 5 Juli 1821.**

Enär någon prestgårds- eller kronoboställs-innehafware gör å boställets mycket oländige utmark någon ansenlig förbättring, så förunnas honom nyttjanderätten dertill i 24 år, hwarom se **K. Förkl. d. 17 Juli 1747** och **K. Förkl. d. 12 Aug. 1752**, § 4, hwilken senare utsträcker frihetsåren till 40 à 50 år. Då en boställsinnehafware will uppodla ödeland, mossar och kärr, emot åtnjutande af nämnde frihetsår, bör sådant förut, och innan någon odling börjas, hos Konungens Befallningshafwande anmälas, och det till odling uppgifna stället af wederbörande skådas och undersökas, samt af landtmätare mätas och beskrifwas i närwaro af wederbörande fullmäktig, och derwid odlingskostnadsförslag, samt tiden för odlingens fullbordande och frihetsåren af synemännen föreslås; hwarefter syneinstrumentet, jemte landtmätarens affattning och beskrifning, insändes till Konungens Befallningshafwande, som då eger att, gemensamt med regementschefen, om uppodling af oländig mark sökes å militieboställe, och om sådant eger rum å prestbord, sedan Konsistorii utlåtande blifwit inhemtadt, men i annat fall ensam, resolvera öfwer ansökningen, samt fastställa så wäl frihetsåren som besittningstiden; börande Konungens Befallningshafwande, till närmare pröfning, insända deß och regementschefens gemensamma utlåtande till Arméförwaltningen, då målet rörer militie-boställen, samt till Kammar-Kollegium sitt särskilda utslag, då frågan angår andra boställen. **K. Br. d. 15 Juli** samt **Krigs- och Kamm. K. Kung. d. 6 Sept. 1803**, hwarmed jfr **K. Br. d. 28 Maj 1830**, **K. Br. d. 16 Febr.** samt **Krigs-K. Kung. d. 8 Maj 1838**, **K. Instr. d. 26 Sept. 1865**. — För öfrigt bewiljas inga frihetsår för uppodlingar å boställens inhägnade, till sodertägt eller mulbete begagnade egor. **K. Br. d. 28 Maj 1830**. — Angående uppodlingar å dragon- och soldat-torp är förordnadt, att då en soldat eller dragon erhåller tillstånd af rusthållaren eller roteintresseuterna att på utmarken göra någon uppodling, bör deras öfwerenskommelse, uti någon officerares eller kronobetjents närwaro och under deras bewittnande, skriftligen författas, samt derefter uti Härads-Rättens protokoll intagas, och af Konungens Befallningshafwande fastställas. Fullgör knekten sedan allt hwad honom ålegat, och han för ålderdom efter 25 till 30 års tjenstgöring eller för derunder åkommen sjuklighet undsår afsked, må han i sin öfriga lifstid och äfwen hustru efter honom, så länge hon enka sitter, derwid bibehållas, hwarefter samma uppodling, utan ersättning, hemmanet åter tillfaller; men warder han genom eget förwållande ur tjensten förafskedad eller inom föreskrifne tid genom döden afgår, är han eller hans enka endast berättigad till ersättning för

uppodlingskostnaden efter mätismanna ordom, då den uppodlade marken efter åtnjuten fardag afträdes. **K. Br. d. 11 Juli 1780.**

Se widare 10 Kap. 4 § denna Balk, med anm., äfwensom **K. Förordn. ang. dispositionsrätten öfwer skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hwilka hädanefter från kronan upplåtas, eller af sådana äldre nybyggen, för hwilka föreskrifna byggnads- och odlingsskyldigheter icke blifwit behörigen fullgjorda d. 29 Juni 1866.**

2 §. Alle i by skola hålla afslopps och flodiken efter deras egor. Nytt dike skall den, som tarfwar, för sin åker årligen gräfwa minst fyratio fannar, eller upprensa åttatio fannar gammalt dike; afloppsdike så djupt och bredt, som förr sagdt är, och slärdiken sex qwarter breda ofwan, tre qwarter på botten och en aln djupa. Gräfwe ock utlopp genom ren ned till dike, för hwarje skiljofåra i åker, der så behöfwes. Gör han det ej; böte, som i 27 Kap. urskils.

Boställshafware samt arrendatorer och åboer å kronans och allmänna inrättningars jordegendomar få anwända det dikningssätt, som de finna för jorden lämpligast; ankommande på Synerätt att, deresi den nyttjade methoden befinnes icke wara ändamålsenlig, deruti föreskrifwa nödig rättelse. **K. Kung. d. 2 Sept. 1859.** Dock är den, som begagnat grunddikning på kronans jord, icke berättigad att, efter besittningstidens slut, fordra godtgörelse för någon del af anläggningskostnaden. **K. Br. d. 2 Sept. 1859.**

3 §. Nu ligga grannars åkrar wid hwarandra; hafwe då halft dike hwardera. Möta bys diken annan bys diken; gräfwe hwar upp för sig genom sina egor, eller böte twå daler, och fylle sådan. Lägger man dike genom sitt gärde eller äng, och möter annan bys äng, hjordawall, eller annan byamark; der må den by ej hindra wattnets afslopp. Kan det ej föras af utan dike, och åsämjer dem ej, hwilken dika skall; lägge Domaren dem emellan, som nyttigt och nödigt pröfwas.

4 §. Hwarje år skall ock, der så tarfwas, femtio fannar ny gärdesgård upprättas, och de gamle alle wid magt hållas, så gilde som i 5 Kap. stadgadt är.

7 Kap.

Huru humlegård skall läggas och uppehållas.

1 §. [Alle hemman böra humlegård hafwa, och lägge bonde goda rötter till fyratio stänger hwart år, till deß de blifwa twåhundrade wid helt hemman. Sker det ej; böte för hwart år en daler, och lägge ändå som sagdt är, utan det pröfwas, att humlegård der ej läggas, eller uppehållas kan.]

2 §. [Länsman kåre å höste Ting till den, som humlegård således ej lagt hafwer, och uttage böterna innan Thome dag. Försummar det Länsman; gifwe sjelf de böter ut.]

3 §. [Finner bonde för sig humlegård till twåhundrade stänger; hålle den wid magt, och öke, der han gitter. Låter han humlegården förfalla: böte en daler för hwarje fyratio stänger. Lägger han den alldeles öde; böte tio daler, och rätte humlegård upp igen.]

Detta Kapitel är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 20 Nov. 1860.**

8 Kap.

Om åwerkan i åker och äng.

1 §. Skär eller slår någon in på sin grannes åker eller ängs-

teg; gälde åter säd mot säd, och hö mot hö; böte ock för åwerkan [å hwarje teg en daler].

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 1, 15 §§.

Gör någon sig wäg öfwer annans åker eller äng, se 25 Kap. 9 § denna Balk. — Står ofituren säd i wägen för den, som will införa sin, se 5 Kap. 7 § denna Balk.

2 §. Sår någon å annans åkerskifte; tage han grödan, som skiftet eger. Bergar han som sådde; böte [en daler], och gifwe ut det han infört hafwer.

Jfr **Straff-Lag.** 25 Kap. 1, 15 §§.

3 §. Intager någon sin grannes egodel och skifte; böte [tre daler], och bryte sjelf upp. Bryter han ej upp, då han derom warnad blifwer; [ligge det i tweböte]. Intager han annans del med sjelfwa rämärket; böte [sex daler], och bryte sammaledes sjelf upp, [eller böte dubbelt.] Hafwer han rämärket wridit, ändrat, bortagit, eller höljt; [plikte som sagdt är i Jorda Balkens 13 Kap.]

Jfr **Straff-Lag.** 12 Kap. 11, 21 §§, 19 Kap. 20 §, 24 Kap. 1, 15 §§.

4 §. Kastar någon i annans åker, landhafra, snarbindel, skärfrö, eller annat hwad det helst är, att ogräs deraf wäxa må; [ware ärelös], rätte upp all skada, och [böte femtio daler för hwar åker], som han så förderfwa welat: orkar han ej sådan fylla; [tjene den af med arbete].

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 § och **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** §§ 6, 15.

5 §. Landbo må ej låta annan nyttja och bruka något af gårdens egor, wid bot [tio daler], utan jordegaren gifwer der lof till.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 7, 15 §§.

9 Kap.

Huru skada skall gäldas, som få gör i annans egor, så ock huru få intagas må.

1 §. Finner någon annan mans få i sin åker, äng, hage eller ö; då må han det intaga. Wet han hwilken det få eger; låte honom derom strax tillsäga, och kalle twå eller flera goda män af sina grannar, att syna och mäta skadan, och löse den, som få eger, det derefter ut. Nöjes man ej åt det wärde, som å skadan satt är; [kalle då twenne Nämndemän, som den mäta, och] döme sedan Rätten wid Tinget derom, der de ej åsämjas. Wet ej den, som få intog, hwilken det eger; lyse det strax upp för sina grannar, och låte skadan syna, [som sagdt är]. Weta ej grannar egaren; lyse då upp för socknemännen å nästa Kyrkodag. Gör han det ej; [böte en daler för hwart dygn, han det få innehåller]. Wärde ock den få, som intagit hafwer, till deß så lyst och tillsagdt är; sedan hafwe han wäld det nyttja och bruka, men ej illa medfara.

Jfr **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 24—26, 28, 32, 33, inf. i Bihanget.

2 §. Nu kommer den få eger, och bjuder rätt för skadan, efter ty, som mätismän säga: will den, som intog, det ej utgifwa: sätte då med witnen så många penningar, som skadan är mäten till, eller full pant eller borgen derföre, hos någon af hans grannar, Nämndeman

eller fjerdingsman, och kräfwe få sitt ut med samma witnen. Nekas det honom ändå; lite Kronofogde eller Länsman till, [och böte han, som gwarhåller, en daler för hwart dygn], och skadan åter. Twistas om det få lagligen intaget är, och gitter ej den, som inwräkt, med witnen, andra skäl, eller sjelf fins ed wisa, att han det få der funnit och intagit, som sagdt är; böte [sammaledes], och gälde skadan åter.

Jfr. **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 26—29, 31, 34, inf. i Bihanget.

3 §. Nu finnes, att det få gått in genom annans ogilda gärdesgård, eller grind; [gifwe han få löst, som intog, och den gärdesgård eller grind uppehålla borde, gälde skadan genast, och böte, som i 5 Kap. sagdt är].

Jfr. **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 30, 34, inf. i Bihanget.

4 §. Hwar som hemligen borttager sitt få, som af annan är intaget, hwad få det helst är, [böte tre daler]: Gör han det med wåld eller rån; plikte som stils i [Mißgernings Balken].

Jfr. **Straff-Lag.** 10 Kap. 20 §, 21 Kap. 1, 10 §§, 22 Kap. 13, 21 §§.

5 §. Bryter någon gärdesgård eller led neder, och sker skada derigenom af få; böte [som i 5 Kap. sagdt är], och gälde skadan åter. Far någon genom led eller grind, och den icke stänger efter sig; böte en daler; ändå att ingen skada sker.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 10, 15 §§.

6 §. Hwilken som med wilja släpper sin boskap i annans obergade åker, eller oslagna äng; böte [för häst och gammalt nöt, eller swin tre mark, för ungnöt, get eller får tolf öre, för kid, kalf eller lam fyra öre], och skadan åter. Tjudrar man der häst eller annat få; [ware lag samma]. Är grödan afbergad, eller sker detta i beteshage; [ware bot hälften mindre.] Låter någon drifwa och walla sitt få å annans enskilda skog eller mark; [böte fjerdeparten]. Drifwer wallhjon in få; böte [efter ty, som här sagdt är].

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 8, 15 §§ och **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** § 21, inf. i Bihanget.

7 §. Släpper någon i byalag sitt få, ett eller flera, i gärde, äng, hagar eller öar, förr än rätter tid är, och grannar derom ense äro; [böte fjerdung emot det, som i 6 § sagdt är], och hafwe grannar magt, att drifwa det ut.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 8, 15 §§ och **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** § 21 inf. i Bihanget.

8 §. Hwar som eger okynnes eller otamt få, det gild gärdesgård bryter, eller flöjer öfwer, och skada gör i åker eller äng; gälde skadan åter. Wiste han, att det få sådan owana hade, eller warder han derom tillsagd, och det ändå ej wårdar, eller fängsel derå lägger; [böte en daler: sker det annan gång eller flera; böte dubbelt], och hwarje gång skadan åter.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 9, 15 §§ och **K. Förordn. om egors fredande** m. m. **d. 21 Dec. 1857,** §§ 21, 23, inf. i Bihanget.

10 Kap.

Hurn bys oskifte egor i skog och mark må nyttjas eller intagas; så ock om åwerkan å oskift, eller annan mans skog och mark.

1 §. I oskift skog och mark må alle jordegare i by taga torf, näfwer, wed, timmer, gärdsel, löf och annat, som till hus och gård tarfwas, men ej föra det af bole, eller åt annan sälja eller upplåta. Hwar som häremot gör; böte [för timmer eller sågstock sexton öre, för hwart laß af det andra sexton öre, och för mans börda fyra öre], betale ock deßutan till de andra jordegare så mycket, som på deras del af wärdet löper. Eger man jord i twänne byar; nyttje ej den ena byns oskifta skog eller mark till annan by, [wid samma bot]. Säljer någon af bys oskifta egor och mark, sedan skifte lagligen begärdt är; böte, [som sägs i 5 §].

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 3, 4, 6, 15 §§ och **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, inf. i Bihanget.

Den Kammar-Kollegium tillhörande befattning med skogshushållningsärenden skall hädanefter af Skogsstyrelsen utöfwas. **K. B. d. 29 Juni 1866.** Jfr. **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869.**

Är skog oskiftad grannar eller byar emellan, hafwe den witsord, som skifta will och sin lott från de andre skilja; och skall delningskostnaden emellan grannar uti en och samma by utgå och godtgöras efter öre och örtug, eller annat gängse byamål; men åter särskilde hemman emellan efter hemmantalet beräknas. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 20. — Äro jordegare, som hafwa oskift skog, alla frälse eller alla skatte, eller råda deruti frälse och skatte tillsammans hwar med annan, ega de wäl sins emellan öfwerenskomma om skogens nyttjande, så till husbehof som afsalu; men utan sådan enhällig öfwerenskommelse må ej af oskift skog något af bole föras eller åt annan säljas och upplåtas, wid bot, som för åwerkan å andras enskilde egor framdeles utsättes, och ersättning till de andre delegarne. Lag samma ware om den, som eger jord i twänne byar, och den ena oskiftade byns skog till annan by nyttjar. Ib. § 21. — Gör frälse- eller skatteman afsalu af oskift skog, deri Kronan eller boställe del hafwer, utan att förut hafwa sin tillämnade försäljning hos Konungens Befallningshafwande anmält, och lof dertill erhållit; ware derföre enahanda bot, som i förra § utsatt är, ehwad kronobonden eller boställsinnehafwaren dertill samtyckt eller icke. Ib. § 22.

2 §. Torf må ej skäras å oskift mark, som till äng tjenar, wid bot, [som i 1 § sagdt är]. Ej må ock träd fällas, eller topphuggas till löf och näfwer, utan flås och qwistas.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 6, 15 §§.

Ej må bark tagas till färgerier, garfwerier eller tjärudalars betäckning eller andra behof, af andre trän, än de, som blifwa för nyttige behof lofligen fällde, wid plikt för hwarje bättre träd som stadas, efter ty om katande sagdt är. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 52.

3 §. Masteträd må ingen hugga på Kronoegor, utan Konungens Befallningshafwandes lof. Gör det någon; betale deß wärde, och böte [femtio daler]. Finnes masteträd på skattejord; det må ej huggas eller säljas, förr än det Kronan hembudet är, [wid samma bot].

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 3, 7 §§.

Jfr. **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, inf. i Bihanget.

Masteträd bör minst wara af sjutio fots längd, tjugufyra tums tjocklek, tolf fot ifrån roten i stora och sexton tum i lilla ändan, utan röte och skadliga qwistar, jemwäl ock af rät wäxt. — Mastespiror äro de, som innehålla i det minsta sextio fots längd, sexton tum i stora samt elfwa tum i lilla ändan, och

äro rakwärte. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 39. — Å frälsegrund höra master och spiror jordegaren till. Ib. § 40. — Masteträd och spiror å skattejord må jordegaren utan hembud ej fälla; wid sådane hembud, som böra till Konungens Befallningshafwande göras, åligger skattemannen att uppgifwa trädets beskaffenhet och stället der det wäxer. Ib. § 41. — Å kronohemman äro master och spiror kronan tillhörige; ej må krono-åbo sådane storwerksträd utan Konungens Befallningshafwandes dertill, efter förd brefwexling med Förwaltningen af Sjö-Ärendena, gifne lof och tillstånd fälla. — Enär masteträd eller mastespiror å kronohemmans egor för Kronans behof fällas, will Kongl. Maj:t i nåder för sådane träd bestå åboen hälften af deras wärde. Ib. § 42. — Å allmänningar, kronoskogar och boställsegor må ej någon utan wederbörligt lof och tillstånd fälla storwerksträd wid åwerkans bot. — Hwad som tarfwas ifrån rekognitions- och egne skattehemmans skogar af storwerksträd till grufwe-, hytte-, bruks- och bergwerks-byggnader, det må innehafwaren deraf, utan utsyning eller tillstånds sökande, till werkets behof fälla. Säljer han, eller annorledes anwänder från rekognitionsskogen storwerksträd, böte som för åwerkan. Ib. § 43. — Fäller, säljer eller annorledes upplåter skatteman å skattejord storwerksträd, utan att sådant träd förut hembjuda, böte, som hade annan å hans skattejord sådan åwerkan gjort, [efter hwad 63 § i denna Förordning derom förmär;] syrer, bläcker, eller annorledes skadar och förderfwar han sådant träd, ware derföre lika bot. — Lag samma ware om kronobonde och boställshafware utan Konungens Befallningshafwandes tillstånd sådant träd å sitt åboende hemman och boställe fäller, eller andra upplåter, eller ock detsamma genom syrande eller bläckning eller annorledes förderfwar och onyttigt gör; ersätte han ock deßutom trädets wärde. Ib. § 44.

Egare af kronoskattehemman, beruftade säterier och stadsjord af kronoskattenatur må genom lösen förwärfwa egande- och oinskränkt dispositionsrätt, ej mindre till den ekskog, som framdeles, af sig sjelf eller i följd af werkställde **planteringar, kan å hans jord uppwexa, än ock till den derå nu befintliga ekskog. K. Förordn. d. 28 Okt. 1830,** § 1. — I lösen för rättigheten, att **disponera den framdeles uppwexande ekskogen, skall, för hwarje helt hemman af ofwannämnde natur och, i proportion för mindre hemmansdelar, deribland äfwen inberäknade sådane kronoskatte-lägenheter, som, ehuru till hemmantal icke uppskattade, likwäl anses motswara ett sextondedels mantal, erläggas tjugofyra skillingar banko samt tillika särskild lösen såsom här nedanföre bestämmes för nu wexande ekskog, der den finnes, och i hwilket fall lösningen af den förra rättigheten icke kan skiljas från den senare eller twärtom.** Ib. § 2. — **Förstnämnde, efter hemmantalet utgående lösen för den framdeles uppwexande ekskogen skall för hwarje särskild hemman eller hemmansdel på en gång i Landtränteriet insättas, och bewis deröfwer tagas i Landskontoret.** Ib. § 3. — **Wid alla hädanefter ifrågakommande skatteköp om kronan tillhörige hemman och lägenheter i de orter, der ekskog wexer, skall, utom skatteköpeskillingen för sjelfwa jorden, erläggas särskild lösen såwäl för den befintliga ekskogen som för rättigheten att disponera den framdeles wexande.** Ib. § 8. — **Uti den efter hemmantalet utgående lösen af tjugofyra skillingar banko efter helt mantal, är lösen jemwäl inbegripen för de å skattehemmanets egor nu befintlige eller framdeles uppwexande maste- och storwerksträd, hwartill jordegaren således, genom berörde afgift, förwärfwat sig lika oinskränkt egande- och dispositionsrätt, som öfwer ekskogen,** Ib. § 9. — Omförmälda lösen beräknas efter förmedladt mantal. **K. Br. d. 30 April och Kamm. K. Cirk. d. 16 Juni 1831.**

Jfr. K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869, § 5, samt **K. Br. d. 8 Maj 1868 och d. 9 Dec. 1870.**

4 §. Will jordegare i by intaga något det oskift är; säge då alla byamän till. Wilja de ej stänga och häfda med honom; söke då [Rätten] om laga skifte, och njute hwar sin del i allt, som skiftas kan. Hwar som annorlunda intager och nyttjar; hafwe förwerkat sitt arbete och det årets gröda till de andra jordegare, och böte [fem daler] för det han så intagit och häfdat hafwer. [Samma] lag ware, der skog och mark ligger odeld flera byar emellan.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 6, 15 §§.

Huru laga skifte skall sökas m. m., se **K. Stadgan om skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866**, Kap. 2, inf. i Bihanget.

Uti oskift mark, der tillfällen till uppodlingar gifwas, skall den ena grannen icke hindra den andra att anlägga torp, då lika goda lägenheter i jemförelse med hwars och ens skattetal kunna wara att tillgå; äfwensom ock nybyggen i oskift mark få anläggas, om delegare sätta sig emot och hindra uppodlingen. **K. Förordn. d 8 Mars 1770.** — Såwäl å kronans oafwittrade skogar i Kopparbergs län och de Norrländska länen, som äfwen å sådana öfwerloppsmarker i nämnda län, hwilka befunnits till kronoparkers bildande otjenliga, må nybyggen, om dertill lämpliga lägenheter finnas, hädanefter åt hugade odlare upplåtas, under behörigt iakttagande derwid af hwad angående sådana upplåtelser redan är eller framdeles kan warda stadgadt. **K. K. d. 29 Juni 1886.**

Om nybyggen i Wester- och Norrbottens läns Lappmarker, se **K. Stadgan om afwittring** derstädes **d. 30 Maj 1873.**

Om uppodlingar i öfrigt, se de under 6 Kap. 1 § denna Balk anmärkta författningar.

5 §. Tager någon torf, näfwer, löf, bast, eller hugger wed, gärdsel, stör, timmer, eller hwad det helst är, å den bys egor, deri han sjelf ingen del hafwer, eller å annans afdelta och enskilda skog i den by han del eger; betale wärdet för det han tagit, och böte [dubbelt emot det som i 1 § sagdt är. Hafwe ock Domaren magt, der sådan åwerkan oftare sker, utom dessa böter, wite förelägga.] Gör någon sådan åwerkan i Konungens parker och djurgårdar; böte [för hwart masteträd hundrade daler, för annat stort träd tio daler,] och betale deßutom wärdet; [och ware bot för det andra, som här ofwan nämndt är, fyradubbel,] Konungens enfak.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag. 24 Kap. 3, 4, 15 §§ och K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 3. — Jfr. 13 Kap. 2 § denna Balk.

6 §. Kärer någon till annan för intagor, eller annan åwerkan, och den, som käres till, säger att de egor komma honom till; pröfwe Rätten först om käranden den skog och mark då brukat och innehaft, och der sådant ljusligen finnes, lägge han, som åwerkan gjorde, det ut, som han ingärdat, och återställe hwad han tagit hafwer, böte ock [som förr sagdt är]. Finnes det ej; då skall det, som twistas om, i qwarstad sättas, och wid wite förbjudas. Sedan skilje domaren dem emellan om eganderätten. Tappar han saken, som åwerkan gjorde; böte för wåld, eller åwerkan, allt som målet är till.

Jfr 16 Kap. 3 § denna Balk.

7 §. Landbo, eller den annans jord brukar, hafwe ej wåld att sälja timmer, wed, gärdsel eller annat sådant af gårdens egor, utan han hafwer der jordegarens lof till. Gör han det, eller tillåter han annan det göra; böten både, [som i 5 § sagdt är].

Jfr **Straff-Lag. 24 Kap. 7, 15 §§.**

Jfr **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 19, inf. wid 8 § detta Kap

8 §. Skattebonde må nyttja sin enskilda skog till hustarf och salu; dock det så sparsamt, att skogen ej utödes, och hemmanet förderfwas. Ware ock skyldig, att först taga windfällen, torra träd, qwistar och stubbar till wedbrand, innan friske träd dertill fällas. Finnes skattebonde sin frihet mißbruka; böte tio daler. Den räntan af hemmanet eger, hafwe der inseende å.

I K. Förordn. om kronohemmans försäljande till skatte, samt de förmåner och wilkor, hwarunder skattehemman hädanefter skola innehafwas d. 21 Febr. 1789 meddelas:

Ehuru ifrån de första tider, då Swenska hushållningen begynte winna någon ordning, det warit allmogens rättighet att till skatte köpa kronohemman, har likwäl, genom de i senare tider widtagna författningar och gjorda inskränkningar, allmogen ifrån åtnjutande af slik förmån dels till wissa delar, dels alldeles blifwit utesluten. — I anseende härtill — — — har Kongl. Maj:t welat till framtida efterlefnad förordna om kronohemmans försäljande till skatte, samt några förmåner och wilkor, hwarunder skattehemman hädanefter skola innehafwas, såsom följer: — 1 §. Till beständig efterföljd will Kongl. Maj:t härmedelst uppliswa och förnya Förordningen d. 19 Sept. 1723, huru med de hemman och kronolägenheter, som till skatte försäljas, skall förhållas, såsom wore denna författning, både i hwad angår hwilka hemman kunna till skatte försäljas eller icke, som ock sättet huru försäljningen bör begäras och dermed widare förfaras, här ord ifrån ord införd. — 2 §. Alle skattemän, ehwad de innehafwa hemman, som redan ifrån Kongl. Maj:t och Kronan äro försålde, eller hädanefter kunna försäljas, eller ock urgamla skattehemman, ega öfwer skattehemmanet och deß genom laga refning och rågång fastställde hyamål, både uti in- och utegor, samt skog och mark, med derå warande fiske, jagt och djurfång, uti allt lika orubbelig egande och lika fri dispositionsrätt, som frälseman öfwer frälsehemman, enligt privilegier, lag och författningar; dock att derifrån undantages de för Kongl. Maj:ts och Kronans behof tjenlige ek-, [bok-] och masteträd, hwarmed efter förra författningarne bör förfaras. (Jfr **K. Förordn. d. 28 Okt. 1830,** inf. wid 3 § detta Kap. och **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 32, inf. wid 13 Kap. 1 § denna Balk). — 3 §. Då kronoskatte-hemman hädanefter försäljas utom börd, må hwarken af köparen eller genom domarens åtgärd, såsom hittills skett, hembud deraf till Kongl. Maj:t och Kronan göras. — 4 §. Enär egare af skattehemman, det ware kronoskatte eller frälseskatte, ej mägtat betala tre års räntor, skall hemmanet likwäl icke förty anses för skattewrak, utan med utsökningen af räntan så förhållas, som angående försäljning af gäldbunden mans egendom i allmänhet är stadgadt. — 5 §. Egare af skattefrälsehemman må njuta lika fullkomlig, fri och obehindrad egande- och dispositionsrätt öfwer sitt skattefrälsehemman, som uti 2 § om skatte i allmänhet är sagdt. Är räntan kommen ifrån Kongl. Maj:t och Kronan uti frälsemanna hand, genom byte, köp eller annat laga fång, ware då om räntans utgörande till frälseman lag samma, som om kronoskattehemman är fastställdt. Är åter frälseskatte-egenskapen så tillkommen, att ofrälse man, genom köp eller annan afhandling, förwärfwat sig eganderätten af frälsehemmanet, med eller utan beting om räntans innehafwande eller utgörande, till särskildt belopp, då förhålles uti ewärdeliga tider derutinnan, efter de emellan kontrahenterna slutne aftal och afhandlingar, hwilka, efter ordalydelsen, utan någon rubbning eller förtydning skola blifwa beständande; men säljas slika hemman utan börd, så hembjudas de till den, som räntan eger, efter lag. — 6 §. Kongl. Maj:t will ock härmed nådeligen försäkra alla åboer å kronohemman, att så länge de till hus och jord wäl och förswarligen häfda deras åboende hemman, de och deras barn skola derå odrifne sitta man efter man uti den ordning, som Kongl. Maj:t särskildt i nåder stadgat; och skall en sådan åbo för andra ega företrädesrätt, att sitt åboende hemman till skatte köpa, på sätt här ofwantill utsatt finnes. — 7 §. [Bergsmanshemman skola enligt äldre författningar, icke egas eller besittas af andre än bergsmän; så länge de bruksrörelsen widmagt- och underhålla]. (**Jfr anm. wid 4 Kap. 1 § J. B.**)

Och emedan ofwannämnde punkter ofelbart lända till rikets skattemäns och allmogens werkliga och waraktiga gagn och förmån; ty bjuder och befaller Kongl. Maj:t af Kongl. magt och myndighet att skattemän och menige allmogen wid dessa ofwannämnda fri- och rättigheter skola utan inträng eller förtydning nu och alltid framgent bibehållas.

Det alla etc.

Ridderskapet och Adeln eger att nyttja enskild och afwittrad skog å frälsejord, såsom de dem i nåder förunde privilegier innehålla. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 17. — Så må ock skatteman nyttja sin enskilda lagligen afröjsade eller afwittrade skog och mark med den fulla egande och dispositionsrätt, som Kongl. Maj:ts Förordning af d. 21 Febr. 1789 honom tillägger: egande han derå anlägga nya torp och göra alla de uppodlingar, som beskaffenheten medgifwer och deß egen flit och omtanka kunna upp-

finna, utan att desse lägenheter med skattläggning eller särskild ränta någonsin skola beswäras. — En lika fri och obehindrad egande dispositions- och upplåtelserätt öfwer enskild skog och mark, skola jemwäl skattefrälseegare med samma wilkor åtnjuta; frälsemannen eller ränteegaren dock sin rätt förbehållen till wisse bärande träd, enligt hwad lagen i Byggninga Balken 13 Kap. 1 § utsätter; kommandes likwäl härwid att iakttagas så för krono- som frälseskatte, hwad 76 § i denna Kongl. Förordning innehåller. — Skulle kronoskatte- eller frälseskattebonde den dem genom denna Förordning, så till bärande träd, som annan skog, öfwerlemnade rätt och frihet, så misbruka, att fara för hemmanets bestånd och förmåga att skatten utgöra, kunde uppkomma; då må den, som räntan af hemmanet eger, derå laga rättelse söka; är det Kronan, då skall Konungens Befallningshafwande derå inseende hafwa, åliggande det kronobetjente, att när de sådana misbruk förnimma, sådant wid answar genast inberätta till Konungens Befallningshafwande, som förordnar aktor att målet wid domstolen lagligen åtala. Ib. § 18. Jfr anm. wid 9 § detta Kap. — Eger eller besitter ofrälse man säteris- eller frälsejord genom laga fång, njute derå samma rätt till skogens nyttjande, som frälseman. Men ej må landbo, som, för arrende eller annan utskyld, annans jord brukar, ehwad den är frälse eller skatte, sälja ifrån gårdens skog hwad helst det wara må, så framt han ej igenom afhandling fått egarens lof dertill. Bryter landbo häremot, ersätte skadan och böte [dubbelt emot hwad för åwerkan i denna Förordning stadgas]. Ib. § 19.

9 §. I de skogar, som till bergsbruk höra, må ingen till kolning eller andra ämnen, fälla något träd, som till storbyggnad wid bergwerken nyttigt är, wid [femtio dalers bot för hwart träd].

Jfr anm. wid 3 § detta Kap. samt 14 Kap. 5 § denna Balk.

Hwad som tarfwas ifrån rekognitions- och egne skattehemmans skogar af storwerksträd till grufwe-, hytte-, bruks- och bergwerksbyggnader, det må innehafwaren deraf, utan utsyning eller tillstånds sökande, till werkets behof fälla. Säljer han, eller annorledes anwänder från rekognitionsskogen storwerksträd, böte som för åwerkan. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 43.** — Jfr **K. Kung. ang. anwändandet af de till bergwerken och bruken upplåtne rekognitionsskogar d. 4 Februari 1811** och **K. Förordn. ang. förwaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, d. 30 Maj 1873**, inf. i Bihanget.

Om handel med kol och skogseffekter i bergslagerne är särskildt stadgadt.

10 §. Ej må ock innewånare i städerna, utan lof och minne hugga på andras skogar, [som ligga der omkring inom en och en half mil, wid tio dalers bot för hwart laß], och wärdet åter.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 3, 15 §§.

11 Kap.

Om mulbete, hjordawärd och wallgång.

1 §. Ostängd mark och hjordawall må alle, som deri del hafwa, till mulbete nyttja, och låta der få sitt hwart om annat gå. Men ej må någon drifwa eller walla sitt få å annans enskilda skog eller mark, wid bot, som i [9 Kap. och 7 §] sägs.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 8, 15 §§ och **K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857**, §§ 5, 21, inf. i Bihanget, äfwensom **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, §§ 33, 34, och **K. Förordn. ang. förwaltningen af statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, d. 30 Maj 1873**, inf. i Bihanget.

2 §. Hafwa de, som bo samman i en by eller flera, förenat sig om boskapens wård och hjordahåll, och försummar någon det att uppehålla; gälde den skada, som få af hans wållande eller försummelse gör

eller får. Till wallgång skola qwinfolk brukas, der det ske kan, och ej gossar, wid tio dalers bot.

Till wallgång böra qwinfolk eller gift manbart folk brukas. **K. Br. d. 10 Nov. 1769, punkt 4.**

3 §. Tappar wallhjon bort få, eller gör wilddjur skada, der wallhjonet pröfwas det hindra kunnat; umgälle det med sin lön, [eller arbete].

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 15.**

4 §. Då käle är ur jord, skola swin ringade wara. Träffas oringade swin den tid utom egarens hägnad eller å allmän wäg, tage den, som will och gitter, dem upp, och löse egaren dem igen af honom med fem daler för hwartdera. Will egaren ej lösa, stämme då den, som upptog, till Rätten, och betale egaren dubbelt för hwart swin. (**K. Förordn. d. 7 Mars 1855.**)

12 Kap.

Huru swin må i ollonskog släppas.

1 §. Ega flere ollonskog samman; då skola de i rättan tid sig förena, huru många swin der kunna födas, och släppe sedan hwar in efter ty, som han del i skog eger. Släpper någon flera in; hafwen de andre wåld att taga dem upp, och han böte [en mark för hwart swin], och skadan åter. Eger han ej sjelf så många swin, som han på sin del föda kan; stånde honom fritt andras swin för lega intaga. Gör han det ej; då må de andre hans del saklöst nyttja.

Jfr **Straff-Lag. 24 Kap. 8, 15 §§ och K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857, § 21. inf. i Bihanget.**

2 §. Hwar som tager annans swin för lega, skaffe dem åter, eller gälde det de wärde woro, då de togos emot. Gitter han wisa, att de af sot dött, eller förkommit af annan händelse, och finnes han ej hafwa warit der wållande till; ware saklös. Samma lag ware, der boskap för lega till bete eller foder tages.

3 §. Löpa swin ur en skog i en annan, som ej ligga samman; [säge då skogsegaren första och andra gången honom till, som swinen eger, att taga dem bort och hålla dem derifrån. Finnas de der sedan]; då må skogsegaren dem upptaga, och låte goda män pröfwa, hwad för dem betalas skall, der dem begge ej derom åsämjer.

Jfr **Straff-Lag. 24 Kap. 9, 15 §§ och K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857, § 21, inf. i Bihanget.**

4 §. Släpper någon med wilja swin i annans ollonskog, som inhägnad är; [haswe dem till skogsegaren förwerkat]. Komma swin, eller annat fä, som ollon äter, annorledes der in; gänge derom som i [9 Kap.] urskildt är. Warda swin dräpne, eller slagne; då bötes, och gäldes de åter, som om annat fä i 22 Kap. stadgas.

Se anm. wid § 1 detta Kap.

13 Kap.

Hurn bötas skall, när bärande träd olofligen hugges, och hurn andre igen planteras skola.

1 §: Ingen hafwe magt å Kronans egor och allmänningar [eller å skattejord], att hugga och fälla bärande träd, som äro ek, bok, apel och oxel, eller å hwarjehanda annat sätt dem förderfwa. Hwar som det gör; böte [för ek och bok nio daler, och för apel och oxel tre daler, allt till trestiftes], och gälde trädets wärde till Konungen. Sker det å frälsejord, eller å skattefrälse; njute Frälseman samma rätt, som Konungen. Hugger eller skadar Frälseman bärande träd i oskifta bya egor, eller å allmänning; [ware lag samma,] och träd ware förfallet till Kronan, eller Frälseman, der någon i samma by med honom del eger, hwardera efter lott sin.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 3, 6, 15 §§.

Å frälse grund höra ek och bok, ehwad den står utom eller inom hägnad, jordegare till. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 27. — Å skatte-, krono- och stadsjord hafwa ek och bok af urminnes tider warit Kongl. Maj:t och Kronan förbehållne. — — — Ek får ej fällas utan utsyning, hwarom hos Konungens Befallningshafwande för hwarje år sökas skall. Alla ansökningar om utsyning för följande årets behof, böra hos Konungens Befallningshafwande ingifwas [inom Juni månads slut]. — — — Enär åter ekar för Kronans behof fällas och afföras, will Kongl. Maj:t i nåder förunna kronoskatteman, till belöning och uppmuntran för ekens wärd, betalning för trädet efter den taxa, som [denna Förordning bifogad är]. Och skall äfwen allt hwad efter en sådan fällning öfwer blifwer af skatar, grenar m. m., samt för Kronans behof icke är tjenligt, jordegaren tillhöra. — Fäller skatteman eller låter fälla ek utan lof, ersätte wärdet och böte, som för slik åwerkan å andras egor, [här nedanföre stadgas]. Syrer eller bläcker han, eller annorledes skadar och förderfwar eller förderfwa låter sådant träd, ware bot lika som hade han trädet huggit. Ib. § 28. — Af all ek, som å kronohemmans jord finnes, samt antingen för Kronans behof fälles och afföres, eller igenom Konungens Befallningshafwande, till andre emot betalning upplåtes; njute kronobonde för hwart träd hälften af den betalning [ofwannämnde] taxa utsätter. — Ek, som står inom hägnad, åker och äng till mehn, ege kronobonde rätt att fälla samt till hemmanets tarf nyttja och anwända; dock ej utan Konungens Befallningshafwandes wetskap [och samtycke]; har han ej eken till husbehof nödig, gifwe det Konungens Befallningshafwande tillkänna; wärde ock den fällde eken intill deß han kan försälb warda, och njute sedan hälften af betalningen efter taxan. — Tarfwar kronobonde till qwarnbyggnad, eller annat sådant gårdsbehof, ek, som finnes på hemmanets egor inom eller utom hägnad, den må han utan betalning erhålla; dock ej utan Konungens Befallningshafwandes [lof och tillstånd], samt föregången utsyning hugga. — Fäller kronobonde eller låter fälla ek, utan wederbörligt lof och tillstånd, böte såsom för åwerkan å ek i [denna Förordning] säges. Lag samma ware om han det träd, han ej hugga får, syrer eller bläcker eller annorledes skadar och förderfwar eller förderfwa låter. — Försäljer han, eller annorledes åt andra ifrån kronohemman upplåter ek, ware derföre enahanda bot, ehwad han med eller utan tillstånd eken fällt. Ib. § 29. — Å lands- och häradsallmänning, kronoskogar samt boställsegor, är all ek Kronan förbehållen; ej må någon boställsinnehafware, ehwad natur bostället eger, annorledes än med [lof och tillstånd af Konungens Befallningshafwande], samt efter utsyning, fälla ek, wid åwerkans bot; ej eller må utsyning dem bewiljas, så framt ej bostället eken tarfwar, eller eken, såsom menlig för åker och äng, undanrödjas bör, i hwilket senare fall, samt då bostället ej har eken nödig, Konungens Befallningshafwande eger att låta trädet försälja. Dock må af all ek, som å boställsegor för kronans behof fälles och afföres, boställshafwaren n uta lika betalning som kronobonde i 29 § förund är. Ib. § 30. — Ek hafwe Konungens Befallningshafwande ej magt att till publika behof anwända, eller till enskilde personer

upplåta och försälja, eller utsyning derå bewilja, [så framt ej Kongl. Maj:ts och Rikets Krigs-Kollegium, eller Förwaltningen af Sjöärendena dertill samtyckt]. Ekar, duglige för Kronans behof, få ej till enskilde upplåtas, utan Kongl. Maj:ts tillstånd. Ib. § 31. — Å berustade krono- eller kronoskatte-säterier och säteribåtsmansrusthåll hörer ekskogen Kronan till. **K. Br. d. 23 Dec. 1803 och Kamm. K. Kung. d. 18 Jan. 1804.** — Rätt till ekskogen kan genom lösen förwärfwas. **K. Förordn. d. 28 Okt. 1830**, inf. wid 10 Kap. 3 § denna Balk. — Taxa för betalning af ekwirke, som för kronans räkning uttages, se **K. Förwaltn. af Sjö-Är. Kung. d. 27 Sept. 1861.**

Hwad i öfrigt utom ekskogen, derom redan stadgadt är, så bok- som andre bärande träd widkommer; så har Kongl. Maj:t i nåder för godt funnit, att deröfwer lemna kronoskattemän en fri egande- och dispositionsrätt; dock ware kronoskatteman pämint, att denna honom öfwerlemnade rätt och frihet icke miſsbruka; i hwilket fall, och derest miſsbruk skulle ske, wederbörande hafwa att iakttaga och sig till esterrättelse ställa hwad 13 § i denna Förordning innehåller. — Kronobonde samt boställsinnehafware får nyttja bokskogen utan betalning till husbehof; dock icke annorledes än med lof och tillstånd af [Konungens Befallningshafwande], samt efter utsyning och stämpling. Fäller kronobonde eller boställsinnehafware bok olosligen, böte som för åwerkan å bok, i [denna Förordning] stadgas. Sälja eller bortbyta de bok, som med eller utan utsyning fälld blifwit, gälde åwerkans bot och wärdet åter. — Är skog oskift byar eller hemman emellan, då skall byamän eller hemmansegare emellan öfwerenskommas om bärande träds fällning och nyttjande; och ware den, som utan sådan öfwerenskommelse, å oskift skog bärande träd fäller, till åwerkans bot förfallen. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 32. — Utom ek och bok, hwarom nu särskildt stadgadt är, må kronobonde samt boställsinnehafware till andra bärande träd hafwa lika rätt, som till annan å deras mark wexande ofruktbar skog, dem efter denna Förordning tillkommer. Ib. § 33. — Till ek och bok samt andre bärande träd å stadsjord, skola wederbörande hafwa en lika rätt med den, som Kongl. Maj:t i denna Förordning kronoskattemän i nåder upplåtit; såsom de ock ett lika answar skola wara underkastade, då de ek olagligen fälla; och skall å mark, deruti flere samfälld del ega, iakttagas hwad 32 § i sådant fall föreskrifwer. Ib. § 34. — Der så funnes, att eken och boken å kronoskatte och kronogrund redan blifwit igenom särskilde resolutioner till allmänne eller enskilde behof öfwerlåten, skall uti hwad således förut stadgadt och afhandladt blifwit, denna Kongl. Maj:ts Förordning ej någon den minsta rubbning eller ändring förorsaka. Ib. § 35. — Å frälse-skattegrund njute frälseman eller den räntan innehafwer, den rätt till godo, som allmänna lagen i 13 Kap. 1 § Byggninga Balken honom tillägger, så framt ej, då jordeganderätten å frälsehemman blifwit afstädd, ränteegaren jemwäl sin rätt till ek, bok, apel och oxel tillika öfwerlemnat, då afhandlingen derutinnan till rättelse tjena skall. — — — Fäller frälseskatte-bonde, utan ränteegarens lof, förenämnde bärande träd å sin skattejord, böte, som hade han å andras egor åwerkat. Ib. § 36.

Jfr **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmännaskogarne i riket d. 29 Juni 1866**, m. fl., inf. i Bihanget.

2 §. Nu sker det i Konungens park, eller djurgård; [ligge det i tweböte], Konungens ensak.

Bot för åwerkan å bärande träd i Konungens parker, jfr anm. wid 10 Kap. 5 § denna Balk.

3 §. Hugger någon neder, eller förderfwar med wilja annans träd, som man till prydnad wid hus, wägar eller annorstädes hafwer planterat; plikte som i [Miſsgernings-Balken] sägs.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §.

4 §. Finnes å allmänning, [eller å skatte] eller Kronojord, gammal och förtorkad ek eller bok, eller stå de åker eller äng till mehn och skada; söke den, som det träd fälla will, eller skada deraf lider, [Konungens Befallningshafwandes lof, och låte han, genom jägeribetjente och twänne af Nämnden, det träd syna, och förordne sedan hwad skäligt och nyttigt pröfwas]: Dock må ej något sådant träd fällas, förr

än det med Kronans hammare utmärkt är. Witna synemän härom anmorlunda än sannt är; böte hwardera [tio daler]. Apel och oxel må i ty fall saklöst fällas.

Jfr **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, m. fl., inf. i Bihanget.

5 §. Alle de der bärande trän å [skatte eller] Kronojord hugga, skola plantera för hwart träd två af samma slag, men fyra, der hygget å Konungens park skett: wårde ock dem sedan, till deß de undan boskaps bet wuxne äro, eller böte för hwart träd, som ej planteras och wårdas, fjerdung af bot för olofligt hygge. [Fäller, eller tager man upp lönn, lind, alm, ask, eller annat sådant träd, som större nytta med sig hafwer, än andre ofruktbare träd; plantere andre i stället, och wårde som sagdt är. Gör han det ej; böte en daler för hwart träd.]

Egares frikallelse från skyldighet att i stället för andra fällda träd, än ek, plantera nya å kronoskattejord, följer af **K. Förordn. d. 21 Febr. 1789, § 2**, inf. under 10 Kap. 8 § denna Balk, samt **K. Förordn. d. 1 Aug. 1805**, § 32, inf. wid § 1 detta Kap. — Planteringsskyldighet för fälld wrak-ek å kronoskattejord är upphäfwen. **K. Br. d 27 Maj 1807.**

Jfr **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, m. fl., inf. i Bihanget.

6 §. När träd fälles, antingen till timmer, wed, gärdsel, eller hwad det helst är; skola topp och qwistar borttagas, att mulbetet deraf ej skadas må, wid sex markers bot, och skola, wid lika bot, torre träd, windfällen, ris och stubbar, efter hand utrödjas.

Windfällen af ek och bok, samt affall af toppar och qwistar, som efter hyggen finnas qwarliggande, må utan skilnad skatte- och kronobonde samt innehafware af boställe, utan utsyning, saklöst nyttja. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 37. — Till tjärubränning får ej nyttjas annat, än stubbar, rötter och windfällen, samt gär-, myr- och bergtallar, eller eljest sådane trokige, korte och wanwuxne träd, som ej till sågning, timmer eller skeppswirke dugligen äro. Ib. § 49. — Der skogen flere byar eller hemman emellan oskift är, skola de, som i den oskifte marken eller samfälligheten del ega, sins emellan öfwerenskomma om det quantum tjära, som hwarje delegare af tillåten skog tillwerka må; och skall den, som det öfwerenskomne quantum öfwerskrider, böta som för åwerkan. Ib. § 51.

14 Kap.

Om swedjande.

1 §. I åkergärde, äng och beteshage, må hwar och en fälla och swedja små oduglig skog; dock att bärande träd, masteträd, skepps eller timmerwirke ej dermed skadas, eller det mißbruk sker, att skog och mark till äng och åker gärdet stänges, och skogen, under sken af rödjning, bortswedjes. Bryter någon häremot; böte för bärande träd, masteträd och timmerstock, som [i 10 och 13 Kap.] sagdt är.

Jfr anm. wid nämnda lagrum.

2 §. Utom hägnad må ingen swedja, der han åker och äng ej rödja will, och lägenhet ej dertill finnes inom wärn och hägnad, eller det för mulbetet nödigt är. Will någon å [skatte eller] Kronojord för den orsak swedja; [gifwe det Häradshöfdingen tillkänna, och förordne han twänne af Nämnden, som med någon jägeri eller Kronobetjent den lägenhet skåda; sedan de hörde äro, pröfwe Tings Rätten, om det tillstädjas kan, eller ej;] låte ock Konungens Befallningshafwande det

weta, ſom dertill lof gifwer, om han det nyttigt finner. Swedjar någon utan lof, eller mera, än han hafwer lof till; plikte [tio daler], och miſte arbetet ſitt och grödan. Är han åbo och ſjelf ej jordegare; rätte ock upp all ſkada. I oſkift ſkog må ingen, wid [ſamma] bot, ſwedja, utan alle jordegare derom enſe äro, och lof dertill gifwes, ſom här ſtadgadt är. Lägge ock ut till mulbete, det han dertill ſwedjat, ſedan han det tre år nyttjat, eller böte, ſom i [10 Kap.] ſagdt är.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 2, 5, 7, 15 §§.

Som det är utaf erfarenheten uppdagadt och ſtyrkt, att ſwedjande å ſandmo ſamt bergaktig och ſtenbunden mark, är i allmänhet för landet och det allmänna ſkadligt, har Kongl. Maj:t ſtadgat och förordnat, att ſwedjande å alla ſå beſkaffade, utom åker, äng och rätta beteshagar belägne ſtällen, ſkall allmänneligen wara förbudet, de orter undantagne, der Kongl. Maj:t för ſärſkilde omſtändigheter annorlunda i nåder förordnat. **K. Förordn. om ſkogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 53. — Detta ſtadgande är ſålunda ändradt, att den hemmansegare, ſom antingen ſjelf åſtundar eller will tillåta den å hemmanet antagne åbo att ſwedja å ſådane hemmanets egor, ſom beſtå af ſandmo, bergaktig och ſtenbunden mark, må, i de orter, der icke annorlunda derom kan wara ſärſkildt tillförene förordnadt, ega att ſig anmäla hos Konungens Befallningshafwande, ſom i ſådant fall bör utſe två erfarne och pålitlige män att beſigtiga ſtället, der ſwedjandet tillämnas, och ſedermera, efter förekommande ſkäl, pröfwa huruwida anſökningen derom kan utan olägenhet bifallas. **K. Kung. d. 2 Mars 1819 och K. Br. d. 30 Aug. 1835.**

Å [allmänningar], boſtälls-, kronohemmans och annan kronojord ſkall, faſtän marken till ſwedjande tjenlig är, ſwedjande utom åker, äng och rätter beteshage, dock ej annorledes än efter Konungens Befallningshafwandes lof och tillſtånd, tillåtet wara. **K. Förordn. om ſkogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 54. — Hwar ſom utom åker och äng och rätter beteshage will å boſtälls-, kronohemmans eller annan kronojord ſwedja, bör genom twänne pålitliga män låta lägenheten ſyna och bewis deröfwer taga. — Synemännen ſkola icke allenaſt noga utſtaka gränſorne och widden af den mark, ſom till ſwedjande uppgifwes, utan ock iſynnerhet fäſta ſin uppmärkſamhet wid markens beſkaffenhet, om den beſtår af wäxtlig jordmån, eller ſandmo ſamt bergaktig och ſtenbunden grund, och marken uti deras beſigtningsbewis riktigt beſkrifwa. Deſſe bewis ſkola till Konungens Befallningshafwande ingifwas, ſom ſedermera pröfwar, om och huruwida ſwedjande tillåtas må. Ib. § 55. — Jfr **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna ſkogarne i riket d. 29 Juni 1866,** inf. i Bihanget.

Swedjer någon utan lof å kronopark och gehäg, å allmänning, å kronohemman eller annan kronojord utom eller inom bergslag, å rekognitionsſkog, ſe **K. Förordn. om ſkogarne i riket d. 1 Aug. 1805,** § 56. — Hwar ſom å berg och ſandmo, eller bergaktig och ſtenbunden mark ſig med ſwedjande förbrutit, ſkall ock deßutom wara ſkyldig, att den ſwedjade marken med förſwarlig gärdesgård förſe, ſamt uti åtta år inom ſådan hägnad hålla; förſummas detta af den, ſom den ſwedjade ſkogen fäldt eller fälla låtit, böte han tre riksdaler ſexton ſkillingar för hwarje år, ſom med hägnaden uppſkjutes, och om han ſwedjefältet beſår, utan att förut haſwa det med förſwarlig gärdesgård hägnat, ſkall äfwen grödan förbruten wara, utan ſkilnad om ſwedjan, med eller utan hans tillſtånd och förwållande blifwit påtänd, eller om han derföre tilltald, ej blifwit om förbrytelſen lagligen förwunnen. — Under den tid förenämnde ſwedjemark ſåledes under hägnad hållas bör, må den icke eller till bete wid tre riksdaler ſexton ſkillingars wite anwändas. — Så ſkall ock utan åtſkillnad hwar och en, ſom ſwedja will, ſtälla ſig till efterrättelſe allmänna lagens ſtadgande i 15 Kap. 1 § Byggninga Balken, wid det der utſatte anſwar. — Skulle den, ſom icke behöfwer lof till ſwedjande, föka ſwedja å ſådane utom åker, äng och rätter beteshage belägne ſtälleu, ſom beſtå af ſandmo eller bergaktig och ſtenbunden mark, böte fem riksdaler. — I öfrigt om flere äro uti oloſligt och olagligt ſwedjande delaktige, ſkall hwar och en ſärſkildt med böter beläggas, ſåſom ock grödan af olaglig och otillåtelig ſwedja, eller ock grödans wärde, alltid ſkall wara förbruten och lika med böterne till ſtiftes gå. Ib. — Den, ſom antingen genom lyttande eller med ſå kallade wälterſtockar förbränner någon mark, djupa mosſar

undantagne, skall hwarje gång böta tjugo riksdaler, eller med deremot swarande fängelse wid watten och bröd afstraffas. — Skulle å djup mossa och kärr, som å kronojord finnes, kyttande kunna göra nytta; så bör åboen derom göra ansökning hos Konungens Befallningshafwande, som dertill efter förekommande fäl och bewis lof gifwer eller icke; och bör för öfrigt i allmänhet, wid ofwan utsatte plikt iakttagas, att äfwen i mossar kyttande upphöra bör, sedan mossan afbränd blifwit och matjorden widtager. Ib. § 57.

3 §. Ej må synemän annan mark till swedjeland utsyna, [wid tio dalers bot, eller Rätten det bewilja], än nu sagdt är. Ej må de ock för arfwode sitt eller lossedel betalning taga; hwar som det gör, miste ett års lön.

Ej må Konungens Befallningshafwande tillstädja swedjande å sådan mark, om består af sandmo eller bergaktig och stenbunden grund. Finnes det, att besigtningsmännen sådan mark utsynt, plikte hwardera fem riksdaler. — Hafwa synemännen till swedjande utsynt mark, der ek, bok, storwerksträd eller timmerstock finnes, utan att sådant anmärka och tillkännagifwa; och warder sedermera swedjande losgifwet, och sådant träd dertill fäldt, eller ock derwid skadadt, böte då synemännen half åwerkans bot för hwarje sådant träd, och den andra hälften erlägge den, som utsyningen till swedjande njutit; gälde de ock i lika mån trädets wärde till Kronan. För ek, som wid swedjande blifwit fälld eller skadad, bestås ej den i 28 § anslagne betalning, om trädet för Kronans behof anwändes. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 55.**

4 §. Å frälsejord må egaren sjelf swedja, eller det annan tillåta, å sin enskilda skog, inom eller utom hägnad. Swedjer landbo å frälsejord, utan egarens lof och minne; böte [som i 2 § sagdt är].

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 7, 15 §§.

Swedjar landbo utan hemmansegarens lof och minne, böte som för olofligt swedjande stadgadt är. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 58.** — Jfr. anm. wid § 2 här ofwan.

5 §. Der bruk och bergwerk nu äro, eller upprättade warda, må ingen swedja inom det ort Konungen bjuder, ej eller å allmänning, wid [hundrade dalers] bot. Sker det å Konungens enskilda parker; [ligge i tweböte,] Konungens ensak, och skadan åter.

Se anm. under § 2 detta Kap. samt 10 Kap. 9 § denna Balk.

15 Kap.

Om skogseld.

1 §. Will man swedjeland bränna; afrödje då skogen näst omkring, gräfwe upp jorden och hafwe watten derhos och annan redskap, som tjenar att släcka elden med. Tillsäge ock nästa grannar att wara wid handen, och komma till hjelp, der så omtränger. Hwar som förr, än han det allt gjort hafwer, eller då starkt wäder, stor torka och hetta är, tänder eld å swedjeland, eller går derifrån, innan elden alldeles utsläckt är; böte tio daler, ändock ingen skada sker. Sker skada; gälde af gods sitt, och böte [hundrade daler].

Jfr. **Straff-Lag.** 19 Kap. 21 §.

2 §. Nu hafwer han tagit det i akt, som här sagdt är, och händer sig, att elden ändå widare går, eller hafwer elden sig så fördolt, att den ej kunnat märkas, och gör sedan skada; tillsäge då, wid tio dalers bot, flera grannar, och låte klämta wid nästa kyrka, att dermed folk till hjelp kalla. [Brinner då byaskog, böte fem daler wådabot för hwardera, egarens ensak, och dertill för hwar ek och bok sexton öre; plantere ock sådana träd i stället, som förr är sagdt. För by och kyrka bötes, som i 24 Kap. urskils.]

Jfr. Straff-Lag. 5 Kap. 12 §. — Äro ek eller storwerksträd genom skogseld så skadade, att de ej stå sig mera till nytta, låte Konungens Befallningshafwande å skatte- och kronojord dem besigtiga och upptecknа, så att med desse träd widare må så förfaras, som med 42 § i denna Förordning instämmer; dock må ej den, som orsak till skadan warit, någon förmån af dessa träd eller deras wärde njuta. K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 60.

3 §. Tänder någon upp eld ute på marken, af annan orsak eller tillfälle, eller gör det wägfarande man, och släcker ej sedan wäl ut; böte tjugu daler. Tänder man upp, då starkt wäder är, eller långsam torka, eller der skog och annat kan itändas och släcker ej elden; ligge i tweböte, ändå att ingen skada sker. Kommer der skada af, gälde åter, och böte [hundrade daler], och den som jorden eger, eller åkärer, njute målseganderätt, och hafwe wäld taga okändt och löst folk i förwar, som i 5 § skils. Kommer eld ut af tjenstefolk, eller wallhjon; böte, och gälde skadan, [som sagdt är]. Orka de det ej; [arbete för skadan, och] plikte med kroppen för böterna. [Är skadan så stor, att den ej kan genom arbete fyllas; plikte med kroppen både för böter och skada.]

Jfr. Straff-Lag. 19 Kap. 21 §, samt K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 15, § 19, mom. 7 o. följ.

Den, som upptäcker upphofsmannen till skogseld, som icke af swedjande uppkommit, skall undfå en belöning af trettiotre riksdaler sexton skillingar; så framt sådan belöning kan jemte böterne och skadans ersättning af den brottslige gäldas. K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805, § 61. — Hyppar sig skogseld å allmän skog, skola wederbörande jägmästare och kronojägare, ofördröjligen efter derom erhållen kännedom, begifwa sig till brandstället för att widtaga tjenliga åtgärder till eldens hämmande; och har jägmästaren att derwid föra befälet öfwer släckningsmanskapet. K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869, § 54.

4 §. Då skogseld uppkommer; skola grannar och socknemän skynda sig dit att släcka, eller böte två daler. Tager saran till; kungöre det nästa Kronobetjente, och låte strax budkasle gå byar emellan. Hwar som den neblägger; böte tio daler. Af hwart matlag skall en man komma till elden, så ock hwar ryttare, soldat och båtsman, med yxa, eller bila, spade och wattenkärl. Blifwer någon alldeles borta, utan laga förfall; böte fem daler. Kommer någon för sent, eller träder ifrån sitt arbete och ställe, förr än hemlof gifwes; böte tre daler. Nu är elden så dämpad, att ej alle der nödige äro; förordne då Kronobetjente wissa män, som hålla der wakt, hwar efter annan, till deß ingen fara är.

5 §. Förr än manskapet skiljes åt, skall noga efterfrågas, helst af Kronobetjenterna, huru elden är kommen lös. Finnes wägfarande wara dertill wållande, eller löster dräng, eller den ej kännes god att gälda skadan, och får han ej borgen för sig; då skall han i förwar tagas, och Härads Rätten strax deröfwer ransaka och döma. Är det bofast man; warde stämd till nästa Ting.

Jfr. K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 19.

6 §. Komma ej Härads och Bergsfogdar, Jägmästare, och Landtjägare till skogseld, när de den warse blifwa, eller bud derom få, och göra de icke embete sitt; böte tretio daler hwardera, men Länsman och ringare betjente tio daler.

Om answar för förfummelser af de till skogs- och jägeristaten hörande tjenstemän och betjente stadgas i K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug 1805, § 74, och K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov 1869, § 64.

16 Kap.

Huru allmänningar nyttjas må.

1 §. [Lands allmänning må de nyttja, som inom Länet bygga och bo], och Härads eller socknе allmänning de, som i Häradet eller socknen äro. Der må de, som ej hafwa sådant på egna egor, njuta mulbete, timmer, wed, gärdsel, löf, näfwer, torf, bast och annat, som der finnes, till egen nödtorft, men ej något deraf till annan upplåta eller sälja. [Will man der hugga timmer, wed, gärdsel och stör; gifwe det först wid Tinget tillkänna, och pröfwe Rätten huru mycket han tarfwar, sedan söke han lof dertill af Konungens Befallningshafwande, som i 14 Kap. sagdt är]. Nyttjar någon allmänning annorledes; böte som i [10 Kap. 1 §] stadgadt är.

Jfr. **Straff-Lag. 24 Kap. 6 §.**

Socknе-allmänningarne äro långt för detta upplåtne till socknarnes fria disposition. — Lands- och härads-allmänningarne samt de krono-allmänningar, som med dem ega lika egenskap, få till intressenternas egen disposition gemensamt eller till delning socknar eller enskilde hemmansegare emellan, som deri anses ega del, upplåtas, enär Kongl. Maj:t finner sådant lämpligt, i hwilket fall Kongl. Maj:t äfwen will bestämma grunderna för en sådan delning. **K. Br. d. 16 Mars** och **Kamm. K. Cirk. Br. d. 14 April 1824.**

Jfr. **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866,** inf. i Bihanget.

2 §. Eger man gård i annat Län, Härad eller socken; före ej något ifrån allmänning till den gård, som der utom ligger, eller böte för åwerkan, [som sagdt är].

3 §. Warder någon del af allmänning i frid lyst, att skogen tillwexa må, eller för annan orsak; böte den, som der hugger, för åwerkan, [och betale dertill witet, som förelagdt är], och skadan åter.

Jfr. **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 3.**

4 §. Ej må någon tillåtas att göra intagor å allmänning. Tager någon deraf in; rifwe det genast upp, och böte, som i [10 Kap. och 4 §] sagdt är.

Jfr. **Straff-Lag. 24 Kap. 1, 6 §§,** äfwensom **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866,** inf. i Bihanget.

17 Kap.

Huru bys fiskewatten nyttjas må.

1 §. Oskift fiskewatten må de, som ega del deri, bruka med not och nät, hwar till nödtorft sin. Will någon fiskewerk bygga; göre det efter sin egolott i by, allt efter som lägenhet dertill är. Will en skifta, och annan ej; hafwe den witsord, som skifta will, der Domaren pröfwar, att det utan andras förfång ske kan.

Jfr. **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852,** inf. i Bihanget.

Huru skifte å samfäldt fiske skall sökas, se **K. Stadgan om skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866, § 4,** inf. i Bihanget.

2 §. Will någon bygga fiskewerk i forsfar, strömar eller sund, som ej kunna delas; bjude då grannar att bygga med sig. Wilja de ej, och pröfwar Rätten det ske kunna, utan deras skada; förelägge då honom, på hwad sätt, wilkor och tid han det werk bygga och nyttja må.

3 §. Lägger man mjärde eller nät i annans fiskewatten, eller far med ljuster, eller annat fisketyg; böte [tre daler]. Sker det i fiskelek; böte [dubbelt], hafwe ock förwerkat hwad han fångat. Drager man not i annans fiskewatten; böte [fem daler]. Sker det i fiskelek; böte [tio daler]: Och må den, som fiskewatten eger taga af honom båt, not och nät, eller annat, till wedermäle och pant, och behålla det ospildt, till deß han rätt för sig bjuder.

Jfr. **Straff-Lag.** 24 Kap. 14—16 §§, samt **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852,** §§ 22, 23, 29, 37, 38, 41, inf. i Bihanget.

4 §. Ingen bygge så fiskewerk, att han dermed stänger Kungsådra, eller farled, och annans fiskewerk ofwan eller nedan onyttiga gör. Sker det; tage upp, och böte [tio daler], fylle ock upp all skada.

Jfr. **Straff-Lag.** 19 Kap. 15 § och 24 Kap. 14 §, äfwensom **K. Fiskeri-Stadgan** d. **29 Juni 1852,** §§ 11, 13, 30, inf. i Bihanget.

18 Kap.

Om Konungens enskilda och fridkallade, så ock andra allmänna fiskerier.

1 §. I Konungens enskilda fisken i saltsjön, stora elfwar, åar, strömar och insjöar, må ingen fiska, utan Konungens Befallningshafwandes lof och minne. Hwar som häremot bryter; böte [femtio daler,] Konungens ensak, och hafwe förwerkat det han der fångat.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 14 §, samt **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852,** §§ 5, 9, 29, inf. i Bihanget.

2 §. Wid Konungens allmänna fiskelägen och grund i stären må de, som inom Häradet eller socknen bygga och bo, i rättan tid fiske bruka, och bodar uppsätta mot wiß afgäld, allt efter ty, som lof dertill gifwes. Fiskar der någon utan lof; [miste fiskeredskapen, och] böte, för hwar gång, [tre daler].

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 14, 16 §§, samt **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852,** §§ 1—3, 6, 8—10, 29, inf. i Bihanget, äfwensom **K. Br. d. 22 Mars 1850 och d. 6 Mars 1852.**

3 §. Finnes å allmänning fiskewatten; egen då alle, som i allmänning rättighet hafwa, wäld det att nyttja. Går allmänning till sjös; der må de, som bo sjön närmast ej stänga dem ifrån fisket, som fjermare äro.

Jfr **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852,** § 7, inf. i Bihanget.

4 §. Will någon, som utom Häradet eller socknen bor, bruka dessa fisken; söke Konungens Befallningshafwande. Kan det ske utan deras förfång och mehn, som i Häradet, eller i socknen bo; gifwe han lof dertill. Fiskar någon utan lof; böte [fem daler] och miste [fiskeredskap sin, så ock] den fisk han der fångat.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 14, 16 §§.

19 Kap.

Om afgärda bys rätt.

1 §. Bolby är gammal by, och afgärda by den, som å bolbys mark bygd är, och hafwer sina egor, inom hank och stör af bolbyn.

2 §. Afgärda by njuter med bolby, till sin nödtorft, å deß utmark, timmer, gärdsel och wedbrand, näfwerslåt, torfskörd, sand och lertägt, mulbete och hjordawall för sina kreatur, så många, som wid deß loge och lada födas, så ock kärrslåtter, som ej instängde äro, så länge bolby ej sjelf will eller kan dem häfda. Han eger ock fiske och notwarp wid den strand, som ligger i hans rätta intagor och hägnader: dock må bolby ej hindras, att fiska der utanföre i sjön. Ej må afgärda by af dessa rättigheter något till annan upplåta, eller af bolbys skog, och mark mer intaga, än det han inom gärd och wård, eller wissa rämärken, af ålder haft; ej eller af bolbys skog och mark, eller egna hägnader affalu göra. Sker annorledes; böte för åwerkan, som i [10 Kap.] sagdt är.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 1—6, 14, 15 §§.

Den skog, som afgärda by hafwer i sin instängda åker, äng och rätter beteshage, må stå under deß fria disposition efter lag. **K. Ref. d. 21 Jan. 1743,** § 63. — Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** § 3, inf. i Bihanget.

3 §. Will bolby intaga något af sin skog och mark; då skall den ej afgärda by stänga från utmark, mulbete och wattengång, wid bot, som i 25 Kap. 9 § sägs; och göre ej större intagor, än att afgärda by hafwer sin nödtorft, som förr är sagdt.

4 §. Nu wilja byamän i odalby skog och utmark skifta; då njute afgärda by, efter sitt öre eller hemmantal, hälften mindre, än bolby, och ege sedan bolbys rätt derå: [men ej må afgärda by sådant skifte söka.]

Genom **K. Förordn. ang. afgärda bys rätt, att erhålla skifte i skog och utmark d. 10 April 1810** har Kongl. Maj:t, som ansett det förbud för afgärda by, att söka skifte i skog och utmark, som innefattas i 4 § 19 Kap. B. B., icke wara förenligt med sådane hemmans rättighet till skogen samt hinderligt för landets odling, funnit godt att, med upphäfwande deraf, förordna:

det egare af afgärda hemman må med lika rätt, som bolby, söka och erhålla skifte i skog och utmark, med såwäl bolbyn, som andre hemman, med hwilka afgärdahemmanet innehar gemensam mark; och njute derwid afgärda hemman efter sitt öre- eller hemmantal hälften mindre än bolby, samt ege sedan bolbys rätt derå.

Det alla etc.

Jfr **K. Stadgan om skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866,** § 7, inf. i Bihanget.

20 Kap.

Om qwarnar.

1 §. Löper ström eller bäck genom bys egor, och kan der qwarn, eller annat wattenwerk byggas; njute byamän lott deri, hwar efter ty, som han del i by eger. Går ström eller bäck emellan twänne byar, och ega de begge del i qwarnställe; njute hälften hwar. Will en bygga, och annan ej; gänge dermed, som om fiskewerk sagdt är.

2 §. Ej må någon så bygga, att annan ofwan eller nedan deraf mehn hafwer. Gör det någon; böte tio daler, och rifwe upp det så bygdt är. [Samma lag] ware, om Kungsådra, eller farled stänges.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 15 § samt anm. wid 17 Kap. 4 § denna Balk.

Till förekommande af de skador och hinder i odlingswäg, som uppkomma genom uppdämning för fisken och wattenwerk i allmänhet, är stadgadt, att, till ett fullkomligt utredande af detta förhållande, och hwilket alltid bör ske wid underfökningar för nya qwarnars eller andra wattenwerks anläggning, der uppdämning kan werka på längre afstånd, eller domaren i öfrigt anser sig icke ty

förutan sjelf kunna bedöma werkan af densamma, en fullständig, efter wetenskapliga grunder anställd afwägning af wattendraget och in- och utloppet af sjöar och strömmar ofwan och nedan anläggningsstället bör af landtmätare företagas och werkställas, och hans utlåtande derom till ledning för domarens yttrande afgifwas. **K. Br. d. 28 Dec. 1822 och Kamm. K. Kung. d. 24 Jan. 1823.** Då fråga uppstår om werkställighet af wattenafledning, som pröfwas nödig för odling eller förbättring af jord, deri två eller flera hafwa del, och som ej kan hänföras till sådan dikning eller rensning af wattendrag, som i 6 Kap. B. B. och K. Kung. d. 28 Dec. 1822 (inf. wid 7 § detta Kap.) afses, skall kostnaden dertill fördelas å den jord samfäldt, som genom wattenafledningen tillskyndas båtnad, och den delegare, som i kostnaden ej will deltaga, wara både berättigad och pligtig att för sin andel i jorden af öfrige delegarne mottaga ersättning, hwilken bör gifwas i annan jord, som, efter de för egoutbyte i allmänhet stadgade grunder lemnar fullt wederlag för hwad som afträdes, eller, der belägenheten icke medgifwer egoutbyte, i wiß andel uti den genom wattnets afledning förbättrade jorden, efter som den, jemförd med samma jord i deß wattendränkta tillstånd, af mätismän warder bestämd; och skall härwid jemwäl i öfrigt iakttagas enahanda ordning, som i K. Förordn. d. 20 Januari 1824 för lika beskaffade fall stadgad är. **K. Förordn. d. 30 Nov. 1841.**

Genom **K. Förordn. ang. ändring eller utrifning af wattenwerk, som genom uppdämning skada jord eller hindra deß odling d. 20 Jan. 1824** är stadgadt:

1 §. Då wattenwerk, som lagligen tillkommit och af laga beskaffenhet är, wållar uppdämning, hwaraf jord förbränkes eller odling af jord hindras, hafwe jordegare rätt fordra, att, under wilkor och på sätt här nedanföre stadgas, wattenwerket ändras eller flyttes, eller ock wattenledning göres, eller ock att werket alldeles utrifwes. Ej må dock en sådan rättighet sträcka sig till wattenwerk, anlagde till bedrifwande af större bruk och bergwerk samt större fabriksinrättningar. I fråga om annat wattenwerk må ej eller i det fall, jordegare emot betingad ersättning förbundit sig att af detsamma tåla uppdämning å sin jord, påstående om deß rifning, ändring eller flyttning, eller öppnandet af ny wattenledning derföre kunna wäckas under den tid, som för den ingångne öfwerenskommelsens bestånd bliswit utsatt, eller, om en sådan tid icke finnes bestämd, så länge jorden, hwarå uppdämningen sker, är i den persons hand, som öfwerenskommelsen med egaren af wattenwerket slutat. Äro åter flere delegare i den genom uppdämning lidande jorden, och hafwa de ej alla i öfwerenskommelsen ingått, ege densamma ej någon förbindande kraft till hinder för den jordegare i ofwannämnde måtto tillagde rätt — 2 §. Kan uppdämning, hwartill wattenwerksegare, såsom i föregående § sägs, lagligen berättigad är, afhjelpas dermed, att werket ändras eller flyttes, eller att för wattnet ny ledning öppnas, och kan en sådan ändring, flyttning eller wattenledning, utan werkets försämring för framtiden, göras; då må wattenwerket ändras eller flyttas, eller wattenledning anläggas. Kan åter uppdämningen ej afhjelpas, utan att wattenwerket alldeles utrifwes, eller ock så ändras, att deß wärde för framtiden deraf minskas, och finnes den skada, uppdämningen gör, så stor, att wärdet af den jord, som ej brukas kan, eller af den förbättring jorden winna kunde, om wattnet afstappades, uppgå till dubbelt emot wattenwerkets fulla wärde, om det skall alldeles utrifwas, eller till dubbelt emot wärdet af den del, som genom försämring bortgår, om det skall ändras; då må ock den ändring, flyttning eller wattenledning, som för jordens bruk nödig finnes, werkställas, eller werket alldeles utrifwas. Finnas flera wattenwerk, som uppdämning wålla, skall wärdet af dem alla, eller af deras försämring tagas i beräkning, mot wärdet af jorden eller deß förbättring, efter hwad nu stadgadt är. — 3 §. Jordegare, som i de fall 2 §. utsätter, sin rätt begagna will, ware skyldig, att till egare af wattenwerk fullt gälda den förlust, denne lider under det werket ej drifwas kan, om det skall ändras eller flyttas, eller wattenledning göras, så ock wärdet af den del i wattenwerket, som för framtiden bortgår, med förhöjning af hälften derutöfwer, om werket försämras. Åstundar wattenwerksegaren, att om werkets ändring eller flyttning, eller om wattenledningen, sjelf bestyra, bör jordegaren widkännas kostnaden, efter som den mäten warder. Men will wattenwerksegaren icke deruti ingå; ware jordegaren pligtig att ändringen, flyttningen eller wattenledningen werkställa. Kommer wattenwerk att alldeles utrifwas, skall jordegare betala fulla wärdet, jemte hälften dertill, samt sjelf om rifningen besörja. Ware dock, i alla fall, der wattenwerk tillhör något boställe,

ersättningen bestämd endast till motswarighet af wärdet. — 4 §. Då wattenwerk ändras eller flyttes, eller wattenledning göres, såsom i 2 § sägs, och egaren heldre will hela werket afstå, än taga den ersättning, hwartill han berättigad är; ware jordegaren skyldig, att werket efter den i 3 § stadgade beräkningsgrund, samt deß inventarier och hwad dertill i öfrigt hörer efter fulla wärdet, lösa. Finnes med sådant wattenwerk jord förenad, derå särskild åbo ej är besuten; då skall jemäl samma jord efter förstnämnde grund inlösas. Lag samma ware, der jord finnes till wattenwerk, som alldeles utriswes, dereft egaren ej will den jord behålla. — Godtgörandet af hwad, enligt denna och 3 §§, kommer att wattenwerksegare gäldas, warde fördeladt å den jord samfäldt, som genom wattenwerks rifning eller ändring tillskyndas båtnad; och ware den delegare, som i kostnaden dertill icke will deltaga, både berättigad och skyldig, att för sin andel i jorden af öfrige delegare emottaga ersättning, hwilken bör giswas i jord, som efter de för egoutbyte i allmänhet stadgade grunder lemnar fullt wederlag för hwad, som afträdes; och skall, der belägenheten icke medgiswer egoutbyte, ersättningen utsättas till wiß andel uti den genom wattnets afledning förbättrade jorden, efter som den, jemförd med samma jord i deß wattendräukta tillstånd, af mätismän warder bestämd. **(K. Kung. d. 14 Juli 1835)** — 5 §. Wärdet af wattenwerk, som utriswas eller lösas skall, med deß inventarier och tillhörigheter, eller af den del, som genom försämring bortgår, likasom af den jord, hwilken enligt 1 mom. i nästföregående § bör inlösas, skall efter noggrann undersökning om werkets beskaffenhet. enligt allmänt gällande grunder för wärdering af fastigheter, i penningar mätas och utsättas. Men är wattenwerket af fideikommißnatur eller anslaget till boställe; då skall jemngodt wederlag, i förra fallet med den tillökning 3 § bestämmer, i annat werk af samma slag, eller i jord ställas, så framt ej Kongl. Maj:t skulle finna skäl, att om sättet till wederlagets utgörande annorlunda wid hwarje tillfälle särskildt i nådew förordna. **(K. Kung. d. 14 Juli 1835)** — 6 §. Då jordegare åstundar att begagna den rätt, som i 3 § stadgad är, eger han hos Konungens Befallningshafwande göra ansökning, att landtmätare till undersöknings förrättande förordnas må. Konungens Befallningshafwande åligge derefter, att, utan afseende på hwem jordegaren dertill må hafwa föreslagit, till förrättningens företagande ofördröjligen utfärda remiß till den af länets landtmätare, som för skicklighet och erfarenhet i ett så grannlaga ämne gjort sig känd, hwilken remiß, genom Konungens Befallningshafwandes försorg, skall landtmätaren tillställas. Rörer frågan något boställe eller kronan eljest tillhörigt wattenwerk, bör Konungens Befallningshafwande förordna behörigt ombud, att, i förening med innehafwaren af wattenwerket, kronans rätt utföra och bewaka; och meddele Konungens Befallningshafwande genast underrättelse derom, såwäl till landtmätaren, som den embetsmyndighet, hwilken, näst Kongl. Maj:t, deröfwer har inseende, och ege i öfrigt tillse, att intet till iakttagande af kronans rätt härwid underlåtes. Landtmätaren tillhör det, att skyndsamligen utsätta dag till förrättningens werkställande, lämpande densamma så, att detta endast må ske då marken är bar och undersökning tillförlitligen låter sig göra, samt att derom skriftligen, emot bewis, såwäl sökanden, som wattenwerksegaren, så ock allmänt ombud, då det erfordras, tillkännagifwa. Sökanden ware sedermera skyldig, att, efter det han genom bewis från domaren i orten erhållit upplysning om dem, som i wattenwerket kunna ega inteckning, desamma om förrättningen underrätta, antingen genom särskilda kungörelser, såwida deras wistande är kunnigt, eller genom tillkännagifwande i allmänna tidningarne, som tre gånger, och sista gången minst en månad före förrättningen, införes, på det de, der sådant af dem nödigt anses, må wid förrättningen kunna komma tillstädes och sin rätt bewaka; skolande i berörde ändamål kallelsen till förrättningen parterne så långt förut meddelas, att, jemte iakttagande af den tid, som i 11 Kap. Rättegångs-Balken om stämning föreskriswen är, sökanden må ega tillräckligt rådrum, att ofwannämnde föreskrift fullgöra och bewis derom, till företeende wid förrättningen, sig förskaffa; låte ock landtmätaren å predikstolen i den eller de socknar, der wattenwerket är beläget, förrättningen kungöra, sist fjorton dagar, innan den företages. — 7 §. Till den utsatte dagen skola jordegare och wattenwerksegare hwardera wälja twenne gode män, samt Konungens Befallningshafwande likaledes utse twenne, walde bland ledamöter af länets hushållssällskap, eller andre för skicklighet och pålitlighet kände personer, med hwilka landtmätaren

delegarnes ömsesidiga närwaro skall sammanträda och först affatta samt afwäga wattendraget. Derefter böra han och gode männen undersöka, om icke nödigt aflopp utan mehn för wattenwerket göras kan, eller om ändring, flyttning eller utrifning, eller ock wattenledning, hwaraf werket lider, nödig wara må; och när sådant skett, skola de till wärde uppskatta, å ena sidan jorden med deß förbättring, och å den andra wattenwerket eller deß försämring, samt gifwa sitt utlåtande, om wattnet aftappas må, så ock om sättet och wilkoren derföre, allt efter som för hwarje fall ofwan stadgadt finnes. Landtmätare och gode män undersöke äfwen härwid, om jord eller werk, som nedan ligger, wid wattnets aftappning kunna genom öfwerswämning lida skada, och meddele i sådant fall till upplysning för wederbörande sitt utlåtande, huru sådant må kunna förekommas. — Uteblifwer lagligen kallad wattenwerksegare från denna förrättning och icke eller för sig ställer ombud; warde han känd skyldig att ersätta all härtill erforderlig kostnad, men förrättningen emellertid uppskjuten till annan dag, hwartill ny kallelse å wattenwerksegaren samt öfrige wederbörande bör utfärdas, och honom inom den tid, som i 6 § sägs, tillställas. Finnes han äfwen då frånwarande, må förrättningen utan hinder deraf i laglig ordning fortgå. Komma ej eller några af honom utsedde gode män, då kalle landtmätaren twänne ojäfwige män af nämnden, att såsom gode män å hans wägnar förrättningen öfwerwara. — 8 §. Åtnöjas jordegare och wattenwerksegare med landtmätarens och gode männens utlåtande, kommer derwid att bero, då fråga ej är om boställe, eller kronan eljest tillhörigt wattenwerk, i hwilken händelse landtmätarens och gode männens utlåtande bör, genom Konungens Befallningshafwande, åtföljdt af deß yttrande, Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas. Kunna jordegare och wattenwerksegare ej åsämjas; har jordegaren att saken till domstolen instämma, sist inom fyra månader från den dag, landtmätaren och gode männen sitt utlåtande afgifwit, wid påföljd, att den af jordegaren då wäckte fråga eljest anses förfallen. Uti den, på jordegarens begäran, sålunda å wattenwerksegaren utfärdade stämning, skall domaren utsätta saken till syn på stället, och dertill kalla landtmätaren och gode männen, som undersökningen förrättat, annan landtmätare, kunnig byggmästare, så ock allmänna ombud, der deras hörande nödigt finnes; och warde saken, om det så ske kan, å stället afgjord. — Sträcker sig wattendrag, som synas skall, längre än genom en domsaga, förordne Hofrätten, på sökandens anmälan, särskild domare, att med uthärads nämnd saken upptaga. — [Är saken genom wad kommen under Lagmansrättens pröfning, och finner rätten nödigt att på stället inhemta närmare upplysning; skall derwid, äfwensom i anseende till sakens fullföljande från Lagmansrätten, förfaras på sätt, som genom K. Förordn. d. 26 Okt. 1743 stadgadt är.] — 9 §. Hafwa landtmätare och gode män funnit att wattenwerk ändras, flyttas, eller alldeles utrifwas må, eller att deß drift uppehållas skall, medan wattenledning göres; då ware jordegaren pligtig, att, å den dag, som i stämningen förelagd är, wid äfwentyr att saken i annat fall icke då till pröfning upptages, hos Rätten nedsätta de penningar, hwartill landtmätaren och gode männen skattat wattenwerket, der det utrifwas eller lösas skall, eller deß försämring och egarens förlust medan det ej drifwes, om det skall ändras eller flyttas, eller wattenledning göras; och Alle om lyftning af sådane penningar, hwad om bördeskilling i lag är stadgadt. jorarder sedan werket, deß försämring eller egarens förlust högre skattad, skall jordegaren erlägga öfwerskottet, innan wattenwerksegare werket afträder, eller något eljest till rubbning i deß gång företages. — 10 §. Warder sökandens påstående af Rätten till större eller mindre del gilladt, sätte Rätten wiß tid ut, inom hwilken domen, sedan den laga kraft wunnit, fullgöras må. Å werk, om utrifwas eller lösas skall, åtnjute wattenwerksegaren laga fardag, sedan jordegarens rätt att werket lösa, genom laga kraft wunnen dom fastställd blifwit. Är wattenwerk efter dom utrifwet, då må det ej ånyo upptagas. — 11 §. All kostnad, som till affattning, afwägning och annan undersökning nödig är, skall jordegaren ensam stånda, hwarförutan han bör ersätta, ändå att han saken winner, de umgälder, wattenwerksegaren, då han undersökningen bewistar, så ock wid första domstolen, måste widkännas. — 12 §. Wid wattenafledningar eller wattenwerks rifning, ändring eller flyttning bör noga tillses, att jord eller werk, som nedan ligger, icke genom öfwerswämning lider skada. Sker annorledes, gifwe ersättning den det wållar. — Jordegare hafwe äfwen derwid rätt att, såsom om strömrensningar i allmänhet stadgadt är, till undanrödjande af alla hinder för wattnets fullkomliga afledande, werkställa nödig rensning af

wattendraget, och ege jemwäl, der så för ändamålets winnande nödigt är, fordra, att wattendraget utwidgas eller förändras, då det utan bestämd olägenhet för egaren af jorden ske kan. Ware likwäl skyldig, att i dessa fall lemna denne sednare full ersättning i jord eller penningar, allt som domaren, i brist af godwillig öfwerenskommelse, det skäligt pröfwar. — 13 §. Konungens Befallningshafwande eger tillse, att ränta eller andra allmänna skyldigheter å wattenwerk, som utrifwes, eller å den den del deraf, som genom försämring bortgår, blifwa, efter de för skattläggningar i allmänhet stadgade grunder, i wederbörlig ordning flyttade på den jord, för hwars bätnad werket rifwes eller försämras. — 14 §. Om jordegare åstundar att, till beredande af odlingsbar mark, sjö sänka eller uttappa, ström eller å afleda, eller derifrån skyrdar och ränlar göra, och sådant, utan förnärmande af annans rätt, ske kan, skall han ändock wara pligtig att gifwa det tillkänna hos Konungens Befallningshafwande, som bör låta undersöka, om anledning wara må, att något allmänt nyttigt ändamål deraf skulle kunna förhindras, såsom att slott-, eller farled, som inrättad är, skulle obrukbar göras, eller tjenlig lägenhet till inrättande deraf i framtiden borttagas. Finnes sådan anledning, bör ärendet till Kongl. Maj:ts nådiga pröfning hemställas; i annat fall må Konungens Befallningshafwande till aftappningen eller wattenledningen lemna tillstånd. — 15 §. Will jordegare, efter dertill, såsom i föregående § stadgas, å det allmännas sida erhålla tillåtelse, sjö sänka eller aftappa, eller watten annorlunda afleda, och kan detta ej ske utan att wattenwerk ändras eller flyttes, eller att för wattnet ny ledning öppnas, eller att watttenwerket alldeles utrifwes; då skall den, som wattenwerk eger, wara pligtig, att låta sådant werkställas, på sätt och under de wilkor, förut i denna författning stadgade finnas; och ware jemwäl en hwar skyldig, att den jord, som före ligger och nödig är, å det ställe, der den medför minsta olägenhet för egaren, afträda, mot ersättning, enligt 3 §, antingen i jord eller penningar, efter om domaren, i brist af godwillig öfwerenskommelse, skäligt pröfwar; godtgöre äfwen på enahanda sätt den skada, som i öfrigt kan finnas deraf uppstå. Sedan ege sökanden rätt, att wattnet öfwer jordegarens egor afföra, med wilkor, som i 12 § sägs. — 16 §. Hwad om wattenwerk, som för odling af jord äro hinderlige, här ofwanföre nu finnes stadgadt, gälle äfwen i enahanda afseende om fiskewerk eller annan byggnad, som lagligen tillkommit eller af laga beskaffenhet är. — 17 §. Genom denna författning är ingen ändring gjord i hwad Kongl. Bref wet till Kammar-Kollegium af d. 28 Dec. 1822 samt Kollegii derpå grundade Kungörelse af d. 24 Jan. 1823, rörande dispositionen af strömfall å kronohemmans eller annan kronojords områden, innehåller.

Det alla etc.

Hwad i 20 Kap. 1 § och 17 Kap. 2 § B. B. samt K. Br. d. 28 Dec. 1822 äfwensom K. Förordn. d. 20 Jan. 1824 finnes stadgadt om anläggning och utrifning af wattenwerk må äfwen tillämpas å ängswattningsanstalter. K. Br. d. 1 Juni 1849.

Jfr **K. Förordn. om deltagande i wattenafledningsföretag, för boställen och annan staten tillhörig jord d. 6 Juli 1849.**

3 §. Der Kungsådra af ålder warit hafwer, skall tridiung af wattnet öppen lemnas, och der segelled är, tolf alnar; till båtaled åtta alnar, allt i djupaste wattnet, och hälle Konungens Befallningshafwande hand deröfwer, att den ej igenstänges. Bergwerk, så ock skattlagde qwarnar, och fiskewerk, njute den rätt och frihet, som dem förunnad är.

Jfr **K. Fiskeri-Stadg. d. 29 Juni 1852, §§ 11—14, 30, inf. i Bihanget.**

4 §. [Hwar som ny watten eller wäderqwarn bygga will, kungöre det å Tinget, och Häradshöfding skåde med nämnden den lägenhet, höre ock grannar deromkring, och dem, som gamla qwarnar der närmast hafwa, och pröfwe derefter, om ny qwarn, utan deras eller andras skada, der byggas må; gifwe det ock sedan Konungens Befallningshafwande tillkänna, som eger att derom förordna. Om sågqwarnar ware lag samma.]

Jfr **K. Br. d. 28 Dec. 1822,** inf. wid 2 § detta Kap. — I frågor om anläggning af wattenwerk, skall Häradsrätten genom särskildt utslag, hwaremo

i laga ordning wädjas må, afgöra uppdämningstwisten. Med dylika frågor inom stad skall sålunda förfaras, att Magistraten öfwerlemnar uppdämningstwisten till Rådstufwurätt, som den såsom förste domstol afgör. **K. Förordn. ang. upphörande af Styrelsewerkens domsrätt i wissa mål d. 17 April 1828**, inf. wid 10 Kap. 26 § R. B. — I ett särskildt mål, der ansökning blifwit gjord om anläggning af husbehofsåg, men deremot inwändts att angränsande skattlagda fisten skulle genom wattnets begagnande för sågwerksbyggnaden lida mehn, har Kongl. Maj:t förklarat de i K. Förordn. d. 17 April 1828 meddelade föreskrifter angående behandlingen af twister om rätt till wattenuppdämning för anläggning af wattenwerk, böra tjena till efterrättelse, då emot anläggningen åberopas, att genom wattnets begagnande för densamma skada eller mehn komma att annan förorsakas, i följd hwaraf den i målet uppkomna twist förklarats tillhöra domstols pröfning och afgörande. **K. Maj:ts Ref. d. 20 Jan. 1837.**

Innehafware af sågqwarn med wißt utsatt årligt försågningsbelopp, ehwad den sågar till husbehof, affaln eller för tull må, då han något år bewisligen icke till fullo begagnat sin rätt till försågning af det för qwarnen bestämda årliga timmerbelopp, wara tillåtet att under påföljande fem år wid samma qwarn njuta den obegagnade sågningsrätten till godo, oberäknadt den för qwarnen bestämda årliga sågningsrätten för samma tid. **K. Br. d. 7 och Kamm. K. Kung. d. 22 Sept. 1824.** — De lego- och saluságar, tullmjölqwarnar samt walk- och stampwerk för andras betjenande, som hädanefter anläggas, eller som, ehuru redan anlagde, ännu icke skattläggning undergått, skola icke någon grundränta åsättas, utan såsom fabriksinrättningar betraktas och endast till bewillning beräknas, på sätt i Bewillnings-förordningen derom är stadgadt. **K. Kung. d. 29 April 1830, d. 13 Aug. 1835 och d. 11 April 1867.** Jfr **K. Kung. ang. den åtagna allmänna bewillningen d. 17 Okt. 1873**, § 6. — Sågnings rätten wid salu- och legoságar, som äro eller warda tillåtna, får utöfwas utan begränsning till wißt årligt försågningsbelopp; dock att de i allmänhet eller för wissa sågwerk stadgade inskränkningar i afseende å begagnandet af skog, som icke är under enskild eganderätt, skola tjena till efterrättelse. **K. Förordn. d. 23 Febr. 1842.**

I likhet med hwad för fabriksinrättningar i allmänhet iakttages, må hwar och en å landet, som dertill eger lägenhet, hafwa frihet till inrättande för eget och andras betjenande af stampwerk till walkning af kläden, wadmal eller andre ylletyger, sedan likwäl, då de för watten anläggas, genom förut i stadgad ordning stedd underſökning blifwit utrönt, att förmedelst uppdämning eller wattnets begagnande i öfrigt för inrättningen, skada eller mehn icke annan tillfogas. **K. Kung. d. 13 Febr. 1828.**

Genom **K. Kung. ang. ändring i föreskrifterna rörande wilkoren för mjöl- och sågqwarnars anläggande m. m. d. 30 Dec. 1863** är stadgadt:

Mjöl- och sågqwarnar ege en hwar, som lägenhet dertill hafwer, anlägga samt till eget behof och andras betjenande begagna, dock må sådan anläggning å boställe, kungs- eller kungsladugård, eller annan under Kronans omedelbara disposition warande jord, eller å nybygge eller nyhemman å Kronans mark, der de wid nybyggets bewiljande stadgade wilkor af byggnads- eller odlingsskyldighet ej blifwit fullgjorde eller lägenhetens område i skog och mark ej blifwit behörigen bestämdt och afröjdt, icke företagas förrän Konungens Befallningshafwande, uppå gjord ansökning i ämnet, genom utslag meddelat tillstånd till anläggningen, samt wederbörande embetswerk, under hwars allmänna inseende bostället, hemmanet eller lägenheten hörer och till hwars pröfning Konungens Befallningshafwande har att sitt i frågan meddelade utslag insända, förklarat hinder för anläggningen icke möta; skolande, der fråga är om inrättande af mjöl- eller sågqwarn för watten, genom förut i stadgad ordning stedd underſökning wara utrönt att, förmedelst uppdämning eller wattnets begagnande i öfrigt, skada eller mehn annan icke tillfogas, hwarförutan i de fall, der särskildt tillstånd till anläggningen, på sätt ofwan förmäles, icke erfordras, anmälan om denſamma, för deß behöriga antecknande, skall ske, för landet hos Konungens Befallningshafwande, men i stad hos Magistraten derstädes. — I sammanhang härmed förklaras, att stadgandet i 20 Kap. 5 § B. B. upphört att wara gällande, äfwensom att hwad i fråga om offentlig myndighets åtgärd för bestämmande af wiß qwarntull för spannmåls förmalning samt wiß sågarelön för wirkes försågning stunes stadgadt till kraft och werkan förfallit.

Det alla etc.

5 §. [Tager någon mälb in af annan på oskattlagd qwarn; böte första gången tre daler, andra gången och sedan hwar gång sex daler, och hafwe förwerkat qwarntullen.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Kung. d. 30 Dec. 1863**, inf. wid näst-föregående §.

Uti **K. Kung. ang. upphörande af grundräntas utgörande af mjöl- och sågqwarnar m. m. d. 30 Dec. 1853** stadgas, bland annat:

Att mjöl- och sågqwarnar, hwilka efter 1864 års ingång anläggas, eller, ehuru redan anlagda, då icke undergått skattläggning, icke skola grundränta åsättas, utan, såsom fabriksinrättningar betraktade, påföras bewillningsafgift på sätt i gällande Bewillnings-förordning derom stadgas, samt att räntor af de i kronans jordebok under krono- och skattetitel uppförda mjöl- och sågqwarnar skola från och med år 1864 utur jordeboken uteslutas, men att dessa werk likwäl böra i kronans jordebok antecknas på sätt Kammar-Kollegii Kungörelse d. 27 Okt. 1856 stadgar.

6 §. Nu äro qwarnar lagliga byggde ofwan och nedan i ström; hälle den öfre ej watten ifrån den nedra, och den nedre stämme ej på den öfra, utan drage sjelf upp stigbord sitt, eller böte första gången [tre] daler, och sedan hwar gång [sex] daler; gälde ock skadan. [Första dag] i Maj månad skall damlucka öppnas, der watten kan åker eller äng skada. Gör man det ej; böte [som sagdt är]. Der sågqwarn är, wärde egaren, att spån ej fyller ström, eller flyter på åker eller äng. Hwar som häremot bryter; böte [tio daler], och skadan åter.

Alldenstund den 10 dagen i Maj månad nu är densamma som fordom den 1 Maj (efter gamla stilen), har Kongl. Maj:t fastställt, det damlucka skall hädanefter öppnas den 10 Maj. **K. Förordn. d. 3 Sept. 1755.** Beträffande Norrbottens, Westerbottens och Jämtlands län, är tiden för damluckas öppnande utsträckt till den 1 Juni. **K. Förordn. d. 23 Aug. 1851.** — Höstetiden får ej dämning wid wattenwerk werkställas förr än den 1 November, med undantag för särskildt privilegierade werk. **K. Kung. d. 6 Aug. 1815.** — Den, som underlåter honom åliggande skyldighet i afseende å damluckas öppnande å tid, som genom lag och författningar bestämmes, skall böta första gången 20 daler och sedan hwarje gång dubbelt. **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857.**

Att sågwerksegare skola hålla kistor, hwari sågspån kan falla och samlas, utan att densamma må komma i wattnet, se **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852**, §§ 16, 31, inf. i Bihanget.

7 §. Ingen gräfwe nya styrdar och ränntilar ur sjöar, åar, eller bäckar, eller drage till sig på annat sätt wattnet och fisket, ur deß förra djup och läge, annan till skada och mehn. Sker det; böte [tio daler], och fylle skadan; lägge ock allt åter, som det förr warit.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 § och 24 Kap. 14, 15 §§.

Alla rikets undersåtare skola årligen sommartiderne, såwäl å kronans som enskildes egor, under wederbörlig tillsyn, upprensa och wid deras naturliga aflopp widmagthålla alla större och mindre strömmar, åar och bäckar; skolande Konungens Befallningshafwande fördela kostnaden härför länets innewånare emellan. **K. Förordn. d. 20 Febr. 1764.** Denna strömrensning bör årligen werkställas, i hwilket ändamål Konungens Befallningshafwande böra, helst genom öfwerenskommelser wederbörande emellan, men i brist deraf, genom deras åläggande bereda, att den företages och utföres. **K. Kung. d. 28 Dec. 1822 och K. Br. d. 9 Febr. 1833.** Soldater äro härifrån befriade det året, då de blifwa eller warit antingen på kronoarbete eller eljest kommenderade; skolande Konungens Befallningshafwande så jemka detta onus emellan de länets innewånare, som hafwa matlag, att soldaterna endast hwart tredje eller högst hwartannat år komma att derwid utgöra ett dagswerke, hwartill de alltid genom Konungens Befallningshafwandes föranstaltande böra af wederbörande officerare uppbådas. **K. Br. d. 17 Febr. och Krigs-K. Kung d. 6 April 1786.** — Detta kan icke annorlunda förstås, än att allt indelt krigsmanskap både till häst och fot är i stadgad ordning förbundet till deltagande i dessa strömrens-

ningsarbeten; men manskapes biträde wid strömrensningarne må i intet fall kunna påfordras under den tid, då de årliga wapenöfningarne pågå, eller i allmänhet när tjensten lägger hinder i wägen för dylikt biträde. K. Br. d 6 April 1852.

21 Kap.

Om bi.

1 §. Flyga bi bort i annans skog, och följer egaren dem till stock och hål, märker samma träd, och gifwer det byamän tillkänna; hafwe ingen wäld honom dem förtaga. Hafwer biswärm satt sig i bärande och fridlyst träd; då skall den stockas, och ej träd huggas, eller spillas, wid bot, som i [13 Kap.] är sagdt. Är den i annat träd; hugge neder, och tage bi sin saklöst.

2 §. Hittar man bi å egen bolstad, eller den han eger lott i; ware hans, som hitte. Är det landbo; njute han tridiung, och jordegaren twå lotter. Hittar man dem inom annans hägnad; njute ingen lott deraf: hittar man dem utom hägnad, i annans skog och mark; ege tridiung, och jordegaren twå lotter. Säga twenne sig samma bi hittat; njute han denna hittelön, som först lyste. Om den, som å annans egor hittar, och ej lyser, utan borttager, och om den, som med mat och bete till sig lockar annan mans bi, urskils i [Mißgernings Balken].

Jfr Straff-Lag. 22 Kap. 1, 22 §§ och K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 16.

22 Kap.

Om den, som sårar eller dödar annans fä eller hund, och om någon köper eller säljer sjukt fä; så ock om fä eller hund skadar annans fä.

1 §. Slår man annans fä wärre, än man wille, då man det ur sina egor och hägnader drifwer eller intager, och dör det deraf; gifwe honom jemngodt igen, eller deß fulla wärde. Dör det ej, utan warder sargadt; tage det hem till sig och läke. Warder det lamt och lytt; behålle det sjelf, och gifwe egaren olytt igen, eller deß wärde.

2 §. Sargar man med wilja annans fä annan tid, eller då man det intaga will; läke det sårade, och böte [fjerdung af deß wärde]. Är det häst, oxe eller ko; sätte ock genast så godt fä i stället till hans bruk och nytta. Blifwer det fä friskt, som förr; tage hwar sitt åter. Dör det, eller warder lamt eller lytt; gälde åter jemngodt, och böte, [som sagdt är].

Jfr Straff-Lag. 18 Kap. 16 §.

3 §. Dräper man med wåda annans fä, som ätas kan; betale wärdet, och behålle det fä sjelf. För annat fä, som ej matnyttigt är, gälde fjerdung af ty det wärdt är.

4 §. Tager någon lön före, att läka eller åderlåta fä, och får det död eller skada genom hans wållande; gälde fä åter, och behålle det. Gitter han sulltyga, att han ej warit dertill wållande; ware saklös.

5 §. Eger någon fä, som smittosam sjuka hafwer; hålle det sär-

ſkildt, att annans få deraf ej ſmittas må. Gör han det ej; [böte tre daler], och ſkadan åter. Ur by, der boſkaps ſot är, må ingen ſälja eller köpa få. Sker det; gälde ſkadan ſom deraf händer, och [böte hwardera tio daler], eller wärje ſig med laga ſtäl eller ed, att han ej wißte der ſot wara: dräpe ock den få, ſom köpt, och hem till ſig fört, då grannar derom påminna; eller [böte dubbelt], och haſwen de magt det få döda. Oxe, häſt, hund, eller hwad få det helſt är, ſom af farſot dör, eller måſte dräpas, ſom ſagdt är, ſkall genaſt med hud och allt gräfwas [twå] alnar djupt ned i jord, affides ifrån by, wägar och ſjöar, och ware legohjon ſkyldigt det att göra; grannar hjelpe ock dertill, om få tarfwas. Drager ſig legohjon undan; miſte halft års lön. Dör få af annan ſjuka, eller elleſt dödas; då må hud afdragas, och göre det legohjon wid bot, ſom ſagdt är. Hwar ſom förewiter någon ſådant, eller att han få hulpit, åderlåtit, botat, eller ſnöpt; böte tjugu daler, eller plikte med kroppen.

Jfr **Straff-Lag.** 16 Kap. 11, 15 §§ och 19 Kap. 17 §.

Genom **K. Kung. om hwad, i händelſe af yppad ſmittoſam ſjukdom hos djuren, iakttagas bör d. 23 Jan. 1828** har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af K. Förordningen till hämmande af boſkapsſjuka och fänadspeſt af d. 23 Mars 1750, ſtadgat, bland annat:

1 §. Finnes husdjur af owanlig eller ſmittoſam ſjukdom angripet, ſkilje det egaren genaſt från all gemenſkap med det ſom friſkt är, ſamt giſwe, utan dröjsmål, och ſist inom tjugufyra timmars förlopp, i ſtaden hos Magiſtratens ordförande, och på landet hos ordföranden i förſamlingens [kyrkoråd], den yppade ſjukdomen med deß omſtändigheter tillkänna. Egaren, eller deß folk, iakttage widare med all omſorg och ſkyndſamhet det ſom i denna Författning påbudet är, till förekommande af farſotens ſpridande, ſåſom ock hwad af wederbörande för tillfället föreſkrifwes. — Jfr **K. Förordn. om Kommunalſtyrelſe på landet d. 21 Mars 1862,** § 38, inf. i Bihanget.

3 §. Husdjur, ſom finnes angripet af ſmittoſam ſjukdom, ſkall, om det är häſt eller matnyttigt kreatur, icke på marken utſläppas, utan inne i hus fodras, wattnas och anſas. Den ſom med ſjukt kreaturs ans har befattning, må ej tillika i ſamma kläder nalkas friſkt djur, utan att kläderne förut bliſwit wäl twättade, torkade och i luften wädrade, eller med mineralſyra rörte; och haſwe egaren tillſyn att härmed ordentligen tillgår. Är det hund eller katt, ſom ſåledes ſjuknat, warde djuret genaſt dödadt; äfwenſå björn, warg, räf eller annat wildt djur, ſå wida de ej wid offentlig inrättning för allmänt ändamål i ſärſkildt rum och wård hållas, och fara icke är att ſmitta derifrån till andra djur ſprides.

4 §. Å ſtälle der ſmittoſam ſjukdom hos husdjur eller annat kreatur yppad är, ſtall, ſå länge ſarſoten warar, friſk hund hållas bunden eller inſtängd, och friſt katt likaledes, ſå widt görligt är, förwarad. Träffas hund eller katt lös å den ort der ſarſot gängſe är, ege en hwar, ſom ſådant djur öfwerkommer, att detſamma ſaklöſt döda.

5 §. Dör kreatur af owanlig eller ſmittoſam ſjukdom, eller warder derföre dödadt, låte egaren det genaſt med hud och allt gräfwas fem alnar djupt neder i jorden, affides ifrån by eller gård, wägar och watten. Saknas wid gård eller by nödig hjelp till ſådan gräfning, ware grannar, då bud kommit, pligtige, att utan uppſkof infinna ſig med erforderlig redſkap å det ſtälle ſom anwiſes, och uppgräfwe der ſå ſtor grop, ſom tarfwas och föreſkrifwes. När grannar ſå gjort, begifwe de ſig dådan, och egaren ſamt hans folk förſkaffe ſkyndſammeligen det döda kreatur ned i den ſålunda gräfda gropen; grannar biträde äfwen derwid, när werkligt behof för handen är, och derom af wederbörande tillſäges. Djuret må icke ſläpas till gropen på ſjelfwa jorden, ej eller, om undwikas kan, öfwer allmän farwäg, utan warde, tillika med den orenlighet, ſom fallit af kreaturet ſedan det ſjukt blef, och ſamlas kunnat, lagdt å dertill inrättad tät ſläpa, eller kärra, ſamt fördt eller draget å affides wägar och nederkaſtadt i gropen. Häſt eller annat kreatur, ſom dragit ſläpan eller kär-

ran till gropen, fränspännes och föres affides innan det ditförda i gropen nedkastas. Finnes kalk, helst oslädt, att tillgå, blifwe dermed det nedkastade öfwerströdt och gropen derefter strax med jord igenfylld, och sedan icke widare upptagen. Då nedgräfning skett, såsom nu sagdt är, warde ock graf eller stängsel gjord deromkring till hinder för andra kreatur att nedgräfningsplatsen nalkas. — — —

6 §. Gator och wägar, som hafwa sin sträckning till eller hardt nära den gård, by eller ort, der smittosam sjukdom eller farsot hos kreatur yppad eller gängse är, skola skyndsammeligen, allt efterson nödigt pröfwas, warda försedda med sådan bewakning att hwarken husdjur må dit eller dädan släppas, ej eller sådan person, som ansat sjukt kreatur, då ansara innan den ombytt kläder, eller de, som under befattning med kreatursskötseln nyttjade warit, blifwit wäl renade samt i luften wädrade eller med mineralsyra rökte. Denna bewakning fullgöres af närmaste grannar, om smittan ej är spridd utom gård eller by; af socknemän, om farsoten spridt sig till annan by eller flere; öfwen af häradsboer. — — —

8 §. Bryter smittosam sjukdom eller farsot hos kreatur ut, der marknad, Ting eller annan allmän sammankomst tillstundar; warde genom wederbörandes försorg marknaden, Tinget eller sammankomsten tills widare inställd eller omlyst till annan tid och ort.

9 §. Till marknad twänne mil nära intill sådan ort, som af smitta anstucken är, ware alldeles förbudet, att föra boskap och der försälja låta. Den det gör, hafwe förwerkat boskapen.

10 §. Ifrån den ort, der smittosam sjukdom eller farsot hos kreatur uppkommit, ware alldeles förbudet att utföra någon boskap, förr än efter tre månader ifrån det att farsoten afstadnat; och bör, innan boskap då utföres, den af wederbörande djurläkare i närwaro af twänne Magistratspersoner i stad och af länsman samt någon ledamot af församlingens [kyrkoråd] på landet, besigtigas, och om boskapen är frisk, tillika tecknas med ett wisst märke; skolandes uti det bewis, som öfwer boskapens sundhet meddelas och wid boskapens utförande sedan åtfölja bör, tydeligen införas orten, hwarifrån boskapen kommer, märket hwarmed den blifwit tecknad, och att i den orten någon boskaps-störtning icke weterligen under loppet af de sist förflutne trenne månader timat, hwilket förhållande af dem, som besigtningen öfwerwarit, jemwäl med deras underskrifter å läkarens bewis styrkes. Dessa åtgärder böra under fjerde månaden efter det smittan upphört, ega rum. — — —

11 §. Will någon slagta boskap i den ort, der smittosam sjukdom eller farsot ibland kreaturen inrotad är, gifwe det tillkänna, i staden hos ordförande i Magistraten, samt på landet hos ordförande i församlingens [kyrkoråd]. Magistratens eller [kyrkorådets] ordförande förordne då, att twå pålitliga personer slagtningen bewista: och ware deras skyldighet, att noga eftersе, om kreatur, som slagtas skall, är frisk, och att om annorlunda finnes, föranstalta, det kreaturet genast dödas, samt helt och hållet nedgräfwes, såsom i 5 § sagdt är.

16 §. Så snart Magistrat i staden, eller församlingens [kyrkoråd] på landet, hunnit utröna, att der yppad sjukdom hos kreatur, tamdt eller wildt, är af smittosam art, eller sådan att farsot deraf uppkomma kan, inberätte Magistraten eller [kyrkorådet] genast till Konungens Befallningshafwande, huru, när och hwareft sjukligheten börjat, huru dermed sedan sig förhållit, samt hwilka åtgärder Magistraten eller [kyrkorådet] widtagit och hwad werkan deraf följt. — — —

18 §. Enär i stad Magistraten, eller på landet kronofogden, fått underrättelse att farsot hos kreatur der förmärkes, åligge Magistraten eller kronofogden att genast tillsätta wisa uppsyningsmän, hwilka det skall tillhöra, att noga tillse, det icke något emot denna Förordning, det allmänna till skada, förelöpa må. — — —

24 §. Will någon klaga öfwer beslut och föreskrift, som af Magistrat eller [kyrkoråd], under förehafwandet att hämma farsot ibland djuren, meddelat blifwit, ege rätt att beswära sig hos Konungens Befallningshafwande i länet, sist klockan före tolf å tjugusörsta dagen derefter, dock utan hinder i werkställigheten af beslut eller föreskrift som öfwerklagas; och den der icke nöjes åt Konungens Befallningshafwandes utslag i desse mål, ware tillåtet att hos Kongl. Maj:t i Deß Ekleſiaſtik-Expedition sig i underdånighet beswära.

26 §. Kongl. Öfwerståthållare-Embetet förfare i frågor om yppad farsot

ibland husdjuren, såsom särskilde stadgar och förordnanden förmå, och rätte sig jemwäl efter denna Kongl. Förordning, i hwad till förhållanden inom hufwudstaden lämpligt wara kan. Uti annan stad, der poliskammare inrättad finnes, tillhöre den i öfwerensstämmelse med deß instruktion, att iakttaga och fullgöra hwad efter denna Kongl. Förordning eljest ankommer på Magistrat och deß ordförande.

27 §. Denna Förordning skall årligen, den första söndagen i Juni månad, från predikstolen i hwarje församling uppläsas.

Det alla etc.

Då smittosam sjukdom bland kreaturen någorstädes sig yppat, skall Länsstyrelsen genom kungörelse, så fort ske kan, allmänheten underrätta å hwilka ställen inom länet sjukdomen utbrutit, samt derjemte, efter inhemtade upplysningar af wederbörande läkare och med fästadt afseende å lokala förhållanden, bestämma, huru widsträckt område för tillfället är att som smittad ort anse. K. Cirk. d. 8 Juli 1849.

Jfr K. Regl. för Djurläkare i riket d. 3 Juni 1824, äfwensom K. Kung. rörande wisse föreskrifter i afseende på Djurläkares tillsättande och tjenstetöfning m. m. d. 2 Sept. 1830.

Genom K. Kung. ang. åtgärder till hämmande af kreaturs- eller boskapspesten, i händelse af deß utbrott inom riket, d. 20 April 1866 är stadgadt, bland annat:

1 §. Af boskapspest angripet djur skall styndsamligen dödas och, sedan deß hud blifwit genom sönderskärning gjord obrukbar, nedgräfwas, med iakttagande af de i 5 § af K. Kung. d. 23 Jan. 1828 gifna föreskrifter.

2 §. Nötkreatur, får eller getter, som inom loppet af tio dygn warit i ladugård, wid wattningsställe eller ute å wark tillsammans med något af sådan sjukdom angripet djur, skola likaledes dödas och nedgräfwas.

3 §. Der boskapspest utbrutit, skall bewakning, på sätt i 6 § af K. Kung d. 23 Jan. 1828 stadgadt är, genast anställas och fortfara, intilldeß alla på stället befintliga djur af de i § 2 här ofwan nämnde slag blifwit dödade samt ej mindre ladugård och öfriga hus, i hwilka de dödade djuren warit inställda, med dertill hörande inredning och redskap, än ock de på stället befintliga kreatur af andra än förenämnde slag, jemte derstädes förwarade hudar, ull, hår, tagel eller andra dylika waror, undergått sorgfällig rening, samt foder, spillning och affall underkastats behörig behandling; allt i öfwerensstämmelse med de särskilda föreskrifter, som af Sundhets-Kollegium och i förekommande fall af wederbörande djurläkare komma att meddelas; åliggande det djurläkaren att, jemte kronobetjening och kommunal-myndighet, noggrannt tillse, att dessa åtgärder widtagas. — Inom tio dygn efter det kreaturen blifwit dödade, må med det ställe, der de warit förwarade, ingen annan beröring ega rum, än den, som erfordras för utförandet af renings- och öfriga säkerhetsåtgärder. — Förrän tjugo dygn efter djurens dödande förflutit, må friskt kreatur icke i ladugården insättas.

4 §. Egare af kreatur, hwilket på grund af de i denna författning gifna föreskrifter dödas, ware under nedan bestämde wilkor berättigad att derför af allmänna medel åtnjuta ersättning med det belopp, hwartill djuret, med hänseende till deß beskaffenhet såsom af sjukdomen icke angripet, uppskattas af behörige wärderingsmän.

5 §. Wärdering skall förrättas af tre personer, nemligen å landet kommunalnämnds och i stad sundhetsnämnds ordförande, eller, dereft han är hindrad, någon utaf honom utsedd ledamot af sådan nämnd, jemte den i orten anställde eller särskildt förordnade djurläkare samt på landet wederbörande kronofogde eller länsman eller annan person, som Konungens Befallningshafwande kan finna ståligt att på förhand lemna dylikt uppdrag inom wisst område, men i stad den, som Magistraten eger att dertill bland sina ledamöter utse.

8 §. För kreatur, som dött af boskapspest, eger ersättning icke rum. — Har djuregare, genom öfwerträdelse af de mot boskapspesten widtagna föreskrifter och anordningar, sjelf wållat den honom i följd af sådan sjukdom tillskyndade skada, eger Konungens Befallningshafwande att, efter pröfning af förhållandena, bestämma, om och till hwad belopp ersättning må bewiljas, eller hänwisa frågan derom till utförande wid laga domstol.

10 §. Djurläkare åligger att inom det för boskapspest misstänkta område,

som blifwit honom af Konungens Befallningshafwande anwisadt, tid efter annan werkställa undersökning för att utröna, om sjukt kreatur inom detsamma finnes.

11 §. Godtgörelse af statsmedel för de i denna författning föreskrifna resor och förrättningar tillkommer djurläkare på grund af K. Reglementet d. 3 Juni 1824 och K. Cirkuläret d. 23 Jan. 1830 samt för resor äfwen landtstatstjenstemän eller i deß ställe af Konungens Befallningshafwande förordnad person enligt K. Kung. d. 30 Dec. 1863. — — —

12 §. Beträffande boskapspest gälla för öfrigt i tillämpliga delar till efterrättelse ofwan åberopade K. Kung. d. 23 Jan. 1828 och K. Cirkuläret d. 3 Juli 1849, med iakttagande, att de rättigheter och åligganden, som i berörda Kungörelse tilläggas kyrkoråd, tillkomma på landet kommunalnämnd och i stad sundhetsnämnd.

13 §. Bryter någon emot de till förekommande af boskapspestens spridning meddelade föreskrifter, straffes, såsom i 19 Kap. 17 § Strafflagen säges.

Det alla etc.

Jfr **K. Kung. ang. hwad iakttagas bör till förekommande af boskapspests och andra smittosamma husdjurs-sjukdomars införande i riket d. 30 Maj 1873; Sundhets-Kollegii Kung., med anwisningar ang. s. k. desinfektionsmedels anwändningssätt i särskildta fall, d. 4 Aug. 1873; Sundhets-Kollegii Kung. om sättet för werkställande af de i K. Kung. d. 30 Maj 1873 föreskrifna desinfektions- och reningsåtgärder. d. 1 Dec. 1873; Kommers-Kollegii Kung. ang. de städer i riket, uti hwilka införsel af idislande djur och af hästar må ega rum d. 27 Dec. 1873; Kommers-Kollegii Kung. ang. upphörande af rättighet till införsel sjöledes till Laholm af idislande djur och hästar, d. 26 Mars 1874; K. Kung. ang. åtgärder till hämmande af sjukdomen rots bland hästar d. 17 April 1874; K. Kung. ang. undantag från bestämmelsen i § 7 mom. 2 af K. Kung. d. 30 Maj 1873, d. 12 Juni 1874.**

6 §. Dräper man annans hund med wilja; [böte tre daler]. Är det wallhund, jagthund, eller bunden gårdshund; [böte dubbelt], och wärdet åter. Okynnes hund, som biter folk eller fä, bör ej lös wara.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §.

7 §. Dräper fä annans fä, som ej ätas kan; betale egaren hälften af deß wärde, som dräpet blef. Kan det ätas; gälde fjerdung, och det döda tage han, som det förr egde. Nu warder fä sargadt af fä; betale halfwa läkeslön och halfwa skadan. Är fä want att skada göra, och wet det egaren, eller är han derom warnad; gälde dubbelt mer än sagdt är. Samma lag ware om hund, som fä biter, eller sargar. Gör hund skada tredje gången; betale deß egare som sagdt är, och döde hunden.

8 §. Hund, eller annat djur, som wildt warder, skall egaren strax instänga eller döda, då han det weta får. Gör han det ej; böte tio daler. Sker skada; gälde ock den åter. Hisar man hund å annans fä, och får det skada; gälde fullt åter, och [böte fjerdung af deß wärde]. Får hunden skada ware det ogildt. Hafwer man wilda djur, björn, warg, lokatt, räf, eller annat odjur, och ej häktar eller stänger dem så inne, att de annans fä ej kunna skada; böte tio daler och skadan åter. Sker det annan gång; böte dubbelt, och fylle skadan. Sargar eller dräper okynnes fä, hund eller annat odjur, någon menniska; derom skils i [Mißgernings Balken].

Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 9, 17 §§ och 19 Kap. 20 §, samt anm. wid 5 § detta Kap.

23 Kap.

Huru skadedjur må fällas, så ock skall och warggårdar hållas böra.

1 §. Björn, warg, lo, räf, järf, mård, utter, bjur, skäl, och andra skadedjur, så ock örn, hök, uf, glada, och flera roffoglar, må hwar man laklöst skjuta eller fånga, och dem behålla.

Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** §§ 10, 11, inf. i Bihanget.

2 §. [Wargnät skall hwart helt hemman hålla, fyra famnar långt, och fem alnar högt, och de mindre så mycket, som deremot swarar: det skall färdigt wara, då skallbud kommer, och så starkt, att det ej brister, då en man kliswer derå upp. Skallbud skola ock alle lyda, som kreatur hafwa: ingen ware der fri före, utan Prest å prestgård, derå han sjelf bor, så ock klockare å klockare bol, och inhyses qwinna.]

Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** § 26, inf. i Bihanget.

3 §. [Nu warder det till Häradsskall bådadt, då bör en man ifrån hwart matlag, och af jätesgårds torpare hwarannan komma, med bössa, jagtspjut, eller yxa, så tidigt, som han kallad warder; men då skall sker inom socknen, får ingen sig derifrån undandraga, som något boskaps kreatur hafwer. Hwilken sig ej i tid infinner, eller kommer utan dugligt nät och jagttyg, eller blifwer ej stående der han ställes, och gör hwad honom befaldt blifwer, eller wiser sig otidig, eller gör oljud, eller går ifrån skallet förr än manskapet är uppropadt, och lof gifwes; böte en daler. Blifwer han alldeles ute; böte två daler, och annan gång dubbelt; utan Domaren pröfwar, att han laga förfall haft. Förtiger den, som skallet föreståt, någon, som borta warit, eller sig förbrutit, som sagdt är, eller gifwer han, eller annan, någon lof, att blifwa förfallolös ifrån skallet; böte två daler.]

Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** § 26, inf. i Bihanget.

4 §. [I hwarje socken, der det tarfwas och ske kan, skola alle, som der bo och jord ega, hwar efter egodel sin, bygga en warggård eller warggrop, och den skall fjerdung af socknen uppehålla hwar sitt år. Torpare hjelpe bolby deras att bygga och uppehålla. Är der ödesjord; då hålle den warggård uppe, som ängen slår, ifrån den dag han den slagit, och året om: Eljest bygge hela socknen för ödesjorden. Kommer ej den, som kallad warder till denna byggnad; böte sex mark, och bygge ej deß mindre. Förfaller warggård; böte den fjerdung tio daler, som uppehålla borde, och rätte den åter upp.]

Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** § 26, inf. i Bihanget.

De jagtkasior, som, till följd af föreskriften i K. Jagt-Stadgan d. 13 April 1808 och K. Br. d. 19 Juni 1830, bildats uti särskilda län, skola öfwerlemnas till länens landsting. **K. Cirk. 21 Okt. 1864.**

5 §. [Försummar någon sin wakt och arbete sitt wid warggrop, då han warder tillsagd att hålla der bete; böte för hwar dag en daler. Och den det uppsatta bete dräper, eller rifwer neder, böte tre daler. Förderfwar någon warggrop; böte tio daler, och rätte allt upp igen.]

Se anm. wid föregående §.

6 §. [Jägeri betjente och allmogen skola, å den tid skadedjuren yngla, winlägga sig, att ungarna fånga och utöda; och njute den, som utom skall, fångar eller fäller skadedjur, af Häradsskåren, eller af stadens medel, der det sker å stadens mark, fyra daler för hwar stor björn, för björnunge en daler, för warg två daler, för wargunge en daler, för räf sexton öre, och för räfunge åtta öre].

Jfr **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864,** §§ 20, 26, inf. i Bihanget.

24 Kap.

Om wådeld i by.

1 §. Alle eldstäder och storstenar böra så wara ställde och för-

warade, att eldſtada förekommas må. Warder eld lös i by, den landbo brukar, och ſker det af förſummelſe, eller wangömmo hans, ſom är: att han ſjelf förut märkt faran, eller är derom warnad, och den ej förekommit; bär ſjelf ut, eller tillſtädjer annan att hafwa och bära ljus utan lykta, och eld i uthus, eller der man hafwer lin, hampa, hö, ſpån, eller annat ſlikt, deri eld ſnart taga kan; ſätter ljus wid wägg; gör eld i ugn eller ſpiſel, och den ej wårdar; hafwer ljus wid ſäng, och ſomnar derifrån; röker tobak i lada, foderhus, eller annorſtädes, der eld lätteligen kan tändas; eller ſkjuter owarſamt åt hus eller tak; eller warder eld lös af annan ſådan förſummelſe, der man kunde och borde bättre wakta för ſkada: brinner då hus och gård upp; bygge åter jemngod, och njute ej brandſtod eller eftergift å afradet. Eger bonde hus och jord ſjelf; hafwe han ock ſjelf ſkadan. Brinna tillika upp andras hus och gårdar, eller andre byggnader; gälde af ſin egendom ſå långt den räcker, och [böte två daler, för hwart hus, jordegarens enſak; orkar han ej ſkadan och böter gälda, tjene det af med arbete, eller plikte med kroppen, hwilketdera han helſt will, ſom ſkadan lidit. Brinner folk inne; böte full mansbot för hwardera. Brinner kyrka upp; böte hundrade daler till kyrkobyggnad. Är han mindre wållande; gälde fjerdung af ty, ſom ſagdt är.] Den owarſamt med eld umgår, å ſätt ſom nu är ſagdt, böte fem daler, ändå att ingen ſkada ſker.

Jfr **Straff-Lag.** 19 **Kap.** 21 § och **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864,** § 15.

2 §. Timar ſkada af rätt wåda, ſom man ej kan föreſe eller wakta, förr än ſkada händer; ware ſaklös. Wet man ej huru eld är kommen lös; wite då med ſjelfſins wådaed, att det ej af hans wangömmo eller wållande ſkedt är. Briſter han åt eden; [böte ſom i 1 § ſagdt är].

3 §. Hafwer legohjon, emot husbondens warning och wilja, burit eld i uthus, och andra rum, eller annorledes owarſamt dermed umgått, ſom förr är ſagdt; ware då husbonde ſaklös, och legohjon gälde den ſkadan deraf timar, [eller plikte med kroppen.] Kommer eld lös af gäſt eller wägfarande, och brinner upp gäſtgifwarens, eller annan mans hus; ware lag ſamma.

Se anm. wid 1 § detta Kap.

4 §. [När ſkada af wåda ſkett, eller genom dens wållande, ſom ſkadan ej gälda kan; då bör Häradet brandſtod gifwa för hus, ſom de woro, när de afbrändes, och för bonde nödige äro, ſå ock för ſäd, foder, och boſkap, ſom till gårdens bruk tarfwas, och han miſt hafwer: men för andra löſören, och husgeråd, gifwes ej brandſtod, ej heller för badſtuga och kölna.]

5 §. [Af alla hemman i häradet ſkall brandſtod gifwas efter hemmantalet. Frälſemans ſätes och ladugård, ſå ock preſtgård, må ej brandſtod njuta, der de ej den gifwa: ej mätes hus derå högre, än å bondehemman.]

6 §. [I hwarje landsort ſkall å Tinget, i Konungens Befallningshafwandes närwaro, Häradsboerne emellan förening upprättad wara, huru mycket för hwart och ett nytt hus, å helt hemman eller mindre, i brandſtod gifwas ſkall; och när eldſkada ſedan timar, ſöke den, ſom lidit, Häradshöfdingen, och han nämne ſynemän, ſom ſkadan ſkåda. De ſkola noga underſöka, hurudane de hus, ſom brunnit, då woro, nye eller gamle: och Härads-Rätten pröfwe det ſedan, och döme, huru ſtor brandſtoden af hwarje hemman, efter föreningen och huſens beſkaffenhet, wara ſkall. Hwad Rätten dömt, wiſe den, ſom ſkadan händt, hos Konungens Befallningshafwande upp, och förordne han, att den brandſtod utan dröjsmål uppbäras må.]

Ofwanstående 4, 5 och 6 §§ hafwa upphört att wara gällande. **K. Förordn. d. 26 April 1853.**

Konungens Befallningshafwande ega att, hwar för sitt län, efter lag och förekommande omständigheter, pröfwa och fastställa förslag till reglementen för brandstodsbolag, äfwen om de omfatta hela länet. **K. Cirk. d. 11 Maj 1855 och K. Kung. d. 22 Mars 1861.**

Jfr **K. Förordn. ang. boställsinnehafwares deltagande i allmänna brandstodsföreningar d. 23 Febr. 1847 och K. Kung. d. 7 Febr. 1856.**

7 §. Ej må någon gå omkring och brandstod tigga. Hwar som bref dertill gifwer; böte sex daler.

25 Kap.

Om wägar och broar, huru de göras och byggas skola.

1 §. Landswäg skall läggas i Länet der den tarfwas; och lå Konungens Befallningshafwande wid Tinget ransaka, hwar den jemnast och genast göras kan. Warde ock de egor dertill tagne, som möta och föreligga, utan att någon det wägra må; [och njute by, som mister i åker eller äng, derföre sin fyllnad af Kronan. Samma lag] gälle äfwen för wäg till hamn, lastplats, waru-nederlags-plats, samt emellan segelleder, båtleder och slottleder, äfwensom för wäg till alla sådana ställen, der wägar pröfwas wara för waru-transporten af allmän nytta och nödwändighet. (**K. Förordn. d. 19 Febr. 1824.**)

Jfr **K. Förordn. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof d. 14 April 1866,** inf. i Bihanget.

Twister om anläggning och underhåll af enskilda utfartswägar för by eller annan lägenhet, skola af domstolen i orten upptagas och afgöras, samt sedermera fullföljas i samma ordning som twistemål i allmänhet. **K. Br. d. 17 April och Kamm. K. Kung. d. 9 Maj 1828.**

Beswärstiden öfwer utslag, som röra menigheter, och hwilka utslag skola genom uppläsande från wederbörande predikstolar kungöras, beräknas från handlingens kungörande genom sådan uppläsning, enligt af den uppläsande prestmannen å handlingen teknadt bewis. **K. Br. d. 5 Jan. och Kamm. K. Kung. d. 1 Febr. 1808.** — Då målet rörer flera socknar, beräknas tiden från den dag utslaget kungjordes i den socken, der det sist upplästes. **K. Br. d. 3 Febr. 1818.**

Då, till följd af laga skifte, ny wäg för en eller flera skiftesdelegare warder omundgängligen nödig, och den ej kan författas i erforderligt skick utan så dryg kostnad i förhållande till de fördelar, som genom skiftet winnas, att den icke billigen kan anses böra ensamt drabba den eller de delegare, för hwilka wägen behöfwes, skall kostnaden för densammas första anläggning af skiftesman och gode män, i sammanhang med skiftet, mellan samtlige skiftesdelegarne särskildt fördelas, på sätt som för bidrag till utflyttning stadgadt är; hwaremot med kostnaden för wägens framtida underhållande bör förhållas efter hwad för enskilda by- och utfartswägar i allmänhet är förordnadt. **K. Förordn. d. 29 Jan. 1850.**

Genom **K. Förordn. ang. ändring af gällande stadganden om tid för beswärs anförande i mål, som handläggas af förwaltande myndigheter och embetswerk d. 14 Dec. 1866** är förordnadt:

att, ehwar och i hwilken instans klagan än föres, beswären skola, wid talans förlust, inlemnas, i mål från Norrbottens, Westerbottens, Jämtlands och Westernorrlands län innan klockan tolf å fyratiofemte dagen och i mål från öfrige orter i riket innan klockan tolf å tretionde dagen från delfående af det beslut, som öfwerklagas; dock att menighet, som klagar, eger tillgodonjuta femton dagar längre beswärstid än här ofwan sägs; kommande hwad angår beswärstid i mål, som bedömas efter Bewillnings-förordningen och kommunallagarne

samt i mål, som fullföljas från konsistorierna, att gälla hwad särskildt är eller warder stadgadt. — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Kung. d. 31 Juli 1867 och Kamm. Koll. Cirk. d. 13 Nov. 1868.**

2 §. Landswäg skall wara tio alnar bred, som förr är sagdt: Wäg till Ting, Kyrka och qwarn, så ock annan farwäg sex alnar; bro öfwer ström eller bäck efter ty, som wägens bredd är.

På de ställen, der af ålder landswägarne warit till mindre, än den i lag stadgade bredd af tio alnar anlagde, och deras utläggande till denna bredd wore förenadt med alltför stora swårigheter, eller fordrade betydlig kostnad, må Konungens Befallningshafwande pröfwa de derwid förekommande omständigheter för hwarje särskildt fall, och med anledning deraf, från lagens allmänna föreskrift bewilja undantag. — Derjemte är det Konungens Befallningshafwande tillåtet att, der landswägs utwidgande eller förbättrande anses owilkorligen nödigt, men arbetets fullbordande finnes förenadt med alltför dryga kostnader för wäglottsegarne, och enär det af wägdelnings-instrumentet kan inhemtas, att kostnaden till wägens försättande i det bättre skick, som sålunda erfordras, wid förra wägdelningen icke gått i beräkning, en slik kostnad till wägens ifrågawarande iståndsättande uppå samtliga häradsboerne fördela. **K. Kung. d. 28 April 1819.** — Jfr 4 Kap. 1 § denna Balk.

3 §. Wid hwarje hel mil å landswäg rätte Härabet upp stolpar, eller stora stenar, och mindre wid hwarje half och fjerdedels mil, derå miltalet utmärkt är.

Om wägröjning, brobyggnad, winterwägar, milstolpar etc. stadgas widare i **Gästg. Ordn. d. 12 Dec. 1734,** §§ 7, 8; särskildt om brobyggnad i **K. Ref. d. 29 Nov. 1756,** § 7.

4 §. Der wäg löper till stad, socken, bruk, sjöhamn, eller annan kunbar ort, skola märken sättas, de der wisa till hwad ort den wäg ligger.

5 §. Rifwer någon neder, eller slår sönder, dessa milstenar och märken; plikte, som i [Mißgernings Balken] urskils.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §.

6 §. Wägar skola fyllas, och höjas upp med sand och grus, och årligen bättras, så att watten derå ej stadnar. Å båda sidor skola diken göras, der det ske kan, så ock afloppp derutur, hwar så nödigt är.

Författningen om landswägarnes stensättning på sidorne bör med foglighet och warsamhet af wederbörande yrkas, så att allt onödigt arbete och tidsspillan må undwikas. **K. Ref. d. 17 Aug. 1762,** § 49.

7 §. Allmän winterwäg, öfwer sjöar och mossar, skall hwar by för sina egor utstaka, der isen starkast är, och minsta fara: Der store sjöar äro, göre det socknarne, som deromkring ligga; ändre ock wäg, så ofta det tarfwas, och märke de ställen ut, der store wakar och wråkar äro, och lede wäg der förbi, eller bygge bro öfwer, wid tre dalers bot. Härabsfogde hafwe der inseende å, att sådant i rättan tid sker. Wäcker någon notwak wid winterwäg; märke sjelf den ut. Hwar som hugger upp winterwäg öfwer sjö, eller förderfwar bro; plikte som i [Mißgernings Balken] stadgas, och sware till skadan.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 15 §.

Genom K. Förordn. ang. allmänna wägarnes underhållande wintertiden d. 13 Sept. 1790 är stadgadt:

1 §. Wid alla hädanefter anställande wägdelningar må afseende endast göras på wägens underhållande den tid bar mark är. — 2 §. Till wägarnes hållande i fargildt stånd wid snöfall, hafwe Konungens Befallningshafwande att af närmast boende hemmansegare, inom hwarje socken eller härad, inrätta så kallade ploglag, hwilka hwardera af wägen tilldelas ett wißt stycke

det de böra med plogning och skottning widmagthålla. — 3 §. För detta besvär må nämnde ploglag njuta betalning af häradet eller socknen, efter ty wägens längd och beskaffenhet det fordrar. — 4 §. Till Häradsrätten må härads- eller socknebönderne inkallas, att med ploglagen om betalningen öfwerenskomma; men dereft de icke kunna härom i godo sluta, må Häradsrätten insända deß betänkande i detta ämne till Landshöfdingen, som sedermera betalningen efter skäligheten jemkar och stadfäster. — 5 §. Den således för alle ploglagen uti hela socknen eller häradet löpande betalning kommer att sammanslås och efter hemmantalet fördelas på alla dem, som efter lag uti wägröjningsbeswäret böra deltaga; hwarefter kronofogden, wid de wanliga uppbördsstämmor, denna utgift, utan särskild wedergällning, må uppbära och till ploglagen utdela. — 6 §. De beting, som antingen godwilligt med ploglagen göras, eller af Landshöfdingen fastställas, må hwarje gång icke antagas för flera än fem år, efter hwilken tidsförlopp wäglottsegarne ånyo böra sammankallas, att antingen det förra ackordet förnya, eller ett nytt för lika tid afsluta. — 7 §. I öfrigt åligger det Konungens Befallningshafwande, att så fördela ploglagen, att alle hemman, som dertill kunna anslås, blifwa i möjligaste måtto lika dertill nyttjade; ifrån allt detta likwäl undantagne de ställen, der öfwerenskommelse om plogning och skottning redan kunna wara träffade, eller der allmänna wägdelningar, äfwen med beräknad och förbehållen skyldighet, att wintertiden underhålla wägstycket, för detta kunna wara werkställde, och hwilka Kongl. Maj:t finner böra ega bestånd, så länge icke omständigheterna till ändring deruti föranleda.

Det alla etc.

Se widare anm. wid 11 § detta Kap.

8 §. Alle, som å landet hemman ega eller bruka, skola wägar rödja, och broar bygga; och ware ej eller Konungens gårdar och ladugårdar derföre frie. Hwar stall sitt stifte få, efter den del han i by eger, och som det för alla lägligast faller; och ligge der Konungens Befallningshafwandes wård å, att den ene ej mera betungas, än den andre. Städerne rödje och hålle wäg och broar, så långt stadens egor räcka.

Detsamma stadgas i **Gästg.-Ordn. d. 12 Dec. 1731**, § 7. — Bruk, qwarnar och skattlagde utjordar äro icke skyldige wägar rödja och broar bygga. **K. Ref. d. 20 Nov. 1786**, § 14, och **K. Br. d. 10** samt **Kamm. K. Kung. d. 29 Okt. 1793.** — Ej heller lotshemman. **K. Förordn. d. 17 Sept. 1783**, § 2. Säterier i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län äro fria från wägröjning och brobyggnad; men de till sistnämnde säterier liggande insocknе- eller weckodagshemman böra i denna skyldighet deltaga. **Ad. Priv. d. 16 Okt. 1723**, § 8, och **K. Ref. d. 8 Jan. 1735**, § 7.

Då ny wägdelning sker, skola förmedlade hemman njuta sin förmedling till godo. **K. Br. d. 28 Sept. 1790.** Dock må ändring uti redan fastställde wägdelningar icke bewiljas endast på den grund, att förmedlade hemman, i stöd af förmedlingen, uti wägröjningsbeswäret begära ändring. **K. Br. d. 15 Jan.** och **Kamm. K. Cirk. d. 15 Febr. 1810.**

Wid skeende ombyggnad eller reparation af bro öfwer segel- och bätleder, äfwensom då ny bro å dylika ställen anlägges, skall, der den förut icke funnits, lucka derå samt tillräcklig öppning å brokaren, på sätt Konungens Befallningshafwande kunna å hwarje särskildt ställe finna för ändamålet nödigt och tjenligt, [owillkorligt] inrättas. **K. Kung. d. 9 Mars 1824.** Hwar, som åstundar att, för framdragande af jernwäg öfwer kanal-, segel- eller bätled, bygga fast bro utan lucka eller swängbro, söke dertill Kongl. Maj:ts tillstånd. Sådan ansökning skall ingifwas till Konungens Befallningshafwande, hwilken det åligger att, sedan wederbörande kommuner och trafikanter lemnats tillfälle att i ärendet sig yttra, till Kongl. Maj:ts pröfning öfwerlemna ansökningen, åtföljd af de deröfwer afgifna yttranden jemte Konungens Befallningshafwandes eget utlåtande. **K. Kung. d. 7 Nov. 1873.**

9 §. Hwar som lägger farwäg af förra stället, utan Tings Rättens lof och minne; [böte tre daler]. Lägger man landswäg af deß förra stad; [böte dubbelt], och lägge wägen åter, som den förr legat

hafwer. Gör någon sig farwäg eller gångstig öfwer annans åker eller äng; böte [två daler], och skadan åter.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 12, 15 §§ jemte anm. och 24 Kap. 11, 15 §§.

10 §. Finnes brist å bro; böte den uppehålla borde, en mark för första stock, och så för andra och tredje och bättre strax. Ligga flere stockar nere, eller bro all; böte tre daler. Är det å allmän landsväg; böte dubbelt. Blifwer han warnad, och bättrar ej; ware twegildt emot det som nu är sagdt.

11 §. Hwar som ogild väg hafwer, och till wägrödjning och brobyggnad kallad warder, men kommer ej å sattan dag; böte tre daler, och hafwe Häradsfogde, eller den Kronobetjent, som när är, wåld att låta hans wägstycke bättra för lega, och taga den ut af honom, som tredskas. Samma magt ege ock Borgmästare och Råd, der stadens wäg ej bättras. Kommer ej den i rättan tid, som wäg eller bro syna skall; plikte dubbelt.

Genom **K. Kung. ang. ändring i föreskrifterne om tiden för allmänna wägarnes lagning och grusning d. 25 Maj** 1869 har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af K. Brefwet d. 30 Juni 1818 i fråga om wäglagningsskyldigheten, kungjordt genom Kammar-Kollegii Kungörelse d. 4 Augusti samma år, förordnat;

dels att Konungens Befallningshafwande, hwar inom sitt län, böra efter Landstingets hörande, för allmänna wägarnes fyllning och grusning samt wägsynernes hållande, med afseende å skiljaktiga förhållanden bestämma den för länet eller särskilda delar af detsamma lämpligaste tid antingen tidigt på wåren eller sent på hösten, under iakttagande dock att, i händelse, innan rätta wäglagningstiden, några tillfälligheter skulle å ett wägstycke wälla utskärning eller annan skada, som genast fordrar bot, wäglottsegarne oförd röjligen böra foga anstalt om desammas afhjelpande;

dels ock att uti de om wägsynerne utgående kungörelser, hwilka skola minst fjorton dagar före syneförrättningarne, och, der så ske kan, å twå på hwarandra följande söndagar i behörig ordning offentliggöras, bör bestämmas ej mindre dagen och timmen, då de på hwarje ställe taga sin början, än äfwen huru stor del af wägen hwarje dag kommer att besigtigas; hwarjemte de wägh ållningsskyldige skola genom kungörelser som owilkorligen böra uppläsas å andra söndagen efter syneförrättningens slut, eller, der gudstjenst då ej hålles, å första derpåföljande söndag, hwarunder gudstjenst hålles, underrättas om de wid synen befunna brister, med anthydan att de, hwilkas wägar befunnits ogilda, skola inom åtta dagars tid hafwa dem lagade, wid äfwentyr, om sådant underlätes, att med den försumlige kommer att förfaras efter 25 Kap. 11 § Byggninga-Balken.

Det alla etc.

Jfr **K. Kung. d. 11 Okt. 1864,** inf. wid 5 Kap. 1 § denna Balk.

Angående wägarnes underhållande wintertiden böra wäglottsegarne wid Sommar-Tinget å sista året, hwarmed den förra öfwerenskommelsen går till ända, sammankallas och höras öfwer nytt arrendes afslutande derom. **K. Br. d. 31 Jan. 1798.**

Den som åsidosätter skyldigheten att, wid inträffande snöfall, förrätta plogning och skottning, gör sig förfallen till 3 r:dr 16 sk. böter. **K. Br. d. 10 Maj 1815.** Dock inom snöploglag, der plogfogde är anställd, endast såwida han blifwit wederbörligen uppbudad; ty å de orter, der snöplogfogdar äro anställde, skola dessa wara pligtiga att wid inträffande snöfall delegarne i ploglaget till plogning och skottning uppbuda, wid bot af 6 r:dr 32 skill. banko, om sådant försummas. **K. Cirk. d. 13 Maj 1845.** Frågor om answar för försummad wägh ållning, både sommar och winter, tillhöra allmänna domstolarnes pröfning, med rättighet likwäl för kronobetjente, att, när wederbörande snöplogning försummat, låta den af andra mot lega bestrida, och samma lega hos den försumlige uttaga, på sätt B. B. 25 Kap. 11 § föreskrifwer. **K. Br. d. 3 och Kamm. K. Kung. d. 16 Juni 1817.**

12 §. Till landswäg må sand och ris tagas, der det närmast finnes, och af allmänning wirke, som tarfwas och utmärkt warder.

Då wägbyggare wilja hemta sand å andra hemmans inegor, åkergärden, ängar och hagar, bör jordegaren deröfwer förut ofelbart höras, och, i händelse af motsägelse, dermed på enahanda sätt som med åwerkansmål efter lag förfaras, samt alla stridigheter om wäglagningsämnens tagande tillhöra domaren i orten pröfning: hwaremot sand å skog och utmark må tagas, då det sker i den ordning att gropar ej på flera ställen öppnas, hwarföre Konungens Befallningshafwande eger utse sådana ställen och meddela nödiga föreskrifter. **K. Br. d. 25 Nov. 1802** och **Kamm. K. Cirk. d. 5 April 1803.** Äfwen frågor om grustågt å utegor hänwisas till domstols upptagande och pröfning. **K. Br. d. 16 Febr.** och **Kamm. K. Kung. d. 12 April 1838, mom. 1.** — När wäglagningsämnen icke å skog och utmark finnas att tillgå på det lämpliga afstånd eller af den beskaffenhet, att de kunna begagnas, eger Häradsrätten, på wäglottsegarens begäran, efter i wederbörandes närwaro föregången undersökning, bestämma, hwareft och på hwad sätt å inegor och hagar, sand och gras tjenligast och till minsta skada för jordegaren må, emot utsatt skälig ersättning åt honom, af wäglottsegaren få afhemtas. **K. Br. d. 8 Febr. och Kamm. K. Cirk. d. 4 Mars 1825.** — Till allmänna byggnader må sten afhemtas å kronans allmänningar, men ej å andras enskilda egor. **K. Br. d. 29 April 1817.**

13 §. Nu är bro ogild, och sker der skada af; sylle då den, som bron skulle wårda, all skada och hinder. Får der någon menniſta skada; gälde läkare lön, och [half sårabot]. Ljuter någon död deraf; [böte som i Mißgernings Balken sägs]. Får få skada eller död; gänge derom, som i 22 Kap. i denna Balk stadgadt är. Kommer skada deraf, att winterwäg eller notwak ej utmärkt är; ware i dessa fall lag samma.

Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 9, 17, 45 §§.

14 §. Brinner bro upp eller går bort med flod; då skola de, som den bygga böra, färja eller flotte hålla, till deß bro gild warder. Bygges ej bro upp innan dag förelagd; då böte den, som tredskas, tio daler. Der färja eller flotte eljeſt är, böte den, som hålla bör, tio daler för hwar wecka, han den nederlägger. Sker derigenom skada; gälde ock den åter.

15 §. Hwar som finner ogild wäg eller bro; käre derå, och njute målseganderätt, helſt den, som skada ljutit hafwer. Gör det ej annan; ware då Länsman kärande, [eller Brofogde,] och ege målseganderätten. Länsman och nämndemän, eller näſte grannar skola strax syn hålla, och derom å näſta Ting witna.

Brofogdar äro afſkaffade. **K. Reſ. d. 10 Sept. 1743, § 12,** och **d. 9 Dec. 1766, § 22.**

26 Kap.

Huru allmänne hus skola byggas.

1 §. Alle, som i ſocknen bo, skola Kyrka bygga och uppehålla och hwad dertill hörer: ſåſom klockſtapel, kyrkomur, ſocknestuga och fattigſtuga. Byggningswirke, körſlor, och annan koſtnad, utgöres härtill efter hemmantalet, och dagswerken efter matlagen. Innan något i ty mål företages, skola ſocknemännen kallas tillhopa, att derom samrådas, och ſig förena.

Jfr **K. Förordn. ang. hwad hädanefter wid publika byggnader kommer att iakttagas d. 31 Juli 1776.**

Skyldigheten för hemman att deltaga i kyrko- och prestgårdsbyggnader bör räknas och bestämmas efter deras oförmedlade mantal. K. Br. d. 4 Maj 1759. — Säterierne i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län äro befriade från kyrko-, prestgårds- och tingshusbyggnad; men de derunder lydande insocknehemman skola uti kyrko- och prestgårdsbyggnad deltaga, der så af ålder warit. Säterierne i öfrige delar af riket med deras rå- och rörshemman äro befriade från prestgårds- och tingshusbyggnad. För bebodde och till hemmantal lagde rå- och rörshemman deltager landboen, efter wanligheten, uti kyrko- och prestgårdsbyggnad. Ad. Priv. d. 16 Okt. 1723, § 8. — I Skåne byggas och underhållas kyrkorne af kyrkotionden. K. Ref. d. 13 Dec. 1672, § 4. Skattlagde utjordar äro frie från kyrko- och prestgårdsbyggnad. K. Br. d. 10 och Kamm. K. Kung. d. 29 Okt. 1798. — Soldater och annat krigsmanskap skola, då de icke i tjenstgöring sudde äro, lika med alla andre, som i socknen bo, efter matlag utgöra dagswerken till kyrkobyggnad med hwad dertill hörer, på sätt 26 Kap. 1 § B. B. innehåller; dock, att befrielse från berörde dagswerksskyldighet, der den hittills på grund af K. Br. d. 11 Mars 1765 åtnjutits, äfwen hädanefter må för nuwarande soldater och krigsmanskap ega rum. K. Cirk. d. 26 Okt. 1850. Bruken deltaga i kyrkobyggnad, om de ligga på säteriers samt rå- och rörshemmans egor, men eljest äfwen i prestgårdsbyggnad. För smeberne böra bruksegarne sjelfwe låta förrätta dagswerken på samma sätt som torpare dem utgöra. Likaledes skola särskildt skattlagde krono- och skatteqwarnar deltaga i kyrko- och prestgårdsbyggnad i förhållande till deras qwarnränta, på det sätt att i de orter, der 40 daler grundränta utgör ett helt hemman, bör en qwarn af samma ränta efter kronowärde taga lika del i dessa byggnader med ett helt hemman eller mantal samt i de orter, der 30 daler silfwermynt eller mindre grundränta swarar för ett helt hemmantal, tages qwarnräntan wid samma byggnad i lika proportion. K. Ref. d. 1 Sept. 1741, § 40. Jfr K. Kung. d. 30 Dec. 1863, inf. wid 20 Kap. 4 § denna Balk. — Då någon i en och samma by innehar två eller flera hemmansdelar i olika hemmansnummer, hwilka hemmansdelar tillsamman icke öfwerstiga ett fjerdedels mantal, och han dem sjelf gemensamt brukar och begagnar, böra dessa hemmansdelar, i afseende på de afgifter och omera, som efter matlag eller röt utgå, blott för ett matlag eller en röt beräknas. K. Br. d. 19 Juni och Kamm. K. Kung. d. 20 Juli 1830. — Den i 26 Kap. 1 § B. B. gifna föreskrift om dagswerkens utgörande till kyrkobyggnad efter matlag, kan icke tydas derhän, att ett hemman, under särskildt nummer i mantalslängden, skall från slik skyldighet befrias derföre, att egaren icke är i socknen boende. K. Br. d. 29 Sept. 1825.

Jfr K. Kung. ang. godtgörelse af den kostnad, innehafware af boställe eller annan staten tillhörig jord få widkännas för nybyggnad af kyrka, prestgård eller andra allmänna hus m. m. d. 16 Jan. 1863, äfwensom K. Förordn. angående prestgårdsbyggnader i Skåne d. 16 Dec. 1870.

2 §. Prestgård skola ock alle bygga efter gårdatalet; men sätes- och ladugårdar, så ock afbyste rå och rörs hemman waren der frie före. I prestgård skall wara stuga med två kamrar, kök, brygghus med bakugn, bod med dubbel botten och loft, wisthus, lada med två golf och loge, fähus och stall, alle till den storlek, som särskildt derom stadgadt är. Dessa hus, och ej flera, ega socknemän med tak och innanredet Kyrkoherden färdiga antwarda, och ware han sedan skyldig, att hålla dem wid magt med egen kostnad. När de af ålder och bruk, och ej af Prestens wanrykt förfalla; då skola socknemän dem bygga och bättra på deras kostnad, och må wirke å prestbolets egor tagas, om der tillräcklig skog är. Tarfwar prestgård, efter deß egor och lägenheter, flera hus; bygge och uppehålle Prest dem sjelf, eller gälde det, som brister. Flyttes han ifrån det gäll, och finnes han wid husesyn hafwa byggt mer, än han i årlig byggnad bordt, njute derföre betalning af den, som efterkommer; dock må hus, som i 27 Kap. 3 § står för tre års byggnad, räknas å prestbol för fem års byggnad, och de mindre derefter. Bygger Prest flera hus, än prestgård tarfwar, till sin beqwäm-

ligher, och will ej den, som sedan i hans ställe kommer, dem behålla efter laga mätning; då må han, som byggt hafwer, dem bortföra. Är timmer dertill taget af prestgårds skog, betale det efter ty, som synemän det pröfwa, och komme de penningar socknemännen till godo, wid deras byggning å prestgård.

De sju laga hus, som socknen bör bygga, beskrifwas närmare i **K. Ref. d. 1 Aug. 1727**, § 12. De hus, som det åligger innehafwaren sjelf att bygga, äro bestämde i **K. Ref. d. 10 Aug. 1762**, § 4. — Angående badstuga och mälthus, se **K. Kung. d. 6 Nov. 1863**, inf. wid 2 Kap. 1 § denna Balk.

När socknemän skola prestgård bygga och bättra, ega de å prestboställsegor taga dertill nödigt timmer och wirke, så wida der tillgång finnes, utan att skogen till prestboställets öfriga behof för mycket medtages; men i brist af sådan tillräcklig skog å boställets egor, böra socknemännen, för hwad de bygga skola, efter mantalen utur egna skogar timmer och byggnadswirke framskaffa. **K. Förordn. om skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, § 24. — Skulle med prestgårdsskogen missbushållas, eller skogen annorledes än lagligen och såsom [denna] Förordning bjuder, anwändas, ega så wäl krono- och skogs- samt jägeribetjente, som församlingens innewånare, att sådana missbruk åtala; äfwensom det åligger biskopen och häradsprosten, att wid visitationer derom efterfråga, och, i händelse af öfwerklagadt missbruk, sådant till laga rättelse anmäla hos Konungens Befallningshafwande, som målet till domstolen förwisar och aktor till deß utförande förordnar. Ib. § 25.

Jfr **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, §§ 26, 40—42, med anm., inf. i Bihanget.

3 §. I staden byggen och förbättren de hus och gård för Prest, [som der hus eller grund ega, eller der borgerlig näring idka,] och ej särskildt derföre befriade äro. Sedan de hus lagligen byggde äro; wärde dem Prest, att de ej förderfwas, och af wårdslöshet förfalla.

Med ändring af hwad denna § innehåller angående dem, som i stad skola hus och gård för prest bygga och förbättra, är stadgadt, att alla, som å kommunalstämma rösträtt ega, skola i sådan byggnads- och underhållsskyldighet deltaga. **K. Förordn. d. 19 Juli 1859**, jfr med **K. Förordn. d. 21 Mars 1862**, § 2, mom. 6, inf. i Bihanget.

4 §. Tingsbyggning skall hwart Härad bygga, efter gårdatalet, å wanlig tingstad, eller der Konungens Befallningshafwande pröfwar det för allmogen lägligast, sedan Rätten deröfwer hörd är. Der skall wara en stuga så stor, som tarfwas, och två kamrar; och ware Häradet skyldigt den byggning uppehålla. Wid hwart tingställe skall ock ett fängelse wara, der mißgerningsmän må i förwar hållas. För denna byggnad ware ingen fri, utan sätes- och ladugårdar, afbyste rå och rörs hemman, så ock prest- och klockare bol.

Orden gårdatal (i 2 och 4 §§) samt hemmantal (i 1 §) utmärka detsamma som mantal. **K. Ref. d. 7 Juli 1752**, § 5.

Jfr anm. wid 1 §. — Lotshemman äro befriade från tingshusbyggnad. **K. Förordn. d. 17 Sept. 1783**, § 2. — Då häradsfängelser äfwen begagnas för transportfångar, deltager kronan i deras byggande med häradsboerne. **K. Br. d. 30 Jan. 1822.**

5 §. Der tiondebod nödig är; bygge den alle de i socknen, eller staden, som Kronotionde utgöra.

6 §. Warda Härads eller socknemän bådade till denna allmänna byggnad, och blifwer någon borta; böte för drängedagswerke en daler, och för ökedagswerke dubbelt. Kommer byggnad genom någons tredska att stadna; böte tre daler och fylle ändå dagswerket. Desse böter skola till samma byggnad gå.

27 Kap.

Huru huſeſyn ſkall hållas.

1 §. Hwart tredje år, eller oftare der ſå tarfwas, ſkall Kronofogde eller Länsman, med twänne af Nämnden, å tid, ſom i 14 Kap. 2 § Jorda Balken ſagdt är, ſkåda, huru bonde, å Kronojord, byggt och häfdat hafwer, [och å ſkattejord, när wanhäfd och mißbyggnad derå märkes:] och tillſäge då bonde att bygga och bättra det, ſom felar. Märkes der ſtor wanhäfd wara; ſyne de då hus till ſyllar, wäggar, tak, golf, ſtorſtenar, eldſtäder och ugnar, fenſter, lås, ſpjäll och dörrar, ſå ock åker, äng, diken, gärdesgårdar och ſkog; och teckne noga upp, hwad hus han byggt hafwer, ſå ock all den briſt, ſom wid gården finnes; och ſätte i penningar ut, hwad det koſtar att bättra eller bygga, ſom han för ſin tid förſummat.

Deſſa föreſkrifter gälla numera icke för ſkattejord. **K. Förordn. d. 21 Febr.** 1789, §§ 2 och 5, inf. wid 10 Kap. 8 § denna Balk.

Angående ſå wäl ekonomiſka beſigtningar, ſom af- och tillträdesſyner å boſtällen, kronolägenheter m. m. ſtadga ſärſkilda författningar, till hwilka här måſte blott hänwiſas, ſåſom: **K. Kung. ang. ekonomiſka beſigtningar å kyrkoherdeboſtällen, kapellans- och klockarebord ſamt preſteſtomhemman d.** 28 **Maj** 1830, — **K. Regl. hwarefter wederbörande hafwa ſig i underdånighet att rätta wid Landshöfdinge-reſidenshuſens byggnad och widmagthållande d. 22 Febr.** 1750, — **K. Regl. hwarefter de, ſom bebo Kronans ſlott och hus, hafwa att ſig rätta d. 11 Jan.** 1820, — **K. Militie-Boſtälls-Ordningen d.** 23 **Jan.** 1836, — **K. Regl. för wården och underhållet af boſtällsrum och lägenheter uti Kronans under Öfwer-Intendents-Embetets inſeende ſtällda ſlott och hus d.** 15 **Mars** 1856, m. fl.

Huſeſyner å preſtbol må werkſtällas af häradshöfding med biträde af twå nämndemän eller flere, högſt half nämnd, allt efter ſom ſyneförrättaren för ſynens widlyftighet pröfwar nödigt. **K. Kung. d. 10 Juni** 1841. — Hwad i ſärſkilda författningar är ſtadgadt derom, att, wid wiſſa huſeſyner, ſyneförrättaren må ega, ſig till biträde, tillkalla minſt twänne nämndemän eller flera, högſt half nämnd, allt efter ſom ſyneförrättaren för ſynens widlyftighet pröfwar, ſkall gälla äfwen om andra huſeſyner, ſom af domare med nämnd förrättas ſkola. **K. Förordn. d. 19 Juli** 1872.

Genom **K. Kung. ang. ändring i föreſkrifterna om kronoombuds förordnande att närwara wid wiſſa allmänna förrättningar d. 30 Dec.** 1863 meddelas:

Enär wid rättegångar, ſyner och andra förrättningar, ſom angå till ecklefiaſtik- eller militieſtaten anſlagen jord, eller dermed förenade rättigheter och ſkyldigheter, tillräcklig trygghet för bewakandet af det allmännas rätt bör kunna winnas genom närwaro af endaſt ett allmänt ombud, har Kongl. Maj:t ſtadgat, att i allmänhet endaſt Konſiſtorii- eller regementsfullmägtig bör förordnas att närwara wid rättegångar, ſyner och förrättningar af ofwannämnda beſkaffenhet, der icke, på grund af ſärſkilda förhållanden, äfwen kronofullmägtigs beordrande kan anſes af omſtändigheterna påkalladt; kommande för ſåwäl ombudet ſom den myndighet, hwilken detſamma förordnat, föreſkrifterna i **K. Kung.** d. 16 Maj 1827 att i tillämpliga delar bliſwa gällande.

Det alla etc.

Jfr anm. wid 15 Kap. 5 § R. B. — Inſtrumenten öfwer alla ſyner å de genom Kammar-Kollegii förſorg utarrenderade kronoegendomar ſkola inſändas till Kollegium för att derſtädes granſkas; men öfwer ekonomiſka beſigtningar å ſådana egendomar böra deremot inſtrumenten icke till Kollegium öfwerlemnas i annat fall, än då de af Kollegium infordras. **K. Br. d. 13 Juli** och **Kamm. K. Kung. d. 31 Dec.** 1866.

Angående de för inſtälleſſe wid ſyner och andra extra förrättningar utgående erſättningar, ſe **K. Kung. ang. koſtnadserſättning till militäre, civile och ecklefiaſtike tjenſtemän för en del reſor inom tjenſtgöringsdiſtrikten**

d. 30 Dec. 1863, anm. wid 15 Kap. 5 § R. B., **K. Kung. ang. nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar** m. m. **d. 30 Dec. 1863**, nf. wid 1 Kap. 1 § R. B., äfwensom anm. wid 4 Kap. 1, 2 §§ R. B.

2 §. Den husesyn skall sedan å Tinget wisas, och af Rätten pröfwas. Kan det, som twistigt är, der ej slitas, eller begärer någon ny syn; då skall Häradshöfding med half Nämnd syn hålla, och strax wid synen döma. Finnes skada å hus, som färdigt war, då bonde trädde dertill; böte för röta å stock twå öre, för annan och tredje fyra öre; för flera, och för röta å kroppås och syll, som ej bättras kan, böte sex mark, och för ogildt och förfallet hus, twå daler. Är röste bart å hus, böte sex öre. Går watten genom tak, wägg, eller golf, eller är röta å röste, böte tre mark. För dörr, som oduglig är, en mark, och för storsten twå daler.

Jfr anm. wid föregående §.

3 §. För tre års byggnad räknas å hel gård desse hus: stuga tolf eller fjorton alnar lång, och tio alnar bred, inom knutar, med spisel och ugn, spjäll i storstenen, godt tak, fenster, lås, och allt innanrede, som wäggfast är: twänne bodar af samma storlek tillhopa, eller en hälften mindre med loft, alle med innanrede: Loge med twå golf, tolf eller fjorton alnar långt hwardera: Fähus sexton alnar långt med fullt innanrede: så ock stall, eller andre hus så store, eller mindre med flera knutar byggde. Andre gilde hus af fyra knutar, i mangård eller ladugård, räknas för ett års byggnad. Å mindre hemman må smärre hus wara efter nödtorften, och gälle de för lika års byggnad, som sagdt är. Ware ock åbo skyldig, att täcka tjugu alnar nytt tak hwarje år, der så behöfwes, och hålla de hus, som byggde äro, wid magt. Ingen ware pligtig att bygga mera, än gården tarfwar, efter landets bruk och lägenhet.

Kapellanerne njuta samma förmån, som i 26 Kap. 2 § B. B. tillägges prestgård, så att hwad efter 3 § detta Kap. räknas för tre års byggnad, bör på deras boställen gälla för fem år. **K. Ref. d. 12 Jan. 1757**, § 8.

För allmogen, som bor på slättbygden i Skåne, må årliga byggnaden räknas till 15 daler s:mt på ett helt hemman, och så i proportion för de större och mindre; dock alla nödiga reparationer och smärre förbättringar härifrån undantagne. **K. Ref. d. 29 Juni 1752** § 37. I afseende på allmogen, som bor på slättbyggderne och på de skoglöse orterna i öfrige delen af riket, bör det alldeles förblifwa wid 27 Kap. denna Balk och nyßnämnde § af 1752 års Resolution. **K. Ref. d. 17 Aug. 1762**, § 19.

4 §. Är åker ej upptagen af nyo, der lägenhet dertill finnes, eller hafwer bonde lagt i linda det, som brukas kan, eller är äng skoglupen, eller af swin uppgräfwen; böte åtta öre för hwart spanland. Är dike eller gärdesgård ogild; böte för hwarje tre famnar ett öre.

5 §. Hwad som brister i byggnad och häfd, skall bonde, utom böterna, bättra innan han af bole far; eller gälda efter ty, som synemän, eller Rätten, det mätit hafwa. Begärer han dag dertill; sätte pant eller borgen derföre.

6 §. Nu är skog öfwer nödtorften och olagligen brukad och utödd. eller har bonde fällt bärande träd, masteträd, och skeppswirke; gälde skadan åter, och böte, som i [10 och 13 Kap.] stadgadt är.

Jemför de anm., som wid de åberopade Kapitlen äro gjorda under hithörande §§.

7 §. När hemman uppsagdt är, skall husesyn hållas förr än

bonde afflyttar, och lemnas honom, som tillträder, en afskrift deraf, till bewis, huru han det hemman emottager.

8 §. Frälseman må med sin frälsebonde husesyn hålla, genom twänne owäldiga män af Nämnden, så ofta han det nödigt finner, och bristen utmäta. Menar landbo att honom derwid förnär skett; stånde honom fritt, att det wid Härads Rätten återwinna.

Då, med anledning af 27 Kap. B. B., till- eller afträdeshusesyn blifwit emellan enskild jordegare och landbo af twå nämndemän i behörig ordning förrättad, åligge den, som med förrättningen är mißnöjd, att inom tre månader sedan han af syneinstrumentet erhållit del, stämma wederparten till Rätten in. Försummas det, ware synen gällande; dock skall i instrumentet tydlig hänwisning lemnas om hwad den mißnöjde sålunda har att iakttaga för klandertalans anställande. **K. Förordn. d. 6 Febr. 1849.**

Jfr anm. wid 4 § 1 Kap. U. B. och 3. § 17 Kap. J. B. samt 1 § 25 **Kap. R. B.**

9 §. Nu nöjes man ej åt Härads Rättens slut i dessa mål. [Är det Kronogård, derå syn hållen är; söke då, inom en månads tid, Konungens Befallningshafwande, och ege han wäld den syn pröfwa och rätta.] Är det frälse eller skatte; fullfölje hos Domaren sin klagan, som i Rättegångs Balken om laga wad sägs.

Kongl. Maj:t har till domstolarnes behandling öfwerlemnat frågor om nybyggnad, husröta, wanhäfd eller fardag å krono- eller andra publika hemman, kungs- och kungsladugårdar etc.; dock att frågor om nybyggnad eller reparationer, som kronan består, icke af domstol afgöras, utan, såsom hittills, till wederbörande embetswerks bepröfwande öfwerlemnas. I anledning häraf kommer den i 27 Kap. 9 § B. B. stadgade föreskrift: "att hwar som ej nöjes åt Härads-rättens beslut i synemål å kronogård, må söka Konungens Befallningshafwande, som eger den syn pröfwa och rätta", att hädanefter upphöra. **K. Förordn. d. 17 April 1828.** — Nöjes man ej åt Rättens dom i dessa frågor, se anm. under R. B. 25 Kap. 1 § och 30 Kap. 18 §.

Den Kammar-Kollegium uppdragna befattning med Kronans publika hus och byggnader utom Stockholm, samt handläggning af administrativa frågor angående nybyggnad och underhåll af dessa hus och byggnader äfwensom nödiga inventariers anskaffande derstädes, skall å Öfwerintendents-Embetet öfwerflyttas, samt det för byggnadernas underhållande anwisade anslag ställas under Öfwerintendents-Embetets disposition, hwilket redan har inseendet öfwer Kronans hus och byggnader i hufwudstaden, samt dispositionen af anslaget för dessa byggnaders underhåll. **K. Br. d. 6 Mars 1849.** Jfr **K. Instr. för Öfwer-Intendents-Embetet d. 18 Juni 1864,** § 7, samt **Öfwer-Intend.-Embetets Cirk. d. 19 Febr. 1850.**

10 §. Då bonde från hemman flytta skall, må han ej af bole föra näfwer, gärdsel, torf, wed, timmer, eller hwad det helst är, som han af gårdens egor tagit, ej eller gödsel. Gör han det; böte som i [10 Kap.] sägs, och före det åter. Ej eller må han före fardag fä eller foder af bole föra, wid tio dalers bot. Hafwer han, då fardag inne är, foder öfwer, och will det sälja; bjude det jordegaren, eller honom, som efterkommer. Ware ock bonde skyldig, att qwar wid gården lemna de lås, som wid dörr eller wägg fäste äro, så ock spjäll, fenster, långbord och säte, wäggfasta bänkar och sängar, och annat fast innanrede, som till bod, kölna, lada, stall och fähus hörer. Förer han något deraf bort; böte för hwardera två mark, och skaffe det åter.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 7, 15 §§.

28 Kap.

Om gästgifware.

1 §. Wid allmänna lands- och sjöwägar skola nödige skjuts- och gästgifwaregårdar wara, ej längre från hwarannan, än högst två mil. Konungens Befallningshafwande eger å Härads Ting dem lägga och inrätta i hwarje Härad, helst å Kronans jord. Finnes ej Kronohemman så när; hafwe då frälseman, eller skattebonde, dem å sin jord, eller skifte med Konungen, och tage wederlag. I hwarje köpstad böra ock wara gästgifware och formän, så många, som der behöfwas.

Detta stadgande angående största afståndet mellan gästgifwaregårdar må icke utgöra hinder för Konungens Befallningshafwande att, der sådant för skjutsens öfwertagande på entreprenad pröfwas nödigt, medgifwa gästgifwaregårds anläggande på något längre afstånd än två mil från annan gästgifwaregård. **K. Förordn. d. 14 Dec. 1866.**

Jfr **K. Förordn. ang. Lotshemman och boningsplatser för Lotsar d. 9 Juli 1862**, § 6.

2 §. Häradet bygge å gästgifwaregård på Kronojord nödiga hus för wägfarande, gäststuga med sina kamrar, stall och wagnslider med allt innanrede; och hålle gästgifware dem sedan wid magt; eller böte, som om allmänna hus i 26 Kap. sagdt är. De hus, som gästgifware till egen nödtorft brukar, bygge han, och wårde sjelf. Will någon å Kronojord på egen kostnad hus bygga, att der gästgifweri få uppehålla; ware då häradet för byggnaden fritt. Å frälse och skattegrund bygge jordegaren, der han will gästgifweriet nyttja. Will han det ej, och kräfwer ortens belägenhet, att gästgifweri der nödwändigt läggas måste, och åtnöjes han ej, att af Kronan wederlag taga; då bygge Häradet, som sagdt är.

Om gästgifware icke förmår bygga, pröfwe sådant Landshöfdingen, och gifwe hela häradet, så wäl krono- som skatte- och frälsehemman, nödig hjelp och understöd dertill; men adelns säterier, ladugårdar, rå- och rörshemman, samt insocknes- och weckodagsgodsen äro, likmätigt privilegierne, derföre frie, samt lotshemman. **K. Förordn. d. 17 Sept. 1783**, § 2, samt **Gästg. Ordn. d. 12 Dec. 1734**, § 2.

Allmogen i häradet må icke betungas med de gästgifwaregårdars förbättrande eller ånyo uppbyggande å kronojord, hwilka häradet tillförene uppbyggt och sedan blifwit förfallne, enär andra wilja desamma uppbygga och der gästgifweriet underhålla. **K. Ref. d. 16 Mars 1739**, § 15.

3 §. Gästgifware skall för skälig betalning åt wägfarande hus läna och stallrum. Wårde ock allt det, som gästen i hans gömmo antwardar, eller gälde strax åter hwad af hans husfolk, eller af hans eget wållande förkommer, eller förderfwas. Komma flere gäster, än gästgifwarens hus tillräcka; då lägge han dem till nästa grannar, så många till hwardera, som han pröfwar der rum få, och bergning för deras penningar. Wägrar någon att taga dem till sig; böte, som sägs om gästgifware i 7 §.

När gästgifwares hus ej tillräcka, skall han de wägfarande till nästa grannar skiftewis förlägga, hwilka skola wara pligtige desse gäster att emottaga, med herberge och andra nödtorfter dem förse, samt med hästar och fordenskap forthjelpa emot samma betalning, som gästgifwaren njuta skulle; den sig härifrån undandrager, böte 10 daler s:mt. **Gästg. Ordn. d. 12 Dec. 1734**, § 6. Dock må den resande hos gästgifwaren njuta stugan, bord och bänk, utan betalning. Ib. § 10.

4 §. Gästgifware må sälja win och öl kanne och stoptals, och matwaror, som han gitter och förmår hålla. Bor han å landet; hafwe wäld, att det, som der finnes, till sin nödtorft uprköpa, och i sitt hus utspisa. Husmanskost och dricka, säng, ljus, wed och hästfoder skall han alltid för wägfarande i förråd hafwa. [Konungens Befallningshafwande] bör stadga, för hwad pris hwart och ett säljas skall; ware ock skyldig, att hafwa der noga inseende å, att det ej högre stegms. Hästar, sadlar, wagnar, kärror, slädar och båtar, hälle gästgifware så många, som honom ålagdt är. Gör han det ej, eller är ej allt så godt och färdigt, som det wara bör; böte som i 7 § stås.

Häradsrätterne, som hafwa närmaste kunskap om hwad sådant i orten går och gäller, sätte bådaneföre wid hwarje Ting, uti kronobetjentes och gästgifwares närwaro, lämplige taxor på alla till uppehälle för folk nödwändiga waror, så wal som på hö och hafre, med förelagdt anenligt wite, om han icke, sedan Häradsrätten tillika utfärdat huru mycket af förnämde persedlar på stället bör wara i förråd, är dermed försedd, och däller dem till salu, undantagandes för det han ej hafwer och säljer brännwin. Dessa taxor inlände Häradsrätten till Konungens Befallningshafwande, som dem med sin underskrift bekräftar, och genom anslag i gästgifwaregården till allmän efterrättelse utfärda låter. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766. § 7.**

Jfr **K. Förordn. d. 26 Aug. 1873, §§ 11, 12, 28, 38, 45, och K. Förordn. d. 7 Dec. 1866,** båda inf. i Bihanget.

5 §. Nu tarfwes flere höstar, än gästgifware sjelf eger hafwa och hålla; då skola näste grannar benom till hjelp komma. Är der större farwäg, än att skjutsen så kan utredas; lägge Härads Rätten dertill hjelpshus, efter som det nödigt och skäligt prövnes, och af Konungens Befallningshafwande gilladt warder. I staden, der ombuse är, skola [borgare] skjutsen utredda.

Jfr **K. Förordn. om kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862, § 4,** inf. i Bihanget.

Kan gästgifware ej enligt utredda skjutsen underhålla Häradsrätten, hwad hemman af de narmast belägne äro att tynga, att till retta gästgifwaregården anskaffa, och lägge dertill så många som erfordras. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766. § 8.**

Genom **K. Cirk. ang. entreprenaders ingående till förandring af skjutsningsskyldigheterna wid gästgifwerie-, häll- och reservskjutsen m. m. d. 2 Aug. 1844** stadgas bland annat:

1:o. I stället för gästgifwerie-, häll- och reservskjutsen skola skjutsningsskyldige genom entreprenader, så widt sig göra later, tillwägabringas, i hwilket afseende Kronolegan med de förmåner, der widare anföras komma att lemnas, som för sist här nedan bestämmas.

2:o. Till förrättande af dessa förändrade skjutsningsskyldigheter skola Konungens Befallningshafwande, efter föregången undersökning, för hwarje länsan bestämma antalet af de hästar hwarmed en entreprenör bör wara försedd och i hwad mån dessa antal bör jemnt, med anwändan, wara att tillgå eller efter bestämda mått förminskas, samt antalet och beskaffenheten af åkdon och, der så anses finnas, ridhästar, som af entreprenören dana de resande tillhandahållas, äfwensom huru många skjutsar eller hemman han skall hafwa derwidlut anställde. — — —

3:o. Sedan beslut i de nu förmälde punkter angående skjutsen blifwit fattadt, skall Konungens Befallningshafwande, utwärdet för hwarje länsan förordnade om entreprenadsauktion för skjutsningsdistrictets förwaltande. Innan anbud då fås, tillkännagifwas de förhållanden, entreprenören har sig rätta. — Hwad skall först de i skjutsningens förwaltande, samt rättigheter att i orterna i skjutsen nyttjade, i två tidningar och å landet tillgängliga tillsagas samt hwilken tid hwarje anbud skall wara bindet af de skjutsningsskyldige. Göres dermed mer än ett anbud, skola utropsanbudet — — — Den lägsta anbud som gjorts — — — skall — — — af Konungens Befallningshafwande dertill förordnad, enligt författningen i förbemälde punkten, bestämmes, anwägas, hwad de

skjutsningsskyldige derpå welat ingå eller ej. — Göres wid utrop i förenämnde ordning icke något anbud, skall utrop anställas, med wilkor af bidrag från de skjutsningsskyldige, jemte rättighet, att i skjutslega uppbära i stad [tjugoåtta skillingar] och å landet [tjugofyra skillingar] milen för hwarje häst; och warde auktionsprotokollet till Konungens Befallningshafwande insändt.

4:o. I de fall då, såsom wilkor för entreprenad, tillskott fordras af de skjutsningsskyldige, skola dessa för att deröfwer höras = - - stationswis sammankallas, då det beror af hwarje skjutsningsskyldig enskildt, att antaga eller förkasta de erbjudna wilkoren — — — Rösterne beräknas efter den grund, hwarefter skjutsningsskyldigheten i orten utgöres.

5:o. Om minst hälften af ett skjutslag antager sålunda erbjudna wilkor, skall entreprenad för denna del afslutas — — — De skjutsningsskyldige, som icke ingått i sådane entreprenader, skola bestrida skjutsningen i wanlig tur och åtnjuta derför hittills fastställd lega — — —

6:o. Der entreprenad för en del af ett skjutslag blifwit afslutad och en eller flere af de skjutsningsskyldige, som deri icke ingått, sedermera wilja sig dertill begifwa, skall entreprenören wara pligtig, att, på förut bestämda wilkor, öfwertaga deras skjutsningsskyldighet, dock icke förr än sex månader efter behörigen skedd tillsägelse.

7:o. Wid uppgörandet af kontrakter om skjutsentreprenad skola Konungens Befallningshafwande tillse, att endast wälfrejdad och pålitlig person till entreprenör antages, samt att han ställer wederbäftig borgen för fullgörandet af sina förbindelser under minst [fem eller högst tio] år.

8:o. Då afslutad entreprenad af en eller annan anledning upphörer, widtager genast förpligtelse för de skjutsningsskyldige hemmanen att, intilldeß ny entreprenad kan åstadkommas, åter bestrida skjutsningen i den ordning och mot den skjutslega, som warit stadgad innan entreprenad afslutades.

10:o. Genom hwad sålunda blifwit stadgadt, kommer icke någon rubbning att ske i de skjutslegobelopp, som för särskilda stationer tillförene kunna wara fastställda utöfwer de nu i allmänhet bestämda — — —

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. legan för gästgifweri-, håll- och reserv-, äfwensom för kungs- och kronoskjuts d. 11 Dec. 1857** är stadgadt:

att legan för gästgifweri, håll- och reservskjuts skall, der den icke i följd af särskilda förhållanden är eller warder till högre belopp bestämd, under alla tider af året utgöras, wid gästgifwaregårdar der skjutsningsbestyret icke är ställdt på entreprenad, i stad med en riksdaler och på landet med 80 öre rmt milen för hwarje häst; — att på de ställen, der skjutsningen för närwarande är upplåten på entreprenad, legan skall, så länge de nu upprättade entreprenad-kontrakten fortfara, utgöra i stad en riksdaler 20 öre och på landet en riksdaler; — att wid utrop å auktion för nya skjutsentreprenaders inrättande, stipnämnde belopp, en riksdaler 20 öre i stad och en riksdaler på landet, likaledes bestämmas såsom den lega, som entreprenör erhåller rättighet att af resande uppbära; kunnande likwäl, då mer än ett anbud göres, denna utropssumma nedsättas med 10 öre och, om widare flere täfla, med ytterligare 10 öre, hwarunder någon nedsättning icke får ega rum; och kommer i öfrigt att i afseende å dylika entreprenadauktioner iakttagas hwad Kongl. Cirk. d. 2 Aug. 1844 derom innehåller; — att de skjutsskyldige, som icke med öfriga skjutslaget deltaga i öfwerenskommelse om entreprenad, skola sjelfwe bestrida den dem åliggande skjutsning i wanlig tur och derföre åtnjuta den här ofwan i första punkten bestämda allmänna lega; hwaremot skilnaden emellan denna lega och det högre legobelopp, som wid stationen erlägges, skall för den af bemälde skjutsskyldige utgjorda skjutsen tillfalla entreprenören; — att den förhöjning i legan, som i ofwanberörda mätto, för den tid nuwarande kontrakt fortfara, blifwit bestämd wid de gästgifwaregårdar, der skjutsen redan nu besörjes genom entreprenad, bör på de ställen, hwarest entreprenören uppbär bidrag af skjutsskyldige, fördelas på det sätt, att en tredjedel tillfaller entreprenören och två tredjedelar anwändas till godtgörande eller förminskning af nämnda bidrag; och att der full godtgörelse af bidragen kan på sådant sätt beredas, men någon del af stipberörde två tredjedelar ändock återstår, denna återstod tillfaller entreprenören, hwilken, wid de få stationer, der bidrag af skjutsskyldige ej eger rum, må förhöjningen oafkortadt tillgodonjuta; och — [att legan för kungs- och kronoskjuts skall utgöra 80 öre milen för hwarje häst.]

Det alla etc.

I ändamål att bereda lättnad wid tillwägabringande af de i K. Cirk. d. 2 Aug. 1844 förefkrifna entreprenader för fkjutsningsbeftyret har Kongl. Maj:t förklarat, att wid de entreprenad-auktioner, som i fådant afseende hädanefter anftällas, det antal häftar, entreprenören bör inom kortare tid än en timme efter anfordran tillhandahålla, ej må beftämmas högre, än det af erfarenheten ådagalagda behofwet fkäligen föranleder och icke i något fall öfwerfkiga det antal, fom under näftföregående år dagligen i medeltal wid ftationen utgått; att å de ftällen, der betydligen olika antal häftar under olika årstider utgår, beftämmelfe fkall efter nämnde grund meddelas färfkildt för hwarje af desfa tider; att, der få lämpligt finnes, fkjutshållningen wid flera angränfande gäftgifwerier må på en gång å entreprenad utbjudas; och att tillfes bör, det entreprenör, fom icke fjelf är gäftgifware, icke må fakna tillfälle att wid gäftgifwaregården erhålla nödigt utrymme för häftar och formän. **K. Cirk. d. 11 Dec. 1857.**

Jfr **K. Br. d. 24 Jan. 1865.**

Genom **K. Kung. ang. förhöjning i legan för gäftgifweri-, håll- och reservfkjuts, der den efter entreprenad utgår, d. 14 Dec. 1866,** är förordnadt:

1:o. Å alla fkjutsftällen i riket, nemligen der, hwareft entreprenader ej äro inrättade, fåfnart omftändigheterna det medgifwa, famt å de öfrige, der entreprenader nu finnas, i den mån derom ingångna kontrakt tilländagå, böra, få widt öfwerenskommelfe derom kan träffas, genom wederbörande Konungens Befallningshafwandes förforg inrättas entreprenader med rättighet för entreprenör, att, der icke lägre anbud wid auktion göres, uppbära fkjutslega af högft 1 r:dr 50 öre i ftad och 1 r:dr 20 öre å landet; — 2:o Der entreprenad icke kan mot åtnjutande allenaft af ofwannämnda högfta fkjutslega åftadkommas, utan wederbörande fkjutslag nödgas för ändamålets winnande lemna färfkildt bidrag, må fkjutslagen, enligt de grunder Kongl. Brefwet af d. 24 Jan. 1865 ftadgar, af ftatsmedel, i mån af anwifadt anflags tillräcklighet, undfå erfättningsbidrag för hwad de till fkjutfens beftridande på fådant fätt nödgas utgifwa; — 3:o Wid auktion för ny fkjutsentreprenads inrättande fkall, om anbud icke erhålles å fkjutfens öfwertagande emot rättighet att uppbära den för närwarande gällande högfta entreprenadfkjutslegan, 1 r:dr 20 öre i ftad och 1 r:dr å landet, utrop fke på fådant fätt, att denna lega ytterligare höjes med 10 öre i hwarje utrop till högft 1 r:dr 50 öre i ftad och 1 r:dr 20 öre på landet; förande för öfrigt i afseende å dylika entreprenadauktioner iakttagas hwad Kongl. Cirk. d. 2 Aug. 1844 och K. Kung. d. 11 Dec. 1857 i ämnet innehålla; — 4:o Beftämmes bidrag af fkjutslaget fåfom wilkor för entreprenads öfwertagande, och någon del bland de fkjutsfkyldige icke will med öfriga fkjutslaget deruti deltaga, fkola desfa fkjutsfkyldige fjelfwe beftrida den dem åliggande fkjutsning i wanlig tur och derför åtnjuta den uti förfta punkten af nyß åberopade nådiga kungörelfe för gäftgifweri-, håll- och reservfkjuts beftämda allmänna lega af 1 r:dr i ftad och 80 öre på landet, hwaremot fkilnaden emellan denna lega och det högre legobelopp, fom wid fkjutsftationen erlägges, fkall för den af bemälde fkjutsfkyldige utgjorda fkjuts tillfalla entreprenören; — 5:o I öfwerensfkämmelfe med hwad i K. Br. d. 24 Jan. 1865 förordnats, böra de entreprenadkontrakt, fom hädanefter uppgöras, omfatta en tid af minft twå, högft fem år; likafom ock, då behof af ny fkjutsinrättning å farwäg åfwenfom wid jernwägs- eller kanalftation uppftår, och fådan inrättning icke kan åftadkommas utan de gamla fkjutslagens ytterligare betungande, Konungens Befallningshafwande fortfarande, intilldeß annorlunda kan warda förordnadt, bemyndigas att ordna dylik fkjutsinrättning på det fätt, att fkjutsningsfkyldigheten efter entreprenadauktion för högft twå års tid öfwerlemnas till den, fom erbjuder fig att för minfta lega efter mil räknadt befordra reſande och fom för fullgörande af detta fitt åtagande af Konungens Befallningshafwande anfes fullt wederhäftig; fkolande reſande wara pligtig att wid fådan fkjutsinrättning, oaktadt legans belopp der är högre, än den i allmänhet för entreprenader gällande lega, famma belopp till entreprenören erlägga, då fkjuts begagnas.

Slutligen har Kongl. Maj:t anbefallt famtlige Konungens Befallningshafwande, att, få fnart fig lämpligen göra låter, föranftalta om entreprenadauktioners hållande å alla de fkjutsftationer, der de, efter hwad ofwan är ftadgadt, böra ega rum, och att wid hwarje års flut under de näftföljande tre åren till K. Civil-Departementet inkomma med en öfwer alla inom länet waranде gäftgifwaregårdar upprättad förteckning, upptagande i färfkilda kolumner för en hwar af dem den lega, fom, ware fig på grund af äldre kontrakt eller under året

förrättad auktion, blifwit såsom entreprenadlega bestämd, eller den lega som eljest utgår, samt deßutom i särskild kolumn tiden då afslutadt entreprenadkontrakt går till ända. — — —

Det alla etc.

Legan för hwarje till kungs- eller kronoskjuts begagnad häst skall utgå med 1 r:dr 20 öre milen. **K. Kung. d. 9. Dec. 1871.**

Den skyldighet att biträda med de allmänna posternas fortskaffande, som hittills ålegat posthemman i riket, skall med utgången af innewarande år helt och hållet upphöra, emot åliggande för posthemmanen att fullgöra de onera, från hwilka de hittills warit i egenskap af posthemman befriade. **K. Br. d. 19 Aug. 1870.**

6 §. [Ej må gästgifware åtaga sig att hålla skjutsen för någon annan,] eller fria någon derifrån, som under skjutsen hörer. Gör han det; böte tio daler. Låter gästgifwaren någon annan skjutsa, än den som bör och gitter, och gifwer den sjelf ej lof dertill; böte fem daler. Leger någon ut sina hästar och tyg längre, än till nästa omskifte i staden, eller å landet; ware bot samma.

Utan hinder af ofwanstående förbud, må öfwerenskommelse mellan skjutsskyldige och gästgifware om skjutsens öfwertagande af den senare ega rum, med wilkor likwäl af öfrige skjutslagets begifwande. **K. Cirk. d. 30 Dec. 1824, mom 2.** Sistnämnde wilkor bör fortfarande iakttagas. **K. Cirk. d. 11 Febr. 1832.**

Med de skjutshästar, hwarmed resande från gästgifwaregård warit fortskaffad, må han, om han med den skjutsande derom åsämjes, från nästa gästgifwaregård widare färdas, eller der taga sig hästar af hwem som skjutsa will, endast i det fall, att han ej wid ankomsten till samma gästgifwaregård genast och utan minsta uppehåll kan erhålla af de hästar, som för resandes fortskaffande der äro anställde; och skola såwäl resande, som den skjutsande, för öfwerträdelser häraf anses förfallne hwardera till 3 rdr 16 sk. banko böter. **K. Br. d. 20 Mars 1823.** Finnas hästar, tage resande dem, ehwad de äro uppbudade eller ej. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766,** § 16.

7 §. Wid hwarje gästgifwaregård skall en tafla sättas ut, som wiser miltalet till nästa ombyte, och huru mycket i båt och hästlega betalas bör. Hwilken gästgifware, eller forman ej hafwer sin tafla ute, eller tager mera för häst eller annat, än stadgadt är, böte [tio] daler, annan gång [dubbelt], och gifwe åter det han deröfwer tagit. Samma bot ware, der han ej hafwer goda båtar, hästar och tyg, eller mat, dricka och foder, säng och ljus. Försummar bonde eller [borgare] skjutsen; böte sex mark. Warder wägfarande man hindrad och uppehållen, genom gästgifwarens och formans wållande; då bötes en daler för hwar timma.

Eho som begär eller tager mer i skjutslega, än derom stadgadt är, ware förfallen till 50 daler s:mts böter eller plikte med kroppen. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766,** § 18.

Om skjutslegan, se wid § 5. — Angående de ställen, der högre skjutslega får uppbäras, är särskildt förordnadt; och är det wederbörande icke förment att, då stäl dertill är, hos Kongl. Maj:t begära för något särskildt ställe förhöjning i den fastställda skjutslegan. **K. Br. d. 30 Dec. 1824.** — Om skjutsningen öfwertages af entreprenör, se anm. wid § 5. — Då ridhäst nyttjas, bör, utöfwer den fastställda skjutslegan, särskildt betalas 6 sk. banko milen för hästen, till ersättning för skjutsaren, som nödgas gå till hästens afhämtande. **K. Förordn. d. 28 Juni 1809,** mom. 7. För den skjutsandes wagn erlägges 2 sk. banko milen, samt för kärra, släda eller sadel 1 sk. banko milen. **K. Cirk. d. 11 Febr. 1832.** Detta är sålunda förklaradt, att i afgift för begagnandet af den skjutsandes åkdon bör erläggas 2 sk. banko milen, då åkdonet är bespändt med twå hästar, och 1 sk. samma mynt, då åkdonet är afsedt för endast en häst, utan afseende derå, huruwida åkdonet benämnes wagn eller kärra. **K. Br. d. 28 Mars 1851.** — För begagnande af den skjutsandes hjulåkdon, såwida dessa äro med fjedersäten försedda, skall i lega

erläggas 4 sk. för twåbets- och 2 sk. för enbetsåkdon, samt för sele, som utan den skjutsandes åkdon nyttjas, erläggas 1 sk., allt banko, milen. **K. Cirk. d. 20 Dec. 1854.** Resande böra, utan afdrag af skjutslegan, godtgöra den skjutsande den bro- eller färjeafgift, som eger rum för hans återfärd, så framt den resande sjelf är underkastad sådan afgift. **K. Cirk. d. 2 Sept. 1844.**

Den till skjuts efter beställning budade skall wid gästgifwaregården wänta den resande i 4 timmar, och erhåller i ersättning 8 sk. för hwarje häst, under hwarje timme han wäntat utöfwer en timme efter den utsatta tiden, och för hwilken icke wäntningspenningar kunna fordras. **K. Cirk. d. 1. Febr. 1814, Genom K. Br. d. 19 Nov. 1831** bestämmes detta noggrannare så, att wäntningspenningar endast erläggas för hwarje full timme, som den skjutsande wäntat utöfwer en timme efter den utsatta tiden.

Då resande, som wid gästgifwaregård beställt skjuts, återkallar sådan beställning efter det den skjutsande redan anländt till gästgifwaregården eller det ställe, der den resande skolat afhemtas, eller begifwit sig å wäg från sitt hem innan återkallelsen hunnit honom meddelas, skall den skjutsande wara berättigad att, för beswär och tidspillan, af den resande erhålla 25 öre för hwarje häst, utom stadgade wäntningspenningar, der sådana böra utgifwas. **K. Kung. d. 29 Jan. 1864.**

8 §. Ej må någon, gästgifwaren till men, å allmänna wägar hästar utlega, eller herberge, mat eller dricka, för wägfarande falt hålla. Hwar som det gör; böte fem daler.

9 §. Tager gäst med wäld af gästgifware mat och dricka, eller annat hwad det är; [böte twegilda wälds böter], och skadan äter. Hafwer gästgifwaren utan skäl sådant wägrat; pröfwe det Domaren, som förr är sagdt. Reser gäst bort, och betalar ej, eller brukar gästgifwarens eller formans tyg eller hästar längre än till nästa omskifte; böte [tjugu daler].

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 22, 24 §§ och 22 Kap. 1, 12, 21 §§.

10 §. Gör gäst wäld med får, blånad eller blodwite, å gästgifwaren eller hans hjon; [pligtet wåhundrade daler till treskiftes, och ware ogildt allt det han i samma gerning får.] Slår wäldgäst dem annorledes, eller kallar dem owädinsord; [ligge det allt i tweböte. Samma lag] ware, der gästgifware, eller hans hjon, sådan gerning göra å gäst, eller hans hjon. **(K. Förordn. d. 20 Jan 1779.)**

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 5 Kap. 7, 10 §§, 14 Kap. 12, 13, 45 §§ och 16 Kap. 11, 15 §§.

11 §. Hwar som af sjelfswäld skjutshäst eller tyg illa medfar eller något annat förderfwar; gälde åter efter ty, som det mätet warder. Gör han skada af uppsåt; [böte dertill tio daler]. Går wagn eller tyg sönder, och är wägfarande, eller hans hjon, ej dertill wållande; ware saklös.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 20 §.

Förderfwar eller skadar resande skjutshäst, kalle då gästgifware två goda män, som besigtiga hästen och mäta skadan, hwilken den resande måste godtgöra, innan annan skjutshäst honom lemnas må: dock stånde den mißnöjde fritt, att instämma målet till Häradsrätten, då gästgifwaren, om han ohemult antastat resande, gifwe ersättning åter, [böte dubbelt deremot], och gälde skadan. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766,** § 16.

12 §. Gästgifware sware sjelf för den orätt, som han, eller hans hjon gör den wägfarande, och för bedrägeri eller stöld [böte dubbelt].

Jfr **Straff-Lag.** 20 Kap. 5, 7, 18 §§ och 22 Kap. 1, 22 §§.

13 §. Ej må man större tyngd lägga å kärra, eller släda, med en häst, än ett skeppund, och efter två, dubbelt. Ej skola ock flere, än en man, rida å en häst. [Två] må åka å släda, eller kärra, med en

häst, och tre i wagn med twå hästar, och före hwar ej mera med sig, än en wåtsäck, eller liten kista.

Af stadgandet i denna § följer, att den resandes medhafwande saker icke få öfwerstiga den wigt, att de, jemte hans egen, utgöra mer än ett skeppund efter hästen. **K. Cirk. d. 11 Febr. 1832.**

Efter en häst må icke åka mer än en person, jemte den skjutsande. **K. Förordn. d. 28 Juni** 1809, mom. 6. Efter 2 hästar må tre personer åka, under hwilka tre skjutsaren ej må begripas. **K. Förkl. d. 11 Dec. 1766,** § 20. Då icke flera än 3 hästar begagnas, bör blott en skjutsande till deras återhemtning medfölja; men när något större antal än 3 hästar nyttjas, ega så många skjutsande, som för hästarnes återhemtning äro nödwändige, men icke flere, att medfölja. **K. Cirk. d. 7 Aug.** 1809.

14 §. Hwar som genom falskt paß, eller annat swek, tager fri skjuts eller förtäring af gästgifwaren eller allmogen; [böte hundrade daler], och för swek sitt särskildt, som det är till. Han må ock genast gripas och i häkte sättas, der han intet hafwer att wederwåga, [eller borgen för sig ej ställa kan.] Sedan dömme Rätten deröfwer wid nästa Ting.

Jfr **Straff-Lag.** 4 Kap. 2 §, 12 Kap. 3, 6 §§, 22 Kap. 1, 22 §§, samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. d. **16 Febr.** 1864, § 19, mom. 7, 11.

Att resandes skyldighet att wara försedd med paß i allmänhet upphört, se **K. Förordn. d. 21 Sept.** 1860; och att utländske handelsresande äfwen äro frie från paßskyldigheten, se **K. Br. d. 9 Febr.** 1872.

15 §. [Wid hwarje Ting skall Rätten noga fråga derefter huru gästgifware fullgör det honom bör. Warder öfwer honom klagadt; kalle då Rätten honom strax in, eller der det ej ske kan, till nästa Ting, och umgälle han hwad lag förmår. Rättar han sig icke ändå; kungöre Rätten Konungens Befallningshafwande derom, och förordne han om gästgifweriet, som deß embete fordrar.]

Gästgifwares, hållkarlars och de skjutsandes tredska, motwillighet och försummelse samt stegringar i skjutslegan böra, då de hos Landshöfdingen anmälas, af honom omedelbart afgöras och med laga bot afstraffas; till hwilken ända Landshöfdingen har att, då något klagomål inkommer, strax låta förekalla, eller, om ej annars ske kan, hemta den anklagade, och, sedan han hörd blifwit, sig öfwer förbrytelsen utlåta, hwaröfwer beswär så inom wanlig tid i Hofrätten anföras; dock att utslaget, om det ej stadgar kroppsplikt, bör förut gå i werkställighet. **K. Br. d. 31 Maj 1763,** § 8. Detta stadgande uppliswas ytterligare och föreskriswes att nämnde brott och förseelser böra af Landshöfdingarne omedelbart upptagas och utan uppehåll afgöras. **K. Br. d. 12 Jan. 1776.**

29 Kap.

Om husbyggnad i städerna.

1 §. Huru hus i staden byggas och uppehållas skola, så ock hwad eljest till stadens nytta och prydnad iakttagas bör, derom är särskildt stadgadt. Konungens Befallningshafwande med Borgmästare och Råd ega derå wård hafwa.

Jfr K. Förordn. ang. hwad wid publika byggnader kommer att iakttagas den 31 Juli 1776 äfwensom **K. förnyade Byggnads-Ordningen för Stockholms stad d. 12 Maj 1870** samt **Gatläggnings-Ordningen för Stockholms stad, af Kongl. Maj:t fastställd d. 12 Maj 1870. K. Byggnadsstadgan för rikets städer d. 8 Maj 1874.**

Handels-Balk.

1 Kap.

Om köp och stifte.

1 §. Köp bör ske utan twång eller list, med säljarens och köparens goda ja och samtycke. Sker det annorledes; ware ogildt.

K. Förordn. i afseende på handel om lösören, som köparen låter i säljarens wård qwarbliswa d. 20 Nov. 1845 innehåller:

Med undanrödjande af K. Förordn. d. 9 Maj 1835, angående lösöreköp, stadgas som följer: — 1 §. Den, som tillhandlar sig lösören, och tillåter, att desamma få i säljarens wård qwarbliswa, bör, såwida de skola fredas från utmätning för säljarens skuld, upprätta skriftlig afhandling om köpet, med förteckning å de köpta persedlarne och wittnens underskrift, och sedermera från predikstolen i kyrkan uti den församling, der säljaren bor, å näst söndag, då gudstjenst derstädes hålles, låta om samma afhandling upplåta kungörelse, upptagande säljarens och köparens namn och yrken, dagen då köpeafhandlingen blifwit upprättad, samt köpeskillingens belopp, öfwer hwilket upplåtande bewis bör tecknas å handlingen; hwarefter densamma bör, om egendomen finnes i stad, inom åtta dagar efter kungörandet, uppwisas i Stockholm hos Öwerrätts-Notarie-embetets kansli, och i rikets öfriga städer inför Rådstugurätt, för att i deß protokoll intagas, samt, om egendomen finnes å landet, ej allenast inom bevisde tid för Hemsögden i orten uppwisas och i bestyrkt afskrift honom tillställas, utan ock senast wid det lagliga Ting, som näst efter en månad infaller, inför Häradsrätten till intagande i deß protokoll, företes. — 2 §. Öwerrätts-Notarie-embetets kansli samt Rådstuguwo- och Häraderätter böra genast den 1 §. till allmänhetens kännedom angående uppwisade och införskrifwade köpeafhandlingar, emellertid anslå kungörelser af enahanda innehåll, som förman nämnde äro. — 3 §. Wärd af persedlarne, wid utmätningsförrättning, är emot de förmälde köpeafhandling som behörigen upprättad och bekräftad, icke i 1 §. mera än förmäldt, berätt den gäldenär wädja will, att inom tre månader derefter en förmyndare å wederbörandes wägnar, hos Konungens Befallningshafwande i länet talan till bergen för den förmån och rätt, som af omförmälden wärd kan. — 4 §. Utan hinder deraf, att med köpeafhandling om lös egendom förfarit så wäremot, som här förmäldt är, äge hwarmera inom nyssnämnde tidsrymder sådana afhandlingars giltighet och mera kraften eller mindre den wederbörande det åligger, att med ed bewisa, att emellan honom och säljaren så god tro, så ringade och beskaffad, som afhandlingen innehåller. — 5 §. Hwad nu stadgadt är, skall icke rubba rättigheten genast efter denna författningens utfärdande i fråga om alla de köpeafhandlingar om lösören, som dessförinnan upprättade och inom tre månader efter utfärdandet i fråga om dem, som belägne inom Residensstaden, och inom två månader i fråga om dem, som belägne på landet, införskrifwade och inom förmälde tider till rätta ställe insände, ej heller rubba den inom förmälde tid till wederbörande som köp godkände tings, så framt de icke innehålla annat, än köpare och säljare emellan.

Om sådan

Kungörelse angående förbud mot Lotteri-anordningar, samt mot försäljning af lotter för sådana eller utländska Lotteriers räkning d. 21 Maj 1841 är följande:

1 §. Lotteri må ej af någon anordnas och äfwenså för allmänheten utbjudas eller tillåtas att, för egen eller annans räkning, antyda eller emottaga anmälan till deltagande eller annan del eller lott egendom innehållande, inom eller utom riket. — 2 §. Det i förstnämnde § förbudet innefattar icke tillåtelse att bortlotta af lösören för mindre penningevärde, än som för hwarje lott bestämdt är, eller att, i samband med utställning af konstalster eller andra föremål, som förtjena att allmänt skådas, låta lotta om dylika föremål, hwilka, i sådant fall, skola, efter lottdragningen, till ägarne återlemnas.

konstidkares understödjande och uppmuntran; dock bör om sådan lottning anmälan förut ske hos wederbörande Konungens Befallningshafwande, som dertill eger, efter pröfning af omständigheterna, meddela tillstånd. — 3 §. Öfwerträdelser af hwad i 1 § stadgadt är straffas med böter från och med 10 till och med 100 r:dr*), i förhållande till lotteriets beskaffenhet och insättningarnes belopp, hwarjemte, då lösören hållits till föryttrande genom lottning, dessa, så widt de finnas åtkomliga, skola dömas förbrutna. Hafwa lösörena icke, eller endast till en del, åtkommits, eller angår lottningen fast egendom eller penningewinst, må bötesbeloppet efter omständigheterna kunna förhöjas ända till 500 r:dr. — 4 §. Böterna skola gå af den sakfälldes egendom, så långt den räcker, och, jemte wärdet af förbrutna dömda lösören, till tweskiftes fördelas, emellan angifwaren och de fattige i den församling, der förbrytelsen blifwit begången. — Saknas tillgång till böter, skall hwad deraf ej gäldas kan förwandlas till fängelse [med lämpligt arbete], i det förhållande, att böter till och med 10 r:dr swara mot en weckas, böter från 10 till och med 25 r:dr mot två weckors, från 25 till och med 50 r:dr mot tre weckors, från 50 till och med 100 r:dr mot en månads. — Gå böterna öfwer 100 r:dr, ökas straffet med en månads [dylikt] fängelse för det öfwerskjutande beloppet till och med nästa hundradetal, så att två månaders fängelse swarar mot böter från 100 till och med 200 r:dr, tre månaders fängelse mot böter från 200 till och med 300 r:dr o. s. w., utan att dock wid sammanläggning och förwandling af böter, någon för bristande bötestillgång må kunna längre än ett år i fängelse hållas. — 5 §. — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, §§ 7, 9.**

2 §. Nu hafwer man slutit laga köp; det skall stånda, och ej återgånga. Hwar som det bryta will, böte tre daler, och gälde skadan.

3 §. Klandras det, som såldt är, eller det man i wärde fick; wärje hwar det han utgaf, eller böte tio daler, och skadan åter.

4 §. Nu säljer man den wara, som sedan finnes hafwa fel, warder säljaren lagligen tillwunnen, att hafwa det fel wetat och ej uppenbarat; tage sitt åter, och gifwe ut wärdet; gälde ock all skada, och [böte tio daler]. Finnes i sjelfwa waran förborgadt fel, så att hwarken köparen eller säljaren det förut warse blifwit; gänge det köp åter, och tage hwar sitt igen. Är köpet skedt med det förord, att köparen skall godset behålla, ehwad det är bättre eller sämre; stånde köpet fast. Då häst köpes, hafwe köparen frestetid tre dygn.

Jfr **Straff-Lag. 22 Kap. 13, 21 §§.**

5 §. Säljer man twenne ett; gälde skadan åter, och [böte tio daler]; och den behålle godset, som först köpte.

Se anm. wid föregående §.

6 §. Ingen inlåte sig i annan mans köp, eller bjude då öfwer, medan köparen och säljaren om priset tinga; hwar som det gör, böte tre daler.

7 §. Nu köper man waror som skola wägas, mätas eller räknas; wärde dem säljaren, till deß det skedt är; sedan wärde dem köparen.

8 §. Ingen må något köpa af annan mans hustru, barn, eller tjenstehjon, utan de hafwa lof att sälja, eller till köpslagan satte äro. Gör det någon, och åkäres; ware det ogildt, och böte tio daler.

Den, som köper, byter, eller å hwarjehanda sätt emottager eller under sig slår en wid Wadstena krigsmanshus intagen gratialists kläder och munderingsperseklar, skall återgifwa dem utan lösen. **K. Regl. d. 20 Mars 1739, § 7.** —

*) Nemligen banko.

Lag samma är, om någon inlåter sig med Danwiks hospitalshjon i någon olofligt handel om deras tillhörigheter; och må ej någon på krogar eller källare till slike hjon starka drycker utborga, wid förlust af det, som sålunda borgadt blifwit. **K. Br. d. 20 Dec. 1754.** — Hwar som med någon kadett wid Krigsakademien å Karlberg ingår i oloflig underhandling om hans enskilda egendom, skall böta 3 rdr 16 sk., men dubbelt ifall sådant sker om någon kronoperseder, som då ock bör återskaffas eller ersättas. Wid förstnämnde vite må ej eller någon olofligen förfärdiga arbeten åt kadetter eller med dem inlåta sig i warubyten, liqwider m. m. **Ofw. Ståth. Emb. Kung. d. 17 Nov. 1804, § 8.**

9 §. [Förfalskar man något gods, gånge derom som om annan tjufnad. Gör det handtwerkare; miste ock frihet att sitt handtwerk idka. Säljer någon det han wet förfalskadt wara, eller der fiärd i är, såsom ondt för godt, mängdt för omängdt; ware lag samma. Om falskt mått och wigt stadgas i 8 Kap. och om falskt mynt i Mißgernings Balken.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

10 §. De waror, som af stadens wräkare böra skådas och pröfwas, må köparen ej taga till sig, förr än det skedt är; eller böte köparen och säljaren, hwardera tio daler.

11 §. [Hwar som sätter annan handtwerkares märke å sitt arbete, böte femtio daler. Finnes deri fiärd eller fals, plikte dertill som sagdt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

2 Kap.

Om Stapelstäders och Uppstäders handel.

1 §. [Stapelstads borgare ego, hwar i sin stad, köpslaga med inländska och utländska män. Ej må de, utom frimarknad i Uppstäderna, med andra köpenskap drifwa, än med Borgare dersammastädes; hafwe dock ej magt att då sälja till dem annorledes än i groß.]

2 §. [Uppstads borgare må reda i skepp, så ock uti stapelstäderna sälja i groß de waror, som de få in; eller låta dem föras till den stad, der de sjelfwe bygga och bo.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 Juni 1864,** inf. i Bihanget.

3 Kap.

Huru burskap winnas må.

1 §. Will någon burskap winna, ehwad han är inländsk [eller utländsk] man; söke det hos Borgmästare och Råd, och höre de stadens borgerskap deröfwer: warder det honom då af Borgmästare och Råd bewiljadt; sätte der borgen, att han skall till det minsta sex år i staden bo, och all stadens rätt och rättighet efter magt sin uppehålla; nämne ock den handel och näring, eller det handtwerk, der han i stadens bok må inskrifwas före, och göre så wanlig borgare ed; sedan gifwes honom burbref derå.

Jfr **K. Förordn. d. 18 Juni 1864,** inf. i Bihanget.

Hwad lagen i denna § stadgar ang. burskapssökandes skyldighet att för sig sätta borgen, har sitt afseende blott på de borgerliga utskylder, som till staden erläggas, så att borgare, enär han till staden utgjort slika utskylder för hele burskapstiden eller sex år, icke genom samma stadgande är hindrad, att, ehuru nämnda tid icke tilländalupit, söka flyttning till annan stad. **K. Br. d. 19 Maj 1806.**

Idkande af all borgerlig näring, emot åtagande af deremot swarande tunga, är en rättighet, som tillhör alla medborgarekllasser. **K. Kung. d. 6 April 1810**, anm. wid 4 Kap. 1 § J. B.

I K. Förordn. ang. hwad iakttagas bör, wid meddelande af burskap och rättighet att idka utrikes sjöfart d. 3 Juli 1816 förordnas:

§ 1. [Till utrikes sjöfart må ej någon såsom skeppare nyttjas, utan att han i sådan egenskap förut wunnit burskap, hwilket, om sökanden är i Swerige född och uppfödd, må kunna erhållas i Swensk stapelstad utan undantag, men, då fråga är om utländske män, ej får hädanefter meddelas i andra städer än Stockholm, Göteborg, Gefle, Norrköping, Karlskrona, Karlshamn och Kalmar.] Styldighet till burskap må likwäl ej ega rum i anseende till officerare och examinerade underofficerare wid amiralitetet och arméens flotta, hwilka det, under enahanda wilkor, som hittills, skall wara tillåtet att, utan burskaps antagande, koopwaerdisjöfart idka. — § 2. Ansökningar om burskap å utrikes sjöfart ingifwas till Magistraterne, som äga att deröfwer höra borgerskapets äldste, stadens handlande och de der bosatte skeppare, samt i öfrigt med målet förfara på sätt i allmänna lagen och denna författning stadgas. — § 3. För att winna burskap till idkande af koopwaerdisjöfart fordras i allmänhet, att sökanden kan, jemte bewis om god frejd, förete wederbörligt intygande derom, att han, wid anställd förhör, befunnits ega nödig kunskap och erfarenhet uti de till navigationen hörande delar. — § 4. Anmäler sig utländsk man om burskap som koopwaerdiskeppare, skall han wara förbunden, att förete wederbörligt bewis af Magistrat eller wederbörande embetsman i den ort, der han egt sitt hemwist, ej allenast om han burskap förut innehaft, och, i sådant fall, att han detsamma uppsagt och derifrån blifwit entledigad, utan ock, huruwida han är ogift, eller och gift eller enkling, samt i senare händelserna om han eger omyndiga barn, eller icke. Finnes emot hans frejd och skicklighet ej något att påminna, ware han till burskap berättigad, enär han sig i staden bosätter; hwarwid, i fall han är gift eller enkling med barn, honom åligger föranstalta, att i förra fallet hustrun och i begge händelserna barnen, om han eger några, som ej äro myndige, må sist inom ett år i riket insiytta; warande han, dereft sådant underlåtes, sitt burskap förlustig. — — — § 5. Utländing, som i egenskap af skeppare erhållit burskap uti någon af ofwannämnde städer, må som Swensk undersåte reda i skepp, [likwäl icke, såsom ensam redare, i annat, än det, som inom rikets nuwarande gränsor är kölsträckt och bygdt, samt, då han deraf blef egare, ännu ej warit till sjöfart nyttjadt. Förr än han under en tid af minst trenne år burskapet innehaft och sin borgerliga förbindelse derunder wederbörligen uppfyllt samt i staden warit bosatt,] må honom ej wara tillåtet att till högre belopp än en tredjedel reda i [andra] Swenska skepp, [än de här ofwannämnde], och hwarwid äfwen fordras, att hans medredare böra wara inom riket antingen födde, eller uppfödde, [eller ock, i fall de äro af utländsk börd, hafwa i minst trenne år warit i Swensk stad, såsom wederbörligen antagne borgare, werkligen bosatte.] — — — (Jfr **K. Förordn. d. 18 Juni 1864**, § 25, inf. i Bihanget.) — § 6 Skeppsredare skall hädanefter, som hittills, wara obetaget, att ifrån hwilken stapelstad inom riket som de helst åstunda, förse sine fartyg med skeppare, till hwilka de kunna hafwa förtroende. — § 7. Magistraterna i stapelstäderna skall det åligga att årligen — — — till K. Kommers-Kollegium insända förteckningar öfwer alla — — — skeppare — — —

Det alla etc.

Hwad i föreståend K. Förordn. finnes föreskrifwet om åliggande för skeppare att, för idkande af utrikes sjöfart, winna burskap, har upphört att wara gällande. **K. Kung. d. 18 Juni 1864.** — Innan burskap å koopwaerdiesjöfart bewiljas utrikes född person, bör denne, äfwen om han warit styrman eller skeppare å utländskt fartyg, wisa sig hafwa af den fastställda lärotiden, 7 år, tjent minst två år såsom matros eller styrman å Swenskt, af inföddd Swensk skeppare fördt fartyg, samt, om han åter endast såsom matros tjent å utländskt fartyg, innan han ingick i Swensk sjötjenst, styrka det han af berörde lärotid tillbragt å Swenskt, af inföddd Swensk skeppare fördt fartyg minst 4 år, deraf 2 år i egenskap af styrman. **K. Br. d. 3 och Komm. K. Kung. d. 22 Maj 1822.**

Genom **K. Förordn. ang. behörigheten att föra befäl å Swenskt handelsfartyg d. 7 Maj 1842**, är förordnadt:

§ 1. För rättigheten att föra Swenskt handelsfartyg annorledes än i kustfart inrikes orter emellan samt till hamnar i Norrige, Danmark och Finland, skall det erfordras, att wid någon af de navigationsskolor, för hwilka reglemente af Kongl. Maj:t utfärdats, hafwa genomgått sjökaptensexamen i den ordning, som det för skolan gällande reglemente förmär. — Sådan examen gälle, ehwad den tagits i 1:sta eller 2:dra klassen, för fart till Europeiska hamnar, och till hamnar i andra werldsdelar inom Gibraltars sund. — Wid fart till andra hamnar utom Europa, än de inom Gibraltars sund belägne, skall för berörde rättighet erfordras att hafwa undergått dylik examen i 1:sta klassen. — § 2. Dock kunna hädanefter, såsom hittills, till befälhafware å Swenskt handelsfartyg antagas: a) de, som styrka sig hafwa här i riket aflagt sjöofficersexamen. b) de, som antingen redan i behörig ordning förwärfwat sig rättighet att i widsträcktare utrikes fart än till Norrige, Danmark och Finland föra Swenskt handelsfartyg, eller före den 1 Oktober 1845 undergå wederbörlig examen i de kunskapsämnen, som i Kongl. Kommers-Kollegii Kungörelse d. 1 Mars 1827 äro för koopwaerdieskeppare bestämda; i hwilket hänseende den tillämpning skall ega rum, att de i åberopade Kungörelse för skeppare af 1:sta och 2:dra klasserne föreskrifna examina medföra lika behörighet, den förra med 1:sta klassens och den senare med 2:dra klassens sjökaptener enligt denna förordning. — § 3. De examina, som enligt nästföregående § mom. b. kunna intill den 1 Oktober 1845 komma att ega rum, skola från och med den 1 Oktober innewarande år förrättas af wederbörligen antagen lärare wid någon af de i § 1 omförmälda navigationsskolor, i skoldirektionens närwaro. — § 4. För winnande af rättighet att föra befäl å Swenskt handelsfartyg, med bestämmelse endast för sådan kustfart, som i § 1 omförmäles, må hädanefter i allmänhet, likasom för landtmän hittills warit medgifwet, icke erfordras att genom examen hafwa styrkt sin skicklighet i navigationsyrket. — § 5. Från och med den 1 Oktober 1845 må ej någon till styrman å Swenskt handelsfartyg, med annan bestämmelse än för kustfart, wid sjömanshus förhyras, så wida han icke undergått wederbörlig styrmansexamen; kommande dock äfwen framgent någon inskränkning eller rubbning icke härigenom att ega rum i deras rättighet, att till styrmän antagas, hwilka dertill i förut stadgad ordning banat sig wäg. — § 6. Förer någon Swenskt handelsfartyg i widsträcktare fart, än hwartill han enligt denna Förordning är behörig, och har sådant icke genom rätte befälhafwarens frånfälle eller sjukdomsförfall under resan påkallats, böte efter omständigheterna från 200 till 500 r:dr; dock, om den sig sålunda förbrutit, behörig examen inom 2:ne månader efter återkomsten till riket undergår, ware han från answar fri.

Frågor härom skola behandlas i den ordning, som för sjörättsmål stadgad är; åliggande det Kongl. Kommers-Kollegium, att öfwerträdelser i berörde afseende genom deß advokatfiskal i laga ordning beifra.

Det alla etc.

Det undantag från skyldigheten att hafwa undergått sjökaptensexamen, hwilket omförmäles i 1 och 4 §§ af förestående K. Förordning, må, jemte befrielse från åliggandet att i stad förwärfwa burskap, hädanefter tillgodonjutas af befälhafware å Swenska handelsfartyg jemwäl för resor till öfriga wid Östersjön samt wid Elbefloden belägna hamnar. **K. Kung. d. 22 Maj 1852.** — Enahanda undantag må tillgodonjutas af befälhafware å Swenska handelsfartyg jemwäl för resor till Tyska, Nederländska, Belgiska och Franska hamnar wid Nordsjön och Kanalen till och med Brest, äfwensom till samtlige hamnar i Stor-Brittanien och Irland jemte dithörande och derinwid belägna öar. **K. Kung. d. 2 Mars 1854.**

Angående behörighet att föra befäl å passagerare-ångfartyg, se **K. Förordn. ang. hwad i afseende å passagerare-ångfartygs byggnad, utrustning och begagnande iakttagas bör d. 12 Febr. 1864, § 36.** — Jfr **K. Regl. ang. underwisning och examina i ångmachinlära wid allmän navigationsskola d. 15 Mars 1861** och **K. Kung. d. 13 Febr. 1866**, äfwensom **K. Förordn. ang. hwad å fartyg iakttagas bör till undwikande af ombordläggning d. 22 Juni 1869** och **K. Br. d. 16 Dec. 1870.**

Fordringarne för undergående af sjökapitens- och styrmansexamen, se **K. Regl. för de på allmän bekostnad i riket inrättade Navigationsskolor 13 Febr. 1866.**

Genom **K. Förordn. ang. Mosaiske Trosbekännares skyldigheter och rättigheter här i riket d. 30 Juni 1838** meddelas:

Då Kongl. Maj:t funnit det för judarne d. 27 Maj 1782 utfärdade Reglemente efter nuvarande tidsförhållanden mindre lämpligt, har Kongl. Maj:t, med afseende så wäl derå, som å det fördelaktiga witnesbörd om ett laglydigt och stilla uppförande, hwilket wederbörande lemnat de i riket bosatta Mosaiske trosbekännare, pröfwat godt att, med upphäfwande af samma reglemente och de i anledning deraf särskildt meddelade föreskrifter, stadga som följer:

1 §. Mosaiske trosbekännare, födde i Sverige eller som, utrikes ifrån inkomne och i riket bosatte, blifwit eller blifwa af Kongl. Maj:t till Swenska undersåter upptagne, skola hädanefter i alla hänseenden wara ställda i lika rättsförhållanden med öfrige Swenske undersåter, enligt Swensk lag, samt åtnjuta enahanda rättigheter och förmåner, som tillkomma Swenska undersåter i allmänhet, utan andra inskränkningar, än Sweriges Grundlagar för utrikes födde män eller främmande trosbekännare bestämma, eller i denna förordning särskildt stadgas: hwaremot sådane Mosaiske trosbekännare, så wäl för sina personer, som för sin egendom och näring eller rörelse, äro underkastade samma skyldigheter och åligganden, som öfrige Swenske undersåter — Jfr **Regeringsformen** § 28 och **Riksdags-Ordningen** §§ 9, 14, 19 och 26.

2 §. Mosaisk trosbekännare må [icke, utan Kongl. Maj:ts särskilda tillstånd, köpa fast egendom å landet]. Icke eller må Mosaisk trosbekännare ega att wälja eller kalla prest eller kyrkobetjening inom Swenska församlingarne, wara ledamot i direktioner eller kommissioner, som hafwa befattning med kyrkoärenden eller underwisningswerket, eller deltaga i wal till sådane befattningar, eller i öfwerläggningar och beslut om dylika ämnen. De böra ock ensamme underhålla fattiga af deras egen trosbekännelse, utan att derföre kunna undandraga sig andel, enligt gällande grunder, i afgifter till allmänna fattigwården i den församling, inom hwars område de äro boende eller ega fastighet.

3 §. I alla de fall, då prestbewis för Swensk undersåte i allmänhet erfordras, bör Swensk undersåte af Mosaisk trosbekännelse förete behörigt bewis af religionsläraren wid en synagoga.

4 §. Mosaisk trosbekännare, som innan kungörandet af denna förordning från utrikes ort inkommit och i riket sig bosatt, samt med behörigt tillstånd idkar handel eller annat näringsfång, skall ega enahanda rättigheter och skyldigheter, som annan utländing i samma fall.

[5 §. Med utrikes född Mosaisk trosbekännare, som antingen, [behörigen förpassad,] i egenskap af resande besöker Sverige, eller hädanefter will sig härstädes bosätta, förhålles i öfwerensstämmelse med de föreskrifter, som i afseende på andra utländingars inkommande och wistande i riket nu äro eller framdeles warda meddelade.

6 §. Om hwad Mosaiske trosbekännare hafwa att hädanefter iakttaga i afseende på utöfningen af deras religion och bestyret inom deras församlingar har Kongl. Maj:t under denna dag fastställt en särskild ordning, hufwudsakligen öfwerensstämmande med hwad derom hittills warit stadgadt eller wanligen iakttagits.

Det alla etc.

Mosaiske trosbekännare, som äro Swenske medborgare, skola ega rättighet, att bosätta sig samt att förwärfwa och besitta fast egendom öfwerallt inom riket, så wäl på landet som i städerna (jfr anm. wid 4 Kap. 1 § J. B.); [och utländske Mosaiske trosbekännare, hwilka, efter erhållet tillstånd, endast tills widare i riket wistas, ega att, såsom hittintills, hafwa någon af städerna Stockholm, Göteborg, Norrköping eller Karlskrona till boningsort]. **K. Förordn. d. 26 Okt. 1860.**

Stadgandet i Kongl. Förordn. d. 26 Okt. 1860, att utländske Mosaiske trosbekännare, hwilka efter erhållet tillstånd endast tills widare i riket wistas, skola hafwa någon af städerna Stockholm, Göteborg, Norrköping eller Karlskrona till boningsort, har upphört att gälla, så att sådane Mosaiske trosbekännare hädanefter icke skola wara underkastade särskild inskränkning i walet af boningsort. **K. Kung. d. 28 Febr. 1873.**

2 §. Den, som hafwer sitt hemwist utrikes, må ej winna burskap här i Riket, så länge han står i lydnad under annan Öfwerhet.

Se anm. wid föregående §.

3 §. Ej må någon wara borgare i twänne städer tillika. Warder någon dermed funnen, böte femtio daler. [Will någon bruka flera handtwerk än ett, eller idka både köpenskap och handtwerk; söke der lof till.] (**K. Förordn. d. 21 Dec. 1857.**)

Sista mom. af denna § är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 Juni 1864.** inf. i Bihanget.

4 §. [Nu will handtwerkare köpman warda; säge då upp för Borgmästare och Råd handtwerk sitt, och tage bref å köpenskap.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 21 Dec. 1857.**

5 §. Will man säga upp burskap; göre det inför Borgmästare och Råd, sex månader förr, än han sin borgerliga näring afträder, eller ifrån orten flyttar, och wise, att han sin borgarepligt fullgjort hafwer, som sagdt är. Flyttar han utrikes; gifwe ut sjette penningen af all sin egendom, Konungen och staden till twestiftes, der ej annorlunda emellan begge riken slutet är. Förer han egendom ut, eller bjuder han till att skaffa den bort, förr än afgiften betald är; hafwe då förwerkat hälften deraf. Wiker han ock sjelf af, innan han i detta fall rätt för sig gjort; warde för meneedare förklarad. Flyttar han till annan ort inrikes; ware för afgift fri, der ej annorlunda särskildt stadgadt är. Flyttar han förr, än han burskap uppsagt, och bewis undfått, att han sin borgarepligt fullgjort; böte femtio daler, och njute deßförinnan ej burskap i annan stad. (**K. Förordn. d. 9 Nov. 1844.**)

Då adelsman, med Konungens tillstånd, flyttar för att bo utrikes, skall han gifwa tionde penningen af sin lösa egendom, som han således utur riket drager. **Ad. Priv. d. 16 Okt. 1723,** § 32, sämida ej annorlunda mellan begge riken slutet är, hwarom särskilda författningar handla. — Hwad angående utflyttningsafgift eller s. k. census emigrationis blifwit stadgadt, sträcker sig endast till adelsmän och borgare. **K. Br. d. 6 Maj 1830.** — Af egendom, som öfwerflyttas från Swerige till Norge, eller från Norge till Swerige, eger afdrag af sjette eller tionde penningen icke rum. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1846,** inf. wid 15 Kap. 2 § Å. B. — Magistraten i hwarje stad må åligga att, utan lösen, meddela intyg att burskap af i staden boende borgersman blifwit uppsagdt, så snart denne inför Magistraten företer wederbörande pastors i den församling, dit han hörer, jemwäl kostnadsfritt utfärdade bewis öfwer hans fattigdom. **K. Kung. d. 21 Nov. 1829.**

4 Kap.

Om groß och krämare handel.

1 §. [Den som handlar i groß, må ej sälja utan hela och halfwa stycken; hela och halfwa läster; hela och halfwa skeppund; hela och halfwa tunnor, eller mindre käril, der tunnegods kommit i sådana käril till salu in; hela kistor eller packor, wäl, dussin och stocktals, som waran är till; skinnwaror hela bäcker eller timmer. Säljer han något i mindre; hafwe det förbrutit, eller böte så mycket, som det wärdt är. Ej må ock den, som handlar i groß med win och andra främmande drycker, sälja i mindre käril, än half ankare, wid samma bot.]

2 §. [Ej må någon annan än borgare idka handtwerk, hålla öppen bod, eller sälja sina waror i minut: gör någon deremot; hafwe förbrutit waran, och böte fyratio daler.]

3 §. [De, som i städerna hafwa handtwerkshus, må der hålla öppna bodar, och sälja i minut, hwad af dem tillwerkadt är, och betale derför till staden sådan afgift, som emot bodhandeln swarar. Samma lag ware för dem, eller deras förlagsmän, som å landet hålla handtwerkshus, der jern, stål, messing, eller andra inländska råwaror utarbetas, om de i staden wilja bod hålla.]

4 §. [I hwarje stad skall stadskällare wara, en eller flere, der win och öl säljes.]

5 §. [Alla waror, som komma från landet in till salu, skola till stadens torg och hamnar föras, och ej annorstädes säljas. Förbrister sig någon wid tullen, eller å gator och gränder dem köpa eller sälja; hafwe den, som sålde, förbrutit waran, och köparen sina penningar.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 Juni 1864**, inf. i Bihanget.

5 Kap.

Huru utländsk man köpenskap drifwa må.

1 §. [Utländsk man, som köpenskap drifwa will, skall gifwa sig an hos Borgmästare och Råd, så snart han i staden kommer. Den ware förfallen till tjugu dalers böter, som honom herbergerar, och ej genast angifwer.]

2 §. [Då han med sina waror till Stapelstad kommer, skall han der sälja dem i groß, och ej till annan ort här i riket föra, wid plikt, som i 4 Kap. 1 § stadgadt är. Hafwer han af någon wara mindre; sälje den icke utan alltsamman.]

3 §. [Utländsk man må matwaror till salu hafwa i skepp och farkost, och andra waror i de rum, som Borgmästare och Råd dertill nämna, och ej i gästherberge sitt, eller i öppna gatubodar. Ej eller må han igenom andra dem utmängla låta, eller sjelf resa ur stad och i stad, eller i bergslagerna, och köpenskap der drifwa, borga der något ut, eller kräfwa gäld in, wid hundrade dalers bot; hafwe ock i alla dessa fall förwerkat det han handlade med. Gör han det annan gång; ligge i tweböte.]

4 §. [Borgare, som emot lag går främmande köpmän tillhanda med underfunden handel, böte femhundrade daler. Gör han det åter; ware twegildt, och tredje gången miste han sin borgarerätt.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 Juni 1864**, inf. i Bihanget.

6 Kap.

Om landsköp.

1 §. [Ingen må å landet hålla köpmanna waror sala i sitt hus, eller dermed fara från by och till by att köpslaga. Ej må man ock å landet uppköpa landtwaror, att dem der, eller i köpstad sälja; hwar som det gör, hafwe första gången förbrutit waran och tage Konungen deraf en tridiung, annan angifwaren, och den tredje näste fattighus. Warder han oftare dermed funnen; böte dertill tjugu daler.]

2 §. [Samma lag ware om dem, som å landet hafwa något nederlag: Dock ware ej förbudet, att lägga sin egen afwel och afrad upp, och den sälja hwar han will.]

3 §. [Byter landtmannen, till bergning och nödtorft sin, wara i wara, eller köper för reda penningar, hwad annan af sin afwel låta kan; det må ej landsköp heta.]

4 §. [De, som köpslaga med hästar, må fara omkring i landet, och dem köpa och sälja. Stadens köttmänglare och fiskare må ock å landet köpa slagtboskap och färsk fisk, till stadens behof.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 Juni 1864**, inf. i Bihanget.

7 Kap.

Om marknader.

1 §. [Marknader skola årligen hållas, å den ort och tid, som dertill förestrifwen är.]

2 §. [På dag, då marknad börjas, warde marknadsfrid tidigt på morgonen offentligen lyst. Stånde dock en hwar fritt att sälja och köpa, ifrån det dagen ingått, ändå att lysning ej skett. Wid marknadens slut skall friden aflysas.] (K. Förordn. d. 13 Juli 1818.)

3 §. [Alle inrikes boende må, å frimarknad, antingen ur skepp och fartyg, eller å torg, eller å andra platser, som dertill förordnade äro, sälja eller skifta sina waror; men ej må Uppstads borgare förytra sitt gods till någon utländsk man, eller med honom byta wara i wara, wid warans förlust, och tjugu dalers böt; utan ware det Stapelstads borgare allena tillåtet.]

4 §. [Främmande, som utrikes ifrån med gods inkomma, må det, under frimarknad, i stapelstäderna sälja till alla, både inrikes och utrikes boende, ur skepp eller bodar, i stort eller smått, för reda penningar, eller ock det utborga. Ej äga de gods emot gods byta, eller af Uppstadsbo och landtman något köpa eller borga. Af dem, som äro borgare i samma Stapelstad, der marknad hålles, må de jaktligt köpa och byta.]

5 §. [Utländske män må ej å Uppstads marknad handla eller wandla, hwar som det gör; daswe förbrutit waran, och böte dertill hundrade daler.]

6 §. [Oler buller, owäsende och slagsmål, sedan marknadsfrid offentligen lyst är, plikte den det gör, efter lag, och böte tio daler för fridsbrottet.] (K. Förordn. d. 13 Juli 1818.)

Detta Kap. är upphäfwet genom K. Förordn. d. 18 Juni 1864, inf. i Finland.

Frågor, som hädanefter kunna wäckas om tillåtelse till marknaders hållande och om indragning af sådana, som redan bewiljats, må anhemma på Kommerskollegii pröfning, sedan Konungens Befallningshafwande och öfrige wederbörande blifwit hörde. K. Br. d. 7 och Komm. K. Kung. d. 28 Juli 1841. — Till förekommande af en förderfligare marknadsreglering är stadgadt: Uti alla städer må marknader, hwem dinderliga för en större samling af folk och mycen utomstående handelsspekulationer och ett på dåligheter grundadt större omsättning, hålla afskrås och inga andra tillåtas än de så kallade primarknader, så mycket tillgår och förbrer i dela riket utan minsta skada eja en fri och obehindrad rörelse. Så länge dessa marknader hållas i städerna, emedan, som de äro tidpunkter med årsamlet af städernas inrättning, både intäkter af tillgår och förbrukningen och omsättning, som eller Magistraterna och de städer skyldigheter och rättigheter, och städer på dessa för att tillgår genom en större samling af folk och större bodkostnader, handelsmännen och förbrukningen på större för de orter, som de tjena. I det landtmarknaden och bibehålles, då tillgår och förbrukningen större städerna och andra orterna af förmån, som för att förbrukningen och omsättningen

frimarknad och der öfwa någon försäljning, förfallen till den plikt, och warans förlust, som uti [7 Kap. 3 § H. B.] står utsatt. **K. Ref. d. 7 Juli 1752**, § 39, och **K. Br. d. 4 Nov. 1768**. — Ett sådant bewis för hwar handlande eller andre näringsidkare i städerna, som marknader bewista, må för hela året wara gällande. **K. Ref. d. 2 April 1770**, § 2. — I det resepaß, hwarmed den marknadsfarande bör wara försedd, skall, när han sådant åstundar, införas intyg om hwilka slags waror, den marknadsbesökande till salu medhafwer och om hans behörighet att dessa waror förytttra; i hwilken händelse den marknadsfarande frikallas från skyldigheten att medhafwa magistratsbetyget. — Men inom länet, der den trafikerande är bosatt, skall denne medhafwa magistratsbetyg, så wida han ej är boende i den stad, hwarest marknaden hålles. — Den af städernas inwånare, som wid marknad förytttrar waror, dem han icke är berättigad att försälja, skall, jemte förlust af de waror, dem han till salu utbjuder, böta [6 r:dr 32 skill. banko]; men den, som utan intyg om handelsrättighet sjelf eller genom ombud wid marknader annorstädes, än der han är bosatt, idkar handel med waror, dem han är berättigad att förytttra, skall böta 6 r:dr 32 skill. banko. **K. Kung. d. 7 Dec. 1833.**

Alla handlande, som med sitt gods besöka städernas frimarknader, de må hålla sitt gods till salu uti uppsatte bodar på torgen eller hemma uti husen, der de wistas, skola erlägga och betala skäliga ståndpenningar efter hwar och en orts beskaffenhet samt af Magistraten och borgerskapets äldste inrättad taxa. **K. Ref. d. 16 Okt. 1723**, § 18. — Men småstäderna äro förbjudna att afkorda allmogen ståndpenningar. **K. Ref. d. 1 Aug. 1727**, § 44.

8 Kap.

Om mått och wigt.

1 §. [Enahanda mått och wigt skall wara i hela Riket, gilladt med Kronans märke. Ej må någon, som köpenskap drifwer, hafwa annat mått och wigt, utan warde det honom afhändt och sönderslaget, böte ock dertill tio daler.]

2 §. [Brukar någon i handel, uppbörd eller utgift, falskt mått eller wigt; straffes som för tjufnad.]

3 §. [Falskar den mått eller wigt, som är förordnad att dem rätta och märka; miste lifwet. Warder annan man tillwunnen att hafwa satt Kronans märke å mått eller wigt; miste äran, och böte hundrade daler. Ändrar någon krönt mått eller wigt, och det således falskar; warde ock ärelös, och böte femtio daler.]

4 §. [Gör någon i mätande eller wägande orätt, ändå att han rätt krönt mått eller wigt derwid brukar; böte tio daler, och åter skadan. Bryter Kronans uppbördsman eller edswuren mätare häremot; miste embetet, och böte dubbelt.] (K. Förordn. d. 10 Juni 1841).

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

Genom **K. Stadgan ang. mått och wigt d. 10 Nov. 1865** är förordnadt, bland annat:

Art. 1. Om grunderna för mått och wigt.

§ 1. Ett enda slag af mått och wigt skall i riket wara allmänt gällande, af sådan beskaffenhet och med den fördelning, som här nedan bestämmas.

§ 2. **Mom. 1. Längdmåttet** skall hafwa till enhet den nu gällande **Foten**. — **Mom. 2. Ytmåttet** skall hafwa till enhet **Qvadratfoten**, som är qvadraten på den nu gällande **foten**. — **Mom. 3. Rymdmåttet** skall hafwa till enhet **Kubikfoten**, som är kuben på den nu gällande **foten**, och motswarar 10 kannor. — **Mom. 4. Wigten** skall hafwa till enhet det nu gällande **Skålpundet**.

§ 3. **Mom. 1.** Till ytterste efterrättelse i afseende på grundenheternas, fotens och skålpundets, storlek, skola wara att tillgå två **Rikslikare**, nemligen: 1:o. En för **längdmåttet**, förfärdigad af messing och förseds med två inläggningar af platina; hörande två mycket fina ritser eller streck, ett å hwardera inläggningen, finnas inristade winkelrätt emot likarens uppdragna medel-linie, och

afſtåndet mellan dessa ritſer wara tre fot, då det uppmätes längs efter nämnda medel-linie wid + 15° å Celſii thermometer hos likaren, när denna hwilar allenaſt på twå rullar, lagda hwar och en 0,84 fot från ſtångens midt. — 2:o. En för wigten, hwilken likare bör wara af platina och wäga ett ſkålpund i atmoſferiſk med fuktighet halft mättad luft af + 15° temperatur å Celſii thermometer ſamt wid 2,56 fot barometerhöjd, då qwickſilfret i barometern är reduceradt till noll grads temperatur å ſamma thermometer. — **Mom. 2.** Dessa rikslikare ſkola finnas nedlagde i Kongl. ſkattkammaren under Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegii wärd, och ſå till jemförelſe begagnas endaſt af ſådane män, hwilka Kongl. Wetenſkaps-Akademien, eller annan af Kongl. Maj:t utſedd wetenſkaplig myndighet, anſer ega de inſigter och den praktiſka färdighet, ſom härtill erfordras, ſamt i närwaro af en utaf bemälde Kollegium och en af den wetenſkapliga myndigheten utſedd perſon, hwilka båda ſkola tillſe, att ingen ändring eller ſkada derwid ſker, och deröfwer till Kammar-Kollegium afgifwa intyg. — **Mom. 3.** För längdmåtts jemförelſe med likaren ſkall en **Komparator med mikroſkop** finnas wid likaren att tillgå, och må icke någon jemförelſe ſke annorlunda än medelſt mikroſkop, antingen å nämnde eller å annat tjenligt inſtrument.

§ 4. Af hwardera utaf de i § 3 omnämnda rikslikare ſkola, i det ändamål här nedan ſäges, wara att tillgå twå kopior, förſärdigade i ſå nära öfwerensſtämmelſe med likarne ſom möjligt är och af ſamma ſlags material ſom dessa. Det ena exemplaret af hwardera kopian ſkall förwaras i Kongl. Wetenſkaps-Akademien, och det andra hos Univerſitets-Styrelſen i Upſala. Af protokollet öfwer dessa kopiors jemförelſe, ſå wäl med rikslikarne, ſom ſinsemellan, ſkall ett exemplar till Kammar-Kollegium aſlemnas, och ett wid hwardera kopian förwaras, för att tjena till efterrättelſe, och ſkall minſt hwart tionde år ny jemförelſe ſke, och protokoll deröfwer likaledes afgifwas och förwaras; hörande dessa jemförelſer werkſtällas af twå ſakkunnige män, hwilka af Wetenſkaps-Akademien utſes.

§ 9. Wetenſkaps-Akademien åligger beſörja förſärdigandet af nya rikslikare, kopior och komparatorer, i den händelſe de redan anſkaffade ſkulle ſkadas eller förkomma. Inträffar ſådant med dem, ſom annorſtädes än hos Wetenſkaps-Akademien förwaras, bör anmälan derom hos Akademien af wederbörande genaſt göras.

§ 10. Indelningen af mått och wigt ſkall wara följande: a) för **längdmåttet**: 1 ref fördelas i 10 ſtänger; 1 ſtång i 10 fot; 1 fot i 10 tum; 1 tum i 10 linier; — b) för **ytmåttet**: 1 qvadratref fördelas i 100 qvadratſtänger; 1 qvadratſtång i 100 qvadratfot; 1 qvadratfot i 100 qvadrattum; 1 qwadrattum i 100 qvadratlinier; — c) för **rymdmåttet**: 1 kubikfot fördelas i 10 kannor, eller 1000 kubiktum; 1 kubiktum i 1000 kubiklinier; — d) för **wigten**: 1 nyläſt fördelas i 100 centner; 1 centner i 100 ſkålpund; 1 ſkålpund i 100 ort; 1 ort i 100 korn.

§ 11. Utöfwer ofwan beſtämda mått och wigter må, intilldeß annorlunda förordnas, fortfarande: a) beräknas **1 mil** om 36,000 fot; och b) för mätning af träkol anwändas **kolläſt** eller **tolftunneſtig**, innehållande 75,6 kubikfot, ſamt **koltunna** innehållande 6,3 kubikfot.

Art. 2. Om wilkoren för anwändandet af mått och wigt.

§ 12. Wid handel eller eljeſt då waror efter mått eller wigt ſkola aſlemnas eller emottagas må endaſt begagnas **mått** eller **wigt**, ſom undergått juſtering. Den juſtering, ſom af behörig perſon å en ort i riket blifwit werkſtälld, gälle äfwen å alla andra.

§ 13. Med **juſtering af mått och wigt** förſtås, i denna förordning, **underſökning, godkännande** och **ſtämpling** af redſkap för mätning och wägning, efter hwad här nedan närmare beſtämmes.

§ 14. **Mom. 1.** Mått och wigter, ſom begagnas i Kronans magaſin eller wid in- och utlaſtning å fartyg, eller i öppna bodar eller magaſin, der handel och rörelſe idkas, ſkola omjuſteras, längdmåtten **hwart femte år** ſamt mälkärl och wigter **årligen**. Från ſådan omjuſtering ware dock frikallade de på apotheken bruläde wigter, ſom underſtiga ett korn; ſkolande dessa i ſtället wid apotheksviſitationerne pröfwas af wederbörande läkare ſamt om de derwid eller eljeſt befinnas oriktiga, omjuſteras. — **Mom. 2.** Haſwa mått eller wigter

undergått reparation och derigenom eller på annat sätt weterligen förändrats, skola de derefter, innan de må brukas wid handel eller eljest då waror efter mått eller wigt skola aflemnas eller emottagas, ånyo justeras. — **Mom. 3.** Dem, som wid Kronans förrådshus eller wid allmänna werk och inrättningar hafwa wård om mått och wigter, hwilka der begagnas, åligge att för deras omjustering i rätt tid widtaga behörig åtgärd.

Art. 3. Om Justerare och Krönare samt justering i allmänhet.

§ 15. **Mom. 1.** Justering werkställes i wissa fall af **Öfweringeniören**, i General-landtmäterikontoret, men i allmänhet af **Justerare**, om hwilkas tillsättning är särskildt stadgadt. — **Mom. 2.** Justerare i landsorten lyda under Förste Landtmätaren i länet, men justerare i Stockholms stad under Förste Landtmätaren i Stockholms län i de afseenden, som i §§ 18 och 19 omförmälas. — **Mom. 3.** Är justerare anlägge boende ifrån lastageplats, fiskläge, tjärubränneri eller annat ställe, der justering af förwarings- eller transportkärl ofta förekommer, eller kan han icke nog skyndsamt medhinna dessa kärls justering, må justeringen deraf kunna anförtros åt **Krönare**, hwartill endast så antagas särdeles wäl kände och nära de ställen, der de behöfwas, bosatte män, hwilka inför Förste Landtmätaren i länet, under hwilken de lyda, wisat sig ega nödig skriftkunskap samt säker kännedom om krönares skyldigheter och rättigheter, enligt de författningar, som deras syssla angå. — **Mom. 4.** Krönare antagas i stad af Magistrat samt för köpingar och landet af Konungens Befallningshafwande. Innan de inträda i tjenstgöring böra de inför Konungens Befallningshafwande eller wederbörande Magistrat eller Häradsrätt i orten aflägga wanlig tjenste-ed. — — —

§ 20. Öfwer de arbeten, justerare och krönare i tjensten förrätta, åligger dem att, efter dertill af Landtmäteri-Styrelsen utfärdadt formulär, föra journal, för att wid inträffande behof tjena till upplysning.

§ 21. Justering förrättas i allmänhet i justerares eller krönares bostad, men, om denna ej är härtill tjenlig eller ligger utom justeraredistriktet, å annat inom detsamma beläget och behörigen kungjordt, lämpligt ställe.

§ 22. **Mom. 1.** I Stockholm, äfwensom i de städer, hwareft särskild lön för justerare är anslagen, åligge justerare, der ej annorlunda med staden öfwerenskommet är, att å andra söcknedagen i hwarje månad justering förrätta och dermed fortfara till deß allt justerats, som nämnde dag, senast kl. 10 f. m., blifwit honom tillställdt; hwaremot i öfriga städer och på landet justerares åliggande i afseende å tiden för justerings företagande skall wara inskränkt till andra söcknedagen i Mars och Juli månader. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874.**) — **Mom. 2.** Justeringen förrättas så fort ske kan och i den ordning, justeringsgodset inkommit, dock så, att afseende äfwen får fästas på hwarje särskildt slag, så att mätstockar, målkärl för torra waror, målkärl för flytande waror, wigter o. s. w., hwar för sig må justeras; och ware justerare skyldig att, när justering ej genast fullbordas, underrätta om tiden, då det inlemnade justeringsgodset får afhemtas. — **Mom. 3.** För justeringsgods answare justerare, när det aflemnats å hans wanliga justeringsställe, åtta dagar efter den, som till godsets afhemtning blifwit bestämd, dock med wilkor, att aflemnaren, om godsets stycketal öfwerstiger fem, derå bifogar två tydliga förteckningar, af hwilka den ena, med justerarens qwitto försedd, genast återställes. Förwarar justeraren godset längre, än nu är sagdt, betale egaren skälig magasinshyra. — **Mom. 4.** Hwad nu om justerare är föreskrifwet, gälle äfwen om krönare, i hwad till hans befattning hörer; dock ware han förbunden att densamma utöfwa så wäl å andra, som å femtonde söcknedagen i hwarje månad samt nästföljande dagar, dereft icke omständigheterna påkalla en inskränkning i denna skyldighet, i hwilket fall sådan må af Konungens Befallningshafwande medgifwas.

§ 24. Om, wid undersökning af redskap för mätning eller wägning, sådana omständigheter i afseende å material, konstruktion, indelning eller innehåll förekomma, som hindra godkännandet, ege stämpling icke rum, och bliftwe de justeringsstämplar, som finnas å sådan till omjustering aflemnad redskap, genast annullerade, dock utan att denna deraf förstöres.

§ 25. **Mom. 1.** Wid stämpling af redskap för mätning eller wägning skall, der ej annorlunda i denna förordning säges, i följande ordning tydligt

anbringas: 1:o **Kronomärke**, bestående af en krona, men på sådana likare m. m., som i General-landtmäterikontoret justeras, deß stämpel, bestående af bokstäfwerna GLK med krona öfwer; 2:o **Innehåll**, uttryckt i wanliga siffror och, efter omständigheterna, i stället för fot, F; tum, T; kubikfot, KF; kanna, K; kubiktum, KT; centner, C; skålpund, ℔; ort, O och korn, k. 3:o **Begynnelse-bokstäfwerna** till justerarens eller krönarens samtliga för- och tillnamn. 4:o **Årtal**, då justeringen sker. — **Mom. 2.** Wid redskaps omjustering af samma justerare eller krönare, som den näst föregående justeringen förrättat, bör, så wida de då anbringade stämplar äro tydliga, endast nytt årtal åsättas. Werkställes omjustering af annan justerare eller krönare, anbringas äfwen begynnelse-bokstäfwerna till hans namn. Äro förut åsatta kronomärken och innehållssiffror eller tecken otydliga, bliswe de förnyade.

Art. 4. Om längdmått och deras justering.

§ 26. Längdmått, som må justeras, äro: 1:o **Mätstockar** å ½, 1, 2 eller flera fot; 2:o **Mätskalor**; 3:o **Mätkedjor**; 4:o **Mättstockar** för undersökning af kubiska målkärl, kolläst och koltunna, samt 5:o **Röjstockar** för undersökning af förwarings- eller transportkärl å 5, 3, 2 och 1 kubikfot samt 5 kannor, å 48, 24, 12 och 6 kannor, motswarande de forna hela, halfwa, fjerdedels och åttondedels spilträdstunnorna, å 24 kannor, kalladt hummerträd, samt å 16 kannor, kalladt ostronträd.

§ 27. För att mätstockar, mättstockar och röjstockar må kunna till stämpling godkännas fordras, att de äro förfärdigade af styf metall eller metallblandning eller af ben eller ock af något hårdt trädslag, i sistnämnda fall dock endast under wilkor, att wirket är wäl torrt samt att ändplan, som bestämmer mått å stocken, är försedt med sko eller beslag af hård metall. Widare fordras, att stocken är rät och deß sidoplan jemna; att måtten äro å deßa utmärkta genom fina men tydliga och emot stockens medel-linie winkelräta ritser eller streck, samt att utstickningen skett så noggrannt, att afwikelsen från det rätta måttet på stock af högst en fots längd icke utgör mera, öfwer eller under, än 0,1 linie, så wäl på hela längden som å alla underafdelningar, samt på stock af större längd 0,2 linie på hela längden samt 0,1 linie, hwad alla underafdelningar beträffar.

Art. 5. Om målkärl för torra waror, mätning dermed samt kärlens justering.

§ 32. **Mom. 1. Målkärl för mätning af alla torra waror, utom träkol**, skola hafwa kubisk form och må justeras till: 5, 3, 2 och 1 kubikfot, 5, 3, 2 och 1 kannor, 50, 20 och 10 kubiktum. — **Mom. 2.** Kubiska målkärl skola wara förfärdigade af torra, räta och wäl hyflade bräder, utan förhöjning genom ofwantill påsatta lister; wara tillräckligt starka, för att kunna motstå trycket af de waror, som dermed skola mätas; samt utwändigt på två motsatta sidor försedda med winkelrätt från bottnen inskurna narar af något hårdt trädslag, helst af annan art än den, hwaraf målkärlet för öfrigt består, och som äro något bredare nedan än ofwantill samt widare inåt än på ytan. — **Mom. 3** — — —

§ 33. **Mom. 1. Kolläst eller tolftunnestig** skall wara ett rätwinkligt målkärl af den i § 11 uppgifna rymd; hålla inwändigt i längd 10,8 fot, i höjd 2 fot samt i bredd 3,5 fot; wara förfärdigadt af torra, räta och wäl hyflade bräder af minst 1,2 tums tjocklek; ega plan botten, som till lättnad för kärlets tömning må kunna wara lös; hafwa hörnen utwändigt försedda med stadiga winkeljern, samt långsidorna utwändigt sammanhållna medelst en öfwerst och en nederst wid midten af sidobräderna fästad stadig jernstäng. — **Mom. 2.** Koltunna skall wara en i bägge ändarne winkelrätt afskuren cylinder om 63 kannors rymd; hålla inwändigt så i höjd som diameter 2,002 fot; wara förfärdigad af torra, räta och wäl hyflade bräder af minst 8 liniers tjocklek, wara wäl bandad, samt hafwa fäkert inskuren plan botten.

§ 35. **Mom. 1.** Träkol skola, då de från en till annan afsemnas, på stället mätas, så wida afsemnaren eller emottagaren det äfskar; och få kolen framföras uti fordon af hwad storlek, form och beskaffenhet som helst, utan att fordonen behöfwa wara justerade. — **Mom 2.** Wid bruk, bergwerk eller andra

ställen, der träkol efter lästberäkning wanligen aflemnas, ware emottagare af kol skyldig, att, wid de tillfällen, då för mätnings werkställande sådant erfordras, tillhandahålla minst en kolläst och en koltunna samt en behörigen justerad mättstock, hwarmed rymden af dessa målkärl må kunna undersökas. — **Mom. 3.** Wid kolmätning skall iakttagas, att kolläst, som är hufwudmättet, begagnas så länge warans mängd det tillåter; att koltunna anwändes för uppmätning af mindre belopp än läst; att, när ej annorlunda åsämjes, kolen skola genom aflemnarens egen försorg, i närwaro af emottagaren eller deß ombud, omedelbart stjelpas i målkärlet; att detta anses wara fullt, när det, utan att packning eller skakning egt rum, öfwerallt är, utan råga, jemnbräddadt; att om kolläst icke warder af de framförda kolen så fylld, som nu är sagdt, bristen må medelst andra kols påfyllning, till undwikande af de stjelpta kolens ommätning med tunna, efter tunnemått utrönas; samt att, om justerare å kollästs alla inwändiga sidor utsatt tjenliga märken wid 0,5, 1 och 1,5 fots höjd öfwer kollästens bottenplan, så att 3, 6 eller 9 tunnor kol kunna i lästen särskildt mätas, detta mätningssätt ock gälle, då kolaflemnaren och emottagaren wid mätningstillfället dermed åtnöjas.

Art. 6. Om målkärl för wåta eller flytande waror och sådana kärls justering.

§ 38. **Mom. 1. Målkärl för wåta eller flytande waror** skola, efter fastställda modeller, förfärdigas af koppar eller messing, i hwilka fall de böra wara inwändigt förtenta eller försilfrade, eller ock af tenn, nysilfwer eller förtent jernbleck. — **Mom. 2.** De må justeras till följande rymder: 1 kubikfot eller 10 kannor, samt 5, 2 och 1 kannor, i konisk form; 50, 20, 10, 5, 2 och 1 kubiktum, i konisk eller cylindrisk form.

Art. 7. Om förwarings- och transportkärl samt deras justering.

§ 40. **Mom. 1. Förwarings- eller transportkärl,** som efter olika warors beskaffenhet och fördelning kunna erfordras af stiljaktigt innehåll, såsom för kött, fisk, hummer, ostron, mjöl, salt, frukt, pottaska, olja, bricka, win, bränwin, beck, tjära m. m., stånde det en hwar fritt att, till nödig begwämlighet i handel och rörelse, låta justera eller icke. Sådana kärl, hwilka såsom målkärl icke må nyttjas, böra, för att kunna justeras, wara förfärdigade af torra samt så widt möjligt släta och jemntjocka stäfwer och wara wäl bandade, i den mån behofwet för hwarje waruslag sådant fordrar. — **Mom. 2.** Ehuru köp och leverering af dylika waror wanligen ske, utan att dessa närmare till myckenheten undersökas, må det icke wägras emottagare att genom uppmätning eller wägning, efter godsets beskaffenhet, om innehållets werkliga myckenhet sig öfwertyga.

§ 41. **Mom. 1.** Förwarings- eller transportkärl få icke till stämpling godkännas, om de äro annorlunda beskaffade än i § 40 sagdt är eller om deras uppmätning ej kan ske med erforderlig säkerhet och noggrannhet, hwartill hörer, dels att kärlen äro så beskaffade, att de icke kunna förstoras genom trycket af instyldt watten eller de waror, som i kärlen skola inrymmas, och icke heller förminskas genom flera bands påsättande, dels att kärlens rymd kan utrönas antingen med watten, hwilket, när kärlet är wattentätt, alltid bör ske, eller ock med de i § 26 nämnda röjstockar, och dels att, när undersökning med watten göres, kärlet dermed, i fall det ej redan är fuktigt, först läskas, samt, när röjstock begagnas, att kärlets inwändiga wäggar äro wäl jemna och släta, och kärlets dimensioner uti intet afseende för små; hwaremot, om de icke äro mer än en linie för stora, kärlet för den skull ej må såsom oriktigt anses. För öfrigt iakttages, att kärls rymd, som blifwit med watten uppmätt, bestämmes i kubikfot, kannor och jemna tiotal af kubiktum, så att det, som ej uppgår till sistnämnda rymd, icke beräknas, och att, när röjstock begagnats, innehållet i kannor påstämplas. — **Mom. 2.** Stämplingen werkställes sålunda att de i § 25, mom. 1, föreskrifna justeringstecken inbrännas nära sprundet, der sådant finnes, på kärlets utsida, och för öfrigt i rät, twärt öfwer stäfwarnes fogar gående sträckning, så att tecknen komma midt öfwer 4 sådana fogar. Deßutom anbringas kronomärken dels så nära som möjligt intill kärlets båda innersta band, dels

på två ståfändars inre ſida, utanför, men ſå nära ſom möjligt intill öfre och nedre krösarne, ſamt dels på de yttre bottenytorna å alla ſlags kärl och på de inre å dem, hwilkas ena botten är lös.

Art. 8. Om wigter och deras juſtering.

§ 42. **Mom. 1. Wigter** må juſteras till: 1 centner ſamt de multiplar deraf, ſom behofwet fordrar, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 ſkålpund, 50, 20, 10, 5, 2 och 1 ort, ſamt 50, 20, 10, 5, 2 och 1 korn, och ſärſkildt för Poſtwerkets räkning till 3 och $1\frac{1}{2}$ ort ſamt för Apothekens behof 0,5, 0,2 och 0,1 korn. — **Mom. 2.** Wigter af 1 ſkålpund och derutöfwer ſkola gjutas af tackjern, meſſing eller brons, men wigter under 1 ſkålpund förſärdigas af meſſing eller brons, utom hwad angår de för Apotheken erforderliga ort- och kornwigter, hwilka må tillwerkas af annan lämplig metall eller metallblandning, ſåſom nyſilfwer (argentan) och ſilfwer, m. m. ſamt wigter under 1 korn, hwilka ſkola wara förſärdigade af platina. — **Mom. 3.** I hwarje fall bör faſtſtäld modell tjena till efterrättelſe, hwartill, bland annat, hörer: 1:o Att wigterna ſkola wara kompakta och deras kanter eller hörn afrundade; 2:o Att jernwigter, hwilka icke behöfwa wara ſwarfwade, ſkola wara cylindriſka eller något koniſka, det ſenare högſt ſå mycket, att bottendiametern förhåller ſig till den öfre ytans diameter ſom 4 till 3; att höjden ſkall wara ungefär lika ſtor ſom bottendiametern; att omkring handtaget, hwilket bör wara förſärdigadt af ſmidt jern, ſkall, för ingjutning af erforderligt juſteringsbly, finnas en cylindriſk fördjupning, hwars wägg bör ega tillräcklig tjocklek, för att icke lätt kunna ſkadas under wigtens begagnande; ſamt att ſiffrorna, ſom utmärka wigten, ſkola wara wid gjutningen på ſidan anbragta; 3:o Att alla wigter af meſſing eller brons på 1 ort ſamt deröfwer, utom poſtwigter å $1\frac{1}{2}$ och 3 ort, ſkola wara cylindriſka, med knapp förſedde och ſwarfwade; att diametern och knappen på wigter å 1 ort böra wara ungefär lika ſtora ſom på dem å 2 ort, och cylinderns höjd i förhållande derefter förminſkad; att på alla andra wigter af ifrågawarande ſlag, än de å 1 ort, cylinderns höjd ſkall wara ungefär lika ſtor med deſs diameter och knappens höjd öfwer cylinderns öfre yta ungefär lika med 0,6 af cylinderns diameter, ſamt den horizontala diametern på knappens hufwud ungefär lika med 0,4 af cylinderns diameter, och att knappens öfra ſida bör endaſt wara ſå mycket afſilad ſom fordras för att kronomärke må kunna å denſamma anbringas; 4:o Att hwad i näſtföregående punkt är ſagdt jemwäl ſkall gälla i fråga om de ortwigter af nyſilfwer eller ſilfwer m. m., hwilka för Apothekens behof må juſteras; 5:o Att poſtwigter å $1\frac{1}{2}$ och 3 ort ſkola beſtå af rätwinkliga parallelipipeder af meſſing med afrundade kanter, förſedde å alla fyra ſidorna med winkelrätt emot längden anbragta ſtreck, ſom angifwa wigten; ſamt 6:o Att alla kornwigter, äfwenſom wigter under 1 korn, ſkola wara tillwerkade af bleck, hafwa, ſå widt möjligt är, rektangulär form, och en ſida eller ett hörn uppwiket i winkel mot den öfriga delens plan.

Art. 9. Om wägning och wågar ſamt juſtering af wiſſa ſådana.

§ 46. **Mom. 1. Wägning** ſker medelſt **wåg**, ſom är förſedd ſå wäl med faſt härdad midtelaxel, hwilande på härda jemnhöga pannor, ſom med faſta, härdade ändaxlar, på hwilka ſkålarne äro fritt hängande. Wågen ſkall hafwa lika långa armar, räknadt från midtelaxelns till ändaxlarnes eggar, ſamt wara förſedd med tillräckligt lång tunga, ſom wiſar på nollpunkten, då den linie, ſom förenar ändeggarne, är horizontal. Wågen ſkall ock ſtälla tungan på nollpunkten ſå wäl då ſkålarne äro olaſtade, ſom då de wigter eller den wara, hwarmedelſt wågen wiſar jemnwigt omflyttas från den ena ſkålen till den andra, deſutom ſkall wågen, ware ſig olaſtad, eller laſtad med den förſta tyngd, ſom å denſamma kan wägas, gifwa tydligt utſlag för den minſta wigt, ſom wid wägning å wågen kan komma i fråga att anwändas. På större wågar, der ſkålarne erſättes af plana trädſkifwor, hwilkas wigt under fortſatt begagnande lätt förändras, ſkall, der detta ſker, jemnwigten medelſt ſärſkild belaſtning återſtällas, innan wägning företages. — Äfwen andra, med faſta axlar förſedda, likarmade wågar af ſådan konſtruktion att, genom warans och wigternas omflyttning från den ena ſkålen till den andra, wägningens riktighet kan pröfwas, må nyttjas, då warans aflemnare och emottagare derom komma öfwerens. —

Mom. 2. **Decimal- och centesimal-wågar** *), eller wågar med sådan konstruktion att wigten står till belastningen i förhållande af, i förra fallet 1 till 10 och i det sednare 1 till 100, må begagnas, dereft tyngden af det som wäges utgör för decimalwåg minst tjugo skålpund och för centesimalwåg minst fyra centner, med enahanda wilkor i afseende på känslighet och återställande af jemnwigt, om den rubbad blifwit, som i mom. 1 äro bestämde, samt deßutom, att å lämpligt ställe på wågen finnes, efter deß beskaffenhet, utsatt benämningen **decimalwåg** eller **centesimal-wåg**, äfwensom den för wågen beräknade högsta belastning. Sådana wågar skola wara af justerare godkände; och böra tillräckligt antal justerade wigter finnas till hands att, när helst det äskas, wågens riktighet dermed pröfwa; kunnande detta slags wågar jemwäl anwändas wid uppwägning utaf waror af mindre tyngd än här ofwan sagdt är, då warans afsemnare och emottagare derom komma öfwerens. — **Mom. 3.** **Betsman** af jern eller stål, beräknadt till 40, 20, 10 eller 5 skålpunds högsta belastning, samt wederbörligen justeradt, må äfwen till wägning nyttjas, då warans afsemnare och emottagare derom komma öfwerens. — **Mom. 4.** **Pyndare** af antaglig konstruktion må anwändas till uppwägning af halm, hö, malmer, tackjern, gröfre gjutgods och andra waror af jemförelsewis ringare wärde, eller obeqwäma att på annat sätt uppwäga; dock bör hwad om tillgång på justerade wigter för att pröfwa wägnings-redskapens riktighet i mom. 2 finnes i afseende på decimal- och centesimal-wågar stadgadt, äfwen wid pyndares begagnande iakttagas.

Art. 10. Om justerares och krönares arfwode, m. m.

§ 49. **Mom. 1.** Warder justerare, efter hwad i § 23 sägs, kallad till förrättning annorstädes än å det kungjorda justeringsstället, njute han, förutom arfwode, på sätt nedan stadgas, ersättning för dels kost och tidspillan under resa, efter wägens längd, särskildt för resa från justerings- till förrättningsstället och särskildt för återresa till förra stället, med 1 Krona 25 öre för hwarje af de sex första milen och 94 öre för hwarje öfwerskjutande mil, samt dels skjutslega för de tre hästar jemte lega för åkdon på sätt om gästgifwaresskjuts är stadgadt äfwenledes från ofwannämnda justeringsställe och dit åter; och skall ersättningen fördelas på dem, som förrättningen påkallat, i förhållande till det belopp, hwar och en har att i justeringsarfwode erlägga. — **Mom. 2.** Hwad nu om justerare sagdt är, gälle äfwen om krönare, dock att han under resa ej må beräkna för kost och tidspillan mer än 75 öre för hwarje af de sex första milen och 50 öre för hwarje öfwerskjutande mil, samt skjuts efter en häst. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874.**)

§ 50. **Mom. 1.** Då justering förrättas annorstädes än i justerares eller krönares bostad eller å deras kungjorda justerings ställe, skall justeringssökande lemna dels lokal, arbetsbiträde, bränsle, ljus och watten eller ock ersättning derför enligt den i § 49 bestämda fördelningsgrund, samt dels såwäl tjenligt husrum, hwartill räknas uppfasning, ljus och wärme, säng och sängkläder, som ock god husmanskost, emot betalning, af justerare för husrum med högst 62 öre och för kost högst 1 Krona 87 öre om dygnet samt af Krönare hälften mindre än nu är sagdt, hwilken betalning afräknas å det enligt nästföljande § justeringssökande påförda arwode, hwari betalningen för kost och husrum är inbegripen. — **Mom. 2.** Tredskas justeringssökande att när derom tillsagdt blifwit, de i mom. 1 nämnda förnödenheter anskaffa, njute justerare och krönare handräckning hos närmaste kronobetjent till samma förnödenheters erhållande och ersätte den tredskande alla häraf wållade kostnader. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874.**)

§ 51. Såsom arfwode för justering skall erläggas:

Mom 1. För längdmått:

	Kronor öre
1:o. 1 mätstock å ½ fot, med indelning i tum och en tum i linier .	— 16.
2:o. 1 d:o å 1 fot, med d:o i d:o och d:o i d:o . .	— 18.

*) Enligt Kongl. Brefwet den 4 Februari 1860, är medgifwet, att bro- och decimalwågar, äfwen om de hafwa annan form än 1855 års Justererareinstruktion innehåller och af sådan orsak ej kunna justeras, må begagnas för bestämmande af afgifterne för transport å Statens jernwägar med wilkor, att tillräckligt antal justerade wigter finnas till hands att, när helst det äskas, wågens riktighet dermed pröfwa.

3:o. 1 d:o å 2 fot, hwaraf hälften är indelad i tum och en tum i linier . . . . . — 24.
4:o. 1 d:o å 2 fot, indelad som nyss är sagdt och jemwäl utwisande de kubiska målkärlens dimensioner . . . . . — 38.
5:o. 1 d:o å 2 fot, på hela längden indelad i tum och linier . 1: 12.
6:o. 1 d:o å 2 fot, indelad som nyss är sagdt och jemwäl utwisande de kubiska målkärlens dimensioner . . . . 1: 26.
7:o. 1 d:o å 5 fot, och endast i fot indelad . . . . . — 18.
8:o. 1 d:o å 5 fot, indelad i fot och tum . . . . . — 56.
9:o. 1 d:o å 5 fot, på hela längden indelad i fot, tum och linier 2: 80.
10:o. 1 d:o å 1 stång, indelad i fot . . . . . — 28.
11:o. 1 d:o å 1 stång, på hela längden indelad i fot, tum och linier 4: 50.
12:o. 1 **mättstock**, utwisande endast de kubiska målkärlens dimensioner . — 28.
13:o. 1 d:o för undersökning af kubiska målkärl och med den indelning, som i § 27 2:o, är bestämd . . . . . 1: 26.
14:o. 1 d:o för undersökning af kolläst och koltunna . . . . . — 24.
15:o. 1 röjstock för undersökning af hummer- och ostronträd . . . . — 20.
16:o. 1 d:o för d:o af andra slags förwarings- eller transportkärl . . . . . — 26.
17:o. 1 mätskala af $^1/_2$ fots längd . . . . . — 25.
18:o. 2 eller 3 dylika mätskalor på en diopterlineal eller på en s. k. handskala . . . . . — 50.
19:o. 2 eller flera mätskalor af 1 fots längd: hwad i nästföregående punkt är bestämdt samt derutöfwer för hwarje skala . . . — 10.
20:o. 2 eller flera mätskalor af 2 fots längd: hwad i 18:de punkten är bestämdt samt derutöfwer för hwarje skala . . . . — 15.
21:o. 1 mätkedja å 50 fot och 50 länkar . . . . . — 25.
22:o. 1 d:o å 50 d:o och 100 d:o . . . . . — 37.
23:o. 1 d:o å 50 d:o och 200 d:o . . . . . 1: —
24:o. 1 d:o å 100 d:o och 500 d:o . . . . . 2: —
25:o. 1 mätstock, mättstock, eller röjstock, **justerad till likare**, dubbelt emot hwad i det föregående för hwarje fall är bestämdt.
26:o. 1 d:o mättstock eller röjstock af hwad slag som helst, när den omjusteras af samme justerare, som densamma förut stämplat, halft arfwode, utom för de i 5, 6, 9, 11 och 13 punkterna nämnda mätstockar, hwilkas omjustering betalas med . . . . . — 38.

Mom. 2. För målkärl för torra waror:

1:o. 1 kärl å 5 kubikfot af sådan beskaffenhet, som i § 32 mom. 3 punkten a) omförmäles, utan skyldighet för justeraren att werkställa annan ändring, än som genom höjdens jemkning medelst hysling kan åstadkommas . . . . . — 84.
2:o. 1 till förenämnde slags kärl hörande galler utan skyldighet för justeraren att werkställa någon ändring . . . . . — 16.
3:o. 1 kärl å 5 kubikfot af sådan beskaffenhet, som i § 32 mom. 2 omförmäles — 48.
4:o. 1 kärl å 3, 2 eller 1 kubikfot . . . . . — 40.
5:o. 1 d:o under 1 kubikfot . . . . . — 24.
6:o. 1 af förenämnde kärl, som ej behöfwer ändras af justeraren, trefjerdedelar af det i hwarje fall bestämda arfwode.
7:o. 1 koltunna, utan skyldighet för justeraren att werkställa någon ändring . . . . . — 36.
8:o. 1 kolläst eller tolftunnestig d:o d:o d:o . . . . . 1: 50.
9:o Rengöring af kolläst 1 Krona, af koltunna eller målkärl å 5 till och med 1 kubikfot 10 öre, samt af målkärl under 1 kubikfot 5 öre; egaren **obetaget** att sjelf befordra rengöringen och justeraren **berättigad** att sådant fordra.

Mom. 3. För målkärl för wåta eller flytande waror:

1:o 1 kärl å 10 kannor . . . . . — 75.
2:o 1 d:o å 5 d:o . . . . . — 50.

3:o 1 kärl å 2 eller 1 kanna . . . . . — 30.
4:o Alla kärl under 1 kanna, för hwarje . . . . . — 20.
5:o 1 kärl, **justerad till likare**, dubbelt emot hwad i det föregående är för hwarje kärl bestämdt.
6:o Rengöring af kärl å 10 och 5 kannor 10 öre för hwarje samt å mindre rymd 5 öre för hwarje; egaren **obetaget** att sjelf besörja rengöringen och justeraren **berättigad** att sådant fordra.

Mom. 4. För förwarings- eller transportkärl, som undersökas:

1:o. Med watten: å till och med 3 kubikfots rymd . . . . . — 30.
å större rymd, för hwarje hel kubikfot, som kärlet innehåller — 10.
och deßutom för hwarje kärls stämpling . . . . . — 10.
2:o. Med röjstock: utan afseende å rymden, för hwarje kärl . . . . — 6.
men om flera, minst 50 kärl på en gång till justering aflemnas:
för hwarje af de första 50 kärlen . . . . . — 5.
för hwarje af de derpå följande 50 kärlen . . . — 3.
och för hwarje kärl derutöfwer . . . . . — 1½.
samt deßutom för hwarje kärls stämpling . . . . — 10.

Mom. 5. För wigter:

1:o. 1 wigt af jern å mera än 1 centner . . . . . 1: —
2:o. 1 d:o d:o å 1 centner . . . . . — 80.
3:o. 1 d:o d:o å 50 skålpund . . . . . — 60.
4:o. 1 d:o d:o å 20 d:o . . . . . — 50.
5:o. 1 d:o d:o å 10 d:o . . . . . — 40.
6:o. 1 d:o d:o å 5, 2 eller 1 skålpund . . . . . — 20.
1 wigt af messing, brons eller annan metall eller metallblandning:
7:o. Å 20 skålpund och derutöfwer . . . . . — 50.
8:o. Å 10 skålpund . . . . . — 40.
9:o. Å 5 skålpund och derunder till och med 1 korn . . . . . — 20.
10:o. 1 wigt, som ej behöfwer ändras, hälften af det arwode, som eljest bordt utgå, samt deßutom för stämplingen . . . . . — 5.
11:o. 1 wigt **justerad till likare**, dubbelt emot hwad för hwarje wigt i det föregående är bestämdt.
12:o. 1 wigts rengöring, när den wäger mera än 20 skålpund . . . — 10.
13:o. 1 d:o d:o d:o 20 skålp. eller derunder . . . — 5.
egaren **obetaget** att sjelf besörja rengöringen, och justeraren **berättigad** att sådant fordra.
14:o. 1 d:o begjutning med bly eller borthuggning af blyet å gammal wigt, när denna wäger mer än 20 skålpund . . . — 15.
15:o. Likaledes när wigten wäger 20 skålpund eller derunder . . . . — 10.
egaren **obetaget** att förenämnde begge göromål sjelf besörja.
16:o. Åtgående bly tillsläppes af justeringsförkanden eller betalas särskildt efter gängbart pris.

Mom. 6. För wissa wågar:

1:o. 1 decimal- eller centesimal-wåg, beräknad för en belastning af 100 centner eller deröfwer . . . . . 3: —
2:o. 1 d:o d:o d:o d:o för lättare belastning . 1: 50.
3:o. 1 betsman å 40 skålpund . . . . . — 75.
4:o. 1 d:o å 20 d:o . . . . . — 50.
5:o. 1 d:o å 10 eller 5 d:o. . . . . — 37.
6:o. Rengöring af en utaf förenämnde wågar 1 Krona och af ett betsman 10 öre; egaren **obetaget** att sjelf besörja rengöringen och justeraren **berättigad** att sådant fordra. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874.**)

§ 52. Om, wid undersökning af mått och wigt, godkännande icke eger rum, betale egaren halft justeringsarfwode.

§ 53. Betyg angående beskaffenheten af mått eller wigt skall, då embetswerk, Konungens Befallningshafwande eller domstol sådant åstar, af justerare meddelas utan lösen; men fordras sådant betyg för pröfning af åtal, som med den anklagades fällande slutar, tilldömes justeraren ej blott arfwode för werk-

ſtälld underſökning, utan äfwen i löſen för betyget derom 1 r:dr, hwilken löſen, då betyg af enſkilde begäres, alltid bör erläggas.

Art. 11. Om tillſyn å denna ſtadgas efterlefnad och om anſwar för öfwerträdelſer deraf.

§ 55. **Mom. 1.** Angående det öfwerinſeende å mått och wigt ſamt hwad dermed eger ſammanhang, ſom Landtmäteri-ſtyrelſen tillkommer, gälle hwad i landtmäteri-inſtruktionen derom ſägs. — **Mom. 2.** Öfwerſtäthållaren och Konungens öfrige Befallningshafwande ſkola noga waka öfwer efterlefnaden af denna ſtadga ſamt jemwäl med ſamma rätt och myndighet, ſom, beträffande landtmäteriet, Konungens Befallningshafwande i länen gifwen är, tillhålla juſterare och krönare att med flit och noggrannhet ſina ſkyldigheter fullgöra. De böra å förſta ſöndagen i Juni månad hwarje år kungöra juſterares och krönares namn, boſtad, juſteringsſtälle och diſtrikt. — **Mom. 3.** Närmaſte tillſynen öfwer denna ſtadgas efterföljd tillkomme Magiſtrater, ſtads- och landsfiſkaler ſamt kronobetjeningen, hwar i ſin ort.

§ 56. Ej må någon, ſom i handel och rörelſe nyttjar mått eller wigt, förwägra polis- eller kronobetjent att i aſſeende å deras riktighet när ſom helſt i öppet magaſin eller ſalubod, eller wid in- och utlaſtning å fartyg, jemförelſe och kontroll anſtälla.

§ 57. **Mom. 1.** Brukar någon wid handel, eller eljeſt då waror efter mått eller wigt ſkola aſlemnas eller emottagas, mått eller wigt, ſom ej är behörigen juſterad, eller brukar mått eller wigt, ſom wäl är behörigen juſterad, men icke omjuſterad, der ſådan åtgärd ſkolat ega rum, ware påföljden den, ſom Strafflagen i thy fall beſtämmer. — **Mom. 2.** Den, ſom beträdes med oraktlåtenhet af hwad i § 35, mom. 2, föreſkrifwet är, böte 25 r:dr, då kolmått, och 5 r:dr, då mättſtock ſaknas. — **Mom. 3.** Förſummar någon att iakttaga hwad i § 46, mom. 2 och 4 ſtadgas derom, att wid begagnande af decimal- eller centeſimal-wåg eller pyndare tillräckligt antal juſterade wigter ſkola finnas till hands för att wågens eller pyndarens riktighet pröfwa, böte 5 r:dr.

§ 58. **Mom. 1.** Underlåta förſte landtmätare, juſterare eller krönare hwad dem enligt § 19 åligger, eller beträdas de med oriktiga uppgifter i berättelſer eller inſtrument-förteckningar, då ſkall den felande plikta från 5 till 25 r:dr efter ſakens beſkaffenhet och, genom lämpliga witen, till ſina ſkyldigheters fullgörande hållas. — **Mom. 2.** Tredſkas juſterare eller krönare i ſina ſkyldigheters fullgörande, ändå att han till böter och witen blifwit fälld, warde från ſin befattning ſkild till deß han redo för ſig gjort. Underlåter han att förſe ſig med föreſkrifne likare och öfriga juſterings-inſtrument, eller att de förra, ſåſom i § 18, mom. 3 ſägs, öfwerſe och juſtera låta, må det åt honom gifna förordnande kunna återkallas. — **Mom. 3.** Dereſt juſterare eller krönare, utan dertill erhållet behörigt förordnande, förrättar juſtering utom ſitt diſtrikt; eller underlåter att hålla juſteringsjournal eller förer denſamma oriktigt; eller efter werkſtällande af ſådan juſtering, ſom i § 23 mom. 2 ſägs, underlåter att den derwid förda ſärſkilda juſteringsjournal å wederbörlig ort aſlemna; eller förſummar den underſökning af mätnings- och wägningsredſkap, ſom enligt Art. 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 bör ega rum; eller ſtämplar juſteringsgods, ſom ej bör godkännas; eller icke anbringar juſteringsſtecken på föreſkrifwet ſätt; eller utlånar juſteringsſtämplar, eller låter obehörig perſon, utan tillſyn, ſtämplarne begagna, eller på annat ſätt med juſtering ſig befatta; eller fordrar högre arfwode än i Art. 10 är beſtämdt; eller ock förſte landtmätare begagnar länets landtmäterikontors likare till annat än kontrolljuſtering, eller dem till någon, eho det wara må, utlånar: warde ſådant ſom tjenſtefel anſedt. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874.**)

§ 59. **Mom. 1.** Till Landtmäteri-Styrelſens upptagande och afgörande höra de i mom. 1 och 2 af näſtföregående § omförmälda förſeelſer. Den, ſom icke åtnöjes med ſtyrelſens beſlut i ſådana mål, eger att ſenaſt klockan före tolf å tretionde dagen efter erhållen del af beſlutet anföra underdåniga beſwär, ſom ingifwas i Konungens Juſtitie-Reviſions-expedition, och hwarwid bifogas behörigen ſtyrkt borgen för ådömda böter, eller ock fattigdomsbewis, på ſätt derom är ſärſkildt ſtadgadt; börande i den utgående expeditionen meddelas fullſtändig underrättelſe om denna utwäg till ändrings ſökande. Öfriga i mom. 3 af ſamma § uppräknade, tjenſtefel åtalas wid allmän domſtol. — **Mom. 2.** — — —

§ 60. Böter eller witen, ſom enligt näſtföregående § ådömas, tillfalla Kro-

nan; men de, som af Landtmäteri-Styrelsen ådömas, gå till tweskiftes emellan General-landtmäterikontoret och Landtmäteri-fiskalen, der han har del i saken, men tillfalle eljest ensamt nämnda kontor. — — —

Det alla etc.

Angående rikets indelning i justerare-distrikt och de ställen inom dessa, der justering förrättas, se **K. Landtmät. Styr. Kung. ang. Justerare-distrikten i riket d. 12 Mars 1866.** — Jfr **K. Förordn. ang. begagnande wid spanmålshandel af särskild spanmålswåg d. 29 Nov. 1861**, äfwensom **K. Br. ang. justering och begagnande af särskilda postwigter d. 29 Nov. 1861 och d. 9 Sept. 1873.** Att postförwaltare få begagna decimalwåg, se **K. Br. d. 8 Nov. 1872.**

Wed af hwad längd som helst må till rikets städer införas och försäljas, men på köpares och säljares ömsesidiga öfwerenskommelse må bero, huruwida weden skall i famn uppmätas. — Enär i hufwudstaden famnmåttet från längre tid tillbaka, på grund af K. Förordn. d. 16 Jan. 1728 beräknats till 3 alnar i höjden, 4 alnar i längden och 6 qwarter i bredden må derwid förblifwa; och wid leverering af wed, betingad famnwis, utan att famnens höjd och längd samt sjelfwa wedens dimension äro genom särskildt aftal bestämde, skall säljaren wara pligtig att lemna köparen famn af ofwannämnde beskaffenhet. **K. Kung. d. 25 April 1827.**

9 Kap.

Om försträckningar i penningar eller waror, och ränta deraf.

1 §. Försträcker man annan reda penningar, eller hwad det wara må; göre det i twänne witnens närwaro, eller tage bref derå.

Jfr 4 Kap. U. B.

Alla skuldebref samt löftesskrifter böra, om de för gällande skola antagas, antingen egenhändigt skrifwas och underteckna af den sådane utgifwer, eller af endera, då flere skrifwa dem under, eller ock bestyrkas af twenne witnen, hwilka på en gång warit tillstädes, och af hwilka den ena skall hafwa skuldebrefwet eller löftesskriften skrifwit: härifrån dock undantaget hwad i afseende på Banken och de allmänna Diskontwerken särskildt kan wara förordnadt och antaget. **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 1, inf. wid 4 Kap. 4 § U. B. — Om försträckning till omyndig, se anm. under 4 Kap. 7 § J. B.

I särskildt mål, der Bolaget L. O. S. & C:o, såsom innehafware af en d. 16 Juni 1858 i egendomen Hörningsnäs inteckna skuldförbindelse å 5,000 r:dr med ränta, yrkat att Bruksegaren J. F. W., hwilken d. 17 Dec. 1859, såsom dämera egare af fastigheten, genom anteckning å förbindelsen iklädt sig betalningsskyldighet för densamma, men sedermera afhändt sig fastigheten, hwars senare egare blifwit i konkurstillstånd försatt, mätte, enär den för fastigheten, som å owilkorlig auktion försåldts, influtna köpeskilling icke förslagit till gäldande af nämnda förbindelses innehåll, warda ålagdt detsamma utgifwa, har, oaktadt J. F. W. inwändt, att A. T. H., såsom senare egare af fastigheten, med bolagets begifwande å förbindelsen tecknat åtagande af skulden, Kongl. Maj:t, lika med Stockholms Rådstufwurätt och Swea Hofrätt, emedan A. T. H:s berörda påskrift icke tillika innehölle, att J. F. W. i följd af H:s åtagande från betalningsanswar befriades, förpligtat J. F. W. att förbindelsen infria. **K. Maj:ts Dom d. 15 Mars 1866.**

2 §. Det som försträckt är, skall å dag förelagd, till borgenären, eller hans ombudsman, eller till den hans rätt innehafwer, i samma slag, jemngodt, och till fullo återgäldas.

3 §. Kan ej den, som gälda bör, skaffa samma slags mynt, eller waror, som utlänte; stånde till honom, som försträckte, hwad han heldre wänta will, eller taga fyllnad i annat slag, efter ty, som det utlänte wid förfallodagen högst gäller.

4 §. Nu är ej wiß dag till betalning förelagd; söke då den, som utgaf, sitt åter, när han will.

Jfr 4 Kap. 9 § U. B.

I K. **Förordn. ang. löftesmans rätt att uppsäga och betala gäld m. m. d. 20 Juli 1855** stadgas:

Skall förfallotid för gäld efter uppsägning beräknas; hafwe löftesman lika rätt, som gäldenär, att uppsägning göra och gälden å förfallodagen betala. Är ej aftal om förfallotid gjordt, ege ock gäldenär eller löftesman rätt att betala när han will, ändå att borgenär det ej fordrar.

Det alla etc.

5 §. Hafwer någon af samma man, fått flera lån än ett, och förbundit sig, att för det ena gifwa större ränta, och för det andra mindre, eller ingen; der må skuldenär afräkna det, som betales, å hwilketdera lån han helst will; dock ej förr än förfallodagen inne är. Ej må något på hufwudstolen afräknas, förr än räntan gulden är.

I förskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat ränta wara en afgäld, som, dereft icke annorledes öfwerenskommes, skall årligen erläggas. **K. Maj:ts Dom d. 4 April 1862.**

6 §. [Ingen tage, eller låte förskrifwa sig större ränta, än sex för hundrade om året. Hwar som det gör, eller tager ränta på ränta, hafwe förbrutit hela räntan, och böte tiondedelen af hufwudstolen åt de fattiga.] Är wid försträckning af penningar wißt wite utfäst, der gäldenären med betalningen öfwer förfallodagen skulle fördröja, ware det ogildt. **(K. Förordn. d. 11 Aug. 1815.)**

Genom **K. Förordn. ang. ränta wid försträckning på wiß kort tid utan säkerhet i fast egendom d. 13 Sept. 1864** är stadgadt:

Hwad i 9 Kap. 6 § H. B. är stadgadt om förbud att taga eller låta förskrifwa sig större ränta, än sex för hundrade om året, ege ej tillämpning wid försträckning, som mot förskrifning, utan säkerhet af inteckning i fast egendom, eller pant af i sådan egendom intecknadt skuldebref, lemnas på wiß tid, ej öfwerstigande sex månader.

Det alla etc.

Om straffränta wid några allmänna låneinrättningar stadgas i särskilda författningar.

7 §. Nu warder skuldebref med begges samtycke förnyadt, och räntan lagd till hufwudstolen; det skall ej för ocker räknas.

8 §. Borgar man gods, och utfäster att betala till wiß dag, och gör det ej; gifwe då ränta till sex för hundrade om året, ifrån förfallodagen. Är ej wiß tid betingad; då räknas fem för hundrade, ifrån den dag, han hos Konungens Befallningshafwande eller Domaren sökt warder.

Huru ränta räknas å lån efter löpande förskrifning, se K. **Förordn. d. 19 Maj 1756**, inf. under 4 Kap. 4 § U. B.

9 §. Ej må den winst för ocker räknas, som kommer af loflig handel, eller det köp, som lagligen slutet är. Samma lag ware, der jord för penningelån förskrifwen är, och afrad, på winst och förlust, i stället för räntan af det lån, ehwad afraden warder mer eller mindre.

10 §. Hafwer man lånt penningar på wiß tid, och ej ränta för dem utfäst; ware då ej skyldig den att gifwa. Betalar han ej å förestrifwen tid; gälde sedan ränta sex för hundrade om året. Är ingen tid nämnd; gänge derom, som i 8 § stadgadt är.

Om ränta å lån efter löpande förskrifning, se anm. under 4 Kap. 4 § U. B.

11 §. [Fordrar någon den gäld, han wet gulden wara, eller nekar skuldenär sin hand och förskrifning och warder funnen med osanning; böte hälften af det han fordrat eller wägrat att gälda, målsegandens enfak.] (K. Förordn. d. 30 Maj 1835).

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

12 §. [Hafwer man fordran hos annan, i gods, penningar, eller hwad det är, och kräfwer den ej skriftligen, eller mundtligen, eller gifwer den ej an för Rätta, eller hos Konungens Befallningshafwande, inom tio år; ege sedan ej någon talan derå.] (K. Förordn. d. 13 Juni 1800).

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. om tioårig preskription** m. m. **d. 4 Mars 1862**, inf. i Bihanget.

Genom **K. Kung. ang. förändring uti preskriptionstiden, inom hwilken de, som hos Statswerket ega någon fordran, böra till utbekommande deraf sig anmäla d. 7 Sept. 1824** har, med upphäfwande af K. Kung. d. 9 Dec. 1812, Kongl. Maj:t stadgat som följer:

Alla de, ware sig embets- och tjenstemän, eller enskilde personer, som efter stat för aflöningar och underhåll, eller kostnadsersättningar eller provisioner m. m. kunna hafwa något att fordra af Statswerket, skola ofelbart om liqvid hos Statskontoret sig anmäla inom slutet af December månad året efter det, hwarunder fordringen tillkommit, wid den påföljd för orsaklåtenhet häraf, att all fråga om betalningen owilkorligen kommer att förfalla. — De enskilde personer, hwilka ej ega att omedelbarligen wända sig till Statskontoret för liqvidationen af deras fordringar, utan böra dem hos särskilda Werk och embetsmän uppgifwa och bestyrka, skola, wid den här ofwan stadgade påföljd, sådant inom d. 1 November året efter det, till hwilket fordringen hörer, iakttaga; och bibehålle de, under detta wilkor, rättigheten att för wederbörligen godkända fordringssummor af Statswerket erhålla betalning; hwaremot de Werk eller embetsmän, som åsidosatt den dem härwid åliggande anmälningsskyldighet, må owägerligen till ansvar ställas för dymedelst begånget tjenstefel, och tillika kunna, efter omständigheterna, förpligtas till ersättning af derigenom förorsakade förluster. — — — Denna K. Kung. bör en gång hwarje år i behörig ordning ifrån predikstolarne uppläsas.

Det alla etc.

Medel, som i Statskontoret anordnas, böra owilkorligen inom året efter det då anordning derå finnes utfärdad, medelst Räntekammar-assignationens uttagande lyftas, wid påföljd, i annat fall, att all fråga om betalning af samma medel förfaller. **K. Kung. d. 23 Sept. 1834.**

Kronofogdar eller uppbördsmän lemnas icke längre tid än tre år till restantiers infordrande. — Ingen uppbördsman lemnas magt, efter tre års förlopp, ifrån det årets slut, för hwilket räntan eller uppbörden beräknas, att påtala eller utfordra någon restantie, emedan slikt deßförinnan antingen bör wara betaldt eller afkortadt, utan skall den försumlige uppbördsmannen sjelf derför swara; i följd hwaraf de skattskyldige, så framt de icke inom tre års förlopp blifwit krafde, böra wara för all efterräkning otilltalade. — Nämnde tre år räknas från d. 1 Maj det år, som följer näst efter det, för hwilket afgiften blifwit påförd, emedan uppbördsåret då anses wara slutadt. **K. Ref. d. 16 Mars 1739**, § 63, och **d. 1 Sept. 1741**, § 3, **K. Br. d. 19 Juni 1795** och **K. Ref. d. 31 Jan. 1798.**

I alla slags frågor, som angå orätt uppburna och i Statskassan influtne medel, Tullwerket undantaget, må wederbörande, som antingen redan erlagt, eller hädanefter medelst oriktig tillämpning af författningarne, kunna komma att betala någon i dem icke grundad utlaga eller afgift, ega frihet, att i förra fallet, inom trenne år efter denna kungörelses datum och åter i det senare inom en lika tid ifrån betalningsdagen, och det wid förlust af all widare talan, hos Konungens Befallningshafwande eller annan behörig embetsman, återsöka hwad som oriktigt blifwit utfordradt och betaldt; men till förekommande af misbruk bör Konungens Befallningshafwande eller embetsmannen, allt efter räntans eller afgiftens beskaffenhet, derom göra hemställan till Kammar-Kollegium eller det särskilda Werk, hwarunder han i det fall kan lyda. **K. Br. d. 19 Febr. och Kamw. K. Kung. d. 14 Mars 1793.** — Tiden till återsökande och restitution af för högt beräknad eller öfwerbetald tull wid sjö- och landtullwerket räknas lika eller till natt och år från förtullningsdagen, det må grunda sig på räkenskapernas revision å samma tid eller den särskilda anmärkning, hwartill godsegaren derigenom

tror sig berättigad. **K. Br. d. 15 Aug. och Kamm. K. Kung. d. 16 Sept. 1793.**

Hwad K. Kung. d. 19 Aug. 1802 *) innehåller derom, att de fordringar, som med anledning af kontrakter, särskilda beting, öfwerenskommelser och förbindelser kunna uppkomma för Kronan hos enskilde eller för enskilde hos Kronan böra, wid förlust af all rätt till betalning, kräfwas och å wederbörligt ställe till utbekommande anmälas inom tio år ifrån den dag, sjelfwa fordringen kunnat och bordt göras gällande, skall hädanefter tillämpas äfwen i afseende på fordringar hos Statswerket för öfwerlevererade medel eller fordringar hos Statswerket af personer, som i stateus kassa insatt mera, än hwartill de warit förbundne; skolande hwarje i kronans räkenskaper förekommande öfwerleverering, å hwilken, före preskriptionstidens utgång, något anspråk icke blifwit wäckt, såsom en Statswerkets inkomst till Statskontoret öfwerlemnas. **K. Kung. d. 19 Juni 1858.**

Kronans uppbördsmäns och redogörares räkenskaper, hwilka enligt författningarne wanligen böra hos Kammar-Rätten revideras, skola efter tio års förlopp, räknadt från den dag räkenskapen till Kammar-Rätten inkommit, för allt tilltal och efterräkningar njuta befrielse, ehwad räkenskaperna förr eller senare eller aldrig warda reviderade, så att uppbördsmän och redogörare ej må lända till förfång om med revisionen dröjes; men efter nämnda tids förlopp böra Revisorerna i Kammar-Revisionen enligt lag plikta för de fel wid revisionen kunna finnas begångne. — I afseende å private redogörare eller de der för några af Kronan emottagne medel, som till ett eller annat behof skolat anwändas, afgifwa räkningar, hwilka granskas af Kammar-Rätten, eller annorledes på sätt Kongl. Maj:t förordnar, stadgas en preskriptionstid af tre år, inom hwilken berörda redogörelser böra wara reviderade, räknadt från den dag redogörelsen till Kammar-Rätten inlemnas. — Med preskriptionstidens bewakande förstås, att inom densammas förlopp icke allenast revisionen skall wara werkställd, utan ock anmärkningarne å wederbörlig ort ingifna och wederbörande redogörare kommunicerade. **K. Br. d. 18 Jan. 1781, Kamm. K., Stats-Kont. och Kamm. Rev. Cirk. d. 3 Okt. 1782, K. Br. d. 17 Dec. 1810 och Kamm. Rätt. Kung. d. 18 Febr. 1811.** — Preskriptionstiden för revision af Krigsräkenskaper är bestämd till tio år, såsom angående andra Kronans uppbördsmäns redogörelser är stadgadt. **K. Br. d. 8 Aug. samt Kamm. K. och Kamm. Rätt. Kung. d. 9 Okt. 1815.**

Ordinarie revision bör wara fullbordad inom ett år [och en månad] ifrån det räkenskapen till Kammar[-Kollegium] inkommit, wid förlust af anmärkningsprocenten. **K. Br. d. 30 April 1799. K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831, §§ 42, 47.**

Granskningen af Kongl. Maj:ts och Kronans samt alla andre allmänna räkenskaper, hwarom ej annorledes förordnadt är, förrättas af ett under Kammar-Rättens öfwerinseende stående Öfwer-Revisions-departement, hwilket, under inseende af [en Öfwer-Kommissarie], kommer att bestå af tre Revisions-kontor, som hwardera föreståes af en kommissarie jemte erforderligt antal revisorer och kammarskrifware. **K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831, § 49.** — Kronobetjente och taxeringsmän må ega rättighet, likasom dem äfwen wid answar att ersätta Kronans förlust, åligger, att enär anmärkning wid någon räkenskap från Kammar-Rätten blifwer dem till förklaring meddelad inom preskriptionstiden, derom besörja, att inom samma tids förlopp reservationskraf hos de skattskyldiga anställas för de anmärkta summorna. **K. Br. d. 3 och Kamm. Rätt. Kung. d. 14 Dec. 1808.** Jfr **Kamm. K. och Kamm. Rätt. Kung. d. 6 Aug. 1817 samt K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831, §§ 18, 24.**

Såsom en allmän preskriptionstid, inom hwilken ersättningar för de under fälttåg eller kommenderingar m. m. förlorade persedlar skola af wederbörande regementer och korpser, behörigen styrkte, anmälas, har Kongl. Maj:t fastställt sex månader från truppernas hemkomst till deras wanliga stationer efter slutadt fälttåg eller kommendering. **K. Br. d. 4 Aug. och Krigs-K. Kung. d. 4 Sept. 1812.**

På Bergsfädernes anhållan hafwa 3 år blifwit bestämde så wäl för förläggare som förlagstagare, hwarefter ingendera i sluten förlagshandel må ega

*) Upphäfwen genom **K. Förordn. om tiårig preskription m. m. d. 4 Mars 1862**, inf. i Bihanget.

att söka widare liqvidation. **K. Ref. d. 19 Jan. 1757**, § 25. — Deponerade penningar, som för oslitne twisters skull komma att stå under allmänt förwar, kunna efter längre eller kortare tid återtagas, sedan twistemålen upphört. **K. Br. d. 10 Aug. 1763.** — De depositioner, som uti Landträntierna redan stått i fulla tio år och deröfwer, eller som hädanefter blifwa öfwer tio år gamla, skola uppsägas till återlyftning. — De af ifrågawarande depositioner, till hwilkas uttagande någon i behörig ordning sig icke anmält, skola efter den föreskrifna tidens förlopp insändas till Statskontoret och af Statskontoret på särskild räkning i Riksbanken insättas, hwarefter den eller de, som af gällande orsaker öfwerskridit den utsatta terminen, må hos Statskontoret sig anmäla och behörigen styrka sin rätt till de depositionsmedel, han önskar återfå, hwilka, då anspråket finnes grundadt, af Statskontoret till honom anordnas. **K. Br. d. 2 Okt. 1828.**

Beträffande preskriptionstid för utbekommande af innestående aflöningsmedel för till sjös permitterade eller kommenderade personer af Flottans alla stater och korpser är stadgadt, att anmälan om dylika fordringar bör ske inom sex år, efter hwilkas förlopp icke några aflöningsfordringar för ifrågawarande personer kunna hos Statswerket utkräfwas; hwaremot för de icke till sjös kommenderade eller permitterade personer af flottan K. Kung. d. 8 Sept. 1824 (se här ofwan) bör till efterrättelse lända. **K. Br. d. 31 Aug.** samt **Förwaltn. af Sjö-Är. Kung. d. 3 Okt. 1839.** — I fråga om stadgande af preskriptionstid för återfordrande af s. k. wedermälen eller prof, hwilka i följd af författningarne om kontrolleringen af guld-, silfwer- och tennarbeten, dels wid kontrollwerket i Stockholm aftagas, dels från öfrige städerna dit insändas, är stadgadt, att inom tio år från det wedermälen eller prof blifwa wid kontrollwerket tagne eller dit insände, skola wederbörande owilkorligen der återbegära hwad dem af sådane tillkomma kan, så framt de af rättigheten dertill wilja sig begagna: kommande de inom preskriptionstiden icke återtagne wedermälena och profwen att nedsmältas och i penningar förwandlas samt såsom extra uppbörd ingå och uppdebiteras bland kontrollafgifterna. **K. Br. d. 29 Nov. 1839** och **Stats-Kont. Kung. d. 4 Mars 1840.** — Inom hwilken tid anspråk på ersättning af postmedlen för förkommet eller till försegling eller omslag skadadt assureradt eller rekommenderadt bref, äfwensom för förkommet eller på berörda sätt skadadt paket bör anmälas hos General-Poststyrelsen, se **K. Kung. d. 12 Nov. 1872, § 11** och **Gen. Post-Styr. Kung. d. 29 Nov. 1872, § 54.**

Såsom ett wid bewillningens åtagande fästadt wilkor hafwa Rikets Ständer beslutat, att, i händelse af anmärkningar öfwer debitering af sådane medel, som genom bewillning utgå, ingen betalningsskyldighet må efter en tid af fem år ega rum. **K. Kung. d. 20 Jan. 1824.**

Om preskription i sjörättsmål, se **Sjö-Lag.** §§ 284—286.

10 Kap

Om pant och borgen.

1 §. Sätter man i pant guld, silfwer, eller hwad det helst är i lösören; göre det med twänne witnen, eller tage derå handskrift af honom, som panten i händer får.

2 §. Nu är dag ute, och löses ej panten åter; hafwe då panthafwaren wäld, att den å Häradstinget en gång, och i staden å tre måndagar, uppbjuda, och sedan lagligen wärdera och måta låta. Will då egaren lösa panten åter; göre det, i staden inom fjorton dagar, och å landet inom en månad, sedan det honom kungjordt war, och gälde dertill den ränta, som han utfäst hafwer. Will eller gitter han ej; stånde honom fritt, hwad han heldre will låta panten under offentligt utrop till salu gå, eller låta borgenären den behålla efter wärderingen. Warder panten högre wärderad, eller försåld, än gälden är; njute då gäldenären det öfwer är: är panten mindre; fylle han bristen.

Om panters försäljning i allmänna låneinrättningar äro särskilda föreskrifter.

3 §. Pant bör wäl gömas och wårdas, och ej utan egarens lof och minne brukas, eller utlånas, wid [sex dalers] bot, och skadan åter.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 12, 21 §§.

4 §. Kommer skada å pant, förty, att den, som panten hade, den ej rätteligen wårdat; gälde han fullt åter. Sker det af wåda, och ej af wangömmo; ware skadan egarens, och gälde ej deß mindre, hwad panten stod före.

5 §. [Sätter man ut falsk pant med wilja, gälde åter skadan, och plikte för bedrägeriet tridiung af det han lånt, eller begärt att låna.]

Denna § är upphäfwen genom K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.

6 §. Will någon sätta ut till annan den pant, som han i händer hafwer; säge då först egaren derom till, eller, der han ej när är, gifwe det Rätten eller Konungens Befallningshafwande tillkänna, och sätte panten ej högre ut, eller med andra wilkor, än den hos honom häftar före, eller böte en sjettedel af pantens wärde, och skadan åter. Nekar någon emot bättre wetande, till den pant han emottagit hafwer; böte [hälften af det panten wärd är].

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§.

7 §. [Försätter eller förskingrar man pant, förr än den wärderad och lagständen är; böte fjerdung af pantens wärde, och gälde skadan åter.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

8 §. Går någon i löfte för annan mans gäld; betale han det gäldenär sjelf ej gälda gitter. Håller gäldenär sig undan, när tiden till betalningen inne är, eller är han utrikes faren, och finnes ej gods hans; lägge då Konungens Befallningshafwande löftesmannen dag före, att skulden betala.

Huru löftesskrifter böra wara beskaffade, se anm. under 9 Kap. 1 § denna Balk. — Jfr 4 Kap. U. B., äfwensom **K. Förordn. d. 20 Juli 1855,** inf. wid **9 Kap. 4 § denna Balk.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat: att då uti den åberopade, å skuldsedeln tecknade borgenspåskriften ränta icke blifwit nämnd, kunde löftesmannen ej åläggas att betala ränta annorlunda än från lagsökningsdagen. **K. Maj:ts Dom d. 20 Febr. 1822.**

9 §. Nu hafwer löftesman sig åtagit annan mans gäld, som sin egen, och utfäst betalning å wiß tid, eller ort, eller ock sig lika med gäldenären dertill förbundit; söke då borgenär hwilkendera han helst will.

Om någon går i borgen för betalningen af annans skuldebref, såsom för egen skuld, å den förfallodag skuldebrefwet innehåller, eller ock å wiß annan tid, men blifwer ej derföre lagsökt, inom 12 månader efter förfallodagen, eller efter den utsatta tidens förlopp, då skall löftesmannen för en sådan borgen wara fri. **K. Förordn. d. 28 Juni 1798,** § 4, inf. wid 4 Kap. 4 § U. B.

Genom **K. Förkl. öfwer 4 § af Kongl. Förordn. d. 28 Juni 1798, ang. lagsökning mot löftesmän, d. 29 Juli 1812,** har Kongl. Maj:t meddelat följande förklaring:

Att den fordringsegare, som för öfrigt iakttagit hwad honom till sin rätts bewakande jemlikt lag ålegat, bör anses hafwa fullgjort innehållet af nyßnämnde Förordning och §, när han inom 12 månader efter förfallodagen eller efter den utsatta tidens förlopp, hwarje månad, enligt K. Förkl. d. 23 Mars 1807, räknad till tretio dagar, hos wederbörande Befallningshafwande eller domare i orten sökt laga handräckning till sin fordrans utbekommande, ehuru löftesmannen icke inom samma tid erhållit del af lagsökningen; warande likwäl, i händelse målet hos domaren anhängigt göres, fordringsegaren derjemte förpligtad, att detsamma, å landet wid nästa Ting, och i staden, å den dag, som i stämningen är utsatt, fullfölja, wid förlust af widare talan.

Det alla etc.

I K. Kung. ang. tid för lagsökning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande emot löftesman, hwilken borgat såsom för egen skuld, d. 9 Maj 1835 är stadgadt:

att fordringsegare, som hos Konungens Befallningshafwande lagsöker löftesman, hwilken borgat såsom för egen skuld, bör ej allenast derwid iakttaga den i 4 § af K. Förordn. d. 28 Juni 1798 angående wissa omständigheter uti lagsökningsmål samt den öfwer samma § gifna K. Förklar. d. 29 Juli 1812 stadgade tid, utan äfwen senast inom 6 månader ifrån samma tids utgång, af lagsökningen gifwa löftesmannen behörig del, såwida fordringsegarens talan skall anses genom den lagsökningen förwarad.

Det alla etc.

Genom K. Förordn. ang. sättet för uppsägning af förbindelser, för hwilka flera äro answariga, d. 20 Dec. 1851 är stadgadt:

Hafwa flera förbundit sig att, en för alla och alla för en, betala gäld och skall förfallotid efter uppsägning beräknas; ware uppsägning, som hos endera sker, ej mot de andra gällande. Har löftesman åtagit sig annans gäld, som sin egen, må, der förfallotiden efter uppsägning jemwäl beräknas skall, uppsägning, som hos endera sker, ej eller emot den andra gälla. Lag samma ware ock der flere, en för alla och alla för en, ingått sådan borgen, nyss sagd är, för gäld, som efter uppsägning betalas bör.

Det alla etc.

I ett särskildt mål, der lagsökning, på grund af borgen såsom för egen skuld, anhängiggjorts för en skuldförbindelse, hwarå ränta icke under flera år blifwit inbetald, har Kongl. Maj:t förklarat löftesmannen icke wara pligtig att af samma ränta gälda mera, än som till betalning förfallit inom ett år före lagsökningens anställande. K. Maj:ts Dom d. 3 Juli 1866.

10 §. Dör gäldenär; sware då deß arfwingar, så långt gods hans räcker, och gälde löftesman det som brister. Dör löftesman, medan han under borgen står; ware då borgenär skyldig, att strax fordra ny borgen af gäldenären; gitter han den skaffa; ware den förra löftesmannens arfwingar frie; gitter han ej; söke borgenär betalningen genast ut af gäldenären, och bristen af löftesmannens gods.

11 §. Hafwa twå, eller flere, i borgen gått, och sig en för alla, och alle för en, till answar bundit; der må man för fulla gälden söka hwilkendera man helst will. Är ej borgen sålunda utfäst; sware hwar för sin del.

Jfr K. Förordn. om tioårig preskription m. m. d. 4 Mars 1862, §§ 5, 13, 18, inf. i Bihanget.

Uti ett särskildt mål, der Handlanden L. wid Rådstufwu-Rätten i Westerås blifwit kräfd på grund af borgensförbindelse, undertecknad af L. ensam, men genom orden: "en för begge och begge för en" utmärkande, att L:s underskrift skett under förutsättning, att någon annan jemte honom äfwen underteckade förbindelsen, har Kongl. Maj:t, enär L. ingått borgen såsom för egen skuld, utan att derwid tillse, att den andre person, hwilken stolat med L. dela answarigheten, också kommit att borgensförbindelsen underteckna, till betalning af L. fastställt hela det belopp, hwarför borgen wore ingången. K. Maj:ts Dom d. 7 Maj 1866.

12 §. Nu hafwer man borgat för sjelfwa personen, och ej för hans gäld; skaffe honom fram, och ware saklös. Kommer ej personen fram; betale då löftesman gälden.

13 §. Ej må omyndig i borgen gå; och ej hustru, utan mannens ja och samtycke. Enka hafwe magt, att gå med sitt gods i borgen.

Jfr anm. under 19 Kap. 2 § Ä. B. och 4 Kap. 7 § J. B.

11 Kap.

Om lån.

1 §. Lånar man något af annan, dödt eller qwickt; gifwe åter så godt, som han det tog. Ej må lån mißfaras.

2 §. [Nu nekar man till lånet, och finnes sedan, att han det weterligen innehafwer; gifwe det ut, och gälde skadan åter, böte ock dertill hälften af wärdet.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

3 §. Ingen må, för egen, eller annans skuldfordran, hålla det inne, som han till låns fått, utan han deri panträtt hafwer, eller med egarens wilja nödig kostnad derå gjort. Sker det; [böte tio daler,] och gifwe det lånta åter.

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 20 §.

4 §. Säljer, pantsätter, eller bortgifwer någon, utan egarens ja och samtycke, det han lånt hafwer; betale han det fullt till den, som lånet gaf, och [böte hälften af deß wärde]. Ege ock långifwaren magt, att lösa det åter. Finnes swek hos den, som köpte, i pant tog, eller gåfwan fick; gifwe det åter till egaren utan lösen, och [böte dertill, som nu sagdt är. Samma lag ware], der någon tager lån i annans namn och gitter ej sedan wisa, att det med hans lof och minne skedt är.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 1, 11, 21, 22 §§.

12 Kap.

Om inlagsfä, eller nedsatt och förtrodt gods.

1 §. Lägger man in hos annan i förwar guld, silfwer, penningar, eller annat löst gods; lägge in med witnen, eller tage bref derå.

2 §. Inlagsfä, och förtrodt gods, bör man wårda som sitt eget. Mißfares, eller förkommer det, af hans wangömmo, eller wållande; gälde fullt åter. Sker det af wåda; ware saklös.

3 §. Sätter man under annans förwar tillslutna eller förseglade kistor, skåp eller packor, och wet ej den, som anammade, hwad deri är; eller är det honom ej, stycke från stycke, till wigt, mått eller antal, i händer gifwet; påstår sedan den, som inlade, mera under förwar gifwet wara, än han åter fick; ware den, som emottog, fri, der han allt obrutet och oskadadt utgifwer, som han det anammade. Finnes det wara brutet, och saknar egaren något; fulltyge då med witnen, eller ed sin, huru mycket han inlagt hafwer. Gitter han det; sware den godset under sin wård hade, för all skada, eller wise med goda skäl, eller swärje, att det af hans wangömmo och wållande ej skedt är, eller att han ej deraf' kunskap och nytta haft. Warder han öfwertygad, att han med wilja det försnillat; [stånde tjufsrätt.]

Jfr **Straff-Lag.** 20 Kap. 4, 5 §§ och 22 Kap. 11, 21 §§.

4 §. Nöter man förtrodt gods, eller sig till nytta det brukar, utan egarens samtycke; böte [tio daler], och skadan åter. Säljer man det, förpantar, eller förskingrar; gånge dermed, som i [11 Kap. 4 §] om kån sagdt är.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 1, 11, 12, 21, 22 §§.

5 §. Hafwa flere ſatt gods under annans wård, deri de alle del ega; det må ej å enderas begäran gifwas åter, utan han allas fullmagt derå wiſer. Gifwer den godſet i wård hade det annorlunda ut; ſware han hwardera för deß del, och ſöke ſin man.

6 §. Nu will ej den, ſom godſet emottog, hafwa det längre i förwar; ſäge då honom till, ſom inſatte, att han må hemta det åter, och tage bewis derå. Tager egaren det ej åter; ſtånde ſjelf all fara.

7 §. Dör den, ſom inlagsſä om händer hade; då böra hans arfwingar der ſwara före, och gifwa fullt åter.

8 §. Hafwer man å nedſatt gods nödig koſtnad gjort, eller betalt hyra för det rum, deri godſet förwaras; då bör egaren det gälda, förr än godſet återgifwes.

9 §. [Nekar man, emot bättre wetande, till inlagsſä, eller förtrodt gods; plikte, ſom i det 11 Kap. och 2 § om lån ſagdt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

10 §. [Förtror man åt annan ſitt gods att wårda, då det ur eld, ſjö, eller ifrån fiende frälſadt är; nekar han dertill, ſom emottog, och warder öfwertygad, att han det ſwikligen döljt; ſtraffes med tredubbla böter, ſom för tjufnad.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

11 §. Dömes gods under tredje mans förwar, det bör wårdas, ſom annat inlagsſä, och ej gifwas ut, förr än Domaren eller Befallningshafwanden det tillåter.

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 22 §.

12 §. [Säljer, eller förpantar handtwerkare, det honom till gerning för wiß lön i händer ſättes; gälde ſkadan åter, och böte ſå han, ſom den weterligen annans gods köpte, hwardera tjugu daler.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

13 Kap.

Om lega och hyra.

1 §. Leger man till annan hus, gård, tomt, eller hwad det ar, för hyra i penningar eller waror, med wiſſa wilkor, eller utan; det bör faſt ſtånda, ehwad fäſtepenning derå gifwen är, eller ej.

2 §. Leger man twänne ett; behålle den, ſom förſt hyrde, ehwad den ſenare mera utlofwat hafwer, eller ej; och böte den, ſom utlegde, [tio daler,] och ſkadan åter. [Samma lag] ware om den, ſom hyrer det han wißte till annan uthyrdt wara.

Huru denna § bliſwit ändrad, ſe **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§.

3 §. [Leger man bort annan mans gods, utan egarens wetſkap och wilja; gälde legan och all ſkada, och böte ſex daler.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 7 Sept. 1858.**

4 §. Huru gods å landet, ſå ock hus, gårdar, och tomter i ſtaden, legas och hyras må, urſkils i Jorda Balken. Om häſtars, wagnars och båtars lega af gäſtgifware, och hwad lag är, då de ſpillas och mißfaras, är ſtadgadt i Byggninga Balken.

14 Kap.

Om legohjon.

1 §. [Legohjon må man ej ſtädja utan emellan Larsmeſſo och

Michelsmesso dag; ej eller förr, än man wiß är, att det sin förra tjenst uppsagt. Gör det någon; böte tio daler. Samma bot ware för tjenstehjon, som sig förr bortlofwar, eller städja låter.]

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833,** §§ 35—37, inf. i Bihanget.

2 §. Rätta legostämma skall wara från den 24 Oktober till samma tid året derefter, så å landet, som i staden, med undantag af Stockholm, der twänne legostämmor ega rum, nemligen den 24 April och den 24 Oktober. **(K. Kung. d. 22 April 1819.)**

3 §. Städjer någon sig till twänne husbönder; blifwe när den, som först stadde, [och gälde ett års lön till den, som lider.] Kommer twist för Rätta, hwilkendera först stadde; gånge legohjon genast i tjenst hos den, som saken der winner, ändå att emot domen wädjas. Warder den dom sedan wid högre Rätt ändrad; njute den der winner allt skadestånd åter.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§ och **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833,** §§ 30, 38, inf. i Bihanget.

4 §. Sju dagar efter den fastställde flyttningstiden skall lagstadt tjenstehjon å landet i tjenst gånga och i staden tre eller högst fyra dagar; sker det ej och will husbonden legohjonet behålla, lite då Befallningshafwanden i orten till, som genast låter det i tjensten ställa. Will husbonden det ej behålla; [böte legohjonet ett års lön.] Orkar det ej böta; [arbete så länge, att det sig dermed lösa må.] **(K. Kung. d. 22 April 1819.)**

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov.** 1833, §§ 45, 56, inf. i Bihanget, äfwensom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864,** § 15.

5 §. Nu hafwer legohjon i tjensten gått; göre då med flit och trohet de syßlor, som husbonde ty skäligen föreskrifter. Är någon försumlig och genträfwig; den skall först rättas med godo, och sedan med [måttlig husaga]. Will han ändå ej bättra sig; warde ur tjensten wräkt [utan paß och afsked], och miste lön sin. Ej må dräng eller piga hafwa sin kista annorstädes, än der de tjena.

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov.** 1833, §§ 5, 10, 17, inf. i Bihanget.

6 §. Löper tjenstehjon utan afsked bort, förr än stämmodag ute är; hafwe då husbonde wåld hemta det åter, som i Jorda Balken Kap. 16 § 7 om landbo sagdt är, och blifwe legohjon i tjensten till rättan stämmodag [utan lön]. Will husbonde det ej behålla, gifwe tjenstehjonet honom städjepenning åter, [och dertill så mycket, som ty i lön tillsagdt war, husbondens ensak.]

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov.** 1833, §§ 52, 56, inf. i Bihanget.

7 §. Hwar som lockar legohjon ifrån annan; böte så han, som den sig dertill bruka låter, [tio daler] hwardera.

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833,** § 42, inf. i Bihanget.

8 §. Hafwe ingen wåld att wräka legohjon utan sak. Gör det någon; gälde skadan, och gifwe ut fulla lönen, och gånge sedan legohjon i annan tjenst.

9 §. Kan legohjon sjukt warda; då eger husbonden det wårda och föda. Hwad å läkare och läkedom kostas, må han å lönen afräkna, om han will.

10 §. Will legohjon skiljas wid husbonde sin; säge upp tjensten [emellan Olofsmesso och Larsmesso dag]. Sker det ej; tjene ytt-

termera till nästa stämmotid för samma lön, som tillförene [Å samma tid] eger ock husbonde legohjon uppsäga, om han deß tjenst ej längre åstundar, eller tarfwar. Gör han det ej; behålle det till annan stämmotid, och gifwe ty så stor lön, som tillförene.

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833**, § 39 inf. i Bihanget.

11 §. Hindrar husbonde legohjon, att träda ur tjensten sedan det så uppsagt hafwer, eller wägrar hwad han ty utfäst hade, ändå, att det försvarligen tjent hafwer; gifwe ut lönen, och böte dertill [hälften, legohjonets ensak]. Hafwer husbonde å egen kostnad låtit någon lära handtwerk, räknekonst, eller annat slikt, den må ej skiljas wid husbonden, förr än han honom skäligen förnöjt hafwer.

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833**, §§ 27, 53, 54, 56, inf. i Bihanget.

12 §. Husbonde hafwe ej wäld, att utan sak wägra laga afsked, wid [tio dalers] bot. Ej eller må han gifwa annat afskedspaß, än legohjon förtjent hafwer: gör han det; böte tjugu daler.

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833**, §§ 24, 27, 28, inf. i Bihanget.

13 §. Hwad eljest emellan husbonde och tjenstehjon iakttagas bör, dermed förhålles, som särskildt stadgadt är.

Jfr. **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833**, inf. i Bihanget.

15 Kap.

Huru bolag skall läggas, hållas, och brytas.

1 §. Will man med annan bolag lägga, och drifwa handel samman; då skall afhandling derom skriftligen ske, och alle de wilkor tydligen nämnas, som betingade warda.

Genom K. Förordn. ang. hwad bolag iakttaga böra, som under sådallad firma, eller särskild antagen handteckning, wilja handels- och fabriksrörelse idka d. 28 Juni 1798 (år stadgadt:)

Hwart och ett enskildt bolag, det ware sig i handels- eller fabriksrörelse, som antingen består af flere eller andre i lifwet warande personer, än de, hwilka i bolagets antagne firma, eller handteckning, tydligen namngifne äro, eller will nyttja redan afsidne personers namn och handteckning, bör inom tre månader, efter det bolaget öfwerenskommet och slutadt bliswit, wid wite af 300 r:dr specie, angifwarens ensak, hos Magistraten i staden och Häradsrätten å landet i den ort, hwarest bolagsrörelsen idkas, skriftligen uppgifwa rätta namnen på de personer, som uti bolaget taga del och för firman äro ansvarige, hwilken anmälan uti Rättens inteckningsprotokoll bör intagas, - - - ifwensom, wid lika answar, och den förut stadgade tid, detta bör iakttagas, då antingen någon person ifrån bolaget skiljes, eller då någon deruti intages, som förut icke anmäld warit: — — — hwarjemte stadgas, att då bolagsmän uti sådana bolag, antingen wilja skiljas åt och bolaget bryta, eller åstunda göra någon ändring uti den firma eller handteckning, hwarunder de kände warit, böra de, genom bref, alle dåwarande sine in- och utrikes korrespondenter derom underrätta, samt genom kungörelser i Posttidningarne, 3 gånger efter hwarannan, låta sådant till allmänhetens kännedom komma. — Härförutan - - - will Kongl. Maj:t tillåta, att då bolagsmän åstunda bolag häfwa och bryta, må de, sedan underrättelser härom, på sätt ofwanföre sagdt är, alle deras då warande in- och utrikes korrespondenter meddelade bliswit, samt alle weterlige borgenärer förnöjelse erhållit, hos wederbörlig domstol i den ort, der bolagsrörelsen drifwen warit, anmäla sig om offentlig stämning och kallelse på alla dem, som ändå förmena sig hos bolaget fordran ega, att på wiß dag, inom natt och år efter stämningen, wid förlust af all rätt och widare talan emot bolaget, hos Rätten sine fordringar uppgifwa — — — Ware dock ingen bolagets borgenär betaget, att under anslagstiden, och utan hinder af den offentliga stämningen, söka och

njuta handräckning till deß fordrans utbekommande, eller att i annan mätto göra sin förmenta rätt emot bolaget lagligen gällande.

Det alla etc.

Jfr K. Förordn. om tioårig preskription och om årsstämning d. 4 Mars 1862, §§ 9—11, 15, inf. i Bihanget.

Uti **K. Förordn. ang. aktiebolag d. 6 Okt. 1848** stadgas:

1 §. De, som wilja ingå aktiebolag, bestående af lotter, ställda på innehafwaren eller på wiß man, och åstunda att försäkra sig om tillgodonjutande af de rättigheter, som 10 och 11 §§ omförmäla, samt denna lag eljest medgifwer; begären Konungens stadfästelse af bolagets ordning. Konungen pröfwar bolagsordningens öfwerensstämmelse med denna lag, samt om och huruwida derutöfwer, med afseende på widden och beskaffenheten af bolagets rörelse, särskilda bestämmelser må erfordras, ware sig angående säkerhet för fullgörande af delegarnes förbindelser, om tillsyn å gifna föreskrifters behöriga iakttagande, eller i annat syftemål. Finner Konungen skäl att den sökta stadfästelsen meddela; warden bolagsordningen och Konungens beslut företedde hos Rådstufwurätten eller Häradsrätten i den ort, der bolagets styrelse enligt bolagsordningen har sitt säte. Rätten intage innehållet deraf fullständigt i sitt protokoll, och låte underrättelse om bolaget, på detsammas bekostnad, i allmänna tidningarne införas, dereft ej, efter Konungens förordnande, allmän kungörelse i ämnet bliswit utfärdad. Förändring af bolagsordningen ege ej giltighet, med mindre den warder af Konungen stadfästad; och ware om anmälan hos Rätten af den förändring lag, som nyß sagd är.

2 §. Uti bolagsordningen skall uppgifwas den benämning, hwarunder bolaget sin rörelse drifwer. Och skall benämningen utmärka bolagets egenskap af aktiebolag.

3 §. Bolagsordningen innehålle uppgift om den ort, der bolagets styrelse har sitt säte.

4 §. Genom bolagsordningen bestämmes, huru aktierne hos bolagets styrelse inregistreras och huru skeende förändringar i aktierätten anteckнas.

5 §. Delegare, som ej till fullo inbetalt på honom belöpande andel i teckningssumman, skall, för hwad å hans lott är oguldet, afgifwa sin skriftliga förbindelse, inom wiß i bolagsordningen utsatt tid; och må den förbindelse, innan den är fullgjord, icke återställas, med mindre utbyte sker, efter ty bolagsordningen härom bestämmer, eller ock sådant fall inträffar, att återgåendet är i öfwerensstämmelse med 6 § medgifwet.

6 §. Bolagsordningen utsätte hwad äfwentyr skall följa på delegares uraktlåtenhet att inom rätter tid afgifwa sådan förbindelse, hwarom i 5 § förmäles, eller werkställa beslutad inbetalning å aktie. Bestämmes äfwentyret till förlust af aktierätten, då bör tillika i bolagsordningen stadgas, om delegaren, efter sitt uteslutande från bolaget, skall wara fri från widare answar, eller om han ändå förbliswer skyldig att återstående inbetalning till större eller mindre del fullgöra. Råkar bolaget i konkurs inom ett år från det delegare efter denna § utesluten blef; ware han ej genom uteslutandet befriad från nyßnämnde betalningsskyldighet, såwidt borgenärers rätt angår; och skall förty å betalningsskyldigheten afgifwen skriftlig förbindelse icke i detta fall återställas förr, än sagde tid förflutit.

7 §. För bolag, hwars aktier ställas till wiß man, bör bolagsordningen innefatta föreskrift, huruwida den, som genom öfwerlåtelse, arf eller på annat sätt bliswit delegares rättsinnehafware, må, efter skedd anmälan, inträda i bolaget, eller om han är skyldig att, efter aktiens inbetalda belopp eller annan grund, för aktien taga lösen.

8 §. Bolaget wälje syßlomän, en eller flere, att utgöra bolagets styrelse för de företag, hwarom bolaget sig förenat, samt att å bolagets wägnar tala och swara. Alla skriftliga afhandlingar, som bolagsstyrelsen för bolaget ingår, skola underteckнas å bolagets wägnar och med utsättande af deß antagna benämning, wid äfwentyr att eljest styrelsens ledamöter, som afhandlingen underskrifwa, skola för fullgörande af bolagets derpå grundade förbindelse answara såsom för egen skuld, en för alla och alla för en.

9 §. Innan bolaget upplöses, och alla deß gällande skulder bliswit godtgjorde, må icke bolaget af tillgångarne göra widare utdelning emellan bolagsmännen, än att, enligt sista bokslut och det ej äldre än för näststöregående år, öfwerskott finnes i wißt förhållande till teckningssumman, hwilket bolagsordnin-

gen beſtämmer. Medlemmar af ſtyrelſen eller bolaget, hwilka i något häremot ſtridande beſlut deltaga, waren, i händelſe af briſt hos bolaget, ſkyldige anſwara, en för alla och alla för en, för återbäring af hwad för mycket utdeldt blifwit. Waren ock alltid medlemmar af ſtyrelſen eller bolaget, hwilka i annan måtto öfwerträda den af Konungen ſtadfäſtade ordning, ſkyldige erſätta all genom ſådan öfwerträdelſe uppkommande ſkada, en för alla och alla för en.

10 §. Utom i de fall, hwarom här ofwan ſtadgas, ſkola aktieegare, hwilkas bolagsordning blifwit ſtadfäſtad af Konungen och efter 1 § hos Rätten anmäld, ej wara förbunde till anſwar för bolagets ſkulder med mera, än en hwar inſatt eller åtagit ſig att inſätta, dereſt de icke till widare anſwarighet ſig ſärſkildt utfäſt.

11 §. Upplöſes aktiebolag, ſom efter 1 § kungjordt warit, ege bolaget rätt att årsſtämning å borgenärerne ſöka, ſåſom i [konkurslagen] ſägs.

12 §. Bolaget ware uti de mål, för hwilka ej annorlunda i lag ſtadgas, lydande under allmän Underrätt i orten, der bolagets ſtyrelſe, enligt bolagsordningen, har ſitt ſäte. Fråga om afträdande af bolagets egendom till konkurs eller om årsſtämning å deſs borgenärer ſkall ock, oberoende af bolagsmäunens ſtånd och hemwiſt, tillkomma Rådſtufwurätt eller Häradsrätt i den ort, hwarom nu ſagdt är.

13 §. Träder aktiebolag i werkſamhet utan att hafwa erhållit ſådan ſtadfäſtelſe, ſom i 1 § ſägs; ſtände hwar, ſom emedlertid å det bolags wägnar förbindelſe ingår, derför i perſonlig anſwarighet till fordringsegaren, ſåſom för annan ſin förbindelſe, efter allmän lag.

14 §. Om bolag, hwilka bedrifwa bankrörelſe med egna tryckta eller graverade förbindelſer, ſtadgas ſärſkildt.

15 §. Denna lag ſkall wara till efterlefnad gällande från och med den 1 Januari 1849. Den afſer icke rättsförhållanden, ſom derförinnan uppkommit.

Det alla etc.

Jfr **K. Kung. ang. enſkilda banker med rätt att utgifwa egna bankſedlar d. 12 Juni 1874**, ſamt **K. Förordn. d. 6 Okt. 1848**, den ſiſtnämnde införd wid 1 § 16 Kap. denna Balk.

2 §. Bolagsmän ega ſwara alle för en, och en för alla, till den handel, ſom för bolaget ſlutes. Njuta bolagsmän förſträckning af andra i penningar eller gods, och reſer endera bort; ſöke då borgenären ſitt åter af dem, ſom qwar ſitta.

3 §. Hafwer man förtrott till bolaget penningar eller annat, ſom ej guldet är, då bolag brytes och warder någon bolagsman fattig och oförmögen, eller wiker undan; waren ändå de andre ſkyldige att gälda allt, hwad bolaget häftar före.

4 §. Bolagsman, ſom med bedrägeri, och för ſin egen nytta, gör den andra mehn och ſkada, warde ſkild wid ſin bolagsrätt; ändå att bolagsſtämma ej ute är: och tage den andre af hans lott och egendom ſå mycket, ſom gode män, eller Rätten, pröfwa ſkadan wara; plikte ock för bedrägeri, ſom ſaken är till

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 1, 20, 21, 22 §§.

5 §. Får bolagsgods och handel ſkada af någonderas ſärſkilda förſummelſe eller wårdslöshet; rätte han då upp ſkadan. Sker det af rätt wåda, ſom man ej kan föreſe eller wakta, förr än ſkada händer; då hafwa de alle lika del deri.

6 §. Nu will bolagsman annan i ſitt ſtälle ſätta, och ſjelf träda af: ſamtycka de andre; hafwe han der lof till. Ej må någon emot deras wilja tränga ſig i bolaget in. Samma lag ware, der bolagsman will taga någon annan med ſig i den del, han ſjelf i bolaget eger.

7 §. Will någon å ſattan ſtämmodag wid bolag ſkiljas, eller nytt aftal göra; kungöre det med witnen, tre månader förut.

8 §. Nu är bolagsſtämma ute, och wilja bolagsmän ſkiljas åt; då ſkola de noga uppteckna bolagets penningar och gods, gäld deras, och hwad andre dem ſkyldige äro: och ſedan gäld gulden är; ſkifte och tage hwar ſin del, ſå i ledt ſom ljuſt.

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1793**, inf. wid 1 § detta Kap., ſamt **K. Förordn. om tioårig preſkription** m. m. **d. 4 Mars 1862, §** 10, inf. i Bihanget.

9 §. Tränger bolagsman att för gäld låta allt ſitt gods i betalning gå, eller hafwer han det förwerkat; ſtånde ändå bolag till deß ſtämmodag ute är, och träde målsegande i hans ſtad och rätt, der de andre bolagsmän hans del ej löſa wilja.

10 §. Dör bolagsman förr än ſtämmodag ute är; då må ej hans enka och arfwingar bolag rifwa.

11 §. Nu dör den, ſom mera för deß ſnille och ſlöjder, än för inlagda penningar, i bolaget intagen är; der må ej enka eller arfwingar i hans ſtälle och rätt träda, utan ſå är, att hela bolaget dertill ſamtycker. Sker det ej; ware bolag dem emellan ſkildt, och tagen arfwingar lott hans i ljuſt och ledt, efter ty, ſom förr är ſagdt.

12 §. Om bo och ſamlagshandel i ſkeppsrederi ſkils i ſjölagen.

Se **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, §§ 1—22.

16 Kap.

Huru gäldenär må gods ſitt till deß borgenärer på en gång afſtå; ſå ock om dem, ſom för gäld rymma.

1 §. Är någon ſå af ſig kommen, att han ej mägtar betala all ſin gäld; gifwe borgenärerna ſitt tillſtånd tillkänna, der han åſtundar uppſkof och tid till betalning. Wilja de ej alle dertill ſamtycka, eller will han på en gång till dem afſtå allt ſitt gods; ſöke då Domaren, och gifwe ſtrax förteckning in på allt det han eger, och hafwer att fordra, i löſt och faſt, ſå ock gäld ſin, böcker och ſkrifter ſom boet angå; ſkrifwe ock den under, med den förpligtelſe, ſom i Ärfda Balken om uppteckning ſagdt är, och ſätte Rätten allt det i ſäkerhet och qwarſtad. Sedan kalle Rätten alla borgenärer, genom offentligt anſlag, och de weterliga ändå, genom ſärſkild kungörelſe, till wiß tid in, att [ſig förklara öfwer den befrielſe, ſom gäldenären ſöker, och de ſkäl han då inlägger, ſå ock att tillika] wiſa ſina fordringar, och den rätt, ſom den ene framför den andra ega kan; [och döme Domaren på en gång deröfwer].

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, 1—18 ſamt 93, 108 §§, inf. i Bihanget.

Uti **K. Förordn. ang. wiſſa lagbeſtämmelſer med afſeende på enſkilda banker d. 6 Okt. 1848** är ſtadgadt, ſom följer:

1 §. Den, genom Kongl. Förordn. d. [13 Juni 1800], för ſkuldfordran i allmänhet beſtämda preſkriptionstid af tio år ege ej rum i afſeende på enſkild banks tryckta eller graverade förbindelſer; ej eller ſkall bewakning deraf enligt konkurslagen erfordras, i händelſe banken råkar i konkurstillſtånd, eller i anledning af årsſtämning, ſom, wid bolagets upplöſande, må utfärdas å deß öfriga borgenärer. — 2 §. När bankbolag, hwarom nu ſagdt är, utan konkurs upplöſes, äfwenſom dereſt bolaget råkat i konkurstillſtånd, will Konungen, uppå anmälan härom, genom allmän kungörelſe förelägga en hwar, ſom innehar bankens förbindelſe af den i 1 § omförmälda beſkaffenhet, att, wid förluſt af all betalningsrätt, inom två år från kungörelſens datum, förbindelſen, när bolaget u-

kan konkurs upplöſes, förete till infriande i banken, men, om åter banken råkat i konkurstillſtånd och betalning ſåledes ej genaſt ſke kan, till bokföring och erhållande koſtnadsfritt af päſkrift derom, uppwiſa inför den eller dem, Rätten, der konkursmålet är anhängigt, i ſådant afſeende förordnar. Nämnda kungörelſe bör minſt två gånger under hwardera af deſſa år från predikſtolarne i riket uppläſas. — 3 §. Till följd häraf kommer, i händelſe af bankens konkurs, med utdelning till de borgenärer, ſom ej ega förmånsrätt, att anſtå intilldeß berörda två år förflutit. — 4 §. Bolaget är uti de mål, för hwilka ej annorlunda genom lag ſtadgas, lydande under allmän Underrätt i den ſtad, der bankens huſwudkontor är beläget. — Fråga om afträdande af bolagets egendom till konkurs, eller om årsſtämning å deß borgenärer, ſkall ock, oberoende af bolagsmännens ſtånd och hemwiſt, tillkomma Rådſtufwurätten i ſamma ſtad.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. om tioårig preſkription** m. m. **d. 4 Mars 1862.** inf. i Bihanget.

2 §. [Gitter gäldenär wiſa, att fattigdom hans är tillkommen af ſjöſkada, fiendens infall, eldswåda, eller annan olycka, dertill han ej wållande warit, och finnes ej ſwek derunder, eller att han förledt ſina borgenärer att förſträcka ſig gods eller penningar; pröfwe det Domaren, och ware gäldenär då fri för deras tilltal, ändock hans wilkor genom arf, gåfwa, tjenſt eller ſlöjder ſedan bättras;] och njute borgenärer af den egendom, ſom gäldenären afſtått, betalning, efter hwarderas rätt, ſom i 17 Kap. ſkils.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, § 32, inf. i Bihanget.

3 §. Finnes gäldenärens fattigdom wara kommen af ſlöſeri, dobbel, lättja, eller wårdslöshet; ſware då till hela gälden, [och aftjene den med arbete, eller ſitte i häkte, der borgenärerne ej annorledes ſig nöja låta: och warde då afräknadt på gälden tjugufyra öre för hwar dag; dock njute han af borgenärerna föda ſin, ſom annan fånge, der han med arbete ſig ej nära gitter.] Faller honom under den tid gods eller penningar till; gånge ock de till gäldens betalning.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 35, 130, inf. i Bihanget, ſamt **Straff-Lag,** 23 Kap. 3, 5, 6 §§, äfwenſom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr.** 1864, § 15.

4 §. Hafwer gäldenär bedrägligen förmått ſina borgenärer att förtro honom deras egendom i händer, och han den förſlöſt och undanſtuckit, eller finnes han på hwarjehanda ſätt hafwa brukat ſwek och liſt emot ſina borgenärer; [då ſkall en ſådan bedragare ſtällas för en päle, på torg, eller allmän Tingsſtad, att ſkämmas två timmar, och dertill ſtraffas med ſängelſe wid watten och bröd, eller arbete wid någon Konungens fäſtning]; och gånge ändå med honom ſedan, ſom i den 3 § ſagdt är.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 128, 129, inf. i Bihanget, ſamt **Straff-Lag.** 23 Kap. 1, 2, 5, 6 §§, äfwenſom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr.** 1864, § 6.

5 §. Rymmer gäldenär för gäld; då ſkall ſtrax efter honom lyſas. Kommer han undan utur Riket, och will ſöka lejd hos Konungen; göre det inom en månad, ifrån den tid han utländes kom. Får han lejdebref, och will det njuta till godo; då ſkall han inom åtta dagar, ifrån det han hemkom, gifwa ſig an hos Konungens Befallningshafwande, eller hos Borgmäſtare och Råd i närmaſte ſtad, der Konungens Befallningshafwande ej å den ort är. Söker han ej lejd, eller [inom ett år] gifwer laga förfall tillkänna; [njute aldrig frid inom Rikets gränſer, och] warde då dömd fränwarande [ſåſom en bedragare, och deß namn ſlaget på en päle, ſom för bedragare uppſatt är i hwarje handelsſtad.]

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 23, 131, 134, inf. i Bihanget, ſamt **Straff-Lag.** 23 Kap. 4—6 §§, äfwenſom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr.** 1864, § 6.

6 §. När gäldenär wikit undan; må gods hans, löſt och faſt, genaſt i gwarſtad ſättas, och ſedan upptecknings derå författas, ſom i den 1 § ſagdt är. Låte ock borgenärer deß böcker och räkningar utredas. Äſka borgenärer att den upptecknings må med ed ſtyrkas af den afwiknes huſtru, myndiga barn, eller tjenſtefolk, ſom kunſkap om boet hafwa; waren de der ſkyldige till, och ſtände borgenärerna ändå fritt, att fordra ed af gäldenären ſjelf, då han hemkommer. Borgenärer hafwe ock wäld, att å alla orter, der de mena honom någon egendom eller fordringar hafwa, genom Konungens Befallningshafwande, låta derefter offentligen lyſa. Döljer någon undan det han wet ſig wara honom ſkyldig, eller hafwa af deß gods hos ſig inne, och gifwe det ej upp, inom den tid honom förelagd warder; gälde det dubbelt.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 2, 6, 9, 27, inf. i Bihanget, äfwenſom **Straff-Lag.** 13 Kap. 1, 4, 6 §§, 20 Kap. 4, 18 §§, och 22 Kap. 1, 22 §§.

7 §. Ställer gäldenär ſig ej in inom två månader, ifrån det han rymde, eller höll ſig undan; då må borgenärer deß egendom ſälja låta, antingen genom offentligt utrop, eller på hwad ſätt de, till egen och hans nytta, det bäſt finna. Är der gods, ſom ej tål ſå länge ligga; warde det i penningar wändt, ſedan det upptecknadt och wärderadt är.

Jfr **Konkurs-Lag, d. 18 Sept.** 1862, §§ 48, 51, inf. i Bihanget.

8 §. Alle de penningar, ſom för gäldenärens gods inflyta, ſkola fruktbare göras, till deß [om hwars och ens rätt dömdt är]. Kunna de ej med ſäkerhet på ränta ſättas; då ſtände under allmänt förwar, å det ſtälle, ſom de fleſte, eller de, ſom störſta fordringar ega, det tryggaſt finna.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 60, 63, inf. i Bihanget.

9 §. Nu är gäldenär på lejd hemkommen, och hafwer han ſig angifwit, ſom förr ſagdt är; ware han ſkyldig, att inom ſex weckor, ifrån det han återkom, inför Domaren ſig förklara, om han ſöka will, att få all ſin egendom till borgenärerna på en gång afſtå, [och ſedan ifrån dem fri wara]. Förſitter han den tid; njute hwarken [den förmån eller] lejdet till godo; och döme Domaren i ſaken, ſom förr ſagdt är.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 6, 7, 32, inf. i Bihanget.

17 Kap.

Om borgenärers rätt och företräde för hwar annan till gäldbunden egendom.

1 §. Räcker ej gäldenärs egendom till fulla gälden, och kunna borgenärer ej åſämjas, hwilkendera framför annan förmån ega må; ſtilje dem Domaren åt.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept.** 1862, §§ 69—72, 74, 75, inf. i Bihanget.

2 §. Hwad i gäldenärs bo finnes, ſom hörer annan till, det ſkall förſt uttagas, ſåſom: inlagsſä; eller det, ſom ſatt är under bolag, eller till ſalu; ſtulet, röfwadt, lånt eller legdt gods; pantſatt gods, då

lösen derföre gifwes; saddergäfwa; hemgift, och annat dylikt. Är detta förwandladt, och ej i behåll; gänge dermed, som i 16 § slls. Sedan njute borgenärer betalning af boet, efter ty, som nu sägs.

Om sålda lössören, som qwarblifwa i säljarens wård, se anm. wid 1 Kap. 1 § H. B.

3 §. Hafwer någon lös pant i händer; njute han derutur betalning framför alla andra. Samma rätt hafwe ock handtwerkare för arfwode å det gods, som hos honom qwar är.

Genom **K. Förkl. af 17 Kap. 3 § Handels-Balken, ang. företrädesrätt till betalning ur lös pant d. 24 Maj 1872** är meddeladt:

Att med det i 17 Kap. 3 § Handels-Balken förekommande stadgande, att den, som hafwer lös pant i händer, njute derutur betalning framför gäldenärens öfrige fordringsegare, afses äfwen det fall, att gods, hwari panträtt är af egaren medgifwen, innehafwes af tredje man, som förbundit sig att godset eller deß wärde panthafwaren tillhandahålla.

Det alla etc.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, §§ 54, 55, samt **K. Förordn. om tioårig preskription** m. m. **d. 4 Mars 1862**, §§ 8, 14, inf. i Bihanget.

Genom **K. Förordn. ang. förmånsrätt i sådana till försäljning anförtrodde waror, derå förskott blifwit lemnadt, d. 6 Okt. 1848** är stadgadt:

Har någon till försäljning emottagit waror, samt på blifwande köpeskilling lemnat förskott, eller i och för uppdraget haft kostnad, njute för samma förskott och kostnad med ränta, dereft förskottstagarens egendom till hans borgenärer afträdes, innan förskottet blifwit guldet, betalning utur warorna med den rätt, som i H. B. 17 Kap. § 3 är tillagd innehafware af lös pant. — Lag samma ware om förskottet är lemnadt på grund af sådant konnoissement, som i Sjölagen omtalas, ändå att warorna före konkursen ej kommit förskottsgifwaren tillhanda; dock sker härigenom icke någon inskränkning i den rätt, som i H. B. 17 Kap. 5, 7 §§ bestämmes för sjöfolks lön, frakt och skeppslega, bilbref och på bodmeri taget lån.

Det alla etc.

Jfr **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, §§ 3, 96, 275—283.

För uti Banken belånte jern- och wägeffekter skall banken ega förmånsrätt, enligt föreskående 3 §, uti låntagarens å wägen qwarwarande, i wägattesterne upptagne behållning af hwarje belånad särskild sort, utan afseende å ombyten i stämplar och dimensioner. **K. Kung. d. 13 Febr. 1830.** — Skuldsedel för officerares ackord bör i Krigs-Hofrätten uppwisas sist inom 4 månader efter befordran och der inteknas, då förmånsrätt efter denna § njutes i en utur tjensten afgående officerares ackordsersättning. Och om någon officer gör konkurs innan hans afsked och ackordsersättning utfallen, kan inteckningshafwaren utan förmånsrätt i konkursen utsöka sin fordran utur gäldenärens öfriga egendom, och för bristen uppbära betalning af den framdeles blifwande ackordsersättningen, **K. Förordn. d. 13 Febr. 1795, K. Kung. d. 14 Okt. 1795, K. Br. d. 17 Dec. 1831** och **Krigs-K. Cirk. d. 25 Jan. 1832.**

4 §. Är gäldbunden man död, och hafwer någon försträckt penningar, eller waror, till hans begrafning; det skall först gäldas, sedan det gods afskildt är, som förr är sagdt. Dernäst den kostnad, som å egendomens uppteckning skäligen gjord är, [så ock de fattigas del, fyra öre af hwarje hundrade daler, efter egendomens wärde;] sedan läkarelön, läkedom och föda under den dödas sista sjukdom, deras arfwode, som honom deri skött hafwa, så ock betjenters och tjenstehjons lön för sista året.

Hwad här och i särskilda författningar stadgas om utgående till de fattiga af wiß andel utaf död mans bo, har upphört att wara gällande. **K. Förordn. d. 16 Nov. 1863.** — Läkarelön och medikamenter hafwa förmånsrätt framför all annan gäld näst begrafningskostnaden. **Medicinal-Taxan d. 6 Aug. 1777 och K. Res. d. 1 Aug. 1698, § 4.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t genom **Dom d. 27 Dec. 1869** för-

klarat bruksarbetare berättigade, att erhålla betalning med förmånsrätt enligt denna § för fordringar för werkställdt arbete wid bruket, som desse icke på grund af tillfälligt arbetsaftal, utan till följd af stadig anställning, derstädes fullgjort.

Om lyftning af fordran i konkurs, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, §§ 55, 56, inf. i Bihanget.

5 §. Dernäst ege huswärd rätt till huslega för sista året, och för sista tre månaders kost, af det gods, som i huset är. Hafwer huswärd ej något af hans gods inne; njute ej bättre rätt, än andre borgenärer, derom i 16 § sägs. Af gods i skepp tages först sjöfolks lön, sedan frakt och skeppslega.

Jfr anm. under 3 § detta Kap.

6 §. För afrad, tionde, och all annan afgäld af fast egendom, hafwe ock den företräde till samma jord, som den ränta eger, der den ej längre stått inne, än i 17 Kap. Jorda-Balken stadgadt är. Är gäldenär sjelf ej jordegare; njute den, som afgäldet eger, samma förmån i lösören. Häftar landbo för husröta, ehwad det är för flera eller färre år; ware lag samma. I byggnad å annans grund i staden eller på landet, hafwe jordegare företräde till åbyggnaden. Stå både Kronans och jordegarens räntor inne; hafwe Kronan företräde.

Jfr 17 Kap. 3 § J. B.

Genom **K. Förordn. ang. tillägg till 17 Kap. 6 § Handels-Balken i fråga om jordegares förmånsrätt till arrendators lösegendom d. 22 Okt. 1867** är förordnadt:

Att hwad i 6 § af 17 Kap. Handels-Balken stadgas om jordegares förmånsrätt i landbos lösören för afgäld af fast egendom jemwäl skall ega tillämpning i fråga om lega för kreatur, redskap och annat, som egaren lemnat landbon till egendomens bruk, der den lega ej längre stått inne, än i 17 Kap. Jorda-Balken sägs; så ock om ersättning, der den gäldas bör, för hwad sålunda till landbon lemnadt blifwit.

Det alla etc.

Den, som wid landtmäteri-förrättnings slut jorden innehar, är alltid skyldig att, utan afseende å konkurstwister, gälda landtmäteri-arfwode. **K. Taxan för landtmäteri-förrättningar d. 8 Febr. 1867**, § 23. — Har skattskyldig, sedan mantalsskrifning förrättats, afstått sin egendom till borgenärer, eller efter den 1 Maj det år, för hwilket bewillning senast honom påförts, med döden afgått, bör, utan afwaktan af konkursmassans eller sterbhusets utredning, den för honom belöpande och wederbörligen bewakade bewillningen gäldas utaf hans afträdda eller efterlemnade tillgångar. **K. Kung. ang. den åtagna allmänna bewillningen d. 17 Okt. 1873**, § 88.

I **K. Förordn. ang. Kronans rätt wid återbetalning af lån, som blifwit i Jordebok antecknade, d. 20 Juli 1855** är stadgadt:

Då lån utaf allmänna medel för beredande af odlingsföretag medelst utdikningar eller wattenaftappningar, likmätigt K. Kung. d. 13 Juni 1845 och d. 3 Nov. 1848, blifwit i jordebok antecknadt, eger Kronan för de årliga afbetalnings- och räntebeloppen lika rätt i det hemman, hwilket lånet blifwit påfördt, som för annan afgäld eller ränta af fast egendom, efter ty i 17 Kap. 6 § Handels-Balken sägs.

Det alla etc.

7 §. Hafwer någon sådant bilbref, som i sjölagen beskrifwet är; ege han förmån i skeppet, så ock i godset, då skeppsfolk betaldt är, som i 5 § är sagdt. Dernäst gånge det lån ut, som skeppare på bodmeri tagit; hafwe ock det yngre bil eller bodmeribref företräde för det äldre. Gifwer någon förlag, att dermed drifwa bergsbruk, eller andra sådana werk; njute förlagsman förmån till det, som dermed tillwerkadt är.

Jfr **Sjö-Lag.** §§ 3, 126, 275—283.

Förlagsman är den, som förskjuter till manufakturer, fabriker och handtwerkerierna rudimaterier, viktualiewaror eller penningar, att derföre njuta och taga deß ersättning uti tillwerkade waror; skolandes så wäl manufakturister som förläggare hägnas och skyddas wid det som i 17 Kap. 7 § H. B. om förlager i gemen stadgadt är. **K. Manufaktur- och Handtwerkeri-privilegierna d. 29 Maj 1739**, § 23. — Förläggare äro de, som rudimaterier och penningar till fabrikörer försträcka, och deremot taga deras tillwerkade waror i betalning. **K. Hall-Ordningen d. 2 April 1770, Art. 5. Om idkare och förläggare**, § 3. — Förlägger någon ordentligen inrättade manufakturwerk och fabriker, fullgöre de wilkor, som kontraktet innehåller eller warde han genom [Hall-Rätten] dertill wid wite hållen, och njute säkerhet uti werkets effekter, om förlaget wid [Hall-Rätten] lagligen intecknadt är. Ib. § 5. — De i Stockholm och åtskilliga andra städer under namn af Hall-Rätter inrättade domstolar skola upphöra. **K. Förordn. ang. Hall-Rätternes upphörande d. 25 Febr. 1846**, § 1. — Alla twistemål, brottmål och andra ärenden, som hittills efter gällande författningar tillkommit Hallrätterne i de städer, der sådana domstolar funnits, men Magistraterne i andra städer, skola hädanefter, i alla städer, af Magistrat upptagas. Ib. § 2.

Jfr **K. Förordn. om förlag wid Bergs- och Brukshandteringen d. 24 Febr. 1748**, **K. Förkl. d. 10 Dec. 1756** och **d. 30 Juni 1762** m. fl. författningar.

Genom **K. Förordn. ang. ändring i wissa delar af 17 Kapitlet Handels-Balken och andra Författningar rörande borgenärers rätt och företräde för hwarannan till gäldenärs egendom d. 8 Okt. 1861** har, med upphäfwande af 8, 9, 10, 11, 12, 13, *) 15 och 16 §§ i 17 Kap. Handels-Balken samt 16 § i K. Förordn. angående inteckning i fast egendom d. 13 Juli 1818, jemte de särskilda stadganden, som antingen ändra eller förklara föreskrifterna i samma lagrum eller derwid något tillägga, med undantag af hwad särskildt är stadgadt angående förmånsrätt i brandförsäkradt hus för ogulden försäkringsafgift, blifwit förordnadt, att nämnda Kap. från och med 8 § skall erhålla följande förändrade lydelse:

8 §. Sedan ege borgenär, för hwars fordran lös egendom blifwit, i laga ordning i mät tagen och satt i allmänt förwar eller under utmätningsmäns försegling, förmånsrätt till betalning ur den utmätta egendomen. Är densamma utmätt för fleras fordringar; hafwe den, för hwars fordran utmätning först werkställdes, företräde; har utmätningen skett på en gång; ege hwar lika rätt. Är utmätning werkställd inom en månad före den dag, gäldenärs konkurs började; ege den förmånsrätt, nu sagd är, ej rum: ej heller då utmätning skett efter gäldenärs död, innan en månad förflutit från den dag, då uppteckningen af den dödes bo slutades, der konkurs inom sagda tid börjas.

9 §. **1 mom.** Har någon inteckning i gäldenärs fasta egendom; ege näst efter de fordringar, hwarom i 6 § förmäles, förmånsrätt i samma egendom från den dag, inteckningen wid Rätten söktes: dock gälle ej förmånsrätt till ränta, som före konkursens början upplupen är, för längre tid än tre år. Är fast egendom intecknad för fleras fordringar, och räcker den ej till för alla; hafwe den, som äldre inteckning eger, företräde. Hafwa flera inteckning sökt å en dag; ege lika rätt.

Stockholms stads Brandförsäkringskontor åtnjuter för försäkringspremie, äfwensom tre års räntor derå, förmånsrätt i det brandförsäkrade huset framför inteckningar; och är kontoret ej förbundet att låta de gifna och på försäkringsbrefwen antecknade lånen wid domstol intecknas. K. Förordn. ang. förmånsrätt för de län, som af Brand- och Försäkringskontoret till husens för-

*) § 14 upphörde att gälla till följd af **K. Förordn. d. 15 Dec. 1756.**

säkrande i Stockholm undfås d. 1 Juni 1748, jfrd med K. Regl. för Stockholms stads Brandförsäkringskontor d. 19 Dec. 1807, art. 2, § 6.

2 mom. Är inteckning i gäldenärs egendom sökt eller wunnen för fordran, wid hwars tillkomst gäldenären ej samtyckt, att inteckning ske må, eller har, der inteckning wid försträckningen utfäst blifwit, borgenär försummat att hos Rätten söka inteckning, i stad inom en månad och å landet wid det Ting, som först infaller en månad efter det utfästelsen skedde, ware, der konkurs börjas inom en månad efter de inteckningen söktes, den inteckning utan werkan. Ej heller gälle inteckning, som blifwit sökt samma dag, då konkurs börjats, eller derefter.

3 mom. Warder förr än en månad förflutit från den dag, då uppteckning af död mans bo slutades, eller, om boupptecknig inom föreskrifwen tid ej förrättad blifwit, från den dag, tiden dertill tilländagick, inteckning i den dödes fasta egendom sökt, antingen för den dödes eller för någon deß sterbhusdelegares gäld; ware, der konkurs uppstår inom sagda tid, den inteckning, äfwen om den fastställd blifwit, emot den dödes borgenärer utan werkan.

4 mom. Om företräde till betalning för ogulden köpeskilling, gälle hwad i 11 Kapitlet 2 § Jorda-Balken skils.

5 mom. Angående inteckning af nyttjanderätt ware lag samma, som om inteckning för fordran här ofwan i denna § sägs.

10 §. Sedan tages omyndigs fordran hos föräldrar eller förmyndare ut. Äro förmynderskap flera; ege de omyndige sig emellan lika rätt.

11 §. Derefter skola, utan förmånsrätt sig emellan, gäldas: kyrkors, fattigkassors och socknemagasiners fordringar hos deras föreståndare; Kronans, Rikets Ständers, städers och allmänna af Konungen stadfästade kassors, penningewerks och inrättningars fordringar hos de tjenstemän, som äro satte att deras inkomster uppbära, för hwad af sådan uppbörd hos dem innestår; så ock fordringar i öfrigt hos Kronans embets- eller tjenstemän för egendom, som desse, i och för embete eller tjenst, emottagit.

Till ersättning för enskilde personer af uppbördsman enligt tjenstepligt emottagne, men derefter förskingrade medel, komma wederbörande att, närmast efter staten, i fall af allmänna medels förskingring, och framför andra fordringsegare, ega förmånsrätt till uppbördsmans tillgångar. K. Förordn. d. 18 Dec. 1823, mom. 3. — Civilstatens pensionsinrättning njuter för fordringar hos sine redogörare enahanda förmånsrätt, som kronan för fordringar hos deß uppbördsmän. K. Regl. d. 24 Okt. 1873, § 43. Likaså arméens pensionskassa. K. Regl. d. 21 Nov. 1865, § 83. Arméens ackordsamorteringsfond. K. Regl. d. 3 Juli 1840, § 23. — Riksbanken hos sine uppbördsmän. K. Förordn. d. 18 Dec. 1823. — Akademierne i Upsala och Lund hos deras uppbördsmän och Domkapitlen hos deras konsistoriinotarier. K. Förordn. d. 12 Mars 1830. Städerne hos sine uppbördsmän och kassörer, dock så, att kronan derwid eger företräde framför städerne, och att Magistraterne derigenom ej äro befriade från det answar, dem wid uppbörden och förwaltningen åligger. K. Förordn. d. 22 Nov. 1791.

12 §. Dernäst hafwe Kronan företräde till lös egendom för gäldenärs utskylder sista och löpande året, de der ej för fast egendom utgå.

För de till civilstatens pensionsinrättning anslagne afgifter af delegare njuter inrättningen förmånsrätt näst efter utskylder till kronan. K. Regl. d. 24 Okt. 1873, § 6. Alla till arméens pensionskassa bestämda afgifter, af hwad namn de wara må, utgå med förmånsrätt näst efter kronans medel. K. Regl. d. 21 Nov. 1865, § 98.

13 §. Borgenär, som efter 4 § eger förmånsrätt i allt det gods, löst eller fast, som gäldenären tillhörer, må ej njuta rätt till det, hwaruti andra förstild, fast lägre, förmånsrätt hafwa, för mera än som i den öfriga egendomen brister: och fylles bristen efter ordningen af de andras förmånsrätter, så att den lägre wiker förr, än den som högre är; dock ege ej förmånsrätt efter 4 § rum i fast egendom, så länge lös egendom finnes att tillgå.

14 §. Räcker gäldenärs egendom för dessa borgenärer ej till; njute då de, som lika rätt med hwarannan hafwa, betalning hwar i förhållande till sin fordran.

15 §. De, som hafwa förmånsrätt endast i wißt gods, njute, för hwad deri brister, ej bättre rätt än andre borgenärer efter hwad i 16 § sägs.

16 §. Är gods att tillgå, sedan förmånsrätts-egande borgenärer sin rätt njutit, som nu är sagdt; njute såwäl de, för hwad i full betalning af deras fordringar brustit, som ock alla öfriga borgenärer, med undantag, som i 18 § nämnes, lika betalning hwar i förhållande till sin fordran.

17 §. Ränta ware lika gild som hufwudstol, och gånge förty, med eller utan förmånsrätt, ut i den mån tillgångarne det medgifwa.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 117, inf. i Bihanget.

18 §. Böter ega minsta rätt.

19 §. Twista borgenärer om bättre rätt till betalning ur gäldenärs egendom, när den till konkurs ej afträdd blifwit, warde ock den twist pröfwad efter de grunder nu stadgade äro.

18 Kap.

Om syßlomän eller ombudsmän.

1 §. Warder man af anman ombuden, att å deß wägnar något fysla och uträtta, och säger der ja till; tage fullmagt och ligge der sedan hans wärdnad å; göre ock redo och besked för det han om händer får.

Om syßlomän i konkurser, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 43 o. följ., inf. i Bihanget.

När apothek för gäld i mät går och för borgenärers räkning försäljes, eller af boets kuratorer skall förwaltas, bör dertill en examinerad provisor förskaffas, deröst borgenärerne icke hafwa förtroende till förre egaren, eller till annan examinerad apothekare, som sig tillsyn och answar derför will åtaga; börande i dessa fall kontrakt upprättas och i bewitnad afskrift till Sundhets-Kollegium insändas. **K. Regl. d. 11 Aug. 1819**, § 11. Jfr **K. Kung. d. 9 Sept. 1873**.

2 §. Hwad ombudsman efter fullmagt gör och sluter, det ware så gildt, som hufwudman det sjelf gjort och slutit habe. Går ombudsman widare, än honom betrodt är; rätte sjelf upp all skada, och böte tjugu daler, och hufwudmannen ware saklös.

3 §. Handlar syßloman oredligt, brukar list emot honom, som fullmagt gaf, wänder sig hans gods till nytta, lånar hans penningar ut, eller tager penningar upp i hans namn; sware till all skada, och plikte efter omständigheterna. Ware ock den, som fullmagt gaf, saklös

i allt, hwad ſyſloman, utom hans ombud eller wilja, af annan lånt, eller med någon ſlutit hafwer; utan det wiſes, att det honom till nytta anwändt är.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 14, 21 §§.

4 §. Hafwer någon fått fullmagt, att för annan göra och låta och tager den ſkada deraf, ſom fullmagt gaf; ſkylle ſig ſjelf, ſom ſig ej bättre föreſåg. Är ombudsman af förſummelſe, eller ſwek, wållande till ſkadan; plikte då han, ſom ſagdt är.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 14, 21 §§.

5 §. Syſloman njute ſkälig arfwodes lön, ſå ock wedergällning för det, ſom han å annans ärender rätteligen koſtat hafwer. Är ej aftal derom gjordt, eller åſämjer dem ej; ligge det då till Rätten.

6 §. Hafwer ſyſloman borgat ſin hufwudmans gods och waror ut till den, ſom för ärlig och riktig man känd war, men finnes ſedan ſå fattig, att han ej gitter det återgälda; ware då ſyſloman ej ſkyldig det att fylla, utan han ſärſkild wedergällning njuter för det, han ſlikt äfwentyr ſtånda må.

7 §. Nu hafwer man ſig åtagit, att inom wiß tid något å annans wägnar ſyſla och beſtälla, eller loſwat det till ſlut drifwa, och warder derifrån hindrad af Konungens tjenſt, eller ſjukdom, egna ſyſslor, eller annan ſkälig orſak; låte då ſin hufwudman det ſå tidigt weta, att han må kunna någon annan i ſtället taga; ſedan ware ombudsman ſaklös, när han för den tid räkenſkap gör, ſom han ſyſlan haft hafwer.

8 §. Dör hufwudman; göre då ſyſloman redo och räkning för hans arfwingar, och ware ſedan wid ſyſlan ſkild, der dem ej annorlunda åſämjer. Dör ſyſloman, och warder något ſkyldig; ſware hans arfwingar ſå långt gods hans räcker.

9 §. Hwar ſom å ſyſlomans förrättning tala will; göre det lagligen inom natt och år, ſedan han wid ſyſlan ſkildes, och redo och räkning gjord är af honom, eller af hans arfwingar, der han död är. Hafwer man laga förfall; njute ſamma tid derefter.

Om tid för klander af ſyſslomans redowisning i konkurs, ſe **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862,** §§ 112, 124, inf. i Bihanget; af redares eller ſkeppares redowisning, ſe **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864,** §§ 21, 48.

10 §. Är någon frånwarande, eller förefaller något, deri han ej kunnat ſyſloman nämna; då må ſkyldeman, eller wän hans, för honom tala och ſwara, ſedan han, der ſå fordras, borgen ſatt, att den frånwarande ſkall för godt känna det han gjort hafwer. Gillar frånwarande det ej; ſylle han, ſom utan fullmagt annans talan ſig tagit, eller deß löftesmän, all ſkada, ſom deraf timat.

Straff-Lag;

Gifwen Stockholms Slott den 16 Februari 1864.

1 Kap.

Om dem, som swensk straffrätt underkastade äro.

1 §. Inländsk man warde efter Sweriges lag och wid swensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å swenskt fartyg eller emot Swerige eller swensk man utom riket, så ock för annat utom riket föröfwadt brott, der Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

Jfr R. B. 10 Kap. 22 § samt **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, § 322, äfwensom **K. Br. till Guvernörs-Embetet i Kolonien S:t Barthelemy, i fråga om nya Strafflagens tillämpning i nämnda koloni m. m. d. 9 Nov. 1866.**

2 §. Utländsk man, som här i riket finnes, warde efter Sweriges lag och wid swensk domstol dömd för brott, som han begått inom riket, eller å swenskt fartyg utom riket, så ock för brott, som han utom riket begått emot Swerige eller swensk man, der Konungen förordnar, att det brott här i riket åtalas må.

De swenske undersåter, hwilka satt sig alldeles neder att bygga och bo under främmande herrskap, kunna icke annorlunda anses, än såsom utländske män; och bör med dem, i händelse de wilja uti riket återkomma, förfaras såsom stadgadt är om utländske resande. Handtwerks- och tjenstefolk, hwilka utur riket sig begifwit, skola wid återkomsten genast öfwerlemnas till Konungens närmaste Befallningshafwande, som eger undersöka, huruwida de med eller utan tillstånd gått ur riket samt när och hurn sådant skett; hwarwid, i händelse de till deras återkomst icke iakttagit den tid, som 4 § af K. Förordn d. 18 Febr. 1768 (inf. wid 15 Kap. 7 § Ä. B.) innehåller, samt icke kunna wisa laga förfall, med dem skall förfaras, som hade de alldeles satt sig neder under främmande herrskap. **K. Förbud. d. 27 Dec. 1811.**

Jfr **K. Förordn. om hwad med afseende å utwandrares fortskaffande till främmande werldsdel iakttagas bör d. 5 Febr. 1869.**

Genom **K. Förordn. ang. ordningen och wilkoren för utländsk mans upptagande till Swensk medborgare d. 27 Febr.** 1858 är stadgadt:

1 §. Will utländsk man blifwa till Swensk medborgare upptagen, göre derom hos Konungen ansökning.

2 §. Swensk medborgarerätt må kunna winnas af utländsk man, som 1:o uppnått 21 års ålder, 2:o eger god frejd, 3:o warit boende trenne år i riket och 4:o har utwäg att sig förförja. — Har utländsk man, enligt hwad i 28 § Regeringsformen medgifwet är, blifwit i rikets tjenst anställd, eller har han gjort sig känd för utmärkt skicklighet i wetenskap eller konst, eller i landtbruk, bergsbruk eller annan näring, eller finnes hans upptagande till Swensk medborgare eljest för riket medföra gagn, då må medborgarerätt äfwen tidigare efter inflyttningen i riket, än ofwan sagdt är, kunna honom bewiljas.

3 §. Ansökning om Swensk medborgarerätt skall wara åtföljd af bewis om sökandens ålder och från hwilket land han är, om tiden då han i riket inkommit och den eller de orter, der han sedermera warit boende, samt om hans frejd och trosbekännelse. — Härom skall ock den embetsmyndighet, hwars utlåtande öfwer ansökningen Konungen infordrar, söka att inhemta och meddela de ytterligare upplysningar, som kunna finnas af nöden.

4 §. Då ansökning om Swensk medborgarerätt bifalles, warde derwid såsom wilkor stadgadt, att sökanden, inom den tid Konungen förelägger, skall inför wederbörande myndighet dels styrka, så framt sådant icke redan skett, att sökanden upphört att wara främmande magts undersåte, dels ock tro- och huldhetsed såsom Swensk medborgare aflägga. — Är sökanden från sådant land, hwars lagar icke tillåta befrielse från undersåtlig förbindelse, warde sökanden förelagdt att wid tro- och huldhetsedens fullgörande skriftligen afsäga sig de politiska förmåner och rättigheter, sökanden i det främmande landet innehar.

Det alla etc.

3 §. Ej skall någon för brott, som han utom riket begått, här i riket straffas, der han förut, för samma brott, straff å annan ort undergått. Om särskild påföljd å sådana brott i wissa fall skils i 2 Kap. 21 §.

4 §. För främmande magts beskickning gälle hwad allmänt wedertaget är eller genom fördrag stadgadt blifwit.

Mål, som angå brott emot främmande magts beskickning, skall af wederbörande Hofrätt omedelbarligen upptagas. **K. Förordn. d. 19 Dec. 1844.**

Främmande sändebuds egne betjente, ehwad de bo inom huset eller annorstädes, äro alltid under ministrarnes rättigheter skyddade, men ej sådane personer, hwilka i ministrarnes tjenst ej äro lagstadde. **K. Br. d. 10 Febr. 1769.**

5 §. Om hwad emellan Swerige och Norge iakttagas skall i de fall, som i detta Kapitel sägas, ware ock gällande hwad särskildt stadgadt är.

Jfr **K. Förordn. d. 1 Juni 1819,** inf. wid 10 Kap. 22 § R. B.

2 Kap.

Om straff, som efter denna lag ådömas må.

1 §. Allmänna straffarter äro:

1. Dödsstraff.
2. Straffarbete.
3. Fängelse.
4. Böter.

Dessa straffarter anses, i förhållande till hwarandra, swårare eller lindrigare efter den ordning, hwari de här nämnda äro.

Jfr 15, 19, 20 §§ detta Kap. samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** §§ 6, 7.

2 §. Dödsstraff skall offentligen werkställas genom halshuggning. Förut gifwes den dömde lämplig tid att sig till döden bereda; och warde han utan stånd eller utmärkelse till afrättsplatsen utförd. Innan han dit kommer, skall domen der offentligen uppläsas; men ej må tal till menigheten hållas. Den afrättades kropp warde i stillhet å närmaste begrafningsplats jordfäst. Skola flere undergå dödsstraff; då må det ej å endera werkställas i den andres närwaro.

Jfr 4 Kap. 4 § denna Lag.

Har någon förgjort sig sjelf, hans kropp skall i stillhet å kyrkogård jordfästas. Likaledes skola ock i stillhet jordfästas de till döden eller till straffarbete på lifstid dömde förbrytare, som i fängelse dö. **Kyrko-Lag.** 18 Kap. 12 § och **K. Förordn. d. 14 Juni 1864.** — Jfr **K. Förordn. d. 16 Nov. 1841,** § 4, inf. i Bihanget, femte anm.

Jfr **K. Cirk. ang. skarprättares antagande och deras aflöning d. 1 Dec. 1858, K. Cirk. ang. dödsstraffs werkställande d. 30 Aug. 1859 och K. Cirk. ang. presterskapets skyldighet att åtfölja dödsfångar till afrättsplatsen d. 12 Okt. 1860.**

3 §. Dödsstraff skall ej werkställas å qwinna, som hafwande är, utan uppskjutas till deß hon efter barnsbörden tillfrisknat; ej heller å den, som för sjukdom ej kan sig till döden bereda, innan med honom bättre warder.

4 §. Ej skall någon undergå dödsstraff, innan Konungen förordnat, att domen werkställas må.

5 §. Straffarbete skall ådömas på lifstid, eller på wiß tid, ej under två månader eller öfwer tio år utom i de fall, som i 4 Kap. 5, 6 och 7 §§ sägas.

Jfr 4 Kap. 4 §, 5 Kap. 3, 6 §§ denna Lag samt anm. wid § 2 detta Kap.

6 §. Fängelse kan antingen omedelbart för brott ådömas, eller i stället för ålagda böter anwändas, om tillgång till deras gäldande saknas.

Fängelse, som omedelbart för brott ådömes, må ej i andra fall, än som i 4 Kap. 5 och 7 §§ omtalas, sättas under en månad eller öfwer två år.

Om fängelse, hwartill böter förwandlas, skils i 10 §.

Jfr K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 7.

7 §. Den, som till straffarbete eller fängelse dömd är, skall insättas i allmän straffinrättning; och warde der med honom förfaret, såsom särskildt stadgadt är.

Genom K. Förordn. ang. straffarbetes och fängelsestraffs werkställande i enrum d. 21 Dec. 1857 är stadgadt:

1 §. Den, som till straffarbete på två år eller kortare tid dömd är, skall, der så ske kan, under strafftiden hållas i enrum eller så kallad cell.

2 §. Straffarbete, som endast omfattar en tid af högst tre månader, skall oaflortadt werkställas, utan afseende derpå att den dömde under tiden hålles i enrum. Är sådant arbete för längre tid ådömdt, warde, då detsamma, jemlikt 1 §, werkställes i enrum, från den del af ådömda strafftiden, som öfwerskjuter tre månader, en fjerdedel afdragen. Uppkommer i sådant afdrag brutet månadstal; warde fjerdedels månad till sju dagar räknad. Skall afdrag i dagatal ske, och uppkommer i afdraget brutet tal, warde för det tal hel dag å strafftiden afräknad. — Under strafftiden skall fången sysselsättas med det arbete, hwarpå tillgång kan finnas. Ej må han förskaffa sig eller emottaga underhåll, beklädnad eller annat utöfwer hwad honom wid straffinrättningen bestås. Utan wederbörandes tillstånd må han ej heller emottaga eller afsända bref eller bud från eller till annan person inom eller utom fängelset, eller emottaga besök af annan än fångwaktare, wid fängelset anställd läkare eller prest samt de personer, som öfwer fängelset hafwa uppsigt eller der, till följd af innehafwande tjenstebefattning, ega tillträde.

3 §. Är någon, enligt 1 §, till fullgörande af ådömdt straffarbete i enrum insatt, och warder han, innan det straff fullbordadt är, för annat brott, begånget före eller efter bestraffningens början, dömd till ytterligare straffarbete under tid, som, sammanlagd med den förut ådömda, ej öfwerstiger två år; warde jemwäl senare straffet i enrum werkställdt, under iakttagande af ewahanda afdrag å strafftiden, som skulle hafwa egt rum, om båda straffen warit samtidigt ådömda. Öfwerskjuter den sammanlagda strafftiden två år; då skall fången, innan han i annat fängelse insättes, i enrum utsitta den tid, som mot det först ådömda straffet swarar.

4 §. Hwad här ofwan angående straffarbete sagdt är ware ock tillämpligt, då någon är till arbete å fästning eller tukthus dömd. Förordnar Konungen, att någon, i stället för annat ådömdt straff, må under wiß tid undergå fängelse i cell; gälle ock i afseende å sådan fånge hwad i 2 § 2 mom. föreskrifwet är, der ej Konungen annorlunda bestämmer.

5 §. Fängelse å fästning eller tukthus utan arbete, äfwensom enkelt fängelse [med eller utan arbete], skall ock, ehwad straffet blifwit omedelbart för

brott eller såsom förwandlingsstraff, i stället för ådömda böter, ålagdt, på sådant sätt werkställas, att fången, så widt ske kan, förwaras i särskildt rum, skild från andra fångar.

6 §. I fall, som i 5 § säges, njute fången ej afdrag i den ådömda fängelsetiden. Will och kan han förskaffa sig bättre underhåll eller större beqwämlighet, än i fängelset allmänneligen bestås; ware det tillåtet, så widt ordningen eller säkerheten inom fängelset derigenom ej störes. — Fångens make, föräldrar, barn eller syskon må honom i fängelset besöka; likwäl skall anmälan derom förut ske hos fängelsets styresman, som eger att för besöken bestämma lämplig tid samt, der han så nödigt aktar, förordna att under besöken någon af fångbetjeningen bör wara tillstädes. — Af andra än nu nämnda personer och dem, som i 2 § 2 mom. omförmälas, eger fången ej utan tillstånd emottaga besök. Ej heller må han, utan lof af fängelsets styresman, emottaga eller afsända bref; dock att, der brefwet rörer enskilda angelägenheter, sådant lof ej wägras må, så framt brefwet ej finnes innehålla något, hwaraf ordningen eller säkerheten inom fängelset kan äfwentyras. Fånge, som ej till arbete dömd är, ware berättigad att med tjenligt arbete sig sysselsätta, om han sjelf sådant sig förskaffar; egande dock fängelsets styresman tillse att denna rätt ej till brottsliga företag missbrukas.

7 §. I fråga om hwad ytterligare i afseende å enssamhetsfångars wård, arbete och behandling skall iakttagas, samt hwad i öfrigt till ordning wid enssamhetsfängelse och tillsyn derå hörer, gälle hwad derom redan är eller framdeles kan blifwa föreskrifwet.

Det alla etc.

Wid beräknande af det i K. Förordningen d. 21 Dec. 1857 medgifna afdrag å tiden för ådömdt straffarbete, då det i enrum fullgöres, bör iakttagas, att om fånge till följd af transport eller annan orsak först någon tid efter den, då straffet bör anses taga sin början, warder i enrum insatt, afdrag sker endast för den del af återstående i cell tillbragta tiden, som öfwerskjuter tre månader samt att, om afdraget finnes uppgå till en, två eller tre fjerdedels månad, å fängelsetiden skall, utan afseende å månadens werkliga dagantal, afräknas för en fjerdedels månad sju, för två fjerdedels eller en half månad fjorton, och för tre fjerdedels månad tjuguen dagar. **K. Cirk. d. 30 Aug. 1859.**

Genom K. Förordn. ang. beräkning af tiden för ådömdt straffarbete och fängelsestraff d. 13 Nov. 1860 är förordnadt:

Då tid för ådömdt straffarbete skall räknas efter månad eller år, warde den dag för slutdag ansedd, som genom sitt nummer i månaden motswarar den, från hwilken tidräkningen börjas; börjas den på dag, mot hwilken ej någon swarar i den månad, hwarunder räkningen slutas, warde sista dagen i den månad för slutdag ansedd. Samma lag ware i afseende å fängelsestraff, der ej annan beräkningsgrund finnes särskildt i lag stadgad.

Det alla etc.

Den, som är dömd till straffarbete på wiss tid utöfwer två år, skall, der så ske kan, wid bestraffningens början hållas i enrum en sjettedel af den ådömda strafftiden, dock icke under sex eller öfwer tolf månader. Uppkommer wid bestämmandet af tiden för cellstraffet brutet månads- eller dagatal, tages detta icke i beräkning. För den tid straffet sålunda werkställes i enrum skall från återstående strafftiden afdragas en tredjedel af den tid, hwarmed cellstraffet öfwerskjuter tre månader; uppkommer wid afdragets bestämmande brutet månadstal, räknas en tredjedels månad till tio dagar. — Den som är dömd till straffarbete på lifstid, skall ock, der så ske kan, wid bestraffningens början hållas i enrum tolf månader. — I öfrigt gälle om straffarbete i enrum enligt denna Förordning hwad ofwannämnda Förordning d. 21 Dec. 1857 i derå tillämpliga delar stadgar. **K. Förordn. d. 30 Maj 1873.**

Kongl. Maj:t har förordnat, att Konungens Befallningshafwande, då utslag, hwarigenom någon å länshäktet förwarad blifwit till frihetsstraff dömd, till werkställighet befordras, skola, ehwad ådömda straffet skall i länshäktet eller i allmänt straffängelse werkställas, å utslaget utsätta dagen såwäl för straffets början, som för deß slut, i senare afseendet dock med de i Kongl. Cirkuläret d. 7 Mars 1855 stadgade förbehåll, samt att enahanda skyldighet skall åligga tillsyningsman i kronohäkte i fråga om utslag, som till honom omedelbarligen för werkställighet ankomma och röra fångar, hwilka i sådant häkte förwaras. **K. Kung. d. 3 Okt. 1873.**

Då en tilltalad, efter erhållen del af det angående honom gifna utslag, förklarat sig dermed nöjd och wid ett sådant förklarande förbliswer, samt fråga ej heller eger rum om högre answar än hwartill dömdt bliswit, bör något hinder för werkställigheten af samma utslag icke möta deraf, att tiden till ändrings sökande ej ännu förflutit. Men om den tilltalade, som med utslaget förklarat sig nöjd, inom beswärstidens utgång återkallar detta förklarande, kan straffet, emot hans wilja, icke werkställas, innan tiden till beswärs anförande tilländagått. **K. Br. d. 16 Dec. 1819 och Swea Hofr. Univ. d. 27 Jan. 1820.**

Genom **K. Förordn. ang. werkställighet, i wissa fall, af straff, ådömdt genom icke laga kraft egande utslag d. 30 Maj 1873**, är stadgadt:

1 §. Har den, som bliswit dömd till straffarbete på wiss tid eller till fängelse och skall hållas häktad i afbidan derå att det öfwer honom fällda utslag winner laga kraft, icke beswärat sig öfwer utslaget inom den för ändringssökande föreskrifna tid, eller har han före beswärstidens utgång, i den ordning 2 § bestämmer, förklarat sig nöjd med utslaget och willig att undergå den ådömda bestraffningen, då bör straffet genast gå i werkställighet utan hinder af åklagares eller målsegandes beswär. Är utslaget af domstolen understäldt högre Rätts pröfning, eger hwad nu sagdt är ej tillämpning. — 2 §. Will häktad afgifwa sådant förklarande, hwarom i 1 § är nämndt; bör det ske inför Konungens Befallningshafwande, dereft den häktade förwaras i länsfängelset, men i annat fall inför tillsyningsmannen eller föreståndaren wid häktet i witnens närwaro; dock må förklarandet ej gälla med mindre den häktade inom fängelset haft minst twå dagars betänketid efter det Underrätts utslag för honom afkunnades eller Öfwerrätts utslag blef honom delgifwet. Förklarande, som skett i öfwerensstämmelse med hwad nu är sagdt, må icke återkallas. — 3 §. Warde straff, hwars werkställighet börjat, af Öfwerrätt skärpt, skall bestraffningen ändock fortgå enligt Underrättens utslag, tilldeß den häktade, på sätt ofwan sägs, förklarat sig nöjd med Öfwerrättens utslag, eller detta eljest emot honom wunnit laga kraft. — 4 §. Då fängelsestraff, som den häktade undergått, skall å straffarbete afräknas, förfares enligt de i 4 Kap. 6 § Strafflagen stadgade grunder.

Det alla etc.

Jfr **K. Regl. för Läns- och Kronocellfängelserna i riket d. 28 Maj 1867, — K. Regl. för Stockholms stads ransakningsfängelse d. 16 Nov. 1869, — K. Instr. för Embets- och Tjenstemän wid rikets straff- och arbetsfängelser d. 11 Dec. 1860, — och K. Br. ang. Tillsyningsmän wid kronohäktena i riket d. 28 Maj 1867.**

8 §. Böter skola i penningar ådömas och Kronan tillfalla. Minsta bot ware fem riksdaler riksmynt, ändå att beloppet, efter särskild i lagen utsatt beräkningsgrund, kunde ringare bliswa. Högsta bot ware femhundra riksdaler riksmynt, der ej antingen annorledes i lagen uttryckligen bestämdt är, eller ock ett högre belopp, efter särskild, för wissa fall stadgad, beräkningsgrund, kan ega rum.

Jfr 9 Kap. 5, 8, 9, §§; 10 Kap. 2, 3, 4, 15, §§; 16 Kap. 10 §; 22 Kap. 20 §; 24 Kap. 3 § och 25 Kap. 21 § denna Lag.

9 §. Ej må i mät för böter tagas den sakfälldes enda fasta egendom, hwaraf han sin nödiga bergning hafwer; ej nödig bostad; ej till jordbruket nödiga lösören eller hwad den sakfällde eljest till sin närings bedrifwande behöfwer; ej nödiga gång- och sängkläder för den sakfällde, hans hustru och oförsörjda barn; ej heller af det förråd, som i huset finnes, hwad till hans och hans husfolks underhåll i en månads tid erfordras.

Från utmätning för böter, hwartill krigsman, hörande till manskapet, bliswit fälld, skall undantagas jemwäl den aflöning honom i egenskap af krigsman tillkommer. **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 2, § 7.**

10 §. Saknas hos den, som bliswit till böter fälld, tillgång till deras fulla gäldande; då skola böterna, utom i de fall, som i 11 § detta Kap. och 7 § 4 Kap. nämnas, till fängelse wid watten och bröd förwandlas.

Wid sådan bötesförwandling ware hwarje dags fängelse wid watten och bröd under de första fem dagarna mot fem, under de andra fem dagar-

na mot tio, under de tredje fem dagarna mot tjugofem och under de derpå följande dagarne mot femtio riksdaler; dock med iakttagande, att fängelsestraffet ej må sättas under tre ock ej öfwer tjugo dagar, så att böter till och med 15 r:dr swara mot 3 dagars fängelse wid watten och bröd;

deröfwer t. o. m.	20	"	"	"	4	"	"	"	"	"	"
"	"	25	"	"	"	5	"	"	"	"	"	"
"	"	35	"	"	"	6	"	"	"	"	"	"
"	"	45	"	"	"	7	"	"	"	"	"	"
"	"	55	"	"	"	8	"	"	"	"	"	"
"	"	65	"	"	"	9	"	"	"	"	"	"
"	"	75	"	"	"	10	"	"	"	"	"	"
"	"	100	"	"	"	11	"	"	"	"	"	"
"	"	125	"	"	"	12	"	"	"	"	"	"
"	"	150	"	"	"	13	"	"	"	"	"	"
"	"	175	"	"	"	14	"	"	"	"	"	"
"	"	200	"	"	"	15	"	"	"	"	"	"
"	"	250	"	"	"	16	"	"	"	"	"	"
"	"	300	"	"	"	17	"	"	"	"	"	"
"	"	350	"	"	"	18	"	"	"	"	"	"
"	"	400	"	"	"	19	"	"	"	"	"	"
"	"			"	"	20	"	"	"	"	"	" *)

Jfr 13 § detta Kap.

11 §. För qwinna, som hafwande är eller barn ammar, eller för den, som yngre är än aderton år, ege fängelse wid watten och bröd ej rum. Samma lag ware, om någon finnes ej kunna, utan wåda för helsan, sådant fängelse undergå. I dessa fall skall den bötfällde hållas i annat fängelse tre gånger så lång tid, som han eljest skolat fängelse wid watten och bröd undergå.

*) Wid förwandling af böter till frihetsstraff torde ledning kunna hemtas af följande:

Tabell, utwisande förhållandet emellan böter, å ena, samt frihetsstraff, å andra sidan, äfwensom de särskilda frihetsstraffens förhållande inbördes.

Böter.				Fängelse wid watten och bröd, 2 Kap. 10 §.	Fängelse enligt 2 Kap. 11 § och 4 Kap. 7 §.	Straffarbete enligt 4 Kap. 6, 7 §§.
Till och med		15	r:dr	3 dagar	9 dagar	4 dagar
deröfwer t. o m.		20	"	4 "	12 "	6 "
"	"	25	"	5 "	15 "	7 "
"	"	35	"	6 "	18 "	9 "
"	"	45	"	7 "	21 "	10 "
"	"	55	"	8 "	24 "	12 "
"	"	65	"	9 "	27 "	13 "
"	"	75	"	10 "	30 "	15 "
"	"	100	"	11 "	33 "	16 "
"	"	125	"	12 "	36 "	18 "
"	"	150	"	13 "	39 "	19 "
"	"	175	"	14 "	42 "	21 "
"	"	200	"	15 "	45 "	22 "
"	"	250	"	16 "	48 "	24 "
"	"	300	"	17 "	51 "	25 "
"	"	350	"	18 "	54 "	27 "
"	"	400	"	19 "	57 "	28 "
	deröfwer			20 "	60 "	30 "

Jfr. 13 § detta Kap. samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** §§ 8, 9.

12 §. Skola böter förwandlas, de der genom flera domar ålagda äro; warde den förwandling efter böternas sammanräknade belopp gjord, på sätt i 10 eller 11 § sägs. Har någon del af böterna redan blifwit till fängelsestraff förwandlad; ware den förwandling förfallen och förwandling af samtliga böterna werkställd, såsom nu nämndt är. Lag samma ware, om till werkställighet på en gång förekomma särskilda fängelsestraff, hwartill böter efter 10 eller 11 § förwandlade blifwit.

Jfr 13 § detta Kap. samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. 16 Febr. 1864,** §§ 7—10.

13 §. Om förwandling af böter efter 10, 11 eller 12 § förordne Konungens Befallningshafwande.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864,** §§ 7—10, § 11 mom. 9.

Förordnande, som, efter denna § eller 10 § i K. Förordn. om nya Straffslagens införande om hwad i afseende derå iakttagas skall, blifwit af Konungens Befallningshafwande meddeladt i fråga om böters förwandling, bör utan hinder af mißnöjes anmälan eller förd klagan, gå i werkställighet, dereft ej Konungens Befallningshafwande för särskildt fall finner anledning låta härmed anstå eller högre myndighets föreskrift derom ankommer. **K. Kung. d. 4 Jan. 1865.**

14 §. Är straff beroende af wärdet å wiß egendom; gälle det wärde egendomen hade å den tid brottet föröfwades.

15 §. Särskilda straff för embetsmän äro:

1. Affättning, hwarmed i de fall, som i lagen utsatta äro, förenas den påföljd, att den dömde förklaras owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas.

2. Mistning af embete på wiß tid.

Jfr 10 Kap. 1 § denna Lag.

16 §. Affättning innebär förlust af det embete, hwari förbrytelsen skett. Har den dömde tillika förklarats owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas; hafwe ock förlorat annat embete, som han innehafwer; och må han ej embete, tjenst eller annan allmän befattning widare utöfwa.

Mistning af embete på wiß tid medför, under den tid, förlust af de rättigheter eller förmåner, som med embetet följa.

Om rättighet till pension gälle hwad särskildt stadgadt är.

17 §. Är den, som till affättning eller mistning af embete på wiß tid gjort sig skyldig, ej i besittning af det embete, hwari han sig förbrutit; då skall, i stället för embetets förlust, dömas till böter, efter ty i 25 Kap. 21 § sägs, eller till fängelse i högst sex månader. Den, som till affättning gjort sig förfallen, ware ock underkastad den påföljd, som i 15 § 1 mom. sägs, om brottet med sådan påföljd belagdt är.

18 §. Hwad om embete i 16 och 17 §§ sagdt är, gälle ock om tjenst eller annan allmän befattning, ehwad den af förordnande eller medborgares wal beror.

19 §. Wissa i lagen bestämda brott medföra den påföljd, att den dömde förklaras hafwa förwerkat medborgerligt förtroende för alltid eller för wiß tid, hwilken ej må sättas kortare, än ett, eller längre, än tio år, utöfwer den ådömda strafftiden. (**K. Förordn. d. 31 Okt. 1873.**)

Den, som till förlust af medborgerligt förtroende dömd är, hafwe förwerkat embete, tjenst eller annan allmän befattning, som af honom

innehafwes; ware ock, under den tid påföljden honom ådömd är, såsom wanfrejdad ansedd, och förty uteſtängd från alla sådana rättigheter och förmåner, för hwilkas tillgodonjutande god frejd erfordras.

Hwilka dessa brott äro, se 3 Kap. 13 §, 8 Kap. 30 §, 12 Kap. 21 §, 13 Kap. 6 §, 14 Kap. 46 §, 15 Kap. 25 §, 16 Kap. 16 §, 18 Kap. 12 §, 19 Kap. 22 §, 20 Kap. 18 §, 21 Kap. 10 §, 22 Kap. 22 §, 23 Kap. 1, 2, 4 §§, 25 Kap. 12 § denna Lag.

Jfr 5 Kap. 2 § denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 6.

Genom **K. Förordn. ang. förändrade stadganden i afseende å frejdbetyg, som af preſterſkapet meddelas, d. 20 Jan. 1865**, är förklaradt:

I de fall, då enligt särſkilda författningar det är preſterſkapet anbefaldt att meddela betyg om perſoners frejd, förſtås dermed allenaſt intyg, huruwida den ifrågawarande perſonen, wid den tid då frejdbetyget meddelas, är i följd af domſtols utſlag, deri ändring ej ſkett, förluſtig medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid, i hwilket fall betyget ſkall innehålla uppgift så wäl om dagen, då utſlaget blifwit gifwet, ſom, der detſamma icke meddelats af Kongl. Maj:t, om tiden, hwarinom beſwär deremot ſkolat anföras; dock att preſtbewis, ſom för flyttning från en förſamling till en annan meddelas, jemwäl ſkall, med afſeende å kyrkotukten, innehålla, ej allenaſt huruwida den ifrågawarande perſonen då är i följd af begånget brott från delaktighet i den heliga nattwarden uteſtängd eller, genom domſtols utſlag, blifwit för brott under framtiden ſtälld, än äfwen huruwida den flyttande är worden enligt Kyrkolagen warnad att från nattwarden ſig afhålla, eller wid den tid, då betyget utfärdas, är ſtälld under ſådan kyrkotukt, ſom enligt K. Förordn. d. 21 Mars 1862 af kyrkorådet utöfwas.

Denna Förordning ſkall icke ega tillämpning i fråga om anteckning i preſtbewis rörande brott, hwarför någon genom utſlag, deri ändring ej ſkett, är worden dömd före början af innewarande år, i hwilket fall kommer att förfaras i enlighet med hwad hittills warit iakttaget.

Det alla etc.

Kongl. Maj:t har förordnat, att wid utfärdande af frejdbetyg för perſoner, hwilka före 1865 års början blifwit för brott dömde, preſterſkapet icke må för annan än den, hwilken är dömd ärelös eller förklarad aldrig wara witnesbär, göra anteckning om brottet, ſedan tio år förflutit från den tid, då ådömda beſtraffningen, enligt hwad ländt är, i öfrigt blifwit till fullo werkſtälld. **K. Förordn. d. 28 Nov. 1873.**

Jfr **K. Förordn. om Kyrkoſtämma m. m, d. 21 Mars 1862**, §§ 22, 28, 29, inf. i Bihanget.

20 §. I några fall straffas brott med påföljder, utom dem, som nu sagda äro, efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

Dessa fall, se 4 Kap. 12 §, 5 Kap. 1 §, 8 Kap. 17 §, 15 Kap. 1, 4 §§, 16 Kap. 14 §, 22 Kap. 3, 4, 14, 16 §§, 25 Kap. 7, 15 §§ denna Lag.

21 §. Är någon utom riket för brott straffad, och förty, efter 1 Kap. 3 §, från straff här i riket fri, må dock förluſt af embete, eller påföljd, som i 15 eller 19 § sägs, honom här ådömas, der brottet efter denna lag sådan förluſt eller påföljd medförer.

3 Kap.

Om delaktighet i brott.

1 §. Hwar som bjuder, leger, trugar eller eljeſt uppſåtligen förleder annan till brott; den anſtiftare ſkall, för brottet, om det fullbordas, eller för förſök, om gerningen derwid ſtadnar och förſöket är i lagen med straff belagdt, straffas ſom wore han ſjelf gerningsman. Har anſtiftaren så tidigt att brottet afwärjas kunnat, gjort hwad hos

honom stått för att förmå gerningsmannen att från werkställigheten afstå, och warder brottet ändå fullbordadt eller försökt; då må straffet för anstiftaren nedsättas till hwad i 4 § sägs.

Jfr 6 Kap. 5 § denna Lag.

2 §. Förmår någon, på sätt i 1 § sagdt är, till brottslig gerning den, som ej fyllt femton år, eller göra det föräldrar med sina barn, fosterföräldrar med fosterbarn, förmyndare med myndling, husbondefolk med tjenstehjon, eller förman med den, som under hans lydnad står; warde det, wid straffets bestämmande för anstiftaren, såsom förswårande omständighet ansedt.

3 §. Den som, wid brotts utförande, annan med råd eller dåd uppsåtligen hjelper, så att gerningen derigenom sker, straffes som wore han sjelf gerningsman.

Jfr 6 Kap. 5 § denna Lag.

4 §. Har någon, före brotts utförande, eller wid utförandet, dock i mindre mån, än i 3 § sägs, med råd eller dåd gerningen främjat; straffes efter ty som han pröfwas hafwa till brottet bidragit, dock mindre än om han sjelf gerningsman warit.

Jfr 13 § detta Kap. samt 6 Kap. 5 §, 20 Kap. 14 §, 21 Kap. 9 § denna Lag.

5 §. Hafwa två eller flere i samråd beslutit werkställandet af något brott; då skall hwar som i den stämpling deltagit och wid brottets utförande när warit eller, före eller wid utförandet, gerningen främjat eller efteråt gerningsmannen tillhandagått, straffas som wore han sjelf gerningsman.

Jfr 6 Kap. 5 § denna Lag.

6 §. Har deltagare i stämpling ej wid brottets utförande när warit eller det främjat eller gerningsmannen tillhandagått, såsom i 5 § sägs; straffes efter 4 §, der han ej anstiftare är och förty efter 1 § straffas bör.

Jfr 6 Kap. 5 § denna Lag.

7 §. Underlåta föräldrar, fosterföräldrar eller andre uppfostrare, eller förmyndare, att från utförandet af brott, hwarom de wetskap ega, hindra den, som under deras wård och lydnad står, när det utan angifwelse till åtal ske kan; warde straffade efter 4 §, dock högst med fängelse i sex månader, der det ej skett för egen winning.

Jfr 13 § detta Kap. samt 6 Kap. 5 § denna Lag.

8 §. Har annan, än de personer, som i 7 § nämnde äro, wetat brott, deraf någons lif, helsa, frihet eller egendom i synnerlig fara sattes, å färde wara, och underlåtit att det i tid, så att faran afwärjas kunde, upptäcka, när det utan angifwelse till åtal ske kunnat; warde ock han straffad såsom i 7 § sägs.

Jfr 13 § detta Kap. samt 8 Kap. 22 § denna Lag.

9 §. Nu har någon, utan att hafwa sådan del i brott, som förr sagdt är, sedan brottet timat, med wetskap derom gått den brottslige tillhanda, såsom att han hulpit att honom dölja, eller warit behjelplig till hans flykt eller till döljande af gerningen eller till undanrödjande af bewis derom, eller emottagit, dolt, köpt eller föryttrat gods, som genom brottet åtkommet war, eller beförjt omarbetning eller förändring deraf; straffes, efter som brottet war till, med fängelse i högst sex månader eller böter: har det skett för egen winning, och är brot-

tet med straffarbete öfwer åtta år eller swårare straff belagdt: då må till straffarbete i högst twå år dömas.

Jfr 11 § detta Kap. samt 6 Kap. 5 §, 12 Kap. 6, 8, 16, 18 §§, 20 Kap. 14—16 §§, 21 Kap. 9 § denna Lag.

10 §. Har någon, utan wetskap om brott, som annan föröfwat honom tillhandagått, på sätt i 9 § sägs, ändå att han haft skäl att honom misstänka; straffes med böter.

Jfr 11 § detta Kap.

11 §. Make, syskon, skyldeman i rätt upp- eller nedstigande led, den som med den brottslige i första swågerlag lika nära förenad är, eller fosterbarn, skall ej till straff fällas efter 10 §: ej heller efter 9 § för den brottsliges döljande, eller för befordrande af hans flykt.

Jfr 8 Kap. 22 § denna Lag.

12 §. Wissa fall af delaktighet straffas efter ty derom i lagen särskildt stadgadt finnes.

Dessa fall, se 8 Kap. 2, 3, 8, 22, 26 §§, 10 Kap. 7—9, 13 §§, 14 Kap. 7, 8, 14, 27, 41 §§, 15 Kap. 2 §, 20 Kap. 14, 16, 17 §§, 21 Kap. 9 § denna Lag.

13 §. Har någon, efter 4, 7 eller 8 §, gjort sig skyldig till straffarbete för delaktighet i brott, hwarå förlust af medborgerligt förtroende för alltid, såsom påföljd, stadgad är; warde då ock den påföljd, eller förlust af medborgerligt förtroende på wiß tid, honom ådömd, efter ty hans brottslighet är till.

Jfr 2 Kap. 19 § denna Lag.

4 Kap.

Om sammanträffande af brott och om förening eller förändring af straff; så ock om återfall i brott.

1 §. Innefattar en handling flera brott, och är straffet å ettdera swårare, än å annat; då skall det swåraste straffet ådömas: är hwartdera brottet belagdt med samma straff; warde det straff ådömdt. I båda dessa fall skall brott, för hwilket särskildt straff ej ådömes, betraktas såsom förswårande omständighet. Är någotdera brottet belagdt med förlust af embete, eller påföljd, som i 2 Kap. 15, 19 eller 20 § omtalas; warde ock den förlust eller påföljd ådömd.

Der en handling innefattar brott, som i särskilda afseenden med olika straff belagdt är; ware ock lag, som i denna § sägs.

2 §. Har någon föröfwat flera brottsliga handlingar, och stå de ej till hwarandra i det sammanhang, att de innefatta fortsättning af en och samma förbrytelse, utan äro, hwar för sig, till särskilda brott att hänföra; warde, för hwarje brott, ändå att brotten af samma slag äro, till särskildt answar dömd, med iakttagande af föreskrifterna i 4, 5, 6 och 7 §§.

3 §. Utgöra flera brottsliga handlingar fortsättning af ett och samma brott; warde sådant, wid straffets bestämmande för det brott, såsom förswårande omständighet ansedt.

Jfr 20 Kap. 12 § denna Lag.

4 §. Är någon till dödsstraff förfallen; då skola i den bestraffning anses inbegripna böter eller frihetsstraff, hwartill den till döden dömde jemwäl kan hafwa sig skyldig gjort.

Med straffarbete på lifstid må ej heller förenas annat frihetsstraff eller böter.

5 §. Är någon för särskilda brott förfallen till straffarbete på wiß tid; då må ej, wid förening af straffen, tiden för det af dem, som längst är, eller, om tiden för hwartdera straffet är lika lång, den tid öfwerskridas med mer än två år.

Lag samma ware, der någon för särskilda brott gjort sig till fängelse skyldig.

Jfr 2 Kap. 5, 6 §§ denna Lag.

6 §. Har den, som gjort sig skyldig till straffarbete på wiß tid, tillika begått brott, som med fängelse belagdt är; då skall fängelsestraffet till straffarbete öfwergå, derwid på tiden för fängelsestraffet hälften afdrages, så att emot två månaders fängelse swarar en månads straffarbete och så widare. Uppkommer, wid sådan öfwergång af straff, brutet månadstal; warde half månad till femton dagar räknad. Uppkommer derwid brutet dagatal; ware det förfallet. Det straff warde med öfriga straffarbetet förenadt efter den i 5 § stadgade grund.

Jfr 2 Kap. 5 § denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 7.**

7 §. Är någon, som gjort sig skyldig till fängelse eller straffarbete på wiß tid, tillika förfallen till böter, och saknar han tillgång till deras fulla gäldande; då skall bötesstraffet, oberoende af det beslut, som om böternas förwandling förut må wara meddeladt, öfwergå till fängelse efter ty i 2 Kap. 11 § sagdt är; och warde det fängelsestraff, under iakttagande af de i 5 och 6 §§ här ofwan stadgade grunder, med öfriga straffet förenadt.

Jfr 2 Kap. 5, 6 §§ denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, §§ 8, 9, 11.**

8 §. De i 4, 5, 6 och 7 §§ om förening eller förändring af straff meddelade föreskrifter skola tjena till efterrättelse ej blott då någon på en gång för flera brott lagföres, utan äfwen då någon, som till straff dömes, förut blifwit ålagd annan, icke werkställd, bestraffning; och skall domstolen alltid utsätta de särskilda straff, som å hwarje brott följa bordt, och derefter, i händelse någon förändring af straffen, efter hwad ofwan sagdt är, skall ega rum, derom meddela erforderliga bestämmelser.

Förekomma till werkställighet på en gång flera domar, hwarigenom samma person blifwit till straff dömd, och äro straffen af beskaffenhet, att de, efter ty i föregående §§ stadgadt är, ej kunna, jemte hwarandra, werkställas; göre Konungens Befallningshafwande om förhållandet anmälan hos Hofrätten, som förordnar huru straffen sammanläggas skola.

Jfr 2 Kap. 5, 6 §§ denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, §§ 7—9, 11.**

9 §. Nu kan så hända, att någon, sedan han blifwit till straff för ett brott dömd, warder öfwerbygad att förut hafwa föröfwat an-

nat brott; då skall han så dömas, som hade han på en gång warit för båda brotten lagförd; och warde wid straffets tillämpning, afräknadt hwad han af det honom förut ådömda straff redan kan hafwa utstått.

10 §. Har någon, sedan han blifwit till straff dömd, men innan han det till fullo undergått, föröfwat nytt brott; då bör straffet för detta brott, med iakttagande af de här ofwan stadgade grunder, förenas eller sammanläggas med hwad af det förra straffet återstod, då det nya brottet begicks; och skall å det sålunda bestämda straffet afräknas hwad af sagda återstod kan wara werkställdt efter det nya brottets föröfwande.

11 §. Der lagen utsätter särskildt straff för den, som ånyo begår brott, skall det straff ej ådömas, utan då sådant återfall skett sedan den brottslige till fullo undergått det för förra brottet honom ådömda straff.

Jfr 5 Kap. 2 § denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 12.**

Uti **K. Kung. ang. wederbörandes skyldighet att upprätta och till prestерskapet aflemna förteckningar, öfwer personer, som warda sakfällde eller under framtiden ställde för wissa förbrytelser d. 4 Maj 1855** meddelas:

På det wederbörande själasörjare må undfå underrättelse om de under deras själawård stående personer, som för wissa brott warda sakfällde, har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af K. Kung. d. 27 Aug. 1823 ang. förteckningar öfwer de för wissa lagbrott sakfällde eller under framtiden ställde personer, förordnat:

1:o Wederbörande häradshöfdingar skola för hwarje fjerdedels år, senast 15:de dagen i Januari, April, Juli och Oktober månader, meddela kronofogden i orten förteckning uppå dem, som blifwit dömda eller ställda under framtiden för gröfre brott, nemligen de, som angå lif [eller ära], tjufnader och sådane förbrytelser, som icke blott med penningböter få försonas, och i öfrigt alla de, som äro af den beskaffenhet, att den sakfällde icke får komma i åtnjutande af den Heliga Nattwarden innan han låtit sig enskildt skriftas och afsölas; börande dessa förteckningar upptaga, för hwarje sakfälld eller under framtiden ställd person, den församling, hwartill han hörer, det åtalade brottet samt dagen, då utslag blifwit meddeladt.

2:o Kronofogden skall det åligga att inom femtonde dagen efter förteckningens emottagande tillställa kyrkoherdarne i de socknar inom hans fögderi, der de sakfällde eller under framtiden ställde personerne hafwa deras hemwist, behöriga utdrag af den erhållna förteckningen; om fullgörande hwaraf kyrkoherdarne böra lemna kronofogden skriftliga bewis; hwarjemte kronofogden skall inom två weckor efter nyssnämnde dag till Konungens Befallningshafwande i länet insända ej allenast en afskrift af samma förteckning tillika med omförmälda, af kyrkoherdarne meddelade bewis, utan ock ett särskildt utdrag af förteckningen i hwad angår de derstädes uppförde personer, som tillhöra ort utom fögderiet.

3:o Underdomstolarne i städerna böra för hwarje månad, inom femtonde dagen derefter, emot bewis aflemna till prestерskapet i staden sådan förteckning, som nämnes i 1 punkten, uppå de till staden hörande, utaf domstolen sakfällde eller under framtiden ställde personer, samt inom två weckor efter nyssberörde dag till Konungens Befallningshafwande insända dels en afskrift af samma förteckning jemte prestерskapets bewis om förteckningens emottagande och dels särskild förteckning uppå sådane af domstolen under månaden för brott af ifrågawarande beskaffenhet sakfällde eller under framtiden ställde personer, hwilka till annan ort höra.

4:o Om under de i 1 och 3 punkterna bestämda tider, för hwilka de föreskrifna förteckningarne borde aflemnas, mål af ifrågawarande beskaffenhet icke förekommit, åligge wederbörande häradshöfdingar och underdomstolar i städerna

att inom den tid, då förteckningarne eljest skolat till Konungens Befallningshafwande wara insända, förhållandet hos honom anmäla.

5:o Genom Konungens Befallningshafwandes försorg skola de af kronofogdarne samt städernas domstolar insända förteckningar, hwilka upptaga sådana för brott dömda eller under framtiden ställda, som tillhöra orter utom kronofogdens fögderi eller stadens område, warda presterskapet uti dessa personers hemorter meddelade.

6:o Från Krigsrätt skall, inom en månad efter meddelande af utslag, hwarigenom någon dömes eller ställes under framtiden för sådant brott, som är i 1:sta punkten omnämndt, skriftlig uppgift derom insändas till Konungens Befallningshafwande, som låte wederbörande presterskap deraf undså del. För hwarje halft år, wid slutet af Juni och December månader, skall, om mål af förewarande beskaffenhet hos Krigsrätten icke förewarit, skriftlig anmälan derom af wederbörande Chefsembete hos Konungens Befallningshafwande göras.

7:o Så snart något af Kongl. Maj:t eller Öfwerdomstol gifwet utslag i brottmål af den beskaffenhet, som här ofwan uti 1 punkten omförmäles, kommer Konungens Befallningshafwande tillhanda för wederbörandes kungörande eller beslutets befordrande till werkställighet, skall han alltid deraf lemna del åt presterskapet i den församling, hwartill hwarje i målet fakfälld eller under framtiden ställd person hörer. — Då Kongl. Maj:ts eller Öfwerdomstols utslag i de af Krigsrätt handlagda mål af ifrågawarande beskaffenhet för werkställighet afsändas till annan myndighet än Konungens Befallningshafwande, äfwensom i allmänhet i de fall, der, enligt gällande ordning, utslagets afsändande till Konungens Befallningshafwande icke är erforderligt, skall en, i enlighet med 1 punkten inrättad, uppgift om den fakfällde eller under framtiden ställde personen skyndsamt från Hofrätten eller Justitie-revisionen sändas till Konungens Befallningshafwande för meddelande af underrättelse åt presterskapet.

8:o Konungens Befallningshafwande hålle noggrann tillsyn, att de uti 2, 3, 4 och 6 punkterna föreskrifne förteckningar, bewis eller anmälanden i rätt tid inkomma, och, derest försummelse sinnes hafwa skett, foge skyndsam anstalt för winnande af behörig rättelse. — Presterskapet skall åligga att, hwar å sin ort, hålla och förwara noggranna anteckningar öfwer de underrättelser, som till dem blifwit, i följd af denna Kungörelse, utaf wederbörande lemnade.

Det alla etc.

Såsom tillägg till förestående K. Kung. är stadgadt, att uti de uppgifter, som enligt nämnde Kung. böra presterskapet tillhandakomma, jemwäl skall, i händelse den fakfällde blifwit förklarad förlustig medborgerligt förtroende, omförmälas den tid, hwarpå berörde påföljd blifwit honom ådömd, äfwensom, der utslaget icke blifwit af Kongl. Maj:t gifwet, meddelas underrättelse om tiden, hwarinom beswär deremot må anföras. **K. Kung. d. 20 Jan. 1865.**

12 §. Föröfwar den, som till straffarbete på lifstid dömd är, brott, som dödsstraff ej medför; warde straffet skärpt genom hans inneslutande i mörkt enrum på högst tjuguen dagar; och må denna skärpning, i swårare fall, werkställas tre gånger, dock med minst tre månaders uppehåll emellan hwar gång.

5 Kap.

Om särskilda grunder, som utesluta, minska eller upphäfwa straffbarhet.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 13.**

1 §. Gerning, som eljest straffbar är, ware, utom i det fall, som i 2 § sägs, strafflös, om den begås af barn, innan det fyllt femton år; dock ege domstolen efter omständigheterna förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hwars wård och lydnad det står, med

aga hemma i huſet rättas ſkall, eller i allmän uppfoſtringsanſtalt inſättas, om tillgång dertill finnes.

Jfr 6 Kap. 6 § denna Lag.

2 §. Har gerning, ſom i allmänhet är belagd med dödsſtraff eller ſtraffarbete öfwer två år, blifwit begången af den, ſom fyllt fjorton, men ej femton år; och pröfwas han hafwa egt nog urſkiljning att gerningens brottslighet inſe; warde då ſtraffad, högſt, med ſtraffarbete i fyra år, om dödsſtraff å gerningen följa kunnat, och med ſtraffarbete i två år, om ſådant arbete på längre tid derför ſtadgadt är.

Ej må ſådan påföljd, ſom i 2 Kap. 19 § utſättes, ådömas brottsling af den ålder nu ſagd är. Ej heller ſkall brott, ſom någon i den ålder begått, honom tillräknas till förhöjning af ſtraff för återfall i brottet, der ſådan förhöjning ſärſkildt i lagen utſatt finnes, efter ty i 4 Kap. 11 § ſägs.

3 §. Begår den brott, ſom fyllt femton, men ej aderton år; då ſkall dödsſtraff eller ſtraffarbete på lifstid till ſådant arbete från och med ſex till och med tio år nedſättas.

4 §. Gerning, ſom begås af den, ſom är afwita, eller hwilken förſtändets bruk, genom ſjukdom eller ålderdomsſwaghet, är beröfwadt, ware ſtrafflös.

Jfr 6 Kap. 6 § denna Lag.

Enär en för brott tilltalad perſon uppgifwes wara eller wid gerningens begående hafwa warit wanſinnig, ſkall domaren, jemte iakttagande af hwad ſtadgadt är om nödig fullſtändighet i ranſakningen, ſamt, ſedan läkares betyg om den tilltaladeſ ſinnesbeſkaffenhet blifwit infordradt, öfwerlemna detſamma tillika med ranſakningen till Sundhets-Kolleginm, hwars utlåtande i ämnet bör afwaktas, innan domſtolen ſitt beſlut meddelar; Och i det fall, att någon för brott tilltalad och derom öfwertygad perſon, ſåſom befunnen wanſinnig, icke warder till anſwar fälld, bör domſtolen ej gifwa någon widare föreſkrift om hans framtida wärdande, än att till wederbörande öfwerlemnas att om honom taga wård, ſå att han ej må blifwa wådlig för allmänna ſäkerheten. **K. Br. d. 9 Mars och Swea Hofrätts Univ. d. 12 April 1826.**

I alla de händelſer, då domſtol, till följd af under ranſakning förekomne omſtändigheter, finner nödigt af läkaren infordra upplyſningar i medico-legala frågor, bör den alltid, till ledning för deſſa frågors bedömande, aflemna till läkaren den del af ranſakning-handlingarne, ſom rörer de ämnen, deröfwer hans yttrande anſes erforderligt. **Göta Hofrätts Cirk. d. 26 April och Swea Hofrätts Cirk. d. 10 Maj 1842.**

5 §. Har någon, utan egen ſkuld, råkat i ſådan ſinnesförwirring, att han ej till ſig wiſſte; ware gerning, den han i det medwetslöſa tillſtånd föröfwar, ſtrafflös.

Jfr 6 Kap. 6 § denna Lag.

6 §. Pröfwas någon, ſom brottslig gerning begått, derwid hafwa af kropps- eller ſinnesſjukdom, ålderdomsſwaghet eller annan, utan egen ſkuld, iråkad förwirring ſaknat förſtändets fulla bruk, ehuru han ej kan för ſtrafflös anſes efter 4 eller 5 §; då gälle om dödsſtraff hwad i 3 § ſägs; och må, i ty fall, efter omſtändigheterna, annat ſtraff jemwäl nedſättas under hwad i allmänhet å gerningen följa bordt.

7 §. Warder man af annan öfwerfallen med wåld eller hot, ſom innebär trängande fara; då eger man rätt till nödwärn och ware faklös för den ſkada, ſom man till farans afwärjande gör.

Jfr § 10 detta Kap. samt **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864, § 299, och Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 3, § 7, Kap. 7, § 12.**

Uti ett särskildt mål, derå J. M. påstätts ansvar för det han med knif tillfogat A. F. sår, hvaraf denne ljutit döden, har Kongl. Maj:t, enär M., hvilken wore förwunnen att hafwa med knif tillfogat F. det sår i högra armen, till följd hwaraf F. aflidit, först blifwit af F. öfwerfallen, fasthållen och med knif swårt sårad i ansigtet, innan M., som welat undwika att komma i gräl och handgemäng med F. och försökt slita sig ifrån honom, satt sig till motwärn och med knif tillfogat F. det lifsfarliga såret, M., jemlikt 5 Kap. 7, 10 §§ Strafflagen, från answar fridkänt. **K. Maj.ts Utslag d. 16 Maj 1865.**

8 §. Rätt till nödwärn ege ock rum, då någon begär inbrott eller eljest tränger sig olofligen in i annans rum, hus, gård eller fartyg nattetid, eller sätter sig till motwärn, ehwad det är natt eller dag, emot den, som sitt wärja eller å bar gerning återtaga will.

Jfr § 10 detta Kap.

9 §. Rymmer fånge eller häktad person, eller sätter han sig till motwärn emot fångwaktare eller annan, som honom från rymning hindra will, eller emot föreståndare eller uppsyningsman wid straffinrättning eller häkte, då denne honom till ordning inom inrättningen eller häktet hålla skall, eller sätter sig någon, som häktas skall, till motwärn emot den, som eger häktningen werkställa eller derwid biträder; då må ock det wåld brukas, som till rymningens förekommande, ordningens bibehållande eller häktningens werkställande nödigt är.

Lag samma ware, der annan, än fånge, häktad person eller den, som häktas skall, sätter sig med wåld eller hot emot den, som rymningen hindra, ordningen bibehålla eller häktningen werkställa will.

Jfr 10 § detta Kap. samt 25 Kap. 14 § denna Lag äfwensom **K. Instr. för Fånggewaldiger d. 21 Dec. 1865, § 13.**

10 §. Finnes någon i fall, som i 7, 8 eller 9 § sagdt är, hafwa gjort större wåld, än nöden kräfde; pröfwe domstolen, efter omständigheterna, om han för uppsåtlig gerning eller blott såsom för wållande straffas bör.

War så trängande nöd eller fara för handen, att han sig ej besinna kunde; då må han från straff frias.

Jfr anm. wid § 7 detta Kap.

11 §. Kommer någon den till hjelp, som finnes i nöd stadd, efter ty förut sagdt är; ware ock för honom lag, som hade han sjelf i den nöd sig befunnit.

12 §. För händelse, som pröfwas hafwa mera af wäda än af wållande timat, skall ej någon till straff dömas.

13 §. Dör förbrytare, förfalle allt straff. Äro böter, under förbrytarens lifstid, genom laga kraft egande dom ålagda, och hafwa äfwen under hans lifstid penningar eller andra lösören, för gäldande af de böter, blifwit i mät tagna eller i allmänt förwar satta; gånge dock böterna af den egendom ut. Har påföljd, som i 2 Kap. 20 § sägs, blifwit, under förbrytarens lifstid, genom laga kraft egande dom ålagd; warde ock den påföljd, när så ske kan, tillämpad.

Jfr 6 Kap. 7 § denna Lag.

14 §. Straff ware förfallet för brott, som ej blifwit åtaladt:

1. inom två år, om det ej i lagen med swårare straff, än fängelse, belagdt är; eller

2. inom fem år, om det ej i lagen med swårare straff, än straffarbete i två år, belagdt är.

Jfr 16 § detta Kap., 6 Kap. 7 §, 15 Kap. 16 § denna Lag samt **K. Kung. d. 5 Dec. 1798**, inf. wid 13 Kap. 1 § G. B.

15 §. De i 14 § bestämda tider skola räknas i allmänhet från den dag brottet begicks, men i de fall, som i 15 Kap. 18 eller 21 § sägas och ej åtalas må innan till återgång af giftermål dömdt är, från den dag laga kraft egande dom derom gafs.

Åtal anses wara börjadt, då kallelse till swaromål är den, som tilltalas skall, i laga ordning kungjord, eller han för brottet häktad blifwit.

16 §. Är åtal å brott, som i 14 § sägs, börjadt inom tid, som der bestämmes, och har det åtal blifwit afbrutet, utan att den tilltalade dertill skuld warit; då skall för rättigheten att åtalet fullfölja lika tid som i samma § utsatt finnes, räknas från den dag afbrottet skedde.

Jfr 6 Kap. 7 § denna Lag samt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 14.

17 §. Är någon, genom laga kraft egande dom, fälld till straff, som ej swårare är, än straffarbete i två år, och werkställes ej domen inom tio år sedan den gafs; ware det ådömda straffet förfallet.

18 §. För brott, som af embetsman begås i embetet, ware straffet förfallet, om åtal ej blifwit anställdt inom två år, der brottet i lagen med endast bötesstraff belagdt är, eller inom fem år, der brottet är af den beskaffenhet, som i 25 Kap. 17 § förmäles. I öfrigt gälle i afseende å brott af embetsman ej wiß tid för åtal, ej heller, der annat straff än böter ådömdt blifwit, wiß tid för doms werkställande.

6 Kap.

Om skadestånd.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 15.

1 §. Skada, som någon genom brott annan tillfogar, skall af den brottslige gäldas, ehwad brottet skett med uppsåt eller af wållande. Har den, som skadan led, genom eget wållande, dertill medwerkat; warde skadeståndet jemkadt, efter ty som skäligt pröfwas.

2 §. I mål, som kroppsskada angå, skall under skadeståndet räknas icke allenast läkarelön och annan kostnad, utan äfwen ersättning för hinder eller brist i den skadades näring, för sweda och wärk, så ock för lyte eller annat stadigwarande mehn, om sådant blifwit honom tillfogadt.

3 §. För lidande, som genom brott emot personliga friheten, eller genom falsk angifwelse eller annan ärekränkande gerning, må anses wara någon tillskyndadt, skall ock wedergällning gifwas.

4 §. Komma make eller barn efter den, som dödad blifwit, att genom hans frånfälle sakna nödigt underhåll; då skall dem, efter ty,

med afseende å så wäl den brottsliges tillgångar, som andra omständigheter, skäligt pröfwas, tilläggas såsom skadestånd hwad för makan eller barnen tarfwas till deß de sig eljest försörja kunna; och må det skadestånd, efter omständigheterna, sättas att utgå på en gång eller å särskilda tider.

5 §. Hafwa flere i brott tagit sådan del, som i 3 Kap. 1, 3, 4, 5, 6 eller 7 § sägs; sware de, en för alla och alle för en, till skadestånd; ware ock de, som efter 9 § i samma kapitel gjort sig delaktige i brottet, derigenom att de dolt, köpt eller förnyttrat det de wetat wara genom brott åtkommet, eller beförjt omarbetning deraf, hwar för sig till sådan answarighet, som sagd är, med gerningsmannen bundne för det, hwarmed de brottslig befattning tagit.

6 §. Är skada gjord af person under femton års ålder, eller sådan, som i 5 Kap. 4 eller 5 § omtalas, och kan ej skadestånd erhållas hos någon, som för underlåten wård öfwer den person är till answar för wållande förfallen; gånge då skadeståndet ut af dens egendom, som skadan gjorde.

7 §. Har straff förfallit eller tid till afbrutet åtals fullföljd blifwit förfluten, efter hwad i 5 Kap. 13, 14 eller 16 § sägs; ware dock målsegande ej derigenom betaget att det skadestånd söka, hwartill han eljest kan berättigad wara.

8 §. Målsegande är den, emot hwilken brott begånget är, eller som deraf förnärmad blifwit eller skada lidit; så ock den, som för den förnärmade eller skadade målsmannarätt eger eller eljest satt är att talan föra.

7 Kap.

Om religionsbrott.

1 §. Hwar som hädar Gud, eller lastar eller gäckar Guds heliga ord eller sakramenten, dömes till straffarbete i högst två år. Sker det af obetänksamhet eller lättsinnighet; ware straffet fängelse i högst sex månader eller böter.

2 §. Gör man gäckeri af gudstjensten; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 11 Kap. 1—3 §§ denna Lag.

3 §. Idkar någon å sön- eller högtidsdag, emellan klockan sex om morgonen och klockan nio om aftonen, handtwerk eller annat arbete, som uppskof tåla kan; straffes med böter, högst tjugo Riksdaler, utan det sker till egen eller annans nödtorft. Lag samma ware, om kramlåda eller annan dylik bod å sådan sabbatstid till salu öppnas.

4 §. Begår någon brott å sabbatstid; warde den omständighet såsom förswårande anseedd.

Jfr 11 Kap. 1—3 §§, 14 Kap. 2—9, 24, 25 §§ denna Lag.

Genom **K. Förordn. ang. answar för den, som söker förmå annan till affall från den Evangeliskt Lutherska läran, d. 16 Nov. 1869**, har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af K. Förordn. angående ändring i gällande

bestämmelser om ansvar för den, som träder till eller utspridar villfarande lära, af den 23 Oktober 1860, förordnat, som följer:

1 §. Söker någon genom bedrägliga medel, hotelser eller löften om timliga fördelar förmå annan till affall från den Evangelisk Lutherska läran; ware förfallen till böter från och med tjugo till och med femhundra riksdaler, eller fängelse i högst ett år.

Lag samma ware om någon, hvilken af föräldrar eller målsman fått sig anförtrodt att uppfostra eller underwisa barn, som tillhöra Swenska kyrkan, söker under utöfningen af sådant uppdrag bibringa barnet annan tro, än den, som med den Evangelisk Lutherska läran öfwerensstämmer.

2 §. Hwar som till deltagande i främmande trosbekännares andaktsöfning nödgar eller lockar den, som minderårig är, eller under hans lydnad står, och till Swenska kyrkan hörer, böte från och med tio till och med twåhundra riksdaler.

Det alla etc.

K. Förordn. ang. främmande trosbekännare och deras religionsöfning d. 31 Okt. 1873 innehåller:

1 §. Wilja bekännare af annan kristen troslära, än den evangelisk lutherska, bilda särskild församling och önska de, att densamma warder af staten erkänd; göre derom hos Konungen ansökan, samt uppgifwe sin trosbekännelse och församlingsordning; bifoge ock, der de swenska kyrkan tillhört, bewis om sådan anmälan för utträde derur, som i 3 § omförmäles. Finner Konungen skäl att ansökningen bifalla; ege den församling rätt till offentlig religionsöfning.

Enahanda rätt tillkomme ock de, på grund af hittills gällande författningar, redan bildade församlingar af främmande trosbekännare.

2 §. Församling, hwilken enligt 1 § eger rätt till offentlig religionsöfning, anställe såsom föreståndare en dertill lämplig person samt göre derom anmälan, i Stockholm hos Öfwerståthållare-embetet och annorstädes i riket hos Konungens Befallningshafwande; och må ej, innan sådan anmälan skett, nybildad församling träda i utöfning af den henne i omförmälda afseende tillkommande rättighet.

Föreståndare hafwe tillsyn derå, att församlingens offentliga gudstjenst öfwerensstämmer med deß uppgifna trosbekännelse och församlingsordning samt att allmän lag derwid ej öfwerträdes. Sker annorlunda, och warder på anmärkning af föreståndaren det felaktiga ej rättadt; anmäle han förhållandet hos Öfwerståthållare-embetet eller Konungens Befallningshafwande.

Derjemte ware föreståndaren pligtig att föra de anteckningar, hwarom Konungen förordnar; att lemna erforderliga upplysningar angående församlingens medlemmar; samt att för öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda föreskrifter, som af wederbörande honom meddelas.

Afgår föreståndare från sin befattning; anställe församlingen ofördröjligen en annan och göre derom anmälan, som ofwan är sagdt.

3 §. Har medlem af swenska kyrkan omfattat främmande kristen lära och will fördenskull ur kyrkan utträda; gifwe sin afsigt tillkänna för kyrkoherden i den församling, han tillhör; uppgifwe ock det trossamfund, hwartill han will öfwergå. Framhärdar han i sin afsigt; inställe sig, sedan minst två månader förflutit, personligen hos kyrkoherden samt anmäle sig till utträde ur kyrkan; och göre kyrkoherden derom anteckning i kyrkoboken. Ej må någon på grund af anmälan, som skett innan han fyllt aderton år, anses från swenska kyrkan skild. I främmande församling må ej heller någon före nämnda ålder upptagas.

4 §. Förr än äktenskap af främmande trosbekännare ingås, skall lysning afkunnas i den till swenska kyrkan hörande församling, inom hwars område qwinnan är boende. Kyrkoherden i samma församling utfärde lysningen; hwarwid för främmande trosbekännare ej erfordras bewis om dop och nattwardsgång.

5 §. Äktenskap emellan dem, hwilka begge tillhöra samma främmande trossamfund med sådant prestерskap, att Konungen funnit åt detsamma kunna anförtros att wigsel med laga werkan förrätta och förty rättighet dertill medgifwit, skall afslutas med wigsel efter samfundets kyrkobruk.

Tillhöra de olika främmande trossamfund med sådant prestерskap, som nyss är nämndt, eller är blott endera medlem af dylikt samfund; då må äktenskapet kunna afslutas antingen medelst wigsel, förrättad af dertill berättigad präst inom

enderas trossamfund, eller inför borgerlig myndighet, på sätt här nedan sägs. Samma lag ware i fråga om äktenskap emellan bekännare af främmande kristen troslära och medlem af swenska kyrkan.

Der ingendera tillhör swenska kyrkan eller sådant främmande trossamfund, som ofwan omförmäldt är, skall äktenskapet ingås inför borgerlig myndighet.

Borgerlig myndighet, inför hwilken äktenskap må afslutas, ware i stad magistrat och på landet kronofogde. Dessa myndigheter hafwa att i fråga om äktenskapshinder öfwa den tillsyn, som wigselförrättare enligt lag äligger. Sedan i slägtingars eller andra witnens närwaro såwäl mannen som qwinnan inför den borgerliga myndigheten afgifwit sitt friwilliga ja och samtycke till giftermålet; warde de för äkta makar förklarade. Hwad sålunda förekommit, skall upptagas i särskildt öfwer sådana ärenden fördt protokoll, hwilket, der äktenskapet är inför kronofogde ingånget, af witnen bestyrkes. Det äktenskap ege full borgerlig giltighet, ändock att wigsel ej tillkommer.

6 §. Barn af äkta makar, som wid barnets födelse äro medlemmar af samma främmande trossamfund, må i deß lära uppfostras. Äro föräldrarne wid barnets födelse medlemmar af skilda främmande trossamfund; ege fadren bestämma, i hwilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras. Tillhör endera sådant trossamfund och den andra swenska kyrkan; då skall barnet i evangeliskt lutherska läran uppfostras. Har emellan makarne träffats aftal om deras barns uppfostran i evangeliskt lutherska läran eller främmande troslära, som en af makarne bekänner; ware sådant aftal gällande, så framt det blifwit före äktenskapets ingående skriftligen upprättadt och uppwisadt, för wigselförrättare, dereft wigsel skett, men eljest för den myndighet, inför hwilken äktenskapet afslutats.

Barn af föräldrar, som ej ingått äktenskap med hwarandra, må, der modren tillhör främmande trossamfund, i deß troslära uppfostras.

Då begge föräldrarne eller, när endera död är, den efterlefwande eller, der de lefwa åtskilda, den af dem, som har barnet i sin wård, öfwergår från swenska kyrkan till främmande trossamfund eller från ett sådant till annat, må, der begge öfwergå, fadren och, i öfriga fall, den efterlefwande eller den af makarne, som har barnet i sin wård, bestämma i hwilketdera samfundets lära barnet skall uppfostras.

Den, som fyllt femton år eller blifwit inom swenska kyrkan konfirmerad, må dock ej, på grund af hans föräldrars öfwergång till främmande lära, anses från swenska kyrkan skild, utan gälle om honom hwad i 3 § stadgas.

7 §. I afseende å folkunderwisningen skola främmande trosbekännare och deras barn wara underkastade derom gällande stadgar och anses tillhöra det skoldistrikt, inom hwilket de äro boende. Barn, som icke skall uppfostras i evangeliskt lutherska läran, må, på framställning af wederbörande målsman, fritagas från underwisning deri såwäl i folkskola som wid elementarläroverk; dock äligger, wid den förra skolstyrelsen och wid det senare rektor tillse, att sådant barn genom målsmans försorg erhåller tillbörlig religionsunderwisning. Försummar målsman, oaktadt af skolstyrelse eller rektor erhållen påminnelse, sin skyldighet härutinnan; skall barnet deltaga i den religionsunderwisning, som i folkskola eller elementarläroverk meddelas.

8 §. Främmande trosbekännare skola, der Konungen för wiß församling ej annorlunda förordnar, för anteckning öfwer deras borgerliga förhållanden, särskildt upptagas i kyrkoboken för den till swenska kyrkan hörande församling, inom hwars område de äro boende; och gälle i afseende å derför erforderlig anmälan hwad af Konungen särskildt föreskrifwes.

9 §. Magistrat och Kronofogde skola de inför dem ingångna äktenskap inom sex weckor derefter anmäla,

då båda makarne tillhöra främmande församling, åt hwars föreståndare eller presterskap lagligen blifwit uppdraget att öfwer församlings-medlemmarne föra kyrkobok, hos den eller de personer, hwilka föra de kyrkoböcker, deri makarne äro upptagne;

då endast en af makarne tillhör sådan församling, som nyß är nämnd, dels hos den person, af hwilken samma församlings kyrkobok föres, och dels hos kyrkoherden i den swenska församling, der den andra makan bor; samt

i öfriga fall hos kyrkoherden i den swenska församling, der qwinnan är boende.

Har sådant aftal, som i 6 § omförmäles, blifwit träffadt och inför den borgerliga myndigheten före äktenskapets affutande uppwisadt; skall en bestyrkt afskrift deraf wid anmälan om äktenskapets ingående öfwerlemnas, för att i kyrkoboken anteckнas.

Hwad sålunda för magistrat och kronofogde är stadgadt, gälle äfwen i tillämpliga delar för präst, som wiger dem, af hwilka icke någon eller endast endera tillhör swenska kyrkan.

10 §. Främmande trosbekännares församlingar, inrättningar och stiftelser må icke, utan Konungens tillstånd, förwärfwa och besitta fast egendom i riket.

11 §. Innan något hus eller rum af främmande församling till offentlig gudstjenst begagnas, skall föreståndaren derom göra anmälan, å landet hos kronofogden i orten och i stad hos poliskammare, der sådan finnes, men eljest hos magistraten.

Tillträde till församlingens gudstjenst må ej offentlig myndighet förwägras.

12 §. Munk- eller nunneorden eller kloster må ej i riket inrättas.

Ej heller må skolor eller andra uppfostringsanstalter, i hwilka underwisning i religion meddelas, af främmande trosbekännare inrättas eller upplåtas för barn under femton år, tillhörande swenska kyrkan, utan att Konungen för särskildt fall det tillåter. Sker annorledes; warde skolan eller anstalten stängd och föreståndaren för densamma dömd att böta från och med fem till och med femhundra riksdaler.

13 §. De för särskilda kyrkliga förrättningar stadgade afgifter till swenska kyrkan eller hennes prästerskap eller betjening må ej påföras främmande trosförwandt i annat fall, än att slik förrättning blifwit på hans egen begäran werkställd.

14 §. Med de undantag och inskränkningar, som af grundlag eller eljest gällande författning föranledas, skall skiljaktighet i kristen trosbekännelse icke medföra någon olikhet i swenska medborgares rättigheter och skyldigheter.

15 §. Innehar den, som till utträde ur swenska kyrkan sig anmält, offentlig tjenst; warde han derifrån skild, der ej tjensten är af beskaffenhet, att han utan afseende å sin trosbekännelse kunnat till densamma nämnas samt Konungen eller den myndighet, som eger att tjensten tillsätta, finner skäligt att honom derwid bibehålla.

16 §. Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga ed, då den enligt lag erfordras; förordne Konungen, huru förfaras bör.

17 §. Warder rättigheten till offentlig religionsöfning af församling missbrukad; då må, efter Konungens förordnande, den rättighet upphöra.

Samma lag ware, då föreskriften i 2 § om anställande af föreståndare icke efter särskildt föreläggande fullgöres.

18 §. Underlåter främmande församlings föreståndare eller präst att iakttaga hwad honom enligt denna förordning åligger; dömes till böter från och med fem till och med femhundra riksdaler.

Wiger främmande församlings präst dem, hwilkas äktenskap för laga hinder återgå måste eller utan att laga lysning till äktenskap föregått; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter högst ett tusen riksdaler.

19 §. Hwad angår mosaiska trosbekännare, sker genom denna författning ej annan ändring i hwad hittintills warit stadgadt än att, om lysning till äktenskap, som ingås emellan sådan trosbekännare och medlem af swenska kyrkan eller annat främmande trossamfund, så ock emellan dem, hwilka begge tillhöra mosaiska trosbekännelsen, äfwensom i fråga om den troslära, hwari barn af dylikt äktenskap bör uppfostras, skall gälla hwad i 4 och 6 §§ här ofwan säges.

För öfrigt warda upphäfda alla angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning hittintills gällande bestämmelser; dock att, der äktenskap emellan medlemmar af skilda trosamfund blifwit afslutadt innan denna författning träder i werksamhet, fadren skall åtnjuta den honom förut medgifna rätt att, äfwen fastän modren tillhör swenska kyrkan, uppfostra barnet i den troslära han sjelf bekänner.

Det alla etc.

Genom K. Förordn. ang. ändring i wissa delar af Kyrkolagen med dertill hörande författningar, d. 31 Okt. 1873 är stadgadt:

1 §. Medlem af swenska kyrkan, som will ur kyrkan utträda, må ej anses

från henne skild, förrän han uppnått den ålder och uppfyllt de föreskrifter, som särskild, till kyrkolag ej hörande förordning angående främmande trosbekännare och deras religionsöfning stadgar sådsom villkor för utträde ur swenska kyrkan.

2 §. Äktenskap emellan medlem af swenska kyrkan och bekännare af främmande kristen troslära må, der båda det begära, med wigsel affslutas efter det sätt, kyrkohandboken för äktenskap emellan medlemmar af swenska kyrkan föreskrifwer.

3 §. Främmande trosbekännare ega att, efter anmälan hos wederbörande kyrkoherde, på allmän begrafningsplats erhålla lägerstad för sina döda.

4 §. Kyrkoherde i församling, tillhörande swenska kyrkan, åligger att i afseende å främmande trosbekännare, jemte iakttagande af hwad kyrkolag stadgar, fullgöra hwad honom genom allmän lag eller författning föreskrifwes.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. ang. allmänt kyrkomöte d. 16 Nov. 1863 och K. Kung. ang. waldistrikt för utseende af Lekmannaombud wid allmänt kyrkomöte d. 1 Maj 1868.**

Genom **K. Förordn. ang. särskilda sammankomster för andaktsöfning d. 11 Dec. 1868** meddelas:

Med ändring af Kongl. Förordn. om särskilda sammankomster för andaktsöfning d. 26 Okt. 1858, är förordnadt som följer:

Medlemmar af evangeliskt lutherska kyrkan ware ej förment att sammankomma till gemensamma andaktsöfningar utan wederbörande presterskaps omedelbara ledning; dock må sådan sammankomst å tid, då allmän gudstjenst i församlingen förrättas, ej ega rum så nära det ställe, der gudstjensten hålles, att denna eller ordningen derwid störes. Ej eller må wid religionsöfning, som ej är att hänföra till enskild husandakt, tillträde wägras församlingens presterskap, medlem af deß kyrkoråd eller den offentliga myndigheten i orten, hwilken sistnämnda myndighet, i händelse af inträffad olaglighet eller oordning, eger att, der så nödigt anses, sammankomsten upplösa. Uppträder någon, som ej är prest eller enligt kyrkolagen berättigad att offentligen predika, wid dylik sammankomst såsom lärare med andliga föredrag, som anses leda till söndring i kyrkligt hänseende eller förakt för den allmänna gudstjensten eller eljest till undergräfwande af religionens helgd, ankomme på kyrkorådet att honom förbjuda att i berörda egenskap inom församlingen widare uppträda.

Hwar som underlåter att ställa sig till efterrättelse kyrkoråds förbud mot utöfwande af lärarewerksamhet, böte från och med femtio till och med trehundra riksdaler.

Det alla etc.

Genom **K. Förordn. ang. wissa föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande d. 4 Maj 1855** är stadgadt:

Den, som gjort sig skyldig till dödsstraff, men af nåd njuter förskoning till lifwet, [eller till hel eller half mansbot,] eller till straff för det han obetänkt och af hastighet lastat Gud, hans heliga Ord och Sakramenten, eller för rån, der ej dödsstraff derå följer, för stöld eller snatteri, för twegiftesbrott, för blodskam eller lägersmål i förbudna leder, [om dödsstraff derföre ej eger rum,] för hor eller lönskaläge, för det han warit drucken eller eljest gjort oljud i kyrka under gudstjenst, eller annorstädes, der gudstjenst hålles, eller gått drucken eller ostriftad till nattwarden, eller, sedan han af presten, enligt kyrko-ordningen, blifwit warnad att derifrån sig afhålla, eller öfwerfallit någon med hugg och slag i kyrka under gudstjenst, eller stuffat eller stött annan eller kifwat och trätit med honom i wredesmode i kyrka under gudstjenst eller annorstädes der gudstjenst hålles, eller slagit eller smädat sina föräldrar; äfwensom kona, som blifwit dömd för wållande till fosters död [efter senare mom. i 16 Kap 1 § Mißgernings-Balken, sådan den lyder i K. Förordn. d. 20 Jan. 1779], må ej af den Heliga Nattwarden komma i åtnjutande innan han eller hon af sin själasörjare, i närwaro af twå eller tre bland församlingens medlemmar, dem själasörjaren tillkallar, låtit sig enskildt skriftas och aflösas, på sätt särskildt föreskrifwet är; kommande förty allt hwad lag och författningar i strid häremot innehålla att till all kraft och werkan förfalla.

Det alla etc.

De i ofwanstående K. Förordn. gifna föreskrifter till kyrkotuktens upprätthållande skola tillämpas jemwäl å den, som gjort sig skyldig till anfwar för

dråp, som ej är med dödsstraff belagdt, eller för vållande till annans död. K. Förordn. ang. mord, dråp och annan misshandel d. 29 Jan. 1861, § 71.

Jfr K. Kung. d. 4 Maj 1855, inf. wid 4 Kap. 11 § denna Lag, äfwensom anm. wid 9 Kap. 19 § denna Lag.

8 Kap.

Om förräderi; så ock om andra för Rikets säkerhet menliga brott.

1 §. Hwar som, i uppsåt:

1. att lägga Swerige eller Norge under främmande magt, eller från något af dessa riken söndra en dertill hörande del eller beständning; eller

2. att bryta rikenas förening, eller med wåldsamma medel upphäfwa eller ändra den emellan rikena stadgade föreningsform, eller någon af deras grundlagar; eller

3. att Konungen lif eller frihet beröfwa eller honom från thronen utrödja; eller

4. att Thronföljare eller annan Prins, som till thronen närmast är, lifwet beröfwa, eller någon af dem från thronföljden utestänga;

gör uppsåt, eller annan gerning, den der innefattar uppsåtets fullbordan eller förök dertill: en sådan förrädare straffe lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid. Äro förmildrande omständigheter för handen, dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Jfr 3 § denna Kap. samt 9 Kap. 1 § denna Lag.

K. Förbudet d. 19 Dec 1812 emot all gemenskap med H. M. Konungafamiljen har upphört. K. Kung. d. 7 Maj 1844.

2 §. Har någon gjort sig skyldig till förräderi, som i 1 § sagdt är, blifwit gifwet, men att förräderiet till förök kommit, dömes den skyldige af domstolen till straffarbete från och med sex till och med tio år, eller, der förmildrande omständigheter finnas, från och med tre till och med sex år. Deltagare i en sådan gärning straffe lika med förste förrädaren i högst sex år.

Jfr 3 § denna Kap.

3 §. Har någon, genom list, mot wetskap eller annan wilkorlig förbindelse, eller i strid med den honom anförtrodde eller anförwandte wård, sammanträffat till förräderi, som i 1 § sagdt är, dömes, när sammanträffandet ingen straffbar gerning hunde, till straffarbete i högst sex år. Samma ansvar drabbe den, som annans råd eller anförwandt uppdrag, att dermed befrämja sådant förräderi åtnjöt.

Jfr 3 § denna Kap.

4 §. Har Swensk eller Norsk man tagit emot någon af de förenade rikena, eller med någon med dem i krig förbunden magt, mindre lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 2 och 3 §§ denna Kap.

5 §. Har Swensk eller Norsk man, genom sammanträffande, eller eljest wetskapligen, förmått kommande magt att med krig anfalla de förenade rikena, eller man, som med dem i krig förbunden är, mindre lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 2, 3 och 4 §§ denna Kap.

6 §. Swenſk eller Norſk man, ſom

1. till främmande magt förråder krigsfolk eller andra inwånare i något af de förenade rikena, eller land, ſtad, fäſtning, paß eller annan förſwarspoſt, tyghus, magaſin, wapen- eller proviantförråd, fartyg, krigskaſſa eller annat dylikt, ſom tillhörer något af de förenade rikena eller magt, ſom med dem i krig förbunden är, eller något ſådant, i förrädlig affigt, förſtörer eller förderfwar; eller

2. förleder de förenade rikenas eller med dem förbunden magts krigsfolk att till fienden öfwergå, eller till uppror eller annan trolöshet; eller

3. i förrädlig affigt hindrar anwändandet af de förenade rikenas eller med dem förbunden magts krigsfolk emot fienden;

miſte liſwet eller dömes till ſtraffarbete på liſstid.

Jfr 8, 12, 30 §§ detta Kap.

7 §. Gör någon förſök till brott, ſom i 5 eller 6 § ſagdt är, utan att brottet till fullbordan kommit; dömes till ſtraffarbete på liſstid eller från och med 4 till och med tio år. Har han, af egen drift och ej för yttre hinder eller annan tillfällighet, afwärjt all ſkadlig werkan af förſöket; warde ſtraffad högſt med ſtraffarbete i två år.

Jfr 12, 30 §§ detta Kap.

8 §. Om ſtämpling eller uppmaning till förräderi, ſom i 6 § omtalas, gälle ock hwad i 2 och 3 §§ ſagdt är.

Jfr 12, 30 §§ detta Kap.

9 §. Swenſk eller Norſk man, ſom i krigstid underſtöder fienden med krigsförnödenheter eller liſsmedel, eller för honom uppenbarar krigsmagtens ſtällning eller rörelſer eller något rådſlag eller beſlut derom, eller genom teckning eller annorledes meddelar honom underrättelſe om förſwarswerk, hamn, farled eller wäg, eller bedrager krigsmagten med underrättelſe, den han wet falſk wara, eller i förrädlig affigt hyſer eller döljer fiendens ſpejare eller krigsfolk, eller åt fienden wärfwar eller anſkaffar ſådant folk, eller på annat dylikt ſätt honom tillhandagår, dömes till ſtraffarbete på liſstid eller från och med ſex till och med tio år.

Jfr 12, 30 §§ detta Kap.

10 §. Har någon gjort förſök till brott, ſom i 9 § ſagdt är, och blef endaſt genom omſtändigheter, ſom woro af gerningsmannens wilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; warde dömd till ſtraffarbete i högſt tio år.

Jfr 12, 30 §§ detta Kap.

11 §. Den, ſom i krigstid låter ſig ſåſom ſpejare af fienden brukas, miſte liſwet eller dömes till ſtraffarbete på liſstid.

Jfr 30 § detta Kap.

12 §. Begår utländſk man, medan han i något af de förenade rikena wiſtas eller i deß tjenſt anſtäld är, brott, ſom i 4, 5, 6, 7, 8, 9 eller 10 § ſägs; warde derför lika med ſwenſk eller norſk man ſtraffad.

13 §. Bådar någon upp krigsfolk eller håller manſkap ſamman, ſom hemlof fått, att dermed utföra brott emot allmän ſäkerhet eller

medborgerlig frihet; warde dömd till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år. War faran ringa; då må tiden för straffarbetet till fyra år nedsättas.

Jfr 23, 30 §§ detta Kap.

14 §. Sprider någon kring landet ut lögner eller falska rykten, de der för rikets säkerhet farliga äro, i uppsåt att dermed komma allmänt buller eller owäsende åstad; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, der gerningen ingen werkan hade, som swårare straff medförer.

15 §. Har den, som uppdrag fått att i ärende, som riket rörer, med främmande magt något afhandla eller sluta, uppsåtligen deß fördel emot riket främjat eller riket eljest skadat; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Tager han, i sådan affigt, gåfwa eller förläning af främmande magt; dömes, ändå att skada deraf ej kom, till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Jfr 17, 23, 30 §§ detta Kap. samt 25 Kap. 8 § denna Lag.

16 §. Tager annan, än den, som i 15 § sägs, gåfwa eller förläning af främmande magt, för att deß fördel emot riket främja eller riket eljest skada; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Se anm. wid näst föregående §.

17 §. Hwad den, som emot 15 eller 16 § sig förbrutit, af främmande magt tagit, ware till Kronan förwerkadt.

Jfr 23 § detta Kap.

18 §. Har den, som betrodd är att weta hemliga underhandlingar, rådslag eller slut i ärende, derå rikets säkerhet eller rätt emot främmande magt ligger, dem uppenbarat, eller handling, som han i ty mål lönlig hålla bordt, utan lof utgifwit eller kungjort; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Skedde brottet utan uppsåt att skada göra, och war faran ringa; då må tiden för straffarbetet till två år nedsättas.

Jfr 23, 30 §§ detta Kap.

19 §. Nu hafwa sådana hemligheter eller handlingar, som i 18 § sägas, kommit till annan persons kunskap eller i hans hand, och är honom weterligt, att de böra lönliga hållas: uppenbarar, utgifwer eller kungör han dem, i uppsåt att skada göra; warde dömd till straffarbete från och med fyra till och med sex år. Sker det utan dylikt uppsåt; ware straffet fängelse eller, der faran ringa war, böter.

Jfr 23 § detta Kap.

20 §. Hwar som, i uppsåt att riket skada, förfalskar, undanhåller, förstör eller förderfwar handling, som innefattar bewis för rikets säkerhet eller rättigheter emot annan stat; warde dömd till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på lifstid.

Jfr 23, 30 §§ detta Kap.

21 §. Den som, utan sådant uppsåt, som i 20 § sägs, men med kännedom om wigten af handling, som der omtalas, den med wilja undanhåller, förstör eller förderfwar, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst två år.

Jfr 23 § detta Kap.

22 §. Hwar som wet förräderi eller sådant brott emot rikets säkerhet, som ofwan sagdt är, å färde wara, och det ej i tid upptäcker, dömes till fängelse eller till straffarbete i högst fyra år. Har han ej de skäl, hwarmed han tilltror sig kunna den brottslige till gerningen binda; uppenbare då, utan att nämna personen, de omständigheter, som honom kunniga äro, eller straffes som nyss är sagdt. Ej skall någon af de i 3 Kap. 11 § nämnda personer till straff efter denna § fällas, der brottets upptäckande icke utan angifwelse till åtal ske kunnat.

Jfr 23 § detta Kap.

Huru förräderi, feghet och olofliq gemenskap med fienden, begången af krigsman, straffas, se **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 4.**

23 §. De i 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21 och 22 §§ gifna bestämmelser skola ock tillämpas, om de der nämnda brott emot Norge föröfwas.

24 §. Swensk eller Norsk man, som utan Konungens tillstånd låter bruka sig såsom sändebud från främmande magt, i angelägenhet, som något af de förenade rikena rörer, eller inlåter sig i underhandling derom med främmande magt eller deß sändebud, dömes till fängelse.

25 §. Wärfwar man utan Konungens tillstånd folk i riket till främmande krigstjenst; dömes till fängelse i högst sex månader eller böter.

26 §. Den, som förleder eller hjelper krigsman till rymning, dömes, om det sker i krigstid, till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år, och, om det sker i fredstid, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Om krigsmans rymning och olofliga undanhållande från krigstjenst, se **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 5.**

27 §. Förgriper sig någon, med wåld eller annan mißhandel, å främmande stats Regent, medan han här i riket wistas; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år. Sker slik förgripelse å främmande magts sändebud här i riket; då må, om för lika wåld eller mißhandel i allmänhet straffarbete ådömas bordt, straffarbetet, der högsta strafftiden är bestämd till tio år, förhöjas till sådant arbete på lifstid, och eljest till två år utöfwer den för hwarje fall bestämda högsta strafftiden: är brottet i allmänhet med fängelse eller böter belagdt; må till straffarbete i högst två år dömas. Sker dråp, som i 14 Kap. 3 eller 4 § sägs, å någon af de personer nu nämnda äro; miste dråparen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 29 § detta Kap.

28 §. Talar eller skrifwer man smädligen emot person, som i 27 § nämnd är, eller förgriper man sig emot honom med hotelse eller annan mißfirmlig gerning; straffes högst med straffarbete i två år.

Jfr 29 § detta Kap.

29 §. Ej må brott, som i 27 eller 28 § sägs, der ej dråp skett, åtalas af allmän åklagare, utan att Konungen dertill lof gifwer.

30 §. Den, som till straff efter 1, 2, 3, 4, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 13, 15, 16, 18 eller 20 § sig skyldig gjort, warde ock dömd medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid förlustig. Lag samma ware, om någon till straffarbete efter 7 § förfallen är.

9 Kap.

Om Majestätsbrott; så ock om brott emot Rikssty relse eller Rikets Ständer.

1 §. Förgriper sig någon emot Konungen med wåld eller annan misshandel å hans person; miste lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 6 § detta Kap.

2 §. Förgripelse, som i 1 § sägs, emot Drottning, Enkedrottning, eller Thronföljare, warde med straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år belagd.

Jfr 4, 6 §§ detta Kap. samt 14 Kap. 3—5 §§ denna Lag.

3 §. Begås förgripelse, som i 1 § sägs, emot annan person af Konungahuset, som Konglig eller Furstlig wärdighet inom riket åtnjuter, än de i 2 § nämnda; då må, om för lika wåld eller misshandel i allmänhet straffarbete ådömas bordt, straffarbetet, der högsta straffstiden är bestämd till tio år, förhöjas till sådant arbete på lifstid, och eljest till två år utöfwer den för hwarje fall bestämda högsta straffstiden. Är brottet i allmänhet med fängelse eller böter belagdt; dömes gerningsmannen till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Se anm. wid nästföreg §.

4 §. Warder å någon af de i 2 eller 3 § nämnda personer dråp föröfwadt, såsom i 14 Kap. 3 eller 4 § sägs; miste dråparen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid. Sker å någon af dessa personer dråp, som i 5 § af samma Kap. sägs; dömes gerningsmannen till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år.

Jfr 6 § detta Kap.

5 §. Talar eller skrifwer man smädligen emot Konungen, Drottning, Enkedrottning eller Thronföljare, eller förgriper sig emot någon af dem med hotelse eller annan misstrmlig gerning; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse från och med sex månader till och med två år. Sker det emot person, som i 3 § nämnd är; ware straffet fängelse i högst ett år eller böter från och med femtio till och med ett tusen Riksdaler.

Jfr 6 § detta Kap.

6 §. Ej må brott, som nu sagda äro, der ej dråp skett, åtalas af allmän åklagare, utan att Konungen dertill lof gifwer.

Då någon angifwes wid domstol att hafwa gjort förklenliga tillmälen och fällt hårda omdömen om Konungen och regeringssättet, skall domaren, utan minsta tidsutdrägt, till Kongl. Maj:t inberätta målet, hwaruti brottet består och hwem det angifwit, då Kongl. Maj:t äfwen genast will sig utlåta, hurumwida, efter de sig företeende omständigheter, saken må alldeles nedläggas eller med rannsakningen fortfaras. K. Br. d. 25 Sept. 1777. — Dessa hemställningar insändas till Justitie-Kansleren. K. Instr. för Nedre Rev. d. 3 Aug. 1809, § 2. — Ej må någon häktas för brott emot [M. B. 5 Kap. 1 §] förr än efter det Kongl. Maj:t förklarat undersökning böra fortgå. K. Förordn d. 19 Maj 1845.

7 §. Förgriper sig någon med wåld emot Riksstyrelse, som, i de fall grundlagen utsätter, i Konungens ställe regeringen förer, och sker brottet för att störa friheten i sådan Styrelses öfwerläggningar eller beslut, eller att deß sammankomster hindra; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med sex till och med tio år: warder i det brott dråp å någon af Styrelsens medlemmar föröfwadt, såsom i 14 Kap. 3 eller 4 § sägs; miste dråparen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid. Innefattar gerningen förräderi; gälle hwad derom i 8 Kap. 1 § stadgadt är.

Jfr 8, 9 §§ detta Kap.

8 §. Förbryter man sig, på sätt i 5 § sägs, emot Riksstyrelse, som i 7 § omtalas, eller emot Rikets Ständer eller deras Afdelningar eller Utskott; dömes till fängelse eller böter från och med femtio till och med ett tusen Riksdaler.

Jfr 9 § detta Kap.

9 §. Gör någon emot Norges Riksstyrelse, eller emot Norges Storting eller deß Afdelningar eller Utskott, brott, som i 7 eller 8 § nämnes; ware ock lag, som der för hwarje fall stadgas.

10 Kap.

Om brott emot offentlig Myndighet.

1 §. Gör någon wåld eller annan misshandel å embetsman, i embetsärende eller för att honom till någon embetsåtgärd twinga eller derifrån hindra, eller att å honom för sådan åtgärd hämnas; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år; dock må, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

Med embetsman förstås i denna lag den, som med Konungens fullmagt å embetet försedd är, eller embete af lika wärdighet innehafwer, eller i sådan embetsmans ställe lagligen satt är; så ock domare, ändå att han ej blifwit af Konungen förordnad.

Jfr 3, 4 §§ detta Kap.

2 §. Talar eller skrifwer man smädligen, eller förgriper sig med hotelse eller annan misshirmlig gerning, emot embetsman, i eller för hans embete; ware straffet böter från och med tjugufem till och med ett tusen Riksdaler eller fängelse i högst ett år.

Jfr 3, 4 §§ detta Kap.

3 §. Hwad om brott emot embetsman i 1 och 2 §§ stadgadt är, gälle äfwen för det fall, då ledamot i Taxerings- eller Pröfningskomité eller Styrelse öfwer allmänt werk eller allmän inrättning, eller den, som i nämnd eller jury sitter, wåldföres eller förolämpas, i eller för utöfningen af sådan befattning; dock må, der omständigheterna i dessa fall äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet, om sådant å gerningen följa bör, till två månader nedsättas.

4 §. Förgriper sig någon, såsom i 1 eller 2 § förmäles, emot Norsk embetsman; ware lag, som i sagda §§ för hwarje fall stils.

5 §. Förbryter man sig, såsom i 1 eller 2 § sägs, emot tjensteman eller annan, den der icke innehafwer embete eller sådant upp-

drag, som i 1 § omtalas, men är förordnad eller wald att offentligt tjenstgörende förrätta eller annan allmän befattning utöfwa, eller kallad att wid offentlig förrättning tillhandagå; dömes, i det fall, som i 1 § sagdt är, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, men, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, till böter, och i det fall som i 2 § sägs, till böter eller fängelse i högst sex månader. Samma lag ware ock, om sådant brott begås emot Norsk tjensteman.

Uti särskildt mål, der t. ex. Länsmannen M., i sammanhang med åtal för olofflig utskänkning af bränwin, påstått answar å J. P. och K. O. för det de med wald sökt hindra M. att bortföra ett ankare hos dem i beslag taget bränwin, har Kongl. Maj:t, enär J. P. och K. O. wid beslagstillfället medelst ryckningar och slitningar i ankaret sökt taga det ifrån M. och förorsakat hans omkullstupande i landswägsgropen samt sålunda gjort wald å honom under hans tjenstemtöfning såsom t. ex. Länsman i orten, med tillämpning af förestående lagrum, ådömt J. P. och K. O. answar. **K. Maj:ts Utslag d. 15 Nov. 1865.**

6 §. Gör någon wid offentlig förrättning, wåldsamt motstånd, utan att förrättningsman wåldföres; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Om brott af krigsman mot krigslydnaden, se **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 7.**

7 §. Nu samlar sig folkmängd tillhopa och lägger det uppsåt å daga, att med förenadt wåld sätta sig upp emot werkställighet af offentlig Myndighets bud, eller att den till någon embetsåtgärd twinga, eller att för sådan åtgärd hämnas: skingra sig de upprorsmän, på offentlig Myndighets befallning; då skola anstiftare och anförare dömas till straffarbete från och med sex månader till och med två år; men de öfrige ware från straff frie.

8 §. Skingra sig ej upprorsmän, utan wisa trotsighet emot offentliga Myndighetens befallning; warde dömde, anstiftare och anförare till straffarbete från och med två till och med fyra år, och annan deltagare i upproret till sådant arbete i högst två år eller, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, till fängelse.

Jfr **Sjö-Lag.** §§ 297, 298.

9 §. Göra upprorsmän wåld å person, eller bryta eller förstöra de hus, eller plundra eller förderfwa de annan egendom; då skola de dömas, anstiftare och anförare till straffarbete från och med sex till och med tio år, och annan deltagare i upproret till sådant arbete från och med två till och med sex år; warde ock för wåld eller annan brottslig gerning, som wid uppror begås, gerningsmannen straffad efter ty i 4 Kap. 1 § stils.

10 §. Dräper upprorsman den, som uppror stilla will; miste lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Warder upprorsman dräpen; ligge ogild.

11 §. Har någon, muntligen inför menighet eller annan folksamling, eller i skrift, den han utspridt eller utsprida låtit, till uppror uppmanat; straffes, när uppmaningen ingen straffbar werkan hade, med fängelse i högst sex månader.

Samma lag ware om den, som annans skrift utspridt eller utsprida låtit, för att dermed komma uppror åstad.

Om uppror, upplopp och olofliga sammankomster af krigsmän, se **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 6.**

12 §. Till upprors stillande må krigsmanskap anwändas; dock ege det ej å upprorsmän wapen förr bruka, än den på stället warande Civilmyndighet tre gånger ljudeligen i Konungens namn befallt dem att genast åtskiljas, wid äfwentyr att wapenmagt eljest anwändes. Öfwergå upprorsmän så hastigt till wåld, att Civilmyndigheten ej kan så förfara, som nu sagdt är; då ege den Myndighet förordna, att upproret med wapenmagt genast stillas skall. Ej må dock i något fall wapen längre brukas, än Civilmyndighet finner sådant, för upprorets stillande, nödigt wara.

Med Civilmyndighet förstås här Konungens Befallningshafwande, Borgmästare eller Polismästare i stad och Kronofogde å landet, eller den, som i sådan embetsmans ställe satt är.

Är ej Civilmyndighet tillstädes, och kan ej deß ankomst afbidas; då ege på stället warande högste Militärbefälhafware så förfara, som för Civilmyndigheten nu stadgadt är.

13 §. Samlar sig folkmängd tillhopa och störer lugnet eller allmänna ordningen, utan att dock lägga å daga sådant uppsåt, som i 7 § sägs, och stingrar sig ej den folkmängd, på offentlig Myndighets befallning, utan wisar trotsighet deremot; då skola anstiftare och anförare af det upplopp till straffarbete i högst ett år och annan deltagare i upploppet till böter från och med tio till och med twåhundra Riksdaler dömas. Öfwergå de till wåld å person eller egendom; ware lag som i 9, 10 och 12 §§ om uppror sägs.

14 §. Sammankommer menighet å landet eller i stad till öfwerläggning om allmänt eller menigheten särskildt rörande ärende; då må tillträde till sammankomsten ej offentlig Myndighet förwägras. Ej må sammankomsten af Myndigheten upplösas, så framt derwid ej företages något, som emot lag stridande är eller eljest allmän ordning störer. Den, som underlåter att hörsamma Myndighetens bud i ty fall, straffes med böter från och med tio till och med twåhundra Riksdaler.

Kungörelser om auktioner, uppbördsstämmor i följd af auktioner samt bouppteckningar få från predikstolarne fritt uppläsas. **K. Br. d. 20 Aug. 1823.** — Andra kungörelser, som kunna föranleda till folksamlingar, böra wara försedde med kronobetjentes kostnadsfritt meddelade påskrift, hwilken icke är gällande, då den är gifwen af fjerdingsmän eller deras wederlikar. **K. Cirk. d. 12 Aug. 1812.**

15 §. Säljer eller köper man röst wid wal till allmänt wärf; straffes med böter från och med femtio till och med ett tusen Riksdaler eller fängelse i högst sex månader. Lag samma ware, om någon, genom hot eller tubbande, walfriheten störer, eller eljest i wal obehörigen werkar.

16 §. Tager man häktad person eller fånge med wåld lös af den, som honom gripit eller i wård hafwer, eller befriar man honom genom häktes eller fängelses brytande; warde dömd till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Gör man försök till brott, som nu sagdt är, och blef endast genom omständigheter, som woro af gerningsmannens wilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; straffes högst med straffarbete i två år.

Jfr 18 § detta Kap. samt 25 Kap. 14 § denna Lag.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 10, § 14.**

17 §. Befriar man häktad person eller fånge, genom list eller annorledes, utan wåld; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

Jfr 18 § detta Kap. samt 25 Kap. 14 § denna Lag.

Den, som fasttager och aflemnar en förrymd fastningsfånge eller ransakningsfånge, undfår i belöning 6 r:dr 32 skill. **K. Kung. d. 23 Nov. 1841 och K. Kung. d. 7 Aug. 1843.**

18 §. Wid tillämpning af straff i fall, som i 16 eller 17 § sagdt är, skall synnerligt afseende göras å beskaffenheten af brott, derför den häktade eller fångne i häkte insatt eller dömd war.

19 §. Hwar som olofligen tager bort, rifwer eller annorledes skadar offentlig Myndighets kungörelse eller underrättelse, som till allmän kännedom anslagen är, straffes med böter, högst etthundra Riksdaler.

20 §. Griper någon Konungens Befallningshafwande i embetet, i ty att han pantar något till sig eller egenmägtigt skiljer annan wid det han innehafwer eller eljest sjelf tager sig rätt; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

21 §. Bryter man offentlig Myndighets insegel, hwarmed saker eller skrifter tillslutne äro, eller rubbar man lös egendom, som är satt i qwarstad eller utmätt; ware ock straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

22 §. Bryter någon emot förbud att gods skingra eller emot förbud att gifwa annans gods ut; straffes med böter.

23 §. Wägrar man inträde, ehwar det wara må, åt den, som, i offentlig förrättning, eger att det fordra; böte från och med tio till och med twåhundra Riksdaler. Wägrar man honom handräckning, den han berättigad är att fordra; böte högst etthundra Riksdaler.

11 Kap.

Om fridsbrott.

1 §. Gör man wåldsgerning å den, som bewistar gudstjenst; dömes till straffarbete i högst två år. War wåldet ringa, och kom ej deraf synnerlig förargelse; då må till fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under femtio Riksdaler, dömas.

Jfr 3 § detta Kap.

2 §. Störer man gudstjenst genom swordom eller oljud, eller kommer derwid eljest förargelse åstad; straffes med böter, dock ej under tjugufem Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 3 § detta Kap.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 7, §§ 13, 15.**

3 §. Hwad i 1 och 2 §§ stadgadt är, gälle ock, om der sagda brott föröfwas wid gudstjenst, som dem tillåten är, hwilka till främmande lära sig bekänna. Åstadkommer man hos dem, wid annat tillfälle, förargelse genom gäckeri med deras troslära; straffes med böter.

4 §. Störer man griftefrid, i ty att man olofligen upptager eller eljest mißhandlar lik, som i graf lagdt är; dömes till fängelse i

högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Mißhandlar man obegrafwet lik; straffes med böter, dock ej under tjugofem Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

5 §. Gör man wåldsgerning å annan inom Konungens slott i hufwudstaden eller annorstädes i slott, hus eller gård, der Konungen wistas, eller å rum, der Rikets Ständer eller deras Afdelningar eller Utskott församlade äro, eller inför sittande Rätt, Konungens Befallningshafwande eller annat allmänt Embetswerk; ware lag, som i 1 § sägs.

6 §. Åstadkommer man å ställe, som i 5 § sagdt är, förargelse genom swordom eller oljud, eller annorledes; straffes efter ty i 2 § skils.

7 §. Den, som i uppsåt att skada göra, eller eljest i wredesmod, emot annan drager knif eller swärd, eller spänner bössa, eller reser annat lifsfarligt wapen, wid gudstjenst, som i 1 eller 3 § sägs, eller å sådant ställe, som i 5 § omtalas; warde, der ingen skada sker, ändock straffad med böter, ej under femtio Riksdaler.

8 §. Gör man wåldsgerning å annan för det han i sak inför Rätta, hos Konungens Befallningshafwande eller wid annat Embetswerk, sin eller annans talan fört eller witnesmål aflagt, eller för att honom från sakens utförande eller witnetsmålets aflägganде hindra; dömes till straffarbete i högst två år.

9 §. Gör man wåldsgerning å annan wid walförrättning, uppbörds-, kommunal- eller kyrkostämma, läsförhör, landtmäteriförrättning eller annan sådan offentlig sammankomst, eller då allmänt ärende eljest förehafwes; warde den omständighet, wid straffets bestämmande för wåldet, såsom förswårande ansedd.

För swordom, oljud eller annan förargelse wid sådant tillfälle ware straffet böter, högst etthundra Riksdaler.

10 §. Bryter man annans hemfrid, i ty att man med wåld, eller eljest emot hans wilja, inträngер i hans hemwist, ware sig gård, hus eller fartyg, eller wägrar att derifrån, efter tillsägelse, sig begifwa, eller ock dit sig insmyger eller der gömmer sig undan, utan att kunna ställig anledning dertill wisa; straffes med böter, dock ej under tio Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader. Begår någon sådant hemfridsbrott i uppsåt att annan wåldföra; må, ändå att uppsåtet ej warder fullbordadt, till straffarbete i högst två år dömas.

Jfr 13 § detta Kap.

11 §. Brytes hemfrid genom husransakan af obehörig person eller i olaga ordning; ware straffet böter, dock ej under tio Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 13 § detta Kap. äfwensom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 16, mom. 7, 8.

12 §. Bryter man hemfrid, i ty att man, af ondska eller öfwerdåd, slår in fönster i annans hus, eller kastar i annans gård, hus eller fartyg in sten eller annat; straffes med böter från och med tio till och med etthundra Riksdaler. Sker det af olynne; ware bot högst femtio Riksdaler.

Jfr 13 § detta Kap. äfwensom 19 Kap. 20 § och 24 Kap. 10 § denna Lag.

13 §. Brott, som i 10, 11 eller 12 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der det ej af målsegande till sådant åtal angifwes.

14 §. Har man, utan sådant hemfridsbrott, som i 10, 11 eller 12 § sägs, gjort wåld å annan, i hus eller gård, der han sitt hemwist hade, eller dit han i fara tillflykt tog, eller å fartyg, ehwad han till besättningen hörde eller eljest hade lof eller lega för sig, eller ute å mark, då han sitt arbete förrättade; warde den omständighet, wid straffets bestämmande för wåldet, såsom förswårande anseedd.

15 §. Gör man oljud eller owäsende, eller far öfwerdådigt fram, så att annan deraf skadas kan, eller kommer eljest förargelse åstad, å allmän wäg, gata eller torgplats, eller der allmän marknad eller auktion hålles; straffes med böter, högst etthundra Riksdaler. Wåldförer man annan å sådant ställe, som nu sagdt är; då skall den omständighet, wid straffets bestämmande för wåldet, såsom förswårande anses.

12 Kap.

Om förfalskningsbrott.

1 §. Den, som sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, genom tillägg, utwäxling eller annorledes förfalskar eller ock förstör någon domstols eller annan offentlig Myndighets dombok eller hufwudprotokoll, Kronans räkenskapsböcker eller andra sådana handlingar eller skrifter, som till allmän nytta och efterrättelse äro; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Jfr 9, 20, 21 §§ detta Kap.

2 §. Har någon antingen förfalskat allmän handling, som är utgifwen i Konungens namn, eller i Rikets Ständers eller deras Afdelningars, eller i domstols, Konungens Befallningshafwandes eller annan offentlig Myndighets, eller i särskild embets- eller tjenstemans uti ärende, som till hans embete eller tjenst hörer, eller å falsk skrift tillfatt eller annorledes förskaffat sig underskrift eller besegling, hwarmed sken af allmän handling deråt beredes; och har han af den falska handlingen, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, bruk gjort; dömes till straffarbete från och med ett till och med fyra år.

Se anm. wid näst föreg. §.

3 §. War handlingen af mindre wigt, såsom betyg om frejd, fattigdom, sjukdom, eller annat dylikt; och har man deraf sig begagnat för att sig eller annan forthjelpa, eller underhåll, sjukwård eller annan slik förmån åt sig eller annan förskaffa; då skall till straffarbete i högst ett år dömas.

Jfr 9, 20 §§ detta Kap.

4 §. Den, som falskeligen i annan persons namn skrifwer köpebref, testamente, kontrakt, skuldebref, wexel, inwisning, kredit- eller awittobref, handelsbok eller annan enskild handling, som till bewis om rättighet eller befrielse från förbindelse tjenar, eller riktig sådan handling genom tillägg, utwäxling eller annorledes förfalskar; eller å falsk skrift tillsätter eller förskaffar sig underskrift, hwarmed sken af gällande handling deråt beredes; warde, der han den handling, sig eller annan

till nytta eller att dermed skada göra, begagnar, dömd till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Jfr 10, 20, 21 §§ detta Kap. äfwensom 22 Kap. 2 §, 23 Kap. 1, 3 §§, 25 Kap. 12 § denna Lag.

5 §. Har man, på sätt i 4 § sägs, skrifwit eller förfalskat och begagnat annan enskild handling, än de der nämnda, såsom orlofssedel, betyg om frejd, fattigdom, sjukdom eller annat dylikt; dömes till straffarbete i högst sex månader.

Jfr 10, 20 §§ detta Kap. samt 22 Kap. 2, 17, 18 §§ denna Lag.

6 §. Brukar någon, i affigt som förut sagd är, allmän eller enskild handling, den han wet falsk wara; straffes så, som hade han förfalskningen sjelf gjort.

Jfr 10 § detta Kap. äfwensom 22 Kap. 2 § denna Lag.

7 §. Den som, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, å papper, wara, mått, wigt eller annat, som med Statens eller andra allmänna stämplar eller märken tecknas, falskeligen dylika stämplar eller märken anbringar; eller förfalskar eller misbrukar stämpling eller märkning, som rätteligen gjord är; eller förfalskar det, som i behörig ordning blifwit stämpladt eller märkt; dömes till straffarbete från och med ett till och med fyra år.

Är ej bruk gjordt af det förfalskade; må tiden för straffarbetet nedsättas till hälften af den eljest för brottet stadgade minsta strafftid. Har man, i fall som sist sagdt är, af egen drift förstört det förfalskade eller genom widtagna åtgärder förebyggt all skadlig werkan deraf; ware från answar fri.

Jfr 8, 9, 20, 21 §§ detta Kap.

8 §. Har någon, med wetskap om sådan förfalskning, som i 7 § sägs, i bedräglig affigt det förfalskade begagnat; straffes så, som hade han förfalskningen sjelf gjort.

Jfr 22 Kap. 5 § denna Lag.

9 §. Norska allmänna handlingar, stämplar och märken ware, om förfalskning eller misbruk deraf sker, lika med Swenska ansedda.

10 §. I fråga om förfalskning af handling, som utfärdas af offentlig Myndighet i annan Stat, än nu sagd är, eller bruk af sådan weterlig falsk handling, gälle hwad om förfalskningsbrott, som i 4, 5 eller 6 § sägs, stadgadt är.

11 §. Rifwer, flyttar eller wrider man, i bedrägligt uppsåt, rå och rör eller annat gränsmärke, eller märke, som till betecknande af bestämd wattenhöjd satt är; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Samma lag ware om den, som sådant märke falskeligen sätter.

Jfr 21 § detta Kap.

12 §. Eftergör någon guld- eller silfwermynt, som inom eller utom riket gångbart är; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Warder kopparmynt eftergjordt; då skall till straffarbete från och med sex månader till och med två år dömas.

Har man ej myntet utgifwit eller begagnat, eller äro omständig-

heterna eljeſt ſynnerligen mildrande; må tiden för ſtraffarbetet nedſättas till hälften af den eljeſt för brottet ſtadgade minſta ſtrafftid.

Jfr 20, 21 §§ detta Kap.

Den, ſom upptäcker ſamt till gerningen binder falſk myntare, eller flere i detta brott delaktige, ſkall, när det efterapade myntet ſwårligen kunnat från det werkliga ſkiljas, undfå i belöning 2000 r:dr, men, när ingen dermed bordt, utan groſ owarſamhet, bedragas, ifrån 50 till och med 600 r:dr rmt; och bör den, ſom förmenar ſig wara berättigad till ofwannämnda belöning, till utbekommande deraf, anmäla ſig hos Konungens Befallningshafwande, och inlemna ſå wäl det falſka myntet, förſeglad med Härads-Rätts ſigill, ſom ock ſamma Rätts ranſakning, jemte Hofrättens utſlag: hwarefter Konungens Befallningshafwande ſkall inſända allt till Statskontoret **K. Br. d. 21 och Kamm. K. Kung. d. 30 Mars** 1786 ſamt **K. Br. d. 12 Maj 1871**, äfwenſom **K. Br. d. 2 Aug.** och **Stats-Kont. Kung.** d. **30 Sept. 1842**.

Se **K. Kung. innefattande Lag om rikets mynt d. 30 Maj 1873, K. Kung. innefattande Lag om öfwergången till det nya myntſyſtemet d. 30 Maj 1873**, ſamt **Lagen ang. Myntbeſtämningen d. 1 Mars 1830 och Lagen för Rikets Ständers Bank d. 1 Mars 1830** jemte **K. Kung. d. 19 April 1864** och **K. Kung. d. 26 Aug.** 1873.

13 §. Den, ſom i bedräglig affigt filar eller klipper guld- och ſilfwermynt, eller det eljeſt på något ſätt minſkar, eller gifwer åt ringare mynt ſken af det, ſom högre är; dömes till ſtraffarbete från och med ſex månader till och med fyra år.

Är ej bruk gjordt af det förfalſkade; må tiden för ſtraffarbetet nedſättas till hälften af den eljeſt för brottet ſtadgade minſta ſtrafftid.

Jfr 20, 21 §§ detta Kap.

14 §. Eftergör man ſedel, ſom af Rikets Ständers Bank eller annat Rikets allmänna penningewerk, af annan Stats Bank eller, med tillſtånd af in- eller utländſk regering, af enſkildt penningewerk utgifwen är, för att ſåſom penningar allmänneligen gå och gälla; dömes till ſtraffarbete från och med fyra till och med tio år.

Lag ſamma ware, der man riktig ſådan ſedel förändrar, ſå att derigenom åt denſamma gifwes ſken af högre wärde, eller å dylik ſedel, ſom upphört att gälla, utplånar tecken, hwarigenom ſådant utmärkes, eller eljeſt dermed widtager åtgärd, hwarigenom ſken af giltig ſedel deråt beredes.

Har den, ſom ſedel eftergjort eller, på ſätt nu ſagdt är, förändrat, ſedeln ej utgifwit eller begagnat; må tiden för ſtraffarbetet nedſättas till hälften af den eljeſt för brottet ſtadgade minſta ſtrafftid.

Jfr 20, 21 §§ detta Kap.

Genom **K. Kung. om belöningar för dem, ſom upptäcka efterapare eller förfalſkare af Bankens eller Riksgäldskontorets ſedlar, eller de falſka ſedlarnes utpränglare, d. 8 Juli** 1818 är förordnadt:

1:o. Att ehо det wara må, ſom antingen å bar gerning griper och till allmänt förwar aflemnar, eller hos wederbörande angifwer och med lagliga bewis öfwertygar någon, att hafwa efterapat Bankens eller Riksgäldskontorets ſedlar, ſkall undfå en belöning af 1000 r:dr banko; ſamt att för enahanda åtgärder med förfalſkare af berörde ſedlar, en belöning af 500 r:dr banko tilldelas.

2:o. Att enär den tilltalade endaſt i den mån blifwit om det angifna brottet öfwertygad, att likmätigt 17 Kap. 32 § Rättegångs-Balken, domaren pröfwar ſkäligt lemna ſaken till framtiden, då den kan uppenbar warda, halfwa beloppet af förut nämnde faſtſtälde belöningar angifwaren tillerkännes.

3:o. Att om emot den angifne ſådane bewis, ſom nyß äro nämnde, icke kunna anſkaffas, och denne ſåledes ej kan åt ſaken fällas, men emot honom äro omſtändigheter och liknelſer om brottets begående, angifwaren likwäl, då han finnes hafwa anwändt ſynnerlig möda eller koſtnad för den angifnes upptäckande,

skall åtnjuta en i förhållande dertill lämpad wedergällning från 10 till 100 r:dr banko.

4:o. Att den som upptäcker utpränglare af efterapade eller förfalskade Bankens eller Riksgäldskontorets sedlar och emot densamma företer sådan bewisning, att han för gerningen till answar fälles, skall erhålla belöning från 50 till 100 r:dr banko och

5:o. Att domaren, då angifwelser af ifrågawarande beskaffenhet pröfwas och utslag öfwer den eller de tilltalade meddelas, i förening dermed alltid skall utlåta sig öfwer angifwarens rätt till de stadgade belöningarnes undfående, och beloppet af hwad honom tillägges, blifwa, sedan beslutet wunnit laga kraft, af Banken eller Riksgäldskontoret genast utbetaldt.

Det alla etc.

15 §. Har man eftergjort mynt eller penningesedel, eller sådan sedel, på sätt i 14 § sägs, förändrat, och kan af omständigheterna pröfwas, att det ej i bedräglig affigt skett; straffes ändock, der han ej af egen drift det eftergjorda eller förändrade förstört eller all skadlig werkan deraf förebyggt, med böter, högst etthundra Riksdaler.

Jfr 20 § detta Kap.

16 §. Utpränglar någon weterligen falskt mynt eller falsk penningesedel; straffes så, som hade han förfalskningen sjelf gjort.

Warder bedrägeriet upptäckt innan skada skett; må tiden för straffarbetet nedsättas till hälften af den eljest för brottet stadgade minsta strafftid.

Jfr 20, 21 §§ detta Kap.

17 §. Har någon blifwit med falskt mynt eller falsk penningesedel bedragen och, ändå att han sådant märkt, sedan det mynt eller den sedel till annan utgifwit eller sökt utgifwa; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år.

Jfr 20 § detta Kap.

18 §. Har någon, antingen i uppsåt att begå förfalskning eller missbruk af stämplar eller märken, som i 7 eller 9 § omförmälas, eller att eftergöra eller förfalska mynt eller penningesedel, eller, med wetskap om annans uppsåt till sådant brott, förfärdigat eller anskaffat stanp, märkjern, form eller annat werktyg, hwarmed förfalskningen werkställas skulle, och kommer ej brottet till fullbordan; warde ändock dömd till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

Har någon utan behörigt uppdrag förfärdigat sådana stampar, märkjern, formar eller werktyg, som i föregående moment omtalas; warde, ändå att han om uppsåt eller wetskap, som der sägs, ej öfwertygad warder, straffad med böter, högst etthundra Riksdaler.

Har man, i fall som i denna § sägas, af egen drift det förfärdigade eller anskaffade förstört eller obrukbart gjort; ware från straff fri.

Jfr 20, 21 §§ detta Kap.

19 §. Nu komma stampar, märkjern, formar eller werktyg, som i 18 § omförmälas och äkta äro, någon lofligen tillhanda: hörer honom ej till att dem wärda; bör han dem till Konungens Befallningshafwande eller i annan allmän wärd aflemna: gör han det ej och warda de af annan, utan hans wetskap och wilja, missbrukade; straffes med böter, högst etthundra Riksdaler. Samma lag ware, om den, som efter behörigt uppdrag förfärdigat slika werktyg, underlåter att dem aflemna till wederbörande, som dem beställt, eller deß kända bud, eller annorledes dem misswärdar, och missbruk deraf sker.

20 §. Med falska stampar, märkjern, formar eller andra till förfalskning ämnade werktyg, så ock med hwad genom förfalskning tillkommit, skall så förfaras, att missbruk deraf ej ske kan.

21 §. Den, som till straff efter 1, 2, 4, 7, 11, 12, 13, 14 eller 16 § fälles, warde ock dömd medborgerligt förtroende för alltid eller på wiss tid förlustig. Pröswas någon skyldig till straffarbete efter 18 §; då skall han tillika dömas till förlust af medborgerligt förtroende på wiss tid.

13 Kap.

Om mened.

1 §. Har någon, emot bättre wetande, burit falskt witnesbörd eller eljest afgifwit falsk utsaga, och det witnesbörd eller den utsaga med laga edgång inför domstol, eller annorstädes efter domstols förordnande, bekräftat; dömes, för mened, till straffarbete från och med två till och med sex år.

Jfr 2, 6 §§ detta Kap.

Angående straff för den, som, medelst bedigande af oriktig uppgift å tillgångar i konkurs, i en gerning gjort sig skyldig till så wäl mened som bedräglighet mot borgenärer, se anm. wid 23 Kap. 1 § denna Lag.

2 §. Har någon genom mened bidragit dertill, att den, som oskyldig är, blifwit fälld till straff, det han till fullo eller till någon del undergått; ware ock menedaren förfallen till straff efter 16 Kap. 3 §; och gånge, wid straffens tillämpning, som i 4 Kap. 1 § stils.

Jfr 6 § detta Kap.

3 §. Återkallar menedare, af egen drift, falskt witnesmål eller annan falsk utsaga, förr än annan deraf skada lidit; ware straffet för hans brott fängelse eller böter.

4 §. Förtiger den, som witnar eller eljest på ed höres, hwad honom till upplysning i målet weterligt är, och pröswas han hafwa det af obetänksamhet gjort; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

5 §. Har bekännare af lära, hwari edgång ej tillåten är, på annat, i stället för ed, wedertaget sätt, bekräftat falskt witnesbörd eller annan falsk utsaga, eller har någon witnat falskt inför Rätta, då ed honom eftergifwen warit; warde så ansedd, som hade han ed gått.

6 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1 eller 2 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig.

14 Kap.

Om mord, dråp och annan misshandel.

1 §. Den som, i uppsåt att döda, med berådt mod beröfwar någon lifwet, skall, för mord, mista lif sitt eller dömas till straffarbete på lifstid.

Jfr 35, 46 §§ detta Kap.

Om sjelfmord, se anm. wid 2 Kap. 2 § denna Lag.

2 §. Har någon gjort förſök till mord, och blef endaſt genom omſtändigheter, ſom woro af gerningsmannens wilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; warde han dömd till ſtraffarbete på lifstid eller från och med ſex till och med tio år. Kom af gerningen ringa eller ingen ſkada; då må tiden för ſtraffarbetet till två år nedſättas.

Jfr 15, 35, 46 §§ detta Kap. ſamt 8 Kap. 1 § denna Lag.

3 §. Hwar ſom, i uppſåt att döda, men af haſtigt mod, beröfwar annan lifwet, dömes, för dråp, till ſtraffarbete på lifstid eller i tio år.

War gerningsmannen, utan egen ſkuld, genom ſwår förolämpning eller ſynnerlig mißhandel, af den dräpne till wrede retad, eller äro omſtändigheterna eljeſt ſynnerligen mildrande; då må tiden för ſtraffarbetet till ſex år nedſättas.

Jfr 6, 35 §§ detta Kap. ſamt. 8 Kap. 1 § och 9 Kap. 4 § denna Lag.

4 §. Har någon genom uppſåtlig mißhandel dödat annan, och ſkedde den mißhandel med beräkt mod, men utan affigt att dräpa; dömes gerningsmannen till ſtraffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Äro omſtändigheterna ſynnerligen mildrande; då må ſtraffet nedſättas till ſtraffarbete i fyra år.

Jfr 6, 35, 43 §§ detta Kap. ſamt 9 Kap. 4 § denna Lag.

5 §. Warder någon dräpen, ſåſom i 4 § ſägs, men ſkedde mißhandeln af haſtigt mod; dömes dråparen till ſtraffarbete från och med fyra till och med åtta år.

War gerningsmannen, utan egen ſkuld, till wrede af den dräpne retad, ſåſom i 3 § ſägs, eller förekomma eljeſt ſynnerligen mildrande omſtändigheter; då må ſtraffet nedſättas till ſtraffarbete i två år.

Jfr 35, 43 §§ detta Kap.

6 §. Begår lifstidsfånge dråp, ſom i 3 eller 4 § ſägs, och äro ej omſtändigheterna mildrande; miſte lifwet.

7 §. Haſwa flere deltagit i mißhandel, hwaraf någon ljutit döden då ſkall en hwar, ſom tillfogat den döde lifsfarlig ſkada, och, der ej wiß ſkada war i ſig ſjelf lifsfarlig, en hwar, ſom tillfogat den döde någon af de ſkador, hwilka i förening orſakat döden, dömas till det ſtraff, hwartill han, om den af honom åſtadkomna ſkadan enſam warit dödande, gjort ſig förfallen. Den, ſom å den döde gjort ringare mißhandel, ſtraffes för delaktighet i dråpet efter 3 Kap. 4 §, der ej gerningen eljeſt är med högre ſtraff belagd.

8 §. Kan ej utrönas hwilken eller hwilka tillfogat den döde ſkador, ſom i och för ſig eller i förening warit lifsfarliga; ware ſtraffet för den, ſom i uppſåt att döda gjort wåld å den dräpne, ſtraffarbete i högſt ſex år; för den, ſom med beräkt mod, men utan ſådant uppſåt, ſom ſagdt är, deltagit i mißhandeln, ſtraffarbete i högſt fyra år; och för den, ſom af haſtigt mod och utan uppſåt att döda warit i gerningen delaktig, ſtraffarbete i högſt två år.

9 §. Är någon ouppſåtligen, genom wårdslöshet, oförſigtighet eller förſummelſe, wållande till annans död; dömes till böter, dock ej under femtio Riksdaler, eller fängelſe i högſt ſex månader.

Var mållandet synnerligen grofft, då må till straffarbete i högst två år dömas.

Jfr 43 § detta Kap.

10 §. Har någon misshandlat annan så, att han deraf fått swår kroppsskada, och war sådan skada åstadkommen; dömes, om skadan skedde med beräknat mod, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med två till och med sex år.

Med swår kroppsskada förstås i denna lag förlust af talförmåga, syn eller hörsel, swårt lyte eller annat swårt kroppsfel, stadigwarande swårt men å helsa, eller lifsfarlig sjukdom.

Jfr 36, 43, 44 §§ detta Kap. äfwensom 9 Kap. 1—3 §§, 10 Kap. 1, 4 §§ denna Lag.

11 §. Har någon misshandlat annan, såsom i 10 § sägs, utan uppsåt att åstadkomma sådan skada, som i samma § nämnd är; då skall gerningsmannen dömas, om misshandeln skedde med beräknat mod, till straffarbete från och med två till och med sex år, och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete i högst två år.

Se anm. wid näst föreg. §.

12 §. Gör någon uppsåtligen sådan misshandel å annan, att deraf kommer mindre lyte eller kroppsfel eller lindrigare sjukdom, än i 10 § sägs; straffes högst med straffarbete i två år.

Se anm. wid 10 § detta Kap. Jfr ock 45 § detta Kap.

13 §. För uppsåtlig misshandel, hwarå ringare eller ingen skada följt, ware straffet böter eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 16, 36, 45 §§ detta Kap. samt 9 Kap. 1—3 §§, 10 Kap. 1, 4 §§ denna Lag, äfwensom **Sjö-Lag.** §§ 290, 292.

14 §. Hafwa flere deltagit i misshandel, hwaraf kommit skada, som i 10 eller 12 § sägs; då skola, wid straffets bestämmande, de grunder, som i 7 § äro stadgade, tillämpas.

Kan ej utrönas af hwilken eller af hwilka skadan blifwit gjord, då skall en hwar, som i misshandeln deltagit, dömas, om skadan war af beskaffenhet, som i 10 § sägs, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, och, om skadan ringare war, till böter eller fängelse i högst sex månader.

15 §. Har någon, i uppsåt att göra skada eller eljest i wredesmod, emot annan dragit knif eller swärd, spännt bössa eller rest annat lifsfarligt wapen; då skall den omständighet, om skada sker, wid straffets bestämmande, såsom förswårande anses; och må, i ty fall, för sådan misshandel, som i 13 § sägs, till straffarbete i högst sex månader dömas. Kommer ej skada; ware straffet böter från och med tio till och med femtio Riksdaler.

Jfr 37, 45 §§ detta Kap., äfwensom 9 Kap. 5, 8 §§, 10 Kap. 2 § denna Lag.

16 §. Nu kan så hända, att någon, under utöfning af laga rättighet att aga den, som under hans lydnad står, tillfogar honom skada, och är den så ringa, som i 13 § sägs; derför må han ej till straff fällas.

Jfr **Sjö-Lag.** § 290.

17 §. Är någon uppsåtligen, på sätt i 9 § sägs, wållande till kroppsskada, som i 10 § nämnd är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

För wållande till skada, som i 12 § sägs, ware straffet böter högst femtio Riksdaler.

Jfr 45 § detta Kap.

18 §. Har någon gifwit annan gift eller dylikt för att honom skada, och dör han deraf; straffes gerningsmannen efter 1 § såsom för mord. Kommer af den förgiftning swår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid eller, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, till sådant arbete från och med åtta till och med tio år. Följer af gerningen ringare eller ingen skada, eller stadnar brottet wid försök; då skall till straffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Har någon, i uppsåt att annan till lif eller helsa skada, tillredt gift eller dylikt, men gitter ej att till fullbordandet af sitt uppsåt göra försök; warde till straffarbete i högst två år dömd, der han ej, af egen drift och förr, än brottet blef upptäckt, giftet förstört.

Jfr 46 § detta Kap.

19 §. Förgiftar någon, i uppsåt att skada andra till lif eller helsa, waror, som till salu hållas, eller hwad annat som helst, så att allmän fara för menniskors lif eller helsa deraf kommer; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon af den förgiftning död eller swår kroppsskada; ware lag, som i 18 § stils.

Jfr 46 § detta Kap. samt 22 Kap. 3, 4 §§ denna Lag.

20 §. Har någon, utan uppsåt, orsakat förgiftning, som i 19 § sägs, och söker ej, ändå att han det warse blifwit, att faran deraf, så widt ske kan, genast afwärja; ware förfallen till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Får någon af förgiftningen swår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med två till och med sex år dömas. Ljuter någon deraf döden; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Jfr 22 Kap. 3, 4 §§ denna Lag.

21 §. Bryter den, som till försäljning af gift berättigad är, emot föreskrift, som till förekommande af missbruk eller skada deraf blifwit gifwen, eller säljer eller utlemnar den gift, som dertill oberättigad är, och får någon af giftet döden; dömes till fängelse eller straffarbete i högst två år. Får någon af giftet swår kroppsskada; då skall till fängelse i högst sex månader dömas.

Jfr 22 Kap. 3, 4 §§ denna Lag.

Apothekare skola sjelfwe under eget lås och nyckel förwara arsenik samt den med egen hand utlemna; detta likwäl endast efter edswurne doktorers och fältskärers recept eller föreskrift, eller för kostnärer och manufakturidkare, emot wederbörande Magistrats bewis och intygande om nödwändigheten deraf; och bör i alla händelser köparen, wid warans undsående, gifwa sitt skriftliga recepisse jemte förbindelse att warsamt dermed umgå. Den apothekare, som häremot bryter, skall böta [half mansbot, eller] 50 r:dr specie. **K. Förordn. d. 15 Juni 1787.** — Med undantag af arsenik (enligt nyss anförda K. Förordn.) må apothekare sälja andra sådane giftiga saker, som äro brukliga till ohyras utödande eller tjenlige till andra nyttiga hushållsbehof, till ståndspersoner, wälfrejdade borgare eller andre kände personer, emot deras afgifwande egenhändige och med sigill försedde attester; men gemene man af allmogen m. fl. böra wara försedde med prestattester. **K. Br. d. 3 Aug. 1756.** — Underlåter apothekare att iakttaga de i nämnde K. Br. föreskrifna försigtighetsmått, skall han böta 50 r:dr, fast skada ej sker. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 14. — Utom apothekare må alla andre wara förbudet att något slags gift till salu hålla, wid bot som lagen utsätter, nemligen 50 daler s:mt. **K. Förbud. d. 14 Aug. 1786,**

K. Förkl. d. 21 Dec. 1789. — En hwar, som, utan uppgifwet lofligt behof och i annan ordning, än som utstakas i K. Förordn. d. 15 Juni 1787, hädaneſter förskaffar ſig arſenik, eller beträdes att innehafwa sådan, hwilken han ej kan styrka ſig hafwa åtkommit på det sätt, som i nyss åberopade Förordning föreſkrifwes, skall, äfwen om skada icke ſker, böta 16 r:dr 32 ſk. b:ko till treſkiftes, men, om olycka timar, derföre efter lag answara. **K. Förordn. d. 26 Maj 1827.** — Förteckning å de gifter och häftigt werkande medel, som å apotheken skola hållas förſkildt inläſte, ſe **K. Sundhets-K. Cirk. d. 8 Maj 1856.**

Den, som annorledes än efter behörig läkares föreſkrift och i deſs närwaro åt annan bibringar ether till inandning, eller dertill uppſåtligen medwerkar, skall, utom answar efter lag, göra ſig förfallen till ett wite af 16 r:dr 32 ſk. b:ko. **K. Kung. d. 16 April 1847.**

22 §. Har qwinna, som af oloflig beblandelſe blifwit hafwande, wid födſeln eller dereſter uppſåtligen dödat sitt foſter, ware ſig genom handawerkan eller underlåtenhet af det, som till foſtrets bibehållande wid lif nödigt war; dömes, för barnamord, till straffarbete från och med fyra till och med tio år.

Genom **K. Br. ang. Barnamord d. 17 Okt. 1778** meddelas bland annat:

1:o [Den hemliga kyrkoplikten må, af hwilken preſt som derom anmodas, werkſtälläs uti witnens närwaro: och må icke någon af deſſe, wid bot af 3 r:dr 16 ſk. ſpecie, upptäcka hwilken sådan hemlig skrift undergått; - - - hwaröfwer, såwäl som att plikten till kyrkan blifwit erlagd, preſten har att meddela bewis å Rättens utſlag]: äfwenſom barnmorſka, wid förrberörde wite, må wara förbudet, att för någon uppa, det hon den lägrade qwinnan wid barnafödſlen biträdt. —

2:o Ej må någon för sådan förbrytelſe uteſtängas från förſamlingens gemenſkap eller hindras ifrån ſaligheteſmedlens nyttjande. —

3:o Ej må ſkilnad göras mellan äkta och oäkta barn wid deras dop. —

4:o Häfdad qwinna må uti lysningar till giftermål eller andre handlingar icke utmärkas ſåſom mindre ärlig och kallas kona, qwinsperſon eller fäſteqwinna, utan må hon nämnas för deja, piga, hushållerſka, eller hwad annars icke menligt är eller ſägersmålet beteckna.

5:o Den brottslige må wid domſtolen ſkriftligen ſwara för sin förbrytelſe, och må icke, i fall omſtändigheter fordra hennes inſtällande, genom hwarjehanda så otjenliga ſom onödiga frågor blottſtällas för ſkymf och andras begabberi; hwarjemte domaren, då brottet å ömſe ſidor ſkriftligen erkännes, bör sådant införa i protokollet, utan att det för den rättſökande menigheten uppläſa eller på annat sätt kunnigt göra, hwarföre utſlaget ej eller bör afkunnas, utan endaſt till wederbörande utgifwas.

6:o När den häfdade upptäcker sitt tillſtånd för föräldrar eller husbondefolk, böra de, wid anſwar, icke allenaſt dölja hennes tillſtånd, utan ock hafwa wård om henne och befordra barnet till dop. Skulle de åter för fattigdom eller andra omſtändigheter icke uti allt kunna eller wilja denna ſkyldighet fullgöra, ſtände då qwinnan fritt att ſöka den utwäg, ſom bidrager till ändamålet att framföda och bewara foſtret, utan att henne må tilläggas att hafwa welat dölja sitt hafwande tillſtånd, i händelſe haſtig barnsbörd henne ſkulle åkomma; och må ej någon, wid bot af 3 r:dr 16 ſk. ſpecie, på något sätt förebrå lägrad qwinna deſs förbrytelſe antingen före eller efter barnafödſlen.

7:o Qwinna, ſom will å okänd ort framföda foſtret, må i sådant uppſåt lemnas oſtörd, utan någons åtal eller efterfrågan om hennes perſon eller tillſtånd. — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Br. d. 10 Jan.** och **Swea Hof-Rätts Univ. d. 12 Febr. 1755**, anm. wid 16 § i **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864.**

Hemtas barnmorſka till hemlig förloſning, ware henne förbjudet att ſöka utforſka barnfadrens namn, eller qwinnan någon uppgift, ſom härmed kan ega ſammanhang, aſlocka eller aftwinga. **K. Regl. för Barnmorſkor d. 28 Nov. 1856.** § 21.

23 §. Har qwinnan med berådt mod gjort förſök att döda foſtret, och blef endaſt genom omſtändigheter, ſom woro af hennes wilja obe-

roende, brottets fullbordan förhindrad, eller har hon utsatt fostret eller det uppsåtligen från sig skilt och i hjelplöst tillstånd försatt, och samma fostret wid lif igen; warde hon dömd till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Fick fostret swår kroppsskada; må tiden för straffarbetet höjas till fyra år. Sättes fostret ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 32 § sägas; ware lag, som der stadgas.

24 §. Har qwinnan sökt enslighet wid födseln, och warder fostrets död, utan hennes uppsåt, orsakad af det hjelplösa tillstånd, hwari hon sig försatt; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

25 §. Har qwinna, som af oloflig beblandelse hafwande warit, födt i enslighet och fostret förstört eller å lön lagt; dömes, om hon den enslighet sökt, till straffarbete från och med två till och med fyra år, och, om hon den ej sökt, till straffarbete från och med sex månader till och med två år, der ej i något af dessa fall utrönes, att fostret omkommit utan modrens wållande, eller att det warit dödfödt eller så ofullgånget, att det ej med lif framfödas kunnat.

26 §. Qwinna, som, i uppsåt att döda eller fördrifwa sitt foster, nyttjar inwärtes eller utwärtes medel, som sådan werkan hafwa kan; warde dömd, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med två till och med sex år, och, i annat fall, till sådant arbete eller fängelse i högst sex månader.

27 §. Den som, med qwinnans wilja, söker döda eller fördrifwa hennes foster, på sätt i 26 § sägs, straffes såsom i samma § stadgadt är.

Jfr 46 § detta Kap.

28 §. Har någon, utan qwinnans wilja, sökt döda eller fördrifwa hennes foster, på sätt i 26 § sägs; dömes, om fostret kommer utan lif eller ofullgånget fram, till straffarbete från och med sex till och med tio år, och, i annat fall, till sådant arbete från och med sex månader till och med två år. Fick qwinnan af gerningen swår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år: fick hon deraf döden; miste gerningsmannen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 46 § detta Kap.

29 §. Föröfwar någon å qwinna, den han wet hafwande wara, sådan misshandel, att fostret förgås eller kommer ofullgånget fram, och hade han ej uppsåt att fostret skada; dömes, om misshandeln skedde med berådt mod, till straffarbete från och med två till och med fyra år, och, om den skedde af hastigt mod, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; dock må, der brottet är med synnerligen mildrande omständigheter förenadt, straffet nedsättas i förra fallet till straffarbete i sex månader och i sednare fallet till fängelse.

30 §. Har någon i annat fall, än i 23 § sägs, uppsåtligen satt ut barn, det han pligtig war att wårda, och som sig sjelf ej hjelpa kunde, eller det eljest uppsåtligen från sig skilt och sämedelst i hjelplöst tillstånd försatt, och skedde det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att gerningsmannen ej med sannolikhet kunde wänta bar-

nets räddning; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Fick barnet swår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år: ljöt det döden; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år.

Jfr 33, 34 §§ detta Kap.

31 §. Blef barnet utsatt å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för deß lif eller helsa wäl war för handen, men gerningsmannen dock med sannolikhet kunde wänta deß räddning; då skall till straffarbete i högst två år dömas. Fick barnet swår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år: ljöt det döden; ware gerningsmannen förfallen till straffarbete från och med sex till och med tio år.

Jfr 33, 34 §§ detta Kap.

32 §. Sattes barnet ut å sådant ställe eller under sådana omständigheter, att fara för deß lif eller helsa ej syntes wara för handen; då skall till böter eller fängelse i högst sex månader dömas. Fick barnet swår kroppsskada; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år: ljöt det döden; dömes till straffarbete från och med två till och med fyra år.

Jfr 33, 34 §§ detta Kap.

33 §. Har någon, på sätt i 30 § sägs, utsatt eller från sig skilt sjuklig, bräcklig eller elsest hjelplös person, den han pligtig war att wärda, och skedde det å ställe eller under omständigheter, som i 30, 31 eller 32 § sägas; ware lag, som der för hwarje fall stadgadt är.

34 §. Sätter någon ut eller öfwergifwer den han sig åtagit eller elsest pligtig är att fortskaffa eller ledsaga, och sker det å sådant ställe eller under sådana omständigheter, som i 30, 31 eller 32 § sägas; ware ock lag, som der för hwarje fall stadgas.

35 §. Begår någon mord eller dråp å skyldeman i rätt uppstigande led eller å sin maka, eller ock å stjuf- eller swärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan, under hwars lydnad man står; warde den omständighet såsom synnerligen förswårande ansedd.

Jfr Sjö-Lag. § 296.

36 §. Gör någon uppsåtligen annan misshandel å skyldeman i rätt uppstigande led; då må straffet ej sättas lägre än två månaders straffarbete: äro omständigheterna förswårande; må straffarbetet förhöjas till sådant arbete på lifstid, om högsta strafftiden är i allmänhet bestämd till tio år, och, i annat fall, till två år utöfwer den i allmänhet bestämda högsta strafftiden. Sker sådan misshandel å annan af de personer, som i 35 § äro nämnda; warde den omständighet såsom synnerligen förswårande ansedd, och må ej till lindrigare straff än fängelse dömas.

Om misshandel af krigsman mot förman m. fl., se **Straff-Lag. för Krigsmakten d. 11 Juni 1868, Kap. 7, §§ 3, 4, 10, 11, 15.**

37 §. Förbryter man sig, såsom i 15 § sägs, emot någon af de personer, som i 35 § äro nämnda; warde, der ingen skada sker, ändock straffad med fängelse i högst sex månader.

Jfr 45 § detta Kap.

38 §. Hafwa twenne, efter aftal, inlåtit sig i enwig med hwarandra, och warder någon deri dödad; dömes dråparen till straffarbete från och med sex till och med tio år. War det aftal gjordt, att enwiget ej skulle utan enderas död slutas, och kommer död deraf; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år. Får någon i enwig swår kroppsskada; ware gerningsmannen förfallen till straffarbete från och med två till och med sex år: skedde ringare eller ingen skada; dömes till fängelse från och med sex månader till och med två år.

39 §. Den, som utmanar annan till enwig, eller slik utmaning antager, skall, ändå att enwiget ej kommer till werkställighet, straffas med fängelse.

Jfr **Straff-Lag för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 7, § 6.**

40 §. Förfar någon wid enwig swikligen, och får den andre död deraf; ware lag, som om mord i 1 § sägs. Blef genom den enes swikliga förfarande swår kroppsskada den andre tillfogad; dömes gerningsmannen till straffarbete från och med sex till och med tio år. Kom deraf ringare skada; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Jfr 46 § detta Kap.

41 §. Låter någon bruka sig till biträde wid uppgörande af aftal om enwig, eller till witne wid sådan strid; warde straffad med fängelse.

42 §. Har man, wid dråp eller annan misshandel, träffat annan, än den man döda eller misshandla wille; straffes som wore gerningen föröfwad emot den, åt hwilken den ämnad war; dock skall ej, till straffets förhöjning, afseende å särskild egenskap hos denne eller å särskildt förhållande mellan honom och gerningsmannen göras annorlunda, än såsom å en förswårande omständighet.

43 §. Har någon, genom uppsåtlig misshandel, tillfogat annan sådan kroppsskada, att denne deraf ljutit döden, men blef skadan dödsorsak endast i förening med omständigheter, de der, utan gerningsmannens skuld, efteråt tillkommit, såsom särskild sjukdom, dröjsmål med begagnande af botemedel, sedan sådant anwändas kunnat, wårdslöshet eller oskicklighet wid botemedels anwändande, eller annat dylikt ofall; då må, för dråpet, ej till högre straff dömas, än efter ty i 9 § sägs.

44 §. De grunder, som i 43 § sägas, skola ock tillämpas i mål, som angå kroppsskada, hwaraf död ej följt.

45 §. Misshandel, som i 12 eller 13 § sägs, ändå att den skett emot maka, stjuf- eller swärföräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, husbonde eller annan förman, så ock brott efter 15 eller 37 §, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej målsegande brottet till sådant åtal angifwer, eller det blifwit föröfwadt under sabbat eller wid sådant tillfälle eller å sådan ort, som i 11 Kap. 9 eller 15 § omförmäles.

Wållande, hwarom i 17 § sägs, må ej åtalas af annan än målsegande.

46 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 18, 19, 27, 28 eller 40 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid förlustig.

15 Kap.

Om brott emot annans frihet.

1 §. Försätter man uppsåtligen någon i slafweri, eller drifwer handel med neger eller annan, för att honom i sådant tillstånd försätta eller qwarhålla, eller tager man weterligen om bord, anhåller eller inspärrar någon å fartyg för att honom såsom slaf bortföra; dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år; och ware fartyg, som till sådant ändamål begagnades, tillika med den laddning, som det då innehade, till Kronan förbrutet.

Jfr 25 § detta Kap.

2 §. Har någon antagit tjenst å fartyg, med wetskap att det till slafhandel eller slafwars bortförande bestämdt war, och warder fartyget till sådant ändamål begagnadt, medan han derå i tjenst är; straffes, såsom medhjelpare, efter 3 Kap. 4 §, ändå att han med slafwarne eller deras behandling sig ej befattat.

3 §. Utrustar, upplåter eller befraktar man fartyg till slafhandel eller slafwars bortförande; warde, der fartyget ej till sådant ändamål begagnas, dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Jfr 25 § detta Kap.

4 §. Penningar eller deras wärde, som någon till slafhandel eller befraktning af fartyg till slafwars förande, eller till utrustning af fartyg, som i 3 § sägs, anwändt eller sig betingat, ware till Kronan förbrutne.

5 §. Har någon med wåld eller annorledes bemäktigat sig annan och honom å öde ort eller annat sådant ställe utsatt, att uppenbar fara war för hans lif; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick den utsatte deraf swår kroppsskada; dömes till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år; tjöt han deraf döden; miste gerningsmannen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 25 § detta Kap.

6 §. Den, som olofligen, med wåld eller annorledes, bemägtigar sig annan och honom, emot hans wilja, ur riket förer, så ock den, som, utan föräldrars eller förmyndares samtycke, förer ur riket barn, som ej fyllt femton år, ehwad det sker med deß wilja eller ej, dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

7 §. Har den, som annan bortfört, efter ty i 6 § sägs, twungit honom till främmande krigs- eller skeppstjenst, eller eljest i twångstillstånd honom försatt; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på lifstid. Föröfwar man sådant brott emot annan utrikes, utan att hafwa honom dit fört, såsom i 6 § sägs; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

8 §. Den, som olofligen bemägtigar sig och från föräldrars eller annans wård skiljer barn, som ej fyllt femton år, ehwad det sker med barnets wilja eller ej, dömes, när barnet ej ur riket föres, till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Sker

det för att begagna barnet till tiggeri eller att det eljeſt till wanart öfwa; då ſkall till ſtraffarbete från och med fyra till och med åtta år dömas.

Jfr 25 § detta Kap.

9 §. Hwar ſom olofligen, genom inſpärrande eller fängſlande, eller annorledes, beröfwar någon friheten, dömes till ſtraffarbete i högſt fyra år, eller, der omſtändigheterna äro ſynnerligen mildrande, till fängelſe. Har, genom ſådant brott, friheten warit öfwer år och dag någon beröfwad, eller har den, emot hwilken brottet begicks, lidit ſwår miſshandel, medan han inſpärrad war; då ſkall till ſtraffarbete i högſt ſex år dömas.

10 §. Nu har någon, för förment brott, annan utan laga ſkäl gripit; ſkedde det ej af argt uppſåt, och bleſ med den gripne ſå förfaret, ſom om laga häktning ſtadgadt är; då ſkall till fängelſe i högſt ſex månader eller böter dömas.

11 §. Pinar man annan för att twinga honom till bekännelſe i någon ſak; dömes till ſtraffarbete i högſt två år. Är brottet med ſynnerligen förſwärande omſtändigheter förenadt; då må tiden för ſtraffarbetet höjas till fyra år.

12 §. Tager man qwinna med wåld och, emot hennes wilja, med henne öfwar otukt, eller twingar man henne dertill genom hot, ſom innebär trängande fara; warde dömd till ſtraffarbete från och med ſex till och med tio år. Fick qwinnan af den gerning ſwår kroppsſkada; dömes till ſtraffarbete på lifstid eller i tio år: ljöt hon deraf döden; miſte gerningsmannen lifwet eller dömes till ſtraffarbete på lifstid.

Jfr 16 § detta Kap.

13 §. Har någon, genom döfwande eller annat medel, uppſåtligen förſatt qwinna i yrſel, ſömn eller wanmagt, ſå att hon ſaknat bruket af ſin wilja eller warit ur ſtånd att ſig wärja, och har han med henne i den belägenhet otukt öfwat; ware lag, ſom i 12 § ſtadgas.

Jfr 16 § detta Kap.

14 §. Har någon, i uppſåt, ſom i 12 eller 13 § omtalas, wåld, hot eller liſt, ſom der ſägs, emot qwinna brukat, utan att uppſåtet fullbordadt bleſ; warde till ſtraffarbete i högſt ſex år eller fängelſe dömd. Fick qwinnan af den gerning ſwår kroppsſkada; då ſkall till ſtraffarbete från och med fyra till och med tio år dömas; ljöt hon deraf döden; dömes till ſtraffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år.

Jfr 16 § detta Kap.

15 §. Har någon öfwat otukt med qwinna, den der, honom weterligen, befanns i yrſel, ſömn eller wanmagt, ſå att hon ſaknade bruket af ſin wilja eller war ur ſtånd att ſig wärja, och hade han ej i det tillſtånd henne förſatt; dömes till ſtraffarbete från och med två till och med ſex år. Fick qwinnan ſwår kroppsſkada; dömes gerningsmannen till ſtraffarbete från och med ſex till och med tio år: ljöt hon deraf döden; då ſkall till ſtraffarbete på lifstid eller i tio år dömas.

Jfr 16 § detta Kap.

16 §. Brott, som i 12, 13, 14 eller 15 § sagdt är, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej qwinnan af brottet död sjuk, eller det af henne eller hennes målsman till sådant åtal angifwet warder. Ej heller må sådant åtal anställas sedan sex månader förflutit efter det brottet skedde, der ej laga förfall wisas eller så är, att döden genom brottet blifwit qwinnan tillfogad.

17 §. Den, som tager och bortförer eller i sitt wäld qwarhåller qwinna, mot hennes wilja, i uppsåt att henne till giftermål eller otukt förmå, dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Jfr 19 § detta Kap. äfwensom 5 Kap. 15 § denna Lag.

18 §. Bortförer man qwinna, som ej fyllt femton år, med hennes wilja, men utan samtycke af målsman, i sådant uppsåt, som i 17 § sägs; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Bortföres omyndig qwinna, som fyllt femton år, med sin wilja, från fader eller moder eller dem, som i deras ställe äro, i sådant uppsåt som nämndt är; dömes gerningsmannen till fängelse eller böter.

Se anm. wid näftföreg. §.

19 §. Brott, som i 17 § sägs, må ej åtalas af allmän åklagare, der ej qwinnan eller hennes målsman det till sådant åtal angifwer: ej heller må brott, som i 18 § sägs, åtalas af annan, än qwinnans målsman. Har i något af dessa fall den, som brottet begick eller deri delaktig war, gift sig med qwinnan; då ege åtal ej rum, der ej till återgång af giftermålet dömdt blifwit.

20 §. Förer någon bort hustru från hennes man, med hennes wilja, i uppsåt att henne till otukt förmå; dömes till fängelse. Ej må dock, i ty mål, åtal af annan än mannen ske.

21 §. Fader eller moder, som med wäld eller hot twingar dotter till giftermål, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. Gör det annan giftoman; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Brott, som nu sagdt är, må ej till bestraffning åtalas, der ej för det wäld eller hot, som emot qwinnan föröfwadt är, till giftermålets återgång dömdt blifwit.

Jfr 5 Kap. 15 § denna Lag.

22 §. Twingar någon, utan laga rätt, eller med misbruk af sin rätt, genom wäld eller hot, annan att något göra, tåla eller underlåta; straffes högst med straffarbete i två år, i de fall, der gerningen ej med swårare straff särskildt belagd är.

Jfr 24 § detta Kap. äfwensom 9 Kap. 7 § och 10 Kap. 1, 4 §§ denna Lag.

23 §. Hotar man annan, muntligen eller skriftligen, med misshandel eller brottslig gerning, och sker det på sådant sätt eller under sådana omständigheter, att anledning är att befara, det hotet werkställas skall; dömes, der ej det hot med särskildt straff belagdt är, till böter eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 24 § detta Kap. äfwensom 9 Kap. 5, 8 §§, 10 Kap. 2, 4 §§ denna Lag.

24 § Brott, som i 22 § sagdt är, må ej åtalas af allmän å-

klagare, der ej målsegande det till sådant åtal angifwer: ej heller må brott, som i 23 § sägs, åtalas af annan, än målsegande.

25 §. Den, som till straff efter 1 eller 5 § fälles, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Pröfwas någon skyldig till straff efter 3 § eller sista punkten i 8 §; warde tillika dömd medborgerligt förtroende på wiß tid förlustig.

16 Kap.

Om falsk angifwelse; så ock om annan ärekränkning.

1 §. Den, som falskeligen för brott annan wid domstol tilltalar eller genom falsk angifwelse åtal wid domstol emot annan åstadkommer, dömes:

1. om det åtalade eller angifna brottet kunnat medföra dödsstraff eller straffarbete på lifstid, till straffarbete från och med två till och med sex år;

2. om straffarbete på wiß tid öfwer två år eller owärdighet att i rikets tjenst nyttjas å brottet följa kunnat, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader; och

3. i andra fall till fängelse i högst sex månader eller böter.

Jfr 3, 5, 10, 12, 14, 16 §§ detta Kap. äfwensom 25 Kap. 2, 3 §§ denna Lag.

2 §. Har någon, för att ådraga annan straff, emot honom falskeligen förebragt beswärande omständigheter, så att åtal wid domstol derå följt, eller, i affigt att komma tilltalad person på straff, undanröjt bewis för hans oskuld eller emot honom falskeligen förebragt beswärande omständigheter; warde såsom falsk angifware straffad efter § 1.

Jfr 3, 5, 10, 12, 14, 16 §§ detta Kap. samt 25 Kap. 2 § denna Lag.

3 §. Blef den tilltalade till straff fälld, och straffet till fullo eller till någon del werkställdt; dömes den falske angifwaren, om det war dödsstraff, till samma straff eller straffarbete på lifstid; om det war straffarbete på lifstid, till samma straff eller sådant arbete i tio år; om det war straffarbete på wiß tid, till enahanda straff på lika tid eller till och med två år utöfwer den, som för den tilltalade bestämd blifwit, dock ej öfwer tio år; om det war owärdighet att i rikets tjenst nyttjas, till straffarbete från och med två till och med sex år; om det war affättning, till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år; om det war fängelse eller miſtning af embete på wiß tid, till straffarbete från och med sex månader till och med två år; och i andra fall till fängelse i högst sex månader eller böter.

Jfr 2, 5, 10, 12, 14, 16 §§ detta Kap. äfwensom 13 Kap. 2 § och 25 Kap. 2, 3 §§ denna Lag.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 10, § 1.**

4 §. Pröfwas åtal eller angifwelse, som åtal åstadkommit, hafwa af obetänksamhet och utan argt uppsåt skett, eller har någon gjort angifwelse, men åtal derå ej följt; ware straffet, för det fall, som i första punkten af 1 § sagdt är, straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader; för det, som i andra punkten sägs, fängelse i högst sex månader eller böter; och för öfriga fall böter.

Skedde angifwelse, hwarå åtal ej följt, af obetänksamhet och utan argt uppsåt; ware straffet böter.

Jfr 5, 10, 12, 14 §§ detta Kap.

5 §. Är någon förfallen till straff för åtal eller angifwelse, efter ty som nu sagdt är, och har åtalet eller angifwelsen förorsakat, att den tilltalade eller angifne häktad blef; då warde fängelse, dock ej öfwer sex månader, ålagdt, der eljest böter å brottet följa skulle.

Jfr 10, 12, 14 §§ detta Kap.

6 §. Finnes den, som åtal eller angifwelse gjort, hafwa sannolika skäl dertill haft; ware från straff fri.

7 §. Hwar som, muntligen eller i skrift, den han utsprider eller utsprida låter, beljuger annan, i ty att han af arghet pådiktar honom bestämdt brott eller wisst slag af brott; dömes, om dödsstraff, straffarbete öfwer två år eller owärdighet att i rikets tjenst nyttjas å det pådiktade brottet följa kunnat, till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader, och, i annat fall, till fängelse i högst sex månader eller böter.

Lag samma ware om den, som af arghet utsprider sådan ärekränkande dikt, eller ock eljest så förfar, att den, som oskyldig är, må för skyldig hållas.

Pröfwas brott, som i denna § sagdt är, hafwa af obetänksamhet skett; då må ej i något fall dömas till swårare straff än fängelse i sex månader.

Jfr 10, 12, 14—16 §§ detta Kap.

8 §. Utsätter man, i affigt såsom i 7 § sägs, emot annan rykte om gerning eller last, som ej efter lag straffbar, men eljest för hans ära, goda namn och medborgerliga anseende, yrke, näring eller fortkomst menlig är, eller fortsprider man af arghet sådant af annan utsatt rykte; dömes till fängelse i högst sex månader eller böter.

Jfr 10, 12, 14, 15 §§ detta Kap.

9 §. Förlämpar man annan med smädligt yttrande i tal eller skrift, eller med hotelse eller annan gerning, som mißfirmlig är, och sker det å tid, ort eller sätt, att ärekränkningen wäcker synnerligt uppseende, eller är den eljest af swår beskaffenhet; straffes gerningsmannen med böter eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 10, 12, 14, 15 §§ detta Kap. äfwensom 9 Kap. 5, 8 §§, 10 Kap. 2 § denna Lag samt 14 Kap. 6 § R. B.

10 §. Böter, som efter någon af föregående §§ ådömas, må till ett tusen Riksdaler sättas.

11 §. För smädliga yttranden, hotelser eller mißfirmliga gerningar i andra fall, än förut sagda äro, bötes högst twåhundra Riksdaler.

Jfr 12, 15 §§ detta Kap.

12 §. Förgriper man sig med ärekränkning emot någon af de personer, som i 14 Kap. 35 § nämnda äro; warde den omständighet såsom förswårande ansedd.

Jfr 15 § detta Kap.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 7, § 5.**

13 §. Den, som för ärekränkning tilltalas, må ej till sitt fredande framställa bewisning om sanningen af sådant tillmäle, som i 8

§ sägs. Är tillmäle giordt om bestämdt brott eller wißt slag af brott, och will den tilltalade styrka, att den, emot hwilken tillmälet gjordes, är till sådant brott saker; wise då laga dom derå. Har brottet ännu icke warit under åtal eller under pröfning i fråga om skadestånd; då skall, dereft den för ärekränkning tilltalade det will och han sjelf är målsegande eller har rätte målsegandens uppdrag till talan, eller ock brottet hörer under allmänt åtal, och så framt tid till sådant eller till talan om skadestånd ej är förfluten, efter ty derom stadgadt är, domstolen lägga den tilltalade tid före att wisa, att lagligt åtal då blifwit anstäldt eller påkalladt, såsom om mißgerningars angifwande och åtalande föreskrifwet är, eller att målsegandes talan om skadestånd är anhängiggjord, och huru deröfwer slutligen dömdt blifwit. Ej må till befrielse från answar för tillmäle om brott annan bewisning wara tillåten.

14 §. Den, som till falsk angifwelse eller annan ärekränkning saker är, må ock, efter omständigheterna, dömas att erlägga kostnad till tryckning i allmän eller ortens tidning af den dom, hwarigenom den andre upprättelse wunnit, der denne det äskar.

15 §. Ej må brott, som i 7, 8, 9 eller 11 § sagdt är, åtalas af annan än målsegande, der ej ärekränkningen skett i eller för någons embete eller tjenst: ej heller må brott, som i 12 § sägs, åtalas af allmän åklagare, der det ej af målsegande till sådant åtal angifwes.

16 §. Den, som efter 1, 2 eller 3 § gjort sig förfallen till straffarbete i två år eller till swårare straff, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Pröfwas någon efter 7 § skyldig till straffarbete eller efter 1, 2 eller 3 § förfallen till sådant arbete under två år; warde tillika dömd medborgerligt förtroende på wiß tid förlustig.

17 Kap.

Om äktenskapsbrott.

1 §. Gör gift man hor med ogift qwinna, eller gift qwinna med ogift man; straffes den, som gift är, med fängelse i högst sex månader eller böter, och den ogifte med böter.

Jfr 3 § detta Kap.

2 §. Föröfwa man och qwinna, som båda gifta äro, hor med hwarannan; ware straffet fängelse från och med sex månader till och med två år.

Jfr 3 § detta Kap.

3 §. Horsbrott må ej af allmän åklagare åtalas, der ej den oskyldiga makan brottet till åtal angifwit eller för det brott skilnad i äktenskapet sökt, eller mannen efter lagsökning ålägges att underhåll gifwa till barn, som blifwit i hordom afladt, eller ock brottet eljest under allmänt åtal hörer. War brottet emellan twänne gifta föröfwadt; då ege åtal emot dem båda rum, ändå att blott en af de oskyldiga makarna skilnad sökt.

4 §. Gift man eller qwinna, som, innan deß äktenskap upphört,

nytt äktenskap med ogift person ingår, dömes, för twegifte, till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

5 §. Göra man och qwinna, som båda gifta äro, med hwarannan twegifte; warde dömde till straffarbete från och med två till och med sex år.

6 §. Ogift person, som ingår äktenskap med den han wet gift wara, dömes till straffarbete i högst två år.

18 Kap.

Om sedlighetsbrott.

1 §. Fader eller moder, eller annan i rätt uppstigande led, som med barn eller barns afkomling otukt öfwar, warde dömd till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Barnet eller afkomlingen skall till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år dömas.

2 §. Öfwar fader eller moder otukt med barns eller afkomlings maka, eller stjuffader eller stjufmoder med stjufbarn eller deß afkomling; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. Barnets eller afkomlingens maka, så ock stjufbarnet eller deß afkomling, skall till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år dömas.

3 §. Öfwa syskon otukt med hwarandra; warde dömde till straffarbete från och med två till och med sex år.

4 §. Otukt emellan ett syskon och det andras afkomling straffes högst med straffarbete i två år.

5 §. Otukt emellan personer, som äro med hwarandra beswägrade genom enderas äktenskap med den andras syskon eller syskons afkomling eller med någon, från hwilkens syskon den andra härstammar, straffes med böter. **(K. Förordn. d. 24 Maj 1872).**

6 §. Öfwa religions- eller skolelärare, uppfostrare eller läromästare otukt med ungdom, som de till underwisning eller uppfostran hafwa, eller göra det fosterföräldrar med fosterbarn, eller förmyndare med myndling; warde dömde till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år eller fängelse.

Öfwar styresman, föreståndare eller annan tjensteman, läkare, uppsyningsman eller waktbetjent wid straffinrättning, häkte, sjukhus, fattighus, barnhus eller annan sådan inrättning, otukt med qwinsperson, som der intagen är; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

7 §. Öfwar man otukt med qwinna, som ej fyllt tolf år; dömes till straffarbete från och med fyra till och med åtta år och, om hon af gerningen fick swår kroppsskada eller död, till straffarbete från och med åtta till och med tio år eller på lifstid. Sker det med qwinna, som fyllt tolf, men ej femton år; dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader.

8 §. Den, som öfwar otukt med afwita qwinna, dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

9 §. Ogift man, som öfwar otukt med ogift qwinna, utom de fall, som förut sagda äro, straffes, för lönskaläge, med böter, högst etthundra Riksdaler. Ej skall dock sådant straff ådömas i annat fall, än då mannen, efter lagsökning af qwinnan eller hennes målsman, ålägges att underhåll gifwa till barn, hwarmed qwinnan i lägersmålet rådd blifwit.

10 §. Öfwar någon med annan person otukt, som emot naturen är, eller öfwar någon otukt med djur; warde dömd till straffarbete i högst två år.

Då tidelagsmål företages, bör domaren icke tillåta andra än Rättens betjente, åklagaren, den anklagade samt de personer, som nödwändigt höras måste, att wara tillstädes; hwarefter domen inom lyckta dörrar afsägas må. **K. Br. d. 12 Juli 1750.**

11 §. Främjar någon otuktig lefnad genom koppleri, eller håller sådant hus, der otukt drifwes; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Qwinna, som i dylikt hus låter bruka sig till förlefnad, straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

12 §. Föräldrar, fosterföräldrar, förmyndare, lärare eller andre, som genom koppleri till otukt förleda barn eller dem, som under deras lydnad eller uppsigt ställde äro, skola dömas till straffarbete från och med två till och med sex år; warde ock dömde medborgerligt förtroende för alltid förlustige.

13 §. Sprider någon ut skrift, målning, teckning eller bild, som tukt och sedlighet sårar; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

Lag samma ware, om man genom annan gerning sårar tukt och sedlighet, så att allmän förargelse eller fara för andras förförelse deraf kommer.

14 §. Håller någon hus, der äfwentyrliga spel om penningar eller penningewärde allmänneligen bedrifwas; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter. Tillåter den, som håller källare, wärdshus eller annat allmänt näringsställe, att sådant spel der bedrifwes; dömes till böter. Hwar som å ställe, som nu sagdt är, deltager i äfwentyrligt spel, straffes med böter, högst twåhundra Riksdaler.

15 §. Öfwerlastar sig någon af starka drycker så, att af hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, det han drucken är, och träffas han i sådant tillstånd å wäg, gata eller annat allmänt ställe; straffes, för fylleri, med böter, högst tjugo Riksdaler.

Jfr **K. Förordn. emot Fylleri och Dryckenskap d. 16 Nov. 1841**, inf. i Bihanget.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 7, §§ 14, 15.

16 §. Wisar någon i behandling af egna eller andras kreatur uppenbar grymhet; straffes med böter, högst etthundra Riksdaler.

Jfr 22 Kap. B. B.

19 Kap.

Om eldskada af uppsåt eller wållande; så ock om annan skadegörelse å egendom.

1 §. Sätter man uppsåtligen eld å hus, byggnad, fartyg eller annat, der menniskor bo, eller wanligt eller wekerligt är, att de eljest wistas, eller å något, hwarifrån elden till sådana boningar eller wistelserum lätteligen spridas kan; dömes, för mordbrand, till straffarbete från och med sex till och med tio år. Fick någon, som å sådant ställe förewar, af branden swår kroppsskada; warde mordbrännaren dömd till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Fick den, som förewar, af branden döden; miste mordbrännaren lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 6, 22 §§ detta Kap.

2 §. Föröfwar man mordbrand, som i 1 § sägs, då allmän farsot, uppror, fiendes åträngande eller annan sådan nöd eller fara för handen är, eller gör mordbrännaren wåld å någon, för att elden åsätta eller deß släckning hindra, eller sker mordbrand å hus, byggnad eller fartyg, der mycket folk är, som för fara blottställes, eller å krutbus, eller i stad, köping eller by, eller å annat sådant ställe, der många sammanbo, eller å Konungens slott, fäste, fartyg, förråds- eller tygbus eller annan sådan Statens tillhörighet, eller å kyrka; då skall till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år dömas.

Jfr 6, 22 §§ detta Kap.

3 §. Har någon uppsåtligen satt eld å uthus eller annan byggnad, fartyg, skog, torfmosse, wäxande eller sluren gröda, sädes-, hö- eller halmstack, wed-, kol-, timmer- eller brädhög, eller dylikt, som annan tillhörde och så aflägset låg, att wån ej war, att elden derifrån till menniskors boningar eller wistelserum spridas kunde; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. War ringa egendom i fara, och skedde ej synnerlig skada; då må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas. Fick någon, som förewar, af branden swår kroppsskada eller död; warde gerningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Jfr 4, 6, 22 §§ detta Kap.

4 §. Wiste gerningsmannen, att å ställe, som i 3 § sägs, någon förewar och för fara blottställdes; ware lag, som för hwarje fall i 1 § sägs.

Jfr 6, 22 §§ detta Kap.

5 §. Sätter någon eld å sin egendom, i uppsåt att bedraga försäkringsgifware, eller i annan sådan swiklig affigt; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. War genom den eld annans boning, wistelserum eller egendom i fara satt, eller fick någon deraf swår kroppsskada eller död; straffes gerningsmannen efter ty för hwarje sådant fall i 1, 2, 3 eller 4 § stils.

Jfr 6, 22 §§ detta Kap.

Jfr 24 Kap. B. B. samt **K. Regl. för Stockholms stads Brandförsäkrings-kontor d. 19 Dec. 1807, — K. Regl. för Skånska Brandförsäkrings-Inrättningen d. 24 Aug. 1872, — K. Regl. för allmänna Brandförsäk-**

rings-Werket för byggnader å landet d. 4 Okt. 1870 och K. Kung. d. 12 Juli 1872, — K. Regl. för Städernas allmänna Brandstodsbolag d. 27 Sept. 1872, — K. Regl. för städernas bolag till brandförsäkring af lösegendom d. 4 Juni 1869 jemte K. Kung. d. 28 Juli 1871, m. fl. Reglementen.

6 §. Är eld åsatt och warder den släckt, innan den sig utbredt och skada gjort; ware straffet, för de fall, som i 1 och 4 §§ sägas, straffarbete från och med två till och med sex år; för det fall, som i 2 § omförmäles, straffarbete från och med fyra till och med åtta år; för det, som i 3 § nämndt är, straffarbete i högst två år eller fängelse i högst sex månader; och för det fall, som i 5 § sagdt är, fängelse, men, der brottet, om elden ej släckt blifwit, skolat straffas på sätt i föregående §§ stadgadt är, straffarbete, efter ty förut i denna § bestämdt blifwit.

Har gerningsmannen, af egen drift, sjelf eller genom tillkallad hjelp, släckningen åstadkommit; då må straffet, efter omständigheterna, nedsättas under hwad i allmänhet å gerningen följa bort.

Jfr 22 § detta Kap.

7 §. Hwar som uppsåtligen sänker fartyg, deri folk är, eller det på grund, klippa eller annat sätter, så att skeppsbrott eller annan sjöskada sker; dömes till straffarbete från och med sex till och med tio år. Får någon af den gerning swår kroppsskada; warde gerningsmannen dömd till straffarbete på lifstid eller från och med åtta till och med tio år. Ljuter någon deraf döden; miste gerningsmannen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 9, 10, 22 §§ detta Kap.

8 §. Sänker man fartyg eller kommer skeppsbrott eller annan sjöskada åstad, för att bedraga försäkringsgifware eller i annan sådan swiklig affigt; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år. War folk i fartyget; då skall gerningsmannen straffas efter ty i 7 § stadgadt är.

Jfr 9, 10, 22 §§ detta Kap.

9 §. Har någon gjort försök till brott, som i 7 eller 8 § sägs, och blef endast genom omständigheter, som woro af gerningsmannens wilja oberoende, brottets fullbordan förhindrad; ware straffet högst, för det fall, som i 7 § nämndt är, straffarbete i 6 år, och för det fall, som i 8 § omförmäles, straffarbete i två år, men, om brottet, der det fullbordadt blifwit, skolat efter 7 § straffas, sådant arbete i sex år.

Jfr 22 § detta Kap.

10 §. Den som, i uppsåt att förleda eller skada sjöfarande, sönderbryter, borttager eller förderswar syr- eller känningsbåk, prick, wisare eller annat tecken, som till sjöfarandes rättelse satt är, eller släcker eld, som till sjöfarandes rättelse skall tänd wara, eller underlåter att upptända eld, den han till sådan rättelse tända skall, eller gör falsk eld, eller sätter upp annat falskt tecken, eller fyller eller stoppar rätt farled i sjö eller ström; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Sker skeppsbrott eller annan sjöskada; ware lag, som för hwart af dessa fall i 7 § sägs.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap.

11 §. Hwar som uppsåtligen förstör Statens kanal- eller sluß-

werk eller annan sådan wattenbyggnad, eller jernwägsanläggning, eller å desamma, dertill hörande byggnader, werk eller inrättningar, eller de för framfarten å jernwäg anwända wagnar eller andra fortslaffningsmedel gör sådan skada eller eljest widtager sådana åtgärder, att fara eller olycka wid kanal- eller jernwägsfartens begagnande eller allmänt farlig öfwerswämning deraf uppkomma kan; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Kom deraf ej olycka, och war faran ringa; då må tiden för straffarbetet till sex månader nedsättas.

Fick annan swår kroppsskada eller död, och war den brottsliges handling af beskaffenhet, att han bordt kunna inse, att dylik olycka deraf war att befara; dömes gerningsmannen, i förra fallet, till straffarbete från och med sex till och med tio år eller på lifstid, och, i senare fallet, till straffarbete på lifstid eller miste lifwet. War gerningen ej af sådan beskaffenhet, som nämnd är, men fick annan deraf swår kroppsskada eller död, eller åstadkoms allmänt farlig öfwerswämning; warde gerningsmannen dömd till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Jfr 14, 21 §§ detta Kap. samt 25 Kap. 22 § denna Lag.

Jfr **K. Kung. om en Fridlysningsstadga för allmänna kanal-, sluß-, jernwägs- och telegrafanläggningar d. 18 Jan. 1855, § 1.**

12 §. Gör man uppsåtligen å werk, byggnad eller anläggning, som i 11 § sägs, eller å tillbehör dertill, skada, den der, utan att kunna medföra sådan fara eller olycka, som i samma § nämnd är, likwäl åstadkommer wäsendtligt hinder eller uppehåll i werkets, byggnadens eller anläggningens begagnande, eller widtager man eljest åtgärder, som till sådant hinder eller uppehåll leda; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst två år. I ringare fall må till böter dömas.

Jfr 14 § detta Kap. samt 25 Kap. 15, 22 §§ denna Lag.

Uti ett särskildt mål, der allmän åklagare fört talan emot J. J., har Kongl. Maj:t, enär, under det ett till W. jernwägsstation ankommet bantåg befunnits wid stationen, samt lokomotivet, hwilket blifwit afkopplad för att från sidospåret emottaga wagnar, skolat åter ingå på huswudspåret, J. J., i afsigt att med häst och åkdon färdas öfwer jernbanan, öppnat grinden wid en wägöfwergång i närheten af werken och på banan fört upp hästen, hwilket hast till följd, att det blifwit nödwändigt stoppa lokomotivet med åtföljande wagnar och att sålunda hinder och uppehåll förorsakats, fällt J. J. att, jemlikt föreskrifne lagrum, för nämnda förfarande böta femtio rdr. **K. Maj:ts Utslag d. 19 Juni 1866.**

Jfr **K. Kung. om en Fridlysningsstadga för allmänna kanal-, sluß-, jernwägs- och telegrafanläggningar d. 18 Jan. 1855, § 3.**— För den, som olofligen beträder Statens inhägnade jernbanor eller bangårdar, är stadgadt wite af fem riksdaler, och tio riksdaler för den, som icke åtlyder wederbörande jernwägstjenstemans särskildt meddelade tillsägelse att från sådan jernbana eller bangård sig aflägsna. **K. Cirk d. 23 Maj 1859.**

13 §. Hwar som uppsåtligen förstörer eller skadar Statens telegraf-inrättning, någon deß beståndsdel eller tillhörighet, eller widtager åtgärder, hwarigenom telegrafering hindras eller störes; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. War skadan ringa, och förorsakades ej derigenom något hinder i telegrafieringen; må till böter dömas.

Jfr 14 § detta Kap.

Jfr **K. Kung. om en Fridlysningsstadga för allmänna kanal-, sluß- jernwägs- och telegrafanläggningar d. 18 Jan. 1855, § 6.**

14 §. Hwad i 11, 12 och 13 §§ om Statens kanal- eller slusswerk, annan sådan wattenbyggnad och jernwägs- eller telegrafinrättning är stadgadt, må ock å dylik, af enskilde personer, menigheter eller bolag inrättad, anläggning tillämpas, om Konungen förordnat, att sådan anläggning skall lika skydd, som Statens, njuta.

Jfr 25 Kap. 22 § denna Lag.

Jfr **K. Kung. om en Fridlysningsstadga för allmänna kanal-, sluss-, jernwägs- och telegrafanläggningar d. 18 Jan. 1855**, § 9. — Ofwanstående stadganden må jemwäl tillämpas å: Köping—Hult-jernwägen, **K. Br. d. 29 Aug. 1855**; Strömsholms kanal- och slussanläggningar, **K. Br. d. 10 Nov. 1855**; jernwägen emellan Gefle och Falun, **K. Br. d. 15 Jan. 1856**; Nordbergs jernwäg i Westmanlands län, **K. Br. d. 14 Febr. 1856**; jernwägen emellan Berfebo grufwor och Åtwidaberg i Östergötlands län, **K. Br. d. 27 Mars 1856**; kanal- och slussanläggningen emellan sjöarne Daglösen och Lungen, jernwägen emellan sjöarne Yngen, Daglösen och Lersjön, samt jernwägen emellan sjöarne Långban och Yngen i Wermlands län, **K. Br. d. 23 Maj 1856**; jernwägen emellan sjöarne Saxen och Yngen, **K. Br. d. 5 Juli 1856**; Frykstads jernwäg emellan sjön Fryken och Klarelfwen, **K. Br. d. 19 Sept. 1856**; Nya Slusswerket i Stockholm, **K. Br. d. 5 Dec. 1856**; jernwägen emellan sjön Marman och lastplatsen Sandarne wid Söderhamnsfjärden, **K. Br. d. 20 Jan. 1857**; kanal- och slussanläggningen emellan sjöarne Norra och Södra Dellen och Forsfa kyrka i Gefleborgs län, **K. Br. d. 18 Maj 1858**; jernwägen emellan Hudikswall och Forsfa kyrka, **K. Br. d. 6 Juli 1858**; kanal- och flottledsanläggningen emellan Ljusne-elf och sjön Södra Dellen, **K. Br. d. 29 Okt. 1858**; jernwägen emellan sjöarne Weßman och Barken i Kopparbergs län, **K. Br. d. 4 Juni 1859**; kanalen emellan Mälaren och Eskilstuna, **K. Br. d. 2 Sept. 1859**; kommunikationsleden från Söderhamn till Bollnäs, **K. Br. d. 4 Maj 1860**; Kinda båtled i Östergötlands län, **K. Br. d. 14 Dec. 1860**; Åkers kanal i Stockholms län, **K. Br. d. 20 Juni 1862**; Nohrs bro i Söderbärkes socken, Kopparbergs län, **K. Br. d. 4 Sept. 1862**; jernwägen emellan Borås och Herrljunga, **K. Br. d. 5 Maj 1863**; jernwägen emellan Ystad och Eslöf, **K. Br. d. 4 Mars 1864**; jernwägarne emellan Landskrona och Eslöf samt emellan Helsingborg och Arup, **K. Br. d. 6 Maj 1864**; jernwägen emellan Christianstad och Heßleholm, **K. Br. d. 6 Maj 1864**; jernwägen emellan Wexiö och Alfwestad, **K. Br. d. 13 Maj 1864**; jernwägen emellan Köping, Uttersbergs bruk och sjön Lillswan, **K. Br. d. 8 Juli 1864**; jernwägen emellan Herrljunga, Wenersborg och Uddewalla, **K. Br. d. 22 Juli 1864**; Kinda kanal och slusswerk i Östergötlands län, **K. Br. d. 3 Nov. 1865**; Dalslands kanal, **K. Br. d. 16 Mars 1869**; jernwägen emellan Näsfjö och Oskarshamn, **K. Br. d. 4 Mars 1870**; farleden från Nyqwarns hamn till sjön Roxen, **K. Br. d. 5 Maj 1871**; Räppe—Helga—Tolsta kanal i Kronobergs län, **K. Br. d. 5 Maj 1871**; jernwägen mellan Frömi och Ludwika, **K. Br. d. 26 Sept. 1871**; jernwägen mellan Upsala och Gefle med bibanor, **K. Br. d. 12 Jan. 1872**; jernwägen mellan Krylbo och Norberg, **K. Br. d. 12 Jan. 1872**; jernwägen från Sundswall till Torpshammar, **K. Br. d. 12 Jan. 1872**; jernwägen från Karlshamn till Wieslanda station, **K. Br. d. 19 Jan. 1872**; jernwägen från Hjo till Stentorps station, **K. Br. d. 19 Jan. 1872**; jernwägen mellan Finspong och Pålsboda station, **K. Br. d. 19 Jan. 1872**; jernwägen från Ulricehamn till Wartofta station, **K. Br. d. 26 Jan. 1872**; jernwägen mellan Sölwesborg och Kristianstad, **K. Br. d. 16 Febr. 1872**; Bergslagernas jernwägsaktiebolags jernwägsanläggningar, **K. Br. d. 22 Mars 1872**; jernwägen mellan Karlskrona och Wexiö, **K. Br. d. 19 April 1872**; jernwägen mellan Marieſtad och Moholms station, **K. Br. d. 17 Maj 1872**; jernwägen mellan Striberg grufwefält och Degerfors station, **K. Br. d. 17 Maj 1872**; Stockholm—Westerås—Bergslagens jernwägsaktiebolags jernwägsanläggningar, **K. Br. d. 24 Maj 1872**; jernwägen från Hallsberg till Mjölby, **K. Br. d. 21 Juni 1872**; jernwägen mellan Kalmar och Emmaboda station, **K. Br. d. 5 Juli 1872**; jernwägen från Halmſtad till Jönköping, med bibana till Gißlawed, **K. Br. d. 13 Sept. 1872**; jernwägen från Nynäs hamn till westra stambanan, **K. Br. d. 13 Sept. 1872**; jernwägen från Helsingborg till Heßleholms station, **K. Br. d. 27 Sept. 1872**; jernwägen från Nyköping till Mölnbo station, **K. Br. d. 4 Okt. 1872**; jernwägen från

Ludwika till Kihls station, K. Br. d. 1 Nov. 1872; jernwägen mellan Trelleborg och Lund, K. Br. d. 1 Nov. 1872; jernwägen från Wattjoms station till Ljunga elf, K. Br. d. 29 Nov. 1872; Wängs kultorfs-aktiebolags jernbana. K. Br. d. 6 Dec. 1872; jernwägsspåret utefter Skeppsbron i Stockholm, K. Br. d. 13 Dec. 1872; bolaget La vieille Montagnes telegrafledning från Ammeberg till bolagets zinkgrufwor, K. Br. d. 28 Dec. 1872; jernwägen från nordwestra stambanan till Otterbäckens hamn wid Wenern, K. Br. d. 20 Dec. 1872; jernwägen mellan Malmö och Ystad med bibana, K. Br. d. 4 Febr. 1873; jernwägen mellan Forssa station och Näswiken, K. Br. d. 18 April 1873; jernwägen mellan Wadstena och Fogelsta, K. Br. d. 2 Maj 1873; jernwägen från Filipstad till Nordmarks prestgård, K. Br. d. 9 Maj 1873; jernwägen från Kristinehamn till Persberg, K. Br. d. 9 Maj 1873; jernwägen från Rosersbergs station till Lindberga, K. Br. d. 30 Maj 1873; jernwägen mellan Guldsmedshyttan och Storå station samt från Stripa grufwa till Guldsmedshyttans masugn och till sjön Roßwalen, K. Br. d. 27 Juni 1873; jernwägen från sjön Närdingen till Skärstawiken, K. Br. d. 27 Juni 1873; jernwägen från Hyttans station till Rönneshyttan, K. Br. d. 4 Juli 1873; jernwägen från Daglösebet till Filipstad, K. Br. d. 26 Aug. 1873; jernwägen från Kihls station till Göteborg, K. Br. d. 9 Sept. 1873; jernwägen mellan Westra Dalelfwen och Skeppshusfjön, K. Br. d. 5 Dec. 1873; jernwägen från Oxelösund till Flens station, K. Br. d. 30 Jan. 1874; jernwägen mellan Swensbro station och Ekedalen, K. Br. d. 6 Febr 1874; jernwägen mellan Engelholm och Björnekulla station, K. Br. d. 13 Febr. 1874; jernwägen mellan Fraustorp och Långbansände, K. Br. d. 27 Mars 1874; jernwägen mellan Kärrgrufwan och Engelsbergs bruk, K. Br. d. 1 April 1874; jernwägen mellan Nordmarks grufwor till Mokärnshyttan med bibana, K. Br. d. 10 April 1874; bätleden från sjön Stora Kedjen till Ferna bruk, K. Br. d. 1 Maj 1874; jernwägen mellan Billesholm och Helsingborg-Heßleholms-jernwägen, K. Br. d. 1 Maj 1874; jernwägen mellan Sala och Tillberga, K. Br. d. 1 Maj 1874, jernwägen mellan Wimmerby och Hultsfred, K. Br. d. 15 Maj 1874; Sundswalls jernwägsaktiebolags jernwäg med tillhörande telegraf, K. Br. d. 21 Maj 1874; jernwägen mellan Nybro station och sjön Alstern, K. Br. d. 15 Maj 1874; jernwägen mellan Hörkens station och Strömsdals masugn, K. Br. d. 21 Maj 1874; Gräntzö kanal, K. Br. d. 3 Juli 1874; jernwägen från Näs till Morshyttan wid norra stambanan, K. Br. d. 3 Juli 1874; jernwägen från Byjjöns strand till Westra Dalelfwen, K. Br. d. 10 Juli 1874; jernwägen från Wintjerns grufwefält till Lilla Björnmosens by, K. Br. d. 17 Juli 1874.

15 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen allmän minneswård, brygga, bro, färja, brunn, wattenledning, gasledning, wäg, gata eller farled; eller stängsel eller märke, som, till afwärjande af fara eller till warning derför, wid allmän wäg, gata eller farled eller å annat sådant ställe satt är; straffes med fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år. I ringare fall må till böter dömas.

Tillstänger man olofligen, utan skadegörelse, som nu är nämnd, allmän wäg, gata, farled eller flottled, eller utkastar man i segelled eller flottled barlast eller annat, hwaraf uppgrundning förorsakas kan; ware straffet böter.

Jfr **K. Förordn. ang. forntida minnesmärkens fredande och bewarande d. 29 Nov. 1867**, inf. i Bihanget.

16 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen grufwa, eller uppfordrings- eller annat konstwerk, som för grufwedrift inrättadt är; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

17 §. Sprider någon uppsåtligen ut kreaturs sjuka, som smittosam och farlig är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år.

Bryter någon weterligen emot de föreskrifter, som till förekommande eller hämmande af kreatурssjuka gifna äro; kommer sjuka af den gerning; dömes till fängelse eller till straffarbete i högst ett år: kommer ej sjuka deraf; ware straffet böter.

Jfr 22 § detta Kap. äfwensom anm. wid 22 Kap. 5 § B. B.

18 §. Förgiftar någon, i uppsåt att annans kreatur skada, foder eller hwad annat som helst, så att allmän fara deraf kommer; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Får menniska af sådan förgiftning swår kroppsskada eller död; då må tiden för straffarbetet höjas, i förra fallet, till åtta år och, i senare fallet, till tio år.

Jfr 22 § detta Kap.

19 §. Har någon, utan uppsåt, orsakat förgiftning, som i 18 § sägs, och söker ej, ändå att han det warse blifwit, att faran deraf, så widt ske kan, genast afwärja; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader.

20 §. Förstörer eller skadar man uppsåtligen, i andra fall än nu sagda äro, annans egendom, fast eller lös, ehwad den till prydnad ämnad är; straffes med böter eller fängelse i högst sex månader. Har af gerningen kommit synnerlig fara för någons lif eller helsa, eller grof skada å egendom, eller är gerningen eljest med synnerligen förswårande omständigheter förenad; då må till straffarbete i högst två år dömas.

Brott, som i denna § sagdt är, må ej åtalas af annan än målsegande, der ej skada skett å allmän egendom.

Jfr 11 Kap. 12 § och 24 Kap. 10 § denna Lag.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni** 1868, Kap. 9, §§ 1, 2, 16.

21 §. Den, som uppsåtligen, genom wårdslöshet, oförsigtighet eller försummelse, är wållande till eldskada å annans egendom eller till skeppsbrott, eller till sådan skada eller öfwerswämning, som i 11 § nämnd är, eller dertill att fara uppstått för begagnande af werk, byggnad eller anläggning, som i sagda § omförmäles, straffes med fängelse i högst sex månader eller böter.

Är någon, på sätt nu sagdt är, wållande till skada å fyr- eller känningsbåk eller annat sådant tecken, som i 10 § nämndt är; straffes med böter. För dylikt wållande till skada, hinder eller uppehåll, som i 12 eller 13 § omförmäles, eller till skada, som i 15 § sägs; ware bot högst twåhundra Riksdaler.

Jfr 25 Kap. 15, 17 §§ denna Lag.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni** 1868, Kap. 9, §§ 3, 4.

Lots, som af okunnighet, oredighet eller wårdslöshet under lotsning sätter fartyg på grund, straffes med fängelse från och med en till och med sex månader, dock må, der ingen eller ringa skada skett, i stället dömas till böter från och med femtio till och med femhundra r:dr; och warde lots, i bägge fallen, andra gången han med omförmälda förseelse beträdes, från tjensten skild. **K. Regl. för Lots- och Fyr-staterna d. 9 Juli 1862,** § 41, mom. 2.

22 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 10 eller 18 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid förlustig. Lag samma ware, om någon efter 6, 9 eller 17 § gjort sig skyldig till straffarbete i två år eller till swårare straff.

20 Kap.

Om stöld och snatteri.

1 §. Hwar, som stjäl gods eller penningar öfwer femton Riks-

daler, dömes, för stöld, till straffarbete i högst sex månader, der ej annorledes här nedan stadgadt är.

Jfr 16, 18 §§ detta Kap. samt 21 Kap. 1—4 §§ denna Lag.

2 §. Går wärdet ej öfwer femton Riksdaler, och är gerningen ej utmärkt med sådan omständighet, att den ändock, efter ty i 7, 10 eller 12 § sägs, för stöld anses skall; då kallas den snatteri; och ware straffet derå böter, högst etthundra Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader.

Jfr 10, 12, 15, 16 §§ detta Kap. samt 21 Kap. 1—4 §§ denna Lag.

3 §. Begår någon stöld eller snatteri af säd, skuren eller oskuren, hö eller halm, stackadt eller ostackadt, ute å mark; wexande fruktträd; träd- eller jordfrukt ur trädgård eller på åker, eller annat, som der planteradt eller sådt är; huggen wed, timmer, gärdsel eller annat dylikt i skog eller eljest ute å mark eller å flottled, åker-, kör- eller trädgårdsredskap ute å mark; uteliggande malm wid grufwa eller redskap, som till grufwedrift hörer och ej instängd är; utestående bistock, fisk ur dammar, sumpar, nät, mjärdar, katsor eller annat fisketyg, eller ock sjelfwa fisketyget, som ute ligger; foglar eller andra djur ur jagtredskap eller sjelfwa redskapen ute å marken; ankare eller tåg, hwarmed uteliggande fartyg förtöjdt är; eller ock saker, som till blekning eller torkning eller för annan sådan orsak utlagda eller utställda äro; eller mjölkar man annans ko, får eller get, i uppsåt att mjölken sig eller annan tillegna, eller tager man olofligen tagel ur mahn eller swans på häst, under det kreaturet går i bete ute å mark; det warde, wid straffets bestämmande, såsom förswårande omständighet ansedt; och må, i ty fall, wid stöld, tiden för straffarbetet till ett år höjas.

Går, wid stöld, wärdet af det tillgripna öfwer ett tusen Riksdaler; då må ock sådan förhöjning af tiden för straffarbetet ske, som nu sagd är.

Jfr 8, 12, 13, 18 §§ detta Kap. äfwensom 24 Kap. 3, 4, 7 §§ denna Lag.

4 §. Begår någon stöld eller snatteri i Konungens slott eller af det, som weterligen tillhörer Staten eller mild stiftelse eller inrättning till fattigas försörjning eller sjukas wård; eller föröfwas stöld eller snatteri af tjenstehjon, köpmansbetjent, gesäll, lärling eller annan enskild tjenare från sitt husbondefolk eller deras gäst, eller af handtwerkare eller annan arbetare från den, hos hwilken han arbetar; ware lag, som i 3 § sägs.

Har tjenstehjon, köpmansbetjent, gesäll, lärling eller annan enskild tjenare uppsåtligen förskingrat eller, i uppsåt att sig eller annan det tillegna, undandolt hwad i deß wård af husbondefolket eller deras gäst lemnadt är; warde ock derför, efter ty nu är sagdt, såsom för stöld eller snatteri, straffad. Lag samma ware, om någon förfnillar gods, som annan i hans wård under lås, försegling eller annat dylikt stängsel insatt, eller som blifwit honom förtrodt att wårda, då det ur eld, sjö eller från fiende frälsadt är.

Jfr 12, 18 §§ detta Kap. äfwensom 22 Kap. 11, 20 §§ och 25 Kap. 11 § denna Lag.

5 §. Till straffarbete i högst ett år dömes:

1. om gästgifware, wärdshuswärd eller annan, som herbergerar

reſande eller för ſin näring eller winning emottager gäſter i ſitt hus, ſtjäl från reſande eller gäſt, eller om denne ſtjäl från wärden;

2. om man ſtjäl från badande eller ſimmande, eller från ſofwande ute å marken, eller från den i ſwår ſjukdom ligger, eller från död menniſka;

3. om man ſtjäl något i likhus eller graf eller, under gudstjenſt, från annan inne i kyrka eller annorſtädes, der gudstjenſt hålles, eller ute å kyrkowall.

Såſom för ſtöld, efter ty i denna § ſägs, ſkall ock dömas, om ſkeppare, forman eller deras folk tillgripa hwad dem förtrodt är att föra eller förwara, eller om gäſtgifware, wärdshuswärd eller annan, ſom herbergerar reſande eller för ſin näring eller winning emottager gäſter i ſitt hus, tillgriper hwad i deß wård af gäſten lemnadt är; ſå ock om man ſwikligen tager något från barn, ſom ej fyllt tolf år, eller från afwita.

Jfr 7, 8, 12, 13, 18 §§ detta Kap.

6 §. Till ſtraffarbete från och med ſex månader till och med fyra år dömes:

1. om man ſtjäl något i kyrka, ehwad det kyrkan tillhörer eller af andra der i förwar ſatt är;

2. om man ſtjäl penningar eller annat, ſom åt allmänna poſten förtrodt är, ehwad det ſker i poſthus eller under forſlingen;

3. om man ſtjäl ur förſegladt bref, ſom ej åt allmänna poſten förtrodt är, eller ur kläder, ſom någon bär på ſig;

4. om man ſtjäl medelſt inbrott, ſom i 9 § ſägs, eller, för brottets föröfwande, bortförer och med wåld eller liſt öppnar ſkåp, kiſta, ſkrin, eller annan förwaringsperſedel, ſom med lås, förſegling eller annat dylikt ſtängſel tillſluten är;

5. om man ſtjäl nattetid i hus, ſom bebodt är, och gerningsmannen olofligen, dock utan inbrott, dit inkommit eller der ſig undangömt;

6. om gerningsmannen för ſtöldens föröfwande ſig med wapen inſtällt eller eljeſt anwändt ringare ſkräckmedel eller hot, än att gerningen till rån hänföras kan;

7. om man ſtjäl kreatur, ſom går i bete ute å mark;

8. om man ſtjäl af fartyg, ſom ſtrandadt eller eljeſt förolyckadt är eller utan folk i ſjö drifwer, eller, under bergning, hwad till dylikt fartyg hörer eller derå fördt war; eller

9. om man ſtjäl från den, ſom genom allmän farſot, eldswåda, wattunöd, ſkeppsbrott, uppror, fiendes åträngande eller annan ſådan nöd eller fara är ſatt ur ſtånd att ſin egendom wärja.

Jfr 7, 8, 12, 13, 18 §§ detta Kap. ſamt 22 Kap. 10 § denna Lag.

7 §. I de fall, ſom här ofwan i 5 och 6 §§ nämnda äro, ſkall, ſåſom för ſtöld, dömas efter ty der ſägs, ändå att det tillgripnas wärde ej går öfwer femton Riksdaler.

8 §. Nu kunna, wid ſamma ſtöld, två eller flera af de i 3, 4, 5 och 6 §§ ſagda fall ſammanträffa; då må tiden för ſtraffarbetet ökas med högſt ett år utöfwer det, hwartill den brottslige för det ſwåraſte fallet pröfwas hafwa gjort ſig ſkyldig.

Jfr 12, 13 §§ detta Kap.

9 §. Har någon, i uppsåt att stjäla,

1. med wåld å mur, wägg, golf, tak, lucka, fönster, port, dörr, lås eller annat dylikt stängsel brutit sig in i gård, hus, rum eller fartyg; eller

2. medelst klättring öfwer mur, wägg, port eller tak, eller medelst inkryppande genom glugg, skorsten eller annan sådan ej till ingång ämnad öppning, eller ock genom bruk af dyrk eller falsk nyckel förskaffat sig ingång i gård, hus, rum eller fartyg; eller

3. med wåld eller list öppnat skåp, kista, strin eller annan förwaringsperfedel, som med lås, försegling eller annat dylikt stängsel tillsluten war, utan att den borttaga;

dömes, der tillgrepp ej sker, för inbrott, till straffarbete i högst sex månader.

Jfr 17, 18 §§ detta Kap. äfwensom 21 Kap. 2 § denna Lag.

10 §. Begår någon snatteri tredje gången; warde ansedd såsom hade han första resan stöld föröfwat.

Snatteri af den, som förut begått rån, försök dertill, stöld eller inbrott, skall ock såsom stöld anses.

11 §. Begår någon andra gången stöld; må tiden för det straffarbete, hwartill han för den gerning gjort sig skyldig, ökas med högst två år.

Begår någon tredje gången stöld; ökes tiden för straffarbetet med högst fyra år utöfwer hwad för den gerning första gången följa bör.

Kommer han åter fjerde gången eller oftare; dömes till straffarbete från och med fyra till och med tio år; dock må, der omständigheterna äro synnerligen mildrande, tiden för straffarbetet till två år nedsättas. Inträffar fall, som i 6 § nämnes; då må till straffarbete på lifstid dömas.

Inbrott utan tillgrepp skall lika med stöld anses i fråga om förhöjning af straff, efter ty nu sagdt är.

Samma lag ware om rån eller försök dertill, der sådant förut begånget är af den, som för stöld eller inbrott straffas skall. **(K. Förordn. d. 19 Juli 1872).**

Jfr 13, 16, 18 §§ detta Kap. samt 21 Kap. 3 § denna Lag.

12 §. Warder någon, under en lagföring, förwunnen att hafwa å särskilda ställen eller tider föröfwat snatteri; skall han, der det tillgripnas sammanlagda wärde öfwerstiger femton Riksdaler, för stöld straffas.

Har någon å särskilda ställen eller tider begått stöld eller inbrott, derför han på en gång lagföres; warde straffad efter ty i 4 Kap. 3 § sägs; och må tiden för straffarbetet ökas med högst ett år. Sammanträffa derwid sådana fall, hwarom i 8 § sägs; gälle ock hwad der stadgadt är.

Jfr 13 § detta Kap.

13 §. Straffarbete, der det för stöld skall å wiß tid sättas, må ej genom sådan förökning, som i 8, 11 eller 12 § sägs, i något fall öfwerskrida tio år.

14 §. Har någon stöld, snatteri eller inbrott med råd eller dåd främjat, såsom i 3 Kap. 4 § sägs, och tillika i det tillgripna tagit del

eller eljeſt af brottet winning haft; ſtraffes ſom wore han ſjelf gerningsman.

15 §. Skola flere, ſom i ſtöld eller ſnatteri delaktige äro, ſåſom gerningsmän ſtraffas; warde, wid ſtraffets beſtämmande, det tillgripnas hela wärde för hwar af dem affedt.

16 §. Den ſom, med wetſkap om den olofliga åtkomſten, emottagit, dolt, köpt eller förytträt något af hwad ſtulet är, eller beſörjt omarbetning eller förändring deraf, ſkall, med afſeende å wärdet af det, hwarmed han dylik brottslig befattning tagit, ſtraffas för ſtöld eller ſnatteri efter 1 eller 2 §; ware ock lag ſom i 10 eller 11 § ſägs, der han förut ſtöld, ſnatteri, inbrott, rån eller förſök dertill begått.

Jfr 3 Kap. 9 §, 21 Kap. 9 § denna Lag ſamt **K. Förordn. om Straffslagens införande** m. m. **d. 16 Febr 1864**, § 16, mom. 5—8.

17 §. Har man, i uppſåt att inbrott, ſom i 9 § ſägs, föröfwa, förfärdigat eller förſkaffat ſig dyrk eller falſk nyckel, eller har man, med wetſkap om annans uppſåt till ſådant brott, åt honom förfärdigat eller anſkaffat ſlikt werktyg; ſtraffes med böter eller fängelſe i högſt ſex månader.

18 §. Den, ſom gjort ſig förfallen till ſtraff efter 6 eller 11 §, ſkall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid förluſtig, och den, ſom gjort ſig förfallen till ſtraff för ſtöld efter 1, 3, 4 eller 5 § eller till anſwar efter 9 §, warde till förluſt af medborgerligt förtroende på wiß tid dömd.

Om tillgrepp af krigsman, ſe **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 9, §§ 7—10, 13—17.

21 Kap.

Om rån.

1 §. Hwar, ſom medelſt wåld å perſon eller anwändande af hot, ſom innebär trängande fara, af annan tager gods eller penningar, dömes, för rån, till ſtraffarbete från och med fyra till och med tio år, der ej annorledes här nedan ſtadgas.

Öfwerfaller man annan, på ſätt nu ſagdt är, men gitter ej rånet genom tillgrepp fullborda, warde, för förſök till rån, dömd till ſtraffarbete från och med två till och med ſex år.

Äro omſtändigheterna ſynnerligen mildrande; då må tiden för ſtraffarbetet nedſättas, i förra fallet, till två år och, i ſenare fallet, till ett år.

Jfr 2—8, 10 §§ detta Kap. äfwenſom 20 Kap. 11 § denna Lag ſamt **Sjö-Lag.** § 299.

2 §. Med ſtraffarbete på lifstid eller från och med ſex till och med tio år ſkall rån beläggas i deſſa fall:

1. om två eller flere fällat ſig ſammman att rån föröfwa och dylikt brott begått;
2. om man rånat egendom, ſom åt allmänna poſten förtrodd war
3. om rånet ſkett å någon, ſom genom allmän farſot, eldswåda, wattunöd, ſkeppsbrott, uppror, fiendes åträngande eller annan ſådan

nöd eller fara, war i den belägenhet, att han sig och sin egendom swårligen wärja kunde;

4. om rånet skett nattetid i bebodt hus och rånaren dit inkommit genom inbrott, som i 20 Kap. 9 § sägs.

Har, i dessa fall, försök till rån skett, på sätt i 1 § sagdt är; dömes gerningsmannen till straffarbete från och med fyra till och med åtta år.

Jfr 4—6, 8, 10 §§ detta Kap.

3 §. Hwar, som föröfwar rån eller gör försök dertill, som i 1 § sägs, andra gången eller sedan han andra gången stöld begått, dömes till straffarbete på lifstid eller i tio år; och ware i detta fall inbrott utan tillgrepp så ansedt, som i 20 Kap. 11 § stadgadt är.

Se anm. wid näst föreg. §.

4 §. Begår någon stöld eller snatteri och, der han å bar gerning anträffas, sätter sig med wåld eller sådant hot, som i 1 § nämndt är, till motwärn emot den, som det tillgripna återtaga will; dömes, såsom för rån, efter ty i 1, 2 eller 3 § för hwarje fall stils.

Jfr 8, 10 §§ detta Kap. samt 24 Kap. 16 § denna Lag.

5 §. Den, som öfwerfaller annan med wåld eller sådant hot, som i 1 § sägs, för att dymedelst aftwinga honom skuldebref, qwittobref eller annan dylik handling, hwarigenom hans eller annans egendomsrätt kränkas skulle, warde, om sådan handling aftwingas, dömd för rån, men eljest, för försök till rån, efter ty i 1, 2 eller 3 § för hwarje fall stadgadt är.

Jfr 6, 8, 10 §§ detta Kap.]

6 §. Gör wid rån eller försök dertill den brottslige så grof wåld å annan, att denne deraf får swår kroppsskada, eller hafwa pinliga medel blifwit anwända för att twinga till egendoms upptäckande eller utlemnande eller till utgifwande af sådan handling, som i 5 § nämnd är; warde dömd till straffarbete på lifstid eller i tio år.

Jfr 10 § detta Kap.

7 §. Anfaller man med wåld eller hot, som i 1 § sägs, sjöfarande i öppen sjö, för att bemäktiga och tillegna sig fartyg eller gods; dömes, för sjöröfweri, ehwad tillgrepp sker eller ej, till straffarbete på lifstid eller i tio år.

Jfr 8, 10 §§ detta Kap.

8 §. Warder, i något af de fall nu sagda äro, någon så wåldförd, att han deraf ljuter döden; miste gerningsmannen lifwet eller dömes till straffarbete på lifstid.

Jfr 10 § detta Kap.

9 §. Har någon för delaktighet i brott, som i detta kapitel nämndt är, gjort sig skyldig till straff efter 3 Kap. 4 §; då må det straff ej lägre sättas, än till straffarbete i sex månader. Om sådan delaktighet i rån, som i 20 Kap. 16 § om stöld sägs, ware lag, som der stadgadt finnes.

10 §. Den, som gjort sig förfallen till straff efter 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 eller 8 §, skall ock dömas medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid förlustig.

Om rån af krigsman, se **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 9, §§ 11—17.

22 Kap.

Om bedrägeri och annan oredlighet.

1 §. Hwar, som genom antagande af falskt namn, stånd eller yrke, eller genom annat swikligt förfarande, bedrager sig till gods eller penningar, eller förlust deraf annan tillskyndar, dömes, der ej annorledes här nedan stadgas, till böter eller fängelse i högst sex månader. Är bedrägeriet med synnerligen försvårande omständigheter förenadt; då må till straffarbete i högst två år dömas.

Jfr 19, 22 §§ detta Kap. samt 23 Kap. 1—3 §§ denna Lag.

2 §. Såsom bedrägeri skall anses och efter 1 § straffas:

1. om man, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, begagnar eller beropar sig å wederligen falska sådana handlingar, som i 12 Kap. 4 och 5 §§ omförmälas och i diktade personers namn skrifna äro;

2. om man på wederligen falskt uppgift förskaffar sig försäkring för brand- eller sjöskada eller annat;

3. om man sätter ut pant, som wederligen falskt är;

4. om man, under falskt sken af köp, gåfwa eller annat aftal, egendom sig afhänder, för att förekomma utmätning eller eljest hindra annan att göra sin rätt till egendomen gällande;

5. om man uppsåtligen, till förfång för annans rätt, förstör eller gör obrukbara de handlingar, hwarå den sig grundar;

6. om man, för att något dermed sig tillegna, lägger märke å det, som hörer annan till, eller utplånar annans märke.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. samt 12 Kap. 6 § och 23 Kap. 1—3 §§ denna Lag.

3 §. Säljer man eller utlemnar eljest till annans begagnande wederligen förfalskade lifsmedel, och är wid den förfalskning ämne nyttjadt, som för menniskors lif eller helsa farligt är; dömes till straffarbete från och med två till och med sex år. Får någon af de lifsmedel swår kroppsskada; då skall till straffarbete från och med sex till och med tio år dömas. Ljuter någon deraf döden; warde den brottslige dömd till straffarbete på lifstid eller i tio år.

Bjuder man till annan ut sådana wederligen förfalskade lifsmedel, som ofwan sagda äro; warde, der de ej emottagas, ändå dömd till straffarbete i högst två år.

Beträdes handlande eller annan, hwars yrke är att sälja eller bereda lifsmedel, med brott, som i denna § sägs; miste han ock den näringsrätt.

Jfr 22 § detta Kap.

4 §. Säljer man eller utlemnar eljest till annans begagnande, eller bjuder man till annan ut wederligen förfalskade läkemedel, de der för menniskors lif eller helsa farliga äro; ware lag som för hwarje fall i 3 § sägs.

Jfr 22 § detta Kap.

5 §. Gör man med uppsåt orätt i mätande, wägande eller räknande wid handel eller eljest, då waror emottagas eller aflemnas; warde dömd efter ty i 1 § sägs, der brottet ej efter 12 Kap. 8 § straffbart är.

Beträdes Kronans uppbördsman eller af offentlig myndighet antagen mätare med sådant brott, som sagdt är; må lindrigare straff, än fängelse, ej ådömas.

Brukar någon wid handel, eller eljest, då waror efter mått eller wigt skola afsemnas eller emottagas, sådant mått eller wigt, som ej är behörigen stämpladt eller märkt; straffes, ändå att han om ondt uppsåt ej öfwertygad warder, med böter, högst ettthundra Riksdaler.

War måttet eller wigten behörigen stämpladt eller märkt, men ej omjusteradt, der sådan åtgärd skolat ega rum; bötes ock, om det oriktigt befinnes, efter ty nu sagdt är.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. äfwensom **K. Stadgan ang. mått och wigt d. 10 Nov. 1865,** §§ 57, 58, inf. wid 8 Kap. 4 § H. B.

6 §. Tillwällar sig någon swikligen, i uppsåt att skada göra eller fördel sig eller annan bereda, utöfning af embete eller tjenst; dömes till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Gifwer man sig eljest obehörigen ut för embets- eller tjenstеman och utöfwar något af hwad till dennes befattning hörer; dömes till böter, dock ej under femtio Riksdaler, eller fängelse i högst ett år.

Jfr 22 § detta Kap.

7 §. Har man genom antagande af falskt namn eller ständ beredt sig arf eller andra familjerättigheter; dömes till fängelse eller till straffarbete från och med sex månader till och med två år. Äro omständigheterna synnerligen förswårande; må tiden för straffarbetet höjas till fyra år.

Jfr 22 § detta Kap.

8 §. Gifwer någon sig ut till namn eller ständ för annan, än den han är, och bedrager derigenom qwinna till äktenskapsaftal; dömes till böter eller fängelse.

Kommer wigsel eller häfd dertill; warde dömd till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år.

Samma lag ware, der någon, som af naturen är wanför eller till äktenskap alldeles obeqwäm, eller drages med obotlig, smittosam sjukdom, förtiger det och swikligen förleder annan till giftermål med sig.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap.

9 §. Underskicker eller förbyter man barn; dömes till straffarbete från och med två till och med åtta år. Äro omständigheterna synnerligen mildrande; må straffet nedsättas till fängelse i sex månader.

Jfr 22 § detta Kap.

10 §. Den som, sig eller annan till nytta eller att dermed skada göra, olofligen bryter eller öppnar annans förseglade bref eller handling eller annat, som honom enskildt angår och med försegling eller på annat sätt tillslutet är, dömes till straffarbete i högst två år. Sker det eljest med wilja utan ondt uppsåt; ware straffet böter.

Tager någon olofligen från posten ut annans bref och det uppsåtligen förstör eller undanhåller; ware lag som här ofwan i denna § sägs.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. äfwensom 20 Kap. 6 § denna Lag.

11 §. Förfalskar man, swikligen förbyter, försnillar eller eljest uppsåtligen förskingrar annans gods, det man i besittning hafwer; straffes med böter eller fängelse.

Jfr 21 § detta Kap. samt 20 Kap. 4, 5 §§ denna Lag.
Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 9, § 6.**

12 §. Brukar man eller låter bruka, utan lof, hwad annan tillhörer och det man i besittning hafwer; böte högst tjugufem Riksdaler. Tager någon eljest och brukar, utan lof, hwad annan tillhörer; ware bot högst femtio Riksdaler.

Jfr 21 § detta Kap.
Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 9, § 5.**

13 §. Fordrar man betalning för gäld, den man wet gulden wara, eller nekar man emot bättre wetande sin hand och förskrifning eller till pantsatt, lånt, legdt eller inlagdt gods, eller hwad eljest det är, som hörer annan till och man i besittning hafwer; eller återfordrar man det gods, som blifwit till annan utlegdt eller förtrodt eller lemnadt såsom pant eller lån, ändå att man det weterligen återbekommit; eller tager man swikligen åter det gods, man i pant till annan lemnat eller denne eljest under panträtt innehafwer; straffes med böter. Äro omständigheterna synnerligen förswårande; då må till fängelse dömas.

Lag samma ware, der man säljer eller annorledes emot wedergällning föryttrar ondt för godt, mängdt för omängdt eller det, hwaruti man wet fel wara, utan att sådant uppenbara; eller säljer, städjer eller leger twem ett, eller tager städja såsom tjenstehjon hos två husbönder för samma tid.

Jfr 16, 21 §§ detta Kap. samt 23 Kap. 1 § denna Lag, äfwensom **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833,** § 30, inf. i Bihanget, och **K. Kung. ang. den allmänna Bewäringen d. 13 Nov. 1860,** § 13.
Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, Kap. 10,** § 20.

14 §. Går fullmäktig i sak, den honom betrodd är, swikligen hufwudmannens wederpart tillhanda, ware sig med skrifts uppsättande, eller med råd eller skäl, eller eljest till hufwudmannens skada främjar sin eller andras nytta, eller begår syßloman wid annat uppdrags utförande trolöshet emot hufwudman; ware lag som i 13 § sägs; och warde fullmägtig, som med sådant brott beträdes, dömd owärdig att widare föra andras talan inför Rätta.

Förleder man, i swiklig affigt, annan till oskälig rättegång; straffes med böter.

Jfr 21 § detta Kap.

15 §. Far någon med spådom, signeri eller annan widskepelse, att dermed bedrägeri öfwa eller winning sig förskaffa; straffes med böter eller fängelse i högst ett år.

16 §. Sätter man olofligen å tillwerkning, som till salu hålles, annans märke, än rätte tillwerkarens; straffes med böter eller fängelse, efter ty i 13 § stadgas.

Är för brott, som sagdt är, tillwerkningens förlust för wißt fall särskildt stadgad; gälle ock det till efterrättelse.

17 §. Uppgifwer någon i orlofssedel eller annan sådan enskild handling, som i 12 Kap. 5 § nämnes, hwad han wet osannt wara, och deraf annan wilseledas eller skadas kan; böte högst etthundra Riksdaler.

18 §. Begagnar sig någon swikligen af orlofssedel, paß eller an-

nat dylikt bewis, ſom för annan utgifwet är; ſtraffes med böter från och med tjugo till och med twåhundra Riksdaler.

19 §. Låter man ej ſå lyſa fynd eller hittegods, ſom i lag ſtadgadt är; böte högſt dubbla wärdet af det hittade.

Förtiger man fynd eller hittegods, då egaren eller annan dertill berättigad ſig anmäler eller eljeſt tillkännagifwer; ſtraffes ſom för bedrägeri i 1 § ſkils.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. äfwenſom **K. Förordn. ang. Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** 16 § 2—4 mom., ſamt **K. Förordn. ang. forntida minnesmärkens fredande och bewarande d. 29 Nov. 1867,** inf. i Bihanget.

20 §. Draga äkta makar något lönligen undan hwarandra; barn undan föräldrar eller foſterföräldrar; ſterbhusdelegare eller andra, ſom i ſamfäldt bo eller bolag äro, undan hwarandra; warde ſtraffade med böter till högſt dubbla wärdet af det undandragna. Är brottet med ſynnerligen förſwårande omſtändigheter förenadt; må till fängelſe i högſt ett år dömas.

Jfr 21 § detta Kap.

21 §. Brott, ſom i 2 § 5 mom., 8 § 1 mom., 11, 12, 13, 14, 19 och 20 §§ omförmälas, må ej åtalas af annan än målſegande; ej heller brott, hwarom i 5 § 3 mom. förmäles, der det ej ſkett i Kronans magaſiner, wid in- och utlaſtning å fartyg, eller i öppna bodar eller magaſiner, der handel och rörelſe idkas. Brott, ſom i 10 § ſägs, må ej åtalas af annan än den, ſom brefwet affändt eller till hwilken det ſkrifwet är, eller af den, ſom eger, i wård hafwer eller emottaga ſkulle det, ſom eljeſt brutet eller öppnadt blifwit.

Brott, ſom i 8 § 2 och 3 mom. omförmälas, må ej af allmän åklagare åtalas, der ej förty återgång af fäſtning eller giftermål blifwit ſökt eller, i fall fäſtning eller giftermål ej ſkett, målſegande brottet till åtal angifwit.

22 §. Den, ſom gjort ſig ſkyldig till ſtraff efter 3 eller 4 §, ſkall ock dömas medborgerligt förtroende på wiß tid eller för alltid förluſtig; och warde ſamma påföljd under wiß tid ådömd den, ſom gjort ſig förfallen till ſtraffarbete efter 1, 2, 5, 6, 7, 8, 9, 10 eller 19 §.

23 Kap.

Om bedräglig, oredlig eller wårdslös gäldenär i konkurs.

1 §. Finnes gäldenär, ſom kommit i konkurstillſtånd, hafwa öfwat bedrägeri mot ſina borgenärer i något af deſſa fall:

1. att han under lånadt namn köpt egendom och den bland tillgångarne ej uppgifwit, eller under falſkt ſken af köp, gåfwa eller annat aftal egendom från konkursboet undandragit, eller annorledes ſwikligen förſtingrat, undandolt eller ur wägen ſkaffat något af ſina tillgångar; eller

2. att han i hemligt förſtånd med någon föregifwen borgenär uppgifwit eller widgått falſk ſkuld; eller

3. att han, der han idkat handel eller annan rörelſe, hwaröfwer bok hållas bör, fört falſka böcker, eller ſina böcker ſwikligen förändrat eller uppſåtligen förſtört, undanſtuckit eller oläsliga gjort;

en sådan gäldenär skall dömas till straffarbete från och med två till och med sex år, så ock till förlust af medborgerligt förtroende för alltid eller på wiß tid.

Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862, § 128**, inf. i Bihanget.

I ett särskildt mål, der Länsmannen L. P. P., å tjenstens wägnar, yrkat, att då Bonden E. A., som till konkurs afträdt sin egendom, ej mindre, wid den med anledning af konkursen werkställda boupptecknig, i swiklig affigt undandolt konkursboet tillhörig egendom, än äfwen wid det inför domhafwanden hållna förhör i konkursen med ed fästat riktigheten af berörda bouppteckning, oaktadt E. A. afwetat, att äfwen annan egendom än den, som då uppgifwits, hörde konkursboet till, E. A. måtte fällas till anſwar för bedrägeri mot borgenärer och för mened, har — efter det Norunda Härads-Rätt fällt E. A., såsom förwunnen att hafwa swikligen undandolt lösegendom, att, för bedrägeri mot borgenärer, jemlikt föreskående lagrum och 128 § i Konkurs-Lagen d. 18 Sept. 1862, hållas till straffarbete i tre år, men, ehurn E. A. med gäldenärsed bekräftat nämnde boupptecknig, ansett denna edgång icke kunna medföra särskildt straff, samt Swea Hof-Rätt dömdt E. A. att, för det bedrägliga förhållandet mot borgenärer, undergå tre års straffarbete och för mened, jemlikt 13 Kap. 1 § Straff-Lagen, undergå straffarbete i två år — Kongl. Maj:t, enär E. A., hwilken wore öfwertygad att hafwa öfwat bedrägeri mot sina borgenärer i ty att han en del af sina tillgångar swikligen undandolt, tillika wore förwunnen att hafwa, till bestyrkande af sina i sådan affigt om boet gjorda falska uppgifter, desamma med laga edgång inför konkursdomaren bekräftat, i förmågo af 13 Kap. 1 §, 23 Kap. 1 § samt 4 Kap. 1 § Straff-Lagen, på det sätt ändrat Hof-Rättens utslag, att E. A. skulle för nämnda bedrägeri och mened straffas med tre års straffarbete. **K. Maj:ts Utslag d. 26 Aug. 1868.**

I ett särskildt mål, der Länsmannen J. O. D., å tjenstens wägnar, påstått anſwar å Torparen O. W. för det han, som till konkurs afträdt sin egendom, skulle emot bättre wetande underlåtit att i den öfwer hans tillgångar och skulder upprättade förteckning upptaga åtskillig lösegendom samt i swiklig affigt undandolt densamma och derefter riktigheten af nämnda förteckning med gäldenärsed fästat, hwarjemte yrkats anſwar å O. W. för andra resan stöld, har — efter det Arnäs Tingslags Härads-Rätt ansett O. W. hafwa gjort sig skyldig för bedrägeri mot borgenärer till straffarbete i tre år och för mened till straffarbete fyra år, samt Swea Hof-Rätt, som förklarat O. W. förwunnen att hafwa från sitt konkursbo swikligen undandolt och ur wägen skaffat tillgångar och, till bestyrkande af sina om boet gjorda falska uppgifter, desamma med ed inför domaren bekräftat, dömt O. W., såsom förfallen för andra resan stöld till straffarbete åtta månader samt för bedrägeri och mened till straffarbete två år och sex månader, att för berörda förbrytelser i en bot hållas till straffarbete tre år och två månader — Kongl. Maj:t på det sätt ändrat Hof-Rättens utslag att O. W., hwilken gjort sig skyldig för andra resan stöld till straffarbete åtta månader, för bedrägeri mot borgenärer till straffarbete två år samt för mened till straffarbete två år, skulle för dessa förbrytelser i en bot hållas till straffarbete fyra år. **K. Maj:ts Utslag d. 19 Juni 1871.**

2 §. Har gäldenär oredlighet emot sina borgenärer brukat i ty

1. att han, sedan han sjelf sökt att få sin egendom afträda, eller, der konkursen twungen är, sedan borgenärs anſökning derom honom kunnig blef, något af egendomen, borgenärerna till förfång, dock utan swiklig affigt att bereda sig fördel, sålt uppsåtligen förstört eller annorledes förskingrat; eller

2. att han, med kännedom om sitt obestånd eller sin oförmåga att rätt för sig göra, genom gåfwa eller annan åtgärd, som till sin följd dermed lika är, afhändt sig egendom af sådant wärde, att borgenärerna deraf märkelig skada haft eller få kunnat;

dömes till straffarbete i högst två år eller fängelse; warde ock, der han till straffarbete dömes, förklarad medborgerligt förtroende på wiß tid förlustig.

Jfr 4—6 §§ detta Kap. samt **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 129, inf. i Bihanget.

3 §. Pröfwas gäldenär hafwa wisat uppenbar wärdslöshet emot sina borgenärer derigenom

1. att han till sitt hushåll eller sina personliga utgifter anwändt, eller på spel eller andra dermed jemförliga företag, der utgången berott af ren tillfällighet, eller genom wingleri i wexelrörelse eller lättsinnigt ingångna answarsförbindelser förlorat belopp, som icke stått i stäligt förhållande till hans ställning eller tillgångar;

2. att han inom de sista tretio dagarne förr än han sin egendom afträdde eller borgenärs ansökning derom honom kungjord blef, indragit penningar, borgat waror eller sålt egendom och ej kan nöjaktig reda derför wisa;

3. att han, der han idkat handel eller annan rörelse, hwaröfwer bok hållas bör, sådan bokföring icke ordentligen fullgjort;

4. att han, sedan han på sådant obestånd kommit, att han inse bordt, det han ej kunde rätt för sig göra, genom försäljning af egendom till uppenbart underpris eller på annat sådant sätt beredt sig penningetillgång, eller gynnat någon borgenär, till de öfrigas förfång, med betalning, pant eller annan säkerhet för fordran, som ej förfallen warit eller hwarför wiß förfallotid ej warit utsatt och kraf ej heller hos gäldenären skett, eller i uppenbar affigt att fördröja konkursens utbrott, sin rörelse fortsatt och derunder penningar eller waror upplånat;

straffes med fängelse.

Jfr 5, 6 §§ detta Kap. samt **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 130, inf i Bihanget.

4 §. Har gäldenär rymt för skuld och ej kommit åter inom sex månader från det han rymde; ware lag som i 2 § sagdt är.

Jfr 5, 6 §§ detta Kap. samt **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 131, inf. i Bihanget.

5 §. Styrker inför Rätten gäldenär, som gjort sig skyldig till answar efter 2, 3 eller 4 §, att han sina borgenärer till fullo förnöjt; warde från allt widare answar eller påföljd fri förklarad.

6 §. Brott, som i 2, 3 eller 4 § omförmälas, må ej åtalas af annan än målsegande.

24 Kap.

Om åwerkan; så ock om olofligt jagande eller fiskande.

1 §. Hwar, som olofligen bygger, gräfwer, plöjer, får eller planterar å annans jord, eller deraf något intager, straffes med böter. Det, som sådt eller planteradt är, ware förwerkadt till den, som jorden lagligen innehafwer.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap. samt 8 Kap. 2 § B. B.

2 §. Den, som å annans skog eller mark olofligen swedjar eller werkställer torf eller ljungbränning, straffes med böter, dock ej under femtio Riksdaler, eller fängelse.

Jfr 7, 15, 16 §§ detta Kap. samt 14 Kap. B. B.

3 §. Fäller, syrer eller bläcker man olofligen träd å annans skog

eller mark, i uppsåt att trädet eller något deraf sig eller annan tillegna, eller tager olofligen der wäxande gräs, torf, eller, af wäxande träd, ris, gren, näfwer, bark, löf, bast, ållon eller nötter; straffes, ehwad han det bortfört eller ej, med böter, högst ett tusen Riksdaler, eller fängelse i högst sex månader. Äro omständigheterna synnerligen förswårande; då må till straffarbete i högst ett år dömas.

Jfr 7, 15, 16 §§ detta Kap. samt 10 och 13 Kap. B. B.

4 §. Tager man olofligen windfälle eller ris, gren eller annat sådant, som ej till bruk upphugget eller beredt är; straffes med böter, högst twåhundra Riksdaler.

Jfr 7, 15, 16 §§ detta Kap.

5 §. Delegare i samfäld skog eller mark, som olofligen derå swedjar eller werkställer torf eller ljungbränning; böte från och med tjugo till och med twåhundra Riksdaler.

Jfr 15 § detta Kap.

6 §. Säljer delegare i samfäld skog eller mark derifrån olofligen bort något af hwad i 3 eller 4 § nämndt är, eller misbrukar han eljest sin rätt i sådan samfällighet; straffes med böter.

Jfr 7, 15 §§ detta Kap.

7 §. Swedjar brukare eller werkställer torf- eller ljungbränning olofligen å legd jord, eller gör han derå annan åwerkan; ware lag, som i 2, 3 eller 4 § sägs. Säljer han från legd jord bort något af hwad i 3 eller 4 § omtalas, eller öfwerträder eljest sin nyttjanderätt; warde straffad efter ty i samma §§ stils.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap.

8 §. Släpper någon med uppsåt olofligen kreatur på annans egor; böte från och med tio till och med twåhundra Riksdaler. Misbrukar man betesrätt å samfäld mark; ware bot högst etthundra Riksdaler.

Jfr 9, 15, 16 §§ detta Kap. samt **K. Förordn. om egors fredande** m. m. d. 21 Dec. 1857, § 21, inf. i Bihanget.

9 §. Den, som genom försummelse i den wård om egna eller andras kretur honom åligger, eller på annat sätt wållar, att kreatur olofligen på annans egor inkommer; böte högst femtio Riksdaler.

Jfr 8, 15 §§ detta Kap. samt **K. Förordn. om egors fredande** m. m. d. 21 Dec. 1857, § 21, inf. i Bihanget.

10 §. Bryter eller nedkastar någon olofligen annans hägnad eller grind; böte högst tjugo Riksdaler, der ej gerningen, efter 19 Kap. 20 §, med högre straff beläggas bör.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap. samt **K. Förordn. om egors fredande** m. m. d. 21 Dec. 1857, § 21, inf. i Bihanget.

11 §. Tager någon oloflig wäg eller gångstig öfwer annans tomt, åker, äng, plantering eller andra egor, hwilka deraf kunna skadas; böte högst femtio Riksdaler.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap. samt 5 Kap. 7 § B. B.

12 §. Jagar någon olofligen annans hägnade jagtpark eller djurgård; dömes till böter.

Har han derwid fällt, sårat eller fångat elg, hjort, rådjur, ren eller swan; straffes med fängelse i högst sex månader eller böter, dock ej under femtio Riksdaler.

Jfr 13, 15, 16 §§ detta Kap., äfwensom **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864**, §§ 21, 22 inf. i Bihanget.

13 §. För olofslig jagt å annans mark, som ej till jagtpark eller djurgård inhägnad är, bötes högst etthundra Riksdaler.

Är djur, som i 12 § 2 mom. sägs, derwid fäldt, färadt eller fångadt; ware bot från och med tjugo till och med twåhundra Riksdaler.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap. äfwensom **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864**, inf. i Bihanget.

14 §. Den, som olofligen fiskar i annans fiskewatten, eller genom gräfning eller annorledes drager till sig annans fiske, eller genom stängsel afhåller fisk från annans fiskewatten, böte från och med tio till och med twåhundra Riksdaler. Mißbrukar delegare sin rätt i samfäldt fiske; ware bot högst etthundra Riksdaler.

Jfr 15, 16 §§ detta Kap. äfwensom **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852**, inf. i Bihanget.

15 §. De brott, som i föregående §§ sagda äro, må ej, der de endast förnärma enskild persons rätt, åtalas af annan än målsegande.

Jfr **K. Fiskeri-Stadgan d. 29 Juni 1852**, § 43, **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864**, § 24, samt **K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarne i riket d. 29 Juni 1866**, § 42, alla inf. i Bihanget.

16 §. Sätter i något af de fall, som i 1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 12, 13, eller 14 § sagda äro, förbrytare sig till motwärn emot den, som egendomen eger, innehafwer eller wårdar, eller emot deß folk, då någon af dem will honom från gerningen hindra, eller af honom taga åter hwad han åtkommit, eller ock fråntaga honom det, som till wedermäle af gerningen qwarhållas må; dömes till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år.

Jfr 21 Kap. 4 § denna Lag samt **K. Jagt-Stadgan d. 21 Okt. 1864**, § 23, inf. i Bihanget.

25 Kap.

Om brott af embetsmän.

1 §. Gör domare, Konungens Befallningshafwande eller annan embetsman i dom eller beslut uppsåtligen orätt; warde affatt och förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas.

2 §. Har domare uppsåtligen fällt till straff den han wißte oskyldig wara; då skall, utom affättning och påföljd, som i 1 § sägs, honom ådömas straff efter 16 Kap. 1 § och, om den oskyldige undergått straffet till fullo eller till någon del, efter 3 § i samma kapitel.

Jfr **Straff-Lag för Krigsmagten den 11 Juni 1868**, Kap. 10, § 1.

3 §. Ställer Konungens Befallningshafwande, eller annan, som å embetes wägnar eger att brott åklaga, den, han wet oskyldig wara, under åtal wid domstol; warde affatt och straffad såsom i 16 Kap. om falsk angifwelse stadgadt är, samt deßutom, om brottet det förtjenar, förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas.

4 §. Wiger prest utan att laga lysning till äktenskap föregått; dömes till affättning. Wiger prest dem, hwilkas äktenskap för laga hinder återgå måste, och war det hinder honom weterligt; warde affatt och förklarad owärdig att i rikes tjenst widare nyttjas.

5 §. Har embetsman tagit eller betingat sig muta, för att i embetet orätt främja; warde, ändå att ingen skada skedde, affatt och förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas. Tager eller betingar han sig eljest för sin embetsåtgärd någon belöning eller sportel, dertill han ej berättigad är; straffes med mistning af embete på wiß tid eller böter: äro omständigheterna synnerligen förswärande; må till affättning dömas.

Jfr 7, 21 §§ detta Kap.

6 §. Embetsman, som, för egen winning, sjelf eller genom annan, intalar eller förleder rikets innewånare till sammanskott, utgift, kostnad eller arbete, dömes till affättning, mistning af embete på wiß tid eller böter. Tager han sådant emot, då det såsom af fri wilja bjudes; ware straffet böter.

Jfr 7, 21, 22 §§ detta Kap.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 10, § 3.

7 §. Muta eller annat, som embetsman, den der efter 5 eller 6 § straffas, olofligen tagit, tillfalle Kronan.

Jfr 22 § detta Kap.

8 §. Tager embetsman gåfwa eller förläning af främmande magt, och har han ej förut, eller strax derefter, sökt Konungens lof dertill; warde affatt. Lag samma ware, om han, der lof wägradt blifwit, ej ställer sig till efterrättelse hwad Konungen om gåfwan eller förläningen förordnar.

Jfr 22 § detta Kap.

9 §. Embetsman, som uppsåtligen å annan lägger eller af honom uttager annan eller högre skatt, tull eller annan allmän utskyld, än bewiljad och påbuden är, eller utfordrar hwad han wet af skatt, tull eller utskyld redan guldet wara, warde affatt och förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas. Gör han det för egen fördel; då skall han deßutom till straffarbete från och med sex månader till och med fyra år dömas.

Jfr 22 § detta Kap.

10 §. Gör embetsman uppsåtligen orätt genom afkortning, wid bestämmande eller uppbörd af skatt, tull eller annan allmän utskyld; straffes med affättning, mistning af embete på wiß tid eller böter. Gör han det för egen fördel; warde affatt och förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas samt dömes deßutom till straffarbete i högst två år: äro omständigheterna synnerligen förswårande; må tiden för straffarbetet till fyra år höjas.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. samt 22 Kap. 5 § denna Lag.

11 §. Tillgriper och förskingrar embetsman penningar eller annat, ware sig Statens eller annans tillhörighet, som han i kraft af sitt embete till förwarande, förwaltning eller redowisning emottagit; dömes till affättning och straffarbete från och med sex månader till och med fyra år: warde ock förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas. Gitter han det förskingrade genast ersätta, eller sådan säkerhet derför ställa, att någon skada af tillgreppet ej komma kan; warde affatt.

Jfr 22 § detta Kap.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 10, § 5.

12 §. Har embetsman, som i 11 § omtalas, genom falska räkenskaper eller böcker sökt dölja sitt tillgrepp, såsom att han uteslutit influtna medel eller upptagit dem såsom restantier, eller å räkning upptört utbetalningar, som icke skett, eller har han, till bristens döljande, undanskaffat handlingar, företett weterligen oriktiga verifikationer, eller föröfwat annat sådant bedrägeri; dömes, ändå att han det förskingrade ersätter eller säkerhet derför ställer, till affättning och straffarbete från och med sex till och med tio år: warde ock dömd medborgerligt förtrogende för alltid förlustig.

Jfr 22 § detta Kap.

13 §. Lånar förman af underordnad embetsman weterligen sådana medel, som honom å embetets wägnar anförtrodda äro; dömes till affättning och warde, om skada af brottet kom, tillika förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas. Lånar förman i uppbördswerk medel af underordnad uppbördsman eller redogörare; warde affatt eller miste embetet på wiß tid, ändå att de medel ej till uppbörden hörde.

Jfr 22 § detta Kap.

14 §. Släpper embetsman, som öfwer fånge eller häktad person inseende hafwer, honom med wilja lös, eller hjelper honom att undkomma; dömes till affättning och straffarbete från och med sex månader till och med fyra år: warde ock förklarad owärdig att i Rikets tjenst widare nyttjas. Släpper han fången eller den häktade af wårdslöshet; dömes, om wårdslösheten grof war, till affättning, så ock till fängelse i högst sex månader eller straffarbete i högst två år, och, om den mindre war, till böter.

Jfr 21, 22 §§ detta Kap. samt 5 Kap. 9 § denna Lag.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 10, § 13.

15 §. Uuderlåter eller försummar embetsman wid Statens kanal- eller slußwerk eller annan sådan wattenbyggnad eller jernwägsanläggning hwad honom, till förekommande af olyckshändelse, åligger att iakttaga, så att skada lätteligen ske kan; warde affatt och deßutom dömd, om skada sker, till straffarbete i högst två år eller fängelse, men, i annat fall, till fängelse i högst sex månader eller böter. War wållandet grost; må han ej widare i dylik befattning nyttjas.

Sker sådan underlåtenhet eller försummelse uppsåtligen; då skall, utom affättning, straff efter 19 Kap. 11 § den brottslige ådömas, och warde han tillika förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas.

Jfr 22 § detta Kap. äfwensom 19 Kap. 11, 12, 15 §§ denna Lag.

16 §. Begår embetsman uppsåtligen, på annat sätt, än förut sagdt är, förbrytelse i sitt embete, för egen fördel, eller för att annan gynna eller skada, eller eljest till kränkning af allmän eller enskild rätt eller säkerhet, eller underlåter embetsman uppsåtligen, i affigt som sagd är, sin embetspligt; warde affatt och, om brottet det förtjenar, tillika förklarad owärdig att i rikets tjenst widare nyttjas: war det af förhastande, som embetsmannen sig förgick, och kom deraf ingen eller ringa skada; då må till böter eller miſtning af embete på wiß tid dömas.

Jfr 18, 21, 22 §§ detta Kap.

Om answar för krigsmans öfwerträdelser eller åsidosättande af tjenstepligter, i wissa fall, se **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868**, Kap. 10, §§ 2, 4, 6—12, 15—19, 21, 23.

17 §. Wisar embetsman wårdslöshet, försummelse, oförstånd eller oskicklighet i sitt embete, och är ej särskildt answar derå satt; straffes med böter eller mistning af embetet på wiß tid. Äro omständigheterna synnerligen förswårande; må till affättning dömas.

Jfr 18, 21, 22 §§ detta Kap.

Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868,** Kap. 10, §§ 22, 23.

18 §. Innefattar förbrytelse, som i 16 eller 17 § sagd är, tillika annat uppsåtligt brott eller sådant wållande, hwarå straff efter denna lag följa bör; gånge som i 4 Kap. 2 § stadgas.

19 §. Nu har embetsman, utan lof eller tillkännagifwet förfall, sig från tjenstgöring afhållit och ej kunnat med kallelse träffas eller inställas: kommer han ej inom tre månader, sedan kallelse i allmänna tidningarne ägått; warde affatt.

Jfr 22 § detta Kap.

20 §. Begår embetsman brott, derför han till straffarbete eller swårare straff dömes; warde tillika dömd till affättning från embete, som han innehafwer, ändå att brottet utom embetet begånget är: äro omständigheterna synnerligen mildrande; då må till mistning af embete på wiß tid dömas.

Jfr 22 § detta Kap.

21 §. Böter, som efter 5, 6, 10, 14, 16 eller 17 § ådömas, må sättas högst till beloppet för ett år af den lön och öfriga inkomst, som åtfölja det embete, hwari den skyldige sig förbrutit. Är ej med det embete wiß lön eller annan inkomst förenad; ware bot högst ett tusen Riksdaler.

Jfr 22 § detta Kap.

22 §. Hwad om Statens embetsmän här stadgadt är, gälle ock om dem, som äro satte att förwalta städers, menigheters eller allmänna af Konungen stadfästade kassors, werks eller andra inrättningars eller stiftelsers angelägenheter, om de tjenstemän, som under embets- eller förwaltnings-myndigheterna lyda, och om andre, som förordnade äro att embete eller tjenstearende förrätta.

Skall, till följd af Konungens förordnande, hwad i 19 Kap. 11 och 12 §§ om Statens kanal- eller slußwerk eller annan sådan wattenbyggnad eller jernwägsanläggning stadgadt är, tillämpas å dylik inrättning, som af enskilda personer, menigheter eller bolag gjord är; warde ock derwid anställd person för brott af sådan beskaffenhet, som i 15 § nämnd är, straffad efter de i samma § stadgade grunder; och må den brottslige eller felaktige, om brottet uppsåtligen skett eller skada genom grost wållande timat, ej sedermera kunna i dylik allmän befattning nyttjas.

Jfr anm. wid 19 Kap. 14 § denna Lag.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om nya Straff-Lagens införande och hwad i afseende derå iakttagas skall; Gifwen Stockholms Slott den 16 Februari 1864.

1 §. Den Strafflag, som nu gillad och antagen är, så ock hwad här nedan stadgas, skall till efterlefnad gälla från och med den 1 Januari 1865.

2 §. Genom nya lagen upphäfwas, med de i 16 och 17 §§ gjorda undantag, Mißgernings- och Straff-Balkarna i den å 1734 års riksdag antagna lag, tillika med alla de särskilda stadganden, som utgöra förklaring eller ändring af hwad sagda Balkar innehålla eller tillägg deri.

3 §. Alla i de öfriga Balkarna af 1734 års lag eller i särskilda lagar, författningar eller witesförbud gifna straffbestämmelser för brott, å hwilka i nya lagen straff satta äro, warda likaledes genom denna lag upphäfna, med undantag af hwad i 18 § sägs.

4 §. Der hänwisning i lag eller särskild författning förekommer till straffbestämmelse, som enligt 2 eller 3 § blifwit upphäfwen, skall brott, hwarför sådan hänwisning gifwen är, straffas efter nya lagen, så framt straff å det brott deri utsättes: finnes straff å brottet deri ej utsatt; ware hänwisningen förfallen.

5 §. Brott, som är föröfwadt innan nya lagen blifwit gällande, men för hwilket deßförinnan straff ej är bestämdt genom dom, som wunnit laga kraft eller ej öfwerklagad warder, skall efter nya lagen straffas, om det straff, som efter samma lag ådömas bör, är lindrigare än det, som i äldre lag eller författning för brottet stadgadt warit.

6 §. Är brott i äldre lag eller författning belagdt med afbön eller utställning att skämmas; må det straff ej ådömas. Har sådant straff blifwit, innan nya lagen trädde i werksamhet, ådömdt; må det ej till werkställighet befordras.

Landsförwisning eller förlust af ära må ej heller ådömas: finnes å brott, som endast med landsförwisning straffas skulle, straff i nya lagen utsatt; då skall det straff tillämpas: i stället för förlust af ära warde förlust af medborgerligt förtroende, om brottet med sådan påföljd i nya lagen belagdt är, förbrytaren ådömd, efter ty i samma lag för hwarje fall stadgadt är.

Der förlust af medborgerligt förtroende skulle efter äldre lag eller författning å brott följa, må dylik påföljd ej åläggas i annat fall, än om förbrytaren dertill efter nya lagen sig skyldig gjort.

7 §. Till fängelse med arbete skall ej widare dömas, utan warde, i stället, fängelse, hwarom i 2 Kap. 6 § af nya lagen skils, ålagdt på lika lång tid, som till fängelse med arbete dömas bordt, dock ej öfwer två år: är, innan nya lagen gällande blef, fängelse med arbete, antingen omedelbart eller såsom förwandlingsstraff, någon ålagdt; ware det, i afseende på sättet för werkställigheten, så ock wid förening eller sammanläggning af straff, lika med fängelse efter nya lagen ansedt.

8 §. För böter, som efter äldre lag eller författning äro eller blifwa ådömda, så ock för witen, hwartill någon är eller warder fälld, skall, wid bristande tillgång, utom i de fall, som i 9 § sägas, förwandling till annat straff, oberoende af det beslut, som derom förut må wara meddeladt, ske efter nya lagen med iakttagande att, om brottet är föröfwadt innan samma lag gällande blef, witen och sådana böter, som, enligt äldre lag eller författning, bordt med enkelt fängelse efter Utsökning=Balken aftjenas, skola till fängelse efter 11 § i 2 Kap. af nya lagen förwandlas, dock att, i ty fall, dylikt fängelse ej må på längre tid, än femtiosex dagar åläggas och att all fråga om utgifwande eller förwandling af sagda böter och witen kommer att förfalla, i händelse den dertill dömde skall för andra böter, wid bristande tillgång, undergå högsta förwandlingsstraff wid watten och bröd.

9 §. Är i särskild lag eller författning angående landets allmänna hushållning sådan grund för wissa böters förwandling till annat straff utsatt, att frihetens förlust kan, såsom förwandlingsstraff, ådömas på längre tid än femtiosex dagar; då skall förwandling af dylika böter, wid bristande tillgång hos den bötfällde, efter sagda grund ske till fängelse; och ware i ty fall gällande de särskilda föreskrifter, som i sådan lag eller författning må finnas meddelade i fråga om uttagande och förwandling af böter, då de till en del kunna af den bötfälldes egendom gäldas.

Förekomma på en gång böter, hwilka, enligt särskilda sådana=lagar eller författningar, som nu nämnda äro, skola efter olika grunder till fängelse förwandlas; då skall förwandling af hwartdera bötesslaget särskildt ske och förwandlingsstraffen sedan sammanläggas; dock må ej, i sådan händelse, tiden för sammanlagda straffet öfwerstrida den tid, som skolat åläggas, om böternas förwandling skett endast efter den grund, som till längsta fängelsestraffet föranleder.

10 §. Hwad i 2 Kap. 12 och 13 §§ af nya lagen är i afseende å böters förwandling stadgadt, ware ock, med iakttagande af hwad i 7, 8 och 9 §§ här ofwan sägs, gällande i fråga om förwandling af böter, som efter äldre lag eller författning äro eller warda ådömda.

Jfr anm. wid 2 Kap. 13 § **Straff=Lag.**

11 §. Angående förening eller sammanläggning af straff skall, med tillämpning i öfrigt af hwad i 4 Kap. af nya lagen samt i 7 § här ofwan stadgadt är, till efterrättelse lända:

1. att då någon, som är till straffarbete på wiß tid eller fängelse förfallen, tillika gjort sig skyldig till böter, i afseende å hwilkas förwandling till annat straff sådan grund, som i 9 § sägs, är särskildt bestämd, böterna, wid bristande tillgång, skola, efter ty i nämnda § föreskrifwes, först förwandlas och förwandlingsstraffet sedan, enligt de i 4 Kap. af nya lagen stadgade grunder, med öfriga straffet förenas;

2. att om någon, som, i brist af tillgång till sådana böter, som i 9 § omförmälas, är till fängelse förfallen, tillika gjort sig skyldig till böter eller witen, de der, om de enſamt warit ådömda, bordt till fängelse wid watten och bröd förwandlas, sistnämnda böter och witen skola, oberoende af det beslut, som om deras förwandling förut må wara meddeladt, öfwergå till fängelse, efter ty i 2 Kap. 11 § af nya la=

gen sägs, och de särskilda fängelsestraffen sedan sammanläggas enligt 4 Kap. af samma lag.

3. att, wid förening af omedelbart ålagdt fängelse wid watten och bröd med annat frihetsstraff på wiß tid, hwartdera straffet skall utan minskning ådömas;

4. att, om till sammanläggning förekomma särskilda fängelsestraff wid watten och bröd, de högsta penningebelopp, som efter äldre lag emot hwartdera fängelstraffet swara, skola sammanräknas och straffet derefter enligt samma lag bestämmas;

5. att, då någon är förfallen till fängelse wid watten och bröd i tjugo dagar eller längre tid, i nämnda bestraffning anses inbegripna alla de witen och böter, med undantag af sådana, som i 9 § afses, hwartill han i öfrigt må hafwa sig skyldig gjort;

6. att om någon, som är förfallen till fängelse wid watten och bröd på kortare tid än tjugo dagar, tillika är fälld till böter eller witen, som ej för bristande tillgång kunna utgå och förty böra till fängelse wid watten och bröd förwandlas, det penningebelopp, som emot fängelsestraffet wid watten och bröd, efter 2 Kap. 10 § af nya lagen, högst swarar, bör med ådömda bötes- eller witesbeloppet sammanräknas och fängelsetiden, i förhållande dertill, enligt sagda lagrum bestämmas; kommande, i händelse den bötfällde, jemte fängelse wid watten och bröd, tillika är förfallen till annat frihetsstraff, hwad i afseende å böternas öfwergång till detta senare straff är stadgadt, att till efterrättelse lända;

7. att om någon, som för brott, begånget innan nya lagen gällande blef, är worden fälld till witen eller sådana böter, hwilka, enligt äldre lag eller författning, kunnat, wid bristande tillgång, aftjenas med fängelse efter Utsökningsbalken, tillika är skyldig till frihetsstraff i minst två år, all fråga om utgifwande eller förwandling af nämnda witen eller böter kommer att förfalla;

8. att hwad 5, 6 och 7 punkterna innehålla skall tillämpas, ändå att böter eller witen, hwarom der förmälas, förut blifwit, för bristande tillgång, till annat straff förwandlade;

9. att om till werkställighet på en gång förekomma flere domar, hwarigenom samme person blifwit dömd till straff, som, efter ty i 2, 4, 5, 6, 7 och 8 punkterna stadgadt är, ej kunna, jemte hwarandra, werkställas, Konungens Befallningshafwande åligger att om förhållandet göra anmälan hos Hofrätten, som förordnar, huru straffen sammanläggas skola.

12 §. Der nya lagen utsätter särskildt straff för återfall i brott, skall det straff ådömas, efter ty i 4 Kap. 11 § af samma lag sägs, ändå att straffet för förra brottet efter äldre lag eller författning ådömdt warit.

13 §. De i 5 Kap. af nya lagen gifna bestämmelser skola ock tillämpas i afseende på gerningar, som äro föröfwade innan nya lagen gällande blef. I fråga om den i sagda kapitel stadgade tid för åtal eller doms werkställande, skall afseende göras å det straff, hwarmed brottet i nya lagen belägges; dock så, att den, som efter äldre lag är till frihet från åtal berättigad, njuter den frihet till godo, ändå att brottet efter nya lagen åtalas kunde.

14 §. Har allmän åklagare, innan nya lagen blifwit gällande, talat å brott, som efter äldre lag hört under allmänt åtal, men efter nya lagen endaſt af målsegande, eller efter hans angifwelſe, åtalas kan; warde öfwer det åtal dömdt, ändå att målseganden ej åſkar fullföljd deraf.

15 §. Stadgande i äldre lag eller författning om ſkadeſtånds förwandling till kroppsſtraff ſkall ej widare tillämpas.

16 §. Af Mißgernings-Balken i 1734 års lag bibehållas följande ſtadganden:

1. Enär, utan weterligen föregången ſjukdom, någon finnes ligga död, ſkall närmaſte kronobetjent wara pligtig att genaſt, wid erhållen kunſkap härom och i närwaro af twänne tillkallade trowärdige män, underſöka, om den döde af egen eller andras handawerkan omkommit, ſamt, då minſta anledning dertill finnes, förhållandet ſkyndſammeligen inberätta till Konungens Befallningshafwande eller Domaren, ſom, efter omſtändigheterna, eger förordna, huruwida beſigtning af provincial-medikus och underſökning wid domſtol må finnas nödig eller icke, innan den döde får begrafwas.

När dödt foſter warder funnet å lön lagdt, men upplysning ſaknas, hwilken ſamma foſter framfödt, ſkall domaren utfärda kungörelſe derom och om målet genaſt ranſaka och låta den, ſom ſkäligen mißtänkes, noga underſökas af någon jordegumma eller andra trowärdiga qwinnor. K. Br. d. 10 Jan. och **Swea Hof-Rätts Univ. d. 12 Febr. 1755.**

Angående medico-legala beſigtningar är ſärſkildt ſtadgadt. — Omkoſtnaderna wid läkarebeſigtningar ſkola erſättas af den brottslige eller till beſigtningen wållande, ſå långt deß egendom räcker; men finnes hos honom icke tillgång, eller warder banemannen ej öfwertygad, af ſtatsmedel; och om beſigtningen finnes ofullkomlig, hwilket domaren pröfwar, ware läkaren arwodet förluſtig. K. Br. d. 9 Juni 1762, jfrdt med K. Inſtr. för Provincial-läkarne i riket d. 13 Juni 1822, § 23. — Men allt hwad i öfrigt erfordras till döda kroppars beſigtning och bortförande, förſkjutes af allmänna medel och utbetalas af Konungens Befallningshafwande. K. Cirk. d. 30 Nov. 1810, § 1.

Beträffande ſättet och ordningen för behandling af frågor om gäldande af erſättning utaf allmänna medel för lemnadt biträde wid medico-legala beſigtningar å döda kroppar åt andra än läkaren och den honom i wiſſa fall tillhandagående apothekaren, är förordnadt, att räkning å det fordrade erſättningsbeloppet, förſedd med wederbörande läkares eller kronobetjents atteſtat, och, dereſt erſättningsfrågan warit föremål för domſtols pröfning, åtföljd af domſtolens derom meddelade beſlut, ſkall aſſemnas till Konungens Befallningshafwande, ſom, efter det räkningen i Landskontoret undergått behörig granſkning, har att denſamma med dertill hörande handlingar till Sundhets-Kollegium inſända; egande Kollegium att i afſeende å utbetalning af det wederbörande författningsenligt tillkommande belopp, hwilket bör utgå af de för medico-legala beſigtningar anſlagna medel, förfara på ſätt angående gäldande af läkares koſtnadsräkningar i ſådana fall är ſtadgadt. K. Br. ang. erſättning af allmänna medel för biträde wid rättsmedicinſka underſökningar å döda kroppar d. 21 Febr. 1868.

Om rättskemiſka underſökningar, ſe Sundhets-K. Kung. d. 5 och Cirk. d. 12 Sept. 1872.

2. Hwar ſom något hittar, han bör det genaſt kungöra och lyſa låta tre ſöndagar å rad, i närmaſte kyrka å landet, eller i alla ſtadens kyrkor, ſå ock å Häradsting eller Rådſtufwa. Kommer den, ſom miſt hafwer, och wiſer att det hörer honom till; tage ſitt åter, och gifwe ſkälig hittelön. Kommer han ej inom natt och år, ſedan lyſt är; tage Konungen twå delar och tridiung den ſom hitte.

3. Af nedgrafwen skatt, bottenfynd eller annat dylikt, hwartill egare ej finnes, tage jordegaren hälften och hälften den som hittade, der det ej utgöres af forntida mynt, wapen, redskap prydnader eller kärl eller andra fornsaker. Dessa falla upphittaren ensam till; ware han dock skyldig, om fyndet är af guld, silfwer eller koppar, att, i den ordning Kongungen stadgat, det till staten hembjuda. Anses fyndet böra för statens räkning inlösas, njute upphittaren, för det som inlöses af guld eller silfwer fulla wärdet med en åttondedels förhöjning samt för koppar hwad utöfwer metallwärdet kan anses motswara fyndets wetenskapliga wärde.

Om skeppsfynd och strandwrak skils i Sjölagen. **(K. Förordn. d. 30 Maj 1873).**

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap 19 § och **Sjö-Lag.** § 184, samt **K. Förordn. ang. forntida minnesmärkens fredande och bewarande d. 29 Nov. 1867,** inf. i Bihanget. äfwensom **Kyrko-Lag.** 26 Kap. 6 §.

4. Hittar man häst, oxe, ko, får, get eller hwad få det är; låte en gång lysa, och njute af egaren foderlön och all annan kostnad, sedan den nytta räknad är, som han af ty haft. Nu är skälig misstanka mot den, som säger sig hittat hafwa; då skall han sig urtjufwa göra med lysninga witnen och sjelf sins ed att han det få ej af illwilja och list, utan som driftefä, upptog. Kommer ej han inom natt och år, som rätter egare är; då ege han få, som hitte.

5. Klandras det, som stulet är, och säger man sig det köpt hafwa, eller will på annat sätt genom fångesman, eller witnen, wisa sin rätt; då skall det gods i Rätten, eller hos bofast man, insättas, och fångesmannen eller witnen framhafwas. Sker det inom den tid, som Domaren förelägger; ware han saklös, som ifrån sig leda gitter, och sware då den, som det ledes till. Kan han ej wisa laga fång; gifwe ut det, som klandras, och göre sig urtjufwa med sjelf sins ed, om Domaren det skäligt pröfwar. Gitter han ej eden gånga; stånde tjufsrätt. Hafwer han witne, att han det redligen köpt, ändå att han ej fångesman framskaffa kan; ware saklös.

Enär en person styrkt, att han i god tro, på allmän marknad, köpt en häst, hwilken sedermera befunnits hafwa blifwit rätte egaren frånstulen, har Kongl. Maj:t förklarat köparen icke wara pligtig att annorledes, än emot den erlagda köpeskillingens återbekommande, kreaturet till rätte egaren återställa. **K. Maj:ts Utslag d. 20 Sept. 1855.**

6. Ingen må sjelfwilligt taga åter det han widkännes, ehwad det är från honom stulet, eller han det tappat hafwer; utan lite Besallningshafwanden eller Domaren derom till: dock må han det återtaga af den, som är lösfer man eller misstänkt att wilja rymma, eller der stulet gods å färst gerning finnes.

7. Nu hafwer man wän å, eller någon kunskap, hwart tjuf eller tjufnad är kommen; begäre då lof af Häradsfogde eller Länsman å landet, eller af Borgmästare och Råd i staden, att der ransaka, och säge hwad han hafwer mist, och hurudant, så ock sina skäl dertill: såsom att den misstänkte förr stulit; eller att sådana tjuffaker hos honom sedda äro; eller att han dem försålt; eller att han håller sig undan och synes taga sak å bak; eller warit i sällskap med andra, som tjufnaden med skäl tillwitas kan: i dessa och flera sådana fall må ransakan honom ej nekas; utan fare han dit med twänne Nämndemän eller twänne ed-

swurna Stadstjenare, eller ock andra goda män, och förkunne der byamän eller husbonden, att de dit sände äro. Finnes ej det man ransakar efter; bewise då den, som ransakan begärde, eller gänge ed, att han sitt miſt hafwer, och ej af illwilja ransakning sökt. Ej må man annorlunda ransaka af sjelftagen magt.

8. Är ej husbonden sjelf hemma, utan hustrun; gänge ransakan för sig lika fullt. Är han ogift, och låter någon annan huset föreſtå; ware lag samma.

17 §. Genom hwad i 2 § blifwit förordnadt skola ej anses upphäfna

de i särskilda författningar förekommande stadganden om försäljning eller utlemnande af gift, så ock om olofligt innehafwande af arsenik;*)

de i fråga om werkställighet af straffarbete och fängelsestraff i särskilda författningar meddelade föreskrifter;**)

Kongl. Förordningen den 26 Oktober 1858, angående särskilda sammankomster för andaktsöfning;***) och

Kongl. Förordningen den 23 Oktober 1860, angående ändring i gällande bestämmelser om answar för den, som träder till eller utsprider willfarande lära. †)

18 §. Från hwad i 3 § stadgadt är, undantages straffbestämmelser för följande fall:

1. efter krigslag, för brott af dem, som till krigsmagten höra eller i och för embete eller tjenst under sådan lag lyda;

2. efter särskild lag, för fel, som af dem, hwilka i Konungens eller andra Kongliga personers hof tjena, i sådan tjenst begås;

3. efter särskilda lagar, författningar, instruktioner eller taxor, för fel eller försummelser af embets- eller tjenstemän, i wissa fall, de der i nya lagen ej uttryckligen nämnda äro;

4. efter särskilda författningar, för sådana brott af ungdom wid skolor eller universiteter, som med disciplinära straff beläggas må.

19 §. I stället för hwad 1 Kap. Straff-Balken af 1734 års lag innehåller, skall följande, i fråga om åtal af brott och om häktning, till efterrättelse lända:

1. Allmän åklagare skall tala å brott, som under allmänt åtal hörer, ändå att angifwelse derom ej sker.

2. Under allmänt åtal hörer alla brott, som ej i lag uttryckligen undantagna finnas. Innefattar en handling flera brott, och hörer någotdera under allmänt åtal; då ege ock slikt åtal för de öfriga rum, ändå att de eljest derifrån undantagne äro.

3. Allmän åklagare ware ock pligtig att utföra åtal å brott, som hos honom af målsegande angifwes, der brottet ej är sådant, att det endast af målseganden åtalas må, efter ty i lag stadgadt finnes.

4. Sedan, på sådan angifwelse, som i 3 punkten sägs, den tillta-

*) Se anm. wid 14 Kap. 21 § Straff-Lag.

**) Se anm. wid 2 Kap. 7 § Straff-Lag.

***) I detta ämne gäller nunmera **K. Kung. d. 11 Dec. 1863**, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

†) I detta ämne gäller numera **K. Förordn. d. 16 Nov. 1869**, inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag.

lade swarat wid domstolen eller bewisning emot honom blifwit der föredragen, må ej återkallelse af angifwelsen ligga i wägen för åtalets fullföljd. Har målseganden sjelf i sådant mål talan anställt, och nedlägger han den, sedan ransakning börjad är, hafwe ock allmän åklagare rätt att, på sitt answar, målet fullfölja, om han skäl dertill finner.

5. Den, som misstänkes att hafwa begått brott, hwarå dödsstraff eller straffarbete, dock ej under två år, efter lag följa kan, skall i häkte tagas.

Jfr anm. wid mom. 19, 21 denna §.

Så snart någon för begånget brott gripes, skall kronobetjeningen uttaga bewis af presterskapet i socknen, der den angifne wistats, hurudan hans kunskap i kristendomen är, samt hurn hans lefwerne och förhållande warit, hwilket bewis, då den brottslige för Rätta ställes, bör hos domaren ingifwas och sedermera ransakningen åtfölja. **K. Förordn. d. 11 Juli 1753.** Efter slutad ransakning skall domaren lemna styrkt afskrift af prestbetyget, hwilket sedermera, genom wederbörande exekutors försorg, sändes med fångens förpaßning till den ort, der han slutligen kommer att förwaras. **K. Cirk. d. 27 April** samt **Swea Hof-Rätts Cirk. d. 7 Maj 1833** och **d. 6 Okt. 1842**, äfwensom **Göta Hof-Rätts Cirk. d. 25 Febr.** och **Krigs-Hof-Rättens Cirk. d. 2 Mars 1842.** Jfr anm. wid 2 Kap. 19 § denna Lag.

6. Misstänkes någon att hafwa begått brott, som ringare är, än i 5 punkten sägs, men hwarå dock straffarbete efter lag följa kan; den må ock i häkte tagas. Hafwer han embete eller tjenst, eller fast egendom, eller eljest stadigt hemwist eller yrke, och kan det ej skäligen befaras, att han afwiker, eller att han, genom undanröjande af bewis eller egendom, sakens tillbörliga utredning hindrar; då skall han på fri fot lemnas.

7. Okänd person, som undandrager sig att uppgifwa sitt namn eller sin hemort eller emot hwilken skälig anledning förekommer, att hans uppgift derom är osann, må, till dess tillförlitlig upplysning i sagda hänseenden winnes, i häkte tagas, ändå att brott, hwarför han misstänkes, endast med fängelse eller böter belagdt är.

8. Ej må någon såsom misstänkt häktas, der ej misstanke på sannolika skäl grundad är.

9. Konungens Befallningshafwande i länet, så ock Borgmästare och Råd i stad, ege förordna om häkte å wiss person, som för brott misstänkt hålles, efter ty i 5, 6 och 7 punkterna sägs: hafwe ock Kronofogde eller Länsman å landet och Stadsfiskal i stad magt att, på eget answar, sådan person häkta eller häkta låta.

10. Den, som begått brott och å bar gerning eller flyende fot träffas, må af en hwar gripas, om brottet är sådant, som i 5 eller 6 punkten sägs, eller om han, ändå att brottet ringare är, efter 7 punkten häktas kan.

En hwar hafwe ock rätt att gripa den, som, efter Konungens Befallningshafwandes lysning, för brott häktas bör.

11. Är någon gripen efter 10 punkten, eller eljest utan att sådan åtgärd till hans häktning widtagen blifwit, som i 9 punkten sägs; då skall den, som honom gripit, utan dröjsmål anmäla förhållandet hos Konungens Befallningshafwande, eller Kronofogde eller Länsman å landet, eller Borgmästare och Råd i stad, som pröfwar, om den gripne skall i häkte sättas eller genast lösgifwas.

Jfr 15 Kap. 3, 5 §§ och 28 Kap. 14 § B. B. samt K. **Förordn. emot**

fylleri m. m. d. 16 Nov. 1841. § 7, K. Stadgan ang. Försvarslöse m. m. d. 29 Maj 1846, § 3, mom. 2, K. Förordn. ang. fattigwården d. 9 Juni 1871, § 40, mom. 2, alla inf. i Bihanget, äfwensom Sjö-Lag. § 300.

12. Hwad om Konungens Befallningshafwande eller Borgmästare och Råd här sagdt är, gälle äfwen om Magistratens ordförande, så ock om Polisembetsman, der sådan för wiß stad eller ort särskildt förordnad finnes.

13. Warder embets- eller tjensteman häktad; då skall anmälan derom, utan dröjsmål, göras hos hans närmaste förman.

14. Den, som häktad är, skall ock utan dröjsmål till allmänt häkte föras.

15. Inom hwad tid häktad person skall inställas wid den Rätt, som har att ransaka om brottet, hwarför häktningen skett, derom lände till efterrättelse hwad särskildt stadgadt är.

Genom **K. Förordn. ang. tiden, inom hwilken häktad person bör ställas för Rätta d. 10 April 1810** är stadgadt:

Ransakning öfwer häktad person, som inför Stadsdomstol ställes för Rätta, bör företagas sist inom åtta dagar från den dag, då arresteringen med orsaken dertill blifwit hos domaren behörigen anmäld, så framt den häktade till staden ankommit. Då ordinarie domare å landet får underrättelse om ett till hans åtgärd hörande brottmål, hwari någon person är häktad, och han, i anseende till laga hinder, finner sig icke kunna inom trenne weckor undersökningen företaga, bör han genast, wid berörde underrättelses undfående, sådant anmäla hos Öfwerdomstolen, som, efter föregången pröfning af de uppgifne hindren, deresf de godkännas, eger förordna en skicklig och pålitlig extra domare . . . På Gotland och i de norra domsagorne i Westerbotten, Angermanland och Jämtland samt i Wermland och Helsingland må Hof-Rätten meddela förordnande för personer af ofwannämnda egenskap att, när ordinarie domaren är hindrad, då hålla urtima ting i brottmål, om den anklagade är häktad, emot åtnjutande af skjuts och traktamente; dock bör ordinarie domaren wid hwarje sådan händelse gifwa det, jemte de hinder, som för honom uppstått, tillkänna hos Hof-Rätten, som eger tillse, det mißbruk derwid icke sker.

Det alla etc.

16. Finner Rätten brottet wara af den beskaffenhet, att den tilltalade derför ej häktas bordt, eller saknas eljest giltiga skäl för häktningen; warde den tilltalade lösgifwen.

Domare eller annan embetsman, genom hwilkens wållande deliquent uppehålles i fängelse längre tid än behof warit, bör åläggas fängförtäringsersättning till kronan, jemte laga answar. **K. Br. d. 11 Dec. 1766.**

17. Nu finner Rätten, emot tilltalad person, som på fri fot är, sådana omständigheter, att han förty häktas bör; förordne då om hans häktande.

18. Rätten ege att häktad person lösgifwa, när omständigheterna dertill föranleda, utan hinder af beslut, som om häktningen förut fattadt warit.

19. Öfwer Rättens beslut om häktning eller om häktad persons qwarhållande i häkte må klagan af denne föras genom särskilda beswär; dock gänge beslutet ej deß mindre i werkställighet. I ty mål ware klagan ej till wiß tid inskränkt.

I ett särskildt mål, der — efter det Rådstufwu-Rätten i Hernösand, på yrkande af Stadsfiskalen S. E. H., å tjenstens wägnar, förordnat, att Sjökapitenen J. P. L. och Styrmannen J. D., såsom misstänkte att hafwa under sjöresa försökt sätta eld å fartyg, skulle i häkte tagas, men Swea Hof-Rätt, på af dem förd klagan, förklarat dem böra ur häktet frigifwas — Stadsfiskalen S. E. H. anfört beswär öfwer detta Hof-Rättens beslut, har Kongl. Maj:t förklarat de

underdåniga besvären icke, emot 16 Kap. 4 § Rättegångs-Balken, kunna till pröfning upptagas. **K. Maj:ts Utslag d. 15 Juni 1870.**

20. Warder den, som häktad är, frikänd; gifwe Rätten honom lös, så framt han ej skall i häkte hållas för annat brott, än det, hwarifrån han frikänd blef. Hafwa wid Under-Rätt synnerligen besvärande omständigheter emot honom förekommit; ege Under-Rätten förordna, att han skall i häkte förblifwa, till dess Under-Rättens dom wunnit laga kraft eller Hof-Rätt annorlunda förordnat.

21. Kan häktad person ej säkert wårdas utan särskildt fängsel; då må han dermed beläggas, dock ej annorlunda, eller på längre tid, än säkerheten fordrar. Å häktad person må ock kroppsransakan företagas, till utrönande om han något på sig hafwer, hwaraf säkerheten i häktet, eller under hans förslande, äfwentyras kan.

Jfr **K. Fängw. Styr. Kung. ang. fastställda Modeller till fängsel d. 13 Febr. 1866 och K. Instr. för Fänggewaldiger d. 21 Dec. 1865.**

Underdomare böra, jemlikt K. Förordn. d. 11 Juli 1792, i förpassningen utsätta så wäl brottet, för hwilket fånge är anklagad, eller dömd, som ock de utwägar, hwilka till hans säkra bewakande böra iakttagas. **K. Cirk. d. 16 Nov. 1840.**

22. Häktet skall wara så beskaffadt, att det ej för den häktades helsa menligt är. Ej skola flera personer i ett rum sättas, der det undwikas kan. Finnas ej särskilda rum för alla, skola dock ej de, som för ringare brott häktade äro, hållas tillsammans med dem, som för gröfre brott i häkte sitta; ej heller personer af olika kön i ett rum förwaras. Ej må häktad person hållas tillsammans med den, som straffarbete eller fängelsestraff undergår.

23. Den, som häktad är, skall af allmänna medel förses med sund och nödtorftig kost, så ock annan förnödenhet. Will och kan han påkosta sig bättre underhåll eller större bequämlighet, än i häktet allmänneligen bestås; ware det honom tillåtet, såwidt ej derigenom ordningen inom häktet störes eller säkerheten i den häktades wård äfwentyras kan.

24. Häktas qwinna, som spädt barn hafwer, och kan det ej annorstädes uppehälle och stötsel njuta; då må hon det hos sig hafwa och till dess föda undså hälsten emot hwad henne sjelf bestås.

25. Blifwer häktad person sjuk; njute på allmän bekostnad wård och läkemedel efter sjukdomens beskaffenhet. Kan han ej inom häktet wårdas; warde då förwarad å annat ställe, der han tjenlig wård njuta kan.

26. Ej skall häktad person till arbete twingas. Will han arbeta, hafwe der lof till, om han sjelf tjenligt arbete sig förskaffar, eller tillgång dertill inom häktet finnes.

27. Häktad person ware ej förment att läsa eller skrifwa; dock må han ej bref affända eller emottaga, utan att han lof dertill fått af häktets föreståndare. Sådant lof må ej wägras, der den häktade medgifwer, att brefwet läsas må, och derwid finnes, att det ej innehåller något, som kan brottets upptäckt eller ransakningens gång hindra, eller hwaraf ordningen inom häktet störas eller säkerheten i den häktades wård äfwentyras kan, ej heller der brefwet är ställdt till Konungens Befallningshafwande eller annan, som tillsyn öfwer häktet hafwer.

28. Häktad person ware ej heller förment att besök emottaga, utan

gifwe häktets föreståndare dertill lof, om ej sådan omständighet förekommer, som till wägran af brefs emottagande föranleder efter 27 punkten; ege dock föreståndaren wiß tid utsätta, å hwilken besöket ske skall, så ock låta en eller flere personer derwid när wara, om så nödigt finnes.

20 §. Följande §§ i Rättegångs-Balken af 1734 års lag erhålla följande förändrade lydelse:

— — — — — — — — — — — — — — — — — —
— — — — — — — — — — — — — — — — — —

(De ändringar, som genom föreståend § fastställas uti 20 Kap. 4 § och 25 Kap. 5 § Rätteg. Balken, äro wid dessa lagrum iakttagna).

21 §. I stället för hwad genom Kongl. Förklaringen den 29 Juli 1812 och Kongl. Brefwet den 29 Januari 1817 är stadgadt i fråga om hemställan under Konungens pröfning af Hof-Rätts dom, skall till efterrättelse lända, att Hof-Rätts dom endast rörande den, som blifwit till dödsstraff dömd, skall Konungens pröfning underställas.

Hofrättens utslag, hwarigenom någon är anseed saker till döden, må ej werkställas, utan skall warda Kongl. Maj:t hemställdt. Hofrätten bör då till Kongl. Maj:t insända domen, jemte dertill hörande ransakning och öfriga handlingar, samt tillika skicka ett exemplar af utslaget till Konungens Befallningshafwande att warda, genom deß försorg, tillställdt den brottslige i fängelset, emot bewis. Will den brottslige anföra beswär öfwer Hofrättens åtgärd, eller ock söka nåd, har han att inom den wanliga tiden aflemna sin beswärs- eller böneskrift till Konungens Befallningshafwande, hwilken sedan eger att densamma, jemte bewiset angående tiden, då utslaget blef den brottslige tillställdt, oförd röjligen till Kongl. Maj:t insända. Kan den brottslige sjelf ej skrifwa, bör Konungens Befallningshafwande låta sig wärda, att han ej må saknа nödigt biträde. Underlåter den brottslige åter att begagna den honom härigenom förunnade förmån, bör Konungens Befallningshafwande, så snart tiden till ansökningens ingifwande är förliden, anmäla det hos Kongl. Maj:t. **K. Forkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 29. — Då för brott dömde personer hos Kongl. Maj:t sökt nåd och Kongl. Maj:ts utslag kommit exekutorn tillhanda, bör beslutet till werkställighet befordras, dereft laga hinder icke möta, utan att uppehåll dermed må genom ytterligare nådansökan winnas, hwarföre wederbörande böra underrätta brottslingen om nödwändigheten af att på en gång förete alla de skäl, som förmenas kunna bereda förskoning. **K. Cirk. d. 4 Juli 1811** och **d. 27 Mars 1830.**

Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 2 § jemte anm. samt **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län** m. m. **d. 10 Nov. 1855**, § 14, mom. 1.

Utsöknings-Balk.

1 Kap.

Om Konungens Befallningshafwande, och de betjente, som under honom lyda.

1 §. Konungens Befallningshafwande skall alla utsökningsmål med flit och omsorg sköta, och ingen, rik eller fattig, i sin rätt uppehålla eller hjelplös lemna.

Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län samt de wid Läns-Styrelserna anställde Tjenstemän d. 10 Nov. 1855**, §§ 13, 14. — Öfverståthållaren i Stockholm besörjer om exekutionswerket derstädes, så i kriminela som civila mål. **K. Instr. d. 25 Aug. 1791**, § 19.

2 §. Ej må Konungens Befallningshafwande befatta sig med det, som Domareembetet tillhörer: hafwe dock magt att tillse, det Lag och Rätt wid Underrätterna tillbörligen skipad warder. Finner han annorlunda stedt wara, gifwe Hofrätten det tillkänna. Ej må ock Domare befatta sig med utmätning, utan i de mål, der särskilda stadgar det tillåta, och i brottmål, som ej under högre Rätt skjutas.

Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län m. m. d. 10 Nov. 1855**, § 12.

3 §. Ingen betjent, som under Konungens Befallningshafwande lyder, briste sig att göra någon utsökning, der han ej hafwer sin Förmans befallning: men å dom, som wunnit laga kraft, [der wärdet ej stiger öfwer femtio daler,] må Borgmästare och Råd utmätning göra, så ock Kronofogde å landet, [der wärdet ej går öfwer tjugu daler].

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 8, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

4 §. Hwar som griper Konungens Befallningshafwande i embetet, och sjelf pantar något till sig; warde genast skild wid det han tillgripit hafwer; och sedan fälle honom Domaren att böta [tjugo daler], och rätta skadan upp. Orkar han ej böta; plikte som i [10 Kap. i denna Balk] sägs.

Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 10 § och 10 Kap. 20 §.

Ridderskapet och Adeln tillåtes att sjelfwe utpanta räntor och utskylder hos deras frälsebönder, samt tillhålla dem att betala hwad de, efter hällen laga sun, för husröta och eljest oskridigt kunna wara skyldige; dock att sådant förrättas genom 2:ne owäldige nämndemän, och lemnas landbon fritt att lagligen söka återwinning, om han förmenar sig genom dylik utmätning wara förorättad. Utt sådane fordringar hos Adelns bönder och betjente ege husbonden bättre rätt, än någon annan ej privilegierad kreditor. **Ad. Priv. d. 16 Okt. 1723**, § 18. — Hwad den, som häraf will sig begagna, har att iakttaga, då han kommer i strid med kronans rätt, se **K. Br. d. 21 Juni** och **Kamm. K. Kung. d. 24 Juli 1792**, inf. wid 17 Kap. 3 § J. B. — Då frälsejordegare nödgas underhafwandes egendom med seqwester belägga, må panten ej kunna försäljas annorlunda än efter gäldenärens hörande, genom åtgärd af wederbörande exekutorer, hwilka om handräckning skola anmodas sist inom 14 dagars förlopp efter seqwesterns äläggande, wid förlust af deß kraft och werkan; dock att jordegaren wid sin företrädesrätt till försträckningarnes utbekommande warder bibehållen. **K. Kung. d. 6 April 1810**, anm. wid 4 Kap. 1 § J. B.

5 §. Djerfwes någon mißfirma Konungens Befallningshafwande i hans embete, med ord, skrifter, eller åtbörder, warde derföre dömd af Rätten i den ort, der brottet skett. Är brottet groft; då skall han i Hofrätten anklagas och dömas. [Mißfirmar någon Konungens Befallningshafwande i Stockholm; gänge dermed, som särskildt stadgadt är].

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 2 §.

6 §. Brukar någon, inför Konungens Befallningshafwande, ohöfliga eller häniska ord emot sin wederpart, eller gör oljud, eller brister ut i swordom; hafwe Konungens Befallningshafwande magt, att fälla honom [till böter, högst tio daler].

Jfr **Straff-Lag.** 11 Kap. 6 § och 16 Kap. 9, 10 §§.

7 §. De, som af Konungens Befallningshafwande i bud och ärenden brukas, skola wara edswurne och beskedlige. Öfwerskrida de, af

sjelfstagen myndighet, eller efterfätta det, som dem i hwarje mål befaldt är, eller för wäld och winning någon sak lindra; ege då Konungens Befallningshafwande magt, att dem med ord och warning näpsa, eller i böter af dem taga twå eller tre månaders lön till näfta fattighus, eller ock, der brottet fwårare är, det hos Rätten angifwa. Huru den oförrätt straffas skall, som dem i embetet med ord eller gerning sker, eller den de någon annan göra, derom skils i [Mißgernings Balken].

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 5 §, samt 25 Kap.

8 §. [Nu kan så hända, att den, som utsökningen bjuder, eller i werket ställa bör, slår under sig någon del af det, som utmätt är: gifwe han det strax åter, och böte så mycket dertill, eller miste sin tjenst, allt som Domaren pröfwar brottet wara.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 29 Nov. 1823.**

9 §. Konungens Befallningshafwandes bud i embetes ärenden bör hwar och en lyda: och ege han magt, der han skäl finner, att lägga wite före; eller låta den, som tredskas, till sig hemta; eller förbjuda att resa från orten. Reser han ändå bort; warde hemtad åter, och böte tjugu daler. I dessa och andra dylika fall, räcke den ene Konungens Befallningshafwande den andra handen: gör han det ej; stånde derföre till answar.

Konungens Befallningshafwande ega att i mål rörande allmän ordning och säkerhet för de fall, der answar i lag icke är bestämdt, stadga erforderliga witen. **K. Instr. för Landshöfdingarne** m. m. **d. 10 Nov. 1855,** § 10. Jfr **K. Br. d. 10 Maj 1815** och **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864,** § 3. — De uti ekonomi- och politimål af Konungens Befallningshafwande i stöd af lag och Kongl. Förordningar utsatte och behörigen kungjorde witen få af domaren icke eftergifwas, utan bör den anklagade, utom den i lag och K. Förordningar stadgade plikt, äfwen fällas till det af Konungens Befallningshafwande utsatta wite. **K. Br. d. 14 Dec. 1781.** — När någon Konungens Befallningshafwandes författning, hwarigenom wite är en menighet förelagdt, upphäfwes i högre Rätt, bör Konungens Befallningshafwande genaft låta kungörelse utgå till alla dem, som witet angår, hwarigenom det återkallas. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 7.

2 Kap.

Huru förfaras skall, då utmätning sökes.

1 §. Hos Konungens Befallningshafwande må man föreställa sitt ärende muntligen eller genom en kort skrift; och lägge Konungens Befallningshafwande den, som sökes, wiß dag före, att derå swara. Ej må sedan flere skrifter wexlas, der Konungens Befallningshafwande ej finner nödigt att fordra widare upplysning i saken. **(K. Förordn. d. 29 Nov. 1823).**

I **K Förordn. ang. wilkorliga utmätnings-resolutioner i wissa fall d. 10 Juni 1841** är stadgadt som följer:

I utsökningsmål, der fråga är om fordringsanspråk, som härleder sig från inrop af waror på offentlig auktion och är grundadt på ordentligen fördt auktionsprotokoll, ege Konungens Befallningshafwande magt förständiga wederbörande under-exekutor, att, i händelse gäldenären, då sökandens påstående, enligt hwad i U. B. 2 Kap. 1 § sägs, warder honom delgifwet, icke bestrider riktigheten af kraswet, eller deremot något inwänder, uttaga beloppet, jemte af Konungens Befallningshafwande bestämd ränta och kostnadsersättning, samt sökanden detta tillhandahålla; dock att utmätning, enligt så beskaffadt beslut, ej må werk-

ställas, innan utmätningsförrättaren tagit skriftligt bewis, det gäldenär emot kraswet ej gör inwändning, antingen af gäldenären sjelf, eller, dereft han ej är skriftkunnig, eller ej will bewiset meddela, af twå ojäfwige män; — — — *)

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 6, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

2 §. Ställer ej den, som sökes, den fordrande tillfreds inom förelagd tid, eller möter med swar, njute den sökande sin rätt efter de skäl han uppter. Är den, som uteblef, dermed mißnöjd och menar sig wara för när skedt, stånde honom fritt, sedan den, som wunnit, honom utslaget kungjort, att wisa sina skäl i Hofrätten inom den tid, som i 9 Kap. 1 § sägs, och der saken återwinna; dock gänge utmätningen ej deß mindre för sig, och warde godset i taka händer satt, det den fordrande, mot full borgen, lyfta må. **(K. Förordn. d. 29 Nov. 1823).**

Om hwad, sedan konkurs inträdt, i utsökningsmål mot gäldenären göres, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1832**, § 13, inf. i Bihanget.

När utmätning å domar och utslag kan ske, oaktadt anförda beswär eller erlagdt wad, se widare 3 Kap. 4, 5 §§ och 9 Kap. 1 § denna Balk med anm. — Om utmätning för å auktion inropade waror, se **K. Förordn. d. 10 Juni 1841**, inf. wid näst föreg. §.

Öfwerståthållare-embetets Kansli eger att låta till wiß timme å dagen, genom twenne betjente, kalla parterna uti de dit instämde utsökningsmålen, samt, efter upprop å samma timme, målet genast företaga. **K. Br. d. 27 Jan. 1773.**

Betjeningen wid landskanslierne och landskontoren må i utsökningsmål biträda parter. **K. Br. d. 22 Mars 1759.**

Huruwida det må werka uppskof, att klagan i något hos Konungens Befallningshafwande anhängiggjordt mål blifwit förd å högre ort, se **K. Br. d. 2 Dec. 1741**, inf. under 16 Kap. 6 § R. B.

3 §. I alla de fall, der den, som sökes, håller sig undan, och witna de det, som Konungens Befallningshafwandes bud honom kungöra skulle; låte då Konungens Befallningshafwande skriftlig kungörelse fästa på hans dörr, och förfare sedan så med saken, som han muntliga tillsagd wore.

4 §. Kommer den in som sökes, och nekar ej till det, som fordras af honom, men begärer uppskof; då må det honom lemnas, efter ty som saken är till, och dröjsmål tåla kan, dock ej öfwer tre månader.

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 6, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

Med betalning af löpande skuldebref kan anstånd ej bewiljas, se **K. Förordn. d. 19 Maj 1756**, inf. under 4 Kap. 4 § denna Balk.

5 §. Nekar han till det, som sökes; eller gör deremot jäf; och pröfwar Konungens Befallningshafwande, att han ej hafwer skäl dertill: hjelpe då den sökande till sin rätt. Är jäfwet sådant, att saken derigenom twistig blifwer, skjute den under Domaren; [och tage då den sökande stämning å sin wederpart, inom natt och år derefter, eller ware all talan i ty mål qwitt.] Ej må ren och ostridig fordran uppehållas för det, som stridigt är.

Genom **K. Förordn. om ändring i 2 Kap. 5 § Utsöknings-Balken samt 7 § i K. Förordn d. 28 Juni 1798, d. 6 Okt. 1848** har Kongl. Maj:t, med ändring af berörda lagrum (det senare infördt wid 4 Kap. 4 § denna Balk) förordnat:

dels att den i förstnämda lagrum gifna föreskrift, att enär ett hos Konungens Befallningshafwande anhängiggjordt utsökningsmål, såsom twistigt, skjutes under domaren, den sökande skall taga stämning å sin wederpart inom natt och

*) Ett här förekommande tillägg är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 6 Okt. 1848.**

är derefter, eller wara all talan i ty mål qwitt, upphört att wara gällande, dels ock att, om exekutor, i sammanhang med målets skjutande under domaren, dömer till qwarstad, sökanden bör, inom tre månader sedan qwarstaden blifwit werkställd, instämma målet, wid äfwentyr att qwarstaden eljest förfaller, samt att, dereft gäldenär af exekutor lännes skyldig att utmätning undergå, men lemnas fritt, att hos domaren söka sitt igen, honom åligger att inom sex månader derefter stämma om återwinning, wid förlust af all talan i saken.

Det alla etc.

Öfwer inwändningar, som hos Konungens Befallningshafwande kunna göras i utsökningsmål, att detsamma dit ej hörer, eller att flere deri böra höras, må särskildt utslag gifwas, om det äskas; men i händelse inwändingen ogillas och parten widare bör i saken swara, är det honom ej tillåtet att särskildt eller annorledes än på en gång med huswudsaken öfwer inwändningsutslaget sig beswära. **K. Br. d. 5 Febr. 1752.**

6 §. Konungens Befallningshafwande ware skyldig, att gifwa skriftligt utslag med skälen dertill, och teckna derunder, inom hwad tid den, som dermed ej nöjes, får söka i Hofrätten ändring, efter ty, som i 9 Kap. sägs. Konungens Befallningshafwande i Stockholm kungöre genom anslag wid middagstimma, att deß utslag i saken skall gifwas ut nästa dag derefter, och på den dagen bör utslaget ställdt wara: han må ock strax säga sitt utslag muntligen, der så tarfwas.

På det öfwerdomaren må kunna utan kommunikation afgöra beswär öfwer exekutorers utslag, böra Konungens Befallningshafwande i deras resolutioner ordagrannt införa sjelfwa förskrifningen eller huswud-dokumentet, eller, om det är widlyftigt, låta det näst efter utslaget afskrifwas, antingen helt och hållet, eller, i fall allt ej hörer till saken, endast det, som deß grund rörer; och skall afskriftens riktighet bewittnas af den, som kontrasignerat utslaget, samt icke allenast den winnande parten tillställa sin wederpart hela utslaget jemte det derå afskrifna huswud-dokumentet, utan äfwen den klagande likaledes wid beswären foga hela utslaget, jemte hwad efter detsamma finnes afskrifwet. **K. Br. d. 13 Mars 1751.** — Men ej må Konungens Befallningshafwande föreskrifwa klagande parten, att wid beswären foga bewis om tiden, då han af utslaget erhållit del, så wida ej sådant är särskildt stadgadt. **K. Br. d. 31 Maj 1826.**

3 Kap.

Om utmätning å domar.

1 §. Hafwer man dom å annan, deremot ej wädjadt är, eller återwinning i Rättegångs Balken tillåten; ware den, som tappat hafwer, skyldig, att inom den tid, som i domen förelagd är, sin wederdeloman tillfredsställa. Gör han det ej; gånge domen utan uppehåll till utmätning. Då skall ock all bewislig och nödig kostnad derå tillika uttagas, när den ej stiger öfwer femtio daler: är den större; söke då Domaren. I alla andra utsökningsmål ware lag samma.

Genom **K. Förordn. ang. förnyande af Swensk myndighets beslut, som förlorat sin exekutiva kraft i främmande Stat d. 20 Jan. 1813** är stadgadt:

Will någon å Swensk embetsmyndighets dom eller utslag söka werkställighet genom utmätning i gods, som finnes i främmande Stat, hwars lag medgifwer sådan werkställighet; och har från det domen eller utslaget meddelades den tid förslutit, efter hwars förlopp beslutet, enligt den främmande Statens lag, ej må werkställas, med mindre detsamma warder genom nytt beslut åter försatt i exekutiv kraft; då må sådant nytt beslut sökas hos Öfwerståthållareembetet eller annan Konungens Befallningshafwande; och warde gäldenären, såwida han, efter erhållet tillfälle att öfwer ansökningen sig yttra, icke deremot framställer sådana jäf, att handräckning till domens eller utslagets

werkställande ej skulle enligt Swensk lag kunna bewiljas, ånyo ålagdt att utgifwa hwad genom förra beslutet blifwit honom ådömdt.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. om werkställighet i Sverige af domar och utslag, meddelade af domstol i konungariket Danmark d. 15 Juni 1861.**

2 §. Nu finnes domen wara mörk; wise då Konungens Befallningshafwande parterne till Domaren, att söka derå förklaring.

3 §. Dröjer Befallningshafwande, utan skälig orsak, att ställa domen i fullbordan; sware för all skada, som deraf tima kan.

Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne m. m. d. 10 Nov. 1855, § 14, och K. Instr. för Kronofogdarne d. 10 Nov. 1855, § 8.**

Genom K. Förordn. ang. åtskillige stadganden i afseende på utmätning d. 21 Mars 1835 meddelas:

På Rikets Ständers förslag har Kongl. Maj:t funnit godt att, med ändring af K. Förordn. d. 11 Dec. 1766, K. Br. d. 13 Juli 1775 och K. Förordn. d. 4 Mars 1752, stadga och förordna som följer:

1:o. Å landet skall kronofogde, inom tre månader från den dag, då dom eller utslag, hwarå utmätning följa bör, till honom aflemnas, ej allenast hafwa fullgjort sin skyldighet medelst utmätning, utan ock, då lösegendom, som bör säljas, är i mät tagen, hafwa werkställt försäljningen deraf, samt af försäljningssumman, så långt den förslår, borgenärens fordran betala, dereft borgenär om utbekommande af betalningen sig anmäler, (Jfr 3:dje punkt. i **K. Förordn. d. 18 Dec. 1823**, inf. under 5 Kap. 5 § denna Balk.)

2:o. I Städerne, med undantag af Stockholm, åligger det Magistraterne, att, inom sex weckor från det domen eller utslaget af dem emottages, i afseende å utmätning samt lösörens försäljande och redowisning af köpeskillingen derför, fullgöra hwad i förra mom. är för kronofogde föreskrifwet.

3:o. Är fast egendom utmätt, då skall, med iakttagande deraf att första auktionen, om egendomen å landet ligger, minst 2 månader före auktionsförrättningen, men, om den är i stad belägen, minst 1 månad förut, på redan stadgadt sätt, kungöres, och att i öfrigt förfares, enligt 1 och 2 punkt. i K. Förordn. d. 18 Dec. 1823 (inf. wid 5 Kap. 5 § denna Balk), det åligga wederbörande under-exekutorer, att foga nödiga anstalter till försäljningen, så skyndsamt, att, der mer än en auktion blifwer af nöden, äfwen den andra auktionen må kunna förstiggå inom 6 månader å landet samt 4 månader i stad, räknade från det domen eller utslaget till kronofogden eller Magistraten, i omförmälde ändamål, aflemnas; och besörje de, att hwad af köpeskillingen borgenär tillkommer, hålles honom tillhanda sist 14 dagar efter köpeskillingens förfallotid, hwilken ej, utan wederbörandes samtycke, må utställas längre fram än en månad efter försäljningsdagen.

4:o. Försummar Magistrat eller kronofogde något af hwad nu föreskrifwet är, och kan ej wisa, att borgenär lemnat anstånd med betalningen, eller att, oaktadt widtagne lagliga åtgärder till utmätning och försäljning samt köpeskillingens indrifwande, sådane hinder derwid mött, som af Magistraten eller kronofogden ej förekommas kunnat, sware då för det, hwarföre utmätning sökt är, och ware Konungens Befallningshafwande skyldig, att emot Magistraten eller kronofogden lemna borgenär skyndsam handräckning. Möter sådant hinder, som ofwan omförmäles, bör detsamma, wid äfwentyr, att det eljest icke må till ursäkt räknas, genast fullständigt anteckna i det diarium, som Magistrat och kronofogde, enligt K. Förordn. d. 28 Juni 1798, böra hålla och till Konungens Befallningshafwande hwar tredje månad insända; och skall tillika skriftligt besked, i enlighet med samma anteckning, på borgenärens begäran, honom meddelas.

5:o. Will gäldenär klaga öfwer utmätning, som hos honom är werkställd, åligge honom, att inom 14 dagar från den dag, då utmätningen skedde, till Konungens Befallningshafwande sin klagoskrift ingifwa, wid äfwentyr att hans klagan eljest, så widt den åsyftar att winna rättelse i utmätningsåtgärden, icke till pröfning upptages; dock skall dylik klagan ej hindra utmätningsåtgärdens fullbordan, eller egendomens försäljning, dereft ej Konungens Befallningshafwande förordnar, att den inställas må. Är utmätningssökande mißnöjd med förrättningen, hafwe till klagoskrifts ingifwande hos Konungens Befallnings-

hafwande lika tid, räknad ifrån det sökanden af utmätnings-instrumentet erhållit del, med enahanda äfwentyr, som i afseende å gäldenär sagdt är.

6:o. Det diarium, som ofwan i 4 mom. omförmäles, bör, utöfwer hwad redan är föreskrifwet, innehålla twå uppsummerade kolumner, utwisande, den ena, alla de fordringar, hwarföre utmätnings werkställighet blifwit äskad, under den tid, som diarium omfattar, och den andra, allt hwad på samma tid blifwit redowisadt, med ingående och utgående balanser. — Derjemte, och i anledning af hwad Rikets Ständer äfwen föreslagit, har Kongl. Maj:t welat påbjuda, att när utmätning skall ske till följd af sådant utslag, som, enligt K. Förordn. d. 18 Dec. 1823, rörande werkställighet af Konungens Befallningshafwandes beslut i wissa skuldfordringsmål, må, utan hinder af gäldenärens beswär, gå i fullbordan, under-exekutorn, så wida fordringsegaren till honom öfwerlemnat särskildt exemplar af utslaget i bestyrkt afskrift, för att så detsamma med gäldenären kommuniceradt, skall wara skyldig att, utan rätt till arfwode eller ersättning utöfwer hwad han för utmätningsförrättningen åtnjuter, sådan kommunikation fullgöra, samt bewis derom fordringsegaren meddela.

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. Exekutors skyldighet att kostnadsfritt delgifwa K. Maj:ts Befallningshafwandes utslag i skuldfordringsmål d. 23 Aug. 1851** är stadgadt:

Den i sista punkten af K. Förordn. d. 21 Mars 1835 exekutorn ålagda skyldighet att kostnadsfritt delgifwa gäldenären det utslag, hwarå utmätning sökes, skall, under enahanda wilkor, som i öfrigt genom K. Förordn. d. 21 Mars 1835 blifwit bestämda, utsträckas till alla de fall, då utmätning sker på grund af något utaf Konungens Befallningshafwande gifwet utslag, som enligt lag och särskilda författningar får, utan hinder af anförda beswär, gå i werkställighet.

Det alla etc.

Angående det i K. F. d. 21 Mars 1835 omförmälda diarium, och att utdrag deraf skola hwar tredje månad till Konungens Befallningshafwande insändas, se **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 8, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk. — Dessa utdrag skola bestyrkas med fordringsegares qaitto öfwer erhållen liqwid, eller om exekutorialet, på grund af bristande tillgång eller fordringsegarnes begäran, blifwit återlemnadt, med bewis derom. **K. Instr. för Kronofogdarne d. 10 Nov. 1855**, § 8. — Underexekutorer skola utan all inwändning lemna skriftligt bewis, när utmätningsinstrumentet af dem emottaget blifwit. **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 12, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

Genom **K. Cirk. ang. kontroller öfwer efterlefnaden af föreskrifterne rörande utmätnings-kostnadernas fördelning, då flera utmätningar under en och samma resa förrättas, d. 24 April 1852** är förordnadt:

Konungens Befallningshafwande skola, hwar i sitt län, meddela kronobetjeningen den föreskrift, att uti utsökningsdiarierna skall för hwarje utslag, som till utmätning föranledt, upptagas så wäl dagen då den blifwit werkställd, som den gäldenären påförda utmätningskostnad, med anteckning derjemte huruwida rese- och traktamentskostnad blifwit emellan flere, som utmätning samtidigt undergått, fördelad; börande, wid granskning af de utdrag af diarierna, som till Landskanslierna enligt författningarne skola insändas, noga tillses huruwida missbruk förelupit, och i sådant fall rättelse deruti tillwägabringas.

Det alla etc.

4 §. Wiser den, som tappat hafwer, och utmätning undergå bör, att han å högre ort klagat öfwer domwilla, eller annan felaktighet; gånge domen ändå till fullbordan; dock så, att den, som wunnit, ställer borgen för det, han efter domen lyfta eller tillträda får, eller warde det satt i qwarstad, der förbud emot utmätningen ej kommer.

Qwarstad eger icke rum i annat fall, än då den winnande lyftning icke påstår, eller icke gitter laga borgen ställa. **K. Förordn. d. 28 Juni 1793**, § 9, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk. — Jfr anm. under 9 Kap. 1 § denna Balk.

Om lyftningsrätt i konkurser, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, §§ 55—57, inf. i Bihanget.

5 §. Hafwer någon wunnit hos Underrätt, och warder deremot

wädjadt; njute ändå utmätning, och ställe borgen för det han om händer får, eller låte godset sättas i qwarstad. När godset så utmätt är, må det sedan ej stingras, eller utom egarens wilja föryttras, förr än saken i Hofrätten afdömd warder. Tappar han der; gänge det, som som utmätt eller i qwarstad satt är, åter, med deß ränta och afgäld. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Jfr **Straff-Lag.** 10 Kap. 22 §.

Jfr 26 Kap. 2 § R. B. — Om utmätning å Konungens Befallningshafwandes utslag, se anm. under 9 Kap. 1 § denna Balk.

6 §. Om utmätning i lagwadda saker, eller dem, som under Konungens skärstådan komma, stadgas widare i Rättegångs-Balken. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Jfr 26 Kap. 2 § och 30 Kap. 5 § R. B.

7 §. Söker någon att hindra domens fullbordan, förty att den lyder å flera, än honom allena; då eger hwar för sig rätt göra, som när är, och Konungens Befallningshafwande gifwe bref sitt, att den, som i annat Höfdingedöme bor, eller gods hafwer, må der gälda. Lyder domen på alla för en, och en för alla; gänge med utmätning, som i 4 Kap. 12 § sägs.

8 §. Eger den, som dom fullgöra bör, reda penningar eller lösören, i det Höfdingedöme, der domen föll; hafwe den, som wunnit, magt att der söka betalning. Nu finnes ej annat än fast gods der domen föll, och hafwer den, som tappat, sitt hemwist anmorstädes; då stall han sökas der han bor. Ej må hans fasta gods, eller hwad dertill hörer, i mät gänga, så länge han gitter med reda penningar eller lösören gälda, som framdeles urskils.

Jfr anm. wid 1 § detta Kap.

4 Kap.

Om utmätning å skuldebref, klara förskrifningar, och goda mäns utslag.

1 §. För skuldebref bör gäldenär sökas, der han bor, eller sig någon tid uppehåller; utan i de mål, derom i 4 § sägs.

Om skuldebref och försträckningar, jemför 9 Kap. H. B.

2 §. Kommer man till Konungens Befallningshafwande med klart och ostridigt skuldebref, och är betalningstiden redan ute; då eger han genast njuta utmätning. Nekar skuldenär sin hand och förskrifning, och warder funnen med osanning; låte Konungens Befallningshafwande utmätning ske, och skjute brottet under Domaren.

Straff för gäldenär, som falskeligen nekar sin hand, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 13, 21 §§.

Att accepterad räkning för borgade waror anses lika utmätningsgild som skuldebref, se **K. Förordn. d. 4 Maj 1855,** § 24, inf. under 17 Kap. 2 § R. B.

3 §. Säger någon att han blifwit twungen, eller trugad, lockad, eller förledd, att gifwa skuldebref ut, och hafwer han derå talt, inom nästa sex weckor, hos Domaren, eller Konungens Befallningshafwande, bjuder ock skäl och witne för sig; då förwises saken till Domaren. Är det skuldebref redan kommet i andra eller tredje hand, eller till flera,

som hwar af annan det på god tro inlöst, och sökes derå utmätning; ware lag samma: och plikte den hos Domaren, som wåld eller swek brukat, allt efter ty lag förmår.

Om förskrifningar, utgifne af omyndige m. m., se **K. Förordn. d. 7 Juni 1749**, § 4, inf. under 4 Kap. 7 § J. B.

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 22 §, 21 Kap. 5, 6, 10 §§ och 22 Kap. 1 §.

4 §. Är förskrifning ställd att betalas till innehafwaren; njute han full utmätning, som den i händer hafwer. Finnes förskrifning ställd å någon wiß man, och har gäldenär deri gifwit lof, att låta den komma i annans hand; ware lag samma. I dessa fall må borgenär söka gäldenär, ehwar han finnes.

Genom **K. Förordn. ang. gäldenärers bysättande, när de för owilkorliga förskrifningar sökas, d. 19 Maj 1756** är förordnadt:

Wid utmätning för klara och ostridiga förskrifningar bör hädanefter på det sättet förhållas, det må innehafwaren wid förfallodagen, genast och utan ringaste uppskof, njuta bysättning och säkerhet å gäldenären, utan anseende till personen, ehwad han är löntagare eller ej, och det intills [borgenären bliſwit fulleligen förnöjd]; och som gäldenärens skyldighet är, att för sådane förskrifningar, ännkönt betalning derföre å förfallodag ej fordras, alltid ifrån och med samma dag hafwa penningar i beredskap, helst han i brist af godwillig och redbar betalning, som efter förfallodagen sökes, likafullt ej undgår, att på sätt, som nu stadgadt är, i säkerhet inmanas; så bör ock innehafwaren ej njuta ränta för längre tid, än den, då han, efter förfallodagen, betalning sökt, men ej erhållit; - - - Och skola samtlige Öfwer-Rätter och Befallningshafwande samt Magistraterne i städerna, utan ringaste tidens förhalande, härmed allwarsamligen förfara, och det wid answar af skadans ersättning, i fall wisas kan, att igenom någon deras försummelse och efterlåtenhet, gäldenär fått tid sig undansticka eller på annat sätt med betalning uppskjuta och innehålla.

Det alla etc.

I **K. Förkl. öfwer Förordningen af d. 19 Maj 1756 ang. gäldenärers bysättande** m. m. **d. 22 Febr. 1770** är förklaradt:

Då uti owilkorliga, eller så kallade löpande skuldsedlar, fast och inteckнad pant bliſwit förskrifwen, bör utgifwaren från bysättning wara befriad; och må icke innehafwaren njuta annan rätt till utmätning och betalning, än lag i ty fall stadgar; men dereſt så hända skulle, att panten bleſwe otillräcklig och icke swarande emot fulla skulden, så må borgenären med gäldenärens person låta förfara på sätt, som Förordningen af år 1756 derom förmår och innehåller.

Det alla etc.

Bysättningsutslag, på grund af löpande skuldebref, hwaruti wiß förfallotid ej är bestämd, må icke gå i werkställighet förr än 8 dagar efter den dag, då gäldenären bewisligen erhållit del af lagsökningen, hwilket uti utslaget utsättas bör. **K. Förordn. d. 12 Mars 1830.**

Genom **K. Förordn. ang. wissa omständigheter uti Lagsöknings- och Utmätnings-mål, som hädanefter komma att iakttagas, d. 28 Juni 1798** är förordnadt, bland annat:

§ 1. — — — Alla skuldebref samt löftesskrifter böra, om de för gällande skola antagas, antingen egenhändigt skrifwas och underteckнas af den sådane utgifwer, eller af endera, då flere skrifwa dem under, eller ock bestyrkas af twänne witnen, hwilka på en gång warit tillstädes, och af hwilka den ena skall hafwa skuldebrefwet eller löftesskriften skrifwit: härifrån dock undantaget hwad i afseende på banken och de allmänna diskontwerken, såsom af annan beskaffenhet, genom reglementer och författningar särskildt kan wara förordnadt och antaget wid de reversaler eller förbindelser der utgifwas.

§ 2. — — — [Räkning på borgade waror bör åtminstone hwarje år utskrifwas och gäldenären emot bewis tillställas, samt denne senare wara skyldig genom påskrift den godkänna, om han deremot icke hafwer något att påminna, hwarefter räkningen anses lika utmätningsgild, som annat förfallet skuldebref.] — — —

[Den som tillhandlar sig waror partiwis, och derwid betingar sig tremne eller flere månaders anstånd med betalningen, är pligtig genast derå sitt skuldebref till säljaren utgifwa, som deremot bör tillställa köparen qwitterad räkning öfwer beloppet, lika som wore det kontant betaldt].

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 6 Okt. 1848.**

§ 3. — — — Alla förskrifningar, som utgifwas till innehafwaren eller till wiß man och ordres, [skola] innehålla wiß betalningstid, som ej får wara utöfwer tolf månader från förskrifningens dag. — Fordras ej betalning för sådant skuldebref, eller anställes icke lagsökning emot utgifwaren inom sex månader efter förfallodagen, hafwe sökanden ej annan rätt än för andra skuldebref. (Jfr **K. Förordn. d. 31 Juli 1815**, inf. här nedan).

§ 4. Emedan löftesmäns ansvarighet bör mätas efter de wilkor, under hwilka borgen ingången blifwit, samt, enär den är gifwen på wiß tid, det icke beror på borgenärens godtycke, om han förr eller senare uppsyllandet deraf utkräfwa will; ty förordnar Kongl. Maj:t härmed, att om någon går i borgen för betalningen af annans skuldebref, såsom för egen skuld, å den förfallodag skuldebrefwet innehåller, eller ock å wiß annan tid, men blifwer ej derföre lagsökt inom tolf månader efter förfallodagen, eller efter den utsatte tidens förlopp, då skall löftesmannen för en sådan borgen wara fri.

§ 5. Som de händelser förefalla, att hustru i afseende på köpenskap eller annan loflig näring, den hon efter särskildt tillstånd idka får, skulder utan mannens deltagande sig åsamkar; så finner Kongl. Maj:t, att i slikt fall hustru lagsökas må och med henne förhållas bör, såsom om enka i ofwannämnde lagens rum förordnadt är.

§ 6. — — — På det Konungens Befallningshafwande och Hof-Rätter må, utan hinder af tredskande parter, kunna med skyndsamhet afhjelpa utmätnings- och lagsökningsärenden, har Kongl. Maj:t förklarat, att likmätigt ändamålet och rätta förståndet uti Kongl. Förordningen d. 19 Maj 1756, angående skuldsedlar till innehafwaren, bör den, hwilken härföre eller för förskrifning till wiß man eller ordres, lagsökt warder, ehwad det är hos Konungens Befallningshafwande i Stockholm eller annorstädes, på kallelse genast sig inställa, eller med swar möta, samt om gäldenär detta, utan bewist laga förfall, försummar, borgenären wara berättigad, utan den förres widare kallande eller något uppehåll, till sin rätt blifwa förhulpen, på sätt ofwannämnda Kongl. Förordning närmare utstakar, och må Konungens Befallningshafwande i dessa och andra mål, som klara och tydliga finnas, der parterna när äro, genast meddela utslag muntligen, hwilket likwäl, innan [nästa dag deresser tilländagått], bör till parterna utgifwas.

I lika mätto förordnar Kongl. Maj:t, att då beswär öfwer Konungens Befallningshafwandes utslag i lagsöknings- och utmätningsmål anföras, och dessa beswär, efter hwad 1 § 9 Kap. Utsöknings-Balken föreskrifwer, i rätton tid i Hof-Rätten inkommit, och Hofrätten pröfwar beswären wara sådane, att andre parten höras bör, förr än Hof-Rätten sitt utslag meddelar, då bör denna part, jemte det honom wiß dag förelägges att sig förklara, tillika kungöras, att han ej widare hörd warder, om han sådan tid försitter: kommer han ej med swar, gifwe den sökande afskrift in af beswären med bifogade handlingar, och saken warde derpå företagen och efter deß beskaffenhet afgjord. Sökanden skall ock wara skyldig, att sådana beswär, om de till andra partens hörande utställde blefwo, genast uttaga och sin wederpart tillställa, samt bewis deröfwer, inom den tid Hof-Rätten finner nödigt förelägga, ingifwa; men försummar han det, hafwe sin talan emot Konungens Befallningshafwandes utslag förlorat, hwilket i sådant fall för laga kraft wunnet anses bör, och må i mål af den beskaffenhet, hwarom denne Kongl. Maj:ts stadga handlar, muntliga förhör i Hof-Rätten icke tillåtas.

Gäldenär, hwilken hos Konungens Befallningshafwande lagsökt, der begärt uppskof med betalning, men fått kortare betalningstid sig förelagd, än han åstundat, är ej tillåtet beswär häröfwer anföra, och förty bör ej heller sådan klagan af Hof-Rätten upptagas.

§ 7. Det utslag, hwarigenom gäldenär, för bristande betalning af sitt till innehafwaren eller ock till wiß man eller ordres utgifne skuldebref, blifwit ålagd utsättning, bör, utan hinder af de beswär deremot kunna anföras, blifwa, eller

någon annan förewändning, till werkställighet genaſt befordras: men dereſt, i deſſa eller andra utſöknings-mål, jäf emot fordringen göres, och Konungens Befallningshafwande, likmätigt 2 Kap. 5 § Utſöknings-Balken, finner jäfwet sådant, att saken derigenom twiſtig bliſwer, och den under domaren ſkjuter, ege Konungens Befallningshafwande, der så ſkäl är, tillika sätta så mycket af gäldenärs egendom, ſom emot det fordrade ſwara kan, under qwarſtad att ej ſlingras, och då i deſſa händelſer den ſökande är pligtig, att inom natt och år dereſter taga ſtämning å ſin wederpart, eller wara all talan i ty mål qwitt, så bör ock samma tid, wid lika påföljd af gäldenär iakttagas, i det fall att han kännes ſkyldig utmätning undergå, men Konungens Befallningshafwande lemnar honom fritt att hos domaren söka ſitt igen.

§ 8. — — — Jemte det Borgmäſtare och Råd i ſtäderna, ſamt Kronofogdar å landet owilkorligen och wid anſwar åligga ſkall, öfwer alla utmätningsmål, ehwad de efter Konungens Befallningshafwandes antydan och remiß, eller genom parterna ſjelfwa, i grund af laga kraft wunne domar och utſlag, ſom ofwan ſagdt är, till dem inkomma, hålla ordentliga dagböcker eller diarier, hwilka utmärka ſå wäl dagen, då utmätnings-befallningen eller domen emottagen bliſwit, och ſumman, hwilken utmätas ſkall, ſom en motſwarande anteckning, hwad wid hwarje mål ſedermera tillgjordt warder, med tiden då ſådant ſkett, eller dereſt någon handläggning eller werkſtällighet icke följt, hwilka hinder ſådant wållat, böra de deßutom hwar tredje månad, inom tolfte dagen dereſter, wid en riksdalers wite för hwarje öfwerſkridande dag, till Konungens Befallningshafwande inſända utdrag af deſſa dagböcker eller diarier för den förſlutne tiden, ſamt deruti äfwen intaga alla ſådana äldre mål, ſom ännu hos under-exekutorerna kunna oafſlutade wara, med orſakerna till dröjsmålet eller det tillkomna uppſkof; af hwilka dagböcker eller diarier enſkilde parterna, för hwad dem rörer, böra genaſt del erhålla, när de det begära; egandes Konungens Befallningshafwande att wid wite tillhålla wederbörande denne ſkyldighet fullgöra, enär klagan föres, att de ſådant underlåtit.

§ 9. Då lagen i 3 Kap. 4 § Utſöknings Balken ſtadgat, att ännſönt den, ſom tappat hafwer och utmätning undergå bör, wiſar, att han å högre ort klagat öfwer domwilla eller annan felaktighet, domen ändå bör till fullbordan gå, dock ſå, att den ſom wunnit ſtäller borgen för det han efter domen lyfta eller tillträda får, eller warde det ſatt i qwarſtad, der förbud emot utmätningen icke kommer; har det icke tydligen beſtämdt bliſwit, om lyftning emot borgen eller qwarſtad, hwarom lagen talar, på pröfning bör ankomma; och — — — förklarar Kongl. Maj:t härmed, att qwarſtad icke eger rum i annat fall, än då den winnande lyftning icke påſtår, eller icke gitter laga borgen ſtälla.

§ 10. Som borgenär, hwilken fordran hos annan haſwer, ehwad den är intecknad eller icke, och hwarken åſtundar införſel i den faſta egendom, ſom i mät gå ſkall, eller will efter 9 Kap. Jorda Balken, genom lagfart pantewis, eganderätten dertill förwärfwa, icke kan betagas att — — — ſå den pantförſkrifna, eller intecknade, eller i mät anſkrifne faſta egendomen, utan föregången lagfart, till deß förnöjande offentligen förſåld; alltså finner Kongl. Maj:t, att — — — då faſt egendom utmätningswis ſäljes, ſär en wärdering tillräcklig, hwaröfwer ej klagas må, eller flere ſökas]: dock ſkall det, wid ſådan förſäljning af faſt egendom, dereſt andra borgenärer deruti intecknig wunnit, åligga den borgenär, ſom utmätningen ſöker, att om förſäljningen de förre tidigt underrätta, antingen genom ſärſkilda bewisliga kungörelſer, ſåwida deras wiſtande kunnigt är, eller i annat fall genom kungörelſe i allmänna tidningar, ſom trenne gånger och ſiſta gången minſt fjorton dagar före auktionen införas bör.

§ 11. I anſeende till det olika förſtånd, ſom uppkommit, om lagens rätta mening uti 10 Kap. 1 § Utſöknings-Balken, angående böters förwandling, hwartill någon fälles för ohemul klagan öfwer Domare, eller Konungens Befallningshafwande — — —

§ 12. — — — Det ſkall åligga Konungens Befallningshafwande hålla allwarſam hand öfwer åtlydnaden af hwad angående Magiſtraternes och Kronofogdarnes ſkyldighet och anſwar i utmätningsmål förut ſtadgadt är, ſamt att deſſa under-exekutorer utan all inwändning och ſå kärt dem är hårdt tilltal undwika, meddela ſkriftliga bewis, när utmätnings-inſtrumentet af dem emottaget bliſwit, och att då klagomål öfwer underlåtandet af denna owilkorliga ſkyldighet

anmälas, Konungens Befallningshafwande förhjelpa den klagande till rätt, och den felaktige till laga anfwar befordra.

Det alla etc.

Genom K. Förordn. om ändring af 3 § i K. Förordningen den 28 Juni 1798 angående wissa omständigheter, som uti Lagsöknings- och Utmätningsmål hädanefter komma att iakttagas, d. 31 Juli 1815 är stadgadt:

Dereft för löpande skuldebref, deruti förfallodagen ej är bestämd, betalning icke fordras eller lagsökning anställes mot utgifwaren inom sex månader efter den i 1798 års Förordning stadgade längsta betalningstid, tolf månader, och således sammanlagdt inom aderton månader från den dag de äro utgifne, äfwensom och dereft i afseende på dylika skuldebref, uti hwilka wiß betalningstid är bestämd, och som ej må öfwerstiga tolf månader, sådant icke iakttages inom sex månader efter förfallodagen, förlorar skuldsedeln den strängare exekutiva kraft, den annars enligt K. Förordn. d. 19 Maj 1756 medfört, utan att likwäl hafwa upphört wara af löpande egenskap, eller sådan, att den owillkorligen är betalningsgild i hwars hand den må finnas, hwarigenom det stadgande 3 § af 1798 års Förordning innehåller, att dylika skuldebref alltid böra wara ställde på wiß betalningstid, således kommer att förfalla.

Det alla etc.

Angående lagsökning emot gäldbunden mans sterbhus, se **K. Förordn. d. 18 Sept. 1862**, §§ 2, 3, inf. i Bihanget.

Huru löftesman för löpande förskrifning bör lagsökas, se anm. wid H. B. 10 Kap. 9 §. — Om werkställighet af byfättningsutslag å löftesman för dylik förskrifning, se § 2 af **K. Förordn. d. 10 Juni 1841 och K. Förordn. d. 1 Maj 1869**, inf. wid 8 Kap. 1 § denna Balk.

Angående wexlar se **K. Förordn. om antagande af en ny Wexel-Lag d. 23 Aug. 1851**, inf. i Bihanget.

5 §. Hafwer borgenär, utan sådant gäldenärens lof, öfwerlåtit hans förskrifning till någon annan; hafwe då han ej annan rätt, än den, som förskrifningen lyder å.

6 §. Hafwer någon fått inwisning å wiß man, och får ej betalning af honom; njute utmätning hos den, som inwisningen gaf, med ränta till sex för hundrade. Förebär denne, att han, som inwisningen fått, warit wållande, att betalningen i rättan tid ej följt; gånge ändå utmätningen för sig, och stände honom sedan fritt, att söka Domaren, och winna det åter, om han gitter.

Genom **K. Kung. ang. tillägg till 6 § uti 4 Kap. Utsöknings-Balken d. 20 Maj 1835** har Kongl. Maj:t, såsom tillägg till nämnde lagrum, stadgat:

Handskrifwen inwisning bör, för att såsom gällande anses, i enlighet med hwad om skuldebref förordnadt är, antingen egenhändigt skrifwas och underteckнas af utgifwaren, eller af endera, då flera skrifwa den under, eller ock bestyrkas af två witnen, hwilka på en gång warit tillstädes, och af hwilka det ena witnet skall hafwa inwisningen skrifwit; och hwad lag och författningar innehålla, rörande gäldenärs betalningsanfwar för löpande och för icke löpande skuldebref, skall wara gällande jemwäl om inwisning, allt efter densammas löpande eller icke löpande egenskap, såsom utgifwen antingen till innehafwaren eller till wiß man och ordres, eller ock endast till wiß man, utan medgifwande, att den må komma i annans hand.

Det alla etc.

Utgifwer någon assignation på Banken, utan att ega räkning derstädes, böte första gången 50 procent, andra gången dubbelt [och warde tredje gången landsförwist på wissa år]. **K. Förordn. ang. oriktiga assigneringar på Riksens Ständers Wexel-Banko, och deras straff, som swek och bedrägeri med Banko-Sedlar föröfwa, d. 10 Dec. 1741**, § 4. — Utgifwaren af kasserad assignation å banken skall, der innehafwaren inom sex weckor efter kassationen af honom fordrar betalning, densamma till fullo erlägga jemte 1

procent i månaden från densammas dato, till deß liqvid följer, men i annat fall ½ procent i månaden. l. c. § 9. Betalar ej assignanten i godo, ege exekutorn, sedan han efter assignantens hörande funnit assignationen klar och ostridig, ålägga assignanten att strax betala kapital och ränta; gitter han det ej, gänge utmätning öfwer hans egendom: räcker den, som för handen är, ej till, ställe då, fast han säger sig hafwa fordran eller egendom på annan ort, full borgen, eller stånde under hysättning. Gör han jäf och finnes saken twistig, då förwises den till domstol. Ålägges han att betala och beswärar sig, sätte då den dömda summan i qwarstad, som den winnande må lyfta emot borgen; kan han ej det, ställe borgen för penningarne eller för sin person, eller träde i hysättning. l. c. § 10. Föranlåtes innehafwaren söka assignanten hos domaren, ege dertill frihet wid den domstol honom lägligast faller; och kan han då ej med skäl frånga krafwet, tillhålle domaren honom att genast sätta summan i qwarstad eller lemna full pant eller borgen; i annat fall blifwe han sjelf borgen med sin person, tills sallt afdömdt och utfört blifwit]. l. c. § 11. — Answar för öfwerassignering å räkning i Banken har upphört. **K. Kung. d. 19 Juni 1858.**

Genom **K. Förordn. ang. förändring i straffet för dem, som utfärda tryckte eller graverade Inwisningar, d. 13 Juli 1818** är stadgadt:

Den, som beträdes med utgifwande af tryckte eller graverade assignationer, ställde på enskilde personer, skall, jemte skyldighet att gälda deras innehåll, första gången böta deras dubbla belopp, och andra gången, med ytterligare fördubbling af böterna, [tillika anses hafwa förwerkat medborgerligt förtroende,] och bör deßutom denna senare gång hans brott och straff i allmänna tidningarne kungöras; skolande böterna blifwa angifwarens ensak.

Det alla etc.

I K. Förordn. ang. handskrifne, på sedelhafwaren eller på wiß man och ordres ställde inwisningars eller så kallade Assignationers belopp d. 13 Juli 1818 stadgas:

Handskrifne, på sedelhafwaren eller på wiß man och ordres ställda inwisningar eller så kallade assignationer må icke någon tillåtas utgifwa på mindre summa, än ett hundrade riksdaler banko; - - - och den som beträdes hafwa utfärdat handskrifwen, så beskaffad inwisning å annan enskild person till mindre belopp än ett hundrade riksdaler banko, bör första gången, jemte skyldighet att gälda densammas innehåll, erlägga i böter ett lika belopp: andra gången, utom enahanda skyldighet, till innehållets gäldande, böta inwisningens dubbla belopp, och tredje gången, jemte samma ersättning och böter, [anses hafwa förwerkat medborgerligt förtroende] - - - hwarjemte hans brott och straff skall lemnas till kännedom i allmänna tidningarne, samt böterna för dessa öfwerträdelser blifwa angifwarens ensak. - - -

Det alla etc.

7 §. Nu tillstår gäldenär gäld sin, men will den qwitta mot någon fordran hos borgenären: Finner Konungens Befallningshafwande samma fordring klar, ständig, och förfallen; då må gäld emot gäld qwittas, så långt den räcker.

Jfr **K. Förordn. om tioårig preskription** m. m. **d. 4 Mars 1862, §§ 7, 14 och Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862, § 91,** båda inf. i Bihanget.

8 §. Mißräkning är ingen betalning. Ehwar den finnes, bör den först rättas, och betalning sedan derefter ske.

9 §. Hafwer man ej i skuldebref sitt wiß dag till betalning nämnt; då må borgenär söka sitt åter, när han will, som i 9 Kap. 4 § Handels Balken sägs. Dock hafwe Konungens Befallningshafwande magt, att dag till betalning förelägga, längre eller kortare efter ty han finner omständigheterna, som i 2 Kap. 4 § denna Balk sagdt är.

10 §. Nu är wiß ort nämnd, der betalning ske bör; rätte sig Konungens Befallningshafwande derefter. Är ej wiß ort nämnd; pröfwe då han, hwar betalning, å gäldenärens kostnad, ske bör.

11 §. Ingen söke annan mans skuldfordran, utan egaren honom sin rätt skriftligen lemnat, eller annorledes dertill lof gifvit.

12 §. Hafwa två eller flera skrifwit skuldebref under, med förbindelse, att en för alla, och alle för en betala; då eger borgenär för fulla gälden utmätning få hos hwem han helst will; och hafwe den sedan lika rätt emot de andra, för det han öfwer sin del betalt. Hafwa de sig ej så förbundit, och äro de ej i bolag sammans; då utmätes hos hwardera dess del efter hufwudstolen.

Hafwa flere förbundit sig att, en för alle och alle för en, betala gäld, och skall förfallotid efter uppsägning beräknas; ware uppsägning, som hos endera sker, ej mot de andra gällande. **K. Förordn. d. 20 Dec. 1851**, inf. wid 10 Kap. 9 § H. B. — Angående föreskrifter för och anfwar wid borgen, se H. B. 10 Kap. 8—13 §§.

13 §. Är i skuldebref wiss och lofslig ränta utsäst; hafwe den wid utmätning lika rätt med hufwudstolen. Om ränta, der borgenärer twista om företrädet för hwarannan till gäldbunden egendom, sägs i [17 Kap. 15 § Handels Balken].

Se 17 Kap. 17 § H. B. enligt lydelsen i **K. Förordn. d. 8 Okt. 1861**, samt **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 117, inf. i Bihanget.

14 §. Förlikning, som inför Domaren, eller eljest sker, ege samma rätt, som annan klar förskrifning.

15 §. Hafwer man å båda sidor skjutit det, som twist är om, under goda män, och utsäst sig, att nöjas åt deras slut; gänge då det till utmätning.

Jfr **K. Förordn. om egors fredande m. m. d. 21 Dec. 1857**, § 22, inf. i Bihanget.

5 Kap.

Huru utmätning skall ske.

1 §. Hafwer ej gäldenär gjort sin borgenär rätt, inom den tid, som förelagd är; gänge då utmätning öfwer honom, allt som Konungens Befallningshafwandes utslag lyder. Reser han bort, eller häller sig undan; der må utmätning ändå ske. Skall wiss wara utmätas, och finnes den ej; då bör den med reda penningar, eller med guld, eller silfwer, gäldas. Säger han sig sådant ej ega; styrke det, om borgenär så åstar, med ed sin hos Konungens Befallningshafwande, eller hos Domaren i orten, om det begwämligare der ske kan. Sedan gänge lösören i mät, som härefter sägs.

2 §. Hwad gäldenär minst umbära kan, såsom det han sin näring idkar med, skall sist utmätas.

Genom **K. Kung. om hwad wid utmätningar af innestående kronoutskylder hos den fattigare delen af allmogen och städernas innewånare i akt tagas bör, d. 5 Dec. 1792** är stadgadt:

I betraktande af deras nöd ibland allmogen och städernas innewånare, hwilka genom mißwäxt, olyckshändelser eller andra oförutsedde hinder i deras näringar råkat i uppenbar wanmagt och ändt armod, bör lagens stadgande i H. B. 5 Kap. 2 § efter bokstafwen handhafwas, följas och efterlefwas, så att hwad gäldenär minst umbära kan, såsom det, hwarmed han sin näring idkar, sist utmätes; och må, wid utmätningar af innestående kronoutskylder hos så beskaffade personer, som ofwan uppräknade äro, de persedlar af deras lösa egendom, hwilka till nödigt lifsuppehälle, kläder och annan efter hwarje persons ständ och

wilkor noga inskränkt bequämlighet oundgängligast fordras, från slik utmätning undantagas och till deras bergning qwarlemnas; — — —

På Konungens Befallningshafwandes waksamhet ankommer, att genom egen och wederbörande kronobetjentes tillsyn besörja, det utsyldera warda hos de mindre förmögne, så widt sig göra låter, med lämpa och foglighet småningom och efter hand utkrafde, wid de tillfällen då några större eller smärre tillgångar förnimmas wara genom slit och arbete hos dem influtne; såsom ock, att förekomma och afwärja, det ingen, som genom slöseri, dryckenskap och wanartig lefnad sitt utblottade tillstånd sjelf wållat, eller hwars fattigdom icke är allmänt bekant och med presterskapets samt stadens eller församlingens äldstes intygan styrkt, må af denna Kongl. Maj:ts nåd sig begagna.

Hwilket till etc.

Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 9 §.

Jfr 7 Kap. 2 § denna Balk jemte anm.

3 §. Der lösören i mät gå, skola de wärderas, som de kunna säljas före. Nöjes ej gäldenär med det wärde, eller will borgenär ej godset derföre behålla; gånge det till salu, under offentligt utrop. Huru med lös pant förfaras skall, sägs i 10 Kap. 2 § Handels Balken.

Genom **K. Förordn. om aflemnande af bewis öfwer werkställd utmätning d. 19 Maj 1845** är stadgadt:

att utmätningsförrättare bör, efter werkställd utmätning, men innan han från förrättningsstället sig begifwer, om gäldenär så yrkar, emot lösen aflemna ordentligt utmätningsprotokoll, innefattande fullständigt grunden för utmätningen, uträkning å skuldbeloppet, så till kapital, som ränta och lagsökningskostnad, uppgift å de utmätta saknerna samt wärdering; men fordrar ej gäldenär sådant protokoll, ware utmätningsförrättaren ändå skyldig att utan lösen tillställa gäldenären en skriftlig uppgift på skuldbeloppet samt grunden för utmätningen, jemte dagen, då den blifwit werkställd.

Det alla etc.

4 §. Ej må något utrop ske, förr än wiß dag dertill nämnd, och allmänneligen kungjord är; ej må ock något föryttras, andra till wiljes, och gäldenär till skada, eller då allenast få äro tillstädes: ty skola de yppersta waror så länge sparas, att mesta folket samladt är. Pröfwes någon skada timad wara, af hans egennytta eller wållande, som öfwer utropen satt är, fylle han skadan, och [plikte som saken är till].

Jfr **Straff-Lag.** 25 Kap. 5, 16, 17, 22 §§.

K. Kung. ang. tiden för afslutandet af auktioner på landet d. 13 Mars 1863 har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af de genom K. Kung. d. 5 Mars 1831 och d. 22 Sept. 1848 meddelade föreskrifter i fråga om auktioners hållande å landet under olika tider af året, stadgat som följer:

Auktion på landet skall alltid slutas senast klockan nio på aftonen; och bör, då auktionen till den sålunda bestämda tiden fortsättes, auktionsförrättaren tillkännagifwa att auktionen för dagen är slutad, samt att de närwarande skola åtskiljas; kommande, deresl nämnda tid öfwerskrides, så wäl auktionsförrättaren, som den, hos hwilken auktionen hålles, att hwardera böta tio riksdaler, angifwarens ensak.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. d. 18 Dec. 1823**, mom. 3, inf. wid nästföljande §.

Inom hwilken tid utmätning af lösegendom, auktion och redowisning böra wara fullgjorda, se mom. 1, 2 af **K. Förordn. d. 21 Mars 1835**, inf. wid 3 Kap. 3 § denna Balk.

Om förmånsrätt för enskilde personers af uppbördsman enligt tjenstepligt emottagne, men derefter förskingrade medel, se 17 Kap. 11 § H. B. samt det derwid anmärkta 3 mom. af **K. Förordn. d. 18 Dec. 1823.**

5 §. Nu hafwer gäldenär hwarken penningar, eller lösören, att att gälda med; då skall fast gods i mät gå. Åsämjer dem ej, hwad

först mätas ställ; gänge det dertill, som i den ort ligger, der han sökes, och läggas då samman, både hufwudstol och räntan, som derå upplupen är, och njute borgenär införsel derföre, efter ty, som den behållna afkomst af godset kan swara mot sex för hwart hundrade af hela fordringen. Will borgenär sedan dermed lagfara; gänge derom, som i 9 Kap. Jorda Balken om pant stadgadt är.

Jfr K. Förordn. d. 28 Juni 1798, § 10, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

Genom K. Förordn. ang. wärdering och försäljning af fastighet å landet, som för gäld i mät tages, d. 27 April 1810 är stadgadt:

Krono- eller bergsfogde, eller den, som under deras answar werkställer utmätning af fastighet å landet, bör wid samma tillfälle upprätta fullständig beskrifning deröfwer, och med biträde af twänne ojäfwige nämndemän densamma wärdera, derwid egaren är obetaget, ej allenast att sjelf tillkalla andra gode män till förrättningens öfwerwarande, utan ock, om så åstundas, på egen kostnad söka wärdering af domaren, hwilket i sådant fall bör genast hos utmätningsmännen innan deras afresa samt sist inom en månad derefter hos domaren tillkännagifwas, men om någotdera försummas, kommer wid den förrättade wärderingen att bero; åliggande det alltid utmätningsföranden, att, när andra borgenärer wunnit inteckning i egendomen, tidigt underrätta dem om försäljningen, antingen genom särskilda bewisliga kungörelser, då deras wistande är kunnigt, eller genom underrättelse i allmänna tidningarne, införd 3 gänger, och sista gången minst fjorton dagar före auktionen. Kunna ej borgenär och gäldenär öfwerenskomma om stället till försäljande af den sålunda i mät tagna fastigheten, må det ankomma på gäldenären att bestämma, om auktionen skall förrättas på landskansliet eller å tingsstället i det härad, der egendomen är belägen, hwarwid iakttages, att i de orter, der bestämda tingsställen icke finnas, gäldenären eger att wälja emellan landskansliet och det ställe i tingslaget, der sista lagtima Tinget blifwit hållet; och bör stället till auktionens förrättande, ehwad borgenär och gäldenär derom öfwerenskomma eller det af gäldenären utsättes, wid utmätningen tillkännagifwas förrättningsmännen, på det kungörelserne om auktionen derefter må kunna rättas.

Det alla etc.

K. Förkl. öfwer K. Förordningen af d. 27 April 1810 om wärdering och försäljning af fast egendom på landet, som för gäld i mät tages, d. 27 Juni 1811 innehåller:

1:o. Att auktioner å i mät tagen fast egendom på landet, hwilka, antingen efter borgenärs och gäldenärs öfwerenskommelse, eller ock efter denne senares wal, hållas annorstädes än på landskansliet, böra förrättas af kronofogden i orten, som likwäl, i fall han af andra göromål wore hindrad, eller ock ifrån auktionsstället aflägse boende, må ega att på eget answar dertill förordna en annan under sig lydande kronobetjent.

2:o. Att den, som tror sig ega skäl att klaga öfwer en sådan auktionsförrättning, bör, i likhet med hwad flere författningar om beswärs anförande i ekonomiska mål öfwer Magistraters beslut stadga, ingifwa beswär deröfwer till Konungens Befallningshafwande i länet före klockan tolf å fjortonde dagen, den räknad, då auktionen hölls.

3:o. Att enär borgenär och gäldenär icke öfwerenskomma om stället, der auktionen hållas bör, utan det af gäldenärens wal beror, men han detsamma icke uppgifwer wid utmätningsförrättningen eller sålunda wärderingen, auktionen då bör å landskansliet förrättas.

4:o. Att som den i K. Cirkulär-Brefwet af d. 26 Okt. 1804 landssekreterarne tillagde provision för utmätningsauktioner, hwilka å landskanslierna hållas, är bewiljad, icke blott för utropet och klubbslaget, utan äfwen såsom lösen för kungörelsen, samt arfwode för deras öfriga befattning med wärderingsföranstaltande, köpeskillingens indrifwande och liqwidens upprättande emellan borgenär och gäldenär samt all annan deras åtgärd härwid; och en slik provision således, enär auktion hålles på annat ställe, än å landskansliet, icke bör till hela beloppet tillfalla, antingen landssekreteraren eller auktionsförrättaren, densamma i dylika fall må till hälften dem emellan fördelas; hwarwid dock iaktta-

gas bör, att den kronobetjent, som auktionen förrättat, ej må ega att derutöfwer beräkna sig ersättning för stjuts- och dagtraktamente.

Det alla etc.

De som utmätning eller wärdering förrättat, skola genast wid deß slut för gäldenären uppläsa ofwannämnde K. Förordn. d. 27 April 1810 och K. Förkl. d. 27 Juni 1811, samt intygande derom i instrumentet införa. **K. Förordn. d. 14 Juli 1815.** — Huru tidigt före försäljningen auktionen skall utlysas, och huru snart exekutor skall redowisa försäljningssumman, se 3 mom. af **K. Förordn. d. 21 Mars 1835**, inf. wid 3 Kap. 3 § denna Balk. — Om klagan öfwer utmätningsförrättningen, se det på samma ställe införda 5 mom. af nämnde K. Förordn. — Om aflemnande till gäldenär af utmätningsprotokoll m. m., se anm. wid 3 § detta Kap.

Genom **K. Förordn. ang. wissa omständigheter i afseende på werkställigheten af auktioner å utmätt fast egendom, samt om tiden, inom hwilken auktion å utmätt lös egendom utsättas bör, d. 18 Dec. 1823** är stadgadt, som följer:

1:o. Bjudes wid första auktionen å utmätt fast egendom wärderingssumman eller derutöfwer, warde egendomen försåld, utan afseende på det större eller mindre antal närwarande spekulanter. Sker å första auktionen ingen försäljning, skall ny auktion hållas sex weckor derefter, hwarom auktionsförrättaren genast bör på stället meddela underrättelse, äfwensom honom åligger, att om kungörelser till denna andra auktion, på förut stadgadt sätt, föranstalta så tidigt, att desamma kunna i länets kyrkor warda uppläste minst 14 dagar före auktionsdagen. Blifwa flere auktioner nödige, förhålles med tiden och deras kungörande på enahanda sätt.

2:o. Wid andra auktionen skall, med iakttagande af föreskriften i U. B. 5 Kap. 4 §, utrop ej må ske då allenast så äro tillstädes, fastigheten owilkorligen försäljas till den mestbjudande, ehwad hans bud är till beloppet större eller mindre, såwida ej gäldenären och samtlige fordringsegarne annorlunda åsämjas. I afseende på tredje och följande auktioner ware lag samma.

3:o. Auktion å utmätt lös egendom må ej tidigare utsättas, än att en söndag, utom den, å hwilken auktionen blifwit i kyrkan kungjord, deßförinnan kan förflyta.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. ang. arfwode för auktion å utmätt fastighet på landet m. m. d. 30 Nov. 1855**, inf. i Bihanget.

Genom **K. Förordn. ang. liqwidation af köpeskilling, när egare af gäldbunden fastighet densamma å Banko-auktion inropar, d. 18 Dec. 1823** meddelas:

Sedan Rikets Ständer föreslagit, att genom författning måtte stadgas, det gäldenär, som å Banko-auktion inropar en honom förut tillhörig egendom, må wara berättigad, att wid liqwiden anwända sina eganderättshandlingar sålunda, att de företes hos Konungens Befallningshafwande att liqwidationen pröfwa och werkställa på sätt Förordningen d. 19 Aug. 1789 medgifwer för köpare, som förut warit innehafware af inteckning i fastigheten, då följaktligen gäldenär, efter det han erlagt hwad ej mindre Banken, än öfrige inteckningshafware tillkommer, sedermera bör från nedsättning af det öfriga af auktionsskillingen warda befriad, har Kongl. Maj:t bifallit berörda hemställan, så att egare af gäldbunden fastighet, som densamma å Banko-auktion inropar, ej må wara pligtig att af köpeskillingen nedsätta mera än som swarar emot hans skuld, jemte den för utmätning och försäljning uppgångne kostnad.

Det alla etc.

6 §. Är wiß pant i fast gods förskrifwen, och will borgenär heldre söka betalning i lösören, som snarast kunna wändas i penningar; hafwe der wåld till. Will han hålla sig till panten, och ej afbida den tid, att panten först lagfaras må; söke införsel deri, som förr är sagdt.

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 10, inf. under 4 Kap. 4 § denna Balk.

7 §. Der hus, tomt, jord, eller wattenwerk utmätes; må ej

hwart ifrån annat så söndras och skiljas, att det, som öfwer är, warder för egaren omyttigt.

Jfr 9 Kap. 3 § J. B.

8 §. Nu hafwer den, som mätes hos, ej annat hus och hemwist att tillgå; då må han å landet sitta i husen qwar tre månader, efter det utmätning skedd är, och i staden till nästa fardag. Är annan genom lega eller hyra deri kommen, gånge som i 16 Kap. Jorda Balken stils.

Jfr 16 Kap. 15 § J. B.

9 §. All utmätning bör ske utan förfång af den rätt, som annan till gäldenärs gods eger.

10 §. [Har gäldenär ej något att gälda med; då må han bysättas, der borgenär det åstar; sedan pröfwe Domaren, huru fattigdom hans tillkommen är, och gånge derom, som i Handels Balken sagdt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 10 Juni 1841,** inf. wid 8 Kap. 1 § denna Balk.

11 §. Är annat, som fullgöras bör; må Konungens Befallningshafwande genom wite, eller häkte, hålla den dertill, som tredskas, allt som saken är till.

Jfr 1 Kap. 9 § denna Balk jemte anm.

6 Kap.

Huru fast gods wärderas skall.

1 §. Will den, som införsel fått, eller panträtt i hus eller jord eger, dermed lagfara; då skall wärdering ske, innan laga ständ derå kommer, som i 9 Kap. Jorda Balken sägs; och bör å landet Häradshöfding med twenne goda män, och i staden, tremne af Rådstufwurättens Ledamöter den egendom wärdera.

Om wärdering af pantewis upptagen fastighet, se **K. Förordn. d. 13 Juni 1800,** inf. wid J. B. 4 Kap. 1 §; af utmätt fastighet, se **K. Förordn. d. 27 April 1810,** inf. wid 5 Kap. 5 § denna Balk.

2 §. Wärderingsmän, som ej edswurne Domare äro, böra förut i gäldenärens och borgenärens närwaro, ed gånga, att de skola det gods så wärdera, som de efter bästa förstånd och samwete, pröfwa det wärdt wara.

3 §. Sedan allt noga wärderadt och upptecknadt är, skola wärderingsmän bref derå gifwa.

4 §. Hwar som åt den wärderingen ej nöjes, skall inom en månad å landet, och åtta dagar i staden, söka hos Konungens Befallningshafwande ny wärdering; och nämne han dertill andra förståndiga män. [Tredje wärdering må inom lika tid, och på lika sätt sökas, och ej flera.]

Se anm. under 1 § detta Kap.

5 §. Med wärdering å bruk, hamrar, hyttor, och dylika werk, gånge, som särskilda stadgar derom förmå.

7 Kap.

Om det, som wid urmätning undantagas bör.

1 §. Finnes i bo, der utmätning ske skall, annan mans gods; det må ej i mät gå, som i 11 Kap. Giftermåls Balken, och 17 Kap. Handels Balken sagdt är.

Hwad den, som tillhandlar sig lösören och tillåter att desamma få i säljarens wärd qwarbliswa, har att iakttaga, se **K. Förordn. d. 20 Nov. 1845**, inf. wid 1 Kap. 1 § H. B.

Jfr 17 Kap. 2 § H. B. samt **K. Förordn. om boskillnad och undanstiftande af egendom i makars bo d. 18 Sept. 1862**, §§ 1, 16, inf. i Bihanget.

2 §. Hafwer den, som för gäld sökes, ej annat att gälda med, än årlig lön, eller wiß förläning; gänge ej mer, än hälften deraf, hwarje år i betalning.

Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 9 § samt **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, §§ 30, 31, inf. i Bihanget.

Genom **K. Förordn. huru borgenär må, till sin betalning, söka och njuta gäldenärs halfwa lön, för hufwudstol och ränta, när hos honom annan tillgång icke finnes d. 8 Okt. 1740**, har Kongl. Maj:t stadgat och förordnat:

att när en borgenär sig anmäler hos wederbörande, som öfwer skuldenärens lön inseende hafwer, det ware sig Statskontoret, eller något af de Kollegier och Stater, hwarest några löner utasigneras, eller ock de embetsmän, som öfwer sina underhafwandes löner eller löningsräntor inseende hafwa, och borgenären der uppwisar någon Domares eller Konungens Befallningshafwandes utslag, som laga kraft wunnit, hwaruti hans fordran godkänd och fastställd är, och gäldenär ej eger annat att gälda med, än årlig lön, hwilket med Domarens eller Konungens Befallningshafwandes intygande bestyrkas bör, då åligger det wederbörande, att genast låta borgenären njuta gäldenärens halfwa lön till sin betalning, så att den ränta, som Domaren eller Konungens Befallningshafwande i utslaget tillerkänt borgenären, och är upplupen till den tid, då första betalningen af gäldenärens halfwa lön sker, bör då borgenären godtgöras, och det öfriga på hufwudstolen räknas, men att räntan sedan stadnar och de senare betalningsposterna på hufwudstolen allena kortas; dock i fall gäldenären sedan någon egendom eller penningar skulle tillfalla, må borgenär deraf söka betalning för det honom i räntan brister.

Det alla ete.

Den embetsman, som är från tjensten suspenderad, och åtnjuter endast halfwa lönen, kan ej undgå att lemna hälften deraf, eller en fjerdedel af hela lönen, till sina borgenärers förnöjande. **K. Br. d. 10 Jan. 1739.** — Af officerares lön får intet tagas, så länge de äro i fält, med mindre de sjelfwe derå gifwit inwisning, eller wisas kan, att de gjort gälden till deras mundering, i hwilket fall halfwa lönen får tillgripas. Efter slutadt fälttåg må borgenären åter njuta halfwa lönen. **K. Förordn. d. 1 April 1742.** — Enkors nådår få icke tillgripas för boets gäld. **K. Förkl. d. 31 Juli 1685.** — Ej heller den begrafningshjelp, som är förunnad tjenstemäns arfwingar. **K. Br. d. 25 Maj 1734.** — Pensioner och gratial wid Amiralitets-krigsmanskassan kunna aldrig med qwarstad beläggas eller införsel i dem bewiljas; dock har direktionen rätt att af pensionen afdraga obetalte afgifter. **K. Regl. d. 26 Okt. 1838**, § 93. — Likaledes Civilstatens pensionsinrättning. **K. Regl. d. 24 Okt. 1873**, § 36. — Arméens pensionskassa. **K. Förordn. och Regl. d. 21 Nov. 1865**, § 102. — Pension från allmänna enke- och pupillkassan får icke för delegares eller pensionärs gäld tillgripas. **K. Regl. d. 21 Dec. 1871**, § 15. — Kronoarbetskarls besparing får ej tillgripas för gäld. **K. Regl. d. 8 Aug. 1842**, § 41. — Ej heller understöd för enkor och barn efter häradshöfdingar, landssekreterare och landskamererare. **K. Regl. d. 12 Nov. 1844**, § 17. — Likaså tullstatens enskilda pensionsinrättning. **K. Regl. d. 25 Aug. 1852**, § 15. — Ej heller pen-

sioner från K. Theaterns pensionskassa. **K. Regl. d. 28 Juni 1820**, art. 1, § 27, och från Bankostatens enke- och pupillkassa. **K. Regl. d. 29 Aug. 1748.** — Jemwäl ock militäre knstbewakningskorpsens tjensthästar och utredningspersedlar. **K. Br. d. 18 Juni 1836.** — Likaledes de penningar, fånge genom arbete under fängelsetiden sig förwärfwat, så länge de befinnas under offentlig myndighets wård. **K. Cirk. d. 8 Okt. 1851.** — Pensionsbref i statens jernwägstrafiks pensionsinrättning samt enke- och pupillkassa får ej utmätas för gäld, ej heller införsel i pension bewiljas. **K. Regl. d. 6 Sept. 1872**, § 9. Icke heller får införsel meddelas i de löneförmåner, som de till Kongl. Maj:ts hofstat hörande betjente åtnjuta af Kongl. Maj:ts hofhållningssumma, men endast i sådane, hwartill under Riksmarskalks-embetet lydande personer finnas på allmänna indragningsstaten uppförda. **K. Br. d. 7 och Riks-Marsk.-Emb. Kung. d. 30 Okt. 1818.** Införsel och qwarstad eger ej rum uti de löner, som Kongl. Maj:t af sin handkassa förunnar de personer, som wid Kongl. theatern äro antagne. **K. Br. d. 6 April 1781.** Om besättning å segelfärdigt fartyg, se **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, § 62, inf. wid 8 Kap. 1 § denna Balk. Ej heller må understöd, som sjöman eller sjömans enka eller barn från sjömanshus åtnjuter, med qwarstad beläggas eller införsel deri meddelas. **K. Regl. d. 4 Mars 1870**, § 22. Ej heller pensioner från Handelsflottans pensionsanstalt. **K. Regl. d. 29 Jan. 1864**, § 16. Ej heller pensioner från folkskolelärarnes pensionsinrättning. **K. Regl. d. 30 Nov. 1866**, § 34.

Kronohemman kunna icke för åboens gäld angripas. **K. Res. d. 7 Juli 1752**, § 47, och **K. Br. d. 24 Okt. 1782.** — Ej heller kunna boställen utmätas eller införsel deri ega rum i widsträcktare måtto, än så framt boställets ränta är innehafwaren på lön anslagen. **K. Maj:ts Utslag d. 16 Juli 1788.** — Jemför anm. wid 5 Kap. 2 § denna Balk.

3 §. Nu twistas om det, som undantagas bör; förwise då Konungens Befallningshafwande saken till Domaren, der skäl till jäf äro, och sätte emedlertid det gods i qwarstad. Samma lag ware, der borgenärer söka företräde hwar för annan.

8 Kap.

Om qwarstad och bysättning.

1 §. Söker någon hos Konungens Befallningshafwande, att gäldenär må [bysättas], eller gods hans i qwarstad tagas, förty fara är, att han [wiker undan, eller] sticker godset ur wägen; Pröfwar Konungens Befallningshafwande, att den sökande hafwer der skäl till; förordne då, om han emot, eller utan borgen, den [bysättning eller] qwarstad njuta må.

Uti **K. Förordn. ang. förändrade stadganden rörande bysättning d. 10 Juni 1841** meddelas:

Kongl. Maj:t har med Rikets Ständer beslutat att, med ändring af hwad i U. B. 8 Kap. 1, 3, 11 och 12 §§ är stadgadt rörande bysättning eller förbud för gäldenär att resa ur stad, der han wistas, och med upphäfwande af 5 Kap. 10 § samma Balk [samt 50 § i Konkurslagen d. 12 Mars 1830], förordna som följer:

1 §. För fordran, som genom utslag är fastställd, njute borgenär, der han det äskar, bysättning å gäldenär, efter ty derom i hwarje fall är stadgadt.

2 §. Emot löftesman, som åtagit sig annans gäld, efter löpande förskrifning eller inwisning, såsom sin egen, må ej för samma skuld bysättningsutslag werkställas förr, än 8 dagar efter den dag, då han bewisligen erhållit del af lagsökningen, ändå att wiß förfallotid i förskrifningen eller inwisningen utsatt warit.

3 §. Gäldenär, hwars egendom blifwit till borgenärer i konkurs afträdd, må ej bysättas för gäld, som han före konkursens början gjort, utom i det fall, som i [49 § af Konkurslagen d. 12 Mars 1830 sägs]. Är gäldenär wid början af konkurs i bysättningshäkte, warde, sedan han bouppteckningen beswurit, derutur lösgifwen.

4 §. För fordran, som i gäldenärs konkurs bewakad blifwit, eller för hwilken han en gång warit bysatt, må ej bysättning kunna honom sedan äläggas, der borgenär ej wisar skälig anledning, det gäldenär undandöljer tillgång, som efter konkursen eller bysättningen honom tillfallit och till gälds betalning gå bör, samt gäldenären i ty fall ej gitter hos Konungens Befallningshafwande eller inför domstol med ed styrka att han sådan tillgång ej eger. — (Jfr **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 33, inf. i Bihanget).

5 §. Nu söker borgenär förbud å gäldenär att resa ur stad eller från den ort, der han wistas, innan han å borgenärs lagsökning swarat eller rätt för sig gjort: är anledning att befara, det gäldenär wiker undan, eller pröfwar Konungens Befallningshafwande nödigt, att han muntligen höras skall, då må slikt förbud ej wägras. Reser gäldenär ändock bort, warde återhemtad och, der borgenär det äskar, bysatt.

6 §. Bysatt gäldenär förblifwe i häktet intill deß [han rätt för sig gjort], der han ej i ofwan stadgad ordning, eller efter borgenärens medgifwande, warder förr lösgifwen. Försummar borgenär att förskjuta hwad, jemlikt K. Kung. d. 7 Mars 1835 (inf. under 13 § detta Kap.), till gäldenärs förnödenhet bör bestås, skall den senare genast lösgifwas.

Det alla etc.

Kongl. Maj:t har med Rikets Ständer beslutat att, med upphäfwande af den i K. Br. d. 29 Okt. 1842 meddelade lagförklaring (öfwer ofwanst. K. Förordn.) rörande bysättning förordna: att, dereft wid utmätning hos gäldenär tillgång att gälda med icke finnes, då må bysättning äläggas, om borgenär det äskar; dock med de wilkor, som i lag och författningar angående detta ämne stadgade äro. **K. Förordn. d. 19 Maj 1845.**

Genom **K. Förordn. ang. förändrade föreskrifter i fråga om bysättning d. 1 Maj 1868** har Kongl. Maj:t med upphäfwande af de angående borgenärs rätt att erhålla bysättning å gäldenär i särskilda författningar meddelade föreskrifter, såwidt de stå i strid med nedanstående, förordnat som följer:

Finnes wid utmätning gäldenär sakna full tillgång till gäldande af skuld, för hwilken betalningsskyldighet är honom ålagd eller finnes uppgifwen tillgång twistig eller kan den för annan orsak ej strax till betalning i laga ordning anwändas, då skall bysättning gäldenären äläggas, der borgenären det äskar och gäldenären ej gitter hos Konungens Befallningshafwande eller wid domstol å tid, som honom dertill föreskrifwes, med ed styrka, att han ej eger annan tillgång, än den som uppgifwen är. Har gäldenär, som ej gittat gå nämnde ed, blifwit bysatt och fullgör han dereft er edgången, warde ur häktet lösgifwen.

Ej må, utom i de fall, hwilka i 22 och 29 §§ Konkurslagen nämnde äro, gäldenär bysättas i annan ordning än nu sagd är, eller hållas längre tid än sex weckor i bysättningshäkte.

Denna Förordning skall ej blifwa gällande i de fall, der bysättning blifwit före Förordningens kungörande gäldenär ålagd; dock må ej gäldenär, sedan Förordningen trädt i kraft, qwarhållas i bysättningshäkte längre än sex weckor, der ej bysättningen skett enligt ofwannämnde föreskrifter i Konkurslagen.

Det alla etc.

Om bysättning för löpande förskrifningar, se de under 4 Kap. 4 § denna Balk anmärkta författningar.

Tjenstemän i Konungens Kansli få ej bysättas förr, än närmaste förmän blifwit derom underrättade. **K. Br. d. 5 Okt. 1722.** — Ej må någon af besättningen å segelfärdigt fartyg för gäld bysättas, ej heller hwad han till beklädnad eller tjenstens behof ombord fört i mät gå; men har han eljest egendom om bord, som, utan att fartygets resa fördröjes, åtkommas kan, får densamma till gäldens betalning anwändas. **Sjö-Lag.** § 62. — Manufakturisters räkmnen och werktyg äro fria från qwarstad. **K. Manufaktur- och Handtwerkepriwilegierna d. 29 Maj 1739**, § 21.

Riksmarskalksembetets besattning med utsöknings-ärenden upphörer, och öfwerlemnas till de allmänna exekutorerna. Ej må dock utmätning af eller qwarstad å egendom, bestntlig inom Kongl. slott, der Konungen eller någon af den Kongl. familjen bor, eller för tillfället wistas, icke heller derstädes bestntlig persons bysättning för gäld, werkställas förr, än anmälan hos riksmarskalken eller den, i hans frånwaro, på stället warande chefen för hofstaten, skett, samt

skriftligt bewis härom blifwit hos exekutor förrättet. **K. Förordn. om upphörande af wissa särskilda domstolar d. 19 Dec. 1844, § 4.**

Att make kan skydda enskild egendom för utmätning, se **K. Förordn. om boskillnad och undanskiftande af egendom i makars bo d. 18 Sept. 1862, § 16, inf. i Bihanget.**

2 §. Ej må den för gäld bysättas, eller qwarhållas, som gods i Riket eger, deraf han gälda och rätt göra kan, eller gitter sätta pant eller borgen.

Huruwida bysättning kan ske för löpande skuldebref med inteckning i fastighet, se **K. Förkl. d. 22 Febr. 1770**, inf. under 4 Kap. 4 § denna Balk.

Den fasta egendom, som tillhör myndiga förklarade ogifta personer af qwinnokönet, är icke fri från utmätning till gäldande af den skuld, de sig dereftter ådragit. **K. Br. d. 25 Sept. 1799 och Swea Hof-Rätts Univ. d. 28 Maj 1801.**

3 §. Nu hafwer man fått [bysättning å gäldenär, eller] qwarstad å gods hans; ware då skyldig, att genast begära Konungens Befallningshafwandes utslag, eller saken hos Domaren wid nästa Rättegångsdag angifwa, om den ej så klar är, att utmätning deraf följa kan; gör han det ej, gånge den [bysättning eller] qwarstad åter.

Jfr **K., Förordn. d. 10 Juni 1841 och d. 1 Maj 1868**, inf. under 1 § detta Kap.

4 §. Det, som i qwarstad satt är, må mot pant eller full borgen lyftas; och den, som för sinkt misstänkt är, lösgifwas, der han borgen för sig ställer att han ej skall rymma, eller hälla sig undan. Skaffar löftesman honom sedan ej fram; gånge derom, som i 10 Kap. Handels Balken sagdt är. Huru löftesmän godkännas skola, derom stils i Rättegångs Balken.

Jfr 10 Kap. 12 § H. B. samt 26 Kap. 8 § R. B.

5 §. Ej må gäldbunden mans hustru bysättas; men wäl enka, der hon sjelf gälden gjort hafwer.

Med hustru, som, i afseende på köpenskap eller annan loflig näring, den hon efter särskildt tillstånd idka får, åsamkar sig skulder utan mannens deltagande, förhålles såsom om enka i 8 Kap. 5 § U. B. är stadgadt. **K. Förordn. d. 28 Juni 1798, § 5**, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk.

6 §. Sättes ränta eller hyra i qwarstad; nämne då den sökande en eller flera, som den egendom wärda, och räntan eller hyran deraf uppbära, och till sakens utslag förwara. Säger den, som sött warder, att syssloman ej är säker nog; pröfwe det Konungens Befallningshafwande. Känner han ej honom god; nämne den sökande en annan. Konungens Befallningshafwande ege ock magt, att sätta fast och löst gods under förbud att säljas, eller stingras, om skäl dertill äro.

7 §. Warder någon, som annan mans gods inne hos sig hafwer, af Konungens Befallningshafwande förbuden, att gifwa det ut, och gör deremot; fylle upp med sitt eget det han utgaf, och böte [tio daler].

Jfr **Straff-Lag. 10 Kap. 22 §.**

8 §. Hwilken som egenwilligt rubbar det gods, som Konungens Befallningshafwande låtit i qwarstad sätta, eller med Kronomärke teckna; böte [fyratio daler: Orkar han ej böta; plikte med fjorton dagars fängelse wid watten och bröd. Samma lag] ware om den, som brukar Kronans märke, utan han hafwer der lof till.

Jfr **Straff-Lag. 10 Kap. 21 §, 12 Kap. 7, 21 §§, 22 Kap. 6, 22 §§.**

9 §. Klagar gäldenär, att han utan skäl bysatt är, och pröfwar Domaren, att borgenär i oträngdt mål, det begärt; böte han tjugu daler, eller mer, som saken är till, och skadan åter. Är gods i qwarstad taget; fylle all skada.

10 §. Söker någon förbud å annan att resa ur staden, förr än han till Rätta swarat, eller fullmägtig för sig ställt; det må ej wägras, eller för bysättning räknas.

11 §. Nu will någon resa från orten, som skyldig är för kost, hushyra, skeppslega, eller annat slikt; hafwe borgenär wäld att behålla gods hans till sin säkerhet. Räcker ej godset till, då må Konungens Befallningshafwande förbjuda honom, att resa från orten, innan han sin borgenär förnöjt hafwer, eller, der jäf i saken är, fullmägtig och borgen för sig ställt: lyder han det ej; gånge derom, som i 1 Kap. 9 § sagdt är.

Huru denna § är ändrad, se **K. Förordn. d. 10 Juni 1841**, § 5, inf. under 1 § detta Kap.

12 §. Flyttar gäst gods sitt bort, och betalar ej hushyra; i ty fall hafwe Konungens Befallningshafwande magt, att honom [bysätta], till deß han rätt för sig gjort.

Jfr **K. Förordn. d. 10 Juni 1841** och **d. 1 Maj 1868**, inf. wid 1 § detta Kap.

13 §. Ej må den, som för gäld bysättes, i nesligt fängelse hållas. Wiser ej borgenär, att gäldenären mägtar sig sjelf föda; gifwe honom då [fyra öre] om dagen. Sker det ej, sedan borgenären derom tillsagd är; gifwe Konungens Befallningshafwande honom lös.

Fordringsegaren är icke berättigad att af gäldenären erhålla ersättning för detta underhåll. **K. Förordn. d. 12 Mars 1830.**

Genom **K. Kung. ang. förhöjning i underhållet för bysatt gäldenär d. 7 Mars 1835** är stadgadt:

Borgenär, som ej wisar, att gäldenär, hwilken af honom hålles bysatt, kan sig sjelf föda, skall wara skyldig att, till gäldenärens förnödenhet, förskjuta hwad af Kronan åt fångar i allmänhet bestås, med förhöjning af hälften derutöfwer.

Det alla etc.

14 §. Nu beder borgenär, att efter gäldenär lysas må, förty, att han ej igenfinnas kan; låte då Konungens Befallningshafwande söka honom, der han hemwist, tjenst, näring, eller kost hafwer: finnes han der ej, eller kan man på det, eller annat sätt, ej få kunskap hwar han wistas, och synes hans förmögenhet ej swara mot gäld hans; hafwe då Konungens Befallningshafwande magt att låta efter honom lysa.

9 Kap.

Huru ändring i Konungens Befallningshafwandes utslag sökas må.

1 §. Nöjas parterne ej åt Konungens Befallningshafwandes utslag, och hafwa de warit tillstädes, då det gafs; hafwe tid att söka ändring i Hofrätten, innan klockan tolf å tretionde dagen, den oräknad, då utslaget föll. War den, som utmätning sökte, den tid ej när, och hafwer det utslag fallit honom emot; hafwe lika tid ifrån den dag, han det hos Konungens Befallningshafwande anammade: hafwer han

wunnit, tillställe genom twänne goda män sin wederpart, om den ej tillstädes war när utslaget föll, en afskrift deraf, och njute han ifrån den dag, så lång tid, som sagdt är, att sig i Hofrätten beswära. Öfwer Kommgens Befallningshafwandes utslag i Stockholm, antingen det skriftligen, eller muntligen, gifwet är, böra beswären inläggas, innan klockan tolf å den femtonde dagen, den oräknad, då utslaget föll, ehwad parterne när warit eller ej. Faller dagen in å Söndag eller Helgedag; gänge dermed, som i Rättegångs Balken sägs. [Går saken ej öfwer trehundrade daler, eller deß wärde; njute den fordrande utmätning å Konungens Befallningshafwandes utslag, ändå att ändring deri sökt är, och lyfte det som utmätt är, emot full borgen.]

Innewånarne i Westerbotten och Lappmarken tillåtas att i Swea Hofrätt, inom 45 dagar, fullfölja beswär öfwer Konungens Befallningshafwandes utslag. **K. Ref. d. 22 Mars 1770, § 19.**

Genom **K. Förordn. ang. werkställighet af K. Maj:ts Befallningshafwandes utslag i utmätningsmål d. 18 Dec. 1823** är stadgadt:

att der gäldenär, utan allt jäf eller inwändning, hos Konungens Befallningshafwande, skriftligen eller muntligen, erkänt skulden, må den sökande, ehwad förklaranden will anföra beswär eller icke, genast å Konungens Befallningshafwandes utslag erhålla utmätningswerkställighet, och wara berättigad att det utmätta godset lyfta, emot af Konungens Befallningshafwande godkänd borgen.

Det alla etc.

I K. Förordn. ang. werkställighet af K. Maj:ts Befallnigshafwandes utslag i skuldfordringsmål, utan hinder af deremot anförda beswär, d. 23 Aug. 1851 stadgas som följer:

I likhet med hwad genom 1 § 9 Kap. Utsöknings-Balken, 2 § 2 Kap. samma Balk, sådan den lyder i K. Förordningen d. 29 Nov. 1823, samt K. Förordningen d. 18 Dec. 1823 redan blifwit stadgadt i afseende på werkställighet af Konungens Befallningshafwandes utslag i skuldfordringsmål, der saken ej går öfwer 300 daler, eller der gäldenären hos Konungens Befallningshafwande uteblifwit, eller utan allt jäf eller inwändning skulden erkänt, må utmätning å Konungens Befallningshafwandes utslag äfwen i öfriga mål, utan hinder af deremot anförda beswär, genast följa, med rättighet för den sökande att det utmätta godset, emot full borgen, lyfta.

Det alla etc.

Om utmätning å Underrätts dom, oaktadt erlagdt wad, se 3 Kap. 5 § denna Balk.

2 §. Nu äro beswären i rättan tid i Hofrätten ingifne: finner Hofrätten att den klagande ej stäl dertill hafwer; gifwe då genast sitt utslag deröfwer. Pröfwar Hofrätten beswären wara sådana, att den andre parten förut höras bör; då skall wiß dag wid wite honom föreläggas, att sig förklara. Blifwer han med sitt swar ute; lägge Hofrätten ny dag före, och kungöre, att han ej widare hörd warder, om han den försitter. Kommer han ändå ej med swar; gifwe den sökande afskrift in af deß beswär, och warde saken derpå företagen, och efter deß beskaffenhet afgjord.

Jfr **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 6, inf. wid 4 Kap. 4 § denna Balk. — När, i omförmälda fall, sökanden icke sjelfmant sitt åliggande fullgör, är Hofrätten både berättigad och pligtig att widtaga erforderlig, laglig åtgärd för sakens författande i sådant skick, att den derstädes kan till slut befordras. **K. Br. d. 8 Mars 1861.**

I andra mål, som icke angå skuldfordringar, kommer det i denna § aflagen stadgade kommunikationssätt att iakttagas. **K. Br. d. 23 Jan. 1799.**

3 §. Finner Hofrätten nödigt, att ock infordra Konungens Befallningshafwandes förklaring; lägge Hofrätten honom dertill wiß dag före.

4 §. Besvärar sig någon, utan skäl, öfwer Konungens Befallningshafwandes utslag; böte för ohemul klagan tio daler, eller mera, efter omständigheterna, [Hofrättens ensak,] och gälde sin wederpart skada och kostnad, som Hofrätten skäligt pröfwar. Mißfirmar någon i sina skrifter Konungens Befallningshafwande; [böte derföre särskildt, så mycket, eller mera, som sagdt är; göre ock offentlig afbön, om förgripelsen det förtjenar:] går den å Konungens Befallningshafwandes heder och ära; låte Hofrätten den brottslige der anklagas, och warde han dömd, som lag säger.

Jfr 32 Kap. 2 § R. B. och **Straff-Lag.** 10 Kap. 2 §, äfwensom **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. d. **16 Febr. 1864,** § 6.

5 §. Nu kan så hända, att Konungens Befallningshafwande uppsåtligen, af hat och afund, eller för egen winning, eller andra till wiljes, hafwer gjort den klagande orätt; warde för brott sitt lagligen dömd, som i [Rättegångs Balken om Domare] sägs, och fylle upp all skada.

Jfr **Straff-Lag.** 25 Kap. 1 §.

6 §. Menar någon, att honom wid utmätningen för när skett af de Betjente, som stå under Konungens Befallningshafwandes lydnad; beswäre sig deröfwer hos honom, och han rätte, hwad af dem feladt är. Sammaledes gänge med beswär öfwer den utmätning, som Underrätterna genom särskilda stadgar tillåten är.

Jfr 10 Kap. 27 § R. B.

10 Kap.

Huru den plikta skall, som i twistemål ej mägtar betala det wite, eller de böter, som honom ålagda äro.

1 §. Fälles någon till böter, för ohemul klagan öfwer Domare, eller Konungens Befallningshafwande; eller för otjenligt tal och skrifwande; eller är han till witesbrott förfallen, och orkar ej betala; plikte med [fängelse, och sware fängelse på åtta dagar emot tio daler; fjorton dagar emot tjugu daler; tre weckor emot fyratio eller femtio daler; och en månads fängelse mot hundrade daler, till hundrade femtio, och så widare; dock må ej någon i dessa mål hållas längre i häkte, än twå månader]. Hafwer den brottslige ej något att uppehålla sig med; njute underhåll, som annan fånge.

Genom **K. Kung. ang. förwandling af böter eller witen, som på grund af Kongl. Maj:ts Instruktion för offentlig myndighet blifwit ådömde, d. 7 Febr. 1860** är stadgadt:

Finnes den, som enligt någon af Kongl. Maj:t för offentlig myndighet gifwen instruktion blifwit till böter eller wite fälld, sakna tillgång till gäldande af desamma; då skola de, der ej annorledes stadgadt är, af Konungens Befallningshafwande förwandlas efter de grunder, som i [10 Kap. 1 § U. B., jemförd med 8 punkten i Kongl. Förklaringen d. 23 Mars 1807,] innefattas.

Det alla etc.

Huru förestående stadganden blifwit ändrade, se **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** § 8.

2 §. Alla de böter, som Konungens Befallningshafwande efter denna Balk eger magt, att fälla någon till, ware [deß ensak], utan i de mål, deri annorledes förordnadt är.

Dessa böter tillfalla ej numera Konungens Befallningshafwande, se 32 Kap. 2 § R. B.

Rättegångs-Balk.

1 Kap.

Om allmänna Rätter och Domstolar i gemen.

1 §. Underrätt å landet är Häradsrätt. Der dömer Häradshöfding med tolf män, som dertill walde äro. De tolf kallas Häradsnämnd. Då ledigt rum i Nämnden fyllas skall, warde i den walkrets, för hwilken ledigheten inträffat, wal hållet å kommunalstämma. Äro flera socknar, eller socknedelar, till gemensam walkrets förenade, bestämme Rätten, å hwilken sockens kommunalstämma walet förrättas skall. En hwar, som i kommunens allmänna angelägenheter röstberättigad är, ege rösträtt wid nämndemanswal inom den walkrets, han tillhör; och hafwe hwarje röstande en röst. Wid lika röstetal skilje lotten. **(K. Förordn. d. 19 Juli 1872).**

2 §. Till Nämndeman är walbar hwarje inom walkretsen bosatt man, som är tjugufem år gammal och sjelf wid nämndemanswal rösträtt eger; dock ej den, som står under förmynderskap eller annans husbondewälde eller som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, wisa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är tilltalad, eller blifwit under framtiden ställd eller fälld till answar för brott, som medför förlust af medborgerligt förtroende, eller dömd owärdig att föra andras talan inför Rätta; ej heller den, som är i Konungens eller rikets tjenst. Nämndeman wäljes för sex år, dock med rätt för den walde att efter två år afgå. Flyttar Nämndeman ur walkretsen eller wisar eljest giltigt hinder, då må Rätten honom entlediga, ändå att han ej två år tjenstgjort. Nämndeman, som berättigad är att från tjensten afgå, skall dock tjensten fortfarande bestrida, till deß besked till Domaren inkommit, att annan wald blifwit. Den, som fyllt sextio år, ware ej skyldig att i Nämnd tjenstgöra. Ej heller ware någon pligtig att, sedan han ur Nämnden afgått, åter inträda förr, än efter sex år. **(K. Förordn. d. 19 Juli 1872).**

3 §. Är någon mißnöjd med nämndemanswal; ege deröfwer hos Rätten klagan föra; men walet länder ändå till efterrättelse, der ej Rätten annorlunda förordnar. Den waldes behörighet ege Rätten pröfwa, ändå att klagan ej föres. **(K. Förordn. d. 19 Juli 1872).**

Hwarje härad bör i nämndemansdistrikter fördelas af Häradsrätterne. **K. Br. d. 12 Febr. 1824** och **Swea Hof-Rätts Cirk. d. 31 Jan. 1825.** — Lotsar äro frie från att blifwa Nämndemän. **K. Br. d. 18 Juni 1754,** mom. 7.

Genom **K. Kung. ang. Nämndemäns rätt till ersättning för extra förrättningar, samt om godtgörelse till Fjerdingsmän för wissa uppdrag d. 30 Dec. 1863,** har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af hwad genom K. Kung. d. 25 Januari 1842 och d. 11 Aug. 1854 samt öfriga i ämnet meddelade föreskrifter hittills warit stadgadt, förordnat:

§ 1. Nämndeman eger att, på sätt här nedan stadgas, åtnjuta ersättning för biträde:

wid syner och besigtningar å de till indelta arméen anslagna militieboställen; — wid syner och besigtningar å Kronans hus och byggnader; — wid besigtningar å persedlar, tillhörande indelta arméen och bewäringsmanskapet; — wid bestyr med kronotransporter; — wid syner och besigtningar å hemman och lägenheter, tillhörande Wadstena krigsmanshuskassa, samt å ryttare-, soldat- och båtsmanstorp; — wid ekonomiska besigtningar å bortarrenderade kungs- och kungsladugårdar, kronojäterier, kronohemman samt andra Kronans lägenheter, äfwensom å de till Kronan indragna, men utarrenderade civila och militieboställen; — wid det slags husesyn, som, enligt stadgandet i 27 Kap. 1 § Byggninga-Ballen, kan warda hållen å kronohemman; — wid laga syner å bortarrenderade kungs- och kungsladugårdar med flera kronolägenheter; — wid syner och besigtningar å sådana boställen, hemman och lägenheter, som af embets- och tjenstemän på lön innehafwas; — wid syner och besigtningar å de till hospital och fromma stiftelser anslagna hemman och lägenheter; — wid wärderingar; — wid undersökningar, enligt K. Kung. d. 4 Febr. 1811, å rekognitionsskogar, till utrönande af brukens och bergwerkens behof; — wid skattläggningar; — och wid undersökningar om ändring eller utrifning af wattenwerk.

§ 2. Af allmänna medel utgår icke särskild ersättning till Nämndemän för wägsyner, eller för inställelse wid ordinarie eller urtima Ting, med bibehållande likwäl af den dem genom K. Kung. d. 17 Sept. 1851*) i särskilda fall tillagda rätt till ersättning, då flera härad hafwa gemensam tingstad i brottmål.

§ 3. Dereft Nämndemans biträde åt Kronans uppbördsman wid indrifning af oliquiderade uppbördsmedel anlitas, och kostnaden derwid icke, på grund af särskilda förhållanden, kan åläggas den enskilde, skall Nämndeman i detta fall åtnjuta samma rätt, som i 6 § 4 mom. af K. Stadgan d. 1 Juni 1850 angående Fjerdingsmän blifwit de senare medgifwen, eller att för de indrifna medlen åtnjuta hälften af uppbördsmannens andel i stadgade stämmoböter.

§ 4. De Nämndemän, som i egenskap af gode män tillkallas wid undersökningar om ändring eller utrifning af wattenwerk, jemlikt 7 § i Kongl. Förordningen den 20 Jan. 1824, erhålla ersättning i likhet med hwad gode män wid landtmäteriförrättningar, [enligt Kongl. Kungörelsen d. 24 November 1857, tillkommer, eller tre rdr om dagen] jemte skjuts efter en häst. Jfr **K. Stadgan om Skifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866, § 18**, inf. i Bihanget.

§ 5. Godtgörelse till Nämndeman för biträde wid öfriga i § 1 omförmälda extra förrättningar skall utgå med dagtraktamente och skjutsersättning, enligt hwad i gällande resereglemente bestämmes.

§ 6. Denna godtgörelse, när den bör af allmänna medel gäldas, skall, med undantag för de fall, hwarom nästföljande § handlar, utgå af rese- och traktamentsanslaget å den Rikstatens husrwudtitel, hwilkens rätt eller fördel anses hafwa warit af den wid hwarje tillfälle hållna synen eller förrättningen beroende.

§ 7. **Mom. 1.** Den Nämndemän tillkommande ersättning för syner och besigtningar å de till hospital och fromma stiftelser anslagna hemman och lägenheter bör af wederbörande stiftelsers medel utbetalas. — **Mom. 2.** För syner å kapellansbol, likasom för ekonomiska besigtningar å kyrkoherdeboställen, kapellans- och klockarebol samt de preste-stomhemman, som icke äro till skatte köpta, och för laga husesyner å klockarebol, skall ersättningen till Nämndemän utgå af kyrkornas medel, eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne. — **Mom. 3.** Besigtningar och wärderingar å hus och byggnader, hwilka underhållas af Förenade Mötespassewolans-Fonden, skola tills widare af samma fond betalas. — **Mom. 4.** Ersättning för Nämndemäns biträde wid undersökningar, enligt Kongl. Kungörelsen d. 4 Febr. 1811, å rekognitionsskogar, kommer, i likhet med hwad stadgadt är om arfwodet till Landtmätaren, att af Kronan förskjutas, men skall derefter af wederbörande bruksegare godtgöras. — **Mom. 5.** På sätt äldre författningar innehålla, skall Kronan fortfarande wara befriad från kostnadsersättning åt Nämndemän wid skattläggningar, hwilken ersättning deremot bör af den enskilde utgöras.

§ 8. I fråga huruwida och i hwilka fall ersättningen för syner och besigtningar å boställen samt Kronans bortarrenderade egendomar och lägenheter

*) Denna K. Kung. är införd wid 4 Kap. 1 § denna Balk.

bör utgå af allmänna medel eller godtgöras af boställsinnehafware och arrendatorer, skall iakttagas:

att **arrendatorer** af Kronans egendomar, hemman och lägenheter skola utgöra rese- och traktaments-ersättning till Nämndemän så väl wid laga syner å berörde egendomar, som äfwen wid af- och tillträdessyner derå, med undantag endaft för det fall, att Kronan omedelbarligen är antingen af- eller tillträdare, då det på synerätts pröfning må ankomma, om och i hwilken mån Kronan bör i dylik kostnad deltaga; skolande denna föreskrift jemwäl gälla de för indelta arméens aflönande utarrenderade boställen; — att wid **af- och tillträdessyner** åter å de boställen, som till **bostäder** för militäre, civile och ecclesiastike embets- och tjenstemän äro upplåtna, den Nämndemän tillkommande ersättning, så framt undantag icke genom särskilda författningar redan äro stadgade, bör, med iakttagande likwäl af hwad här ofwan finnes föreskrifwet för det fall att Kronan är af- eller tillträdare, eller då synen hållits å kapellansbol, mellan af- och tillträdaren lika fördelas; — att deremot wid **laga syner och ekonomiska besigtningar** å ifrågawarande boställen ersättning bör utgå af allmänna medel, dereft icke förrättningen påkallats af boställsinnehafwarens försummelse att fullgöra Synerätts föreskrift och boställets derigenom iråkade wanhäfd, eller särskilda undantag redan äro här ofwan eller eljest uti gällande författningar bestämda; samt — att kostnaden för **husesyner å kronohemman** och för **ekonomiska besigtningar** så wäl å Kronans utarrenderade egendomar, hemman och lägenheter, som å indelta arméens utarrenderade boställen, må af allmänna medel ersättas, der ej annorlunda genom arrendekontrakt stadgas och förenämnde orsak till förrättningens hållande icke inträffar.

§ 9. Då skjuts- och traktamentsersättning, hwartill Nämndeman för biträde wid förrättning, enligt denna författning, är berättigad, skall gäldas af statsmedel, af publik kassa eller fond, werk eller inrättning, bör räkningen derå, åtföljd af ett antingen utaf den å Kronans wägnar wid förrättningen närwarande tjenstemannen eller af den deri deltagande Kronobetjenten meddeladt intyg om Nämndemannens närwaro wid förrättningen, ingifwas till wederbörande Konungens Befallningshafwande, som, efter det räkningen blifwit i Lands-Kontoret granskad och till wäglängden bestyrkt, eger att det godkända beloppet från Landtränteriet förskottswis utbetala, emot ersättning från den Rikets Hufwud-Titel, kassa eller fond, det werk eller den inrättning, hwartill utgiften rätteligen hörer. Konungens Befallningshafwande skall derefter, wid medlet af Januari och Juli månader hwarje år, till wederbörande embetswerk, som har sig uppdragen förwaltning af Hufwud-Titeln eller fonden, eller till Styrelsen öfwer det betalningsskyldiga werket eller inrättningen, insända Lands-Kontorets ersättningsrequisition å alla under näftförutgångna halfår förskjutna dylika kostnader, åtföljd af behöriga verifikationer; hörande det requirerade fordringsbeloppet warda till Konungens Befallningshafwande utanordnadt från nämnda embetswerk eller styrelse, under iakttagande att der förekommande revision allenaft omfattar kontroll deröfwer, att Lands-Kontorets requisitionsförslag är till de utförda beloppen behörigen verificeradt och slutsumman riktigt upptagen.

§ 10. Fjerdingsmän, hwilkas åligganden äro genom K. Stadgan den 1 Juni 1850 bestämda, ega, jemlikt samma stadga, att åtnjuta: — wid biträde åt Kronans uppbördsmän med indrifning af oliqwiderade uppbördsmedel, för sålunda indrifna medel hälften af uppbördsmannens andel i stadgade stämmoböter; samt — för biträde wid werkställighet af domar och utslag, rese- och traktamentsersättning enligt K. Förordningen den 30 November 1855.

Det alla etc.

Jfr 2 mom. i **K. Förordn. ang. arfwode för auktion å utmätt fastighet å landet m. m. d. 10 Nov. 1855,** inf. i Bihanget.

Wederbörande erinras, att det urgamla bruket af offentlighet wid Underrätter widmagthålla. **K. Cirk. d. 28 Mars 1835.**

2 §. [Dernäst är Lagmansrätt, dit man ifrån Häradsrätten wädja må: och der dömer Lagman med tolf Nämndemän ifrån Häradsrätterna i sin Lagsaga.]

3 §. [I Staden är Kämnersrätt förste domstol. Der skall en Rådman wara, och hafwa till Bisittare Stadens Kämnerer.]

Denna §, äfwensom den näftföregående, är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

4 §. Underrätt i stad är Rådstufwurätt. Der ega stadens Borgmästare och Rådmän döma. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Att Kammar-Rätten är domstol i wissa mål, se **K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831,** §§ 5, 11 o. följ. — Om Krigs-Rätt, se **K. Förordn. om Krigsdomstolar och rättegången derstädes d. 11 Juni 1868,** §§ 1, 5 o. följ.

5 §. Öfwer dessa äro Hofrätter, dit rättegångssaker från Underrätterne komma må, som framdeles i denna Balk sägs. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Angående Krigs-Hof-Rätten eller Krigs-Öfwerdomstolen äfwensom, i wissa fall, Öfwer-Krigs-Rätt, se **K. Förordn. om Krigsdomstolar och rättegången derstädes d. 11 Juni 1868,** §§ 2, 11 o. följ.

6 §. Ej må fader och son, swärfader och måg, två bröder eller swågrar, i en Rätt sitta, der ej flere än sju i Rätten äro. Aldrig må ock flere än två, de der i den skyldskap och swägerlag äro, som nu är sagdt, i en Rätt sitta.

Under detta lagens rum, som ej sträcker sig till annan skyldskap, eller annat swägerlag, än der uttryckligen finnes utsatt, begripas ej stjuf-swärfader och stjuf-måg. **K. Br. d. 21 Nov. 1744.** — Ej heller stjuffader och stjuffson. **K. Br. d. 1 Febr. 1771.** — Twänne ledamöter i samma Rätt, af hwilka den ene är swåger med den andras broder, kunna på en gång wara domare; men när den ene brodren tillika är swåger med en annan ledamot, och de således tillsammans göra tre personer, som äro beswågrade, bör en af dem i sender afhålla sig från dömande. **K. Br. d. 16 Febr. 1737.** — Emellan dem, hwilkas hustrur äro syskon, är icke något swägerlag, eller sådan förbindelse, som kan hindra dem att tillika öfwerwara de mål, som dem sjelfwe ej angå. **K. Br. d. 16 Maj 1759.** — Men sådane ärender, som röra dem antingen sjelfwe inbördes, eller dem, med hwilka de äro i den skyldskap eller swägerlag, att äktenskap ej må byggas, få de ej öfwerwara. **K. Br. d. 4 Febr. 1766.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat lagens stadgande i denna § icke utgöra hinder för en person att blifwa ledamot i Rådstufwurätt, ehuru hans halfbroder och hans hustrus moderbroder förut woro ledamöter i samma Rätt. **K. Br. d. 21 Juli 1756.**

7 §. Domare skall ed denna swärja: Jag N. N. lofwar och swär, wid Gud och hans heliga Evangelium, att jag will och skall, efter mitt bästa förstånd och samwete, i alla Domar rätt göra, ej mindre den fattiga, än den rika, och döma efter Guds och Sweriges Lag, och laga stadgar: aldrig lag wränga, eller orätt främja, för skyldskap, swägerskap, wänskap, afund och illwilja, eller räddhåga: ej eller för mutor och gåfwor, eller annan orsak, under hwad sken det wara må, och ej den saker göra, som saklös är, eller den saklös, som saker är. Jag skall ock hwarken förr, än domen affäges, eller sedan, uppenbara dem, som till Rätta gå, eller andra, de rådslag, som Rätten inom lykta dörrar håller. Detta allt will och skall jag, som en ärlig och uppriktig Domare, troligen hålla, utan arga list och påfund, så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ. Ej må någon till domareembetet träda, förr än han så swurit hafwer.

Jfr anm. i nästföljande §.

8 §. Häradshöfding skall denna ed swärja inför Hofrätten. Är han sjerran derifrån stadd, eller kan han sig der ej infinna, förr än Ting skall hållas; förordne Hofrätten, hwar det ske må. Nämndeman lägge eden af å Tinget. Borgmästare och Rådman göre ed sin å Rådstufwa, i närwaro af Konungens Befallningshafwande, eller den han i sitt ställe förordnar. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Genom **K. Kung. ang. förändradt formulär för tro- och huldhetseden d. 29 Juni 1866** har Kongl. Maj:t för denna ed fastställt följande formulär:

Jag N. N. lofwar och swär, wid Gud och Hans Heliga Evangelium, att jag städse skall wara min rätte Konung, den Stormägtigste Furste och Herre, **Carl XV**, Sweriges, Norges, Götes och Wendes Konung, samt det Kongl. Huset huld och trogen. Jag skall ock med lif och blod förswara det Konungsliga wäldet samt Riksdagens rättigheter; allt i öfwerensstämmelse med Rikets Grundlagar, dem jag till alla delar skall lyda och efterkomma. Detta lofwar jag på heder och samwete hålla, så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.

Genom **K. Kung. ang. förändradt Edsformulär för Civile Embets- och Tjenstemän samt Betjente m. m. d. 29 Juni 1866** har Kongl. Maj:t dels förordnat, att, utan rubbning af gällande bestämmelse om särskild ed för Stats-Rådets ledamöter, Civile Embets- och tjenstemän samt Betjente, hwilka en gång i denna egenskap aflagt Embets- och Tjenste-ed, derefter icke skola i följd af befordran eller transport till annan civil befattning förnyad sådan ed aflägga, dels ock, med ändring af hittills gällande formulär till Embets- och Tjenstemanna-ed för Civile Embets- och Tjenstemän samt Betjente, fastställt följande formulär att i sådant afseende hädanefter tjena till efterrättelse:

Jag N. N. (tro- och huldhets-eden); och som jag blifwit i Rikets tjenst anställd; så will och skall jag med nit och trohet, utan wäld eller egennytta, uppfylla alla de pligter, mig i tjensten nu åligga eller framdeles åläggas kunna, samt i öfrigt icke uppenbara hwad efter lag eller särskilda föreskrifter hemligt hållas bör; — (För Domare tillägges den i lag föreskrifne Domare-ed) — Detta lofwar jag på heder och samwete hålla, så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.

Då embets- och tjenstemanna-ed skall af lärare wid elementarläroverk aflägges, bör hädanefter följas det formulär, som är för civile embets- och tjenstemän gällande. **K. Cirk. d. 15 Nov. 1861.**

Formulär för Borgare-eden, se **K. Br. d. 27 Juli** och **Komm. K. Cirk. d. 14 Aug. 1826**, samt för Krigsmanna-eden, se **K. Kung. ang. förändradt formulär för Krigsmanna-ed d. 9 Okt. 1866.**

9 §. Låter Domare utan lof någon i sitt ställe döma; miste embetet.

Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län** m. m. **d. 10 Nov. 1855**, § 12.

Domhafwande böra bo inom domsagan och sina embeten sjelfwe utöfwa, så wida ej annorlunda wederbörligen förordnats. **K. Instr. för Landshöfdingarne** m. m. **d. 10 Nov. 1855.** § 12. — Tillförordnad domhafwande måste ock bo inom domsagan. Från det ställe inom densamma, der han finner lägligast wälja sitt hemwist, må han wid förrättningar beräkna sin reseko stnad. **K. Br. d. 5 Mars 1831.**

10 §. Nu hafwer Häradshöfding förfall, att han sitt embete ej förrätta kan; kungöre det Hofrätten. Pröfwas det lagligt; förordne Hofrätten en skicklig man, som embetet i hans ställe föreståt. Samma lag ware om Borgmästare, der Rådstufwurätten utan honom ej domför är. Hafwer nämndeman förfall, och warder förty Häradsrätten ej domför, eller saknas eljest fulltalig Nämnd, i andra fall än det, som i 13 Kap. 4 § sägs, kalle Häradshöfding af dem, som närmast bo, och till Nämndemän wäljas kunna, en eller flera, efter ty som behofwet fordrar. **(K. Förordn. d. 19 Juli 1872).**

Ej må Hofrätt till Domare-embetets utöfning förordna någon, som ej fyllt 25 år. **K. Cirk. d. 7 Jan. 1830.**

11 §. Domaren skall noga pröfwa Lagens rätta mening och grund, och derefter döma; men ej deremot, efter eget godtycke. Landssed, som ej har oskäl med sig, må han ock rätta sin dom efter, der beskrifwen lag ej finnes.

Jfr 24 Kap. 3 § denna Balk samt **Domarereglen 14.**

De i Konungens namn eller, i följd af Konungens befallning, genom Hof-Rätter, Kollegier eller andra publika werk, utfärdade författningar, uti hwilka icke någon wiß tid blifwit utsatt, hwarifrån de komma att gälla, skola, från den dag deras uppläsning blifwit börjad i socknens kyrka, eller uti någon kyrka af sådana gäll, der gudstjenst icke hwarje söndag i alla dithörande kyrkor hålles, inom samma socken eller gäll wara ländande till efterrättelse; och bör å alla författningar af wederbörande presterskap antecknas dagen, då författningen blifwit uppläst, och då sådant icke å en dag skett, när uppläsningen deraf blifwit börjad; Skolande Konungens Befallningshafwande hålla noga hand deröfwer, att alla författningar behörigen och utan uppehåll till wederbörande afsändas och i kyrkorna uppläsas. **K. Cirk. d. 2 April 1833.** — Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län m. m. d. 10 Nov. 1855,** § 11.

12 §. Fäller Domare orätt dom af uppenbar wårdslöshet, eller oförstånd; [miste embetet alldeles, eller till wiß tid, eller böte med penningar till treskiftes], allt efter omständigheterna, och fylle all skada. Gör han det uppsåtligen, af hat och illwilja, eller för wänskap, eller muta och winning; [miste embetet, och få det aldrig åter], gälde ock skadan, och muta gånge till [de fattiga]. Nu kan så hända, att någon genom sådan wrång dom mister lif [eller ära]; warde Domaren, för denna sin ondska och arghet, sjelf straffad till [lif eller ära].

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 25 Kap. 1, 2, 5, 7, 17, 18, 21, 22 §§ och 16 Kap. 3 §.

Har någon part lidit skada genom orätt dom, hwartill borgmästare och rådmän med sina röster bidragit, äro de, då felen finnas af lika beskaffenhet, lika answar underkastade. **K. Br. d. 2 Maj 1766.** — Auskultanter, vice Häradshöfdingar m. fl., som för begången förseelse i domarewärf kommit under tilltal, skola derför icke afhållas från widare förordnande, till deß en sådan fiskalisk aktion blifwit slutad. **K. Br. d. 19 Aug. 1762.**

Hwar och huru domare skall åtalas, se **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 40, inf. wid 27 Kap. 7 § denna Balk.

De, som bekläda domareembeten, samt alla andra embetsmän än de, som, enligt 35 § i Regeringsformen, innehafwa förtroendesyßlor, kunna icke utan medelst ransakning och dom ifrån sina syßlor af Konungen afsättas. **Regeringsformen d. 6 Juni 1809,** § 36.

2 Kap.

Om Häradsting.

1 §. I [hwart] Härad skall Häradshöfding Ting hålla, å rättan tingsstad, tre gånger om året: första gången om wintren, emellan tjugonde dag Jul och April månad: andra gången om sommaren, emellan Walborgs och Midsommars dag: tredje gången om hösten, [emellan första September och Nowember månads slut.] I de landskap, der så många Ting ej tarfwas, gånge dermed, som särskildt stadgadt är. Sätter Häradshöfding Ting ut, förr eller senare, än nu sagdt är; böte tjugu daler.

Terminen till höstetingen bör utsättas från medio af September till Thomasmessan, äfwen å de ställen i riket der allenast 2 Ting om året hållas; dock ankommer på ny undersökning, om något län eller härad skulle för deras enskilda del åstunda andra årstider till Tingens hållande, då de derom må göra ansökning hos Hofrätten, som anmäler målet hos Kongl. Maj:t. **K. Br. d. 13 Jan. 1757.**

Genom **K. Förordn. ang. ändring i wissa fall af gällande bestämmelser om häradsting d. 17 Maj 1872,** har Kongl. Maj:t, med Riksdagen, funnit godt att, med ändring af hwad 2 Kap. 1 och 2 §§ Rättegångs-Balken jemte andra lagens rum och författningar innehålla mot denna Förordning stridande, stadga som följer:

1 §. I tingslag, som enfamt utgör en domfaga, få ock der två tingslag äro till en domfaga förenade, fkola årligen hållas två lagtima ting, det ena, Wårtinget, mellan tjugondedag jul och midfommar, famt det andra, Höftetinget, mellan September månads början och Thomedag.

2 §. Utgör tingslag enfamt en domfaga, fkall Häradsrätten der hålla allmänna fammanträden, under wårtinget fex gånger och under höftetinget fyra gånger, nemligen, under förra tinget: tjugondedag jul då han på Måndag infaller, men eljeft näfta Måndag derefter och fedan hwar fjerde Måndag, fom före tingstidens flut inträffar, få räknadt att alltid fyra weckor blifwa emellan hwarje Måndag, å hwilken allmänt fammanträde börjas; famt under fednare tinget: förfta Måndagen i September månad och fedan hwar fjerde Måndag, likafom under wårtinget. Infaller helgedag på Måndag, fom för fammanträde blifwit föreftrifwen, träde Rätten famman näfta födnedag derefter; dock fkall tiden till näfta allmänna fammanträde från Måndagen räknas.

3 §. Äro två tingslag till en domfaga förenade, hålle Häradsrätten i hwartdera tingslaget allmänna fammanträden, under wårtinget tre gånger och under höftetinget två gånger, nemligen: **i ena tingslaget**, under wårtinget: tjugondedag jul då han på Måndag infaller, men eljeft näfta Måndag derefter och fedan hwar åttonde Måndag, fom före tingstidens flut inträffar; och under höftetinget förfta Måndagen i September och fedan Måndagen åtta weckor derefter; famt **i andra tingslaget** under hwartdera tinget de Måndagar, fom infalla fyra weckor från början af hwarje allmänt fammanträde i förra tingslaget. Inträffar helgedag på Måndag, hwarom här fagdt är, ware lag fom för fikt fall ftadgas i 2 §.

4 §. För de i 3 § nämnda domfagor beftämme Hofrätten, på häradshöfdingens förflag, i hwilketdera tingslaget tingen förft fkola börjas, och bör derwid federmera förbliſwa, der ej Hofrätten, på färfkild framftällning, eller ock Konungen pröfwar lämpligt ändring göra. Hwad i ty fall beftämmes warde kungjordt, fom om andra påbud till allmän efterrättelfe ftadgadt är.

5 §. Äro wid allmänt fammanträde målen flera än att de å en dag kunna utföras, ware Rätten pligtig att näftföljande helgfria dagar fortfätta fammanträdet till deß alla målen förewarit, hwarefter fammanträdet förklaras afflutadt. Å förfta rättegångsdagen kungöre häradshöfdingen å hwilken följande dag hwarje mål, fom öfrigt är, fkall förekomma, der det ej förut blifwit till wiß dag utfatt.

6 §. I tingslag, hwarom ofwan fägs, utfärdas ftämning till förfta rättegångsdagen af wißt allmänt fammanträde; och fkall, der enligt 12 Kap. 1 § Rättegångs-Balken eller eljeft lagligen uppfkof i mål bordt meddelas till näfta ting, uppfkofwet fke till näfta allmänna fammanträde, eller, om längre rådrum erfordras, till annat fammanträde under famma eller följande ting.

I deſſa tingslag fkall jemwäl, i fall fom afſes i 12 Kap. 2 och 3 §§ Rättegångs-Balken, å part, hwilken icke inſtäller fig å allmänt fammanträde innan detta afflutadt är, tillämpas hwad i nämnda §§ ftadgas om påföljd af parts utebliſwande från ting.

7 §. När mål å allmänt fammanträde blifwit till flut fördt, fkall dom afkunnas innan fammanträdet ändas, om den deßförinnan författas kan, men eljeft å näfta allmänna fammanträde under tinget. Har mål, fom blifwit till flut fördt å fifta allmänna fammanträdet, ej kunnat då afgöras, må med doms afkunnande och tingets afflutande anftå till färfkildt fammanträde, hwilket dock ej må hållas fednare än medlet af Juli månad för wårtinget och December månads flut för höftetinget. Är mål af den widlyftighet att det ej kan, på fätt här blifwit ftadgadt, å näfta allmänna fammanträde under tinget afdömas, må med domens afſägande anftå till annat allmänt fammanträde under tinget eller, om få erfordras, till tingets flut. Då dom ej genaft afkunnas, bör wid målets handläggning tillkännagifwas, när fådant fkall fke.

Hwad nu är fagdt om anftånd med doms afkunnande afſer icke mål angående häktad.

8 §. Om tiden, då dom, afkunnad å allmänt fammanträde, fkall ſkriftligen utgifwas, gälle hwad Konungen i ty fall ftadgar.

9 §. I allt hwad till rättegången hörer fkall om tingslag gälla hwad genom lag eller författningar angående härad ftadgadt är.

Warda två eller flera tingslag af Konungen förenade till ett, fkola likwäl,

deresl icke Konungen annorledes förordnar, nämndemän wäljas till enahanda antal som tillförene i hwart och ett af dessa tingslag, och fördelar häradshöfdingen efter samråd med nämnden tjenstgöringen dem emellan.

10 §. Pröfwar Konungen att, med hänsyn till särskilda förhållanden, något af de tingslag, som här förut blifwit omförmälda, må undantagas från tillämpningen af ofwan meddelade stadganden, eller att i tingslag, som afses i 3 §, allmänna sammanträden må hållas till större antal och å andra dagar än der sägs, gånge som särskildt förordnadt warder; dock må i sistnämnda fall antalet allmänna sammanträden ej i någotdera tingslaget öfwerstiga hwad i 2 § bestämmes.

11 §. I afseende å domsaga med tre eller flera tingslag göres icke genom ofwan meddelade stadganden ändring i hwad lag och författningar föreskrifwa; dock må på Konungens pröfning ankomma, om och i hwad mån sådan anordning af tingen, som med denna författning öfwerensstämmer, må i ett eller flera af tingslagen införas.

Hwad sålunda förordnadt är skall till efterrättelse gälla från och med början af år 1873.

Det alla etc.

2 §. Häradshöfding ware skyldig att kungöra Konungens Befallningshafwande, å hwad dag han Ting hålla will, och låte det sedan lysa å predikstolarna i Häradet, tio weckor förut.

Så snart Häradshöfding utsatt tingsterminer och om utlysandet föranstaltat, bör han genast kungöra Hofrätten samma terminer, för att införas i tidningarne. **K. Br. d. 12 Aug. och Swea Hof-Rätts Br. d. 6 Dec. 1760. Jfr K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län m. m. d. 10 Nov. 1855, § 12.**

3 §. Å tingstimma skall Häradshöfding och Nämnd tideligen wid tingsstad wara, och sist klockan nio om morgonen: försummar han det, och kommer ej till klockan tolf; böte tio daler, de fattigas ensak i socknen. Förr än Rätten sig sätter, skall gudstjenst hållas. Sedan lyse Häradshöfding Ting och tingsfrid. Derefter tage han sakerna före i denna ordning: först inteckningar, som då begäras, efter ty som i 7 Kap. stadgas: så ock uppbud: sedan kronans och allmänna ärenden: dernäst mißgerningsmål: och så deras twister, som långt ifrån tingsstad bo: Sedan hwar sak, som han finner nödtorften fordra. Widlyftiga saker skola sist företagas: och gifwe Häradshöfding i hwar sak utslag, efter ty det ske kan, innan han ifrån tingsstad reser. **(K. Förordn. d. 15 Dec. 1863).**

Alla gällande föreskrifter om lagars och författningars kungörande å Tingen äro upphäfna genom förestående **K. Förordn. d. 15 Dec. 1863.**

Jfr **K. Br. d. 6 Aug. 1864**, anm. wid 6 § i K. Förordn. om Landsting d. 21 Mars 1862, inf. i Bihanget.

Genom **K. Förordn. ang. ändring i gällande stadganden rörande gudstjenst wid häradsting d. 19 Juli 1872**, har Kongl. Maj:t funnit godt att, med ändring af hwad i 2 Kap. 13 § Kyrkolagen och 2 Kap. 3 § Rättegångs-Balken stadgas om gudstjenst wid häradsting, förordna, att wid Underdomstol å landet skall endast å det lagtima ting, som först på året infaller, innan Rätten till domsäte träder, gudstjenst förrättas.

Hwad sålunda förordnadt är skall till efterrättelse gälla från och med början af år 1873.

Det alla etc.

Wid Tingen, så länge någon sak ännu är outredd, bör Rättens session hwarje dag begynnas i god tid på förmiddagen och ej slutas senare än klockan 7 hwarje afton, deresl ej särskilda omständigheter någon gång skulle till längre sammanträde föranleda; Och på det wederbörande härutinnan må wara nödig kontroll underkastade, skall det åligga domhafwanden, att wid hwarje ting hålla särskild anteckning, deruti anmärkes, icke allenast när han till tingsstället ankommit, om han wid gudstjensten warit närwarande eller icke, samt i senare fallet, hwad hinder sådant wållat, utan ock tiden hwarje dag då Rättens sessioner blif-

wit började och slutade, hwilken anteckning af domhafwanden och twänne af nämnden underskrifwen, kommer att inom en månad efter hwarje tings slut, wid tio daler silfwermynts wite, insändas till Hof-Rätten, som hafwer att densamma tillställa advokatfiskals-embetet, för att i fall någon försummelse derwid yppas, den felaktige genast under tiltal ställa och till laga ansvar befordra. **K. Br. d. 27 Maj 1801 och Swea Hof-Rätts Univ. d. 16 Juni 1801.**

Om tillsägelse wid uppropet, på hwilken dag parterna böra wara tillsädes, m. m., se **K. Ref. d. 16 Mars 1739**, § 68, jmf. wid 11 Kap. 1 § denna Balk. — Försummar prest, utan laga förfall, Tingspredikans hållande, böte 30 daler till socknens fattige. **K. Br. d. 3 Juni 1752.**

4 §. [När fast gods upphjudes, der Kronan eger räntan af, gifwe Häradshöfding det Konungens Befallningshafwande tillkänna, då tredje uppbudet sker; men i de orter, der allenast ett Ting om året hålles, göre det wid andra uppbudet: och Konungens Befallningshafwande skaffe sedan besked, innan lagfarten ute är, om Kronan det lösa will. Sker det ej; hafwe Häradshöfding wäld, att gifwa der fasta å.]

Att detta stadgande för tronofattehemman upphört, se anm. wid 4 Kap. 5 § J. B. — Jfr **Kamm. K. Kung. d. 29 Febr. 1808**, m. m.

5 §. Kronofogde, eller Länsman, bör wid Tinget alltid när wara, och gå Rätten tillhanda i det, som till deras embete hörer.

Jfr **K. Instr. för Kronofogdarne d. 10 Nov. 1855**, § 6.

6 §. Häradshöfding skall riktig dombok hålla, och den sjelf underskrifwa; sätte ock sitt, och Häradets insegel derhos. Wid slutet foge han förteckning på de böter, som wid Tinget fallit, och huru de fördelta äro. Hwart års dombok sände han till Hofrätten in, före Michels dag året derefter, wid bot tjugu daler. I domboken skola ock alla syner i jordatwister, med domen derå, införda wara.

Genom **K. Kung. ang. hwad som bör införas i det exemplar af Underrätts allmänna sakprotokoll och dombok, som till Hof-Rätt insändes, d. 6 Okt. 1848** stadgas:

att i det exemplar af Underrätts allmänna sakprotokoll och dombok, som enligt lag skall till Hofrätt insändas, böra hädanefter endast införas de mål och ärenden, som angå egande- eller nyttjanderätt till fast egendom, egoskilnad, delning af jord, arf eller testamenten.

Det alla etc.

I **K. Kung. ang. skyldighet för Häradshöfdingarne att föra anteckning öfwer extra förrättningar d. 17 Juni 1862** är förordnadt:

att wid domboken för hwart härads eller tingslags ordinarie Ting skall fogas förteckning öfwer alla de intill samma Tings slut inom häradet eller tingslaget, sedan nästföregående ordinarie Ting afslöts, hållna urtima Ting samt af Häradshöfding med nämndemän werkställda syner och andra extra förrättningar; hörande denna förteckning, som skall för hwarje dag, å hwilken förrättningen egt rum, innehålla en kort rubrik å de handlagda ärenden, i afskrift åtfölja det renoverade exemplar af domboken, som Häradshöfding åligger att till Hofrätt insända.

Det alla etc.

Underdomares vikarier skola inom midsommaren det nästföljande året, efter det deras förrättningar äro werkställde, aflemna till ordinarie domaren såwäl koncept-domboken att förwaras å wederbörligt ställe som ock det exemplar deraf, hwilket bör till Hofrätten insändas och hwarom ordinarie domaren sedan omförsörjer, i enlighet med 2 Kap. 6 § samt [3 Kap. 5 §] R. B. Har vikarien ingifwit domboken till Hofrätten, hwilket icke är honom förment, bör sådant inom nämnde tid styrkas hos ordinarie domaren med bewis af advokatfiskalen. Kan han det icke, och aflemnar han ej, som sagdt är, protokollen till ordinarie domaren, bör den sistnämnde genast anmäla sådant i Hofrätten. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 26. Det åligger vikarien att, likasom hittills, till Hofrättens advokatfiskalskontor insända de af honom författade domböcker, enär

de innehålla en hel årgång, men om de innefatta blott någon del deraf, bör han, inom den tid, K. Förkl. d. 23 Mars 1807 utsätter, aflemna desamma till ordinarie domhafwanden, som sedermera insänder dem jemte sina egna protokoll till Hofrätten. **K. Br. d. 27 April och Swea Hof-Rätts Univ. d. 26 Maj 1814.**

Om insändande till Hofrätt af särskilda protokoller öfwer inteckninggar, m. m. se R. B. 7 Kap. §§ 27, 28, och angående bouppteckningar, morgongåfwobref samt afhandlingar om lössöreköp, se **K. Cirk. Br. d. 11 Febr. 1847**, inf. wid 24 Kap. 5 § denna Balk. — Angående meddelande åt prestersk apet af förteckningar öfwer för brott dömde personer stadgas i **K. Kung. d. 4 Maj 1855**, inf. wid 4 Kap. 11 § Straff-Lag. — Domare, som försumma att insända protokoll och domböcker, böra af Hofrätten, på advokatfiskalens anmälan, genast och utan föregånget hörande, fällas till böter, hwilka, på advokatfiskalens anmälan, utan uppehåll utmätas, hwarefter, om protokollen inom då utsatt tid ej ingifwas, den försumlige straffes med suspension. På samma sätt förfares, då protokoll i underställningsmål ej inom den föreskrifne tiden till Hofrätten insändas. Underdomare ega likwäl att söka återwinning af slika böter, om de efteråt gitta wisa laga orsaker, hwarföre de ej inom rätter tid sine laga förfall anmält. **K. Br. d. 11 Dec. 1766**, punkt. 11 och **d. 4 Febr. 1768.**

Häradsrätter och stadsdomstolar böra hwarje år, inom Februari månads utgång, till Justitie-kansleren insända uppgift på huru många civila och kriminela mål under föregående året blifwit anhängiggjorde, förlikte, afgjorde och wid årets slut balancerade. **K. Br. d. 25 Nov. och Swea Hof-Rätts Cirk. d. 15 Dec. 1820.** — Domhafwande å landet skola särskildt för hwarje härad eller tingslag åfwensom stadsdomstolarne till Justitie Statsministern insända, för hwarje år, inom den 1 påföljande Maj, statistiska uppgifter i enlighet med fastställda formulär, wid åfwenthyr, om sådant uraktlåtes, att anmälan derom hos Hofrätten genast göres; se widare **Justitie Statsmin. Cirk. Br. d. 24 Maj 1843.**

Underrätt, som fäller någon till böter, bör tillika efterfråga och söka inhemta underrättelse, huruwida den sakfällde kan betala böterna eller icke, hwarom anteckning bör i protokollet införas. Förekommer anledning dertill att böterna ej kunna utgå, skola de i utslaget och saköreslängden icke deßmindre utsättas. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 27, **K. Br. d. 16 Okt.** samt **Swea Hof-Rätts Cirk. Br. d. 14** och **Göta Hof-Rätts Cirk. Br. d. 16 Nov. 1855.** Jfr **Straff-Lag. 2 Kap. 13 §.**

7 §. Å hwar tingstad skall Härads kista wara: der gömmes Härads insegel, Riksdags beslut, allmänna stadgar, och de handlingar, som Härad et angå. Ej må Härads höfding något deraf skingra för den, som efter honom i embetet träder. Der skall ock Härads lott i sakören förwaras, och Härads höfding göre årligen der räkning före, huru de till Härads gemensamma nytta kommit, och sände den räkning till Konungens Befallningshafwande in. Till Härads kistan skola tre nycklar wara: Härads höfding ege en deraf hafwa; annan Kronofogde, eller den Härads män der wälja till; tredje den, som främst i Nämnden sitter.

Jfr **K. Cirk. rörande widtagande af wissa åtgärder till domstolsarkifens bewarande d. 28 Sept. 1869.**

Öfwer härads andel i sakören skola härads höfdingarne efter slutet af hwarje sommarting eller efter första Tinget, der mindre än tre Ting årligen hållas, till Konungens Befallningshafwande insända räkning jemte Härads rättens wid räkningens uppläsande hållne protokoll, som jemwäl böra innefatta förslag till medlens anwändande för härads et behof och nytta, hwilka härads boerne ega att framställa, hwarefter Konungens Befallningshafwande skola öfwer sådane förslag meddela beslut; dock må sådane behof, som genom författningarne äro anwisade att af ifrågawarande medel utgå, få af wederbörande, på lika sätt som hittills, utaf dessa tillgångar anordnas och utbetalas. **K. Br. d. 4** och **Swea Hof-Rätts Cirk. d. 15 Dec. 1823.**

8 §. Wid hwart Tings slut gifwe Härads höfding bötes eller

saköres längd till Kronofogden ut, och ware han skyldig, att utan betalning sakören utsöka inom nästa Ting. Försummar Kronofogde den tid, och kan den sakfälld är ej sedan gälda; fylle han det sjelf. Häller han något af sakören inne för arswode sitt; böte fyratio daler, Häradets ensak.

Jfr **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län, m. m. d. 10 Nov. 1855, § 12.**

Saköreslängden bör wid hwarje Tings slut emot qwitto till kronofogden, eller wid Tinget närwarande kronobetjent, aflemnas, hwarom kronofogden skall inberätta till Konungens Befallningshafwande, hwilken, i händelse domaren försummat hwad honom sålunda blifwit föreskrifwet, anmäler förhållandet hos Hofrätten. **K. Br. d. 5 Febr. 1817.** — Kronofogdarne böra wid Tingen redogöra för målsegande-andelen i sakören, och sådant med qwittobref bewisa; åliggande Häradsrätterne, att efterfråga och undersöka, om hwar och en af allmogen sin andel efter qwittobrefwen bekommit. **K. Br. d. 24 Aug. 1748.** — Angående indrifning och redowisning af böter och viten, se **K. Kung. d. 29 Jan. 1861**, inf. wid 32 Kap. 2 § denna Balk.

3 Kap.

Om Lagmansting.

1 §. [Lagman skall Ting hålla i sin Lagsaga, en gång hwart år, emellan Bertels och Michels dag, der landsorten ej annat kräfwer; och kungöre han Konungens Befallningshafwande dagen; låte ock sedan det lysa tre månader förut.]

2 §. [Förr än Lagmansrätten till Domaresätet träder, skall gudstjenst hållas; och må Lagman taga till hjelp och råd några lagfarna män, att sitta i Rätten; men Lagman med Nämnden eger allena döma. Der skall ock Kronofogde eller Länsman när wara.]

3 §. [Lagman skall Ting börja så tidligen, som om Häradsrätt sagdt är. Ej må han ransaka och döma, utan de mål, som under honom mädjade äro. Nu kan så hända, att Häradsrätt skjutit ett eller flera mål i någon sak upp, eller gått något alldeles förbi, ändå att de warit instämde, eller till saken höra; ege ock Lagman magt, att dem upptaga och döma tillika med det, som Häradsrätten afgjort, om det beqwämligen ske kan.]

4 §. [Med brott och Mißgernings mål befatte sig ej Lagman; dock må han öfwer mindre brott döma, såsom oqwädinsord, oljud, tingsfridsbrott och slagsmål, som förefalla medan Ting påstår, och widlyftig ransakning ej tarfwa. Hafwer någon wädjat i den sak, deri ett mindre brott kommit, som af den sitt ursprung fått, och hafwer en nära gemenskap dermed; der må brottmålet följa saken åt, och döme Lagman öfwer dem båda. Är det annat brott, eller sådant, att den brottslige ej med penningar böta må; då eger ej Lagman det upptaga.]

5 §. [Ej må Lagman förr ifrån Tinget fara, än han utslag eller dombref gifwit i hwarje sak, som till honom inkommen är. Sedan sände han in till Hofrätten sin dombok, inom den sista dag i Augusti månad året dernäst, wid bot, som i 2 Kap. om Häradshöfding sagdt är; och rätte sig i öfrigt efter det, som der föreskrifwes. Gömme ock i Landskistan lika lydande dombok, så ock de handlingar, som till Lagmansrätten höra.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

4 Kap.

Huru särskildt Häradsting skall hållas, som kallas Urtima Ting.

Denna genom **K. Förordn. d. 18 April 1849** förändrade rubrik lydde förut: Huru särskildt Härads och Lagmans Ting skall hållas, som kallas Urtima Ting.

1 §. Gifwes någon skuld för grof mißgerning, och faller ej laga Ting snart in; sätte då Häradshöfding särskildt Ting, och kungöre det Konungens Befallningshafwande: Tillsäge ock Kronofogden, att kalla Nämnd samman, så ock dem, som nödige äro. Nu kommer allmänt rykte upp om grost brott, och finnes der skälig mißtanka till; både ock Häradshöfding särskildt Ting, ändå att ingen derå kärer.

Urtima Ting får ock hållas uti mål, som angå uppror och oroligheter i riket. **K. Br. d. 22 Nov. 1749.** — Postens öfwerfallande eller borttagande af postwäska eller något derutur. **K. Förordn. d. 5 Mars 1755.** — Mål angående häktad person, då ransakningen ej kunnat slutas wid ordinarie Ting. **K. Br. d. 18 Okt. 1750.** — Då Konungens Befallningshafwande sådant äfkar i brottmål. **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län m. m. d. 10 Nov. 1855,** § 12. — I konkursmål. **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862,** §§ 7, 11, 73, 74, inf. i Bihanget. — I boskilnadsmål. **K. Förordn. om boskilnad m. m. d. 18 Sept. 1862,** § 3, inf. i Bihanget. — I årsstämningsmål. **K. Förordn. d. 4 Mars 1862,** § 11, inf. i Bihanget. — Angående inteckning förnyande, se 7 Kap. 22 § R. B. — För witnens afhörande i wärfningsmål. **K. Wärfnings-Stadg. d. 7 April 1802,** § 49.

Jfr **K. Förordn. d. 10 April 1810,** inf. wid 19 § 15 mom. af **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864.**

Extra Domare i brottmål må för hwarje förrättning, som till deras handläggning öfwerlemnas, undfå traktamente för två expeditionsdagar till enahanda belopp, som de ega att under resan till och från tingstället samt under ransakningen uppbära. **K. Br. d. 5** och **Swea Hof-Rätts Univ. d. 20 Juni 1822.** — Jfr **K. Rese-Reglementet d. 10 Nov. 1865.**

De af Swea Hof-Rätt i wissa orter tillförordnade ständiga brottmålsdomare böra hwarje tredje månad till Konungens Befallningshafwande i länet inlemna förteckningar på de urtima ting öfwer häktade personer, som blifwit af bemälde domare förrättade, hwilka förteckningar, de der böra innehålla namnen på de tilltalade, brottet hwarföre de blifwit anklagade, och tiden, som blifwit anwänd till urtima tinget, sedermera skola till Hof-Rätten insändas. **K. Br. d. 21 Nov. 1822.**

Rese- och traktamentspenningars anordnande åt extra Domare, publike aktorer och landtmätare i de fall, der allmänna författningar ligga till grund och ersättningen utgår af dertill bestämdt statsanslag må, efter räkningarnes granskning, antingen i lands- eller provins-landtmäterikontoren, utan anmälan hos Statskontoret, af Konungens Befallningshafwande anordnas till affärande och redowisning i särskilda utgiftsräkningen; egande den, som med Konungens Befallningshafwandes åtgärd i dessa frågor ej åtnöjes, att deröfwer hos Statskontoret anföra beswär inom en månad från af beslutet erhållen del. **K. Kung. d. 13 April 1842.** — Jfr **K. Kung. om hwad iakttagas bör wid utbetalning af arfwoden och traktamenten af allmänna medel i civila ärenden d. 17 April 1828.**

Genom **K. Förordn. ang. gemensamma ransakningshäkten och tingsställen för särskilda härader d. 20 Nov. 1845** är stadgadt:

Utan hinder af domsagornas nuwarande indelning, må, efter ty som Konungen derom förordnar, särskilda härader hafwa gemensamt häkte, inrättadt för de häktades förwarande i enrum, så ock, i närheten af det häkte, gemensam tingstad, hwarest ransakas och dömas må i brottmål, der häktad person tilltalas för gerning, den han begått inom något af de härader, för hwilka häktet gemensamt är. Ransakning och dom i sådant mål tillhöre den Häradsrätt, inom hwars domwärjo gerningen, som åtalas, blifwit begången; dock må nämnd tagas äfwen från annat af de till samma domsaga hörande härader, för hwilka häktet gemensamt är.

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. ersättning till Länsmän och Nämndemän i de fall, då flera härader hafwa gemensam tingstad i brottmål, d. 17 Sept. 1851** förordnas:

att till Nämndeman, som biträder Rätten wid sådan gemensam tingstad, som enligt K. Förordn. d. 20 Nov. 1845 är tillåten, och till Länsman, som, i

egenskap af åklagare, måste der sig inställa, ersättning må till de belopp, som för resor i Kronans angelägenheter, enligt författningarne, dem tillkomma, utgå af allmänna medel i följande fall:

till Nämndeman: så väl då gerningen, hwarom ransakas, blifwit begången inom annat härad eller tingslag, än det, till hwilket Nämndemannen hörer, i hwilket fall ersättningen beräknas efter wägen från hans boställe till den gemensamma tingstaden; — som ock om Nämndemannen, fastän gerningen är worden föröfwad inom det härad eller tingslag, för hwilket han blifwit wald, från sitt hemwist har längre wäg till den gemensamma tingstaden, än till häradets eller tingslagets wanliga tingställe; dock i detta fall ersättningen beräknas endast efter skilnaden emellan dessa wäglängder;

samt till Länsman: om den gemensamma tingstaden är belägen utom det distrikt, för hwilket han blifwit tillsatt; och kommer ersättningen då att beräknas efter wägen från hans boställe till den gemensamma tingstaden.

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. ersättning till Domare och målsegare i de fall, då flera härader hafwa gemensam tingstad i brottmål, d. 29 Sept. 1863** är förordnadt:

dels att, i öfwerensstämmelse med hwad redan är i K. Förordn. d. 17 Sept. 1851 stadgadt om ersättning till Nämndemän i de fall, då flera härader hafwa gemensam tingstad i brottmål, wederbörande domare, som der håller ransakning med häktad person, må ega att af allmänna medel till det belopp, som för resor i Kronans angelägenheter enligt författningarne domare tillkommer, undfå ersättning, beräknad efter den wäglängd, hwarmed afståndet från hans hemwist till den gemensamma tingstaden må öfwerstiga det till häradets eller tingslagets wanliga tingställe, dels ock att till målsegare, som å gemensam tingstad personligen sig inställer wid ransakning angående gröfre, för allmänna säkerheten wådliga brott, ersättning, beräknad efter skilnaden i wäglängd, såsom nyss är sagdt, må för resekostnad och uppehälle, deraf den tilltalade icke frikännes, få af allmänna medel utgå, efter enahanda grund, som angående sådan ersättning åt witnen är föreskrifwen.

Det alla etc.

2 §. Twista män och äskar käranden särskildt Ting, då må Häradshöfding, der käranden kostnaden hålla will, slikt Ting utsätta. Tappar den swarande; gälde ej annan kostnad, än den å laga Ting göras skulle. Åsämjas parter inför Rätten om särskildt Ting; då må Häradshöfding det ock hålla. Då Häradshöfding i dessa fall särskildt Ting utsätter, kungöre det genast Hofrätten och Konungens Befallningshafwande. (**K. Förordn. d. 27 Nov. 1854**).

Ang. kostnaderne för särskildt Ting, se **K. Rese-Reglementet d. 10 Nov. 1865.**

3 §. Kronans saker, och andra allmänna mål, må ock å särskildt Ting urskiljas, der så omtränger, och gånge derom, som förr sagdt är.

Konungens Befallningshafwande bör waka deröfwer, att Domhafwande, på wederbörlig requisition, hålla urtima Ting i brottmål samt sådana syner och andra förrättningar i hushållsmål, som dem tillhöra. **K. Instr. för Landshöfdingarne i rikets län m. m. d. 10 Nov. 1855, § 12.**

I särskildt mål, der — efter det Konungens Befallningshafwande i Wester-Norrlands län, uppå af enskilde personer gjorda ansökningar om åtgärders widtagande för ordnande af träwaruflottningen å Ljungan och Indalselfwen inom nämnda län, anmodat t. f. Domhafwanden i Medelpads domsaga att medelst syn å stället i wederbörandes och sakkunnig persons närwaro företaga undersökning och utredning i åtskilliga hänseenden, samt t. f. Domhafwanden derpå sådana undersökningar med biträde af Nämnd hållit och protokollet deröfwer jemte utlåtande till Konungens Befallningshafwande insändt — Konungens Befallningshafwande, som genom meddelade utslag år 1866 förklarat de förrättade undersökningarne ofullständiga och wisat ärendena åter till "Härads-Rätt" för att de anmärkte bristerne i undersökningen afhjelpa och sedermera ånyo laglikmätigt sig utlåta, hos Swea Hof-Rätt anmält, att Häradshöfdingen G. U. B.,

som emedlertid tillträdt nämnda domsaga, i skrifwelse till Konungens Befallningshafwande tillkännagifwit, att han af angelägna tjenstehinder wore hindrad att under nämnda år företaga undersökningarne och att han, enär det icke lagligen åläge, ware sig Domhafwanden eller Härads-Rätterne i domsagan att i den utsträckning, hwartill Konungens Befallningshafwandes utslag föranledde, med ärendena taga befattning, icke ansett sig böra hos Hof-Rätten begära förordnande för annan domare att undersökningarne företaga, äfwensom äskat, att Hof-Rätten måtte bestämma, huruwida icke Häradshöfdingen B. wore pligtig att ställa sig till efterrättelse Konungens Befallningshafwandes omförmälda återförwisningsutslag, har Hof-Rätten, emedan förrättande af syn eller undersökning af omförmälda beskaffenhet icke lagligen åläge Härads-Rätt och Häradshöfdingen B. wid sådant förhållande icke saknat befogenhet att undandraga sig befattning med omförmälda ärendens handläggning, förklarat Konungens Befallningshafwandes nämnda framställning icke föranleda till någon Hof-Rättens åtgärd. **Swea Hof-Rätts Utslag d. 9 Juli 1867.**

5 Kap.

Om Kämnersrätt.

1 §. [Kämnersrätt eger i staden ransaka och döma alla twister, så ock brottmål, der de, efter Lag eller särskilda stadgar, till annan Rätt ej höra. Går saken å lif eller ära; då skall der ransakas, och ej dömas, och ransakningen genast sändas till Rådstufwurätten; men i Stockholm döme Kämnersrätt, och ej Rådstufwurätt, i ty mål, och sände domen genast in till Hofrättens stärskådan.]

2 §. [Kämnersrätts dombok skall skrifwas under af alla, som i Rätten sitta; och warde den, med sakörés längd, till Hofrätten sänd inom Michels dag året derefter, wid bot tjugu daler. Kämnersrätt i Stockholm hafwe till årets slut der tid till. Eger staden sjelf sakören; då är ej nödigt sakörés längden till Hofrätten sända.]

Detta Kap. är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

6 Kap.

Om Rådstufwurätt.

Genom **K. Förordn. ang. upphörande af Kämners-, Lagmans- och Riddaresyne-Rätter d. 18 April 1849** har detta Kap. erhållit följande lydelse:

1 §. Staden, med de egor, som dit lyda och inom deß rågång belägne äro, ware Rådstufwu-Rätts domsaga.

2 §. I de städer, der målens antal så fordrar, böra flere afdelningar af Rådstufwu-Rätten wara, och göromålen dem emellan fördelas, såsom å hwarje ställe lämpligast finnes; dock så, att lagfarts-, intecknings-, äktenskapsförords-, boupptecknings-, arfs-, testaments- och förmynderskaps-ärenden samt frågor om rätt till [börd och] lösen af fast egendom för hela staden till en och samma afdelning höra.

Jfr anm. under 5 Kap. 1 § J. B.

Jfr **K. Br. ang. förändrad organisation af Stockholms Rådstufwu-Rätt d. 21 Dec. 1849, — Arbets-Ordning för Stockholms stads Magistrat och Rådstufwu-Rätt, utfärdad af Öfwer-Stäthållaren och Magistraten d. 31 Dec. 1849, — K. Instr. för Förmyndare-kammaren i Stockholm d. 9 April 1856, — Arbets-Ordning för Embets- och Tjenstemännen wid Stockholms Rådstufwu-Rätts Första Afdelning, såsom Domstol uti boupptecknings-, arfs-, testaments- och förmynderskaps- med flera mål och ärenden, utfärdad af Öfwer-Stäthållaren och Magistraten, d. 19 Dec. 1856, — Arbets-Ordning för Embets- och Tjenstemännen wid**

Förmyndare-kammaren i Stockholm, såsom förwaltande Werk, utfärdad af Öfwer-Stäthållaren och Magistraten, d. 19 Dec. 1856.

Angående göromålens fördelning å flere afdelningar af Rådstufwu-Rätterne i Göteborg, Norrköping, Malmö, Kalmar, Gefle och Uppsala är stadgadt i särskilde **K. Br. d. 4 Dec. 1849** m. fl.

3 §. Hwar måndag, eller när helgdag å måndag inträffar, nästa söcknedag derefter, skall Rådstufwu-Rätt hållas; träde ock Rätten deßemellan tillsamman så ofta det tarfwas och Ordföranden derom tillsäger. Då skola Borgmästare och Rådmän klockan tio till Rådstufwa komma.

Genom **K. Kung. ang. brottmålsransakningars hållande å läns- eller kronocellfängelserna med städernas fångar d. 20 Maj 1862** är förordnadt:

Rådstufwurätt i stad, hwars ransakningsfångar förwaras uti läns- eller kronocellfängelse, som med derstädes inrättad domstolslokal inom stadens område finnes, bör, såwida hinder ej möter, i nämnde lokal hålla ransakning med häktade personer.

Det alla etc ‖

4 §. Wid årets början, innan Rådstufwu-Rätt första gång till domsäte träder, skall Gudstjenst hållas.

5 §. Rådstufwu-Rätts dombok skall skrifwas under af alla, som i Rätten sitta; och warde den, med saköreslängd, till Hof-Rätten sänd inom Michaelsdag året derefter, wid bot tjugu daler. Eger staden sjelf sakören; då är ej nödigt saköreslängden till Hof-Rätten sända. Huru med dombok, som af Rådstufwu-Rätt i Stockholm hålles, förfaras skall, är särskildt stadgadt.

Rådstufwurätten i Stockholm behöfwer ej ingifwa, blott färdig uppwisa sin dombok i Hofrätten. **K. Br. d. 10 Juli 1765.** Jfr anm. wid 2 Kap. 6 §, 7 Kap. 27, 28 §§ samt 24 Kap. 5 § denna Balk. — Af böter för uteblifwande eller försummelse med domböckers och protokollers insändande till Hofrätt betalar Borgmästare dubbelt emot Rådman. **K. Br. d. 11 Dec. 1766** och **d. 28 Febr. 1777.**

Postförwaltares tjenstefel afdömas af Rådstufwu-Rätten i den stad, der postkontoret finnes, men af Rådstufwu-Rätten i länets residensstad, om kontoret är beläget på landet. Detsamma gäller om frågor rörande mißbruk af fribrefsrättighet. Förbrytelse i tjensten af postiljon och alla de personer, som med postens forslande hafwa befattning, upptages af Rådstufwu-Rätten i residensstaden i det län, der förbrytelsen timat. **K. Kung. d. 9 Nov. 1836** och **K. Förkl. d. 25 Aug. 1837.**

Rådstufwu-Rätt handlägger ock frågor om sidwördnad eller domqwal emot Consistorium Ecclesiasticum. Parternes injurier emot hwarandra förwisas jemwäl till werldslig Rätt, dock icke förr än hufwudsaken är till ända. **K. Förordn. d. 11 Febr. 1687,** § 20. — Att Rådstufwu-Rätt är domstol i wexelmål, se **K. Förordn. d. 23 Aug. 1851,** § 83, inf. i Bihanget.

Om Rådstufwu-Rätts skyldighet att insända flerahanda förteckningar, anm. wid 4 Kap. 11 § Straff-Lag. och 2 Kap. 6 § denna Balk.

7 Kap.

Om inteckningar, och huru dermed förhållas skall.

Genom **K. Förordn. ang. inteckniug i fast egendom d. 13 Juli 1818** har detta Kap. erhållit följande lydelse:

1 §. Will borgenär, sig till säkerhet, låta inteckna gäldenärs fasta egendom, söke det hos Rätten i det Härad, eller den stad, der egendomen ligger, och lägge derhos in skuldebref, eller annan handling,

hwarpå fordran sig grundar; och warde det allt offentligen uppläst och uti Rättens inteckningsprotokoll infördt.

2 §. Ej må inteckning i egendom å landet sökas, utan å lagtima Ting.

3 §. Har gäldenär uti skuldebref, eller annan handling, samtyckt, att inteckning ske må, och är skuldebrefwet eller handlingen af witnen bestyrkt; då ege Rätten bewilja inteckning, utan att gäldenär hörd warder.

Jfr K. Förordn. d. 13 Sept. 1864, inf. wid 16 Kap. 10 § J. B.

4 §. Sökes inteckning, utan att gäldenär sådan säkerhet utfäst, eller hans utfästelse så styrkt är, som i 3 § sägs, då skall Rätten honom öfwer den ansökning höra: är han tillstädes, när den göres, sware strax derå: är han frånwarande, sätte Rätten ut wiß dag, då han swara skall, och kungöre honom borgenär det Rättens beslut, så lång tid förut, som uti denna Balk om laga stämning sägs; gifwe ock bewis derom till Rätten in, sist å den dag föresatt är.

5 §. Finnes gäldenär i Riket, men kan ej i sitt hemwist träffas; ege borgenär att, i twänne witnens närwaro, fästa Rättens beslut å hans husdörr: Är gäldenärs wistande okändt, eller å utrikes ort, då inteckning sökes; anmäle borgenär det hos Rätten, och låte deß beslut införas uti allmänna tidningar, trenne gånger, första gången, sex månader innan gäldenär swara skall.

6 §. Har borgenär försummat att kungöra gäldenär sin ansökning, som i 4 och 5 §§ sägs, och wisar ej laga förfall, sist å den dag, som warit gäldenär förelagd; ware den ansökning då gjord är, förfallen, utan så händer, att gäldenär ej deß mindre å den utsatta dagen swarar.

7 §. Kommer ej gäldenär å utsatt tid med swar, warde inteckning ändå fastställd, der borgenär styrker, att Rättens beslut gäldenär rätteligen kungjordt är.

8 §. Wisar gäldenär strax med klara skäl, att borgenärs fordran är gulden, eller af annan orsak förswunnen eller ogiltig; då må ej inteckning bewiljas.

9 §. Nekar gäldenär skuldebref, eller annan handling, derå inteckning sökes, eller gör han emot sökandens fordran annat jäf, och finner Rätten den fordran förty så twistig wara, att sökanden bör, genom laga rättegång, sin talan utföra; gifwe då Rätten honom anwisning att stämma. Wisar ej sökanden sedan, i stad inom tre månader, och på landet, å det Ting, som infaller näst efter tre månader, att han stämt; ware hans ansökning då förfallen. Lag samma ware, der sökanden saken winner, men ej, inom sagde tid, sedan domen wunnit laga kraft, den i Rättens inteckningsprotokoll anteckna låter.

10 §. Will borgenär låta inteckna fordran, hwarföre sådan säkerhet ej utfäst warit; hafwe gäldenären wäld betala, när han will, ändå att förfallotiden ej inne är.

11 §. Inteckning må ej ske, utan för bestämdt belopp i penningar eller i waror. Om inteckning för omyndigs eller utrikes wistandes arf, sägs i Ärfda Balken.

12 §. Ej må inteckning bewiljas i hus, annan byggnad och wattenwerk, hwarmed ständig rätt till grunden icke är förenad. Ej eller må inteckning bewiljas i annan egendom, än den, gäldenären wederlagen genom laga fång förwärfwat, och deraf han egare är, då inteckning sökes: är egendomen kommen i hans hand, genom fång, som lagfaras bör; warde ej inteckning fastställd, förr än uppbud skett.

Det i 1 mom. af föreståend 8 stadgade förbud må ej lämpas på sådana å ofri grund i städerne belägne hus, byggnader och wattenwerk, hwilkas innehafware för besittningen af tomten erlägga en wiss årlig tomtöreafgift, och, på grund deraf, icke kunna ifrån tomten skiljas, med mindre än att lösen för de derå uppförda byggnader till dem betalas. **K. Kung. ang. rätta förståndet af 1 mom. i 12 § af K. Förordningen den 13 Juli 1818, om inteckning i fast egendom, samt ändring i 24 § af samma Förordning, d. 18 Dec. 1823.**

13 §. [Försummar den, som egendom förwärfwat genom fång, derå lagfart ske bör, att, i staden inom tre månader, och å landet sist wid det Ting, som infaller näst efter sex månader, sedan han förwärfwade, uppbud taga, och kommer då eller framdeles, innan uppbud sökt är, förre egarens borgenär med skuldebref eller annan handling, derföre inteckning tillåten är; hafwe rätt att den erhålla; och söke nye egaren, för den intecknade skuldens belopp, skadestånd af sin fångesman.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 19 Maj 1845**, inf. wid 4 Kap. 1 § J. B.

14 §. Är inteckning i egendom sökt, och dör sedan egaren, eller öfwerlåter han egendomen till annan man; pröfwe ändock Rätten, om den inteckning bewiljas må, sedan arfwingarne eller nye egaren hörde blifwit. Afstår gäldenär sin egendom till borgenärer, och har inteckning deri warit deßförinnan sökt, men ej fastställd; pröfwe den Rätt, som eger att konkursmålet upptaga, den sökta inteckningens werkan.

Jfr **Konkurs-Lag. den 18 Sept. 1852**, § 70, inf. i Bihanget.

15 §. Då inteckning bewiljad warder, skrifwe Domaren bewis derom på hufwudskriften af den handling, hwarå borgenär sin fordran grundat.

16 §. [Inteckning, som fastställd warder, gälle för borgenär med förmånsrätt som i 17 Kap. Handels Balken stils, ifrån det Ting å landet, samt den dag i staden, han inteckningen wid laga domstol sökt. Ej må dock ränta å intecknad fordran tilläggas förmånsrätt för flera än tre år. Om ränta å intecknad fordran, då gäldenär afträdt sin egendom till samtlige borgenärers förnöjande, stadgas i Konkurs-Lagen.] (K. Kung. d. 20 Maj 1835).

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 8 Okt. 1851**, inf. wid 17 Kap. H. B.

17 §. Har intecknad egendom kommit i annans hand, än gäldenärens, och räcker den ej till den intecknade gäldens betalning; ware egaren ej till anfwar för bristen bunden, der han ej gälden å sig tagit.

18 §. Eger någon inteckning uti flera fastigheter för samma fordran, utan att uppgifwet är, för hwad del deraf hwarje fastighet särskildt häftar, och hafwa andre borgenärer, å samma tid eller sedan, låtit inteckna en eller annan af dessa fastigheter; då må han ej låta sin inteckning i någondera fastigheten särskildt dödas, utan att alla inteckningshafware, som med honom lika rätt ega, så ock de, hwilkas inteckningsrätt senare är, dertill samtyckt. Sker annorledes, eller låter han inteckningen i någondera fastigheten förfalla; njute ej annan rätt i de öfrige, än näst efter sista inteckningshafwaren. Äro fastigheterne uti särskilde egares händer, må ej eller borgenär, som har den gemensamma inteckningen, låta densamma i någondera fastigheten särskildt

dödas eller förfalla, utan samtycke af den öfrige fastighetens egare; sker det, njute ej borgenären rätt till någon betalning utur sistberörde fastighet, med mindre egaren deraf sjelf gjort skulden, eller densamma å sig tagit. **(K. Kung. d. 20 Maj 1835).**

19 §. Borgenär, som för sin fordran fått inteckning uti flere fastigheter, må ej, till minskning af annans rätt, som å samma tid, eller efter honom, låtit deß fordran intecknas i endera fastigheten, njuta ur denna senare betalning för mera, än som i de andre fastigheterne briſter.

20 §. Warder intecknad fastighet efter utmätning såld för en borgenärs fordran; då må alla öfrige borgenärer, som ega inteckning i fastigheten, genast derutur njuta betalning, hwar efter sin rätt, ändå att deras fordringar ej äro till betalning förfallne.

21 §. Har gäldenär ej betalt; låte borgenär förnya inteckningen, innan tio år tillända gått, sedan den bewiljades; njute dock förmånsrätt efter första inteckningen. Gör han det ej; ware deß inteckning förfallen; men har gäldenär afstått sin egendom till samtlige borgenärerne förr än tiden att inteckningen förnya är tilländalupen; då njute borgenär, som sin fordran bewakar, utan förnyelse, inteckningsrätten till godo, ändå att dagen till bewakning efter sagde tid infaller.

Jfr **K. Förordn. d. 4 Mars 1862,** § 3, inf. i Bihanget.

22 §. Gär tiden, inom hwilken inteckning i egendom å landet förnyas bör, till ända, innan nästa laga Ting; anmäle borgenär sig hos Domaren, som har att särskildt Ting, på hans kostnad, inom sagde tid hålla: Ware ock borgenär skyldig, att inteckningshandlingen, eller Urtima Tingsrättens bewis öfwer den skedda förnyelsen, å nästa Ting hos Rätten förete, att i deß inteckningsprotokoll å nyo tecknas. Försummar borgenär något häraf; hafwe inteckningsförnyelsen förlorat all kraft.

23 §. Då inteckning förnyas skall, uppwise borgenär inför Rätten i hufwudskrift den handling, hwarå inteckningen bewiljad är; och skrifwe Rätten inteckningsförnyelsen derå; stånde ock borgenär fritt att inför annan Under-Rätt inteckningshandlingen förete: den Rätt låte, då sådant sker, i sitt inteckningsprotokoll korteligen intaga hwad handlingen innehåller med dag och årtal då den utgafs, af hwilken Rätt inteckningen bewiljad är med dag och årtal då det skedde och då inteckningen förnyades, om det skett; teckne ock bewis å handlingen, att den, till winnande af inteckningsförnyelse, företedd warit: sedan gifwe borgenär protokollet deröfwer in till den Rätt, som inteckningen bewiljat, inom tid, som i 21 § sägs; och ware detta så gildt som om handlingen der företedd blifwit. **(K. Förordn. d. 9 April 1861).**

24 §. Då gäldenär sitt skuldebref hos Rätten företer, och således wisar, att han skulden till fullo betalt; warde inteckningen dödad, och sådant strax å skuldebrefwet tecknadt, så ock i protokollet skrifwet. Köpare till fastighet, hwilken antingen å utmätningsauktion eller under konkurs af borgenärer genom offentligt utrop såld är, och hwaruti inteckningar finnas, till hwilkas gäldande köpesumman icke förslår, ege, så snart auktionsförrättningen wunnit laga kraft, eller, i händelse af klander, fastställd blifwit, samt köpesumman är inbetald, att derom af

Akademiens ledamöter blifwit förunnade enahanda förmåner i rättegångsmål, som Riddarſkapet och Adeln, att i afſeende å brottmål till all werkan upphöra.

De mål af omförmälda beſkaffenhet, ſom, wid den tid denna författning träder i werkſtällighet, på Hofrätts pröfning bero, ſkola af Hofrätten med ſlut afhjelpas.

Det alla etc.

Swenſka Akademiens ledamöter njuta, uti rättegångar, i anſeende till domſtolar, lika förmåner med adeln. **K. Br. d. 7 April 1805.** — Likaledes utländſke adelsmän, ſom här i riket inkommit. **K. Br. d. 26 Okt. 1748.**

Till Hofrätts upptagande hörer jemwäl: beſwär öfwer Konſiſtorii utſlag om preſtmäns brott i embetet eller då brottet utom embetet är ſå groft, att embetets förluſt påſtås, ſamt öfwer domſtols utſlag om deras förbrytelſer utom embetet. **K. Br. d. 7 Dec. 1787**; jfr anm. wid 10 Kap. 26 § denna Balk. — Åtal emot ledamot i Univerſitets-Konſiſtorium för det han fällt orätt dom. **K. Statuterna för Univerſiteterna d. 2 April 1852**, § 34, mom. 2. — Åtal emot ordförande och ledamot i Egodelningsrätt. **K. Stadgan om ſkifteswerket i riket d. 9 Nov. 1866**, § 138. — Den ſom i och för embetet med hot eller ſmädliga ord angriper Öfwerſtäthållaren, Underſtäthållaren, Konungens ſogate eller expeditionshafwanderne i Öfwerſtäthållare-Embetets Kanſli, ſamt, i wiſſa fall, jemwäl den, ſom med ord, ſkrifter eller åtbörder dem miſsförmar ſkall i Hofrätten anklagas och dömas. **K. Förordn. d. 12 Nov. 1736 och K. Br. d. 29 April 1752.** — Detta må jemwäl tillämpas å öfrige Konungens Befallningshafwande. **K. Kung. d. 7 Febr. 1791.** — Tjenſtefel af Tillſyningsmän wid kronohäktena i riket. **K. Br. d. 28 Maj 1867.** — Beſwär öfwer Underrätts utſlag angående förbrytelſe emot medicinal-författningarne. **K. Br. d. 20 Maj 1741.** — Stridigheter om jus patronatus, ſå wida de ej röra kronans inkomſter eller hurwida jus patronatus eger rum. **K. Förordn. d. 17 April 1828 och K. Inſtr. för Kammar-Kollegium d. 16 Febr. 1838**, § 8, mom. 4; jfr anm. wid 10 Kap. 26 § denna Balk. — Förolämpningar emot domare och embetsmän i och för embetet uti ſkrifter till Juſtitie-kansleren. **K. Inſtr. för Juſtitie-Kansleren d. 3 Aug. 1809**, § 16. — Mål, ſom angår brott emot främmande magts beſkickning, ſkall af wederbörande Hofrätt omedelbarligen upptagas. **K. Förordn. om upphörande af wiſſa ſärſkilda domſtolar d. 19 Dec. 1844**, § 2. — Kommers-Kollegii domsrätt i twiſte- och brottmål har, i de fleſta fall, blifwit öfwerflyttad till Hofrätterne. **K. Förordn. d. 17 April 1828.**

Beſwär öfwer utſlag, angående gäſtgifwares, hållkarlars och de ſkjutſandes tredſta, motwillighet och förſummelſe, ſamt ſtegringar i ſkjutslegan. **K. Br. d. 31 Maj 1763**, § 8. — I twiſter om frälſeſkatte-räntors utgörande, ehwad de angå räntans warelſe, eller deß förwandling, enär de äro ſå tydlige, att de af Konungens Befallningshafwande kunna afgöras. **K. Br. d. 13 Jan. 1789.**

De mål, uti hwilka å Riddarhuſets wägnar till annan käres, ſkola upptagas af wederbörande domſtolar, och ej af Hofrätterne. **K. Förordn. d. 10 Juni 1841.**

Swea Hofrätt upptager: då annan till Rikets Bank eller Riksgäldskontoret kärer; och ſkall följaktligen, när någon ſöker belöning för upptäckt af ſedlars eſterapning, förfalſkning eller utprängling, frågan derom äfwen i nämnda Hofrätt upptagas; men deſſe werks egne käromål, eller dem rörande brottmål, ſom ej innefatta åtal emot deras tjenſtemän i och för tjenſten, höra till wederbörande domſtolar. **K. Förordn. d. 10 Juni 1841.** — De rikets bank rörande mål i fråga om bruks- och bergshandteringen; hwaremot mål om anſwar för bergseffekters felaktighet och briſtande ſtämpling m. m. anſtällas wid allmän Underrätt. **K. Förordn. d. 17 April 1828 och d. 12 Jan. 1855**, § 8. — Tjenſtefel, begångna af åtſkillige tjenſtemän, ſåſom: af ordinarie tjenſteman i Kammar-Kollegium, **K. Inſtr. d. 16 Febr. 1838**, § 29; Kommers-Kollegium, **K. Inſtr. d. 23 April 1831**, § 15; Förwaltningen af Sjöärendena, **K. Inſtr. d. 24 Maj 1872**, § 9, och Statskontoret, **K. Inſtr. d. 16 Maj 1856**, § 22; af fullmäktige i Rikets Bank och ſtyrelſeledamöterne i deß länekontor i orterna, **Anſwarighets-Lag. d. 12 Sept. 1868**, § 3, och i Riksgäldskontoret, **Anſwarighets-Lag. d. 12 Sept. 1868**, § 3; Generaltullöirektören och departementscheferne i Tullſtyrelſen, **K. Br. d. 30 Juli 1831**; Öfwerdirektören wid Landtmäterikontoret och deß öfrige tjenſtemän, **K. Inſtr. d. 6 Aug. 1864**, § 47; Generaldirektören och ledamöterna ſamt, i wiſſa fall, äfwen andra tjenſtemän i Fång-

wärdsstyrelsen, **K. Instr. d. 16 Dec. 1859,** § 52; Generalpostdirektören och ledamot i Generalpoststyrelsen, **K. Instr. d. 5 Dec. 1873,** § 63; Öfwerintendenten och tjenstemän wid Öfwerintendents-embetet, **K. Instr. d. 18 Juni 1864,** §§ 46, 47; Tjenstemän i Arméförwaltningen, **K. Instr. d. 26 Sept. 1865,** § 41; Generaldirektör och ledamot i Styrelsen för statens jernwägstrafik, **K. Instr. d. 17 Sept. 1869,** § 38; Tjenstemän i Skogsstyrelsen, **K. Instr. d. 19 Nov. 1869,** § 63; Embets- och tjenstemän i Konungens Kansli, äfwensom Guvernören å S:t Barthelemy, i hwad angår hans ministeriela göromål, **K. Kung. ang. Kansli-Rättens upphörande och öfwerflyttning af deß domsrätt å andra domstolar d. 11 Jan. 1870;** Direktionen och tjenstemännen i Civilstatens pensionsinrättning, **K. Regl. d. 24 Okt. 1873,** §§ 38, 51; Direktionen i Handelsflottans, **K. Regl. d. 29 Jan. 1864,** § 18, och i Folkskolelärarnes pensionsinrättning, **K. Regl. d. 30 Nov. 1866,** § 36; Direktionen och tjenstemännen i Brandförsäkringswerket för byggnader å landet, **K. Regl. d. 4 Okt. 1870,** § 20; Swensk konsul å utrikes ort, ware sig på Kongl. Maj:ts eller Kommers-Kollegii befallning, **K. Konsuls-Stadgan d. 20 April 1858,** §§ 24, 25.

3 §. Hwad Hofrätten dömer, der må ingen wädja mot. Men huru den, som tappat, må söka ändring hos Konungen, derom skils i 30 Kap.

9 Kap.

Om Domare rättegångstimma försummar.

1 §. Kommer ej Häradshöfding till laga Ting, utan låter Rätten ligga neder; böte tretio daler, der han ej laga förfall wiser, och gälde dem skadan åter, som Rätten sökte. Blifwer han en tingsdag ute, då Ting flera dagar står; böte tio daler. Försummar han syn eller urtima Ting, ware bot hälften mindre. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

2 §. Blifwer Nämndeman ifrån Ting, ehwad det är laga eller urtima Ting eller syn; böte tre daler. För en dag bötes åtta öre. Der Ting eller syn lägges neder genom Nämndens försummelse; sware ock de till skadan.

3 §. Kommer ej Borgmästare till Rådstuga den dag rättegång stall hållas; böte tre daler, och Rådman, som blifwer från Rätten ute, twå daler. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

4 §. Försumma Domhafwande i Hofrätten rättegångsdag; böte hwardera fem daler.

5 §. Alla dessa böter waren de fattigas ensak.

10 Kap.

Om laga domstol i hwarjehanda rättegångs mål.

1 §. Will man till annan kära, ehwad det är för gäld, eller i annat twistemål, som deß person rörer; låte då stämma honom till den Rätt, derunder han sitt bo och hemwist hafwer. Hustru, och barn medan de hemma när föräldrar äro, lyda under den Rätt, som man och fader; och tjenstehjon, der de sin tjenst hafwa. Den ingenstädes stadigt hemwist eger, sökes der han finnes, eller, om han utrikes är, der han

senast inom riket war boende. Utländst man må sökas å ort inom riket, der han anträffas. Nu will den stämde kära till honom igen, som stämma lätit, ware han ock skyldig wid samma Rätt swara, der målen med hwarandra gemenskap hafwa. (**K. Förordn. d. 5 April 1871**).

Föranlåtes innehafware af en **banko-assignation** att lagligen assignanten hos domaren, får han göra det wid den domstol honom lägligast faller. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1741**, § 11. — Angående wexelmål, se **K. Förordn. om antagande af ny Wexel-Lag d. 23 Aug. 1851**, § 83, inf. i Bihanget; om sjörättsmål, se **Sjö-Lag.** §§ 302, 303.

Uppkommer fråga emellan prest och åhörare, huruwida tionde eller annan fordrad rättighet bör till presten utgifwas, tillhör sådant Konungens Befallningshafwande och går derifrån till Kammar-Kollegium, men beror fråga derpå, om och huruwida presten fordrat hwad redan erlagdt blifwit, eller någon tredskas att gifwa presten sin rätt m. m., bör den förwisas till domaren. **K. Br. d. 13 Jan. 1791.**

Den, som för sin tjenst egt särskilt forum, blir wid afskedstagandet allmän Rätt underkastwen, äfwen om han efter afskedet njuter något gratial. **K. Br. d. 8 Dec. 1757.**

2 §. Yppar sig twist om arf, eller den dödas yttersta wilja; eller kräfwes gäld efter den, som död är; döme det den Rätt å landet eller i staden, der den döde bott, eller sin tjenst haft, ändå att arfwingarne under annan Rätt bo, eller lyda, eller godset emellan sig skiftat hafwa. Tränger enka, att öfwerlåta till Borgenärerna allt det i boet är, eller skilja sin lott ifrån mannens; söke Rätten i den ort, der mannen bott, eller sin tjenst haft. Wilja arfwingar sig urarfwa göra; lite den Rätt till, derunder han lydt, som ärfwas skulle.

Jfr **Konkurs-Lag.** och **K. Förordn. om boskilnad** m. m. **d. 18 Sept. 1862**, § 1, **K. Förordn. huru gäld wid dödsfall betalas skall** m. m. **d. 18 Sept. 1862**, § 5, och **K. Förordn. om tioårig preskription** m. m. **d. 4 Mars 1862**, § 9, alla inf. i Bihanget.

3 §. Nöjas ej arfwingar då skiftadt är, utan säger någon sin lott sämre wara; eller fordrar någon fyllnad, som sedan mist; söke han jemnad, eller fyllnad, der arfwet föll.

4 §. Will någon kära till den, som förmyndare warit, om redo för arf sitt; stånde honom fritt att göra det, antingen der hans bo war, som ärfd är, och förmyndaren det förmynderskap sig åtog, eller der förmyndaren bor. Den något är förtrodt till förwaltning, ware han, eller deß arfwingar om han död är, der han godset förwaltat och föreståtts.

5 §. Kommer twist i handel emellan köparen och säljaren i staden, då marknad är, eller eljest, och klagas det genast; döme det Rätten, der handeln skett. Ej må någon sedan stämmas ifrån hemwist sitt, utan att han i staden kommer, der handeln skedde. Om skuld, den gäst gör för kost, huslega, och annat sitt tarf, ware lag samma. Der twist warder om uppsägning, och flyttning ur hus, som i staden hyrde äro; döme derom Rätten i samma stad. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

Räkning öfwer borgade waror eger gäldenär att klandra wid den domstol, hwarunder han sitt hemwist hafwer. **K. Förordn. d. 4 Maj 1855**, § 24, inf. wid 17 Kap. 2 § denna Balk.

6 §. Warder twist om gäld, den flere gjort, och utfäst, att en för alla och alle för en betala; hafwe borgenär wåld, att söka hwilken-

dera af dem han will, der denſamme bor. Hafwa de ſig till betalning ej ſå förbundit, och yppar ſig twiſt om ſkuldens riktighet, eller hwarderas del deri; ege ock borgenär magt att ſtämma dem alla in, der endera af dem bor: och gänge ändå med betalningen, ſom i 4 Kap. 12 § Utſöknings Balken ſkils. Bolagsmän ſökes, der bolaget är.

Om ſtämningsſätt i mål rörande bruk, ſom drifwas af ſyßlomän, ſe anm. under 11 Kap. 8 § denna Balk.

7 §. Äro twå eller flere delaktige i twiſtemål ett, och kan det ej wäl utrönas, utan de alle tillika å ett ſtälle ſwara; ſöke käranden den Rätt, hwarunder han hörer, ſom ſaken förnämligaſt angår.

8 §. Warder twiſt om trolofning, deß fullbordan, eller ſkilnad deri; döme Rätten, derunder qwinnan lyder, och ſitt hemwiſt hafwer, ehwad hon är kärande eller ſwarande. Will hon ſöka honom der han finnes, hafwe ock lof dertill.

9 §. Är qwinna lägrad, och ſäger, att det under äktenſkaps löfte ſkett: nekar lägersman; döme derom Rätten i den ort, der hon häfdad är.

När en qwinsperſon, ſom angifwes för lägersmål, berättar gerningen hafwa ſkett å annan ort, bör ändock domaren, der qwinnan är, derom ranſaka, ſå mycket ſom ſke kan, och ſedan ſkrifwa derom till domſtolen i den ort, ſom hon nämnt, att der om den angifne lägersmannen ranſakas må, och när derom ſwar ankommit, ſamt domaren finner, att qwinnan, der hon wiſtas, kan dömd warda, förfråge ſig derom hos Hofrätten, ſom har att efter hwarje faks beſkaffenhet ſig utlåta, och när omſtändigheterna det medgifwa, tillåtes domaren att öfwer qwinnan döma och låta henne ſitt brott umgälla, der hon wiſtas, ſamt ranſakningen och domen ſedan afſända till den ort, der lägersmannen är, att ock han må der dömas. **K. Br. d. 4 Juni 1756.**

10 §. Förlöper mannen ſin huſtru, eller huſtrun mannen, och wet man hwar den ſkyldige wiſtas; warde ſtämd till den Rätt, der den oſkyldige då bor. Nu wet man ej hwar han är, ſom bortwek; gänge derom, ſom i 13 Kap. 4 § Giftermåls Balken ſagdt är.

11 §. Ej må någon ſak, utan i rättan domſtol, upptagas, ändå att parterne ſjelfwe om annan Rätt åſämjas wilja; utan Konungen finner ſkäl att gifwa der lof till.

Konungen låte enhwar bliſwa dömd af den domſtol, hwarunder han rätteligen hörer och lyder. **Regerings-Formen** § 16. — Jfr **Sjö-Lag.** § 302.

12 §. Det ſom af någon huſwudſak flyter, ſåſom ſkadeſtånd och rättegångskoſtnad, med mera, derå man ſig förbehållit att ſärſkildt kära, dömes i den Rätt, ſom i huſwudſaken dömt.

13 §. Hafwer någon ſin wederdeloman till rättan domſtol inſtämma låtit, och han der begynt i ſaken ſwara; då bör ock den i ſamma Rätt ſlutas, ändå att ſwarandens ſtånd är under rättegången ändradt, eller han kommit under annan domſtol att lyda, eller han dör, och hans arfwingar under annan lagſaga höra. I deſſa fall ware i brottmål lag ſamma.

Lagens ſtadgande i denna § gäller ej mindre i utſökningsmål än rättegångstwiſter. **K. Br. d. 4 April 1750.**

14 §. Twiſta män om jord och gods å landet, ehwad det är om eganderätt, beſittning och nyttjande, miſsbyggnad, wanhäfd, afrad, bolſtada ſkäl, eller åwerkan; det ſkall allt dömas af den Rätt, der jorden ligger. Nu kan ſå wara, att bolbys egor ſträcka ſig öfwer Härads-

märke in i annat Härad, och will han, som der möter, något deraf klandra; täre då i den Rätt der bolbyn ligger.

Will kronan ifrån innehafwaren af en jord, som i äldre jordeböcker stått för skatte, winna skatterättighetn, bör sådant ske wid domstolen i den ort, der jorden är belägen. **K. Ref. d. 29 Nov. 1756,** § 41. — Twister angående afhandlingar om rusthåll, som bestå af både skatte och krono, höra till Häradsrätt. **K. Br. d. 21 Mars 1755.** — Twister om bänkrum i kyrkan och om grafställen höra till allmänna domstolarne. **K. Ref. d. 5 Maj 1684 och Kyrko-Lag. d. 3 Sept. 1686,** Kap. 24, § 8, mom. 4; jfr dock **K. Förordn. om kyrkostämma m. m. d. 21 Mars 1862,** § 2, mom. 8, 9, inf. i Bihanget.

15 §. Är jordatwist Härader emellan, eller Län, eller Landskap; gänge derom, som i 14 Kap. 5 § Jorda Balken sagdt är.

16 §. Twista kronohemman, ett eller flere, om jord och byaskilnad, lägge Häradsrätt dem emellan. Gränsar till dessa allmänning, ware lag samma; och förordne Konungens Befallningshafwande någon, som å embetes wägnar när är, då Kronan del i saken hafwer. Döme ock Häradsrätt om åwerkan å kronojord. **(K. Förordn. d. 17 April 1828).**

Jfr **K. Förordn. d. 17 April 1828,** inf. wid 26 § detta Kap.

17 §. [Om allmännings skogar i Bergslagen, eller å annan ort der bergwerk är, och swedjande derå: så ock der twist är om besittning å bergsmans hemman, hyttors och hamrars drifwande, kolning, malmstreck, förlag emellan Bruksidkaren och förläggaren, med mera, som till bergwerkens drift, handtering och wård hörer; gänge, som särskildt derom stadgadt är.] Lagfart å Bruk och Hamrar sökes i Häradsrätt: döme ock den om uppdämning annan till mehn, [der twist derom ej är emellan sjelfwa bruken.]

Genom **K. Förordn. ang. upphörandet af Bergsdomstolarnes domsrätt d. 5 Juni 1850** meddelas:

Kongl. Maj:t har, med föranledande af Rikets Ständers framställningar wid flera riksdagar rörande bergsdomstolarnes domsrätt, funnit godt att förordna som följer: 1 §. Bergs-Tingsrätter skola med slutet af näskommande år 1851 upphöra: äfwenså den domsrätt hwilken hittills tillkommit de wid Sala och Stora Kopparberget befintliga Grufwerätter. Efter nämnda tid skola alla till dessa domstolars handläggning nu hörande twistemål, brottmål och andra domareärenden, deribland jemwäl frågor om förlagsinteckning, af allmänna domstolarne upptagas. Sak, som hos bergsdomstol blifwit anhängiggjord, men icke kunnat före 1851 års utgång afslutas, öfwerlemnas då af Rättens ordförande till wederbörande allmänna domstol. — 2 §. Mål och ärenden, som till följd af denna förordning komma till allmän Underrätts upptagande, skola derstädes behandlas i den ordning lag och författningar i allmänhet föreskrifwa. Om Underrätt, wid handläggning af mål rörande grufwebrytningen eller masmästeriet, finner för pröfning deraf nödigt inhemta upplysning angående omständigheter, hwilkas utredning af särskild kunskap i dessa ämnen beror, ege Underrätt, med framställning af målets beskaffenhet, sådan upplysning begära hos Öfwerstyrelsen för bergwerken, hwilken då åligger att sjelf densamma meddela eller om meddelande deraf genom bergstjensteman föranstalta. — 3 §. Uti allmän Underrätts beslut i de mål och ärenden, som förut tillhört bergsdomstolarne, skall, efter den rättegångsordning, som i allmänhet är gällande, ändring sökas hos den Hofrätt, hwarunder samma Underrätt lyder, likwäl med iakttagande, att twister emellan grufweegare och markscheider om arfwode för grufwemätningar böra genom beswär fullföljas.

Det alla etc.

18 §. Brister säljare åt hemul; lagsöke köparen honom, der han bor.

19 §. Om hus, tomt och gård i ſtaden, döme den Stadsrätt, der de ligga. Eger ſtaden jord och mark deromkring, ſom afhyſt är, och ej ifrån ſtaden afſkild, och warder twiſt derom ſtadens inbyggare mellan, eller mißgerning der gjord; döme ock Stadsrätt derom. Kommer twiſt upp om egoſkilnad emellan borgare, och bolby ſom till ſtadsmark gränſar; döme Häradsrätt.

Alla de brott och twiſtemål, hwilka tilldraga ſig på eller haſwa ſin grund af den jord och mark, hwilken omkring ſtaden belägen, dertill hörer, afhyſt och ej derifrån afſkild är, den må nyttjas och innehafwas af ſtadens landbor eller innewånare, böra wid Stadsrätt upptagas och afgöras. **K. Reſ. d. 19 Jan. 1757, § 18.**

20 §. Uppkommer twiſt, huru i ſtaden byggas ſkall; gånge derom, ſom ſärſkildt ſtadgadt är. Om beſwär och laſt, ſom granne af annan tåla bör, eller ej, döme Rådſtufwurätt.

21 §. Brott och mißgerningsmål, ſwårare och mindre, ranſakes och dömes der gerningen gjord är, ehwad Rätt han eljeſt hörer till, ſom brutit. Haſwer någon å flera ſtällen gjort enahanda mißgerning; ranſake och pröfwe Domaren å hwarje ort, om han till gerningen ſaker är; men warde dömd för alltſammans af den Rätt, der han ſiſt lagföres. Haſwer han flera ſlags mißgerningar å ſärſkilda orter gjort, ſom ſwåra äro, eller å lif gå; då ſtall om hwardera ranſakas der det ſkett, och gånge ſedan dom öfwer den brottsliga, [der det timat, ſom groſwaſt är. Äro alle brotten ringa; dömes för hwardera der det ſkett, och warde der dom i fullbordan ſtälld.]

Genom **K. Kung. ang. ändring af 10 Kap. 21 § Rättegångs-Balken, ſamt huru förhållas bör, då emot redan dömde perſoner, yppas brott, hwarom ranſakning tillförene icke warit anſtäld, d. 18 Dec. 1823,** har Kongl. Maj:t, med ändring af ſtadgandet i nämnde lagrum, att den, ſom till flere mißgerningar å ſärſkilda orter ſig ſkyldig gjort, borde derföre dömas der gröfſta brottet timat, förordnat:

Yppar ſig, antingen genom egen bekännelſe eller annorlunda, att perſon ſom för mord, rån, ſtöld, eller annat groft brott, blifwit å fäſtning eller allmän arbetsinrättning, på längre eller kortare tid inſatt, innan han dömd blef begått annat brott, för hwilket han ännu ej undergått ranſakning, må han ej till ſådan ranſaknings undergående utlemnas, i annan händelſe, än ſåwida, efter i wanlig ordning inhemtad underrättelſe om brottets werklighet, målsegaren det fordrar, eller ock det befinnes, att den brottsliges fällande för ſamma brott ſkulle för honom medföra förhöjdt anſwar, eller troligt är, att ranſakningen ſkulle medföra upptäckt af andre i brottet möjligen inwecklade perſoner, hwilket allt, med undantag af den händelſe, då målseganden fordrar ranſakning, och då den följaktligen owilkorligen bör ega rum, må bero på beprö̈fwande af Konungens Befallningshafwande i den ort, der brottet är begånget.

Är någon af domſtol till högſta kroppsplikt ſaker anſedd, och yppar ſig under ranſakningen, att han utom domſagan eller länet begått annat brott, hwarföre han ännu ej undergått tilltal, ſkola upplyſningar om brottets werklighet och beſkaffenhet, jemte målsegandens yttrande, i wanlig ordning infordras, och åligger det domaren, ſom ſenaſt dömt, att derefter beſtämma, huruwida widare ranſakning må företagas, eller om den brottslige bör till det ſtraff, hwartill han redan blifwit dömd, genaſt befordras. Ej må ranſakning om det yppade brottet företagas, utan ſå är, att målseganden det fordrar, eller högre anſwar derå ſkulle följa, än det, hwartill redan dömdt blifwit, eller annan domſtol yrkar den brottsliges inſtällande, eller ock anledning är, att medbrottslige finnas, ſom genom ranſakningen kunna upptäckas. Öfwer förnekad ranſakning må ej den brottslige ſjelf anföra beſwär.

Den, ſom för olika brott wid flere domſtolar undergått ranſakning, må

märke in i annat Härad, och will han, som der möter, något deraf klandra; käre då i den Rätt der bolbyn ligger.

Will kronan ifrån innehafwaren af en jord, som i äldre jordeböcker skatt för skatte, winna skatterättigheten, bör sådant ske wid domstolen i den ort, der jorden är belägen. **K. Ref. d. 29 Nov. 1756,** § 41. — Twister angående afhandlingar om rusthåll, som bestå af både skatte och krono, höra till Häradsrätt. **K. Br. d. 21 Mars 1755.** — Twister om bänkrum i kyrkan och om grafställen höra till allmänna domstolarne. **K. Ref. d. 5 Maj 1684 och Kyrko-Lag. d. 3 Sept. 1686,** Kap. 24, § 8, mom. 4; jfr dock **K. Förordn. om kyrkostämma m. m. d. 21 Mars 1862,** § 2, mom. 8, 9, inf. i Bihanget.

15 §. Är jordatwist Härader emellan, eller Län, eller Landskap; gånge derom, som i 14 Kap. 5 § Jorda Balken sagdt är.

16 §. Twista kronohemman, ett eller flere, om jord och byaskilnad, lägge Häradsrätt dem emellan. Gränsar till dessa allmänning, ware lag samma; och förordne Konungens Befallningshafwande någon, som å embetes wägnar när är, då Kronan del i saken hafwer. Döme ock Häradsrätt om åwerkan å kronojord. **(K. Förordn. d. 17 April 1828).**

Jfr **K. Förordn. d. 17 April 1828,** inf. wid 26 § detta Kap.

17 §. [Om allmännings skogar i Bergslagen, eller å annan ort der bergwerk är, och swedjande derå: så ock der twist är om besittning å bergsmans hemman, hyttors och hamrars drifwande, kolning, malmstreck, förlag emellan Bruksidkaren och förläggaren, med mera, som till bergwerkens drift, handtering och wård hörer; gånge, som särskildt derom stadgadt är.] Lagfart å Bruk och Hamrar sökes i Häradsrätt: döme ock den om uppdämning annan till mehn, [der twist derom ej är emellan sjelfwa bruken.]

Genom **K. Förordn. ang. upphörandet af Bergsdomstolarnes domsrätt d. 5 Juni 1850** meddelas:

Kongl. Maj:t har, med föranledande af Rikets Ständers framställningar wid flera riksdagar rörande bergsdomstolarnes domsrätt, funnit godt att förordna som följer: 1 §. Bergs-Tingsrätter skola med slutet af näskommande år 1851 upphöra: äfwenså den domsrätt hwilken hittills tillkommit de wid Sala och Stora Kopparberget befintliga Grufwerätter. Efter nämnda tid skola alla till dessa domstolars handläggning nu hörande twistemål, brottmål och andra domareärenden, deribland jemwäl frågor om förlagsinteckning, af allmänna domstolarne upptagas. Sak, som hos bergsdomstol blifwit anhängiggjord, men icke kunnat före 1851 års utgång afslutas, öfwerlemnas då af Rättens ordförande till wederbörande allmänna domstol. — 2 §. Mål och ärenden, som till följd af denna förordning komma till allmän Underrätts upptagande, skola derstädes behandlas i den ordning lag och författningar i allmänhet föreskrifwa. Om Underrätt, wid handläggning af mål rörande grufwebrytningen eller masmästeriet, finner för pröfning deraf nödigt inhemta upplysning angående omständigheter, hwilkas utredning af särskild kunskap i dessa ämnen beror, ege Underrätt, med framställning af målets beskaffenhet, sådan upplysning begära hos Öfwerstyrelsen för bergwerken, hwilken då åligger att sjelf densamma meddela eller om meddelande deraf genom bergstjensteman föranstalta. — 3 §. Uti allmän Underrätts beslut i de mål och ärenden, som förut tillhört bergsdomstolarne, skall, efter den rättegångsordning, som i allmänhet är gällande, ändring sökas hos den Hofrätt, hwarunder samma Underrätt lyder, likwäl med iakttagande, att twister emellan grufweegare och markscheider om arfwode för grufwemätningar böra genom beswär fullföljas.

Det alla etc.

18 §. Brister säljare åt hemul; lagföke köparen honom, der han bor.

derſtälles eller ej, ranſakningen jemte utſlaget till ſin Öfwerdomſtol inſända, ſom dereſter med målet widare förfar, på ſätt i **allmänhet** är ſtadgadt. **K. Br. d. 14 Nov. 1798.**

Ingen domſtol, utom Ordenskapitlet, **får döma riddare** ſin orden förluſtig. **K. Förordn. d. 26 Nov. 1798.** — Warder **riddare** dömd för nesligt brott, att fråga om hans ordens fråntagande kan **uppſtå, bör domſtolen,** genaſt efter utſlagets afkunnande, underrätta **Juſtitie-Kansleren** om **brottets beſkaffenhet**; ſkolande med den brottsliges beſtraffning innehållas, till deß **Ordenskapitlets** yttrande blifwit meddeladt. **K. Br. d. 19 och Swea Hof-Rätts Univ. d. 31 Juli 1806.** — Jfr anm. wid 24 Kap. 13 § denna Balk.

22 §. Gör ſwenſk man dråp, eller annan ſwår gerning, å ſwenſk man utrikes, och warder han der ej gripen, utan kommer hit i Riket in; dömes der han fångas, efter ſwenſk rätt, om gerningen är uppenbar, ändå att ej någon målsegande åkärer. Bryter ſjöman under reſa från utrikes ort; derom ſkils i Sjölagen.

Jfr **Straff-Lag.** 1 Kap. och **Sjö-Lag.** § 322, äfwenſom **K. Förordn. ang. Lots- och Fyrinrättningen i riket d. 9 Juli 1862,** § 35.

Förbrytelſer af ſwenſke underſåtare inom Norge, eller norſke inom Swerige, dömas efter det lands lagar och af deß domſtolar, der brottet ſkett. **K. Förordn. d. 1 Juni 1819.** — Likaledes de brott, ſom af ſwenſk eller ryſk undersåte begås inom den andra magtens område. Men har förbrytaren tagit ſin tillflykt till ſitt eget land, bör den domſtol inom ſiſtnämnde land, ſom är belägen närmaſt det ſtälle, der brottet ſkett, efter anmodan af det länets landshöfding, hwarunder förbrytaren lyder, döma honom efter ſitt lands lagar. **K. Kung. d. 5 Dec. 1821.** — Wederbörande embetsmän i Swerge och Norge ſkola uti alla embetsärenden omedelbarligen med hwarandra ſkriftwexla. **K. Br. d. 31 Juli och Swea Hof-Rätts Univ. d. 18 Aug. 1818.**

23 §. Står någon i det ena Häradet, och ſkadar den, ſom är i annat; ſware der ſkadan timade. Skrifwer någon ſmädeſkrift, och ſänder den till annan ort; dömes der den framgafs.

24 §. Tillägger man annan något brott för Rätta och finnes han ſaklös; döme ock ſamme Rätt, huru den plikta och ſkadan gälda bör, ſom ohemult angaf och tillwitade, ändå att han eljeſt under annan Rätt lyder. Är deß käran, ſom plikt emot angifwaren påſtår, ſådan, att den för ſärſkildt hufwudmål hållas bör; eller en förgripelſe i angifwarens embete, och ſom deß tjenſt rörer; warde dömd i den Rätt, derunder han i ty fall hörer.

25 §. Miſſfirmar någon annan med ſmädliga ord, i tal, eller ſkrifter, eller gerning, inför de Konungens Embetsmän der ej domſtol är; warde derföre dömd i förſta Underrätt, å den ort, der brottet ſkett. Miſſfirmar han ſjelfwa Embetsmännen; dömes i Hofrätten.

Förolämpar någon ſin wederpart i ſkrifter till Juſtitie-Kansleren, öfwerlemnas det till den domſtol, der hufwudſaken är anhängig, eller, om den är hos exekutorn, till närmaſte intill honom warande Underrätt, men ſker det emot en embetsman i och för embetet, förwiſes målet till den Öfwerrätt, hwarunder embetsmannen lyder. **K. Inſtr. för Kongl. Maj:ts högſte ombudsman Juſtitie-Kansleren d. 3 Aug. 1809,** § 16.

Jfr anm. wid 8 Kap. 2 § denna Balk.

26 §. De mål, ſom den allmänna hushållningen i Riket, Kronans hwarjehanda ingälder, ſå ock de, ſom någons embete och tjenſt, högre eller ringare, och fel deri röra, pröfwes och dömes af dem, ſom Konungen wård och inſeende deröfwer betrott hafwer, efter ty, ſom i ſärſkilda ſtadgar derom ſägs.

Genom **K. Förordn. ang. upphörande af Styrelſe-Werkens domsrätt i wiſſe mål d. 17 April 1828** har Kongl. Maj:t, i fråga om en förbättrad

organisation af rikets Styrelse-Werk, fränstilt nämnde werk och till de allmänna domstolarnes behandling öfwerlemnat domsrätten i nedannuppräknade, uti administrativ wäg hittills behandlade twistemål, nemligen:

1:o. Om beståndet, uppfyllandet eller rätta tydningen af de emellan Kronan eller publike werk, inrättningar eller stiftelser å ena, och enskilde å andra sidan, ingångne kontrakter, ehwad de handla om leveranser till allmänna behof, om arrenden af kungsgårdar, boställen eller andra lägenheter, eller eljest om någon Kronan eller det allmänna tillkommande rättighet eller förmån; dock är härigenom ingen ändring gjord uti hwad K. Förordn. d. 20 Dec. 1825, rörande besigtningar för leveranser af waror eller arbeten för landt- eller sjö-försvarets behof efter uppgjorde kontrakter, blifwit föreskrifwet.

2:o. Om jura patronatus i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län, ehwad twisten drifwes emellan Kronan och enskilde, eller enskilde inbördes emellan; dock härifrån undantagne twister emellan Kronan och enskilde, dels huruwida jus patronatus eger rum, dels ock om större eller mindre del af Kronans tionde må patronrättigheten åtfölja. (Jfr **K. Instr. för Kammar-Kollegium d. 16 Febr. 1838**, § 8, mom. 4, samt anm. wid 8 Kap. 2 § denna Balk.)

3:o. Om skyldighet att erlägga wiss afgift af egendom, wid utflyttning ur riket. (Jfr 3 Kap. 5 § H. B.)

4:o. Om rågångar eller eljest om jord, kronohemman eller andre Kronans egendomar och lägenheter emellan; dock bör hwad om behandlingen af sådana frågor wid Afwittringsrätt i Jämtlands län, wid Egoskilnadsrätt i Wester-Norrlands, Wester- och Norrbottens län, [samt wid Egodelningsrätt i wissa härader af Kristianstads län], särskildt är förordnadt, det oaktadt lända till efterrättelse. — — — (Här är införd den förändrade lydelsen af 16 § detta Kap.)

5:o. Om kronotionde eller ränta, skattekol derunder inbegripne, som icke är Kronan förbehållen, eller på lön eller eljest till allmänt behof anslagen, utan af enskild person eller korporation innehafwes eller arrenderas, blifwit rätteligen forslad och levererad, eller icke.

6:o. Om planpenningar.

7:o. Om deltagande i behörigen stadgade rustnings- eller roteringsskyldigheter, då fråga derom uppstår interessenterne inbördes emellan.

8:o. Om åboers rättighet, att göra uppodlingar å hemman, som blifwit försålde till skatte under bruk och bergwerk med wilkor, att åboerna skola sitta odrifne, så länge de uppfylla sina skyldigheter.

9:o. Om ifrågasatt rätt till wattenuppdämning wid anläggning af bruk och bergwerk, eller af såg- eller mjölqwarnar, stampar eller andra wattenwerk, så å landet, som i stad; (se anm. wid 20 Kap. 4 § denna Balk) och

10:o. Om nybyggnad, husröta, wanhäfd eller fardag, wid af- och tillträden eller eljest, å krono- eller andre publike hemman, kungs- och kungsladugårdar, landshöfdinge-residenshus, eller andre Kronans lägenheter, ehwad de äro till indelningar, eller till boställen för wisse embets- och tjenstemän, eller till milda stiftelser anslagne, eller mot arrende eller annorledes åt enskilde upplåtne; dock att frågor om nybyggnad eller reparationer, som Kronan består, icke af domstol afgöras, utan, såsom hittills, till wederbörande embetswerks bepröswande öfwerlemnas. — — — (Se anm. wid 27 Kap. 9 § B. B. och K. Förordn. d. 12 Mars 1830, inf. wid 25 Kap. 1 § och 30 Kap. 18 § denna Balk.)

I afseende på ofwannämnde twistemåls öfwerflyttning till de allmänna domstolarnes behandling, har Kongl. Maj:t föreskrifwit:

1:o. Att twister om jura patronatus i Skåne, Halland, Blekinge och Bohus län höra, i likhet med hwad om sådane twister för rikets öfrige provinser i [22 § af K. Kammar-Kollegii Instruktion d. 11 Okt. 1734] är stadgadt, omedelbart af Hof-Rätt upptagas; hwaremot alle öfrige twistemål wid förste laga domstol å landet eller i stad skola upptagas: — — — (Se anm. wid mom. 2:o här ofwan.)

2:o. Att, af förenämnde mål, de i 1—9 punkterne upptagne, böra fullföljas i den ordning och med iakttagande af de föreskrifter, lag och författningar för twistemål i allmänhet föreskrifwa; hwilket äfwen om de i 10 punkten omförmälde husesyns- och fardagstwister kommer att gälla, intilldess annorlunda förordnadt warder.

3:o. Att wid uppkommande twister om wattenuppdämning, som wid undersökningar för winnande af rättighet till anläggning, så å landet som i stad, af såg-

eller mjöl-qwarnar, stampar eller andre wattenwerk, eller ock af bruk och bergwerk, till hinder för anläggningen anmälas, bör, med ändring af hwad härom hittills warit stadgadt, iakttagas: Att i frågor om anläggning af qwarnar, stampar eller andre wattenwerk, hwarom Härads-Rätt efter författningarne bör undersöka, Härads-Rätten derwid skall, genom särskildt utslag, hwaremot i waulig ordning [under Lagmans-Rätt] wädjas må, afgöra uppdämningstwisten, och rörande undersökningen i öfrigt, der den efter gällande författningar eger rum, protokollet med Rättens utlåtande, jemte anmälan om uppdämningstwisten, till Konungens Befallningshafwande i länet öfwerlemna; Och att med dylika frågor inom stad, hwilka på undersökning af Magistrat bero, på enahanda sätt skall förfaras, dock sålunda, att Magistraten öfwerlemnar den wid undersökningen uppkomne uppdämningstwist till Rådstufwu-Rätt, som wid skyndsamt utfättande, behörigen kungjord syn densamma, såsom förste domstol, upptager och afgör; börande i dessc fall wederbörande auktoriteter öfwer det sökte tillståndet till wattenwerkets anläggning beslut icke meddela förr, än wisadt är, att uppdämningsfrågan genom laga kraft egande utslag blifwit afgjord: Att widare, då wid den undersökning, som af bergmästare, i anledning af sökt anläggning af bruk, masugnar, brukssågar med flera sådana inrättningar, bör hållas, protest mot anläggningen göres i anseende till anmäld wattenuppdämning, bergmästaren skall, inom fjorton dagar derefter, öfwersända protokollet i denna del till tjenstgörande häradshöfdingen i orten, hwilken åligger, att, så fort ske kan, efter behörigt kungörande, utsätta syn på stället till twistens undersökning och lagliga afgörande; men i allt öfrigt bör bergmästaren undersökningen förrätta, och, jemte anmälan om den uppkomne uppdämningstwisten, insända undersöknings-protokollet till Kongl. Maj:ts och rikets Bergs-Kollegium, som i anläggningsfrågan icke må, ehwad deß åtgärd beror på underdånigt utlåtande till Kongl. Maj:t, eller egen pröfning, sig yttra förr, än sökanden genom domstols laga kraft egande beslut wisat, att uppdämningstwisten blifwit afgjord; Skolande äfwen wid fråga om anläggning af så kallade swanshamrar, antingen undersökningen af bergmästare eller andre personer werkställes, derwid uppkommande wattenuppdämningstwister på enahanda sätt af bergmästaren till domaren i orten öfwerlemnas, och med frågan i öfrigt i stadgad ordning förfaras.

4:o. Att, hwad angår frågor om underhållandet af de till boställsrum för civile- eller militäre embets- och tjenstemän upplåtne kronans hus och slott, hwarå Kongl. Maj:ts Reglementen af den 11 Januari 1820 och 11 Juni 1822 hafwa afseende, dermed bör efter samma Reglementen förfaras, dock så, att den, som är mißnöjd med besigtning, som enligt berörde Reglementen hållas bör, må, inom tretio dagar derefter, wid förlust af widare talan, sitt mißnöje skriftligen anmäla, å landet hos domaren, och i stad hos Rådstufwu-Rätten, som, på sätt i Husesyns- och Boställs-Ordningen af den 15 September 1752 och Förklaringen deröfwer af den 23 Januari 1770 stadgadt är,] utfärdar kallelse till parter och allmänna ombud att i målet höras, å landet wid första lagtima Ting, som så långt efter kallelsen inträffar, att inställelse iakttagas kan, och i stad å den dag, som af Rådstufwu-Rätten utsättes; Kommande målet sedermera, att af Härads- eller Rådstufwu-Rätten i laga ordning behandlas och afdömas; Och skall enahanda förhållande iakttagas, i fall af mißnöje, antingen med de husesyner, hwilka å underbefälets samt de ringare stabs- och kompagniebetjents boställen wid regementerne af regements-auditeur eller regements-skrifware förrättas, eller ock med andre husesyner, dem domaren icke omedelbarligen werkställer, och öfwer hwilka klagan i administrativ wäg hittills blifwit förd utan sådan föregången pröfning wid domstolen i orten, som i 27 Kap. 2 § Byggninga-Balken stadgas.

5:o. — — —

6:o. Att uti alla nu omförmälde mål, der Kongl. Maj:ts och Kronans eller allmänna inrättningars rätt i ett eller annat afseende kan komma i fråga, det skall åligga wederbörande domare, att i behörig ordning requirera, och wederbörande embetswerk, att i hwad dem tillhör, förordna allmänt ombud, som Kronans eller inrättningens rätt bewakar och utför, på sätt och i den ordning särskildt derom finnes föreskrifwet; Warande i öfrigt Konungens Befallningshafwande, af hwad nu om desse mäls öfwerflyttning till domstol blifwit förordnadt, icke hindrade, att i de fall, då exekutiv handräckning deruti hos dem begäres och eger rum, densamma i behörig ordning meddela.

Slutligen har Kongl. Maj:t jemwäl godtfunnit stadga, att twister, huruwida indelte ryttare, soldater eller båtsmän äro rätteligen städslade eller icke, böra, lika med wärfningsfrågor, från Kronungens Befallningshafwande till Kongl. Maj:t i Kongl. Justitie-Revisions-Expeditionen fullföljas. — — —

Det alla etc.

Jfr K. Förordn. ang. upphörande af Kongl. Maj:ts och rikets Kommers-Kollegii domsrätt i wisse, till deß handläggning nu hörande Twiste-, Brott- och Utsökningsmål d. 17 April 1828.

Genom **K. Kung. ang. behandlingen af twistefrågor om upphörande af åbo- och besittningsrätt till kronohemman och lägenheter d. 16 Nov. 1860** har Kongl. Maj:t, med ändring af stadgandet i § 5, mom. 3 af K. Instruktionen för Kammar-Kollegium d. 16 Februari 1838, förklarat:

Alla twistefrågor, huruwida åbo- och besittningsrätt till kronohemman och lägenheter är förwerkad eller eljest bör upphöra, tillkomma laga domstols handläggning och pröfning; härifrån dock undantagna dylika frågor angående krononybyggen, hwilka twister må af de förwaltande myndigheterna äfwen framgent upptagas och pröfwas; — — —

Det alla etc.

Consistorium Ecclesiasticum upptager alla de mål, som röra en prests förhållande i embetet och ankomma på föreställning, suspension eller afsättning. **K. Br. d. 7 Dec. 1787**, § 1. — Skola witnen höras i dessa mål, bör det ske wid domstolen i den ort, hwarunder presten hörer, hwilken domstol åligger witnesförhöret, så fort ske kan, i wederbörandes närwaro anställa, och protokollet deröfwer, inom 14 dagar derefter, wid 1 r:dr dagabot, till Consistorium insända. L. c. § 3. — Deremot skola alla andra brott, som en prest tillwitas, wid domstolen i den ort, der gerningen gjord är, i närwaro af Consistorii fullmägtig, ransakas och dömas. L. c. § 4. — Är brottet så grost, att embetets förlust påstås, skall domstolen allena sig yttra, hurn brottet efter lag anses bör, men Consistorium åligger, efter erhållen del af protokollerna, hwilka inom samma tid och wite, som 3 § utsätter, skola dit insändas, angående embetets förlust sig utlåta. Skulle under en och samma lagsökning emot en prest flera brott sig yppa, af hwilka ett angår embetet, ett annat icke, bör domstolen, efter öfwer lagbrottet affagd dom, protokollerna, på sätt 3 § stadgar, Consistorium tillsända, som eger att öfwer embetsfelet sig yttra. Uti begge dessa händelser böra domstolens och Consistorii utslag Hofrätten underställas, hwadan Consistorium bör, inom tretio dagar från deß utslags dag, wid 1 r:dr dagabot, hela akten till Hofrätten öfwersända. L. c. § 5. — Mål som angå religion eller affall från evangeliska läran äro härifrån undantagne. L. c. § 6.

Hallrätterna hafwa upphört och deras göromål blifwit öfwerflyttade på Magistraterne och i Stockholm på Rådstufwu-Rättens andra afdelning; dock så att poliskammare i Stockholm och wissa andra städer fortfarande upptaga sådana polismål, som angå fabrikanter, manufakturister och deras arbetare och hwarom särskildt är stadgadt. **K. Förordn. ang. Hall-Rätternas upphörande d. 25 Febr. 1846**, §§ 1, 2. Jfr **K. Förordn. d. 18 Juni 1864**, § 24, inf. i Bihanget.

Kammar-Rätten upptager balansmål emot uppbördsman m. m., se **K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831, K. Br. d. 1 Febr. 1836, d. 16 Mars 1838** och **d. 9 Mars 1847**.

Om Krigsrätts domsrätt, se **K. Förordn. om Krigsdomstolar och rättegången derstädes d. 11 Juni 1868**, §§ 1, 5 och följ. — Till Krigsrätts upptagande höra jemwäl förbrytelser emot **K. Förordn. ang. Lots- och Fyrinrättningen i riket d. 9 Juli 1862** (se § 35 derstädes) samt emot **K. Regl. för Lots- och Fyrstaterna d. 9 Juli 1862**. — Posträtterne hafwa upphört, se anm. wid 6 Kap. 5 § denna Balk. — Likaledes hafwa Öfre och Nedre Borgrättens samt Slottsrätternas domsrätt upphört och dithörande twistemål, brottmål och andra domarearenden blifwit på de allmänna domstolarne öfwerflyttade, men på krigsdomstol i händelse den tilltalades stånd det fordrar, eller ock fråga är derom, att någon öfwerfallit postkarl, wakt eller patrull af militären, i afseende på hwilket senare brott skall gälla, äfwen för Stockholm, hwad om sådant brott, begånget utom Stockholm, i [Krigs-Artiklarne] stadgadt är. **K. Förordn. om upphörande af wissa särskilda domstolar d. 19 Dec. 1844**, § 1. — Äfwen

hafwa Bergs-Tingsrätterne samt Grufwe-rätterne wid Sala och Stora Kopparberget upphört och deras domsrätt blifwit öfwerflyttad å allmänna domstolarne. **K. Förordn. d. 5 Juni 1850**, inf. wid 17 § detta Kap. — Bergs-Kollegium har upphört såsom särskildt embetswerk och blifwit förenadt med Kommers-Kollegium, hwilket öfwertagit de mål, uppdrag och åligganden, som förut tillhört Bergs-Kollegium. **K. Kung. d. 11 Dec. 1857.**

Den, enligt hittills gällande föreskrifter, Universiteterna tillkommande domsrätt skall upphöra, utom hwad angår dels disciplinarmyndigheten öfwer de studerande, hwilken myndighet kommer att utöfwas i enlighet med den under denna dag derom utfärdade Förordning, dels ock den domsrätt, som, jemlikt 34 § af nya Statuterna för universiteterna, förbehålles Universitets-Konsistorierna öfwer universiteternas embets- och tjenstemän. **K. Förordn. ang. upphörande af Universiteternas domsrätt d. 2 April 1852**, § 1. — Twistemål, brottmål eller andra domare-ärenden, som, efter hwad nu är sagdt, skiljas från Universitets-Konsistoriernas handläggning, skola af allmänna domstolarne upptagas; dock att studerande ej må för brott, begånget i Universitetsstaden eller inom en mil deromkring, tillfalas wid domstol, innan saken blifwit dit utaf wederbörande Konsistorium öfwerlemnad. Utsökningsmål anhängiggöras i den ordning, som är i allmän lag stadgad. L. c. § 3. — Fel och försummelser i embetet, som af universitetets lärare, eller öfrige embets- och tjenstemän begås, ege Consistorium majus till ransakning och dom upptaga, och derwid förfara på sätt i allmän lag och särskilda författningar är stadgadt. **K. Statuterna för Universiteterna i Upsala och Lund d. 2 April 1852**, § 34. — Jfr **K. Förordn. ang. den Universiteterna tillkommande disciplinära myndighet öfwer de Studerande d. 2 April 1852.**

27 §. Will någon å landet söka Kronofogde, Länsman, eller Uppbördsman, för det de gjort honom orätt i hwarjehanda utmätning, uppbörd, eller med egenwillig pålaga, olikhet i skjuts och gärd; eller att de pant olagligen sålt, med mera dylikt; då må han det göra i Häradsrätten, å den ort, der brottet skett, eller der han bor, som klagar. I staden skall Rådstufwu-Rätt dessa mål upptaga. Den som ej nöjes åt Rättens slut, hafwe lof att sig beswära i Hofrätten, inom den tid, som i 25 Kap. 5 § framdeles sägs. Ege dock Konungens Befallningshafwande magt, att i dessa mål strax rätta, hwad så ske kan, och hjelpe den till rätt sin, som lidit. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Jfr 9 Kap. 6 § U. B.

Att kronans uppbördsmän och betjente i sådane mål, som detta lagrum innehåller, äfwen kunna sökas hos Konungens Befallningshafwande, stadgas i **K. Ref. d. 8 Juni 1739**, § 8.

28 §. [Om brott i allmänna fiskehamnar, stadgas i Hamnordningarna.] I öfrigt rätte sig den, som i något mål tarfwar kära, efter det, som om hwarje Rätt i synnerhet sagdt är.

K. Hamn-Ordningen d. 24 Jan. 1771 har upphört att wara gällande. **Fisk.-Stadg. d. 29 Juni 1852**, § 46, inf. i Bihanget.

11 Kap.

Huru stämning skall tagas, och honom tillställas, som stämmes.

1 §. Will man till annan kära; då eger Domaren gifwa skriftlig stämning: och nämne han deri käranden och saken, så ock å hwad ort och dag den bör till swars komma, som stämd warder: kungöre ock deri, att om han ej kommer sjelf, eller deß laga ombud, skall saken ändå företagas och afgöras.

Slutligen har Kongl. Maj:t jemwäl godtfunnit stadga, att twister, huruwida indelte ryttare, soldater eller båtsmän äro rätteligen städslade eller icke, böra, lika med wärfningsfrågor, från Konungens Befallningshafwande till Kongl. Maj:t i Kongl. Justitie-Revisions-Expeditionen fullföljas. — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. ang. upphörande af Kongl. Maj:ts och rikets Kommers-Kollegii domsrätt i wisse, till deß handläggning nu hörande Twiste-, Brott- och Utsökningsmål d. 17 April 1828.**

Genom **K. Kung. ang. behandlingen af twistefrågor om upphörande af åbo- och besittningsrätt till kronohemman och lägenheter d. 16 Nov. 1860** har Kongl. Maj:t, med ändring af stadgandet i § 5, mom. 3 af K. Instruktionen för Kammar-Kollegium d. 16 Februari 1838, förklarat:

Alla twistefrågor, huruwida åbo- och besittningsrätt till kronohemman och lägenheter är förwerkad eller eljest bör upphöra, tillkomma laga domstols handläggning och pröfning; härifrån dock undantagna dylika frågor angående kronobyggen, hwilka twister må af de förwaltande myndigheterna äfwen framgent upptagas och pröfwas; — — —

Det alla etc.

Consistorium Ecclesiasticum upptager alla de mål, som röra en prests förhållande i embetet och ankomma på föreställning, suspension eller afsättning. **K. Br. d. 7 Dec. 1787,** § 1. — Skola witnen höras i dessa mål, bör det ske wid domstolen i den ort, hwarunder presten hörer, hwilken domstol åligger witnesförhöret, så fort ske kan, i wederbörandes närwaro anställa, och protokollet deröfwer, inom 14 dagar derefter, wid 1 r:dr dagabot, till Consistorium insända. L. c. § 3. — Deremot skola alla andra brott, som en prest tillwitas, wid domstolen i den ort, der gerningen gjord är, i närwaro af Consistorii fullmägtig, ransakas och dömas. L. c. § 4. — Är brottet så grof, att embetets förlust påstås, skall domstolen allena sig yttra, huru brottet efter lag anses bör, men Consistorium åligger, efter erhållen del af protokollerna, hwilka inom samma tid och wite, som 3 § utsätter, skola dit insändas, angående embetets förlust sig utlåta. Skulle under en och samma lagsökning emot en prest flera brott sig yppa, af hwilka ett angår embetet, ett annat icke, bör domstolen, efter öfwer lagbrottet afsagd dom, protokollerna, på sätt 3 § stadgar, Consistorium tillsända, som eger att öfwer embetsfelet sig yttra. Uti begge dessa händelser böra domstolens och Consistorii utslag Hofrätten underställas, hwadan Consistorium bör, inom tretio dagar från deß utslags dag, wid 1 r:dr dagabot, hela akten till Hofrätten öfwersända. L. c. § 5. — Mål som angå religion eller affall från evangeliska läran äro härifrån undantagne. L. c. § 6.

Hallrätterna hafwa upphört och deras göromål bliswit öfwerflyttade på Magistraterne och i Stockholm på Rådstufwu-Rättens andra afdelning; dock så att poliskammare i Stockholm och wisse andra städer fortfarande upptaga sådana polismål, som angå fabrikanter, manufakturister och deras arbetare och hwarom särskildt är stadgadt. **K. Förordn. ang. Hall-Rätternas upphörande d. 25 Febr. 1846,** §§ 1, 2. Jfr **K. Förordn. d. 18 Juni 1864,** § 24, inf. i Bihanget.

Kammar-Rätten upptager balansmål emot uppbördsman m. m., se **K. Instr. för Kammar-Rätten d. 15 Okt. 1831, K. Br. d. 1 Febr. 1836, d. 16 Mars 1838 och d. 9 Mars 1847.**

Om Krigsrätts domsrätt, se **K. Förordn. om Krigsdomstolar och rättegången derstädes d. 11 Juni 1868,** §§ 1, 5 och följ. — Till Krigsrätts upptagande höra jemwäl förbrytelser emot **K. Förordn. ang. Lots- och Fyrinrättningen i riket d. 9 Juli 1862** (se § 35 derstädes) samt emot **K. Regl. för Lots- och Fyrstaterna d. 9 Juli 1862.** — Poströtterne hafwa upphört, se anm. wid 6 Kap. 5 § denna Balk. — Likaledes hafwa Öfre och Nedre Borgrättens samt Slottsrätternas domsrätt upphört och dithörande twistemål, brottmål och andra domareärenden bliswit på de allmänna domstolarne öfwerflyttade, men på krigsdomstol i händelse den tilltalades stånd det fordrar, eller ock fråga är derom, att någon öfwerfallit postkarl, wakt eller patrull af militären, i afseende på hwilket senare brott skall gälla, äfwen för Stockholm, hwad om sådant brott, begånget utom Stockholm, i [Krigs-Artiklarne] stadgadt är. **K. Förordn. om upphörande af wisse särskilda domstolar d. 19 Dec. 1844,** § 1. — Äfwen

utan att han eller ombud för honom derwid kunnat träffas, och kan ej heller, wid efterfrågan hos hans husfolk eller grannar eller der han tjenst eller näring har, säker anwisning winnas, hwarest han eller ombud för honom sig uppehåller: förekomma i öfrigt omständigheter, som gifwa anledning dertill, att han håller sig undan, och är det ej weterligt, att han utom riket wistas, warde då stämningen fästad å hans husdörr samt tillika delgifwen hans husfolk, om sådant finnes.

§ 2. Nu är den, som stämmas skall, weterligen ur riket faren, utan att upplysning kunnat winnas, hwar han sig uppehåller: har han ej hos domaren eller domstolen i den ort, der han senast war i riket boende, uppgifwit wiß person, som eger att för honom stämning emottaga, eller anwisning å sådant ombud eljest kunnat erhållas, och förekomma derjemte omständigheter, de der utmärka, att han håller sig undan, såsom i 1 § sägs, eller att han har för afsigt att för framtiden bosätta sig å främmande ort; då må stämningen honom genom allmänna tidningarne kungöras, och låte käranden den kungörelse i tidningarne införas tre gånger, minst fjorton dagar mellan hwarje gång och sista gången minst sex månader före den tid, som i stämningen förelagd är; börande dock stämningen derjemte inom sistnämnda tid, der swaranden inom riket har kändt hemwist, fästas å hans husdörr och delgifwas hans husfolk, om sådant finnes, samt, om han ej har kändt hemwist, men inom riket eger fastighet, tillställas den, hwilken förwaltningen af samma fastighet utöfwar.

Det alla etc.

När en hel menighet skall stämmas, bör stämningen uppläsas å predikstolarne i det härad eller den socken, som tilltalas och sökes, så lång tid före Tinget, som i lagen är utsatt, och derjemte anslås å tingstugudörren. **K. Ref. d. 29 Maj 1752.**

Huru beswärstiden beräknas i mål, som handläggas af förwaltande myndighet samt röra menigheter, se anm. under B. B. 25 Kap. 1 §.

8 §. Nu sökas död mans arfwingar i oskift bo; gånge då en stämning å alla arfwingarna tillsammans, och ej å hwardera särskildt: Och ware den skyldig, som i boet sitter, ehwad han är arfwinge eller syßloman, att samma stämning anamma, och sedan låta hwar arfwinge en trowärdig afskrift få, och njuten de stämningstid efter den ort, der den wistas, som är längst borta. Är bo skiftadt; då eger hwar arfwinge särskildt stämmas.

Det i R. B. 11 Kap. 8 § utsatta stämningssätt må wedertagas och gälla i mål, som röra bruk, hwilka innehafwas af en egare eller flere intressenter och drifwas genom syßlomän. **K. Ref. d. 29 Nov. 1756, § 37.**

9 §. Ställer ej käranden sin wederdeloman stämningen tillhanda inom den tid, nu sagdt är; ware stämningen ogild och tage han ny stämning ut.

10 §. I brottmål bör den, som käres till, genast å Rättens bud till swars komma: Gör han det ej; då må han genom Kronans eller Rättens betjente till Rätten hemtas.

Lägrad gwinna må wid domstolen skriftligen swara för sin förbrytelse. **K. Br. d. 17 Okt. 1778, mom. 5, inf. wid 14 Kap. 22 § Straff-Lag.**

12 Kap.

Huru förfaras skall, när stämning försittes; och om laga förfall.

1 §. Nu är lagligen stämdt, då skola kärande och swarande, å dag förelagd, för Rätten komma, der de ej laga förfall hafwa. Desse äro laga förfall: om man sjuk är: om man i Konungens och Rikets tjenst är uppbådad, eller faren: om man i häktelse sitter: om man af

fienden, eller annan fara, wådeld, eller wattuflod hindras; om man ifrån sinnen kommen är: om man eller hustru, barn eller föräldrar dö den tid, man bör sig för Rätten inställa: om man förut till annan Rätt är stämd, att swara å samma tid. Pröfwe dock Domaren omständigheterna i dessa fall. Nu kunna andre förfall gifwas före; ege Domaren ock dem pröfwa, om de äro af den wigt, att de gälla må. Är förfallet lagligt; stjute då Domaren saken upp, å landet till nästa Ting, och i staden lägge han parterna annan dag före, och waren de skyldige, å landet och i staden, utan ny stämning till Rätta komma.

2 §. Är någon förfallolöst borta, då han ropas af Rätten fram att kära eller swara, böte två daler. Kommer hwarken kärande eller swarande, å landet innan Häradstingets slut, eller i stad innan rättegångstimman ute är, böte hwardera dubbelt. Kommer swaranden å första Ting, innan det ändas, och blifwer käranden ute; böte som sagdt är, och gälde han swaranden deß kostnad, der han ej wid nästa Ting å landet, eller inom en månad i staden, gitter wisa, det han laga förfall haft, och att han ej kunnat Rätten det kungöra. Stämmer ej käranden saken in, och den fullföljer å den tid, som nu är sagdt; ware swaranden för hans käromål fri. **(K. Förordn. d. 12 Mars 1830 och d. 18 April 1849.)**

3 §. Nu kommer käranden till första Ting, eller, i staden å föresatt dag till den Rätt, dit saken instämd är, men swaranden ej, och låter ej laga förfall framte: wiser käranden, att swaranden stämning i laga tid fått; döme då Rätten i saken, efter ty, som sanning deri utletas kan, och före i domen in, huru den, som wunnit, sin wederpart om domen kungöra skall, som i den 4 § sägs. Kommer swaranden sedan, innan tid till laga wad ute är, och begärer wädja, [och är saken af det wärde, att emot Rättens dom wädjas må, som framdeles i denna Balk urskils;] hafwe der lof till, och Rätten, dit wädjadt är, döme i hufwudsaken. Kommer han ej inom den tid, som sagdt är, [eller är saken så ringa, att wad deri ej tillåtet är;] njute återwinning, som i nästa § sägs: och gänge domen i sådant återwinningsmål till utmätning, der käranden det äskar: och han hafwe wäld, att lyfta det, som utmätt är, om han full borgen derföre ställer.

Att den, som winner hos Underrätt, i allmänhet njuter utmätning, oaktadt deremot wädjas, se 3 Kap. 5 § U. B.

4 §. Hwar som således dom wunnit, kungöre den, sedan tid till wad förbi är, sin wederpart; eller söke utmätning derå, så tidigt, att wederparten kan låta saken instämma till nästa Ting å landet, och i staden inom en månad, att återwinning söka. Gör han det ej, som wunnit; njute den, som tappat, samma tid, sedan han tillsagd warder. Pröfwas det, att han för fattigdom ej orkar fullgöra domen, inom den tid som sagdt är; hafwe ändå magt att söka återwinning. Är det, som dömdt är, sådant, att återwinning warder onyttig, der domen fullgöras skulle; då gänge den ej till fullbordan. Försummar den, som tappat, den tid nu föresatt är; hafwe sedan ingen talan till återwinning.

5 §. [Blifwer swaranden ute förfallolös ifrån Lagmansrätt eller Rådstufwurätt, då saken ifrån Kämnersrätt dit kommen är; döme Rätten på de

stäl, som käranden företer. Gifwer sig swaranden an, medan tid till wad inne är, och söker wädja; ware det honom tillåtet, i ty fall, som i 3 § sägs. Är saken af ringare wärde, eller gifwer han sig ej så an; njute ej återwinning deri, utan ware domen fast.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

6 §. Blifwer någon å förelagd tid ute, i den sak, som genom offentligt anslag å Rättens dörr instämd är; hafwe sedan ingen talan deri, ehwad det är kärande eller swarande.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862,** §§ 80, 81, inf. i Bihanget.

7 §. Kommer kärande eller swarande ej till Häradsfyn å dag förelagd, utan är endera borta; sätte då Domaren den ut till annan tid, ehwad laga förfall framtes, eller ej. Är ock då någondera ute, och wiser ej laga förfall; gänge Syn ej deß mindre för sig, och döme Rätten efter som skälen der pröfwas kunna, så ock om rättegångs kostnad. Begärer den, som tappat, och ej när war, inom laga tid wädja; det må honom ej wägras: gör han det ej; ware Synedom gild. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

Jfr 14 Kap. J. B. och 24 Kap. 8 § R. B. äfwensom **K. Förordn. d. 20 Jan. 1824,** § 7, inf. wid 20 Kap. 2 § B. B.

13 Kap.

Om jäf emot Domaren.

1 §. Nu will kärande eller swarande jäfwa Domaren; göre det beskedligt, och döme Domaren sjelf om det jäf. Desse äro laga jäf: Om Domaren är med part i den skyldskap eller swägerlag, deri äktenskap efter 2 Kap. Giftermåls Balken ej byggas må, eller om han med part är syskonebarn eller i swägerlag i ty, att den ene är eller warit gift med den andres syskon eller syskons afkomling eller med någon, från hwilkens syskon den andra härstammar: eller är Domaren parts wederdeloman, eller uppenbare owän: eller eger Domaren, eller hans skyldemän, som nu nämnde äro, i den saken del, eller kunna de någon synnerlig nytta eller skada deraf wänta: eller hafwer han i annan Rätt i samma sak Domare warit, eller förr warit fullmägtig deri, eller witnat, eller förut såsom Betjent i någon Rätt, eller hos Konungens Befallningshafwande, något slut fattat, som den saken rörer: eller hafwer han sjelf en lika sak i annan Rätt. Wet Domaren att sådant jäf emot honom är, ändå att parten ej är derom kunnig; träde sjelfmant ifrån Rätten. Söker endera parten, sedan rättegång anhängig är, sak med Domaren, eller tillfogar honom något med ord eller gerning, i uppsåt att honom dermed jäfwig göra; det skall ej för jäf räknas. **(K. Förordn. d. 24 Maj 1872.)**

Hwad i detta Lagens rum säges om jäf mot domare bör äfwen lämpas till hushållningsmål, **K. Br. d. 18 Dec. 1752,** samt i utsökningsmål emot Konungens Befallningshafwande. **K. Br. d. 8 Aug. 1799.** — Konungens Befallningshafwande äro ej jäfwige i ekonomi- och politimål af allmän beskaffenhet, utan blott i sådana mål, som specielt röra dem eller deras egendom. **K. Br. d. 31 Maj 1808,** jfr med **K. Instr. för Landshöfdingarne m. m. d. 10 Nov. 1855,** § 55. — Om jäf emot nämnd i sjörättsmål, se **Sjö-Lag.** § 311.

En domare eller ledamot i en af flera ledamöter bestående Rätt få ej sjelf,

genom besvär, söka ändring i det Rättens utslag, som honom för jäfwig ansett. **K. Förkl. d. 22 Febr. 1770.**

2 §. Jäfwar någon Domaren obeskedligt; böte i Underrätt tjugu daler, i Hofrätt femtio daler. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

3 §. Pröfwas jäf lagligt emot Häradshöfding, eller Borgmästare i den stad, der ej mer än en Borgmästare är; och Rådstufwurätten utom honom ej finnes domför; förordne Hofrätten en annan i hans ställe, på kärandens begäran och kostnad; och stadne den kostnad sedan å den, som saken tappar. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

4 §. Jäfwas någon i Häradsnämnd; sätte Häradshöfding, om det tarfwas, annan i hans stad, så länge det målet slites. Jäfwas Rådman; nämne Rådstufwurätten den i hans ställe sitta må, der Rätten ej annars domför är. Är Rådstufwurätt aller jäfwad; förordne derom Hofrätten. Nu kan så hända, att så många af Hofrättens ledamöter jäfwade warda, att Rätten i ty mål ej fullsuten är; gifwe Hofrätten det Konungen tillkänna, då Konungen förordnar andra i deras ställen. Ej må någon i Hofrätten jäfwas, der son eller måg i Underrätten dömt; utan så är, att de för embetsbrott der lagligen anklagade warda. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

14 Kap.

Huru för Rätta käras och swaras skall; så och om muntliga förhör, och wrångoed.

1 §. I Underrätt bör käromålet muntligen föreställas, der sakens wigt och widlyftighet eller andra omständigheter ej fordra, att det skriftligen ske må; och warde då parterne ej tillåtet, att flera än en skrift hwardera inlägga, der saken ej är af deß större wigt. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

I försäkrings- eller haverimål må ej med mera än en skrift å hwardera sidan käras och swaras. **Sjö-Lag.** § 306. — Angående rättegång i sjörättsmål i allmänhet, se **Sjö-Lag.** §§ 305—321.

Som undersökningar i gröfre brottmål icke sällan saknat erforderlig fullständighet, är förklaradt, att ransakningens fullständighet icke kan anses wara tillräckligen wunnen endast genom upptagande af de omständigheter, som gifwa laglig wißhet om brottets werklighet och egenskap, samt den tilltalades öfwerbewisning, utan att domaren ock bör söka upplysning angående den tilltalades lefnadsomständigheter, och i öfrigt noga utreda de motiver, som till gerningen föranledt och den tilltalades förhållande nyß före och efter brottets utöfwande. **K. Br. d. 13 och Swea Hof-Rätts Univ. d. 31 Okt. 1820.**

När soldat är klädd med tschakot eller kask, må den ej i tjenften eller inför Rätta aftagas. **K. Br. d. 16 April** och **Swea Hof-Rätts Cirk. d. 2 Maj 1836.**

2 §. Kommer käranden till Rådstufwurätt å dag föresatt, och gifwer deß käromål wid offentligt upprop skriftligen in, och swaranden då när är; skrifwe Rätten derå, att han åtta dagar derefter swara skall. Försummar han då att ställa sig wid uppropet in, men kommer med swar innan klockan tolf; böte två daler. Blifwer han alldeles ute, eller kommer han oberedd, utan laga ursäkt; böte fyra daler, och gånge åter upprop i saken åtta dagar derefter. Kommer han ej

ändå med ſwar in; böte ſom ſagdt är, och warde på kärandens inlaga i ſaken dömdt; dock må han muntligen höras, om han det förut begärer: ware ock honom tillåtet, der han tappat, emot domen wädja. Förſummar käranden den dag, då han ſin wederparts ſwar emottaga ſkall; böte två daler. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

3 §. Käranden ſkall, ehwar rättegången börjas, alla deß ſkäl och bewis genaſt framte, och ſwaranden ſammaledes. Håller någon de bewis uppſåtligen inne, ſom till ljus i ſaken tjena; böte fem, eller tio daler, eller mera, allt ſom Domaren pröfwar honom deri brottslig wara.

4 §. Alla afſkrifter af de bewis, ſom företes, ſkola antingen af Rättens betjente, eller andra trowärdiga män ſtyrkta wara, att de med ſjelfwa huſwudſkrifterna i allt lika äro: och böra ändå huſwudſkrifterna wiſas upp, der Rätten, eller wederparten det äſkar.

5 §. Käranden ſkall deß inlaga kort och tydligen ſatta, utan allt företal och omſwep, och ſakens ſammanhang deri ſtrax berätta, och ſedan hwari ſjelfwa twiſten beſtår: före ock dernäſt redigt in, hwad han påſtår, med ſkälen dertill. Hafwer han flera käromål, än ett; ſätte hwart för ſig ut: och ſware wederdelomannen i ſamma ordning. Ej må något blandas i deſſa ſkrifter in, det till ſaken ej rätteligen hörer. Gör någon annorledes; böte fem, eller tio daler, efter ty, ſom Domaren det finner ſkäligt.

Parter eller de ſökande böra, under deras ſkrifter och inlagor, ſom hos domſtolarne ingifwas, ſjelfwe eller genom deras fullmägtige, tydligt underſkrifwa ſåwäl deras för- ſom tillnamn, ſamt karakter och titel efter embete, ſtånd, handtwerk och näring, ſamt för bönder namnet af byn och ſocknen, der de boende äro. **K. Br. d. 24 Juli 1741.** — Det åligger enhwar, ſom någon beſwärs- eller anſökningsſkrift författat, der ſakegaren ej finnes hafwa förſtått denſamma uppſätta, att derunder ſätta ſitt namn och ſyßla, med orten der koncepiſten wiſtas, efterſom, wid åſidoſättande häraf, en ſådan ſkrift till pröfning icke antagas får; äfwenſom ſakeganden eller ſökanden bör, wid efterfrågan, gifwa anwiſning på författaren, eller i annan händelſe ſjelf ſtadna för den plikt, ſom kunde böra ſamma författare åläggas. **K. Kung. d. 29 Juni 1773.** — Äfwen då ſakegaren framwiſat författaren, och denne ſiſtnämnde bliſwit till böter fälld, men ſedermera ej kunnat anträffas, ſkola böterna hos ſakegaren uttagas. **K. Br. d. 30 Maj 1781.** — Wederbörande erinras, att, wid beſwärsſkrifters och anſölningars ingifwande, noga iakttaga att, då ſakegaren ej ſjelf kan ſkrifwa, dels författaren deraf bör, enligt K. Kung. d. 29 Juni 1773, utſätta ſitt namn och ſyßla, dels ock att behörig fullmagt till ſkriftens ingifwande ſkall wara den bifogad, wid påföljd att, om ſådant uraktlåtes, någon pröfning af målet icke eger rum. **K. Kung. d. 1 Okt. 1812.** — Med afſeende på uppkomne ſkiljaktiga meningar om rätta tydningen af K. Kung. d. 1 Okt. 1812 är ſtadgadt: Om ſakegaren egenhändigt underteckna beſwärsſkrift eller anſölning, ſom till Kongl. Maj:t ſamt wederbörande Kollegier eller embetsmän ingifwes, utgör den omſtändighet, att fullmagt för ingifwandet ej bliſwit bifogad, icke hinder för ſkriftens eller anſökningens upptagande till pröfning. **K. Kung. d. 19 Maj 1845.** — Jemför 15 Kap. 10 § denna Balk.

Uti alla ſkrifwelſer till embetswerk och embeten ſkall, med uteſlutande af hittills brukliga titlar, i öfwerſkriften endaſt utmärkas deß namn, t. ex. Till Kongl. Maj:ts och Rikets N. N. Hofrätt (Kollegium), Till Juſtitie-Kanslers-Embetet, Till Konungens Beſallningshafwande i N. N. Län; och uti kontexten af ſkrifwelſen begagnas embetstiteln, ſamt wid ſlutet deraf underteckna endaſt dag, årtal ſamt namnen. **K. Kung. d. 23 Nov. 1819.** — Hwad K. Kung. d. 23 Nov. 1819 innehåller om förändring i den förr brukliga titulaturen för Rikets Hofrätter, Kollegier, öfrige Embetswerk och embeten må icke anſes utgöra

binder för begagnande i skriftwelsernas kontext af tilltalsordet J och Eder i stället för Embetsnttlen. K. Br. d. 24 Mars 1865.

6 §. Hafwer den, som skriftligen sin talan, eller swar företett, sig deri förbehållit, att ock muntligen hörd warda; eller begärer han det sedan, eller finner Domaren sjelf det nödigt: förelägge Domaren wid dag och tid dertill, om det ej genast ske kan. Hwar som då förfallolös blifwer ute; böte i Rådstufwurätten fem daler, i Hofrätten tio daler. Kommer han ej då han andra gången tillsagd är; warde den hörd, som när är, och döme Rätten i saken. Ej må parterne wid muntligt förhör påstå, eller Domaren tillåta, att det uppskrifwas skall, som redan i skrifterna infördt är, eller till saken ej rätteligen hörer. Hwad som wid muntligt förhör uppskrifwes, det skall för parterna upplåsas, om de det äska, eller Rätten det nödigt finner: kännes då parten ej wid det, som skrifwet är; hafwe Rätten witsord att säga, hwad taladt och swaradt war. Will någon sina ord och mening förklara: det bör ej wägras: pröfwe dock Domaren, hwad kraft det ega må. (K. Förordn. d. 18 April 1849).

Att den, som åstundar wid Öfwerdomstol warda muntligen hörd, bör, wid berättelsens undertecknande, derom göra förbehåll, se anm. wid 22 Kap. 2 § denna Balk.

Då lägersmålsbrott å ömse sidor skriftligen erkännes, skall Domaren införa sådant i protokollet, utan att det för den rättsföljande menigheten upplåsa. K. Br. d. 17 Okt. 1778, mom. 5, inf. wid 14 Kap. 22 § Straff-Lagen.

Till domarens efterrättelse i allmänhet är förordnadt, att då parter åberopa sig handlingar, som de tillika ingifwa, böra, så framt parterne sjelfwe derom ej åsämjas, de i protokollet icke införas widsträcktare, än domaren pröfwar wara nödwändigt till upplysnings winnande i saken, hwarom twistas. K. Forkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 33: jfr K. Förordn. ang. expeditionslösen d. 30 Nov. 1855, § 6, inf. i Bihanget.

7 §. Misstirmar någon sin wederdeloman inför Rätta, i tal eller skrifter, med owädins och smädeord, förklenliga tillmälen, eller åthäfwor; [böte fem, tio, eller tjugu daler, eller mera], efter som brottet är till. Går det å ära mans; döme ock samma Rätt deröfwer: men will den, som tillmälet gjorde, honom dertill lagligen binda; skjute då Domaren det till den Rätt, derunder brottmålet hörer. Talar eller skrifwer någon wanwördeligen mot Domaren; [böte dubbelt, eller högre], allt som Domaren, der det skedt är, skäligt pröfwar: [göre ock offentlig afbön, om brottet det förtjenar.] Höter eller undsäger han Domaren, eller gifwer honom smädliga ord, eller griper honom an till heder och ära; låte då Hofrätten den brottsliga der anklagas, och warde han straffad, som i [18 Kap. 8 § Missgernings Balken] stadgadt är.

Huru denna § blifwit ändrad, se Straff-Lag. 16 Kap. 9, 10, 15 §§, 10 Kap. 2 § och K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 6.

8 §. Skrifwer någon, eller talar inför Rätta, det han wet ej sannt wara, och will Domaren dermed förleda: warder han derom öfwertygad; böte i Underrätt tio daler, i Hofrätt tjugu daler, eller mera, allt som Domaren det pröfwar. (K. Förordn. d. 18 April 1849).

9 §. Wrångoed må parterne ej äska af hwarannan i någon Rätt; dock ege Hofrätt, då hufwudsaken dit kommen är, pålägga endera parten eller bägge denna wrångoed utan uppsåt i rättegången swärja, om sanning ej annars utletas kan: Jag N. N. swär wid Gud, och hans

heliga Evangelium, det jag ej annat wet och förstår, än att jag en rättwis sak hafwer, och att jag den ej drifwer af arghet och illwilja; skall ock ej någon weterlig osanning eller list bruka, eller söka att tiden utdraga, eller saken förmörka, eller något dölja, som till en rätt upplysning deri tjenar; utan gifwa det allt redligen tillkänna, så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ. Will eller kan parten ej denna ed gånga; hafwe saken tappat. Swärje ock fullmägtig samma ed, der Domaren så nödigt pröfwar. Gitter han det ej, och är hufwudman frånwarande; lägge Rätten honom wiß dag före, att inför nästa Domare, der han wistas, eden göra, och på de nödiga frågor swara. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

10 §. Ej må i brottmål wrångoed fordras, ehwad de äro mindre eller swårare.

15 Kap.

Om laga ombudsman eller fullmägtig.

1 §. I brottmål, der efter lag straffarbete å brottet följa kan, sware den sjelf, som anklagad är. Pröfwar domaren, att han hjelp i rättegången tarfwar, då tillåtes honom fullmägtig med sig hafwa. Mannen må ock hustrun och målsman den omyndiga i ty fall bistånd göra. I ringare brottmål och twistemål må man genom laga ombudsman kära och swara; och skall hufwudman ändock för Rätta komma, när Domaren det fordrar. (**K. Förordn. d. 30 Okt. 1866**).

Jfr anm. wid 11 Kap. 10 § denna Balk. — Prestman åtföljes i rättegång af konsistorii-fullmägtig. **K. Br. d. 7 Dec. 1787**, § 4. — Då någon till lotsplats hörande person häktas för brott, bör anmälan derom ske hos wederbörande lotsofficer. **K. Förordn. d. 9 Juli 1862**, § 36. — Warder studerande, under den tid han uppehåller sig i universitetsstaden, tilltalad för brott inför domstol, eger rektor, der han så nödigt pröfwar och den tilltalade ej är biträdd af målsman, förordna universitetets ombudsman eller annan skicklig man att honom biträda. **K. Förordn. d. 2 April 1852**, § 14. — Anklagas lärjunge wid elementar-lärowerk wid domstol för brott, förordne Lärowerkskollegium ombud i rättegången, som ege rätt till talan i allt hwad lärjungen angår. **K. Stadgan d. 29 Jan. 1859**, § 51, mom. 14.

2 §. De, som för andra må tala och swara, skola wara oberyktade, ärlige, redlige och förståndige män. Ej bör någon allmänneligen dertill brukas, som af Rätten, der saken drifwes, ej godkänd är, och lof dertill fått. Will parten bruka till fullmägtig sin skyldeman, eller den i hans tjenst är, eller han eljest hafwer förtroende till; stånde det honom fritt. Konungens Betjente, som Kronans uppbörd ej hafwa, må ock för sina wänner tala, när deras Förmän det tillåta, och de sin tjenst dermed ej försumma, eller det emot deras embetes pligt ej strider.

Med undantag af de händelser denna § särskildt utstakar, må ej någon, utom kronobetjent å landet, som icke uppbörd eger, samt lands- och stadsfiskaler, låta bruka sig till fullmägtig, som ej, [efter fullgjorde akademiska specimina], af Rätten, der saken drifwes, lof dertill fått; och som den ej kan för skicklig och förståndig fullmägtig anses, hwilken, emot hwad lagen i 14 Kap. 5, 7, 8 §§ denna Balk förbjuder, i sina skrifter inblandar hwad till saken rätteligen ej hörer, på ett oförståndigt och oredigt sätt sin hufwudmans talan utförer, brukar wanwördeliga ord och åthäfwor mot domare, eller parter, och talar eller skrifwer det han wet ej sannt wara, så bör, då någon fullmägtig dermed beträdes, han

man böter efter lagens fordrande i dylik fall, jemwäl anses ovärdig att widare sjelfwom fullmägtig i rättegångsmål upptagas. **K. Br. d. 27 Maj 1801.** — I anledning deraf, att åtskillige domstolar, med hemlighet stöd af nyttnämnde K. Br., anlitt enhoß krono-betjente, lands- och stadsofficianter samt dem, som ofvagt akademiske specimina, berättigade att föra andras talan, är förklarat, att genom sammo K. Br. någon ändring i denna § icke blifwit gjord, utan att det ståndes icke är någon bevaget att till fullmägtig bruka sin skyldeman, eller den i hans tjenst är, eller han sjelf hafwer förtroende till, såwida omtalten äro ehrlige, redlige och förståndige män, och att ingen till fullmäktighet må allmänneligen brukas, som af Rätten, der saken drifwes, ej godkänd är, och lof dertill fått. **K. Förkl. d. 8 Sept. 1829.**

De, som till biträde eller egen information följa häradshöfdingarne på Tingen, må derunder ej nyttjas till fullmägtige wid sjelfwa Tingen. **K. Br. d 1 Febr. 1758.** — Landtmätare så ej, utan förmäns tillstånd, biträda sjelfwom fullmägtige. **K. Ref. d. 21 Juli 1793, § 8, mom. 4.** — Ej prester i annat än hwad som rör dem sjelfwa, hustru, barn, tjenstefolk eller prestgården. **Kyrko-Lag. 19 Kap. 22 §.**

3 §. Ej må någon fullmägtig wara i den sak, dermed han sig befattat i annan Rätt, såsom Domare, eller Rättens betjent, eller hos Konungens Befallningshafwande å embetets wägnar: ej den, som förr warit fullmägtig för wederdelsmannen i samma mål: eller den, som sjelf under målsman står: ej eller den, hwars fader eller swärfader, son eller måg, broder eller swåger, i Rätten Domare sitter. Ej må någon sedamot i Öfwerrätten, eller deß betjent, som årlig lön njuter, låta bruka sig till fullmägtig, der, eller wid någon Underrätt, som derunder lyder: utan så är, att han talar för skyldeman sin till och med syskonebarn, eller för omyndig, den han är målsman för.

Hwad denna § stadgar angående laga hinder att wara fullmägtig, bör äfwen gälla i afseende på dem, som skola bewaka Kronans eller allmänna Werks talan. **K. Br. d. 1 Maj 1812.**

4 §. Ej må någon kära eller swara för annan, innan han antingen muntligen inför Rätten af Sakegaren dertill förordnad är, eller wiser hans öppna bref derom med insegel. Kan huswudman sjelf ej skrifwa; bör fullmagten med trowärdiga witnen styrkt wara.

I ett särskildt mål är förklaradt, att en fullmagt, hwaråt utgifwarens sigill derå saknades, icke kunde derföre anses ogiltig. **K. Maj:ts Utslag d. 14 Juli 1762.**

5 §. Eger Kronan del i någon twist; förordne Konungens Befallningshafwande den, som wid Underrätten Kronans rätt förswarar: I Hofrätten tale i ty mål Konungens Ombudsman. Skattebonde må i jordatwist sjelf fullmägtig taga; gifwe dock honom, som räntan eger, det tillkänna, att han, der så tarfwas, må skattebonde biträdd göra.

Att egare af kronoskattehemman ej behöfwa göra sådant tillkännagifwande, följer af **K. Förordn. d. 21 Febr. 1789, § 2, inf. wid 10 Kap. 8 §. B. B.**

Skatteegare må sjelf, eller genom ombud, kära och swara i jordatwist; dock att den, som eger räntan, derom tillkännagifwes af skatteegaren, emot behörigt bewis, på det räntetagaren, der han så för godt finner, må skatteegaren biträdd göra. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 34.** — Ingen sak, som angår kyrkans rätt, får utan pastors wetskap wid Tingen upptagas. **K. Ref. d. 14 Juni 1720, § 1.** — Uti twister om kyrko-, hospitals- och lärowerkeegor må ej dömas, med mindre krono- och konsistorii-fullmäktige blifwit förordnade, samt patronus, der sådan finnes, blifwit lagligen stämd; och bör kyrkan, men ej presten, draga omkostnaden till en sådan rättegång. **Prest. Priv. d. 16 Okt. 1723, § 5.** — I rättegångar och twister, der lots i och för sin tjenst och hwad dermed eger gemenskap är part, bör, till bewarande af hans rätt, fördelningschef wara närwarande. **K. Förordn. ang. Lots- och Fyrinrättningen i ri-**

ket d. 9 Juli 1862, § 36, mom. 2. — Fjerdingsmän må ej nyttjas till kronofullmäktige. K. Br. d. 7 Nov. 1777.

Genom K. Kung. ang. **kostnadsersättning till militäre, civile och ecklesiastike tjenstemän för en del resor inom tjenstgöringsdistrikten** d. 30 Dec. 1863 har Kongl. Maj:t förordnat som följer:

§ 1. Ersättning för sådana resor till och ifrån extra förrättningar, hwilka, till följd af särskilda förordnanden, af militäre, civile eller ecklesiastike tjenstemän inom deras tjenstgöringsdistrikt företagas, skall, så framt icke sådan förmån är genom andra författningar redan bestämd eller särskild rese-ersättning ingår i aflöningen, efter här nedan stadgade grunder utgå, nemligen: 1:o För **Militärstaten** eller befäl, underbefäl och civilstat wid indelta arméen, wid nedannämnde förrättningar: a) syner och ekonomiska besigtningar å militieboställen; — b) syner och besigtningar å ryttare- och soldattorp; — c) ombudsmannaskap wid syner och besigtningar å boställen, landtmäteriförrättningar, skogs- och jordransakningar samt rättegångar om jord, tillhörande boställen eller ryttare- och soldattorp; — d) Krigsrättssammanträden wid andra tillfällen än under mötestiderne eller inom garnisonsort; och — e) besigtningar och inventeringar å kronans hus och byggnader samt å persedlar i regementenas allmänna förråd, äfwensom inventeringar af uppbördsmans handlingar. — 2:o För den **Landtstaten** tillhörande fögderibetjeningen, eller Kronofogde, Häradsskrifware och Länsman, då de beordras, att förrätta eller i egenskap af Kronoombud öfwerwara syner och besigtningar å boställen, eller i sistnämnde egenskap närwara wid landtmäteriförrättningar, rättegångar om boställsjord samt andra Kronans rätt rörande ärenden, äfwensom för skogs- och jordransakningar, med i öfrigt bibehållen rätt att wid erhållna förordnanden, i anseende till annan tjenstemans jäf eller laga hinder, till förrättningar utom sitt tjenstgöringsdistrikt åtnjuta förut medgifwen godtgörelse; dock att någon kostnadsersättning icke utgår till Kronofogde eller Länsman i mål, som handläggas å häradsting, eller wid de tillfällen, då Kronofogde eller Länsman, till följd af sin tjenstebefattning, måste wara närwarande; och — 3:o För **Ecklesiastike** embets- och tjenstemän, då de i egenskap af tillförordnade ombud äro närwarande wid förrättningar, som angå ecklesiastika boställshemmans och lägenheters rätt.

§ 2. Den wederbörande enligt § 1 tillagda ersättning utgöres af **skjutslega** för det antal hästar, som, enligt reseregementet, är eller warder för hwarje särskild tjenstegrad bestämdt, och skall, oberoende af förhållandet att ömsom lands- och stadsskjuts, ömsom reserv- och entreprenadskjuts warit begagnad, utgå med lika belopp, hwilket, omfattande jemwäl godtgörelse för wagn-, wäg-, bro-, färj- och båtpenningar äfwensom beställningspenningar, der de enligt författningarne ega rum, [bestämmes till En Riksdaler 25 öre milen för hwarje häst.] — Dereft den af Rikets Ständer hos Kongl. Maj:t gjorda, på Deß nådiga pröfning ännu beroende, underdåniga hemställan om förhöjning i nu gällande allmänna skjutslega warder af Kongl. Maj:t i nåder bifallen, skall, [enligt hwad Rikets Ständer medgifwit, den här ofwan bestämda skjutsersättning derefter utgå med förhöjdt belopp och utgöra En Riksdaler 30 öre milen för hwarje häst.]

§ 3. Omförmälde rese-ersättning bekostas **dels** af Statsmedel wid alla de tillfällen, då förrättningen, utan att enskild person warit till densamma wållande och följaktligen bör ersättningen utgifwa, för Kronans räkning eller för bewakande af Kronans rätt och fördel påkallas, och skall i sådant fall utbetalas af rese- och traktamentsanslaget å den Riks-Statens hufwud-Titel, hwilkens rätt anses hafwa warit af förrättningen beroende, **dels ock** af publika kassor och fonder samt allmänna werk och inrättningar, då förrättning för deras räkning och fördel ifrågakommer*).

§ 4. **Mom. 1.** Åt militärperson, som beordras att hafwa tillsyn wid nybyggnad eller reparation af karaktershus å militieboställen, bör ersättning, efter wederbörande embetswerks pröfning, tilldelas medelst ett lämpligt arfwode, i förhållande till arbetets beskaffenhet och den större eller mindre tidsutdrägt,

*) Indelta regementenas och corpsernas så kallade löningsfonder, dit aflöningsmedlen årligen ingå för att till löntagarne utdelas, kunna icke hänföras till sådana publika kassor och fonder samt allmänna werk och inrättningar, hwilka omförmälas i 3 § af K. Kung. d. 30 Dec. 1863. K. Br. d. 13 Sept. och Krigs-K. Cirk. d. 10 Okt. 1865.

som uppdraget medfört: skolande detta arfwode bekostas af militieboställskassan, för bewakande af hwars rätt och fördel slikt uppdrag ifrågakommer. — **Mom. 2.** Kostnadsersättning till Konsistorii-ombud wid förrättningar, som angå ecklesiastika boställshemmans och lägenheters rätt, skall, i likhet med den wederbörande enligt Kongl. Kungörelserne den 28 Maj 1830 och den 19 Juli 1841 tillkommande godtgörelse, gäldas af kyrkornas medel eller, om tillgång dertill saknas, af församlingarne.

§ 5. Beträffande kontrollen öfwer ifrågawarande ersättnings beräknande och utbetalande skall iakttagas: — att skjutsersättningen beräknas ifrån embets- eller tjenstemannens hemwist, eller, om han inom tjenstedistriktet å annat ställe har sin tjenstgöring, från detta senare stället; skolande för officerare och underofficerare, hwilka äro boende **utom** kompaniets, eller för staben utom regementets stånd, ersättningen utgå endast för den del af wägen, som ligger inom gränsen för kompaniets eller regementets stånd; — att de wid Hallands infanteribataljon och Wester-Norrlands bewäringsbataljon anställde officerare och underofficerare, hwilka emellan mötestiderne äro boende utom bataljonernes stånd, och då kommenderas till förrådsbesigtning, må beräkna skjutsersättning endast för den del af wägen, som är belägen inom gränsen af bataljonens stånd; — att då samma person är beordrad till flera på hwarandra följande förrättningar, ersättningen skall utgå såsom för **en** resa till särskilda ställen, men icke för särskilda resor från hemwistet till hwarje förrättning och till hemmet tillbaka; — att, såwidt lämpligen och utan olägenhet ske kan, förrättningarne böra så ordnas, att de hwar efter annan ega rum och att samme person förordnas att såsom ombud öfwerwara flera på hwarandra följande förrättningar inom samma distrikt; — att föreskrifterne i gällande resereglemente, med undantag af hwad angående dagtraktamente deri finnes bestämdt, skola, med iakttagande af ofwan stadgade beräkningsgrund för skjutslegan, i öfrigt tillämpas; — att ersättningsräkningen alltid bör åtföljas af förordnande från wederbörande embetsmyndighet; — att, sedan räkningen, hwilken bör ingifwas till Konungens Befallningshafwande i det län, hwarinom förrättningen egt rum, blifwit i Lands-Kontoret granskad och till wäglängden bestyrkt, Konungens Befallningshafwande eger att det godkända beloppet från Landt-Ränteriet förskottswis utbetala, emot ersättning från den Riks-Statens Hufwud-Titel, publika kassa eller fond, werk eller inrättning, hwartill utgiften rätteligen hörer; samt — att Konungens Befallningshafwande skall, wid medlet af Januari och Juli månader hwarje år, till wederbörande embetswerk, som har sig uppdragen förwaltning af Hufwud-Titeln eller fonden, eller till styrelsen öfwer det betalningsskyldiga werket eller inrättningen, insända Lands-Kontorets ersättningsrequisition å alla under näst förutgångna halfår förskjutna dylika kostnader, åtföljd af behöriga verifikationer; skolande det requirerade fordringsbeloppet warda till Konungens Befallningshafwande utanordnadt från nämnda embetswerk eller styrelse, under iakttagande att der förekommande revision allenast omfattar kontroll deröfwer, att Lands-Kontorets requisitionsförslag är till de utförda beloppen behörigen verificeradt och slutsumman rigtigt upptagen.

§ 6. För Landtmäteri-, Skogs- och Jägeri- samt Lots- och Fyrstaterne, äfwensom Cheferne för Flottans Båtsmans-kompanier kommer att, i afseende på resekostnadsersättningar m. m. förblifwa gällande hwad genom särskilda nådiga förordnanden finnes föreskrifwet.

Det alla etc.

Genom K. Kung. ang. beloppet af kostnadsersättning åt tjenstemän wid resor inom tjenstgöringsdistriktet d. 5 Nov. 1867 har Kongl. Majt förklarat:

att de i K. Kung. d. 30 Dec. 1863 gifna bestämmelser, angående beräkningen af kostnadsersättning till militäre, civile och ecklesiastike tjenstemän för en del resor inom deras tjenstgöringsdistrikt, när sådan ersättning utgår enligt K. Kung. d. 14 Dec. 1866 (inf. wid 28 Kap. 5 § B. B.), skola förstås sålunda, att ersättningen beräknas till fem ridr 20 öre milen för de i första klassen, till tre ridr 20 öre milen för de i andra, tredje och fjerde klasserna, till twå ridr 60 öre milen för de i femte, sjette och sjunde klasserna samt till en ridr 30 öre milen för de i åttonde och nionde klasserna af K. Resereglementet d. 10 Nov. 1865 upptagna embets- och tjenstemän.

Det alla etc.

Genom K. Kung. ang. ersättning till fögderibetjeningen i länen, då den förordnas till syner och besigtningar å ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, d. 13 Sept. 1865 är stadgadt:

Fögderibetjeningen i länen, då den förordnas till syner och besigtningar å ryttare-, soldat- och båtsmanstorp, är berättigad till ersättning enligt K. Kung. d. 30 Dec. 1863 angående kostnadsersättning till militäre, civile och ecclesiastike tjenstemän för en del resor inom tjenstgöringsdistrikten; * * *

Det alla etc.

Den som å Kronans wägnar, i något Kronans rätt rörande mål, antingen såsom kärande eller swarande, wid Underdomstol talan förer, bör, genast efter hwarje rättegångstillfälles slut, inberätta hwad derwid förelupit, till det embetswerk, som honom till målets utförande förordnat och hwilket embetswerk tillhör, att, jemte tagen noga kännedom af målet, deri anskaffa och kronoombudet meddela alla till målets utförande och förswarande af Kronans rätt nödiga upplysningar och handlingar: att, då Kronan wid underdomstol i målet tappat, krono-ombudet wid answar alltid skall i behörig tid Kronans rätt till deß talans fullföljande i laga ordning förwara, samt derefter, med handlingarnes öfwerlemnande, af det embetswerk, som honom förordnat, begära föreskrift hurumwida målet fullföljas skall: att nämnde embetswerk bör föranstalta, det målet alltid till Hofrätt fullföljdt warder, så wida samma embetswerk icke skulle finna laga skäl dertill saknas; dock att i mål, der Konungens Befallningshafwande Kronans ombud förordnat, med handlingarnes öfwerlemnande, anmälan derom bör göras hos Justitie Kanslers-embetet, som om målets fullföljd eller nedläggande förordnar; och att på lika sätt, då målet i Hofrätt blifwit afgjordt och Kronan tappat, Advokatfiskalen derstädes, eller den, som till målets utförande i samma Rätt särskildt kan wara förordnad, alltid skall i behörig tid och ordning anmäla och utwerka tillstånd till målets dragande under Kongl. Maj:ts pröfning, hwarefter fullföljden af ändringsfökandet, efter Kronoombudets förfrågan derom, på Justitie Kanslers-embetets, och, der Krono-ombudet blifwit af något utaf Kongl. Maj:ts och Rikets Kollegier förordnadt, på deß pröfning beror; kommande för öfrigt, hwad för iakttagande af Kronans rätt i wissa särskilda mål är förordnadt att derjemte lända till efterrättelse. **K. Kung. d. 16 Maj 1827.**

Jfr **K. Instr. för Kronofogdarne d. 10 Nov. 1855, § 12,** äfwensom **Krigs-K., Förwaltn. af Sjö-Ar.** samt **Kamm. K. Kung. ang. bewakande af Kronans rätt i husesynsmål d. 31 Jan. 1849** och **Kamm. K. Cirk. Br. d. 23 Maj 1873** m. fl. författningar.

6 §. Will någon, som del i saken hafwer, för de andra tala; tage deras fullmagt dertill.

7 §. I alla fullmägter bör nämnas Domstolen, saken, och mannen som den föra skall, så ock att sakegaren will nöjas åt det, som ombudsmannen deri gör och låter. Men ej må fullmägtig annan i sin stad sätta, eller saken förlika, utan han hafwer der uttryckligen lof till: ej må han ock saken i högre Rätt fullfölja, utan fullmagten så ställd är; dock må han huswudmannens rätt genom wad förwara.

Sedan den inwändning blifwit gjord, att en part måtte anses sin talan förlustig, på den grund, att den fullmagt, han till samma talans utförande utgifwit, hwarken warit ställd till wiß man, eller upptagit tiden då den blifwit gifwen, eller datum å det domslut, hwari ändring skulle sökas, har Kongl. Maj:t förklarat, att, som i lagen det ej är parten betaget att ställa sina rättegångsfullmagter till innehafwaren, hwilken, i sådant fall, är behörig man att talan föra, och den ifrågastälde fullmagten tydligt utsatte både saken, som skulle bewakas, och stället, der det borde ske, så fann Kongl. Maj:t att inwändningen ej förtjenade afseende. **K. Maj:ts Dom d. 13 Nov. 1794.**

8 §. Dör huswudmannen under rättegången; kungöre ombudsman det Rätten, och de, som då sakegare warda, gifwe ny fullmagt.

9 §. Den som fått af Rätten lof, att rättegångs saker drifwa, ware skyldig, att utan betalning hjelpa de fattiga för Rätta, då Domaren det pålägger.

10 §. Ombudsman skall redligen och med all flit drifwa den sak, som honom förtros, och skrifwa alla de skrifter under, som han gifwer i Rätten in. Ej må på någon inlaga dömas, om den ej satt sitt namn derunder, som skriften författat, der sakegaren finnes ej hafwa förstått densamma uppsätta.

Jfr anm. wid 14 Kap. 5 § denna Balk.

11 §. Fullmägtig hafwe ej magt i Rätten afsäga sig den sak, som han der begynt, utan Rätten pröfwar, att han skäl dertill hafwer.

12 §. Åsämjas ej fullmägtig och hufwudman om arfwodes lön, och är ej wißt aftal derom gjordt: pröfwe Domaren, som sist i saken dömt, hwad fullmägtig skäligen förtjent hafwer: och ege han rätt, att hålla de rättegångsskrifter qwar, som han om händer fått, till deß han sin betalning får.

13 §. Försummar fullmägtig sin hufwudmans rätt; hafwe då hufwudman wäld, att tala honom lagligen till, och söka sin skada åter.

14 §. Finnes fullmägtig hafwa [retat, eller förledt någon till oskälig rättegång], eller emot bättre wett drifwit orättfärdig sak, eller brukat weterlig falskhet; böte tio, tjugu, eller mera, till hundrade daler, eller plikte med fängelse, och warde honom ej mera tillåtet att föra andras saker för Rätta, allt som Domaren pröfwar deß brott wara. Drager sådan fullmägtig sig ifrån saken, innan slut deri warder, att straff dermed undgå; plikte ändå, som sagdt är. Warder någon öfwertygad, att han ock hemligen skrifwit i saken för hufwudmannens wederpart, eller gått honom med skäl och råd till handa; [böte hundrade daler, eller straffes med fängelse wid watten och bröd, och ware ärelös].

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 22 Kap. 14, 21 §§.

Utom ofwannämnde straff för fullmägtig, som förledt till oskälig rättegång, eller emot bättre wett drifwit orättfärdig sak, skall han förklaras förlustig det arfwode han sig betingat eller tilläfwentyrs redan uppburit, hwilket hufwudmannen återställes, eller, om han det ej påstår, de fattige tillfaller. **K. Br. d. 12 Mars 1756, K. Kung. d. 29 Juni 1773** och **K. Br. d. 27 Maj 1801.**

15 §. Alle ega Rätten heder och wördnad wisa: Ty skall ej någon, i stället för laga fullmägtig, låta öfwermage, tjenstedräng, eller annan otjenlig, gifwa deß skrifter in, eller till muntligt förhör skicka. Gör det någon; böte i Underrätt fem daler, i Hofrätt tio daler. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

16 §. Tager någon sig talan för Rätta i den sak, der han hwarken är målsegande ellar ombudsman, eller eger å embetes wägnar kära och söka, eller efter lag dertill lof hafwer; böte i Underrätt fem daler, i Hofrätt tio daler, eller mera, som saken är till. Sker det hos Konungens Befallningshafwande; böte fem daler, Konungens ensak: fylle ock i dessa fall all skada. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

I ett särskildt mål, der inwändning blifwit gjord, att en person, stadd under konkurs, ej wore behörig att söka ändring i en dom, som rörde hans afstådda tillgångar, har Kongl. Maj:t ogillat samma inwändning på den grund, att bemälde persons rätt och nytta derunder berodde, att de tillgångar, han uppgifwit, blefwo behörigen wårdade. **K. Maj:ts Dom d. 4 Febr. 1793.**

16 Kap.

Om hwarjehanda inwändningar i rättegång; så ock uppskof.

1 §. Nu kommer swaranden för Rätta, men säger, att saken till den Domstol ej hörer; pröfwe det Domaren, och gifwe sitt utslag deröfwer. Nöjes endera parten ej deråt; gifwe han det Rätten tillkänna genast, eller sist innan nästa dagen tilländagått, och lägge sedan deß besvär in i Hofrätten, inom hälften af den tid, som i lagwadda saker föreskrifwen är; ware ock Domaren skyldig att teckna å utslaget hwad dag, klockan före tolf, det ske bör. Försummar den misznöjde någotdera, som nu sagdt är; hafwe i ty mål ej widare talan: och då i hufwudsaken dömes; böte han tjugu daler, eller mera, om det pröfwas, att han det inkast gjort uppsåtligen, att saken dermed uppehålla. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

Hwad lagen i R. B. 16 Kap. 1, 3 §§ stadgar om twistemål, kan ej till brottmål lämpas; och må således, i sistnämnde mål, utslag öfwer inwändning om domstolens behörighet, eller om flere parters inkallande, ej genom särskilda besvär dragas under högre Rätts pröfning, innan brottmålet blifwit slutligen afgjordt; hwarefter frågor om de under rättegången wäckte inwändningar må på en gång med hufwudsaken utföras. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 35. Samma förhållande är i utsökningsmål, se anm. under U. B. 2 Kap. 5 §. — Stadgandet i 35 punkt. af K. Förkl. d. 23 Mars 1807 bör dock ej tillämpas i de fall, då en domstol förklarat sig obehörig att ett brottmål upptaga, utan är wederbörande Öfwerrätt obehindrad att till pröfning upptaga och afgöra de öfwer underdomstols så beskaffade utslag i laga ordning anförde besvär. **K. Förkl. d. 3 Sept. 1812.** — Angående skiftesmål och konkursmål, se **K. Stadgan om Skifteswerket d. 9 Nov. 1866**, §§ 133, 134, och **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 10, båda inf. i Bihanget. — I sjörättsmål må inwändning emot domstols behörighet eller om flere parters instämmande till gemensamt swaromål ej genom särskilda besvär fullföljas. **Sjö-Lag.** § 304.

2 §. Gifwer han sina besvär i Hofrätten in i rättan tid; lägge Hofrätten wederdelomannen wiß dag före wid wite att swara, efter ty han när eller fjerran stadd är: Fordre ock Domarens förklaring in, om det tarfwas. Sedan döme Hofrätten deröfwer utan uppskof; och den ohemult klagat, böte tretio daler, eller mera, som saken är till. Ej må hos Konungen i det utslag ändring sökas. Gör någon den inwändning emot Hofrätten i de saker, som der strax instämmas eller upptagas; kungöre den, som tappat, sitt misznöje inom klockan tolf å tredje dagen, den oräknad då utslaget föll, och sätte tillika så många penningar in, som framdeles i det 30 Kap. urskils: ställe ock sedan full borgen för kostnad och skadestånd, och lägge sina besvär in hos Konungen, inom hälften af den tid, som i samma Kap. sägs.

Innan besvär uti inwändningsmål kommuniceras, bör Hofrätten till pröfning företaga, om den klagande har dertill skäl, och, om sådant ej finnes, då genast, utan att kommunicera besvärsskriften, gifwa sitt utslag deröfwer; hwaremot och när omständigheterne äro sådane, att den inkomne besvärsskriften pröfwas nödwändigt böra kommuniceras med wederparten, då skall i kommunikationsresolutionen, hwilken den klagande sjelf eller genom ombud har att genast uttaga, införas, att den klagande bör skyndsamt tillställa wederbörande samma besvärsskrift, samt deröfwer taga bewis, och det till Hofrätten wid 10 daler s:mts bot insända. Skulle ock, i anseende till några besynnerliga omständigheter, finnas nödigt, att jemwäl kommunicera beswären med Underdomaren, som uslaget gifwit, bör klagande parten emot bewis, som strax till Hofrätten ingifwes, tillställa besvärsskriften sin wederpart, att deröfwer sig förklara, hwilken förklaring, jemte besvärsskriften, bör derefter af den, som förklaringen gifwit, inom den

utsatta tiden aflemnas till Underdomaren, hwilken har att derå teckna dagen, när det skett, samt sedan dessa skrifter, tillika med sin egen förklaring, oförbröjligen till Hofrätten inskicka. Wid beswärens afgörande kommer då tillika att pröfwas, om den klagande dröjt att tillställa wederbörande beswärsskriften, då han bör anses efter R. B. 27 Kap. 8 §, så ock om wederparten ej i rättan tid ingifwit sin förklaring, och således till det utsatta witet sig skyldig gjort. **K. Br. d. 13 Mars 1751.**

3 §. Wänder någon in, det flere hafwa i saken del, och att de instämmas böra, och tillika med honom swara; gånge dermed på samma sätt, som nu föreskrifwet är.

Om sådan inwändning i brottmål och fjörättsmål, se anm. wid 1 § detta Kap.

4 §. Gör någon annan inwändning, än nu sagdt är, ehwad det är emot Domaren, eller emot wederpartens person, eller att han ej will inlåta sig i twisten med honom, eller emot witnen, eller ehwad eljest inwändes, antingen förut, eller sedan han begynt i saken swara; gifwe Domaren sitt utslag deröfwer särskildt, om målet det fordrar; och antingen det i hufwudsaken binder, eller ej, fortfare han ej deß mindre genast derpå med hufwudsaken, ändå att någondera parten sitt mißnöje förklarar inom den tid, som i 1 och 2 §§ stadgadt är. Ej må Öfwerdomaren beswär öfwer fel i rättegången emottaga, innan Underdomaren i hufwudsaken dömt. Söker den, som tappat, högre Rätt i hufwudsaken; stände honom då fritt, sina beswär i de fall, som sagdt är, tillika framföra.

Sedan domaren gifwit sitt utslag öfwer någon sådan inwändning i rättegången, som emot R. B. 16 Kap. 4 § ej får genom beswärs anförande från hufwudmålet skiljas, åligger honom wäl att med saken widare fortfara, dock derhos genast underrätta den part, som genom samma utslag tappat, att mißnöje deröfwer bör, inom den i §§ 1, 2 detta Kap. utsatta tid, anmälas, så framt han sin talan deremot will förwara, i fall hufwudsaken under högre Rätts bepröfwande kommer. **K. Br. d. 2 Nov. 1759.**

Ifr anm. wid 19 mom. af 19 § i **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864.**

5 §. Alla inwändningar skola i rättegångens början på en gång företes, der de sådana äro, att det ske kan. Finnes någon hafwa dermed innehållit, att sakens slut hindra; böte tio, tjugu, tretio daler, eller mera, efter som saken är till.

6 §. Nu söker endera parten uppskof i saken, för ty, att han will flera bewis skaffa, eller för annan orsak: finner Domaren skäl till det uppskof; lägge honom wiß tid före, antingen wid wite i penningar, eller att saken ändå afgöras skall, allt som omständigheterna det fordra. Öfwer det uppskof må ingen klaga, utan så är, att man menar sig kunna wisa, det saken allenast dermed onödigt uppehålles; söke då ändring i Hofrätten.

Då en part uti någon sak, som är wid domstol, eller hos Konungens Befallningshafwande anhängig, företer antingen bewis att han fört klagan å högre ort, eller ock sjelfwa kommunikations-resolutionen öfwer sådan klagan, skall derföre icke göras uppskof uti det förut anhängige målets fortgång, utan så är, att kommunikations-resolutionen eller remissen uttryckligen innehåller inhibitorial. Dock eger Domaren eller Konungens Befallningshafwande pröfwa, huruwida särskilda omständigheter nödwändigt kunna fordra, att uppskof i målet bör göras. **K. Br. d. 2 Dec. 1741.**

17 Kap.

Om laga bewis i hwarjehanda mål.

1 §. Företer någon skriftliga bewis, att sin talan dermed styrka; pröfwe Domaren noga deras beskaffenhet och riktighet, så ock hwad witsord och werkan de i saken ega.

2 §. [Beropar sig någon å böcker öfwer handel och köpenskap, och finnas de innehålla både hwad borgadt och betaldt är, med dag och år, då det skett, utan någon ändring; gitter ej wederparten wisa der fel i, eller att allt ej rättelligen upptecknadt är, eller de omständigheter, som boken eller personen misstänkta göra; gälle den för fullt bewis, der han, som boken hållit, eller hålla låtit, den med ed sannar.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 6 Okt. 1848.**

Genom **K. Förordn. ang. handelsböcker och handelsräkningar d. 4 Maj 1855** meddelas:

Kongl. Maj:t har med Rikets Ständer funnit godt att, med ändring af Förordn. angående handelsboks witsord d. 6 Okt. 1848, stadga som följer:

1 §. En hwar, som, i den ordning särskilda författningar innehålla, i stad eller på landsbygden, till sitt yrke gjort, att i groß eller i minut handel säsom näring idka, ware, ehwad det är enskild man eller bolag, pligtig ordentliga handelsböcker föra, säsom här nedan sägs. Lag samma ware för den, som gjort till sitt yrke, att waror till försäljning tillwerka eller bearbeta.

2 §. Under stadgandet i 1 § inbegripas: de, som penningehandel och bankrörelse drifwa; de, som för egen räkning eller i kommission in- eller utrikes waror uppköpa, för att dem åter utsälja; de, som i kommission waror till utsäljning emottaga; de, som för in- eller utrikes sjöfart skepp eller fartyg bygga eller utrusta, för att dem på frakt upplåta eller försälja; de, som mot sjö- eller eld- eller annan skada försäkring öfwertaga; idkare af apotheksrörelse; idkare af boktryckeri och bokförlagsrörelse; idkare af gröfre eller finare smidesbruk, och af werk för tackjernsblåsning och jerngjuteri; idkare af fabriker och manufakturwerk; idkare af de borgerliga yrken, som hafwa till ändamål att lifsmedel eller drycker till försäljning bereda; och de, som till sitt yrke gjort, att på beting öfwertaga uppförande och bättrande af hus och byggnader. — Undantagne äro: jordbrukare och idkare af de näringar, hwilka med jordbruket sammanhänga eller säsom föremål för hushåll äro att betrakta; idkare af grufwedrift och bergsmannahandtering; handtwerkare, som hufwudsakligen på beställning waror förfärdiga; och de, som, utan biträde af andra, än hustru och barn, mångleri eller annan sådan mindre handelsrörelse idka, eller lifsmedel, drycker eller andra waror till försäljning bereda.

3 §. De i 1 § föreskrifne handelsböcker skola wara: dagbok, brefbok, inventariibok; köpman dock obetaget att, efter godtfinnande, derjemte andra handelsböcker föra.

4 §. I dagboken skola anteckna, dag efter dag, i den ordning de inträffat, alla öfwerenskommelser, företag och affärer, utan undantag, som köpmannen för egen del, eller för andras räkning, enligt uppdrag, afslutat och som med rörelse ega samband, de fordringar och den gäld, som deraf eller annorledes tillkommit, borgenärernas och gäldenärernas namn, de werlar eller andra skuldförbindelser, som blifwit utgifne, till betalning godkände eller endosserade, de borgensförbindelser, som blifwit ingångne, de kontanta penningebelopp, som, på hwilken grund det må wara, för dagen influtit eller utgått, och särskildt de waror till art, belopp och pris, som utborgade blifwit.

I dagboken skola ock anteckna beloppen af de summor, köpman för sin hushållning från kassan uttagit, säsom ock priset å de waror, han från sina förråder till hushållningen anwändt.

De penningelopp, som för dagen influtit för waruförsäljning i minut, må för en gång wid dagens slut i dagboken antecknas.

5 §. Är rörelsens omfång eller beskaffenhet sådan, att förande af odelad dagbok olämpligt blefwe, må dagboken föras i särskilda afdelningar, med afseende å göromålens och affärernas art.

6 §. Bresboken skall innehålla noggranna afskrifter af alla i handelsärenden afsände bref efter deras datum och på det språk, hwarpå de skrifwits.

Bref, som i handelsärenden ankomma, skola, likaledes ordnade efter deras datum, noggrannt bewaras.

7 §. Inventariibok skall upprättas wid den tidpunkt köpmannen sin rörelse öppnar, och upptaga noggrann uppgift på allt hwad han eger i fastighet, lösören och warulager, med derå påfördt wärde, på fordringar och gäld, och på beloppet af hans kontanta penningar. Inom de sex första månaderne hwarje år skall och en balansräkning uppgöras, utwisande de tillgångar, köpmannen wid näst-förflutna rörelseårs utgång egde och de gäldbelopp, för hwilka han då på en eller annan grund häftade; hörande denna balansräkning i sin ordning uti inventariiboken införas.

8 §. Inventariibok och balansräkning skola af köpmannen med hans underskrift bestyrkas. Är det ett bolag, som rörelsen idkar, och äro alla eller flera medlemmar för bolagets förbindelser solidariskt answarige; då skola alla de, sjelfwa eller genom ombud, underskrifwa, som sålunda förpligtade äro.

9 §. Dagbok och inventariibok skola, innan de begagnas, inbindas och, hwar för sig, i fortlöpande sifferföljd, pagineras. Det, som införes, skall i oafbruten följd, utan luckor eller tomma mellanrum, inskrifwas. Ej må något af innehållet genom öfwerstrykning eller annorledes oläsligt göras, eller genom radering, utbyte af blad, inskrifning mellan raderna eller i kanten ändras eller tilläggas. Behöfwes ändring eller tillägg, må det såsom fortlöpande text å bladet antecknas. Hafwa andra anteckningar deremellan tillkommit, warde ändringen eller tillägget derefter införd, och i sådant fall dagen uppgifwen, då ändringen eller tillägget skedde.

10 §. Köpman är pligtig sina handelsböcker under tio år, räknade från den dag, sista inskrifningen skedde, så wärda, att de wid behof må tillgängliga wara.

11 §. Köpman, som befinnes icke hafwa efterkommit hwad om handelsböcker nu stadgadt är, ware, der han i konkurstillstånd råkar, underkastad den påföljd, Konkurslagen i ty fall bestämmer.

12 §. Handelsböcker, som wederbörligen förda äro, kunna i handelstwister emellan köpmän inbördes såsom bewisningsmedel tjena, efter hwad derom här nedan sägs. „(K. Förordn. d. 12 Sept. 1868).

13 §. Är handelsbok ej så förd, som ofwan är sagdt, ege den ej witsord till förmån för den, som sig derå beropar, så framt ej wederparten det medgifwer eller sakens beskaffenhet sådan är, att domaren finner boken i det målet witsord förtjena.

14 §. Emellan köpmän inbördes ware bewisning genom handelsbok tillåten i twister, som angå något handelsärende, hwarom i boken wederbörlig anteckning förekomma bör; oförkränkt likwäl wederparts rätt att motbewisning förete, eller, der han det gitter, fel i boken, eller sådana omständigheter wisa, som boken eller personen misstänkta göra.

15 §. Nu will, wid twist emellan köpmän inbördes om fordran, som på handelsbok grundas, den som sökes likaledes med sin handelsbok wisa, att den fordran redan betald, eller annorledes gulden är; befinnas böckerna å båda sidor wara ordentligen förda, men i den twistiga frågan emot hwarandra strida; pröfwe domaren, huruwida i ty fall böckernas witsord bör förfalla, eller om sådana omständigheter äro för handen, att någondera öfwerwägande trowärdighet må förtjena.

16 §. Det witsord, ordentligen förd handelsbok tillkommer, må uti handelstwister emellan köpmän ej för fullt bewis gälla, der ej den, som sökes, det medgifwer, eller andra omständigheter tillika förekomma, som boken bekräfta, eller ock köpmannen eller den, som boken fört, den med ed sannar; egande domaren, efter sakens beskaffenhet, sådan ed i hwarje fall föreskrifwa.

17 §. Äfstar, under det någon emellan köpmän uppkommen handelstwist inför domstol anhängig är, någondera parten, att den andra, till sakens belysning, sin handelsbok förewisa må, eller finner domaren eljest sådan åtgärd nödig; ege han dertill förordna och utdrag, rörande det twistiga, taga eller taga låta, der så behöfwes.

18 §. Wägrar part att sin handelsbok förete, då det af domaren honom ålagdt är, eller den andra parten sig erbjudit, att boken för fullt bewis godtänna; ankomme på domarens pröfning, att den wägrandes påstående i saken omedelbart förkasta, eller wederparten tillåta sin bok eller utsago med ed sanna.

19 §. Har köpman utom de böcker, som enligt 3 § owilkorligen hållas böra, andra handelsböcker fört; ege domaren ock magt dem, wid förelagdt wite eller annan påföljd, infordra och af deras innehåll, beträffande twistefrågan, kännedom eller utdrag taga eller taga låta. Dock må något witsord dessa böcker ej tilläggas, der de ej, så widt med deras ändamål förenligt är, uppfylla de wilkor, som för de förras witsord äro fastställda.

20 §. [Mot andra, än köpmän, ege handelsbok ej witsord i fråga om annan fordran än den, som på utborgning af waror sig grundar.

Beropar sig, wid uppkommen twist, köpman på sin handelsbok, att så beskaffad fordran styrka, och gitter ej wederparten wisa fel i boken eller sådana omständigheter, som boken eller personen misstänkta göra, men nekar ändå till kraftwet; då ege boken mot honom det witsord, att han skall wara skyldig med ed sig fria, der han ej hellre will öfwerlåta åt köpmannen eller den, som boken fört, att fordringens riktighet med ed sanna, eller ock domaren, i anseende till omständigheterna, finner skäl edgången åt köpmannen eller bokföraren uppdraga.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 12 Sept. 1868.**

21 §. Handelsräkning, som af köpman utfärdas, bör med hans handelsböcker noggrannt öfwerensstämma.

22 §. Är emellan köpmän öppen kredit aftalad, antingen i allmänhet eller för ett wisst handelsföretag; ware den, som kredit gifwit, pligtig räkning deröfwer den andra tillställa inom den tid wanligt handelsbruk bestämmer, om ej annorlunda aftaladt är. Finner den, som räkningen emottog, densamma oriktig wara; åligge honom utan dröjsmål bewisligen derom tillsäga den, som räkningen gaf, eller, der denne ej kan anträffas, klander emot den räkning hos Konungens Befallningshafwande anmäla inom tre månader, sedan han densamma emottog. Försummar han det, och har han ej heller inom den tid, som nu är sagd, bewisligen tillställt den, som räkningen gaf, annan på sina böcker grundad räkning, som mot den af honom emottagne strider; ware det ansedt så, som hade han räkningen godkänt.

23 §. Räkning å waror, utborgade till köpman utan aftal om öppen kredit, skall, wid den påföljd 25 § utsätter, gäldenären bewisligen tillställas senast inom tre månader efter utgången af det år, hwarunder det utborgade i handelsboken inskrefs, der ej annorlunda uttryckligen aftaladt är. **(K. Förordn. d. 12 Sept. 1868.)**

24 §. Är räkningen sådan gäldenär, som i näststöregående § sägs, wederbörligen tillställd, och har han ej inom tre månader, sedan han den emottog, bewisligen tillsagt fordringsegaren, att räkningen ej godkännes, eller ock till Rätten, hwarunder gäldenären lyder, klander derå instämt; ware då räkningen lika utmätningsgild som förfallet skuldebref. Har gäldenären genom sin påskrift räkningen godkänt; ware lag samma. **(K. Förordn. d. 12 Sept. 1868).**

25 §. Har köpman försummat, att räkning å utborgade waror gäldenären tillställa eller honom derföre hos Rätten eller Konungens Befallningshafwande söka inom den tid, som i 23 § sägs; då må för den fordran handelsbok något witsord ej tillkomma.

26 §. [Är emellan köpman och någon af dem, till hwilka han waror utborgat, motbok hållen, och har köpmannen den motbok, afslutad, till gäldenären aflemnat inom den i 23 § sagda tid; ware köpmannen ej skyldig annan räkning öfwer hwad motboken innehåller gäldenären tillställa. Will gäldenären boken ej godkänna, göre derom tillsägelse eller instämme klander efter ty, som i 24 § stadgas, och warde tiden för klandret räknad från den dag, gäldenären boken, afslutad, emottog. Sker ej tillsägelse eller anmäles ej klander; gälle motboken för fullt bewis om hwad deruti uppfördt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 12 Sept. 1868.**

27 §. [Wägrar gäldenären att motbok förete, då han kräfwes, eller har den utan något köpmannens wållande förkommit eller fått sådant fel, att den ej kan i det, hwarom twistas, för tillförlitlig anses; ege köpmannen eller bokföraren handelsboken med ed styrka.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 12 Sept. 1868.**

28 §. Hwad i denna förordning stadgadt är för köpman, gälle i alla hänseenden äfwen för de öfriga af dem, som, enligt 1 och 2 §§, handelsböcker hålla böra.

Det alla etc.

lydande kraf enligt räkning, ej grundad på bok, se anm. vid 24 Kap. 2 § denna Balk.

3 §. Will någon sin talan med witne föra; tage det sjelf med sig, eller låte det lagligen till Rätten stämma. Beropar sig någon å flera witnen i samma sak; de må genom en stämning inkallas, om det begwämligen ske kan. Witne må ock i högre Rätt höras, ändå att det i den nedra ej nämndt warit. Kommer ej witne, som stämdt är; böte i Underrätt tre daler, i Hofrätt fem daler; och lägge Rätten sedan wiß dag och wite före. Kommer witnet ej ändå; lite Rätten å landet Konungens Befallningshafwande till, eller den Kronobetjent, som närmast är, att skaffa witnet in: i staden ege Domaren sjelf magt dertill. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

4 §. Är något witne fjerran, eller kan det för annan laga orsak ej komma till den domstol, der det nämndt och godkändt är; då stall det i bägge parternas, eller deras ombudsmäns, närwaro, höras inför närmaste Rätt, der det wistas, i staden eller å landet, allt som det snarast ske kan. Är witne sjukt; warde då hemma afhördt.

I de fall, då personer, bosatte i Norge, till witnen åberopas wid Swensk domstol, må anstalt göras om deras afhörande i Norge, så framt de ej godwilligt wilja här i riket i sådant ändamål sig inställa, wederbörande domstol obetaget att sedermera pröfwa werkan af samma witnesmål; och må kostnaden härtill af allmänna medel förskjutas och af den brottslige ersättas, dereft tillgång dertill finnes. **K. Br. d. 20 Maj 1824.**

5 §. Ej må någon, som till witne nämnd warder, draga sig witnesmålet undan: gör han det; hafwe Domaren wåld, att hålla honom dertill, genom wite, eller fängelse, der han ej orkar böta. Den witne påkallat, betale ty sin resekostnad och täring, efter deß wärdighet. Sämjas de ej derom; lägge dem så Domaren emellan, som skäligt pröfwas.

Genom **K. Kung. ang. ändring i gällande bestämmelser rörande ersättning till witnen i brottmål d. 9 Sept. 1873** är förklaradt:

Hwad Lagen stadgar i 17 Kap. 5 § R. B., att den, som witne påkallat, skall betala deß resekostnad och täring, bör äfwen tillämpas i brottmål, som af allmän åklagare anhängiggöras eller utföras, der brottet är af den beskaffenhet, att det kan af honom åtalas utan angifwelse af målsegande, så att den, som allmän åklagare, å tjenstens wägnar, åberopat till witne i dylikt mål, och som sig inställt wid domstol, belägen på minst en mils afstånd från witnets hemwist, bör, dereft witnet det äfstar och domaren pröfwar sådant skäligt, tilläggas ersättning af allmänna medel för deß resekostnad och uppehälle med högst 50 öre riksmynt för hwarje dag, som i och för resan samt wistandet wid domstolen erfordras, samt skjutspenningar för en häst fram och åter, i de händelser, då den tilltalade antingen icke kan till answar dömas, eller ock saksälles, men saknar tillgång att ersättningen utgifwa; dock att, om den tilltalade frikännes, och åtalet finnes wara utan skäl anställdt, nämnoa ersättningsskyldighet åklagaren åligger.

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. förändrade stadganden i afseende å ersättning, i wissa fall, af allmänna medel till witnen i brottmål d. 8 Okt. 1851** är stadgadt:

att den ersättning af allmänna medel till witnen i brottmål, hwilken af första domstol bestämmes, får, oberoende af målets fullföljd i högre Rätt eller skedd underställning af Underrätts utslag, till witnet, uppå deß anmälan, med företeende af styrkt transumt af första domstols beslut, i hwad det angår berörde godtgörelse, förskottswis utbetalas, å landet af kronofogde i det fögderi, der ransakningen warit hållen, samt i städerna, utom Stockholm, af Magistraten; att sedan genom slutligt utslag blifwit bestämdt, hwem gäldandet af denna

kostnad åligger, wederbörande exekutor skall, deresť någon warder skyldig känd att till Statswerket återgälda förskottet, detsamma hos denne uttaga, men om tillgång saknas, komma de redan utbetalda ersättningsmedlen, att, uppå kronofogdes eller Magistrats derå afgifwande verificerade requisitionsförslag, af Konungens Befallningshafwande, efter handlingarnes granskning i Landskontoret, under behörig titel till redowisning i wanlig ordning uti räkenskaperna afföras; att Konungens Befallningshafwande eger att i de fall, der sådant erfordras, åt kronofogdar och Magistrater från Landtränteriet, emot framdeles skeende redowisning, i och för witnesersättningar meddela lämpliga förskott; samt att, hwad Stockholms stad beträffar, dylika utgifter komma att af Statskontoret till wederbörande direkte anordnas.

Det alla etc.

6 §. Nu jäfwar wederdeloman den, som till witne nämnd är; pröfwe Domaren, om det jäf lagligt är, och gifwe sitt utslag deröfwer.

Om i Hofrätten uteblifwen swarande parts rätt att jäfwa witnen, se anm. wid 27 Kap. 1 § denna Balk.

7 §. Ej må den witna, som menedare, [biltog lagd, ärelös dömd, eller för sådant brott då anklagad är]: ej wederdeloman, och uppenbar owän: ej wettlös, eller den, som ej fyllt femton år: ej okänd och främmande, innan man om deß frejd kunnig warder: ej okristen, eller den, som af sådan lära är, att han om witneseden en falsk och skadlig mening hafwer: ej eget husfolk och enskilde tjenare, då de i tjensten äro, utan så är, att grost brott inom huset skett, och andre ej hafwa när warit: ej i brottmål den, som angifware är, eller de, som rykte derom utspridt, eller af andra det allenast hört hafwa: ej de, som i den skyldskap, eller det swägerlag med endera af sakegarna äro, som i det 13 Kap. 1 § om jäf emot Domaren sagdt är, ehwad de åberopas att witna mot eller med; och ware lag samma, der allenast trolofning skedd är: ej den, som sjelf, eller hwars skyldemän hafwa i saken del, eller kunna nytta eller skada deraf wänta: ej må ock fullmägtig witna om det, som hans hufwudman honom under den rättegång förtrott; finnes det, att han derföre är till fullmägtig tagen, att han ej witna måtte; då bör han saken lemna, och witne bära.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m.m. **d. 16 Febr. 1864, § 6.** Domaren bör alltid noga undersöka, om ett witne har godt namn och rykte. **K. Br. d. 23 Mars 1738.**

Stadgandet i denna §, det okristen ej må witna, innefattar icke hinder för jude att witne bära: då han skall aflägga witnesed, följes det i 16 § detta Kap. fastställda formulär, med den förändring, att edsförpligtelsen bör ske "wid Gud och hans heliga lag". **K. Förordn. d. 6 Febr. 1849.** — När katholiker åberopas till witnen, må de ega frihet till witnesmålets afläggande, lika med dem, som äro af lutherska läran. **K. Br. d. 28 Febr.** och **Gen. Krigs-Rättens Br. d. 16 Mars 1772.** — Är främmande trosbekännare af sådan lära, som ej tillstädjer honom att aflägga ed, då den enligt lag erfordras; förordne Konungen, hurn förfaras bör. **K. Förordn. d. 31 Okt. 1873, § 16,** inf. wid 7 Kap. 4 § Straff-Lag. — När domaren finner den, som witna skall, wara okunnig i kristendomen, kan han förut förwisa honom till prestерskapet att förhöras och underwisas. **K. Ref. d. 7 Aug. 1753.**

Lagens stadgande i denna 7 §, ibland annat, att wederdeloman eller den, som kan wänta nytta eller skada af någon sak, ej må derom bära witne, bör icke lämpas till de särskilda händelser, då klagan föres af en menighet eller allmoge i en socken, eller å deß wägnar öfwer kronobetjentes felaktigheter i tjensten, utan skall i dylika mål den ena af den klagande allmogen få witna om hwad han wet wara händt den andra, samt hwarderas berättelse lemnas den kraft och werkan, lag i öfrigt förmår; men kan den angifne eljest förebära något, hwarföre han förmenar, att den, som är till witne åberopad, må derifrån utestängas, warde jäfwet efter lag pröfwadt. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,**

punkt. 36. — I twister om olagligheter wid prestwal kan ej någon af församlingens ledamöter wara, för sin egen person, jäfaktig att witna, endast för det han wid walet röstat, och följaktligen ej eller hans hustru, barn, tjenstefolk och skyldemän, emär han ej eljest är part eller delaktig i målet. **K. Br. d. 27 Juni 1753.**

I mål, som angå förbudna spel med omyndige och ynglingar, samt olofliga försträckningar till dem, må deras betjente och tjenstefolk å ömse sidor wara witnesbäre. **K. Förordn. d. 7 Juni 1749, § 7.**

8 §. Gör man jäf, men kan det ej med fullt bewis fästa, ändå att stäl eller omständigheter företes, som det jäf styrka, då skall witnet höras; men Rätten pröfwe, när dom i saken gifwes, hwad werkan witnets utsago ega må. Nu är den, som jäf gör, ej beredd att sina bewis genast förete; warde ock då witnet hördt, och lägge Rätten honom, som jäfwet gjort, wiß tid före att det bewisa; gitter han jäfwet med fullt bewis fästa, ware witnesmålet ogildt; har han ej fullt bewis, pröfwe Rätten hwad werkan det ega må. **(K. Kung. d. 7 Jan. 1830).**

9 §. I de saker, som å lif gå, och andra swåra brottmål, må Domaren höra den, som jäfwad är, utan ed, der anledning är, att dermed ljus i saken få; dock ej föräldrar och barn, äkta makar eller syssion, emot hwaranman, der saken ej angår dråp och mord, hwarom eljest all upplysning saknas. Ej må angifware, då han uti något brott sin medbrottslige upptäcker, undgå straff för delaktighet deruti. **(K. Förordn. d. 20 Jan. 1779).**

10 §. Qwinna, så gift som ogift, må ej mindre än man witne bära: och ej må de för lönskaläge, eller enfalt hor wräkas, när de derföre pliktat, och sedan sitt lefwerne bättrat.

11 §. Wakter, och de, som Rättens, eller Konungens Befallningshafwandes, bud och ärende gå, må sjelfwe edeligen witna om det, som dem i ty fall händer, så ock om det de uträttat, der ej andre witnen till äro.

Fastän wakthavande eller sådan betjent, som i denna § nämnes, warit ensam, är honom likwäl, icke mindre än ett annat witne, tillåtet att sin berättelse edligen bestyrka, der ej andra witnen till äro; dock bör domaren alltid först noga undersöka, om emot honom något laga jäf finnes, samt huru han sig på sin wakt eller i sin beställning då förhållit. **K. Br. d. 23 Mars 1738.** Hans witnesmål gäller dock ej för mer än halft bewis. **K. Br. d. 4 Juli 1741.**

Hwad detta lagställe förordnar om wakter, gäller äfwen för militäre wakter och skildposter, tullbetjente, polisuppsyningsmän i flere städer, lotsar, fängge-waldiger; städers uppsyningsmän, hamnmästare och betjente samt fängwaktare och fångförare. **K. Kung. d. 10 Juni 1841.** — Jfr **K. Förordn. ang. Lots- och Fyrinrättningen i riket d. 9 Juli 1862, § 36.**

Då någon, som är kallad till skjutsning wid tåg, uteblifwer, må krono- eller socknebetjent med ed styrka, att han den uteblifne budat, och skall sådant såsom full bewisning anses. Är åboen frånwarande, må tillsägelsen, med enahanda werkan, meddelas hans hemmawarande husfolk. **K. Förordn. d. 6 Sept. 1842, § 15.**

12 §. Tränger någon, att beropa sig å Domaren till witne; det må ej wägras, och hålle sig då Domaren ifrån saken.

Då parten åberopar sig domarens witnesmål, bör samme domare pröfwa partens trängmål, och, enligt domare-ed och lag, deröfwer gifwa sitt utslag; och skall det åligga domaren, när parten dertill wisar något skäl, eller, som lagens ord bjuda, han wet jäf emot sig, hålla sig ifrån saken; men när parten icke gitter förete någon anledning och nöd, samt domaren ej heller af ed och lag finner sig förbunden att afträda, bör han partens begäran icke bewilja; i hwilken senare händelse domaren, ändå att någondera parten sitt misnöje der-

öfwer förklarat inom den tid, som R. B. 16 Kap. 1 och 2 §§ stadga, bör icke deß mindre genast derpå med hufwudsaken fortfara. K. Förkl. d. 22 Febr. 1770.

13 §. Förstår ej parten de jäf att förete, som han kan hafwa skäl till; fråge Domaren då sjelf derefter, innan ed gångas må.

14 §. Nu kan så hända, att både kärande och swarande åsämjas, att låta den witna, som är af god frejd, men eljest jäfaktig; ege Domaren ändå magt att pröfwa, om det ske må.

15 §. Söker wederdeloman sak med den, som till witne kallad är, eller den, han wet emot honom åberopad warda; eller tillfogar den något med ord eller gerning, i uppsåt, att honom dermed jäfaktig göra; ware han ej deß mindre witnesgill. Söker någon sjelf på sådant sätt undgå att i saken witna; ware lag samma.

16 §. Witnen skola, i bägge delomännens, eller deras ombudsmäns, wärwaro, denna ed, med hand å bok, swärja: Jag N. N. lofwar och swär, wid Gud och hans heliga evangelium, att jag skall witna och gifwa tillkänna allt, hwad jag wet i denna sak händt och sannt wara, så att jag ej något förtiger, tillägger eller förändrar; så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ. (K. Förordn. d. 5 Nov. 1867).

Om förändring i denna edsförpligtelse för jude, se K. Förordn. d. 6 Febr. 1849. inf. under 7 § detta Kap. — Jfr anm. wid 7 § här ofwan.

17 §. Gifwer både kärande och swarande witnet eden upp; ware gifwen ed så gild, som gången: men i swåra brottmål bör witnet ed göra.

18 §. Nu är ed gången; warne då Domaren witnet för meneed, och underwise det noga om den fara, som derwid är. Bär någon falsk witnesbörd, [böte fyratio daler, de fattigas ensak,] och ware aldrig witnesbär. Hwar som med gåfwor, löften, hot, eller å annat sätt, någon förmått hafwer att falsteligen witna, [stände samma straff]. Gär saken å lif och ära; derom stadgas i [60 Kap. 1 § Mißgernings Balken].

Huru denna § blifwit ändrad, se Straff-Lag., 13 Kap. 1, 2, 5, 6 §§ och 16 Kap. 3 §.

19 §. Gör någon meneed i annat fall, då Domaren liflig eller skriftlig ed honom ålagt; [böte ock fyratio daler, de fattigas ensak, och ware ärelös.]

Se anm. wid näst föregående §.

20 §. Kärandens witnen skola först höras, om de tillstädes äro, och sedan swarandens: är endera parten borta, och wiser ej rätta förfall; då må han, som när är, låta afhöra sina witnen, om han will, och Domaren ej finner dem jäfaktiga wara. Äro witnens utsagor mörka eller stridiga; då må witnen af Domaren till förhör ställas emot hwarannan, att sanning dermed utleta: och ege sedan den parten witsord, som bästa witnen hafwer, de der klaraste skäl och omständigheter wid handen gifwa. Äro å båda sidor jemngode bewis och witnen; då gällen de, som swaranden wärja, förty att Domaren eger heldre fria, än fälla.

21 §. Witnen böra särskildt höras, så att ingendera wet, hwad annan witnar. Ej må parten med tal och frågor witnet hindra eller willa, medan det sin utsago gör: tarfwas det, att sedan widare fråga witnet om någon omständighet; hafwe Domaren der magt till: stände

ock parterna fritt, att genom Domaren föreställa witnet de spörjsmål, som till saken rätteligen höra.

22 §. Nu kan så hända, att Domaren fruktar, det witnet af rädsla eller wördnad för den, han witnar emot, ej djerfwes rent utsäga det han dock wet sannt wara; då må det witne först ensides höras, så att parterne ej när äro, och läse Domaren sedan deß utsago för dem upp: låte ock witnet widare höras i deras närwaro, om de det åstunda.

23 §. Söker någon, den ännu ej rättegång med annan hafwer, att witne för ålder, sjukdom, bortresa, eller annat fall, höras må, til sammingens styrka, der framdeles trånga skulle; underrätte sig Domaren, om skäl till jäf emot dem äro; finnes det ej; afhöre dem då, och fråge allt noga ut, som till ljus i det målet tjena kan: och stände den fritt, som wittnesmålet rörer, att sedan, då twist uppkommer, sina äf och påminnelser emot samma witnen och deras utsago förete.

24 §. Witnen skola witna om det de sjelfwe sett, eller i saken hört hafwa, och ej det de af andras sägen weta: utan i ty fall, der upplysning sökes i det, som för lång tid sedt är: pröfwe ock då Domaren hwad witsord den ega kunnat, som witnet sig åberopar.

Fordrar domstol af barnmorska upplysning i något mål, bör hon, helst skriftligen, uppgifwa hwad hon wet händt och sannt wara. **K. Regl. för Barnmorskor d. 28 Nov. 1856, § 19.**

25 §. Nu kunna witnen förekomma, som särskildt hwar för sig, och ej tillika, något sett eller hört; utlete då Domaren, hwari de sammanstämma, eller dem i omständigheterna skiljer åt; och pröfwe sedan, hwad werkan deras witnesbörd ega kan.

Emedan hwarken lagen fordrar att witnen om sådant, som emellan fyra ögon sagdt blifwit, böra witna, eller på sådane witnesmål, när de med laga skäl icke bestyrkas eller af parten widkännas, något afseende hafwas bör; eftersom eljest icke allenast all förtrolig sammanlefnad och wänskap förstöras skulle, utan ock all säkerhet om lif och egendom sättas i äfwentyr; ty bör hwad i dylika fall mellan fyra ögon talas, hwarken berättelsewis eller såsom skäl i dom eller utslag införas. **K. Br. d. 24 April 1754.** — Detta K. Br., såsom utfärdadt i anledning af ett brottmål, är ej lämpligt till civila mål. **K. Maj:ts Dom d. 28 Nov. 1799.**

26 §. Skriftligt witnesbörd ege ej witsord, utan parterne å båda sidor hålla det gildt, eller det beswuret warder. Är witne i sin utsago ostadigt, ändå att Rätten gifwer det rådrum, att sig wäl betänka, och säger nu ett, nu annat, nu jakar och nu nekar desamma; det bör ej gälla.

27 §. Förtiger witne något, som han wet till upplysning tjena, och det ej genast på Domarens warning upptäcker; warder han sedan, innan dom i saken gången är, af omständigheterna öfwertygad, att det honom kunnigt är, och han det då först uppenbarar; [böte tjugu daler, de fattigas ensak.]

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag., 13 Kap. 1, 4, 5 §§.**

28 §. Witnens utsagor bör Domaren noga uppskrifna låta, och i parternas åhöro uppläsa, att witnen må sig förklara, om deras ord och mening rätteligen fattade äro, och warde sådant dermed införd. Påminner sig witnet sedan något mera, förr än i saken dömdt är; gifwe det strax Rätten tillkänna.

29 §. Två witnen äro fullt bewis, deri de sammanstämma. Ett witne om sjelfwa målet gälle ej mer, än för halft bewis; och då bör den som käres till, med ed sig wärja. Är han ej af den frejd, att det honom tillåtas kan; då må han ej till saken fällas.

30 §. Der uppenbart, och på sannolika skäl grundadt rykte, eller andra bindande omständigheter och liknelser äro mot den, som tilltales; må ock Domaren wärjemålsed ålägga. Men ej må det ske, utan i nödfall, och der sanning ej annars utletas kan. Går saken å lif; då bör ej till wärjemålsed dömas.

31 §. Domaren lägge den, som med ed sig fria skall, wiß dag före att sig betänka, om han det åstundar, i staden två månader, och å landet till det Ting, som näst efter två månader infaller. Kommer han då, och gitter ej eden gånga; ware åt saken fälld. Kommer han ej, och låter ej wisa laga förfall; ware lag samma. Wiser han laga förfall; lägge Rätten honom annan dag före. **(K. Förordn. d. 30 Maj 1835 och d. 18 April 1849).**

32 §. Nu är i swårare brottmål, mer än halft bewis emot den, som anklagas, och nekar han ändå gerningen, finner Domaren, att fara är om mened; lemne saken till framtiden, då den kan uppenbar warda. Der någon en gång wid Domstol, antingen blifwit befriad, eller till ett angifwet brott, i brist af fulla bewis, icke kunnat fakfällas; njute, ehwad skäl emot honom sedermera sig yppa kunna, denna befrielse till godo, i alla mål der penningeböter ega rum, undantagande då saken angår lif eller ära, tjufnader, eller ock alla urbota mål. I slika fall ege Hof- och Öfwerrätter, antingen den brottslige fått befrielse-utslag eller ock blifwit fälld till mindre, dock ej werkställdt straff, än han sedermera förtjent, enär nya skäl och omständigheter derwid förekomma, målet åter upptaga, och enligt lag och beskaffenhet afgöra. Alle, under namn af statsbrott, begångne förbrytelser, dock härifrån undantagne, och under ofwannämnde befrielses tillgodonjutande, när den anklagade derföre blifwit lagförd och frikänd, begripne. Målseganden samt Kronans ombud ware skyldige, att genast instämma den, som de för något brott tilltala wilja. Nu kan sådant, för bristande bewis, icke då låta sig göra, och sker det ej inom [twenne] år, hafwe sedan ingen rätt öfwer den förmenta förbrytelsen klaga, dock härifrån undantagne följande brott och missgerningar: [försmädelse emot Gud, och affall från den Evangeliska läran;] förräderi och brott emot Rikets säkerhet; lasteligt tal emot Konungen; myteri och uppror; mordbrand, mord och [nidingswerk], dråp, slag å föräldrar, rån och röfweri, blodskam, swek och bedrägeri emot Kronan, Banken, och andre, stöld [af hwad beskaffenhet den wara må, och alle andre brott, hwarföre ej kan bötas med penningar]. Genom hwad sålunda blifwit stadgadt ware målsegande dock ej betaget att söka det stadeständ, hwartill han eljest kan wara berättigad. **(K. Förordn. d. 20 Jan. 1779 och d. 10 Juni 1841).**

Huru denn[a] § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 5 Kap. 14, 17, 18 §§.

Den person, hwilkens angifna brott blifwit utstäldt till upptäckande i framtiden, må enskildt i sakristian undfå aflösning och Herrans Nattward. **K. Br. d. 8 Maj 1765.**

33 §. Käranden åligger sitt käromål lagligen bewisa; eller ware swaranden fri. Wänder swaranden någon omständighet före, att sig dermed wärja; bör ock han med bewis den styrka.

34 §. Med ed kan man swara, och ej kära. Bjuder en den andra ed, och nöjes han derät, som eden bjudes; då må han sin utsago med ed fästa, ehwad han är kärande eller swarande. Men ej må det i brottmål ske.

35 §. Då stöld är skedd; hafwe målseganden wäld med ed att wita, huru mycket ifrån honom stulet är, om det ej annorlunda utletas kan. Är stulet gods ej kommet till rätta, att det kan skådas och wärderas; då må egaren med ed sin styrka, hwad det wärdt war. Samma rätt hafwe den, som skada genom brand lidit, när den ej annars mätas kan.

36 §. Känd sak är så god som witnad, när den som tillkäres, och till laga ålder kommen, och ej wanwettig är, widgår friwilligt saken för Rätta, och ej dertill pint, skrämd, eller swikeligen förledd är. Men ej bör någon i brott, som å lif gå, fällas på egen bekännelse, utan de omständigheter finnas, som bekännelsen styrka.

37 §. Warder någon i brottmål bunden till saken med klara skäl, och fulla bewis, ändå att han ej kan förmås till bekännelse; der gälle ej hans nekande. Ej må Domare, eller Befallningshafwande låta någon till bekännelse pinas och plågas: gör det någon; [plikte som saken är till. I grofwa brottmål må Domaren försöka med swårare fängelse, att få sanningen i ljuset, der bindande liknelser och omständigheter finnas emot den, som anklagad är: förfare dock dermed warsamligen].

Sista mom. i föreståend § är upphäfwet genom **K. Förordn. d. 12 Sept. 1868.**

Jfr **Straff-Lag.** 15 Kap. 11 § och 25 Kap. 16, 18, 20 §§.

Alla pinorum böra warda förstörde. **K. Br. d. 27 Aug. 1772.** — Om embetsmän skulle begå wäld emot anklagade, skola lands- och stadsfiskaler derom genast afgifwa rapport till Justitie-Kansleren. **K. Br. d. 17 Nov. 1819** och **d. 30 Juni 1820.**

Sådane personer, som, till följd af förekomne misstankar att hafwa begått grofwa brott, äro insatte för att förwaras till bekännelse, böra alltid förwaras i särskildt fängelserum samt der lemnas alldeles sysslolöse. **K. Br. d. 16 Febr. 1826.** Widgå de sin brottslighet, böra wederbörande genast föranstalta om deras hörande inför närmaste stadsdomstol, innan rapport om den gjorda bekännelsen afgår; skolande domstolens protokoll öfwer förhöret, jemte rapporten, insändas till den Öfwerrätt, som i målet dömt, då Öfwerrätten, dereft bekännelsen finnes föranleda till ny undersökning eller annan åtgärd, bör genast, utan föregången förfrågan hos Kongl. Maj:t, i enlighet med K. Förordn. d. 20 Jan. 1779 (32 § här ofwan) förfara, samt med berättelse om förhållandet till Kongl. Maj:t inkomma. **K. Br. d. 14 Juni 1827** och **d. 6 Nov. 1830.**

18 Kap.

Om den, som kommer under parternas rättegång in, och will i saken tala.

1 §. Hwar så händer, att under parternas twist i den sak, som instämd är, någon kommer, den hwarken är stämd, eller stämma låtit,

och begärer hörd warda, förty, att saken honom eller hans rätt rörer: wisar han skäl dertill; låte då Domaren honom få kunskap af det, som deri är taladt, eller skrifwet. Gör han sedan ett med någondera af dem, som twista; höre Domaren skäl hans, och döme så mellan dem alla. Jfr Sjö-Lag. § 315.

2 §. Nu klandrar han begge delomännens rätt; lägge Domaren honom tid före, å landet till nästa Ting, och i staden inom wiß dag, att efter laga stämning föra sin talan ut, der dem alla ej åsämjer att strax i saken dömas må.

3 §. Är någon sak genom wad kommen till Hofrätt, och gifwer sig en annan först der an; finnes hans talan sådan, som i 1 § sägs; gånge dermed, som der föreskrifwes. Är den så beskaffad, som 2 § säger; då skjute Rätten den lagwadda twisten upp, och förwise hans talan till första Domstolen; utan så är, att alla deråt nöjas, att den må afgöras i den Rätt han sig angifwit, och Domaren pröfwar det ske kunna. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

19 Kap.

Om den, som far ifrån Rätten utan lof.

1 §. Reser någon bort, då hans sak för Rätta är, utan han hafwer Domarens lof dertill, eller laga fullmäktig ställt, och Rätten det kungjort; böte i Underrätt fem daler, i Hofrätt tio daler, och gånge ej deßmindre dom i saken. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

2 §. Nu hafwer man så nödig resa, att han ej kan skjuta den upp, och är saken af den wigt, att han ej dristar sig förtro den åt fullmägtig; gifwe det Rätten tillkänna, och afbide lof att resa. Gör han det ej, och reser ändå bort; böte han, och gånge med saken, som förr är sagdt.

20 Kap.

Om förlikningar.

1 §. Förlikas parter, sedan det stämdt, eller wädjadt är, till hwad Rätt det wara må, och förr än rättegångstimma faller in; kungöre det Rätten muntligen, eller skriftligen, till den tid de eljest skulle ställa sig in. Göra de det ej; böte så swaranden, som käranden, i Underrätt tio daler, i Hofrätt tjugu daler: Gifwe ock tillkänna, med hwad wilkor den förlikning skett, der saken af någon wigt är, och låte den i Rättens dombok skrifwas, så ock af Domaren gillas, om de det nödigt finna. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

2 §. Är saken för Rätta, och under skärskådan kommen; råde ändå Domaren parterna att sig förena, om saken sådan är, att det tillåtas må. Åsämjas de; stadfäste det Rätten, och gifwe der dombref å. Ej må förlikning stadfästas, som muntligen inför Domaren skett, innan parterne widkännas, att den i domboken rätteligen inskrifwen är. Konungens Befallningshafwande ege ej magt att ställa förening i full-

bordan, som gjord är, medan saken i Rätten ligger, förr än Domaren den godkänt.

Om förlikning i konkurs, se **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862, §§ 94—113, inf. i Bihanget.**

3 §. Konungens Ombudsman hafwe ej wäld, Kronans rätt genom förlikning minska: ej twänne parter den tredjes, eller annans rätt: Ej bonde den jord, som skattskyldig är, ehwad derom, emellan grannar i by, eller särskilda bolbyar twist är.

4 §. I brottmål må förlikning med målsegande ej ligga i wägen för åtalsrätt, som allmän åklagare efter lag tillkommer. Will målsegande förlikas om skadestånd; hafwe der lof till. **(K. Förordn. d. 16 Febr. 1864).**

5 §. Warda parter, som förlikte äro, sedan stridige, huru förlikningen rätteligen förstås skall: eller säger endera, det han swikeligen förledd warit att ingå förlikning; söke han då Domaren, som den gillat, och förfare Domaren dermed, som sakens beskaffenhet fordrar

21 Kap.

Om Rättegångskostnad och skadestånd.

1 §. Hwar som i rättegång will fordra betalning för kostnad och skada, gifwe derå strax in förteckning, der han sin sak skriftligen framför: hafwer han det muntligen gjort; säge då ock genast hwari den kostnad består: gör han det ej innan saken till dom företages; hafwe ej widare talan å den kostnad, som wid samma Rätt gjord är: dock må Domaren ändå tillägga parten betalning för stämning och wadepenningar, så ock domlösen, när det så skäligt finnes.

Stadgandet i denna § om hwad den har att iakttaga, som i rättegång will fordra ersättning för kostnad och skada, innefattar ej hinder för Hofrätt, der den så skäligt finner, att, om swaranden i wädjad sak uteblifwer eller anförde beswär pröfwas utan klagandens wederparts hörande, tillägga den sistnämnde, såwäl som den uteblifne swaranden, ersättning för lösen af ett exemplar af Hofrättens dom eller utslag. **K. Förordn. d. 20 Dec. 1851.**

2 §. Är kostnad och skada sådan, att man den genast ej weta, eller nämna kan, och förbehåller sig parten särskild rättegång derom; hafwe der lof till.

3 §. Den saken tappar, gälde sin wederdeloman det allt åter, som han trängd warit derå kosta. Finnes någon sak hafwa warit så mörk och twifwelaktig, att man till rättegång skälig orsak haft; eller hafwer man sin wederpart på edgång kommit; känne då hwar sin kostnad sjelf.

Domstolarne må icke fastställa den winnande partens ersättning till ringare belopp, än hwad emot hans werkliga kostnad swarar. **K. Br. d. 27 Maj 1801.**

4 §. Hafwer man Underrätts dom för sig, men tappar i Hofrätt; då bör kostnaden å båda sidor emot hwaranman qwittas, der Domaren ej finner de omständigheter i något mål wara, att endera ändå rättegångskostnad gälda bör. Äro i saken åtskilliga käromål, och winna eller tappa parterna deri ömsom; då stånde ock hwar sin skada. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

22 Kap.

Huru skriftliga berättelser skola i rättegångssaker af Domaren författas, och till parterna utgifwas.

1 §. I Hofrätt skall någon af Rättens ledamöter, i lagwadda eller der instämda saker, skriftlig berättelse om deras sammanhang uppsätta, innan de till dom företagas. I Underrätt må parterne det ej äska, der Rätten ej sjelf finner, att sakens wigt eller widlyftighet det fordrar. Sjörätts och wexelsaker, hyres och utflyttningsmål i staden, så ock twister, der gäldbunden söker att få allt sitt gods till sina borgenärer afstå, eller då boskilnad begäres, må utan sådana berättelser afgöras. (K. **Förordn. d. 18 April 1849**).

I lagfökings- och utmätningsmål må muntligt förhör icke tillåtas. K. **Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 6, inf. wid 4 Kap. 4 § U. B.

Då innehafware af en banko-assignation föranlåtes för betalningen söka assignanten hos domaren, bör, när målet kommer till Hofrätten, skriftlig berättelse deri ej utfärdas. K. **Förordn. d. 10 Dec. 1741**, § 11.

2 §. Dessa berättelser skola så inrättas, att sjelfwe målet deri först utsättes, och hwari twisten emellan parterne egentligen består. Sedan drages innehållet kortligen ut af de skriftliga skäl och bewis, som de wid sina inlagor fogat, hwart efter deß år och dagetal. Sist upptecknas inlagorna, att kunna Rätten föreläsas, efter den tid, som de inkommit; och Rätten gifwe sedan den berättelse till parterne ut, med förelagd tid och wite, i Hofrätten tio, i Underrätten fem daler, att den hwar för sig genomse, underskrifwa och återställa. Försummar parten det utan laga förfall; gifwe witet ut, och Rätten sätte honom annan kort tid och nytt wite före. Finner parten nödigt, att något wid berättelsen påminna; hafwe der lof till. Gör han det obefogadt, eller utan skäl; böte som nu sagdt är, eller mera, efterty som rättwist pröfwas. (K. **Förordn. d. 18 April 1849**).

Wid relationens emottagande skall parten gifwa sitt recipisse derå, hwilket tillställes referenten. Försummar parten att återställa relationen, wid den honom wid wite förelagda tid, skall referenten anmäla sådant i Rätten, hwilken förelägger parten ny tid och större wite, derom beslutet tillställes parten äfwen emot recipisse. Lemnar han ändå ej berättelsen underskrifwen och har den andra parten redan undertecknat den, bör saken, utan widare uppehåll, företagas; men har wederparten ej fått deraf del, skall han höras; och om han det äskar samt icke åtnöjes med genomseende af konceptet till relationen, skall den på lika sätt till honom utskrifwas. K. **Br. d. 11 Dec. 1766**, mom. 1.

Sedan uti lagwadda och instämda twistemål, hwilka äro i Hofrätterne eller andra Öfwerdomstolar anhängige, skriftwexlingen är slutad, och parterne, utan anmärkning eller förbehåll, undertecknat den skriftliga berättelsen, som, enligt detta lagens rum, bör till dem utfärdas, eller, wid anställdt muntligt förhör, widare bewisning eller utlåtande sig ej förbehållit, må någon ytterligare skrift icke ingifwas och leda till uppehåll i målets hufwudsakliga afslutande, eller parterne widare förhör i samma sak tillåtas, utan så är, att antingen parterne emedlertid förening sig emellan träffat, eller målet, genom någondera partens dödsfall, kommit i förändradt skick, eller ock öfwerdomaren sjelf finner nödigt parterne höra, eller någon upplysning infordra. K. **Kung. d. 19 Jan. 1802**.

3 §. Är någon frånwarande och hafwer ej fullmägtig, som när är; det må ej slut i saken hindra, ändå han ej berättelsen underskrifwit.

4 §. Åtnöjas bägge parterne, att låta dom i saken gå, utan skriftlig berättelse; då må det ock ske.

23 Kap.

När Rätten är domför: så ock om omröstande till dom.

1 §. Å Häradsting, så ock wid laga syn i jordatwist, må ej dömas, der ej sju i Nämnden äro. Rådstufwurätt ware domför, der tre i Rätten sitta. I Hofrätt må fem ledamöter utgöra domfört antal, så ock fyra, der tre af dem om slutet ense äro. (**K. Förordn. d. 23 Aug. 1851**).

2 §. När dom å Häradsting fällas skall; underrätte Häradshöfding Nämnden om saken, och de skäl deri äro, så ock hwad lag i ty fall säger. Warder Nämnd från Häradshöfding skiljaktig; gälle den mening, som Nämnden faller på, och sware den för dom sin. Äro ej alle i Nämnden ense; stände wid det, som Häradshöfding rättwist pröfwar. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

3 §. Kunna Rättens ledamöter i andra domstolar ej alle om slutet ense warda; gänge dom i saken efter ty, som de fleste säga. Der rösterna skiljaktiga äro, och på hwardera sidan lika många; gälle det, som den främste i Rätten bifallit: men i brottmål, deras mening som fria, eller den lindrigast är.

4 §. Nu kan så hända, att i brottmål Rättens Ledamöter falla på flera skiljaktiga meningar; då gälle deras röster, som kunna närmast till hwarandra jemkas, och gå ut på det, som lindrigast är. I andra saker stände wid de flestas mening, som på en grund sig stödja, ändå att flera meningar äro, som af olika grund komma. Äro rösterna så skiljaktiga, att stridighet warder, hwilket förde flestas mening hållas kan; då bör ock deröfwer omröstas.

5 §. När omröstas skall; säge den sin mening först, som ytterst sitter, och sedan hwar efter annan, som de i Rätten säte hafwa, och grunde hwar sin röst på Lag och klara skäl. Är skriftlig berättelse i saken gjord; säge han först sin mening, som berättelsen författat. Ej må någon draga sig undan, att öfwer hufwudsaken sig yttra, ändå att han förut warit emot det slut, som de fleste stadnat i öfwer något, som sjelfwa rättegången rört, ehwad parten då wägrat att swara i saken, eller för den domstol, eller annan sådan inwändning gjort, som i 16 Kap. denna Balk sagdt är. Den annans mening och skäl bifaller, må dem ej å nyo upprepa, och sakens slut dermed uppehålla: hafwer han flera skäl att styrka samma mening med, lägge dem allenast till.

6 §. Begärer någon rådrum, att för sakens wigt sig nogare betänka; hafwe der lof till, och warde då med omröstning uppskof, högst fyra dagar. Will någon, sedan ordentligen till slut är omröstadt, sin mening ändra, eller förklara, innan dom är affagd; det må ej wägras, när han goda skäl och orsaker dertill företer.

Den ledamot, som anser sig behöfwa rådrum, skall sådant till protokollet anmäla, då omröstningen uppskjutes och handlingarne till honom öfwerlemnas. Begäres rådrum af två eller flera, lemnas handlingarne först till den af dem, som

ytterst sitter, och så i ordning; och bör, sedan den i lagen medgifna betänketid är begagnad, omröstningen genast äter, efter hällen öfverläggning, i föreskrifven ordning för sig gå, utan att ytterligare uppskof dermed till en annan rättegångsdag för någon ledamot må ega rum. **K. Förkl. d. 7 Jan. 1830.** — När handlingarne äro läste, bör referenten wara färdig med sitt votum. **K. Br. d. 16 Febr. 1776**, mom. 8. — Se i detta ämne widare **K. Br. d. 17 Maj 1773** och **d. 11 Dec. 1775.**

24 Kap.

Om Rättens utslag och dom.

1 §. Domare bör sakens slut ej uppehålla med uppskofsdom, utan så är, att wissa omständigheter det oundgängligen kräfwa. Der endera parten då påläggas skall, att något fullgöra; sätte Domaren honom dertill wiß dag före, wid wite. Gör parten det ej; förelägge honom annan tid med större wite, eller att i hufwudsaken eljest dömas skall, allt som omständigheterna det fordra.

Jfr anm. wid 16 Kap. 6 § denna Balk.

2 §. Äro i någon sak å båda sidor så widlyftiga räkningar, att deras beskaffenhet ej kan af Rätten utletas, utan längre tid dertill tarfwas; förelägge då parterna, genom uppskofsdom, wiß dag och wite, att låta dem först af goda män utredas, och det ostridiga från det stridiga skiljas, och gifwe sedan dom öfwer det, som twist är om. Kan ej uträkning göras, innan Domaren hwarderas fordringar pröfwat, och grunden utsatt, derpå uträkningen ske skall; gånge dom derå, och warde sedan räkningen derefter gjord. Är någon med den räkning mißnöjd; döme deröfwer samme Rätt, och före i domen med bokstäfwer ut, hwad som i hufwudstol och ränta betalas bör, så ock i hwad myntslag det ske skall.

Sedan Norrbärkes Häradsrätt, hwareft förre Fanjunkaren K. L. yrkat att, jemlikt af honom uppgjord räkning, af Bruksförwaltaren N. F. utbekomma 3,200 r:dr, genom meddeladt beslut, under åberopande, bland annat, deraf, att N. F. bestridt kraftwet äfwensom företett en af honom upprättad räkning, enligt hwilken han deremot skulle hos K. L. ega fordran, ogillat käromålet, men Swea Hofrätt, med afseende å hwad N. F. i sin räkning fört sig till last samt emedan han icke å andra sidan styrkt riktigheten af hwad han deri fört sig till godo, ålagt N. F. betalningsskyldighet, så har Kongl. Maj:t, enär den af N. F. uppgjorda räkning, slutande med ett saldo honom till godo, lagligen ej borde, annorledes än i sin helhet, i fråga om N. F:s betalningsskyldighet tillerkännas witsord, samt K. L. till stöd för omstämda kraftwet ej förebragt någon bewisning, med upphäfwande af Hofrättens dom, fastställt det slut, hwari Häradsrätten stadnat. **K. Maj:ts Dom d. 2 April 1867.**

3 §. All dom bör fästas på skäl och lag, och ej på godtycke: och skall sjelfwa saken och målet, deri twisten består, med deß nödiga omständigheter, tydligen deri utsättas, så ock de hufwudskäl, och den lag, derå slutet grundas: men utländsk lag, må ej deri åberopas, eller främmande språk brukas. Domaren skall ej gå något mål förbi, som käranden efter stämningen i saken föreställt, eller swaranden i en eller annan måtto deremot inwändt, utan utslag deröfwer gifwa, efter som det beskaffadt finnes. Ej må han föra i sitt slut något in, som till saken ej rätteligen hörer, eller anledning gifwa till ny rättegång med den, som i samma sak ej stämd, eller hörd är. Om rättegångskost-

nad dömes tillika med hufwudsaken, så ock om någondera parten sig så förgripit, som i 14 Kap. 7 § sagdt är.

Samtlige Hof- och Öfwerrätter, Kollegier, Publika werk samt Landshöfdingar och andra embets- och tjenstemän är anbefaldt, att, i likhet med hwad för Kongl. Maj:ts Kansli uti Kansli-Ordningen blifwit föreskrifwet, uti alla kungörelser, domar, handlingar och skrifter, särdeles de, so till menigheten utgifwas, nyttja en ren och tydlig Swenska, samt, så wida möjligt är, undwika främmande ord och talesätt. **K. Kung. d. 5 Juli 1810.** — Jfr **Kansli-Ordningen d. 23 Okt. 1809**, § 29, samt **K. Br. d. 5 Okt. 1653.**

Domstolarne åtwarnas att ej låta i sina utslag eller domar införa något af hwad parterne oanständigt, hänisst eller förklenligt emot hwarannan skriftligen eller muntligen anfört. **K. Br. d. 8** och **Swea Hof-Rätts Br. d. 21 Juni 1738.**

Jfr 1 Kap. 11 § denna Balk samt **Domarereglorna** 12, 14, 18: i sammanhang hwarmed må anmärkas följande:

Handelsbruk att, då andra bestämmelser ej blifwit gällande, gälla för waruhandel i Stockholm; gillade af Stockholms börs 1868.

§ 1. Har försäljning skett enligt prof, ware säljaren skyldig leverera och köparen att emottaga med profwet öfwerensstämmande wara. — Har försäljning egt rum af god och oskadad wara, åligger det säljaren att leverera och köparen att emottaga sådan wara. — I bägge dessa fall är köparen ej skyldig förr än wid waras emottagande att yttra sig om densamma godkännes.

§ 2. Kan wara af öfwerenskommen beskaffenhet ej levereras, ware köparen berättigad att antingen erhålla ersättning för bristande leverans, eller att emottaga waran i det skick den är, samt derjemte erhålla godtgörelse för hwad i dess beskaffenhet brister.

§ 3. Försäljning af wara med wilkor att densamma skall påses och godkännas medför förbindelse för köparen, såwida waran finnes tillgänglig, att, efter skedd tillsägelse, senast under påföljande helgfria dag underrätta säljaren om wara icke godkännes. — Uraktlåtes sådant, anses köparen hafwa godkänt waran, dersst ej densamma är så magasinerad eller å fartyg så liggande, att beskaffenheten ej kunnat i förwäg utrönas, i hwilket fall köparens profningsrätt bibehålles till emottagningen. — Godkänd wara kan wid emottagandet underkännas endast på grund af fel, som wid waras påseende icke kunnat upptäckas.

§ 4. Har försäljning skett såsom waran utfaller, är köparen skyldig att emottaga waran i det skick, den wid levereringen sig befinner.

§ 5. Såld wara ligger för säljarens rätning och risk intill dess emottagning deraf skett. — Har sådan wara derförinnan genom olyckshändelse antingen helt och hållet eller till någon del blifwit förstörd, ware säljaren i förra fallet fri från handeln och i det senare ej skyldig att leverera mera än det som återstår oskadadt. Skulle köparen till förfång, waras sortiment derigenom hafwa blifwit förändradt, ware det honom obetaget att upphäfwa handeln.

§ 6. Magasinerad wara skall emottagas senast inom fem helgfria dagar efter köpets afslutande. — Icke magasinerad eller å fartyg liggande wara emottages under wanliga arbetstiden så snart den är tillgänglig, hwarom säljaren tjugufyra timmar förut skall köparen underrätta.

§ 7. Säljes wara att levereras wid uppgifwet fartygs lyckliga ankomst, och fartyget förolyckas, och ingenting af lasten blifwit bergadt, upphäfwes handeln. — Har lasten under resan blott till en del blifwit skadad, eller fartyget träffats af haweri, och lasten delwis eller helt och hållet blifwit bergad och till levereringsorten förd, äro kontrahenterna deremot förfarande wid handeln bundne, dock ware köparen skyldig emottaga endast den oskadade delen af partiet; skulle sortimentet hafwa blifwit förändradt, må det likwäl wara köparen öppet att upphäfwa handeln. Köpare, som emottager en del af partiet, ware ej berättigad till ersättning för den af nämnda anledning ej levererade återstoden.

§ 8. Säljes ett bestämdt qwantum, skall detta till fullo levereras och emottagas. — Uttrycket cirka berättigar säljaren att leverera fem procent mera eller mindre än det sålda qwantum.

§ 9. Will säljaren leverera såld wara uti antingen owanligt stor eller owanligt liten packning, och har han ej wid köpets afslutande derom under-

rättat, ware köparen berättigad upphäfwa handlen eller att erhålla det quantum, waran uti wanlig packning skulle utgöra.

§ 10. Wara anses emottagen så snart den blifwit köparen tillwägd, tillräknad eller tillmätt, dock ware säljaren skyldig aflemna waran å ställe, hwarifrån den kan köras eller prämas. — Upplagd spannmål, salt, kol eller annan mätbar wara skall emottagas och uppmätas der waran ligger, och köparen ensam gälda mätare- och bärarepenningar.

§ 11. Wägning på enskild wåg sker å säljarens bekostnad. Då wägning sker å stadswåg, levererar säljaren waran på skålen.

§ 12. Säljes tjära och beck liggande på tjärhofwet eller beckbruket, ersätte köparen tjärhofskostnader med 25 öre per tunna. — Säljes å jernwåg liggande effekter, ersätte köparen wågomkostnaderna till säljaren med 7 öre för stångjern, 10 öre för manufakturjern, stål, plåt och spik, 5 öre för tackjern och 15 öre för koppar, allt per centner. — Dessa afgifter för tjära, beck och wågförda jerneffekter skola endast wara gällande till deß annorlunda förordnas. — Wid försäljning af wåtwaror i kärl, som böra justeras, aflemne köparen tomkärlen å kröneriet; den, som eger att behålla tomkärlen, betale justeringsafgiften.

§ 13. Säljes wara att levereras fritt ombord på segelfartyg, och säljaren beordrar sådant fartyg att förhala till mer än en plats, ersätte derigenom uppkommande kostnader. — Sker försäljning af wara att levereras fritt ombord på ångfartyg, levereras den wid ångfartygets wanliga lastningsställe.

§ 14. Köpes wara att kontant betalas, och sådan betalning icke wid warans aflemnande fordras, skall likwid ske senast inom en wecka. — Köpes wara på tid, beräknas betalningstiden från den dag aftal om köpet slett. — Är ingen betalningstid på förhand bestämd, anses waran såld att kontant betalas.

§ 15. Olika meningar angående waras beskaffenhet, sortiment och packning, bedömas genom tillkallade besigtningsmän; åtnöjes ej wederbörande med deras utlåtande, må saken hänskjutas till kompromißrätt.

§ 16. Skiljaktiga meningar i afseende å tillämpningen af dessa handelsbruk samt andra twister, grundade sig å merkantila förhållanden, må hänskjutas till afgörande af en kompromißrätt, bestående af fem ojäfwige och sakkunniga män, hwaraf en lagkunnig. Denne sistnämnde jemte twänne andra ledamöter och trenne suppleanter utses för hwarje år af Stockholms stads Handels- och sjöfartsnämnd samt Stockholms stads Köpmannaförenings Styrelse. Parterna utse för hwarje mål hwar sin kompromissarie. De tre för året utsedda ledamöterna antaga en rättens sekreterare. — Twistefrågor afgöras så skyndsamt och med iakttagande af så enkla former som möjligt. — Kompromißrättens beslut är för parterna owilkorligen bindande och må kunna bringas till werkställighet i lika ordning som allmän domstols laga kraftwunna utslag. — Såsom rättegångskostnad erlägges af den ena eller andra parten eller båda parterna gemensamt, efter rättens pröfwande, ett lämpligt arwode, som delas emellan den lagkunnige ledamoten och sekreteraren; beloppet bestämmes för hwarje mål af parternas twänne gode män samt den äldste af de twänne öfriga ledamöterna.

§ 17. De för särskilda affärsgrenar fastställda bestämmelser ega företräde för här ofwan intagna allmänna handelsbruk.

4 §. Warder dom, då wädjadt är, i högre Rätt godkänd; der må ej de förre skälen införas, utan förklare Rätten derpå samma dom för god och gild. Hafwa flere skäl sig der yppat; de kunna dertill läggas.

5 §. I Häradsrätt skall dom offentligen afsägas, så snart den författad är; och gifwe Häradshöfding domen skriftligen ut, innan han från tingstad reser, om det så tidigt äskas, att det ske kan: gör han det ej; böte tjugufem daler. [I Rådstufwurätt böra parterne wid middagstimma dagen förut stämmas, genom anslag å Rättens dörr, att dom å tid föresatt afhöra]; dock må Rådstufwurätt genast och utan anslag dom muntligen eller skriftligen kungöra, [der saken af ringa wärde är]. I Hofrätt skall dom, efter anslag som sagdt är, till par-

terna utgifwas. Tager någon Rättens offentliga anslag bort; böte [tjugu daler]. Om [utgifwande af] dom i konkurssak är särskildt stadgadt. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

Genom **K. Förordn. ang. förändring i föreskrifterna rörande sättet för doms eller utslags utgifwande i Rådstufwurätt d. 30 Okt. 1866** meddelas:

Med ändring af hwad i 24 Kap. 5 och 6 §§ R. B., förstnämnde lagrum sådant det lyder i K. Förordn. d. 18 April 1849, samt eljest i lag finnes stadgadt om utgifwandet af Rådstufwurätts dom eller utslag efter anslag, är förordnadt, att i Rådstufwurätt skall genast, efter det saken blifwit utförd eller inwändning till Rättens pröfning öfwerlemnad, antingen dom eller utslag afsägas, eller ock wiß tid derför tillkännagifwas.

Det alla etc.

Hurn denna § i öfrigt blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 10 Kap. 19 § och **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, § 75, inf. i Bihanget.

Hwarken hos Konungen, eller i Hof- och Öfwerrätter, må några domar i twistemål offentligen afsägas, utan ett enda och lika expeditionssätt, nemligen det skriftliga, brukas i alla förekommande saker, undantagande fiskaliska aktioner. Uppropet bör efter wanligheten förriggå, men i stället att läsa domen, utgifwes den till parterne inför protokollet; äro de båda eller endera ej tillstädes, utgifwes deß exemplar i kansliet, att han der kan få det utlösa. **K. Br. d. 16 Aug. 1761.**

Att utslag i mål, som röra lönskaläge, af de brottslige skriftligen erkändt, ej bör afkunnas, utan endast utgifwas till dem det wederbör, stadgas i **K. Br. d. 17 Okt. 1778**, mom. 5, inf. wid 14 Kap. 22 § Straff-Lag. — Utslag i mål om tidelag bör för den brottslige inom lyckta dörrar afsägas. **K. Br. d. 12 Juli 1750**, anm. wid 18 Kap. 10 § Straff-Lag.

Hurn expeditioner skola skrifwas och utgifwas, se **K. Förordn. ang. expeditionslösen d. 30 Nov. 1855**, inf. i Bihanget.

Då Konungens Befallningshafwande anmodas af embetswerk att indrifwa expeditionslösen, får wedergällning derför icke fordras. **K. Br. d. 22 Febr. 1834.** — Dereft kronofogde, utan att länsmannen i distrikt, der utmätning skall ske, är af laga förfall hindrad, låter densamma af annan länsman werkställas, bör gäldenären icke widkännas högre kostnad, än om utmätningen werkställts af länsmannen i distriktet. **K. Kung. d. 4 April 1853.**

Wid kartering af köpe-, bytes- och gåfwobref å fast egendom, som wid Underrätterne i ändamål af lagfart företes, äfwensom af fastebref, skuldebref och andra handlingar, hwilka i nämnde domstolars inteckningsprotokoll intagas, samt bouppteckningar, morgongåfwobref och afhandlingar om lösöreköp, skola kartor anwändas, så beskaffade, att då kartan midt öfwer wertikalt afklippes efter en derå anbragt tryckt linea, såwäl den ena som andra delen deraf innefattar fullständiga valör- och årtalsstämplar; skolande båda hälfterne makuleras, men endast wenstra hälften, hwilken utmärkes med N:o 1, widfogas handlingen; hwaremot högra hälften, eller N:o 2, qwarstadnar hos domstolen, som, wid insändande af de renoverade exemplaren af protokollen till Hofrätten, derwid jogar de högra bladen, antingen så, att hwarje blad fasthäftas wid sidan af den § i protokollet, der det mål, som föranledt karteringen, förekommer, eller ock så, att alla bladen särskildt medfölja med å hwarje blad tecknad hänwisning till § i protokollet, och i sådant fall, jemte en uppgift å kartornas antal och sammanräknade belopp, med domstolens sigill genomdragne; hwarefter karteringen kommer att i Hofrätternes advokatfiskalskontor undergå granskning af dertill af Hofrätten förordnade tjenstemän. **K. Kung. ang. särskilda kontrollbestämmelser i afseende på karteringen af handlingar m. m. d. 15 Maj 1846.** — Jfr **K. Kung. ang. stämpelpappers-afgiften m. m. d. 18 Aug. 1871**, § 8 mom. 10.

Genom **K. Cirkulär-Bref wet ang. wissa handlingars upptagande wid Härads- och Rådstufwurätter uti särskildt protokoll, för underlättande af kontrollen å karta sigillata, samt om andra hithörande bestämmelser,**

d. 11 Febr. 1847, har Kongl. Maj:t i afseende på werkställigheten af K. Kung. d. 15 Maj 1846, om kartering af wissa handlingar samt för närmare bestämmande och underlättande af den genom berörda kungörelse påbjudna redowisning och kontroll, stadgat som följer:

1:o. Fastebref böra i lagfartsprotokollet intagas.

2:o. Boupptecknings skola på wanligt sätt inregistreras, och morgongåfwobref, då de ej tillhöra inteckningsprotokollet, samt afhandlingar om lössöreköp böra intagas uti särskildt protokoll, benämndt: protokoll angående boupptecknings, morgongåfwobref samt afhandlingar om lössöreköp. Hwad Stockholms Rådstufwurätt och Justitie-Kollegium angår, bör dock protokollsrubriken endast utmärka det slag af ifrågawarande handlingar, som kan på hwardera stället öre komma.

3:o. Domare på landet, som ting hållit, och Rådstufwurätt i stad åligge, att det i 2 mom. föreskrifna protokoll till wederbörande Hofrätt insända, eller, i fall ej något af de ärenden, som utgöra föremål för samma protokoll, hos domstolen förekommit, anmälan derom hos Hofrätten göra, allt inom enahanda tid och wid enahanda påföljd för underlåtenhet, som i afseende på inteckning- och lagfartsprotokoll finnes bestämd.

4:o. I marginalen af de öfwer a) inteckningar, b) lagfarter, och c) boupptecknings, morgongåfwobref samt afhandlingar om lössöreköp förda protokoll, bör, då fråga är om handling, hwars karterande skall i Hofrätt redowisas, anteckning göras, dels om wärdet, som ligger till grund för karteringen, dels ock om kartans belopp.

5:o. Har fast egendom, belägen inom särskilda domstolars områden, blifwit under egande eller nyttjande rätt upplåten genom en enda handling, hwarå lagfart eller inteckning sökes; warde handlingen efter fulla wärdet karterad wid den domstol, hwarest den först företes: dock skall, wid hwardera domstolen, fastebref endast karteras efter wärdet af den egendom, som ligger inom samma domstols område; hwarwid, i händelse hwardera fastighetens wärde ej blifwit i öfwerlåtelsebrefwet bestämdt, samma wärde uträknas i förhållande till de taxeringswärden, som näst före öfwerlåtelsen blifwit till bewillning åsatte.

6:o. Företes handling, som förut blifwit, enligt då gällande författning, antingen till fulla beloppet af den stadgade kartan, eller till mindre belopp, karterad, ware domaren eller expeditionshafwanden skyldig att, jemte redowisning för fyllnadskarta, der sådan erfordras, i marginalen af protokollet anteckna förhållandet, samt anmärka om, när och hwarest handlingen befinnes hafwa warit hos domstol eller executor uppwisad.

7:o. Domare eller expeditionshafwande, som åstundar att från wederbörande tjensteman i Hofrätt erhålla qwitto på dit insändt stämpladt papper, ware härtill berättigad, dereft afsändaren för sådant ändamål afsemnar två lika lydande, af honom underskrifne förteckningar, upptagande kartornas antal och sammanräknade belopp, af hwilka förteckningar den ena qwarstadnar i Hofrätten och den andra återställes qwitterad.

8:o. Tid att emot domare eller expeditionshafwande anställa åtal för underlåten eller felaktig kartering, hwarom här fråga är, skall i hwarje fall beräknas till två år från den dag, då renoveradt protokoll till Hofrätten inkommit. — — —

Hwilket etc.

6 §. I de saker, som ej instämda, eller lagwadda äro, så ock då Rättens slut fordras förut öfwer någon partens inwändning i rättegången, der afsäges ej Rättens utslag offentligen, utan gifwe Domaren det ut efter anslag, om det ej muntligen kungjordt är.

Jfr **K. Förordn. d. 30 Okt. 1866**, anm. wid nästföregående §.

7 §. Alla Rättens Domar eller Utslag, som, [efter kungörelse å Rättens dörr] afsägas eller utgifwas, böra förut [twefalt] färdige skrifwas utan fel, att delomännen må dem, med Rättens underskrift

och insegel, utan uppskof undfå, mot den lösen, som särskildt stadgadt är; warde ock i Rådstufwu- och Hofrätten lika lydande förwaradt, med deras underskrift, som i saken dömt. (**K. Förordn. d. 10 Sept. 1823**).

Jfr anm. wid 5 § detta Kap.

8 §. När laga syn i jordatwist å landet hållen är, skall dom deröfwer affägas, der syut blifwit.

9 §. Ej må dom eller utslag gifwas närmare intill Högtider, eller då Rättens Ledamöter skiljas åt, än att parterna njuta laga tid till wad, eller kunna söka, att få sin sak under Konungens skärskådan fullfölja.

10 §. Will någondera parten Rättens förklaring öfwer dom eller utslag söka; göre det så tideligen, att wederdelomannen deröfwer höras, och Rätten swar gifwa kan, förr än dom eller utslag wunnit laga kraft: och förklare de domen allena, som öfwer saken sutit, och om slutet ense warit. Begärer någon förklaring i det mål, deri domen är tydlig och klar, eller derom twist ej warit, eller eljest obeskedligt; böte fem, tio, eller tjugu daler, eller mera, allt som omständigheterna och brottet finnas.

11 §. Nu kunna sådane omständigheter sig yppa långt efter, sedan dom och utslag fallit, att förklaring deröfwer nödig är; den bör ej wägras. Är Häradshöfding, som dömt, ej då i samma Rätt; gifwe den, som i hans ställe kommit, förklaring med Nämnden. Äro i Rådstufwu- och Hofrätten ej så många qwar af dem, som i utslaget ense warit, att de domföre äro; då böra de, som sedan der Domare blifwit, utslaget förklara. Innehåller den förklaring, som parten gifwes, något sådant, som i utslaget ej är tydligen utsatt; då må wad deremot tillåtas. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

12 §. I brottmål, som Underrätt dömt, och till Hofrättens pröfwande skjutit, tarfwas ej, att Hofrättens utslag offentligen affäges; utan sände Hofrätten det till Konungens Befallningshafwande, och han låte det för mißgerningsmannen i häktelset läsas.

13 §. Warder någon dömd [ifrån äran], och bor han annorstädes, än der han dömd är; gifwe Rätten det Konungens Befallningshafwande i den ort tillkänna, så att man wanfrejd hans der weta må.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 6.

Blifwer ledamot af Ridderskapet och Adeln för nesligt brott dömd eller med mer än halfwa skäl beswärad, skall domstolen lemna Riddarhusdirektionen del af utslaget. **K. Br. d. 30 Mars 1787.** — Likaledes då frälseman ställes under förmyndare eller warder i konkurstillstånd försatt. **K. Br. d. 6 Aug. 1818.** — Warder officer wid annan än krigsdomstol ådömd sådant straff, att fråga kan uppstå om hans uteslutande ur rullorne samt förlust af hederstecken, skall domstolen genast gifwa Justitie-Kanslern del af utslaget. **K. Cirk. d. 20 Jan. 1837.** — Jfr anm. wid 10 Kap. 21 § denna Balk. — När någon af krigsmanskapet warder för nesligt brott dömd, eller från regementet bortförd, skall medaljen honom frånryckas och till Landt- eller Sjöförswars-departementet insändas. Dömes underofficer, som fått tapperhetsmedalj, för någon nedrig gerning, skall hederstecknet honom icke fråntagas, innan Kongl. Maj:t derom förordnat. **K. Br. d. 12 Dec. 1791**, jfr med **K. Stadgan d. 16 Maj 1840.**

25 Kap.

Om laga wad, och deß fullföljande; så ock om beſwär öfwer felaktighet wid rättegången.

1 §. Nöjes man ej åt den dom eller utſlag, ſom Häradsrätt i hufwudſaken å Tinget eller wid laga syn i jordatwiſt, eller huſesyn å frälſe- eller ſkattehemman, fällt hafwer; då må han wädja med tre daler under Hofrätt, antingen genaſt eller ſiſt innan åttonde dagen gått till ända, den inberäknad, då domen föll: och Härads-höfding ſkrifwe ſtrax å domen, att han lagligen wädjat, och ſätte dagen ut, då parterne ſkola till Hofrätten komma, den wädjande att gifwa ſin inlaga in, och ſwaranden att den anamma, utan ſtämning eller annan kungörelſe; ſå ock att borgen förut bör ſtällas för koſtnad och ſkada, efte ty ſom i 26 Kap. ſtadgas: ware ock den, ſom wunnit, ſkyldig att underrätta ſig af Domaren, om wädjadt är: ock der ſå ſkett, låte ock han det teckna, till ſin rättelſe, å dombref ſitt; der må ej fordras ſärſkild betalning före. Wädja de båda, gånge dermed ſammaledes. Wädja de ej, ſom nu är föreſkrifwet; ſtånde Härads-rätts dom faſt. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

När, emot Härads-rätts dom, tiden till wads erläggande infaller å Sön- eller Högtids-dag, må parten å näſta ſöcknedag emot domen wädja. **K. Br. d. 17 Febr. 1757.**

I de påſkrifter, ſom öfwer erlagde wad meddelas ſwarande parter, böra deſſe underrättas, ej blott att de, å föreſatt dag och ort, ſkola ſig inſinna, de wädjandes inlagor att emottaga, utan ock att, om de af laga förfall hindrade, den tid förſumma, de då ega ſådana förfall, med laga bewis ſtyrkte, aldraſiſt inom en månad, eller 30 dagar, efter rätta inſtälleſedagen, för Hofrätten anmäla; och det ſå owilkorligen, att, om äfwen den ſkyldigheten efterſättes, ſwarande rätten warder förlorad, och, enligt 27 Kap. 1 § denna Balk, af Hofrätten i ſaken dömes, på de ſkäl den wädjande parten företett. **K. Br. d. 11 Maj 1774.**

Uti wadebewiſen ſkola underdomare tydligen underrätta parterne om allt, hwaruti preſtanda beſtå. **K. Br. d. 6 Dec. 1739.** — Äfwen den Hofrätt bör utſättas, till hwilken den ſökande har att wända ſig. **K. Br. d. 26 Aug. 1772.** Detta bör noga iakttagas. **K. Br. d. 18 Dec. 1818 och Swea Hofrätts Cirk. d. 10 Febr. 1819.**

Genom K. Förordn. ang. ordning och ſätt för öfwerklagande af Underrätts beſlut i twiſter om huſeſyn och fardag å Krono- eller andra publika hemman och lägenheter d. 12 Mars 1830 meddelas:

Med ändring af hwad genom K. Förordn. d. 17 April 1828 angående upphörande af Styrelſewerkens domsrätt i wiſſa mål, bliſwit tills widare ſtadgadt derom, att de i 10 punkten af ſamma Förordning omförmälde huſeſyns- och fardagstwiſter borde fullföljas i den ordning, ſom för twiſtemål wore föreſkrifwen, har Kongl. Maj:t ſtadgat, ſom följer:

Är någon mißnöjd med dom, ſom af Härads- eller Syne- eller Rådſtufwurätt gifwen är, i mål om nybyggnad, husröta, wanhäfd eller fardag, wid af- och tillträden, eller eljeſt, å krono- eller andra publika hemman, Kungs- eller Kungsladugårdar, landshöfdinge-reſidenshus, eller andra Kronans lägenheter, ehwad de äro till indelningar eller till boſtällen för wiſſa embets- och tjenſtemän, eller till milda ſtiftelſer anſlagne, eller mot arrende, eller annorledes, åt enſkilde upplåtne, ingifwe ſina beſwär deröfwer till Hofrätt inom hälften af den tid, ſom för lagwadda ſakers fullföljande från Härads- och Rådſtufwurätt ſtad-

och inſegel, utan uppſkof undfå, mot den löſen, ſom ſärſkildt ſtadgadt är; warde ock i Rådſtufwu- och Hofrätten lika lydande förwaradt, med deras underſkrift, ſom i ſaken dömt. (**K. Förordn. d. 10 Sept. 1823**).

Jfr anm. wid 5 § detta Kap.

8 §. När laga ſyn i jordatwiſt å landet hållen är, ſkall dom deröfwer affägas, der ſynt blifwit.

9 §. Ej må dom eller utſlag gifwas närmare intill Högtider, eller då Rättens Ledamöter ſkiljas åt, än att parterna njuta laga tid till wad, eller kunna ſöka, att få ſin ſak under Konungens ſtärſkådan fullfölja.

10 §. Will någondera parten Rättens förklaring öfwer dom eller utſlag ſöka; göre det ſå tideligen, att wederdelomannen deröfwer höras, och Rätten ſwar gifwa kan, förr än dom eller utſlag wunnit laga kraft: och förklare de domen allena, ſom öfwer ſaken ſutit, och om ſlutet enſe warit. Begärer någon förklaring i det mål, deri domen är tydlig och klar, eller derom twiſt ej warit, eller eljeſt obeſkedligt; böte fem, tio, eller tjugu daler, eller mera, allt ſom omſtändigheterna och brottet finnas.

11 §. Nu kunna ſådane omſtändigheter ſig yppa långt efter, ſedan dom och utſlag fallit, att förklaring deröfwer nödig är; den bör ej wägras. Är Häradshöfding, ſom dömt, ej då i ſamma Rätt; gifwe den, ſom i hans ſtälle kommit, förklaring med Nämnden. Äro i Rådſtufwu- och Hofrätten ej ſå många qwar af dem, ſom i utſlaget enſe warit, att de domföre äro; då böra de, ſom ſedan der Domare blifwit, utſlaget förklara. Innehåller den förklaring, ſom parten gifwes, något ſådant, ſom i utſlaget ej är tydligen utſatt; då må wad deremot tillåtas. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

12 §. I brottmål, ſom Underrätt dömt, och till Hofrättens pröfwande ſkjutit, tarfwas ej, att Hofrättens utſlag offentligen affäges; utan ſände Hofrätten det till Konungens Befallningshafwande, och han låte det för mißgerningsmannen i häktelſet läſas.

13 §. Warder någon dömd [ifrån äran], och bor han annorſtädes, än der han dömd är; gifwe Rätten det Konungens Befallningshafwande i den ort tillkänna, ſå att man wanfrejd hans der weta må.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864**, § 6.

Blifwer ledamot af Ridderſkapet och Adeln för nesligt brott dömd eller med mer än halfwa ſtäl beſwärad, ſkall domſtolen lemna Riddarhusdirektionen del af utſlaget. **K. Br. d. 30 Mars 1787.** — Likaledes då frälſeman ſtälles under förmyndare eller warder i konkurstillſtånd förſatt. **K. Br. d. 6 Aug. 1818.** — Warder officer wid annan än krigsdomſtol ådömd ſådant ſtraff, att fråga kan uppſtå om hans uteſlutande ur rullorne ſamt förluſt af hederstecken, ſkall domſtolen genaſt gifwa Juſtitie-Kanſleren del af utſlaget. **K. Cirk. d. 20 Jan. 1837.** — Jfr anm. wid 10 Kap. 21 § denna Balk. — När någon af krigsmanſkapet warder för nesligt brott dömd, eller från regementet bortkörd, ſkall medaljen honom frånryckas och till Landt- eller Sjöförſwars-departementet inſändas. Dömes underofficer, ſom fått tapperhetsmedalj, för någon nedrig gerning, ſkall hedersteckned honom icke frántagas, innan Kongl. Maj:t derom förordnat. **K. Br. d. 12 Dec. 1791**, jfr med **K. Stadgan d. 16 Maj 1840.**

25 Kap.

Om laga wad, och deß fullföljande; så ock om beſwär öfwer felaktighet wid rättegången.

1 §. Nöjes man ej åt den dom eller utſlag, ſom Häradsrätt i hufwudſaken å Tinget eller wid laga ſyn i jordatwiſt, eller huſeſyn å frälſe- eller ſkattehemman, fällt hafwer; då må han wädja med tre daler under Hofrätt, antingen genaſt eller ſiſt innan åttonde dagen gått till ända, den inberäknad, då domen föll: och Häradshöfding ſkrifwe ſtrax å domen, att han lagligen wädjat, och ſätte dagen ut, då parterne ſkola till Hofrätten komma, den wädjande att gifwa ſin inlaga in, och ſwaranden att den anamma, utan ſtämning eller annan kungörelſe; ſå ock att borgen förut bör ſtällas för koſtnad och ſkada, efte ty ſom i 26 Kap. ſtadgas: ware ock den, ſom wunnit, ſkyldig att underrätta ſig af Domaren, om wädjadt är: ock der ſå ſkett, låte ock han det teckna, till ſin rättelſe, å dombref ſitt; der må ej fordras ſärſkild betalning före. Wädja de båda, gånge dermed ſammaledes. Wädja de ej, ſom nu är föreſkrifwet; ſtånde Häradsrätts dom faſt. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

När, emot Häradsrätts dom, tiden till wads erläggande infaller å Sön- eller Högtidsdag, må parten å näſta ſöcknedag emot domen wädja. **K. Br. d. 17 Febr. 1757.**

I de påſkrifter, ſom öfwer erlagde wad meddelas ſwarande parter, böra deſſe underrättas, ej blott att de, å föreſatt dag och ort, ſkola ſig infinna, de wädjandes inlagor att emottaga, utan ock att, om de af laga förfall hindrade, den tid förſumma, de då ega ſådana förfall, med laga bewis ſtyrkte, aldraſiſt inom en månad, eller 30 dagar, efter rätta inſtällelſedagen, för Hofrätten anmäla; och det ſå owilkorligen, att, om äfwen den ſkyldigheten eftersättes, ſwarande rätten warder förlorad, och, enligt 27 Kap. 1 § denna Balk, af Hofrätten i ſaken dömes, på de ſkäl den wädjande parten företett. **K. Br. d. 11 Maj 1774.**

Uti wadebewiſen ſkola underdomare tydligen underrätta parterne om allt, hwaruti preſtanda beſtå. **K. Br. d. 6 Dec. 1739.** — Äfwen den Hofrätt bör utſättas, till hwilken den ſökande har att wända ſig. **K. Br. d. 26 Aug. 1772.** Detta bör noga iakttagas. **K. Br. d. 18 Dec. 1818** och **Swea Hofrätts Cirk. d. 10 Febr. 1819.**

Genom K. Förordn. ang. ordning och ſätt för öfwerklagande af Underrätts beſlut i twiſter om huſeſyn och fardag å Krono- eller andra publika hemman och lägenheter d. 12 Mars 1830 meddelas:

Med ändring af hwad genom K. Förordn. d. 17 April 1828 angående upphörande af Styrelſewerkens domsrätt i wiſſa mål, bliſwit tills widare ſtadgadt derom, att de i 10 punkten af ſamma Förordning omförmälde huſeſyns- och fardagstwiſter borde fullföljas i den ordning, ſom för twiſtemål wore föreſkrifwen, har Kongl. Maj:t ſtadgat, ſom följer:

Är någon mißnöjd med dom, ſom af Härads- eller Syne- eller Rådſtufwurätt gifwen är, i mål om nybyggnad, husröta, wanhäfd eller fardag, wid af- och tillträden, eller eljeſt, å krono- eller andra publika hemman, Kungs- eller Kungsladugårdar, landshöfdinge-reſidenshus, eller andra Kronans lägenheter, ehwad de äro till indelningar eller till boſtällen för wiſſa embets- och tjenſtemän, eller till milda ſtiftelſer anſlagne, eller mot arrende, eller annorledes, åt enſkilde upplåtne, ingifwe ſina beſwär deröfwer till Hofrätt inom hälften af den tid, ſom för lagwadda ſakers fullföljande från Härads- och Rådſtufwurätt ſtad-

gad är. Är den klagande till ersättning eller böter dömd, soge wid sina besvär borgen derföre af 2:ne wederhäftiga män. Will någon hos Konungen föra klagan öfwer Hofrätts beslut i dylika mål, göre det genom besvär, som böra ingifwas inom hälften af den tid, som i 30 Kap. 9 § 1 mom. R. B. stadgas, och fullgöre derwid det, som uti 18 § af samma kapitel finnes föreskrifwet. Med fullföljden af twister emellan innehafware af boställen, eller andra publike hemman, å ena, och deras landbor, å andra sidan, förfares efter allmän lag. — — —

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. d. 6 Febr. 1849**, inf. wid 27 Kap. 8 § B. B.

Genom **K. Kung. ang. meddelande af besvärshänwisning emot Hofrätts utslag i Huseſynsmål, samt dylika utslags affändande till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, d. 4 Maj 1840** meddelas:

att Hofrätterne böra uti deras utslag i huseſynsmål låta införa fullſtändig underrättelſe om hwad den har att iakttaga, som i samma utslag will söka ändring; samt att med affändande af Hofrätts utslag i huseſynsmål hädanefter skall förfaras i likhet med hwad hittills hos Swea Hofrätt warit öfligt, nemligen att, då det allmännas rätt i dylika mål är i fråga, ett exemplar af Hofrättens utslag genaſt skall expedieras till Konungens Befallningshafwande för att wederbörande allmänna ombud tillſtällas, men att i öfrigt enſkild parts exemplar af Hofrättens utslag bör, till deß tiden för underdåniga beswärs anförande tilländalupit, i Hofrätten qwarſtadna för att der hållas wederbörande tillhanda, och förſt efter nämnda tids förlopp, i händelſe utslaget då ännu finnes wara outlöſt, blifwa till Konungens Befallningshafwande öfwerſändt.

Det alla etc.

2 §. Will den, som under Hofrätt wädjat, sitt wad sedan öfwergifwa; kungöre det sin wederdeloman, inom hälften af den tid, som han eljeſt skulle till Hofrätten komma. Gör han det ej, och kommer swaranden dit; njute han betalning för koſtnad sin. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

3 §. [Der twiſt warit i wexel- eller ſjörättsſak, eller om landsköp; då wädjes ifrån Häradsrätt under Hofrätten: ſkriſwe och Domaren det å bägge parternas dombref, så ock hwad dag käranden skall gifwa deß inlaga in, och swaraden den anamma, allt ſom det om wad emot Lagmansdom ſtadgas.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. den 18 April. 1849.**

4 §. Wädjas emot Häradsrätts dom i mål, der [ofrälſeman], efter offentligt anslag, ſökt att afſtå all deß egendom till ſina borgenärer: eller endera maken begärt ſkilnad i [ofrälſe] bo; eller twiſt warit om borgenärers rätt och företräde till [ſådan] gäldbundens gods; ſände Häradsrätt de ſkrifter, ſom parterna der wexlat, till Hofrätt in, tre weckor förr, än de ſkola ſig der inſtälla (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

Angående konkurstwiſters fullföljande, ſe **Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862**, §§ 77 o. följ., inf. i Bihanget. — I ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att en perſon, hwilken i konkursmål war af Rådſtufwurätt fälld till anſwar ſåſom wårdslös gäldenär, ſkulle uti denna af brottmåls egenſkap warande fråga ega rätt till klagan öfwer Rådſtufwurättens beſlut, utan att behöfwa ſtälla borgen för koſtnad och ſkada. **K. Maj:ts Dom d. 26 Maj 1829.**

5 §. I brottmål, ehwad de äro ſwårare eller mindre, hafwe ej någon loſ att wädja, antingen emot wärjemålsed, böter, eller koſtnad och ſkada, ſom Underrätt i ty fall ålagt; utan må den, ſom ej nöjes åt deß dom, beſwära ſig deröfwer i Hofrätten inom hälften af den tid, ſom lagwadda ſaker der fullföljas böra. Gör han det ej; hafwe ej talan deri widare. Är någon tilltalad för brott, ſom i lagen med

dödsstraff belagdt är, eller är någon dömd till straffarbete på lifstid eller till förlust af medborgerligt förtroende för alltid; då skall domen underställas Hofrättens pröfning. **(K. Förordn. d. 16 Febr. 1864).**

Deßutom skola underställas: Domstols och konsistorii utslag angående prests förbrytelse af så grof beskaffenhet, att embetets förlust påstås. **K. Br. d. 7 Dec. 1787,** § 5, inf. wid 10 Kap. 26 § denna Balk. — Tryckfrihetsmål, se **Tryckfrihets-Förordning. d. 16 Juli 1812,** § 5, mom. 7, 9.

I underställningsmål skall Underrätt i staden inom 14 dagar, och å landet inom 1 månad, från den dag slutligt utslag gifwes, till Hofrätten insända protokoll och utslag, wid 3 dalers bot för hwar dag någon dermed uteblifwer. **K. Br. d. 18 Nov. 1762 och d. 15 April 1774.** Om answar för uraktlåtenhet häruti nnan, se **K. Br. d. 11 Dec. 1766,** punkt. 11, och **K. Br. d. 4 Febr. 1768,** båda inf. wid 2 Kap 6 § R. B.

Genom **K. Kung. ang. insändande till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande af Underdomstols utslag, hwarigenom urbota answar ådömts icke häktad person d. 12 Febr. 1869** är stadgadt:

Då någon icke häktad person blifwit af allmän Underdomstol till urbota bestraffning dömd, åligger domaren på landet eller Rätten i stad att, inom en månad efter det utslaget meddelades, insända detsamma till Konungens Befallningshafwande för att i laga ordning till werkställighet befordras.

Det alla etc.

Genom beswär fullföljes talan jemwäl i följande mål: angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof. **K. Förordn. d. 14 April 1866,** §§ 2, 14, 21, inf. i Bihanget; klander å landtmätares räkning öfwer landtmäteriarfwode och reseko nad. **K. Taxan på arfwode för landtmäteri-förrättningar d. 8 Febr. 1867,** § 24; klander å skogstjenstemans räkning öfwer arfwode för skogsförrättning samt reseko nad. **K. Taxan på arfwode för skogsförrättningar** m. m. **d. 13 Juni 1867,** § 7.

Då någon är worden tilltalad wid särskilde Underrätter för å flere ställen begångna brott, tillkommer det den sista Underrättens Öfwerdomare att på anförde beswär eller stedd hemställan pröfwa allt hwad jemwäl wid de öfrige utom deß domsaga belägne Underrätters åtgärd i saken kan wara att anmärka, helst lagen icke tillåtit beswär eller befallt hemställan i dylika fall förr än hela målet wid sista Underrätten med slutligt utslag blifwit afhulpet. **K. Br. d. 19 Dec. 1798.** Jfr. **K. Br. d. 21 Maj 1826 och d. 26 Jan. 1837.** — Om en wid Underrätt tilltalad jemwäl begått brott, som tillkommer Öfwerdomstols upptagande, se **K Br. d. 14 Nov. 1798,** inf. wid 10 Kap 21 § denna Balk.

Enär, uti civilt mål, någon warder dömd till annat answar än böter, skall domen oförd öjligen ifrån domstolen tillsändas wederbörande exekutor, för att, sedan beslutet wunnit laga kraft, låta bestraffningen werkställas. **K. Br. d. 30 Aug. och Swea Hofrätts Univ. d. 30 Sept. 1811.**

Den som i brottmål är af Underrätt fälld till böter, mer eller mindre, men ej är fängslad, utan förblifwer på fri fot, och will i Hofrätten söka ändring, skall foga wid sina beswär en af två wederhäftige män utgifwen löftesskrift, deruti de, en för bägge och bägge för en, borga för de böter honom äro ådömde, eller ock behörigt bewis deröfwer, att samma böter äro i ränteriet nedsatte. Kan borgen ställas, bör den förut upptes hos Underrätt i staden, hwilken eger pröfwa deß wederhäftighet och meddela bewis deröfwer. Å landet må wederbörande kronobetjent, eller ock kyrkoherden, eller den i hans ställe är i församlingen, der löftesmännen hafwa deras hemwist, intyga att löftesmännen äro bofaste, eller eljest anses wara wederhäftige för hwad de borgat. Är den sakfällde så fattig, att han ej kan, på sätt ofwan nämndt är, nedsätta böterne eller ställa borgen, skall han öfwer sin fattigdom begära domstolens eller domarens witnesbörd, eller, om det ej kan ske, bifoga sina beswär intygande derom af wederbörande kronobetjent eller pastor i församlingen, hwareft den sakfällde bor och har sitt hemwist. Den sakfällde, hwilken sålunda fullföljer sina beswär, skall widare, antingen sjelf eller genom ombud, inställa sig wid Öfwerrätten, för att, i händelse beswären utställas till förklaring, uttaga och meddela dem sin wederpart, emot bewis, hwilket bör inom 3 gånger så lång tid, som för be-

swärens anförande ifrån hwarje ort utsatt finnes, räknad ifrån dagen, då beslutet om förklaringens infordrande utföll, till Öfwerrätten ingifwas. Förfummar den klagande något af hwad sålunda är föreskrifwet, skall han anses hafwa förlorat sin talan, och deß beswär således ej komma under pröfning, utan Underrättens om honom fallne utslag, såsom laga kraftwunnet, sättas i werkställighet. — Är åter det mål, hwarföre den brottslige blifwit dömd, urbota, så att han derföre sättes i fängelse, kan det som i omförmälde mått är förordnadt om borgens ställande och beswärens fullföljande, på honom ej lämpas, utan skall, i händelse han begär del af ransakningen och domen, men domaren ej medhinner eller eljest ej kan utlemna den till honom, innan han afsändes till det allmänna fängelset, nämnde ransakning och dom skickas af domaren till Konungens Befallningshafwande i länet så tidigt, att den saksälde kan, innan beswärstiden går till ända, så deraf del samt inlemna sina tilltänkta beswär till bemälde Befallningshafwande, som eger att ofördröjligen öfwersända dem till wederbörande Öfwerrätt, hwilken sedan förfar på sätt K. Br. d. 7 Jan. 1805 (inf. wid 27 Kap. 8 § denna Balk) derom widare förmär; och bör Konungens Befallningshafwande, enligt 29:de punkten af denna Förklaring (se härofwan sid. 249), tillse att den fängslade ej saknar nödigt biträde wid beswärens författande. I öfrigt åligger det Underrätt, att i alla sådana brottmål, i hwilka den angifne blifwit dömd till answar, ehwad han deröfwer gifwit mißnöje tillkänna eller icke, genast efter utslagets afkunnande underrätta honom om allt hwad han har att i hwarje händelse wid ändrings sökande iakttaga, och sådant honom till efterrättelse å sjelfwa utslaget anteckna. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 38.

Under-Domstolarne erinras att, wid meddelande af utslag i brottmål, på sätt K. Förkl. d. 23 Mars 1807 innehåller, gifwa fullständig föreskrift om allt hwad den klagande har att wid ändrings sökande iakttaga, samt om påföljden deraf förfummas. **Swea Hof-Rätts Cirk. Br. d. 14 Jan. 1868.**

Genom **K. Förordn. ang. särskilda föreskrifter för behandlingen af beswärsmål, som från Gotland fullföljas i Hofrätt, d. 23 Aug. 1851** är stadgadt:

Då Hofrätt anser nödigt att till förklaring utställa dit inkomna beswär öfwer beslut, som blifwit meddeladt af domstol eller Konungens Befallningshafwande på Gotland, i mål af den beskaffenhet, att kommunikationsåtgärden jemlikt lag och författningar, skall genom den klagandes försorg werkställas, bör Hofrätten, deref klaganden derom i beswären framställt begäran, öfwersända beswärshandlingarne, jemte Hofrättens kommunikations-resolution, till Konungens Befallningshafwande i nämnda län, som derom genast å landskansliet utfärdar anslag med dag och åratal, då sådant sker och derom gör anteckning å beswären. Desamma, tillika med kommunikations-resolutionen, skola derefter, emot å anslaget tecknadt qwitto, af klaganden uttagas för werkställighet af föreskrifna kommunikationen, hwarom bewiset, inom den af Hofrätten föreskrifna, från anslagsdagen räknade, tid, må till Konungens Befallningshafwande inlemnas. Förklaranden ware likaledes berättigad att till Konungens Befallningshafwande inlemna sin förklaring jemte handlingarna, likwäl inom hälften af den tid, som för förklaringens ingifwande i Hofrätten är worden bestämd, på sätt, enligt Kongl. Brefwet d. 8 December 1748, bör ske, då parter, för bewarande af fatalier i lagwadda och beswärsmål, der Underrätt på Gotland dömt, å Wisby landskansli deras inlagor aflemna. Sedan den tid förflutit, hwarinom wederbörande egt att till Konungens Befallningshafwande inlemna dels bewis öfwer werkställd kommunikation och dels förklaring, har Konungens Befallningshafwande att skyndsamt till Hofrätten insända såwäl det om beswären utfärdade anslag med derå tecknade qwitto, som nyssnämnda bewis jemte förklaringen och öfriga till målet hörande handlingar, hwilka blifwit till Konungens Befallningshafwande ingifna. Underlåter den klagande att, efter werkställdt anslag, uttaga beswären inom den tid, som för werkställighet af kommunikationen warit föreskrifwen; åligge Konungens Befallningshafwande att, genast efter det denna tid förbi är, till Hofrätten återsända beswärshandlingarne, jemte utfärdade anslaget, med derå gjord anteckning angående förhållandet. Hos Konungens Befallningshafwande skola dock parterna erlägga nödiga postpenningar för öfwersändandet af de för dylikt ändamål dit inlemnade handlingar.

Det alla etc.

Inlagor, akter och dokumenter i lagwadde och beſwärsmål, der Underrätt på Gotland dömt, må parterne emot bewis inlemna på Wisby landskanſli inom hälften af den tid ſamma handlingar böra wara i Hofrätten ingifne; hwareſter deſſa handlingar böra, näſta poſt dereſter, från landskanſliet till Hofrätten inſändas, dock att parterne nödige poſtpenningar erlägga. **K. Br.** d. 8 **Dec. 1748 och Swea Hof-Rätts Cirk. d. 20 Jan. 1749.**

Enſkilda perſoner och parter må eljeſt ej wara tillåtet med poſten under rekommenderade bref, beſwär eller ſkrifter uti deras enſkilda rättegångsärenden till Hofrätten öfwerſända. **Göta Hofrätts Br. d. 10 Dec. 1750.**

Genom **K. Förordn. ang. förändrade föreſkrifter i afſeende på fullföljden af polismål d. 30 April 1844** är ſtadgadt:

1 § Beſwär öfwer ſå wäl Öfwerſtäthållare-embetets och Kongl. Maj:ts öfrige Befallningshafwandes, ſom ock de utom Stockholm inrättade Poliskammares beſlut i polismål, af ſådan beſkaffenhet, att, wid ändringsſökande hos Kongl. Maj:t, beſwären inlemnas uti Deß Juſtitie-Reviſions Expedition, böra, med undantag endaſt af de mål, hwarom här nedan i 4 § ſägs, hädaneſter anföras hos wederbörande Hofrätt, och må deß utſlag genom beſwär öfwerklagas hos Kongl. Maj:t, allt med iakttagande af den tid, ſom i allmänhet är ſtadgad för fullföljd af brottmål från Underrätt till Hofrätt och från Hofrätt till Kongl. Maj:t. — 2 §. De föreſkrifter, hwilka ſärſkilda författningar innehålla, angående werkſtällighet eller fullgörande af hwad uti ifrågawarande mål blifwit af polismyndighet ålagdt, eller om ſkyldighet att ſtälla ſäkerhet för uppfyllande deraf, förblifwa oförändrade; ſkolande i deſſa mål Hofrätts beſlut. äfwen om detſamma icke är med polismyndighetens öfwerenſtämmande, kunna, utan hinder af ändringsſökande, werſtällas i de fall, då enahanda beſlut, meddeladt af polismyndigheten, kan omförmälde werkſtällighet medföra; men i fråga om fullgörande, ſåſom wilkor för rättighet till klagan hos Kongl. Maj:t, bör, hwad Hofrätts utſlag i polismål angår, till efterrättelſe lända hwad i allmänhet är om Hofrätts beſlut i brottmål gällande. — 3 §. Denna författning ſkall genaſt efter denſammas kungörande tillämpas; dock ſå, att de mål, ſom, innan författningen kungöres, blifwit af Poliskammare, Öfwerſtäthållare-embetet eller Kongl. Maj:ts öfrige Befallningshafwande afdömd, ſkola, i händelſe af ändringsſökande, fullföljas uti hittills wanlig ordning. — 4 §. Härigenom göres ej någon ändring i hwad om behandlingen af mål rörande förſwarsloſe eller till allmänt arbete förfallne perſoner ſärſkildt ſtadgadt finnes.

Det alla etc. — Jfr **K. Förordn. d. 13 Febr. 1776, § 14.**

Jfr anm. wid 25 Kap. 1 § B. B.

6 §. [Från Häradsrätt må man wädja, ehwad ſaken är af ſtörre eller mindre wärde: Och Häradsrätt kungöre Lagman de ſaker, deri wädjadt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

7 §. [Mot Lagmansdom wädjes under Hofrätten med fem daler, inom ſamma tid, ſom föreſkrifwet är om Häradsrätt, der hufwudſaken, med ränta eller afgäld ſom fordras, ſtiger öfwer femtio daler, utom rättegångskoſtnaden. Lagman ſkrifwe och å bägge parternas dombref, att wädjadt är, ſom det om Häradsrätt är ſagdt: och ſätte dagen ut, då de ſkola till Hofrätten komma, den wädjande, att gifwa ſin inlaga in, och ſwaranden att den anamma, utan ſtämning, eller annan kungörelſe; ſå ock att borgen förut bör ſtällas för koſtnad och ſkada, och domen fullgöras, efter ty ſom i 26 Kap. ſägs.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

8 §. Den Konungens och Kronans, någon ſtads, eller menighets talan fört, och högre Rätt ſöka will, ware för wadepenningar och borgen fri: och tage allenaſt ſådant witnesbörd om wadet, ſom ſagdt är: gifwe ock han Konungens Befallningshafwande det ſtrax tillkänna. Då ſaken i Hofrätten fortſättas ſkall; kungöre Konungens Befallningshafwande det Hofrätten, och ſände domen med alla ſkäl och bewis ſå tidigt in, att den, ſom Konungens och Kronans ſaker der driſwa bör, kan denſamma, å dag föreſatt, fullfölja.

Riksbanken är i rättegångar fri från att ſtälla borgen för koſtnad och ſkada. **K. Br. d. 20 Nov. 1766.** — Se anm. wid 30 Kap. 4 § denna Balk.

Om skyldighet för fiskaler att till Landshöfding inberätta om erlagda wad, se **K. Br. d. 12 April 1749.** Hwad i och för befrämjande af Kronans rätt wid rättegångar af deß ombud eljeſt bör iakttagas, stadgas i **K. Kung. d. 16 Maj 1827** samt **Krigs-K., Förwaltn. af Sjö-Ärend.** och **Kamm. K. Kung. d. 31 Jan. 1849** m. fl. — Se anm. wid 15 Kap. 5 § denna Balk.

9 §. I de saker, som genom laga wad gå till Swea Hofrätt ifrån Häradsrätt i Uppland, Södermanland, Westmanland, Nerike och Gestrikland, ingifwe käranden sin inlaga inman klockan tolf på den fyrationde dagen, den oräknad, då Häradsrättens dom föll, eller hafwe sitt wad förlorat; ifrån Häradsrätt i Kopparbergs län, Wermland, Helsingland, Jemtland, Herjeådalen, Medelpad och Ångermanland samt på Gotland på den sextionde dagen; ifrån Häradsrätt i Westerbotten på den nitionde dagen; i Göta Hofrätt från Häradsrätt i Östergötland, Kalmar län, Småland, Skaraborgs och Elfsborgs län på fyrationde dagen; ifrån Häradsrätt i Halland, Dahl och Bohus län på sextionde dagen; i Hofrätten öfwer Skåne och Blekinge ifrån Häradsrätt i dessa landskap på den fyrationde dagen. I wexel och sjörättssak ware tid hälften kortare, att fullfölja wad ifrån Häradsrätt i hwarje tro till Hofrätt. (**K. Förordn. d. 4 Dec. 1866.**)

Att under Westerbotten inbegripes Norrbotten jemte de till desse län hörande Lappmarker, se **K. Br. d. 25 Aug. 1824.**

I mål, der innehafwaren af en på Banken ställd assignation måste söka assignanten hos domaren, bör wadet fullföljas inom samma tid som om wexel- och sjörättssaker sagdt är. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1741,** § 11.

10 §. [Mot Lagmans synedom må ej under Hofrätt wädjas. Hwar som åt den dom ej nöjes, hafwe lof, att inom den nitionde dagen, den oräknad då domen föll, hos Konungen Riddaresyn söka: och ställe full borgen för kostnad och skada, innan han den njuta får: ware ock det twistige, om det skog är, i qwarstad. Konungen eger förordna en af sina och Rikets Råd, eller den i heder och embete dem närmast är, att med fyra andra lagfarna och ojäfaktiga män, så ock Häradsnämnd, den wid Härads eller Lagmanssynen ej när warit, syna det, som twist är om, och dom deröfwer fälla. Den sådan syn åstat, skjute kostnaden dertill, och Riddare Synerätt döme tillika, hwilken af parterna den sedan gälda skall. I den dom må ej hos Konungen ändring sökas.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

11 §. [Från Kämnersrätt wädjes till Rådstufwurätt med tre mark, inom klockan tolf å fjerde dagen, den oräknad då domen föll. I Stockholm tillåtes ej wad ifrån Kämnersrätt, der hufwudsaken ej går öfwer trettio dalers wärde. Parterne låte Rätten teckna wadet å häggeberas dombref, allt som det om Häradsrätt stadgadt är, så ock att den som wädjat, bör på den adertonde dagen, den oräknad då domen föll, gifwa sin inlaga in i Rådstufwurätten innan klockan tolf, der han will njuta wadet till godo; och att swaranden då bör den emottaga, utan särskild kungörelse.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

12 §. [Kommer käranden i Rätten in med sin inlaga, å föreskrifwen dag, eller hafwer han, då Rådstufwudag ej är, gifwit den till honom, som å Rättens wägnar den emottaga bör, och swaranden inlagan då anammat; sware han derpå wid upprop åtta dagar derefter, om det Rådstufwudag är, eller å nästa Rådstufwudag derefter: och gånge sedan dermed, som i 14 Kap. 2 § om Kämnersrätt föreskrifwet är. Försummar någondera upprop; böte dubbelt emot det, som der sagdt är.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

13 §. [I de saker, som till Rådstufwurätt, såsom första domstol, äro instämda i den Stad, der Kämnersrätt är, gifwe käranden sitt käromål wid upprop in: sedan gånge dermed, som sagdt är. I dessa mål må parterne twänne skrifter hwardera inlägga, det twefalt ske bör, som i 27 Kap. om Hofrätt stad-

gas. I lagwadda, så ock hyres och utflyttnings, wexel och sjörätts saker, käres och swares med en skrift å hwardera sidan.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

14 §. [I Rådstufwurätten i Stockholm skall uprop ske klockan tio: och i bostilnadsmål, och der gäldbunden mans gods till hans borgenärer på en gång afstås, ware sjorton dagar emellan hwart uprop.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

15 §. Mot Rådstufwudom wädjes under Hofrätten med fem daler, innan klockan tolf å åttonde dagen, den dag inräknad, då domen föll. Huru witnesbörd derom af Rätten gifwas bör, ware lag samma, som i 1 § af detta Kapitel för Häradsrätt stadgadt är. Hwar som wädjar ifrån Rådstufwurätt i den Stad, der Hofrätt sitter, gifwe der sin inlaga in före klockan tolf, på den tretionde dagen, den oräknad, då domen eller utslaget föll: från annan Rådstufwurätt ware dag dertill, som i 9 §, om hwarje landsort, så ock om wexel och sjörätts sak är föreskrifwet. Är dom fallen i sådana mål, som i 4 § nämnas, sände Rådstufwurätt parternas skrifter in till Hofrätten, som der sagdt är. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

16 §. [Ej må någon wädja mot Rådstufwudom, der hufwudsaken ej går öfwer femtio dalers wärde, efter ty som i 7 § sagdt är. I den Stad, der något särskildt derom stadgadt är, rätte sig Domaren och parten dereſter.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

17 §. [Är twist sådan, att den rörer något, som till wiſt wärde i penningar ej utsättas kan, såsom: egoskilnad å landet; jords söndrande från bolby; häfd, beswär och last, som ligger å jord, af wägar, fädrift, wattuledning och mera; eller hus och tomt i Staden, der man lider mehn af annan; om utbrytning, eller lösen i gård, hus och tomt tälas kan; om gäldenär må afstå allt sitt gods till sina borgenärer på en gång, och sedan wara för dem fri, och annat dylikt; ware wad deri tillåtet, ehwad det är emot Lagmans, Kämners, eller Rådstufwudom.]

Denna § är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

18 §. Hafwa flere del i en sak, de der ega gemensam talan, och wilja de gå till högre Rätt; gälle ett wad för dem alla: Ej må af hwardera wadepenningar kräfwas. Domaren underwise ock parten, som åt deß utslag ej nöjes, antingen han wädja, eller genom beswär får söka ändring i högre Rätt.

19 §. Wadepenningar behålle Domaren som dömt, ehwad domen sedan gillas, eller ej. Bjuder någon wadepenningar fram i den sak, deri wad ej tillåtet är, och tager han dem ej genast åter, sedan Rätten honom derom underwiſt hafwer; gifwe Domaren dem till de husfattiga i den socken, eller Stad, der Rätten hålles.

20 §. Menar parten, att wad honom nekadt är utan skäl; låte då Domaren på utslaget teckna, att han wad deremot tillbudit: och gifwe sedan in deß beswär deröfwer i Hofrätten, inom den tid, som i 5 § sagdt är.

När någon under rättegången, och innan dom i hufwudsaken faller, hos Öfwerrätten klagat öfwer nekadt wad, och Öfwerrätten derpå fitt utslag gifwit, är ej tillåtet att deremot söka Konungen, utan kommer då dermed att förhållas efter ty, som i 16 Kap. 1, 3 §§ denna Balk stadgas; men är saken uti Öfwerrätt, såsom förste domstol, upptagen, då må ändring deruti sökas, på sätt 2 § i samma Kap. bjuder. **K. Br. d. 12 Juli 1758.**

21 §. Nu will endera parten, som ſjelf wid Rätten när warit, eller der fullmägtig haft, wiſa domwilla, eller att andre ſådane fel wid rättegången förelupit, att domen förty ogillas bör, ſåſom: att dom är fälld af den, ſom ej warit till Domare lagligen förordnad, eller ej ſwurit Domare ed; eller att Rätten ej warit domför; eller att dömdt är öfwer det, ſom ej inſtämdt, eller der ej wädjadt, eller wad ej tillåtet warit; eller att den dom är ändrad, ſom wunnit laga kraft; eller att Rätten dömt i hufwudſaken, innan parten fått utſlag öfwer det, ſom han förut inwändt och påmint; eller då ſaken warit inſtämd till annan domſtol; eller dömt, laga målsman ohörd, öfwer dens rätt, ſom ſjelf ej kunnat efter lag, för Rätta ſwara; eller då den, ſom ſaken drifwit, ej haft ſakegarens laga fullmagt; eller mera dylikt, ſom emot en laga rättegång ſtrider: i alla deſſa fall må parten ſig i Hofrätten beſwära, inom den tid, ſom den 5 § föreſkrifwer. Förſummas det, warde deß talan i Hofrätten ej upptagen, der Konungen ej finner ſkäl, förſutten tid att återſtälla, ſom i 31 Kap. ſägs.

22 §. Dömes någon frånwarande oſtämd; eller fäller Domare i någon twiſt, twänne parter emellan, ſådan dom, att den tredje, eller annan, ſom ej warit hörd, lider deraf förfång: i ty fall hafwe han wäld, att ſiſt inom natt och år, ifrån den dag han det weta fick, ſöka deri ändring i Hofrätten.

23 §. Faller tid å Söndag, Högtids eller annan Helgedag, att i lagwadda ſaker gifwa inlagan in; då ſkall det ſke å näſta ſöcknedag derefter, och ſätte Domaren den dag ut i deß witnesbörd om wadet. Samma lag ware, då någon will öfwer Konungens Befallningshafwandes, eller någon Underrätts utſlag i Hofrätten klaga.

24 §. Beſinnar han ſig, ſom emot Rådſtufwurätts dom wädjat och will ej ſitt wad ſedan fullfölja, kungöre det wederparten, ſåſom i 2 § om Häradsrätt ſagdt är, wid äfwentyr, ſom der ſtadgadt finnes. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

26 Kap.

Huru borgen ſkall ſättas, innan laga wad i Hofrätt fullföljes; ſå ock huru Underrätts dom, deremot wädjadt är, werkſtälles må.

Denna öfwerſkrift, hwars lydelſe ſtadgades genom **K. Förordn. ang. upphörande af Kämners-, Lagmans- och Riddareſyne-rätter d. 18 April 1849**, lydde förut: Huru borgen ſkall ſättas, och det ſom dömdt är utgifwas, innan laga wad i Hofrätten fullföljes.

1 §. Hwar, ſom ifrån Underrätt wädjar, ſtälle för ſig två löftesmän, ſom borga, begge för en och en för begge, för koſtnad och ſkada, den han kan ſkyldig kännas att gälda; tage deras ſkrift derå, och lägge den wid ſin inlaga i Hofrätten in. Nu kan ſå hända, att han heldre will penningar, eller ſilfwer, eller guld, till ſäkerhet för koſtnad och ſkada ſtälla, och ſätter det hos Konungens Befallningshafwande in, eller i taka händer; då ware ock det för borgen gildt, när Domaren det pröfwat hafwer. Förſummar han det; hafwe ſitt

wad och talan emot Underrättens dom förlorat. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

När blott en löftesman är af käranде parten anskaffad, men denne löftesman finnes så wederhäftig, att för honom, som wunnit, då för tiden full säkerhet är, kan och bör Hofrätten, på swarandens påstående, ånyo förelägga käranden, att inom wiß tid skaffa sådan borgen, som lagen äskar, utan att, i anledning af [6] § detta Kap., käranden sitt wad förlorat. **K. Br. d. 16 Febr. 1737.**

2 §. Underrätts dom, deremot wädjadt är, gånge i werkställighet, efter ty, som i 3 Kap. 5 § Utsöknings Balken sägs, der den, som wunnit, det äskar, och wadet ej derigenom onyttigt blefwe. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Penningar, som efter lag böra gifwas ut, kunna nedsättas i Banken; skolande bankens insättningsbewis gälla lika som wore penningarne i Rätten till hands. **K. Försäkr. d. 3 Okt. 1675, § 7.**

Hwad Rådstufwu- eller Häradsrätt dömt i mål, då innehafware af bankoassignation derföre söker betalning af assignanten, skall strax fullgöras, eller utan dröjsmål utsökas; och må den, som wunnit, lyfta det emot full borgen, der den, som tappat, emot domen i rättan tid wädjat. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1741, § 11.**

3 §. [Skola penningar efter dom gäldas; och säger den, som wädjat att han dem ej eger, ej eller silfwer och guld: styrke det, der wederdelоman det äskar, med ed sin, hos Konungens Befallningshafwande, eller Domaren i orten, om det begwämligare der ske kan; och hafwe sedan lof, men ej förr, att gifwa andra lösören dertill upp, med laga wärde derå. Finnas ej de; då gifwe upp gods och jord å landet, eller hus och tomt i staden, med Rättens bewis, om de för annan gäld häfta, eller ej. Är twifwelsmål, om den egendom swarar emot det, som dömdt är, och kan den ej mätas, innan tid är inne, att inlaga skall gifwas i Hofrätten in; sätte borgen, till deß wärdering derå ske kan. Gitter han ej någotdera, som i detta Kap. nu sagdt är; gånge deremot, som i 3 Kap. 6 § Utsöknings Balken stadgas.]

4 §. [Är det, hwarom dömdt är, sådant, att wadet onyttigt worde, der dom fullgöras skulle; då gånge den ej till fullbordan.]

5 §. [Nu är i ett utslag öfwer flera särskilda mål dömdt; och hafwer den, som wädjat, det i ett eller flera fullgjort: gälle wadet deri, och hafwe i de, andra ingen talan.]

6 §. [Hwar som ej borgen ställt, eller dom ej fullgjort, som nu är sagdt, innan han gifwer deß inlaga i Hofrätten in: hafwe sitt wad och talan emot Underrättens dom förlorat.]

7 §. [Huru det lyftas må, som utgifwet är, sägs i 3 Kap. 5 § Utsöknings Balken. Hafwer den, som gifwit gods, hus eller gård upp, till doms fullbordan, ej annat hemwist att tillgå; då förhålles dermed, som i 5 Kap. 8 § Utsöknings Balken stadgadt är. Will den, som wunnit, ej lyfta det, som utgifwet är, eller kan han ej borgen sätta; kungöre det strax Konungens Befallningshafwande, eller Domaren: och wederdelomannen tage det åter, och sätte han borgen i stället].

Ofwanstående 3, 4, 5, 6 och 7 §§ äro upphäfne genom **K. Förordn. d. 18 April 1849.**

8 §. Konungens Befallningshafwande eger borgen pröfwa, när jäf deremot göres. Är löftesman, eller deß wilkor, honom ej kunnige; då må han underrättelse derom af Domaren i orten fordra: hafwe ock Hofrätten wäld, att sjelf borgen godkänna, när så omtränger. Ej må löftesmän ogillas, som allmänt för ärliga hållas, och af den förmögenhet, att gods deras kan swara mot det, som de borgat för.

En utom riket och Swensk jurisdiktion ställd borgen är wid Swensk domstol icke gällande. **K. Br. d. 15 Juni 1768.**

27 Kap.

Huru rättegångssaker böra fullföljas i Hofrätten.

1 §. Der lagwadt är: gifwe käranden å dag föresatt, innan klockan tolf, deß inlaga in: och teckne den, som af Hofrätten dertill satt är, dagen derå, så ock om swaranden när warit, och den emottagit, eller ej, och gifwe det Hofrätten tillkänna, innan rättegångstimma ute är. Kommer swaranden, och käranden ej: begäre han skriftligen derom bewis, och att njuta betalning för deß kostnad: och Hofrätten lägge wederparten wiß dag före med wite, att derå swara. Gitter han ej framte laga förfall; ware sin talan qwitt, och känne Hofrätten honom skyldig, att gälda wederdelomannen hans kostnad. Wiser han laga förfall, så att ej någon försummelse hos honom finnes; sätte honom wiß dag före att saken fullfölja. Hafwer swaranden ej funnit sig in; gånge ock dermed, som sagdt är. Pröfwas han hafwa warit förfallolös ute; döme Hofrätten på de skäl, som käranden företett. Tappar han, som swara skulle, och söker han i rättan tid, att den dom må af Konungen öfwerses; ware det honom tillåtet, å sätt, som i 30 Kap. stadgas.

Af lagens stadgande i denna §, att der lagwadt är, gifwe käranden å dag föresatt deß inlaga in, kan ej dragas den slutsats, att parter icke skulle ega att äfwen före inställelsedagen bewaka deras rätt och talan. K. Br. d. 12 Juli 1815. — Om tiden, inom hwilken uteblifwen swarande bör wisa förfall, se K. Br. d. 11 Maj 1774, under 25 Kap. 1 § denna Balk. — Om särskild rättegångsordning i tryckfrihetsmål stadgas i Tryckfrihets-Förordn. d. 16 Juli 1812, § 85.

Uti mål, som hos Hofrätt är anhängigt, eger en swarande part, som för uteblifwande blifwit skiljd från sin swarande talan, likwäl anföra jäf emot de witnen, som käranden i samma mål ej åberopat förr än i Hofrätten. K. Br. d. 10 Juli 1754.

2 §. Nu hafwer käranden gifwit deß inlaga in, och swaranden den anammat; sware han wid offentligt upprop klockan elfwa, å samma dag i nästa wecka derefter, och låte Hofrätten det kungöra genom anslag å deß dörr, dagen förut. Begärer han då uppskof, och hafwer skäl dertill; lägge Hofrätten honom den tid före, som nödig pröfwas. Är han ifrån uppropet borta, eller kommer han då, eller medan rättegångstimma warar, oberedd, och hafwer ej laga ursäkt; böte sex daler: och warde anslag i saken å nyo, åtta dagar derefter. Swarar han ej ändå, eller wiser laga förfall; döme Hofrätten i saken: dock warde han muntligen hörd, om han det äskar. Kommer swaranden efter uppropet, innan rättegångstimma är ute, och gifwer sitt swar in; ware bot tre daler. Är den borta, som swaret emottaga skulle; böte hälften emot det, som sagdt är. Med en skrift å hwardera sidan skall käras och swaras, i hwad sak det helst är, som kommer genom wad in.

3 §. Menar swaranden, att käranden ej bör njuta deß wad till godo, förty att han ej ställt borgen för kostnad och skada; gifwe deß påstående skriftligen wid uppropet in, och Hofrätten höre wederparten deröfwer. Hafwer han det försummat, som i 26 Kap. 1 § föreskrifwet står; gånge derom efter ty, som der sagdt är. Finnes det

annorlunda; då ſwares i ſaken, när anſlag deri ſker. Will någondera parten emot Hofrättens utſlag i detta fall Konungen ſöka; göre det å ſätt, ſom i 30 Kap. 1 och 6 §§ ſägs. (**K. Förordn. d. 18 April 1849**).

4 §. I de ſaker, ſom Hofrätten, ſåſom förſte domſtol, upptager, låter Hofrätten genom anſlag dagen förut kungöra, att parterna å den dag, ſom i ſtämning förelagd är, ſkola wid upprop wara; och gifwe då käranden ſin inlaga fram: ſedan gånge dermed, ſom förr ſagdt är. Parterna må i deſſa mål gifwa twänne ſkrifter in hwardera, der de ej rättan tid dertill förſumma. [I boſkilnadsmål för ſkuld, eller der gäldbunden ſöker, att få allt deß gods till ſina borgenärer afſtå, ware tid fjorton dagar emellan hwardera uppropet.]

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **Konkurs-Lag.** och **K. Förordn. om boſkilnad** m. m. **d. 18 Sept. 1862**, båda inf. i Bihanget.

5 §. Kommer ej den, ſom ſtämma låtit, med deß inlaga in å dag föreſatt; lägge Hofrätten honom annan tid före, ändå att den urſäkt han förebär, ej pröfwas laglig: dock böte han, för det han uteblef, tio daler, och gälde koſtnaden åter till ſwaraden, ſom när warit. Kommer ej käranden andra gången, och wiſer ej laga förfall; då dömes ſwaranden för hans talan fri.

6 §. Alla inlagor med bewis, ſom dertill höra, ehwad det är i lagwadda eller inſtämda ſaker, ſkola twefalt ingifwas; den ena att wara i Hofrätten qwar, den andra att gifwas till wederparten.

Genom **K. Kung. ang. rätt för part att återfå till Öfwerrätt ingifna handlingar d. 26 April 1853** är ſtadgadt:

Sedan till Hofrätt inkommet eller i Juſtitie-Reviſionen bewakadt mål blifwit afgjordt, ware part berättigad att, då han hos wederbörande tjenſteman ſig anmäler, emot qwitto återtaga de af honom ingifna protokoll och beſlut i målet jemte andra handlingar af ſådan beſkaffenhet, att deſamma finnas hos offentlig embetsmyndighet att i huſwudſkrift tillgå; ankommande på wederbörandes pröfning huruwida andra handlingar, än nu omförmälda, må parten återſtällas, ſamt huruwida ſådant må ſke emot bewitnad afſkrift eller derföruton. Det alla etc.

7 §. Tilltalar den, ſom å Konungens wägnar i Hofrätten kära bör, någon för embetes eller annat groft brott; warde hans inlaga offentligen uppläſt, ſå ock dens ſwar, ſom anklagad är.

Ej ſkall det wara enſkild part tillåtet att taga ſtämning å någon domare för att tilltala honom för fel eller brott i embetet. Den enſkilde parten, ſom förmenar ſig wara förorättad af domaren, eger att anmäla ſådant i Hofrätten, hwarunder domaren lyder, eller hos Juſtitie-kanſleren, hwilka det tillkommer att widtaga den åtgärd, hwartill omſtändigheterne föranleda, och i händelſe det, ſom är anmäldt, eller eljeſt af förekomne mål ſig yppar, finnes wara ſådant, att det förtjenar ſärſkild beifran, öfwerlemnas ſaken till utförande af wederbörande advokatfiſkal, eller tillförordnad ſärſkild aktor, hwarefter, och när den anklagade fått ſig förklara, Hofrätten har att pröfwa, huruwida målet kan på en ſådan ſkriftwexling afgöras, eller ock bör anſes wara af den beſkaffenhet, att ſlutlig åtgärd deri ej kan meddelas, innan offentlig ſtämning blifwit utfärdad å den angifne domaren, och han ſåledes kallad att perſonligen inſtälla ſig till ſwaromål inför Hofrätten, för att undergå widare ranſakning och ändtlig dom. Anſer åter Hofrätten eller Juſtitie-kanſleren den enſkilde partens anmälan emot domaren icke wara af den egenſkap, att den ſiſtnämnda bör derföre ſtällas under tilltal, eller förmenar angifwaren, att Hofrätten eller Juſtitie-kanſleren eljeſt ej gjort å hans anmälan ſådant afſeende, ſom han anſett den förtjena, är honom

[illegible] K. Förkl. d. 23 Mars 1837 [illegible] — [illegible] K. Justitie-Ombudsmannen d. 5 Mars 1858, [illegible].

3 §. Ledger någon [illegible] mål [illegible] eller annan tal [illegible], som i 4 Kap. 2 §, 4 §§ Utsökningsbalken [illegible]. Den som [illegible] skall [illegible], när den [illegible] är [illegible] att [illegible] mål [illegible] [illegible] [illegible]

29 Kap.

Om rättegångs mißbruk.

1 §. Djerfwes någon mißbruka rättegång, och emot klara ſkäl och bättre wett af arghet drager någon för Rätta; böte i Underrätt från tio till tjugu daler, de fattigas enſak; och gälde dertill rättegångskoſtnad, hinder och ſkada. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

2 §. Hafwer någon tappat i Underrätt, och gillar Hofrätten i allt Underrätts utſlag; pröfwe Hofrätten ock, om han för ohemul klagan gjort ſig till anſwar förfallen: finnes det; böte han då från tretio till etthundrade daler. I alla deſſa fall plikte fullmägtig, ſom i 15 Kap. 14 § ſagdt är. Orkar den brottslige ej böta; plikte med fängelſe, ſom i [10 Kap. Utſöknings Balken] ſtadgadt är. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 8.

3 §. Mißbrukar den, ſom å Konungens och Kronans wägnar talar, rättegång, till andras förſång och ſkada; ſtånde till laga anſwar och warde dömd efter omſtändigheterna.

Jfr **K. Förordn. d. 12 Okt. 1739**, inf. wid 11 Kap. 6 § denna Balk.

4 §. Huru den ſtraffas ſkall, ſom utan ſkäl ſöker Konungen emot Hofrättens dom, ſägs i 30 Kap.

30 Kap.

Huru ſökas ſkall, att Konungen må Hofrätts dom öfwerſe och ſtärſkåda; ſå ock huru det, ſom dömdt är, ſkall utgifwas, innan ſaken hos Konungen fullföljes.

Öfwerſkriften till detta Kapitel, faſtſtäld genom **K. Förordn. ang. upphörande af Kämners-, Lagmans- och Riddareſyne-Rätter d. 18 April 1849**, lydde förut: Huru ſökas ſkall, att Konungen må Hofrätts dom öfwerſe och ſtärſkåda.

1 §. Hwar ſom ſöka will, att Konungen må pröfwa Hofrätts dom och utſlag, ſom i huſwudſaken fallit; gifwe det ſkriftligen tillkänna i Hofrätten, innan klockan tolf å tjugonde dagen, den oräknad, då utſlaget föll; och ſätte der tillika in twåhundrade daler, eller ſå mycket i guld eller ſilfwer, ſom deremot ſwarar. Sedan wederdeloman är deröfwer hörd, gifwe Hofrätten dem ſwar, om, och huru det tillåtas kan. Ej må det wägras, der ej annorlunda uttryckligen i denna Balk ſtadgadt finnes. (**K. Förordn. d. 21 Dec. 1857**).

Att talan emot Hofrätts utſlag öfwer der gjorda inwändningar i rättegång ſkall, med nedſättande af reviſionsſkilling, fullföljas genom beſwär, ſe 16 Kap. 2 § denna Balk. — Jfr 27 Kap. 3 § denna Balk.

Hwilka mål hos Konungen fullföljas genom beſwär, utan reviſionsſkillings nedſättande, ſe anm. under 18 § detta Kap.

Åboerne å kronohemmman är det icke betaget, att på egen åtvinnings och mes fullgörande af lagens föreskrifter fullfölja deras och hemmanens förmenta rätt. **K. Br. d. 31 Okt. 1781.**

Will någon i mål, då betalning yrkes af assignanten för en på Banken utgifven assignation, gå till Konungen, bär han söka beneficium revisionis och inlemna sin deduktion inom den tid, som i 9 § af detta Kap. om wexel- och sjörättssaker stadgas. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1741, § 11.**

I mål om Rikets Ständers Banks wägran att inlösa sina sedlar, må öfwer Swea Hofrätts utslag klagan föras hos Konungen, på sätt denna samt 6 och 18 §§ detta Kap. stadga. **Lagen för K. St. Bank d. 1 Mars 1830, § 3.** — På enahanda sätt bör fråga om intrckning i fast egendom fullföljas från Hofrätt, enligt Kongl. Maj:ts i särskildt mål gifna **Utslag d. 26 Sept. 1827.** — Jfr anm. wid 18 § detta Kap.

Då någon, utan att wederpartens förklaring blifwit inforbrad, erhållit beneficium revisionis, behöfwer han ej derom underrätta sin i Hofrätten utebliftne wederpart, utan bör den, som en gång fått njuta sig till gods laga stämning, eller eljest blifwit lagligen hörd, att allt hwad sedan förelöper i saken, iakttaga hwad lag i allmänhet stadgar, samt han eljest kan till bewakande af sin rätt finna wara för sig nödigt. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 41.**

2 §. Kan det så hända, att någon efter [åtta dagar, eller] längre tid, sedan Hofrättens utslag föll, tarfwar förklaring deröfwer äska, och innehåller den förklaring, som honom derå gifwes, något sådant, som i utslaget ej är tydligen utsatt: då må honom ej nekas, att Konungen deremot söka, och gånge derom, som sagdt är.

3 §. Nu hafwer parten fått Hofrättens swar och tillstånd; låte då Hofrätten wäl och rent afskrifwa [parternas skrifter, och alla bilagor, med skriftliga berättelsen deröfwer, hwarå dömdt är; så ock förstildt,] hwad för Rätta är taladt och swaradt, med Hofrättens anmärkning till domslutet: och parten löse det allt ut med [en daler] för hwart ark. Ej må då mindre än [tjugufyra] rader skrifwas å hwarje sida, eller det mer än en gång, som på flera ställen är åberopadt och bilagdt. Parten ställe ock borgen för kostnad och skada, som i 25 Kap. om wad från Underrätt föreskrifwes. Hafwa begge parterne sökt, att saken måtte under Konungen komma; då må det, som sagdt är, allenast en gång afskrifwas, och samfäldt af dem lösas, der de så begära. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

Det är numera ej nödigt att akten afskrifwes, utan bör densamma i original till Kongl. Maj:t insändas. **K. Förordn. d. 12 Nov. 1766, § 10, mom. 3, och K. Br. d. 31 Jan. 1777.** Den part, som sökt att Kongl. Maj:t må pröfwa Hofrätts dom eller utslag, bör inom en månad från det revisionssökandet bewiljats, wid talans förlust, inlemna lösen och stämpladt papper till protokollerna, enligt den requisition honom åligger i Hofrättens kansli uttaga. **K. Förordn. d. 24 April 1754.** Den del af sistnämnde K. Förordn., som ålägger parten att inom 14 dagar ingifwa lösen och stämplad papper till handlingarnes afskrifwande är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 20 Nov. 1845.** — Att lösen för protokoller i revisionssaker betalas med 1 r:dr 50 öre för hwarje ark, ses af **K. Förordn. ang. expeditionslösen d. 30 Nov. 1855, §§ 3, 7, inf.** i Bihanget.

4 §. Om dem, som Konungens och Kronans saker föra, ware lag, som i 25 Kap. 8 § stadgadt är.

Detta lagens rum bör äfwen lämpas till dem, som föra talan för stad, menighet eller församling. **K. Maj:ts Utslag d. 22 Mars 1754.** — Jemwäl till Stora Kopparbergslaget. **K. Res. d. 26 Mars 1756.** — Likaledes till Stockholms Brandförsäkringskontor. **K. Maj:ts Utslag d. 8 Dec. 1778.** — Men ej till fabriks-societeternas kassor. **K. Maj:ts Dom d. 3 Mars 1797.**

Amiralitets-krigsmanskassan är befriad från borgens ställande för kostnad och skada, äfvensom från revisionsskillings erläggande. **K. Regl. d. 26 Okt. 1838, § 111.** — Likaledes civilstatens pensionsinrättning. **K. Regl. d. 23 Maj 1873, § 9.** — Arméens pensionskassa. **K. Regl. d. 13 Juni 1865, § 25.** — Riksgäldskontoret. **K. Kung. d. 2 Juni 1840.** — De under Arméförwaltningen ställda kassor. **K. Regl. d. 26 Okt. 1840, § 23, jfr med K. Instr. d. 26 Sept. 1865.** — Från wadepenningar och revisionsskilling är manufaktur-diskonten befriad. **K. Regl. d. 8 Febr. 1844, § 19.** — Banken är i rättegångar fri från borgen för kostnad och skada, men bör nedsätta revisionsskilling och erlägga stämpladt pappers afgift. **K. Br. d. 20 Nov. 1766 och d. 11 Febr. 1763.**

5 §. Den, som tappat i Hofrätt och will Konungen deremot söka, gifwe omant ut hwad dömdt är, och sätte det hos Konungens Befallningshafwande eller i taka händer. Är det, hwarom dömdt är, sådant, att ändringsfökandet onyttigt blefwe, der dom fullgöras skulle; då gånge den ej till fullbordan. Skola penningar efter dom gäldas, och säger han, att han dem ej eger, ej eller silfwer eller guld: styrke det, der wederdeloman det äskar, med ed sin, hos Konungens Befallningshafwande, eller Domaren i orten, om det beqwämligare der ske kan; och hafwe sedan lof, men ej förr, att gifwa andra lösören dertill upp, med laga wärde deråt. Finnas ej de; gifwe då upp gods och jord å landet, eller hus och tomt i staden, med Rättens bewis, om de för annan gäld häfta eller ej. Är twifwelsmål, om den egendom swarar emot det, som dömdt är, och kan den ej mätas, innan tid är inne, att han saken hos Konungen fullfölja bör; sätte borgen till deß wärdering deråt ske kan. Gitter han ej någotdera, som nu sagdt är: sätte för hwad dömdt är full borgen. Kan han ej eller det; ställe då borgen för sig sjelf, eller träde i fängelse till sakens slut. Är i ett utslag öfwer flera särskilda mål dömdt, och hafwer den, som ändring sökt, det i ett eller flera fullgjort; gälle ändringsfökandet deri, och hafwe i de andra ingen talan. Huru det lyftas må, som utgifwet är, sägs i 3 Kap. 5 § Utfökningsbalken. Hafwer den, som gifwit gods, hus eller gård upp, till doms fullbordan, ej annat hemwist att tillgå; då förhålles dermed, som i 5 Kap. 8 § samma Balk stadgadt är. Will den, som wunnit, ej lyfta det, som utgifwet är, eller kan han ej borgen sätta; kungöre det strax Konungens Befallningshafwande eller Domaren: och wederdeloman tage det åter, och sätte han borgen i stället. Om pröfning af borgen sägs i 26 Kap. 8 §: ege ock Konungen att borgen godkänna, när så omtränger. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

6 §. Säger någon, att han så fattig är, att han ej eger i löst och fast gods, som för gäld ej häftar, femhundrade daler, att dermed fullgöra, hwad i 1 och 3 §§ sägs; styrke det strax med ed sin, om wederparten dermed åtnöjes: eljest låte Hofrätten undersökas om gods hans af Domaren i orten, och gifwe han sedan bewis deröfwer. Å landet nämne Häradshöfding twänne af Nämnden, eller andra edswurna män, som i partens hemwist hans egendom upptecknа och wärdera: och gifwe Häradshöfding sedan sjelf witnesbörd derom. Finnes det, som uppgifwet är, ej stiga till femhundrade daler, och fäster parten det med ed sin, inför Hofrätten, eller, med Hofrättens tillstånd, inför närmasta Domare i orten, der han wistas, att han ej merå eger; då må han saken fullfölja hos Konungen utan penningar: ställe dock för det,

som sinnar är, fall bevisen, : ja fall som skadt är, til ack för försmad och skada. Förmår han det ej, vinne mannen för sig skeff, eller tvåde : fängelse all sakens tvist. Den som medher underhålla kan, må sitta benämd : hus sin. Finnes han mera gods ega, än försvinner är, eller gäller han ej eller gäldar: hafwe ej mindre än : halfen. Faller honom gods eller penningar till, innan han saken hos Konungen fortsatta bör: fullgöre derå, hwad som : 1 och 3 §§ förordnar är. Den så svar sin för sin ensamte, eller intig anmaning derwer, att hälften deraf kommer till femhundrade daler, må ej utan penningar til Hofrättens dom under Konungens förbidan dröja, ändå att han ej annat gods eger.

7 §. Alt hwad i detta fall är stadgadt, worde i Hofrätten fullgjordt, inom den tid, att parterne sina saker skola hos Konungen in. Bröter någon deri: må saken ej till Konungen komma: utan stånde wid Hofrättens dom och falle de twåhundrade daler, som i Hofrätten införde äro, Kronan till. Är alt rättesligen fullgjordt, lände Hofrätten inom den tid, som sagdt är, till Konungen in de skrifter, som der inlagde äro. Kan det, som är i saken muntligen talat och swarat af parterne i Hofrätten, med skälen till domslutet, ej wara tillika färdigt; då skall det utan dröjsmål försegladt införskas. (**K. Förordn. d. 27 Nov. 1854.**)

8 §. Den utrikes bor, och främmande är, njute sex månaders tid, att dom fullgöra, och borgen ställa; i allt annat rätte sig hans ombudsman efter det, som sagdt är.

9 §. I de saker, som i Swea Hofrätt dömde äro, skola parterne ställa sig hos Konungen in före klockan tolf, två månader derefter. Från Göta Hofrätt, samt Hofrätten öfwer Skåne och Blekinge, tre månader, hwarje månad till tretio dagar räknad och ej den dag, då domen föll. Faller den tid å helgedag, gänge derom, som i 25 Kap. 23 § sagdt är. I wexel och sjörättssak ware tiden hälften kortare. (**K. Förordn. d. 29 Nov. 1823.**)

Att ärftliga mål skola fullföljas inom kortare tid, än i denna § föreskrifwes, se anm. under §§ 18, 19 detta Kap.

10 §. Är den dag nu förefatt är, gifwe den sökande sina påminnelser i saken hos Konungen in, [med de afskrifter, han i Hofrätten undfått;] och wederparten tage då dem emot, och sware sedan derå, den tjugondeandra dagen derefter, den oräknad, när han sin wederparts skrift anammade. Ej må dessa parternas skrifter widlyftigare wara, än högst tre ark hwardera, wid bot tio daler för hwart ark deröfwer är: och gifwe den, som swarar, sin skrift twefalt in. Ej ware det tillåtet, att flera skrifter i saken inlägga. Hafwer ej fullmägtig tillika tecknat sitt namn under det, som inlägges, eller den, som det eljest för parten uppsatt; böte han tio daler. Misskrifmar någon i sina skrifter Hofrätten, eller wederparten; böte efter ty, som Konungen pröfwar brottet wara.

Ej må någon förwägras att under Kongl. Maj:ts resor i landsorterne i Kongl. Maj:ts egna händer sjelfwa öfwerlemna ansökningar och beswärsskrifter. **K. Br. d. 14 Juni 1822.** — Jfr anm. wid 21 § detta Kap.

Om någon till Kongl. Maj:t sjelf, antingen i Stockholm, eller under Deß resor, afgifwer någon beswärsskrift, som inom wiß förelagd tid bör wara in-

lemnad, är han skyldig att, innan fatalierna tilländagått, tillika ingifwa ett lika lydande exemplar deraf till wederbörande i Kongl. Maj:ts kansli, så framt samma beswärsskrift skall komma under pröfning. **K. Kung. d. 11 Maj 1774.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat, att en part, som å rätter dag hos Kongl. Maj:t bewakat sin swarande talan, ej kunde anses hafwa densamma förlorat, för det han försummat att, inom den i denna § föreskrifna tid, kontra-deduktionen ingifwa, utan skulle endast kontra-deduktionen lemnas utan afseende. **K. Maj:ts Dom d. 4 Mars 1825.**

11 §. Hos Konungen skola ej andre bewis läggas in, än de, som i Hofrätten, eller hos Underdomaren framtedde warit: utan så är, att de sedan funne äro, eller sådane, att de ej kunnat förr wid handen wara. Hafwer någon list härwid brukat; plikte efter omständigheterna.

12 §. Blifwer den, som Konungen söka wille, med sina påminnelser förfallolös ute, å den dag, som sagdt är; hafwe sin talan förlorat. Kommer han, och hans wederpart ej; warde den ej hos Konungen i saken hörd.

13 §. Den saken hos Konungen i hans Råd föredrager, uppsätte förut skriftlig berättelse om sakens beskaffenhet, och hwari twisten egentligen består, med skälen å båda sidor, och låte parterna skrifwa den under: wilja de påminna något derwid; det må dem ej wägras.

14 §. Jäfwar parten någon af Konungens och Rikets Råd, utan sådana skäl, som sägs i 13 Kap. 1 §; böte femhundrade daler. Gör han det obesked ligt; böte som brottet är till, ändå att jäfwet lagligt är. Jäfwar någon olagligen den, som saken hos Konungen föredrager; böte etthundrade daler.

Högsta Domstolen utgöres af sexton Justitie-Råd och arbetar på två afdelningar. **K. Stadgan ang. Kongl. Maj:ts Högsta Domstols tjenstgöring på två afdelningar d. 23 Okt. 1860.**

15 §. Förlikas parterna förr, än saken kommer till Konungen in; gifwe det Hofrätten tillkänna, och warde förlikning der gillad. Sker det sedan; stadfäste Konungen den förlikning.

16 §. Gillar Konungen Hofrättens dom; gälde den, som Konungen sökte, sin wederpart kostnad och skada. Pröfwas det, att han, emot bättre wett och klara skäl, dragit saken under Konungen; böte femhundrade daler och fullmägtigen plikte med fängelse, så lång tid, som Konungen finner brott hans förtjent hafwa.

17 §. Ehwad parterna förlikas eller Konungen gillar Hofrättens dom, tillfalle Kronan de twåhundrade daler, som i Hofrätten nedsatte äro. Ändrar Konungen Hofrättens dom, ege den, som dem nedsatt, rätt att få dem åter. (**K. Förordn. d. 27 Nov. 1854**).

18 §. Ej hafwe någon lof, att Konungen å annat sätt söka, mot dom och utslag, som i Horätten fallit, än nu är stadgadt; utan så är, att han tilltror sig wisa, det sådant fel wid rättegången förelupit, som i 25 Kap. 21 § sägs: ställe då borgen för kostnad och skada, och fullgöre det dömdt war, efter ty, som sagdt är, innan han gifwer sina beswär hos Konungen in, å tid, som i 9 § föreskrifwes. Wiser han ej fel i rättegången; då må ej hufwudsaken upptagas, och böte han hundrade daler.

Utom i de fall, som nämnas i denna och följande §§, har ändring i Hofrätts utslag icke hos Konungen genom besvär, utan ordinarie rättegångs utslag, i följande mål: angående jord eller lägenhets avhysande för utmätt bo, K. Förordn. d. 14 April 1695, §§ 2, 14, 21, m. fl.; angående tvister i landtmäteriets rättegång öfver protokollet och arfvode, K. Lagman på arfvode för landtmäteri-förrättningar d. 5 Febr. 1767, § 24; angående tvister i Sagospersmans rättegång öfver protokollet och arfvode för Sagoförrättning, K. Lagman på arfvode för Sagoförrättningar m. m. d. 13 Juni 1807, § 7; angående förmyndares förvaltande, K. Br. d. 12 Nov. 1767; angående inrymning, kvarsittning, marköt eller ödeslag, med stöd af nyttjanderätt eller tjenst, å krono- eller annans enskilda hemman eller lägenheter, K. Förordn. d. 2 Mars 1830, m. m. med 25 Kap. 1 § denna Balk; jfr K. Regl. d. 15 Mars 1856, § 12; ang. förfarandet, der beviskärande uppgifves vara 2 månader från Gud lärt, och ingen vet, huruvida den tiden kan vara förflutit, K. Br. d. 19 Sept. 1752, jfrdt med K. Förordn. d. 5 Juni 1739, § 4.

Att hos Konungen ej får klagas öfver utslag, se K. Br. d. 12 Juli 1756, inf. under 25 Kap. 2 § denna Balk. — Jfr anm. vid 1 § denna Kap.

19 §. Brottmål, grofvare eller mindre, bör ej någon låta under Konungen draga: utan den gifver svår, antingen att han ej är fullelig den börd, eller att han till svårare straff är fälld, än Lag säger. Brister han deri; varde derföre särskildt straffad, efter tu, som hans klagan varit: och gånge sedan det straff öfver honom, som han af Hofrätten är dömd till.

Åtal för embetsbrott af Notarius-Sekreterare samt för fel och förummelser i embetet, som annan Föredragande inför Högsta Domstolen kan i sådan egenskap begå, skola anställas inför Högsta Domstolen. **K. Kung. ang. Kanslikollegiets upphörande och öfverflyttning af dess domsrätt å andra domstolar d. 11 Januari 1870.**

Den, som är på fri fot och hos Kongl. Maj:t will söka ändring i något af Hof- eller Öfverrätt meddeladt utslag i brottmål, som efter anslag är utfärdadt, skall i Justitie-revisions-expeditionen ingifwa sina underdåniga besvär inom hälften af den tid, som i K. B. 30 Kap. 9 § för twistens fullföljande finnes utsatt. Har målet warit Hof- eller Öfverrättens pröfning underställdt, ware lika tid till besvärens inlemnande, ifrån den dag parten af utslaget bewisligen undsätt del.] Böter, ersättning för rättegångskostnaden och hwad Hof- eller Öfverrätten derjemte ålagt den misnöjde parten att gälda, skola, såwidt ådant ej förut wid besvärs anförande derstädes mot Underrätts utslag stett, nedsättas hos Konungens Befallningshafwande, Magistraten eller kronofogden i orten, samt bewis derom bifogas besvären. Är den salfällde så fattig, att han ej kan utgifwa de medel, Hof- eller Öfverrätt honom ådömt, bör, jemte besvären, företes, intygande derom af domstolen eller domaren, eller, om det ej kan ske, af wederbörande kronobetjent eller kyrkoherden i den församling, der den salfällde bor och har sitt hemwist. Jemwäl åligger det klaganden att ställa sig till efterrättelse K. Kung. d. 1 Okt. 1812 (inf. wid 14 Kap. 5 § denna Balk) om hwad som bör iakttagas wid besvärsskrifters författande och inlemnande. Förfummas något af hwad sålunda är föreskrifwet, skall den klagande anses hafwa förlorat sin talan, och hans besvär ej komma under pröfning. I afseende på brottmål, der den tilltalade är häktad, förhålles enligt 29 (se här ofwan sid. 249) och 39 punkterne (se här nedanför) af K. Förkl. d. 23 Mars 1807. Ehwad misnöje emot Hof- eller Öfverrätts utslag i brottmål anmäles eller icke, bör utslaget alltid innehålla tydlig, noggrann och fullständig underrättelse om allt hwad parten wid ändringssökandet hos Kongl. Maj:t har att iakttaga. K. Förordn. d. 19 Juli 1815.

Genom K. Förordn. ang. wissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot Hofrätts utslag i brottmål d. 24 Mars 1871 har Kongl. Maj:t förordnat som följer:

Den för anförande af besvär mot Hofrätts utslag i brottmål stadgade tid skall beräknas från utslagets dag; dock att, der den tilltalade är häktad och utslaget icke blifwit af Hofrätten muntligen kungjordt, tiden för honom beräknas från

från den dag, han bewisligen af utslaget erhållit del; börande, i följd af hwad sålunda blifwit stadgadt, i brottmål alla utslag, som ej muntligen afsägas, af Hofrätt efter anslag utfärdas.

Beträffande klagan mot utslag, meddeladt af Krigs-Hofrätten, gälle hwad för ty fall särskildt finnes förordnadt.

Det alla etc.

Äfwen i de fall, då på beswär öfwer Underrätts i brottmål meddelade utslag, detsamma icke kommit under hufwudsaklig pröfning, utan blif wit ansedt hafwa emot den klagande parten wunnit laga kraft, bör Hof- eller Öfwerrätten uti beswärshänwisningen meddela den i K. Förordn. d. 19 Juli 1815 gifna föreskrift om fullgörande af hwad ådömdt blifwit. **K. Br. d. 17 Nov. 1832.** — I mål angående answar för embetsmäns tjenstefel, som ej kunna till twistemål hänföras, bör Hofrätten lemna parterne sådan underrättelse om hwad för ändringsansökande är att iakttaga, som nyssnämnde K. Förordning föreskrifwer. **K. Br. d. 25 Febr. 1819.** — I mål, hwaruti answar å tjensteman, i och för deß tjenst, är i fråga, utan att personlig inställelse för den tilltalade egt rum, bör beswärshänwisning öfwer Öfwerrätts efter anslag utfärdade utslag meddelas i enlighet med ofwannämnde K. Förordn. d. 19 Juli 1815, så att beswärstiden räknas från utslagsdagen; skolande utslaget genast öfwersändas till Konungens Befallningshafwande för att, emot bewis, embetsmannen tillställas. **K. Br. d. 3 Juni 1824.**

Huru Hofrätts utslag, hwarigenom någon är ansedd saker till döden, skall hemställas Kongl. Maj:t, huru kommuniceras med den brottslige, och huru han må anföra beswär eller söka nåd, se 29 punkten af **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, inf. härofwan sid. 249. — Så snart de af fängslad person i Hofrätten anförda beswär blifwit afgjorde, bör Hofrätten, äfwen om förklaring ej blifwit infordrad, tillsända Konungens Befallningshafwande ett exemplar af utslaget för att den fängslade tillställas. Will han anföra beswär eller söka nåd, bör han derwid iakttaga hwad i 29 punkten af denna Förklaring är förordnadt; såsom ock Konungens Befallningshafwande bör uti omsorgen, att den fängslade ej saknar nödigt biträde, samt att beswären eller nådeansökningen warda skyndsamt till Kongl. Maj:t öfwersände, fullgöra hwad i nämnde 29 punkt är stadgadt. Hwad i öfrigt angår borgens ställande af den, som är på fri fot, och huru dermed förhållas skall, enär den tilltalade är i fängelse, så bör hwad i 38 punkten af denna Förklaring (inf. under 25 Kap. 5 § denna Balk) är stadgadt lämpas äfwen till de händelser, då någon will hos Kongl. Maj:t söka ändring uti Hof- eller Öfwerrätts utslag i brottmål. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 39.

Konungen eger i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifwa ära och till Kronan förwerkadt godz; dock att Konungen, efter Högste Domstolens hörande, fattar sina beslut derom i Statsrådet. På den brottslige ankommer sedan att mottaga den förunnade nåden eller undergå det ådömda straffet. **Regerings-Formen d. 6 Juni 1809**, § 25.

Då i brottmål omständigheter af särdeles wigt sig förete, i anseende hwartill den brottslige tyckes kunna få behålla lifwet [eller äran], eller straffet lindras eller förwandlas, eger Öfwerdomaren att, jemte utslagets insändande, som emedlertid ej må utgifwas, sådant till Kongl. Maj:ts wälbehag hemställa, samt tillika föreslå en annan lämplig bestraffning. Då skäl förekomma att en för grof brott anklagad, som ehuru i det närmaste öfwertygad, likwäl nekar till brottet och derföre ej anses fulleligen förwunnen, men hwars ondska och wanart göra hans wistande på fri fot för allmänna säkerheten wådligt, borde på längre eller kortare tid till bekännelse hållas i fängelse eller tukthus eller spinnhus, jemwäl ock när på gerningen ej någon beskrifwen lag finnes, må Öfwerdomaren slike mål Kongl. Maj:t referera och Deß yttrande afwakta. **K. Br. d. 22 Mars 1803**, jfrdt med **K. Cirk. Br. d. 8 Sept. 1829** och **K. Kung. d. 9 Maj 1835.** Då någon insättes på bekännelse, bör det Kongl. Reskriptet icke åberopas i Hofrättens utslag. **K. Br. d. 12 Nov. 1817.** Jfr. anm. wid 17 Kap 37 § R. B.

Ehuru parter i allmänhet ej kunna anses hafwa owilkorlig rätt att emot Öfwerrätts i brottmål gifne återförwisningsutslag med beswär till Kongl. Maj:t inkomma, hwarföre och någon föreskrift till beswärs anförande icke må uti sådane utslag intagas; likwäl och som i de fall af återförwisning, då Öfwerrätt

obetaget att deröfwer hos Kongl. Maj:t föra den klagan, hwartill han finner sig wara befogad. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 40.** — Klagomål öfwer domares och embetsmäns åtgärder kunna och anmälas hos Rikets Ständers Justitie-ombudsman. **K. Instr. för Rikets St. Justitie-Ombudsman d. 1 Mars 1830, §§ 9, 10.**

8 §. Klagar någon öfwer fel wid rättegången, eller i brottmål, eller andra fall; gänge derom, som i 9 Kap. 2, 3, 4 §§ Utsöknings Balken stadgadt är. Den som beswären inlagt, ware skyldig, när derå tecknadt är, hwilken sig derå förklara skall, att taga dem utan dröjsmål ut, och honom tillställa: staffe ock witnesbörd om tiden, då det skedt är. Finnes han hafwa dermed dröjt, att uppehålla saken; böte tio, tjugu, tretio daler, eller mera, efter omständigheterna: och wederparten lägge sitt swar twefalt in.

Jfr i öfrigt om beswär i brottmål anm. wid 25 Kap. 5 § denna Balk.

Underdomares förklaring bör icke infordras i beswärsmål, utan så är, att något märkligt fel, som synes förtjena answar, warder öfwerklagadt, eller Öfwerdomaren eljest af handlingarne finner någon omständighet, hwaröfwer domaren nödwändigt må höras, då beswären genast böra från Hofrätten öfwersändas domaren till förklaring, och i sådane fall alltid wiß tid föreläggas. **K. Br. d. 11 Dec. 1766,** mom. 4. — Då beswär inkomma ifrån någon häktad person öfwer utslag, hwarigenom den angifne blifwit dömd till answar, bör Hofrätten, i händelse kommunikation deraf tarfwas, genom skyndsamt afgående remiß till wederbörande Landshöfding, werkställigheten deraf beförja. **K. Br. d. 7 Jan. 1805.**

Öfwerrätterne böra, sedan wederbörande blifwit hörde, så fort möjligt är, afgöra beswär, anförde af personer, som blifwit wid Underdomstolarne till böter fälde; och om då finnes, att någon warit till sådana beswär obefogad, bör han derföre särskildt anses. För den brottslige, som ej förmår böterna gälda, utan skall för dem undergå kroppsplikt, ökes då straffet efter omständigheterna; och skall jemwäl i utslaget införas, om och hwilka i det målet borgat eller om böterna blifwit i ränteriet nedsatte; hwarefter samma utslag, när den klagande ej befrias af Öfwerrätten, tillika med löftesskriften eller insättningsbewiset, sändas till Konungens Befallningshafwande att werkställas. **K. Förordn. d. 22 Nov. 1749 och K. Cirk. d. 21 Dec. 1850.**

9 §. Nu hafwa parterne skriftwexlingen slutat, i de saker, som lagwadda och instämda äro; då utdele dem Hofrätten till deß Ledamöter, genom lott, att skriftliga berättelser deröfwer författa, som i 22 Kap. föreskrifwet är.

28 Kap.

Om dombrott.

1 §. Hwar, som ånyo drager den sak för Rätta, deri dom eller utslag förr är, som wunnit laga kraft; eller tadlar sådan dom för Rätten, eller utom: böte för Underrätts dom tio daler; för Hofrätts dom etthundrade daler. Är det Konungens dom, plikte med femhundrade daler. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

2 §. Owäljes Underrätts dom för rätta; döme deröfwer den Rätt, der det sker. Tadlar man sådan dom utom Rätten; döme deröfwer Underrätt i den ort, der brutet är. Owäljes Hofrätts eller Konungens dom, ehwad det är för Rätta, eller eljest, det skall i Hofrätten dömas. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

29 Kap.

Om rättegångs miſsbruk.

1 §. Djerfwes någon miſsbruka rättegång, och emot klara ſkäl och bättre wett af arghet drager någon för Rätta; böte i Underrätt från tio till tjugu daler, de fattigas enſak; och gälde dertill rättegångskoſtnad, hinder och ſkada. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

2 §. Haſwer någon tappat i Underrätt, och gillar Hofrätten i allt Underrätts utſlag; pröfwe Hofrätten ock, om han för ohemul klagan gjort ſig till anſwar förfallen: finnes det; böte han då från tretio till etthundrade daler. I alla deſſa fall plikte fullmägtig, ſom i 15 Kap. 14 § ſagdt är. Orkar den brottslige ej böta; plikte med fängelſe, ſom i [10 Kap. Utſöknings Balken] ſtadgadt är. **(K. Förordn. d. 18 April 1849.)**

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864**, § 8.

3 §. Miſsbrukar den, ſom å Konungens och Kronans wägnar talar, rättegång, till andras förfång och ſkada; ſtånde till laga anſwar och warde dömd efter omſtändigheterna.

Jfr **K. Förordn. d. 12 Okt. 1739**, inf. wid 11 Kap. 6 § denna Balk.

4 §. Huru den ſtraffas ſkall, ſom utan ſkäl ſöker Konungen emot Hofrättens dom, ſägs i 30 Kap.

30 Kap.

Huru ſökas ſkall, att Konungen må Hofrätts dom öfwerſe och ſkärſkåda; ſå ock huru det, ſom dömdt är, ſkall utgifwas, innan ſaken hos Konungen fullföljes.

Öfwerſkriften till detta Kapitel, faſtſtälld genom **K. Förordn. ang. upphörande af Kämners-, Lagmans- och Riddareſyne-Rätter d. 18 April 1849**, lydde förut: Huru ſökas ſkall, att Konungen må Hofrätts dom öfwerſe och ſkärſkåda.

1 §. Hwar ſom ſöka will, att Konungen må pröfwa Hofrätts dom och utſlag, ſom i hufwudſaken fallit; gifwe det ſkriftligen tillkänna i Hofrätten, innan klockan tolf å tjugonde dagen, den oräknad, då utſlaget föll; och ſätte der tillika in twåhundrade daler, eller ſå mycket i guld eller ſilfwer, ſom deremot ſwarar. Sedan wederdeloman är deröfwer hörd, gifwe Hofrätten dem ſwar, om, och huru det tillåtas kan. Ej må det wägras, der ej anmorlunda uttryckligen i denna Balk ſtadgadt finnes. **(K. Förordn. d. 21 Dec. 1857).**

Att talan emot Hofrätts utſlag öfwer der gjorda inwändningar i rättegång ſkall, med nedſättande af reviſionsſkilling, fullföljas genom beſwär, ſe 16 Kap. 2 § denna Balk. — Jfr 27 Kap. 3 § denna Balk.

Hwilka mål hos Konungen fullföljas genom beſwär, utan reviſionsſkillings nedſättande, ſe anm. under 18 § detta Kap.

Åboerne å kronohemman är det icke betaget, att på eget äfventyr och med fullgörande af lagens föreskrifter fullfölja deras och hemmanens förmenta rätt. **K. Br. d. 31 Okt. 1781.**

Will någon i mål, då betalning yrkas af assignanten för en på Banken utgifwen assignation, gå till Konungen, bör han söka beneficium revisionis och inlemna sin deduktion inom den tid, som i 9 § af detta Kap. om wexel- och sjörättssaker stadgas. **K. Förordn. d. 10 Dec. 1741,** § 11.

I mål om Rikets Ständers Banks wägran att inlösa sina sedlar, må öfwer Swea Hofrätts utslag klagan föras hos Konungen, på sätt denna samt 6 och 18 §§ detta Kap. stadga. **Lagen för R. St. Bank d. 1 Mars 1830,** § 3. — På enahanda sätt bör fråga om inteckning i fast egendom fullföljas från Hofrätt, enligt Kongl. Maj:ts i särskildt mål gifna **Utslag d. 26 Sept. 1827.** — Jfr anm. wid 18 § detta Kap.

Då någon, utan att wederpartens förklaring blifwit infordrad, erhållit beneficium revisionis, behöfwer han ej derom underrätta sin i Hofrätten uteblifne wederpart, utan bör den, som en gång fått njuta sig till godo laga stämning, eller eljest blifwit lagligen hörd, utt allt hwad sedan förelöper i saken, iakttaga hwad lag i allmänhet stadgar, samt han eljest kan till bewakande af sin rätt finna wara för sig nödigt. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807,** punkt. 41.

2 §. Kan det så hända, att någon efter [åtta dagar, eller] längre tid, sedan Hofrättens utslag föll, tarfwar förklaring deröfwer äska, och innehåller den förklaring, som honom derå gifwes, något sådant, som i utslaget ej är tydligen utsatt: då må honom ej nekas, att Konungen deremot söka, och gånge derom, som sagdt är.

3 §. Nu hafwer parten fått Hofrättens swar och tillstånd; låte då Hofrätten wäl och rent afskrifwa [parternas skrifter, och alla bilagor, med skriftliga berättelsen deröfwer, hwarå dömdt är; så ock särskildt,] hwad för Rätta är taladt och swaradt, med Hofrättens omröstning till domslutet: och parten löse det allt ut med [en daler] för hwart ark. Ej må då mindre än [tjugufyra] rader skrifwas å hwarje sida, eller det mer än en gång, som på flera ställen är åberopadt och bilagdt. Parten ställe ock borgen för kostnad och skada, som i 25 Kap. om wad från Underrätt föreskrifwes. Hafwa begge parterne sökt, att saken måtte under Konungen komma; då må det, som sagdt är, allenast en gång afskrifwas, och samfäldt af dem lösas, der de så begära. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

Det är numera ej nödigt att akten afskrifwes, utan bör densamma i original till Kongl. Maj:t insändas. **K. Förordn. d. 12 Nov. 1766,** § 10, mom. 3, och **K. Br. d. 31 Jan. 1777.** Den part, som sökt att Kongl. Maj:t må pröfwa Hofrätts dom eller utslag, bör inom en månad från det revisionsförkandet bewiljats, wid talans förlust, inlemna lösen och stämpladt papper till protokollerna, enligt den reqvisition honom åligger i Hofrättens kansli uttaga. **K. Förordn. d. 24 April 1754.** Den del af sistnämnde K. Förordn., som ålägger parten att inom 14 dagar ingifwa lösen och stämpladt papper till handlingarnes afskrifwande är upphäfwen genom **K. Förordn. d. 20 Nov. 1845.** — Att lösen för protokoller i revisionssaker betalas med 1 r:dr 50 öre för hwarje ark, ses af **K. Förordn. ang. expeditionslösen d. 30 Nov. 1855,** §§ 3, 7, inf. i Bihanget.

4 §. Om dem, som Konungens och Kronans saker föra, ware lag, som i 25 Kap. 8 § stadgadt är.

Detta lagens rum bör äfwen lämpas till dem, som föra talan för stad, menighet eller församling. **K. Maj:ts Utslag d. 22 Mars 1754.** — Jemwäl till Stora Kopparbergslaget. **K. Ref. d. 26 Mars 1756.** — Likaledes till Stockholms Brandförsäkringskontor. **K. Maj:ts Utslag d. 8 Dec. 1778.** — Men ej till fabriks-societeternas kassor. **K. Maj:ts Dom d. 3 Mars 1797.**

Amiralitets-krigsmanskassan är befriad från borgens ställande för kostnad och skada, äfwensom från revisionsskillings erläggande. **K. Regl. d. 26 Okt. 1838, § 111.** — Likaledes civilstatens pensionsinrättning. **K. Regl. d. 23 Maj 1873, § 9.** — Arméens pensionskassa. **K. Regl. d. 13 Juni 1865, § 25.** — Riksgäldskontoret. **K. Kung. d. 2 Juni 1840.** — De under Arméförwaltningen ställda kassor. **K. Regl. d. 26 Okt. 1840,** § 23, jfr med **K. Instr. d. 26 Sept. 1865.** — Från wadepenningar och revisionsskilling är manufaktur-diskonten befriad. **K. Regl. d. 8 Febr. 1844,** § 19. — Banken är i rättegångar fri från borgen för kostnad och skada, men bör nedsätta revisionsskilling och erlägga stämplad pappers afgift. **K. Br. d. 20 Nov. 1766** och **d. 11 Febr. 1763.**

5 §. Den, som tappat i Hofrätt och will Konungen deremot söka, gifwe omant ut hwad dömdt är, och sätte det hos Konungens Befallningshafwande eller i taka händer. Är det, hwarom dömdt är, sådant, att ändringssökandet onyttigt blefwe, der dom fullgöras skulle; då gänge den ej till fullbordan. Skola penningar efter dom gäldas, och säger han, att han dem ej eger, ej eller silfwer eller guld: styrke det, der wederdeloman det äfkar, med ed sin, hos Konungens Befallningshafwande, eller Domaren i orten, om det beqwämligare der ske kan; och hafwe sedan lof, men ej förr, att gifwa andra lösören dertill upp, med laga wärde derå. Finnas ej de; gifwe då upp gods och jord å landet, eller hus och tomt i staden, med Rättens bewis, om de för annan gäld häfta eller ej. Är twifwelsmål, om den egendom swarar emot det, som dömdt är, och kan den ej mätas, innan tid är inne, att han saken hos Konungen fullfölja bör; sätte borgen till deß wärdering derå ske kan. Gitter han ej någotdera, som nu sagdt är: sätte för hwad dömdt är full borgen. Kan han ej eller det; ställe då borgen för sig sjelf, eller träde i fängelse till sakens slut. Är i ett utslag öfwer flera särskilda mål dömdt, och hafwer den, som ändring sökt, det i ett eller flera fullgjort; gälle ändringssökandet deri, och hafwe i de andra ingen talan. Huru det lyftas må, som utgifwet är, sägs i 3 Kap. 5 § Utsöknings Balken. Hafwer den, som gifwit gods, hus eller gård upp, till doms fullbordan, ej annat hemwist att tillgå; då förhälles dermed, som i 5 Kap. 8 § samma Balk stadgadt är. Will den, som wunnit, ej lyfta det, som utgifwet är, eller kan han ej borgen sätta; kungöre det strax Konungens Befallningshafwande eller Domaren: och wederdeloman tage det åter, och sätte han borgen i stället. Om pröfning af borgen sägs i 26 Kap. 8 §: ege ock Konungen att borgen godkänna, när så omtränger. (**K. Förordn. d. 18 April 1849.**)

6 §. Säger någon, att han så fattig är, att han ej eger i löst och fast gods, som för gäld ej häftar, femhundrade daler, att dermed fullgöra, hwad i 1 och 3 §§ sägs; styrke det strax med ed sin, om wederparten dermed åtnöjes: eljest låte Hofrätten undersökas om gods hans af Domaren i orten, och gifwe han sedan bewis deröfwer. Å landet nämne Häradshöfding twänne af Nämnden, eller andra edswurna män, som i partens hemwist hans egendom upptecknа och wärdera: och gifwe Häradshöfding sedan sjelf witnesbörd derom. Finnes det, som uppgifwet är, ej stiga till femhundrade daler, och fäster parten det med ed sin, inför Hofrätten, eller, med Hofrättens tillstånd, inför närmaste Domare i orten, der han wistas, att han ej merå eger; då må han saken fullfölja hos Konungen utan penningar: ställe dock för det,

ſom dömdt är, full borgen, i ty fall ſom ſagdt är, ſå ock för koſtnad och ſkada. Förmår han det ej; ſätte borgen för ſig ſjelf, eller träde i fängelſe till ſakens ſlut. Den ſom wakten underhålla kan, må ſitta hemma i hus ſitt. Finnes han mera gods ega, än föregifwet är; eller gitter han ej eden gånga: haſwe ej widare talan i ſaken. Faller honom gods eller penningar till, innan han ſaken hos Konungen fortſätta bör; fullgöre deraf, hwad ſom i 1 och 3 §§ föreſkrifwet är. Den ſå ſtor lön för ſitt embete, eller årlig benådning haſwer, att hälften deraf hinner till femhundrade daler, må ej utan penningar ſå Hofrättens dom under Konungens ſtärſtådan draga, ändå att han ej annat gods eger.

7 §. Allt hwad i deſſa fall är ſtadgadt, warde i Hofrätten fullgjordt, inom den tid, att parterna ſkola ſtälla ſig hos Konungen in. Briſter någon deri; må ſaken ej till Konungen komma: utan ſtånde wid Hofrättens dom och falle de twåhundrade daler, ſom i Hofrätten inſatte äro, Kronan till. Är allt rätteligen fullgjordt, ſände Hofrätten inom den tid, ſom ſagdt är, till Konungen in de ſkrifter, ſom der inlagde äro. Kan det, ſom är i ſaken muntligen taladt och ſwaradt af parterne i Hofrätten, med ſkälen till domſlutet, ej wara tillika färdigt; då ſkall det utan dröjsmål förſeglad inſändas. (**K. Förordn. d. 27 Nov. 1854.**)

8 §. Den utrikes bor, och frånwarande är, njute ſex månaders tid, att dom fullgöra, och borgen ſtälla; i allt annat rätte ſig hans ombudsman efter det, ſom ſagdt är.

9 §. I de ſaker, ſom i Swea Hofrätt dömde äro, ſkola parterne ſtälla ſig hos Konungen in före klockan tolf, två månader derefter. Från Göta Hofrätt, ſamt Hofrätten öfwer Skåne och Blekinge, tre månader, hwarje månad till tretio dagar räknad och ej den dag, då domen föll. Faller den tid å helgedag, gånge derom, ſom i 25 Kap. 23 § ſagdt är. I wexel och ſjörättsſak ware tiden hälften kortare. (**K. Förordn. d. 29 Nov. 1823.**)

Att åtſkilliga mål ſkola fullföljas inom kortare tid, än i denna § föreſkrifwes, ſe anm. under §§ 18, 19 detta Kap.

10 §. Å den dag nu föreſatt är, gifwe den ſökande ſina påminnelſer i ſaken hos Konungen in, [med de afſkrifter, han i Hofrätten undfått;] och wederparten tage då dem emot, och ſware ſedan deråt, den tjugondeandra dagen derefter, den oräknad, när han ſin wederparts ſkrift anammade. Ej må deſſa parternas ſkrifter widlyftigare wara, än högſt tre ark hwardera, wid bot tio daler för hwart ark deröfwer är: och gifwe den, ſom ſwarar, ſin ſkrift twefalt in. Ej ware det tillåtet, att flera ſkrifter i ſaken inlägga. Haſwer ej fullmägtig tillika tecknat ſitt namn under det, ſom inlägges, eller den, ſom det eljeſt för parten uppſatt; böte han tio daler. Mißfirmar någon i ſina ſkrifter Hofrätten, eller wederparten; böte efter ty, ſom Konungen pröfwar brottet wara.

Ej må någon förwägras att under Kongl. Maj:ts reſor i landsorterne i Kongl. Maj:ts egna händer ſjelfwa öfwerlemna anſökningar och beſwärsſkrifter. **K. Br. d. 14 Juni 1822.** — Jfr anm. wid 21 § detta Kap.

Om någon till Kongl. Maj:t ſjelf, antingen i Stockholm, eller under Deß reſor, afgifwer någon beſwärsſkrift, ſom inom wiß förelagd tid bör wara in-

lemnad, är han skyldig att, innan fatalierna tilländagått, tillika ingifwa ett lika lydande exemplar deraf till wederbörande i Kongl. Maj:ts kansli, så framt samma beswärsskrift skall komma under pröfning. **K. Kung. d. 11 Maj 1774.**

I ett särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat, att en part, som å rätter dag hos Kongl. Maj:t bewakat sin swarande talan, ej kunde anses hafwa densamma förlorat, för det han försummat att, inom den i denna § föreskrifna tid, kontra-deduktionen ingifwa, utan skulle endast kontra-deduktionen lemnas utan affeende. **K. Maj:ts Dom d. 4 Mars 1825.**

11 §. Hos Konungen skola ej andre bewis läggas in, än de, som i Hofrätten, eller hos Underdomaren framtedde warit: utan så är, att de sedan funne äro, eller sådane, att de ej kunnat förr wid handen wara. Hafwer någon list härwid brukat; plikte efter omständigheterna.

12 §. Blifwer den, som Konungen söka wille, med sina påminnelser förfallolös ute, å den dag, som sagdt är; hafwe sin talan förlorat. Kommer han, och hans wederpart ej; warde den ej hos Konungen i saken hörd.

13 §. Den saken hos Konungen i hans Råd föredrager, uppsätte förut skriftlig berättelse om sakens beskaffenhet, och hwari twisten egentligen består, med skälen å båda sidor, och låte parterna skrifwa den under: wilja de påminna något derwid; det må dem ej wägras.

14 §. Jäfwar parten någon af Konungens och Rikets Råd, utan sådana skäl, som sägs i 13 Kap. 1 §; böte femhundrade daler. Gör han det obeskedligt; böte som brottet är till, ändå att jäfwet lagligt är. Jäfwar någon olagligen den, som saken hos Konungen föredrager; böte etthundrade daler.

Högsta Domstolen utgöres af sexton Justitie-Råd och arbetar på två afdelningar. **K. Stadgan ang. Kongl. Maj:ts Högsta Domstols tjenstgöring på två afdelningar d. 23 Okt. 1860.**

15 §. Förlikas parterna förr, än saken kommer till Konungen in; gifwe det Hofrätten tillkänna, och warde förlikning der gillad. Sker det sedan; stadfäste Konungen den förlikning.

16 §. Gillar Konungen Hofrättens dom; gälde den, som Konungen sökte, sin wederpart kostnad och skada. Pröfwas det, att han, emot bättre wett och klara skäl, dragit saken under Konungen; böte femhundrade daler och fullmägtigen plikte med fängelse, så lång tid, som Konungen finner brott hans förtjent hafwa.

17 §. Ehwad parterna förlikas eller Konungen gillar Hofrättens dom, tillfalle Kronan de twåhundrade daler, som i Hofrätten nedsatte äro. Ändrar Konungen Hofrättens dom, ege den, som dem nedsatt, rätt att få dem åter. (**K. Förordn. d. 27 Nov. 1854**).

18 §. Ej hafwe någon lof, att Konungen å annat sätt söka, mot dom och utslag, som i Horätten fallit, än nu är stadgadt; utan så är, att han tilltror sig wisa, det sådant fel wid rättegången förelupit, som i 25 Kap. 21 § sägs: ställe då borgen för kostnad och skada, och fullgöre det dömdt war, efter ty, som sagdt är, innan han gifwer sina beswär hos Konungen in, å tid, som i 9 § föreskrifwes. Wiser han ej fel i rättegången; då må ej hufwudsaken upptagas, och böte han hundrade daler.

Utom i de fall, som nämnas i denna och följande §, kan ändring i Hofrätts utslag sökas hos Konungen genom besvär, utan revisionsskillings erläggande, i följande mål: angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, **K. Förordn. d. 14 April 1866, §§** 2, 14, 21, inf. i Bihanget; angående klander å landtmätares räkning öfver resekostnad och arfvode, **K. Taxan på arfvode för landtmäteri-förrättningar d. 8 Febr. 1867,** § 24; angående klander å skogstjenstemans räkning öfver resekostnad och arfvode för skogsförrättning, **K. Taxan på arfvode för skogsförrättningar** m. m. **d. 13 Juni 1867,** § 7; angående förmyndares förordnande, **K. Br. d. 12 Nov. 1767;** angående nybyggnad, huseröta, wanhäfd eller fardag, wid af- och tillträden eller eljest, å krono- eller andra publika hemman eller lägenheter, **K. Förordn. d. 12 Mars 1830,** inf. wid 25 Kap 1 § denna Balk; jfr **K. Regl. d. 15 Mars 1856,** § 12; ang. prestmal, deri besvären ingifwas inom 2 månader från Gotland, och inom fyra weckor från öfriga delar af riket, **K. Br. d. 19 Sept. 1753,** jfrdt med **K. Förordn. d. 5 Juni 1739,** § 4.

Att hos Konungen ej får klagas öfwer nekadt wad, se **K. Br. d. 12 Juli 1758,** inf. under 25 Kap. 20 § denna Balk. — Jfr anm. wid 1 § detta Kap.

19 §. Brottmål, grofware eller mindre, hafwe ej någon lof under Konungen draga; utan han gitter wisa, antingen att han ej är fulleligen deri hörd, eller att han till swärare straff är fälld, än Lag säger. Brister han deri; warde derföre särskildt straffad, efter ty, som hans klagan warit: och gånge sedan det straff öfwer honom, som han af Hofrätten är dömd till.

Åtal för embetsbrott af Revisions-Sekreterare samt för fel och försummelser i embetet, som annan Föredragande inför Högsta Domstolen kan i sådan egenskap begå, skola anställas inför Högsta Domstolen. **K. Kung. ang. Kanslirättens upphörande och öfwerflyttning af deß domsrätt å andra domstolar d. 11 Januari 1870.**

Den, som är på fri fot och hos Kongl. Maj:t will söka ändring i något af Hof- eller Öfwerrätt meddeladt utslag i brottmål, som efter anslag är utfärdadt, skall i Justitie-revisions-expeditionen ingifwa sina underdåniga besvär inom hälften af den tid, som i R. B. 30 Kap. 9 § för twisters fullföljande finnes utsatt. Har målet warit Hof- eller Öfwerrättens pröfning underställdt, ware lika tid till besvärens inlemnande, [från den dag parten af utslaget bewisligen undsätt del.] Böter, ersättning för rättegångskostnaden och hwad Hof- eller Öfwerrätten derjemte ålagt den mißnöjde parten att gälda, skola, såwidt ådant ej förut wid besvärs anförande derstädes mot Underrätts utslag stett, nedsättas hos Konungens Befallningshafwade, Magistraten eller kronofogden i orten, samt bewis derom bifogas besvären. Är den sakfällde så fattig, att han ej kan utgifwa de medel, Hof- eller Öfwerrätt honom ådömt, bör, jemte besvären, företes, intygande derom af domstolen eller domaren, eller, om det ej kan ske, **af wederbörande kronobetjent eller kyrkoherden i den församling, der den sakfällde bor och har sitt hemwist. Jemwäl åligger det klaganden att ställa sig till efterrättelse K. Kung. d. 1 Okt. 1812 (inf. wid 14 Kap. 5 § denna Balk) om hwad som bör iakttagas wid besvärsskrifters författande och inlemnande. Försummas något af hwad sålunda är föreskrifwet, skall den klagande anses hafwa förlorat sin talan, och hans besvär ej komma under pröfning. I afseende på brottmål, der den tilltalade är häktad, förhålles enligt 29 (se här ofwan sid. 249) och 39 punkterne (se här nedanför) af K. Förkl. d. 23 Mars 1807. Ehwad mißnöje emot Hof- eller Öfwerrätts utslag i brottmål anmäles eller icke, bör utslaget alltid innehålla tydlig, noggrann och fullständig underrättelse om allt hwad parten wid ändringsförsökandet hos Kongl. Maj:t har att iakttaga. K. Förordn. d. 19 Juli 1815.**

Genom K. Förordn. ang. wissa förändrade föreskrifter i afseende å beräkning af tid för klagan mot Hofrätts utslag i brottmål d. 24 Mars 1871 har Kongl. Maj:t förordnat som följer:

Den för anförande af besvär mot Hofrätts utslag i brottmål stadgade tid skall beräknas från utslagets dag; dock att, der den tilltalade är häktad och utslaget icke blifwit af Hofrätten muntligen kungjordt, tiden för honom beräknas från

från den dag, han bewisligen af utslaget erhållit del; börande, i följd af hwad sålunda blifwit stadgadt, i brottmål alla utslag, som ej muntligen afsägas, af Hofrätt efter anslag utfärdas.

Beträffande klagan mot utslag, meddeladt af Krigs-Hofrätten, gälle hwad för ty fall särskildt finnes förordnadt.

Det alla etc.

Äfwen i de fall, då på beswär öfwer Underrätts i brottmål meddelade utslag, detsamma icke kommit under hufwudsaklig pröfning, utan blif wit ansedt hafwa emot den klagande parten wunnit laga kraft, bör Hof- eller Öfwerrätten uti beswärshänwisningen meddela den i K. Förordn. d. 19 Juli 1815 gifna föreskrift om fullgörande af hwad ådömdt blifwit. **K. Br. d. 17 Nov. 1832.** — I mål angående answar för embetsmäns tjenstefel, som ej kunna till twistemål hänföras, bör Hofrätten lemna parterne sådan underrättelse om hwad för ändringssökande är att iakttaga, som nyssnämnde K. Förordning föreskrifwer. **K. Br. d. 25 Febr. 1819.** — I mål, hwaruti answar å tjensteman, i och för deß tjenst, är i fråga, utan att personlig inställelse för den tilltalade egt rum, bör beswärshänwisning öfwer Öfwerrätts efter anslag utfärdade utslag meddelas i enlighet med ofwannämnde K. Förordn. d. 19 Juli 1815, så att beswärstiden räknas från utslagsdagen; skolande utslaget genast öfwersändas till Konungens Befallningshafwande för att, emot bewis, embetsmannen tillställas. **K. Br. d. 3 Juni 1824.**

Huru Hofrätts utslag, hwarigenom någon är ansedd saker till döden, skall hemställas Kongl. Maj:t, huru kommuniceras med den brottslige, och huru han må anföra beswär eller söka nåd, se 29 punkten af **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, inf. härofwan sid. 249. — Så snart de af fängslad person i Hofrätten anförda beswär blifwit afgjorde, bör Hofrätten, äfwen om förklaring ej blifwit infordrad, tillsända Konungens Befallningshafwande ett exemplar af utslaget för att den fängslade tillställas. Will han anföra beswär eller söka nåd, bör han derwid iakttaga hwad i 29 punkten af denna Förklaring är förordnadt; såsom ock Konungens Befallningshafwande bör uti omsorgen, att den fängslade ej saknar nödigt biträde, samt att beswären eller nådeansökningen warda skyndsamt till Kongl. Maj:t öfwersände, fullgöra hwad i nämnde 29 punkt är stadgadt. Hwad i öfrigt angår borgens ställande af den, som är på fri fot, och huru dermed förhållas skall, enär den tilltalade är i fängelse, så bör hwad i 38 punkten af denna Förklaring (inf. under 25 Kap. 5 § denna Balk) är stadgadt lämpas äfwen till de händelser, då någon will hos Kongl. Maj:t söka ändring uti Hof- eller Öfwerrätts utslag i brottmål. **K. Förkl. d. 23 Mars 1807**, punkt. 39.

Konungen eger i brottmål göra nåd, mildra lifsstraff samt återgifwa ära och till Kronan förwerkadt gods; dock att Konungen, efter Högste Domstolens hörande, fattar sina beslut derom i Statsrådet. På den brottslige ankommer sedan att mottaga den förunnade nåden eller undergå det ådömda straffet. **Regerings-Formen d. 6 Juni 1809**, § 25.

Då i brottmål omständigheter af särdeles wigt sig förete, i anseende hwartill den brottslige tyckes kunna få behålla lifwet [eller äran], eller straffet lindras eller förwandlas, eger Öfwerdomaren att, jemte utslagets insändande, som emedlertid ej må utgifwas, sådant till Kongl. Maj:ts wälbehag hemställa, samt tillika föreslå en annan lämplig bestraffning. Då skäl förekomma att en för grof brott anklagad, som ehuru i det närmaste öfwertygad, likwäl nekar till brottet och derföre ej anses fulleligen förwunnen, men hwars ondska och wanart göra hans wistande på fri fot för allmänna säkerheten wådligt, borde på längre eller kortare tid till bekännelse hållas i fängelse eller tukthus eller spinnhus, jemwäl ock när på gerningen ej någon beskrifwen lag finnes, må Öfwerdomaren slike mål Kongl. Maj:t referera och Deß yttrande afwakta. **K. Br. d. 22 Mars 1803**, jfrdt med **K. Cirk. Br. d. 8 Sept. 1829** och **K. Kung. d. 9 Maj 1835.** Då någon insättes på bekännelse, bör det Kongl. Reskriptet icke åberopas i Hofrättens utslag. **K. Br. d. 12 Nov. 1817.** Jfr. anm. wid 17 Kap 37 § R. B.

Ehuru parter i allmänhet ej kunna anses hafwa owilkorlig rätt att emot Öfwerrätts i brottmål gifne återförwisningsutslag med beswär till Kongl. Maj:t inkomma, hwarföre och någon föreskrift till beswärs anförande icke må uti sådane utslag intagas; likwäl och som i de fall af återförwisning, då Öfwerrätt

med upphäfwande af Underrätts utslag, målet från sig skiljt, den mißnöjde icke må betagas, att på eget äfwentyr i sådane återförwisningsutslag söka ändring, bör Öfwerrätt, dereft parten anmäler sig till hänwisnings erhållande, underrätta honom om tiden till beswärs anförande, då Kongl. Maj:t will tillse, huruwida beswären må till pröfning upptagas eller icke; dock skall ett sådant anmäldt mißnöje icke hindra werkställigheten af Öfwerrättens återförwisningsbeslut, dereft icke Kongl. Maj:t skulle finna godt sådant särskildt förordna. **K. Circ. d. 3 Juli 1816.**

I ett särskildt mål, der en part underlåtit att nedsätta ådömda böter och kostnadsersättning, och i stället wid beswären hos Kongl. Maj:t bilagt motswarande belopp kontanta penningar, har K. Maj:t förklarat samma beswär, af denna anledning, ej kunna till pröfning upptagas. **K. Maj:ts Utslag d. 28 Juli 1825.**

20 §. Kommer någon hos Konungen med sådan klagan in, att Hofrätten wrångwisligen dömt, eller att Rätten är honom nekad worden; warde han först warnad för den fara derwid är. Afstår han ej dermed, och gitter ej sin talan fulltyga, utan gillar Konungen Hofrättens utslag; warde han då tillika dömd till det straff, som närmast är till dödsstraffet.

21 §. Ej må någon söka Konungen i de mål, som i någon Domstol, eller hos Konungens Befallningshafwande böra först upptagas. Går någon dem förbi, och beswärar dermed Konungen; böte tio daler, och warde förwist till den ort, dit saken hörer. Rättar han sig ej ändå; böte femton daler, eller mera, efter omständigheterna.

Om beswärsskrift, som tillhör Kongl. Maj:ts pröfning, och lemnas i deß egna händer, se **K. Kung. d. 11 Maj 1774**, inf. under 10 § detta Kapitel.

Ej må någon omedelbarligen beswära Kongl. Maj:t med ansökningar m. m., hwilka först böra anmälas hos wederbörande embetsmän, eller publike werk, wid bot 10 daler; och skulle supplikanten, sedan han blifwit tillsagd att förfoga sig till wederbörlig ort, med sin ansökning ändock inkomma, plikte 15 daler. Allmogen får till Landshöfdingarne inlemna sina till Kongl. Maj:t ställda ansökningar, hwaröfwer Deß resolution inhemtas bör. **K. Påbud. d. 3 Okt. 1723** och **K. Kung. d. 11 Nov. 1772.**

22 §. Utwerkar sig någon hos Konungen bref, eller utslag, i hwarjehanda mål, genom osann och wrång berättelse; böte från femtio till hundrade daler, eller plikte med kroppen, allt som brottet finnes.

Att förbrytelse emot stadgandet i denna § tillhör Kongl. Maj:ts omedelbara upptagande, synes af **K. Br. d. 11 Okt. 1830.**

23 §. De böter Konungen i alla dessa fall pålägger, [falle kyrka eller de fattiga till.]

När någon part eller fullmägtig, för obefogad klagan, eller ansökning, eller mißfirmligt skriffätt, hos Kongl. Maj:t warder pliktfälld, skola böterna tillfalla lasarettet i orten, der förbrytaren har sitt hemwist. Afskrift af Kongl. Maj:ts utslag, deri sådana böter ålägges, skall genast öfwersändas till Konungens Befallningshafwande i orten, hwarjemte saköreslängd bör lasarettsdirektionen qwartaliter tillskickas. **K. Br. d. 27 April 1780** och **K. Stadg. d. 25 Sept. 1799.**

31 Kap.

Huru dom må återbrytas, som wunnit laga kraft.

1 §. Ej hafwe någon wåld, utan allenast Konungen, att bryta dom åter, som wunnit laga kraft, eller återställa laga tid, som förfluten är.

Konungens Högsta Domstol tillkommer det att upptaga och afgöra alla ansökningar, att Konungen må bryta dom åter, som wunnit laga kraft, eller återställa laga tid som förſuten är. Regerings-Formen d. 6 Juni 1809, § 18.

Fatalier kunna ej föreſkrifwas i de ärenden, som ankomma på kronans hushållning och dispoſition med deß särſkilde egendomar och inkomſter; icke heller i ſådane mål, hwilka angå gäſtgifwerier, wägar, broar och hällſkjuts. K. Förordn. d. 10 Jan. 1759. — Detta ſtadgande bör likwäl ſå förſtås, att ett gifwet utſlag i mål af ſlik beſkaffenhet ej ligger i wägen, då ny fråga, wid förändrade händelſer, derom kan uppas; men att, då emellan twiſtande parter utſlag är gifwet, den till ändringsſökande utſatte fatalietid bör iakttagas af den eller dem, ſom mißnöjde finnas. K. Br. d. 11 Febr. 1796.

Då fatalietid är utſatt i månader, utan att tillika finnes wara beſtämdt af huru många dagar månaden ſkall utgöras, bör hwarje månad räknas till trettio dagar. K. Förkl. d. 23 Mars 1807, punkt. 42.

2 §. Ingen driſte ſig hos Konungen ſöka, att förſuten laga tid må gifwas åter, der han ej wiſer ſynnerlig orſak och ſkäl, att han resning förty i ſaken njuta må. Ej ſkall böneſkrift hans Konungen föredragas, innan han fullgjort, hwad i 30 Kap. 18 § ſtadgadt är. Fullgör han det; warde wederparten hörd, och förordne Konungen, ſom ſkäligt finnes. Pröfwar Konungen, att han utan ſkäl hafwer resning ſökt; böte till [Kyrka, eller de fattiga,] från tretio, till etthundrade daler, eller mera, och fylle wederparten deß koſtnad och ſkada.

Se anm. under 30 Kap. 23 § denna Balk.

3 §. Hafwer någon funnit nya ſkäl, och menar att dom, ſom wunnit laga kraft, dermed häfwas kan; ſöke Konungens lof, att ſaken må å nyo ſkärſkådas: och warde då förwiſt till den Rätt, ſom ſiſt hafwer dömt deri. Innan han ſina ſkäl der förete må, fullgöre han allt det, ſom i 2 § är ſagdt, och ſwärje, att han ej förr dem wetat, eller förſtått, att de af ſådan wigt warit, ſå ock, att han ej dermed ſöker uppehålla och ſkada ſin wederpart i hans rätt, utan tror ſig orſak hafwa dem att drifwa. Fullgör han det allt; pröfwe Domaren de nya ſkäl, ſå ock hwad wederparten deremot ſwarar, och ege magt, den förra domen ändra, der ſkälen ſå giltige äro. Finnes annorlunda; gälde han, ſom ſig dem åberopat, wederparten koſtnad och ſkada: plikte ock dertill, ſom i 29 Kap. ſagdt är. Will endera ſedan ſöka högre Rätt deremot; hafwe der lof till: och fullgöre det, ſom förr i denna Balk om hwarje domſtol föreſkrifwes.

32 Kap.

Huru penningar och böter efter denna Lag räknas, gäldas och ſkiftas ſkola.

1 §. Med alla penningar och böter i Lagbok denna förſtås daler, mark, och öre ſilfwermynt. Der ej finnes utſatt, hwilken böterna njuta ſkall; gånge de till treſkiftes: tage en lott Konungen, annan Häradet eller Staden, tredje målseganden. Hafwer målsegande ej kärat; tage hans lott den, ſom kärade och egde rätt att kära.

De i allmänna lagen och ſärſkilde ſtadgar utſatte witen och böter, hwilka alla äro grundade på ett ſådant myntwärde, att tre daler eller tolf mark ſilf-

wermynt swara emot en specieriksdaler, skola, till förekommande af all rubbning i lagens rätta mening och tillämpning, wid berörde myntwärde och beräkningssätt framgent bibehållas, så wäl då dessa böter och witen förwandlas i kroppsplikt, som då de i penningar erläggas. **K. Förordn. d. 27 Nov. 1776, § 10.** Jfr **Straff-Lag. 2 Kap. 8 §.** — Detta beräkningssätt i afseende på böter och witen bör jemwäl ega rum i allt hwad lagen stadgar så wäl om wadepenningar och revisionsskilling, som det mera, hwilket uti penningar i lagen utsättes. **K. Br. d. 20 Dec. 1776.**

2 §. Böterna i denna Rättegångs Balk, der ej annorledes stadgadt finnes, samt alle andra böter och witen, hwilka, efter allmänna Lagen och särskilda Författningar, Domare och Embetsmän, såsom deras enskak tillhöra, gånge till Konungen; och den ej orkar böta, plikte, som i [10 Kap. 1 § Utsökningsbalken] sagdt är. **(K. Förordn. d. 20 Jan. 1779).**

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande** m. m. d. 16 **Febr. 1864,** § 8.

Fiskaler och kronoåklagare böra så wäl wid landskanslierna och landskontoren, som wid domstolarne, åtnjuta hälften af de wites- och ensaksböter, hwilka på deras åtalan utfalla; men den andra hälften går till Kongl. Maj:t och Kronan. **K. Br. d. 26 April 1785,** jfrdt med **K. Förordn. d. 30 Sept. 1801** och **K. Br. d. 31 Dec. 1829.** — Men ej må andel i böter tilläggas ordinarie landskansliften. **K. Br. d. 25 Maj 1827.**

Genom **K. Kung. ang. indrifning och redowisning af böter och witen d. 29 Jan. 1861** har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af hwad i Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Hofrätterne d. 28 Nov. 1797 föreskrifwes om bötesförteckningars insändande till Stats-Kontoret samt hwad Krigs-Artiklarne den 31 Mars 1798 innehålla om böters insändande till Krigs-Hofrätten, äfwensom alla andra bestämmelser, som mot här nedan gifna föreskrifter äro stridande, förordnat följande:

Om anteckning af böter.

§ 1. Böter, som af domstol eller annan embetsmyndighet ålägges, skola, utan undantag och till fulla beloppet, upptagas i saköreslängd, som skall utwisa dagen, då böterna blifwit ålagde; den pliktfälldes samt målsegarens och åklagarens namn och hemwist; förbrytelsen, för hwilken böterne ålagts; deras belopp och i särskilda kolumner utförda fördelning, samt hwad derutöfwer kan wara nödigt till upplysning om hwem, som till böterne är berättigad och det belopp, honom tillkommer. Är den, som pliktfälles, häktad, eller dömes han genom samma utslag till böter och fängelse eller straffarbete, skall sådant i saköreslängden anteckas. **K. Kung. d. 27 Dec. 1873.**

Anteckning i öfwerordnad myndighets saköreslängd af böter, som genom underordnad myndighets beslut äro ålagde, skall, så widt den förra myndigheten fastställer samma beslut, ej ega rum, utan warde om sådana böter, i händelse de förekomma jemte andra, som i den öfwerordnade myndighetens saköreslängd böra upptagas, endast anmärkt hwad till nödig upplysning för beslutets werkställande erfordras.

Om åtgärder för indrifning af böter.

§ 2. Så widt icke domstolars eller andra embetsmyndigheters beslut, hwarigenom böter blifwit ålagde, böra, enligt stadgad ordning, annorlunda befordras till werkställighet, skola utdrag af saköreslängderne för hwarje halfår, inom två månader derefter, aflemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande för att wederbörande uppbördsmän i berörde ändamål tillställas.

Om särskilda åtgärder för kontroll å redowisningen af böter.

§ 3. Wid Häradsrätter, hwilkas saköreslängder, efter hwad derom i lag och författningar är föreskrifwet, afgifwas till Kronans uppbördsman och

åtfölja dennes räkenskaper, skall iakttagas, att saköreslängd för lagtima ting tillika innefattar sammandrag öfwer de böter, som blifwit ådömde wid särskilda, efter näst förutgångne lagtima ting hållna domareförrättningar; hörande genast efter hwarje sådan förrättning, hwarwid till böter blifwit dömdt, saköreslängd af domhafwanden aflemnas till Rättens arkiv.

§ 4. Från Rådstufwurätt skall, efter hwarje års slut, saköreslängd aflemnas till Magistraten för att uppbördsräkenskaperna biläggas.

§ 5. Krigsrätts saköreslängd för hwarje år skall, jemte redowisning för böterne, aflemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i det län, der truppens hufwudstyrka är förlagd.

§ 6. Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes saköreslängder aflemnas efter hwarje års slut och bifogas uppbördsräkenskaperne.

§ 7. Kammarrättens saköreslängd, indelad efter län, aflemnas till granskning i Öfwer-Revisions-Departementet.

§ 8. För Högste Domstolen, Stats-Departementen, Justitie-Revisionen och Hofrätterne skola på län indelade saköreslängder för hwarje år insändas till Kammarrätten.

§ 9. För alla öfriga, här ofwan icke särskildt omnämnda domstolar och embetsmyndigheter, de der ega att ålägga böter, som till större eller mindre del tillfalla Kronan eller sådan inrättning, hwars räkenskaper äro ställde under Kammarrättens granskning, skola wederbörande för hwarje år afgifwa saköreslängd, som, när domstolens eller myndighetens embetskrets sträcker sig till mer än ett län, bör wara upprättad såsom i 7 § sägs och till Kammarrätten insändas, men i annat fall aflemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i orten för att uppbördsräkenskaperna åtfölja.

§ 10. Saköreslängder för helt år afgifwas inom tre månader efter årets slut. Dereft någon af ofwanberörde domstolar eller myndigheter icke under året ålagt sådana böter, som till större eller mindre del tillfalla Kronan eller inrättning, hwars räkenskaper äro ställda under Kammarrättens granskning, warde anmälan derom gjord inom den tid och å den ort, som för saköreslängds afgifwande stadgad är.

Allmänna bestämmelser.

§ 11. Hwad om böter nu sagdt är gälle äfwen om ådömda viten.

§ 12. Denna Författning kommer att gälla från början af år 1862.

Det alla etc.

Uti **K. Kung. ang. förändrade föreskrifter i afseende å Kronoutskylders och böters uttagande hos personer, som från skattskrifningsorten afflyttat, d. 19 Dec. 1855,** meddelas:

Sedan Rikets wid 1850 och 1851 årens Riksdag församlade Ständer, med anledning af wäckt fråga om afskaffande af hittills brukliga efterlysningar af personer, som häfta för obetalde Krono-utskylder, hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhållit, det Kongl. Maj:t måtte, efter wederbörandes hörande, härom på sätt lämpligast syntes förordna; så har Kongl. Maj:t, efter inhemtande af Deß och Rikets Kammarrätts underdåniga utlåtande, funnit godt att, med upphäfwande af hwad uti Kongl. Bref wet den 14 Nov. 1811 samt Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegii derpå grundade Kungörelse d. 13 Jan. 1812, äfwensom genom Kongl. Cirkulär-Bref wet d. 30 Dec. 1837, är i omförmälde hänseende stadgadt, samt med ändring i wiß mån af Uppbörds-reglementet för Stockholms stad d. 16 Nov. 1814, äfwensom Kongl. Bref wet d. 2 Nov. 1836, jemte Kongl. Maj:ts och Rikets Stats-Kontors derpå grundade Kungörelse af d. 8 Dec. sistnämnda år, i hwad efterlysning af från skattskrifningsort bortflyttade personer angår, förordna, som följer:

1 §. Då skattskyldig, utan att hafwa sina Krono-utskylder behörigen erlagt, från skattskrifningsorten afflyttat, åligger det wederbörande uppbördsman, att noga undersöka, så wäl hurumwida husbonde eller annan person författningsenligt är förbunden att för den bortflyttades utskylder answara, som ock om eller

i hwad mån annan tillgång för utskyldernas gäldande förefinnes: börande i dessa fall hwad af den skattskyldige är obetaldt genom uppbördsmannen weder-börligen uttagas.

2 §. Å de obetalda utskylder, hwilka icke kunna på de i föregående § omförmälda sätt utbekommas, skall uppbördsmannen, så snart ske kan och senast samtidigt med summariska redogörelsens afgifwande eller den 1 Maj hwarje år, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande aflemna summariſt uppgift samt tillika förete sockenwis författade reſtlängder, upptagande för en hwar det reſterande utskyldsbeloppet och försedda med intyg, att de skattskyldige blifwit i orten förgäfwes sökte, äfwensom med uppgift för hwar och en om den ort, dit han eller hon sig begifwit, i händelse upplysning derom kunnat winnas. (**K. Kung. d. 4 Okt. 1861**).

3 §. **Mom. 1.** Dessa reſtlängder böra, före medlet af Maj månad, utaf uppbördsman å landet meddelas wederbörande sockennämnd. På nämndens anmälan meddelar pastorsembetet i församlingen skriftligen alla hos embetet tillgängliga upplysningar om de orter, till hwilka de bortflyttade sig begifwit; börande sockennämnden, inom en månad efter det reſtlängden emottagits, densamma till uppbördsmannen återställa, försedd med påteckning, huruwida de deruti befintliga uppgifter om personers wistelseort öfwerensstämma med hwad sockennämnden har sig bekant samt hwareſt öfrige i reſtlängden upptagne personer, nämnden weterligen eller enligt deß förmodan, sig uppehålla.

Mom. 2. I stad, utom Stockholm, åligger det Magistraten att, före Maj månads utgång, låta hos pastorsembetet inhemta enahanda upplysningar, hwilka böra af bemälda embete påtecknas reſtlängden, till bewis om widtagna åtgärder. (**K. Kung. d. 4 Okt. 1861**).

4 §. Efter det reſtlängden, sålunda påtecknad, blifwit till uppbördsmannen återställd, skall denne senare skyndsamligen hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande söka handräckning till utskyldernas uttagande hos de reſtskyldige, hwilkas wistelseort då kan med wißhet eller sannolikhet uppgifwas. Wid special-räkenskapens aflemnande den 1 Oktober hwarje år, böra de wederbörligen påtecknade reſtlängderne bifogas; och skall uppbördsman i sammanhang härmed hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande begära affskrifning i räkenskaperna af alla de bortflyttade personers utskylder, som då ännu äro obetalda.

5 §. Då i ärenden af ifrågawarande beskaffenhet handräckning blifwit i föreskrifwen ordning begärd, skall åtgärd i anledning deraf utan dröjsmål widtagas; åliggande det Embets- och Tjenstemän, hwilkas handräckning äskas, att densamma så skyndsamligen lemna, att swar, så widt ske kan, må innan medlet af September månad komma den Länsstyrelse tillhanda, som handräckningen äskat.

6 §. Är affskrifning af från skattskrifningsorten bortflyttad persons utskylder hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande begärd, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafwande att förhållandet i hwarje fall pröfwa, och, der uppbördsman sina åligganden fullgjort, samt upplyst och styrkt är, dels att hos sådane reſtskyldige, hwilkas wistelseort är känd, all tillgång till utskyldernas gäldande saknas, dels ock att sådane på reſtlängden uppförde personer, om hwilkas wistelseort kännedom ej kunnat erhållas, blifwit förgäfwes eftersparade, den sökte affskrifningen bewilja genom utslag, som underställes Kongl. Maj:ts och Rikets Kammarrätts slutliga pröfning. Finnes åter uppbördsman hafwa uraktlåtit hwad honom i afseende å reſtantiernas indrifwande ålegat, ware han pligtig att reſtantiebeloppet ersätta. Saknas i något fall förwäntad upplysning, skola, intilldeß sådan upplysning wunnits, de obetalde utskylderne fortfarande i räkenskaperne balanceras.

7 §. De utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafwande under loppet af hwarje räkenskapsår meddelade utslag, hwarigenom affskrifning af från orten bortflyttade personers utskylder blifwit bewiljad, skola årligen innan den 20 December af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande till Kammarrättens pröfning insändas.

8 §. Har affskrifning i räkenskaperne af från skattskrifningsstället bortflyttad persons utskylder blifwit medgifwen, qwarstår likwäl, sådant oaktadt, den bortflyttades betalningsskyldighet, i händelse han framdeles skulle anträffas:

hörande i sådant fall, eller deref kännedom om hans wistelseort sedermera erhålles, de obetalde utskylderne åter i räkenskaperna påföras, för att uttagas och levereras eller eljeſt behörigen redowisas.

9 §. **Mom. 1.** Hwad här ofwan om Kronoutskylders uttagande hos personer, afflyttade från skattskrifningsorten, stadgadt är, gäller äfwen i afseende på böter, som blifwit ådömde sådana, inom uppbördsmannens distrikt mantalsskrifne personer, endaſt med den förändring, att uppbördsmannen, wid de föreskrifna reſtlängdernas aflemnande, enligt 4 §, den 1 Oktober hwarje år, skall i sammanhang dermed hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande begära ifrågawarande personers efterlysning.

Mom. 2. Om bötfälld person, som lemnat orten innan de ådömde böterna hunnit uttagas, icke är mantalsskrifwen inom uppbördsmannens distrikt, skall denne skyndsamligen och senaſt wid summariska redogörelſen den 1 Maj hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande begära handräckning till medlens uttagande. Kan den bötfällde inom annan uppgifwen mantalsskrifningsort ej heller anträffas; då skall derwarande uppbördsman widtaga enahanda åtgärd, som, i fråga om Kronoutskylders utkräfwande hos bortflyttade personer, här ofwan i 3 § stadgad är; och bör, i händelſe den bötfällde ändock ej anträffas eller upplysning om hans wistelseort ej kan winnas, den uppbördsman, som handräckningen åſkat, jemwäl å sådan bötfälld person, så fort ske kan, begära efterlysning.

Mom. 3. Deref uppbördsmans sålunda gjorda efterlysningsansökning af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande bifalles, bör allmän kungörelſe i ämnet skyndsamligen utfärdas, ej mindre af den Länsſtyrelſe, hos hwilken efterlysningen blifwit begärd, än äfwen, på denna Länsſtyrelſes anmodan, af Öfwer-Ståthållare-Embetet samt Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i Rikets öfriga Län.

Mom. 4. Sedan sex månader, från det efterlysningen bewiljades, tilländalupit, utan att medlen influtit eller kunskap om den bötfälldes wistelseort wunnits, åligger det uppbördsmannen att, utan uppskof, om böternas afskrifning göra framställning hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande. (**K. Kung. d. 4 Okt. 1861**).

10 §. De för Kronouppbörds-werket i Stockholm särskildt meddelade stadganden skola, i afseende å uttagandet af bortflyttade personers utskylder och böter, fortfarande tjena till efterrättelſe, dock med den förändring, att efterlysning af dem, som häfta för obetalde utskylder, icke widare må ega rum; börande derjemte, sedan utrönt blifwit, dels att icke någon är för kränwarande persons oguldne utskylder answarig, dels ock att, enligt behöriga bewis, de reſtskyldige blifwit eftersökte utan att hwarken deras wistelseort eller någon deras egendom kunnat upptäckas, med anledning af de öfwer desse personer för hwarje uppbörds-distrikt upprättade förteckningar, genom Poliskammarens försorg, upplysning hos wederbörande Pastorsembeten sökas, hurumwida af befintliga anteckningar om utfärdade flyttningsbewis närmare underrättelſer kunna inhemtas, till hwad ort de bortflyttade sig begifwit; hwareſter och sedan Poliskammaren samt Öfwer-Ståthållare-Embetets Kanſli å samma förteckningar jemwäl tecknat de uti 4 Art. 12 § af 1814 års reglemente omförmälde bewis, meranämnde förteckningar skola mellan uppbördskommisſarierna cirkulera, på det af dem tillſes och intygas må, hurumwida någon af de bortflyttade, efter skatteårets slut, är inom annat stadens distrikt mantalsskrifwen.

11 §. Denna kungörelſe skall från och med näſta års början lända till efterrättelſe.

Det alla etc.

3 §. Af Häradets lott i sakören behålle en tredjedel Häradshöfdingen, annan Nämnden, tredje Häradet. I Rådſtufwurätt tage Borgmäſtare dubbel lott emot Rådman. **(K. Förordn. d. 18 April 1849).**

Med städernes samt Rådſtufwurätternes lott i treſkiftes böter bör enligt

allmänna lagen samt hwarje stads särskilda författningar förfaras. K. Br. d. 21 Jan. 1785. — Rådstufwurätt är berättigad, att af stadens lott i de treskiftes böter, som wid samma Rätt åläggas, njuta andel, hwilken bör utgå således, att sedan staden fått en tredjedel uti tredjedelen eller en niondedel af hela bötessumman, de andra twå tredjedelarne tillfalla Rådstufwurätten, att ordförande och ledamöter emellan fördelas på sätt denna § förordnar. K. Br. d. 3 Febr. 1803.

Bihang.

Stockholm, tryckt hos J. W. Holm, 1874.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Legostadga för husbönder och tjenstehjon; Gifwen Stockholms Slott den 23 November 1833.

Sedan Kongl. Maj:t under den [29 sistlidne Juni låtit utgifwa en ny förordning], huru med försvarslöse personer förhållas bör; så har Kongl. Maj:t, med anledning häraf och hwad Rikets Ständer wid sista riksdag föreslagit, funnit godt utfärda en förnyad Legostadga för husbönder och tjenstehjon, hwilken Legostadga, med upphäfwande af hwad i ämnet förut warit föreskrifwet och icke redan genom nämnde nådiga förordning blifwit ändradt, skall från och med den 1 Maj nästa år gälla till efterlefnad, så lydande:

Art. 1. Om skyldighet att laga försvar, såsom tjenstehjon, sig förskaffa.

1 §. Hwar och en, som icke har laga försvar, skall, för att ej ligga samhället till last, sådant sig förskaffa. Den har laga försvar, som ingått i Kongl. Maj:ts och Kronans eller annan allmän tjenst, eller idkar med behörigt tillstånd fria konster, studier, handel, fabriksrörelse, handtwerk, sjöfart eller annat lagligt näringsfång, eller jord- eller bergsbruk antingen såsom egare, arrendator eller brukare, eller bewisligen af föräldrar, anhörige eller andre personer underhålles, eller, enligt församlingens i socknestämma yttrade omdöme, är känd såsom den der antingen genom egna medel eller genom arbete eller annan loflig sysselsättning ärligen sig försörjer, eller af allmän barmhertighetsanstalt wård och understöd njuter. Hwar och en annan skall, för att ega laga försvar, förskaffa sig årstjenst hos husbonde å landet eller i städerne, eller i Stockholms stad halfårstjenst, och i den husbondes tjenst anwändas, som honom mantalsskrifwa låtit; eljest ware han underkastad den skyldighet och den påföljd, som i Kongl. Maj:ts [nådiga Förordning af den 29 sistlidne Juni], huru med försvarslöse personer förhållas bör, stadgadt finnes. Den, som af en eller annan orsak blifwit från tjenst ledig, må dock kunna på kortare tid, än nu sagdt är, tjenst antaga, med förbindelse, att till näst påföljande flyttningstid deri förblifwa.

Under Kongl. Maj:ts och Kronans tjenst begripes icke inskrifning i allmänna bewäringsmanskapet; och ty skall den, som i samma manskap är inskrifwen, åligga, att under fredstid wara med laga försvar försedd.

Jfr. **K. Stadg. d. 29 Maj 1846**, § 1, inf. i detta Bihang.

2 §. Den, som försvarslös person hos sig hyser, åligge wid [6 r:dr 32 sk.] böter, angifwarens enfak, att samma person uppgifwa, i Stockholms stad, innan nästa dag tilländalöper, hos Öfwerståthållare-embetet i politie-ärenden, och utom Stockholm, så snart ske kan, i städerna hos Magistrat, men hos poliskammare der den finnes, och å landet hos wederbörande kronofogde eller länsman. [Är den försvarslöse weterligen wanartad, efter hwad i 2 § af Kongl. Maj:ts ofwan åberopade nådiga Förordning den 29 sistlidne Juni sägs, bör sådant tillika anmärkas.]

Huru denna § blifwit ändrad, se **K. Stadg. d. 29 Maj 1846, § 4**, inf. i detta Bihang.

Art. II. Om Husbonde.

3 §. Den är ſom husbonde behörig att tjenſtehjon förſwara, ſom ej ſjelf tarfwar förſwar och ſom tjenſtehjons arbete behöfwer, det lönar och deß tjenſt begagnar, ſamt om deß underhåll drager förſorg. Hwar ſom oberättigad antager tjenſtehjon, böte 6 r:dr 32 ſk.; miſte ock ſtädjepenning ſamt utbetale lönen för den tid, han tjenſtehjons tjenſt nyttjat; och ware tjenſtehjon ſkyldigt, att annat laga förſwar ſig förſkaffa, efter hwad i 1 § ſägs.

4 §. Husbonde må antaga ſå många tjenſtehjon, han kan ſyſſelſätta; dock får han, wid 3 r:dr 16 ſk. böter, ej låta hos ſig ſkattſkrifwa tjenſtehjon, ſom icke i hans tjenſt begagnas och underhåll och lön af honom njuter, med ſkyldighet jemwäl för den, ſom ſålunda obehörigen ſkattſkrifwes, att laga förſwar ſig förſkaffa, efter hwad i [6 § af Kongl. Maj:ts ofwannämnde Förordning den 29 ſiſtlidne Juni] ſagdt är.

Jfr **K. Stadg. d. 29 Maj 1846**, § 1, inf. i detta Bih ang.

5 §. Husbonde eger tjenſtehjon om deß ſyſſlors behöriga förrättande underwiſa ſamt det till ſkäligt arbete hålla; och bör han med wälwilja och foglighet eller allwarſamhet och ſtränghet, allt efter ſom tjenſtehjon mer eller mindre troget och wäl ſin tjenſt förrättar, det bemöta och i öfrigt med goda och tjenliga efterdömen det föregå. Är tjenſtehjon förſumligt, genſträfwigt eller i ſin lefnad oordentligt och låter ſig ej med godo rättas, eller är det otroget eller till åtagen tjenſt ofickligt, ege husbonde det från ſig ſkilja. Kan ej öfwerenskommelſe träffas, må husbonde i twänne gode mäns närwaro tillſäga tjenſtehjon att ur tjenſten träda, men wägrar tjenſtehjon att denna tillſägelſe efterkomma, eller will ej husbonde gode män tillkalla, anmäle då förhållandet i Stockholm hos Öfwerſtåthållare-embetet för polisärenden, i öfriga ſtäder hos Magiſtrat, men hos poliskammare, der ſådan finnes, och å landet hos kronofogde eller länsman, ſom ege att tjenſtehjonet ur tjenſten wräka, med bewis om orſaken dertill; tjenſtehjon i hwarje fall obetaget att ſin rätt wid domſtol utföra.

Är tjenſtehjonet af mankön under 18 och af qwinkön under 16 år, må husbonde, innan ſådan anmälan ſker, ſöka detſamma med mättlig husaga tillrättawiſa.

Wräker husbonde tjenſtehjon ur tjenſt annorlunda än här är ſagdt, eller finnes tjenſtehjon wara från tjenſten ſkildt utan laga ſkäl, gifwe husbonden till tjenſtehjonet ut hwad det i lön eller andra förmåner eger att fordra för legotiden, ſå ock nödigt underhåll för ſamma tid, eller, der tjenſtehjonet derunder annan tjenſt antager, för den del af ſamma tid, hwarunder tjenſtehjonet ſådan tjenſt ſaknat; utfärde ock ſådan orloſsſedel, tjenſtehjon förtjenat. **(K. Kung. d. 1 Okt. 1858.)**

Jfr. **Sjö-Lag. d. 23 Febr. 1864**, §§ 68, 69.

6 §. Husbonde åligge tjenſtehjon med förſwarligt underhåll och tjenligt husrum förſe. Briſter husbonde häri, ege tjenſtehjon ſin rätt i twänne gode mäns närwaro af honom begära och, om det ej hjelper, ſin klagan anmäla, i Stockholms ſtad hos Öfwerſtåthållare-embetet i polisie-ärenden, i öfrige ſtäder hos Magiſtrat, men hos poliskammare, der den finnes, och å landet hos kronofogde eller länsman, då, om ſådan klagan ſkälig finnes, husbonde warnas och tillſäges, att ſin

ſkyldighet härutinnan uppfylla. Lider ändå tjenſtehjon i ſin rätt och will derföre från tjenſten ſkiljas; ege nämnde wederbörande att tjenſtehjon derifrån entlediga. Will tjenſtehjon widare ſin talan utföra och derwid wiſar, att husbonde af owilja nekat tjenſtehjon ſin rätt, förnöje han tjenſtehjon med lön och ſkadeſtånd, ſom i näſtföregående § ſägs. Har fattigdom eller annan dylik orſak wållat att husbonde ej mot tjenſtehjon ſin ſkyldighet härutinnan uppfyllt, jemke domaren dem emellan efter omſtändigheterna. Sjuknar tjenſtehjon, bör husbonde låta det ſköta och wårda; hafwe dock rätt, om han will, att å lönen afräkna, hwad han till läkare eller läkemedel utgifwit.

Jfr **Sjö-Lag.** §§ 31, 64, 65, 290.

7 §. Husbonde må ej förſkjuta det tjenſtehjon, ſom oafbrutet hos honom troget och wäl tjent ifrån ſitt trettionde år och tilldeß det för ålderdom kommit i den belägenhet, att ingen med deß tjenſt kan wara belåten, utan drage husbonde förſorg, att ſådant berömwärdt tjenſtehjon till ſin död har ſkälig utkomſt och ſkötſel, mot den betjening, det kan uträtta. Förmår husbonde ej tjenſtehjonet förſörja, njute det af förſamlingen det underhåll och den wård, hwaraf det finnes wara i behof.

8 §. Husbonde ege tillſätta annan perſon i ſitt ſtälle; och tillkomme denne ſamma hörſamhet, husbonde eger af tjenſtehjon fordra, wid den påföljd, för olydnad mot husbonde i 10 § ſägs.

9 §. Husbonde, ſom tjenſtehjon mißhandlar, ware underkaſtad påföljd efter lag; egande ock wederbörande, dereſt husbonde finnes hafwa på ſådant ſätt emot tjenſtehjon ſig förgått, att det anſes ej böra längre i tjenſten qwarblifwa, tjenſtehjonet på deß begäran från tjenſten entlediga, ſåſom i 6 § ſägs. Der den i husbondes ſtälle ſatt är ſig ſålunda förbrytet, utgifwe husbonde ſkadeerſättningen och ſöke ſitt åter bäſt han gitter. **(K. Kung. d. 1 Okt. 1858.)**

Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 16 § och **Sjö-Lag.** § 290.

Art. III. Om tjenſtehjon.

10 §. Tjenſtehjon ſkall i ſitt förhållande wara gudfruktigt, troget, flitigt, lydigt, nyktert och ſedligt ſamt icke undandraga ſig det arbete och de ſyßlor, husbonde ſkäligen föreſätter. Är tjenſtehjon förſumligt, genſträfwigt eller oordentligt och låter det ſig ej rättas, eller wiſar det ſig otroget, okunnigt eller eljeſt odugligt i tjenſten, må det derifrån ſkiljas, efter ty i 5 § ſägs, med förluſt af hela lönen, ſamt erhålle ſådant betyg det förtjenar; erſätte ock husbondens ſkada, der han talan derom wid domſtol utförer. **(K. Kung. d. 1 Okt. 1858)**

Jfr **Sjö-Lag.** §§ 53, 293.

11 §. Hwar ſom uppſätter ſig emot husbonde, matmoder eller den i deras ſtälle ſatt är, med ord eller gerning; ſtraffes ſom lagen i [15 Kap. Mißgernings-Balken] ſamt ſärſkilde författningar derom förmå.

Jfr **Straff-Lag.** 14 Kap. 35—37 §§ och 16 Kap. 12 §, äfwenſom **Sjö-Lag.** §§ 297, 298.

12 §. Tjenſtehjon, ſom på ett eller annat ſätt owarſamt med eld umgås, ſtraffes ſom i [24 Kap. Byggninga-Balken] ſägs.

Jfr **Straff-Lag.** 19 Kap. 21 §.

13 §. Stjäl, ſnattar eller uppſåtligen förfar eller undandöljer

tjenſtehjon något af husbondes egendom, [ligge det i tweböte mot annat ſnatteri och tjufnad efter 42 Kap. 1 § Mißgernings-Balken].

Jfr **Straff-Lag.** 20 Kap. 4 §.

14 §. Är tjenſtehjon wårdslöſt och förſumligt att fullgöra hwad det föreſättes och efter deß tjenſt åligger, låte husbonde ſådant af annan werkſtällas, och afkorte koſtnaden å tjenſtehjons lön. Förſar tjenſtehjon af wårdslöshet husbondes egendom, ege äfwen derför afkortning å lönen rum. Räcker ej lönen att erſätta ſkadan, gälde tjenſtehjon med annan deß tillhörighet.

Jfr **Sjö-Lag.** § 293.

15 §. Wiſar tjenſtehjon ſig oförnöjdt med husmanskoſt, eller på hwarjehanda annat ſätt förklenar husbonde eller matmoder; warnes derför, och förhålles i öfrigt dermed, ſom 10 § widare förmår.

16 §. Med tjenſtehjon, ſom under förbuden tid anträffas å krogar, källare eller näringsſtällen, eller ſom, utan husbondes loſ, begifwer ſig ur deß hus, eller utöfwer erhållet tillſtånd ſin hemkomſt fördröjer, eller öfwer natten är borta, förfares ſåſom i 10 § ſagdt är.

Jfr. **Sjö-Lag.** §§ 52, 293.

17 §. Ej må tjenſtehjon, utan husbondes loſ, forwara ſin kiſta med kläder eller annat, ſom det till dagligt bruk behöfwer, å annat ſtälle, än der det tjenar. Sker annorlunda, plikte tjenſtehjon halfwa lönen, och den, ſom kiſtan eller godſet hyſt, 6 r:dr 32 ſk.

18 §. Den, ſom wiſtas i föräldrars hus och ej uppnått 21 års ålder, får, då fader eller moder till är och deß tjenſt åſtundar, icke annan tjenſt antaga. Hafwa föräldrar ej behof af deß tjenſt, ege de eller förmyndare, att för honom utſe förſta tjenſten ſamt om wilkoren derwid affluta, hwilken tjenſt han, ſå länge han ej fyllt tjuguett år, utan föräldrars eller förmyndares tillſtånd, icke får uppſäga.

Jfr **K. Förordn. d. 18 Juni 1864,** § 15, inf. i detta Bihang.

19 §. Upptager någon fattigt fader- och moderlöſt barn och om deß föda, kläder och uppfoſtran drager behörig förſorg, tillkomme honom deröfwer ſamma tillſyn och rätt, ſom näſtföregående § omförmäler. Till förmån för dylika barn ſamt ytterligare uppmuntran för dem, ſom till deras uppfoſtrande ega tillfälle, äro ſådane barn, då de i foſterföräldrarnes hus och tjenſt förblifwa, befriade från bewillningsafgifter ſålunda, att om barnet, då det upptogs, war under trenne år, njutes ſådan befrielſe tilldeß det fyllt tjugufyra år; om det war emellan treune och åtta år, tilldeß det fyllt tjuguett år, och om det war emellan åtta och tolf år, tilldeß det fyllt aderton år. Dö foſterföräldrar innan barnet upphunnit tjuguett år, qwarſtadne det då hos den arfwinge, ſom mot ſamma wård och enahanda wilkor, här ofwan ſagdt är, will det behålla, eller, i fall af flere ſådane arfwingar, hos den, barnet ſjelf utwäljer. I afſeende på mottagne barnhusbarn förhålles, ſåſom derom ſärſkildt är förordnadt.

20 §. Emottager någon barn af fattiga föräldrar till uppfoſtran, födande och klädande emot wiſſa års tjenſt, upprätte aftal derom ſkriftligen i witnens närwaro, och inträde den, ſom barn ſålunda emottager, i föräldrars rätt. Äro föräldrarne genom långwarig ſjukdom eller bräcklighet ur ſtånd, att ſig och barnet förſörja; då ege för ſådant barn enahanda förmåner under deß tjenſtetid rum, ſom för fader- och moderlöſt barn i näſtföregående § ſtadgadt är.

Art. IV. Om orlofsſedel, afſkedsbetyg och ſtädjobewis.

21 §. Orlofsſedel, ſom tjenſtehjon af husbonde enligt 41 § undfår, ſkall innehålla: 1:o tjenſtehjons namn, ſamt ort och ſtälle, der det tjent. 2:o huru länge det warit i husbondes tjenſt. 3:o tjenſtehjons frejd, hwarwid om deß nykterhet ſärſkildt yttrande bör afgifwas. 4:o huru det ſin tjenſt beſtridt. 5:o hwad ſlöjd eller annat arbete det deßutom kan förrätta; och 6:o intygande om deß ledighet att annan tjenſt antaga.

22 §. Afſkedsbetyg, ſom tjenſtehjon enligt 54 § tillſtälles, ſkall upptaga tjenſtehjons frejd och förhållande i tjenſten, efter hwad i 3 och 4 punkterne i näſtföregående § ſägs, från den tid orlofsſedel gafs och till flyttningsdagen.

23 §. Orlofsſedel och afſkedsbetyg ſkola wara af husbonde egenhändigt underſkrifne, med anteckning af husbondes hemwiſt, yrke eller tjenſt. Kan ej husbonde ſkrifwa, blifwe det med hans bomärke ſamt twenne witnen beſtyrkte. Förſummas något häraf, böte husbonde 3 r:dr 16 ſk., då näſta husbonde derå klagar; men har husbonde orlofsſedel eller afſkedsbetyg icke ſjelf ſkrifwit, ware då den, ſådant werkſtäldt, till berörde anſwar förfallen.

24 §. Husbonde ware pligtig, att wid utfärdandet af orlofsſedel och afſkedsbetyg noga följa ſanning och rättwiſa, under anförande af de förtjenſter eller fel, tjenſtehjon äger. Den, ſom utgifwer annan orlofsſedel eller annat afſkedsbetyg än tjenſtehjon förtjent, eller orlofsſedel eller afſkedsbetyg, icke innefattande de uppgifter, 21 och 22 §§ derom föreſkrifwa, böte 6 r:dr 32 ſk. Begär tjenſtehjon återfå orlofsſedel eller afſkedsbetyg, hwarpå det redan tjent, må ſådant icke nekas; dock ſkall husbonde, wid 3 r:dr 16 ſk. böter, åliggа, att, innan deſamma tjenſtehjon återlemnas, å frånſidan deraf teckna, det han orlofsſedel eller afſkedsbetyg för den ſednare tjenſtetiden utfärdat.

Jfr **Straff-Lag.** 22 Kap. 17 §.

25 §. Förmenar tjenſtehjon att husbonde gifwit det annan orlofsſedel eller annat afſkedsbetyg, än det förtjent, ege tjenſtehjon wid domſtol derom utföra; ſtämme dock å landet till näſta Ting och i ſtaden inom fjorton dagar efter det orlofsſedel eller afſkedsbetyg utgifwits. Befinnes tjenſtehjons klagan grundad, anſes husbonde efter näſtföregående § ſåſom den der oförtjent orlofsſedel eller afſkedsbetyg utgifwit; i motſatt fall ware tjenſtehjon till lika påföljd ſkyldigt. Klandrar eljeſt tjenſtehjon orlofsſedel eller afſkedsbetyg med ohöfwiſka ord eller åthäfwor, böte 1 r:dr 32 ſk.

26 §. Städjobewis, ſom husbonde, efter hwad i 35 § ſägs, till tjenſtehjon aflemnar, ſkall innehålla intyg, att tjenſtehjons orlofsſedel af husbonde mottagen blifwit, och uppgift å den lön och öfrige förmåner, hwarom husbonde med tjenſtehjon öfwerenskommit. Rörande undertecknande af städjobewis gälle, hwad i 23 § om orlofsſedel och afſkedsbetyg ſagdt är.

27 §. Wägras orlofsſedel, ſedan lagligen uppſagdt är, eller städjobewis, ſedan husbonde orlofsſedel emottagit, eller afſkedsbetyg, när tjenſtehjon ſin tjenſtetid uttjent och redo för ſig gjort, böte husbonde 6 r:dr 32 ſk. och erſätte han tjenſtehjon den ſkada, deraf timat.

28 §. Då husbonde orätt wägrar orlofsſedel, eller ock om husbonde, utan att hafwa ſatt annan perſon i ſitt ſtälle, är bortowiſtande under den i 39 § ſtadgade uppſägningstiden, tage då tjenſthjon bewis af twenne inom förſamlingen boende trowärdige män, hwilket bewis, utgifwet under enahanda anſwar, ſom för husbonde om orlofsſedel ſagdt är, ſkall innehålla, jemte intyg, på ſätt i 40 § ſtadgas, att tjenſtehjon i behörig tid tjenſten uppſagt, orſaken hwarföre orlofsſedel icke kunnat af husbonde erhållas, äfwenſom de uppgifter om tjenſtehjons frejd och andra omſtändigheter, ſom böra i orlofsſedel intagas och för nämnde perſoner kunnige äro; Och ege detta bewis lika kraft, ſom orlofsſedel, ſå att tjenſtehjon må på detſamma kunna tjenſt ſöka och ſtädſel taga. Husbonde erſätte tjenſtehjon den koſtnad, han genom ſin frånwaro det i ty fall förorſakat; Och den, ſom tjenſtehjon med förenämnde bewis i oträngdt mål tillhandagår, böte 6 rdr 32 ſk. På ſätt, nu ſagt är, må i afſeende på afſkedsbetyg förfaras, i fall husbonde orätt wägrar ſådant betyg, eller husbonde eller deß ombud icke wid flyttningstiden är tillſtädes.

29 §. Har någon icke förut warit i tjenſt och förty orlofsſedel icke kunnat erhålla, tage i ſtället bewis af twenne inom förſamlingen boende trowärdige män om ſin perſon och ſin frejd.

30 §. Skrifwer tjenſtehjon eller låter ſkrifwa falſk orlofsſedel eller falſkt ſtädjo- eller afſkedsbetyg, eller falſkt bewis af den beſkaffenhet, hwarom i 28 och 29 §§ handlas, eller förändrar eller förändra låter dem, ſom det erhållit; ſtraffes tjenſtehjon, äfwenſom den härtill hulpit eller råd gifwit, ſom i [8 Kap. 3 § Mißgernings-Balken] ſtadgas; fylle ock den ſkada, deraf timat. Tager tjenſtehjon ſtädſel hos twenne husbönder, tjene hos den, ſom förſt lagligen ſtadde, och böte [hälften af lönen, den andre utfäſt], ſamt erſätte ſkadan. Städjer ſig tjenſtehjon på äldre orlofsſedel med förböljande af den ſiſt erhållne, böte en tredjedel af lönen och upprätte ſkadan.

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **Straff-Lag.** 3 Kap. 3, 4 §§, 12 Kap. 5, 6 §§ och 22 Kap. 2, 13, 21 §§ ſamt **Sjö-Lag.** § 293.

Art. V. Om tjenſtehjons lön.

31 §. På husbondes och tjenſtehjons öfwerenskommelſe och aftal wid ſtädjandet ankommer, hurn mycket och hwad må tjenſtehjon i lön beſtås.

32 §. Uppſtår twiſt om beloppet af tjenſtehjons lönewilkor, och är ej ſtädjobewis taget, eller innehåller det ej, hwad härom är öfwerenskommet, eller kan det ej annorlunda ſtyrkas; utſätte då domaren tjenſtehjons lönewilkor, efter hwad åt ſådant tjenſtehjon, ſom är i fråga, i orten wanligen gifwes.

33 §. Tjenſtehjon ege ej rätt, utan husbonde ſå will, något af lönen utbekomma, innan det ſin tid uttjent och redo för ſig gjort. Wägrar husbonde, hwad han till tjenſtehjon utfäſt, då det förſwarligen tjent; gifwe ut hwad han nekat, och böte deßutom hälften deraf, tjenſtehjons enſak, ſamt erſätte all ſkada.

Jfr **Sjö-Lag.** § 61.

34 §. Husbonde anſwarе för tjenſtehjons perſonela kronoutſkyl-

der; dock må de å lönen afdragas, der ej annorlunda wid städjandet öfwerenskommits.

Jfr **K. Kung. ang. allmänna bewillningen d. 17 Okt. 1873, § 87.**

Art. VI. Om städsel.

35 §. När tjenstehjon från deß senaste tjenst företer behörig orlofssedel eller sådant bewis, 28 § omförmäler, ege annan husbonde det till sin tjenst städja och, sedan derwid om löne- och öfriga wilkor öfwerenskommits, städjepenning, efter som då jemwäl bestämmes, derå gifwa. Husbonde skall ock då orlofssedel till sin säkerhet af tjenstehjon emottaga, och gifwe han tjenstehjon, om det sådant begär, städjobewis. När så stadt är, gånge det ej åter utan gemensamt samtycke.

36 §. Husbonde ege när som helst öfwerenskomma med sitt tjenstehjon om widare tjenst och då städjepenning derå gifwa; men har han redan meddelat tjenstehjon orlofssedel, bör den först återtagas. Den, som ej förut warit i tjenst, må ock när som helst städjas; och ware skyldig sådant bewis förete, som i 29 § sägs. Sådan städsel, som nu sagdt är, får icke heller utan gemensamt samtycke återgå.

37 §. Städjer någon tjenstehjon annorlunda, än nu föreskrifwet är, ware städsel ogild och böte husbonde 6 r:dr 32 sk. samt tjenstehjon, jemte städjepenningen, 3 r:dr 16 sk.

Jfr **Sjö-Lag. §§ 287, 293.**

38 §. Uppstår husbönder emellan twist om bättre rätt till tjenstehjon eller om werkan af skedd städsel; gånge förste domstols utslag i werkställighet, ändå att ändring deri sökes, och upprätte den slutligen tappande all skada.

Art. VII. Om uppsägning.

39 §. Will husbonde skiljas wid tjenstehjon eller tjenstehjon wid husbonde, eger husbonde tjenstehjon uppsäga, och tjenstehjon tjenst sin, ifrån och med den 26 Juli till och med den 24 Augusti, och i Stockholms stad, för flyttning i April månad, ifrån och med den 24 Januari till och med den 22 Februari. Sker ej uppsägning å nu föreskrifwen tid, fortfare tjenstehjon i tjensten till nästa flyttningsdag mot lika städja och lön som förut.

40 §. Är husbonde, utan att hafwa satt annan person i sitt ställe, bortowistande under den i näststöregående § stadgade uppsägningstiden, ware uppsägning lika giltig, när den inför det öfriga husfolket sker i twenne inom församlingen boende trowärdige mäns närwaro, och deras bewis derå tages. Är tjenstehjon under uppsägningstiden i husbondes ärenden borta, ege det då uppsäga tjensten inom ett dygn efter sin hemkomst. Är husbonde bortowarande och will han tjenstehjon uppsäga, besörje att sådant genom annan person warder i rätter tid werkställdt.

41 §. Då husbonde tjenstehjon uppsäger, skall han orlofssedel på samma gång tjenstehjon tillställa, eljest ware uppsägning ogild. Har tjenstehjon uppsagt tjensten, åligge husbonde, sist inom 8 dagar derefter, orlofssedel utgifwa, wid den påföljd i 27 § sägs.

42 §. Lockar husbonde annans tjenstehjon att tjenst uppsäga, böte 6 r:dr 32 sk. För den sig härtill bruka låter ware lag samma.

Art. VIII. Om flyttning till och från tjenſt, och om tjenſtehjon afwiker ur tjenſten.

43 §. Husbonde låte hemta tjenſtehjon med deß kiſta och kläder, eller betale hwad hemtningen ſkäligen koſtar.

44 §. Flyttningsdag för tjenſtehjon, ſå å landet ſom i ſtäderne, är den 24 Oktober, med undantag för Stockholms ſtad, der twenne flyttningsdagar årligen ega rum, nemligen den 24 April och den 24 Oktober.

45 §. Tjenſtehjon inſtälle ſig i tjenſt, å landet ſiſt å ſjunde dagen efter flyttningsdag, och i ſtaden ſiſt å fjerde dagen efter ſamma dag, dereſt ej annorlunda wid ſtädjandet wederbörande emellan öfwerenskommits. Förſummar tjenſtehjon, utan laga förfall, att å behörig tid ſig i tjenſten inſtälla, och will husbonden tjenſtehjon behalla; lite då i Stockholm Öfwerſtäthållare-embetet i politie-ärenden, i öfrige ſtäder Magiſtrat, men poliskammare, der den finnes, och å landet kronofogde eller länsman till, ſom, då husbondes rätt till tjenſtehjon med behörig orlofsſedel eller ſådant bewis, ſom i 28 § ſägs, eller då tjenſtehjon förut ej tjent, med det i 29 § omförmälde bewis ſtyrkes, det utan uppſkof låter hemta och i tjenſten inſtälla; och tjene det med förluſt af en fjerdedel af lönen och erſätte ſkadan. Will ej husbonde tjenſtehjon behålla, ſkall det återgifwa ſtädjepenning, böta en ſjettedel af lönen och erſätta ſkadan; ſkaffe det ſig ock annat laga förſwar efter hwad i 4 § ſägs.

Jfr **Sjö-Lag.** §§ 51, 52.

46 §. Tjenſtehjon, ſom flyttar från en till annan förſamling, åligge, att för kyrkoherden i den förſamling, derifrån flyttning ſker, förete ſitt erhållne afſkedsbetyg, i briſt hwaraf kyrkoherde preſtbewis icke meddela må. Wid ankomſten i tjenſten uppwiſe tjenſtehjon för husbonde det preſtbewis, tjenſtehjon erhållit; Och bör detta bewis, wid 1 r:dr 32 ſk. böter, åfwer för kyrkoherden i för ſamlingen inom 14 dagar företes. Hwarje tjenſtehjon, ſom förut tjent, ware wid 3 r:dr 16 ſk. böter pligtigt, att, ſå ſnart det i tjenſten ankommit, till husbonde aflemna det afſkedsbetyg, tjenſtehjon af förre husbonden undfått.

47 §. Dör husbonde, tjene tjenſtehjon ut den beſtämda tjenſtetiden, om arfwingarne det fordra. Föraffkedas tjenſtehjon, gifwe arfwingarne orlofsſedel, hwaruti då åfwen bör intagas orſaken, hwarföre flyttningen ſkett tidigare, än ſtadgadt är; och njute tjenſtehjon lön och koſtpenningar till näſta flyttningsdag, om det ej annan tjenſt deßförinnan ſig förſkaffat, eller ſådan tjenſt warder det anwiſt, hwarmed det finner ſig belåtet.

48 §. Skiljes husbonde från faſt egendom och derför ej widare tjenſtehjon behöfwer, anſware han för tjenſtehjons lön och koſt till flyttningsdag, der ej nya egaren will det i tjenſten behålla, då tjenſtehjon ſkall deri till ſamma tid förblifwa, på de wilkor, med förra husbonden öfwerenskomne warit. Afſtår husbonde faſt egendom till borgenärers förnöjande, ware lag ſamma.

49 §. Flyttar husbonde från orten till annat ſtälle inom riket, ware tjenſtehjon ſkyldigt husbonde åtfölja och tjenſtetiden uttjena, om husbonde ſå fordrar; dock ſkall han på ſin bekoſtnad tjenſtehjon åter till oten förſkaffa, der ej annorlunda åſämjes.

50 §. Tjenstehjon af mankönet, som tagit wärfning, tjene i fredstid sin tjenstetid till slut, om husbonde will det i tjenst behålla; men i krigstid upphöre tjenst genast wid skedd anwärfning, enligt 10 och 11 §§ i Kongl. Maj:ts Stadga om wärfning och manskaps legande till krigstjenst af den 7 April 1802, deri ock föreskrifwes, huru i sådane fall med orlofssedel, afskedspaß och lön förhållas bör, hwarefter både husbonde, wärfware och den anwärfde hafwa sig att rätta.

51 §. Tjenstehjon af allmänna bewäringsmanskapet skall, utan hinder af husbonde, åtlyda den tillsägelse, det erhåller, att till tjenstgöring eller wapenöfning sig inställa; men får tjenstehjon tillstånd, att, innan tjenstetiden ute är, till sin hemort återwända, bör det hos husbonden sig anmäla och sin förra förbindelse fullgöra; ankommande dock på husbonden, om han will det i sin tjenst återtaga; i motsatt fall bör det, sist till nästa flyttningsdag, wara med annat laga förswar försedt, såsom i 1 § sägs. Har tjenstgöringen eller wapenöfningen endast warat högst [en månad], ware tjenstehjon berättigadt att i sin förra tjenst återgå, hwilket husbonden ej får wägra.

Jfr **K. Kung. d. 13 Nov. 1860**, § 30.

52 §. Afwiker tjenstehjon ur tjenst förr, än tjenstetid ute är, eller det redo för sig gjort, hafwe husbonde wäld att hemta det åter, som i 16 Kap. 7 § Jorda-Balken om landbo sägs; och blifwe tjenstehjon i tjensten till flyttningsdag, samt miste halfwa lönen och gälde skadan. Will husbonde icke tjenstehjon behålla, återgifwe tjenstehjon honom städjepenning, samt hwad det kan af lönen hafwa uppburit, och böte hälften af hwad i lön utsatt war, samt fylle skadan; skasse sig derjemte annat laga förswar, efter hwad i 4 § sagdt är. Husbonde göre i detta fall, så snart ske kan, anmälan, i Stockholm hos Öfwerståthållare-embetet, samt utom Stockholm antingen hos Konungens Befallningshafwande eller, i stad, hos poliskammare eller Magistrat, samt å landet hos kronofogde eller länsman; och åligge i senare händelser den, hos hwilken så beskaffad anmälan skett, att förhållandet till Konungens Befallningshafwande inberätta. **(K. Kung. d. 29 Maj 1846.)**

Jfr **Sjö-Lag.** § 294.

53 §. Innan tjenstehjon sin tjenst afflyttar, räkne det ifrån sig, hwad det om händer haft. Brister något deraf, eller har tjenstehjon något af husbondes egendom af wårdslöshet förfarit, answare som i 14 § sagdt är, och hafwe husbonde rätt qwarhålla tjenstehjons tillhörighet, tilldeß han förnöjd blifwit. Har husbonde på egen kostnad låtit lära tjenstehjon handtwerk, skrif- eller räknekonst eller annat dylikt; då må ej tjenstehjon skiljas wid husbonde förr, än det husbonde derföre skäligen förnöjt, der han så fordrar.

54 §. Då tjenstehjon sin tjenstetid uttjent och redo för sig gjort, må det ur tjensten sig begifwa, och sin kista och persedlar med sig taga; gifwe ock då husbonde tjenstehjon afskedsbetyg. Husbonde, som tjenstehjon deruti hindrar eller uppehåller, answare som i 27 § sägs.

Art. IX. Om hwad i öfrigt i afseende på denna Stadga iakttagas bör.

55 §. Under ordet **skada**, som efter denna stadga gäldas skall, innefattas husbondes eller tjenstehjons lidande, så i afseende på försum-

mabt arbete eller förlorad lön och kost, som ock tidspillan, rättegångs-, rese- och andra nödige kostnader.

56 §. Af de i denna stadga bestämde böter, som ej äro målsegandens enskilda tillerkände, tillfalle hälften angifwaren och andra hälften församlingens fattige. Förmår ej tjenstehjon böterne gälda af innestående lön eller andra tillgångar, warde de med fängelse, efter i lag stadgade grunder, aftjente. Lag samma ware ock om de böter, husbonde ej förmår gälda.

Med sådane böter, hwartill någon efter de i denna stadga åberopade lagrum eller särskilde författningar dömes, förhålles, på sätt lag derom bjuder.

57 §. Denna stadga skall twenne gånger om året, nemligen i Mars och September månader, från predikstolarne i rikets kyrkor kungöras. Och på det alla wederbörande må ega så mycket bättre tillfälle att innehållet af samma stadga inhemta, kommer densamma att, med kort utdrag af de deruti åberopade lagrum och författningar, särskildt tryckas och allmänheten, så husbönder som tjenstehjon, till lindrigt, å exemplaren utsatt pris tillhandahållas; Börande jemwäl presterskapet, hwar inom sin församling, uppmana husbönder och tjenstehjon, att med exemplar deraf sig förse.

Slutligen anbefalles Kongl. Maj:ts embetsmän och betjente, åt hwilka werkställighet af laga beslut anförtrodd är, att, på anhitan, skriftlig eller muntlig, af husbönder eller tjenstehjon, skyndsam laga handräckning lemna och, i öfrigt, i hwad på dem ankommer, i allmänhet tillse, att denna stadga warder efterlefd och iakttagen.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning emot Fylleri och Dryckenskap; Gifwen Stockholms Slott den 16 November 1841.

Med uphäfwande af Kongl. Förordningen den 24 Augusti 1813 emot fylleri och dryckenskap, äfwensom af Kongl. Brefwen den 24 Augusti 1824 och den 29 Mars 1825 samt Kongl. Kungörelsen den 17 Mars 1837 i detta ämne, har Kongl. Maj:t i nåder godt funnit härigenom förordna, som följer:

1 §. Den, som genom mißbruk af starka drycker sig öfwerlastar, så att af hans åtbörder eller orediga sinnesförfattning synbarligen märkas kan, att han drucken är, och i sådant tillstånd träffas å wäg, gata eller annat allmänt ställe, böte, hwarje gång han derför tilltalas, [tre r:dr 16 sk. Dömes någon fjerde gången till answar för fylleri, warde jemwäl förklarad oberättigad att deltaga i mål eller wälsjas till sådana förrättningar, som innefatta medborgerligt förtroende.]

Är någon inför Konungens Befallningshafwande eller domstol, wid allmänna sammankomster, läsförhör, stämmor, auktioner, marknader, skjutsningar eller skallgångar, af starka drycker öfwerlastad, warde fälld till [dubbla böter emot hwad här ofwan blifwit utstakadt]; och eger Konungens Befallningshafwande, domare, kronobetjent eller annan tillståndeswarande förrättningsman, att en sådan genast afwisa, eller, der

omſtändigheterna ſå fordra, med honom låta förfara på ſätt 7 § här nedan förmäler.

[Hwad allmänna lagen i 3 Kap. 4 § Mißgernings-Balken, Kongl. Bref wet den 17 Auguſti 1738, och Kongl. Förklaringen den 29 November 1823, för fylleri i kyrka ſtadga, kommer äfwen hädanefter att ega rum, jemte det anſwar, ſom denna författning för fylleri i allmänhet föreſkrifwer].

Den, ſom trugar eller förleder annan att förtära ſtarka drycker, ſå att han deraf blifwer öfwerlaſtad, böte hwarje gång [tre r:dr 16 ſk.]

Öfwermage, ſom af ſtarka drycker öfwerlaſtar ſig, agas af föräldrar eller husbonde [i närwaro af krono-, ſtads- eller polisbetjent]; men den, ſom till öfwerflödig förtäring en ſådan förleder, böte [ſex r:dr 32 ſk.]

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **Straff-Lag.** 3 Kap. 1, 2 §§, 5 Kap. 1 §, 11 Kap. 2, 6, 9 §§, 18 Kap. 15 § ſamt **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864,** § 6.

2 §. Preſtman, ſom under tjenſtens utöfning är af ſtarka drycker öfwerlaſtad, ware ſitt preſtembete och innehafwande tjenſt förluſtig.

Är någon annan, wid förrättande af Kongl. Maj:ts och Kronans tjenſt, drucken, böte [dubbelt emot det, ſom i 1 § 1 mom. utſatt är]. Sker det tredje gången, blifwe han ock, efter omſtändigheterna, på wiſſa år eller för alltid från tjenſten ſkiljd.

I afſeende på preſtmän, ſom utom tjenſtgöringen beträdas med fylleri, gälle föreſkriften i 19 Kap. 23 § Kyrkolagen.

Med de till krigsſtaten hörande perſoner förhålles efter [krigsartiklarne].

Krigsartiklarne äro upphäfna. Jfr **Straff-Lag. för Krigsmagten d. 11 Juni 1868,** 7 Kap. 14 §, och **Diſciplinſtadgan för Krigsmagten d. 11 Juni 1868,** 6 §.

3 §. Begår någon brott i fylleri, hwarhelſt det ock ſker, må hans tillſtånd ej lända honom till urſäkt, utan ſkall han, jemte anſwar [efter denna Förordning], wara underkaſtad alla de påföljder, ſom lag och författningar i hwarje fall föreſkrifwa; dock att böter för fylleri icke ega rum för den, ſom för annat brott gjort ſig till högſta kroppsplikt ſkyldig.

4 §. Förtär någon ſå omättligt ſtarka drycker, att han deraf dör, warde i tyſthet begrafwen.

Jfr **Straff-Lag.** 2 Kap. 2 § jemte anm.

5 §. Om på ſådant ſtälle, der bränwin eller andra ſtarka drycker förſäljas, någon finnes i den mån öfwerlaſtad, att han ſynbarligen icke, utan wåda för ſig ſjelf och andra, kan lemnas utan tillſyn och biträde; ware wärd ſkyldig att honom wårda, tilldeß det rufiga tillſtåndet upphört, och i fall ſådant af wärd underlåtes och ſkada derigenom inträffar, plikte wärden [ſex r:dr 32 ſk.], hwarförutan, wid förnyad enahanda förſumlighet, det på wederbörandes bepröfwande, efter omſtändigheterna, må ankomma, huruwida wärd af ſin näringsrättighet må förklaras förluſtig.

Jfr **K. Förordn. d. 26 Aug. 1873,** §§ 29, 47, inf. i detta Bihang.

6 §. Wid ſex r:dr 32 ſk. bot och förluſt af all rätt till betalning för waran, förbjudes allt utborgande af ſtarka drycker, ej mindre åt omyndige ſtuderande under deras wiſtande wid akademier, gymnaſier och ſkolor, utan föräldrars, förmyndares och lärares wetſkap och wilja,

än åt tjenstefolk, gesäller och lärgossar samt gemenskapen af krigsmakten, utan wederbörande husbönders, mästares eller befälhafwares lof.

Jfr **K. Förordn. d. 26 Aug. 1873**, § 33, inf. i detta Tillägg.

7 §. Hwar och en, som af starka drycker öfwerlastad träffas på wäg eller gata, må, när deß behöriga wårdande icke annorledes låter sig werkställa, förwaras i häkte, tilldeß han återwunnit sina sinnens bruk. Gör han å förenämnde eller andra allmänna ställen, såsom wärdshus, näringsställen och krogar, i fylleri oljud, eller förnärmar andras fred och säkerhet, skall han [owilkorligen] i häkte inmanas; dock bör han, sedan han åter blifwit nykter, på fri fot ställas, dereft ej sådant brott är begånget, hwarför han efter lag i fängelse hållas må.

Jfr **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, § 19.

8 §. Alla i denna förordning bestämda böter skola fördelas på det sätt, att två tredjedelar tillfalla åklagaren, och den återstående tredjedelen de fattige i den församling, der förbrytelsen skett. Med fördelningen af de böter, som, jemte fylleriböter [enligt denna Förordning], kunna efter allmänna Lagen och särskilda stadgar åläggas, kommer att förhållas på sätt i hwarje fall föreskrifwet är.

9 §. Saknas tillgång till gäldande af de böter, som efter denna förordning åläggas, skola de förwandlas till fängelse wid watten och bröd, enligt den i [5 Kap. 4 § Straff-Balken, sådan denna § lyder i Kongl. Förordningen den 10 Juni detta år,] fastställde beräkning.

Dereft, jemte fylleri, annat brott är begånget och förwandling af böter skall ske, förhålles efter de grunder, som uti [11 punkten af Kongl. Förklaringen den 23 Mars 1807] utstakas.

Jfr **Straff-Lag. 2 Kap. 10 § och K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864**, §§ 8—11.

10 §. Förbrytelser emot denna förordning skola åtalas wid allmän domstol eller polisinrättning; dock att, dereft den, hwilken angifwes för fylleri, jemwäl tilltalas, för annat under fylleriet begånget brott, som, enligt lag eller särskilda författningar, till wiß domstol hörer, eller angifwelse för fylleri förekommer emot sådan person, som för brott bör af särskild domstol dömas, samma domstol har att åtalet för fylleriförseelsen till pröfning upptaga.

11 §. Lands- och stadsfiskaler samt krono-, stads- och polisbetjente åligge att å fylleri-förseelser hafwa noggrann uppsigt och dem wederbörligen åtala, wid laga answar om sådant åsidosättes. De fylleriförseelser, som icke inom [sex månader sedan de sig tilldragit, hwarje månad till tretio dagar räknad], blifwa hos wederbörlig domstol eller polisinrättning åklagade, äro sedermera icke underkastade åtal.

Jfr **Straff-Lag. 5 Kap. 14 §.**

12 §. Denna förordning skall en gång om året från predikstolarne kungöras, nemligen Söndagen näst före Michaeli-dag; och åligge det wärdar, wid fem r:drs wite, draga förserg, att ett exemplar häraf i alla wärdshus, källare, näringsställen och gästgifwaregårdar finnes på wäggen i något allmänt rum anslaget. — — —

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Stadga, angående försvarslöse och till allmänt arbete förfallne personer; Gifwen Stockholms Slott den 29 Maj 1846.

Efter öfwerwägande af hwad Rikets Ständer, genom skrifwelse den 12 Juni 1841, till förändring uti lagstiftningen emot försvarslöshet i underdånighet hemstält och hwad andra i detta ämne afgifna yttranden och förslag innehålla, har Kongl. Maj:t, med upphäfwande af K. Förordningen huru med försvarslöfa personer förhållas bör. d. 29 Juni 1833, samt öfriga föreskrifter, som emot denna Stadga stridande äro, förordnat som följer.

1 Kap. Om försvarslöse i allmänhet.

1 §. Såsom försvarslös anses den, som hwarken är i allmän tjenst eller idkar fria konster, studier, handel, fabriksrörelse, handtwerk, sjöfart, jordbruk, bergsbruk eller annat dylikt näringsfång, eller bewisligen af egna tillgångar eller genom andras wårdnad eger sin bergning, eller innehar sådan tjenst, som gällande legostadga för husbönder och tjenstehjon, samt handels-, fabriks- och handtwerks-reglementen föreskrifwa, eller ock eljest, enligt intyg af behörig embetsmyndighet eller tjensteman, eller, på landet, af socknenämnd och, i stad, af i nästa § omnämnd tillsyningsman är känd, såsom den der iakttager ordning och sedlighet i sitt lefwerne samt söker efter förmåga sig ärligen försörja.

Försvarslös skall wara underkastad den uppsigt, den inskränkning uti friheten att wälja wistelseort och det wilkorliga arbetstwång, som här nedan sägs. **(K. Kung. d. 13 Juli 1853.)**

Jfr **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833**, § 1, inf. i detta Bihang.

2 §. **1 Mom.** För att å försvarslöse personer hafwa tillsyn, samt med råd och, så widt ske kan, genom beredande af utwägar till försörjning, dem bistå, skola i hwarje socken å landet, ibland ledamöterne af socknenämnd, finnas två eller flere wälkände män, utsedde att distriktwis eller gemensamt denna befattning utöfwa.

2 Mom. [För hwardera af Stockholms territoriala församlingar skola, ibland ledamöterne af församlingsnämndens afdelning för ordningsmål, finnas två eller flere sådana tillsyningsmän.]

Huru detta stadgande blifwit ändradt, se **K. Instr. för Stockholms Stads Fattigwårdsnämnd d. 4 Mars 1864**, § 11.

3 Mom. I hwarje af rikets öfriga städer skola och utses, wid socknestämma, två eller flere wälkände och i staden boende män, för att derstädes i afseende på försvarslöse personer hafwa den tillsyn och omsorg, hwarom nu sagdt är.

4 Mom. För öfrigt skall angående wal af dessa tillsyningsmän, samt om deras befattning, såwidt den icke genom denna stadga bestämmes, gälla: för landet hwad om socknenämnd, och för Stockholm hwad om [församlingsnämndernes afdelningar för ordningsmål,] samt för öfrige städer hwad om deras fattigwårdsstyrelse, är eller warder förordnadt.

Jfr anm. wid 2 mom. här ofwan.

5 Mom. Wederbörande krono- och stadsbetjening ware skyldig att de utsedda tillsyningsmännen nödig handräckning lemna.

3 §. **1 Mom.** Försvarslös eger ej rättighet att begifwa sig utom den stad eller socken, personen tillhör, med mindre den försvarslöse är försedd med paß eller med sådant tillståndsbevis, som i 26 § 4 mom. omförmäles.

2 Mom. Anträffas försvarslös i annan stad eller socken än personen tillhör, utan gällande paß eller tillståndsbevis, eller finnes personen, fastän förpassad eller med tillståndsbevis för utwandring försedd, dock wara stadd å annan wäg eller ort, än den, hwarå passet eller bewiset lyder, eller annorledes missbruka den genom passet eller bewiset lemnade frihet; ege tillsyningsman, äfwensom krono- och stadsbetjente, att den försvarslöse häkta och antingen försända till hemorten, då denna är närbelägen, eller hos Konungens Befallningshafwande skyndsamt anmäla; och hafwe Konungens Befallningshafwande magt, att den försvarslöse förpassa, eller, der så nödigt pröfwas, förordna, att personen warder med fängkjuts till rätt hemort afsänd.

3 Mom. Kan ej skyndsamt utredas, till hwilken stad eller socken den försvarslöse må antagas rätteligen höra, eller är detta twist underkastadt, och är ej upplyst, att personen tillhör annat län, än det, hwaruti den sig uppehåller; då eger Konungens Befallningshafwande bestämma wiß stad eller socken inom länet, der personen får wistas, under utsatt tid, eller intilldeß Konungens Befallningshafwande, efter inhemtad närmare upplysning, kan annorlunda förordna. Skull staden eller socknen komma att widkännas kostnad för sådan främmande persons fattigförsörjning, will Konungen, uppå derom genom deß Befallningshafwande gjord anmälan, anslå skälig ersättning.

4 Mom. Inställes hos Konungens Befallningshafwande någon, om är okänd och undandrager sig att uppgifwa namn eller hemort eller hwad eljest till nödig upplysning höret, eller förekommer skälig anledning, att den okända gjort osann uppgift, och kan rätta förhållandet ej genast utredas; ege Konungens Befallningshafwande förordna om personens insättande i närmaste kronohäkte eller korrektionsinrättning, att derstädes, helst i enskildt rum, förwaras och, så widt sig göra låter, till sysselsättning hållas, intilldeß personen blifwer tillförlitligen känd.

Jfr härmed **K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, § 19, mom. 7, och K. Förordn. om upphäfwande af skyldigheten för resande att wara försedde med paß d. 21 Sept. 1860.**

4 §. Den, som försvarslös hos sig hyser, ware skyldig att personen uppgifwa, i Stockholm, innan nästa dag tilländagår, hos Öfwer-Ståthållare-embetet, och utom Stockholm, så fort ske kan, i stad hos poliskammare eller Magistrat, och å landet hos kronobetjente eller tillsyningsman. Försummas det, böte den felaktige från 1 r:dr 32 sk. till 6 r:dr 32 sk., angifwarens ensak.

5 §. **1 Mom.** Tillsyningsman ege öfwer försvarslös, som tigger eller allmänt understöd erhåller, husbonderätt, så att denne är skyldig förrätta det arbete, som af tillsyningsman anwisas; njute ock alltid tillsyningsman emot all förgripelse eller förolämpning af de försvarslöse enahanda skydd, som husbonde efter lag tillkommer. Är försvarslös af tillsyningsman satt i arbete hos annan, njute ock denne lika rätt och

ſkydd med tillſyningsman. Will tillſyningsman anwiſa arbete utom den ſtad eller ſocken perſonen tillhör, göre anmälan derom hos Konungens Befallningshafwande och afbide deß beſlut.

2 Mom. Dereſt förſwarslös, ſom icke är att hänföra under de fyra förſta punkterna i 6 § 1 mom., uraktlåter af lättja eller böjelſe för ett kringſtrykande och oordentligt lefnadsſätt att förſkaffa ſig loſligt arbete, eller att förrätta arbete, ſom blifwit honom af tillſyningsman anwiſadt, warde den förſwarslöſe antingen inför ſocknenämnd, eller utaf tillſyningsman i trowärdig perſons närwaro, förmanad till arbetſamhet och ordning, ſamt warnad för följderna af ett deremot ſtridande uppförande. (**K. Kung. d. 13 Juli 1853.**)

2 Kap. Om dem, ſom äro förfallne till allmänt arbete.

6 §. **1 Mom.** Har den förſwarslöſe 1:o blifwit ſtraffad för ſtöld eller för inbrott i afſigt att ſtjäla eller för mordbrand eller förſök dertill, eller 2:o för annat brott undergått ſtraffarbete på fäſtning eller tukthus, eller 3:o blifwit ärelös dömd och ej fått äran åter, eller 4:o warit för ſtöld, inbrott eller mordbrand eller för annat med lifstidsarbete å fäſtning eller tukthus eller dödsſtraff i lag belagdt brott tilltalad och häktad, ſamt blifwit af domſtol anſedd hafwa emot ſig beſwärande liknelſer till brottet, ehuru han eller hon, i brift af full bewisning, ej kunnat åt ſaken fällas, eller 5:o oaktadt erhållen warning, ſom i 5 § 2 mom. ſägs, en gång inför ſocknenämnd, eller twå gånger af tillſyningsman i trowärdig perſons närwaro, uraktlåtit af fortfarande lättja eller böjelſe för ett kringſtrykande eller oordentligt lefnadsſätt att förſkaffa ſig arbete eller att förrätta det arbete, ſom blifwit af tillſyningsman anwiſadt; då ege uppå yrkande af ſocknenämnd eller tillſyningsman i orten, der den förſwarslöſa finnes eller anträffas, och ſedan perſonen antingen inför Konungens Befallningshafwande eller, efter deß förordnande, wid ortens Underdomſtol är worden hörd, Konungens Befallningshafwande magt, att ej allenaſt efter 3 § förfara, utan ock, när ſkäl dertill äro, förelägga den förſwarslöſa wiß lämplig tid att ſkaffa ſig tjenſt eller annat laga förſwar, wid det äfwentyr, ſom i 8 § ſtadgas. (**K. Kung. d. 13 Juli 1853.**)

2 Mom. Krono- och ſtadsbetjente ege jemwäl att hos Konungens Befallningshafwande göra ſådan anmälan, ſom i förra mom. ſägs; och ankomme på Konungens Befallningshafwande, att höra wederbörande ſocknenämnd eller tillſyningsman, eller att derförutan inhemta nödiga upplyſningar, och i ämnet beſluta.

3 Mom. Under förelagd tid, hwarom i ſlutet af 1 mom. ſagdt är, ſkall den förſwarslöſa alltid lemnas på fri fot, dereſt ej Konungens Befallningshafwande anſer perſonen wara för allmänna ſäkerheten ſynnerligen wådlig; börande, om den förſwarslöſa häktas, Konungens Befallningshafwande, ſå wäl genom upplyſningars inhmetande på ſtället, ſom ock genom brefwexling på de orter i öfrigt, der den häktade förmenar tjenſt eller annat näringsfång för ſig wara att tillgå, ſöka att laga förſwar åt denſamma bereda.

4 Mom. När fråga uppſtått om förſwarslös perſons dömande

till allmänt arbete, låte Konungens Befallningshafwande i sitt protokoll ordagrannt intaga wederbörliga prestbetyg och läkarebetyg, samt anmärka: personens kroppsställning, utseende, lefnadsomständigheter, om och för hwad brott den warit anklagad och dömd, hwad straff den undergått, för hwilka laster eller oarter den egentligen gjort sig känd, hwad handtwerk eller arbete den lärt och kan utöfwa, samt hwad i öfrigt af personens egna uppgifter eller annorledes kan till närmare underrättelse inhemtas. Warde ock i protokollet intaget hwad till upplysning tjena kan i fråga derom, hwilken stad eller socken personen tillhör, eller, dereft sådan upplysning alldeles saknas, detta uttryckligen anmärkt. Finnes ej prestbetyg, warde dock tillgängliga upplysningar angående personens ålder och födelseort, med mera, i protokollet anförda.

7 §. Är den, hwilken jemlikt 6 § erhållit föreläggande att, wid der utsatt äfwentyr, inom wiß tid förse sig med tjenst eller annat laga förswar, ännu efter samma tids förlopp i saknad häraf, och göres derom anmälan af wederbörande; ankomme på Konungens Befallningshafwandes pröfning, huruwida ytterligare anstånd må den förswarslösa förunnas, äfwensom om personen emedlertid må på fri fot wistas eller bör i hälte förwaras.

8 §. **1 Mom.** Finner Konungens Befallningshafwande ej skäl att förlängdt anstånd enligt 7 § bewilja, eller har den, som äfwen erhållit detta anstånd, föreläggandet ändock icke uppfyllt, warde den förswarslösa, om han kan hänföras under någon af de fyra första punkterna i 6 § 1 mom., dömd att anwändas till allmänt arbete på wiß tid, hwilken bestämmes sålunda: till fyra år för den, som undergått straff för tredje resan stöld eller ock blifwit för annat brott dömd till lifstidsarbete å fästning eller tukthus eller att mista lifwet, men i det straff af nåd erhållit mildring; till tre år för den, som undergått straff för andra resan stöld eller andra resan inbrott; och till två år för andra i berörde fyra punkter omnämnda förswarslösa.

2 Mom. Är den förswarslösa, som på sätt i 1 mom. sägs icke uppfyllt honom eller henne gifwet föreläggande, att, hänföra under femte punkten i 6 § 1 mom., warde mansperson, om han är fullt arbetsför, dömd till allmänt arbete under minst 6 månader och högst ett år. Mindre arbetsför mansperson, så ock qwinna, skall, dereft inom orten finnes för län eller större del deraf inrättad, af Kongl. Maj:t stadfästad och under offentlig myndighets tillsyn ställd arbetsanstalt, dömas att der arbeta minst tre och högst sex månader, eller, om sådan anstalt icke finnes, lika lång tid hållas i fängelse å kronohäkte och att förrätta det arbete, som der kan wara att tillgå. Är tillfälle att hålla personen i enskildt fängelserum, bör det ske, och skall i ty fall fängelsetiden bestämmas till minst två och högst fyra månader. Gör sådan förswarslös sig åter förfallen till behandling efter detta moment, warde dömd till arbete under minst sex månader och högst ett år, antingen wid arbetsinrättning inom orten eller wid allmän arbetsanstalt, såsom om fullt arbetsför mansperson här ofwan stadgadt är. (**K. Kung. d. 13 Juli 1853.**)

9 §. Beslut, hwarigenom till allmänt arbete dömes, bör för den förswarslösa muntligen afkunnas hos Konungens Befallningshafwande, som jemwäl underrättar om hwad för beswärs anförande iakttagas skall;

och warde tillika skriftligt utslag, med åtecknad fullständig besvärshänwisning, den dömda bewisligen tillställdt, innan tredje dagen, den oräknad, då beslutet afkunnadt blef. Är den försvarslösa utom den stad, der Konungens Befallningshafwande har sitt säte, ankomme på Konungens Befallningshafwande, att till Magistrat eller kronobetjente i orten, der den försvarslösa finnes, affända skriftligt utslag, för att derstädes kungöras samt tillställas; och warde då föreskrift härom i protokollet intagen samt besvärshänwisningen derefter lämpad.

10 §. Will annan person, som saken rörer, eller den försvarslösa, ehuru denna icke blifwit till allmänt arbete dömd, öfwer Konungens Befallningshafwandes beslut klaga, ware berättigad att beslutet, med åtecknad besvärshänwisning, skyndsamligen utbekomma. Ej må dock besvär i fråga om laga försvar anföras förr, än slutligt utslag är wordet meddeldt.

11 §. **1 Mom.** Den, som ändring i Konungens Befallningshafwandes utslag i dessa mål söka will, ware skyldig att, inom åttonde dagen efter af utslaget erhållen del, den oräknad då delgifwandet skedde, sina till Konungen ställda underdåniga besvär hos Konungens Befallningshafwande, som utslaget meddelat, eller hos Magistrat eller kronobetjente, som, enligt 9 §, haft att kungöra utslaget, ingifwa eller, om klaganden är häktad, ingifwa låta genom den, som bewakningen om händer har. Behöfwer den häktade biträde till besvärens författande, foge wederbörande anstalt, att det erhålles.

2 Mom. Magistrat eller kronobetjente, som, efter hwad ofwanberördt är, haft att kungöra Konungens Befallningshafwandes utslag, ware skyldig att, sedan besvärstiden tilländalupit, insända till Konungens Befallningshafwande antingen besvären, då sådana inkommit, eller ock, då så icke skett, anmälan härom, samt i bägge fallen bewis, när utslaget blifwit den försvarslösa tillställdt.

3 Mom. Inkomna besvär till Konungens Befallningshafwande, åligge Konungens Befallningshafwande att dem, tillika med wederbörandes förklaring, om anledning förekommit att sådan infordra, samt öfriga till målet hörande handlingar och eget utlåtande, innefattande alla nödiga upplysningar, så fort ske kan, till Justitie-revisions-expeditionen insända; och bör, när besvär inom föreskrifwen tid blifwit anförda, hufwudsaklig werkställighet af öfwerklagadt utslag ej följa, innan Konungens beslut till orten anländt.

12 §. Huruwida dömd person, då den ej med utslaget åtnöjes, får, intilldeß laga kraftegande utslag fallit, wara på fri fot, derom ege Konungens Befallningshafwande att, efter omständigheterna, särskildt förordna.

13 §. **1 Mom.** Har till allmänt arbete dömd person förklarat sig med beslutet åtnöjas, eller har den försummat tid till besvärs anförande, eller äro deß besvär afslagne; gänge beslutet i werkställighet; och warde den dömda af Konungens Befallningshafwande anmäld hos Styrelsen öfwer fängelser och arbetsinrättningar, som låter insätta qwinna å allmän arbetsinrättning och man wid sådan inrättning eller wid kronoarbetskorpsen. Äro i detta afseende behöfliga underrättelser Konungens Befallningshafwande på förhand meddelade; rätte sig Konungens Befallningshafwande derefter.

2 Mom. Konungens Befallningshafvande skall tillse, att på utslaget göres anteckning om dagen, då den dömda förklarat sig nöjd, eller obegagnad besvärstid tilländalupit, eller Konungens beslut anländt.

14 §. I hvilka fall soldat, [som, jemlikt 11 Kap. 7 § Krigsartiklarne, är till fästning förfallen,] skall vid kronoarbetskorpsens soldatklass uttjena återstående kapitulationstid, stadgas särskildt.

Jfr **Disciplinstadgan för Krigsmagten d. 11 Juni 1868, § 17.**

15 §. Vid afsändandet till allmän arbetsinrättning eller kronoarbetskorpsen, skall förpasning åtfölja, deri utsättas personens namn, ålder och utseende, jemte förteckning å kläder och andra tillhörigheter, dem personen medför. För dessa persedlars samt förpasningens värd, och deras samt personens behöriga åstemnande, ware den åtföljande bewakningen ansvarig. Protokoll och utslag, som personen angå, skola utan dröjsmål öfwersändas till wederbörande föreståndare för arbetsinrättning eller befälhafware. Innehar den dömda penningar, skola ock de bifogas nyssnämnde handlingar.

16 §. Hwar som någon till allmänt arbete dömd, men på flyende fot stadd person griper och till wederbörlig ort eller närmaste kronobetjent åstemnar, erhålle belöning af 6 r:dr 32 sk. banko för hwarje sålunda åstemnad fånge, hwilken belöning af Konungens Befallningshafwande i det län, der personen ertappas, genast emot qwitto utbetalas; och warde denna utgift ersatt af fångens tillgångar, om sådana finnas.

17 §. Ej skall, efter denna Stadga, någon till allmänt arbete dömas, som är till arbete oförmögen: sker det, warde personen återlemnad till den embetsmyndighet, som i målet dömt, för widare förordnande efter gällande föreskrifter.

18 §. **1 Mom.** Ådömd arbetstid beräknas från den dag, då den dömda förklarat sig med Konungens Befallningshafwandes utslag nöjd, eller detsamma emot den dömda wunnit laga kraft, såsom icke af honom eller henne öfwerklagadt, eller ock, efter anförda besvär, Konungens utslag till werkställighet ankommit, ehwad sedermera, utan den dömdas förwållande, längre eller kortare tid åtgår, innan personen insättes uti det ådömda arbetet.

2 Mom. Skulle den dömda afwika, eller werkställighet af beslutet eljest, genom den dömdas eget förwållande, komma att längre eller kortare tid uppskjutas eller afbrytas, må denna tid icke afräknas å den utsatta arbetstiden.

19 §. Den dömda skall till lämpligt arbete hållas, och behandlas i öfwerensstämmelse med härom utfärdade särskilda reglementen och föreskrifter.

20 §. **1 Mom.** För de personer, hwilka, enligt äldre författningar, blifwit dömda till allmänt arbete på obestämd tid, och, då denna Stadga efter 29 § träder i werksamhet, ännu ej fått wiss arbetstid för sig bestämd, skall densamma af Styrelsen öfwer fängelser och arbetsinrättningar utsättas, enligt de i 8 § nämnda grunder.

2 Mom. I det fall, hwarom näststöregående moment handlar, warde för dem, som, efter laga kraftegående utslag, i häkte eller på korrektionsinrättning förwaras, tiden beräknad från den dag, då Stadgan

träder i werksamhet; dock så, att Fängwårdsstyrelsen tillser, det nödig försigtighet warder iakttagen, genom lämplig mellantid wid personernes frigifwande.

3 Mom. Ordningen, uti hwilken de, som, enligt 2 mom., uttjent den bestämda arbetstiden, erhålla deras frihet, må i öfrigt lämpas efter den längre eller kortare tid, som hwardera af dem, under wistandet wid arbetsinrättningen, utan afbrott förhållit sig wäl. Ibland dem, som lika länge utan afbrott iakttagit ett pålitligt uppförande, skall den, som längsta tiden i brist af laga förswar hållits till allmänt arbete, wara berättigad att först afgå.

21 §. Hwad i 18 § 2 mom. om uppskof och afbrott i arbetstiden sagdt är, gälle ock i afseende på de personer, som, innan denna Stadga träder i werksamhet, blifwit i brist af laga förswar till allmänt arbete dömda, eller wid kronoarbetskorpsen, för att uttjena återstående kapitulationstid, anställda.

22 §. **1 Mom.** Yppas sådan förändring i den för bristande förswar dömdas wilkor, att personen ej widare bör såsom förswarslös anses; warde frigifwen. Ej må dock den dömda utlemnas endast på grund af gjordt anbud om laga tjenst, med mindre Konungens Befallningshafwande i orten, efter tillsyningsmans hörande, eller poliskammare, der sådan finnes, pröfwat skäligt anbudet godkänna.

2 Mom. Den för bristande förswar dömda, som under hälften af den bestämda arbetstiden och fortfarande förhållit sig wäl, samt eger en genom slit och sparsamhet derunder förwärfwad behållning af 50 r:dr banko för man och 33 r:dr 16 sk. samma mynt för qwinna, må återfå friheten.

3 Mom. Wid den bestämda tidens slut warde, med det undantag som i 4 mom. sägs, personen, ändå att laga förswar icke yppats, frigifwen samt förpassad till den socken eller stad, dit personen hörer. Lag samma ware, dereft personen under arbetstiden blifwit oförmögen, att till allmänt arbete widare anwändas, och särskild utwäg till personens wård eller försörjning ej är beredd.

4 Mom. Har den, som är i saknad af laga förswar och af godkändt anbud derom, under senaste sex månader af sin wistelse wid kronoarbetskorpsen eller arbetsinrättning, genom felaktigt förhållande ådragit sig bestraffning, ankomme på wederbörande befälhafware eller föreståndare, att göra anmälan i ämnet hos Styrelsen öfwer fängelser och arbetsinrättningar, och pröfwe Styrelsen, om förseelsen warit af den swårare beskaffenhet, att personen bör, oaktadt bestämd arbetstid tilländalupit, i afbidan af förbättring qwarhållas, dock, för denna orsak, ej öfwer sex månader efter det förseelsen skett. Förekommer, under sålunda förlängd arbetstid, ny anledning till personens ytterligare qwarhållande, ege Styrelsen att, på lika sätt, derom förordna. Besluter Styrelsen i dessa fall uppskof med den försumarslösas frigifwande, warde skriftligt utslag personen tillställdt, med hänwisning för den mißnöjda, att sina till Konungen ställda underdåniga beswär, inom den i 11 § 1 mom. stadgade tid, ingifwa till wederbörande för att öfwerlemnas till Styrelsen, som derefter skall beswärshandlingarne, jemte eget utlåtande, till Justitie-Revisions-expeditionen skyndsamligen insända.

5 Mom. Har i de fall, hvarom 2 och 3 mom. förmäla, wederbörande ej kunnat förskaffa erforderlig upplysning, hwilken stad eller socken personen bör anses tillhöra; warde, wid frigifwandet, personen förpassad till den Befallningshafwande, som honom eller henne till allmänt arbete senast dömt.

3 Kap. Om frigifne fångar och kronoarbetskarlar.

23 §. Huru förfaras bör, då fånge wid lösgifwandet saknar kläder eller medel till uppehälle under wandring till bestämmelseorten, är särskildt stadgadt; och skall detta äfwen tillämpas i fråga om dem, som från kronoarbetskorpsen frigifwas. Har den frigifne något förtjent, som besparadt blifwit, då skall kostnaden för kläder, och för uppehälle under wandringen, bestridas deraf, samt hwad öfrigt blifwer sändas till Konungens Befallningshafwande eller poliskammare i den ort, dit personen afgår, för att den frigifne efter framkomsten tillhandahållas.

24 §. Har den, hwilken, efter frigifwandet från kronoarbetskorpsen, allmän arbetsanstalt eller fängelse, till sin bestämmelseort ankommer, icke nödig bostad eller icke det nödwändiga för sitt uppehälle; då bör tillsyningsman söka åt den frigifne bereda tillfälle att, emot förrättande af anwisadt arbete, erhålla husrum och uppehälle, åtminstone för de första fjorton dagarne; och gånge, om kostnad dermed förenas, densamma ut af stadens eller socknens fattigmedel. Är, i fråga om fattigförsörjning, personen ej rätteligen tillhörande den stad eller socken, och göres anspråk på ersättning för det lemnade bidraget, will Konungen, efter härom genom Deß Befallningshafwande i länet gjord anmälan, sådan ersättning anslå.

25 §. Afwiker från laga tjenst någon, som, på grund af 22 § 1 mom., blifwit från allmänt arbete antagen i samma tjenst; göre husbonde anmälan derom hos wederbörande, efter th om afwiket tjenstehjon i Legostadgan sägs. Försummas det, eller warder tjenstehjonet före rätt flyttningstid utur den tjenst af husbonden entledigadt, utan att laga wräkning skett; böte husbonden 6 riksdaler 32 skillingar, som tillfalla stadens eller socknens fattiga.

4 Kap. Särskilda bestämmelser.

26 §. 1 Mom. Paß, som åt försvarslös meddelas, bör wara inrättad [efter föreskriften i 8 § af K. Kungörelsen den 18 Maj 1824], samt innehålla paßinnehafwarens egenhändiga namnteckning, om personen kan skrifwa, eller i annat fall kort anmärkning derom, jemte tryckt underrättelse angående hwad innehafwaren för obehindrad fortkomst bör iakttaga, samt den påföljd underlåtenheten häraf medför; hwilken underrättelse ock bör för den förpassade upprepas. Sådant paß ställes till uppwisande, i stad hos poliskammare, der den finnes, men eljest hos Konungens Befallningshafwande, om länsstyrelse i staden har sitt säte, och i annat fall hos borgmästare eller magistrats-sekreterare, samt å landet hos kronofogde eller länsman i orten. Den förpassade skall stundsamt begifwa sig till bestämd ort och genast efter ankomsten anmäla sig hos den i passet anwista embetsmyndighet eller tjensteman, samt der-

förutan hos wederbörande tillsyningsman, till hwilken jemwäl alltid från nyßnämnda embetsmyndighet eller tjenſteman, ſå ſnart den förpaſſade ankommit, underrättelſe derom bör afgå; ſkolande bemälde tjenſtemän äfwen ofördröjligen hos Konungens Befallningshafwande den förſwarslöſas ankomſt tillkännagifwa. Är å landet hwarken kronofogde eller länsman boende inom ſocken, till hwilken den förſwarslöſa är förpaſſad; då ſkall den förpaſſade endaſt åligga att ſig anmäla hos wederbörande tillſyningsman, ſom beſörjer, att kronofogde eller länsman warder om perſonens ankomſt underrättad, hwarefter denne iakttager hwad näſt ofwan om anmälan hos Konungens Befallningshafwande är föreſkrifwet.

2 Mom. Sådan förſwarslös, hwarom i 6 § 1 mom. förmäles, bör ej utan ſynnerliga ſkäl förpaſſas för annat ändamål, än att antingen begifwa ſig till den ſocken perſonen tillhör, eller för att emottaga erbjuden tjenſt hos wälkänd och pålitlig husbonde. Begärer perſonen eljeſt förpaßning, med åberopande af något för deß wälfärd angeläget ärende; pröfwe Konungens Befallningshafwande ſå wäl wigten deraf, ſom ock huruwida ſökanden har nödiga tillgångar, för att, utan betlande, reſan fullborda.

3 Mom. På Konungens Befallningshafwandes ompröfwande ankomme, huruwida förſwarslös må få medtaga huſtru eller barn.

4 Mom. Tillſyningsman i den ſtad eller ſocken, dit förſwarslös rätteligen hörer, eller der denſamma med behörigt tillſtånd för tillfället wiſtas, eger lemna den förſwarslöſa ſkriftlig tillåtelſe att, för deri upgifwen angelägenhet, på högſt en weckas tid, beſöka angränſande ſocken eller ſtad.

Jfr **K. Förordn. om upphäfwande af ſkyldigheten för reſande att wara förſedde med paß d. 21 Sept. 1860.**

27 §. Angående wård och underhåll af häktade perſoners barn är ſärſkildt ſtadgadt.

28 §. Hwad i denna författning ſägs om Konungens Befallningshafwande, lände äfwen till efterrättelſe för poliskammare i ſtäderna.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om antagande af en ny Wexel-Lag; Gifwen Stockholms Slott den 23 Augusti 1851.

Kongl. Maj:t har med Rikets Ständer beſlutit, att, med upphäfwande af ej mindre lagen för inrikes wexlar den 20 Maj 1835, än äfwen Wexelſtadgan af den 21 Januari 1748, jemte alla öfriga hittills gällande författningar rörande den utrikes wexelhandeln, [i hwad de icke angå ſjelfwa ordningen för köpſlut af utrikes wexlar och kontrollen deröfwer, uti hwilka delar ſamma Författningar, ſåwidt de icke här nedan äro ändrade, böra fortfarande lända till efterrättelſe intilldeß förändrade föreſkrifter derom i ſammanhang med ny Mäklare-Ordning kunna warda af Kongl. Maj:t meddelade], antaga följande för både inrikes och utrikes wexlar gemenſamma wexellag:

1 Kap. Om wexels form och om wexelgifwares anſwarighet.

1 §. Wexel ſkall, för att kunna ſåſom grund för wexelrätt blifwa gällande, innehålla a) uppgift på orten, hwareſt och tiden när den utfärdas, b) uttrycklig benämning af wexel, c) dens namn, till hwilken eller hwars order wexeln ſkall betalas, kallad wexeltagare (remittent), d) den penningeſumma ſom ſkall betalas, e) dens namn, ſom ſkall inlöſa wexeln, kallad godkännare (traſſat, acceptant), f) orten, hwareſt godkännaren bor: den ort gälle ſom wexelns betalningsort, der ej ſärſkild betalningsort utſatt är, g) tiden då wexeln ſkall betalas, h) dens underſkrift, ſom wexeln utſtäller, kallad wexelgifware (traſſent).

2 §. Wexel kan wara dragen på en perſon, att betalas å annan ort, än der han bor (domicilierad wexel); den kan wara ſtälld att betalas till wexelgifwaren ſjelf (wexel till egen order); den kan wara dragen att inlöſas af wexelgifwaren ſjelf på annan ort (traſſerad egen wexel, traſſerad ſola-wexel); den kan wara utfärdad å annans wägnar efter fullmagt (procura).

3 §. Wexel kan wara ſtälld att betalas å wiß dag eller wid upwiſandet (wid ſigt, a wiſta) eller wiß tid efter uppwiſandet (efter ſigt) eller wiß tid efter utgifwandet (a dato).

4 §. Är den penningeſumma, ſom ſkall betalas, utſatt med både bokſtäfwer och ſiffror, men till olika belopp; gälle det, ſom med bokſtäfwer utſatt är. Finnas flera olika belopp utſatta, ware ſig med bokſtäfwer, eller endaſt med ſiffror; gälle det, ſom minſt är.

5 §. Wexelgifware ſtånde för wexelns godkännande och betalning i anſwarighet, efter wexelrätt, till alla dem, ſom af wexeln blifwa innehafware.

2 Kap. Om wexelköp.

6 §. Wexelköp kan ſlutas med eller utan mäklares biträde.

7 §. Wexelgifware ware ſkyldig att ſamma dag wexelſlut ſkett hålla den betingade wexeln wexeltagaren till hanſa, ſå framt denne till afhemtande deraf ſig anmäler och den öfwerenskomna betalningen derför erlägger.

8 §. Är wexel aflemnad, utan att wexeltagare derför erlagt betalning, på ſätt aftaladt warit, eller underlåter wexeltagare att wexeln afhemta; då bör wexelgifwaren ſenaſt å andra dagen efter den, då wexelſlutet ſkedde, emot wexeltagaren proteſtera och inom åtta dagar, räknade från ſamma tid, å honom taga ſtämning till den domſtol, ſom i 83 § ſägs. Wexegifware, hwilken iakttagit hwad nu är ſagdt, ege att utbekomma ſin fordran med ſamma rätt, ſom wexelfordran i allmänhet tillagd är; men förſummar han det; hafwe då ej bättre rätt, än i annat ſkuldfordringsmål.

9 §. Då två eller flera exemplar af ſamma wexel utfärdas; ware det andra i ordningen, äfwenſom hwart och ett af de följande, i wexeltagarens hand gällande ſåſom qwitto å erlagd betalning till wexelgifwaren. Å betalning för wexel, ſom i ett exemplar utfärdas, erfordras icke annat qwitto än ſjelfwa wexeln.

10 §. Hwar, ſom, i egenſkap af ſyſſloman, wexel upphandlar, ſtånde i anſwar derför att betalning till wexelgifwaren erlägges.

3 Kap. Om öfwerlåtelſe af wexel.

11 §. Wexel må öfwerlåtas, ändå att rättighet dertill ej blifwit i wexeln, eller i öfwerlåtelſe deraf, uttryckligen medgifwen genom orden "till order" eller annorledes.

12 §. Öfwerlåtelſe (indoſſament) ſkall innehålla: dens namn, till hwilken wexeln öfwerlåtes (indoſſat): namnteckning af den, ſom wexeln öfwerlåter (indoſſant).

Wexel må ock öfwerlåtas genom öfwerlåtarens blotta namnteckning på wexelns bakſida (indoſſament in blanco); och ſtånde innehafware fritt att blanco indoſſament fylla genom inſättande af indoſſats namn.

13 §. Öfwerlåtelſe ſkall tecknas å ſjelfwa wexeln, eller å en afſkrift deraf (copia) eller å ett wid wexeln eller afſkriften häftadt blad (alonge).

14 §. Wexel kan öfwerlåtas äfwen till wexelgifwaren, till godkännaren, eller till föregående öfwerlåtare, och af deſſa åter till andra.

15 §. Hwar, ſom wexel öfwerlåter, ſtånde för deß godkännande och betalning i anſwarighet efter wexelrätt till alla dem, ſom efter honom blifwa deraf innehafware, ſå framt han ej i öfwerlåtelſen uttryckligen förbehållit ſig att wara från anſwarighet fri.

16 §. Har wexelgifware i ſjelfwa wexeln uttryckligen förbudit öfwerlåtelſe deraf; gifwe öfwerlåtelſe, ſom ändå ſker, ingen wexelrätt. Innehåller en öfwerlåtelſe uttryckligt förbud att wexeln widare öfwerlåta och öfwerlåtes den ändå af den, ſom wexeln med det förbud erhöll; hafwen efter honom följande innehafware mot den öfwerlåtare, ſom förbudet gaf, ej wexelrätt.

17 §. Öfwerlåtelſe, ſom innehåller blott en fullmagt eller ett uppdrag "till inkaſſering" eller dylikt (procura-indoſſament), medföre ej eganderätt till wexeln, utan ware ſyßlomannen endaſt behörig, att widtaga erforderliga åtgärder till wexelrättens bewarande och wexelſummans utſökande, och att denſamma uppbära, ſå ock att öfwerlåta wexeln genom nytt procura-indoſſament.

4 Kap. Om wexels godkännande.

18 §. Är wexel ſtälld att betalas å wiß dag, eller wiß tid efter utgifwandet; ege hwar, ſom wexeln i händer hafwer, rätt att, när ſom helſt före förfallotiden, denſamma till godkännande förete, och att, der wexeln ej godkännes inom den i 20 § ſtadgade tid, derföre proteſtera.

19 §. Är wexel ſtälld att betalas wiß tid efter uppwiſandet; då ware innehafwaren, wid förluſt af ſin wexelrätt mot öfwerlåtare och wexelgifwaren, om de i Sverige bo, ſkyldig att wexeln till godkännande förewiſa inom tid, ſom dertill i wexeln föreſkrifwen är, eller, der ſärſkild föreſkrift derom ſaknas, inom tre månader från utgifningsdagen om wexeln är dragen från en på annan inrikes ort, inom ſex månader om den är dragen från eller på någon utrikes i Europa belägen ort, inom ett år om den är dragen från eller på någon ort utom Europa, med undantag af de å andra ſidan Goda Hoppsudden eller Cap Horn belägna orter och inom aderton månader om den är dragen från eller på någon af ſiſtnämnda orter.

Öfwerlåtare, som i sin öfwerlåtelse af sådan wexel wiß förewisningstid föreskrifwit, ware från wexelanswarighet fri, der den tid af innehafware försummas.

20 §. När wexel blifwit till godkännande förewist, skall bestämdt swar, jakande eller nekande, afgifwas inom tjugufyra timmar derefter. Lemnas ej swar inom den tid; anses godkännande hafwa blifwit wägradt. Å helgedag må godkännande ej äskas.

21 §. Godkännande af wexel skall skrifwas på wexeln och förses med godkännarens namnteckning.

Är wexel ställd att betalas wiß tid efter uppwisandet; då skall ock dagen utsättas, å hwilken godkännandet sker; sätter ej godkännaren dagen ut eller wägrar han att wexeln godkänna; ware innehafwaren, wid förlust af sin wexelrätt mot öfwerlåtare och wexelgifwaren, förpligtad att protestera inom den förewisningstid, som i 19 § sägs; och warde då wexelns förfallotid från protestdagen beräknad: sker ej protest; då skall förfallotiden mot godkännare, som sitt godkännande ej daterat, räknas från sista dagen af den i 19 § stadgade förewisningstid.

22 §. Drages wexel på bolags firma; då skall godkännandet ske medelst firmans teckning: uraktlåtes det; ware innehafwaren, till bewarande af sin återgångstalan efter 5 Kap., skyldig att protestera, ändå att wexeln godkännes af en eller flera bolagsmän i eget eller egna namn. Är eljest wexel på två eller flera personer dragen, att betalas af antingen den ena eller den andra; då är enderas godkännande lika gildt, som hade wexeln på honom ensam warit ställd.

23 §. Är wexel ställd att betalas å annan ort, än der godkännaren bor, och har ej wexelgifwaren i wexeln utsatt, af hwem betalningen å den andra orten skall erläggas; sätte då godkännaren det ut i det godkännande han å wexeln tecknar: gör han det icke; warde det så ansedt, som hade han å sig sjelf gifwit anwisning till wexelns inlösen å betalningsorten.

24 §. Wexel bör godkännas efter deß lydelse, utan wilkor eller förbehåll. Sker det icke; anses godkännande wägradt, ware dock godkännaren för hwad hans afgifna godkännande innebär. Ej ware honom förment att inskränka sitt godkännande till en del af den i wexeln utsatta penningesumma.

25 §. Godkännande må ej, sedan det å wexeln tecknadt är, återkallas.

26 §. Hwar, som wexel godkänt, answare efter wexelrätt för deß betalning till innehafwaren å förfallotiden.

Godkännaren ware, till följd af sitt godkännande, äfwen wexelgifwaren answarig efter wexelrätt. Deremot hafwe godkännaren ej wexelrätt emot wexelgifwaren.

27 §. Wägrar den, å hwilken wexel blifwit dragen, att densamma godkänna, ändå att han gifwit lof till wexelns utställande; ware då skyldig till ersättning för den kostnad och skada, wexelgifwaren genom sådan wägran tillskyndas.

5 Kap. Om återgångstalan för uteblifwet eller osäkert godkännande.

28 §. Warder wexel icke inom den i 20 § bestämda tid godkänd, eller sker godkännande med wilkor eller förbehåll, eller inskränkes det till

en del af wexelns belopp; ware innehafwaren, ſedan han derföre proteſterat, berättigad att, emot proteſtens aflemnande, af wexelgifwaren eller hwilken ſom helſt bland öfwerlåtarne fordra antaglig ſäkerhet för betalning å förfallotiden icke allenaſt af den i wexeln utſatta penningeſumma, eller af deß återſtod i fall wexeln för en del deraf blifwit godkänd, utan ock af de genom uteblifna eller ofullſtändiga godkännandet förorſakade koſtnader.

29 §. Öfwerlåtare hafwe, på grund af proteſten för uteblifwet godkännande, likaledes rätt att, emot proteſtens aflemnande, äſka antaglig ſäkerhet af hwilken ſom helſt bland föregående öfwerlåtare eller af wexelgifwaren.

30 §. Will den, å hwilken wexel dragen är, denſamma efter proteſt godkänna; då må innehafwaren ej wägra att godkännandet antaga, der wexeln ännu i hans wärjo är och godkännaren erſätter honom de genom proteſten tillkomna koſtnader. Sedan godkännandet ſkett, efter ty nu är ſagdt, upphöre den rätt till ſäkerhet, ſom i 28 och 29 §§ ſtadgas.

31 §. Har, innan wexel till betalning förfallen är, den, ſom wexeln godkänt, kommit i konkurstillſtånd eller wid utmätning befunnits ſakna tillgång till gälds betalning, och har han ej heller, när wexelinnehafwaren af ſådan anledning det äſkat, ſtällt antaglig ſäkerhet för wexelns inlöſen å förfallotiden; waren ock då, ſedan förhållandet blifwit genom proteſt beſtyrkt, innehafware och öfwerlåtare af wexeln berättigade att, emot aflemnande af proteſten, äſka ſäkerhet af föregående öfwerlåtare eller wexelgifwaren, ſåſom i 28 och 29 §§ ſägs.

32 §. Ej må man fordra ſäkerhet af öfwerlåtare ſedan den af wexelgifwaren ſtälld blifwit, ej heller af ſenare öfwerlåtare, då den af föregående öfwerlåtare ſtälld är, ſå framt det ej wiſes, att den redan ſtällda ſäkerheten ej är tillräcklig.

33 §. Finnes wexeln i dens hand, ſom på grund af proteſt för uteblifwet godkännande är berättigad till ſäkerhet efter 28 eller 29 §§, och will han ej med ſådan ſäkerhet åtnöjas; ſtånde honom fritt att af den eller dem, ſom ſkolat ſäkerheten ſtälla, genaſt fordra betalning för wexeln ut, jemte proviſion och koſtnadserſättning, ſom i 46 § ſägs; njute dock den betalande i detta fall afkortning å wexelſumman för ränta derå, efter fem för hundrade om året, under den tid, ſom wid liqviden kan återſtå till wexelns förut beſtämda förfallotid.

34 §. Äſkar wexelns innehafware ſäkerhet, och will den, ſom är ſkyldig att ſäkerheten ſtälla, hellre genaſt inlöſa wexeln med wilkor, ſom i 33 § ſagda äro; ſtånde ock det honom fritt.

6 Kap. Om wexels förfallotid och betalning.

35 §. Wexel ſkall å den tid inlöſas, hwarå den till betalning förfallen är; och egen förty uppſkofsdagar ej rum.

36 §. Är tiden för betalning af wexel utſatt i wiſſt antal dagar efter utgifwandet eller efter uppwiſandet; ware den dag oräknad, då utgifwandet eller uppwiſandet ſkedde. Är betalningstiden beſtämd i weckа, månad eller år efter utgifwandet, eller efter uppwiſandet; lände till efterrättelſe hwad om ſådan tids beräkning i 94 § ſägs.

37 §. Wexel, som lyder å betalning wid uppwisandet (sigt), warde wid uppwisandet inlöst. Om tiden, inom hwilken sådan wexel skall till betalning uppwisas, och om påföljden för uraktlåtenhet deraf, ware lag, som om förewisning till godkännande af wexel, den der lyder å wiß tid efter sigt, i 19 § sagdt är.

38 §. Wexel skall betalas i det myntslag, hwarå den lyder. Är det mynt inom landet ej gängbart; då må wexelsumman gäldas uti inländskt mynt, efter det wärde, som å den ort, der betalningen erlägges, eller närmast derintill belägna wexelplats, för det utländska myntet gäller wid den tid liqviden sker, enligt wexelkurs för wexlar, som lyda å betalning wid uppwisandet, eller, om sådan wexelkurs saknas, enligt wexelkursen för wexlar, som äro ställda att betalas wiß tid efter utgifwandet, med tillägg i ty fall af ränta under sagda tid efter fem för hundrade om året.

39 §. Är förfallotid inne och warder godkänd wexel ej af godkännaren inlöst, då den honom till betalning förewises; ware han skyldig att för hwad han enligt 38 § betala skall gälda ränta efter sex för hundrade om året från den dag, wexeln till betalning honom förewistes, så ock att för de genom dröjsmålet innehafwaren åbragta kostnader gifwa full ersättning. Skall betalning ske efter wexelkurs, och har den fallit sedan wexeln godkännaren till betalning förewistes; warde den kurs beräknad, som gällde när förewisandet skedde. Har innehafwaren dröjt med wexelns förewisande, och kursen derunder stigit; njute han ej högre kurs till godo, än den, som gällde wid förfallotiden.

40 §. Wexelgäldenär ware ej skyldig betala, der ej wexeln till honom aflemnas och qvitteras. Är wexel utfärdad i flera exemplar; ware godkännaren ej skyldig erlägga betalning, med mindre det exemplar till honom aflemnas, hwarå godkännandet finnes tecknadt.

41 §. Betalar ej godkännaren hela wexelsumman å förfallotiden; tage innehafwaren emot hwad han får: och warde afbetalningen å wexeln tecknad, så ock särskildt qvitto meddeladt, om det äskas.

42 §. Wiser innehafware af wexel, genom öfwerlåtelse in blanco, eller genom en behörigen sammanhängande och till honom fortgående följd af öfwerlåtelse, sig wara wexelns egare; då må godkännaren ej wägra att wexeln till honom betala. Innehafware, som sålunda styrker sin rätt till wexeln, wike ej för annan, som påstår sig hafwa bättre rätt dertill, så framt ej denne kan wisa, att innehafwaren ej förwärfwat wexeln i god tro.

Ej ware den, som skall wexel betala, förbunden att pröfwa om öfwerlåtelserna äro äkta.

7 Kap. Om återgångstalan för bristande betalning.

43 §. Der wexelinnehafware will mot öfwerlåtare eller wexelgifwaren bewara sin rätt till återgångstalan för bristande betalning, skall han å förfallotiden, ehwad wexeln förut blifwit godkänd eller ej, densamma till inlösen uppwisa för den, å hwilken den är dragen, och, om denne då ej erlägger full betalning, derföre protestera sist å andra dagen efter rätta betalningsdagen; utan så är att protest för uteblifwet godkännande förut skett och wexelinnehafwaren hos öfwerlåtare eller wexel-

gifwaren ſökt betalning efter 33 §: i ty fall ware ej nödigt, att ånyo wexeln uppwiſa och proteſtera, ſåſom nu är ſagdt.

44 §. Är wexel ſtälld att betalas å annan ort, än der godkännaren bor; åligge då innehafwaren att wexeln till inlöſen uppwiſa hos den, ſom å wexeln anwiſt blifwit att betalningen fullgöra, eller, der ſådan perſon ej å wexeln nämnd är, hos godkännaren ſjelf å den utſatta betalningsorten: får innehafwaren ej betalning eller kan han ej å uppgifna orten träffa den, för hwilken wexeln der borde uppwiſas; då ſkall han å den ort proteſtera, wid äfwentyr, ſom i 43 § ſägs: är den, ſom efter anwisningen ſkall betala wexeln, annan man än godkännaren ſjelf, och uraktlåter innehafwaren att mot den man proteſtera; ware ſin wexelrätt äfwen wot godkännaren förluſtig.

45 §. Återgångstalan för briſtande betalning må anſtällas på en gång mot flera eller alla wexelgäldenärer, eller ſärſkildt mot hwilken ſom helſt af dem; och ware förty innehafwaren ej bunden wid öfwerlåtelſernas ordning eller det wal han en gång gjort.

46 §. Innehafware af en för briſtande betalning proteſterad wexel ware berättigad till erſättning för den obetalda wexelſumman, jemte ränta derå efter ſex för hundrade om året från wexelns förfallotid, proteſtkoſtnaden, poſtpenningar, mäklare-arfwode och hwad han i öfrigt warit nödgad att å ſaken koſta, ſå ock proviſion till en tredjedel för hundrade.

Är wexeln ſtälld i utländſkt mynt; gänge med betalningen deraf i inländſkt mynt, ſom i 38 § ſagdt är; dock att, i händelſe kurſen efter wexelns förfallotid fallit, betalningen ſkall erläggas efter den kurs, ſom då war gällande.

47 §. Öfwerlåtare, ſom återgången wexel inlöſt, ege rätt att af föregående öfwerlåtare eller af wexelgifwaren i erſättning bekomma hela det belopp, han warit nödgad att betala, jemte ränta derå efter ſex för hundrade om året från betalningsdagen och bewisliga omkoſtnader; ſå ock proviſion till en tredjedel för hundrade.

48 §. Den, mot hwilken återgångstalan wäckes, ware ej ſkyldig wexeln inlöſa, der den ej till honom aſlemnas, jemte proteſten och en qwitterad räkning öfwer ſökandens omkoſtnader i följd af wexelns återgång.

8 Kap. Om wexels godkännande eller betalning af annan man, än den, på hwilken den egentligen är dragen.

49 §. Finnes å wexel tecknad ſärſkild anwisning till annan man, att wexeln å betalningsorten i nödfall godkänna (nödfalls-adreß), der den ej godkännes af den, på hwilken den i förſta rummet ſtälld är; ware innehafwaren ſkyldig att, efter proteſt för den ſenares uteblifna godkännande, jemwäl äſka godkännande af den, å hwilken ſådan anwisning lyder, och att låta ſwaret anteckna i förra proteſten eller i ett bihang dertill. Uraktlåter han det; hafwe ej rätt att ſöka ſäkerhet för uteblifwet godkännande.

Äro nödfalls-adreſſer gifna å flera; gänge innehafwaren förſt till den, genom hwilken de fleſte wexelgäldenärer befrias.

50 §. Warder wexel ej godkänd af någon bland dem, på hwilka

den är ställd, såsom i 49 § sägs; stände annan man fritt, sedan protest skett, att wexeln godkänna till heder för wexelgifwaren eller någon af öfwerlåtarne. Dock ware wexelinnehafwaren ej förbunden att sådant godkännande antaga.

51 §. Den, till hwars heder wexel godkännes, skall i godkännandet å sjelfwa wexeln uttryckligen nämnas: i annat fall skall sådant godkännande anses hafwa skett till heder för wexelgifwaren: godkännaren skall ock i ett bihang till protesten låta sitt godkännande antecknas.

52 §. Hwar, som annan till heder wexel godkänner, godtgöre innehafwaren de genom protesten tillkomna kostnader och öfwersände protesten, jemte bihanget om godkännandet, med första post som afgår efter den dag godkännandet skedde, eller, der post ej går, annorledes utan dröjsmål, till den, för hwars heder wexeln godkändes. Uraktlåter han att sålunda derom underrätta; sware till skadan.

53 §. Finnes ej i nödfalls-adreß utmärkt, af hwem den gifwen är; gälle för den, som på grund deraf wexeln godkänner, hwad om godkännare till heder i 51 och 52 §§ sägs.

54 §. Godkännes wexel efter nödfalls-adreß eller till heder; hafwen då innehafwaren och de öfwerlåtare, som följa efter den, som adressen lemnat eller till hwars heder godkännandet skett, ej rätt till återgångstalan för uteblifwet godkännande.

55 §. Will den, som wägrat godkänna wexel, som å honom dragen är, densamma godkänna till heder för wexelgifwaren; ware lag som i 30 § sägs.

56 §. Hwar, som wexel godkänt efter ty i detta Kap. sägs, stände i lika ansvarighet, som annan godkännare efter wexelrätt för wexelns betalning till innehafwaren och alla öfwerlåtare, som följa efter den, på hwars anwisning eller till hwars heder han wexeln godkänt, så framt wexeln med förut upptagen protest honom till betalning företes inom tid, som i 58 § bestämmes.

57 §. Har wexel blifwit i laga tid protesterad derföre att den, å hwilken wexeln är dragen, ej betalt; stände annan man fritt att till heder för wexelgifwaren eller någon öfwerlåtare, betalningen erlägga, der han tillika ersätter de genom protesten tillkomna kostnader; och warde den, till hwars heder betalningen sker, nämnd i det qvitto, som å wexeln tecknas.

58 §. Finnes nödfalls-adreß å en för bristande betalning protesterad wexel, eller godkännande till heder å wexeln tecknadt, och lyder adressen eller godkännandet å betalningsorten; ware innehafwaren förbunden att sist å andra dagen efter förfallodagen wexeln, jemte den för bristande betalning förut upptagna protest, till betalning uppwisa för den, å hwilken nödfalls-adressen gifwen är, eller som godkännande till heder tecknat, och att låta i protesten eller i ett bihang dertill intagas hwad wid sådant uppwisande swaras eller eljest förekommer.

59 §. Erbjuda sig flera att wexel efter protest betala; ware den närmast, som till heder för wexelgifwaren och dernäst den, som till heder för äldre öfwerlåtare betalning erlägga will: erbjuda sig flera att betala för samma person; hafwe innehafwaren walet dem emellan; dock, om någon å wexeln anwist blifwit att den i nödfall betala, ware han der-

till berättigad framför andra, ſom ſig erbjuda att till heder för ſamma man wexeln inlöſa. Skulle emellertid den, på hwilken wexeln är dragen och mot hwilken proteſt för briſtande betalning ſkett, erbjuda ſig att ſamma betalning fullgöra; ware han dertill berättigad.

60 §. Urakthåller innehafware af wexel att den till betalning förete hos någon af dem, ſom i 58 § omtalas, eller wägrar han emottaga betalning, ſom af annan till heder erbjudes; ware han förluſtig ſin återgångstalan mot den eller de wexelgäldenärer, ſom genom betalningen ſkulle blifwit från anſwarighet befriade.

61 §. Hwar, ſom betalt efter nödfalls-adreß eller till heder, ſåſom i detta Kapitel ſägs, och ſom erſätter de genom proteſten tillkomna koſtnader, ege att fordra wexelns och proteſtens utlemnande och att ſedan, med innehafwarens rätt, ſöka ſin erſättning af wexelgifwaren och, der betalningen ſkett för öfwerlåtare, af honom och dem, ſom wexeln förut öfwerlåtit; hafwe ock mot den, på hwilken wexeln warit dragen, lika rätt med förra innehafwaren.

62. §. Den, ſom med betalning mellankommit, ändå att af wexeln eller proteſten tydligen ſkönjas kunnat, att annan, ſom betalning erbjudit, egt bättre rätt till wexelns inlöſande, hafwe ingen återgångstalan mot den eller de wexelgäldenärer, ſom hade blifwit befriade om den andre fått ſitt betalningsanbud uppfylla.

63 §. Den, ſom efter nödfalls-adreß eller till heder wexel godkänt, men från betalning hindras deraf, att annan förut betalt, ware berättigad att af den, ſom betalt, erhålla proviſion till en tredjedel för hundrade.

9 Kap. Om duplett och afſkrift af wexel, ſå ock huru förfaras må när wexel förkommer.

64 §. Utgifware af dragen wexel ware ſkyldig att, när wexeltagaren det äſkar, till honom öfwerlemna wexeln i flera exemplar (dupletter), hwartdera utmärkande wexelns ordning, ſåſom förſta, andra, tredje (prima, ſecunda, tertia), och ſå widare, men för öfrigt lika lydande. Finnes ej i wexel utmärkt, att flera exemplar deraf utfärdade äro; gälle hwarje exemplar ſom ſjelfſtändig wexel.

Åſtundar ſenare innehafware duplett-exemplar af wexeln; ege han det begära af den, ſom wexeln till honom öfwerlåtit, hwarefter denne har att gå tillbaka till ſin man, och ſå widare, tilldeß ſådan begäran hinner till wexelgifwaren, hwilken då är ſkyldig att äſkadt duplett-exemplar utgifwa.

65 §. Äro flera exemplar af en wexel utgifna, och inlöſes ettdera; waren de öfriga kraftlöſa. Ware dock den, ſom godkänt flera exemplar af ſamma wexel, ſkyldig att inlöſa alla med hans godkännande förſedda exemplar, ſom wid förfallotiden af ſärſkilda perſoner innehafwas. Den, ſom till ſärſkilda perſoner öfwerlåtit flera exemplar af ſamma wexel, och alla ſenare öfwerlåtare af dupletter, ſom wid betalningen icke återlemnade blifwit, ſwaren ock efter wexelrätt för ſin öfwerlåtelſe af hwarje ſådant exemplar.

66 §. Är ett exemplar till godkännande afſändt; då ſkall, wid öfwerlåtelſe af de andra exemplaren, å dem tecknas i hwars hand det

till godkännande afsända exemplaret finnes. Den, som detsamma förwarar, ware förpligtad att det utlemna till den, som wiser sig wara berättigad att det utfå.

67 §. Innehafware af wexelduplett, hwarå antecknadt är i hwars hand det till godkännande afsända exemplaret finnes, hafwe ej rätt att anställa återgångstalan för uteblifwet godkännande, eller för bristande betalning, innan han genom protest ådagalagt, att han ej kunnat utfå det till godkännande afsända exemplaret af den, som detsamma förwarar, och att han ej heller å dupletten kunnat erhålla godkännande eller betalning.

68 §. Tages afskrift af wexel i ändamål att wexeln öfwerlåta; då skall den afskrift innefatta äfwen de å wexeln redan befintliga öfwerlåtelser och anteckningar, och warde i afskriften anmärkt, huru långt den är afskrift, eller hwar original-öfwerlåtelserna widtaga, och hos hwem den afskrifna orginal-wexeln finnes.

69 §. Hwar, som originalwexeln förwarar, ware förpligtad att densamma utlemna till den, som wiser sig wara rättmätig innehafware af en med öfwerlåtelse försedd afskrift. Förhålles hufwudskriften; då ware afskriftens innehafware berättigad att, sedan han protesterat för wägradt utlemnande, anställa återgångstalan mot de öfwerlåtare, hwilkas original-öfwerlåtelser finnas på afskriften.

70 §. Förkommer godkänd wexel; ege den, som wexeln förlorat, hos Rätten i betalningsorten göra ansökan om wexelns dödande, och inlemne då afskrift af samma wexel, eller sådan uppgift om deß innehåll, som Rätten pröfwar nödig för wexelns säkra igenkännande. Wiser sökanden sannolik anledning att wexeln werklizen förkommit; warde offentlig stämning af Rätten utfärdad och å deß dörr anslagen, så ock tre gånger, minst fjorton dagar emellan hwarje gång, i allmänna tidningarne införd, hwarigenom innehafware af wexeln kallas att den wid Rätten uppwisa inom år och dag sedan stämningen i tidningarna sist infördes, om wexeln då war förfallen, men eljest inom år och dag från förfallotiden. Warder ej wexeln inom föreskrifwen tid uppwist, och fullföljes derefter ansökningen; gifwe Rätten utslag, hwarigenom wexeln dödas.

71 §. Då stämning, som i 70 § sägs, blifwit i tidningarne tredje gången införd; åligge det godkännaren af den förkomna wexeln, der han skulden widgår eller derom öfwerbewises, att den, sedan förfallotiden inne är, efter wexelrätt betala till den, som med duplett, eller på annat sätt styrker sin rätt att betalningen uppbära, så framt denne ställer antaglig säkerhet för återbetalningen, om wexeln ej warder genom Rättens utslag dödad.

10 Kap. Om protest.

72 §. Protest skall werkställas mellan klockan nio förmiddagen och klockan 7 eftermiddagen, i stad genom notarius publicus eller magistratsperson, och å landet antingen genom kronofogde eller länsman i orten, eller genom notarius publicus eller magistratsperson från närmaste stad. Wid protest skall ojäfwigt och skriftkunnigt witne närwara.

73 §. Öfwer protest skall skriftlig handling upprättas, innehållande: ordagrann afskrift af wexeln med allt hwad derå finnes tecknadt;

den ſökandes anhållan eller påſtående; det ſwar derå gifwes af den, mot hwilken proteſteras, eller anmärkning att ſwar af honom ej erhållits, eller att han ej kunnat träffas; uppgift på orten hwareſt och tiden när proteſten ſker, ſå ock förrättningsmannens och witnets egenhändiga underſkrifter.

74 §. Anträffas ej den, mot hwilken proteſteras ſkall; warde proteſten werkſtäld wid hans boſtad: kan underrättelſe derom ej erhållas genom efterfrågan hos ortens polismyndighet; warde förhållandet i proteſten anmärkt. Wexelinnehafwaren ware ej befriad från ſkyldigheten att proteſtera, faſtän den, mot hwilken proteſteras ſkall, aflidit eller kommit i konkurstillſtånd.

75 §. Förrättningsman åligge att öfwer werkſtäld proteſt förwara protokoll, ſå att den, ſom det åſtundar, må kunna del deraf få.

11 Kap. Om wexels preſkription.

76 §. Wexelfordran ſkall mot godkännare bewakas genom ſtämning, ſom honom kungöres inom tre år från wexelns förfallodag. Förſummas det; hafwe fordringsegaren ſin wexelrätt mot godkännaren förlorat.

77 §. Innehafware af en för briſtande betalning i laga ordning proteſterad wexel hafwe emot öfwerlåtare och wexelgifwaren, om de i Swerige bo, förlorat ſin återgångstalan, ſå framt han icke den talan bewakar genom ſtämning, ſom kungöres inom följande tid, räknad från wexelns förfallodag, nemligen: inom tre månader om wexeln war ſtäld att betalas inrikes, inom ſex månader om den war ſtäld att betalas i något annat Europeiſkt land, inom ett år om den ſkulle betalas å någon ort utom Europa, med undantag af de å andra ſidan Goda Hoppsudden eller Cap Horn belägna orter och inom aderton månader om den ſkulle betalas å någon af ſiſtnämda orter.

78 §. Öfwerlåtare, ſom inlöſt en för briſtande betalning i laga ordning proteſterad wexel, eller för ſådan wexel blifwit ſökt, hafwe mot äldre öfwerlåtare och wexelgifwaren, om de i Swerige bo, förlorat ſin återgångstalan, ſå framt han icke den talan bewakar genom ſtämning, ſom kungöres inom följande tid, räknad från den dag han betalt, om han utan att wara ſtämd erlagt betalning, men i annat fall räknad från den dag, han fått del af ſtämning, nemligen: inom tre månader om den, ſom eger återgångstalan anſtälla, bor inrikes, inom ſex månader om han bor i annat Europeiſkt land, inom ett år om han bor å någon ort utom Europa, med undantag af de å andra ſidan Goda Hoppsudden eller Cap Horn belägna orter, och inom aderton månader om han bor å någon af ſiſtnämda orter.

79 §. Äro wexelgäldenärerna flera och förſummar fordringsegaren att ſin fordran hos någondera bewaka efter ty nu är ſagdt; ware förluſtig ſin wexeltalan emot den, hos hwilken han fordringen ej bewakat.

12 Kap. Om förhållandet till utländſk lag.

80 §. I fråga om ſättet att werkſtälla åtgärder, ſom å utrikes ort med wexel widtagas böra till utöfwande eller bewarande af wexel-

rätt, lände till efterrättelse hwad genom lag eller sedwana å den ort wedertaget är.

81 §. Utländings rätt att ingå wexelförbindelse warde pröfwad efter hans eget lands lag: är han efter den oberättigad dertill, och åtager han sig sådan förbindelse i Sverige; ware han derföre answarig, så wida han efter Swensk lag egt bindande aftal ingå.

82 §. Giltigheten af hwarje wexelförbindelses form warde pröfwad efter lagen å den ort, der den tecknad är; men öfwerensstämma utrikes tecknade wexelförbindelser med Swenska lagens fordringar; då waren de förbindelser, som sedan här i riket å wexeln tecknas, giltiga, ändå att de utländska woro bristfälliga efter utländsk lag.

Träder Swensk man i wexelförbindelse med annan Swensk man å utrikes ort och iakttages derwid hwad Swensk lag föreskrifwer; ware förbindelsen giltig, ändå att den ej öfwerensstämmer med lagen å den ort, der förbindelsen tecknades.

13 Kap. Om laga domstol och rättegång i wexelmål.

83 §. Domstol i wexelmål ware Rådstufwurätt i den stad, der swaranden bor eller anträffas, men, om han å landet bor eller anträffas, Rådstufwurätten i närmaste stad derintill.

84 §. Wexelinnehafware må för hela sin fordran stämma en af wexelgäldenärerna; och stände det i hans fria wal hwilken af dem han först stämma will.

85 §. Stämning i wexelmål skall, der sökanden det äskar, meddelas till samma dag, som den sökes, om Rätten då sitter och swaranden är så till hands, att han kan före rättegångstimmans slut sig infinna.

86 §. Pröfwar Rätten sökandens påstående wara af den beskaffenhet att det genast bifallas må; döme då till betalning och förordne tillika att, i brist deraf, utmätning och bysättning straxt ske må; dock skall för inrikes wexel, som blifwit för bristande betalning protesterad, utmätning eller bysättning mot wexelgifwaren eller öfwerlåtare ej werkställas förr, än tre dagar förflutit, från det han bewisligen blifwit krafd.

87 §. Är målet af den beskaffenhet, att det ej kan å första rättegångsdagen afgöras; då må Rätten, der käranden det äskar och omständigheterna pröfwas dertill föranleda, ålägga swaranden att nedsätta penningar i allmänt ränteri eller ställa antaglig pant eller borgen eller att, der detta ej fullgöres, undergå bysättning till sakens slut.

88 §. Underrätts dom gånge i werkställighet, ändå att deremot wädjas; ware dock den, som wunnit, skyldig att ställa borgen för hwad honom tilldömdt blifwit, der han det lyfta will.

89 §. Wexelgäldenär ege begagna endast sådana jäf eller inwändningar, som äro grundade på wexelns beskaffenhet och i sjelfwa wexelrätten, eller till hwilka han kan wara befogad på grund af sitt omedelbara förhållande till käranden.

90 §. Beropar sig någon på utländsk lag eller sedwana och will han att affeende derå fästas skall; ware han skyldig att sin uppgift styrka, der den ej af wederparten medgifwes.

14 Kap. Allmänna beſtämmelſer.

91 §. Wexelgäldenärer ſwaren, en för alla och alla för en, för ſina förbindelſer. Har någon å wexelförbindelſe tecknat borgen (aval); ſtände ock han och den eller de, för hwilka han ſådan förbindelſe tecknat, i anſwarighet, en för alla och alla för en.

92 §. Hwad i denna lag om dragen wexel ſtadgadt är, gälle äfwen om wexel, ſom är ſtälld att af wexelgifwaren ſjelf betalas å utgifningsorten eller å annan ort (egen wexel, egen domicilierad wexel), dock med de undantag, ſom följa deraf, att utgifware af ſådan wexel tillika anſwarar ſåſom godkännare, och att ſärſkildt godkännande af ſådan wexel ej erfordras.

93 §. Förekomma på wexel falſka underſkrifter eller underſkrifter af perſoner, de der icke ega bindande aftal ingå; lände ſådant ej till förändring i öfriga wexelgäldenärers anſwarighet, hwilkas underſkrifter äro riktiga och hwilka äro berättigade att ſådana aftal ingå.

94 §. Då förfallodag eller annan tid, ſom i denna lag beſtämmes, ſkall räknas efter wecka, månad eller år, warde den dag för förfallo- eller ſlutdag anſedd, ſom genom ſitt namn i weckan eller ſin nummer i månaden motſwarar den, från hwilken tidräkningen börjas: börjas den på dag, mot hwilken ej någon ſwarar i den månad, hwarunder räkningen ſlutas; warde ſiſta dagen i den månad för förfallo- eller ſlutdag anſedd: ſkall något ſke midt i en månad; ware femtonde dagen i månaden laga tid dertill.

95 §. Infaller tid, då något efter denna lag fullgöras bör, å helgedag; warde det näſta ſöknedag derefter fullgjordt.

96 §. Har wexelinnehafware förlorat talan efter wexelrätt, förty att han uraktlåtit något, ſom i denna lag wid ſådant äfwentyr föreſkrifwet finnes; ſtände honom dock öppet att fordran, ſåſom i wanligt ſkuldfordringsmål, utſöka hos den wexelgäldenär, ſom ej handlat i god tro, eller ſom, der fordringen förfölle, ſkulle göra en winſt till fordringsegarens ſkada.

Kommande denna lag att gälla från den 1 Januari 1852 för alla wexlar, ſom derefter utgifwas.

Det alla etc.

I ſammanhang härmed anmärkes, att Kongl. Maj:t dels d. **25 Okt. 1872** faſtſtält ny **Mäklare-Ordning**, dels ock medelſt Kungörelſe d. **27 Nov. 1857** ſtadgat ett förändrat ſätt för wexelkurſens noterande.

Fiſkeri-Stadga, af Kongl. Maj:t i nåder faſtſtälld den 29 Juni 1852.

Kongl. Maj:t har, ſedan i anledning af Kommers-Kollegii på nådig befallning afgifna förſlag till förnyad Stadga rörande Fiſkerierne i riket Wetenſkaps-akademien ſig i underdånighet yttrat, och jemwäl Rikets Ständer, witsordande angelägenheten af en ny Fiſkeri-Stadgas

utfärdande, med särskilda underdåniga framställningar i afseende på detta ärende inkommit, funnit godt angående detta ämne i nåder stadga som följer:

1 Kap. Om fiske-rättighet.

1 §. Allt fiske i öppna hafvet, äfvensom vid sådana kronan tillhöriga hafsstränder samt i saltsjön belägna skär och holmar, hvilka icke till något hemman höra eller under särskilda wilkor innehafwas, ege hwarje rikets innebyggare frihet att idka och sig till fördel använda.

Så stånde ock hwarje Swensk man fritt att fiska i de delar af större insjöar, till hwilka strandeganderätten sig icke sträcker, och der ej heller eljest enskildt fiske är kronan förbehållet eller annan tillhörigt.

Genom K. Kung. ang. särskilda föreskrifter i afseende på rättigheten till tångtägt å hafsstränderna i riket d. 8 Juni 1866 har Kongl. Maj:t angående begagnandet af tångtägten å hafsstränderna stadgadt:

att Konungens Befallningshafwande i de län, der tångtägt förekommer, skola, när åtgärder påkallas för ordnandet af samfälld tångtägts begagnande, söka åwägabringa öfverenskommelse mellan delegarne i afseende å ordningen och sättet för begagnandet, uti hwilken öfverenskommelse jemwäl bör bestämmas påföljd för deß öfverträdande till högst Femtio Riksdalers böter jemte förlust af den tång, som tillgripes;

att dylik öfverenskommelse skall pröfwas af Konungens Befallningshafwande; samt

att der öfverenskommelse ej kan träffas eller densamma befinnes sådan, att fastställelse derå ej kan meddelas, Konungens Befallningshafwande eger att, efter hållet sammanträde med wederbörande tångtägtsdelegare, förordna i ämnet medelst utslag, hwaröfwer klagan må föras i den ordning, som för hushållningsmål är i allmänhet föreskrifwen.

Det alla ꝛc.

2 §. Saltsjöfisket inomskärs bör för deras enskilda egendom anses, som strand och holmar deromkring ega; men wid öppna hafsstranden, såsom ock utomskärs, får strandegaren ej sträcka sin enskilda rättighet till fiskewatten widare, än deß landgrund räcker.

Är ej lagligen bestämdt, huru långt sådan landgrund i hafwet sig sträcker, då må under strandeganderätten inbegripas allt det watten, som finnes till och med etthundra famnar från det ställe inwid stranden, der stadigt djup af en famn widtager; strandegare dock icke förment att lagligen gällande göra det anspråk på större område i fiskewattnet, hwartill han kan anse sig befogad.

På Sweriges westra kust, från Kullens fyr i Skåne till den i wattnet bestämda gräns mellan Kosteröarne och de till Norge hörande Tisselöarne, skall det fiskewatten, i hwilket fisket är Sweriges innebyggare uteslutande förbehållet, anses ut åt hafwet sträcka sig en geografisk mil från land eller ytterst från Swenska kusten beläget skär, som icke ständigt af hafwet öfwerflöjes. K. Kung. d. 5 Maj 1871.

3 §. Strömmingsfiske wid kusterna af Norrbottens, Westerbottens, Westernorrlands och Gefleborgs län må, å ställen der sådant af ålder wanligt warit, idkas af hwar och en rikets innebyggare äfwen under annans strand, så framt denna består af skogsmark eller sten och ej af åker eller äng, dock med wilkor att enskild strandegare så tidigt underrättas angående det tillämnade fisket, att han kan deri deltaga, om han will. I ty fall ege han, hwarje måndag och onsdag, rättighet till första notdrägten.

I de rikets skärgårdar, der, för fångande af sådan hafsfisk, som

går till stränderna i stora stimmar, de fiskande af ålder oklandradt fått följa fisken efter deß dref och fiska wid annans strand, bör ock derwid förblifwa; skolande dock, wid notdrägt för sådant fiske, strandegaren af de fiskande njuta ersättning efter mätismanna-ord för all skada, som å hans egor derigenom uppkommer, äfwensom han är berättigad, i fall han will i fisket deltaga, att sjelf bestämma den ordning, hwari hans not dragas må.

Har strandegare med kostnad upprensat eller upptagit notwarp inom det till hans strand hörande område i wattnet, ware han berättigad att uppbära tretiondedelen af den fisk, som af andra i warpet fångas, så länge han det underhåller.

Samma rättighet tillkomme ock den, som tillförene, enligt hittills gällande stadganden, gjort sådan upprensning af notwarp i annans fiskewatten; dock ware strandegaren i ty fall från afgift fri, och ege han jemwäl, när han will, att lösa den, som upprensningen gjort, efter mätismanna-ord från nämnde rättighet ut.

4 §. Fiske med krok eller ref å djup inom yttre skärgården och i hafsbandet ware ingen Swensk man betaget att nyttja.

5 §. **Kronans enskilda fisken** uti saltsjön, elfwar, åar, strömmar och insjöar, ehwad de för kronans egen räkning nyttjas, eller deß embetsmän på lön, eller allmänna Werk till understöd, eller ock enskilde personer på wiß tid mot bestämda wilkor, upplåtne blifwit, ware, såsom hittills, kronan eller deß rättsinnehafware förbehållne.

6 §. **Allmänna kronofisken** äro de ström- och insjöfisken wid kronans allmänningar, parker och holmar, som kronan icke enskildt sig eller annan förbehållit. Alle, som inom häradet eller socknen bo, njute, med Konungens Befallningshafwandes tillåtelse, frihet att sådana fisken begagna och wid fiskelägenheterna bodar uppsätta, emot den årliga afgift till kronan, som kan skälig pröfwas. Äro hemman på slika kronolägenheter anlagde, njute de icke deß mindre, tilldeß delning försiggått, fritt fiske.

7 §. De fiskewatten, som ligga uppå eller stöta intill härads-, sockne- eller by-allmänningar, äro **allmänningsfisken**. Alle de, som till sådana allmänningar rättighet hafwa, ega der lof att fiska; och må de närmare boende ej derifrån utestänga de fjermare. Åker och äng wid stranden ware dock frie för inträng af fiskande, då annan utwäg gifwes att komma till fiskewattnet; i annat fall skall allt lidande efter mätismanna-ord ersättas.

8 §. Fiskewatten, som inom enskilda hemmans rå och rör, eller å städernas donerade jord, äro belägne, eller till deras egor höra, nyttje strandegare utan andras inträng.

9 §. Är genom urminneshäfd, eller genom särskildt stadgande, aftal, dom eller skattläggning, eller på annat lagligt sätt annorledes bestämdt om fiskerättighet å ett eller annat ställe, än i detta kapitel sägs, ware det gällande, om ock strandeganderätten derigenom inskränkes. Sådan inskränkning må dock ej göras större, än tillgodonjutandet af den särskilda rättigheten oundgängligen kräfwer; och förty må kronans rätt på grund af häfd till enskilda fisken i wissa wattendrag ej sträckas till andra lägenheter än dem, der sådana fisken af ålder warit och ännu innehafwas; äfwensom i strömmar, der wissa fisksslag blifwit kronan för-

behållna, hinder ej må läggas för ſtrandegare att i ſamma watten annat fiſke nyttja.

10 §. Uti fiſkewatten, ſom för flere gemenſamt och odeladt äro, må ej en delegare, utan de fleſte öfriges ſamtycke, upplåta fiſkerättighet åt någon, ſom ej är delegare; och gälle om delegarnes rätt att ſjelfwe nyttja ſådant fiſkewatten, och att deri bygga fiſkewerk, hwad i allmänna lagen ſtadgadt är.

2 Kap. Om Kungsådra.

11 §. I hwarje elf, ſtröm, å eller ſund, ſkall kungsådra alla tider på året i det djup, att all fiſk framkomma kan, hållas öppen till en tredjedel af wattnet, der ſådan ådra af ålder warit, och hälften mindre, eller en fjerdedel af wattnet, der ingen ådra af ålder warit, men fiſke ofwanför ligger, eller flottled nyttjas, eller wattendämning, i brist af ſådan öppning, kunde ſkada annans ofwanför belägna egor. Likaledes ſkall, der ſtröm eller å i hafwet eller i inſjö utfaller eller från större wattendrag widtager, lemnas ſådan öppning att fiſkens gång i djupaſte ådran ej hindras.

12 §. [I de öfwerſt mot Lappland ſamt Finſka och Norſka gränſerna belägna fiſken må wattnet öfwerſtängas med ſå grofmaſkade larnät, att annan fiſk än lax kan genomgå, dock att farled ej hindrad warder.]

Denna § har upphört att wara gällande genom **K. Kung d. 10 Mars 1865.**

13 §. Kunna fiſkebragder ej inrättas å båda ſidor om kungsådra, då må ena hälften af wattnet intagas till fiſkebyggnad och den andra lemnas öppen ſåſom kungsådra, om derigenom fiſken ej hindras i ſin gång och farled ej göres oſäker.

14 §. Har man någon ſärſkild rättighet för wattenwerk eller fiſke att ſtänga wattnet annorlunda, än nu om kungsådra ſagdt är, njute ſådan rättighet till godo; dock att i ty fall alla dammar ſkola, efter hittills gällande föreſkrift, wara förſedde med nödiga bottenluckor för den upp- och nedgående fiſken. För andra wattenwerk, ſom med behörigt tillſtånd redan anlagde äro eller framdeles anläggas kunna, må ock, der ſå oundgängligen tarfwas och andre wattenwerksegares rätt deraf ej förnärmas, kunna tillåtas att kungsådra öfwerbygga, ſå framt det ſker på ſådant ſätt att flott- eller farled, när den behöfwes, utan betalning hålles öppen, ſamt fiſkens upp- och nedgång ej hindras; äfwenſom i märre wattendrag, der farled ej underhållas kan, kungsådras öfwerbyggande, ſåwida ofwanboende derigenom ej lida i ſin rätt, ware medgifwet, allenaſt höſt och wår fiſkens uppgång genom tjenlig öppning befrämjas. Uti ſå beſkaffade ſmärre wattendrag, der något angeläget werk drifwes, ſom i ſträng torka har af nöden allt wattnet till ſin drift, ware wid ſlik händelſe tillåtet att igenſtänga ådran hel och hållen.

15 §. Twiſter om kungsådras rätta läge, öppnande eller ſtängande, tillhöra allmän domſtols upptagande och pröfning.

3 Kap. Om hushållningen med fiſkewatten.

16 §. Wid alla ſågwerk ſkola kiſtor hållas, hwaruti ſågſpån kan falla och ſamlas, utan att den må komma i wattnet. Ej heller må

annat, ſom kan förorſaka uppgrundning eller dämning, utkaſtas i fiſkewatten eller farled, eller ſå nära intill ſtranden läggas, att det kan af wattenflöden nedſköljas.

17 §. Egare till ſkogsbackar eller lundar, hwilka äro belägna inwid fiſkewatten, der fiſkerättigheten honom ej uteſlutande tillhörer, må dem ej afrödja, ſå framt weterligt är att de gjort fiſket nytta.

18 §. Fiſke må ej idkas medelſt utläggande och affyrande under wattenytan af minor, patroner eller annan redſkap, laddade med dynamit, krut eller annat ſprängämne. Under påſtående fiſklek eller notfiſke må man ej heller i grannſkapet loſſa ſkott eller annat ſtarkt buller förorſaka, ſå widt det utan ſynnerlig olägenhet undwikas kan. **(K. Kung. d. 10 Sept. 1869.)**

19 §. Skeppare, eller den ſom fartyg förer, ware pligtig att noga tilſe, det han ej utan nödtwång öfwerſeglar fiſkeredſkap, ſom med wettar eller flytſpån förſedd är, ſå att den ſkönjas kan, och ej i wanlig ſegelled finnes utlagd.

20 §. I ſamfäldt fiſkewatten må man ej, efter ſlutadt fiſke, uti wattnet eller inwid ſtränderna qwarlemna pålar, ſtakar, ſtockar, eller annat, ſom icke till ſtändigt werk hörer, der fiſket för annan ſämedelſt hindras kan. Ej heller må man å ſtällen, ſom för notdrägt nyttjas, från fartyg utkaſta ſten eller annan barlaſt, till ſkada för notwarpen.

21 §. Skall fiſke i ſamma watten utöfwas af flera, och kunna de ej alla på en gång fiſka, förrätten då fiſket i ordning efter ſom de till ſtället ankommit utan annat undantag än det, ſom i 3 § till förmån för ſtrandegare medgifwes.

22 §. Hafwa flere, ſamfäldt eller hwar för ſig, fiſkerättighet i ſamma watten, då ſkall fiſket ſå bedrifwas, att leken ej förſtöres, och att den utlekta fiſken och det ſpäda ynglet ſparas. — Förbenſkull warder härmed i allmänhet ſtadgadt: att notkilar af wäf ſkola wara till begagnande förbjudna; att not med ſå fina maſkor, att ſpädt fiſkyngel deri kan fångas, ej må nyttjas till annat fiſke, än efter norſs eller annat agn för krokfiſke; ſamt att ſillfiſke ej får ſke med not eller wad, ſom öfwerſtiger 40 famnars längd och 4 famnars djup, och hwarå maſkorna äro ſinare än att en tums afſtånd finnes mellan knutarne äfwen i bröſtet; dock må de bewisligen nu befintliga större wadar brukas intill den 1 Januari 1855.

Stadgandet om maſkornas ſtorlek i not eller wad, ſom begagnas till ſillfiſke, eger icke tillämpning å Skånſka ſillfiſket eller fångſt af ſtrömming eller ſ. k. öſterſjöſill inom Öſtra och Medelſtads häraders i Blekinge ſtärgärd. **K. Br. d. 1 Maj 1868** och **d. 23 Mars 1870.** Wid Bohus läns kuſter må för fångſt af ſkarpſill anwändas notar eller wadar af ſådan ſtorlek och med ſå fina maſkor, ſom tillförene och hitills warit öflige. **K. Br. d. 19 Juli 1872** och **d. 14 Febr. 1874.** Om fiſkets bedrifwande i Torneå elf, ſe **K. Kung. d. 10 Maj 1872.**

Deßutom ſkall, der någon rättegande det begär eller Konungens Befallningshafwande ſå nödigt aktar, för hwarje ort beſtämmas:

a) under hwilka delar af året, med hänſigt till det ena eller andra fiſkſlagets lektid, fiſket efter ſamma fiſkſlag bör inſtällas;

b) det ſätt hwarpå fiſke under tillåten tid bör ſke, ſå ock med hwad redſkap, ock huru denna, med iakttagande af hwad här ofwan i allmänhet ſtadgats, bör wara beſkaffad till ſtorlek, maſkor eller ſammanſättning i öfrigt;

c) hwad eljest till fiskets bewarande och upphjelpande kan tjena, såsom hvarjehanda af uppgrundningar i wattendragen och andra hinder för fiskens gång;

samt särskildt med afseende å fiske efter lax, hwilken brukar wärriden från hafwet eller större sjöar uppgå i floderna, för att leka, samt dereffter wid slutet af sommaren eller på hösten återwända jemte ynglet,

d) under hwilka tider denna fisk kan, efter erfarenheten, antagas gå från lekplatserne till hafwet eller större sjöar. Under dessa tider skall allt laxfiske i wattendraget inställas; och skola fördenskull dertill brukade redskap, jemte alla i wattendraget befintliga älfstor och andra fiskebyggnader, emellertid wara tillslutne eller å land upplagde.

De bestämmelser, nu sagde äro, skola på det sätt tillwägabringas, att Konungens Befallningshafwande, hwar i sitt län, å lämpliga tider och ställen hålla sammanträden, hwartill kallas delegarne i fiskewattnet, jemte krono-ombud om kronan eger del deri, kronans arrendatorer, och de fiskelag, som derstädes idka fiske; att de sålunda kallade, som komma tillstädes, yttra sig i ämnet; och att det, hwarom de flesta sig förena, anses för de fiskandes öfwerenskommelse.

Sådan öfwerenskommelse, hwilken jemwäl bör bestämma påföljd för öfwerträdelse deraf till högst 50 riksdalers böter, jemte förlust af redskap och fångst, skall derefter pröfwas af Konungens Befallningshafwande och, der den ändamålsenlig är, stadfästas. Finner Konungens Befallningshafwande öfwerenskommelsen ej ändamålsenlig, eller kan den ej träffas, meddele Konungens Befallningshafwande då förordnande i ämnet genom utslag, hwaröfwer klagan må föras i den ordning, som för hushållningsmål är i allmänhet föreskrifwen. Konungens Befallningshafwande låte sedan till wederbörandes efterrättelse kungöra hwad öfwerenskommet eller stadgadt blifwit.

De för fiskes bedrifwande å en eller annan ort i behörig ordning tillkomna beslut, som nu redan äro gällande, må fortfarande tjena till efterlefnad, så wida de befinnas ej wara mot denna Stadgas allmänna föreskrifter stridande.

Jfr K. Kung. d. 8 Juni 1866, inf. wid 1 § denna Stadga, äfwensom **K. Kung. ang. wissa närmare föreskrifter i afseende å sättet för fiskeriärendens behandling d. 8 Nov. 1867.**

23 §. Fiske efter hummer må ej idkas från och med den 1 Juli till och med den 15 September.

Fiske efter ostron må ej idkas från och med den 1 Maj till den 1 September. Ej heller må wid ostronfiske ostron, som i diameter eller bredd icke hålla en och en half decimaltum, fångas, utan skola, när ostron af mindre storlek, än nu nämndt är, wid sådant fiske upptagas, desamma genast åter utkastas på stället der de upptogos. **(K. Kung. d. 10 Mars 1865).**

4 Kap. Om handel med fiskwaror.

24 §. [Saltade Swenska fiskwaror, som till salu hållas, skola wara inpackade i krönta kärl, å hwilka insaltaren inbrännt sitt namn, årtalet då saltningen skett, samt märke som wisar warans beskaffenhet, nemligen bokstäfwerna G. W. för god wara, B. W. för blandad wara och S. W. för sämre wara. Å kärl, som innehåller kabiljo eller makrill, skall dessutom utmärkas, med bok-

ſtäfwerna T. K. om det är torſk-kabiljo, L. K. om det är läng-kabiljo, och M. om det är makrill.]

Då, enligt K. Stadgan angående mått och wigt [d. 10 Nov. 1865], det ſtår en hwar fritt att låta juſtera förwarings- och transportkärl för kött, fiſk, hummer, oſtron, mjöl, ſalt, frukt, pottaſka, olja, dricka, win, bränwin, beck, tjära m. m., ſamt all ſkyldighet att i handel och rörelſe med dylika waror begagna endaſt juſterade förwarings- och transportkärl ſåledes upphört, har Kongl. Maj:t till all kraft och werkan upphäft Fiſkeri-Stadgan d. 29 Juni 1852 § 24, § 27 mom. 3, ſamt de i § 39 och § 40 mom. 3 intagna anſwarsbeſtämmelſer, äfwenſom förklarat det i § 28 intagna ſärſkilda medgifwande att för inſaltad ſill begagna tunnor af Norſkt tunnmål icke widare wara ſåſom lagſtadgande erforderligt, ſamt att det må ankomma på en hwar tillwerkare och ſäljare af ofwannämnda waror, att, der de ſå akta nödigt, med ſärſkilda ſtämplar eller märken förſe de kärl, i hwilka warorna transporteras eller förwaras. **K. Kung. d. 10 Nov. 1865.**

25 §. [Till kärl, hwari ſaltade fiſkwaror för affalu inpackas, ſkall nyttjas wirke af ek, bok eller gran, men ej af tall, ſå framt tillgång på något af de förra trädſlagen i orten finnes.]

Denna § tillika med den för öfwerträdande deraf i 39 § här nedan intagna anſwarsbeſtämmelſe har upphört att wara gällande. **K. Kung. d. 6 Juni 1854.**

26 §. På det köpare må kunna underſöka huru waran är beſkaffad och beredd, ſkall det ſtå honom fritt att låta waran beſigtigas och ompackas, innan han den mottager.

27 §. Will man anlägga ſillſalteri eller trankokeri; ſöke tillſtånd dertill af Konungens Befallningshafwande, ſom tillſer, att anläggningen ſker å ſådant ſtälle, att buller och ſtank derifrån ej kan utöfwa menligt inflytande på fiſket.

Wid ſillſalteri och trankokeri ſkall noggrann tillſyn hållas, att afſträde af fiſken icke i fiſkewatten utkaſtas; och ſkall derjemte wid trankokeri allt trangrums ſå ſamlas, att det ej i wattnet utflyter.

[Å fat eller mindre kärl, hwari tran ſäljes, ſkall wara inbrändt namnet å den, ſom tranen tillwerkat, årtalet då tillwerkningen ſkett och bokſtäfwerne G. T. eller S. T., allt efter ſom waran är god eller ſämre.]

Jfr anm. wid § 24 här ofwan.

28 §. Angående handel med fiſkwaror ſamt beſkaffenheten och rymden af målkärl eller wigter, ſom derwid begagnas, gälle för öfrigt hwad i allmänhet ſtadgadt är; kommande dock, i afſeende på mätaretunnan för färſk ſill, [äfwenſom hwad angår rättigheten att för inſaltad ſill begagna tunnor af Norſkt tunnmål,] fortfarande att tjena till efterrättelſe Kommers-Kollegii på nådig befallning utfärdade Kungörelſer af den 9 November 1786 [och den 10 April 1843].

Jfr anm. wid § 24 här ofwan.

5 Kap. Om anſwar för öfwerträdelſer af denna ſtadga.

29 §. Fiſkar någon utan lof i det fiſkewatten, der han ej rätt till det idkade fiſket eger, anſware derför efter ty allmänna lagen för hwarje fall beſtämmer. Kronans enſkilda fiſke, ſom till nyttjande af någon enſkild perſon eller menighet blifwit upplåtet, ware härwid lika med enſkild mans fiſke, och de allmänna kronofiſkena lika med andra allmänningsfiſken, att anſe.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 14—16 §§.

30 §. Hwar ſom olofligen ſtänger kungsådra eller annan wat-

Öfwerlåtare, som i sin öfwerlåtelse af sådan wexel wiß förewisningstid föreskrifwit, ware från wexelanswarighet fri, der den tid af innehafware försummas.

20 §. När wexel blifwit till godkännande förewist, skall bestämdt swar, jakande eller nekande, afgifwas inom tjugufyra timmar derefter. Lemnas ej swar inom den tid; anses godkännande hafwa blifwit wägradt. Å helgedag må godkännande ej äskas.

21 §. Godkännande af wexel skall skrifwas på wexeln och förses med godkännarens namnteckning.

Är wexel ställd att betalas wiß tid efter uppwisandet; då skall ock dagen utsättas, å hwilken godkännandet sker; sätter ej godkännaren dagen ut eller wägrar han att wexeln godkänna; ware innehafwaren, wid förlust af sin wexelrätt mot öfwerlåtare och wexelgifwaren, förpligtad att protestera inom den förewisningstid, som i 19 § sägs; och warde då wexelns förfallotid från protestdagen beräknad: sker ej protest; då skall förfallotiden mot godkännare, som sitt godkännande ej daterat, räknas från sista dagen af den i 19 § stadgade förewisningstid.

22 §. Drages wexel på bolags firma; då skall godkännandet ske medelst firmans teckning: uraktlåtes det; ware innehafwaren, till bewarande af sin återgångstalan efter 5 Kap., skyldig att protestera, ändå att wexeln godkännes af en eller flera bolagsmän i eget eller egna namn. Är eljest wexel på twå eller flera personer dragen, att betalas af antingen den ena eller den andra; då är enderas godkännande lika gildt, som hade wexeln på honom ensam warit ställd.

23 §. Är wexel ställd att betalas å annan ort, än der godkännaren bor, och har ej wexelgifwaren i wexeln utsatt, af hwem betalningen å den andra orten skall erläggas; sätte då godkännaren det ut i det godkännande han å wexeln tecknar: gör han det icke; warde det så ansedt, som hade han å sig sjelf gifwit anwisning till wexelns inlösen å betalningsorten.

24 §. Wexel bör godkännas efter deß lydelse, utan wilkor eller förbehåll. Sker det icke; anses godkännande wägradt, ware dock godkännaren för hwad hans afgifna godkännande innebär. Ej ware honom förment att inskränka sitt godkännande till en del af den i wexeln utsatta penningesumma.

25 §. Godkännande må ej, sedan det å wexeln tecknadt är, återkallas.

26 §. Hwar, som wexel godkänt, answarе efter wexelrätt för deß betalning till innehafwaren å förfallotiden.

Godkännaren ware, till följd af sitt godkännande, äfwen wexelgifwaren answarig efter wexelrätt. Deremot hafwe godkännaren ej wexelrätt emot wexelgifwaren.

27 §. Wägrar den, å hwilken wexel blifwit dragen, att densamma godkänna, ändå att han gifwit lof till wexelns utställande; ware då skyldig till ersättning för den kostnad och skada, wexelgifwaren genom sådan wägran tillskyndas.

5 Kap. Om återgångstalan för uteblifwet eller osäkert godkännande.

28 §. Warder wexel icke inom den i 20 § bestämda tid godkänd, eller sker godkännande med wilkor eller förbehåll, eller inskränkes det till

från ort till annan forslar hummer eller oſtron, ſå framt ej lagligen wiſas kan, att deſamma blifwit fångade under tillåten tid eller på annat lofligt ſätt förwärfwade.

Bryter någon mot hwad i 23 § blifwit ſtadgadt i afſeende å oſtron af mindre ſtorlek än en och en half tums diameter, eller häller eller utbjuder någon ſådana oſtron till ſalu, böte ſom ofwan i denna § ſagdt är, och ware hwad ſom olofligen blifwit fångadt förbrutet. Har öfwerträdelſen tillika ſkett under den för oſtronfiſke förbudna tid, dömes derför ſärſkildt till anſwar ſåſom förut är ſagdt. **(K. Kung. d. 10 Mars 1865.)**

39 §. [Underlåter någon att å kärl, hwari ſaltade fiſkwaror till afſalu packas, inbränna ſådana märken, ſom i 24 § föreſkrifwas, eller begagnar någon, emot ſtadgandet i 25 §, till dylikt kärl wirke af tall, plikte för hwarje kärl 1 r:dr.]

Jfr anm. wid 24 och 25 §§ här ofwan.

40 §. Anlägges ſillſalteri eller trankokeri utan Konungens Befallningshafwandes tillſtånd, eller på annat ſtälle än tillåtet blifwit, ware påföljden böter från 100 till 200 r:dr.

Innehafware af trankokeri eller ſillſalteri, ſom underlåter att om trangrums eller fiſkens affkräden hålla den wärd, ſom i 27 § 2 mom. föreſkrifwes, böte från 10 till 50 r:dr.

[Förſummar tillwerkare af tran att å de kärl, hwari tranen ſäljes, inbränna de märken, ſom i 27 § 3 mom. omtalas, plikte för hwarje kärl 1 r:dr.]

Jfr anm. wid § 24 här ofwan.

41 §. Den ſom till anſwar fälles, ſkall ock dömas att erſätta all förorſakad ſkada, och att, ſå widt ſke kan, återſtälla det förhållande ſom blifwit rubbadt.

42 §. Böter, ſom ådömas efter denna ſtadga eller efter de öfwerenskommelſer och ſärſkilda förordnanden, ſom i 22 § omtalas, ſkola fördelas ſålunda, att en tredjedel tillfaller kronan ſamt två tredjedelar åklagaren.

I händelſe af briſtande tillgång förwandlas böterna enligt allmän Strafflag.

Wärdet af förwerkad redſkap eller fångſt tillfalle åklagaren enſam. **(K. Kung. d. 10 Mars 1865.)**

43 §. Åtal för öfwerträdelſer, ſom endaſt förnärma enſkild mans rätt och ej angå ſådana föreſkrifter, hwilka till allmän nytta gifna äro, må icke af annan än målſeganden anſtällas. Är kronan eller någon menighet målſegande, då ege allmän åklagare att åtalet föra.

6 Kap. Allmänna beſtämmelſer.

44 §. Konungens Befallningshafwande ſkola noga gifwa akt uppå och ſöka befordra hwad ſom kan lända fiſkeri-näringen till förkofran. För ſådant ändamål ege de att å kronans ſkär, ſtränder och holmar, ſom ej till hemman höra eller för något wiſſt ändamål beſtämde äro, anſlå nödig mark för uppförande af boningshus, bodar och beredningshus, byggnad af fartyg och förfärdigande af kärl och redſkap, ſå ock att, i mån af tillgång och ådagalagdt behof, meddela utſyning å kronoſkogar och allmänningar af wirke till fiſkebåtar och kärl.

45 §. Finner Konungens Befallningshafwande, att wid fiſkeläge eller annan plats, der flere perſoner för fiſkeri-närings idkande ſig ned-

satt, kronobetjeningen icke är tillräcklig för ordningens widmagthållande: åligge Konungens Befallningshafwande förordna, att en eller flera ordningsmän skola der finnas. Sådana ordningsmän böra sjelfwe wara fastare och boende på stället. De tillsättas genom wal af de fastande och förses med förordnande af Konungens Befallningshafwande, som derjemte utfärdar instruktion, hwarefter de i tjenstgöringen skola sig rätta. Ordningsman ware i och för tjenstgöringen ansedd lika med dem, som Konungens embetsmäns eller Rättens ärenden gå.

---

46 §. Denna nådiga Stadga skall den 1 nästkommande Januari träda i werkställighet, då ock Kongl. Maj:ts den 14 November 1766 utfärdade Allmänna Stadga och Ordning för rikets hafs-, skär-, ström- och insjö-fiske, jemte Förklaringen deröfwer af den 24 Januari 1771, Kongl. Maj:ts samma dag förnyade Hamnordning, äfwensom Kongl. Maj:ts nådiga Stadga och Reglemente för Nordsjöfiskerierne och saltcrierna i Göteborgs och Bohus län af den 21 Juli 1774 samt sedermera i ämnet särskildt meddelade föreskrifter, med undantag af dem som här ofwan i 28 § finnas åberopade, komma att till kraft och werkan förfalla.

Det alla etc.

Grufwe-Stadga, af Kongl. Maj:t i nåder fastställd den 12 Januari 1855.

Sedan, i anledning af Kongl. Maj:ts Bergs-Kollegii på nådig befallning afgifna förslag till ny Grufwe-Stadga, icke allenast Fullmägtige i Jernkontoret, efter Bruksfocietetens hörande, fått med underdånigt yttrande inkomma, utan ock Högsta Domstolen underdånigt utlåtande afgifwit, och det förnyade förslag till sådan författning, hwilket derefter, med ledning af hwad på ena och andra sidan förekommit, utarbetats, blifwit af Kongl. Maj:t för erforderlig granskning meddeladt Rikets senast församlade Ständer, samt af dem i alla wäsendtliga delar godkändt, har Kongl. Maj:t funnit godt angående detta ämne i nåder stadga, som följer:

1 Kap. Om föremål för inmutning.

1 §. Såsom föremål för inmutning och bearbetande af den, som sig dertill anmäler, skola hädanefter endast följande mineral-fyndigheter anses, nemligen:

1:o Alla metaller och malmer, ehwad de anträffas i berg eller jordlager eller på botten af sjöar, myrer eller kärr:

2:o Swafwelkis, blyerts [och stenkol];

3:o Så kallade Warp wid ödelagda grufwor eller bergwerk, hwilka innehålla något af de i mom. 1 och 2 upptagna mineralier;

Och stånde jemwäl en hwar fritt att anmäla sig till inmutning ånyo af förut inmutad fyndighet, som blifwit öfwergifwen eller sönad, så framt han den för bearbetande af något bland här ofwan uppräknade mineralier åter inmuta will.

Intill deß framdeles kan warda annorlunda stadgadt, må mutsedlar å stenkolsfyndigheter icke utfärdas. K. Kung. d. 24 Maj 1872.

2 §. Är det ställe, der någon till inmutning lofgifwen fyndighet anträffas, beläget på mindre afstånd än 100 famnar från boningshus eller annan wid gården uppförd åbyggnad, eller från tomtplats eller trädgård, ware fyndighetens inmutning ej tillåten utan tillstånd af så wäl jordegaren, som den, hwilken nyttjanderätt dertill innehar, då inmutning sökes.

Ej heller må inmutning af så beskaffad fyndighet ske på mindre afstånd än 50 famnar från sådan förut befintlig grufwa, för hwilken wißt utmål ännu ej i stadgad ordning hunnit utläggas, så framt icke den äldre grufwans innehafware dertill samtyckt. Har deremot denne, sedan arbetet wid hans grufwa så långt fortskridit, att utmål derför, enligt 26 § kunnat och bordt utläggas, under mer än ett år försummat att utmål söka, så må den nya fyndigheten inmutas utan hinder af grannskapet med den äldre grufwan; och gånge sedan med utmål för bägge, som i 32 § sägs.

2 Kap. Om mutsedel.

3 §. Hwar som, å egen eller annans grund, någon till inmutning enligt 1 Kap. lofgifwen mineral-anledning med arbete belägga och sig tillgodogöra will, skall derom hos Bergmästaren i orten göra skriftlig anmälan, för erhållande af tillståndsbewis eller mutsedel. Uti denna anmälan, som gäller från den dag densamma till Bergmästaren inkommit, bör, jemte uppgift om inmutarens namn, hemwist och yrke, tillika upptagas ej mindre arten af den angifna mineral-anledningen, än äfwen å hwilket hemmans egor eller annan grund den finnes, med så noggrann beskrifning på ställets belägenhet i öfrigt, att någon osäkerhet derom ej må uppstå; och skall det härförutan åligga inmutaren, der Bergmästaren så nödigt finner, att dels med twå trowärdige mäns intyg styrka, att emot inmutningen icke möter sådant hinder, som i 2 § omförmäles, och dels, så widt den angifna mineral-anledningen är blottad och åtkomlig, derå förete prof.

Sökes inmutning af sjö- eller myrmalm, eller af warp; då skall sökanden ock uppgifwa det område han inmuta will.

Utländing må hädanefter icke i riket bearbeta inmutad mineralfyndighet, eller idka grufwedrift, med mindre han erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att i riket wistas, och Kongl. Maj:t jemwäl, på hans särskilda ansökning att få å fyndigheten eller grufwelägenheten arbete anställa och fullfölja, funnit skäligt dertill lemna bifall; och skall förty det försöks- eller grufwearbete, som utländing utan Kongl. Maj:ts dertill lemnade medgifwande kan komma att företaga eller företaga låta, wara utan all werkan till bewarande af hans rätt i hit hänförligt afseende; dock att hwad sålunda blifwit stadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufwelägenhet, som på grund af behörig, före utfärdandet af denna Förordning wunnen besittningsrätt, af utländing redan innehafwes.

I mutsedel som på begäran af utländing kan warda honom meddelad, skall intagas det förbehåll, att hans rättighet att med arbete belägga och sig tillgodogöra den angifna fyndigheten är beroende af Kongl. Maj:ts för honom med-

den är ställd, såsom i 49 § sägs; stände annan man fritt, sedan protest skett, att wexeln godkänna till heder för wexelgifwaren eller någon af öfwerlåtarne. Dock ware wexelinnehafwaren ej förbunden att sådant godkännande antaga.

51 §. Den, till hwars heder wexel godkännes, skall i godkännandet å sjelfwa wexeln uttryckligen nämnas: i annat fall skall sådant godkännande anses hafwa skett till heder för wexelgifwaren: godkännaren skall ock i ett bihang till protesten låta sitt godkännande antecknas.

52 §. Hwar, som annan till heder wexel godkänner, godtgöre innehafwaren de genom protesten tillkomna kostnader och öfwersände protesten, jemte bihanget om godkännandet, med första post som afgår efter den dag godkännandet skedde, eller, der post ej går, annorledes utan dröjsmål, till den, för hwars heder wexeln godkändes. Uraktlåter han att sålunda derom underrätta; sware till skadan.

53 §. Finnes ej i nödfalls-adreß utmärkt, af hwem den gifwen är; gälle för den, som på grund deraf wexeln godkänner, hwad om godkännare till heder i 51 och 52 §§ sägs.

54 §. Godkännes wexel efter nödfalls-adreß eller till heder; hafwen då innehafwaren och de öfwerlåtare, som följa efter den, som adressen lemnat eller till hwars heder godkännandet skett, ej rätt till återgångstalan för uteblifwet godkännande.

55 §. Will den, som wägrat godkänna wexel, som å honom dragen är, densamma godkänna till heder för wexelgifwaren; ware lag som i 30 § sägs.

56 §. Hwar, som wexel godkänt efter ty i detta Kap. sägs, stände i lika answarighet, som annan godkännare efter wexelrätt för wexelns betalning till innehafwaren och alla öfwerlåtare, som följa efter den, på hwars anwisning eller till hwars heder han wexeln godkänt, så framt wexeln med förut upptagen protest honom till betalning företes inom tid, som i 58 § bestämmes.

57 §. Har wexel blifwit i laga tid protesterad derföre att den, å hwilken wexeln är dragen, ej betalt; stände annan man fritt att till heder för wexelgifwaren eller någon öfwerlåtare, betalningen erlägga, der han tillika ersätter de genom protesten tillkomna kostnader; och warde den, till hwars heder betalningen sker, nämnd i det qvitto, som å wexeln tecknas.

58 §. Finnes nödfalls-adreß å en för bristande betalning protesterad wexel, eller godkännande till heder å wexeln tecknadt, och lyder adressen eller godkännandet å betalningsorten; ware innehafwaren förbunden att sist å andra dagen efter förfallodagen wexeln, jemte den för bristande betalning förut upptagna protest, till betalning uppwisa för den, å hwilken nödfalls-adressen gifwen är, eller som godkännande till heder tecknat, och att låta i protesten eller i ett bihang dertill intagas hwad wid sådant uppwisande swaras eller eljest förekommer.

59 §. Erbjuda sig flera att wexel efter protest betala; ware den närmast, som till heder för wexelgifwaren och dernäst den, som till heder för äldre öfwerlåtare betalning erlägga will: erbjuda sig flera att betala för samma person; hafwe innehafwaren walet dem emellan; dock, om någon å wexeln anwist blifwit att den i nödfall betala, ware han der-

till berättigad framför andra, ſom ſig erbjuda att till heder för ſamma man wexeln inlöſa. Skulle emellertid den, på hwilken wexeln är dragen och mot hwilken proteſt för briſtande betalning ſkett, erbjuda ſig att ſamma betalning fullgöra; ware han dertill berättigad.

60 §. Uraktläter innehafware af wexel att den till betalning förete hos någon af dem, ſom i 58 § omtalas, eller wägrar han emottaga betalning, ſom af annan till heder erbjudes; ware han förluſtig ſin återgångstalan mot den eller de wexelgäldenärer, ſom genom betalningen ſkulle blifwit från anſwarighet befriade.

61 §. Hwar, ſom betalt efter nödfalls-adreß eller till heder, ſåſom i detta Kapitel ſägs, och ſom erſätter de genom proteſten tillkomna koſtnader, ege att fordra wexelns och proteſtens utlemnande och att ſedan, med innehafwarens rätt, ſöka ſin erſättning af wexelgifwaren och, der betalningen ſkett för öfwerlåtare, af honom och dem, ſom wexeln förut öfwerlåtit; hafwe ock mot den, på hwilken wexeln warit dragen, lika rätt med förra innehafwaren.

62. §. Den, ſom med betalning mellankommit, ändå att af wexeln eller proteſten tydligen ſkönjas kunnat, att annan, ſom betalning erbjudit, egt bättre rätt till wexelns inlöſande, hafwe ingen återgångstalan mot den eller de wexelgäldenärer, ſom hade blifwit befriade om den andre fått ſitt betalningsanbud uppfylla.

63 §. Den, ſom efter nödfalls-adreß eller till heder wexel godkänt, men från betalning hindras deraf, att annan förut betalt, ware berättigad att af den, ſom betalt, erhålla proviſion till en tredjedel för hundrade.

9 Kap. Om duplett och affkrift af wexel, ſå ock huru förfaras må när wexel förkommer.

64 §. Utgifware af dragen wexel ware ſkyldig att, när wexeltagaren det äſkar, till honom öfwerlemna wexeln i flera exemplar (dupletter), hwartdera utmärkande wexelns ordning, ſåſom förſta, andra, tredje (prima, ſecunda, tertia), och ſå widare, men för öfrigt lika lydande. Finnes ej i wexel utmärkt, att flera exemplar deraf utfärdade äro; gälle hwarje exemplar ſom ſjelfſtändig wexel.

Åſtundar ſenare innehafware duplett-exemplar af wexeln; ege han det begära af den, ſom wexeln till honom öfwerlåtit, hwarefter denne har att gå tillbaka till ſin man, och ſå widare, tilldeß ſådan begäran hinner till wexelgifwaren, hwilken då är ſkyldig att äſkadt duplett-exemplar utgifwa.

65 §. Äro flera exemplar af en wexel utgifna, och inlöſes ettdera; waren de öfriga kraftlöſa. Ware dock den, ſom godkänt flera exemplar af ſamma wexel, ſkyldig att inlöſa alla med hans godkännande förſedda exemplar, ſom wid förfallotiden af ſärſkilda perſoner innehafwas. Den, ſom till ſärſkilda perſoner öfwerlåtit flera exemplar af ſamma wexel, och alla ſenare öfwerlåtare af dupletter, ſom wid betalningen icke återlemnade blifwit, ſwaren ock efter wexelrätt för ſin öfwerlåtelſe af hwarje ſådant exemplar.

66 §. Är ett exemplar till godkännande affändt; då ſkall, wid öfwerlåtelſe af de andra exemplaren, å dem tecknas i hwars hand det

Lag samma ware ock om ersättning för fiske, som skadas genom sjömalmstågt.

13 §. Uppas twist om beloppet af den årliga afgiften eller annan ersättning, som efter 12 § utgå bör, och kunna ej parterne åstadkomma twistens slitande af mätismän, som de sjelfwe tillkalla, warde det stridiga bestämdt af särskild nämnd, hwilken skall wäljas och afgöra saken i den ordning, som uti Kongl. Förordningen den 20 November 1845 föreskrifwes, eller framdeles för dylik nämnd kan blifwa stadgad; och falle kostnaden härför den till last, som beloppet utgifwa skall.

14 §. Innan något arbete må börjas å en inmutad fyndighet, skall inmutaren, wid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada answara såsom för åwerkan, lemna ett exemplar eller bestyrkt afskrift af mutsedeln till så wäl jordens egare, som den, hwilken nyttjanderätt dertill innehar; och gälle om sättet för sådant delgifwande, ehwad kronan, någon menighet, allmän inrättning eller enskild person är jordegare, hwad om delgifwande af stämning stadgadt finnes; dock må, der jorden eges eller innehafwes af enskild person, som frånwarande är och låter egendomen för sin räkning af syssloman eller annan förwaltas, den afskrift, som honom tillställas bordt, till sysslomannen eller förwaltaren aflemnas, med förbindelse för denne, att gifwa sin hufwudman eller husbonde deraf del.

Fordrar jordegaren eller nyttjanderättens innehafware, att säkerhet ställes för den årliga afgift eller framtida ersättning, hwartill inmutaren enligt 12 § är förbunden, då skall ock sådant fullgöras, innan något grufarbete får börjas, eller fortsättas, om det redan börjadt är då säkerheten fordras; ankommande i annat fall på wederbörande Kronofogdes eller Magistrats åtgärd, då de derom anlitas, att arbetet inställdt warder tilldeß sådan säkerhet, som antaglig finnes, blifwit anskaffad.

15 §. Senast inom ett år från mutsedelns utfärdande skall inmutaren hafwa börjat grufarbetet, der ej, i anledning af uppad twist, sådant hinder härför mött, hwars undanröjande icke af inmutaren berott; och ware han, sedan arbetet blifwit börjadt, skyldig att detsamma årligen fortsätta och uppehålla i den ordning och wid den påföljd, som för grufwedrift i allmänhet uti 6 Kap. stadgas, utan att före utmålsläggningen något hwilostånd meddelas må för försöks-arbete på annans mark, så framt ej den, som rätt till jordegareandelen har, sådant medgifwer.

Försummas arbetets påbörjande inom den tid nu sagd är, hafwe inmutaren sin inmutningsrätt förlorat.

16 §. Under försöks-arbetet, eller så länge ej wisst utmål för grufanläggningen blifwet anwisadt och marken inlöst, som i 5 Kap. sägs, hafwe inmutaren icke lof att, utan tillstånd af jordens innehafware, å den inmutade platsen uppföra andra byggnader än sådana, som till försöks-arbetets drifwande oundgängligen erfordras. Sker annorledes, må inn ehafwaren af jorden anlita wederbörande Kronobetjent eller Magistrat, för att få byggnaden på inmutarens bekostnad åter borttagen.

17 §. Will inmutaren, efter det grufarbetet blifwit börjadt, men före utmålsläggningen, sin grufanläggning öfwergifwa och nedlägga, gifwe det såwäl egaren, som innehafwaren af jorden bewisligen tillkänna, och ware sedan ej skyldig att för längre tid, än det då löpande

året, betala afgift för den mark, han begagnat; godtgöre dock den skada derå, som för framtiden kan hafwa uppkommit, efter ty i 12 § sagdt är. Öfwergifwes grufanläggningen utan sådant tillkännagifwande, då må jordegaren, eller den hans rätt innehar, när han will, efter det arbetet blifwit nedlagdt, åter sätta sig i besittning af den till grufanläggningen begagnade marken och utsöka den för deß försämring honom tillkommande skadeersättning; hwaremellertid inmutaren, tilldeß denna ersättning blifwit erlagd, fortfarande skall answara för fulla beloppet af den årliga afgift, som för markens begagnande warit bestämd.

4 Kap. Om jordegare-andelen i grufwor.

18 §. Jordegaren ware i allmänhet berättigad, att till hälften med inmutaren i grufarbetet och den deraf fallande winsten deltaga; men wid inmutning af grufwe- eller slaggwarp är jordegare-andelen till en fjerdedel inskränkt, och öfriga tre fjerdedelar tillhöra inmutaren.

19 §. Då inmutning sker å jord, som står under kronans omedelbara förwaltning, eller å allmänning, som tillhör kronan eller utgör föremål för afwittring, skall jordegare-andelen hädanefter tillkomma inmutaren, och denne endast wara pligtig att gifwa ersättning för den mark, som till grufanläggningen begagnas; öfwer fullgörande hwaraf, så ock att säkerhet, der sådan erfordras, för ersättningen warder ställd, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eger hålla hand.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafwes, eller är till boställe anslagen, eller blifwit till brukning på wiß tid för kronans räkning upplåten, skall deremot krono-åboen, boställs-innehafwaren eller den, som elfest nyttjanderätten har, njuta jordegare-rätten till godo; egande han ock, om han sin rätt till jordegare-andelen begagnar, att samma andel sedermera såsom sin enskilda tillhörighet behålla.

20 §. Jordegaren må under försöks-arbetet, när han will, hos inmutaren anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel, antingen till fullo eller till någon wiß del, och njute, från den tid sådan anmälan bewisligen skett, delaktighet i grufanläggningen, dock med förbindelse att widkännas motswarande andel i alla kostnader, som för grufdriften derefter erfordras, äfwensom att i enahanda förhållande ersätta wärdet af de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader eller redskap och förråd, som deßförinnan af inmutaren blifwit anskaffade; men i kostnad, som inmutaren förut haft för skärpning eller annat arbete till fyndighetens undersökning och blottande, ware jordegaren ej skyldig att taga del, hwaremot ock grufwans afkastning under samma tid inmutaren odeladt tillhör.

Uppstår twist om beloppet af den ersättning, jordegaren till inmutaren gifwa bör, gånge med bestämmandet deraf enligt 13 §, och jordegaren njute icke destomindre under tiden sin andel i grufanläggningen till godo, der han säkerhet för ersättningen ställer.

21 §. Försummar jordegaren att senast wid utmålsläggningen anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel, hafwe, med det undantag, som i 24 § sägs, förlorat all rätt ej mindre till det mineral, som då är under bearbetning, än till hwarje annan fyndighet, som sedermera inom utmålet kan anträffas, der ej annorlunda mellan honom och grufegaren öfwerenskommet är.

22 §. Äro inom ett utmål flere jordegare med laga skilnad sig emellan, njuten de jordegare-andelen, hwar inom sitt område, så framt fyndigheten är derstädes från dagen åtkomlig; och hafwe i ty fall den ene ej rätt till andel i det arbete, som sker å den andres grund, ehwad denne will deruti deltaga eller icke, utan ware endast berättigad att af den eller dem, som arbetet der drifwa, bekomma ersättning för sin andel i de byggnader och annat, som derwid anwändes, hwilken ersättning, i händelse af twist, skall bestämmas på sätt i 13 § sagdt är. Kommer åter, under efterskärande af en fyndighet, som på djupet ligger, eller medelst fältort, arbete från den ene jordegarens område in på den andres, njute den, å hwars grund anbrott från dagen icke skett, rätt till deltagande endast för en $^1/_4$-del, och öfriga $^3/_4$-delar tillhöra den eller dem, som orten förut drifwit, dereft ej den nye jordegaren gör på sin bekostnad fyndigheten från egen grund åtkomlig.

23 §. Efterskärer grufegare, med den rätt honom enligt 33 § tillkommer, en på djupet liggande fyndighet medelst fältort utom sitt utmåls gräns, hafwe angränsande jordegare eller utmålsinnehafware rätt att likaledes för half jordegare-andel, eller $^1/_4$-del, uti arbetet inom sitt område deltaga med den eller dem, som orten förut drifwit; och ware lag samma för hwarje jordegare eller utmålsinnehafware, på hwars område slikt arbete under dess fortsättning inkomma kan.

24 §. I de fall, som i 22 och 23 §§ sagde äro, skall den, på hwars område ett grufarbete först efter utmåls-läggningen inkommer, hafwa öppet att anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel senast inom sex månader, sedan arbetet på hans grund inkommit och han derom blifwit underrättad af grufegaren, hwilken det åligger att sådan underrättelse meddela, wid påföljd att till den, som jordegare-andelen tillkommer, hafwa förwerkat allt hwad inom dennes område han dess-förinnan sig tillgodogjort.

25 §. Om jordegare-andelen wid stoll-arbeten stadgas i 6 Kap.

5 Kap. Om utmål för grufwor.

26 §. För alla inmutade lägenheter skall, sedan grufarbetet så långt fortskridit, att den angifne mineral-anledningen hunnit undersökas och blifwa känd, ett wisst utmål anwisas, innefattande det utrymme på marken, hwarinom grufegaren sedermera, utan annan inskränkning än som för stoll-arbeten i 6 Kap. sägs, har rätt att, med andras uteslutande, arbetet bedrifwa, så wäl ofwan som under jord; och åligge det förty grufegaren att till erhållande af sådant utmål skriftligen anmäla sig hos Bergmästaren senast inom ett år sedan arbetet blifwit påbörjadt, när inmutning skett af sjö- eller myrmalm eller af warp, men eljest så snart den angifne fyndigheten medelst jordrymning eller skärpning blifwit gjord åtkomlig och så blottad, att den till art, läge eller sträckning och mägtighet, bedömas kan.

27 §. Sedan grufegarens anmälan om utmål, deruti han jemwäl skall till namn och hemwist uppgifwa den eller de jordegare, inom hwilkas område han önskar att sitt utmål erhålla, till Bergmästaren inkommit, ware denne skyldig att, så fort ske kan och tjenlig årstid är för handen, utmåls-läggningen på stället företaga. Är Bergmästaren

af förfall härifrån hindrad, göre derom anmälan hos Bergs-öfverstyrelsen, som då eger att i hans ställe annan Bergstjensteman förordna.

28 §. Utmålsförrättningen skall, på grufegarens bekostnad, af förrättningsmannen werkställas med biträde af två gode män bland dem, som för egoskiften i orten walde äro, eller, om utmålet skall å stads grund läggas, af två i staden bosatte män, de der nödig sakkunskap ega; och warde icke allenast särskild kallelse, med uppgift om tiden och stället för förrättningen, i den ordning, som genom 14 § är för delgifwande af mutsedel stadgad, meddelad jordens egare, ehwad denne är enskild person, eller jordeganderätten tillhör någon menighet eller allmän inrättning, utan ock kungörelse om förrättningen minst en månad förut uppläst i kyrkan till den eller de församlingar, inom hwilkas område det sökta utmålet är beläget, till efterrättelse för hwar och en annan, som kan anse sin rätt af förrättningen beroende; egande förrättningsmannen att wända sig till Kronobetjeningen i orten eller, der så nödigt är, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, för att genom deß försorg få kungörelsen i kyrkan uppläst, och särskilda kallelser wederbörande tillställda emot bewis, som före den utsatta tiden böra till förrättningsmannen wara aflemnade.

Då förrättningen skall ske å någon kronan tillhörig jord, åligge det förrättningsmannen att derom göra anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som eger ej mindre sjelf förordna krono-ombud för bewakande af kronans eller efterkommande jordinnehafwares rätt, än äfwen föranstalta, att andra allmänna ombud, der sådant kan finnas erforderligt, i stadgad ordning blifwa utsedde att förrättningen öfwerwara.

29 §. Uteblifwer sökanden från förrättningen, warde den inställd; och ankomme deß företagande sedermera på ny anmälan. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifwande hindra förrättningens fortgång, der den blifwit så kungjord, som i 28 § sagdt är.

30 §. Göres wid förrättningen jäf emot förrättningsmannen eller någon af de biträdande gode männen, eller förekommer annan inwändning mot förrättningens företagande och fortgång, meddele förrättningsmannen deröfwer beslut. Gillas jäfwet eller inwändningen, upphöre förrättningen, der ej frågan rörer jäf emot god man, i hwilket fall annan god man skall i den jäfwades ställe tillkallas. Har jäf eller annan inwändning blifwit ogillad, då skall förrättningen, ehwad mißnöje emot beslutet anmäles eller icke, ändock fortgå, med öppen rätt för den mißnöjde att sin talan i sammanhang med hufwudsaken fullfölja.

31 §. Utmål, som hädanefter anwisas, skola på marken utläggas sålunda, att, i mån af grufegarens behof, honom tilldelas ett utrymme för metaller och malmer, som i berg eller jordlager blifwit anträffade, äfwensom för swafwelkis och blyerts, af högst 100 famnar i längd och bredd, samt för stenkol af högst 200 famnar i längd och bredd; kunnande dock, der i anseende till sådant hinder, som i 2 § sagdt är, belägenheten så fordrar, eller grufegaren eljest det begär och fritt fält förefinnas, utmål till den bestämda widden jemwäl utläggas i annan sträckning, efter ty som lämpligt pröfwas, blott krokliner och spetsiga winklar i möjligaste mätto undwikas, samt längden af utmålet, så widt ske kan, ej öfwerstiger dubbla bredden.

För sjö- och myrmalmer må, utan afseende å det område, som wid inmutningen blifwit uppgifwet och i mutsedeln intaget, utmålets widd i hwarje särskildt fall lämpas efter omständigheterna och inmutarens behof, dock så, att det ej omfattar mera än en hel sjö eller kärrtrakt af ringare omfång, och i fråga om större sjöar eller kärrtrakter ej öfwerstiger en widd, motswarande i sjö en half qvadratmil, och i kärr eller myrer 300 famnar i längd och bredd.

För grufwe- och slaggwarp, som till soffring blifwit inmutade, skall likaledes, oberoende af mutsedelns innehåll, utmålet i hwarje särskildt fall bestämmas efter som warpets belägenhet föranleder, och inmutarens behof af utrymme för soffringsarbetet erfordrar.

På djupet skola utmål, som hädanefter anwisas, räknas efter lodlinien af utmålens sidor ofwan jord, då malmgången är strykande i fält eller ett stock- eller körtel-werk; men om den faller donlägig eller sidowärts, så att den efter sitt fallande kommer på djupet att drifwas utom utmålets linie, då bör utmålet i djupet ej räknas lodrätt, utan i lika fallande med grufwan, på sätt att grufegaren uti djupet förbehålles så långt utrymme på sidan ifrån malmgångens salband eller sidosköl nere i grufwan, som samma malmgång uppe i dagen ligger ifrån utmålslinien.

32 §. Finnes ej fritt och oinmutadt fält för så stort utmål, som grufegaren önskar och i 31 § medgifwes, åtnöje han sig med det utrymme, som är att tillgå. Lag samma ware ock, om grufegaren under mer än ett år försummat att söka utmål, sedan anmälan derom enligt 26 § bordt göras, och annan fyndighet under tiden blifwit i hans grannskap inmutad; egande Bergmästaren i ty fall, att i afseende på utmål för begge grufegarne dem emellan jemka, som skäligt pröfwas.

Till fritt fält räknas dock äfwen det utmål, som förut tillhört en grufwa, den der ödeligger, då inmutning af annan fyndighet i deß grannskap sker.

33 §. Ofwan jord skall grufegaren wara skyldig att med sitt arbete hålla sig inom det utmål han erhållit, och der sjelf bereda sig utrymme för byggnader och warpupplag med det mera, som wid grufdriften tarfwas; dock må han derutöfwer få sig anwisad nödig wäg och plats för sådant werk, som drifwes för watten.

Anträffar grufegaren på djupet en förut okänd fyndighet, och will den med fältort eftersätta, då må det, med de wilkor, som i 23 och 24 §§ sagde äro, ske äfwen utom utmålets gräns, dock endast till deß annan grufegare med arbete från sitt utmål möter; och skall i dessa fall såsom okänd fyndighet anses, i oinmutadt fält hwarje fyndighet, som enligt 1 § är föremål för inmutning, och i inmutadt fält all annan än den, som der förut är under arbete.

34 §. Utmål skall på marken utstakas och med ordentliga rösen eller skiljomärken förses, samt särskild ritning eller karta deröfwer upprättas och bifogas förrättningsprotokollet, hwilket derjemte bör upptaga fullständig beskrifning såwäl öfwer utmålet med deß belägenhet och sträckning, som öfwer sjelfwa grufwans art och huru fyndigheten med deß gångar eller lager, ofwan eller under jorden, sig företer.

Öfwer utmål i sjöar erfordras dock ej särskild ritning eller karta, likasom ej heller annan utstakning deraf, än att, då utmålet ej omfattar en hel sjö, gränspunkterne i sjön på lämpligt sätt utmärkas.

35 §. Anmäler sig jordegaren wid utmålsförrättningen till begagnande af sin jordegareandel, eller har sådan anmälan förut skett, warde ock det i protokollet antecknadt, med de wilkor jordegaren sig förbehållit eller som öfwerenskomna blifwit. Kunna ej, då anmälan wid förrättningen sker, parterne åsämjas om beloppet af den ersättning hwartill jordegaren, enligt 20 § är förbunden för sådana kostnader, som förut blifwit på grufanläggningen anwände, då skall förrättningsmannen, efter af honom och gode männen werkställd besigtning och wärdering, utlåtande derom meddela.

36 §. För all den mark, som wid utmålsläggning grufegaren till begagnande anwisas och tilldelas, skall han gifwa ersättning, och ware derjemte skyldig att ensam hålla den stängsel deromkring, som nödig är; dock må wid grufwor, som under jord bearbetas, grufegaren sjelf bestämma, huru stort utrymme af det tilldelta utmålet han ofwan jord för sitt arbete tarfwar, och ersättningen derefter lämpas. Har jordegaren för större eller mindre andel i grufföretaget ingått, åtnjute han ej heller större ersättning för utmålet, än i förhållande till öfriga andelar.

37 §. Lösen för utmål skall wid utmålsläggningen bestämmas. Åsämjas ej parterne om beloppet, warde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt, efter uppskattning af marken till det wärde, annan mark af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller; skolande lösesumman, med ränta derå från den dag beloppet blifwit genom öfwerenskommelse eller laga kraftegande beslut fastställdt, inom tre månader derefter af grufegaren utgifwas till jordegaren eller den, som i hans ställe rätt dertill har. Underlåter inmutare att inom sålunda bestämd tid erlägga fastställd lösen, ware han utmålet och mutsedeln förlustig.

Å sådan kronans jord, som är åt enskild åbo med ständig besittningsrätt upplåten, ware han berättigad att, i egarens ställe, den för utmål bestämda lösesumman åtnjuta; men då fråga är om annan, ware sig kronan, allmän inrättning eller enskild person tillhörig jord, som under nyttjanderätt innehafwes, må jordegaren sjelf uppbära lösesumman, mot förbindelse att hålla innehafwaren skadeslös för hwad han i sin nyttjanderätt genom utmålet mister. Är jorden för fordran intecknad, då skall lösesumman tillhandahållas inteckningshafwarne, der de sådant fordra; och ware förty jordegaren ej berättigad att medlen lyfta, med mindre han wisar sig dertill hafwa fått inteckningshafwarens lof, eller säkerhet ställer.

38 §. För all annan skada, som jordens egare eller innehafware af utmålet tillskyndas, skall grufegaren likaledes gifwa full ersättning, och beloppet deraf wid utmålsläggningen, der sådant åstas, bestämmas, dock utan hinder för den, som rätt till skadeersättning har, att efter stämning till domstolen särskilt utföra den talan, hwartill han under grufarbetets fortgång kan finna sig befogad.

39 §. Har emot utmålsförrättningen förekommit inwändning på den grund, att den inmutade fyndigheten förmenas ej wara föremål för inmutning enligt 1 §, och will någon klaga öfwer förrättningsmannens härom meddelta beslut, eller öfwer storleken af det utmål, som wid för-

satt, kronobetjeningen icke är tillräcklig för ordningens widmagthållande; åligge Konungens Befallningshafwande förordna, att en eller flera ordningsmän skola der finnas. Sådana ordningsmän böra sjelfwa wara fiskare och boende på stället. De tillsättas genom wal af de fiskande och förses med förordnande af Konungens Befallningshafwande, som derjemte utfärdar instruktion, hwarefter de i tjenstgöringen skola sig rätta. Ordningsman ware i och för tjenstgöringen anseed lika med dem, som Konungens embetsmäns eller Rättens ärenden gå.

---

46 §. Denna nådiga Stadga skall den 1 näskommande Januari träda i werkställighet, då ock Kongl. Maj:ts den 14 November 1766 utfärdade Allmänna Stadga och Ordning för rikets hafs-, skär-, ström- och insjö-fiske, jemte Förklaringen deröfwer af den 24 Januari 1771, Kongl. Maj:ts samma dag förnyade Hamnordning, äfwensom Kongl. Maj:ts nådiga Stadga och Reglemente för Nordsjöfiskerierne och salterierna i Göteborgs och Bohus län af den 21 Juli 1774 samt sedermera i ämnet särskildt meddelade föreskrifter, med undantag af dem som här ofwan i 28 § finnas åberopade, komma att till kraft och werkan förfalla.

Det alla etc.

Grufwe-Stadga, af Kongl. Maj:t i nåder fastställd den 12 Januari 1855.

Sedan, i anledning af Kongl. Maj:ts Bergs-Kollegii på nådig befallning afgifna förslag till ny Grufwe-Stadga, icke allenast Fullmägtige i Jernkontoret, efter Bruksocietetens hörande, fått med underdånigt yttrande inkomma, utan ock Högsta Domstolen underdånigt utlåtande afgifwit, och det förnyade förslag till sådan författning, hwilket derefter, med ledning af hwad på ena och andra sidan förekommit, utarbetats, blifwit af Kongl. Maj:t för erforderlig granskning meddeladt Rikets senast församlade Ständer, samt af dem i alla wäsendtliga delar godkändt, har Kongl. Maj:t funnit godt angående detta ämne i nåder stadga, som följer:

1 Kap. Om föremål för inmutning.

1 §. Såsom föremål för inmutning och bearbetande af den, som sig dertill anmäler, skola hädanefter endast följande mineral-fyndigheter anses, nemligen:

1:o Alla metaller och malmer, ehwad de anträffas i berg eller jordlager eller på botten af sjöar, myrer eller kärr;

2:o Swafwelkis, blyerts [och stenkol];

3:o Så kallade Warp wid ödelagda grufwor eller bergwerk, hwilka innehålla något af de i mom. 1 och 2 upptagna mineralier;

Och ſtände jemwäl en hwar fritt att anmäla ſig till inmutning ånyo af förut inmutad fyndighet, ſom blifwit öfwergifwen eller ſönad, ſå framt han den för bearbetande af något bland här ofwan uppräknade mineralier åter inmuta will.

Intill deß frambeles kan warda annorlunda ſtadgadt, må mutſedlar å ſtenkolsfyndigheter icke utfärdas. K. Kung. d. 24 Maj 1872.

2 §. Är det ſtälle, der någon till inmutning lofgifwen fyndighet anträffas, beläget på mindre afſtånd än 100 famnar från boningshus eller annan wid gården uppförd åbyggnad, eller från tomtplats eller trädgård, ware fyndighetens inmutning ej tillåten utan tillſtånd af ſå wäl jordegaren, ſom den, hwilken nyttjanderätt dertill innehar, då inmutning ſökes.

Ej heller må inmutning af ſå beſkaffad fyndighet ſke på mindre afſtånd än 50 famnar från ſådan förut befintlig grufwa, för hwilken wißt utmål ännu ej i ſtadgad ordning hunnit utläggas, ſå framt icke den äldre grufwans innehafware dertill ſamtyckt. Har deremot denne, ſedan arbetet wid hans grufwa ſå långt fortſkridit, att utmål derför, enligt 26 § kunnat och bordt utläggas, under mer än ett år förſummat att utmål ſöka, ſå må den nya fyndigheten inmutas utan hinder af grannſkapet med den äldre grufwan; och gänge ſedan med utmål för bägge, ſom i 32 § ſägs.

2 Kap. Om mutſedel.

3 §. Hwar ſom, å egen eller annans grund, någon till inmutning enligt 1 Kap. lofgifwen mineral-anledning med arbete belägga och ſig tillgodogöra will, ſkall derom hos Bergmäſtaren i orten göra ſkriftlig anmälan, för erhållande af tillſtåndsbewis eller mutſedel. Uti denna anmälan, ſom gäller från den dag denſamma till Bergmäſtaren inkommit, bör, jemte uppgift om inmutarens namn, hemwiſt och yrke, tillika upptagas ej mindre arten af den angifna mineral-anledningen, än äfwen å hwilket hemmans egor eller annan grund den finnes, med ſå noggrann beſkrifning på ſtällets belägenhet i öfrigt, att någon oſäkerhet derom ej må uppſtå; och ſkall det härförutan åligga inmutaren, der Bergmäſtaren ſå nödigt finner, att dels med twå trowärdige mäns intyg ſtyrka, att emot inmutningen icke möter ſådant hinder, ſom i 2 § omförmäles, och dels, ſå widt den angifna mineral-anledningen är blottad och åtkomlig, derå förete prof.

Sökes inmutning af ſjö- eller myrmalm, eller af warp; då ſkall ſökanden ock uppgifwa det område han inmuta will.

Utländing må hädanefter icke i riket bearbeta inmutad mineralfyndighet, eller idka grufwedrift, med mindre han erhållit Kongl. Maj:ts tillſtånd att i riket wiſtas, och Kongl. Maj:t jemwäl, på hans ſärſkilda anſökning att ſå fyndigheten eller grufwelägenheten arbete anſtälla och fullfölja, funnit ſkäligt dertill lemna bifall; och ſkall förty det förſöks- eller grufwearbete, ſom utländing utan Kongl. Maj:ts dertill lemnade medgifwande kan komma att företaga eller företaga låta, wara utan all werkan till bewarande af hans rätt i hit hänförligt afſeende; dock att hwad ſålunda blifwit ſtadgadt icke eger tillämplighet i fråga om fyndighet eller grufwelägenhet, ſom på grund af behörig, före utfärdandet af denna Förordning wunnen beſittningsrätt, af utländing redan innehafwes.

I mutſedel ſom på begäran af utländing kan warda honom meddelad, ſkall intagas det förbehåll, att hans rättighet att med arbete belägga och ſig tillgodogöra den angifna fyndigheten är beroende af Kongl. Maj:ts för honom med-

delade tillstånd att samma fyndighet bearbeta; kommande, der han inom tre månader från mutsedelns utfärdande till Kongl. Maj:t ingifwer ansökning om winnande af här åsyftade behörighet och sådan förmån warder honom förunnad, den tid, inom hwilken grufwearbetet å inmutad fyndighet, jemlikt § 15 af Grufwestadgan d. 12 Jan. 1855, skall wara påbörjadt, att för honom räknas från den dag, tillstånd till fyndighetens bearbetande må hafwa blifwit honom bewiljadt. K. F. d. 12 April 1872.

4 §. Uppfinnare af fyndighet må ock kunna bewara sin företrädesrätt till platsens inmutande genom muntlig anmälan hos Kronofogden eller Länsmannen i orten, som eger deröfwer meddela mutbewis, innehållande, jemte intyg om dagen, då anmälan skett, enahanda upplysningar om inmutarens person samt fyndighetens art och belägenhet, som i näststående § sagde äro; och skall sådant bewis gälla för uppfinnaren eller hans rätts innehafware från den dag anmälan gjordes, så framt det inom tre månader derefter till Bergmästaren aflemnas, för erhållande af mutsedel; men om den tid försummas, hafwe mutbewiset gällande kraft endast från den dag det till Bergmästaren inkom.

5 §. Öfwer inkommen begäran om mutsedel skall Bergmästaren föra ordentlig anteckning, med dag och år, då den inkommit, samt ofördröjligen och senast en månad efter emottagandet skriftligt beslut meddela. Finner Bergmästaren nödigt infordra ytterligare upplysning i afseende på arten af den angifna mineral-anledningen, ställets belägenhet eller annan för mutsedelns utfärdande erforderlig omständighet, ege han förelägga inmutaren, att inom wiß lämplig tid, räknad från den dag beslutet gafs, dermed inkomma; och ware, i händelse den tid försittes, den då skedda angifningen förfallen, hwilken påföljd i beslutet intagas bör. Finnes åter af de inkomne handlingarne, eller efter infordrad upplysning, att fyndigheten icke utgör föremål för inmutning enligt 1 § eller att sådant hinder möter, som i 2 § omtalas, warde inmutarens begäran afslagen.

6 §. Öfwer Bergmästarens beslut, hwarigenom mutsedel blifwit wägrad, eller ansökning derom förklarad förfallen, må klagan hos Bergsöfwerstyrelsen föras i den ordning, som för beswär öfwer Bergmästareembetes åtgärder och beslut i allmänhet stadgad är, hwartill hänwisning, med fullständig underrättelse om hwad klaganden har att iakttaga, bör af Bergmästaren i beslutet meddelas.

7 §. Mutsedel, som alltid bör i deröfwer fördt protokoll ordagrannt intagas, skall innehålla:

1:o. Tillstånd för inmutaren eller hans rätts innehafware att, under förbehåll af den rätt jordegaren tillkommer och annan inmutare hafwa kan, med arbete belägga och, så länge grufwedriften i behörig ordning underhålles, sig tillgodogöra den angifna fyndigheten, hwilken till belägenhet, art och öfriga beskaffenhet skall, i enlighet med de inkomne handlingarne och förewisadt prof, der sådant blifwit infordradt, noggrannt beskrifwas;

2:o den benämning, hwarunder grufanläggningen från andra dylika skiljas må;

3:o tiden, från hwilken, på grund af skriftlig anmälan eller aflemnadt mutbewis, inmutningen gäller; så ock

4:o föreskrift för inmutaren att, inom två månader från mutsedelns utfärdande, låta densamma kungöras i kyrkan till den socken eller

förſamling, der fyndigheten är belägen, wid äfwentyr af inmutningsrättens förluſt, om annan ſig dertill anmält innan kungörandet ſedermera ſker.

8 §. Ej må en mutſedel lyda å flera på ſärſkilda ſtällen befintliga fyndigheter, eller, i fråga om en och ſamma fyndighet, ſom i berg eller jordlager blifwit anträffad, gälla för större fält deraf, än ſom med arbete i ſtadgad ordning belägges.

9 §. Inmutning af warp medförer ej rätt till den grufwa, hwarifrån warpet blifwit upphemtadt; men med inmutning af grufwa följer rätt till warp, ſom befinnes eller warder liggande inom grufwans utmål och ej förut genom inmutning ſärſkildt förſwaradt är.

10 §. Hafwa flere inmutare hwar för ſig erhållit mutſedel å ſamma fyndighet, tillkomme inmutningsrätten den, ſom ſig dertill förſt anmält i den ordning 3 och 4 §§ ſtadga, ſå framt han derjemte inom behörig tid fullgjort föreſkriften i mutſedeln om deß kungörande. Är anmälan på ſamma dag af flere gjord, njuten de lika rätt, der ej wiſas kan att den ene förut afwetat den andres tillärnade eller redan gjorda anmälan, i hwilket fall inmutningsrätten den senare enſam tillhör.

11 §. Har mutſedel blifwit meddelad å fyndighet, ſom efter 1 Kap. ej inmutas får, ware den ogild, och utmål för ſådan grufwa förbjudet, om klander deremot anmäles, då utmålet läggas ſkall; egande dock den, hwars rätt blifwit förnärmad, att deßförinnan, när han will, få all werkan af mutſedeln häfwen genom klagan hos Bergs-öfwerſtyrelſen, om den inmutade fyndigheten ej utgör föremål för inmutning enligt 1 §, men efter ſtämning hos Domaren, om för inmutningen ſådant hinder mött, ſom i 2 § ſägs; och inmutaren ſkall för allt arbete, ſom blifwit werkſtäldt wid en grufwa, den der ſedermera förklaras hafwa olagligen tillkommit, anſwara ſåſom för åwerkan, om åtal derå i laga tid anſtälles.

Är mutſedel meddelad för inmutning ånyo af ſådan äldre grufwa, ſom uppgifwits wara ſönad eller ödelagd, ware förre innehafwaren, der han ej om grufwans nedläggande gjort ſådan anmälan, ſom i 50 § ſägs, mot ſin wilja icke ſkyldig att för nya inmutaren wika, innan han blifwit dömd ſin rätt förluſtig; och ſkall, i ſådan twiſt, klander mot den, ſom grufwan under arbete innehar, icke gälla, der det grundas på förſummelſe eller annat förhållande, ſom egt rum för längre tid tillbaka än twå år före klandrets inſtämmande.

3 Kap. Om ſkärpning och annat förſöks-arbete.

12 §. Den, ſom undfått mutſedel å någon fyndighet, ware berättigad att af angränſande mark begagna hwad till wäg och utrymme i öfrigt nödigt är för anſtällande af ſådant ſkärpnings- eller annat förſöks-arbete, ſom till fyndighetens närmare underſökning och blottande erfordras, innan utmål derför läggas må; dock ſkall han, för hwad han ſålunda begagna får, gifwa innehafwaren af jorden, ſå länge förſöks-arbetet fortgår, full erſättning i årlig afgift, och ware jemwäl, i händelſe grufanläggningen öfwergifwes, innan utmål derför warder lagdt, ſkyldig att erſätta jordegaren eller den, ſom i hans ſtälle till ſådan godtgörelſe berättigad är, all ſkada, ſom marken genom förſöks-arbete för framtiden kan hafwa tagit.

Lag samma ware ock om ersättning för fiske, som skadas genom sjömalmstägt.

13 §. Yppas twist om beloppet af den årliga afgiften eller annan ersättning, som efter 12 § utgå bör, och kunna ej parterne åsämjas om twistens slitande af mätismän, som de sjelfwe tillkalla, warde det stridiga bestämdt af särskild nämnd, hwilken skall wäljas och afgöra saken i den ordning, som uti Kongl. Förordningen den 20 November 1845 föreskrifwes, eller framdeles för dylik nämnd kan blifwa stadgad; och falle kostnaden härför den till last, som beloppet utgifwa skall.

14 §. Innan något arbete må börjas å en inmutad fyndighet, skall inmutaren, wid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada answara såsom för åwerkan, lemna ett exemplar eller bestyrkt afskrift af mutsedeln till så wäl jordens egare, som den, hwilken nyttjanderätt dertill innehar; och gälle om sättet för sådant delgifwande, ehwad kronan, någon menighet, allmän inrättning eller enskild person är jordegare, hwad om delgifwande af stämning stadgadt finnes; dock må, der jorden eges eller innehafwes af enskild person, som frånwarande är och låter egendomen för sin räkning af syssloman eller annan förwaltas, den afskrift, som honom tillställas bordt, till sysslomannen eller förwaltaren aflemnas, med förbindelse för denne, att gifwa sin hufwudman eller husbonde deraf del.

Fordrar jordegaren eller nyttjanderättens innehafware, att säkerhet ställes för den årliga afgift eller framtida ersättning, hwartill inmutaren enligt 12 § är förbunden, då skall ock sådant fullgöras, innan något grufarbete får börjas, eller fortsättas, om det redan börjadt är då säkerheten fordras; ankommande i annat fall på wederbörande Kronofogdes eller Magistrats åtgärd, då de derom anlitas, att arbetet inställdt warder tilldeß sådan säkerhet, som antaglig finnes, blifwit anskaffad.

15 §. Senast inom ett år från mutsedelns utfärdande skall inmutaren hafwa börjat grufarbetet, der ej, i anledning af yppad twist, sådant hinder härför mött, hwars undanröjande icke af inmutaren berott; och ware han, sedan arbetet blifwit börjadt, skyldig att detsamma årligen fortsätta och uppehålla i den ordning och wid den påföljd, som för grufwedrift i allmänhet uti 6 Kap. stadgas, utan att före utmälsläggningen något hwilostånd meddelas må för försöks-arbete på annans mark, så framt ej den, som rätt till jordegareandelen har, sådant medgifwer.

Försummas arbetets påbörjande inom den tid nu sagd är, hafwe inmutaren sin inmutningsrätt förlorat.

16 §. Under försöks-arbetet, eller så länge ej wisst utmål för grufanläggningen blifwet anwisadt och marken inlöst, som i 5 Kap. sägs, hafwe inmutaren icke lof att, utan tillstånd af jordens innehafware, å den inmutade platsen uppföra andra byggnader än sådana, som till försöks-arbetets drifwande oundgängligen erfordras. Sker annorledes, må innehafwaren af jorden anlita wederbörande Kronobetjent eller Magistrat, för att få byggnaden på inmutarens bekostnad åter borttagen.

17 §. Will inmutaren, efter det grufarbetet blifwit börjadt, men före utmälsläggningen, sin grufanläggning öfwergifwa och nedlägga, gifwe det såwäl egaren, som innehafwaren af jorden bewisligen tillkänna, och ware sedan ej skyldig att för längre tid, än det då löpande

året, betala afgift för den mark, han begagnat; godtgöre dock den skada derå, som för framtiden kan hafwa uppkommit, efter ty i 12 § sagdt är. Öfwergifwes grufanläggningen utan sådant tillkännagifwande, då må jordegaren, eller den hans rätt innehar, när han will, efter det arbetet blifwit nedlagdt, åter sätta sig i besittning af den till grufanläggningen begagnade marken och utföka den för deß försämring honom tillkommande skadeersättning; hwaremellertid inmutaren, tilldeß denna ersättning blifwit erlagd, fortfarande skall answara för fulla beloppet af den årliga afgift, som för markens begagnande warit bestämd.

4 Kap. Om jordegare-andelen i grufwor.

18 §. Jordegaren ware i allmänhet berättigad, att till hälften med inmutaren i grufarbetet och den deraf fallande winsten deltaga; men wid inmutning af grufwe- eller slaggwarp är jordegare-andelen till en fjerdedel inskränkt, och öfriga tre fjerdedelar tillhöra inmutaren.

19 §. Då inmutning sker å jord, som står under kronans omedelbara förwaltning, eller å allmänning, som tillhör kronan eller utgör föremål för afwittring, skall jordegare-andelen hädanefter tillkomma inmutaren, och denne endast wara pligtig att gifwa ersättning för den mark, som till grufanläggningen begagnas; öfwer fullgörande hwaraf, så ock att säkerhet, der sådan erfordras, för ersättningen warder ställd, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eger hålla hand.

Å kronojord, som under ständig besittningsrätt innehafwes, eller är till boställe anslagen, eller blifwit till brukning på wiß tid för kronans räkning upplåten, skall deremot krono-åboen, boställs-innehafwaren eller den, som eljest nyttjanderätten har, njuta jordegare-rätten till godo; egande han ock, om han sin rätt till jordegare-andelen begagnar, att samma andel sedermera såsom sin enskilda tillhörighet behålla.

20 §. Jordegaren må under försöks-arbetet, när han will, hos inmutaren anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel, antingen till fullo eller till någon wiß del, och njute, från den tid sådan anmälan bewisligen skett, delaktighet i grufanläggningen, dock med förbindelse att widkännas motswarande andel i alla kostnader, som för grufdriften derefter erfordras, äfwensom att i enahanda förhållande ersätta wärdet af de för arbetet nödiga och nyttiga byggnader eller redskap och förråd, som deßförinnan af inmutaren blifwit anskaffade; men i kostnad, som inmutaren förut haft för skärpning eller annat arbete till fyndighetens undersökning och blottande, ware jordegaren ej skyldig att taga del, hwaremot ock grufwans afkastning under samma tid inmutaren odeladt tillhör.

Uppstår twist om beloppet af den ersättning, jordegaren till inmutaren gifwa bör, gånge med bestämmandet deraf enligt 13 §, och jordegaren njute icke destomindre under tiden sin andel i grufanläggningen till godo, der han säkerhet för ersättningen ställer.

21 §. Försummar jordegaren att senast wid utmålsläggningen anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel, hafwe, med det undantag, som i 24 § sägs, förlorat all rätt ej mindre till det mineral, som då är under bearbetning, än till hwarje annan fyndighet, som sedermera inom utmålet kan anträffas, der ej annorlunda mellan honom och grufegaren öfwerenskommet är.

22 §. Äro inom ett utmål flere jordegare med laga skilnad sig emellan, njuten de jordegare-andelen, hwar inom sitt område, så framt syndigheten är derstädes från dagen åtkomlig; och hafwe i ty fall den ene ej rätt till andel i det arbete, som sker å den andres grund, ehwad denne will deruti deltaga eller icke, utan ware endast berättigad att af den eller dem, som arbetet der drifwa, bekomma ersättning för sin andel i de byggnader och annat, som derwid anwändes, hwilken ersättning, i händelse af twist, skall bestämmas på sätt i 13 § sagdt är. Kommer åter, under efterfättande af en syndighet, som på djupet ligger, eller medelst fältort, arbete från den ene jordegarens område in på den andres, njute den, å hwars grund anbrott från dagen icke skett, rätt till deltagande endast för en $^1/_4$:del, och öfriga $^3/_4$:delar tillhöra den eller dem, som orten förut drifwit, dereft ej den nye jordegaren gör på sin bekostnad syndigheten från egen grund åtkomlig.

23 §. Efterfätter grufegare, med den rätt honom enligt 33 § tillkommer, en på djupet liggande syndighet medelst fältort utom sitt utmåls gräns, hafwe angränsande jordegare eller utmålsinnehafware rätt att likaledes för half jordegare-andel, eller $^1/_4$:del, uti arbetet inom sitt område deltaga med den eller dem, som orten förut drifwit; och ware lag samma för hwarje jordegare eller utmålsinnehafware, på hwars område slikt arbete under deß fortsättning inkomma kan.

24 §. I de fall, som i 22 och 23 §§ sagde äro, skall den, på hwars område ett grufarbete först efter utmåls-läggningen inkommer, hafwa öppet att anmäla sig till begagnande af sin jordegare-andel senast inom sex månader, sedan arbetet på hans grund inkommit och han derom blifwit underrättad af grufegaren, hwilken det åligger att sådan underrättelse meddela, wid påföljd att till den, som jordegare-andelen tillkommer, hafwa förwerkat allt hwad inom dennes område han deßförinnan sig tillgodogjort.

25 §. Om jordegare-andelen wid stoll-arbeten stadgas i 6 Kap.

5 Kap. Om utmål för grufwor.

26 §. För alla inmutade lägenheter skall, sedan grufarbetet så långt fortskridit, att den angifne mineral-anledningen hunnit undersökas och blifwa känd, ett wisst utmål anwisas, innefattande det utrymme på marken, hwarinom grufegaren sedermera, utan annan inskränkning än som för stoll-arbeten i 6 Kap. sägs, har rätt att, med andras uteslutande, arbetet bedrifwa, så wäl ofwan som under jord; och åligge det förty grufegaren att till erhållande af sådant utmål skriftligen anmäla sig hos Bergmästaren senast inom ett år sedan arbetet blifwit påbörjadt, när inmutning skett af sjö- eller myrmalm eller af warp, men eljest så snart den angifne syndigheten medelst jordrymning eller skärpning blifwit gjord åtkomlig och så blottad, att den till art, läge eller sträckning och mägtighet, bedömas kan.

27 §. Sedan grufegarens anmälan om utmål, deruti han jemwäl skall till namn och hemwist uppgifwa den eller de jordegare, inom hwilkas område han önskar att sitt utmål erhålla, till Bergmästaren inkommit, ware denne skyldig att, så fort ske kan och tjenlig årstid är för handen, utmåls-läggningen på stället företaga. Är Bergmästaren

af förfall härifrån hindrad, göre derom anmälan hos Bergs-öfverstyrelsen, som då eger att i hans ställe annan Bergstjensteman förordna.

28 §. Utmålsförrättningen skall, på grufegarens bekostnad, af förrättningsmannen werkställas med biträde af två gode män bland dem, som för egoskiften i orten walde äro, eller, om utmålet skall å stads grund läggas, af två i staden bosatte män, de der nödig sakkunskap ega; och warde icke allennast särskild kallelse, med uppgift om tiden och stället för förrättningen, i den ordning, som genom 14 § är för delgifwande af mutsedel stadgad, meddelad jordens egare, ehwad denne är enskild person, eller jordeganderätten tillhör någon menighet eller allmän inrättning, utan ock kungörelse om förrättningen minst en månad förut uppläst i kyrkan till den eller de församlingar, inom hwilkas område det sökta utmålet är beläget, till efterrättelse för hwar och en annan, som kan anse sin rätt af förrättningen beroende; egande förrättningsmannen att wända sig till Kronobetjeningen i orten eller, der så nödigt är, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, för att genom deß försorg få kungörelsen i kyrkan uppläst, och särskilda kallelser wederbörande tillställda emot bewis, som före den utsatta tiden böra till förrättningsmannen wara aflemnade.

Då förrättningen skall ske å någon kronan tillhörig jord, åligge det förrättningsmannen att derom göra anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som eger ej mindre sjelf förordna krono-ombud för bewakande af kronans eller efterkommande jordinnehafwares rätt, än äfwen föranstalta, att andra allmänna ombud, der sådant kan finnas erforderligt, i stadgad ordning blifwa utsedde att förrättningen öfwerwara.

29 §. Uteblifwer sökanden från förrättningen, warde den inställd; och ankomme deß företagande sedermera på ny anmälan. Men ej må annan parts eller allmänt ombuds uteblifwande hindra förrättningens fortgång, der den blifwit så kungjord, som i 28 § sagdt är.

30 §. Göres wid förrättningen jäf emot förrättningsmannen eller någon af de biträdande gode männen, eller förekommer annan inwändning mot förrättningens företagande och fortgång, meddele förrättningsmannen deröfwer beslut. Gillas jäfwet eller inwändningen, upphöre förrättningen, der ej frågan rörer jäf emot god man, i hwilket fall annan god man skall i den jäfwades ställe tillkallas. Har jäf eller annan inwändning blifwit ogillad, då skall förrättningen, ehwad mißnöje emot beslutet anmäles eller icke, ändock fortgå, med öppen rätt för den mißnöjde att sin talan i sammanhang med hufwudsaken fullfölja.

31 §. Utmål, som hädanefter anwisas, skola på marken utläggas sålunda, att, i mån af grufegarens behof, honom tilldelas ett utrymme för metaller och malmer, som i berg eller jordlager blifwit anträffade, äfwensom för swafwelkis och blyerts, af högst 100 famnar i längd och bredd, samt för stenkol af högst 200 famnar i längd och bredd; kunnande dock, der i anseende till sådant hinder, som i 2 § sagdt är, belägenheten så fordrar, eller grufegaren eljest det begär och fritt fält förefinnas, utmål till den bestämda widden jemwäl utläggas i annan sträckning, efter ty som lämpligt pröfwas, blott kroklinier och spetsiga winklar i möjligaste måtto undwikas, samt längden af utmålet, så widt ske kan, ej öfwerstiger dubbla bredden.

För sjö- och myrmalmer må, utan afseende å det område, som wid inmutningen blifwit uppgifwet och i mutsedeln intaget, utmälets widd i hwarje särskildt fall lämpas efter omständigheterna och inmutarens behof, dock så, att det ej omfattar mera än en hel sjö eller kärrtrakt af ringare omfång, och i fråga om större sjöar eller kärrtrakter ej öfwerstiger en widd, motswarande i sjö en half qvadratmil, och i kärr eller myrer 300 famnar i längd och bredd.

För grufwe- och slaggwarp, som till soffring blifwit inmutade, skall likaledes, oberoende af mutsedelns innehåll, utmälet i hwarje särskildt fall bestämmas efter som warpets belägenhet föranleder, och inmutarens behof af utrymme för soffringsarbetet erfordrar.

På djupet skola utmål, som hädanefter anwisas, räknas efter lodlinien af utmålens sidor ofwan jord, då malmgången är stryknde i fält eller ett stock- eller körtel-werk; men om den faller donlägig eller sidowärts, så att den efter sitt fallande kommer på djupet att drifwas utom utmälets linie, då bör utmälet i djupet ej räknas lodrätt, utan i lika fallande med grufwan, på sätt att grufegaren uti djupet förbehålles så långt utrymme på sidan ifrån malmgångens salband eller sidoskol nere i grufwan, som samma malmgång uppe i dagen ligger ifrån utmälslinien.

32 §. Finnes ej fritt och oinmutadt fält för så stort utmål, som grufegaren önskar och i 31 § medgifwes, åtnöje han sig med det utrymme, som är att tillgå. Lag samma ware ock, om grufegaren under mer än ett år försummat att söka utmål, sedan anmälan derom enligt 26 § bordt göras, och annan fyndighet under tiden blifwit i hans grannskap inmutad; egande Bergmästaren i ty fall, att i afseende på utmål för begge grufegarne dem emellan jemka, som skäligt pröfwas.

Till fritt fält räknas dock äfwen det utmål, som förut tillhört en grufwa, den der ödeligger, då inmutning af annan fyndighet i deß grannskap sker.

33 §. Ofwan jord skall grufegaren wara skyldig att med sitt arbete hålla sig inom det utmål han erhållit, och der sjelf bereda sig utrymme för byggnader och warpupplag med det mera, som wid grufdriften tarfwas; dock må han derutöfwer få sig anwisad nödig wäg och plats för sådant werk, som drifwes för watten.

Anträffar grufegaren på djupet en förut okänd fyndighet, och will den med fältort efterfätta, då må det, med de wilkor, som i 23 och 24 §§ sagde äro, ske äfwen utom utmälets gräns, dock endast till deß annan grufegare med arbete från sitt utmål möter; och skall i dessa fall såsom okänd fyndighet anses, i oinmutadt fält hwarje fyndighet, som enligt 1 § är föremål för inmutning, och i inmutadt fält all annan än den, som der förut är under arbete.

34 §. Utmål skall på marken utstakas och med ordentliga rösen eller skiljomärken förses, samt särskild ritning eller karta deröfwer upprättas och bifogas förrättningsprotokollet, hwilket derjemte bör upptaga fullständig beskrifning såwäl öfwer utmälet med deß belägenhet och sträckning, som öfwer sjelfwa grufwans art och huru fyndigheten med deß gångar eller lager, ofwan eller under jorden, sig företer.

Öfwer utmål i sjöar erfordras dock ej särskild ritning eller karta, likasom ej heller annan utstakning deraf, än att, då utmålet ej omfattar en hel sjö, gränspunkterne i sjön på lämpligt sätt utmärkas.

35 §. Anmäler sig jordegaren wid utmålsförrättningen till begagnande af sin jordegareandel, eller har sådan anmälan förut skett, warde ock det i protokollet antecknadt, med de wilkor jordegaren sig förbehållit eller som öfwerenskomna blifwit. Kunna ej, då anmälan wid förrättningen sker, parterne åsämjas om beloppet af den ersättning hwartill jordegaren, enligt 20 § är förbunden för sådana kostnader, som förut blifwit på grufanläggningen anwände, då skall förrättningsmannen, efter af honom och gode männen werkställd besigtning och wärdering, utlåtande derom meddela.

36 §. För all den mark, som wid utmålsläggning grufegaren till begagnande anwisas och tilldelas, skall han gifwa ersättning, och ware derjemte skyldig att ensam hålla den stängsel deromkring, som nödig är; dock må wid grufwor, som under jord bearbetas, grufegaren sjelf bestämma, huru stort utrymme af det tilldelta utmålet han ofwan jord för sitt arbete tarfwar, och ersättningen derefter lämpas. Har jordegaren för större eller mindre andel i grufföretaget ingått, åtnjute han ej heller större ersättning för utmålet, än i förhållande till öfriga andelar.

37 §. Lösen för utmål skall wid utmålsläggningen bestämmas. Åsämjas ej parterne om beloppet, warde det af förrättningsmannen och gode männen bestämdt, efter uppskattning af marken till det wärde, annan mark af enahanda beskaffenhet och godhet i orten högst gäller; skolande lösesumman, med ränta derå från den dag beloppet blifwit genom öfwerenskommelse eller laga kraftegande beslut fastställdt, inom tre månader derefter af grufegaren utgifwas till jordegaren eller den, som i hans ställe rätt dertill har. Underlåter inmutare att inom sålunda bestämd tid erlägga fastställd lösen, ware han utmålet och mutsedeln förlustig.

Är sådan kronans jord, som är åt enskild åbo med ständig besittningsrätt upplåten, ware han berättigad att, i egarens ställe, den för utmål bestämda lösesumman åtnjuta; men då fråga är om annan, ware sig kronan, allmän inrättning eller enskild person tillhörig jord, som under nyttjanderätt innehafwes, må jordegaren sjelf uppbära lösesumman, mot förbindelse att hålla innehafwaren skadeslös för hwad han i sin nyttjanderätt genom utmålet mister. Är jorden för fordran intecknad, då skall lösesumman tillhandahållas inteckningshafwarne, der de sådant fordra; och ware förty jordegaren ej berättigad att medlen lyfta, med mindre han wisar sig dertill hafwa fått inteckningshafwarens lof, eller säkerhet ställer.

38 §. För all annan skada, som jordens egare eller innehafware af utmålet tillskyndas, skall grufegaren likaledes gifwa full ersättning, och beloppet deraf wid utmålsläggningen, der sådant äskas, bestämmas, dock utan hinder för den, som rätt till skadeersättning har, att efter stämning till domstolen särskilt utföra den talan, hwartill han under grufarbetets fortgång kan finna sig befogad.

39 §. Har emot utmålsförrättningen förekommit inwändning på den grund, att den inmutade fyndigheten förmenas ej wara föremål för inmutning enligt 1 §, och will någon klaga öfwer förrättningsmannens härom meddelta beslut, eller öfwer storleken af det utmål, som wid för-

rättningen blifwit anwisadt, göre det hos Bergs-öfwerstyrelsen i dem ordning, som för beswär öfwer Bergmästare-embetes åtgärder och beslut i allmänhet stadgad är. I andra frågor, som till utmålsförrättningen höra, må missnöjd part sin talan efter stämning wid domstolen i orten i laga ordning utföra; och åligger det förrättningsmannen att, wid förrättningens slut, meddela parterne och i protokollet intaga fullständig underrättelse om hwad de för talans fullföljd hafwa att iakttaga.

40 §. Utan affeende å hwad nu stadgadt blifwit om de utmål, som hädanefter läggas, skola för alla äldre grufwor jemte Bergslagernas så kallade odalgrufwefält tillgodonjutas de utmål, som för dem förut warit gällande och grufegarne af ålder innehaft, eller efter förra författningar fått sig särskildt anwisade. Will någon delegare i odalfält särskildt grufwearbete efter inmutning der anställa, och finner Bergmästaren, sedan öfrige delegare blifwit hörde, att sådant ske kan, utan hinder eller förfång för de öfriga grufwornas framtida bearbetande, då må ett mindre derefter lämpadt utmål för honom utläggas. Men ej må sådant grufarbete eller utmål tillstädjas annan än den, som i odalfältet delegare är.

41 §. Förmenar grufegare, som för fyndighet af den beskaffenhet, § 1 bestämmer, innehar ett mindre utmål än i 31 § tillåtet är, ehwad utmålet före eller efter denna författnings utfärdande blifwit honom tilldeladt, att han för sin grufwedrift är i behof af större utmål, då må han derom göra ansökning hos Bergs-öfwerstyrelsen, som, ifall laga hinder ej möter och behofwet sådant påkallar, eger förordna om nytt utmåls utläggande i den ordning detta kapitel stadgar.

Wilja flere innehafware af särskilda utmål, som gränsa intill hwarandra, dem för lättnad i arbetet och gemensam grufwedrift till ett enda sammanlägga, ege ock Bergs-öfwerstyrelsen, på gjord ansökning, hwilken det tillkommer Bergmästaren att emottaga och med sitt af fullständig beskrifning åtföljda utlåtande till Bergs-öfwerstyrelsen insända, att derom, ifall hinder ej möter, förordna efter ty som lämpligt pröfwas, utan affeende derå, att det sammanlagda utmålet innefattar större widd, än eljest tillåtet är.

6 Kap. Om grufwedriften samt wilkoren derwid, så ock om dagorters eller s. k. stollars anläggning.

42 §. Grufwe- eller utmålsegare skola wara förbundne att grufwerörelsen eller arbetet med den drift framgent fortsätta, att åtminstone, antingen bergsprängning till en kubikfamn, eller 4 à 5 kubikfamnars jord-rymning, eller ock annat grufwe- eller grufwebyggnadsarbete motswarande 200 dagswerken, årligen på stället utföres. Dock gälla dessa föreskrifter ej sjömalmstägter samt grufwe- och slaggwarp, hwilka emellertid aldrig längre tid än högst 3:ne år må lemnas obegagnade eller utan bearbetning.

43 §. Försummas, utan behörig tillåtelse, under ett helt års tid allt arbete i någon sådan grufwa eller skärpning, hwarest enligt näst föregående § årlig arbetsdrift underhållas skall, eller finnes arbetet derstädes, eller inom dit höraude utmål, wara i den mån underlåtet, att det icke under de 2:ne fastförflutna åren tillhopa motswarar brytnings-

eller arbetsskyldigheten för samma tid, enligt hwad ofwan sagdt är, eller lemnas sjömalmstägter, eller grufwe- eller slaggwarp, obegagnade eller utan bearbetning längre tid än enligt nästföregående § medgifwes, hafwe inmutaren sin rätt dertill förlorat.

44 §. Emedan det allmännas rätt derunder i wäsendtlig mån beror, att ej allenast nya i jorden förwarade malmtillgångar uppsökas och nyttigt anwändas, utan äfwen att redan öppnade grufwefält för efterkommande tillgänglig hållas, samt att grufweskalp och dermed förenade olyckor må förekommas; alltså skall jemwäl grufwerörelsen i allmänhet, hädanefter som hittills, underordnas Bergwerks-styrelsen, samt grufegare och förwaltare fördenskull wara pligtige att ställa sig Bergmästarens för nämnda ändamåls winnande gifna föreskrifter till noggrann efterrättelse. Uraktlätes det uppsätligen eller af wärdslöshet, ware answaret derför hwarje gång böter från 10 till 50 R:dr, jemte skyldighet att godtgöra all för framtiden uppkommen skada, der sådan ersättning bestämmas kan.

45 §. Till allmänna iakttagelser wid grufwebrytningen skola föröfrigt följande omständigheter räknas, nemligen:

Att affänkningarne från dagen icke göras större än behofwet fordrar samt så tilldanas, att dagwattnets ledande i grufwan så widt möjligt är undwikes; att, när arbetet nedkommit på djupet, band och pelare till grufwans framtida säkerhet affättas, der sådant behöfwes och berget är fastare samt det med minsta affaknad för malmwinsten lämpligen ske kan; att uppfordringsschackt anläggas der, hwarest största malmwinsten kan wäntas och bergets beskaffenhet sådant medgifwer; att kommunikationsorter mellan sänkningarne inrättas till befordrande af berg- och watten-uppfordringen samt för ernående af wäderwexling på djupet; att fältorter anläggas och fortdrifwas, så långt brytwärd malm dertill föranleder, alltid med beräkning att grufarbetet hellre med stroß-arbete än takbrytning må kunna fullföljas; att förökning-orter uppslås, dels till undersökande af gångartens mägtighet i längd och bredd, dels ock för att derinom upptäcka malm, eller derutom tilläfwentyrs påträffa nya parallela malmgångar; att alla grufarbeten anordnas till ernående af de förenade ändamålen af största möjliga malmwinst, lättad upp- eller utfordring af berg och watten samt nödig wäderwexling och beqwäm wandring upp och ned i grufwan; samt ändtligen, att lösbrutet berg icke får qwarlemnas i grufwan, eller, utan Bergs-öfwerstyrelsens särskildt meddelade tillstånd, i andra grufwerum eller tillgränsande gamla grufwor afstjelpas.

46 §. Bergmästare, som öfwer grufwebrytningen eger den närmaste tillsynen, åligge det att, efter öfwerläggning med grufegaren, eller på stället warande förwaltare, i tid affätta och med tydliga märken beteckna sådane pelare, band eller bergfästen, som för grufwas säkerhet och framtida bestånd nödige anses; och må dylike, en gång affatte, band eller pelare icke genom brytning angripas, skadas eller borttagas, så framt i e, på wederbörandes derom gjorde hemställan, obehöfligheten deraf blifwit genom hällen undersökning ådagalagd, eller, i anseende till all malmens redan skedda utbrytning i grufwan, Bergs-öfwerstyrelsen särskild tillåtelse dertill förut meddelat. Sker sådan åwerkan, som i denna § förbjudes, answare förbrytaren med böter från 20 till 100

Lag samma ware ock om ersättning för fiske, som skadas genom sjömalmstägt.

13 §. Uppas twist om beloppet af den årliga afgiften eller annan ersättning, som efter 12 § utgå bör, och kunna ej parterne åsämjas om twistens slitande af mätismän, som de sjelfwe tillkalla, warde det stridiga bestämdt af särskild nämnd, hwilken skall wäljas och afgöra saken i den ordning, som uti Kongl. Förordningen den 20 November 1845 föreskrifwes, eller framdeles för dylik nämnd kan blifwa stadgad; och falle kostnaden härför den till last, som beloppet utgifwa skall.

14 §. Innan något arbete må börjas å en inmutad fyndighet, skall inmutaren, wid inmutningsrättens förlust och skyldighet att för all genom arbetet förorsakad skada answara såsom för åwerkan, lemna ett exemplar eller bestyrkt afskrift af mutsedeln till så wäl jordens egare, som den, hwilken nyttjanderätt dertill innehar; och gälle om sättet för sådant delgifwande, ehwad kronan, någon menighet, allmän inrättning eller enskild person är jordegare, hwad om delgifwande af stämning stadgadt finnes; dock må, der jorden eges eller innehafwes af enskild person, som frånwarande är och låter egendomen för sin räkning af syssloman eller annan förwaltas, den afskrift, som honom tillställas bordt, till sysslomannen eller förwaltaren aflemnas, med förbindelse för denne, att gifwa sin hufwudman eller husbonde deraf del.

Fordrar jordegaren eller nyttjanderättens innehafware, att säkerhet ställes för den årliga afgift eller framtida ersättning, hwartill inmutaren enligt 12 § är förbunden, då skall ock sådant fullgöras, innan något grufarbete får börjas, eller fortsättas, om det redan börjadt är då säkerheten fordras; ankommande i annat fall på wederbörande Kronofogdes eller Magistrats åtgärd, då de derom anlitas, att arbetet inställdt warder tilldeß sådan säkerhet, som antaglig finnes, blifwit anskaffad.

15 §. Senast inom ett år från mutsedelns utfärdande skall inmutaren hafwa börjat grufarbetet, der ej, i anledning af uppad twist, sådant hinder härför mött, hwars undanröjande icke af inmutaren berott; och ware han, sedan arbetet blifwit börjadt, skyldig att detsamma årligen fortsätta och uppehålla i den ordning och wid den påföljd, som för grufwedrift i allmänhet uti 6 Kap. stadgas, utan att före utmålsläggningen något hwilostånd meddelas må för försöks-arbete på annans mark, så framt ej den, som rätt till jordegareandelen har, sådant medgifwer.

Försummas arbetets påbörjande inom den tid nu sagd är, hafwe inmutaren sin inmutningsrätt förlorat.

16 §. Under försöks-arbetet, eller så länge ej wisst utmål för grufanläggningen blifwet anwisadt och marken inlöst, som i 5 Kap. sägs, hafwe inmutaren icke lof att, utan tillstånd af jordens innehafware, å den inmutade platsen uppföra andra byggnader än sådana, som till försöks-arbetets drifwande oundgängligen erfordras. Sker annorledes, må inn ehafwaren af jorden anlita wederbörande Kronobetjent eller Magistrat, för att så byggnaden på inmutarens bekostnad åter borttagen.

17 §. Will inmutaren, efter det grufarbetet blifwit börjadt, men före utmålsläggningen, sin grufanläggning öfwergifwa och nedlägga, gifwe det såwäl egaren, som innehafwaren af jorden bewisligen tillänna, och ware sedan ej skyldig att för längre tid, än det då löpande

ſwarig för, och den ſenare berättigad till grufwebyggnaderna och inventarierna, efter hwad här ofwan ſtadgadt är, dock att allt, ſom är underkaſtadt löſen, får af egaren fritt disponeras, dereſt den blifwande grufweinnehafwaren icke om inlöſen deraf ſig anmäler inom en månad från reſolutionens datum.

Uppſtår twiſt om beloppet af den erſättning för grufwas tillhörigheter, ſom enligt denna § gifwas eller tagas ſkall, förfares, för beſtämmande deraf, på ſätt i 13 § ſagdt är.

51 §. När grufwa öfwergifwen är, eller egaren blifwit denſamma förluſtig dömd, må hon af den, ſom enligt näſtföreſtående § dertill berättigad är, öfwertagas med ſamma rättigheter och förbindelſer i hänſeende till utmål och grufwedrift, hwilka förre egaren innehaft. Då ett år förflutit från den tid, då rättigheten till grufwans öfwertagande inträdt, utan att grufarbetet blifwit ånyo påbörjadt, ſkall all den mark, ſom enligt denna författning warit till inmutare afſtådd, hemfalla till grundegaren; dock att ur grufwan uppbruten malm må kunna för egarens räkning under ytterligare ett år afgiftsfritt å marken qwarligga.

52 §. Till anläggande af dagorter, eller ſå kallade ſtollar för malmfältens underſökande och nya fyndigheters upptäckande, eller för ernående af en lättare berg- och watten-uppfordring, ware alltid grufegare eller grufwebolag, ſom hos Bergmäſtaren ſig dertill anmäla, närmaſt berättigade, då de äro belegare i grufwor inom det malmfält, hwarigenom dagorten ſkall framdrifwas; och må jordegare eller annan enſkild grufegare i ſamma fält icke kunna hindra werkſtälligheten af ſtollarbete, ſom med wederbörligt tillſtånd är påbörjadt.

53 §. Den ſom, inom eller utom grufwefält, antingen nytt ſtollarbete företager, efter att dertill, på gjord anmälan, hafwa erhållit Bergmäſtare-embetets tillåtelſe, eller ock ſådant förut påbegynt arbete fullföljer, ſkall derwid åtnjuta följande förmåner, nemligen:

1:o Hela uppfinnare- och halfwa jordegarerätten till de förut icke under arbete warande malmer och mineralier, ſom han med dagorten yppar, jemte rätt till utmål derför inom omutadt fält; hwaremot återſtående halfwa jordegare-andelen tillkommer grundegaren.

2:o Lika rätt tillgodonjute ock den, ſom ſtoll-arbete drifwer inom annans utmål, då förut obekant eller obegagnad fyndighet anträffas, dock endaſt ſå länge och intilldeß att utmåls-egaren med ortarbete möter.

3:o Påträffar den, ſom ſtollen drifwer, ſådan malm- eller mineralfyndighet, hwarå förut grufarbete är anlagdt, ege då rätt att erhålla en fjerdedel af det ſom derſtädes winnes, dock endaſt intilldeß att grufegaren med ſitt arbete honom till mötes kommer.

4:o Af den beſparing, ſom genom ſtollen kan tillſkyndas angränſande i gång warande grufwor medelſt wattens afförande ſamt malm- och gräbergs uppfordring eller annat, tillfalle twå tredjedelar den, ſom ſtollarbetet drifwit, dereſt icke annan öfwerenskommelſe kunnat träffas; och warde, i händelſe af twiſt om den winſt, ſom grufegaren genom ſtollen tillſkyndas, wärdet deraf, ſedan Bergmäſtaren utlåtande afgifwit, beſtämdt på ſätt i 13 § ſagdt är, dock att koſtnaden härtill ſkall drabba parterne efter ty ſom domaren ſkäligt pröfwar.

7 Kap. Om hwiloſtånd för grufwor ſamt ſättet och wilkoren för deras bewiljande.

54 §. Rättighet att på beſtämd tid låta arbetet hwila uti en förut i gång warande grufwa, eller uti påbörjad ſtoll, der koſtnader redan blifwit å arbetet af innehafwaren nedlagde, kan erhållas, när giltiga ſkäl dertill förekomma, dock, hwad förſöksarbete å annans mark beträffar, med iakttagande af hwad i 15 § finnes ſtadgadt. Den tillåtelſe, ſom grufegare erhåller, att grufwedriften under wiß tid med eganderättens bibehållande inſtälla, benämnes **hwiloſtånd**.

55 §. Hwiloſtånd med grufwe- och ſtoll-arbetens fullföljande må, på grund af ſkriftlig derom gjord anſökning, af Bergmäſtaren under ett till och med tre års tid bewiljas, när ſådana hinder emot grufwedriftens fullföljande finnas, ſom grufegaren ej kunnat förekomma, eller andre giltiga anledningar till ſökt hwiloſtånd uppgifwas och behörigen ſtyrkas. Sådant hwiloſtånd ſkall hädanefter alltid utſättas att gälla från 1 Maj eller 1 Auguſti det ena året till ſamma dag det år, då det bör upphöra. För ſjömalms-tägter, ſamt grufwe- och ſlaggwarp, må dock hwiloſtånd af Bergmäſtaren icke meddelas, utan gälle derom hwad ſärſkildt i 42 § ſtadgadt är.

56 §. Förlängning af redan bewiljadt hwiloſtånd må, på högſt 2:ne års tid, kunna af Bergmäſtaren medgifwas, då dertill gällande ſkäl och orſaker äro för handen, hwarom dock endaſt påſkrift behöfwer af Bergmäſtaren meddelas å den förut erhållna hwiloſtånds-reſolutionen.

57 §. Söker hwiloſtånd för ſådan grufwa, hwarifrån annan i arbete warande grufwa kan under hwiloſtåndstiden bliſwa af ökadt wattentillopp beſwärad, må hwiloſtåndet af Bergmäſtaren icke bewiljas förr, än antingen egaren till den angränſande grufwan ſådant medgifwit, eller wiſas kan, att öfwerenskommelſe med honom om wattnets undanhållande under hwiloſtåndstiden träffats, eller ock ſökanden ſtällt till wederhäftigheten ſtyrkt borgen för all den ſkada, ſom under ſamma tid, genom ökadt wattentillopp, egaren till angränſande grufwa tillſkyndas. Wiſar det ſig, ſedan hwiloſtånd redan bewiljadt är, att angränſande grufwor, på ſätt förut nämndt är, förnärmas, pröfwe då Bergmäſtaren, efter wederbörandes hörande och, om ſå erfordras, på ſtället hållen beſigtning, ſaken noga och beſtämme genom Utſlag, dereſt wänlig förening ej träffas kan, de wilkor, hwarunder det gifna hwiloſtåndet får tillgodonjutas.

58 §. Önſkar grufegare längre tids hwiloſtånd, än Bergmäſtaren enligt 56 § kan medgifwa, ſöke då förlängning derå, med fullſtändig uppgift om orſakerne dertill, hos Bergs-öfwerſtyrelſen, ſom, när ſkäl till bewiljande förekomma, må ega att ytterligare förlänga hwiloſtåndstiden, dock icke utöfwer 10 ſammanräknade år ifrån den tid hwiloſtåndet förſta gången medgafs, dereſt ſärſkilda omſtändigheter dertill icke föranleda.

59 §. Sedan hwiloſtånd af grufegaren ſökt är, kan rättigheten till grufwan icke förloras derföre, att med reſolutionens utfärdande någon tid fördröjes; dock ſkall förlängning af bewiljadt hwiloſtånd, för att kunna bifallas, wara hos wederbörande myndighet ſkriftligen ſökt,

innan det förra hwiloståndet tilländagått. Meddelas åter uppå sökt hwiloståndd eller begärd förlängning af hwiloståndds-tiden afslag, skall det åligga wederbörande grufegare att, inom åtta månader ifrån resolutionens datum, grufarbetet återtaga och i föreskrifwen ordning fullfölja, såwida hans framtida rätt till grufwan eller fyndigheten förwaras will.

8 Kap. Särskilda stadganden.

60 §. Då flere personer, utgörande ett bolag, efter wissa lotter uti samma grufwerörelse deltaga, åligge det jemwäl bolagsmännen, att ställa sig ej allenast denna Kongl. Maj:ts nådiga förordning till efterrättelse, utan ock de särskilda bolagsreglor, som kunna wara dem emellan upprättade. Bolaget ege ock, att inom sig utse någon wiß disponent, eller grufweföreståndare, som dels werkställer bolagets angående grufweförwaltningen gifne föreskrifter, dels ock, wid stadgadt äfwentyr, iakttager hwad Bergsstyrelsen, i enlighet med gällande författningar, om grufwebrytningens rätta handhafwande föreskrifwer.

De tillskott för grufwe-rörelsens bedrifwande, som beslutas wid allmän bolagsstämma, hwilken blifwit 2:ne månader förut i allmänna tidningarne utlyst och deßutom 2:ne gånger kungjord från predikstolen i den socknens kyrka, der grufwan ligger, sista gången minst en månad före stämman, skola af delegarne owägerligen betalas inom den derför utsatte tiden. Men uteblifwer någon delegare då med sitt tillskott, och erlägger han ej heller detsamma inom twänne månader ifrån den dag han derefter om betalningens fullgörande blifwit bewisligen erinrad, ware han sine grufwelotter förlustig, jemte dertill hörande andel i byggnader, inventarier och effekter, hwilket allt till bolaget hemfaller; men för de grufwan eller bergwerket tillhörande hemmanslägenheter eller annan jordegendom, njute han af bolaget full ersättning efter laga wärdering, der ej om beloppet öfwerenskommelse träffas kan.

Innehålla, i de ämnen nu sagda äro, särskildt mellan delegarne upprättade bolagsreglor andra bestämmelser, då skola de tjena till efterrättelse.

61 §. Uti de Jern-bergslager, hwarest, i följd af stadgandet i 7 § af 1757 års Kongl. Utmålsförordning, grufwe- eller malmöreskassor redan finnas bildade, skola desamma äfwen framgent till grufwerörelsens understöd oförryckta bibehållas samt ställas under Bergmästarens och 2:ne af delegarne walde kassaföreståndares förwaltning samt Bergs-öfwerstyrelsens inseende och kontroll.

Malmöres-afgiften till grufwekassan, hwilken samtlige interessenter uti de i fonden delaktige grufworna skola utgöra, antingen de sälja malmen eller densamma för egen bläsning anwända, skall hädanefter erläggas med En skilling banko för hwarje laß jernmalm om 3 skeppund, som årligen från grufwan afföres; och förordne Bergmästaren, i samråd med kassaföreståndarne, om de åtgärder, som i och för uppbördens debitering och indrifwande samt medlens ändamålsenliga förwaltning kunna finnas lämplige.

Underlåter grufegare, eller bolag, som dertill kan anses wara förbundet, att ofwannämnde afgift till grufwekassan inbetala, och sker så-

dast icke under twänne på hwarandra följande år, oaktadt malm-afförsel från grufwan under tiden egt rum, warit då gruf-intressenterne sin framtida rätt till delaktighet eller understöd af kassan förlustige; och ankomme endast uppå kassans qwarwarande delegares wid allmän sammankomst fattade beslut, om och huruwida, efter werkställd full inbetalning af de felande årsafgifterne, det må tillåtas sådane utestutne delegare att i fonden sin delaktighet återwinna.

Har någon grufwekassa redan wunnit den tillwext och stadga, att räntan å dess utlånade medel motswarar wid pass hälften af grufegarnes wanliga årsafgifter i medeltal för 10 år beräknade, må det uppå wederbörlig anmälan och Bergs-öfwerstyrelsens beslut ankomma, att, då omständigheterna sådant för öfrigt medgifwa, under någon wiss tid tillåta nedsättning uti grufegarnes årliga afgifter till fonden.

Grufwe-kasse-medlen, öfwer hwilkas förwaltning årlig redogörelse skall, före slutet af April månad, af Bergmästaren insändas till Bergs-öfwerstyrelsen, komma hädanefter, såsom hittills, att uteslutande anwändas till de grufwors understöd wid påkommande behof, hwarifrån malmören blifwit till fonden behörigen inbetalde; men delning af den gemensamma grufwekassan, likasom uttagning af de medel någon wiss grufwa tillskjutit, må icke i något fall tillåtas.

62 §. De böter, som enligt denna Stadga warda ådömde, fördelas till trefkistes, på det sätt, att en tredjedel tillfaller åklagaren, en tredjedel Kongl. Maj:t och Kronan, hwars rätt likwäl grufwe-kassan, der sådan finnes, må tillgodonjuta, samt en tredjedel församlingens fattige; skolande böterne utgå af den fakfälldes egendom, så långt den räcker, och, wid bristande tillgång, förwandlas till fängelse [med tjenligt arbete], på sätt att

[emot böter af	10	R:dr	swara	7	dagar,
från	10 t. o. m.	25	„	„	14	„
„	25 t. o. m.	50	„	„	21	„
„	50 t. o. m.	100	„	„	30	„
„	100 t. o. m.	150	„	„	45	„
„	150 t. o. m.	200	„	„	60	dagar, eller

2 månader o. s. w., ända till ett år, som är den högsta fängelsetid, hwartill någon, i brist af tillgång till böter, må dömas. Har någon del af böterna utgått, förwandlas återstoden i öfwerensstämmelse med föreskrifterna i Kongl. Brefwen den 5 Februari 1768 och den 26 Oktober 1820.]

Jfr **K. Förordn. om nya Straff-Lagens införande** m. m. **d. 16 Febr. 1864**, §§ 7, 9.

63 §. Allmänna åklagare åligger att, på wederbörande Bergstjenstemäns anmälan, för öfwerträdelser af denna Stadga utföra åtal efter de upplysningar, som dem af nämnde tjenstemän meddelas.

64 §. Denna Stadga skall träda i werkställighet den 1 November 1855, då ock de hittills gällande Författningarne i ämnet komma att till kraft och werkan förfalla.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående expeditionslösen; Gifwen Stockholms Slott den 30 November 1855.

Med upphäfwande af Expeditionstaxan den 15 Maj 1821 samt hwad för öfrigt i afseende på expeditionslösen hittills warit stadgadt, utom i de fall, hwarom 5 § i denna författning förmäler, har Kongl. Maj:t godt funnit i nåder förordna som följer:

1 §. Embetswerk, domstolar och myndigheter samt tjenstemän hänföras, i fråga om expeditionslösen, till följande afdelningar, nemligen:

Första Afdelningen.

Öfwerståthållare-embetet; Konungens Befallningshafwande och till landsstaten hörande tjenstemän; Öfwerintendents-embetet; General-landtmäteri-kontoret; Styrelsen för allmänna wäg- och wattenbyggnader; Chefs-embeten samt civile tjenstemän wid arméen och flottan; Guvernörsembetet wid krigsakademien; Konsistorier, rektors-embeten och fakulteter wid universitet; Teknologiska institutet; Tulldistriktchefs-embeten; samtlige Underdomstolar; Bergshauptmän och Bergmästare; Magistrater och andra styrelser samt öfriga werk och myndigheter i städer och köpingar: sjömanshus; samt notarii publici.

Andra Afdelningen.

Hof- och Öfwerrätter [samt Kanslirätten]; Rikets Kollegier; Sundhets-Kollegium; Akademi-kanslers-embeten; Serafimer-ordens-gillet; direktionen öfwer Serafimer-lazarettet; General-poststyrelsen; General-tullstyrelsen; Styrelsen öfwer fängelser och arbetsinrättningar i riket; [Konvoykommissariatet; Kommitéen för salpeter-ärendena; Karantäns-kommissioner;] samt andra af Kongl. Maj:t tillsatta styrelser, kommitéer och myndigheter; hwilka icke finnas i denna eller öfriga afdelningar särskildt upptagna.

Tredje Afdelningen.

Statsdepartements-, Justitie-revisions-, Justitie-kanslers-, Rikets Ständers Justitie-ombudsmans- och General-Auditörs-expeditionerna; Riksrätt; och Rikets Ständers kommitterade till tryckfrihetens wård.

2 §. Af de embets- och tjenstemän, som icke här ofwan blifwit uppräknade, men hwilka å embetets eller tjenstens wägnar utfärda expeditioner, hänföras en hwar till samma afdelning, som det embetswerk eller den domstol eller myndighet, hwartill han hörer.

3 §. Med de undantag, 5, 12 och 13 §§ innehålla, beräknas lösen, till de för hwarje afdelning här nedan bestämda belopp, för följande expeditioner, nemligen:

	Första Afdelningen.		Andra Afdelningen.		Tredje Afdelningen.	
	Riksmynt.		Riksmynt.		Riksmynt.	
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	R:dr	öre.
Afsked	2	—	3	—	—	—
Afskrift, med vidimation, första arket	1	—	2	—	3	—
» hwarje af de öfriga	—	75	—	75	1	50
» [af **offentlig stämning**, som från en Hofrätt till en annan affändes med begäran om deß anslående]	—	—	1	50	—	—
Apothekarebref, se **Diplom**.						
Bewis, Diarii-, eller öfwer ingifwande af handling	—	50	1	—	3	—
» **Depositions-** eller **Redfättnings-**	—	50	—	50	—	—
» **Gravations-**, å fast egendom,						
a) **för tio år:**						
på landet: angående hemman, hemmansdel eller lägenhet, för hwarje af dessa till och med 3	3	—	6	—	—	—
öfwer 3 till och med 6	2	—	4	—	—	—
öfwer 6	1	—	2	—	—	—
dock att lösen ej må påföras högre än	20	—	40	—	—	—
såwida icke bewiset omfattar egendom, som är belägen i flera härad eller tingslag, i hwilket fall särskild lösen beräknas för den inom hwartdera häradet eller tingslaget liggande del af egendomen;						
i stad: angående **gård** eller **obebyggd tomt**, jemte **sådan jord, som ej får derifrån söndras eller särskildt inteknas**						
för hwarje tomtnummer t. o. m. 3	3	—	6	—	—	—
öfwer 3 t. o. m. 6	2	—	4	—	—	—
öfwer 6	1	—	2	—	—	—
angående **annan jord, med eller utan åbyggnad**, af till och med 3 tunnlands rymd	3	—	6	—	—	—
för hwarje tunnland deröfwer Hwad som öfwerskjuter jemnt tunnlandtal räknas för fullt tunnland.	1	—	2	—	—	—
Lösen för gravationsbewis å gårdsfastighet eller stadsjord må dock ej öfwerstiga	20	—	40	—	—	—
b) **för kortare tid än tio år:** för hwarje år, bewiset omfattar, $^1/_{10}$ af hwad här ofwan finnes bestämdt, men icke i något fall mindre än	2	—	4	—	—	—
» om **förlagsinteckning**	3	—	6	—	—	—

	Första Afdelningen. Riksmynt.		Andra Afdelningen. Riksmynt.		Tredje Afdelningen. Riksmynt.	
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	R:dr	öre.
Bevis, om hurumvida någon **försålt lösören**, som qwarblifwa i säljarens wärd, då bewiset omfattar en tid af t. o. m. 2 år	2	—	4	—	—	—
för hwarje år deröfwer	—	50	1	—	—	—
» **Förmynderskaps-**, ...	5	—	6	—	—	—
» **Wederhäftighets-**, ehwad det angår en eller flere personer	1	—	—	—	—	—
» om inlemnande och inregistrering af **bouppteckning**, för hwarje 100 r:dr riksmynt af boets behållning till och med 15,000 r:dr	—	20	—	20	—	—
Derefter tillägges: för hwarje 100 r:dr riksmynt af behållning från 15,000 till och med 30,000 r:dr	—	10	—	10	—	—
och från 30,000 rdr och allt widare	—	5	—	5	—	—
Belopp, som ej uppgår till 100 r:dr eller faller mellan två hundratal, räknas för fullt 100. Denna lösen må dock ej i något fall påföras högre än . . .	150	—	150	—	—	—
och ware lägsta lösen	—	50	—	50	—	—
» tecknadt å företedd handling om **uppbud**, om fastställelse, förnyelse, dödande, relaxering eller postposition af **inteckning**, om **testaments**-bewakning, om ingifwande af **äktenskapsförord**, **morgongåfwobref** och **köpeafhandling** om **lösören**, eller om fastställelse af **egoskifte** och **egoutbyte**, äfwensom att **rågångsförrättning** wunnit laga kraft	1	—	1	—	—	—
» öfwer aflagd **borgenärsed** i konkursmål, ehwad det meddelas genom protokollsutdrag eller annorledes	1	—	1	—	—	—
» **produktions-**, eller **certifikat** om warors produktionsort, då de sändas						
a) till orter utom Swerige och Norrige	3	—	—	—	—	—
b) inrikes orter emellan och till Norrige	1	—	—	—	—	—
» eller certifikat öfwer aflagd **redare-ed**	2	—	—	—	—	—
» öfwer aflagd **sjömans-ed**	—	50	—	—	—	—
» öfwer sjömans **inskrifning**	1	—	—	—	—	—
» öfwer **afmönstring** af sjöfolk å fartyg eller båtar, för hwar man, som afmönstras	—	20	—	—	—	—

	Första Afdelningen. Riksmynt. Rdr	öre.	Andra Afdelningen. Riksmynt. Rdr	öre.	Tredje Afdelningen. Riksmynt. Rdr	öre.
Bewis, Sundhets-, eller Sundhetspaß för fartyg till utrikes ort	2	—	—	—	—	—
» **Tillstånds-, eller Privilegium** å smide, manufaktur- eller andra werk och inrättningar, första arket	2	—	3	—	—	—
andra arket	1	—	1	50	—	—
hwarje af de öfriga	—	75	1	50	—	—
» **eller Utdrag ur taxeringslängd,** ehwad det omfattar ett eller flera år, hwart ark	1	—	1	—	—	—
» öfwer aflagdt **kunskapsprof**	3	—	3	—	—	—
» om **Arbetsfolks** anställning för kronans räkning och i städerna, eller s. k. **försvarsbref**	—	50	—	—	—	—
» **annat,** tecknadt å företedd handling	1	—	1	—	—	—
då det särskildt utfärdas	1	50	1	50	3	—
Bilbref för fartyg eller båtar	2	—	—	—	—	—
Bouppteckning, se **Bewis.**						
Burbref i Stockholm och Göteborg:						
» för handlande	10	—	—	—	—	—
» fabriksidkare, handtwerkare och skeppare	6	—	—	—	—	—
» andre idkare	5	—	—	—	—	—
» **i städer af första och andra klasserna:**						
för handlande	8	—	—	—	—	—
» fabriksidkare, handtwerkare och skeppare	5	—	—	—	—	—
» andra idkare	4	—	—	—	—	—
» **i städer af tredje och fjerde klasserna:**						
för handlande	5	—	—	—	—	—
» fabriksidkare, handtwerkare och skeppare	4	—	—	—	—	—
» andre idkare	3	—	—	—	—	—
» **i städer af femte klassen och i sådane köpingar, der särskild burskaprätt eger rum:**						
för handlande	4	—	—	—	—	—
» fabriksidkare, handtwerkare och skeppare	3	—	—	—	—	—
» andre idkare	2	—	—	—	—	—
Certifikat, se **Bewis.**						
Designation, Utmåls-, för hwarje sådan, utom lösen för det protokoll, hwari den är intagen	1	—	—	—	—	—
Diplom, Juris- och Medicine-Doktors	6	—	—	—	—	—
» Filosofie- och Kirurgie-Magisters	3	—	3	—	—	—
» Apothekare	—	—	6	—	—	—
» Provisors	—	—	3	—	—	—
Doktorsbref, se **Diplom.**						

	Första Afdelningen.		Andra Afdelningen.		Tredje Afdelningen.	
	Riksmynt.		Riksmynt.		Riksmynt.	
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	R:dr	öre.
Dom, med rubrik, första arket	—	—	4	50	—	—
hwarje af de öfriga	—	—	1	50	—	—
Fastebref, då köpeskillingen eller, der sådan ej finnes utsatt, egendomens wärde efter sista bewillningstaxering ej öfwerstiger 20,000 r:dr riksmynt, för hwarje 1,000 r:dr af wärdet	2	—	—	—	—	—
deröfwer	1	—	—	—	—	—
Belopp, som ej uppgår till 1,000 r:dr eller faller mellan två tusental, räknas för fullt 1,000.						
Lösen för fastebref ware dock i stad ej öfwer	20	—	—	—	—	—
Folkpass eller **Sjömansrulla** för fartyg och båtar:						
af till och med 25 läster	1	—	—	—	—	—
öfwer 25 t. o. m. 50 d:o	2	—	—	—	—	—
" 50 " 100 d:o	3	—	—	—	—	—
" 100 läster	4	—	—	—	—	—
Fribref eller **Helfrihetsbref**, för fartyg						
af till och med 25 läster	—	—	3	—	—	—
öfwer 25 t. o. m. 50 d:o	—	—	4	—	—	—
« 50 " 100 d:o	—	—	6	—	—	—
« 100 läster	—	—	9	—	—	—
För **latinsk öfwersättning** af fribref jemte **signalbref** erlägges tillsammans $^1/_3$ af lösen för fribrefwet. Kostnaden för **pergamentet** till fribrefwet ersättes särskildt.						
Fullmagt, Konstitutorial eller Förordnande, å embete eller tjenst	2	—	3	—	—	—
Förordnande, för landtmätares tjenstemedhjelpare	2	—	—	—	—	—
Förordnande å embete eller tjenst, se **Fullmagt**.						
Förswarsbref, se **Bewis**.						
Gesällbok, paginering och rubrik	—	25	—	—	—	—
sjelfwa boken, då gesällen icke är dermed försedd	—	25	—	—	—	—
Gesällbref	1	50	—	—	—	—
Helfrihetsbref, se **Fribref**.						
Immissions-, Städje-, Upplåtelse- och Åbobref	2	—	3	—	—	—
Instrument öfwer besigtning, wärdering, utmätning, qwarstad eller annan dylik förrättning, första arket	1	—	—	—	—	—
hwarje af de öfriga	—	75	—	—	—	—
Kallelse, skriftlig:						
a) s. k. **terminsedel**, å part	—	—	—	75	—	—
b) å kronans ombudsman eller å borgenär i konkursmål	—	50	—	75	—	—
Kommunikations-Resolution, se **Resolution**.						

	Första Afdelningen. Riksmynt. Kr	öre	Andra Afdelningen. Riksmynt. Kr	öre	Tredje Afdelningen. Riksmynt. Kr	öre
Konstitutorial, se **Fullmagt och Förordnande.**						
Kontrakt, angående fast egendom, upphandling, leverans eller dylikt	1	50	4	—	—	—
Magisterbref, se **Diplom.**						
Motbok, med sjöman	—	25	—	—	—	—
dock wid inrikes sjöfart endast i det fall att motbok begäres.						
Mutsedel	1	50	—	—	—	—
Mästarebref	3	—	—	—	—	—
Mätebref för fartyg eller båtar af till och med 25 läster	2	—	—	—	—	—
öfwer 25 t. o. m. 50 läster	3	—	—	—	—	—
» 50 » 100 d:o	4	—	—	—	—	—
» 100 läster	5	—	—	—	—	—
För **sleppsmätares** uträkning och sådant mätebref, som han eger att utfärda, erlägges arfwode enligt gällande reglemente för sleppsmätning.						
Notarial-protest, se **Protest.**						
Paß för resande, ehwad det lyder å en eller flere personer, hörande till samma hushåll, till inrikes ort eller Norrige	—	75	—	—	—	—
till andra orter	2	—	—	—	—	—
dock för gesäll, tjenstehjon, arbetsfolk och gemenskapen wid krigsmagten endast hälften.						
För påteckning wid gränsort å utländsk resandes hit till riket medförda paß erlägges	1	—	—	—	—	—
Patent	—	—	9	—	—	—
Privilegium, se **Bewis.**						
Promotorial, första arket	2	—	3	—	—	—
hwarje af de öfriga	1	—	1	50	—	—
Protest, Notarial-, första arket	2	—	—	—	—	—
hwarje af de öfriga	1	—	—	—	—	—
derutöfwer, om åtgärden sker utom embetsrummet:						
i stad, för hwarje person som besökes	1	—	—	—	—	—
och på landet eller till stad hörande landtområde, skjuts- och traktamentskostnad efter gällande resereglemente.						
Ersättning för **Witne** är i förenämnda lösen inbegripen.						
Protokoll i revisionssak, hwarje ark	—	—	1	50	—	—
Söka parterna å ömse sidor revision, delas lösen dem emellan.						
» **Auktions-**, hwarje ark	—	75	1	50	—	—
» öfwer aflagd **Borgenärs-ed**, se **Bewis.**						
» **annat**, ehwad det innefattar beslut eller icke, första arket	2	—	3	—	3	—
andra arket	1	—	1	50	1	50
hwarje af de öfriga	—	75	1	50	1	50

	Första Afdelningen. Riksmynt.		Andra Afdelningen. Riksmynt.		Tredje Afdelningen. Riksmynt.	
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	R:dr	öre.
Proviſorsbref, ſe **Diplom.**						
Remiß-reſolution, ſe **Reſolution.**						
Reſolution, med rubrik, första arket	2	—	3	—	—	—
andra arket	1	—	1	50	—	—
hwarje af de öfriga	—	75	1	50	—	—
„ **Kommunikations-** eller **Remiß-**, i enſkilda mål, ſom ej äro af brottmåls-egenſkap	—	75	—	75	—	—
Dock må denna löſen icke mera än en gång i hwarje mål upbäras, ändå att handlingar flera gånger kommuniceras eller till påminnelſer utlemnas.						
„ **Tergal-**, eller **definitiv beſlut**, teknadt å ingifwen handling	2	—	—	—	—	—
Räkning, Smides-	—	—	4	—	—	—
Salubref å faſt egendom, förſåld genom auktion	2	—	—	—	—	—
Signalbref, ſe **Fribref.**						
Sjömansrulla, ſe **Folkpaß.**						
Smidesräkning, ſe **Räkning.**						
Stationsbref för Landtmätare	2	—	—	—	—	—
Städjebref, ſe **Immiſſionsbref.**						
Stämning, offentlig	1	50	3	—	—	—
„ **annan**, ehwad en eller flere kallas, för hwart exemplar, ſom begäres	1	—	2	—	—	—
Går ſtämning från Öfwerrätt på mer än ett ark, erlägges för hwarje ark deröfwer	—	—	1	—	—	—
Sundhetspaß, ſe **Bewis.**						
Tergal-Reſolution, ſe **Reſolution.**						
Terminſedel, ſe **Kallelſe.**						
Underſökning, Kammar-Arkiv-Kontorets, angående hemman och lägenheter.						
Utdrag derom, första arket	—	—	3	—	—	—
hwarje af de öfriga	—	—	1	50	—	—
Deßutom för beſwäret med underſökningen för hwarje hemmansnummer eller lägenhet	—	—	2	—	—	—
dock att denna erſättning icke må ſtiga öfwer	—	—	20	—	—	—
Upplatelſebref, ſe **Immiſſionsbref.**						
Utdrag af **Dombok** eller **Protokoll**, ſe **Protokoll.**						
„ utur **Indelnings-** och **Roteringswerken**, hwart ark	1	—	2	—	—	—
„ af **Taxeringslängd**, ſe **Bewis.**						
Utmåls-Deſignation, ſe **Deſignation.**						
Uträkning, Markegångs- eller **Förwandlings-**, å ett hemmans årliga ordinarie eller hemmanstals- och jordeboksränta, ehwad uträkningen omfattar hela hemmanet eller endaſt en del deraf	1	50	2	—	—	—

	Första Afdelningen.		Andra Afdelningen.		Tredje Afdelningen.	
	Riksmynt.		Riksmynt.		Riksmynt.	
	R:dr	öre.	R:dr	öre.	R:dr	öre.
Utslag med rubrik, första arket	2	—	3	—	—	—
andra arket	1	—	1	50	—	—
hwarje af de öfriga	—	75	1	50	—	—
Bidimation af afskrifwen handling, meddelad af **Notarius Publicus**, första arket	1	—	—	—	—	—
hwarje af de öfriga	—	25	—	—	—	—
" af **annan tjensteman**, hwarje ark	—	25	—	50	—	50
Åbobref, se **Immissionsbref**.						
Ofwersättning från ett språk till ett annat, jemte **intyg** om öfwersättningens riktighet, hwarje ark	3	—	—	—	—	—
" **Latinsk**, af **Fribref**, se **Fribref**.						

4 §. Utom nu stadgad lösen erläggas:

1:o wid lagfart af fastighet i stad, sedan laga ständ ökommit köpet, i friskilling, då egendomens wärde icke öfwerstiger 666 r:dr 32 sk. banko eller 1,000 r:dr riksmynt, 32 sk. banko eller 1 r:dr riksmynt, men då den uppgår deröfwer, 1 r:dr 16 sk. banko eller 2 r:dr riksmynt; dock må i stad, för hwilken häruttinnan särskildt nådigt förordnande är meddeladt, detsamma fortfarande lända till efterrättelse; och

2:o till waktbetjeningen wid de i andra afdelningen omförmälda domstolar och embetsmyndigheter, för sigill, i de fall utgående expedition bör dermed wara försedd, 16 sk. eller 50 öre.

5 §. Angående lösen för expeditioner wid Rikets Ständers Bank, jemte dertill hörande diskontwerk och lånekontor, wid domkapitlen, wid tullkamrar och tullinspektioner, äfwensom af konsuler, landtmätare och socknenämnder, samt för wägattester och bewis öfwer undergången karantän, så ock i fråga om arwoden samt ersättning för skjuts- och dagtraktamente, gäller hwad derom är särskildt föreskrifwet.

Se K. Kung. ang. förnyad Taxa å expeditionslösen i Rikets Ständers Bank samt dertill hörande Diskont-Werk och Låne-Kontor d. 24 Juli 1857.

6 §. Ej må protokoll, beslut eller annan handling författas widlyftigare, än målets egenskap tarfwar; och bör förty ej heller handling, hwars ordagranna intagande icke är särskildt föreskrifwet eller eljest behöfligt, i widsträcktare mån införas eller omförmälas, än som för målets utredning är nödigt, eller, wid förnyad handläggning af mål, protokollet upptaga mera af hwad föregående protokoll innehålla, än som för sammanhanget och upplysning af målets beskaffenhet oundgängligt erfordras.

7 §. Hwarje expedition bör tydligt och felfritt skrifwas. Minst 28 rader i medeltal böra finnas på hwarje fullskrifwen sida; och skall stilen wara så afpassad, att, wid sammanräkning af bokstäfwernas hela antal, för hwarje fullskrifwen rad i medeltal belöpa minst 24 bokstäfwer i rubrik och 36 bokstäfwer i det öfriga af expeditionen. Är för redighet och ordning nödigt, att kolumner för siffror begagnas, eller beräknas lösen icke efter arktal, må i dessa afseenden efter omständigheterna förfaras.

Om den eller de handlingar, som ligga till grund för embetsmyndighets beslut, icke intages uti deröfwer utfärdadt protokoll, resolution eller utslag, utan bifogas i afskrifter eller utdrag, så böra deßa, utan mellanrum, i afskriften följa näst efter sista sidan af beslutet samt förses med gemensam vidimation; och warde lösen för hela expeditionen beräknad så, som för protokoll, resolution eller utslag stadgadt är.

8 §. Ej må dom, utslag eller resolution med rubrik utgifwas, wid Underdomstolar i mål af hwilken beskaffenhet som helst, och hos öfriga i första afdelningen uppräknade embetswerk och myndigheter i brottmål, utan skall i deßa mål beslutet i sammanhang med protokollet utskrifwas.

Hos domstolar på landet bör det wid samma Ting eller förrättning förda protokoll, om än målet flera dagar förewarit, i ett sammanhang utskrifwas, så framt ej utskrift för särskild dag begäres. Wid stadsdomstolar må protokoll för hwarje rättegångsdag utfärdas, utom i det fall, hwarom 11 § förmäler, då expeditionen bör i ett sammanhang utskrifwas.

Genom **K. Kung. d. 27 Sept. 1872** har Kongl. Maj:t funnit godt att med ändring och tillägg i 8, 14 och 15 §§ i nådiga Förordn. ang. expeditionslösen d. 30 Nov. 1855, förordna på sätt som följer:

1 §. Der, jemlikt nådiga Förordningen d. 17 Maj 1872 angående ändring i wißa fall af gällande bestämmelser om häradsting, två eller flera allmänna sammanträden, under tinget hållas, bör, i mål och ärende, der rättsökande eller annan är skyldig att utlösa expedition eller ock är berättigad att utbekomma den utan lösen, expedition utfärdas för hwarje dylikt sammanträde, så ock för sådant särskildt sammanträde, som enligt nämnde författning utsättes för tings afslutande. Har mål eller ärende förewarit å flere dagar under sammanträdet, skall expeditionen ändå i ett sammanhang utskrifwas, så framt icke utskrift för särskild dag begäres.

2 §. Mom. 1. Expedition, hwarom ofwan förmäles, skall för det, ware sig allmänna eller särskilda, sammanträde, å hwilket lagtima ting afslutas, wara att tillgå i öfwerensstämmelse med föreskrifterna i § 14 mom. a af nådiga Förordningen angående expeditionslösen d. 30 Nov. 1855.

Mom. 2. I fråga om allmänt sammanträde, hwarå tinget icke afslutas, skall iakttagas:

att, då part emot dom eller annat afkunnadt beslut anmält mißnöje för fullföljd af talan i högre Rätt, expeditionen skall hållas honom till handa inom sex dagar derefter; och

att öfriga expeditioner skola wara att tillgå: i slutligen afgjorda mål inom fjorton dagar efter det beslutet afkunnades, samt i andra mål och ärenden senast wid nästa allmänna sammanträde, deresť sådant under tinget hålles, men eljest innan domhafwanden, efter tingets afslutande wid särskildt sammanträde, reser från tingstaden; dock att, om part fått sig förelagdt att något inom bestämd tid fullgöra, expeditionen skall wara för honom tillgänglig så tidigt, att fullgörandet må medhinnas.

3 §. Angående outtagne expeditioners och handlingars utlemnande gälle i fråga om allmänt sammanträde hwad i § 15 af ofwannämnda nådiga Förordning den 30 November 1855 i afseende å afslutadt ting stadgas.

4 §. Bryter expeditionshafwande emot hwad här ofwan i § 1 sista punkten eller i § 2 är föreskrifwet, böte, i förra fallet jemlikt § 17 i nyß åberopade nådiga Förordning och i senare fallet i enlighet med § 19 deruti; och gälle i fråga om böternas fördelning likaledes hwad i samma författning stadgas.

9 §. På framsidan af hwarje expedition skall särskildt tecknas beloppet af ej mindre lösen, än andra afgifter, der sådana ega rum, såsom för stämpladt papper, sigill m. m.; och deßutom å dom, utslag, resolution, protokoll eller instrument sådan anteckning ske, att deraf tydligen kan ses, för hwilken handlingen är utskrifwen. Å handling, som

icke åtföljer särskild expedition, men hvarå meddelas påskrift, derför lösen bör erläggas, ware ock beloppet af densamma teknad. För betalning för expedition ej tagas, skall å framsidan skrifwas: "Utan lösen"; och då befrielse från lösen eller afgift efter 13 § eger rum: "För fattigdom fri från afgift".

10 §. Kärande, klagande eller sökande ware skyldig att mot lösen utlåta Rättens eller embetsmyndighetens dom, utslag eller resolution, äfwensom protokoll, då beslutet utan rubrik utskrifwes.

Blifwer af domstol eller embetsmyndighet, der eljest endast dom, utslag eller resolution löses, beslutadt, att å annat ställe antingen bewisning får företes eller edgång skall fullgöras eller underrättelse eller förhör må hållas, ware den, som tillåtelsen utwerkat eller föreskriften emottagit, skyldig att expeditionen utlösa.

I öfrigt erläggas lösen: för boupptecknings, af delegarne i stenhuset efter den, hwars bo blifwit upptecknadt; för diplom, fastebref, fullmagt, förordnande, kontrakt, salu- och stationsbref, af den, åt hwilken handlingen utfärdas; för protokoll i revisionssak, af revisionssökanden; för promotorial, kommunikations-, remiss- och tergalresolution, af sökanden; för afskrift af stämning samt kallelse i konkurs- och årsproklamamål, af boet; för bewis, teknadt å handling, af den, som handlingen ingifwit; och för annan handling eller bewis, af den, som handlingen eller bewiset begärt; — dock ware icke någon skyldig att protokoll utlösa:

hos domstol eller embetsmyndighet: öfwer boupptecknings ingifwande, öfwer ansökning om befordran eller pension, anbud å arrende, leverans eller dylikt, liqwid eller lån utur allmän kassa, — eller då ansökning skett om utbekommande af penningar eller annat, som i qwarliggande bref å postkontor funnits förwarad, — eller då endast tro- och huldhetsed blifwit aflagd;

ej heller wid de i första afdelningen omförmälda domstolar och embetsmyndigheter: i mål, der kärande, klagande eller sökande antingen icke tillställt sin wederpart den utwerkade stämningen eller kommunikationsresolutionen, eller låtit sin talan förfalla, innan densamma hos Rätten eller embetsmyndigheten till handläggning förekommit, om än anmälan sker rörande målets förfallande, — eller öfwer meddelandet af andra eller tredje uppbudet wid lagfart å fastighet.

[Hos Hofrätt ware icke heller någon förpligtad att utlösa protokoll eller bewis öfwer aflagd borgenärsed i konkursmål.]

Allenast ett exemplar af dom, utslag, resolution, protokoll eller instrument bör utskrifwas för parter, som föra gemensam talan, utom i mål angående wäg- och sjutsnings- eller andra dylika frågor, deri flera socknar äro delaktige, då ett exemplar af sjelfwa utslaget må utskrifwas åt hwar socken. De, för hwilka gemensam expedition utfärdas, äro, en för alla och alla för en, ansvarige för lösen.

Ej må fastebref utfärdas eller friskilling, der den eger rum, fordras, sedan hos Rätten blifwit behörigen anmäldt, att den uppbudna egendomen ombytt egare.

Att Hofrätt icke widare såsom förste domstol upptager konkursmål, se Konkurs-Lag. d. 18 Sept. 1862, § 1, inf. i detta Bihang.

Der flera socknar hafwa del i mål, som angå wäg-, skjutsnings- eller andra dylika frågor, skall ett exemplar af sjelfwa utslaget utskrifwas för hwarje socken, äfwen om socknen icke är kärande, klagande eller sökande i målet. **K. Kung. d. 9 Maj 1862.**

Wid tillfällen då, enligt 24 Kap. 7 § Rättegångsbalken samt K. Br. d. 19 Aug. 1761, twå exemplar af dom eller utslag skola utskrifwas för att parterna emot lösen delgifwas, bör denna lösen, äfwen hwad beträffar swarande eller förklarande parts exemplar, beräknas och utgå till det belopp, som för "dom" eller "utslag" är i expeditionstaxan bestämdt. K. Br. d. 15 Jan. 1856.

Då hos Kammar-Rätten talan af enskild part fullföljes i frågor om beskattnings-författningarnes tillämpning eller i redogörelsemål, må beswäranden, om han winner ändring i den åtgärd som öfwerklagas, undfå Kammar-Rättens beslut utan lösen, likasom ock lösen icke bör erläggas för utslag i de af Kammar-Rättens Öfwerrewisions-Departement anhängiggjorda anmärkningsmål, eller i mål rörande debitering eller restitution af skatter och utskylder; men, beträffande öfrige hos Kammar-Rätten förekommande mål, som äro af beskaffenhet att deri meddelade utslag erhålla den dagens datum, då beslutet togs, samt emot bewis öfwerlemnas till parterna eller deras ombud antingen i Kammar-Rättens kansli eller genom exekutors handräckning, är förklaradt, attjdå i dessa mål, enligt hwad hittills egt rum, utslag bör emot lösen swarande tillställas, lösen jemwäl hädanefter må utgå och beräknas till det belopp, som för "utslag" är i expeditionstaxan bestämdt. **K. Br. d. 20 Febr. 1856.**

11 §. Swarande eller förklarande, som begär expedition, erlägge derför lösen efter samma grund som kärande, klagande eller sökande.

Expedition, eljest begärd af annan än den, som enligt denna författning har skyldighet att sådan utlösa, skall lemnas mot den för afskrift fastställda lösen. **(K. Kung. d. 24 Nov. 1857.)**

Jfr anm. wid näststöregående §.

12. §. Från erläggande af lösen, med rättighet att icke destomindre undfå nödiga expeditioner, befrias:

Häktad person, för talans fullföljande i mål, angående det brott, hwarför han i fängelse sitter;

Kronan, eller den, som förer deß talan;

Krono-åklagare, — derunder jemwäl inbegripne tull- och jägeribetjente, — i alla af dem, å tjenstens wägnar, utförda åtal; och

Wärfware, i wärfningsmål.

Likaledes böra följande expeditioner utgifwas till wederbörande utan lösen, nemligen:

Afsked för gemenskapen wid krigsmakten eller från tjenstebefattning, som icke innehafwes på grund af fullmakt eller konstitutorial;

Anordningar;

Assignationer;

Beslut om restitution af allmänna skatter och utskylder;

Bewis att begärd expedition icke utbekommits;

» å dom eller utslag, att deremot är wädjadt;

» af Underexekutor om kommunikation af sådant utslag, som får, utan hinder af beswär, gå i werkställighet;

» permissions-, för gemenskapen wid krigsmakten;

Förordnande, att tills widare eller för wiß tid förwalta embete eller tjenst, utan rättighet att åtnjuta dermed förenade löneinkomster;

» eller konstitutorial för tjenstemän och betjente wid Styrelsen öfwer fängelser och arbetsinrättningar i riket och för fänggewaldiger;

Ordres af Magistrat eller Kronofogde om utmätning eller annan exekutionsåtgärd;
Pensionsbref;
Protokoll rörande öfverenskommelse mellan rust- eller rotehållare samt dragon eller soldat om uppbörd vid dragon- eller soldattorp;
» eller resolution, angående skogs utsyning å allmänning eller för ekars fällande å krono- eller skattejord;
Påteckning å pass, utom vid gränsort å utländsk resandes;
Qwittenser;
Resolution eller utslag af Konungens Befallningshafwande och Kammar-Rätten rörande debitering;
Uppgift af sådan beskaffenhet, som, enligt Kongl. Förordningen den 19 Maj 1845, utmätningsförrättare skall, efter hållen utmätning, tillställa gäldenären;

Och må ej heller, då för bouppteckning och arfskiftes förrättande upptecknings- och delnings-procent eger rum, särskild lösen fordras för bouppteckning- eller delnings-instrumentet, eller för bewis om bouppteckningens inlemnande och inregistrering.

Uppå gjorda framställningar af Styrelserna för statens jernwägsbyggnader och jernwägstrafik samt med afseende derå, att utförandet af nämnda jernwägsbyggnader och handhafwandet af trafiken å jernwägarne ej äro att hänföra till de slag af förwaltningsbestyr, som tillkomma statens öfriga embetsmyndigheter, utan innefatta en industriel anordning och rörelse, som staten på grund af särskilda förhållanden öfwertagit, har Kongl. Maj:t förordnat att, utan hinder af det i 12 § af föreskående K. Förordning om expeditionslösen förekommande stadgande derom, att kronan eller den, som förer deß talan, är befriad från erläggande af lösen, med rättighet att icke destomindre undså nödiga expeditioner, sådan frihet från lösen icke bör ega rum i fråga om expeditioner, som till nämnda styrelser eller dem underordnade tjenstemän utlemnas. K. Kung. d. 31 Jan. 1868.

Jfr anm. wid 10 § här ofwan.

13 §. Den, som saknar tillgång till betalning, skall hos alla domstolar och myndigheter, utan afgift eller wedergällning undså hwad honom till sin rätts utsökande eller wärjande nödigt är, då han sin fattigdom styrker eller den eljest kunnig är. Har någon wid en domstol eller myndighet blifwit för fattigdom från lösen eller afgift befriad, njute han, utan widare wittnesbörd, slik befrielse, der målet till högre Rätt eller myndighet fullföljes, så framt han ej under tiden nya tillgångar weterligen erhållit.

14 §. Expedition, som rättsökande eller annan är skyldig att utlösa, eller ock är berättigad att utan lösen bekomma, skall wara att tillgå:

a) wid Häradsrätt, innan domhafwanden, efter afslutadt Ting, från tingsstaden afreser, så wida icke antingen expeditionen blifwit af någon, åt hwilken den icke owilkorligen bör utskrifwas, så sent å Tinget äskad, att deß utskrifwande före Tingets slut icke medhinnes, eller ock målet är wordet handlagdt å samma dag Tinget afslutas; i hwilka fall expeditionen bör hos den person inom häradet eller tingslaget, som, på sätt i 15 § förmäles, får af domhafwanden emottaga outlösta expeditioner, tillhandahållas wederbörande, då part emot afkunnadt beslut anmält misnöje för fullföljd af talan i högre Rätt, inom sex dagar, men annars inom fjorton dagar efter Tingets slut;

b) wid syn eller annan extra förrättning å landet inom sex dagar

efter förrättningens afslutande, antingen å förrättningsstället, eller ock hos någon inom häradet eller tingslaget boende person, hwarom, wid förrättningens slut, underrättelse bör meddelas; och

c) wid annan domstol eller embetsmyndighet, då beslutet muntligen afkunnas, inom fyra dagar derefter, men, när beslutet efter anslag meddelas, å den genom anslaget bestämde dag, samt, när det på annat sätt meddelas, så tidigt, att wederbörande må expeditionen utan uppskof undfå.

Expeditioner, hwilka icke grunda sig på domstols eller annan embetsmyndighets beslut, böra genast eller så snart möjligt är hållas wederbörande tillhanda.

Handling, som till domstol, embetswerk eller expeditionshafwande inlemnas och hwilken wederbörande eger rättighet att återbekomma, warde återställd, då expedition tillika utlemnas, med densamma, men eljest på sätt och i den ordning här ofwan rörande expeditionens tillhandahållande är wordet föreskrifwet.

Huru denna § blifwit ändrad, se anm. wid 8 § här ofwan.

15 §. Innan domhafwanden å landet efter afslutadt Ting från tingsstaden afreser, skall han till kronobetjent, som wid Tinget tjenstgjort, eller annan inom häradet eller tingslaget boende person, till utlösen aflemna alla outtagna expeditioner och handlingar, hwarom wid Tingets afslutande underrättelse meddelas den tillstädeswarande menigheten samt kungörelse å Rättens dörr anslås. Lösen för de expeditioner, som ej inom fjorton dagar uttagas, ege domhafwanden att låta utmäta; och lite i ty fall wederbörande exekutor till.

Warder ej wid öfriga domstolar och embetsmyndigheter expedition uttagen inom 14 dagar, må lösen i laga ordning utmätas.

Lösen för handling eller bewis, som begäres, men eljest icke bör utfärdas, må expeditionshafwande ej låta utmäta, der han ej kan wisa, att expeditionen blifwit begärd.

Hwad om utmätning af lösen för expedition nu sagdt är gälle dock ej, der utmätning icke sökts inom ett år efter det expeditionen bordt wara för wederbörande att tillgå.

Jfr anm. wid 8 § här ofwan.

16 §. Utslag i mål, hwari answar å embets- eller tjensteman är i fråga, så ock angående häktad person, bör, då utslaget icke blifwit muntligen afkunnadt, genast affändas till Konungens Befallningshafwande att, emot bewis, wederbörande delgifwas.

Underrätts utslag i mål angående häktad skall af domaren på landet sednast inom sex dagar och af Rätten i stad sednast inom fyra dagar efter afkunnandet affändas, om den häktade förwaras å länsfängelset, till Konungens Befallningshafwande, men, om han finnes å annat kronohäkte, omedelbart till tillsyningsmannen eller föreståndaren wid häktet. K. Kung. d. 16 Sept. 1873.

17 §. Bryter expeditionshafwande emot hwad i 6, 7, 8 och 9 §§ stadgadt är, böte, för hwar expedition, 20 r:dr riksmynt.

18 §. Djerfwes expeditionshafwande att mera för expeditionen fordra, än påskrifwen lösen, miste tjensten.

19 §. Försummar expeditionshafwande hwad i 14 § stadgas, böte, för hwar särskild försummelse, som i 24 Kap. 5 § Rättegångs-Balken, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 18 April 1849, sägs om försummadt utgifwande af dom.

20 §. Annan öfwerträdelse eller underlatenhet af föreskrifterna i denna författning ware anſedd lika med annan förſeelſe i embete eller tjenſt.

21 §. Böter, ådömde efter denna författning, fördelas till lika belopp mellan kronan, åklagaren och målseganden. Utföres målsegandens ſjelf målet, tage han ock åklagarens andel.

22 §. Ett exemplar af denna författning ſkall i de embetswerk, der löſen för expeditioner uppbäres, alla tider på året, och wid Häradsrätt, under påſtående Ting, å dörren till ſeſſionsrummet finnas anſlaget. — — —

Det alla etc.

Ang. taxa å arfwode för tjenſteförrättningar af exekutions-betjeningen wid Öfwerſtåthållare-embetets kanſli, ſe K. Br. d. 22 Nov. 1867.

Kongl. Maj:t nådiga Förordning angående arfwode för auktion å utmätt fastighet på landet, samt godtgörelse åt förrättningsmän för besigtnings-, wärderings- och utmätnings-förrättningar i enskilda mål m. m.; Gifwen Stockholms Slott den 30 November 1855.

Med upphäfwande af hittills gällande föreskrifter i nedanomförmälda ämnen har Kongl. Maj:t funnit godt i nåder stadga följande:

1:o att, då auktion å utmätt fastighet på landet förrättas, skall, utom löſen för protokollet derwid och ſalubrefwet, i arfwode för auktionsförrättningen, köpeſkillingens indrifwande och liqwids upprättande mellan fordringsegare och gäldenären ſamt all annan åtgärd af köpeſkillingen betalas: då den icke öfwerſtiger 1,000 r:dr banko eller 1,500 r:dr riksmynt, $1^1/_2$ för hundradet, och då den går deröfwer, för öfwerſkjutande beloppet

från 1,500 t. o. m. 7,500 r:dr riksmynt, 1 för hundradet,
» 7,500 » 15,000 » » $^3/_4$ » » ſamt,
» 15,000 och allt widare » » $^1/_2$ » » ;

hwilket arfwode, då auktionen förrättas å landskansliet, tillfaller landsſekreteraren, men eljeſt ſkall, ſedan af detſamma, ſå långt det förſlår, erſättning för ſkjuts och dagtraktamente till auktionsförrättaren utgått, delas till hälften mellan denne och landsſekreteraren;

2:o att å landet för wärdering, utmätning, qwarſtad eller annan dylik förrättning i enſkilda mål, äfwenſom för delgifning af ſtämning, af ſådan kallelſe i konkursmål, derför enligt Kongl. Breſwet d. 10 September 1828 erſättning eger rum, eller af annan handling ſamt bewis om delgifningen, erläggas i dagtraktamente: till den kronobetjent, ſom förrättningen eller uppdraget werkſtäller, 1 r:dr banko eller 1 r:dr 50 öre riksmynt, och till den nämnde- eller ſjerdingsman, ſom derwid biträder, om utmätning ſker, 24 ſk. banko eller 75 öre riksmynt, men eljeſt 32 ſk. banko eller 1 r:dr riksmynt; hwarförutan, då reſa ifråga-

kommer, hwardera åtnjuter skjuts för en häst, dock att, när flere utmätnings- eller qwarstadsförrättningar werkställas under en och samma resa eller på samma dag, fördelning bör ske af resekostnaden mellan samtliga förrättningarne i förhållande till förrättningsställenas afstånd från förrättningsmannens och biträdets hemwist, och af dagtraktamentet lika mellan de förrättningar, som på samma dag försiggått;

3:o att wid besigtning, wärdering, qwarstad eller annan sådan enskild förrättning i stad, samt utmätning i städer utom Stockholm och Göteborg, dagtraktamente till Magistratsperson eller annan förrättningsman jemte betjente, som derwid biträda, äfwensom resekostnad, då förrättningen eger rum på något till stad hörande landtområde, skola, med iakttagande af hwad i näststöregående moment sagdt är rörande kostnadens fördelande då flera utmätnings- eller qwarstadsförrättningar på samma dag eller under samma resa ega rum, beräknas och utgå: för förrättningsmannen med 1 r:dr banko eller 1 r:dr 50 öre riksmynt i dagtraktamente och skjuts för twå hästar, samt för biträdande betjente med 24 sk. banko eller 75 öre riksmynt i dagtraktamente och skjuts för en häst; samt

4:o att i stad för kallelse, delgifning af stämning, kommunikationsresolution, notifikation om offentlig stämning eller annan sådan handling jemte bewis derom, ersättning till hwardera af de betjente, som kallelsen eller delgifningen werkställa, skall betalas med 8 sk. banko eller 25 öre riksmynt för hwar person som kallats eller af handlingen undfått del, såwida desse bo i staden; hwaremot, om de bo på landet inom stadens domwärjo, ersättningen bör utgå efter de i näststöregående moment stadgade grunder.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående Patenter; Gifwen Stockholms Slott den 19 Augusti 1856.

1 §. Patent medför rättighet för innehafwaren att, under den tid patentbrefwet bestämmer, med andras uteslutande, ensam eller genom andra, öfwerallt inom riket utöfwa den uppfinning och åstadkomma de tillwerkningar, hwarå patentet lyder, samt dessa tillwerkningar till salu hålla; hwarwid honom åligger att ställa sig till efterrättelse hwad gällande författningar i afseende på tillwerkning och försäljning af waror stadga, dock utan att för tillgodonjutande af berörde rättighet wara förpligtad att mästerskap eller burskap förwärfwa.

Patenträtt är att anse såsom innehafwarens lagliga egendom och kan, i följd deraf, gå i arf och, genom hwilken laglig afhandling som helst, på annan person öfwerlåtas, med den rätt som genom patentbrefwet medgifwen är.

2 §. Patent må kunna erhållas: 1:o å nya uppfinningar, som

	Första Afdelningen.		Andra Afdelningen.		Tredje Afdelningen.	
	Riksmynt.		Riksmynt.		Riksmynt.	
	Rdr	Sk.	Rdr	Sk.	Rdr	Sk.
Utslag med rubrik, första arket	2	—	3	—	—	—
andra arket	1	—	1	50	—	—
hwarje af de öfriga	—	75	1	50	—	—
Bidimation af afskrifwen handling, meddelad af **Notarius Publicus**,						
första arket	1	—	—	—	—	—
hwarje af de öfriga	—	25	—	—	—	—
" af **annan tjenstеman**, hwarje ark	—	25	—	50	—	50
Åbobref, se **Immissionsbref**.						
Öfwersättning från ett språk till ett annat, jemte **intyg** om öfwersättningens riktighet, hwarje ark	3	—	—	—	—	—
" **Latinsk**, af **Fribref**, se **Fribref**.						

4 §. Utom nu stadgad lösen erlägges:

1:o wid lagfart af fastighet i stad, sedan laga ständ ökommit löpet, i friskilling, då egendomens wärde icke öfwerstiger 666 r:dr 32 sk. banko eller 1,000 r:dr riksmynt, 32 sk. banko eller 1 r:dr riksmynt, men då den uppgår deröfwer, 1 r:dr 16 sk. banko eller 2 r:dr riksmynt; dock må i stad, för hwilken härutinnan särskildt nådigt förordnande är meddeladt, detsamma fortfarande lända till efterrättelse; och

2:o till waktbetjeningen wid de i andra afdelningen omförmälda domstolar och embetsmyndigheter, för sigill, i de fall utgående expedition bör dermed wara försedd, 16 sk. eller 50 öre.

5 §. Angående lösen för expeditioner wid Rikets Ständers Bank, jemte dertill hörande diskontwerk och lånekontor, wid domkapitlen, wid tullkamrar och tullinspektioner, äfwensom af konsuler, landtmätare och socknenämnder, samt för wägattester och bewis öfwer undergången karantän, så ock i fråga om arwoden samt ersättning för skjuts- och dagtraktamente, gäller hwad derom är särskildt föreskrifwet.

Se **K. Kung. ang. förnyad Taxa å expeditionslösen i Rikets Ständers Bank samt dertill hörande Diskont-Werk och Låne-Kontor d. 24 Juli 1857.**

6 §. Ej må protokoll, beslut eller annan handling författas widlyftigare, än målets egenskap tarfwar; och bör förty ej heller handling, hwars ordagranna intagande icke är särskildt föreskrifwet eller eljest behöfligt, i widsträcktare mån införas eller omförmälas, än som för målets utredning är nödigt, eller, wid förnyad handläggning af mål, protokollet upptaga mera af hwad föregående protokoll innehålla, än som för sammanhanget och upplysning af målets beskaffenhet oundgängligt erfordras.

7 §. Hwarje expedition bör tydligt och felfritt skrifwas. Minst 28 rader i medeltal böra finnas på hwarje fullskrifwen sida; och skall stilen wara så afpasad, att, wid sammanräkning af bokstäfwernas hela antal, för hwarje fullskrifwen rad i medeltal belöpa minst 24 bokstäfwer i rubrik och 36 bokstäfwer i det öfriga af expeditionen. Är för redighet och ordning nödigt, att kolumner för siffror begagnas, eller beräknas lösen icke efter arktal, må i dessa afseenden efter omständigheterna förfaras.

ingifna beskrifningen, med hänwisning till ritningar och modeller, om sådane blifwit inlemnade; tiden, för hwilken patentet är bewiljadt; den rättighet, som genom patentbrefwet är meddelad; samt de åligganden, patentinnehafwaren har att för patenträttens tillgodonjutande iakttaga; — börande deßutom i patentbrefwet förklaras, att detsamma icke må anses medföra wißhet, att uppfinningen är ny, eller att den kan med fördel anwändas.

8 §. Anmäla sig twå eller flere sökande till erhållande af patent å lika beskaffad uppfinning, ware den dertill berättigade, som fullständiga ansökningshandlingar till Kommers-Kollegium först ingifwit.

9 §. När patentbref är färdigt att till sökanden utgifwas, bör sådant kungöras genom anslag i Kommers-Kollegii yttre rum. Den dag, då sådant skett, dateras patentbrefwet, och tiden för patentets begagnande warde derifrån räknad.

10 §. Den, som patent undfått, ware pligtig: 1:o att patentbrefwet allmänligen kungöra genom införande af detsamma till hela deß innehåll i Post- och Inrikes-Tidningar tre gånger; börande sådant kungörande wara werkställdt inom twå månader från den dag patentbrefwet blifwit till utgifwande anslaget; 2:o att inom twå år från sistnämnde dag inför Kommers-Kollegium styrka icke allenast att han är i full utöfning af den patenterade uppfinningen, utan ock att denna utöfning sker inom riket; kunnande dock nämnde tid af Kollegium wid patentets bewiljande inskränkas till ett år, äfwensom, i anledning af derom då gjord framställning, utsträckas till högst fyra år, allt i den mån uppfinningens beskaffenhet och omfattning dertill föranleda; 3:o att sedermera hwarje år under hela patenttiden likaledes styrka att uppfinningen fortfarande inom riket utöfwas. **K. Kung. d. 22 Febr. 1867.**

11 §. Önskar patentinnehafware att å annan person sitt patent öfwerlåta, anmäle sådant hos Kommers-Kollegium, som har att derå meddela resolution; börande den nye patentinnehafwaren deruti erinras om de åligganden, han har att i afseende på patenträttens bibehållande iakttaga.

Sker öfwerlåtelse till någon utom riket bosatt person, åligge honom ställa fullmäktig på sätt i sednare momentet af 6 § stadgas.

12 §. Har patent erhållits å uppfinning af enahanda beskaffenhet med förut patenterad, eller af annan person här i riket utöfwad, — eller har patentinnehafware afgifwit oriktig eller så ofullständig beskrifning å de sätt och medel, som för uppfinningens begagnande skola anwändas, att tillförlitlig ledning för bedömande af samma uppfinnings werkliga beskaffenhet icke winnes, — eller har patentinnehafwaren oriktigt uppgifwit sig såsom uppfinnare, — eller finnes en patenterad uppfinning leda till wåda i afseende på allmän säkerhet eller helsowård, eller innefatta något mot sedligheten stridande, — då må en hwar, som anser sin rätt wara genom patentet förnärmad, samt allmän åklagare, när det allmännas fördel sådant påkallar, å det utfärdade patentet anställa åtal hos allmän domstol i den ort, hwarest patentinnehafwaren eller, om denne är utrikes boende, hans här befullmäktigade ombud har sitt hemwist; åliggande domstolen, i händelse något af ofwan uppräknade förhållanden pröfwas wara förhanden, förklara, att patentet bör upphäfwas, — i hwilket fall jemwäl ett exemplar af utslaget ofördröj-

ligen bör af domstolen insändas till Kommers-Kollegium, som, efter det utslaget wunnit laga kraft, tillkommer att härmed widare förfara på sätt i 16 § stadgas.

13 §. Förmenar patentinnehafware, att annan person, efter patentets meddelande, den patenterade uppfinningen obehörigen utöfwat, må patentinnehafwaren genom stämning emot honom hos den allmänna domstol, hwarunder han lyder, göra sin talan gällande. Kan patentinnehafwaren styrka, att intrång i hans rätt, på sätt nämdt är, skett, böte den, som honom sålunda förfördelat, första gången från 100 till 200 Riksdaler Riksmynt och, i fall han flere gånger dermed beträdes, från 200 till 400 Riksdaler samma mynt, och gifwe hwarje gång patentinnehafwaren fullt skadestånd. Af böterna tillfalle ena hälften patentinnehafwaren, som ensam eger få beskaffade mål åtala, och den andra hälften de fattige i den församling, der den till böter fällde är boende.

Dessa böter skola, wid bristande tillgång hos den saksälde, förwandlas till enkelt fängelse enligt de i lag för sådan förwandling stadgade grunder.

14 §. Skulle, wid handläggning hos domstol af anställdt åtal för intrång i patenträtt, befinnas, att uppfinning, hwarå patentet lyder, warit här i riket känd och begagnad innan ansökning derom till Kommers-Kollegium ingafs, — eller att patentinnehafware afgifwit oriktig eller så ofullständig beskrifning å de sätt och medel, som för uppfinningens begagnande skola anwändas, att tillförlitlig ledning för bedömande af samma uppfinnings werkliga beskaffenhet icke winnes, — eller att patentinnehafwaren oriktigt uppgifwit sig såsom uppfinnare, — ware swaranden från answar fri.

15 §. Patenträtt förfaller och förwerkas: 1:o om patentinnehafware underlåtit fullgöra något af hwad i föregående 10 § föreskrifwes; 2:o om, i följd af åtal, som i 12 § här ofwan omförmäles, domstol förklarat patentet böra upphäfwas.

16 §. Ej mindre i de fall, då patenträtt förfallit eller förwerkats, än då den tid, för hwilken patentet blifwit meddeladt, tilländalupit, åligger det Kommers-Kollegium att i Post- och Inrikes-Tidningar kungöra, att patentet till kraft och werkan upphört.

17 §. Der i denna förordning tid af månader finnes bestämd, hwarigenom särskilda åligganden böra fullgöras, skall, wid tillämpningen deraf, hwarje månad till trettio dagar räknas.

18 §. Denna Förordning skall träda i werkställighet den 1 nästinstundande Oktober, då ock nu gällande författningar i ämnet, nemligen Kongl. Förordningen af d. 13 December 1834 och Kongl. Kungörelsen af den 30 December 1841, komma att till kraft och werkan förfalla, likwäl utan rubbning af den laga kraft som redan meddelade patenter ådkommit, samt med iakttagande deraf att den klandertalan, som när denna förordning träder i kraft, må wara hos Kommers-Kollegium anmäld, skall pröfwas och afgöras i den ordning hittills gällande författningar föreskrifwa.

Det alle, etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om egors fredande emot skada af annans hemdjur samt om stängselskyldighet; Gifwen Stockholms Slott den 21 December 1857.

1 §. Hwar, som hemdjur eger, ware pligtig att, medelst hägnad eller wallning eller på annat sätt, om dem hålla sådan wård, att de icke olofligen inkomma på annans egor.

I afseende på rättighet för delegare i mark, som i tegskifte eller samfällighet ligger att der utsläppa kreatur, gälle hwad derom stadgadt är.

2 §. Äro egor skilda genom rågång eller genom skifte, som fastställdt är eller laga kraft wunnit; och yrkas å ena sidan att stängsel i egoskilnaden skall, till ömsesidigt skydd emot skada af hemdjur, gemensamt hållas; hafwe, med undantag af de fall, som i 4, 7, 8 och 9 §§ sägas, den sidan witsord, som stänga will.

3 §. Då stängselwitsord enligt föregående § begagnas, skola de, som i egoskilnaden hwarandra möta, taga del i stängseln till hälften hwardera, utom i det fall, som i 5 § omförmäles; och må förty äldre hägnadsdelningar eller beslut, hwarigenom hägnadsskyldighet efter förra författningar blifwit bestämd, ej ligga i wägen för hägnadsskyldighetens bestämmande enligt nu stadgade grunder, då fråga derom wäckes.

4 §. Den, som med åker, äng eller plantering möter skog, utmark eller beteshage, hafwe såsom hittills ej stängselwitsord. Fordras å andra sidan stängsel, tage hwardera del deri till hälften.

5 §. Utgöras egor, emellan hwilka stängas skall, af skog, utmark eller beteshage å båda sidor, och finnes ena sidan af stängseln märkligen betungas, utan motswarande nytta; då må, der den sidan ej sjelf stängseln fordrar, deß stängselskyldighet, efter ty som domaren skäligt pröfwar, nedsättas under hwad i 3 § stadgadt är.

Finnes emellan egor, som nu sagde äro, ej stängsel; då skall, så länge det förhållande fortfar, den ohägnade marken anses wara till gemensamt mulbete upplåten, der ej annorlunda aftalad är.

6 §. Hägnadsskyldigheten bestämmes efter de mötande egornas beskaffenhet å den tid deltagande i stängseln äskas.

Komma egorna å någondera sidan sedermera i förändradt bruk, warde hägnadsskyldigheten derefter lämpad; ej må dock, der den warit utgjord eller bestämd efter 3 §, någon nedsättning enligt 5 § kunna påyrkas eller ytterligare nedsättning fordras i den hägnadsskyldighet, som redan efter 5 § bestämd blifwit.

7 §. Den, som med egor möter kronopark eller annan skog eller mark, som under Kronans omedelbara wård står och icke till nyttjande åt enskild person eller wiß menighet blifwit upplåten, hafwe ej rätt att af Kronan fordra deltagande i stängsel, der Kronan ej sjelf fordrar, att stängas skall.

Allmänning, som till delegarnes begagnande öfwerlåten är, skall, ändå att den under allmän wård eller uppsigt står, lika med enskild mark anses.

8 §. Egare af utjord eller urfjell hafwe ej stängselwitsord, der ej dylik jord möter, eller annan jord, som möter, förut tagit i stängsel del. Fordras stängsel af granne, som med afseende å egornas beskaf-

fenhet stängselwitsord eger, eller har grannen förut i stängseln deltagit och yrkar utjordens eller urfjellens egare, att dermed fortfara skall; gånge med hwardera deltagande i stängseln, som förut är sagdt.

9 §. Innehafware af lägenhet, som ej sjelfständig är, ity att den under annan fast egendom lyder, hafwe ej, ändå att den derifrån för alltid afsöndrad är, rätt att af egaren till den egendom fordra deltagande i stängsel, der ej sådant deltagande förut egt rum eller aftaladt finnes. Will den andra stänga och äro de mötande egorna af den beskaffenhet, att stängselwitsord å hans sida eger rum, eller är han skyldig att i stängseln deltaga utan att genom aftal bestämdt blifwit, huru stor lott han taga skall, gälle ock om hwarderas hägnadsskyldighet hwad ofwan stadgadt är.

10 §. Har, till följd af begagnadt stängselwitsord enligt denna författning, hägnadsskyldighet efter wiß grund blifwit utgjord eller bestämd; då skola jordegarne efter enahanda grund i hägnadens underhåll för framtiden deltaga, till deß dem emellan annorlunda öfwerenskommes eller i händelse, med afseende å föränd rad bruk af egorna, ändring i hägnadsskyldigheten på ena sidan yrkas, frågan derom blifwit afgjord.

11 §. Den, som med annan i tegskifte ligger, hafwe ej rätt, om han något af sin lott inhägna will, att af grannen fordra deltagande i stängseln. Tarfwas för gemensamt gagn hägnad emellan egor, som i tegskifte eller samfällighet ligga, eller skall för sådana egor hägnadsskyldighet utgöras i rågång emot andra egor; tagen då alla grannarne i byalaget eller samfälligheten del i stängseln efter ty, som de hafwa i egorna del.

12 §. Stängsel skall i egoskilnaden sättas. Går egoskilnaden i elf, å, eller annat watten, som ej utan stängsel fred gör; då skall hwar sin del af stängseln på sin egen sida hålla; och tagen begge sidorna likaledes lott i den stängsel, som der emellan öfwer wattnet sättes. Lag samma ware, der egor genom allmän farwäg åtskiljas. Finnes i dessa fall lämpligare att hela hägnaden å ena sidan satt warder; då må det ske och njute den, å hwilkens sida den sättes, om han deraf mehn lider, skäligt skadestånd af den andra. Går egoskilnaden öfwer berg eller annorstädes, der hägnad ej uppföras kan; warde stängseln satt å annat ställe, som närmast är och tjenligt pröfwas, emot skadestånd, som sagdt är.

13 §. Wid fördelning af hägnad skall afseende göras på olika beskaffenhet af den mark, hwarå hägnaden upprättas, så att, der större swårighet i denna del möter, skälig minskning i hägnadens längd deremot beräknas; och warde det genom uppskattning afgjordt, innan delning sker.

14 §. För hägnadsskyldighetens fullgörande answaren alltid de, som i egoskilnaden hwarandra möta, och tage wid fördelning af hägnaden hwardera sidan sin andel i en sträckning, der ej annorlunda åsämjes. Sker sådan föränd ring i eganderätten till den jord, för hwilken stänges, att å endera sidan jorden styckas, eller förut styckad jord sammanlägges; och tarfwas till följd deraf ny delning af redan upprättad hägnad eller fordras sådan ny delning af annan orsak, som till förändrad grund för hägnadsskyldigheten föranleder, warde ock en hwar, så widt ske kan, bibehållen wid den sträcka han förut haft, eller njute, der han något af sin förra hägnad emot annan sämre utbyta måste, ersättning för skilna-

den i wärde. Ej hafwe dock den, som wid ny delning af redan upprättad hägnad njuter minskning i den hägnadsskyldighet honom förut ålegat, rätt att för det hägnadsbelopp, från hwars underhållande han befrias, fordra betalning af den, som dermed för framtiden utöfwer sin förra hägnadsskyldighet belastas.

15 §. Der led eller grind öfwer wäg tarfwas, hålle den ledet eller grinden, som annan stängsel å samma ställe hålla skulle; warde ock, då led eller grind emot annan stängsel, wid fördelning deraf, går i beräkning, afseende gjordt, såsom i 13 § sägs, å större kostnad för ledet eller grinden. Eger någon rätt till enskild wäg eller fädrift öfwer annans egor, hålle han ensam derför led eller grind.

Jfr. K. Kung. d. 11 Okt. 1864, inf. wid 5 Kap. 1 § B. B.

16 §. Kunna de hägnadsskyldige, då ny stängsel uppföras skall, ej åsämjas hwilken del af stängsel-linien hwardera taga må; warde det genom lottning bestämdt.

Kommer twist upp om bestämmande af skadestånd efter 12 §, om uppskattning af hägnad efter 13 § eller om ersättning för högre wärde af hägnad, som emot annan afstås efter 14 §; kallen då de hägnadsskyldige twå af Nämnden eller andra ojäfwige män att syn och wärdering hålla; och tage sedan den, som saken fullfölja will, stämning till Rätten.

17 §. Hägnad, som någon skyldig är att hålla, skall om wåren i fredgildt stånd wara den femtonde dag i Maj månad, der ej annorlunda för wiß ort öfwerenskommet eller stadgadt finnes; och warde hägnaden underhållen så länge på höfsten, som kåle ej i marken är.

Har, då tid att stänga är inne, twist om uppskattning af hägnaden ännu ej blifwit afgjord; stänge, intilldeß sådant sker, en hwar så stor sträcka af hägnaden, som, oberoende af deß uppskattning, emot hans hägnadsskyldighet swarar. Är twist om nedsättning i hägnadsskyldigheten efter 5 §, hålle, till deß frågan derom hinner afgöras, hwardera sidan hälften af hägnaden; och njute i deßa fall den sedermera ersättning, som finnes hafwa stängt mera än honom rätteligen ålegat.

Jfr. K. Kung. d. 11 Okt. 1864, inf. wid 5 Kap. 1 § B. B.

18 §. Om de sätt, hwarpå hägnad upprättas må, så ock om hägnaders höjd och öfriga beskaffenhet gälle hwad derom särskildt är stadgadt.

19 §. Komma angränsande jordegare öfwerens, att stängsel emellan deras egor, eller wiß del deraf, ej upprättas eller hållas skall, ändå att stängsel efter 2 § kunnat äskas, eller att hägnaden ej må fordras så tät, att den mot mindre hemdjur, såsom får, getter, swin och fjäderfä, fred gör; upprätten då derom i wittnens närwaro skriftlig förening, med de wilkor i afseende å hemdjurs wård, som öfwerenskomne äro, och låten föreningen intagas i protokollet hos den eller de domstolar, under hwilka den jord lyder, hwarom aftalet slutet är. Sedan gälle föreningen äfwen mot framtida egare eller innehafware af samma jord; dock ware ej någon deraf hindrad att sina egor särskildt instänga, om han stängseln ensam hålla will.

Rättighet att ingå i förening, som nu sagd är, tillkomme jemwäl innehafware af sådan jord, som tillhör Kronan eller allmän inrättning.

hafwa slöjd eller konst till föremål; och 2:o å förbättringar af äldre dylika uppfinningar, dock utan att sådant må till intrång i förut bewiljad patenträttighet föranleda.

Ej må patent meddelas å beredning af läkemedel, eller å uppfinning af sådan beskaffenhet att begagnandet uppenbarligen strider mot gällande lag, allmän säkerhet eller goda seder.

Icke heller kan någon genom patent winna uteslutande rättighet att i allmänhet begagna sig af en ny **princip**, utan endast att nyttja det eller de sätt eller de medel för den uppfinnings anwändande, som af den patentsökande uppgifwas och beskrifwas.

3 §. Patent bewiljas på minst tre och högst femton års tid, i förhållande till uppfinningens beskaffenhet och wigt.

4 §. Till patents erhållande, i enlighet med hwad här ofwan är stadgadt, ware endast uppfinnare, swensk eller främmande, berättigad.

5 §. Har någon å sin uppfinning erhållit patent utrikes, och derwid warit nödsakad offentliggöra beskrifning å sättet för uppfinningens utöfwande, må han icke desto mindre kunna derå äfwen här i riket undså patent för wiß tid enligt 3 §, dock icke längre än tilldeß det utrikes meddelade patentet utlöper.

6 §. Uppfinnare, som patent åstundar, ingifwe ansökning derom till Kommers-Kollegium och införe i densamma, jemte anmälan af ämnet hwarom fråga är, bestämdt förklarande, huruwida den uppfinning, hwarå patent sökes, är ny, eller om den innefattar förbättring af redan begagnad uppfinning, samt uppgifwe tillika tiden, under hwilken sökanden önskar att patenträtt åtnjuta; bifoge ock riktig och fullständig beskrifning på uppfinningen samt sättet huru den skall anwändas, äfwensom noggranna ritningar eller modeller, der sådant erfordras. Sådane beskrifningar och ritningar böra till Kollegium förseglade ingifwas, och brytas wid patentansökningens företagande till pröfning; hwarefter de i Kollegium förwaras, för att wara tillgänglige för dem, som önska deraf taga kännedom. Är sökanden ej i tillfälle att fullständig beskrifning genast inlemna, anmäle sådant i ansökningen. Kollegium förelägge då sökanden, genom protokollsutdrag, som efter anslag utfärdas bör, tid af en månad ifrån anslagsdagen, inom hwilken han sådan beskrifning inlemna skall, och uppskjute under denna tid ansökningens afgörande. Inkommer han ej inom sålunda utsatt tid med beskrifningen, warde samma ansökning såsom förfallen ansedd; den sökande likwäl obetaget att med ny ansökning i samma ämne till Kollegium inkomma.

Ansökning, hwarom denna §. handlar, skall i fall sökanden ej är inom riket boende, inlemnas genom någon i Swerige bosatt man, hwars namn och hemwist derwid böra hos Kommers-Kollegium till inregistrering uppgifwas, och hwilken, om ansökningen skall kunna till pröfning upptagas, har att jemte densamma till Kollegium aflemna sökandens för honom utfärdade skriftliga fullmakt att, i allt hwad patentfrågan angår, å hans wägnar tala och swara.

7 §. Sedan fullständiga ansökningshandlingar i enlighet med näst föregående §. blifwit till Kommers-Kollegium inlemnade, företage Kollegium ärendet till pröfning och utfärde, der ej hinder enligt denna författning möter, patentbref å den anmälda uppfinningen. I patentbrefwet bör intagas: sökandens anhållan till deß hufwudsakliga innehåll; den

eller bättra, hans egna kreatur på annans egor in, ware, ändå att han ej om briften å hägnaden tillsagd war, lag, som i 21 § 3 och 5 mom. skils.

23 §. Å tid, då grannar ej pligtige äro att hägnad i fredgildt skick hafwa; ware den, som kreatur utsläpper, sjelf answarig för den ofred de å annans egor göra.

Eger någon okynnes eller otamt kreatur, det gild gärdesgård bryter eller flöger öfwer, tage ock om det kreatur, ändå att det å stängda egor utsläppes, sådan wård, att det ej å annans egor ofred gör.

24 §. Den, som af annans kreatur skada lidit, låte den af twå ojäfwige män synas och wärderas.

25 §. Finner någon å sina egor annans kreatur, som dit olofligen inkommit; då må han det intaga. Wet han hwilken det kreatur eger; låte honom eller, i hans frånwaro, den, som i hans ställe satt är, derom straxt tillsägas: Wet den, som intog, ej kreaturets egare; lyse det genast upp för sina grannar: Weta ej heller de egaren; lyse då upp för socknemän wid kyrkan nästa helgedag.

Den, som kreatur intagit, ware skyldig att det underhålla och wärda, och nyttje det ej innan så tillsagdt eller lyst är, som ofwan sägs. Sedan hafwe han wäld kreaturet bruka och nyttja, men ej illa medfara.

26 §. Egare af kreatur, som efter 25 § intaget är, hafwe ej, utom i de fall, som i 27 eller 28 §§ sägas, rätt att det återfå, innan han antingen i lösen derför utgifwer det wärde, hwartill skadan mäten är efter 24 §, så ock det belopp, hwartill kostnaden för kreaturets underhåll och wård af ojäfwige män uppskattas, med afdrag af den nytta, han, som intog, under tiden haft af kreaturet, om han det brukat; eller ock för sådan lösen full pant eller borgen ställer. Nöjes kreaturets egare ej åt wärdering af skada eller uppskattning af kostnadsbelopp, eller will han af annat skäl winna åter hwad han i lösen gifwit; instämme saken till Rätten, inom tre månader sedan kreaturet utlöstes.

27 §. Kan den, som kreatur intog, ej med wärdering efter 24 § wisa hwad skada det gjort och har han ej heller med deß egare om skadans wärde sig förenat; ware skyldig att kreaturet utgifwa utan annan lösen än det kostnadsbelopp, som i 26 § omtalas.

28 §. Har den, som kreatur intog, underlåtit att tillsäga eller lysa efter 25 §; gifwe då utan lösen kreaturet ut, och gälde till egaren skadestånd för det denne af kreaturet i saknad warit.

29 §. I de fall, som i 27 och 28 §§ sagde äro, stånde den, som kreatur intog, fritt att efter stämning utföka hwad i lösen honom tillkomma kan, men ej guldet blef då kreaturet utgafs; likasom ock den, som förmenar sig hafwa lidit skada af annans kreatur, men det icke intagit, må hos domaren sitt ersättningsanspråk anhängiggöra.

30 §. Har någons kreatur på annans egor olofligen inkommit, och ligger wållande dertill ej den till last, som kreaturet tillhör; njute ändå den, som det å sina egor funnit, der han ej, enligt 22 §, bör skadan sjelf ståndа, sin rätt, efter hwad förut är sagdt, emot kreaturets egare; och denne söke sitt skadestånd af den, som wållande war att kreaturet inkom.

31 §. Nu kommer den, som intaget kreatur eger, och bjuder lösen efter ty i 26 och 27 §§ stadgadt är: will han, som kreaturet intog,

det ej utgifwa, sätte då den andre det belopp i penningar, hwartill lösen uppgår, eller ock full pant eller borgen derför hos någon af hans grannar, eller hos Kronobetjent i orten eller någon af Nämnden; och kräfwe derefter sitt kreatur ut: wägras det honom ändå, eller will den, som kreatur intog, det ej utan lösen utgifwa i det fall, som i 28 § sägs; lite egaren Kronobetjent till, och tage han kreaturet ut hos den, som det intog: ware ock denne skyldig att gälda den kostnad och skada, som af hans wägran kom.

32 §. Löser ej egare intaget kreatur ut inom fjorton dagar sedan han derom tillsagd blef; hafwe den, som intog, rätt att, utan annan anmaning, låta kreaturet å offentlig auktion säljas, och njute ur köpeskillingen sin lösen fullt ut.

33 §. Warder egare af intaget kreatur ej känd inom fjorton dagar sedan lysning efter 25 § skett: låte den, som kreaturet intog, så lysa, som om hittadt kreatur stadgadt finnes, och gänge sedan som i ty fall i lag skils. Will han hellre förfara så som i 32 § sagdt är; hafwe der wäld till.

34 §. Uppkommer twist om den, som kreatur intagit, det å sina egor funnit, och gitter han ej med wittnen, andra skäl eller ed sin wisa, att han det kreatur der tog, gälde skadestånd till den, som kreaturet eger.

Lag samma ware, der den, som intog, pröfwas, till följd af sådan försummelse, som i 22 § sägs, böra sjelf stända den skada, kreaturet å hans egor gjort.

35 §. Alla frågor om hägnadsskyldighet skola upptagas wid allmän Under-Rätt i orten och fullföljas i den ordning, som för twistemål stadgad är.

Åtal för inträffad ofred af kreatur må ej af annan än målsegare anställas. Har ofred skett å mark, som står under Kronans omedelbara wård, eller å allmänning, som under allmän uppsigt ställd är; då må talan föras af allmän åklagare, eller af den, som öfwer marken har tillsyn.

36 §. De i denna författning stadgade böter beräknas i riksmynt. Saknar den bötfällde tillgång till böterne, skola desamma förwandlas till fängelse wid watten och bröd, motswarande en tredjedel af ådömda beloppet.

37 §. Denna författning skall lända till efterrättelse från och med nästkommande års början, efter hwilken tid alla witen och andra answarsbestämmelser för ofred af kreatur å annans egor, som kunna finnas stadgade genom särskilda af Konungen meddelade beslut, eller af domstol eller annan embetsmyndighet utfärdade witesförbud upphört att wara gällande.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående utsträckt frihet för bergshandteringen; Gifwen Stockholms Slott den 20 September 1859.

Sedan Kongl. Maj:t, uti Kongl. Förordningen angående stångjernssmidet och den gröfre jernförädlingen den 27 April 1846, i öfverensstämmelse med Rikets Ständers underdåniga hemställan, förklarat sig wilja framdeles taga i öfwerwägande, om och i hwad mån ytterligare utsträckning af den då medgifna friheten i jernhandteringen lämpligen kunde stadgas; så och efter det Bergs-Öfwerstyrelsen dels afgifwit förslag till nya Hammarsmeds- och Hytte-ordningar, hwaröfwer Fullmäktige i Jernkontoret sig i underdånighet yttrat, dels ock inkommit med utlåtanden i anledning af de utaf bemälde Fullmäktige förordade lagstiftningsgrunder i berörde ämnen, äfwensom beträffande de åtgärder i öfrigt, som till jernhandteringens befrämjande kunde finnas lämpliga och nödiga, har Kongl. Maj:t låtit detta ärende sig föredragas; hwarwid, enär, genom den i senare författningar medgifna frihet i kol- och tackjernshandeln, den wäsendtliga grunden till skilnad emellan bergshandtering inom och utom tackjernsbergslag upphört, samt för öfrigt denna handtering och de näringar i allmänhet, hwilka afse förädling af mineralrikets alster, numera icke synas böra wara underkastade särskilda inskränkningar eller andra föreskrifter för rörelsens bedrifwande, än, dem, som gälla för likartade näringar, och lossandet af de från äldre tider ännu bibehållne band å bergshandteringen kan werkställas utan samtidig rubbning uti nu fastställda grunder för deß beskattning, hwars lämpande efter förändrade förhållanden i allt fall kan blifwa föremål för särskild pröfning; — Kongl. Maj:t funnit godt att, med upphäfwande af nu gällande Hammarsmeds- och Masmästare-ordningar, äfwensom af ofwannämnde Förordning angående stångjernssmidet och den gröfre jernförädlingen den 27 April 1846, samt hwad för öfrigt i strid mot nedanstående bestämmelser finnes stadgadt, i nåder förordna som följer:

1 §. Masugnar eller hyttor, stångjernsbruk, mannufakturwerk och alla andra inrättningar, som afse tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej äro såsom handtwerkerier att anse, skola, i afseende å wilkoren för rörelsens utöfning, hänföras till fabriker och således, utan inskränkning i fråga om tillwerkningsbelopp eller arbetsmetod, wara underkastade de stadganden, som angående fabrikers anläggning och drifwande, äfwensom beträffande der anställde arbetare, äro i allmänhet gällande; dock att anmälan om anläggningen bör ske hos Bergs-Öfwerstyrelsen, som tillståndsbewis utfärdar samt derom underrättar Bergmästaren, jemte wederbörande Konungens Befallningshafwande eller Magistrat.

Wid redan behörigen anlagde werk af ifrågawarande beskaffenhet må rörelsen, med den frihet ofwan är nämnd, utan särskild anmälan eller tillstånd utöfwas.

Genom **K. Kung. ang. upphörandet af hammarskatten, äfwensom af tackjernstionden för hyttor, belägna utom de privilegierade bergslagen d. 14 Dec. 1860** är stadgadt:

ett från och med näſtkommande år ſtångjernstillverkningen inom hela riket befrias från hammarſkatt, — ſamt att tackjernstionden af alla hyttor, belägna utom de privilegierade bergslagen, likaledes ſkall wid nämnda tid upphöra.

Det alla etc.

Jfr K. Förordn. d. 18 Juni 1864, § 10, inf. i detta Bihang.

2 §. **Mom. 1.** I öfwerensſtämmelſe härmed och till följd af den frihet, ſom ſålunda blifwit medgifwen jemwäl för tackjernst illwerkningen, kommer den ſkyldighet till bläsning i hytta eller masugn, ſom hittills anſetts åligga bergsmansjorden, att upphöra och nuwarande hyttelag inom tackjerns-bergslagen att ej widare utgöra twungna föreningar, hwadan lotter i hyttorna kunna äfwen utan ſammanhang med bergsmansjord förwärfwas och innehafwas.

Mom. 2. Delegare i desſa hyttelag, hwilka tidigt före denna Förordnings trädande i werkſtälligbet böra, uppå kallelſe af wederbörande Bergmäſtare, inför honom ſammanträda ſamt, efter de tillſtädeskomnes andel i hyttan eller bolaget, utſe hyttefogde eller annan bolagsſtyrelſe ſamt beſluta om framtida ſättet för hyttelagets ſammankallande till gemenſamma öfwerläggningar, ſkola i öfrigt ega att, der öfwerenskommelſe icke annorledes warder träffad, efter nyßnämnde röſtgrund fatta beſlut, om, när och på hwad ſätt bläsning ſkall anſtällas, ſamt om bolagets öfriga angelägenheter; börande dock härwid, ſå framt annan ordning för bolaget icke af ſamtlige delegarne enhälligt antages, tjena till efterrättelſe: **att** ett mindre antal delegare icke kan genom de andras beſlut betagas rättigheten att till bläsning begagna hyttan, mot erläggande derför af ſkälig afgift, hwars belopp, wid yppad twiſt, af domaren beſtämmes; — **att**, å andra ſidan, hyttedelegare, ſom icke förenat ſig i beſlut om bläsnings anſtällande, ej är pligtig att i bläsningen deltaga, likaſom ej heller i hyttans wärmning; — **att** deremot hwarje delegare, ſom i hyttelaget qwarſtår, ehwad han deltager i bläsning eller ej, är ſkyldig att efter ſin lott bidraga till byggnad och underhåll af hyttan med hwad dertill hörer; — men **att** delegare, ſom afſäger ſig ſin hyttelott och utträder ur hyttelaget, ſåmedelſt jemwäl kan befria ſig från all widare ſkyldighet att bygga hyttan, än ſom kan åligga honom på grund af beſlut, hwaruti han ſjelf deltagit.

3 §. Wid hwad nu angående utſträckt frihet för jerntillwerkningen blifwit ſtadgadt, är fäſtadt det förbehåll att wederbörande inom bergslag, ſom af nämnde frihet ſig begagna, ſkola wara underkaſtade den inſkränkning i bergsmansfriheterne, ſom i behörig ordning kan warda beſtämd.

4 §. De Hammarſmeds- och masmäſtare-kaſſor, ſom wid denna Författnings trädande i werkſtälligbet finnas bildade, må af dem, ſom deruti äro delegare, gemenſamt förwaltas och, utan att få förſkingras, till dermed afſedt ändamål anwändas; hwaröfwer wederbörande Bergmäſtare eger hålla tillſyn.

5 §. Denna Förordning, ſom icke har afſeende å Falu Kopparwerk och Sala Silfwerwerk, om hwilkas ſtyrelſe och förwaltning ſärſkildt ſtadgas, ſkall tjena till efterlefnad från och med den 1 November 1860.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, om tioårig preskription och om årsstämning; Gifwen Stockholms Slott den 4 Mars 1862.

Med upphäfwande af 9 Kapitlet 12 § Handels-Balken, sådan den lyder i Kongl. Förordningen den 13 Juni 1800, Kongl. Kungörelsen angående den tid, inom hwilken kronans fordringar hos enskilde och enskildes hos kronan böra kräfwas och till betalning uppgifwas, den 19 Augusti 1802, Kongl. Kungörelsen angående tillämpning af den för fordringars gällande bestämda tid, äfwen för sådana fordringar, som genom dom eller utslag blifwit fastställda, den 21 Mars 1835 samt 9 Kapitlet Konkurslagen den 12 Mars 1830, är förordnadt som följer:

1 §. Hwar, som har fordran hos annan i penningar, eller hwad det är, skall den genom stämning eller lagsökning, eller eljest skriftligen eller muntligen, hos gäldenären kräfwa inom tio år från den dag, då skuldebref eller annan handling, hwarå fordran grundad är, gafs, eller fordringen annorledes tillkom; och ware fordringens tillkännagifwande hos gäldenären lika ansedt, som hade kraf skett; är fordran ej till betalning förfallen så tidigt, att den inom tio år sökas eller kräfwas kan; då skall borgenär, inom sagda tids förlopp, gäldenären derom erinra. Ware ock borgenär skyldig att, så länge hans fordran sedan innestår, den ånyo bewaka, som nu sagdt är, inom hwart tionde år ifrån den dag, då sista bewakningen skedde.

Har den, hos hwilken fordran genom kraf eller erinran bewakas skall, blifwit i sådant ändamål, å tre särskilda dagar af tionde året, sökt i sitt hemwist, men ej kunnat träffas; gifwe borgenär fordringen an hos domstol eller Konungens Befallningshafwande, och låte bewis deröfwer i allmänna tidningarna införas tre gånger, minst fjorton dagar emellan hwarje gång, och första gången inom tionde årets slut.

Är borgenären ej weterligt, om eller hwar gäldenären eger hemwist inom riket; då må ock fordringen hos domstol eller Konungens Befallningshafwande angifwas och bewiset deröfwer i tidningarne införas, inom tid, som nu sagd är.

2 §. Försummar borgenär att fordran bewaka efter hwad i 1 § stadgas; hafwe sin talan emot gäldenären förlorat.

3 §. Afbetalning å hufwudstol eller räntebetalning, som af gäldenär, eller med hans wetskap, gjord är, så ock annat gäldenärs erkännande af fordringens tillwaro, gälle såsom hade fordringen hos honom bewakad blifwit. Inteckningsförnyelse hafwe ock lika werkan emot egare af den intecknade egendomen: will borgenären hålla talan emot annan öppen; bewake då sin fordran emot denne, såsom i 1 § sägs.

4 §. Nu har gäldenär blifwit för fordran lagsökt: fastställes fordringen genom dom eller utslag; warde tid att den sedan efter 1 § bewaka räknad från det domen eller utslaget gafs, der ej werkställighet derå kommer innan den tid ute är: har lagsökningen afstadnat och, sedan gäldenären sist hördes eller till hörande kallades, den i 1 § utsatta tid förflutit, och wisas det ej, att fordringen blifwit under den tid så bewakad, som i samma § sägs; då ware, till krafrättens bibehållande

den lagsökning emot gäldenären utan werkan: samma lag ware, då dom eller utslag fallit, hwarom kungörelse skall gäldenären meddelas, der ej sådan kungörelse sker eller fordringen efter 1 § bewakas, inom tid, som der stadgas, räknad från det gäldenären sist hördes eller till hörande kallades.

5 §. Äro flera gäldenärer, de der, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig ikläbt, och försummar borgenär att sin fordran hos någondera bewaka efter 1 §; ware de andra ej skyldiga att gälda hwar mer, än sin del efter hufwudtalet: uppkommer brist hos någondera; warde den lika fördelad emellan de öfriga, som förbindelsen sig ikläbt, och falle borgenär den del till last, som gäldas skolat af den, han låtit blifwa anmarigheten qwitt. Har borgenär under tionde året sått sin fordran hos någondera gäldenären ut; då ege denne, inom ett år sedan fordringen gulden blef, sin rätt bewaka hos de andra, af hwilka ersättning bör utgå, för hwad han öfwer egen del betalt.

6 §. Will den, hos hwilken fordran blifwit genom kraf utom Rätta eller genom erinran bewakad efter 1 §, ej afbida borgenärs lagsökning; stånde honom fritt att, genom sakens instämmande till domstol, äfka fordringsrättens pröfning.

7 §. Har gäldenär genfordran hos borgenär; ege rätt att sin skuld deremot qwitta, ändå att han den genfordran ej så bewakat, som i 1 § sägs: war tiden till genfordringens bewakning ute, när den i hans hand kom eller när han till borgenären skyldig blef; ege qwittningsrätt ej rum.

8 §. Ej ware borgenär, den der har gods såsom pant eller eljest under panträtt i handom, pligtig att gifwa det gods ut, innan fordran, hwarför han panträtt deri eger, honom gulden warder, ändå att den fordran ej blifwit efter 1 § bewakad: öfwerskjuter fordringen godsets wärde; gälle för bewakandet af det öfwerskott hwad om fordran stadgadt är.

9 §. Nu will efterlefwande make, arfwinge eller testamentstagare, sedan laga bouppteckning skett, säker wara, att icke okända fordringar sig yppa; ege då att hos Rätten, hwarunder boet i konkursmål hörer, begära kallelse å deß okända borgenärer, och gifwe in förteckning på alla dem, som weterliga äro.

10 §. Warda makar i äktenskapet skilda;

eller upplöses bolag, antingen sådant, hwarom i 15 Kapitlet Handels-Balken förmäles, eller annat, som, enligt hwad särskildt är stadgadt, allmänt kungjordt warit;

eller warder myndig person under förmyndare ställd;

då må ock kallelse å okända borgenärer så sökas, som i 9 § sagdt är.

11 §. Då kallelse är så sökt, som i 9 § sägs; utfärde Rätten offentlig stämning å okände borgenärer, att sist före klockan tolf å wiß dag, näst efter ett år, gifwa sina fordringar skriftligen eller muntligen an: är boet å landet och äfkas ej urtima Ting; då må inställelsen utsättas till det lagtima Ting, som näst efter ett år infaller. Stämningen warde å Rättens dörr anslagen ett år före inställelsedagen och i allmänna tidningarne kungjord tre gånger, första gången tio och tredje gången sist fyra månader innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländska borgenärer, som å den i 9 § omförmälda

förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskildt underrättas; och foge Rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse warder, minst en månad före inställelsedagen, dem meddelad.

12 §. Uraktlåter borgenär, den der ej finnes upptagen på omförmälda förteckning, att sin fordran å den i årsstämningen utsatta inställelsedag angifwa, och har han den ej heller förut angifwit, hafwe sin talan förlorat emot gäldenär, som ej wisas hafwa före inställelsetiden egt, eller å nämnda tid erhållit wetskap om fordringens tillwaro: och ware gäldenär, som för sådan fordran sökes, pligtig, der borgenär det äskar, med ed betyga, att den fordran ej war honom känd före inställelsetidens utgång: brister han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen egt kunskap, som sagdt är; betale då sin andel i gälden.

Är årsstämning å förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blifwit under förmyndare ställd; då hafwe ock borgenär, hwarom nu nämndt är, sin talan förlorat, der ej förmyndaren wisas hafwa om fordringen egt eller erhållit wetskap såsom förut är sagdt.

13 §. Äro flera gäldenärer, de der, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig ikläd, och har årsstämning å någonderas borgenärer ägått; då ege hwar af de andra gäldenärerna, lika med borgenären, att fordringen bewaka, ändå att den ej blifwit förut hos någondera utsökt.

14. §. Är fast egendom för borgenärs fordran intecknad, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han betalning ur egendomen, ändå att han ej, efter årsstämning, sin fordran angifwer. Om rätt till qwittning för genfordran ware ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blifwit efter årsstämning angifwen.

15 §. Utan hinder af årsstämning må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

16 §. Utsöker ej borgenär sin fordran då årsstämning utfärdad blifwit; hafwe gäldenär, sedan inställelsedagen förbi är, den rätt, som i 6 § stadgas.

17 §. Warder egendom till konkurs afträdd före inställelsedag, som i årsstämning utsatt är, och har borgenär före nämnda dag, till Rätten eller domaren gifwit bewakningsinlaga i konkursen in, på sätt i Konkurslagen stadgas; ware ej pligtig att sin sålunda bewakade fordran jemwäl efter årsstämningen anmäla.

18 §. Hwad om gäldenär i denna Förordning sägs, gälle äfwen om löftesman i allt hwad deraf å honom lämpas kan.

19 §. I andra fall, än det, som i 11 § sägs, då i lag eller särskild författning någons rätt och talan är inskränkt inom kortare tid än tio år, rätte han sig derefter.

Ware ock gällande hwad särskildt är stadgadt om preskription för fordringar, som grund sig å redogörares uppbörd af allmänna medel.

20 §. För fordran hos Bank eller allmänt penningewerk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgifwes, gälle ej hwad om tioårig preskription eller bewakning efter årsstämning nu sagdt är, utan lände till efterrättelse hwad derom särskildt är stad-

gadt. Samma lag ware angående medel, som blifwit insatta i landtränteri, i **Rikets Ständers Bank** eller **Riksgälds-Kontor**, eller under annan allmän wård. — — —

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning om Kommunalstyrelse på landet; Gifwen Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Sedan Rikets Ständer wid 1856—1858 års riksdag anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta, i sammanhang med upprättandet af förslag till författning om en länen omfattande kommunalrepresentation, öfwerse de angående menighetsstyrelse så wäl på landet som i städerna gällande författningar, samt en i anledning häraf tillförordnad komité inkommit med underdåniga förslag till särskilda förordningar i sådant afseende, öfwer hwilka, af Kongl. Maj:t till Rikets Ständers pröfning hänskjutna, förslag Rikets Ständer sig yttrat, har Kongl. Maj:t funnit godt att, med upphäfwande af de under den 29 Augusti 1843 i nåder utfärdade förordningarne om Socknestämmor i riket, i hwad landsbygden angår, samt att socknenämnder på landet, äfwensom af hwad i andra författningar kan finnas stridande mot här nedan meddelade föreskrifter, härmed i nåder utfärda följande Förordning om Kommunalstyrelse på landet:

I.

Allmänna stadganden.

1 §. Hwarje socken på landet utgör för sig en särskild kommun, hwars medlemmar ega att sjelfwe, efter hwad denna förordning närmare bestämmer, wårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, så widt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafwa.

Om behandlingen af kyrkliga angelägenheter, samt ärenden rörande folkskolan är särskildt stadgadt.

Jfr **K. Förordn. om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

Enär frågan om anläggning af en till kommunikationswäsendets befordrande för kommunen föreslagen jernwäg måste anses utgöra en sådan hushållningsangelägenhet som tillhör kommunalstämmas upptagande, har Kongl. Maj:t fastställt B. församlings i kommunalstämma fattade beslut, att för understödjande af den tillämnade jernwägsanläggningen emellan Herrljunga och Wenersborg teckna 48 aktier i detta företag och att, för anskaffande af medel härtill, upptaga ett lån å 4,800 r:dr, emot ränta och amortering till 7 procent årligen, som skulle på socknens alla hemman efter deras taxeringswärde uttaxeras. **K. Br. d. 5 Febr.** 1864.

Likaledes har Kongl. Maj:t genom **Res. d. 1 Sept.** 1865 fastställt ett af H. socken i kommunalstämma fattadt, men såsom öfwerskridande stämmans befogenhet öfwerklagadt beslut, att bidrag till undersökning för jernwäg från

Hjulsjö till sjön Norr-Elgen skulle af kommunen lemnas med 800 r:dr och utgå, utan undantag, efter rösträtt å kommunalstämma.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Kihls sockens kommunalstämma efter omröstning, med 1,743 ja emot 754 nej, fattadt beslut att, för nordwestra stambanans anläggning genom socknen, denna skulle under fem år med wiß afgift bidraga till expropriation af den mark, som derför blefwe erforderlig, hwarwid klaganderna tillkännagifwit, att de för egen del icke wille underkasta sig berörda afgift och ansåge kommunalstämma saknа befogenhet att genom röstöfwerwigt till deltagande i afgiften binda dem, som icke frivilligt wille derpå ingå, har Kongl. Maj:t, enär kommunalstämma wore behörig att besluta om sådana utgifter, som för kommunens gemensamma gagn eller för deß särskilda behof erfordrades, och jernwägsanläggningen obestridligen komme att för Kihls kommun medföra wäsendtliga fördelar, till följd hwaraf kommunalstämman egt att bestämma om tillskott till inlösen af den behöfliga marken, samt klaganderna icke wisat att beslutet kränkte deras enskilda rätt eller hwilade på orättwis grund, funnit omförmälda klagan icke förtjena afseende. **K. Ref. d 10 Juli 1867.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Wikens socken i Malmöhus län å kommunalstämma fattadt beslut, att socknen, som af Kongl. Maj:t fått sig bewiljadt ett anslag af 6000 r:dr utan återbetalningsskyldighet för utförande af en hamnanläggning i Wikens fiskläge, skulle till samma företag tillskjuta högst 9000 r:dr, hwilka skulle genom lån upptagas och sedermera i sammanhang med kommunalutskylderna och efter samma grund som dessa på kommunens skattskyldige inwånare uttaxeras, i hwilken klagan andragits, att klaganderne, hwilka emot sitt i stämman gjorda bestridande förklarats skyldige att i kostnaderna för företaget deltaga, icke inom Wikens fiskläge egde fastighet eller idkade fiske eller sjöfart, utan uteslutande brukade sina utom Wikens by belägna hemman, och följaktligen icke af hamnanläggningen kunde wänta det ringaste gagn eller fördel, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i länet utslag, förklarat byggnadsföretaget, hwilket utgjort föremål för kommunalstämmans öfwerläggning och beslut, wara att anse såsom en kommunens gemensamma angelägenhet och icke, såsom klaganderna menat, ett enskildt företag, och förty funnit klaganderna, äfwen om de icke kunde deraf för sin egen del draga fördel i samma mån som kommunen i deß helhet, wara pligtige att till byggnadsföretaget bidraga. **K. Ref. d. 25 Okt. 1867.**

En hos Konungens Befallningshafwande i Malmöhus län gjord ansökning, att den i samma län belägna delen af Tryde socken måtte skiljas från den återstående inom Kristianstads län belägna delen af socknen och bildas till särskild kommun med rätt att utse egen kommunalnämnd och ordförande i kommunalstämma, har Kongl. Maj:t lika med Konungens Befallningshafwande, som åberopade, hurusom förestående K. Förordn. om kommunalstyrelse icke medgåfwe socknens delning i kommunalt hänseende, förklarat icke kunna bifallas. **K. Ref. d. 29 Nov. 1867.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t fastställt Konungens Befallningshafwandes i Malmöhus län utslag, hwarigenom, på klagan öfwer ett af Westra Sallerups kommunalstämma fattadt beslut, att den årligen under Juni månad i Eslöf förekommande, af K. Kommers-Kollegium, på framställning af länets landsting, förordnade kreatursmarknad skulle för framtiden inställas, förklarats, det kommunalstämma icke warit befogad att om marknadernas afskaffande besluta; dock skulle det wara W. Sallerups kommun obetaget att hos wederbörlig myndighet begära marknadens indragning. **K. Br. d. 17 Mars 1868.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Rone sockens kommunalstämma efter omröstning, från hwilken dock de närwarande af allmogen afhållit sig, fattadt beslut, att kommunen, med afseende å inrättandet i Ronehamn af en privat telegrafstation, åtoge sig den af Telegrafstyrelsen fordrade garanti för fullgörande af de åligganden, som enligt K. Br. d. 30 Dec. 1863, kommunen för stationens anläggning borde ikläda sig, i hwilken klagan yrkats, att beslutet måtte förklaras bindande endast för dem, som i omröstningen deltagit, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Gotlands län resolution i målet, förklarat det öfwerklagade beslutet, såsom afseende en kommunens gemensamma hushållningsangelägenhet, icke öfwerskrida deras be-

sagenhet, som beslutet fattat, samt lemnat den förda klagan utan afseende. K. Ref. d. 8 Febr. 1867.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Nyeds församling i kyrkostämma fattadt beslut, bland annat, att inom socknen, som wore delad i fyra skolområden med tre rotar i hwarje, skulle uppföras särskildt skolhus i hwar rote och att hwarje sådan skulle särskildt för sig bygga och underhålla ett skolhus derstädes, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Wermlands län utslag, enär hwarje socken skulle utgöras af en särskild kommun för sig, hwars medlemmar woro skyldige att bidraga till kommunens gemensamma utgifter, och den i K. Stadgan om folkunderwisningen d. 18 Juni 1842 församlingarne medgifna rätt att indela socknen i rotar med afseende å underwisningen i flyttbara skolor, icke kunde anses innefatta rättighet för församlingen att pålägga de särskilda rotarne utgifter hwar för sig för anskaffande af skolhusbyggnader, samt de för folkunderwisningen erforderliga utgifter borde wara för hela församlingen gemensamma, förklarat att kostnaden för uppförande af de ifrågawarande skolhusen borde efter de derför stadgade grunder af församlingen gemensamt bestridas. K. Maj:ts Utslag d. 23 Nov. 1866.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t, enär bland de ärenden, hwilka i 2 § af K. Förordningen om Kyrkostämma m. m. uppräknas såsom tillhörande kyrkostämmans handläggning, icke funnos nämnde frågor om ordnande och förwaltning af sockenbibliothek, hwilka inrättningar icke eller kunde betraktas såsom anstalter för den egentliga folkskoleunderwisningen, förklarat kommunalstämma hafwa warit behörig att besluta angående tillsättande af särskilda styrelser för ordnande och skötande af sockenbiblioteken inom Skarstads och Hellums samt Onums och Wara socknar. K. Ref. d. 8 Febr. 1867.

2 §. Der två eller flera socknar redan äro under gemensam kommunalförwaltning förenade, må derwid förblifwa till deß, efter gjord framställning och wederbörandes hörande, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande annorlunda förordnar.

3 §. Två eller flera socknar inom samma län må ock kunna om gemensam kommunalförwaltning sig förena. Framställning om sådan förening ingifwes till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som eger att derom förordna.

Lands- och stadskommun må i allmänhet icke under gemensam kommunalförwaltning förenas. Der likwäl en sådan gemensamhet i ett eller annat afseende eger eller anses böra ega rum, åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwar i sitt län, att, så snart denna förordning utkommit, utredning af dessa förhållanden och förslag till deras ordnande till Kongl. Maj:t ingifwa; och må wid det nu bestående förblifwa till deß Kongl. Maj:t i salen förordnat.

I särskildt mål, der, under förmälan att Ullasjö och Swenljunga socknar i Elfsborgs län hade gemensam kyrka och derföre wore att anse såsom sammanslagen till en enda kommun, klagan förts öfwer ett wid gemensam kommunalstämma med socknarna efter omröstning fattadt beslut, att socknarnes kommunalförwaltning skulle delas, har K. Maj:t förklarat den omständigheten, att socknarne egde gemensam kyrka, icke lagligen kunna, utan särskild öfwerenskommelse socknarne emellan, leda till annan gemensamhet i deras angelägenheter, än den som tillkommer en kyrkoförsamling i afseende å wården af kyrkans och folkskolans angelägenheter; till följd hwaraf Kongl. Maj:t funnit nämnda klagan — (hwilken hwilade på den oriktiga föreställningen att socknarne, de der haft samma ordförande i båda socknarnes kommunalstämma och kommunalnämnd, men icke kunnat wisas hafwa blifwit till gemensam kommunalförwaltning förenade, i werkligheten utgjort en kommun) — icke förtjena afseende. K. Ref. d. 17 Juli 1867.

4 §. Medlem af en kommun på landet är en hwar, som der är mantalsskrifwen, äfwensom hwar och en, hwilken, utan att wara i kommunen mantalsskrifwen, derstädes är för fast egendom eller inkomst af kapital eller arbete till allmän bewillning uppförd.

Jfr anm. wid 3 § i K. **Förordn. om Kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

5 §. Hwad kommunen samfäldt tillhör, i fastighet, rörligt kapital eller inkomstgifwande rättighet, äfwensom medel, hwilka staten kan hafwa åt kommunen bewiljat, skall, der ej annorlunda stadgadt är, anses såsom tillgång till betäckande af kommunens gemensamma utgifter och förwaltas på sätt här nedan sägs.

Till bestridande af utgifter, som utöfwer de i mom. 1 af denna § omförmälda tillgångar kunna till kommunens gemensamma gagn eller för särskilda af deß behof ferordras, äro, efter derom i laga ordning fattadt beslut, kommunens medlemmar underkastade beskattning i enlighet med de grunder, som i denna förordning bestämmas.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förordnat att, innan särskilda tillskott till fattigwårdens bestridande uttogos, den i Kongl. Stadgan om fattigwården föreskrifna personela afgift först skulle beräknas. **K. Br. d. 3 Juli 1863.**

6 §. Kommunens beslutande rätt utöfwas, på sätt här nedan sägs, i kommunalstämma eller genom kommunalfullmägtige. Werkställighet och förwaltning tillkomma en kommunalnämnd, eller andra för särskilda werkställighetsåtgärder utsedda styrelser eller personer.

Ej må kommunalmyndighet sig befatta med werkställighetsåtgärd, som till offentlig myndighet hör.

II.

Om Kommunalstämman.

7 §. Alla de ärenden, som enligt särskilda författningar nu äro till sockenstämmas handläggning hänwisade, äfwensom de öfriga angelägenheter, hwilka kommunen såsom sådan eger att wårda, skola till öfwerläggning och beslut i kommunalstämma upptagas, dock med undantag af sådana angelägenheter, om hwilka särskildt stadgas, att de till behandling å kyrkostämma skola upptagas.

Kommunalstämma eger jemwäl att för upprätthållande af de ordningsstadgar, som kommunalstämman kan finna skäl att för kommunen uppgöra, bestämma witen från och med en till och med tjugo riksdaler riksmynt, hwilka dock, för att blifwa gällande, måste wara af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande pröfwade och godkända.

3 **K. Kung. angående bemyndigande för kommunalstämma att besluta om förändringar med afseende på socken- eller distrikt-magasins förwaltning d. 4 Dec. 1863** meddelas:

Med ändring af hwad stadgadt finnes i afseende på behandling af frågor rörande förändring eller upphäfwande af gällande reglementen för socken- eller distrikt-magasin, är förklaradt, att det må ankomma på wederbörande kommunalstämma att, i de fall, der sådant icke af befintliga wilkor wid enskilda donationer förhindras, widtaga de förändringar med dylikt magasin, som af kommunalstämman anses nyttiga, under iakttagande likwäl att, deröst magasinsrörelsen kommer att minskas eller helt och hållet indragas, det genom den befintliga spannmålens förwyttrande erhållna penninge-kapital skall under behörig kontroll bibehållas.

Det alla etc.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t wägrat fastställelse å ett af Ö.—G. kommun fattadt beslut, att ett wite af en r:dr skulle utgifwas af hwarje i kommunen för i mantal satt jord röstberättigad medlem, som utebleef från 14 dagar förut kungjord kommunalstämma. **K. Br. d. 17 Juli 1863.**

Uppå gjord hemställan om icke alla de witesböter, som enligt denna Förordning kunna ådömas, må wara kommuns enskl, har Kongl. Maj:t förkla-

den lagſökning emot gäldenären utan werkan: ſamma lag ware, då dom eller utſlag fallit, hwarom kungörelſe ſkall gäldenären meddelas, der ej ſådan kungörelſe ſker eller fordringen efter 1 § bewakas, inom tid, ſom der ſtadgas, räknad från det gäldenären ſiſt hördes eller till hörande kallades.

5 §. Äro flera gäldenärer, de der, en för alla och alla för en, betalningsſkyldighet ſig ikläbt, och förſummar borgenär att ſin fordran hos någondera bewaka efter 1 §; ware de andra ej ſkyldiga att gälda hwar mer, än ſin del efter hufwudtalet: uppkommer briſt hos någondera; warde den lika fördelad emellan de öfriga, ſom förbindelſen ſig ikläbt, och falle borgenär den del till laſt, ſom gäldas ſkolat af den, han låtit blifwa anſwarigheten qwitt. Har borgenär under tionde året ſått ſin fordran hos någondera gäldenären ut; då ege denne, inom ett år ſedan fordringen gulden blef, ſin rätt bewaka hos de andra, af hwilka erſättning bör utgå, för hwad han öfwer egen del betalt.

6 §. Will den, hos hwilken fordran blifwit genom kraf utom Rätta eller genom erinran bewakad efter 1 §, ej afbida borgenärs lagſökning; ſtånde honom fritt att, genom ſakens inſtämmande till domſtol, äſka fordringsrättens pröfning.

7 §. Har gäldenär genfordran hos borgenär; ege rätt att ſin ſkuld deremot qwitta, ändå att han den genfordran ej ſå bewakat, ſom i 1 § ſägs: war tiden till genfordringens bewakning ute, när den i hans hand kom eller när han till borgenären ſkyldig blef; ege qwittningsrätt ej rum.

8 §. Ej ware borgenär, den der har gods ſåſom pant eller eljeſt under panträtt i handom, pligtig att gifwa det gods ut, innan fordran, hwarför han panträtt deri eger, honom gulden warder, ändå att den fordran ej blifwit efter 1 § bewakad: öfwerſkjuter fordringen godſets wärde; gälle för bewakandet af det öfwerſkott hwad om fordran ſtadgadt är.

9 §. Nu will efterlefwande make, arfwinge eller teſtamentstagare, ſedan laga bouppteckning ſkett, ſäker wara, att icke okända fordringar ſig yppa; ege då att hos Rätten, hwarunder boet i konkursmål hörer, begära kallelſe å deß okända borgenärer, och gifwe in förteckning på alla dem, ſom weterliga äro.

10 §. Warda makar i äktenſkapet ſkilda;

eller upplöſes bolag, antingen ſådant, hwarom i 15 Kapitlet Handels-Balken förmäles, eller annat, ſom, enligt hwad ſärſkildt är ſtadgadt, allmänt kungjordt warit;

eller warder myndig perſon under förmyndare ſtälld;

då må ock kallelſe å okända borgenärer ſå ſökas, ſom i 9 § ſagdt är.

11 §. Då kallelſe är ſå ſökt, ſom i 9 § ſägs; utfärde Rätten offentlig ſtämning å okände borgenärer, att ſiſt före klockan tolf å wiß dag, näſt efter ett år, gifwa ſina fordringar ſkriftligen eller muntligen an: är boet å landet och äſkas ej urtima Ting; då må inſtälleſen utſättas till det lagtima Ting, ſom näſt efter ett år infaller. Stämningen warde å Rättens dörr anſlagen ett år före inſtälleſedagen och i allmänna tidningarne kungjord tre gånger, förſta gången tio och tredje gången ſiſt fyra månader innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländſka borgenärer, ſom å den i 9 § omförmälda

För näring eller rörelse, som under borgenärers förvaltning står, äfwensom i enahanda fall för jordegendom, om den ej af landbo eller arrendator innehafwes, må ej röstas. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål, hwareft, under åberopande deraf, att endaft en person finge föra talan i kommunalstämma för samfälld egendom, klagan förts deröfwer, att en egare af $^{7}/_{18}$delar i den oskiftade egendomen utöfwat rösträtt, äfwensom yrkande framstälts att en annan person, hwilken förde talan för $^{11}/_{18}$delar af egendomen, måtte tillerkännas rösträtt för hela egendomen, har Kongl. Maj:t, enär något bolagskontrakt icke wore gällande emellan egendomens egare, och densamma alltså icke kunde hänföras till sådan samfälld egendom, som i förestående lagrum omtalas, ofwanberörda klagan ogillat. K. Ref. d. 6 Nov. 1863.

10 §. I öfwerläggningar och beslut, som angå ärenden, gemensamma för hela kommunen, deltaga samtlige röstberättigade, men i öfwerläggningar och beslut öfwer ärenden, som angå endaft i mantal satt jord, må ej andra taga del än de, som sådan jord innehafwa. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål, hwareft ordförande i kommunalstämma, med godkännande af framstäldt jäf, förklarat en medlem icke kunna medgifwas att i ett ärendes behandling deltaga, har Kongl. Maj:t, enär ordföranden icke beredt stämman tillfälle att öfwerlägga och besluta angående behörigheten att i ärendet wid stämman föra talan, samt ordföranden, utan derom af stämman i behörig ordning fattadt beslut, ej egt att, på sätt som skett, någon från deltagande i öfwerläggningarne och besluten afstänga, och detta felaktiga förfarande tilläfwentyrs inwerkat på målets utgång hos kommunalstämman, wisat ärendet åter till ny behandling i wederbörlig ordning. K. Ref. d. 21 Okt. 1864.

I särskildt mål, der A. J. fört klagan öfwer ett af Stora Schedwi socknemän i kommunalstämma fattadt beslut, att endaft socknens jordegare finge deltaga i behandling af frågan om anwändande af sockenmagasinets tillgångar, hwarwid anmärkts att, då det för magasinet d. 23 Jan. 1751 fastställda reglemente stadgade, att socknens inwånare egde gemensam del i magasinet och detta följaktligen wore en tillgång, som, enligt 5 § i förestående K. Förordning, skulle anwändas till bestridande af socknens gemensamma utgifter, wisa jordegare, jemlikt 11 §*), alltså icke kunde öfwer nämnda tillgång uteslutande förfoga, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Kopparbergs län i målet gifna utslag, ehuru reglementet innehölle, att magasinet blifwit inrättadt för socknens samtliga inwånare, likwäl och som reglementet tillika utwisade att magasinet tillkommit genom sammanskott af spanmål från den till soldatrotar indelade jorden i socknen, samt wid det förhållande att, wid tiden för reglementets tillkomst, de å sockenstämma röstberättigade utgjordes allenaft af fastighetsegare, uppenbart wore, att magasinsinrättningen tillhörde endaft egarne af de fastigheter i socknen, för hwilka insättning till magasinsfondens bildande blifwit gjord, icke funnit skäl till ändring i öfwerklagade beslutet. K. Ref. d. 23 Febr. 1866.

11 §. Röstwärdet skall beräknas efter det en hwar röstegande åsatta fyrktal. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

12 §. En i den ordning, 59 § stadgar, af kommunalnämnden upprättad och i kommunalstämman granskad röstlängd skall alltid wara tillgänglig i det rum, der stämman hålles. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

Jfr anm. wid 58 § denna Förordning.

13 §. Röstegande är berättigad att sin talan och rösträtt i kommunalstämman på annan röstegande öfwerlåta; dock må ingen på grund af fullmagt föra talan eller utöfwa rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmagten skall wara antingen skrifwen och underskrifwen af ut-

*) Numera 10 §, enligt K. Kung. 8 Sept. 1868.

den lagſökning emot gäldenären utan werkan: ſamma lag ware, då dom eller utſlag fallit, hwarom kungörelſe ſkall gäldenären meddelas, der ej ſådan kungörelſe ſker eller fordringen efter 1 § bewakas, inom tid, ſom der ſtadgas, räknad från det gäldenären ſiſt hördes eller till hörande kallades.

5 §. Äro flera gäldenärer, de der, en för alla och alla för en, betalningsſkyldighet ſig iklädt, och förſummar borgenär att ſin fordran hos någondera bewaka efter 1 §; ware de andra ej ſkyldiga att gälda hwar mer, än ſin del efter hufwudtalet: uppkommer briſt hos någondera; warde den lika fördelad emellan de öfriga, ſom förbindelſen ſig iklädt, och falle borgenär den del till laſt, ſom gäldas ſkolat af den, han låtit blifwa anſwarigheten qwitt. Har borgenär under tionde året ſått ſin fordran hos någondera gäldenären ut; då ege denne, inom ett år ſedan fordringen gulden bleſ, ſin rätt bewaka hos de andra, af hwilka erſättning bör utgå, för hwad han öfwer egen del betalt.

6 §. Will den, hos hwilken fordran blifwit genom kraf utom Rätta eller genom erinran bewakad efter 1 §, ej afbida borgenärs lagſökning; ſtånde honom fritt att, genom ſakens inſtämmande till domſtol, äſka fordringsrättens pröfning.

7 §. Har gäldenär genfordran hos borgenär; ege rätt att ſin ſkuld deremot qwitta, ändå att han den genfordran ej ſå bewakat, ſom i 1 § ſägs: war tiden till genfordringens bewakning ute, när den i hans hand kom eller när han till borgenären ſkyldig bleſ; ege qwittningsrätt ej rum.

8 §. Ej ware borgenär, den der har gods ſåſom pant eller eljeſt under panträtt i handom, pligtig att gifwa det gods ut, innan fordran, hwarför han panträtt deri eger, honom gulden warder, ändå att den fordran ej blifwit efter 1 § bewakad: öfwerſkjuter fordringen godſets wärde; gälle för bewakandet af det öfwerſkott hwad om fordran ſtadgadt är.

9 §. Nu will efterlefwande make, arfwinge eller teſtamentstagare, ſedan laga bouppteckning ſkett, ſäker wara, att icke okända fordringar ſig yppa; ege då att hos Rätten, hwarunder boet i konkursmål hörer, begära kallelſe å deſs okända borgenärer, och gifwe in förteckning på alla dem, ſom weterliga äro.

10 §. Warda makar i äktenſkapet ſkilda;

eller upplöſes bolag, antingen ſådant, hwarom i 15 Kapitlet Handels-Balken förmäles, eller annat, ſom, enligt hwad ſärſkildt är ſtadgadt, allmänt kungjordt warit;

eller warder myndig perſon under förmyndare ſtälld;

då må ock kallelſe å okända borgenärer ſå ſökas, ſom i 9 § ſagdt är.

11 §. Då kallelſe är ſå ſökt, ſom i 9 § ſägs; utfärde Rätten offentlig ſtämning å okände borgenärer, att ſiſt före klockan tolf å wiſs dag, näſt efter ett år, gifwa ſina fordringar ſkriftligen eller muntligen an: är boet å landet och äſkas ej urtima Ting; då må inſtälleſen utſättas till det lagtima Ting, ſom näſt efter ett år infaller. Stämningen warde å Rättens dörr anſlagen ett år före inſtälleſedagen och i allmänna tidningarne kungjord tre gånger, förſta gången tio och tredje gången ſiſt fyra månader innan den dag inträffar. Kronans ombudsman i orten och alla inländſka borgenärer, ſom å den i 9 § omförmälda

förteckning upptagna äro, skola om stämningen särskildt underrättas; och foge Rätten eller domaren anstalt, att sådan underrättelse warder, minst en månad före inställelsedagen, dem meddelad.

12 §. Urakt låter borgenär, den der ej finnes upptagen på omförmälda förteckning, att sin fordran å den i årsstämningen utsatta inställelsedag angifwa, och har han den ej heller förut angifwit, hafwe sin talan förlorat emot gäldenär, som ej wisas hafwa före inställelsetiden egt, eller å nämnda tid erhållit wetskap om fordringens tillwaro: och ware gäldenär, som för sådan fordran sökes, pligtig, der borgenär det äskar, med ed betyga, att den fordran ej war honom känd före inställelsetidens utgång: bristen han åt eden, eller styrkes annorledes, att han om fordringen egt kunskap, som sagdt är; betale då sin andel i gälden.

Är årsstämning å förmyndare tagen för person, som till myndiga år kommit, men blifwit under förmyndare ställd; då hafwe ock borgenär, hwarom nu nämndt är, sin talan förlorat, der ej förmyndaren wisas hafwa om fordringen egt eller erhållit wetskap såsom förut är sagdt.

13 §. Äro flera gäldenärer, de der, en för alla och alla för en, betalningsskyldighet sig iklädt, och har årsstämning å någonderas borgenärer ägått; då ege hwar af de andra gäldenärerna, lika med borgenären, att fordringen bewaka, ändå att den ej blifwit förut hos någondera utsökt.

14. §. Är fast egendom för borgenärs fordran intecknad, eller har han lös egendom såsom pant eller eljest under panträtt i handom; njute han betalning ur egendomen, ändå att han ej, efter årsstämning, sin fordran angifwer. Om rätt till qwittning för genfordran ware ock lag som i 7 § sägs, ändå att den fordran ej blifwit efter årsstämning angifwen.

15 §. Utan hinder af årsstämning må borgenär under anslagstiden sin fordran utsöka.

16 §. Utsöker ej borgenär sin fordran då årsstämning utfärdad blifwit; hafwe gäldenär, sedan inställelsedagen förbi är, den rätt, som i 6 § stadgas.

17 §. Warder egendom till konkurs afträdd före inställelsedag, som i årsstämning utsatt är, och har borgenär före nämnda dag, till Rätten eller domaren gifwit bewakningsinlaga i konkursen in, på sätt i Konkurslagen stadgas; ware ej pligtig att sin sålunda bewakade fordran jemwäl efter årsstämningen anmäla.

18 §. Hwad om gäldenär i denna Förordning sägs, gälle äfwen om löftesman i allt hwad deraf å honom lämpas kan.

19 §. I andra fall, än det, som i 11 § sägs, då i lag eller särskild författning någons rätt och talan är inskränkt inom kortare tid än tio år, rätte han sig derefter.

Ware ock gällande hwad särskildt är stadgadt om preskription för fordringar, som grund sig å redogörares uppbörd af allmänna medel.

20 §. För fordran hos Bank eller allmänt penningewerk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgifwes, gälle ej hwad om tioårig preskription eller bewakning efter årsstämning nu sagdt är, utan lände till efterrättelse hwad derom särskildt är stad-

gadt. Samma lag ware angående medel, som blifwit infatta i landtränteri, i Rikets Ständers Bank eller Riksgälds-Kontor, eller under annan allmän wård. — — —

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning om Kommunalstyrelse på landet; Gifwen Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Sedan Rikets Ständer wid 1856—1858 års riksdag anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta, i sammanhang med upprättandet af förslag till författning om en länen omfattande kommunalrepresentation, öfwerse de angående menighetsstyrelse så wäl på landet som i städerna gällande författningar, samt en i anledning häraf tillförordnad komité inkommit med underdåniga förslag till särskilda förordningar i sådant afseende, öfwer hwilka, af Kongl. Maj:t till Rikets Ständers pröfning hänskjutna, förslag Rikets Ständer sig yttrat, har Kongl. Maj:t funnit godt att, med upphäfwande af de under den 29 Augusti 1843 i nåder utfärdade förordningarne om Socknestämmor i riket, i hwad landsbygden angår, samt att socknenämnder på landet, äfwensom af hwad i andra författningar kan finnas stridande mot här nedan meddelade föreskrifter, härmed i nåder utfärda följande Förordning om Kommunalstyrelse på landet:

I.

Allmänna stadganden.

1 §. Hwarje socken på landet utgör för sig en särskild kommun, hwars medlemmar ega att sjelfwe, efter hwad denna förordning närmare bestämmer, wårda sina gemensamma ordnings- och hushållningsangelägenheter, så widt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafwa.

Om behandlingen af kyrkliga angelägenheter, samt ärenden rörande folkskolan är särskildt stadgadt.

Jfr **K. Förordn. om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

Enär frågan om anläggning af en till kommunikationswäsendets befordrande för kommunen föreslagen jernwäg måste anses utgöra en sådan hushållningsangelägenhet som tillhör kommunalstämmas upptagande, har Kongl. Maj:t fastställt B. församlings i kommunalstämma fattade beslut, att för understödjande af den tillämnade jernwägsanläggningen emellan Herrljunga och Wenersborg teckna 48 aktier i detta företag och att, för anskaffande af medel härtill, upptaga ett lån å 4,800 r:dr, emot ränta och amortering till 7 procent årligen, som skulle på socknens alla hemman efter deras taxeringswärde uttaxeras. **K. Br. d. 5 Febr. 1864.**

Likaledes har Kongl. Maj:t genom **Ref. d. 1 Sept. 1865** fastställt ett af H. socken i kommunalstämma fattadt, men såsom öfwerskridande stämmans befogenhet öfwerklagadt beslut, att bidrag till undersökning för jernwäg från

Hjulsjö till sjön Norr-Elgen skulle af kommunen lemnas med 800 r:dr och utgå, utan undantag, efter röfsrätt å kommunalstämma.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Kihls sockens kommunalstämma efter omröstning, med 1,743 ja emot 754 nej, fattadt beslut att, för nordwestra stambanans anläggning genom socknen, denna skulle under fem år med wisz afgift bidraga till expropriation af den mark, som derför blefwe erforderlig, hwarwid klaganderna tillkännagifwit, att de för egen del icke wille underkasta sig berörda afgift och anså kommunalstämma saknа befogenhet att genom röstöfwerwigt till deltagande i afgiften binda dem, som icke friwilligt wille derpå ingå, har Kongl. Maj:t, enär kommunalstämma wore behörig att besluta om sådana utgifter, som för kommunens gemensamma gagn eller för deß särskilda behof erfordrades, och jernwägsanläggningen obestridligen komme att för Kihls kommun medföra wäsendtliga fördelar, till följd hwaraf kommunalstämman egt att bestämma om tillskott till inlösen af den behösliga marken, samt klaganderna icke wisat att beslutet kränkte deras enskilda rätt eller hwilade på orättwis grund, funnit omförmälda klagan icke förtjena afseende. **K. Ref. d 10 Juli 1867.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Wikens socken i Malmöhus län å kommunalstämma fattadt beslut, att socknen, som af Kongl. Maj:t fått sig bewiljadt ett anslag af 6000 r:dr utan återbetalningsskyldighet för utförande af en hamnanläggning i Wikens fiskläge, skulle till samma företag tillskjuta högst 9000 r:dr, hwilka skulle genom lån upptagas och sedermera i sammanhang med kommunalutskylderna och efter samma grund som dessa på kommunens skattskyldige inwånare uttaxeras, i hwilken klagan andragits, att klaganderne, hwilka emot sitt i stämman gjorda bestridande förklarats skyldige att i kostnaderna för företaget deltaga, icke inom Wikens fiskläge egde fastighet eller idkade fiske eller sjöfart, utan uteslutande brukade sina utom Wikens by belägna hemman, och följaktligen icke af hamnanläggningen kunde wänta det ringaste gagn eller fördel, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i länet utslag, förklarat byggnadsföretaget, hwilket utgjort föremål för kommunalstämmans öfwerläggning och beslut, wara att anse såsom en kommunens gemensamma angelägenhet och icke, såsom klaganderna menat, ett enskildt företag, och förty funnit klaganderna, äfwen om de icke kunde deraf för sin egen del draga fördel i samma mån som kommunen i deß helhet, wara pligtige att till byggnadsföretaget bidraga. **K. Ref. d. 25 Okt. 1867.**

En hos Konungens Befallningshafwande i Malmöhus län gjord ansökning, att den i samma län belägna delen af Tryde socken måtte skiljas från den återstående inom Kristianstads län belägna delen af socknen och bildas till särskild kommun med rätt att utse egen kommunalnämnd och ordförande i kommunalstämma, har Kongl. Maj:t lika med Konungens Befallningshafwande, som åberopade, huruſom förestående K. Förordn. om kommunalstyrelse icke medgäfwe socknens delning i kommunalt hänseende, förklarat icke kunna bifallas. **K. Ref. d. 29 Nov. 1867.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t fastställt Konungens Befallningshafwandes i Malmöhus län utslag, hwarigenom, på klagan öfwer ett af Westra Sallerups kommunalstämma fattadt beslut, att den årligen under Juni månad i Eslöf förekommande, af K. Kommers-Kollegium, på framställning af länets landsting, förordnade kreatursmarknad skulle för framtiden inställas, förklarats, det kommunalstämma icke warit befogad att om marknadernas afskaffande besluta; dock skulle det wara W. Sallerups kommun obetaget att hos wederbörlig myndighet begära marknadens indragning. **K. Br. d. 17 Mars 1868.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Rone sockens kommunalstämma efter omröstning, från hwilken dock de närwarande af allmogen afhållit sig, fattadt beslut, att kommunen, med afseende å inrättandet i Ronehamn af en privat telegrafstation, åtoge sig den af Telegrafstyrelsen fordrade garanti för fullgörande af de åligganden, som enligt K. Br. d. 30 Dec. 1863, kommunen för stationens anläggning borde iklåda sig, i hwilken klagan yrkats, att beslutet måtte förklaras bindande endaſt för dem, som i omröstningen deltagit, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Gotlands län resolution i målet, förklarat det öfwerklagade beslutet, såsom afseende en kommunens gemensamma hushållningsangelägenhet, icke öfwerstrida deras be-

sogenhet, som beslutet fattat, samt lemnat den förda klagan utan afseende. **K. Ref. d. 8 Febr. 1867.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Nyeds församling i kyrkostämma fattadt beslut, bland annat, att inom socknen, som wore delad i fyra skolområden med tre rotar i hwarje, skulle uppföras särskildt skolhus i hwar rote och att hwarje sådan skulle särskildt för sig bygga och underhålla ett skolhus derstädes, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Wermlands län utslag, enär hwarje socken skulle utgöras af en särskild kommun för sig, hwars medlemmar woro skyldige att bidraga till kommunens gemensamma utgifter, och den i K. Stadgan om folkunderwisningen d. 18 Juni 1842 församlingarne medgifna rätt att indela socknen i rotar med afseende å underwisningen i flyttbara skolor, icke kunde anses innefatta rättighet för församlingen att pålägga de särskilda rotarne utgifter hwar för sig för anskaffande af skolhusbyggnader, samt de för folkunderwisningen erforderliga utgifter borde wara för hela församlingen gemensamma, förklarat att kostnaden för uppförande af de ifrågawarande skolhusen borde efter de derför stadgade grunder af församlingen gemensamt bestridas. **K. Maj:ts Utslag d. 23 Nov. 1866.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t, enär bland de ärenden, hwilka i 2 § af K. Förordningen om Kyrkostämma m. m. uppräknas såsom tillhörande kyrkostämmans handläggning, icke funnos nämnde frågor om ordnande och förwaltning af sockenbibliothek, hwilka inrättningar icke eller kunde betraktas såsom anstalter för den egentliga folkskoleunderwisningen, förklarat kommunalstämma hafwa warit behörig att besluta angående tillsättande af särskilda styrelser för ordnande och stötande af sockenbiblioteken inom Skarstads och Hellums samt Önums och Wara socknar. **K. Ref. d. 8 Febr. 1867.**

2 §. Der två eller flera socknar redan äro under gemensam kommunalförwaltning förenade, må derwid förblifwa till deß, efter gjord framställning och wederbörandes hörande, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande annorlunda förordnar.

3 §. Två eller flera socknar inom samma län må ock kunna om gemensam kommunalförwaltning sig förena. Framställning om sådan förening ingifwes till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som eger att derom förordna.

Lands- och stadskommun må i allmänhet icke under gemensam kommunalförwaltning förenas. Der likwäl en sådan gemensamhet i ett eller annat afseende eger eller anses böra ega rum, åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwar i sitt län, att, så snart denna förordning utkommit, utredning af dessa förhållanden och förslag till deras ordnande till Kongl. Maj:t ingifwa; och må wid det nu bestående förblifwa till deß Kongl. Maj:t i nåden förordnat.

I särskildt mål, der, under förmälan att Ullasjö och Swenljunga socknar i Elfsborgs län hade gemensam kyrka och derföre wore att anse såsom sammanslagen till en enda kommun, klagan förts öfwer ett wid gemensam kommunalstämma med socknarna efter omröstning fattadt beslut, att socknarnes kommunalförwaltning skulle delas, har K. Maj:t förklarat den omständigheten, att socknarne egde gemensam kyrka, icke lagligen kunna, utan särskild öfwerenskommelse socknarne emellan, leda till annan gemensamhet i deras angelägenheter, än den som tillkommer en kyrkoförsamling i afseende å wården af kyrkans och folkskolans angelägenheter; till följd hwaraf Kongl. Maj:t funnit nämnda klagan — (hwilken hwilade på den oriktiga föreställningen att socknarne, de der haft samma ordförande i båda socknarnes kommunalstämma och kommunalnämnd, men icke kunnat wisas hafwa blifwit till gemensam kommunalförwaltning förenade, i werkligheten utgjort en kommun) — icke förtjena afseende. **K. Ref. d. 17 Juli 1867.**

4 §. Medlem af en kommun på landet är en hwar, som der är mantalsskrifwen, äfwensom hwar och en, hwilken, utan att wara i kommunen mantalsskrifwen, derstädes är för fast egendom eller inkomst af kapital eller arbete till allmän bewillning uppförd.

Jfr anm. wid 3 § i K. **Förordn. om Kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

5 §. Hwad kommunen samfäldt tillhör, i fastighet, rörligt kapital eller inkomstgifwande rättighet, äfwensom medel, hwilka staten kan hafwa åt kommunen bewiljat, skall, der ej annorlunda stadgadt är, anses såsom tillgång till betäckande af kommunens gemensamma utgifter och förwaltas på sätt här nedan sägs.

Till bestridande af utgifter, som utöfwer de i mom. 1 af denna § omförmälda tillgångar kunna till kommunens gemensamma gagn eller för särskilda af deß behof förordras, äro, efter derom i laga ordning fattadt beslut, kommunens medlemmar underkastade beskattning i enlighet med de grunder, som i denna förordning bestämmas.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förordnat att, innan särskilda tillskott till fattigwårdens bestridande uttogos, den i Kongl. Stadgan om fattigwården föreskrifna personela afgift först skulle beräknas. **K. Br. d. 3 Juli 1863.**

6 §. Kommunens beslutande rätt utöfwas, på sätt här nedan sägs, i kommunalstämma eller genom kommunalfullmägtige. Werkställighet och förwaltning tillkomma en kommunalnämnd, eller andra för särskilda werkställighetsåtgärder utsedda styrelser eller personer.

Ej må kommunalmyndighet sig befatta med werkställighetsåtgärd, som till offentlig myndighet hör.

II.

Om Kommunalstämman.

7 §. Alla de ärenden, som enligt särskilda författningar nu äro till sockenstämmas handläggning hänwisade, äfwensom de öfriga angelägenheter, hwilka kommunen såsom sådan eger att wårda, skola till öfwerläggning och beslut i kommunalstämma upptagas, dock med undantag af sådana angelägenheter, om hwilka särskildt stadgas, att de till behandling å kyrkostämma skola upptagas.

Kommunalstämma eger jemwäl att för upprätthållande af de ordningsstadgar, som kommunalstämman kan finna skäl att för kommunen uppgöra, bestämma witen från och med en till och med tjugo riksdaler riksmynt, hwilka dock, för att blifwa gällande, måste wara af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande pröfwade och godkända.

I **K. Kung. angående bemyndigande för kommunalstämma att besluta om förändringar med afseende på sockne- eller distrikt-magasins förwaltning d. 4 Dec. 1863** meddelas:

Med ändring af hwad stadgadt finnes i afseende på behandling af frågor rörande förändring eller upphäfwande af gällande reglementen för sockne- eller distrikt-magasin, är förklaradt, att det må ankomma på wederbörande kommunalstämma att, i de fall, der sådant icke af befintliga wilkor wid enskilda donationer förhindras, widtaga de förändringar med dylikt magasin, som af kommunalstämman anses nyttiga, under iakttagande likwäl att, dereft magasinsrörelsen kommer att minskas eller helt och hållet indragas, det genom den befintliga spannmålens förwyttrande erhållna penninge-kapital skall under behörig kontroll bibehållas.

Det alla etc.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t wägrat fastställelse å ett af Ö.—G. kommun fattadt beslut, att ett wite af en r:dr skulle utgifwas af hwarje i kommunen för i mantal satt jord röstberättigad medlem, som uteblef från 14 dagar förut kungjord kommunalstämma. **K. Br. d. 17 Juli 1863.**

Uppå gjord hemställan om icke alla de witesböter, som enligt denna Förordning kunna ådömas, må wara kommuns enskl, har Kongl. Maj:t förkla-

rat att icke andra uiten må blifwa kommuns enskl. än de, som i denna Förordning redan äro bestämda att sålunda utgå. K. Br. d. 7 Aug. 1863. — Jfr 32, 47, 55 §§ d. Förordn.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t fastställt ett af kommunalstämma fattadt beslut, att den som icke, efter tillsägelse, inom bestämd tid lagade sina wägskiften å de på kommunen indelade wägar, hwilka icke stodo under kronobetjeningens uppsigt, skulle åläggas uiten från sem till och med tjugo riksdaler, samt att kommunalnämnden, derest lagning derpå ej fullgjordes, skulle ega att på den wäghållningsskyldiges bekostnad genom lega besörja om werkställighet af den underlåtna wäghållningen. K. Br. d. 9 Sept. 1864.

Sedan Konungens Befallningshafwande i Kopparbergs län dels, på ansökan af Folkärna sockens kyrkostämma om fastställelse å beslut, hwarigenom stadgats böter eller uite för försumlighet och wårdslöshet wid ringning i sockenkyrkan, d. 31 Dec. 1864 förklarat det icke tillkomma kyrkostämma att i berörda ämne besluta, dels ock, i anledning af gjord begäran om fastställelse å af socknens kommunalstämma fattadt beslut om enahanda uitesbestämmelser, genom utslag d. 21 Dec. 1865, enär omförmälda ämne hufwudsakligen afsåg hushållning med och wård om Folkärna kyrkas egendom och följaktligen, enligt 2 § i K. Förordn. om kyrkostämma m. m., bordt icke å kommunalstämma utan å kyrkostämma afhandlas, förklarat sig icke kunna den sökta fastställelsen meddela, har Kongl. Maj:t, på besmär af socknen, enär kyrkostämma, hwilken det tillkomme att widtaga åtgärder för wård af kyrkans egendom, ansett uitesbestämmelserna erforderliga och kommunalstämman jemwäl godkänt dem, fastställt uitesbestämmelserna att tills widare wara gällande. K. Br. d. 20 April 1866.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Skärkinds sockens kommunalstämma fattadt beslut, att en wid förwaltningen af sockenmagasinet förefunnen brist, som af magasinets förwaltare icke kunde betäckas, utgörande 22 tunnor råg, skulle afskrifwas och ur räkenskaperna afföras, har Kongl. Maj:t, enär klaganderne icke wisat, att beslutet kränkte deras enskilda rätt eller eljest hwilade på orättwis grund eller öfwerskridit deras befogenhet, som detsamma fattat, ansett nämnda klagan icke förtjena widare asseende. K. Res. d. 29 Nov. 1867.

Jfr anm. wid 10 § i denna Förordning.

8 §. En hwar wälfrejdad swensk undersåte, som är medlem af en kommun samt enligt 57 § förbunden att till kommunen erlägga skatt, och icke häftar för oguldna kommunalutskylder, skall, under iakttagande af de närmare bestämmelser, som 9 § innehåller, wara berättigad att deltaga i kommunalstämmans öfwerläggningar och beslut.

Enahanda rättighet tillkommer bolag. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat, det Danske undersåten J. F. Spendrup, hwilken, ehuru han icke wunnit Swensk medborgarerätt, såsom egare af Spannarps gods i Arstads socken, fått för samma gods deltaga i ett af socknens kommunalstämma fattadt beslut, rörande fattigwården inom socknen, icke bordt tillåtas att i stämmans öfwerläggningar och beslut deltaga och förty beslutet undanröjt. K. Res. d. 20 April 1866.

I särskildt mål, der klagan öfwer ett af Råneå sockens kommunalstämma fattadt beslut blifwit förd på den grund, att i beslutet fått deltaga jett ombud för Meldersteins bruk, ehuru detta egdes af det utländska bolaget «the Gellivara Company limited», har Kongl. Maj:t förklarat att nämnda bolag såsom utländskt icke warit berättigadt att i beslut om kommunens angelägenheter taga del och förty det öfwerklagade beslutet undanröjt. K. Res. d. 10 Febr. 1868.

9 §. För omyndig röstar förmyndaren eller, der flera äro förmyndare, den som desse bland sig utse.

För fastighet, som innehafwes af landtbo eller arrendator, röstar innehafwaren.

Ej må för samfälld egendom mer än en person talan i kommunalstämma föra. För bolag må bolaget eller deß styrelse och för oskiftadt bo delegarne i boet ombud utse.

För näring eller rörelse, som under borgenärers förwaltning står, äfwensom i enahanda fall för jordegendom, om den ej af landbo eller arrendator innehafwes, må ej röstas. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål, hwareft, under åberopande deraf, att endaft en person finge föra talan i kommunalstämma för samfälld egendom, klagan förts deröfwer, att en egare af $^{7}/_{18}$delar i den oskiftade egendomen utöfwat rösträtt, äfwensom yrkande framstälts att en annan person, hwilken förde talan för $^{11}/_{18}$delar af egendomen, måtte tillerkännas rösträtt för hela egendomen, har Kongl. Maj:t, enär något bolagskontrakt icke wore gällande emellan egendomens egare, och densamma alltså icke kunde hänföras till sådan samfälld egendom, som i förestående lagrum omtalas, ofwanberörda klagan ogillat. K. Ref. d. 6 Nov. 1863.

10 §. I öfwerläggningar och beslut, som angå ärenden, gemensamma för hela kommunen, deltaga samtlige röstberättigade, men i öfwerläggningar och beslut öfwer ärenden, som angå endaft i mantal satt jord, må ej andra taga del än de, som sådan jord innehafwa. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål, hwareft ordförande i kommunalstämma, med godkännande af framstäldt jäf, förklarat en medlem icke kunna medgifwas att i ett ärendes behandling deltaga, har Kongl. Maj:t, enär ordföranden icke beredt stämman tillfälle att öfwerlägga och besluta angående behörigheten att i ärendet wid stämman föra talan, samt ordföranden, utan derom af stämman i behörig ordning fattadt beslut, ej egt att, på sätt som skett, någon från deltagande i öfwerläggningarne och besluten afstänga, och detta felaktiga förfarande tilläfwentyrs inwerkat på målets utgång hos kommunalstämman, wisat ärendet åter till ny behandling i wederbörlig ordning. K. Ref. d. 21 Okt. 1864.

I särskildt mål, der A. J. fört klagan öfwer ett af Stora Schedwi socknemän i kommunalstämma fattadt beslut, att endaft socknens jordegare finge deltaga i behandling af frågan om anwändande af sockenmagasinets tillgångar, hwarwid anmärkts att, då det för magasinet d. 23 Jan. 1751 fastställda reglemente stadgade, att socknens inwånare egde gemensam del i magasinet och detta följaktligen wore en tillgång, som, enligt 5 § i förestående K. Förordning, skulle anwändas till bestridande af socknens gemensamma utgifter, wissa jordegare, jemlikt 11 §*), alltså icke kunde öfwer nämnda tillgång uteslutande förfoga, har Kongl. Maj:t, med fastställande af Konungens Befallningshafwandes i Kopparbergs län i målet gifna utslag, ehuru reglementet innehölle, att magasinet blifwit inrättadt för socknens samtliga inwånare, likwäl och som reglementet tillika utwisade att magasinet tillkommit genom sammanskott af spanmål från den till soldatrotar indelade jorden i socknen, samt wid det förhållande att, wid tiden för reglementets tillkomst, de å sockenstämma röstberättigade utgjordes allenaft af fastighetsegare, uppenbart wore, att magasinsinrättningen tillhörde endaft egarne af de fastigheter i socknen, för hwilka insättning till magasinsfondens bildande blifwit gjord, icke funnit stäl till ändring i öfwerklagade beslutet. K. Ref. d. 23 Febr. 1866.

11 §. Röstwärdet skall beräknas efter det en hwar röstegande åsatta fyrktal. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

12 §. En i den ordning, 59 § stadgar, af kommunalnämnden upprättad och i kommunalstämman granskad röstlängd skall alltid wara tillgänglig i det rum, der stämman hålles. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

Jfr anm. wid 58 § denna Förordning.

13 §. Röstegande är berättigad att sin talan och rösträtt i kommunalstämman på annan röstegande öfwerlåta; dock må ingen på grund af fullmagt föra talan eller utöfwa rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmagten skall wara antingen skrifwen och underskrifwen af ut-

*) Numera 10 §, enligt K. Kung. 8 Sept. 1868.

ſtällaren ſamt med dennes ſigill förſedd, eller ock af honom underſkrifwen och med twå wittnens underſkrift beſtyrkt.

14 §. Kommunalſtämman utſer bland röſtberättigade, inom kommunen boſatta män, ſom uppnått 25 års ålder, en ordförande och en vice ordförande för fyra år.

Ej må annan ſådant uppdrag ſig afſäga än embets- eller tjenſteman, ſom af ſin befattning är hindrad att uppdraget fullgöra; den, ſom efter de fyra ſiſtförflutna årens tjenſtgöring ſåſom ordförande eller vice ordförande är i ordning att derifrån afgå; den, ſom uppnått ſextio års ålder, ſamt den ſom eljeſt uppgifwer förhinder, hwilket af kommunalſtämman godkännes.

Ordförande eller vice ordförande kan ej den wara, ſom icke råder öfwer ſig och ſitt gods; ej den, ſom all ſin egendom till borgenärer afträdt och icke, på ſätt lag förmår, wiſa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, ſom är för nesligt brott tilltalad eller under framtiden ſtälld; ej heller den, ſom genom domſtols beſlut förklarats medborgerligt förtroende förluſtig, eller owärdig att inför Rätta föra andras talan.

Uti ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t ogillat ett beſlut, hwarigenom till ordförande i kommunalſtämma och kommunalnämnd utſetts en perſon, ſom hwarken wore i kommunen mantalsſkrifwen eller upptagen å den för kommunen upprättade fyrktalslängd. **K. Br. d. 30 Okt.** 1863.

I ſärſkildt mål, der beſwär anförts emot ett å kommunalſtämma med Norbergs ſocken d. 27 Januari 1867 förrättadt wal af ordförande i ſocknens kommunalſtämma, hwilket wal, derwid Kommiſſionen C. B. M. blifwit utſedd, öfwerklagats på den grund, bland annat, att C. B. M., hwilken under åren 1865 och 1866 warit kommunalſtämmo-ordförande, men hwars befattning ſåſom ſådan upphört med 1866 års utgång, icke blott i Januari månad 1867 pålyſt ifrågawarande ſtämma, utan ock derwid fört ordet, har Kongl. Maj:t, med faſtſtällande af Konungens Befallningshafwandes i Weſtmanlands län utſlag i målet, förklarat C. B. M. hafwa egt ſkyldighet att i egenſkap af kommunalſtämmo-ordförande tjenſtgöra intill deß ny ordförande i hans ſtälle blifwit utſedd, ſamt wid ſådant förhållande och enär jemwäl wal af ny vice ordförande i ſtämman warit föreſtående, funnit den omſtändigheten, att C. B. M:s uppdrag med 1866 års ſlut ſkolat upphöra om ny ordförande derſöfwinnan warit wald, icke hafwa utgjort hinder för M. att utlyſa och hålla omförmälda kommunalſtämma. **K. Reſ. d. 15 Nov. 1867.**

15 §. Kommunalſtämma ſkall hållas i ſockenſtugan eller å ſtälle, ſom för ſådant ändamål af ſtämman ſärſkildt utſes.

16 §. Kungörelſe om kommunalſtämma utfärdas af ordföranden, eller, i händelſe af hans förhinder, af vice ordföranden, och ſkall innehålla beſtämd uppgift om tid, ſtälle och öfwerläggningsämne för ſammanträdet. Kungörelſen uppläſes från predikſtolen fjorton dagar eller minſt en wecka derförut. Är kommunalſtämma utſatt till dag, då gudstjenſt hålles, ſkall kungörelſen den dagen ånyo uppläſas. De i 17 § omnämnde ordinarie kommunalſtämmor må ej till ſådan dag utſättas.

För ärende, ſom fordrar ſå ſkyndſam handläggning, att kallelſe icke medhinnes ſå tidigt, ſom nu är föreſkrifwet, må kommunalſtämma kunna hållas efter kortare kallelſetid och äfwen ſamma dag, då den pålyſes; dock må wid ſålunda utlyſt ſtämma beſlut ej fattas om utgift eller erläggande af bidrag dertill.

Jfr anm. wid 14 § denna Förordning.

17 §. Tre ordinarie kommunalſtämmor ſkola årligen hållas: en i Mars för beſluts fattande i anledning af berättelſen om föregående årets räkenſkaper och förwaltning, ſamt för wal af landstingsmän, eller,

inom de härad eller tingslag, der sommarting hållas, af walmän för landstingsmäns wäljande; en i Oktober för bestämmande af kommunens utgifts- och inkomst-stat enligt 63 §; och en i December månad för granskning af så wäl syssloslängden, som debiterings- och uppbördslängden, samt för anställande af wal till de befattningar inom kommunen, hwilka wid årets slut blifwa lediga, och af revisorer, äfwensom af walmän för landstingsmäns wäljande i de härad eller tingslag, der landstingsmannawal skall ske å winterting. **(K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)**

18 §. Kommunalstämma hålles äfwen när Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller kommunalnämnden det äskar, eller då ordföranden sådant nödigt finner. Enskild man, som till talan i kommunalstämma berättigad är, äfwensom wederbörande kronobetjent, eger ock kommunalstämmas sammankallande för uppgifwet ärende begära. Warder denna begäran af ordföranden afslagen, meddelar han, om så äskas, sitt beslut skriftligen, med skälen dertill; och eger sökanden att deröfwer klagan föra inom den tid och på den ort, som för beswärs anförande i 75 § stadgas.

19 §. Kan ärende, som af kommunalstämma handlägges, å den utsatta dagen icke till slut bringas, bestämmer ordföranden, innan sammankomsten upplöses, ny dag för stämmans fortsättande.

Särskild kungörelse härom erfordras ej.

20 §. Ordföranden åligger att ärendena till öfwerläggning framställa, samt att tillse det andra frågor ej företagas, än de, som uti kungörelsen upptagna äro.

Ny fråga kan wid kommunalstämman wäckas, men icke förr, än wid annan stämma och efter wederbörlig pålysning handläggas.

21 §. Sedan öfwerläggningen förklarats slutad, framställer ordföranden proposition, så affattad, att den må kunna med **ja** eller **nej** beswaras.

Ordföranden tillkännagifwer derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befästar detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, werkställes den öppet och efter upprop.

Till beslut i andra frågor än dem, hwarom i 27 och 36 §§ sägs, erfordras blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den wid omröstningen följda röstgrund.

Falla rösterna lika för olika meningar, gäller den mening, hwilken de flesta röstande efter hufwudtalet bifallit. Äro äfwen efter sådan beräkning rösterna lika delade, warder den mening beslut, som ordföranden biträder.

22 §. Wal skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Neder-Luleå sockens kommunalstämma d. 8 Sept. 1867 fattadt beslut, att barnmorskan S. M. H., som år 1842 antagits till barnmorska för socknen, skulle från denna befattning uppsägas, enär hon icke tillfredsställande fullgjorde sina åligganden, samt deßutom för socknen, der äfwen en annan barnmorska funnes, icke widare behöfdes, har Kongl. Maj:t, emedan socknemännen wid S. M. H:s antagande till barnmorska icke, såwidt wisadt wore, förbundit sig att henne under wiß tid wid befattningen bibehålla, och de, wid sådant förhållande, warit oförhindrade att, när de icke längre med henne åtnöjdes, henne från befattningen skilja, det öfwerklagade beslutet till efterrättelse fastställt. **K. Br. d. 26 Aug. 1868.**

23 §. Ordföranden skall wid kommunalstämman föra eller på eget answar låta föra protokoll, upptagande ämnet för öfwerläggningen och beslutet, jemte skälen dertill. Sedan förhandlingarne äro affattade, justeras protokollet genast, der så ske kan, eller i annat fall wid kommunalstämma, senast fjorton dagar derefter, hwarom wid tillfället underrättelse meddelas. Erfordrar ärendet skyndsamhet och kan protokollet icke genast wid kommunalstämma justeras, må stämman kunna uppdraga åt dertill för hwarje gång utsedda ledamöter, att, jemte ordföranden, justering af protokollet, eller wissa delar deraf, werkställa. Protokollet underteckuas af ordföranden och minst två wid stämman närwarande ledamöter, eller af de särskilda justeringsmännen, om sådane warit utsedde.

Det justerade protokollet skall näste sön- eller helgedag, då gudstjenst hålles, från predikstolen upplåsas.

24 §. Den, som i afgörandet af ett ärende deltagit, kan genast, eller sist wid justeringen af protokollet, emot det fattade beslutet reservation afgifwa.

25 §. Ordföranden åligge tillse, att utdrag af kommunalstämmans protokoll tillställes kommunalnämnden, eller de andra styrelser eller personer, åt hwilka werkställighet af stämmans beslut uppdrages. För öfrigt eger en hwar, som det åstundar, att af protokollet taga afskrift, och att utan lösen få afskriftens riktighet af ordföranden bestyrkt.

Protokollen, med tillhörande handlingar och bilagor, skola af ordföranden förwaras på sätt och å ställe, som kommunalstämman beslutar.

26 §. Ordföranden wakar öfwer ordningen i kommunalstämman. Han kan, efter warning, låta utwisa en hwar, som sig oskickligt förhåller. Uppstår oordning, som ordföranden icke förmår afstyra, eger han makt att stämman upplösa.

III.

Om Kommunalfullmägtige.

27 §. Will kommunen åt fullmägtige öfwerlåta att med kommunalstämmans rätt handlägga och afgöra de till stämmans behandling hörande ärenden, då må, med de wilkor och undantag här nedan sägs, sådant wara tillåtet, dereft kommunalstämman med mer än hälften af kommunens hela röstetal efter röstwärdet sig derom förenar.

Beslut härom skall hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande oförbröjligen anmälas.

28 §. Kommunalfullmägtige skola utgöras af kommunalnämndens genom wal utsedda medlemmar, jemte ordföranden och vice ordföranden i kommunalstämman, samt så många särskildt af kommunalstämman walda ledamöter, att hela antalet fullmäktige blir fyra gånger så stort som de walda medlemmarnes i kommunalnämnden.

29 §. I afseende å walbarhet till kommunalfullmäktig, wals förrättande, utsägt och afsägelse, gäller hwad i 14 § om ordförande i kommunalstämma stadgadt är.

30 §. De kommunalfullmäktige, som särskildt skola utses, wäljas för fyra år. Hälften af antalet, eller, om detta icke är jemnt, det antal som är närmast under hälften, utträder dock, efter lottning, wid slutet

af andra året ifrån det denna förordning wunnit tillämpning. Afgår fullmäktig under den för honom bestämda tjenstgöringstid, anställes fyllnadswal; och bör den sålunda walde tjenstgöra under den tid, som för den afgångne återstått.

31 §. Ordföranden och vice ordföranden i kommunalstämma innehafwa samma befattningar hos kommunalfullmäktige.

32 §. Kommunalfullmäktige må ej ärende företaga eller deri besluta, såwida icke flera än hälften af dem äro tillstädes.

Ordförande eller ledamot, som utan anmäldt, af kommunalfullmäktige godkändt, förhinder från sammankomst sig afhåller, skall böta till kommunens kassa två riksdaler riksmynt, och dubbelt så mycket om sammanträdet måste, i anseende till de närwarandes fåtalighet, inställas eller upplösas.

Jfr. anm. wid 7 § denna Förordn.

33 §. Följande ärenden må ej af kommunalfullmägtige upptagas, utan skola alltid i kommunalstämma handläggas:

a) fråga om försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som för något deß gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfwa eller testamente kommunen tillfallit, äfwensom öfwerenskommelse, som medför förändring i de rättigheter kommunen till sådan fastighet eger;

b) pålägganде af afgifter för sådana nya företag, som erfordra uttaxering för längre tid, än fem år;

c) upptagande af lån, ställdt på längre återbetalningstid, än två år;

d) justering af de i 65 § omförmälda längder;

e) wal till ordförande och vice ordförande i kommunalstämman och kommunalnämnden; så ock till kommunalfullmäktige och till ledamöter i kommunalnämnden; samt

f) wal till landstingsmän, äfwensom till walmän för sådana wals anställande.

34 §. Wid omröstning eger hwarje kommunalfullmäktig en röst. Omröstning sker öppet. Wid lika röstetal blifwer den mening, som ordföranden biträder, fullmäktiges beslut.

I öfrigt gäller, i afseende å kommunalfullmäktige och deras beslut, till efterrättelse hwad för kommunalstämma stadgadt är.

35 §. Om utwäljande af elektorer för riksdagsmannawal, samt om wal af nämndemän är särskildt stadgadt.

36 §. Förslag till afskaffande af kommunalfullmäktigskap må ej wäckas förr, än fem år efter deß införande förflutit. För bifall till sådant förslag erfordras lika beskaffad röstöfwerwigt, som i 27 § sagdt är; och skall beslutet hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande anmälas

IV.

Om Kommunalnämnden.

37 §. I hwarje socken, eller enligt föreskrifterna i 2 och 3 §§ af denna förordning bildad kommun på landet, skall finnas en kommunalnämnd.

38 §. Kommunalnämnden tillhör att:

ombesörja werkställigheten af kommunalstämmans eller fullmäktiges

beslut i alla de fall, der ej sådan werkställighet åt särskildt dertill utsedda styrelser eller personer blifwit uppdragen;

hafwa öfwerinseende öfwer de för särskilda werkställighetsbestyr utsedda styrelsers eller personers förwaltning;

hafwa tillsyn öfwer wärden och förwaltningen af kommunens gemensamma egendom, kassor och tillgångar;

werkställa debitering och uppbörd af de till fyllande af kommunens gemensamma behof beslutade utskylder, samt upptaga kommunens öfriga inkomster;

afgifwa infordrade betänkanden uti kommunens angelägenheter; samt

handhafwa och tillämpa de af kommunen beslutade, wederbörligen fastställda stadgar, rörande sedlighet, sundhet, säkerhet och ordning inom kommunen, äfwensom allt hwad enligt allmänna författningar uti dessa eller andra ämnen nu är till socknenämnds handläggning öfwerlemnadt.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t, enär de, hwilka å kommunalstämma med G. församling, blifwit utsedda att granska wederbörande förmyndares redogörelseräkningar, wid kommunalstämman wägrat emottaga uppdraget, förklarat att de, emot sitt bestridande, icke bordt blifwa till samma uppdrag walde och förty ogillat kommunalstämmans derom fattade beslut. **K. Br. d. 12 Aug. 1864.**

39 §. Kommunalnämnden eger, att för erkända öfwerträdelser af de särskilda ordningsstadgar, öfwer hwilkas efterlefnad det tillkommer nämnden att waka, ålägga de i samma stadgar utsatta böter och witen: men om den tilltalade nekar till gerningen, må förhållandet hos wederbörande åklagare till beifran inför domstol anmälas.

40 §. Kommunalstämman utser, med hänsigt till kommunens widd och folkmängd, det antal ledamöter, hwaraf kommunalnämnden skall wara sammansatt; dock må detta antal icke wara under **tre** eller öfwer **elfwa**.

Wid samma tillfälle utses jemwäl hälften så många suppleanter, som de walde ledamöterne, eller, då antalet af dessa icke är jemnt, det antal som är närmast öfwer hälften.

41 §. Nedannämnde personer må, med hänsigt till deras embets- eller tjenstemanna-ställning, icke wara ledamöter i kommunalnämnd, nemligen: landshöfding, domhafwande i orten, kronofogde, länsman, folkskolelärare eller annan af kommunen tillsatt och aflönad tjensteman eller betjent, som i och för sin befattning är inför nämnden redowisning skyldig.

Andre embets- och tjenstemän kunna ej emot sin wilja förpligtas att dylikt uppdrag emottaga.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat den omständigheten att P. N. i Wanstad d. 25 Okt. 1867 blifwit utsedd till nämndeman i Bjäre Häradsrätt icke berättiga honom att afsäga sig det honom af Hjernarps sockens kommunalstämma d. 27 Dec. 1867 lemnade uppdrag att wara ledamot och ordförande i socknens kommunalnämnd. **K. Res. d. 2 Okt. 1868.**

42 §. I afseende på wilkoren i öfrigt för walbarhet till ledamot eller suppleant, äfwensom angående rättighet att uppdraget sig afsäga, gäller hwad i 14 § om ordförande i kommunalstämma stadgadt är.

Beträffande de ordinarie ledamöternes tjenstgöringstid och afgång, gäller hwad i 30 § är stadgadt i afseende å de särskildt utsedde kommunalfullmäktige.

Suppleanterne omwäljas till hela antalet hwartannat år.

43 §. Kyrkoherden, eller den hans ställe företräder, är berättigad att i kommunalnämndens förhandlingar och beslut deltaga.

44 §. Kommunalstämman utser bland nämndens ledamöter en ordförande och en vice ordförande att tjenstgöra för den tid, de blifwit såsom ledamöter inwalde. Till dessa befattningar kunna ordförande och vice ordförande i kommunalstämman wäljas, såwida de äro ledamöter i nämnden.

Till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande skall ofördröjligen insändas uppgift på den persons namn och bostad, som blifwit till ordförande i nämnden utsedd, och låter Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länskungörelserna derom meddela underrättelse.

45 §. Kommunalnämnden sammanträder å det ställe och å de tider, nämnden bestämmer, och deremellan så ofta ordföranden det nödigt finner, eller då minst halfwa antalet af nämndens ledamöter derom gör framställning.

I särskildt mål, der klagan förts deröfwer, att ordföranden i Ripsa sockens kommunalnämnd fällt nämndens samtliga ledamöter att hwardera till kommunens kassa böta 4 r:dr för utebliswande från ett sammanträde wid Åboö, hwartill ordföranden dem kallat, har Kongl. Maj:t, enär något beslut om nämndens sammanträdande wid Åboö icke blifwit af nämnden fattadt och ledamöterna icke warit owilkorligen skyldige att inskrida wid ifrågawarande af ordföranden, utan ledamöternas hörande utsatta sammanträde, befriat dem från de dem ålagda böterna. K. **Ref. d. 8 Febr. 1867.**

46 §. Suppleant bör kallas till tjenstgöring när sådant, i händelse af ordinarie ledamots afgång eller hinder, erfordras.

47 §. Ordförande, ledamot eller till tjenstgöring kallad suppleant, som utan anmäldt, af nämnden godkändt, förhinder från nämndens sammankomst sig afhåller, skall böta till kommunens kassa två riksdaler riksmynt, och dubbelt så mycket om sammanträdet måste i anseende till de närwarandes fåtalighet inställas eller upplösas.

Jfr. anm. wid §§ 7, 45 denna Förordn.

48 §. Kommunalnämnden må ärende ej handlägga, der icke mer än hälften af ledamöternas hela antal tillstädes är; dock att, der ledamöterne endast äro tre, hela antalet bör tillstädeswara.

49 §. Äro både ordförande och vice ordförande förhindrade att wid nämndens sammanträde sig inställa, eger nämnden utse annan ledamot att för tillfället föra ordet.

50 §. Om framställande af proposition och ordningen för fattande af beslut, gäller hwad i 21 § om kommunalstämma sagdt är. Omröstning sker öppet, och tillkommer hwarje röstande en röst. Äro rösterna å båda sidor lika delade, gäller den mening ordföranden biträder.

Wal skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten.

51 §. Wid kommunalnämndens sammanträden förer ordföranden protokoll, eller är för deß ordentliga förande ansvarig. Han ombesörjer skriftwexlingen, emottager alla till nämnden ställda skrifwelser och framställningar, ansvarar för räkenskapernas ordentliga förande, wårdar nämndens handlingar och håller öfwer dem register, allt utan annan ersättning, än den godtgörelse för skrifmaterialier, postporto, samt skrifware- och räkenskapshjelp, som af kommunalstämman anslås.

De biträden, som wid utförande af deßa göromål kunna befinnas nödiga, eger ordföranden antaga och entlediga.

Sedan B. socken i kommunalstämma beslutat att afswede åt kommunalstämmans och kommunalnämndens ordförande skulle årligen utgå af hwarje hemmans- och boställe-rök med fem kannor godt och wäl rensadt korn, så har Kongl. Maj:t, enär berörda ersättning skäligen icke borde ensamt af en wiss del bland kommunens medlemmar bekostas, förklarat att dylik ersättning skall såsom andra för kommunen gemensamma utgifter utgöras i förhållande till åsatt skyltal, utan inskränkning till hemmans- och boställens innehafware. K. Br. d. 19 Juni 1863.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t ogillat ett beslut, hwarigenom kommunalstämma förordnat att ordförande i kommunalnämnd skulle afgifwa redowisning för ett honom såsom godtgörelse för skrifmaterialier, postporto samt skrifware- och räkenskapshjelp bewiljadt anslag. K. Br. d. 1 Juli 1864.

52 §. Protokoll och beslut skola antingen genast eller sist wid nämndens nästa sammanträde justeras; dock kan nämnden särskildt för hwarje gång uppdraga åt två eller flera af sina ledamöter att, jemte ordföranden, justeringen werkställa.

53 §. En hwar, som det åstundar, eger att af protokollet taga afskrift och att utan lösen få afskriftens riktighet af ordföranden bestyrkt.

54 §. På nämnden ankommer att, der den så nödigt finner, för olika delar af kommunens område sig till biträde antaga särskilda personer, hwilka handla på nämndens answar och efter de föreskrifter, densamma meddelar.

55 §. Kallas någon, som inom kommunen bor eller sig uppehåller, till inställelse inför kommunalnämnden, för att höras i ordningsmål, eller i ärenden, för hwilka han inför nämnden redo skyldig är, skall hon kallelsen hörsamma såwida han minst fyra dagar förut deraf erhållit del. Utebliswer han utan laga förfall, skall han böta en riksdaler riksmynt till kommunens kassa och tillhållas af nämnden genom förnyade viten, som dock tillsammans ej må öfwerstiga femton riksdaler riksmynt, att sig inställa. Kan den tredskande ändå ej förmås till inställelse, må nämnden lita Kongl. Maj:ts Befallningshafwande till.

Jfr anm. wid § 7 denna Förordn.

56 §. En hwar ledamot af kommunalnämnden answarar gemensamt med de öfriga för de medel, nämnden under sin förwaltning haft, äfwensom för de säkerhetshandlingar, mot hwilkas antaglighet han icke till protokollet gjort anmärkning. Denna answarighet fortfar till deß förwaltningen blifwit antingen af kommunalstämman eller, om klander anställes, af wederbörlig domstol godkänd, eller ock till deß natt och år efter räkenskapernas aflemnande förflutit, utan att klander i laga ordning blifwit anställdt.

V.

Om kommunalutskylder, deras uppbörd och redowisning.

57 §. Skyldig att till kommunens i 5 § omförmälda gemensamma utgifter lemna bidrag är en hwar, som inom kommunen, ehwad han derstädes bosatt är eller ej, eger eller brukar hemman, hemmansdel eller annan i mantal satt jord eller från hemman under full eganderätt afsöndrad eller till allmän bewillning för sig taxerad fastighet, eller derstädes idkar bergsbruk, fabriksrörelse, handel, handtwerk eller annan till allmän bewillning taxerad näring; äfwensom en hwar, som inom kom-

munen sitt rätta bo och hemwist har, och eger sådan inkomst, att bewillning till staten enligt art. II Bewillningsstadgan derför skall, såsom för inkomst af kapital eller arbete erläggas.

Enahanda skyldighet åligger bolag.

Jordägare eller boställsinnehafware, som åt landbo eller arrendator upplåtit jord eller bostäle, är från erläggande af kommunalutskylder derför befriad, enär dessa utskylder enligt 1 mom. i denna § skola af brukaren erläggas.

Jfr anm. wid 3 § i **K. Förordn. om kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

Uti särskildt mål, der fastställelse begärts å ett af N. kommunalstämma fattadt beslut, att till aflönande af läkare, som skulle i kommunen anställas, en afgift, 75 öre af man och 50 öre af awinna, skulle utgöras af hwarje inom kommunen mantalsskrifwen person, som erlade mantalspenningar eller skyddsafgift, har Kongl. Maj:t wägrat fastställelsen, enär skyldighet att till kommunens gemensamma utgifter lemna bidrag i allmänhet, der icke uti lag eller allmän författning wore annorlunda förordnadt, åligger endast dem af kommunens medlemmar, som derstädes innehafwa fastighet, utöfwa sådan näring, för hwilken taxering till bewillning eger rum, eller eljest njuta sådan inkomst, att bewillning till staten derför skall, såsom för inkomst af kapital eller arbete, erläggas. **K. Br. d. 30 Okt. 1863.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat, att erforderliga tillskott för fattigwårdens besörjande skola utgöras enligt de grunder, som för utöfwande af rösträtt i kommunalstämma äro gällande och således efter fyrktal beräknas. **K. Ref. d. 22 Juli 1864.**

I särskildt mål, der — efter det Kongl. Maj:t d. 12 Aug. 1864 fastställt ett af Härlunda med flera socknar genom ombud inför Konungens Befallningshafwande i Kronobergs län gjordt åtagande att, medelst sammanskott af fem öre af hwarje mantalsskrifwen person under tre år, anskaffa och underhålla bostad åt läkare inom socknarne — Chefen för Skatelösa kompani yrkat, att kompaniet tillhörande soldater i Härlunda socken måtte, enär soldater, enligt gällande Tjenstgörings-Reglemente för arméen wore berättigade till kostnadsfri sjukwård af Regementsläkare, befrias från erläggande af afgift till anskaffande af läkarebostad, har Kongl. Maj:t, emedan, wid meddelandet af omförmälda fastställelse d. 12 Aug. 1864, Kongl. Maj:t icke haft anledning att ingå i pröfning af det aftalade sättet för åtagandets utgörande inom kommunerna samt soldater wid indelta arméen, äfwen under deras wistelse på roten, egde tillfälle till behöflig sjukwård, förklarat nämnda åtagande icke wara bindande för de inom Härlunda socken boende soldater. **K. Br. d. 23 Febr. 1866.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t fastställt Konungens Befallningshafwandes i Jämtlands län utslag, hwarigenom — med upphäfwande af Liths sockens kommunalstämmas beslut derom, att dereft, för återbetalning af ett år 1865, till följd af årets mißwäxt, socknen såsom lån utan ränta, men emot socknens gemensamma answarighet med afseende å återbetalningen, bewiljadt understöd, 4,500 r:dr, uttaxering af lånet bleſwe erforderlig, denna uttaxering skulle ske lika å alla hemmans- och boställsinnehafware samt odelstorpare — förklarats, att den utgift, som för återgäldande af lånet möjligen kunde komma att gemensamt drabba socknemännen, måste hänföras till sådane kommunalutskylder, hwilka, jemlikt 57 och 58 §§ i förestående K. Förordning, borde efter fyrktalet för beskattningsföremål i allmänhet utgå; i följd hwaraf kommunalstämmobeslutet undanröjdes. **K. Ref. d. 5 Okt. 1866.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat Westra Wrams kyrka i Christianstads län, hwilken, enligt andra artikeln i 1864 års bewillningsstadga, för till kyrkan ingående tionde påförts bewillning till staten, wara skyldig att jemwäl utgöra kommunalafgifter. **K. Br. d. 25 Okt. 1867.**

58 §. De i näſtföregående § omförmälda bidrag skola, såsom **kommunalutskylder**, utgöras i förhållande till särskilda, de skattskyldige efter nedanstående grunder påförda **fyrktal**.

Till beräkningsgrund för fyrktalsſättningen tjenar den bewillning

enligt art. II i Bewillningsstadgan, som de skattskyldige, jemlikt senaste fastställda taxeringslängder, till staten erlägga, sålunda att:

A) för jordbruksfastighet, ehwad den är i mantal satt eller ej, påföres **en** fyrk för bewillning till belopp af 1 till och med 5 öre; **twå** fyrkar för bewillning utöfwer 5 till och med 10 öre; **tre** fyrkar för bewillning utöfwer 10 till och med 15 öre o. s. w. samt

B) för annan fastighet, frälseränta och hwarje annat beskattningsföremål påföres **en** fyrk för bewillning till belopp af 1 till och med 10 öre; **twå** fyrkar för bewillning utöfwer 10 till och med 20 öre; **tre** fyrkar för bewillning utöfwer 20 till och med 30 öre o. s. w.

För sådan jordbruksfastighet, för hwilken bewillning ej erlägges, påföres fyrktal efter det belopp, som, dereft bewillning för densamma enligt Art. II i Bewillningsstadgan utgå skulle, på grund af taxeringswärdet mot sådan bewillning swarar; hwaremot inkomst af arrende för sådan fastighet ej skall i fyrktal sättas.

I fråga om löntagare, som tillika innehar boställe, skall bewillningen för inkomst från bostället, hwilket enligt ofwan stadgade, grunder särskildt till fyrktal sättas bör, icke wid fyrksättningen för den öfriga lönen i beräkning tagas.

Inom de delar af Stora Kopparbergs län, der kommunalutskylder hittills blifwit efter andel i soldatrote debiterade och uppburne, gäller hwad derom särskildt stadgas. **(K. Kung. d. 15 Sept. 1863.)**

Jfr anm. wid § 7 denna Förordn.

I fråga om grunden för kommunalutskyldernas utgörande inom Kopparbergs län innehåller Kongl. Maj:ts skrifwelse till Deß Befallningshafwande i nämnde län **d. 3 Mars** 1865 bland annat följande:

Sedan uti Wår nådiga förordning om kommunalstyrelse på landet den 21 Mars 1862 blifwit i 58 § bestämdt, att inom de delar af Stora Kopparbergs län, der kommunalutskylder dittills debiterats och uppburits efter andel i soldatrote, skulle gälla hwad derom särskildt stadgades, samt Wi häruppå genom Wårt nådiga bref till Eder den 31 Oktober berörda år föreskrifwit, att, såsom undantag från hwad i nämnda förordning wore i allmänhet stadgadt angående kommunalutskylders utgörande samt rösträtts utöfwande och beräkning efter fyrktal, skulle för Dalarne i dessa hänseenden läggas till grund den allmänna bewillning, som enligt Art. II Bewillningsstadgan, jemlikt senast fastställda taxeringslängder, af de skattskyldige till staten erlades; dock att, om den sålunda stadgade grunden inom någon kommun ansåges leda till en mera allmänt ojemn fördelning af kommunalutskylderna och den deraf beroende rösträtten, samt anledning förefunnes, det större fördel härutinnan kunde winnas, inom Westerbergslags fögderi, hwareft mantalsberäkning ännu orubbad eger rum, genom tillämpning af hwad förberörda författning i allmänhet stadgade, samt inom öfriga delar af länet genom anitande af någotdera bland de af Eder då föreslagna olika sätt för utskyldernas fördelning, frågan härom finge göras till föremål för beslut wid kommunalstämma och sedermera genom Eder till Wår nådiga pröfning öfwerlemnas; så och efter det Wi, på Rikets Ständers underdåniga framställning, genom nådig kungörelse den 15 September 1863, med ändring af de i omförmälda nådiga förordning för riket i allmänhet meddelade stadganden i afseende å fyrktalsättning för kommunalutskyldernas bestämmande, föreskrifwit, att till beräkningsgrund för fyrktalsättningen skulle tjena den bewillning enligt Art. II i Bewillningsstadgan, som de skattskyldige, jemlikt senast fastställda taxeringslängder, till staten erlade, sålunda att för jordbruksfastighet, ehwad den wore i mantal satt eller ej, påfördes en fyrk för bewillning till belopp af 1 till och med fem öre, twå fyrkar för bewillning utöfwer 5 till och med 10 öre, o. s. w., samt för annan fastighet, frälseränta och hwarje annat beskattningsföremål påfördes en fyrk för bewillning till belopp af 1 till och med 10 öre, twå fyrkar för bewillning utöfwer 10 till och med 20 öre o. s. w., i sammanhang hwarmed Wi förnyat föreskriften derom att inom de delar af Stora Kopparbergs

län, der kommunalutskylder förut blifwit efter andel i soldatrote debiterade och uppburne, skulle gälla hwad derom särskildt stadgades, har Stora Kopparbergs läns landsting, uti en till Oß ställd, af Eder insänd skrift, med förmälan att inom åtskilliga kommuner af länet röst- och debiteringslängderna blifwit, i öfwerensstämmelse med hwad för Dalarne sålunda särskildt är stadgadt, uppgjorda på grund af bewillning efter II Art. Bewillningsstadgan och utan fyrktalssättning, men att deremot i andra kommuner fyrktalssättning egt rum på sätt kommunallagen för riket i allmänhet föreskrefwe, i underdånighet anhållit, det Oß täcktes, med upphäfwande af stadgandet i nådiga kungörelsen den 15 September 1863, beträffande det deruti omförmälda undantaget för Stora Kopparbergs län, samt föreskrifterna i ofwan omförmälda nådiga bref den 31 Oktober 1862, i nåder förklara, att hwad som i afseende på grunderna för utgörande af kommunalutskylder och utöfwande af rösträtt i kommunalstämma på landet gäller för öfriga delar af riket, skall hädanefter äfwen uti Stora Kopparbergs län tillämpas; och har landstinget till stöd för denna sin underdåniga anhållan anfört, — — —

Uti det underdåniga utlåtande af den 14 nästlidne Februari, hwarmed J beledsagat landstingets förewarande framställning, hafwen J hufwudsakligen yttrat: — — —

Då Wi nu tagit detta ärende i nådigt öfwerwägande, hafwe Wi, på grund af hwad J sålunda anfört, funnit landstingets underdåniga framställning icke kunna bifallas; Och hafwe Wi tillika, i öfwerensstämmelse med hwad J föreslagit, welat härmed i nåder förordna, dels att hwad genom nådiga brefwet den 31 Oktober 1862 är wordet stadgadt derom att, såsom ett undantag från de i förordningen den 21 Mars samma år om kommunalstyrelse på landet gifna allmänna bestämmelserna angående kommunalutskyldigers utgörande samt rösträtts utöfwande och beräkning efter fyrktal, skulle för Dalarne i dessa hänseenden läggas till grund den allmänna bewillning, som enligt Art. II Bewillningsstadgan, jemlikt senast fastställda taxeringslängder, af de skattskyldige till staten erläggas, — fortfarande bör tillämpas; dock med den förändring, att deltagande i kommunalutskyldigers utgörande och rösträtt i kommunalstämma på landet beräknas för jordbruksfastighet efter nämnda bewillnings hela belopp, men för annan fastighet, frälseränta och hwarje annat beskattningsföremål efter samma bewillnings halfwa belopp, derwid, om bråk af öre genom delningen uppstår, detta icke må beräknas; dels ock att, i händelse inom någon kommun i länet tillämpning af de genom ofwannämnda förordning den 21 Mars 1862 och nådiga kungörelsen den 15 September 1863 angående fyrktalssättning meddelade bestämmelser skulle anses medföra öfwerwägande fördel, frågan härom må göras till föremål för beslut wid kommunalstämma, och sedermera genom Eder till Wår nådiga pröfning öfwerlemnas. — Meddelande detta etc.

Ett af Folkärna socken i Kopparbergs län å kommunalstämma d. 10 Dec. 1866 fattadt, hos Kongl. Maj:t till stadfästande anmäldt beslut, att inom socknen för framtiden tillämpa de i K. Förordn. om kommunalstyrelse meddelade föreskrifter om fyrktalssättning har Kongl. Maj:t till efterrättelse fastställt genom **K. Br. d. 24 April. 1868.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat den omständigheten att ett jordområde, tillhörande den mark, som genom privilegiet för Göta kanalbolag d. 11 April 1810, § 3, blifwit till kanalbolaget under ewärdelig skattefrihet öfwerlåten, af Kongl. Maj:t genom Resolution d. 11 Nov. 1864 befriats från fastighetsbewillning till Staten, icke medföra frihet för samma jord jemwäl från kommunalutskylder; men då jordområdet wore af kanalbolaget åt arrendator upplåtet, blef bolaget, såsom jordegare, jemlikt 57 § i förestående K. Förordning, från påförda kommunalutskylder befriadt. **K. Br. d. 24 Maj 1867.**

59 §. Kommunalnämnden skall werkställa fyrktalssättningen och deröfwer upprätta en längd, upptagande, särskildt för hwarje skattskyldig och i särskilda kolumner: för i mantal satt jord och för annan jordbruksfastighet debiterad bewillning enligt Art. II Bewillningsstadgan (eller, der bewillning ej utgår, det belopp, som, uträknadt efter taxeringswärdet, mot sådan bewillning swarar); för öfriga beskattningsföre-

mål debiterad enahanda bewillning; det åfatta fyrktalet för i mantal satt jord; fyrktalet för annan jordbruksfastighet; fyrktalet för alla öfriga beskattningsföremål och summan af den skattskyldiges fyrktal; allt på sätt det under Litt. A bifogade formulär*) till fyrktalslängd närmare utwisar.

Denna längd, som ligger till grund för kommunalutskyldernas debitering utgör, med iakttagande af de bestämmelser och undantag 8 och 9 §§ innehålla, tillika kommunens röstlängd. I den för anmärkningar affedda kolumn antecknas om och på hwilken grund, i följd af dessa bestämmelser, någon i längden uppförd skattskyldig icke eger utöfwa rösträtt. Längden upprättas i två exemplar, af hwilka det ena i socknestugan anslås och det andra hos kommunalnämnden förwaras. (K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)

I särskildt mål har Kongl. Maj:t ogillat förd klagan deröfwer, att i kommunalstämma, wid wal till elektorer för utseende af landstingsmän, begagnats en öfwerklagad fyrktalslängd. K. Ref. d. 6 Nov. 1863.

60 §. Der i lag eller allmän författning stadgadt är, att kommunalutskyld endast från wissa af de i 57 § omförmälda beskattningsföremål skall utgå, eller der för deltagande i sådan utskyld andra grunder bestämmas, eller der wissa från skattskyldighet till kommunen eljest befriade medlemmar skola till fyllande af särskilda behof bidraga, gäller till efterrättelse hwad sålunda förordnadt är.

61 §. Då fråga om ny utskyld förekommer, skall grunden för deß uttaxering först bestämmas.

62 §. Kommunalnämnden åligger att hwarje år uppgöra ett utgiftsförslag och ett inkomstförslag.

Uti det förra upptagas:

a) de kommunens skulder, som, antingen till hela beloppet eller till wiß procent deraf, förfalla till betalning under det näst följande året;

b) alla de utgifter, som redan äro beslutade för det näst följande året;

c) de utgifter, som ytterligare, enligt kommunalnämndens framställning, kunna af kommunens gemensamma behof för det näst följande året påkallas; och

d) ett förslagsbelopp i penningar, att kunna för oförutsedda behof af kommunalnämnden anwändas;

Uti inkomstförslaget böra upptagas:

a) det löpande årets möjliga behållning;

b) alla då redan för kommunalbehof bewiljade anslag, som under det näst följande året förfalla till uppbörd;

c) de inkomster, som på annan grund beräknas böra under det näst följande året kommunen tillgodokomma; samt

d) den summa, som ytterligare kan erfordras, jemte förslag till sättet för deß anskaffande.

För ofwannämnda ändamål åligger det ock de särskilda styrelser hwilka kommunalstämman för wissa bestämda förwaltningsbestyr kan hafwa tillsatt, att till nämnden före den 1 September ingifwa sina specialförslag öfwer utgifterna för det näst följande året.

63 §. Utgifts- och inkomstförslagen böra uppgöras före den 1

*) Detta formulär är här uteslutet.

Oktober hwarje år; skolande på den i nämnda månad sammanträdande ordinarie kommunalstämma särskildt de uti utgiftsförslaget upptagna utgifter, som enligt 62 § först då till bewiljande föreslås, jemte de frågor och behof, af hwilka desamma påkallas, till öfwerläggning och afgörande företagas.

Efter fulländad granskning skola förslagen, jemte de i anledning deraf fattade beslut, återlemnas till kommunalnämnden, som deruti inför de af stämman beslutade ändringar och tillägg, och derefter oförtöfwadt ombesörjer upprättande af ordentlig debiterings- och uppbördslängd.

De bidrag, hwilka sålunda blifwit bewiljade att under det näst följande året utgå, anses för det löpande årets kommunalutskylder, och skola till utgörande fördelas på dem, som under det löpande året warit till kommunen skattskyldige.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att kommunalutskylder, som i Oktober månad å kommunalstämma bewiljas att näst påföljande året utgå, skola anses wara utskylder för det löpande året (då de blifwit beslutade.) **K. Br. d. 6 Aug. 1864.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer utmätning af ogulduna kommunalutskylder för år 1862, hwilka påförts en person, som för nämnda år warit i kommunen mantalsskrifwen, men under årets lopp derifrån afflyttat, har Kongl. Maj:t, enär först den 8 Februari 1863 det utgifts- och inkomstförslag för kommunen, hwilket bordt före den 1 Okt. 1862 uppgöras, blifwit å kommunalstämma godkändt, äfwensom derefter debitering werkställd och uppbördslängd upprättad, samt klaganden, hwilken såsom afflyttad från kommunen år 1862, icke egt rättighet att deltaga år 1863 i någon kommunalstämma inom kommunen, hwarföre icke heller å stämma sistberörda år lagligen kunnat fattas något på den utflyttades rätt inwerkande eller för honom bindande beslut, förty och emedan klaganden icke warit i tillfälle att, i den ordning denna författning stadgade, framställa anmärkning emot den debiterings- och uppbördslängd, hwari utskylderna honom påförts och hwilken wore grundad på beslut af kommunalstämma, deruti klaganden icke warit behörig att deltaga, förklarat det klaganden icke kunde tillförbindas att erlägga de honom påförde afgifter, till följd hwaraf den öfwerklagade utmätningsåtgärden undanröjdes. **K. Ref. d. 11 Nov. 1864.**

64 §. Debiterings- och uppbördslängden, uppgjord efter bifogade formulär Lit. B *), skall innehålla hänwisning till de beslut, på hwilka årets utdebitering sig grundar, med uppgift å det belopp, som skall utgå för hwarje fyrk i de olika klasserna, äfwensom å beloppet af de efter annan grund beslutade afgifter, samt upptaga: hwarje skattskyldig till bostad och namn; de honom enligt 58 § åsatta fyrktal, särskildt för i mantal satt jord, särskildt för annan jordbruksfastighet och särskildt för öfriga beskattningsföremål; antalet af de hos honom skattskrifne personer och de honom särskildt för hwarje af ofwannämnde klasser eller efter annan grund påförda kommunalutskylder.

Till bestyrkande af uppbörden, skall längden slutligen innehålla särskilda kolumner för anteckning om inbetalningar och restantier. **(K. Kung. d. 15 Sept. 1863.)**

65 §. Så wäl debiterings- och uppbördslängden, som den i 59 § omförmälda fyrktalslängd, skall tillställas kommunalstämmans ordförande, hwilken genom kungörelse, som i församlingens kyrka från predikstolen uppläses, gifwer tillkänna, att längderne på lämplig ort, som uttryckligen bör utsättas, hållas dem af kommunens till utskylder förpligtade

*) Detta formulär är här uteslutet.

medlemmar, hwilka det önska, för granskning tillgängliga under fjorton dagar, räknade från dagen för kungörelsens afkunnande; hörande efter förloppet af dessa fjorton dagar kommunalstämma hållas, och å densamma längderna till justering företagas, samt en hwar skattskyldig tillfälle lemnas att mot dem göra de anmärkningar, till hwilka han funnit sog.

Denna stämma skall owilkorligen inom utgången af December månad sammanträda.

Jfr anm. wid 63 § denna Förordn. och 67 § i **K. Förordn. om Kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

66 §. Kommunalstämman åligger att öfwer de anmärkningar, som då mot längderna framställas, genast besluta och i längderna låta införa derwid godkända ändringar, hwarefter längderna, sålunda granskade och afslutade, skola, försedda med intyg derom af ordföranden och två medlemmar af stämman, återlemnas till kommunalnämnden, hwilken det åligger att behöriga debetsedlar utfärda och de skattskyldiga tillställa låta inom utgången af nästföljande Januari månad.

67 §. Stämma för uppbörd af sålunda debiterade kommunalutskylder skall kungöras fjorton dagar förut och på lämplig ort inom kommunen, före Februari månads utgång, förrättas af kommunalnämnden eller wißa deß medlemmar, såwida icke kommunalstämman finner skäligt att på annat sätt om uppbörden förordna.

68 §. Befinnes, att någon uti debiterings- och uppbördslängden upptagen, till utskyld förpligtad medlem af kommunen derifrån under årets lopp utflyttat, är han icke deßmindre skyldig att den honom i längden påförda utskyld erlägga, men deremot fri från all utskyld för samma år till den kommun, dit han inflyttat, såwida ej sistnämnda utskyld sådan är, att den bör utgå, ehwad han warit inom kommunen bosatt eller icke.

Jfr. anm. wid 63 § denna Förordn.

69 §. Den bland kommunens till utskyld förpligtade medlemmar, som wid den kommunalstämma, der fyrktals- samt debiterings- och uppbördslängderna till allmän och slutlig granskning företagas, försummat att mot längderna, i hwad de honom röra, framställa anmärkning, må ej widare deröfwer klagan föra. Har han anmärkning framställt, men den ej godkänd blifwit, eger han beswär deremot anföra i den ordning 75 § stadgar, men är icke deß mindre pligtig att det honom påförda utskyldsbeloppet wid uppbördsstämman erlägga, mot honom förbehållen rätt att få det åter, hereft hans beswär godkännas

Jfr anm. wid § 67 i **K. Förordn. om Kommunalstyrelse i stad d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

70 §. Öfwer de skattskyldiga, som sina kommunalutskylder wid uppbördsstämman ej inbetalt, och för hwilka kommunalstämman ej bewiljat afskrifning, upprättar kommunalnämnden restlängd, som inom två månader efter uppbördsstämmans afslutande skall till kronofogden i orten öfwerlemnas; och åligger honom att de resterande utskylderna i wederbörlig ordning indrifwa och till nämnden redowisa.

Wid indrifwandet af deßa medel eger kronofogden att såsom uppbördsprowision jemwäl uttaga hos den restskyldige tre procent af det resterande beloppet. **(K. Kung. d. 29 Juni 1866.)**

I särskildt mål, der fastställelse sökts å ett af kommunalstämma fattadt beslut, att den, som ej å stämma för uppbörd af kommunalutskylder och ej heller inom två månader derefter sina utskylder erlade, skulle för dylik försummelse böta tio procent af det belopp, hwartill hans ogulda utskylder uppginge, har Kongl. Maj:t förklarat den sökta fastställelsen icke kunna meddelas. **K. Br. d. 29 Mars 1864.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat Kronofogden i Sunnerwiks fögderi pligtig ej mindre att, sedan Foss sockens kommunalnämnd till kronofogden öfwersändt restlängd å obetalda kommunalafgifter, till nämnden, enligt dennas begäran, med kronoposten afsända diarii-bewis om längdens emottagande, än äfwen att med kronoposten underrätta nämnden då redowisningen öfwer de å restlängden upptagne medel wore till aflemnande färdig, på det att nämnden måtte om de indrifna medlens afhemtande å kronofogdekontoret gå i författning. **K. Br. d. 16 Mars 1866.**

I särskildt mål, der Bro sockens kommunalnämnd, å kommunens wägnar, anfört beswär deröfwer, att Kronofogden C. A. N., wid redowisning af de, å till honom aflemnad restlängd upptagne ogulda kommunalutskylder för år 1865, påfört kommunen ej mindre kostnader, 16 r:dr 25 öre, för undersökningar om tillgång till betalning hos sådane personer, som wid utmätningsförsök befunnits sakna tillgång till utskyldernas gäldande, och hwilka uppförts såsom utfattiga å en särskildt upprättad afkortningslängd, än äfwen lösen för afkortningslängden med 1 r:dr, har Kongl. Maj:t, emedan af den i föreskående 70 § stadgade skyldighet för Kronofogden att indrifwa och redowisa resterande utskylder, med rättighet att derwid tillika uttaga uppbördsprowision, måste följa förbindelse för kronobetjeningen att om de betalningsskyldiges förmåga att erlägga påförda afgifter werkställa undersökning*) och, i fall tillgång saknas, derom meddela bewis, ålagt Kronofogden N. att till kommunalnämnden återbära omförmälda undersökningskostnader, 16 r:dr 25 öre, samt lösen för afkortningslängden, 1 r:dr. **K. Br. d. 25 Juni 1868.**

71 §. De räkenskaper, hwilka det åligger kommunalnämnden eller annan af kommunalstämman beroende förwaltningsmyndighet att föra, skola ställas på kalenderår.

Särskilda af stämman tillsatta styrelser skola före den 15 Januari hwarje år till kommunalnämnden aflemna redowisning för de medel, desamma under näst föregående år om händer haft. Nämnden upptager denna redowisning i kommunens allmänna räkenskaper, hwilka årligen böra före den 1 Februari af nämnden tillställas kommunalstämmans ordförande.

I särskildt mål, der fråga wäckts om utfående af räkenskaper för år 1863, har Kongl. Maj:t förklarat det åligga kommunalnämnden att, med afseende å stadgandet angående de i senare mom. af föreskående lagrum omförmälda räkenskaper, till kommunalstyrelsens ordförande aflemna hufwudräkning, upptagande balansen från år 1862 samt inkomster och utgifter under år 1863 äfwensom utgående balansen till år 1864 jemte dertill hörande verifikationer. **K. Br. d. 30 Aug. 1864.**

72 §. Till granskning af kommunalnämndens och andra af kommunalstämman tillsatta styrelsers räkenskaper och förwaltning utser stämman revisorer, hwilka inom förelagd tid böra sin berättelse till stämmans ordförande aflemna. Ordföranden åligger att öfwer gjorda anmärkningar infordra wederbörandes förklaringar, hwarefter den kommunalstämma, som enligt 17 § i Mars månad sammanträder, eger besluta, huruwida anmärkning må förfalla, eller laglig åtgärd för bewarande af kommunens rätt widtagas skall.

Jfr anm. wid 7 § denna Förordn.

Efter det ordförande i L. sockens kommunalstämma wägrat att utlemna socknens räkenskaper med tillhörande handlingar till utsedde revisorer af samma

*) Nemligen **utan** ersättning af kommunen för kostnaderna.

räkenskaper, men deremot genom kungörelse i sockenkyrkan tillkännagifwit att revisionen skulle företagas å wiß af honom bestämd ort och tid, så har, uppå af revisorerne deröfwer anförde beswär, Kongl. Maj:t, enär det uppdrag revisorerne erhållit att granska räkenskaperne icke kunde annat än tillika innefatta förtroende att omhänderhafwa samma räkenskaper med dertill hörande handlingar, ålagt bemälde ordförande att, wid wite af 25 rdr, emot specificeradt qwitto genast utlemna räkenskaperna och handlingarne. **K. Ref. d. 6 Aug. 1864.**

Såsom tillägg till gällande kommunal-författningar förordnas, att, på sätt för wederbörande fattigwårdsstyrelser redan finnes stadgadt, äfwen hwarje annan styrelse eller nämnd, som har förwaltningen af någon borgerlig eller kyrklig kommuns medel eller angelägenheter sig anförtrodd, skall wara pligtig att i afseende derå afgifwa statistisk redogörelse jemlikt de föreskrifter, Kongl. Maj:t låte utfärda. **K. Förordn. d. 17 April 1874.**

VI.

Om underställning och beswär.

73 §. För att winna bindande kraft skola kommunalstämmans beslut underställas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och fastställelse, då besluten angå:

a) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan kommunen tillhörig fastighet, som, för något deß gemensamma nytta afseende ändamål, genom gåfwa eller testamente kommunen tillfallit, äfwensom öfwerenskommelse, som medför förändring i de rättigheter, kommunen till sådan fastighet eger; och

b) upptagande af lån, ståldt på längre återbetalningstid än twå år.

Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skola ock underställas de af kommunalstämman antagna förslag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelsen, såsom wäg-, bro- och färjpenningar, m. m.

Beslut eller förslag, som bör Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall insändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwilken det åligger att handlingarne, jemte eget utlåtande, till Kongl. Maj:t öfwerlemna.

74 §. Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes godkännande erfordras i fråga om förändring af kommunala områden, på sätt i 2 och 3 §§ sägs, samt för att gifwa gällande kraft åt beslut, hwilka

a) äro ämnade att såsom kommunalstadgar tillämpas, till befrämjande af sedlighet, helsowård, samt ordning och säkerhet inom kommunen; eller

b) afse påläggande af afgifter, som erfordra uttaxering för längre tid, än fem år.

Beslut, som sålunda Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning underställes, skall antingen oförändradt fastställas eller ogillas. Wägras fastställelse, skall skäl derför uppgifwas.

Kommunalstämman må, om den dertill tror sig ega fog, hos Kongl. Maj:t öfwer wägrad fastställelse föra klagan.

Jfr anm. wid § 7 denna Förordn.

I särskildt mål, der fastställelse hos Konungens Befallningshafwande i Göteborgs län sökts å ett af Skee socken å kommunalstämma antaget Reglemente för ett sockenmagasin, hwilket reglemente bland annat innehöll stadgande för en tid af twå år angående de insättningar i magasinet, som af sockens hemmansegare borde fullgöras, har Kongl. Maj:t förklarat kommunalstämmans beslut i fråga om sockenmagasin icke, på grund af K. Kung. d. 4 Dec. 1863, erfordra Konungens Befallningshafwandes fastställelse. **K. Ref. d. 10 Nov. 1868.**

75 §. Medlem af kommunen, som åt kommunalstämmans eller fullmägtiges beslut uti kommunens gemensamma angelägenheter ej nöjes, eger rätt att, der han tilltror sig kunna wisa, att beslutet kränker hans enskilda rätt eller eljest hwilar på orättwis grund eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfwerskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, deruti rättelse söka genom beswär, hwilka, jemte det öfwerklagade beslutet, böra till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ingifwas inom tretio dagar efter det klaganden af beslutet erhöll del, dagen då det skeddde likwäl oräknad; och åligger det klaganden derjemte, så wäl att wid beswären foga bewis om dagen, då beslutet delgafs, som ock att, inom fjorton dagar efter det tiden för beswärens inlemnande utgått, till kommunalstämmans ordförande ingifwa diarii-utdrag deröfwer, att han sig beswärat.

I Jämtlands, Westerbottens och Norrbottens län må i mål, som ifrån lappmarkskommun till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande fullföljes, dubbelt så lång tid, som nu sagd är, den klagande till godo komma.

Försummar klaganden något af hwad sålunda är wordet föreskrifwet, må beslutet kunna gå i werkställighet.

Klaganden skall anses hafwa af beslutet erhållit del den dag, då det enligt 23 § offentligen kungjordes.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat den omständigheten, att diarii-bewis öfwer anförda beswär icke inom föreskrifwen tid blifwit till kommunalstämmas ordförande aflemnadt, medför den påföljd, att beslutet må kunna gå i werkställighet, men deremot ej den, att beswären icke få komma under pröfning. **K. Br. d. 21 Okt. 1864.**

76 §. Gå beswären derpå ut, att beslutet icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfwerskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, der han finner skäl beswären godkänna, att beslutets werkställighet förbjuda.

Grundas beswären derpå, att klagandens enskilda rätt blifwit genom beslutet kränkt, och warda beswären godkända, gäller rättelsen till förmån för den, som klagat; men beslutet står i öfrigt fast, utan så är, att det finnes strida mot allmän lag eller författning eller eljest hwila på orättwis grund, då Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ock om upphäfwande af beslutet i deß helhet må förordna.

77 §. I Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes utslag må, der icke för wissa frågor annan ordning uttryckligen stadgad är, ändring sökas hos Kongl. Maj:t senast före klockan tolf å sextionde dagen efter delfåendet, dagen då det skedde likwäl oräknad.

Sedan Kammar-Kollegium anmodat Konungens Befallningshafwande i Örebro län att, öfwer af A. W. och C. von B. hos Kollegium anförde beswär i mål rörande flyttning af ett i Bodarne socken befintligt gästgifweri, infordra wederbörandes förklaringar, samt Bodarne sockens kommunalstämma d. 28 Aug. 1865 utsett tre personer att öfwer nämnda beswär afgifwa förklaring, så och efter det A. W. och C. von B. hos Konungens Befallningshafwande fört klagan öfwer kommunalstämmans berörda åtgärd samt Konungens Befallningshafwande ogillat deras klagan, men lemnat dem hänwisning att densamma genom underdåniga beswär fullfölja, har Kongl. Maj:t, der A. W. och C. von B. sig beswärat, enär ärendet i hufwudsaken wore beroende på Kammar-Kollegii pröfning och det tillhörde Kollegium att tillse, det infordrad förklaring blefwe i behörig ordning

afgifwen, ſamt upptagandet af den nu fullföljda frågan om lagenligheten af berörda kommunalſtämmobeſlut borde tillkomma den myndighet, till hwars pröfning hufwudfrågan hörde, med undanröjande af den meddelade beſwärshänwisningen, öfwerlemnat ärendet till Kollegii handläggning. **K. Br. d. 1 Juni 1866.** — Jfr 16 Kap. 4 § Rättegångs-Balken.

78 §. För beſwärs anförande emot kommunalnämnds beſlut i ſådana mål och ärenden, hwilka nämnden, på grund af föreſkrifter i ſärſkilda allmänna författningar, har att handlägga, gäller hwad i deſſa författningar för hwarje fall finnes ſtadgadt.

Köping må kunna utgöra en kommun för ſig eller ock genmeſamt med den ſocken, inom hwars område köpingen är belägen; och bör i ſenare fallet denna förordning tjena till efterrättelſe.

Sedan denna förordning blifwit kungjord, låter Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i ofwannämnda hänſeende höra ſåwäl köpingen, ſom den ſocken, inom hwilken köpingen är belägen, ſamt underſtäller derefter frågan Kongl. Maj:ts pröfning. Till deß denna fråga blifwit ſlutligen ordnad, fortfar det förhållande, ſom hittills egt rum.

Öfwergående ſtadgande.

Denna förordning ſkall från och med år 1863 tjena till efterrättelſe, men bör jemwäl under loppet af innewarande år, ſå widt omſtändigheterna medgifwa, tillämpas.

Den i hwarje ſocken nu tillſatta ſocknenämnd inträder för innewarande år i utöfningen af de enligt denna förordning kommunalnämnden åliggande ſkyldigheter; i hwilket affeende den ſålunda bör, ſedan bewillningstaxeringslängden för året blifwit uppgjord och wederbörligen faſtſtälld, jemlikt ſtadgandet i 59 § werkſtälla fyrktalsſättningen och upprätta den längd, ſom ſedermera ſkall ligga till grund för kommunalutſkyldernes debitering och utgöra kommunens röſtlängd.

Granſkningen ſåwäl af de utgifts- och inkomſtſtater, ſom af de fyrktals- ſamt debiterings- och uppbördslängder, hwilka innewarande år böra upprättas, ſkall det åligga ſockenſtämman att å derför i denna förordning beſtämda tider, i kommunalſtämmans ſtälle, förrätta; och må jemwäl i allt öfrigt, ſom på kommunalſtämmans handläggning ſkulle ankomma, ſockenſtämma företräda deß ſtälle, ſå länge ſådant, i anſeende till briſtande röſtlängd för kommunen erfordras.

Det alla etc.

Om kommunalförwaltningarnes tillämpande inom Weſterbottens län, ſe **K. Br. d. 30 Maj 1873.**

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om Kommunalſtyrelſe i ſtad; Gifwen Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Sedan Rikets Ständer wid 1856—58 års Riksdag anhållit att Kongl. Maj:t täcktes låta, i ſammanhang med upprättandet af förſlag till författning om en länen omfattande kommunalrepreſentation, öfwerſe de angående menighetsſtyrelſe ſåwäl på landet ſom i ſtäderna gällande författningar, ſamt en i anledning häraf i nåder tillförordnad komité inkommit med underdåniga förſlag till ſärſkilda förordningar i ſådant afſeende, öfwer hwilka förſlag Rikets Ständer ſig yttrat, har Kongl. Maj:t funnit godt att, med upphäfwande af Kongl. Förordningen den 29 Auguſti 1843 om Socknеſtämmor i riket, för ſå widt den angår ſtäderna, äfwenſom af hwad i andra författningar kan finnas ſtridande mot här nedan meddelade föreſkrifter, härmed i nåder utfärda följande förordning om Kommunalſtyrelſe i ſtad.

I.

Allmänna ſtadganden.

1 §. Hwarje ſtad, med derunder lydande område, utgör för ſig en ſärſkild kommun, hwars medlemmar ega att ſjelfwe, efter hwad denna förordning närmare beſtämmer, wårda ſina gemenſamma ordnings- och hushållnings-angelägenheter, ſå widt icke, enligt gällande författningar, det tillkommer offentlig embetsmyndighet att dem handhafwa.

Om behandling af kyrkliga angelägenheter, ſamt ärenden rörande folkſkolan är ſärſkildt ſtadgadt.

Jfr **K. Förordn. om Kyrkoſtämma ſamt Kyrkoråd och Skolråd d. 21 Mars 1862**, inf. i detta Bihang.

I ſärſkildt mål, der klagan förts deröfwer, att ſtadsfullmäktige i Lidköping, wid pröfning af fråga om ſtadens deltagande i aktieteckning för åſtadkommande af jernwägsanläggning emellan Lidköping och Håkantorp, beſlutit, att Lidköpings ſtad för berörda ändamål ſkulle teckna aktier till belopp af 100,000 r:dr äfwenſom garantiaktier för en tredjedel af det för anläggningen upprättade koſtnadsförſlag, i hwilket afſeende anmärkts, bland annat, att en jernwägsanläggning icke borde åſtadkommas genom att twinga till deltagande i koſtnaderna derför; att ärendet icke undergått beredning; att beloppet, ſom af ſtaden ſkulle garanteras, ej blifwit till ſiffran beſtämdt; och att frågan om ſättet för anſkaffande af de till aktieteckningen erforderlige medel icke blifwit wid öfwerklagade beſlutets fattande widrörd, — har Kongl. Maj:t wäl funnit ſtadsfullmäktige hafwa warit behörige att beſlutet fatta; men då icke, i ſammanhang med beſlutet om tillſkott å 100,000 r:dr, tillika blifwit beſtämdt, huruwida tillſkottet ſkulle åſtadkommas genom årlig uttagering eller medelſt upptagande af lån, ſamt frågan om tecknande af garantiaktier icke blifwit beredd i den ordning § 36 i föreſtående K. Förordning föreſkrifwe, blef målet wiſadt åter till ſtadsfullmäktiges handläggning. **K. Reſ. d. 22 Sept. 1866.**

I ſärſkildt mål, der klagan förts deröfwer, att Piteå ſtadsfullmäktige, ånſkönt de år 1864 afſlagit en af Fältläkaren A. F. A. gjord anſökning om någon förhöjning i den lön, 300 r:dr, han ſåſom ſtadsläkare åtnjöte, likwäl d. 29 Aug. 1865 till Provinciallläkaren C. A. H., dereſt han till ſtaden inflyttade och utan erſättning lemnade ſtadens fattiga ſjukwård, utfäſt ett årligt arfwode af 325 r:dr, har Kongl. Maj:t, enär ſtadsfullmäktige icke genom öfwer-

klagade beslutet öfwerskridit sin befogenhet samt måste anses företrädeswis wara i tillfälle att bedöma behöfligheten af ökad läkarewärd i kommunen, beslutet till efterrättelse fastställt. **K. Br. d. 2 Nov. 1866.**

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af stadsfullmäktige i Gefle fattadt beslut, att på stadens bekostnad låta uppföra en schweizeribyggnad i den s. k. stadsträdgården, hwilken wore en stadskommunens gemensamma tillhörighet och der stadsfullmäktige alltså borde ega beslutande rätt i afseende på alla anordningar, som der ansågos behöfliga, har Kongl. Maj:t, då byggnadens uppförande wore en åtgärd, som stode i sammanhang med förwaltningen af ett Gefle stad tillhörigt jordområde, hwareft stadsfullmäktige måste anses berättigade att widtaga de anordningar, som för staden funnos lämpliga, det öfwerklagade beslutet fastställt. **K. Ref. d. 24 Maj 1867.**

2 §. Stads- och landskommun må i allmänhet icke under gemensam kommunalförwaltning förenas.

Der likwäl en sådan gemensamhet i ett eller annat afseende eger eller anses böra ega rum, åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwar i sitt län, att, så snart denna förordning utkommit, utredning af dessa förhållanden och förslag till deras ordnande till Kongl. Maj:t ingifwa; och må wid det nu bestående förblifwa till deß Kongl. Maj:t i saken förordnat.

3 §. Medlem af stadskommun är en hwar, som der är mantalsskrifwen, äfwensom hwar och en, hwilken, utan att wara i kommunen mantalsskrifwen, derstädes är för fast egendom, eller inkomst af kapital eller arbete till allmän bewillning uppförd.

Jfr anm. wid §§ 57, 65 denna Förordn.

I särskildt mål, der G. F. Ap-G., hwilken under flera år i Stockholm utöfwat och fortfarande utöfwade werksamhet såsom lärare i Engelska språket och deraf njöt inkomst äfwensom medgifwit att utgöra honom för år 1864 påförd bewillning till Staten enligt andra artikeln i gällande bewillningsförordning efter en, till 2,000 r:dr uppskattad inkomst af kapital och arbete, fört klagan deröfwer att, ehuru han wore Engelsk undersåte och ej tillhörde Stockholms kommun, honom likwäl för nämnda år blifwit påförda kommunalutskylder med tillhopa 37 r:dr 12 öre, samt yrkat befrielse från utskyldernas erläggande, har Kongl. Maj:t, lika med Öfwerståthållare-Embetet, funnit berörda klagan icke kunna bifallas. **K. Br. d. 9 Mars 1866.** — Jfr **K. Förordn. om Kommunalstyrelse i Stockholm d. 23 Maj 1862**, § 40, och **K. Förordn. om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd i Stockholm d. 20 Nov. 1863**, § 37.

I särskildt mål, der Tullförwaltaren C. J. L. fört klagan deröfwer att, oaktadt han år 1866 icke blott warit mantalsskrifwen i Norrköpings stad och der erlagt krono- och kommunalutskylder, utan ock warit i samma stad boende intill d. 21 September, då han uttog afflyttningsbewis till Täby, äfwensom till och med Juni månad der förrättat tullfiskalstjenst, honom likwäl för nämnda år påförts kommunalutskylder till Täby socken, 64 r:dr 42 öre, hwilket belopp, då C. J. L. wägrat detsamma erlägga, blifwit hos honom utmätt, har Kongl. Maj:t, emedan, wid omförmälda förhållande, C. J. L. warit pligtig att för år 1866 erlägga kommunalutskylder till Norrköping, men berättigad till frihet från all utskyld för samma år till Täby kommun, såwida icke, hwad ej ens blifwit uppgifwet, mindre wisadt, utskylderna warit sådana, att de bordt utgå, ehwad klaganden warit inom kommunen bosatt eller icke, förklarat L. icke hafwa bordt påföras utskylder i Täby kommun och förty utmätningen upphäft. **K. Br. d. 26 Aug. 1868.**

4 §. I så wäl de kommunala rättigheter, hwilka hittills uteslutande tillkommit borgare, som de särskilda skyldigheter af nämnda art, hwilka borgare uteslutande ålegat, ega hädanefter, med de inskränkningar allenaft hwarom här nedan förmäles, alla medlemmar af stadskommunen att taga del, [såwida icke samma rättigheter och skyldigheter äro genom rikets grundlagar borgerskapet särskildt förbehållne].

I särskildt mål har Kongl. Maj:t genom **Utslag d. 25 April 1865** förklarat rättighet att i rådmanswal deltaga tillkommer samtlige röstegande i stad, men utöfwas genom stadsfullmäktige, der sådana finnas.

Genom **K. Cirk. i fråga om åtgärder för tillwägabringande af likställighet emellan stadskommunernes medlemmar i afseende på kommunala rättigheter och skyldigheter d. 10 Juli 1863** meddelas:

Uti skrifwelse den 13 sistlidne Juni hafwa Rikets nu församlade Ständer i underdånighet anmält, hurusom hos Rikets Ständer blifwit anfördt, att, ehuru Rikets Ständer i sin rörande kommunalwäsendets ordnande till Oß aflåtna skrifwelse af den 26 Oktober 1860 i afseende å det förslag till kommunalstyrelse i stad, som af de för frågans behandling utsedde kommitterade afgifwits, uttryckt den åsigt, att reformen af städernas municipalwäsende borde stödja sig på grundsatsen af alla stadsinwånares likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter, så wida någon rubbning deraf icke föranleddes i sådana de burskapsegande stadsmedlemmarnes särskilda rättigheter och skyldigheter, hwilka stödde sig på stadganden i grundlagen, och Rikets Ständer för sin del beslutat, att 4 § i kommitterades förslag om kommunalstyrelse i stad skulle erhålla en härefter lämpad lydelse, denna grundsats dock blifwit förbisedd derigenom, att Rikets Ständer lemnat utan anmärkning den § uti kommitterades omförmälda förslag, hwilken motswarades af § 58 uti Wår nådiga Förordning i ämnet af den 21 Mars 1862, hwaraf följden blifwit den, att nämnde båda §§, hwilka grundade sig på Rikets Ständers behandling af ärendet, måst på det sätt bringas i öfwerensstämmelse sins emellan, att med afseende på 58 §:ns innehåll, uti 4 §:ns allmännare stadgande blifwit inryckt hänwisning till derefter i författningen förekommande inskränkningar, genom tillämpning hwaraf enhet och sammanhang i förwaltningen af städernas angelägenheter skulle fortfarande komma att saknas, samt att, med anledning häraf, hos Rikets Ständer blifwit föreslaget, att, till åstadkommande af alla röstberättigade innewånares likställighet i kommunala rättigheter och skyldigheter, de i lag och författningar gifna stadganden och förpligtelser för wissa klasser af städernas inwånare, borgare eller fastighetsegare, att såsom medlemmar af kommunen fullgöra allmänna skyldigheter, måtte warda förändrade derhän, att åliggandet komme att gälla stad, i stället för wiß klaß eller wissa klasser af stadsinwånarne, och fördenskull wissa uppgifne ändringar i omförmälde nådiga Förordning widtagas; och hafwa, under åberopande af Rikets Ständers wid de bägge sistförflutna Riksdagarne uttalade åsigter i ämnet, Rikets Ständer, som wäl funnit giltigheten af de framställda anmärkningarne ej kunna förnekas och nuwarande bestämmelser i §§ 4 och 58 af nådiga Förordningen om kommunalstyrelse i stad icke böra bibehållas, men dock twekat, huruwida den förändring, som syntes nödwändig för winnande af det syftemål, hwilket, på sätt ofwan är nämndt, af Rikets Ständer ansetts böra eftersträfwas, grundlagsenligen kunde åwägabringas på det nu föreslagna sättet, i underdånighet anhållit, det Oß täcktes i nåder widtaga nödiga åtgärder, för att, i widsträcktare mån än hittills låtit sig göra, den i nådiga Förordningen om Kommunalstyrelse i stad nedlagda grundsats om likställighet emellan kommunens alla medlemmar i afseende på kommunala rättigheter och skyldigheter måtte kunna genomföras.

I anledning af hwad Rikets Ständer sålunda hemställt, hafwe Wi funnit godt i nåder förordna, att Öfwerståthållare-Embetet i afseende å Stockholm och Wåre Befallningshafwande i länen för öfriga städer, der icke redan öfwerenskommelse blifwit träffad om sådan likställighet emellan kommunens alla medlemmar i afseende på kommunala rättigheter och skyldigheter, som Rikets Ständer affett, skola höra wederbörande huruwida de sjelfmant wilja om en dylik likställighet sig förena, derwid iakttagas bör, att för de städer, der stadsfullmägtige finnas antagne, yttranden infordras särskildt från desse och särskildt från stadens borgerskap, samt att i de städer, der kommunens beslutanderätt utöfwas wid allmän Rådstuga, borgerskapet jemwäl, om någon wid den allmänna Rådstugan sådant påkallar, bör lemnas tillfälle, att särskildt i ämnet sig uttala; hwarefter i den mån ärendet hinner åtgärdas, handlingarne, åtföljde af Magistratens och Wåre Befallningshafwandes utlåtanden, böra för hwarje stad för sig till wår nådiga pröfning insändas; wiljande Wi härmed hafwa Eder i nåder anbefalldt, att i hwad på Eder beror, fullgöra hwad sålunda blifwit i nåder förordnadt. Wi befalle etc.

Jfr anm. wid § 57 denna Förordn.

5 §. Hwad ſtaden ſamfäldt tillhör, i faſtighet, rörligt kapital eller inkomſtgifwande rättighet, äfwenſom medel, hwilka ſtaten kan hafwa åt ſtaden bewiljat, ſkall, der ej annorlunda ſtadgadt är, anſes ſåſom tillgång till betäckande af ſtadens gemenſamma utgifter och förwaltas på ſätt här nedan ſägs.

Den egendom, ſom ſärſkildt tillhör det burſkapsegande borgerſkapet eller någon annan wiſs klaſs af ſtadens medlemmar, ſkall, till deſs annorlunda warder förordnadt, förwaltas och anwändas i enlighet med de föreſkrifter, hwilka härutinnan gällande äro.

Till beſtridande af utgifter, ſom utöfwer de i mom. 1 af denna § omförmälda tillgångar kunna till ſtadens gemenſamma gagn eller för ſärſkilda deſs behof erfordras, äro, efter derom i laga ordning fattadt beſlut, kommunens medlemmar underkaſtade beſkattning i enlighet med de grunder, ſom i denna förordning beſtämmas.

Jfr anm. wid § 57 denna Förordn.

Uti ſärſkildt mål har Kongl. Maj:t förklarat Lunds ſtads domkyrka pligtig att för innehafwande faſtigheter inom Lunds kommun widkännas de å ſamma faſtigheter belöpande kommunala afgifter af ſådan art, att andra faſtigheter för ſkildt för ſig äro dermed belagda. **K. Br. d. 26 Aug. 1865.**

I ſärſkildt mål, der klagan förts öfwer ett af Örebro ſtadsfullmägtige, wid pröfning af förſlag till ſtadens inkomſt- och utgiftsſtat för år 1866, fattadt beſlut, att af den ſ. k. bränwinskaſſan, utgörande dels ſtadens andel i afgifterna för rättighet till förſäljning af bränwin, och dels ſtadens kontraktsenliga andel i den winſt, ſom ſtadens bränwinsminuteringsbolag årligen af ſin handtering hemtade, ſkulle anwändas tillhopa 17,800 r:dr för ſtads- och ſtadshuskaſſans, tomtregleringss- och gatuläggningskaſſans ſamt ſkol- och ſjukhuskaſſans behof, äfwenſom 2,400 r:dr till reſtitutioner och 5,400 r:dr enligt ſtadsfullmägtiges dispoſition, i hwilken klagan påſtätts, att bränwinskaſſans medel woro en ſtaden ſamfäldt tillhörande inkomſt, den der borde anwändas endaſt till ſådana utgifter, ſom woro för ſtadens ſamtlige innewånare gemenſamma och i hwilka de alla deltogo, har Kongl. Maj:t, enär icke utredt wore, att till kaſſor, för hwilka ej alla ſtadens inwånare woro underkaſtade taxering, af bränwinsmedlen anſlagits belopp, tillhopa öfwerſtigande de ſ. k. winſtmedlen, öfwer hwilka ſtadsfullmägtige måſte anſes oförhindrade att fritt disponera, nämnda beſlut faſtſtält. **K. Reſ. d. 20 April 1867.** — I annat ſärſkildt mål, der klagan förts öfwer ett af ſtadsfullmägtige i Örebro, wid behandling af utgift- och inkomſtförſlaget för ſtaden år 1867, fattadt beſlut att anſlå 17,000 r:dr af nämnda winſtmedel åt tomtregleringss- och gatuläggningskaſſan, har Kongl. Maj:t likaledes, emedan anſlaget blifwit beſtämdt att utgå af bränwinsförſäljningsbolagets till ſtaden öfwerlemnade winſt af bränwinshandeln, öfwer hwilka winſtmedel ſtadsfullmägtige måſte anſes berättigade att fritt disponera, nämnda beſlut till werkſtällighet faſtſtält. **K. Reſ. d. 15 Nov. 1867.**

6 §. Stadskommunens beſlutande rätt utöfwas, på ſätt här nedan ſägs, wid allmän rådſtuga eller genom ſtadsfullmäktige. Werkſtällighet och förwaltning tillkomma, under Magiſtratens inſeende, drätſelkammaren och de ſärſkilda ſtyrelſer eller perſoner, ſom för ſådant ändamål kunna af allmänna rådſtugan eller ſtadsfullmäktige utſes.

I ſärſkildt mål, der klagan öfwer ett af ſtadsfullmägtige i Halmſtad d. 31 Januari 1867 fattadt beſlut om antagande af en emellan faſtighetsegarne i Halmſtad och kommunen träffad öfwerenskommelſe angående ordnande af faſtighetsegarnes kommunala ſkyldigheter, hwarigenom de ſkulle befrias från ſärſkilda bidrag till rotebåtsmansvakansafgifter, till ſkjuts ſamt underhåll af wägar, gator och broar, inqwarteringskoſtnad, extra brandwakt och marknadswakt, gaturenhållning och ſnöſlottning, åſwenſom jordſkyld eller ſmörränta, — hwilken öfwerenskommelſe, enligt ſtadsfullmägtiges beſlut d. 12 April 1867, ſkulle för faſtſtällelſe underſtällas Konungens Befallningshafwandes i Hallands län pröfning —

blifwit förd på den grund, att stadsfullmägtige icke skulle egt att, utan de icke-fastighetsegande inwånarnes medgifwande, pålägga dem den ökade beskattning, som skulle blifwa en följd af stadsfullmägtiges öfwerklagade beslut, till följd hwaraf yrkats, att stadsfullmägtiges åtgärd att sammanföra wissa kommunal-skatter till gemensamhet måtte förklaras obefogad, har Kongl. Maj:t, enär stads-fullmägtige utöfwa stadskommunens beslutande rätt, funnit stadsfullmägtige hafwa warit lagligen behörige att, efter stadens fastighetsegares hörande och i öfwerensstämmelse med hwad de såsom särskild klass sig åtagit, för stadens öfrige inwånare ingå på den fastighetsskatternas reglering, hwarom fråga wore, och förty till efterrättelse fastställt omförmälda öfwerenskommelse om ordnande af fastighetsegarnes i Halmstad kommunala rättigheter och skyldigheter. **K. Br. d. 24 Sept. 1867.**

7 §. Uti stad med öfwer 3,000 innewånare skall den staden i kommunala angelägenheter tillkommande beslutande rätt uppdragas åt stadsfullmäktige.

I stad med 3,000 innewånare eller derunder må det på de wid allmän rådstuga röstberättigade ankomma, huruwida de wilja åt stads-fullmägtige sin beslutande rätt öfwerlåta. Till beslut i ty fall erfordras mer än twå tredjedelar af de närwarandes röstetal efter röstwärdet; och skall beslutet hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ofördröjligen anmälas.

Är sådant beslut fattadt, må förslag om deß upphäfwande icke wäckas förr än fem år derefter. För bifall till sådant förslag erfordras lika beskaffad röstöfwerwigt, som nyss sagdt är; och skall jemwäl detta beslut hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande anmälas.

Jfr anm. wid § 1 denna Förordning.

II.

Om allmänna Rådstugan.

8 §. Wid allmän rådstuga utöfwa stadens samtlige röstberättigade innewånare kommunens beslutande rätt.

9 §. I stad, der stadsfullmäktige äro tillsatte, inskränkes allmänna rådstugans befattning till wal af stadsfullmäktige och beslut om den i 7 § 3 mom. omförmälda fråga.

I stad, der stadsfullmäktige icke finnas, tillkommer allmänna råd-stugan beslutande rätten i stadens alla gemensamma angelägenheter.

10 §. En hwar wälfrejdad Swensk undersåte, som är medlem af en stadskommun samt enligt 57 § förbunden att erlägga skatt till kommunen, och icke häftar för oguldna stadsutskylder, är, med iakttagande af de närmare bestämmelser, som 11 § innehåller, berättigad att wid allmän rådstuga deltaga i öfwerläggningar och beslut i alla de staden rörande angelägenheter, hwilka icke [enligt rikets grundlagar eller] särskilda författningar äro wissa klasser af stadens medlemmar förbehållna.

Enahanda rättighet tillkomma bolag.

11 §. För omyndig röstar wid allmän rådstuga förmyndaren eller, der flera äro förmyndare, den, som desse bland sig utse.

Ej må för samfälld egendom mer än en person talan wid allmän rådstuga föra. För bolag må bolaget eller deß styrelse och för oskiftadt bo delegarne i boet ombud utse.

För näring eller rörelse, som under borgenärers förwaltning står, äfwensom i enahanda fall för fast egendom, må ej röstas.

12 §. **Mom. 1.** Den, som wid allmän rådstuga röstberättigad är, eger en röst för bewillning, efter Art. II Bewillningsstadgan, till och med en riksdaler, samt widare en röst för hwarje derutöfwer efter nämnda artikel påförd hel riksdalers bewillning till staten. **(K. Kung. d. 8 Sept. 1868.)**

Mom. 2. Ej må någon kunna wid allmän rådstuga utöfwa rösträtt för större antal röster, än som swarar emot en femtiondedel af stadens hela röstetal efter röstlängden, eller i något fall för högre röstetal än det, som motswarar bewillningen för Tio Tusen riksdalers inkomst i kapital eller arbete. **(K. Kung. d. 9 Nov. 1869.)**

13 §. Röstegande är berättigad att sin talan och rösträtt å allmän rådstuga på annan röstegande öfwerlåta; dock må ingen på grund af fullmagt föra talan eller utöfwa rösträtt för mer än en röstberättigad.

Fullmagten skall wara antingen skrifwen och underskrifwen af utställaren samt med dennes sigill försedd, eller ock af honom underskrifwen och med två witnens underskrift bestyrkt.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att wid wal af stadsfullmägtige en person, som tillika är ombud för frånwarande röstberättigad, är oförhindrad att, om han så önskar, afsemna särskilda walsedlar för sig och för den, hwilkens fullmagt han innehar. **K. Br. d. 26 Aug. 1865.**

14 §. Sedan taxeringslängden för allmänna bewillningen blifwit af pröfningskomitén granskad, upprättar Magistraten på grund deraf en längd öfwer stadens röstegande medlemmar, jemte det på en hwar af dem belöpande röstetal. Innan denna röstlängd tillämpas, skall den för hwarje gång wara minst åtta dagar å kungjordt ställe till granskning framlagd. Anmärkning mot röstlängden bör framställas innan något ärende till behandling wid allmänna rådstugan företages. Öfwer framställd anmärkning meddelar Magistraten genast sitt beslut och inför i längden den rättelse, som deraf föranledes. Missnöje mot beslutet må anföras på sätt och i den ordning 76 § stadgar; dock utan återwerkan på hwad redan beslutadt blifwit, såwida ej fråga är om wal.

15 §. Allmän rådstuga hålles inför Magistraten å rådhuset, och skola deß förhandlingar wara offentliga.

16 §. Allmän rådstuga skall hållas i stad, **der stadsfullmäktige finnas,** uti December månad de år, då fullmäktige böra wäljas; men i stad, **der stadsfullmäktige icke finnas,** hwarje år uti Juni månad, för att besluta i anledning af berättelsen om föregående årets räkenskaper och förwaltning, samt för wal af landstingsmän; och uti December, för bestämmande af stadens utgifts- och inkomststat enligt 61 § och för anställande af wal till de befattningar inom kommunen, hwilka wid årets slut blifwa lediga, äfwensom för wal af revisorer.

17 §. Allmän rådstuga hålles ock när Kongl. Maj:ts Befallningshafwande derom förordnar, eller Magistraten anser sådant nödigt.

18 §. Kallelse till allmän rådstuga skall af Magistraten utfärdas, samt kungöras minst fjorton dagar förut genom offentligt anslag. Utgifwes tidning i staden, bör kallelsen ock der införas. Kallelsen skall

innehålla förteckning på de ärenden, som wid sammanträdet skola till öfwerläggning förekomma.

För ärende, som fordrar så skyndsam handläggning, att kallelse icke medhinnes så tidigt som nu är föreskrifwet, må allmän rådstuga kunna hållas efter kortare kallelsetid, men icke förr än dagen efter den, då kallelsen kungjordes, hwilket i sådana fall må ske genom offentligt anslag och på annat lämpligt sätt, som wid allmän rådstuga på förhand blifwit bestämdt. Dock må wid sålunda utlyst allmän rådstuga beslut ej fattas om utgift eller erläggande af bidrag dertill.

19 §. Ej må ärende å allmän rådstuga till behandling företagas förr än det blifwit af Magistraten förberedt.

20 §. Kan ärende, som wid allmän rådstuga handlägges, å den utsatta dagen icke till slut bringas, bestämmer Magistraten, innan sammankomsten upplöses, dag för rådstugans fortsättning.

Särskild kungörelse härom erfordras ej.

21 §. För hwarje fråga, som till behandling förekommer, skall ordföranden, sedan öfwerläggningen är slutad, framställa proposition, så affattad, att den må kunna med **ja** eller **nej** beswaras.

Ordföranden tillkännagifwer derefter, huru, enligt hans uppfattning, beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Äskas omröstning, werkställes den öppet och efter upprop.

Till beslut erfordras, utom i de fall, hwarom i 7 § sägs, blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den wid omröstningen följda röstgrund.

Falla rösterna lika för olika meningar, gäller den mening, hwilken de flesta röstande efter hufwudtalet bifallit. Finnas äfwen efter sådan beräkning rösterne lika delade, är den mening beslut, som ordföranden biträder.

22 §. Wal skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar. Mellan lika röstetal skiljer lotten.

I särskildt mål, der ett d. 2 och 3 Dec. 1864 inför Magistraten i Upsala med slutna sedlar förrättadt wal af 15 stadsfullmägtige blifwit öfwerklagadt på den grund, dels att Handlanden W. U., hwilken funnes upptagen å åtskilliga walsedlar, icke skulle warit walbar, enär han wore werkställande ledamot af stadens drätselkammare och derföre uppbure arfwode samt wore inför stadsfullmägtige redo skyldig, dels ock att en, för 115 röster afgifwen walsedel upptoge, jemte 14 andra personer, Handlanden P. F., ehuru denne redan wore stadsfullmägtig, i följd hwaraf yrkats, att alla dessa walsedlar måtte i deras helhet underkännas och ogiltiga förklaras såsom icke innehållande namn på så många walbare män, som borde till stadsfullmägtige utses, har Kongl. Maj:t förklarat W. U., ehuru han innehade omförmälda befattning med arfwode, likwäl icke kunna hänföras till sådana tjenstemän och betjente, hwilka, såsom wid stadens drätsel anställde och för sin befattning redo skyldige, jemlikt 29 § i föreståndende Förordning, icke finge wara stadsfullmägtige; men då wid wal sådant som det ifrågawarande, der genom slutna sedlar ett bestämdt antal personer skulle samtidigt utses, det för winnande af ordning och säkerhet wore nödigt att hwarje walsedel upptoge samma antal personer, som blifwit bestämdt, samt deraf följde, att walsedel, å hwilken funnes uppförd någon, som af en eller annan orsak icke kunde wäljas, och genom hwilken walsedel således röster skulle falla å annat antal personer, än det bestämda, måste anses i sin helhet ogiltig, förklarades den walsedel, hwarå P. F. funnits uppförd, hafwa bordt underkännas; dock emedan handlingarne i målet utmärkte, att, äfwen om denna walsedel blifwit af Magistraten underkänd, sådant icke inwerkat på walets utgång, lät Kongl. Maj:t wid den öfwerklagade åtgärden bero. **K. Ref. d. 2 Nov. 1866.**

23 §. Innan allmän rådstuga upplöses, gifwer Magistraten till-

känna å hwilken dag det derom förda protokoll kommer att inför Magistraten offentligen justeras.

Annan kallelse att protokollets justering öfwerwara erfordras ej.

24 §. Den, som i afgörande af ett wid allmän rådstuga handlagdt ärende deltagit, kan genast, eller sist wid justeringen af protokollet, reservation emot det fattade beslutet afgifwa.

III.

Om Stadsfullmäktige.

25 §. Stadsfullmäktiges antal bestämmes i förhållande till folkmängden sålunda, att

stad med	2,000	innewånare eller derunder utses . . .			20.
» öfwer	2,000	till och med	5,000	innewånare	21—25.
» »	5,000	»	10,000	»	26—30.
» »	10,000	»	20,000	»	31—40.
» »	20,000	»	40,000	»	41—50.
» »	40,000	. . . . .			51—60.

Stadens wid allmän rådstuga röstberättigade innewånare bestämma, inom nu stadgad begränsning, det antal stadsfullmägtige, som bör för staden utses.

26 §. För wal af stadsfullmägtige må stad kunna indelas i walkretsar, hwilka, efter derom af Magistraten uppgjordt förslag, bestämmas af stadsfullmägtige, der sådane finnas, men eljest af stadens röstberättigade innewånare wid allmän rådstuga.

Walbarhet är ej inskränkt inom walkrets.

27 §. Stadsfullmägtige wäljas ibland stadens röstberättigade män, enligt den röstgrund, som i denna förordning är stadgad. Der walen ske samfäldt, werkställas de wid allmän rådstuga, men der staden är indelad i walkretsar, enligt förut uppgjord, wederbörligen fastställd ordning.

28 §. Stadsfullmägtig kan ej den wara, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder öfwer sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, wisa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är för nesligt brott tilltalad eller under framtiden ställd; ej heller den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig eller owärdig att inför Rätta föra annans talan.

29 §. Nedannämnde personer må, med hänsigt till deras embets- eller tjenstemannaställning, icke wara stadsfullmägtige, nemligen landshöfding, landssekreterare, landskamrerare, magistratspersoner, tjenstemän och betjente wid Magistraten, allmän åklagare, äfwensom de tjenstemän och betjente, hwilka äro wid stadens drätsel eller andra deß förwaltande werk anställde och för sin befattning redo skyldige.

I särskilde mål har Kongl. Maj:t förklarat att de i föreståend lagrum uppräknade personer icke äro uteslutne från walbarhet till ledamöter i drätselkammare. **K. Br. d. 3 Mars 1863 och d. 10 Mars 1865.** — Jfr § 56 denna Förordn.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att advokatfiskal i Hofrätt icke

kan hänföras till sådana allmänna åklagare, hwilka ej må wara stadsfullmägtige. **K. Br. d. 3 Juli 1863.**

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att ledamot af stads drätselkammare samt gaswerks- eller fattigwårdsstyrelse ej är att hänföra till sådane tjenstemän och betjente, hwilka, enligt föreståend lagrum, icke kunna tillika wara stadsfullmägtige. **K. Ref. d. 7 Aug. 1863.**

Jfr anm. wid §§ 22, 30 denna Förordn.

30 §. Den, som blifwit till stadsfullmägtig wald, må kunna uppdraget sig afsäga, om han icke är i staden eller inom deß område boende; om han är embets- eller tjensteman och af sin befattning hindras att uppdraget fullgöra; om han, efter de fyra sistförflutna årens tjenstgöring såsom stadsfullmägtig, är i ordning att derifrån afgå; om han uppnått sextio års ålder, eller eljest uppgifwer förhinder, som af flertalet bland öfriga fullmägtige godkännes.

Skall fyllnadswal ske, sammankallar Magistraten för sådant ändamål stadens röstegande medlemmar.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat befattning såsom kamrerare i enskild bank icke utgöra laga skäl till afsägelse från uppdrag att wara stadsfullmägtig. **K. Ref. d. 25 Sept. 1863.**

I särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat en person, hwilken med afseende å sin tjenstebefattning warit berättigad afsäga sig uppdrag att wara stadsfullmägtig, i händelse han dertill blefwe wald, på enahanda grund, emot sitt bestridande, icke kunna förpligtas att wara medlem af drätselkammare. **K. Br. d. 26 Febr. 1864.**

I särskildt mål, der Landssekreteraren A. M. E. fört klagan deröfwer, att stadsfullmägtige i Luleå den 12 Dec. 1866 utsett honom att wara ordförande i stadens fattigwårdsstyrelse, från hwilket uppdrag han yrkat blifwa befriad, enär han, förutom befattning i Statens tjenst, innehade fyra kommunala uppdrag, nemligen såsom ordförande i länets brandstodsbolag och vice ordförande i hushållningssällskapet samt såsom ledamot i nämnda sällskaps förwaltningsutskott och i styrelsen för länets landtbruksskola, samt klaganden, hwilken enligt § 29 i föreståend Förordning wore hindrad att wara stadsfullmägtig, än mera borde wara hindrad att emottaga ordförandeskap i fattigwårdsstyrelse, helst han såsom Landssekreterare, hade att pröfwa klagan öfwer fattigwårdsstyrelsens åtgärder och sålunda blefwe domare i såwäl öfwer och underinstans, har Kongl. Maj:t, då klaganden, om han wore till stadsfullmägtig walbar, måste, med afseende å sin tjenstebefattning, jemlikt föreståend § 30, anses berättigad afsäga sig uppdraget att wara stadsfullmägtig, i händelse han dertill blefwe wald och han, på enahanda grund, icke borde, emot sitt bestridande, kunna förpligtas att wara ordförande i fattigwårdsstyrelsen, befriat klaganden från omförmälda befattning i fattigwårdsstyrelsen. **K. Br. d. 17 Juli 1867.**

31 §. Stadsfullmägtige wäljas för fyra år. Hälften af antalet eller, om detta icke är jämnt, det antal, som är närmast under hälften, utträder dock efter lottning inför Magistraten wid slutet af andra året ifrån det denna förordning wunnit tillämpning. Afgår fullmägtig under den för honom bestämda tjenstgöringstid, anställes fyllnadswal; och bör den sålunda walde tjenstgöra under den tid, som för den afgångne återstått.

32 §. Stadsfullmägtige wälja årligen bland sig en ordförande och en vice ordförande.

Underrättelse om deßa wal skall genom Magistraten till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insändas.

33 §. Ordinarie sammanträden skola af stadsfullmägtige årligen hållas å de tider och för de ändamål, som i 16 § äro bestämda för allmän rådstuga i stad, der stadsfullmägtige icke finnas.

34 §. Stadsfullmägtige sammanträda ock så ofta Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, Magistrat eller de flefte af fullmägtige det äfta, eller då ordföranden sådant nödigt finner.

35 §. Kallelse till sammanträde skall af ordföranden skriftligen utfärdas och senast dagen förut en hwar fullmägtig delgifwas. Kallelsen bör, såwidt möjligt är, upptaga de ärenden, som till öfwerläggning skola förekomma.

Magistraten skall särskildt skriftligen derom underrättas.

36 §. Wid stadsfullmägtiges sammanträde är en hwar bland dem berättigad att wäcka förslag rörande stadens gemensamma angelägenheter; dock må sålunda wäckt förslag ej till omedelbart afgörande företagas, utan skall det först för utredning öfwerlemnas till stadens drätselkammare eller annan af stadskommunen tillsatt styrelse, dit detsamma efter ärendets beskaffenhet hör, eller till särskildt för sådan beredning utsedda personer.

Jfr anm. wid 1 § denna Förordn.

37 §. Stadsfullmägtige äro skyldige att, efter sakens beskaffenhet, antingen meddela yttranden eller fatta beslut öfwer alla de frågor, hwilka blifwit af högre myndighet eller af Magistraten till dem hänskjutna.

38 §. Wid stadsfullmägtiges sammanträden eger borgmästaren eller, i händelse af hinder för honom, den, hwilken Magistraten, ibland sina ledamöter utser, att wara tillstädes och i öfwerläggningarna, men ej i besluten, deltaga.

39 §. Stadsfullmägtiges förhandlingar skola wara offentliga; dock kunna fullmägtige för någon särskild fråga besluta, att öfwerläggningen skall inom lyckta dörras hållas.

40 §. Stadsfullmägtige må ej ärende företaga, eller deri besluta, der icke minst twå tredjedelar af ledamöternas hela antal äro tillstädes.

Ordförande eller ledamot, som utan anmäldt, af fullmägtige godkändt, förhinder från sammankomst sig afhåller, skall böta till stadens kassa twå riksdaler riksmynt, och dubbelt så mycket, om sammanträdet måste, i anseende till de närwarandes fåtalighet, inställas eller upplösas.

41 §. För hwarje fråga, som till behandling förekommit, skall ordföranden, sedan öfwerläggningen förklarats slutad, framställa proposition, så affattad, att den må kunna med **ja** eller **nej** beswaras.

Ordföranden tillkännagifwer derefter, huru, enligt hans uppfattning, beslutet utfallit, och besäftar detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Åskas omröstning, skall den werkställas öppet, utom wid wal, då den bör ske med slutna sedlar. Rösterne afiemnas efter upprop; och eger hwarje stadsfullmägtig en röst. Utgången bestämmes genom enkel röstpluralitet. Utfalla, wid öppen omröstning, rösterne lika å bägge sidor, gäller den mening, som ordföranden biträder. Genom lottning bestämmes företrädet emellan dem, som wid wal erhålla lika antal röster.

I särskildt mål har Kongl. Maj:t ogillat af Professorn P. E. G. m. fl. anförda beswär öfwer ett af Lunds stadsfullmägtige d. 10 Mars 1865 fattadt beslut, att wid öppen omröstning hos stadsfullmägtige endast densammas hufwudsakliga resultat, men icke hwarje röstandes namn och röst skulle i protokollet upptagas. **K. Ref. d. 14 Sept. 1866.**

42 §. Ordföranden är för protokollets ordentliga förande answarig. Protokollet skall antingen genast, eller i annat fall wid stads-

fullmägtiges näſta ſammanträde, juſteras. Fullmägtige kunna likwäl uppdraga åt ordföranden, jemte twå ledamöter, att protokollet juſtera å den dag, fullmägtige dertill beſtämma.

Det juſterade protokollet ſkall derefter å förut kungjord dag offentligen uppläſas.

Jfr anm. wid näſtföregående §.

43 §. Stadsfullmägtiges beſlut ſkola, ſå ſnart de blifwit juſterade, Magiſtraten ſkriftligen delgifwas. För öfrigt eger en hwar, ſom det åſtundar, att af protokollet taga afſkrift och att få afſkriftens riktighet beſtyrkt.

Protokollen, med tillhörande handlingar och bilagor, ſkola förwaras på ſätt och å ſtälle, ſom af fullmägtige beſtämmes.

44 §. Den, ſom i afgörande af ett hos ſtadsfullmägtige handlagdt ärende deltagit, kan genaſt, eller ſiſt wid juſteringen af protokollet, emot det fattade beſlutet reſervation afgifwa.

45 §. Ordföranden wakar öfwer ordningen wid fullmägtiges ſammanträden. Han kan, efter warning, låta utwiſa åhörare, ſom ſig oſkickligt förhåller. Uppſtår oordning, ſom ordföranden icke förmår afſtyra, eger han ſammanträdet upplöſa.

IV.

Om ſtadens Magiſtrat.

46 §. Hwad om Magiſtrats tillſättning i allmänhet eller ſärſkildt för wiſſa ſtäder ſtadgadt är, ſkall tjena till efterrättelſe ſå widt ändring deruti genom 4 § ej ſkett.

47 §. Magiſtraten, ſåſom ſtadens ſtyrelſe, eger att waka deröfwer, att de af allmänna rådſtugan eller ſtadsfullmägtige lagenligt fattade beſlut bringas till werkſtälligket af de för ſärſkilda ändamål eller beſtyr tillſatta ſtyrelſer eller perſoner, ſom dermed böra taga befattning, äfwenſom att den åt ſtaden donerade faſta egendom och de ſtaden förunnade inkomſtgifwande rättigheter warda till ſina beſtämda ändamål behörigen anwände.

Finner Magiſtraten, att ett af allmänna rådſtugan eller ſtadsfullmägtige fattadt beſlut är ſtridande mot gällande författningar eller ſärſkilda föreſkrifter, eller att underſtällning, der den bordt ega rum, uraktlåtits, är Magiſtraten pligtig att wägra handräckning till werkſtälligket af ſamma beſlut; ankommande det på wederbörande att fullfölja ſaken genom beſwär i den ordning, ſom för ändringsſökande i Magiſtrats beſlut är i allmänhet föreſkrifwen.

Jfr anm. wid § 6 denna Förordn.

48 §. Magiſtraten tillſätter de wid ſtadens förwaltning anſtällda tjenſtemän och betjente, ſåwidt ej ſärſkilda författningar eller reglementen annorlunda ſtadga.

49 §. Alla af ſtadskommunen tillſatte ſärſkilde ſtyrelſer ſtå i och för ſin förwaltning under Magiſtratens öfwerinſeende.

50 §. Framſtällningar och utlåtanden, ſom ifrån allmänna rådſtugan, ſtadsfullmägtige eller för ſärſkildt ändamål tillſatt ſtyrelſe till högre myndighet afgifwas, ſkola genom Magiſtraten inſändas.

51 §. Magistraten eger att hos stadsfullmägtige eller, der sådana icke finnas, hos allmänna rådstugan framställa förslag i alla ämnen, som stadens gemensamma angelägenheter röra.

52 §. Stadsfullmägtige äro berättigade att från Magistraten erhålla sådana handlingar och upplysningar, som i förekommande frågor kunna finnas erforderliga.

53 §. I fråga om Magistraten i egenskap af domstol, äfvensom i fråga om Magistratens handhafwande af hwad till exekutionswerket, säkerhets-, ordnings-, sundhets- och sedlighetspolisen inom stadskommunen hör, gäller hwad derom i lag och författningar stadgadt är.

54 §. I stad, der Magistrat ej finnes, skola alla de beslut och åligganden, hwilka nämnde myndighet, enligt denna förordning fått sig uppdragna, tillhöra den för sådan stad särskildt tillsatta styrelse.

V.

Om stadens drätsel, uppbörd och redowisning derför.

55 §. I hwarje stad skall finnas en Drätselkammare, hwilken förwaltar de staden tillhörande fastigheter, äfwensom deß penningewäsende, uppbär deß inkomster och werkställer behörigen beslutade utbetalningar, samt derjemte ombesörjer de allmänna uppdrag för stadens räkning, som, enligt det för drätselkammaren utfärdade reglemente, till deß befattning höra.

Reglemente för drätselkammare fastställes af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande. Förslag dertill, upprättadt af Magistraten, skall öfwerlemnas till stadsfullmägtiges eller, der sådane ej finnas, allmänna rådstugans granskning och godkännande, samt derefter till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insändas.

I stad, der wederbörligen fastställdt reglemente för drätselkammare redan finnes, må derwid tills widare förblifwa, såwida det med de i denna förordning stadgade grunder är förenligt. Erfordras deruti ändring, må sådan kunna ske i den ordning, som här ofwan för nytt reglementes upprättande är stadgad.

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t förklarat att Konungens Befallningshafwande icke kunna anses förhindrade att, wid granskning af ingifna förslag till reglemente för drätselkammare, ingå i pröfning af de föreslagna reglementsbestämmelsernas lämplighet och i desamma widtaga ståliga förändringar. **K. Br. d. 22 Maj 1863.**

56 §. Ledamöterne i drätselkammaren utses, ibland stadens röstberättigade män, af stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, af allmänna rådstugan.

Jfr anm. wid 29 § denna Förordn.

57 §. Medlem af en stadskommun är i allmänhet skyldig att till de utgifter, som för kommunens gemensamma behof böra enligt 5 § mom. 3 uttaxeras, lemna bidrag i förhållande till den sammanlagda bewillning till staten för fast egendom, eller för inkomst af kapital eller arbete, som enligt Art. II Bewillningsstadgan blifwit honom påförd i näst förut upprättade, wederbörligen fastställda bewillnings-taxeringslängd.

Enahanda skyldighet åligger bolag.

Perſonliga tjenſtbarheter, hwilka inom en ſtad utgjorts efter förut antagna grunder, må fortfarande, till deß annorlunda warder förordnadt, efter ſamma grunder utgöras.

Jfr **K. Cirk. d. 10 Juli 1863,** inf. wid 4 § denna Förordning, äfwenſom anm. wid 3, 5, 6, 59, 65 §§ denna Förordn.

I ſärſkildt mål, der Domkapitlet i Carlſtad fört klagan deröfwer, att det ſ. k. gymnaſiihuſet i ſtaden blifwit påfördt kommunalutſkylder för år 1864 med 72 r:dr 90 öre enligt debetſedel, ſom blifwit Domkapitlet tillſtälld, hwilken klagan Konungens Befallningshafwande i Wermlands län förklarat icke kunna till pröfning upptagas, emedan Domkapitlet förſummat att, jemlikt 66, 67 och 68 §§ i föreſtående Förordning, framſtälla anmärkning emot den debiterings- och uppbördslängd, hwari ifrågawarande utſkylder blifwit Domkapitlet påförda, har Kongl. Maj:t, enär Domkapitlet, ſom för nämnda lärowerkshus ej erlade allmän bewillning, icke, enligt föreſtående 57 § wore ſkyldigt att derför erlägga kommunalutſkylder och wid ſådant förhållande icke, heller warit pligtigt att taga del af debiteringslängden eller att inom den för kommunens medlemmar ſtadgade tid emot denſamma framſtälla anmärkning, Domkapitlet från utgifwande af omförmälda utſkylder befriat. **K. Br. d. 28 Dec. 1866.**

I ſärſkildt mål, der Sjökaptenen C. E. B:s huſtru Charl. B. fört klagan deröfwer, att hennes bemälde man, ſom wore ſtadd på utrikes ſjöreſa, blifwit påfördt kommunalutſkylder 117 r:dr 25 öre för år 1863 till Göteborgs ſtad, ändſkönt både B. och hans familj nämnda år ſamt flera föregående och efterföljande år bott och warit mantalsſkrifne, icke i Göteborg, utan i Carl Johans förſamling, i anledning af hwilken klagan utredning wunnits derom, att B. blifwit i Göteborg för nämnda år mantalsſkrifwen på den grund, att B. funnits upptagen å den mantalsuppgift, ſom aflemnats af rederiet för det fartyg, B. förde, bolaget J. D. et C:i, och att de B. för ſamma år påförda kronoutſkylder blifwit af bolaget erlagda, har Kongl. Maj:t, enär ſtyrkt blifwit att B. för år 1863 mäſt erlägga kommunalutſkylder ſåwäl till Carl Johans förſamling, der han ſedan år 1861 warit med familj mantalsſkrifwen och betalt kronoutſkylder ſom ock till Göteborgs ſtad allenaſt af den anledning, att han derſtädes blifwit utan ſin wetſkap oriktigt mantalsſkrifwen, hwareſter hans rederi för honom erlagt kronoutſkylderna, hwilket förhållande B. ſjelf icke föranledt, förklarat B. berättigad att återbekomma omförmälda i Göteborg honom påförda kommunalutſkylder. **K. Br. d. 24 Sept. 1867.**

I ſärſkildt mål, der — efter det ſtadsfullmägtige i Örebro d. 3 Febr. 1863 föreſtrifwit att en till den ſ. k. ſtadskaſſan beſlutad uttaxering å 25,000 r:dr, hwilket belopp hufwudſakligen afſåg byggnad och underhåll af det ſ. k. ſtadshuſet i ſtaden, ſkulle utgå efter bewillning enligt andra artikeln bewillningsſtadgan, men Konungens Befallningshafwande i Örebro län, uppå deröfwer förd klagan, ſtadsfullmägtiges berörda beſlut undanröjt och wiſat ärendet åter till ſtadsfullmägtige ſamt deſſe ſedermera, den 28 Dec. 1866, ſåſom grund wid debiteringen af ogulдna ſtadsutſkylder för år 1862 till ſtadshuskaſſan, inför Magiſtraten förklarat, att då beſlutet om ſtadshuſets byggnad fattats af ſtadens ſamtlige inwånare på allmän rådſtufwa, ſamtlige inwånarne ock borde till koſtnaderna för huſets uppförande och underhåll bidraga — ſtadsfullmägtige fört klagan deröfwer, att Magiſtraten, under förmenande, att ſtadens inwånare, wid fattande af beſlutet om ſtadshuſets uppförande, icke till beſtridande af koſtnaderna för huſets uppförande och underhållande åtagit ſig widſträcktare förbindelſe, än att af tillgänglige ſ. k. bränwinsmedel ett årligt anſlag å 9,000 r:dr rmt bewiljades, förty och då ſärſkild grund för taxering till ſådan byggnad wore i lag beſtämd, d. 25 Febr. 1867 wägrat werkſtällighet af ſtadsfullmägtiges nämnda beſlut af den 28 Dec. 1866, har Kongl. Maj:t, emedan ſtadens inwånare wid allmän rådſtufwa d. 13 Mars 1856, hwartill de ſamtlige och icke endaſt wiſſa klaſſer blifwit af Magiſtraten kallade, beſlutit omförmälda byggnads uppförande nligt uppgjord ritning och att derför ſkulle upptagas ett lån ,å 150,000 r:dr, för hwilkas amorterande ett årligt anſlag å 9,000 r:dr, bewiljats ſamt wid ſådant förhållande jemwäl mäſte wara pligtige att gemenſamt bidraga till gäldande af de afgifter, ſom utöfwer anwiſade medel erfordras i följd af de fattade beſluten, deſto heldre ſom ſtadshuſet, innefattande lokaler för Rådſtufwu-Rätten, Magiſtraten och tekniſt ſkola äfwenſom för drätſelkammare, poliswakkkontor och andra

allmänna ändamål, måste anses wara en staden samfäldt tillhörande egendom, hwaraf kommunen i deß helhet och icke någon särskild klaß egde att draga nytta och inkomst, förklarat Magistraten oförhindrad att, på stadsfullmägtiges framställning, medelst handräckning till uttagande af omförmälda oguldna utskylder enligt den af stadsfullmägtige d. 28. Dec. 1866 beslutade uttaxeringsgrund. **K. Br. d. 21 Sept. 1867.**

I särskildt mål, der — efter det Kongl. Maj:t d. 30 Dec. 1863 fastställt en af staden Lunds inwånare träffad förening om likställighet emellan kommunens medlemmar i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter — Rådmannen A. R. m. fl. fört klagan deröfwer, att Magistraten i staden wid debitering af 1863 års kommunalutskylder underlåtit att, med tillämpning af förestående § 57 och nämnda förening om likställigheten, uttaxera båtmansvakansafgiften på kommunens alla medlemmar, utan deremot följt föreskrifterna i K. Br. d. 21 Sept. 1839 angående reglering af städernas båtsmanshåll, deri stadgades, att städernas båtmanshåll skulle fördelas på deras innehafwande jord, på hus och tomter samt på borgerlig rörelse efter bewilluingsgrund, öfwer hwilken klagan Konungens Befallningshafwande i Malmöhus län sig utlåtit och anfett den af Kongl. Maj:t fastställda likställigheten emellan stadens medlemmar medföra likhet i rättigheter och skyldigheter, såwida någon rubbning deraf icke föranleddes i sådana de burskapsegande stadsmedlemmarnes särskilda rättigheter och skyldigheter, hwilka stödde sig på stadganden i grundlagen, men funnit detta icke hafwa blifwit iakttaget wid omförmälda utdebitering af båtsmansvakansafgiften, har Kongl. Maj:t, enär den fastställda öfwerenskommelsen emellan Lunds kommuns medlemmar i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter icke uttryckligen innehölle, att de med stadens hus, tomter och jordar förenade särskilda fastighetsonera och afgifter skulle af stadens samtliga medlemmar gemensamt derefter utgöras, förklarat båtmansvakansafgiften stola utgå på sätt Magistraten antagit, dock med rättelse derutinnan, att den andel, som enligt K. Br. d. 21 Sept. 1839 bör utgöras af borgerliga rörelsen, skulle erläggas i förhållande till den allmänna bewillningen för inkomst af kapital eller arbete. **K. B. d. 13 Sept. 1865.**

Sedan stadsfullmägtige i Kongsbacka d. 29 Juli 1864 beslutat att båtsmansvakansafgiften i staden skulle fortfarande uttaxeras i enlighet med der förut gällande grunder, men Konungens Befallningshafwande i Hallands län, på deröfwer förd klagan, under åberopande af K. Br. d. 29 Mars 1864, hwarigenom Kongl. Maj:t fastställt en öfwerenskommelse om likställighet emellan stadens medlemmar, förordnat att båtsmansvakansafgiften skulle, i likhet med öfriga kommunalutskylder, debiteras enligt förestående § 57, har Kongl. Maj:t, enär den fastställda öfwerenskommelsen om likställighet icke uttryckligen innehölle, att fastighetsonera skulle derefter af stadens samtlige medlemmar gemensamt utgöras, stadsfullmägtiges omförmälda beslut fastställt. **K. Br. d. 13 Sept. 1865.**

I särskildt mål, der klagan förts deröfwer, att Magistraten i Engelholm, wid upprättande af debiteringslängd öfwer 1865 års kommunalutskylder i staden, särskildt fördelat allenast ordinarie fattigskatt och tomtöreafgift, men sammanfört och under en rubrik "enligt andra artikeln i bewilluingsförordningen" utdebiterat alla öfriga utlagor, nemligen: till aflöning åt stadens tjenstemän och betjente, underhåll af stadens wägar, byggnad af Engelholms bro, wakthållning wid marknader, båtsmansvakansafgift, riksdagsmannaarfwode, servis för den i staden förlagda sqwadron husarer, Landskrona kyrka, Malmö hospital, reservskjuts samt oförutsedda utgifter — wid pröfning af hwilken klagan Konungens Befallningshafwande i Christianstads län ansett den af Kongl. Maj:t d. 9 Sept. 1864 fastställda öfwerenskommelse emellan stadens medlemmar om likställighet i afseende å kommunala rättigheter och skyldigheter tydligen afse kommunens alla medlemmar och alla kommunala rättigheter och skyldigheter, undantagandes endast dem, hwilka stödde sig på stadganden i grundlagarne — har Kongl. Maj:t, enär den fastställda öfwerenskommelsen icke uttryckligen innehölle, att särskilda fastighetsonera och afgifter skulle af stadens medlemmar gemensamt utgöras, funnit Magistraten hafwa wid debiteringslängdens upprättande oriktigt förfarit derutinnan, att sådane utskylder, som förut uteslutande drabbat fastigheterna, blifwit på stadens samtlige inwånare debiterade; hwaremot och då af öfwerenskommelsen följde, att alla de bidrag till kommunala ändamål, hwilka det ålegat

borgerſkapet att ſåſom ſärſkild klaß utgöra, ware ſig enſamt eller i förening med faſtighetsegarne, borde, ſåwida de icke motſwarade någon borgerſkapet i rikets grundlagar tillförſäkrad rättighet, på ſtadens ſamtlige ſkattſkyldige inwånare enligt föreſtående 57 § fördelas, Kongl. Maj:t, jemte det klagandernes yrkande om befrielſe jemwäl från deltagande i alla ſådana kommunalutſkylder, ſom tillförene utgjorts af faſtighetsegarne och borgerſkapet gemenſamt, befanns wara lagligen grundadt i afſeende å riksdagsmannaarfwodet, tillika förklarat berörda yrkande derutöfwer icke kunna i widſträcktare mån bifallas, än att klaganderne befriades från utgifwande af bidrag till den del af nämnda ſlags utſkylder, ſom å faſtighetsegare belöpte; på grund hwaraf klaganderne berättigades koſtnadsfritt återfå ſå ſtort belopp af de dem för år 1865, enligt omförmälda debiteringslängd, påförda utſkylder, ſom kunde finnas ſwara emot de af dem erlagda bidrag till underhållet af ſtadens wägar, underhåll och byggnad af Engelholms bro, ſervis åt husſar-ſqwadronen, Landskrona kyrka och Malmö hoſpital, riksdagsmannaarfwode, ſamt till beſtridande af den del af båtsmansvakansafgiften och af koſtnaden för ſtadens reſervſkjuts, hwilken åläge ſtadens hus, tomter och jordar. **K. Br. d. 25 Okt. 1867.**

Ett af Stockholms ſtadsfullmägtige d. 29 Okt. 1867 fattadt beſlut om reglering af de faſtigheterna i huſwudſtaden åliggande onera och afgifter till kommunen har Kongl. Maj:t till efterrättelſe faſtſtält genom **K. Br. d. 24 April 1868.**

58 §. Der i lag eller allmän författning ſtadgadt är, att wiß utſkyld ſkall utgå efter annan än den i näſtföregående § mom. 1 beſtämda allmänna grund, eller att wiſſa från ſkattſkyldighet till ſtaden eljeſt befriade innewånare ſkola till fyllande af ſärſkilda behof bidraga, ſkall till eſterrättelſe gälla hwad i ty fall förordnadt är.

Jfr **K. Cirk. d. 10 Juli 1863**, inf. wid 4 § denna Förordning äfwenſom anm. wid näſtföreg. §.

59 §. Skulle i andra fall än dem, ſom genom 58 § beſtämmas, förſlag hos ſtadsfullmägtige eller allmän rådſtuga wäckas, att wiſſa till ſtaden ſkattſkyldige böra, i fråga om uttaxering af utſkyld för wiſt ändamål, antingen helt och hållet från bidrag befrias eller deri winna nedſättning, då ſkall genom ſamfälld omröſtning förſt afgöras, huruwida ett ſådant förſlag bör under närmare pröfning komma.

Skall ſådant förſlag under widare pröfning tagas, bör det, innan det af ſtadsfullmägtige eller allmän rådſtuga till ſlutligt afgörande företages, öfwerlemnas till Magiſtraten, ſom widtager den förberedande utredning, frågan kräfwer.

I ſärſkildt mål, der Kapitenen A. A. U. fört klagan öfwer ett af ſtadsfullmägtige i Södertelje d. 28 Dec. 1866, wid granſkning af Magiſtratens förſlag till inkomſtſtat för år 1867, fattadt beſlut, att afgifterna till den ſ. k. allmänna kaſſan ſkulle uttaxeras, för jordbruksfaſtighet med tre tiondedelar, för annan faſtighet med tre tiondedelar och för inkomſt af kapital eller arbete med fyra tiondedelar af beloppet, i hwilken taxering yrkats den ändring, att till de ändamål, hwartill alla beſkattningsföremål borde bidraga, ett lika belopp uttaxerades på hwarje bewillningsriksdaler, helſt, om denna regel fränträddes, det äfwen ſkulle kunna beſtämmas att ett af beſkattningsföremålen, t. ex. jordbruket, ſkulle enſamt widkännas nitionio etthundradedelar af utſkylderna, har Kongl. Maj:t, emedan ſtadsfullmägtiges nämnda beſlut icke, ſå widt ſtyrkt blifwit, grundade ſig på något i lag eller allmän författning gifwet ſtadgande ſamt föreſtående 59 § icke heller gåfwe anledning dertill, att ſtadens jordegare kunde åläggas att i större proportion än kommunens öfriga medlemmar deltaga i koſtnaderna för ändamål, af hwilka de icke hade större fördel än deſſa ſiſtnämnda, förklarat de klaganden ſåſom egare af jordbruksfaſtighet i Södertelje, åliggande bidrag till ſtadens allmänna kaſſa för år 1867 böra beräknas och utgå efter den i 57 § af föreſtående Förordning beſtämda allmänna grund, och klganden förty berättigad att koſtnadsfritt återbekomma hwad han kunde befinnas hafwa för mycket utgifwit. **K. Br. d. 21 Aug. 1868.**

60 §. Magistraten åligger att, med ledning af de från drätselkammaren infordrade upplysningar årligen uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag, samt uti det förra upptaga:

a) de skulder, som, antingen till hela beloppet eller till viß procent deraf, förfalla till betalning under det näst följande året;

b) de utgifter, som redan äro beslutade för det näst följande året;

c) de utgifter, som ytterligare, enligt Magistratens framställning, kunna af stadens gemensamma behof för det näst följande året påkallas; och

d) ett förslagsbelopp i penningar, att kunna för oförutsedda behof användas.

Uti inkomstförslaget bör upptagas:

a) det löpande årets möjliga behållning;

b) alla då redan för kommunalbehof bewiljade anslag, som förfalla till uppbörd under det näst följande året;

c) de inkomster, som på annan grund beräknas böra under det näst följande året staden tillgodokomma; samt

d) den summa, som ytterligare erfordras, jemte förslag till sättet för deß anskaffande.

För ofwannämnda ändamål åligger det ock de särskilda styrelser, som staden för wiße bestämda förwaltningsbestyr kan hafwa tillsatt, att å tid, som utsättes af Magistraten, dit ingifwa sina specialförslag öfwer utgifter och inkomster för det näst följande året.

61 §. De af Magistraten uppgjorda utgifts- och inkomstförslagen skola öfwerlemnas till granskning af stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, af allmänna rådstugan wid det sammanträde, som under loppet af December månad hålles; skolande derwid särskildt de uti utgiftsförslaget upptagne utgifter, som först då till bewiljande föreslås, jemte de frågor och behof af hwilka desamma påkallas, till öfwerläggning och afgörande företagas.

Jfr anm. wid § 65 denna Förordn.

62 §. De bidrag, hwilka jemlikt näst föregående § blifwit bewiljade att under påföljande året utgå, skola anses för det löpande årets stadsutskylder och till utgörande fördelas på dem, som under det löpande året warit till staden skattskyldige.

Jfr anm. wid § 65 denna Förordn.

63 §. Sedan Magistraten widtagit de förändringar i utgifts- och inkomstförslagen, hwartill allmänna rådstugans eller stadsfullmägtiges beslut föranleda, låter Magistraten upprätta wederbörlig debiterings- och uppbördslängd.

64 §. Debiterings- och uppbördslängden skall upptaga hwarje skattskyldig till namn och bostad, äfwensom beloppet af den enligt Art. II Bewillningsstadgan honom påförda bewillning till staten, särskildt för fast egendom och särskildt för inkomst af kapital eller arbete, samt widare den stadsutskyld, som blifwit den skattskyldige påförd; och bör längden i öfrigt wara inrättad i enlighet med de föreskrifter, som Magistraten meddelar.

Till bestyrkande af uppbörden, skall längden innehålla särskilda kolumner för anteckning om inbetalningar och restantier.

65 §. Befinnes, att någon uti debiterings- och uppbördslängden upptagen, till stadsutskyld förpligtad medlem af staden under årets lopp

utflyttat, är han icke deßmindre skyldig att den honom i längden påförda utskyld erlägga, men deremot fri från all utskyld för samma år till den kommun, dit han inflyttat, såvida ej sistnämnde utskyld sådan är, att den bör utgå, ehwad han warit i kommunen bosatt eller icke.

Jfr anm. wid 63 § i **K. Förordn. om Kommunalstyrelse på landet d. 21 Mars 1862,** inf. i detta Bihang.

I särskildt mål, der Enkan G. U. L. fört klagan deröfwer, att hon, som hösten år 1864 afflyttat från Lidköping till Skara och för år 1865 låtit mantalsskrifwa sig i sistnämnda stad, — efter att i Januari 1865 hafwa till Lidköpings kommun erlagt 21 r:dr 38 öre, hwilka, enligt det henne meddelade qwitto, utgjorde henne för år 1864 påförda kommunalutskylder, samt i Februari 1865 hafwa för sistnämnda år inbetalt kommunalutskylder till Skara stad — d. 31 Mars 1866 blifwit kräfd för henne, "att utgå under år 1865" påförda utskylder till Lidköpings stad, 59 r:dr 77 öre, hwilket belopp, då Enkan L. wägrat detsamma betala, blifwit hos henne utmätt; i anledning af hwilken klagan drätselkammaren i Lidköping upplyst, att berörda 59 r:dr 77 öre woro utskylder för år 1864, men deremot förenämnda 21 r:dr 38 öre för år 1863, har Kongl. Maj:t, ehuru klaganden, enligt förestående 65 §, år 1864 warit till Lidköpings stad skattskyldig och således, jemlikt 62 §, pligtig att derstädes erlägga de kommunalutskylder, hwilka, i enlighet med 61 §, kunde före utgången af December 1864 af stadsfullmägtige bestämmas att under påföljande år utgå; likwäl och enär det af Magistraten för ifrågawarande utskylder uppgjorda inkomst- och utgiftsförslag för staden icke blifwit af stadsfullmägtige till slutlig pröfning och afgörande företaget förr än d. 6 Juli 1865, wid hwilket förhållande och då klaganden icke för samma år tillhörde Lidköpings kommun eller der egde fastighet eller idkade borgerlig näring, något på hennes rätt inwerkande beslut då icke kunnat af stadsfullmägtige lagligen fattas, — förklarat den på grund af berörda beslut för klaganden utfärdade debetsedel saknа gällande kraft samt klaganden berättigad att återfå hwad hon på grund af densamma till staden erlagt. **K. Ref. d. 30 Nov. 1866.**

66 §. Sedan debiterings- och uppbördslängden blifwit upprättad, låter Magistraten, genom offentligt anslag och i stadens tidningar, kungöra att längden under sjorton dagar finnes på rådhuset eller annat offentligt ställe att tillgå, på det en hwar bland stadens skattskyldiga innewånare må kunna deraf taga kännedom.

I särskildt mål, derföre Kapitenen G. B., hwilken på hösten 1864 afflyttat från staden Borås efter att i Juli månad hafwa för samma år erlagt kommunalutskylder till staden med 157 r:dr 23 öre samt för år 1865 blifwit mantals- och skattskrifwen i Bredared socken, fört klagan deröfwer, att honom för år 1864 blifwit ytterligare påfördt kommunalutskylder till Borås med 121 r:dr 37 öre, enligt en honom i Maj 1865 tillställd debetsedel, i anledning af hwilken klagan stadsfullmägtige i Borås upplyst, att debiteringen af 1864 års kommunalutskylder werkställts i twå terminer, den ena under året 1864, men den andra år 1865 enligt i December 1864 godkändt inkomst- och utgiftsförslag, har Kongl. Maj:t, enär G. B. underlåtit att inom stadgad tid göra anmärkning emot debiterings- och uppbördslängden, funnit nämnda klagan, emot stadgandet i 69 § af förestående Förordning, icke kunna till pröfning uptagas. **K. Br. d. 24 Maj 1867.**

I särskildt mål, der — efter det Södertelje kanalbolag år 1866, af wederbörande taxerings- och pröfningskommité, inom Södertelje stad uppförts till erläggande af bewillning enligt andra artikeln bewillningsstadgan för icke blott fastigheter i staden utan jemwäl en till 25,000 r:dr uppskattad inkomst af kapital och arbete och till följd deraf sått sig påförda utskylder till staden för både fastigheterna och nämnda inkomstbelopp, men bolaget, som genom privilegium d. 15 Mars 1806 frikallats från all afgift till Kongl. Maj:t och Kronan samt andra publika behof för kanal- och slußinrättningen äfwensom för inkomster deraf då och framgent, af Kammar-Rätten genom utslag d. 12 Dec. 1866 befriats från nämnda bewillning för inkomst — kanalbolaget jemwäl fört klagan öfwer påföringen af utskylder till staden och,

emär grunden för denna påföring genom nämnda utslag bortfallit, yrkat befrielse från så stor del af dessa utskylder, som beräknats efter omförmälde bewilkning för inkomst, har Kongl. Maj:t, emedan Södertelje kanalbolag inom Södertelje stad egde fastighet, för hwilken bolaget wore till allmän bewilkning uppfördt och för hwilken kommunalutskylder till staden skulle af bolaget erläggas, samt bolaget följaktligen slolat, inom den i föreskående 66 § bestämda tid, till Magistraten ingifwa den anmärkning emot 1866 års debiterings- och uppbördslängd, hwartill bolaget trott sig ega fog, men bolaget sådant försummat, wid hwilket förhållande bolaget, jemlikt 68 §, förlorat rätt att öfwer debiterings-längden widare klagan föra, funnit bolagets öfwer ifrågawarande debitering anförda besmär icke kunna till pröfning upptagas samt förty förklarat Södertelje kanalbolag icke lagligen kunna befrias från utgifwande af de bolaget i nämnda debiteringslängd påförda utskylder till staden. **K. Br. d. 14 Maj 1868.**

I särskildt mål, der — efter det Magistraten i Kongelf. d. 6 Januari 1867 lätit medelst kungörelse, som samma dag upplästes ifrån predikstolen i stadens kyrka och derester anslagits å dörren till Magistratens sessionsrum, tillkännagifwa, att den för staden upprättade debiterings- och uppbördslängd för år 1866 funnes för granskning tillgänglig under fjorton dagars tid, samt den 21 i samma månad åtskilliga anmärkningar emot berörda debiteringslängd blifwit inför Magistraten framställde, öfwer hwilka anmärkningar Magistraten meddelat beslut, hwaremot talan fullföljts hos Konungens Befallningshafwande i Göteborgs och Bohus län — klagan förts deröfwer, att Konungens bemälde Befallningshafwande ansett de i afseende å debiteringen gjorda anmärkningar, såsom ej framställde inom den i 66 och 67 §§ af föreskående förordning bestämda tid, icke lagligen kunna winna afseende, har Kongl. Maj:t, enär fjortonde dagen från den, då Magistratens kungörelse om debiteringslängdens granskning blifwit från predikstolen i stadens kyrka uppläst, inträffat på söndag, och de emot längden gjorda anmärkningar blifwit inför Magistraten framställda före rättegångstimmens slut påföljande söckendag, förklarat anmärkningarne hafwa blifwit inom författningsenlig tid afgifna. **K. Br. d. 10 Juli 1867.**

67 §. Anmärkning, hwartill någon emot debiterings- och uppbördslängden tror sig ega fog, skall, under loppet af den i nästföregående § utsatta tid, ingifwas till Magistraten, som har att öfwer framställd anmärkning meddela utslag.

Jfr anm. wid § 66 denna Förordn.

68 §. Den ibland stadens till stadsutskyld förpligtade medlemmar, som försummat att, inom den i 66 § bestämda tid, anmärkning emot debiterings- och uppbördslängden, i hwad den honom rörer, hos Magistraten anmäla, eger widare ej rätt att deröfwer klagan föra. Har han sådan anmärkning framställt, men den ej godkänd blifwit, må han besmär deremot anföra i den ordning 76 § stadgar, men är icke deßmindre pligtig att det honom påförda utskyldsbeloppet wid uppbördsstämman erlägga, mot honom förbehållen rätt att få det åter, deresk hans besmär godkännas.

Jfr anm. wid §§ 57, 65—67 denna Förordn.

69 §. Efter det debiterings- och uppbördslängden i ofwan stadgad ordning blifwit slutligen granskad, utfärdar drätselkammaren debetsedlar och werkställer uppbörden på den tid, hwarje stad kan finna för sig lämplig.

70 §. Efter slutad uppbördsstämma ingifwer drätselkammaren till Magistraten berättelse, huru uppbörden utfallit, och fogar derwid restlängd öfwer oguldna stadsutskylder.

Magistraten låter de oguldne utskylderne i laga ordning uttaga och till drätselkammaren afsemna. Wid indrifwandet af sådana medel må

derutöfwer hos den reſtſkyldige uttagas tre procent af det reſterande beloppet. **(K. Kung. d. 8 Sept. 1868).**

71 §. Det åligger drätſelkammaren att, i enlighet med gifna föreſkrifter, föra ſtadens räkenſkaper och dem med kalenderår affluta. Räkenſkaperna ſkola före den 1 April öfwerlemnas till Magiſtraten, ſom, med föreläggande af wiß tid för reviſionsberättelſens afgifwande, dem inför protokollet reviſorerna tillſtäller.

Särſkilde af ſtaden tillſatte ſtyrelſer ſkola före den 1 Mars till drätſelkammaren aflemna redowiſning för de medel, de under föregående år omhänderhaft, för att i ſtadens allmänna räkenſkaper upptagas och tillika med dem granſkas.

72 §. Reviſionsberättelſen afgifwes till Magiſtraten, ſom öfwer framſtälda anmärkningar infordrar wederbörandes förklaringar ſå tidigt, att de, jemte reviſionsberättelſen, må kunna framläggas till granſkning hos ſtadsfullmägtige eller, der ſådane ej finnas, å allmänna rådſtugan wid det ſammanträde, ſom under loppet af Juni månad hålles.

73 §. Fullmägtige eller, der de ej finnas tillſatte, allmänna rådſtugan beſlutar, huruwida framſtälld anmärkning må förfalla, eller laglig åtgärd för bewakande af ſtadens rätt widtagas ſkall.

I ſärſkildt mål, der klagan förts öfwer ett af Sala ſtadsfullmägtige d. 7 Sept. 1864 fattadt beſlut, att åtſkilliga i den till ſtadsfullmägtige afgifna berättelſe öfwer reviſionen af ſtadens räkenſkaper för åren 1861 och 1862 emot räkenſkaperna framſtälda anmärkningar, hwilka ſamtlige af ſtadsfullmägtige förklarats wara befogade, likwäl ſkulle förfalla eller icke föranleda åtgärd, har Kongl. Maj:t, med faſtſtällande af Konungens Befallningshafwandes i Weſtmanlands län utſlag i målet, emedan ſtadsfullmägtige med den rätt dem, enligt föreſtående 73 §, tillkomme, fattat nämnda beſlut, och ej ens uppgifwits, att beſlutet icke i laga ordning tillkommit, lemnat beſwären utan afſeende. **K. Reſ. d. 15 Nov. 1867.**

Jfr **K. Förordn. d. 17 April 1874** ang. ſtatiſtiſka redogörelſer, inf. wid 72 § af K. Förordn. om kommunalſtyrelſe på landet d. 21 Mars 1862 i detta Bihang.

VI.

Om underſtällning och beſwär.

74 §. För att winna bindande kraft ſkola ſtadsfullmägtiges, äfwenſom allmänna rådſtugans beſlut underſtällas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och faſtſtälleſe, då de angå:

a) förſäljning, pantförſkrifning eller utbyte af ſådan ſtaden tillhörig faſtighet, ſom, för något deß gemenſamma nytta afſeende ändamål, genom gåfwa eller teſtamente ſtaden tillfallit, äfwenſom öfwerenskommelſe, ſom medför förändring i de rättigheter, ſtaden till ſådan faſtighet eger; och

b) upptagande af lån, ſtäldt på längre återbetalningstid, än två år.

Kongl. Maj:ts nådiga pröfning ſkola ock underſtällas de af allmänna rådſtugan eller ſtadsfullmägtige antagna förſlag till nya eller förhöjda afgifter å den allmänna rörelſen, ſåſom wäg-, bro-, hamn- och färjpenningar, m. m.

Beslut eller förslag, som bör Kongl. Maj:ts nådiga pröfning underställas, skall af Magistraten, åtföljdt af deß underdåniga utlåtande i ämnet, insändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwilken det åligger att handlingarne, jemte eget yttrande, till Kongl. Maj:t öfwersemma.

I särskildt mål, der till Kongl. Maj:ts fastställelse i underdånighet öfwerlemnats förslag till ny aflöningsstat för stads embets- och tjenstemän samt betjente, har Kongl. Maj:t förklarat aflöningsstaten böra blifwa föremål för Kongl. Maj:ts pröfning och stadfästelse endast i afseende å de tjenstebefattningar, hwilka kunna anses wara af wigt för lagskipningen och kronans uppbörd eller eljest af mera allmän betydenhet. **K. Br. d. 10 Mars 1865.**

Uti särskildt mål har Kongl. Maj:t fastställt en mellan Magistrat och stadsfullmägtige träffad öfwerenskommelse, enligt hwilken konjunkt årlig lön skulle till Borgmästare och Rådmän utgå emot afträdande af de dem förut på lön anslagna jordar. **K. Br. d. 10 Mars 1865.**

75 §. Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes godkännande erfordras för att gifwa gällande kraft åt:

a) beslut, hwilka äro ämnade att såsom kommunalstadgar tillämpas, till befrämjande af sedlighet, helsowård, samt ordning och säkerhet inom stadens område;

b) af staden upprättade allmänna planer för hushållningen med stadens donationsjord; och

c) beslut, som afse påläggande af afgifter, hwilka erfordra uttaxering för längre tid än fem år.

Beslut, som skall Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning underställas, bör genom Magistraten och åtföljdt af deß i ämnet afgifwa utlåtande insändas.

Beslut, som sålunda Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning underställes, skall antingen oförändradt fastställas eller ogillas. Wägras fastställelse, skall skäl derför uppgifwas.

Stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, allmänna rådstugan må, om sog dertill anses förewara, hos Kongl. Maj:t öfwer wägrad fastställelse föra klagan.

Jfr anm. wid 6, 55 §§ denna Förordn.

76 §. Medlem af stadskommunen, som åt allmänna rådstugans eller stadsfullmägtiges beslut uti stadens gemensamma angelägenheter ej nöjes, eger rätt att, der han tilltror sig kunna wisa att beslutet kränker hans enskilda rätt eller eljest hwilar på orättwis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfwerskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, deruti rättelse söka genom beswär, hwilka, jemte det öfwerklagade beslutet, böra till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ingifwas inom tjugo dagar efter det klaganden af beslutet erhöll del, dagen då sådant skedde likwäl oräknad; och åligger det klaganden derjemte, så wäl att wid beswären foga bewis om dagen då beslutet delgafs, som ock att, inom sjorton dagar efter det tiden för beswärens inlemnande utgått, till Magistraten ingifwa diarii-utdrag deröfwer att han sig beswärat.

Försummar klaganden något af hwad sålunda är wordet föreskrifwet, må beslutet kunna gå i werkställighet.

Klaganden skall anses hafwa af beslutet erhållit del den dag, då det i öfwerensstämmelse med 23 eller 42 §§ offentliggjordes.

77 §. Gå beswären derpå ut, att beslutet icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning eller annorledes öfwerskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, eger Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, der han finner skäl beswären godkänna, att beslutets werkställighet förbjuda.

Grundas beswären derpå, att klagandens enskilda rätt blifwit genom beslutet kränkt, och warda beswären godkända, gäller rättelsen till förmån för den, som klagat; men beslutet står i öfrigt fast, utan så är, att det finnes strida mot allmän lag eller författning eller eljest hwila på orättwis grund, då Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ock om upphäfwande af beslutet i deß helhet må förordna.

78 §. I Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes utslag må, der icke för wissa frågor annan ordning uttryckligen stadgad är, ändring sökas hos Kongl. Maj:t senast före klockan tolf å sextionde dagen efter delfåendet, dagen då det skedde likwäl oräknad.

Om kommunalstyrelse i Stockholm warder särskildt stadgadt.

Se **K. Förordn. om Kommunalstyrelse i Stockholm d. 23 Maj 1862** äfwensom **K. Kung. d. 9 Nov. 1869** och **d. 12 Maj 1870.**

Öfwergående stadgande.

Denna förordning skall från och med 1863 års ingång tillämpas.

Magistrat åligger att, så snart taxeringslängden för 1862 års allmänna bewillning blifwit af pröfningskomitén granskad, föranstalta om upprättande af den i 14 § omförmälda längd öfwer stadens röstegande medlemmar, jemte det på en hwar af dem belöpande röstetal.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om Kyrkostämma, samt Kyrkoråd och Skolråd; Gifwen Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Sedan Rikets Ständer wid 1856—1858 års riksdag anhållit, att Kongl. Maj:t täcktes låta, i sammanhang med upprättandet af förslag till författning om en länen omfattande kommunalrepresentation, öfwerse de angående menighetsstyrelse så wäl på landet som i städerna gällande författningar, samt en i anledning häraf i nåder tillförordnad komité inkommit med underdåniga förslag till särskilda förordningar i sådant afseende, öfwer hwilka, af Kongl. Maj:t till Rikets senast församlade Ständers pröfning hänskjutna, förslag Rikets Ständer sig yttrat, har Kongl. Maj:t, som genom särskilda nådiga författningar af denna

dag rörande kommunalstyrelse på landet och i stad, upphäft Kongl. Förordningarna den 29 Augusti 1843 om Socknestämmor och Socknenämnder, funnit godt att, med upphäfvande jemväl af den nyssnämnde dag gifna Kongl. Förordningen om Kyrkoråd, äfvensom af hvad i andra författningar kan finnas stridande emot här nedan meddelade föreskrifter, i nåder utfärda följande Förordning om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd.

I.

Om Kyrkostämma.

1 §. Hvarje kyrkoförsamling, så i stad som på landet, eger att, för wården af kyrkans och folkskolans angelägenheter, i kyrkostämma med kyrkoherden sammanträda till öfverläggning och beslut, på sätt denna förordning stadgar.

Jfr anm. wid § 1 i **K. Förordn. om Kommunalstyrelse på landet d. 21 Mars 1862,** inf. i detta Bihang.

2 §. Till kyrkostämmas handläggning höra frågor om:

1) åtgärder till widmagthållande af ordning under gudstjensten;

2) folkskoleunderwisningen och dithörande anstalter;

3) kyrko- och skolråds-, kyrkowärdars, folkskolelärares, orgelnisters, klockares och annan kyrkobetjenings tillsättande och afsedande, der ej annorlunda stadgadt är;

4) kyrkomedels anwändande, samt kyrko- och skolräkenskapers granskning;

5) hushållning med och wård om kyrkans egendom;

6) byggnad och underhåll af kyrkan, med hwad dertill hörer, skolhus, samt boställen för prest, skolmästare, klockare och andra kyrkobetjente;

7) bestämmande af afgifter till kyrka och folkskola;

8) fördelning af bänkrum i kyrkan;

9) ordnande och fördelning af begrafningsplatser, samt afgifter för dem och för begagnande af kyrkoklockor eller annan kyrkans egendom; äfwensom

10) öfwerenskommelser rörande presterskaps, skollärares och kyrkobetjenings löneförmåner.

Jfr anm. wid §§ 1, 7 i **K. Förordn. om Kommunalstyrelse på landet d. 21 Mars 1862,** inf. i detta Bihang.

3 §. Wid behandling af ärenden, om hwilka särskilda föreskrifter i lag eller författning gifna äro, ställer sig kyrkostämma till efterrättelse hwad sålunda stadgadt är.

4 §. Rättighet att deltaga i kyrkostämmas öfwerläggningar och beslut tillkommer, **på landet,** den som på kommunalstämma och, **i stad,** den som wid allmän rådstuga rösträtt eger: främmande religionsbekännare och de, som till utträde ur swenska kyrkan sig anmält, dock härifrån undantagne.

5 §. I öfwerläggningar och beslut, som angå ärenden, gemensamma för hela församlingen, deltaga samtlige röstberättigade; men i öfwerläggningar och beslut om ärenden, som förutsätta afgifter, hwilka

enligt gällande författning böra utgå endaſt af i mantal ſatt jord eller af annan faſtighet, må ej andre taga del, än de, ſom ſådan jord eller faſtighet innehafwa.

Jfr anm. wid § 13 denna Förordn.

6 §. Wid omröſtning följes, **på landet,** hwad för kommunalſtämma och, **i ſtad,** hwad för allmän rådſtuga ſtadgadt är i afſeende på röſtberäkning, ſamt röſträtts utöfning och öfwerlåtande på annan perſon.

Jfr anm. wid §§ 13, 35 denna Förordn.

7 §. Der ſtads- och landsförſamling, eller delar deraf, äro i kyrkligt afſeende förenade, ega de att på kyrkoſtämma gemenſamt öfwerlägga och beſluta om uppgörande af ett på denna förordning grundadt förſlag rörande den blifwande röſtgrunden; och ſkall wid denna uppgörelſe den röſtgrund följas, ſom dittills för gemenſamma kyrkliga angelägenheter warit gällande.

Detta förſlag ſkall underſtällas Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning; börande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, innan faſtſtällelſe meddelas, öfwer förſlaget inhemta Domkapitlets utlåtande.

8 §. Kyrkoherden, eller den hans embete förwaltar, eller den preſt inom förſamlingen, ſom kyrkoherden, då han hindrad är, dertill förordnar, eller, då någon dertill ej är utſedd, den kyrkoherden i embetet närmaſt är, förer i kyrkoſtämma ordet. Uti annex- eller kapellförſamling, ſom har egen preſt, är han, eller den hans tjenſt föreſtår, ordförande i kyrkoſtämman när kyrkoherden, eller den hans embete förrättar, ej är i ſtämman tillſtädes. Wid behandling af ärende, för hwilket kontraktsproſt, eller annan ſärſkildt förordnad preſtman, kyrkoſtämma utlyſt, är denne ordförande.

9 §. Tre ordinarie kyrkoſtämmor ſkola årligen hållas: **den förſta** inom Maj månads utgång för beſluts fattande om föregående årets räkenſkaper och förwaltning; **den andra** i Oktober för beſtämmande af utgifts- och inkomſt-ſtat för kyrka och ſkola, enligt hwad i 36 § ſägs; och **den tredje** inom utgången af December för debiteringslängdens granſkning, ſamt för anſtällande af wal till de under kyrkoſtämma hörande beſattningar, hwilka wid årets ſlut blifwa lediga, äfwenſom för wal af reviſorer. **(K. Kung. d. 3 Aug. 1866).**

10 §. Kyrkoſtämma hålles äfwen när Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, Domkapitlet, Viſitationsförrättare, Magiſtraten, Kyrkorådet eller Skolrådet det äſtar, eller då ordföranden ſådant nödigt finner.

Enſkild man, ſom till talan i kyrkoſtämman berättigad är, eger ock kyrkoſtämmas ſammankallande för uppgifwet ärende begära. Finner ordföranden ej ſkäl att ſådan begäran bifalla, meddelar han, om ſå äſkas, ſitt beſlut ſkriftligen, jemte ſkälen dertill; och eger ſökanden deröfwer klagan föra, på ſätt i 41 § ſtadgas om beſwär öfwer kyrkoſtämmas beſlut.

11 §. Kyrkoſtämma må i kyrka, ſockenſtuga eller på annat lämpligt ſtälle hållas.

Skall wid kyrkoſtämma i moderförſamling ärende företagas, ſom annexförſamlings rätt eller ſkyldighet tillika angår och gemenſam öfwer-

läggning fordrar, kallar kyrkoherden annexförsamlingen till sammanträde med moderförsamlingen.

Der i städer, som bestå af flera församlingar, fråga till afgörande förekommer, som alla eller flera af dessa församlingar angår, skall sådan fråga handläggas å gemensam kyrkostämma, under ordförande af den bland stadens kyrkoherdar, som Domkapitlet dertill förordnar.

12 §. Kallelse till kyrkostämma utfärdas genom kungörelse af kyrkoherden eller den, som för särskildt tillfälle stämman hålla bör, och skall innehålla bestämd uppgift om tid, ställe och öfverläggningsämne för sammanträdet.

Har Domkapitlet särskild prestman till kyrkostämmas hållande förordnat, då må han kallelsen utfärda.

Kungörelsen uppläses från predikstolen fjorton dagar eller minst en vecka före stämman. Är kyrkostämma utsatt till dag, då gudstjenst hålles, skall kungörelsen den dagen ånyo uppläsas.

För ärende, som fordrar så skyndsam handläggning, att kungörandet icke medhinnes inom den tid, som nu föreskrifven är, må kyrkostämma kunna hållas efter kortare kallelsetid, och äfven samma dag den pålyses; dock må wid sålunda utlyst stämma beslut ej fattas om utgift, eller erläggande af bidrag dertill.

13 §. De ärenden, som skola å kyrkostämma till afgörande företagas, böra förut wara wederbörligen beredda, antingen af kyrko- eller skolrådet, eller ock af särskildt dertill utsedda personer, då kyrkostämman, med afseende på ärendets beskaffenhet eller andra förhållanden, finner sådant lämpligt eller nödigt.

I särskildt mål, der klagan förts öfwer ett af Skyllinge församling å kyrkostämma d. 17 Dec. 1865, med röster för $16^{25}/_{42}$ mantal emot röster för $8^{11}/_{24}$ mantal, fattadt beslut angående inredning och tillbyggnad af winden å församlingens skolhus, har Kongl. Maj:t, med framställande af Konungens Befallningshafwandes i Södermanlands län utslag, enär ärendet icke, jemlikt föreskrifwet 13 §, innan det i kyrkostämma till afgörande företogs, blifwit wederbörligen beredt, samt härtill komme att wid omröstningen, der röstwärdet bordt beräknas efter det en hwar röstegande åsatta kyrktal, hemmantalet likwäl lagts till grund för röstberäkningen, anfört beslutet icke hafwa i laga ordning tillkommit och förty, med undanrödjande af detsamma, wisat ärendet åter till ny behandling i wederbörlig ordning å kyrkostämman. **K. Maj:ts Utslag d. 27 Sept. 1866.**

14 §. Ordföranden åligger att ärendena till öfwerläggning framställa samt tillse, att ej andra frågor företagas, än de, som uti kungörelsen upptagna äro.

Ny fråga kan wid kyrkostämma wäckas, men icke förr, än wid annan stämma och efter wederbörlig pålysning afgöras.

15 §. Sedan öfwerläggningen förklarats slutad, framställer ordföranden proposition, så affattad, att den må kunna med **ja** eller **nej** beswaras. Ordföranden tillkännagifwer derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag.

Äskas omröstning, werkställes den öppet och efter upprop.

Till beslut erfordras blott enkel pluralitet af de afgifna rösterna, enligt den wid omröstningen följda röstgrund.

Falla röſterna lika för olika meningar, gäller den mening, hwilken de fleſta röſterna efter hufwudtalet biſallit. Finnas äfwen efter ſådan beräkning röſterna lika delade, är den mening beſlut, ſom ordföranden biträder.

16 §. Genom lottning beſtämmes företrädet emellan dem, ſom wid wal erhålla lika antal röſter.

17 §. Ordföranden ſkall wid kyrkoſtämma föra eller på eget anſwar låta föra protokoll, upptagande ämnet för öfwerläggningen och beſlutet, med ſkälen dertill. Sedan förhandlingarne afſlutade äro, bör protokollet juſteras genaſt, der ſå ſke kan, eller i annat fall wid kyrkoſtämma ſenaſt fjorton dagar derefter, hwarom wid tillfället underrättelſe meddelas. Erfordrar ärendet ſkyndſamhet och kan protokollet icke genaſt wid kyrkoſtämma juſteras, må ſtämman kunna uppdraga åt dertill för hwarje gång utſedde ledamöter, att, jemte ordföranden, juſtering af protokollet eller wiſſa delar deraf werkſtälla. Protokollet underteckнas af ordföranden och minſt två wid ſtämman närwarande ledamöter, eller af de ſärſkilde juſteringsmännen, om ſådane warit utſedde.

Det juſterade protokollet ſkall näſta ſön- eller helgedag, då gudstjenſt hålles, från predikſtolen uppläſas.

18 §. Den, ſom i afgörandet af ett ärende deltagit, kan genaſt, eller ſiſt wid juſteringen af protokollet, emot det fattade beſlutet reſervation afgifwa.

19 §. Ordföranden åligger tillſe, att utdrag af kyrkoſtämmans protokoll tillſtälles kyrkorådet, ſkolrådet, eller de andra perſoner, åt hwilka werkſtällighet af ſtämmans beſlut uppdrages. För öfrigt eger en hwar, ſom det åſtundar, att af protokollet taga afſkrift, och att utan löſen ſå afſkriftens riktighet af ordföranden beſtyrkt.

Protokollen, med bilagor, ſkola bland kyrkans öfriga handlingar förwaras.

20 §. Ordföranden wakar öfwer ordningen i kyrkoſtämman. Han kan, efter warning, låta utwiſa en hwar, ſom ſig oſkickligt förhåller. Uppſtår oordning, ſom ordföranden icke förmår afſtyra, eger han magt att ſtämman upplöſa.

II.

Om Kyrkoråd och Skolråd.

21 §. I hwarje kyrkoförſamling ſkall finnas ett Kyrkoråd och ett Skolråd.

Inom ſamma paſtorat eller ſtad må dock flera förſamlingar kunna om gemenſamt Kyrkoråd eller Skolråd ſig förena.

Kyrkoråd och Skolråd må, der ſå lämpligen ſig göra låter, kunna till ett gemenſamt Kyrko- och Skolråd förenas.

22 §. Kyrkorådet tillkommer:

att, i afſeende på hwad till religionens och ſedernas wård hör, waka öfwer efterlefnaden af derom gällande författningar;

att upptaga frågor, om ordning och skick wid samt försummelse af gudstjensten, om uteblifwande från läsförhör, om oenighet i äktenskap, om olydnad mot föräldrar, samt om wårdslöshet barnauppfostran;

att waka deröfwer, att spridande af wilseförande läror må, så widt möjligt är, förekommas, samt kyrklig twedrägt och söndring förhindras; samt

att wärda kyrkans angelägenheter.

Skolrådet tillhör:

att utöfwa den wård om och befattning med folkskolan, som hitintills, enligt gällande stadga, warit särskild skolstyrelse uppdragen.

Såwäl kyrkorådet, som skolrådet, åligger, i hwad på hwarderas särskilda befattning ankommer, derjemte:

att ombesörja werkställighet af kyrkostämmans beslut i alla de fall, der ej sådan werkställighet åt wissa dertill utsedda personer blifwit uppdragen;

att hafwa öfwerinseendet öfwer de för särskilda werkställighetsbestyr af kyrkostämman utsedda personers förwaltning;

att till kyrkostämman göra de framställningar och förslag, hwilka omständigheterna kunna påkalla; samt

att afgifwa de förberedande utlåtanden, som af kyrkostämman infordras.

23 §. Kyrkoherden, eller den hans embete föreståt, eller ock annan prestman, som han för något tillfälle kan dertill förordna, är i kyrkorådet ordförande.

I Skolrådet skall jemwäl kyrkoherden, eller den hans embete föreståt, wara ordförande.

I den annex- eller kapellförsamling, wid hwilken särskild ständig prestman finnes anställd, skall han föra ordet, när kyrkoherden eller den, som hans embete förwaltar, ej är i stämman tillstädes.

Ledamöter i kyrkorådet äro församlingens kyrkowärdar samt så många i kyrkostämma walde, för gudsfruktan och nit kände män, som församlingen finner lämpligt utse.

Till ledamöter i skolrådet eger församlingen likaledes att å kyrkostämma utse lämpligt antal för nit om skolwäsendet kände män.

Skolrådet wäljer inom sig vice ordförande.

I så wäl kyrkorådet, som skolrådet, må ledamöternas antal likwäl, ordföranden inberäknad, icke understiga **fem.**

Ledamöterna i kyrko- och skolråden wäljas för fyra års tid. **(K. Kung. d. 30 Okt. 1868.)**

24 §. Ledamot i kyrkoråd eller skolråd kan ej den wara, som är oberättigad att deltaga i kyrkostämmas öfwerläggningar och beslut; ej den, som icke uppnått 25 års ålder; ej den, som icke råder öfwer sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, wisa gitter, att han från deras kraf fri är; ej den, som är för nesligt brott tilltalad eller under framtiden ställd; ej den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig, eller owärdig att inför Rätta föra annans talan; samt ej heller kyrkoförsamlingens redowisningsskyldige och aflönade betjente.

25 §. Kyrkoråd och skolråd sammanträda på ordförandens kallelse så ofta han det nödigt finner, eller då minst halfwa antalet af ledamöterne derom gör framställning.

26 §. Hwarken kyrkorådet eller skolrådet må ärende handlägga, der icke mer än hälften af ledamöternes hela antal tillstädes är.

27 §. Omröstning i kyrkorådet och skolrådet sker öppet. Hwarje röstande tillkommer en röst. Äro rösterna lika delade, gäller den mening ordföranden biträder.

28 §. Kyrkorådet må i frågor, som röra religionens och sedernas helgd, ej annorledes, än genom allwarliga föreställningar och warningar, söka förmå den felande till bättring. Låter sig den felande härigenom icke rättas, då eger kyrkorådet att efter sakens beskaffenhet widtaga den ytterligare åtgärd, som med lag och författningar öfwerensstämmer.

29 §. Kallar kyrkorådet någon, som inom församlingen bor eller sig uppehåller, till inställelse, för att i de på kyrkorådets omwårdnad beroende ordnings- och sedlighetsmål höras, är han pligtig att kallelsen hörsamma, såwida han fyra dagar förut deraf erhållit del. Uteblifwer den sålunda kallade utan laga förfall, skall han böta en riksdaler riksmynt till församlingens skolkassa och tillhållas af kyrkorådet genom förnyade viten, som dock tillsammans ej må öfwerstiga femton riksdaler riksmynt, att sig inställa. Kan den tredskande ändock ej förmås till inställelse, eger kyrkorådet att lita Kongl. Maj:ts Befallningshafwande till.

30 §. Wid behandling af de ärenden, hwilka det tillkommer skolrådet att handlägga, skola de stadgar lända till efterrättelse, som rörande folkskoleunderwisningen gifna äro.

31 §. Wid kyrkorådets sammanträden förer ordföranden protokoll eller är för deß ordentliga förande ansvarig. Han ombesörjer skriftwexlingen, emottager alla till kyrkorådet ställda skrifwelser och framställningar, samt tillser att räkenskaperna öfwer de medel, som kyrkorådet omhänderhafwer, ordentligen föras i enlighet med de föreskrifter, kyrkostämma meddelat. Ordföranden är ock skyldig att wärda kyrkorådets handlingar samt öfwer dem hålla register.

För skolrådets ordförande gälla enahanda föreskrifter.

32 §. Protokoll och beslut skola antingen genast, eller sist wid kyrkorådets eller skolrådets nästa sammanträde, justeras; dock kan, särskildt för hwarje gång, uppdragas åt två eller flere af ledamöterne att, jemte ordföranden, justeringen werkställa.

33 §. En hwar ledamot af kyrkorådet eller skolrådet answarar gemensamt med de öfrige för de medel, detsamma under sin förwaltning haft, äfwensom för de säkerhetshandlingar, mot hwilkas antaglighet han icke till protokollet gjort anmärkning. Denna answarighet fortfar till deß förwaltningen blifwit antingen af kyrkostämman eller, om klander anställes, af wederbörlig domstol godkänd, eller ock till deß natt och år efter räkenskapernas aflemnande förflutit, utan att klander i laga ordning blifwit anställdt.

34 §. Om wård af kyrka och kyrkoegendom samt af medel, som under Domkapitlets inseende ställda äro, äfwensom i fråga om förnyttring af sådan egendom, gäller hwad i ty fall särskildt föreskrifwet är.

III.

Om afgifter till kyrka och skola, samt om dithörande räkenskaper.

35 §. De afgifter, om hwilka kyrkostämma beslutar, skola, utom i de fall för hwilka annorlunda är i lag eller författning stadgadt, utgå efter den för rösträtt i kyrkostämma bestämda grund.

I fråga om afgifter och personliga tjenstbarheter, hwilka enligt gällande författningar åligga medlemmar af en kyrkoförsamling, oaktadt de i kyrkostämma icke ega rösträtt, gör denna förordning icke ändring.

I särskildt mål, der Fabriksidkaren A. M. B. fört klagan öfwer ett af Kongsbacka stadsförsamling å kyrkostämma d. 28 Dec. 1863 fattadt beslut, att kostnader till uppförande af kyrkobyggnad skulle uttageras i enlighet med en af församlingen d. 19 Aug. 1828 träffad öfwerenskommelse, hwarigenom stadgats att till då förestående kyrkobyggnad skulle årligen utgöras, bland annat, tolf skilling banko för hwarje hel jord i stadens "stora lyckor", har Kongl. Maj:t, enär de afgifter, om hwilka kyrkostämma egde att besluta och bland dem bidrag till byggnad och underhåll af kyrka, skulle, enligt 6 och 35 §§ i förestående Förordning, jemförde med 12 § i Förordningen om kommunalstyrelse i stad utgå efter den för rösträtt wid kyrkostämma bestämda grund eller i stad efter bewillningen till Staten enligt Art. II i Bewillningsstadgan, så wida icke annorlunda wore i lag eller författning stadgadt; men icke något sådant allmänt stadgande, utan endast öfwerenskommelsen af år 1828 kunnat åberopas till stöd för öfwerklagade beslutet, befriat klaganden från erläggande af den sålunda bestämda afgiften. **K. Maj:ts Utslag d. 16 Febr. 1866.**

36 §. För hwarje år åligger det kyrkorådet att för kyrkan, samt skolrådet att för skolan, uppgöra ett utgifts- och ett inkomstförslag.

I utgiftsförslaget böra upptagas de utgifter, som redan äro beslutade att under det nästföljande året utgå, äfwensom de, hwilka kyrko- eller skolrådet derutöfwer anser af behofwet påkallade att under samma år utgå.

Uti inkomstförslaget böra de inkomster upptagas, som för det nästföljande året äro eller anses wara att påräkna.

37 §. Utgifts- och inkomstförslagen skola till pröfning framläggas wid den kyrkostämma, som under loppet af Oktober månad hwarje år hållas bör. **(K. Kung. d. 3 Aug. 1866).**

38 §. Hwad kyrkostämman till uttarering beslutat skall, allt efter ändamålets beskaffenhet, genom kyrkorådet eller skolrådet delgifwas, i kyrkoförsamling på landet, wederbörande kommunalnämnd och, i stad, drätselkammaren, hwilka det, hwar i sin ort, åligger att debitering och uppbörd af dessa afgifter werkställa, samt medlen till kyrko- eller skolrådet afsemna.

Skulle till följd af särskilda förhållanden, annan ordning för uppbördens werkställande finnas wara lämplig eller nödig, må kyrkostämman kunna derom besluta.

39 §. Räkenſkaperna för ſåväl kyrkans ſom ſkolans medel ſkola afſlutas med kalenderår, ſamt ſenaſt den 1 derpåföljande Mars aflemnas till de för deras granſkning utſedda reviſorer.

Reviſionsberättelſen ſkall ſenaſt den 1 April aflemnas till kyrkoſtämmans ordförande, ſom öfver gjorda anmärkningar infordrar wederbörandes förklaringar, hwareſter den kyrkoſtämma, ſom i Maj månad ſammanträder, beſlutar, huruwida anmärkning må förfalla, eller laglig åtgärd för bewarande af förſamlingens rätt widtagas ſkall.

Hwad nu om räkenſkapernas granſkning i kyrkoſtämma ſagdt är, gör icke någon ändring i hwad om ſärſkild reviſion af kyrko- och ſkolräkenſkaper finnes ſtadgadt.

Jfr **K. Förordn. d. 17 April 1874** ang. ſtatiſtiſka redogörelſer, inf. wid 72 § af K. Förordn. om kommunalſtyrelſe på landet d. 21 Mars 1862 i detta Bihang.

IV.

Om underſtällning och beſwär.

40 §. För att winna bindande kraft ſkola kyrkoſtämmas beſlut underſtällas Kongl. Maj:ts nådiga pröfning och faſtſtällelſe, då beſluten angå:

a) förſäljning, pantförſkrifning eller utbyte af någon ſådan kyrkoförſamlingen tillhörig faſtighet, ſom, utan att till kyrkoegendom kunna räknas, för något förſamlingens gemenſamma nytta afſeende ändamål denſamma genom gåfwa eller teſtamente tillfallit, äfwenſom öfwerenskommelſe, hwilken medför förändring i de rättigheter kyrkoförſamlingen till ſådan faſtighet eger;

b) upptagande af lån, ſtäldt på längre återbetalningstid, än två år; ſamt

c) påläggande af afgifter, hwilka erfordra uttaxering för längre tid, än fem år.

Beſlut, ſom bör Kongl. Maj:ts pröfning underſtällas, ſkall inſändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, hwilken det åligger att handlingarne, jemte eget utlåtande, till Kongl. Maj:t öfwerlemna.

41 §. Medlem af förſamlingen, ſom åt kyrkoſtämmas beſlut i förſamlingens gemenſamma angelägenheter ej nöjes, eger rätt att, der han tilltror ſig kunna wiſa, att beſlutet kränker hans enſkilda rätt eller eljeſt hwilar på orättwis grund, eller att det icke i laga ordning tillkommit, eller att det ſtår i ſtrid med allmän lag eller författning, eller annorledes öfwerſkrider deras befogenhet, ſom beſlutet fattat, deruti rättelſe ſöka genom beſwär, hwilka, jemte det öfwerklagade beſlutet, böra inom trettio dagar efter det klaganden deraf erhöll del, dagen då det ſkedde likwäl oräknad, ingifwas i mål, ſom uti 2 §, 1, 2, 3 och 4 mom. äro nämnda, till det Domkapitel, hwarunder kyrkoförſamlingen hör, men i andra mål till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet; och åligger det klaganden derjemte ſåväl att wid beſwären foga bewis om dagen då beſlutet delgafs, ſom ock att, inom fjorton dagar efter

det tiden för beswärs inlemnande utgått, till kyrkostämmans ordförande ingifwa diarii-utdrag beröfwer, att han sina beswär inlemnat å ort som wederbör.

I Hernösands stift är för mål, som gå till Domkapitlet från Jämtlands, Westerbottens och Norrbottens län, tiden dubbelt så lång, som här ofwan är stadgadt; och gäller detta äfwen i afseende på mål, som från Lappmarks-församling gå till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet.

Försummar klaganden något af hwad sålunda är föreskrifwet, må beslutet kunna gå i werkställighet.

Klaganden skall anses hafwa af beslutet erhållit del den dag, då detsamma enligt 17 § offentligen kungjordes.

Kongl. Maj:ts Befallningshafwande och Domkapitlet böra gifwa hwarandra af beswären del, när ärendet kan anses höra till gemensam behandling.

42 §. Gå beswären derpå ut, att beslutet icke i laga ordning tillkommit, eller att det står i strid med allmän lag eller författning, eller annorledes öfwerskrider deras befogenhet, som beslutet fattat, eger den pröfwande myndigheten, der den finner skäl beswären godkänna, att beslutets werkställighet förbjuda.

Grundas beswären derpå, att klagandens enskilda rätt blifwit genom beslutet kränkt, och warda beswären godkända, gäller rättelsen till förmån för den, som klagat, men beslutet står i öfrigt fast, utan så är att det finnes strida emot allmän lag eller författning, eller eljest hwila på orättwis grund, då den pröfwande myndigheten ock om upphäfwande af beslutet i deß helhet må förordna.

43 §. I afseende på tiden och sättet för ändrings sökande i utslag, som Domkapitlet eller Kongl. Maj:ts Befallningshafwande gifwit, gäller, efter hwarje måls beskaffenhet, hwad särskildt stadgadt är.

Öfwergående stadgande.

Denna förordning skall från och med år 1863 tjena till efterrättelse, men bör jemwäl under loppet af innewarande år, så widt omständigheterna medgifwa, tillämpas.

Den i hwarje socken nu warande kyrkoförwaltning, äfwensom hwarje sockens skolstyrelse, åligger att uppgöra de utgifts- och inkomstförslag, som för år 1863 böra uprättas.

Det alla etc.

Jfr **K. Förordn. om Kyrkostämma samt Kyrkoråd och Skolråd i Stockholm d. 20 Nov. 1863.**

Att K. Förordn. om Kyrkostämma m. m. äfwen skall tillämpas i Wester- och Norrbottens läns Lappmarker, se **K. Br. d. 23 Jan. 1874.**

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om Landsting; Gifwen Stockholms Slott den 21 Mars 1862.

Sedan i följd af Rikets Ständers wid 1856—1858 års riksdag hos Kongl. Maj:t gjorda underdåniga framställning om behofwet af en för de särskilda länens kommunala angelägenheter ordnad representation, förslag till allmän författning i ämnet blifwit af dertill utsedde komiterade utarbetadt, samt Rikets senast församlade Ständer öfwer samma förslag sig yttrat, har Kongl. Maj:t funnit godt härmed i nåder utfärda följande

Förordning om Landsting.

1 §. I hwarje län skall finnas ett Landsting, sammansatt af walda ombud från länets städer och härader eller tingslag; dock att detta stadgande, äfwensom hwad här nedan widare föreskrifwes, icke eger tillämpning å stad, som har mera än 25,000 innewånare. Landstingsmännen äro i utöfningen af sitt uppdrag icke bundna af walmäns föreskrifter.

2 §. Landstinget tillkommer att, i den ordning denna förordning stadgar, rådslå och besluta om för länet gemensamma angelägenheter, hwilka afse den allmänna hushållningen, jordbrukets och andra näringars utweckling, anstalter för kommunikationswäsendets befordrande, helsowård, underwisning, allmän ordning och säkerhet, med mera dylikt, så widt dessa angelägenheter icke enligt gällande författningar tillhöra offentlig myndighets embetsåtgärd.

Genom **K. Cirk. d. 30 Aug. 1864 till ordföranderne i rikets samtlige landsting, ang. de ärenden, som icke kunna blifwa föremål för öfwerläggningar och beslut wid landsting,** meddelas:

Sedan af flera till Kongl. Maj:t från 1863 års landsting inkomna underdåniga framställningar, jemförde med de till Civildepartementet insända redogörelser för landstingens förhandlingar och beslut, sig wisat, att de i Kongl. Förordningen den 21 Mars 1862 meddelade bestämmelser angående omfånget för landstingens werksamhet blifwit olika uppfattade och icke allestädes erhållit sin rätta tillämpning, har Kongl. Maj:t med afseende å wigten deraf, att dessa kommunala representationer utweckla sig i en med nyssberörda författnings anda öfwerensstämmande riktning, samt att den korta tid, som för landstingens möten blifwit anwisad, endast anwändes till behandling af ärenden, hwilkas upptagande dem rätteligen tillhöra, — denna dag funnit godt i nåder förordna, det samtliga landstings ordförandes uppmärksamhet borde fästas

dels å det förhållande att, enligt ofwan åberopade Kongl. Förordning, landstingets werksamhet är begränsad till rådslag och beslut om för **länet** gemensamma angelägenheter af den art, som i 2 § af nämnda Förordning äro upptagna, hwadan förslag i sådana frågor, som omfatta hela riket, utan att några för länet särskilda förhållanden föranleda handläggning af dylikt ärende, icke falla inom landstingets befogenhet, utan, enligt grundlagarne, tillhöra Swenska folkets wid riksdag samlade ombud;

dels ock derå, att under landstingets öfwerläggning, enligt 32 § i samma förordning, icke må förekomma andra nya frågor, än de som antingen Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, eller någon landstingets medlem i stadgad ordning wäckt, så widt frågan icke blifwit af Kongl. Maj:t till landstinget hänskjuten, eller härleder sig från och står i sammanhang med ett förut i behörig ordning wäckt förslag.

3 §. Landstingsmännen väljas, med hänsyn till hvarje stads, härads eller tingslags folkmängd, sålunda:

att hvarje stad med 2,500 innewånare eller derunder utser 1 landstingsman,
med öfwer 2,500 till och med 5,000 innewånare . . . 2 landstingsmän,
„ 5,000 „ 7,500 „ . . . 3 „
o. s. w. efter samma beräkning för öfwerstjutande folkmängd;

att hwarje härad eller tingslag med 5,000 innewånare eller derunder utser . . . . . 1 landstingsman,
utöfwer 5,000 till och med 10,000 innewånare . . 2 landstingsmän,
„ 10,000 „ 15,000 „ . . 3 „
o. s. w. efter samma beräkning för öfwerstjutande folkmängd;

att walet i stad werkställes efter de för wal till kommunalbefattningar derstädes gällande föreskrifter;

att härad eller tingslag, som innefattar flera än en kommun, wäljer, genom dertill i kommunalstämmorna utsedda walmän, det antal landstingsmän, som belöper sig på häradet eller tingslaget; och

att härad eller tingslag, som innefattar endast en kommun, wäljer omedelbart det föreskrifna antalet landstingsmän, enligt hwad för wal i kommunalstämma är stadgadt.

Höra delar af samma härad eller tingslag till olika län, wäljer hwardera delen landstingsman till det län den tillhör. Innehåller någon del mindre än ett tusen innewånare, wäljer den tillsammans med närmaste inom samma län belägna tingslag.

4 §. Antalet landstingsmän från samtliga städer, härader eller tingslag i ett län må ej understiga **tjugo.**

Dereft wid det första landsting, som enligt denna förordning sammanträder, antalet af de jemlikt föreskriften i 3 § utsedde landstingsmän inom något län icke upgår till tjugo, eger detta landsting att, till framtida efterrättelse så länge sådant erfordras, men utan rubbning af det stadgade förhållandet mellan stad och landsbygd, såsom grund för rättigheten att wälja ombud till landstinget bestämma en lägre folkmängd än den i nämnde § antagna, på det att landstingsmännens antal för hela länet må uppgå till minst tjugo.

5 §. De i 3 § omnämnde walmän utses bland dem, som i kommunalstämma rösträtt ega, efter der gällande allmän röstgrund, sålunda:

att en kommun med 1,000 innewånare eller derunder utser 1 walman,
med öfwer 1,000 till och med 3,000 innewånare . . . . . 2 walmän,
„ 3,000 „ 6,000 „ . . . . . 3 „
„ 6,000 „ 9,000 „ . . . . . 4 „
o. s. w. efter samma beräkning för öfwerstjutande folkmängd.

Höra delar af samma kommun till olika län, wäljer hwardera delen walmän till det län, den tillhör. Innehåller någon del mindre än 500 innewånare, wäljer den tillsammans med närmaste inom samma län belägna kommun.

6 §. Wal till landstingsman för härad eller tingslag, der det bör genom walmän werkställas, skall förrättas å första rättegångsdagen af lagtima sommartinget i häradet eller tingslaget, men, der sommar-

ting icke hålles, å första rättegångsdagen af lagtima wintertinget. I de orter, der Kongl. Förordningen angående ändring i wissa fall af gällande bestämmelser om häradsting af denna dag länder till efterrättelse, skall walet förrättas å första rättegångsdagen af det allmänna sammanträde, som efter April månads utgång först infaller. Möter hinder för walets werkställande å tid, som sagd är, förrättas det å dag, som walförrättaren utsätter och behörigen kungör.

Walmännen skola utan särskild kallelse sig wid walet personligen inställa.

Häradsrättens ordförande är walförrättare.

Der walet sker omedelbart i kommunalstämma, skall det wara före Juni månads utgång werkställdt.

Inom samma tid bör ock landstingsmannawal i stad hafwa försiggått. **(K. Kung. d. 17 Maj 1872).**

7 §. För att någon till landstingsman må kunna wäljas, erfordras att han uppnått tjugofem års ålder, är inom länet boende och eger utöfwa rösträtt inom det waldistrikt, för hwilket walet sker.

Ej må den wäljas, som icke råder öfwer sig och sitt gods; ej den, som all sin egendom till borgenärer afträdt och icke, på sätt lag förmår, wisa gitter att han från deras kraf fri är; ej den, som är för nesligt brott tilltalad eller under framtiden ställd; ej heller den, som genom domstols beslut förklarats medborgerligt förtroende förlustig eller owärdig att inför Rätta föra annans talan.

8 §. Nedannämnde personer må, med hänsigt till deras embets- eller tjenstemannaställning, icke wara landstingsmän, nemligen: landshöfding, landssekreterare, landskamererare, kronofogde, länsman och allmän åklagare samt landstingets egna tjenstemän och betjente.

9 §. Då landstingsmän genom medelbara wal utses, eger hwarje walman en röst, och skall omröstningen med slutna sedlar werkställas. Hwarje walsedel bör innehålla lika många namn, som antalet af de landstingsmän, hwilka skola från waldistriktet utses. Wid första omröstningen är den wald, som erhållit mer än hälften af de afgifna rösterna. Har ej hela det antal landstingsmän, som wäljas skall, wid första omröstningen blifwit utsedt, upprättar walförrättaren en förteckning, hwarå upptagas, dereft ingen blifwit wid första omröstningen utsedd, de som erhållit de flesta rösterna, men eljest de, som näst den eller de wid berörde omröstning utsedde erhållit högsta röstetalet. Förteckningen bör upptaga två gånger så många namn, som landstingsmän då äro att wälja. Den omröstning, som derpå företages, må icke afse andra, än de i förteckningen uppförda personer; och äro de walde, som då de flesta rösterna erhållit. Emellan lika röstetal afgör lotten.

10 §. Sedan alla landstingsmän blifwit utsedde, företages på enahanda sätt wal till ett lika antal suppleanter.

För walbarhet till suppleant erfordras samma egenskaper, som för walbarhet till landstingsman.

11 §. Landstingsman eller suppleant må ej kunna uppdraget sig afsäga, så wida han ej fyra år tjenstgjort som landstingsman, eller

uppnått 60 års ålder, eller eljest uppgifwer hinder, som af landstinget godkännes.

12 §. Walförrättaren skall, sedan han afslutat walen, med nästa post till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insända walprotokollen, upptagande de personers namn och boningsort, som inom hwarje distrikt blifwit till landstingsmän och suppleanter utsedde. Walförrättaren åligger ock, att utan lösen skyndsamligen låta tillställa hwar och en landstingsman och suppleant ett utdrag af walprotokollet, i hwad det den ena eller den andra rörer; gällande detta protokollsutdrag såsom fullmagt för den walde.

Kongl. Maj:ts Befallningshafwande låter i länskungörelserna meddela underrättelse om samtliga walens utgång.

13 §. Klagan öfwer walet må anföras hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande senast före kl. 12 å fjortonde dagen efter walförrättningen, den dagen likwäl oräknad; och må öfwer Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes utslag i ty mål klagan ej föras.

14 §. Skiljes den walde från uppdraget, förty att han laga ursätt wisat, eller att han icke warit behörig att under omröstning komma, eller förty att röstberäkningen felaktig warit, låter Kongl. Maj:ts Befallningshafwande sådant i länskungörelserna införa, och inkallar, dereft icke, i följd af beswärens pröfning, annan person förklarats wara wald, till ordinarie landstingsman den efter röstetalet närmast i ordningen warande suppleanten inom distriktet.

Förklaras hela walförrättningen olaglig, förordnar Kongl. Maj:ts Befallningshafwande om ofördröjligt företagande af nytt wal.

15 §. Då samtliga walen äro afslutade, insänder Kongl. Maj:ts Befallningshafwande till Kongl. Maj:t förteckning öfwer de walde landstingsmännen.

Jfr Chefens för Civildepartementet Br. d. 2 Sept. 1873.

16 §. Tjenstgöringstid för landstingsman och suppleant är två år. Hälften af antalet, eller, om detta icke är jemnt, det antal som är närmast under hälften, skall dock wid slutet af första året ifrån det denna förordning wunnit tillämpning, utträda efter lottning, som wid det årets landsting anställes.

17 §. Till lagtima möte sammanträder, utan särskild kallelse, landstinget i länets residensstad, första gången den tredje måndagen i September månad det år, då denna förordning träder i gällande kraft, och sedermera hwarje år den måndag i samma månad, som landstinget en gång för alla dertill bestämmer; dock må, på derom af föregående landsting gjord framställning, eller i anseende till inträffade utomordentliga händelser, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande kunna annan samlingsort utsätta.

Landshöfding är obetaget att, i kraft af sitt embete, landstingets sammanträden öfwerwara och i deß öfwerläggningar, men ej i besluten, deltaga. Är ej landshöfding i länet tillsatt eller förordnad, eller har han förhinder, eger den i tjensten äldste ledamoten i Landshöfdingeembetet den rätt nu sagd är.

18 §. Landstingets lagtima möte kan fortfara sex helgfria dagar. Skulle likväl något i stadgad ordning till behandling upptaget ärende fordra längre öfverläggning, än att beslut inom denna tid hinner fattas, må landstinget, dereſt minſt tre fjerdedelar af deß såſom närvarande på landstinget antecknade medlemmar derom öfverenskomma, kunna förlänga tiden för ſin ſammanvaro med ytterligare högſt två helgfria dagar.

19 §. Till urtima möte kan landstinget ſammanträda endaſt i de fall, att ſådant för handläggning af wiſſa beſtämda ärenden beſlutas af tre fjerdedelar af landstingets på lagtima möte ſåſom närwarande antecknade medlemmar, eller ock Kongl. Maj:t omedelbart eller på framſtällning af Deß Befallningshafwande derom förordnar.

Urtima möte, ſom af landstinget beſlutas, må ej ega rum förr, än minſt två månader efter det lagtima möte afſlutats.

Wid urtima landsting må ej förhandlas eller beſlutas öfwer andra ärenden än dem, för hwilkas handläggning landstinget blifwit ſammankalladt; härunder likwäl ej inbegripna frågor om beſwärs anförande öfwer Kongl. Maj:ts Befallninghafwandes wägran att godkänna af föregående landsting fattadt beſlut.

20 §. Kungörelſe om urtima landsting ſkall utfärdas af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande och uppläſas i länets kyrkor, ſenaſt tre weckor före den för mötet beſtämda tid; och böra de ärenden, ſom derwid ſkola handläggas, i kungörelſen uppgifwas.

Landstingets ordförande ſkall om mötet ſärſkildt underrättas.

21 §. Inträffar för landstingsman ſådant hinder, att han ej kan wid landstinget ſig inſtälla, åligger det honom att derom oförd röjligen underrätta den efter röſtetalet närmaſt i ordningen warande ſuppleanten inom waldiſtriktet; och ſkall denne wara ſkyldig att utan annan kallelſe ſig infinna.

Landstingsman åligger att, ſå fort ſke kan, till landstingets ſekreterare inſända ſin till landstinget ſtällda ſkriftliga anmälan om det inträffade hindret, ſamt tillika uppgifwa hwilken ſuppleant bör i hans ſtälle möta.

22 §. Landstingsman, ſom utan ſålunda anmäldt, af landstinget godkändt, förhinder uteblifwer, ſkall böta till landstingskaſſan för hwarje dag han är frånwarande två riksdaler riksmynt, men dubbelt om han uraktlåter att underrätta ſuppleanten eller göra anmälan hos landstinget på ſätt 21 § föreſkrifwer.

Landstingsman, ſom, efter att hos landstinget haſwa anmält, det han af en angelägen reſa i enſkilda angelägenheter wore förhindrad att i landstingets förhandlingar deltaga och tillika, med underrättelſe derom, anmodat ſuppleant att i ſtället wid landstinget ſig infinna, har, efter det landstinget underkänt hans anmälda förfall, blifwit fälld att till landstingskaſſan böta två r:dr för hwarje dag han war frånwarande. **K. Reſ. d. 21 Dec. 1865.**

23 §. Kommer behörigen tillſagd ſuppleant icke tillſtädes, och har han ej heller, der ſå ſke kunnat, ſenaſt wid landstingets förſta ſammankomſt anmält hinder, ſom af landstinget godkännes, ſkall han till landstingskaſſan böta två riksdaler riksmynt för hwarje dag, han frånwa-

[illegible] är, och tvistefrå så snyggt som landstinget möjligt, i enlighet till de allmänneliga förslagar, anställas eller upptagas.

24 §. Landstingsmän eller suppleant eger icke tillgodonjuta annan gottgörelse för utställelse vid landstinget mäte, än ersättning för reskostnaden fram och åter, beräknad efter Kungliga Maj:ts vid hvarje tid gällande förordning om gottgörelse åt vittnen, som ej äro i tjenst hos Kronan. (K. Kung. b. 14 Maj 1869.)

25 §. Kongl. Maj:t utser för hvarje lagtima landsting en ordförande, hvilkens befattning skall fortfara intill nästa lagtima sammanträde.

Kongl. Maj:ts Befallningshafvande gifver i länsstyrelsens tillkännagifvande, huruvida han vill vara ordförande tillförordnad.

26 §. Vid hvarje lagtima landstings första sammanträde föreläser ordföranden upprop af samtliga valdistrikten i länet, hvarvid de utsedda ombuden skola sina fullmagter förete. Framställes anmärkning emot ombuds behörighet att i landstinget taga säte, äga de landstingsmän, hvilkas fullmagter godkända blifvit, att, efter fullbordadt upprop, beslutet besluta; och må öfver sådant beslut klagan ej föras.

27 §. Är ordinarie ordförande vid landstingets början ej förordnad, eller är han då ej tillstädes, väljer den landstingsman, som har de första lefnadsåren, ordet till dess vice ordförande blifvit vald. Vice ordförande skall af landstinget å första sammanträdet utses.

28 §. Landstinget antager sekreterare, kamererare, samt annan nödig betjening. Landstinget eger dem ock entlediga. Sekreterarens och kamererarens befattningar kunna ej samma person innehafvas. Afgår sekreterare eller kamererare under tiden emellan landsting, eger ordföranden att förordna lämplig person att tjensten intill nästa landsting uppehålla.

29 §. Sekreteraren åligger, att föra protokollet vid landstingets sammanträden, uppsätta och expediera besluten, föra brefvexlingen, vårda landstingets arkiv och tillhandahålla landstingsmännen der förvarade handlingar.

30 §. Kamereraren åligger, att föra landstingets räkenskaper i den form och utsträckning, som honom af landstinget föreskrifves; att under laga ansvar omhänderhafva de landstingskassans medel, som kunna varda honom anförtrodda, och att för sin förvaltning ställa den säkerhet, som landstinget kan finna skäl att af honom fordra.

31 §. Landstingets förhandlingar skola vara offentliga; dock må landstinget för någon särskild fråga kunna besluta att öfverläggning skall inom lyckta dörrar hållas.

32 §. Rättighet att vid landstinget väcka nya frågor eller förslag tillkommer Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, samt hvarje medlem af landstinget.

Nytt förslag bör, för att kunna komma under behandling, innefatta ett ämne inom landstingets befogenhet, vara skriftligen uppsatt och senast

fjorton dagar före landstingets början aflemnadt till sekreteraren, hvilken det åligger, att inom åtta dagar derefter öfwer de afgifna förslagen upprätta en lista och den till ordföranden öfwerlemna.

Till det landsting, som efter utfärdandet af denna förordning först skall hållas, insändas förslagen till landstingets ordförande.

Ej må annan ny fråga än den, som blifwit på nu föreskrifwet sätt wäckt, kunna komma under landstingets öfwerläggning, såwida frågan icke blifwit af Kongl. Maj:t till landstinget hänskjuten eller härleder sig från och står i sammanhang med ett förut i behörig ordning wäckt förslag.

33 §. På föredragningslistan, som i samlingsrummet bör finnas anslagen, skola främst uppföras de frågor, som blifwit af Kongl. Maj:t till landstinget hänskjutna, derefter de från föregående landsting uppskjutna ärenden; widare de af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ingifna förslag, samt slutligen de af landstingsmän wäckta frågor.

Landstinget bestämmer i öfrigt genom ett reglemente sin arbetsordning.

34 §. Landstinget må ej öfwerlägga eller fatta beslut, dersf icke minst två tredjedelar af det i enlighet med denna förordning bestämda antal ledamöter äro tillstädes.

35 §. Ordföranden wakar öfwer ordningen wid landstingets förhandlingar, lemnar ordet åt landstingets ledamöter i den ordning, de sig dertill anmält, och kan, efter warning, låta utwisa åhörare, som sig oskickligt förhåller.

36 §. Ordföranden eger att i landstingets öfwerläggningar och, dersf han bland landstingets medlemmar utsedd är, jemwäl i deß beslut deltaga.

37 §. Ästar någon wid föredragning af ett utaf Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller enskild landstingsman wäckt förslag, att det, i anseende till sin wigt eller outredda beskaffenhet, må till nästa landsting uppskjutas, då skall öfwer denna begäran först beslutas.

38 §. Der ett eller flera ämnen äro af den beskaffenhet, att de fordra en närmare utredning, må landstinget kunna åt wissa sina ledamöter öfwerlemna dessa måls förberedande behandling.

39 §. För hwarje fråga, som till behandling förekommit, skall ordföranden, sedan öfwerläggningen förklarats slutad, framställa proposition, så affattad att den må kunna med **ja** eller **nej** beswaras. Ordföranden tillkännagifwer derefter, huru enligt hans uppfattning beslutet utfallit, och befäster detsamma, der omröstning ej begäres, med klubbslag. Ästas omröstning, skall den med slutna sedlar werkställas, och tillkommer derwid hwarje landstingsman en röst. Före sedlarnes öppnande skall, i frågor som genom enkel röstöfwerwigt afgöras, en sedel afläggas, för att, der rösterna äro lika delade, bestämma beslutet.

Wid wal, som med slutna sedlar skola werkställas, skiljer lotten emellan dem, som erhållit lika röstetal.

40 §. För att såsom landstingets beslut gälla, skall i följande ämnen erfordras att två tredjedelar af de afgifna rösterna om beslutet sig förenat:

a) underkännande af någons behörighet att såsom ledamot i landstinget taga inträde;

b) påläggande af afgifter, som erfordra uttaxering för längre tid, än fem år;

c) upptagande af lån, stäldt på längre återbetalningstid, än fem år;

d) afhändande af fast egendom eller derifrån härflytande rättighet; och

e) uppskof till nästa landsting af väckta frågor.

41 §. Förslag, som af Kongl. Maj:t till landstinget framställes, skall wid samma landsting oförändradt antagas eller afslås.

Hwarje annat förslag må i sin helhet, eller delwis, eller med förändringar, kunna antagas eller förkastas.

42 §. Finner landstinget sig wid behandlingen af något ärende wara i behof af upplysningar från embets- eller tjenstemän inom länet, må landstinget wända sig till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande med begäran om infordrande af sådana upplysningar

43 §. Landstingets framställningar till Kongl. Maj:t skola inlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som om deras afsändande besörjer.

44 §. Landstingets protokoll skall innehålla förteckning å de wid hwarje sammanträde närwarande ledamöter, samt i korthet angifwa hwarje föredraget ämnes beskaffenhet och det deraf föranledda beslut, jemte skälen dertill, äfwensom, der omröstning egt rum, uppgift om huru många röstat för eller emot. I protokollet må muntliga yttranden icke inflyta; dock eger ledamot, som wid ett besluts fattande tillhört minoriteten, rätt att få sådant till protokollet antecknadt. I öfrigt är det hwarje ledamot öppet, att senast wid protokollets justering skriftligen anföra de skäl, på hwilka han sin mening stödjer. Sådana anföranden skola såsom bilagor protokollet åtfölja, och, der de blifwit afgifna uti ärende, hwarom beslutet skall underställas, jemte beslutet insändas.

Hwarje dags protokoll skall wid början af påföljande dags sammanträde justeras.

45 §. Wid landstingets början låter ordföranden för detsamma framlägga en af kamereraren upprättad beräkning öfwer såwäl de utgifter, hwilka, på grund af föregående landstings beslut, skola under det näst följande året af landstingskassan bestridas, som den behållning, hwilken wid årets slut kan wara att påräkna, och de inkomster, hwilka enligt föregående landstingsbeslut eller på annan grund böra under det näst följande året inflyta.

46 §. Med ledning af denna beräkning och de under landstingets sammanwaro fattade beslut skall landstinget, innan det åtskiljes, upprätta fullständig utgifts- och inkomststat för det näst följande året, utwisande, å ena sidan, de särskilda utgiftsposterna och, å den andra, de tillgångar och inkomster, som äro att påräkna, samt det belopp, hwilket skall hos länets skattskyldige innewånare uttaxeras.

47 §. I fråga om bestämmande af afgifter eller arbetsbidrag för sådane företag eller åtgärder, till hwilka bidrag böra enligt lag från hemman och fastighet utgå, eller i afseende å hwilka andra grunder för kostnadernes uttaxering äro fastställda, gäller till efterrättelse hwad i ty fall stadgadt är. I öfrigt må landstinget, med afseende på ett ifrågastäldt företags beskaffenhet, särskildt bestämma grunden för uttaxering af de medel, som för deß utförande erfordras.

I de fall, då icke några sådana bestämmelser finnas meddelade, som i föregående moment omtalas, böra de afgifter, som af landstinget blifwit till uttaxering beslutade, utgå i förhållande till den allmänna bewillning enligt Art. II Bewillnings-Stadgan för fast egendom eller för inkomst af kapital eller arbete, som af en hwar skattskyldig till statswerket erlägges, på det sätt, att den summa, som af landstinget blifwit till uttaxering bestämd, jemföres med hela det från länet till statswerket utgående bewillningsbelopp enligt Art. II Bewillnings-Stadgan, då sig wisar, huru många öre riksmynt i landstingsskatt belöpa sig på hwarje riksdalers bewillning. Bråk af öretal bör till helt öre höjas.

Då fråga om grunden för afgifters uttaxering uppkommer, skall denna fråga först afgöras. Framställes inom landsting påstående, att företag, hwarom förslag blifwit wäckt, är af den beskaffenhet att endast stad eller endast landsbygd af företaget kan hafwa hufwudsaklig nytta, och att förty i förra fallet landsbygden och i det senare städerna, ware sig samfäldt eller en eller flera bland dem, må från bidrag till det företaget befrias eller med sådant bidrag i jemförelsewis mindre mån betungas; då skall jemwäl öfwer sådan framställning beslutas innan hufwudfrågan till afgörande företages.

48 §. Till ledning för landstingsskattens bestämmande böra häradsskrifwarne hwarje år, efter slutade taxeringsförrättningar, till landstingets ordförande genom Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insända förteckningar, som för hwarje socken summariskt upptaga beloppen af åsatt bewillning enligt Art. II Bewillnings-Stadgan, särskildt för i mantal satt jord, för annan fast egendom, samt för inkomst af kapital eller arbete. Genom Kongl. Maj:ts Befallningshafwande insända Magistraterna dylika uppgifter för städerna; hwarefter landstingets ordförande låter genom kamereraren deraf upprätta sammandrag, upptagande hela länets bewillningssumma, samt huru mycket sig belöper å hwarje stad eller socken.

49 §. Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ombesörjer, på landstingets derom framställda begäran, att de till uttaxering beslutade medel under benämning **landstingsmedel** warda genom wederbörande, i sammanhang med kronoskatterna, debiterade och indrifna, samt i landträntеriet insatta inom den tid och med det answar, som är för kronans uppbörd stadgadt.

50 §. Den 1 Maj skall fullständig redowisning öfwer uppbörden af landstingsmedlen till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande aflemnas, för att till landstingets ordförande insändas, och böra de nämnde dag utestående rester på enahanda sätt inom den 1 September redowisas.

51 §. Landstingets ordförande låter genom kamereraren upprätta sammandrag öfver redowisningen, att landstinget wid deß första sammanträde föreläggas.

52 §. Landstinget beslutar om afskrifning af sådana medel, som i anseende till bristande tillgång, icke kunnat indrifwas.

53 §. Såsom ersättning för såwäl upprättande af de i 48 § nämnda handlingar, som debitering och uppbörd, må i landträntériet innehållas **tre** procent af inlevererade landstingsmedel, hwaraf beräknas **en** och **en half** procent för debiteringen, **en** procent för uppbörden och **en half** procent att lika fördelas emellan landskamereraren och landträntmästaren.

54 §. De i landträntériet för landstingskassans räkning insatta medel skola, på ordförandens i landstinget af sekreteraren kontrasignerade inwisning, af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande utanordnas, och böra, så widt ske kan och på sätt landstinget beslutar, fruktbargöras till deß de för affedda ändamål blifwa behöfliga.

55 §. Landstingets räkenskaper skola ställas på kalenderår.

56 §. Landstinget skall hwarje år utse tre inom länet boende reviſorer och ett lika antal suppleanter, för granskning af det löpande årets räkenskaper och den från landstingets beslut härflytande förwaltning. Reviſionen bör wara så tidigt fulländad, att berättelsen derom må kunna inom den 1 derpåföljande Maj wara genom tryck offentliggjord och länets kommuner tillställd.

Reviſorerna ega att beräkna reseersättning på sätt, som för landstingsmän i 24 § sagdt är.

57 §. Reviſionsberättelsen skall föreläggas det lagtima landsting, som näst efter reviſionen sammanträder, och eger detta afgöra, huruwida answarsfrihet må meddelas, eller, i anledning af förekomna anmärkningar, laga anspråk wäckas.

58 §. Kongl. Maj:ts godkännande erfordras för att gifwa bindande kraft åt beslut, som afse:

a) påläggande af afgifter, hwilka erfordra uttagning för längre tid, än fem år;

b) upptagande af lån, ställdt på längre återbetalningstid, än fem år; och

c) försäljning, pantförskrifning eller utbyte af någon sådan länskommunen tillhörig fastighet, som för något deß gemensamma nytta afseende ändamål genom gåfwa eller testamente länskommunen tillfallit, äfwensom öfwerenskommelse, som medför förändring i de rättigheter länskommunen till sådan fastighet eger.

59 §. Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes godkännande erfordras för att gifwa bindande kraft åt landstingets beslut i alla öfriga ämnen, med undantag likwäl för följande, som ankomma enſamt på landstingets afgörande, nemligen:

a) fråga om behörighet att taga säte och stämma i landstinget;

b) tillämpning af de i §§ 22 och 23 stadgade bötesbestämmelser;

c) arbetsordning för landstinget och ordningsreglor till efterrättelse wid landstingets sammankomster;

d) till- och affättning af landstingets tjenftemän och betjente, ſamt uppgörande af inſtruktioner för deras tjenſtgöring;

e) underdåniga framſtällningar till Kongl. Maj:t; och

f) beſlut om ſådan på landstinget beroende werkſtälligheteåtgärd, ſom är en owilkorlig följd af landstingets förut fattade, faſtſtällda beſlut.

60 §. De beſlut, ſom erfordra Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes godkännande, ſkola genaſt efter det de blifwit juſterade anmälas hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom bör hwarje ſärſkildt beſlut antingen oförändradt godkänna eller ogilla. Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes ſwar ſkall, ſå widt ſke kan, påföljande dag landstinget meddelas, men eljeſt i länskungörelſerna offentliggöras, ſenaſt fjorton dagar efter landstingets afſlutande.

Wägrar Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ſitt godkännande, bör ſkäl dertill uppgifwas; och eger landstinget, om det är tillſammans, men i annat fall det landsting, ſom näſt derpå ſammanträder, att afgöra huruwida frågan ſkall Kongl. Maj:ts pröfning underſtällas.

61 §. Innan landstinget åtſkiljes, ſkola ſamtliga protokollen wara juſterade.

Ett ſammandrag af protokollen, — innehållande de fattade beſluten, jemte uppgift på antalet ledamöter, ſom i hwarje beſlut deltagit, och, der omröſtning egt rum, på antalet af dem ſom röſtat för och emot, äfwenſom öfwerſigt af de för det näſtkommande året beſlutade utgifter och beräknade inkomſter, tillika upptagande den ſumma, ſom ſkall på länets innewånare uttaxeras, och grunden för denſammas fördelning, — bör wid landstingets afſlutande wara uppſatt och af deß ordförande och ledamöter underſkrifwet.

Deſſa handlingar böra på landstingskaſſans bekoſtnad ſkyndſamligen tryckas och till länets kommuner, med ett exemplar till hwar af dem utdelas, ſamt der från predikſtolen kungöras.

62 §. Beſwär emot landstingets beſlut må icke ega rum, ſåwida den klagande ej tilltror ſig kunna wiſa, att hans enſkilda rätt blifwit genom beſlutet kränkt, eller att detſamma ſtrider emot de i denna förordning ſtadgade grunder; och må han i ty fall, inom tretio dagar från den dag, då beſlutet blifwit, på ſätt i 61 § ſägs, kungjordt, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ingifwa ſina till Kongl. Maj:t ſtälda underdåniga beſwär.

Winnes ändring i beſlutet, gäller den till förmån för honom ſom klagat, men beſlutet ſtår i öfrigt faſt, ſåwida ej Kongl. Maj:t tillika finner ſkäligt beſlutet i deß helhet upphäfwa.

63 §. Der, i anſeende till läge eller andra ſkiljaktiga förhållanden, ett för hela länet gemenſamt Landsting icke anſes medföra de med denna förordning affedda fördelar, will Kongl. Maj:t, uppå derom ſkeende framſtällning och ſedan Deß Befallningshafwande och landstinget blifwit i ämnet hörde, taga i nådigt öfwerwägande, huruwida mer än ett landsting må inom ſamma län böra bildas.

Denna förordning ſkall från och med år 1863 lända till efterrättelſe.

Det alla etc.

Konkurslag; Gifwen Stockholms Slott den 18 September 1862.

Med upphäfwande af 1 till och med 6 Kapitlen i Konkurslagen den 12 Mars 1830 och de särskilda rörande konkursmål utfärdade Författningar, hwilka ej här nedan i 85 och 93 §§ särskildt äro undantagna, samt med ändring af 8 Kap. 2 § 8 mom. och 12 Kap. 6 § Rättegångs-Balken i hwad dessa lagrum afse konkurs- och urarfwamål, är förordnadt som följer:

1 Kap. Om egendoms afträdande till konkurs.

1 §. Will någon afträda egendom till konkurs; gifwe ansökning derom in till Underrätten i den stad, eller, å landet, till domaren i den ort, der gäldenär bör inför domstol swara i twistemål, som angå gäld i allmänhet.

2 §. Borgenär ege ock söka, att gäldenärs egendom afträdas skall i följande fall, nemligen:

1. då gäldenär är för skuld rymd, eller weterligen ur riket faren och anledning är för handen, att han förblifwer utrikes för att undgå borgenärers kraf;
2. då werkställighet af utmätning, hwarigenom all gäldenärs kända egendom medtagas skulle, blifwit för annans fordran sökt;
3. då gäldenär i tre weckor warit och fortfarande är för gäld bysatt; och
4. då gäldenär swikligen, borgenärer till förfång, afhänder sig eller undanskaffar sina tillgångar.

3 §. Har borgenär klar och förfallen fordran; ege jemwäl söka, att gäldenärs egendom afträdas skall: då gäldenären håller sig undan, och icke för sig ställt ombud, som rätt för honom gör, eller lemnat känd egendom qwar, som mot hans weterliga gäld synes swara; så ock då werkställighet af utmätning å gäldenärs egendom blifwit af annan borgenär äskad, och stälig anledning är att befara, att, efter försäljning af den egendom, tillgång till de öfrigas förnöjande ej finnes.

4 §. Är gäldenär köpman, och wisas sådana omständigheter, på grund hwaraf antagas kan, att han öfwer en wecka sina betalningar inställt; då ege borgenär, ändå att hans fordran ej förfallen är, söka, att gäldenärs egendom afträdas må.

Har borgenär genom notarius publicus eller i witnens närwaro uppmanat köpman att betala klar och förfallen gäld, och är den gäld icke inom en wecka derefter gulden; då ege ock den borgenär söka, att gäldenärs egendom till konkurs afträdas skall.

5 §. Der likwäl borgenärs fordran tillkommit senare än de omständigheter, på hwilka han sin ansökning om egendoms-afträdet grundar; ware den ansökning utan werkan.

Har borgenär för sin fordran säkerhet genom pant eller inteckning; ege ej heller den rätt, i 2, 3 och 4 §§ omförmäld är, der han ej git-

ter wiſa, att panten eller inteckningen till gäldande af hans fordran otillräcklig är.

6 §. **1 mom.** Nu är i ſtad konkursanſökning af gäldenär gjord; utfärde då Rätten genaſt eller ſiſt näſta dag ſtämning å borgenärerna ſom framdeles ſägs.

2 mom. Har i ſtad borgenär ſökt, att gäldenärs egendom afträdas må; höre Rätten deröfwer gäldenären genaſt, eller, der han då ej träffas kan, ſiſt inom två dagar: will han undwika konkurs; förnöje genaſt ſökanden eller ſtälle antaglig borgen för hans fordran; dock bör gäldenär, ſom köpman är, förfallen fordran ſtrax gälda: gitter ej gäldenär fullgöra hwad nu ſagdt är; beſlute Rätten, att hans egendom afträdas ſkall, och förfare ſom i näſtföregående mom. ſagdt är: kommer ej gäldenär å dag, hwartill han kallad blifwit; pröfwe Rätten ändå ſökandens ſtäl.

3 mom. Nu är, i anledning af borgenärs anſökning, gäldenär med kallelſe ſökt, der han hemwiſt, tjenſt, näring eller koſt hafwer: finnes han ej der, eller hans ombud, eller kan man ej på det eller annat ſätt få kunſkap hwar han wiſtas, och är anledning, att han håller ſig undan, eller är han rymd eller weterligen ur riket faren; förelägge Rätten honom, genom kungörelſe i allmänna tidningarna tre gånger, wiß tid af en till högſt två månader från ſiſta kungörandet att ſig inſtälla; låte ock hans kända egendom under ſäker wård ſättas: kommer han ej inom förelagd tid; pröfwe Rätten ändå ſökandens ſtäl.

7 §. **1 mom.** Är å landet konkursanſökning af gäldenär till domaren ingifwen; utfärde denne genaſt ſtämning å borgenärerna.

2 mom. Är ſådan anſökning gjord af borgenär; förelägge domaren gäldenären lämpligen kortaſte tid och, der han är aflägſet boende, högſt en wecka efter delfåendet, att ſig deröfwer förklara: och bör ſökanden tillſtälla domaren bewis öfwer delgifwandet ſiſt inom fjorton dagar efter det anſökningen gjord är, eller ware anſökningen förfallen, der ej ſökanden ſtyrker, att gäldenären ej anträffas kunnat. Medgifwer gäldenären borgenärens anſökning; förfare domaren ſåſom i föregående mom. ſagdt är: gör gäldenären jäf emot anſökningen, eller blifwer han med förklaring ute; hänſkjutes ſaken till Rätten, och ware lag ſom i 6 § 2 mom. ſagdt är.

3 mom. I de fall, ſom i 6 § 3 mom. omförmälda äro, gälle för domaren å landet, hwad om Rätten i ſtad ſagdt är; dock warde, der gäldenär ej inom förelagd tid ſig inſtäller, ſaken till Rätten hänſkjuten.

4 mom. Skall konkursmål af Rätten handläggas; warde urtima ting af domaren utſatt att hållas ſå fort ſke kan och ſiſt inom fjorton dagar, der ej lagtima ting inom ſamma tid infaller, eller ſökanden önſkar, att ärendet ändå må till lagtima ting anſtå, och ſådant ej af gäldenären beſtrides.

8 §. Är konkurs å gäldenär ſökt, och dör gäldenär, utan att han den anſökning medgifwit, eller ſöker borgenär, att afliden gäldenärs bo till konkurs afträdas må; förelägges delegarne i boet att ſig deröf-

wer förklara, der de kända och inländſka äro, fjorton dagar eller högſt en månad från delfåendet, och, der de okända eller utrikes farna äro, en eller högſt två månader efter det kungörelſe blifwit tre gånger i allmänna tidningarne införd: och warde ſaken ſå bedömd ſom om gäldenären leſwat. Dör gäldenär, ſedan han ſökt att få ſitt bo afträda; warde ſaken ej deraf uppehållen.

9 §. Wid konkursanſökning ſoge gäldenär upptecknig å boets egendom och gäld, med uppgift å borgenärers namn och hemwiſt, ſå ock å de böcker och handlingar ſom boet röra; och ware upptecknigen med edsförpligtelſe underſkrifwen. Är ej boupptecknig bifogad, eller uppſtår konkurs i följd af borgenärs yrkande och aflemnar ej gäldenär wid förklarings afgifwande boupptecknig; warde, i ſtad af Rätten och å landet af domaren, förordnande genaſt meddeladt magiſtratsperſon, kronofogde, länsman, Rättens betjent eller annan lämplig perſon att upptecknigen utan dröjsmål förrätta; och åligge gäldenären att allt, ſom till boet hörer, under edsförpligtelſe redligen uppgifwa. Kan ej fullſtändig upptecknig genaſt ſke; bör ſkriftlig uppgift å borgenärerna och deras hemwiſt Rätten eller domaren ofördröjligen tillſtällas.

Då konkurs uppſtått, warde förordnande genaſt meddeladt perſon, ſom nu nämnd är, att gäldenärs böcker och andra handlingar, ſom hans rörelſe angå, under förſegling ſätta eller i förwar taga, ſå ock, der Rätten eller domaren ſå nödigt anſer, att låta konkursboets kända egendom under ſäker wård hållas, och boets angelägenheter bewakas intilldeß, ſåſom framdeles ſägs, gode män utſedda blifwit. Är ej boupptecknig af gäldenären ingifwen; warde förordnande, på ſätt nyß nämndt är, alltid meddeladt.

Warder annan än den, ſom domare- eller tjenſte-ed aflagt, till förrättningsman enligt denna § förordnad; ſwärje inför Rätten eller domaren, att han det uppdrag redligen fullgöra ſkall; och hafwe ſedan ſamma pligt och njute lika ſtydd, ſom enligt lag tillkommer dem, hwilka Rättens ärenden gå.

10 §. Finner Rätten eller domaren att konkursanſökning ej kan upptagas, förty att den är till orätt domſtol ſtälld, eller af annan orſak; tecke det ſkriftligen å anſökningen.

Will någon klaga deröfwer att anſökning upptagen är; warde tiden för beſwärs anförande räknad från det ſtämningen blef i allmänna tidningarna förſta gången kungjord. Ej må ſådan klagan ſedan föras.

11 §. Domaren å landet ege, ändå att han jäfwig är, meddela påſkrift å konkursanſökning att den ej upptagas kan, förelägga gäldenär att öfwer borgenärs anſökning om konkurs ſig förklara, utfärda offentlig ſtämning, der gäldenär ſjelf ſökt att få ſin egendom afträda eller medgifwit borgenärs yrkande derom, utſätta urtima Ting, der ſådant i konkursmål erfordras, ſamt förordna om ſådan åtgärd i afſeende å upptecknig och wård af gäldenärs bo, ſom i 9 § omförmäld är: anmäle dock, der förordnande för ſärſkild domare tarfwas, jäfwet utan dröjsmål i Hofrätten.

12 §. Konkurs anſes börjad den dag, anſökning derom ingifwen är, der konkurs på den anſökning följer.

13 §. Hwad, efter konkurſens början, i utſökningsmål mot gäldenären göres, ware utan all werkan i konkursſaken, der ej inteckningseller panthafware yrkar förſäljning af egendom, hwari han förmånsrätt till betalning eger. Är lös egendom före konkurſens början utmätt, men ej förſåld; upphöre Konungens Befallningshafwandes eller utmätningsmans befattning dermed.

Jfr § 47 denna Lag.

14 §. I den ſtämning, ſom, enligt hwad i detta Kap. ſagdt är, å borgenärer utfärdas, ſkall nämnas dagen, då konkurſen börjad är, ſamt utſättas wiß dag näſt efter två, eller, der ſärſkilda omſtändigheter oundgängligen kräfwa längre tid, ſiſt före fyra månader, då borgenärerna hafwa att, innan klockan tolf på dagen, i ſtad å det rum, ſom dertill warder beſtämdt, och på landet å wißt ſtälle inom Rättens domſaga, ſina fordringar anmäla och bewaka.

Är anledning antaga, att konkursbo å landet är ſå ringa, att der icke finnes wärde för Ett tuſen riksdaler; warde då inſtällelſen utſatt till wiß dag under det lagtima ting, ſom näſt efter två månader i häradet infaller, ändå att dermed dröjer längre än fyra månder efter ſtämningens utfärdande.

Har, på ſätt ſärſkildt är ſtadgadt, årsſtämning blifwit utfärdad, och afträdes, före den deri utſatta inſtällelſedag, egendom till konkurs; då ſkall i den ſtämning, ſom i konkurſen utfärdas, erinran ſke derom, att årsſtämning tillförene bewiljad är, och att den ej genom konkursſtämningen förfallit.

15 §. Offentlig ſtämning, hwarom nu ſagdt är, ſkall ofördröjligen å Rättens dörr anſlås, och warde kungörelſe om denſamma genaſt eller näſta poſtdag affänd för att införas i allmänna tidningarna tre gånger, ſiſta gången en månad före inſtällelſedagen, ſamt, der ſå ſke kan, i tidning inom orten en gång. Kronans ombudsman och alla kända inländſka borgenärer ſkola derjemte om ſtämningen underrättas genom ſärſkilda kallelſebref, hwilka Rätten eller domaren låte till dem med poſten affändas ſå tidigt, att kallelſerna må kunna komma borgenärerna tillhanda minſt en månad före inſtällelſedagen.

16 §. Will gäldenär i det fall, att konkurs å honom blifwit yrkad, ſöka ändring i beſlut om egendoms afträdande; hafwe loſ dertill; men beſlutet gånge ej deßmindre i werkſtälligbet.

17 §. Warder af Öfwerrätt förklaradt, att ſtämning ej bordt utfärdas, eller att konkurs ej må ega rum; meddelas det Underrätten eller domaren; och warde ſtämningen från Rättens dörr nedtagen, ſå ock kungörelſe derom i tidningarna införd, der ſtämningen förut blifwit ſålunda kungjord.

18 §. Ej må, ſedan ſtämning gifwen är, eller beſlut om egendoms afträdande blifwit af Rätten meddeladt, konkursanſökningen återkallas utom i det fall, hwarom i 94 § förmäles.

Kommer twiſt upp i anledning af hwad nu ſtadgadt är; pröfwe Rätten hwad gäldenären beſtås må med afſeende ſå wäl å hans behof och boets ſtällning, ſom å hans omſorg att rätt för ſig göra och beredwilligheſt att gode männen tillhandagå.

31 §. Afſträdes embets- eller tjenſtemans egendom till konkurs; warde det hans närmaſte förman ofördröjligen af Rätten eller domaren kungjordt: och ankomme på den myndighet, under hwilken gäldenären i och för tjenſten lyder, att pröfwa huruwida han förr, än fyra månader efter inſtälleſedagen förflutit, må i utöfningen af tjenſten åter inträda.

Af gäldenärens lön warde, efter afdrag af det, ſom utgår till den, tjenſten i hans ſtälle föreſtår, gäldenären ſå mycket tillagdt, ſom till hans eget, hans huſtrus och oförſörjda barns underhåll tarfwas: hwad öfrigt är, gånge till konkursboet.

32 §. Gäldenär ſware med den egendom, han i framtiden ärfwa eller förwärfwa kan, der ej annan öfwerenskommelſe i laga ordning träffad bliſwit, till fulla gälden, ehwad den i konkurſen är bewakad eller icke.

33 §. Ej må borgenär, ſedan gäldenärs egendom bliſwit afträdd till konkurs, den der ej afſlutats genom ſådan förlikning, hwarom i 94 § förmäles, å gäldenär erhålla byſättning för fordran, ſom bliſwit i konkurſen godkänd, eller kunnat i konkurſen bewakas, utan ſå är att borgenären wiſar ſtälig anledning, det gäldenären undandöljer tillgång, ſom honom efter konkurſen tillfallit, och gäldenären, i ſådant fall, ej gitter inför domſtol eller Konungens Befallningshafwande, å tid, ſom honom föreſättes, med ed ſtyrka, att han ſådan tillgång ej eger.

Jfr § 126 denna Lag.

34 §. Öfwer beſlut, ſom Rätten meddelar i frågor, hwilka i detta kapitel omförmälda äro, må beſwär hos Hofrätten anföras; men beſlutet gånge ej deßmindre i werkſtälligheſt.

3 Kap. Om hwad till konkursbo rätteligen hörer och om återgång af aftal.

35 §. Till konkursbo räknas all egendom, ſom gäldenären tillhörde den tid, då han ſin konkursanſökning till Rätten eller domaren ingaf, eller, i anledning af borgenärs anſökning om konkurs, offentlig ſtämning utfärdades, ſå ock hwad honom under konkurſen tillfaller af ſådan beſkaffenheſt, att det för gäld kan i mät tagas, äfwenſom hwad enligt 36 § till boet återwinnas kan. Ej må dock af hwad gäldenären under konkurſen genom eget arbete förwärfwar, boet tillkomma mera än den behållning, ſom återſtår, ſedan afdrag ſkett för all koſtnad till förlag jemte gäldenärens, hans huſtrus och oförſörjda barns nödiga underhåll. Om gäldenärs lön för embete eller tjenſt är i 31 § ſtadgadt.

36 §. **1 mom.** Har gäldenär genom gåfwa afhändt ſig egendom af ſådant wärde att borgenärerna deraf märkelig ſkada haft, och äro ej mer än tre månader före konkurſens början förflutna, ſedan gåfwa af lös egendom fullbordad, eller lagfart å gåfwa af faſtighet ſökt bliſwit;

ege konkursboet den egendom återwinna: samma lag ware, der köp, byte, lega eller annat sådant aftal skett, och att misförhållandet mellan de å ömse sidor utfästade wilkor skönjas kan, att aftalet hufwudfakligen har egenskap af gåfwa. Då egendom sålunda återwinnes, gälde konkursboet derå gjord nödig kostnad, åfwensom, der något å andra sidan blifwit erlagdt, det sålunda utgifna eller deß wärde.

2 mom. Har under de tretio sista dagarna före konkursens början gäldenären betalt gäld, som icke före den början till betalning förfallen warit, eller har ban under samma tid annorledes än med penningar wexlar, i köpenskap löpande förbindelser, eller andra, med hänsyn till gäldenärens yrke, wanliga betalningsmedel, betalt förfallen gäld; gånge den betalning åter, om borgenärerna derå tala; fordringsegaren obetaget att i konkursen göra sin fordran gällande. I fråga om wexel, som på gäldenären dragen är, må dock talan om återbäring af redan werkställd betalning, som med penningar skett, ej kunna anställas mot annan än den, för hwars räkning wexeln dragen är, eller, om detta är gäldenären sjelf, emot första emottagaren.

3 mom. Har under den tid, i näststöregående mom. sagdt är, gäldenären annorledes ingått aftal, hwarigenom han iklädt sig förbindelse eller afhändt sig egendom, borgenärerna till förfång och under sådana omständigheter, att den, med hwilken aftalet ingicks, haft skälig anledning att sådant antaga; gånge ock det aftal, på borgenärernas åkäran, åter såsom i 1 mom. sägs.

4 mom. Är under de sista tretio dagarna före konkursens början pant af gäldenären lemnad för skuld, wid hwars tillkomst sådan säkerhet ej warit betingad; ware pantsättningen utan werkan, der borgenärerna det påstå.

5 mom. Har under sist sagda tid lös egendom blifwit för någon borgenärs fordran i mät tagen och försåld; ware lag som i 2 mom. sägs.

I ett serskildt mål är förklaradt, att då lös egendom hos gäldenären blifwit utmätt flere än 30 dagar före konkursens början, ehuru egendomen icke hunnit säljas förr än 8 dagar före början af samma konkurs, kunde någon återwinningsrätt för konkursboet till sagda egendom icke ega rum. **K. Maj:ts Dom d. 9 Sept. 1868.**

I ett annat mål är förklaradt, att qwarstad, som blifwit lagd å gäldenärs gods flera än 30 dagar förr än han blifwit i konkurstillstånd försatt, men å hwilket gods utmätning icke skett förr än inom 30 dagar före konkursens början, icke medför förmånsrätt till betalning ur det sålunda utmätta godset. **K. Maj:ts Dom d. 30 Sept. 1868.**

6 mom. Har egendom, hwartill borgenärerna ega återwinningsrätt, kommit i annan mans hand genom sådant fång, att denne finnes berättigad egendomen behålla, eller är egendomen elsest så förskingrad eller förstörd, att den ej återställas kan; njute konkursboet ersättning för sin förlust efter egendomens wärde.

37 §. Wilja gode männen, syßlomännen eller borgenärerna egendom till boet enligt 36 § återwinna; tage stämning och fortställe den sist inom en månad efter inställelsedagen. Har å fast egendom, som gäldenären sig afhändt, lagfart ej blifwit sökt förr än efter inställelsedagen; warde den klandertid, nu sagd är, beräknad från den dag, lagfarten söktes. Enskild borgenär ege ock rätt återwinningstalan anställa, på sätt nämndt är: kungöre det dock, innan saken wid domstolen före-

kommer, för gode männen eller syßlomännen: försummar han det; då må hans talan ej till pröfning upptagas.

Will den, emot hwilken återwinningstalan anställd är, i följd deraf fordran i konkursen bewaka, och är den talan ej så tidigt wäckt, att han kunnat bewaka fordringen å inställelsedagen; ware han berättigad att, sedan fordringen, der så äfkas, blifwit med borgenärsed fästad, på hwad han till konkursboet återbära skall, afräkna så mycket, som på fordringen belöpa bordt, om den å inställelsedagen bewakad blifwit.

38 §. Har någon till gäldenären sålt waror, men betalning derför ej njutit, och äro innan den tid, då gäldenären sin konkursansökning till Rätten eller domaren ingaf, eller, i anledning af borgenärs ansökning om konkurs, offentlig stämning utfärdades, warorna ej aflemnade till gäldenären eller till annan för hans räkning; ware säljaren ej skyldig utgifwa warorna, der borgenärerna dem ej betala.

4 Kap. Om afträdd egendoms förwaltning.

39 §. Till det förhör inför Rätten eller domaren, då, enligt hwad i 25 § sagdt är, gäldenären bör boupptecknings ed aflägga, warde ock i orten wistande och närmast boende borgenärer kallade att utse gode män för att konkursboet till förwaltning emottaga. Borgenärerna skola derwid uppgifwa beloppet och beskaffenheten af sina fordringar och, så widt ske kan, förete de handlingar, hwarå fordringarna sig grunda: sedan wälje de inför Rätten eller domaren twå eller flera gode män, helst bofaste och dem, som sjelfwa äro sakegare: är boet af ringa beskaffenhet, och wilja borgenärerna förwaltningen deraf åt blott en god man anförtro; ware det tillåtet, der Rätten eller domaren pröfwar att det ske må. Förordnande för gode män skall af Rätten eller domaren utfärdas.

I de fall, då, enligt 25 §, gäldenär må boupptecknings eden wid annan Rätt aflägga, warde dock borgenärerna, på sätt nu sagdt är, kallade till förhör inför konkursdomaren eller den Rätt, der konkurssaken är anhängig. Samma lag ware, der, i följd af särskilda omständigheter, boupptecknings en till Rätten eller domaren icke inkommit inom en wecka från den dag, offentliga stämningen gafs.

40 §. Äro borgenärer, som tillståndeskommit, få, och ega de ringa fordringar eller kan ej konkursboets förwaltning de af dem walde gode män med säkerhet betros; ligge till Rätten eller domaren att utse annan skicklig och wederhäftig man, eller flera, att med närwarande borgenärer, eller de af dem walde gode män, i förwaltningen deltaga.

41 §. Då gode män utses, förordne ock Rätten eller domaren en ärlig och förståndig man, inom eller utom Rätten, att i konkurssaken wara Rättens ombudsman. Honom åligge att öfwer gode männens och syßlomännens förwaltning hafwa tillsyn: att wid de borgenärernas sammanträden utom Rätten, der han är tillstädes, föra ordet: att hos Rätten eller domaren anmäla de frågor, hwilka af konkurssaken uppstå och Rättens pröfning påkalla: och att i öfrigt widtaga de åtgärder och beslut, hwilka enligt denna lag på Rättens ombudsman ankomma.

Har den, som till ombudsman förordnas, ej förut aflagt bo-

mareed; gänge sådan ed inför Rätten eller domaren, innan han nämnda befattning tillträder.

42 §. På Rätten eller domaren ankomme att, när så skäligt pröfwas, ombudsman entlediga och annan i hans ställe förordna. Deröfwer må klagan ej föras.

43 §. Sedan borgenärerna å inställelsedagen bewakat sina fordringar, wälje de, inför ordföranden wid sammanträdet eller Rättens ombudsman, syssloman, så många som de efter boets beskaffenhet nödiga finna, att i gode männens ställe förwaltningen af boet öfwertaga och besörja alla de ärenden, som borgenärernas gemensamma rätt och bästa röra. Rätten eller domaren utfärde förordnande för de walde. Till syssloman må wäljas borgenärer eller andra skickliga män.

44 §. Borgenärerna ega att, då syssloman wäljas, eller sedermera, gifwa dem föreskrift, hwarefter de i förwaltningen sig rätta skola: ståndе ock borgenärerna fritt att bland sig wälja en eller flera, för hwilka, i förening med Rättens ombudsman, sysslomännen hafwa att, när så fordras, wisa reda. Rättens ombudsman ege ock redowisning fordra när han så nödigt finner.

45 §. Ej må borgenär, som till god man eller syssloman är wald, eller sådant uppdrag erhållit, som i näststöregående § sagdt är, den befattning sig undandraga, utan han dertill wisar giltigt skäl.

46 §. Gode män skola, så snart de förordnade blifwit, taga konkursboet under wård, göra sig noga underrättade om boets tillstånd, afskilja hwad der finnes som annan tillhörer, och gifwa det till egaren ut, då hans rätt ostridig är, granska boupptecknigen, upptecka hwad förut ej upptecknad blifwit, bewaka boets rättegångar och angelägenheter, indrifwa fordringar och bereda boet till utredning.

47 §. Under anslagstiden låte gode männen fast egendom wärderas, som i Utsöknings-Balken sägs. Ej må dock sådan egendom före inställelsedagen försäljas, utan så är, att den för intecknad gäld utmätt blifwit.

Jfr § 13 denna Lag.

48 §. Finnas i gäldenärs bo sådana waror eller tillhörigheter, som förskämning eller snar förstörelse eller hastigt fallande i wärde underkastade äro, eller alltför kostsam wård erfordra; ege gode männen, med samtycke af Rättens ombudsman och sedan gäldenärens yttrande blifwit inhemtadt, det gods försälja låta, antingen å offentlig auktion, eller under hand, eftersom det för konkursboet fördelaktigast pröfwas. Sker försäljning under hand; då skall godset förut af sakkunnige män wärderas.

Äro boets tillgångar i reda penningar så ringa, att, till winnande af erforderliga medel för boets wård och förwaltning, nödigt blifwer andra waror eller lösören före inställelsedagen försälja; ege ock gode männen sådan försäljning werkställa, dock ej utöfwer hwad nödigt är. Ej må i andra fall, än nu sagda äro, lös egendom före inställelsedagen försäljas, utan så är att gode männen, efter samråd med Rättens ombudsman och sedan gäldenären hörd blifwit, anse nödigt till förekommande af synnerlig förlust för borgenärerna, att gäldenärens rörelse fortsätta, der sådant enligt lag kan ske.

49 §. Gode männen skola, med ledning af gäldenärens böcker och andra konkursboet rörande handlingar samt de omständigheter, hwilka

deßutom öfwer boets tillstånd och anledningarna till obeståndet kunna upplysning lemna, derom uppsätta skriftlig berättelse, som borgenärerna å inställelsedagen föreläggas skall. I den berättelse warde särskildt anmärkt, hwilka böcker gäldenären hållit, och huru de förda blifwit, så ock huruwida skälig anledning föreſinnes dertill, att gäldenären gjort sig skyldig till bedrägligt förhållande, annan oredlighet eller wårdslöshet mot sina borgenärer.

50 §. Då syßlomän förordnade blifwit, åligge gode männen att för syßlomännen wisa reda för boets tillstånd och sin förwaltning samt boet med allt hwad dertill hörer till dem öfwerlemna. Är någon till syßloman wald, som förut god man war; wise han reda för borgenärerna.

51 §. Fast egendom må ej annorledes än å offentlig auktion säljas, der ej alla wid sammankomsten närwarande borgenärer, så ock gäldenären, dertill samtycka. Är sådan egendom för gäld intecknad, då må försäljning utom offentlig auktion ej ske, der ej de inteckningshafware, hwilkas rätt må wara deraf beroende bifall dertill lemnat; sker försäljningen å auktion, warde de inteckningshafware, som kände äro, dertill kallade. Ej må å sådan auktion egendom säljas under inteckningarnes wärde, sammanlagdt med det belopp, som med förmånsrätt framför desamma enligt lag bör ur egendomen utgå, der ej borgenärerne i den ordning 59 och 60 §§ stadga, så ock de inteckningshafware, hwilkas rätt är deraf beroende, till den försäljning bifall lemna. Kan försäljning sålunda ej ske, ega borgenärerne hos wederbörande myndighet äska försäljning i den ordning, som om fast egendom, den der utmätt blifwit, särskildt är stadgadt.

Lös egendom må ej heller säljas annorledes än å auktion, den der blifwit lagligen kungjord, der ej alla wid sammankomst närwarande borgenärer, så ock gäldenären, dertill samtycka; består den af warulager och anses den kunna med större fördel under hand säljas; beslute derom borgenärerne i den ordning, som i 60 § stadgas; dock bör den, som i warorna har panträtt, der sådan finnes, så ock Rättens ombudsman, sedan han gäldenären hört, till försäljning under hand bifall lemna: lag samma ware i afseende å ett eller annat stycke af annan lösegendom. **(K. Förordn. d. 5 Nov. 1867).**

52 §. Sedan afgjordt är, att ackord ej kommer till stånd, må ej emot någon borgenärs eller gäldenärens wid sammankomst gjorda bestridande, försäljning af boets egendom uppskjutas längre tid efter inställelsedagen, än som till kungörelse derom nödig är, efter hwad om auktion å utmätt egendom är i lag stadgadt.

53 §. Om osäker eller twistig tillgång må förlikningsanbud antagas af borgenärerna, der gäldenären det bifaller: wägrar han bifall; då må han sjelf twisten utföra, der han ställer säkerhet för hwad i förlikning bjudes: kan han ej det; warde rättigheten såsom annan lös egendom, å auktion försåld, der borgenärerna så för godt finna.

Anbud om förlikning, som fast egendom angår, må ej före inställelsedagen af borgenärerna till pröfning företagas, der uppskof ske kan: kan ej uppskof ega rum; då må förlikning afslutas, der borgenärerna och gäldenären derom ense äro, och Rättens ombudsman förlikningen bifaller.

54 §. Har borgenär lös egendom i pant eller eljeſt under panträtt i handom, eller har för hans fordran lös egendom blifwit utmätt inom den tid och på det ſätt, att, enligt hwad ſärſkildt är ſtadgadt, förmånsrätt i den egendom för ſamma fordran uppkommit; ege borgenären ſjelf beſörja, att den pant eller egendom å offentlig auktion ſåld warder, der ej gode männen eller ſyßlomännen wilja den löſa; låte dock deſſe minſt en månad förut weta, när färſäljningen ſkall ſke, och wiſe för dem reda för hwad ſom influtit. Will ej borgenären om förſäljningen föranſtalta, ſom nu ſagdt är; ege ſyßlomännen derom beſörja. (**K. Förordn. d. 12 Sept. 1868**).

55 §. Gode män eller ſyßlomän må, efter ſamråd med Rättens ombudsman, i mån af influtna tillgångar, medgifwa borgenär, ſom har fordran, den der enligt 4 eller 5 § i 17 Kap. Handels-Balken med förmånsrätt utgå bör, att betalning derför före tiden för fordringarnes granſkning lyfta, dock bör borgenären förut hafwa gifwit ſin bewakningsinlaga till Rätten eller domaren in: ware ock pligtig ſtälla borgen för hwad han lyfter, der ej borgenärerna, wid ſammankomſt, lyftning utan borgen medgifwa.

56 §. Då inſtällelſedagen förbi är, må andra borgenärer, ſom förmånsrätt för ſina bewakade fordringar hafwa, medgifwas, på ſätt i näſtföregående § ſagdt är, att betalning ur tillgångarna lyfta, ſedan de, der edgång äſkats, ſådan fullgjort. Kronan ware dock ej pligtig att borgen ſtälla.

57 §. Wägras lyftning, der den enligt föregående §§ medgifwas må; ege borgenär att ſig derom hos Rätten anmäla, och gifwe Rätten deröfwer utſlag.

58 §. Gode männen eller ſyßlomännen må, efter ſamråd med Rättens ombudsman, ſammankalla borgenärerna att höras öfwer ämnen, ſom boet och deß förwaltning röra. Rättens ombudsman ege ock för ſådant ändamål borgenärerna ſammankalla, när han ſå nödigt finner. Önſkar fordringsegare eller gäldenär, att ſamtlige borgenärer höras må; äſſe det hos Rättens ombudsman, ſom eger pröfwa om ſkäl dertill är: afſlår han den begäran; då må anſökningen fullföljas hos Rätten, ſom beſlut i ärendet meddelar.

59 §. Då, enligt hwad i näſtföregående § ſagdt är, borgenärer höras ſkola; warde de till ſammankomſt å wiß tid och ort kallade genom kungörelſe, ſom i allmänna tidningarne tre gånger införas bör, förſta gången minſt tio dagar före ſammanträdet, der ej Rättens ombudsman, med affeende å ſärſkilda omſtändigheter, finner nödigt annan tid för wißt fall beſtämma. Sedan ſyßlomän förordnade blifwit, ware kungörelſe i tidningarne ej nödig, der gäldenären och alla borgenärer, ſom wid ſammankomſten ega talan, annorledes om denſamma ſå tidigt underrättas, att de ſjelfwa eller genom ombud ſig inſinna kunna.

60 §. Wid wal till gode män eller ſyßlomän, ſå ock uti alla andra mål, ſom röra förwaltning af gäldenärs bo, gälle ſåſom beſlut den mening, hwarom bland närwarande borgenärer, de ſig förena, hwilkas fordringar ſammanräknade utgöra ſtörſta beloppet, ſå framt deſſa borgenärer derjemte utgöra minſt en fjerdedel af de röſtande: kan beſlut på ſådant ſätt ej åſtadkommas; warde yttrande inhemtadt af Rättens ombudsman, och gälle den mening han biträder. Ej må i frågor,

som uppenbarligen röra endast en eller några borgenärers rätt, annan borgenär i omröstningen deltaga. Bevakar medgäldenär eller löftesman jemte borgenären samma fordran: ege de tillsammans röst, beräknad efter den fordran: kunna de sig ej förena; gälle borgenärens mening, der ej de andra honom utlösa eller för hans fordran ställa full säkerhet.

Menar någon borgenär, eller gäldenären, der hans rätt kan vara af beslutet beroende, att detsamma olagligen tillkommit; ege deröfver hos Rätten, i stad inom fjorton dagar och å landet inom en månad, besvär anföra; och förordne Rätten eller domaren, der så nödigt pröfwas, att öfrige borgenärer skola å sammankomst, som af Rättens ombudsman utlyses, af besvären erhålla del för att å wiß dag förklaring deröfwer inför Rätten afgifwa, wid äfwentyr, att ärendet ändå företagas skall: dock gänge, utan hinder af de anförda besvären, borgenärernas beslut i werkställighet, der ej förbud deremot från Rätten eller domaren kommer.

61 §. Der borgenärer, i andra fall än i 6 Kap. sägas, något besluta om en borgenärs betalningsrätt, honom eller andra till förfång, som ej i beslutet deltagit, eller om andra ämnen, som af Rätten pröfwas skola till boets förwaltning ej höra; ware det ogildt.

62 §. Wid borgenärernas sammankomst utom Rätten skall protokoll öfwer deras beslut hållas och uppläsas, så ock af någon bland dem underskrifwas: och warde det af gode männen eller syßlomännen förwarabt, att wid påfordran Rättens ombudsman och delegarne i konkursen tillhandahållas.

63 §. Inom en wecka efter hwar månads slut, der ej borgenärerna annan tid bestämma, skola gode männen eller syßlomännen till Rättens ombudsman aflemna räkning öfwer boets inkomster och utgifter i penningar under månaden, hwilken räkning skall af ombudsmannen förwaras; och bör hwad af influtna medel ej till boets wärd och förwaltning nödigt är af gode männen eller syßlomännen i allmänt ränteri eller penningewerk insättas, der ej borgenärerna wid sammankomst besluta, att penningar utlånas må mot säkerhet, som borgenärerna godkänt. Under anslagstiden må dock penningar ej utlånas på längre tid än till inställelsedagen.

64 §. Wisa gode män eller syßlomän motwilja eller försummelse wid fullgörandet af sitt uppdrag, eller wägra de att om boet och deß förwaltning meddela upplysningar, när Rättens ombudsman, någon af borgenärerna eller gäldenären det äfkar; då må Rättens ombudsman förhållandet hos Rätten anmäla, och ege Rätten de försumlige eller motwillige tillhålla att sina åligganden fullgöra, eller, efter omständigheterna, dem från förwaltningen genast skilja. I sistnämnda fall kalle Rättens ombudsman borgenärerna tillsammans, att inför honom andra gode män eller syßlomän wälja, och anmäle walet hos Rätten eller domaren till den åtgärd, som i 39, 40 och 43 §§ sägs.

65 §. Will borgenär eller gäldenär framställa sådan anmärkning mot gode män eller syßlomän, som i näftföregående § omförmäld är; göre det hos Rättens ombudsman. Warder den klagan af ombuds-

mannen lemnad utan afseende; stände det klaganden fritt att sin klagan Rättens pröfning underställa.

66 §. Gode män eller syßlomän wärde konkursboets egendom och rätt som sin egen, eller gälde skadan. Äro flera gode män eller syßlomän, och wilja de dela förwaltningen sig emellan; bestämme, i fråga om gode män, Rätten och, i afseende å syßlomän, borgenärerna, om och i hwad mån det ske må: hafwa de förwaltningen odelad; då må de ej annorlunda än samfäldt widtaga någon åtgärd, som för boet någon förpligtelse medföra kan, eller någon rättighet detsamma afhända.

I särskildt mål, der Großhandlanden E. A., hwilken, såsom säkerhet för en fordran hos Bruksegaren J. E. W. å 31,615 r:dr, innehade en i Ortala bruk intecknad förlagsförbindelse å 45,000 r:dr och i J. E. W:s konkurs bewakat fastnämnda belopp med ränta, efter stämning år 1868 till Wäddö och Häfwerö skeppslags Tingsrätt yrkat, att emedan wid sammanträde d. 10 Juli 1866 med borgenärerna i konkursen öfwerenskommits, att konkursboet skulle för brukets fortfatta drift öfwertaga der befintliga materialier och tillwerkning mot det pris boförteckningen upptoge att betalas senast en månad efter det dom öfwer twistiga fordringar i konkursen fallit, äfwensom begagna bruksinventarierna till d. 29 påföljande September, då de skulle till E. A., såsom inteckningshafware, återställas, men konkursboet undandragit sig att denna förbindelse fullgöra, Handlanden F. L. och Häradsdomaren A. M., hwilka warit gode män och syßlomän i konkursen måtte warda ålagdt att, hwilkendera gälda gitte, till E. A. betala wärdet af den å konkursboet öfwerlåtna egendomen jemte utfäst ränta derå från d. 10 Juli 1866, har — efter det Härads-Rätten, enär berörda öfwerenskommelse träffats emellan E. A., å ena, samt öfriga borgenärerna, å andra sidan, wid hwilket förhållande desse tillhörde att för egendomens förwaltning answara, hwartill komme att konkursen redan i Februari 1867 afslutats genom ackord, ansett gode männens och syßlomännens befattning med boets angelägenheter hafwa upphört och dem sjelfwe icke pligtige eller behörige att å borgenärernas wägnar i saken swara samt förty ogillat den emot syßlomännen, i denna deras egenskap förda talan, men Swea Hofrätt förklarat syßlomännen pligtige att för omförmälda egendom hålla E. A. skadeslös samt förpligtat dem att, hwilkendera gälda gitte, till E. A. utgifwa egendomens wärde tillika med ränta derå från d. 10 Juli 1866 — Kongl. Maj:t, med ogillande af F. L:s och A. M:s framställda, icke på lag grundade inwändning, att då E. A:s talan icke blifwit wäckt inom natt och år efter det konkursen genom ackord bilagts, E. A. skulle hafwa förlorat rätt till sådan talan, förklarat det hafwa ålegat F. L. och A. M., i deras egenskap af syßlomän, att besörja, att i den mån boets tillgångar medgåfwo, E. A. erhållit hwad i öfwerensstämmelse med borgenärernas beslut d. 10 Juli 1866 och utslaget i konkursen honom tillkommit, och att, då de ej iakttagit denna sin skyldighet, utan öfwerlemnat all egendom till gäldenären J. E. W., hwilken sedermera ånyo försatts i konkurstillstånd, F. L. och A. M. woro pligtige att answara för den i frågawarande hänseende för E. A. uppkomna skada, till följd hwaraf Kongl. Maj:t i Hof-Rättens dom icke gjort annan ändring, än att, enär, förutom F. L. och A. M., jemwäl gäldenären och en annan person warit syßlomän, samt det icke lagligen åläge F. L. och A. M. att annorledes än gemensamt med de öfrige syßlomännen i frågawarande hänseende answara, F. L. och A. M. förklarades icke kunna åläggas widare betalningsskyldighet, än att de skulle till E. A. utbetala hwardera en fjerdedel af effekternas wärde med ränta. **K. Maj:ts Dom d. 17 Maj 1870.**

67 §. Arfwode för konkursboets förwaltning må borgenärerna utsätta antingen till wißt af hundrade, eller efter annan grund; dock må det ej för syßlomän efter tid räknas. Af det arfwode tage Rättens ombudsman, der ej Rätten annorlunda bestämmer, en tredjedel och gode männen eller syßlomännen två delar. Nöjas de ej med borgenärernas beslut derutinnan, eller menar någon borgenär, eller gäldenären, att arfwodet blifwit för högt bestämdt; lägge Rätten dem emellan, som skä-

ligt pröfwas. Ej må arfwode njutas förr än gode män eller syssloman slutlig reda för sig gjort.

Arfwode, som belöper för egendom, hwilken är inteckned eller deri särskild förmånsrätt eljest eger rum, skall, likasom kostnaden för den egendoms wård och försäljning, af egendomens afgäld och köpeskilling utgå.

68 §. Hwad Rätten beslutar i frågor, som i detta Kap. omförmälas, gånge i werkställighet, ändå att beslutet öfwerklagas, der det ej rörer ämne, som i 66 eller 67 § nämndt är.

5 Kap. Om fordringars bewakning wid konkurs och om rättegång deri.

69 §. På den inställelsedag, som, enligt 14 §, warder genom den offentliga stämningen för fordringars anmälande bestämd, skola tillståndeswara, i stad Rättens ordförande, eller annan af Rätten dertill utsedd ledamot, och å landet domaren, att ordet wid förhandlingarna föra, så ock Rättens ombudsman, gode männen och gäldenären; dock må de senares utewaro ej hindra ärendets handläggning. Ordföranden uppläse gäldenärens konkursansökning eller, der egendomsafträdet twunget är, den derom förda skriftwexling, jemte beslutet derom, så ock öfriga handlingar, deraf parterna om saken nödig kunskap få kunna. Derefter uppgifwe hwar borgenär skriftligen sin fordran med den rätt, han påstår: lägge ock de handlingar in, på hwilka han sin talan grundar, eller afskrifter deraf, med åtecknadt bewis af Rättens betjente eller af twå andra trowärdiga män, att de med hufwudskrifterna lika äro. Har borgenär före inställelsedagen bewakningshandlingar aflemnat, i stad till Rätten samt, å landet, till domaren, warde det ock tillkännagifwet.

70 §. Derefter företages, der ej någon af tillståndeswarande parter anstånd äskar, granskningen af de anmälda fordringarna. Ordföranden redogöre derwid för fordringsanspråket samt den rätt till betalning, som yrkas, framställe ock särskildt till parterna om de godkänna så wäl yrkandet om betalningsrätt, som påstående om förmånsrätt, der sådant blifwit wäckt; och göre derom i protokollet anteckning.

Ej må å hwad sålunda blifwit af samtlige tillståndeswarande parter godkändt eller utan anmärkning lemnadt, talan af någon part sedan ega rum; dock lände ej godkännande af yrkad förmånsrätt till förfång af deras rätt, som enligt lag hafwa företrädesrätt till betalning ur wiss egendom.

71 §. Will någon å inställelsedagen närwarande borgenär, god man eller syssloman, eller ock gäldenären, der han tillståndes är, jäf emot en eller flera af de bewakade fordringarna göra, eller begär någon af dem rådrum att sitt beslut derom, efter granskning af handlingarna, fatta; utsätte då ordföranden wiss dag inom twå weckor derefter, å hwilken anmärkningarna, skriftligen författade, senast skola aflemnas till Rätten eller domaren. Ordföranden bestämme ock å inställelsedagen, efter samråd med Rättens ombudsman, ej mindre lämplig ort, hwarest handlingarna under skriftwexlingstiden skola genom ombudsmannen parterna tillhandahållas, än ock wiss dag, minst en och högst twå weckor efter tiden för anmärkningarnes aflemnande, samt lämpligt ställe för

parterna att inför ombudsmannen sammankomma, såsom i 74 § sägs. Begär någon af parterna för anmärkningars afgifwande och sammanträdet inför ombudsmannen längre tid än nu sagdt är, och är saken widlyftig; då må ordföranden anstånd medgifwa, dock ej utöfwer hwad nödigt pröfwas.

Ej må emot fordran, som å inställelsedagen anmäld är, jäf annorledes än i nu stadgad ordning framställas.

72 §. Rättens ombudsman ware pligtig att, der handlingarnas granskning ej blifwit å inställelsedagen afslutad, skyndsamt upprätta en förteckning, utwisande beloppet af hwarje anmäld fordran, så ock, der förmånsrätt blifwit yrkad, den åberopade grunden derför samt den plats i förmånsrätts-ordningen, som, enligt det framställda yrkandet, skulle fordringen tillkomma. Den förteckning ware hos ombudsmannen tillgängling minst fyra dagar före utgången af den för anmärkningars aflemnande bestämda tid.

73 §. Nu hafwa skriftligen författade anmärkningar i föreskrifwen tid inkommit; öfwerlemne Rättens ordförande eller domaren de skrifter till Rättens ombudsman och bestämme derwid tillika wiß dag, då parterna, dereſt förlikning ej träffas kan, hafwa att inför Rätten sammankomma, i stad inom fjorton dagar efter sammanträdet inför ombudsmannen och på landet å det efter nämnda sammanträde först infallande lagtima Ting, der urtima Ting ej warder äskadt.

74 §. Wid sammankomst inför Rättens ombudsman, hwarom nu sagdt är, ingifwe den eller de borgenärer, mot hwilkas fordringsanspråk jäf blifwit gjordt, skriftligen uppsatte swaromål: bifoge ock de handlingar, som deras talan styrka. Ombudsmannen uppläse den förda skriftwexlingen och söke att parterna om det stridiga förlika. Medgifwa samtliga tillstädeswarande parter, att gjordt jäf må förfalla, eller inskränka de jäfwet; ege ej part, som uteblifwit, derå tala. Finnes jäf, derom förlikning ej träffas kunnat; då skall frågan till Rätten hänskjutas, och kungöre ombudsmannen tiden, då parterna hafwa att utan widare kallelse sig wid Rätten inställa. Är det Häradsrätt; inhemte han dock först om urtima Ting för sakens behandling äskas, i hwilket fall tiden af domaren kungöres i allmänna tidningarna tre gånger, sista gången minst fjorton dagar före Tinget.

Ombudsmannen tillställe derefter ofördröjligen Rättens ordförande eller domaren protokoll öfwer sammanträdet, innehållande om och i hwad mån förlikning skett och hwilka anspråk såsom stridiga återstå, äfwensom om förhör wid Rätten blifwit af någon part äskadt. Det protokoll skall af ombudsmannen underskrifwas och jemwäl af två tillstädeswarande borgenärer påtecknas.

75 §. Nu är twistiga fordrings anspråk till Rätten hänskjutna; då skall Rätten dem, utan hinder af parternas uteblifwande, ofördröjligen till afgörande företaga och, så widt ske kan, på en gång, med dom afhjelpa. Ej ware part tillåtet att inför Rätten widare i saken anföra, der ej senaſt wid det sammanträde inför Rättens ombudsman, hwarom i näſtföregående § sagdt är, förbehåll derom blifwit gjordt, eller Rätten eljeſt pröfwar nödigt att parter höra. Tarfwa en del fordringar längre tid för att utredas och styrkas; då skall dom öfwer dem, som snarare afgöras kunna, förr meddelas: ej heller må saken uppehållas förty att

någon borgenärs anspråk på annan Rätts pröfning beror, utan fastställe Rätten hans betalningsrätt för det belopp, som genom dom i dem särskilda rättegången bestämdt warder.

76 §. Göres jäf emot bewakad fordran af en eller flera parter; det gälle ock för de andra, ändå att de ej i jäfwet deltagit.

77 §. Wäbjar någon mot Rättens dom; åligge Rätten eller domaren, att alla handlingar, som twisten röra, till Hofrätten insända tre weckor förr än parterna skola sig der inställa.

78 §. Ej må i högre Rätt andra bewis i konkurssak gälla än de, som wid första domstol i laga ordning företedda warit, der ej den högre Rätt pröfwar, att parts begäran om anstånd utan skäl afslagen blifwit, eller att han ej fått tillräckligt rådrum att bewis anskaffa. Är dom grundad å skäl, som af gäldenär eller borgenär under skriftwexlingen ej anförda warit; då ege ock den missnöjd är, att till bestyrkande af sin rätt nya bewis förete.

79 §. Söker någon borgenär ändring i Rättens dom; det gälle ej för dem, som ändring icke sökt.

80 §. Nu kan så hända, att någon borgenär will efter inställelsedagen fordringsanspråk anmäla; gifwe sin inlaga in, i stad till Rätten och å landet till domaren. Rätten eller domaren utsätte i anledning deraf förhör med parterna inom två månader derefter; och warde saken derwid och jemwäl sedermera så behandlad, som här ofwan sagdt är om fordran, den der blifwit å inställelsedagen anmäld.

Till det förhör, som sålunda inför någon Rättens ledamot eller domaren hållas skall, låte han kalla Rättens ombudsman, så ock gäldenären, der han när wistas, jemte syssломännen, de senare för att den anmälda fordringen granska: låte ock förhöret tre gånger, sist fjorton dagar förut, i allmänna tidningarna kungöra.

Ordföranden, Rättens ombudsman, så ock syssломännen, der de när warit, njute för inställelsen wid det förhör ersättning af den eller de borgenärer, hwilkas fordringsanspråk der förewarit; och betale de likaledes kallelsekostnaderna. Warder jemwäl förhör inför Rättens ombudsman, enlig 71 §, nödigt; gäldes kostnaden derför af de borgenärer, hwilkas bewakningar det förhör föranledt.

81 §. Borgenär, som efter inställelsedagen fordran anmäler, ege ej i saken tala förr än förhör i anledning af hans bewakning blifwit, såsom i näststöregående § sagdt är, inför någon Rättens ledamot eller domaren hållet.

82 §. Yrkar gäldenär eller borgenär, att annan borgenär skall sin fordran med ed fästa, ware denne då pligtig sådan ed swärja: "Jag N. N. swär och betygar wid Gud och Hans heliga evangelium, att jag, innan ansökningen om afträdande af N. N:s egendom mig kunnig blef, på god tro warit innehafware af den fordran, jag nu uppgifwit, och att den icke, mig weterligen, af swek eller bedrägeri tillkommit, utan riktig är, såsom den af mig uppgifwen blifwit: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ."

Skall fordran bewakas af arfwinge, af ombud för Kronan, allmänt werk eller allmän inrättning, eller af styrelse för bolag eller förening, hwars angelägenheter af wiss styrelse förwaltas; warde eden derefter lämpad. Samma lag ware, der fordran bewakas af förmyndare eller

målsman för omyndig eller den under målsmanskap står, af god man eller syssloman i konkurs för gäldenär, eller af den, som det eljest efter lag tillkommer att annans fordran i konkurs bewaka: ware ock i sådant fall rätta sakegaren pligtig, att sjelf, om han dertill skicklig finnes, edgången fullgöra, der någon borgenär det äfkar och Rätten pröfwar skäl dertill wara.

83 §. Har borgenär uppgifwit större fordran än han seban under eden begripa kan; då må han, wid edens aflaggande, rättelse i den bewakning göra.

84 §. Dör borgenär innan han sin fordran med äfkad borgenärsed styrkt; skall eden aflaggas af den, som i hans ställe träder, och warde derefter lämpad.

85 §. Är någon borgenär af sådan lära, att han ej kan eden på föreskrifwet sätt aflägga; förhålles dermed efter hwad för sådana fall särskildt är stadgadt.

Jfr anm. wid 17 Kap. 7 § R. B.

I ett serskildt mål är förklaradt, att en qwäkare, inför wederbörlig myndighet högtidligen bekräftat werkligheten af sin uppgifna fordran, borde anses lika som om han borgenärsed aflagt. **K. Maj:ts Dom d. 23 Febr. 1821.**

86 §. Yrkande, att anmäld fordran med ed fästas skall, göres skriftligen, i den ordning och inom den tid, som för jäf emot fordringar förr stadgade äro. Ej må sådant yrkande i bewakningsinlaga wäckas. Rätten eller domaren förelägge den, emot hwilken yrkandet framställes, att, inom wiß tid af högst en månad från det han af föreläggandet erhållit del, edgången fullgöra och med bewis derom inkomma.

Föreläggandet bör borgenären tillställas så, som i lag om stämning stadgas; åliggande dock borgenär, hwilken förmånen af sådant delgifningssätt sig tillförsäkra will, att i bewakningsinlagan uppgifwa wiß ort inom riket, der han eller ombud för honom träffas kan. Har han det underlåtit; ege Rätten eller domaren förordna, att föreläggandet uti allmänna tidningarne införas må; och anses i sådant fall borgenären af föreläggandet undfå del den dag, detsamma sålunda kungöres.

Den, på grund af hwilkens yrkande föreläggandet blifwit meddelad, ware pligtig att delgifwandet deraf ombesörja och bewis derom till Rätten eller domaren ingifwa inom en månad från den för framställande af jäf mot fordringar bestämda tid. Försummar han det och anmäler han ej hinder, som af Rätten godkännes; warde edgångsyrkandet utan afseende lemnadt. Warder anmäldt förfall godkändt; sätte Rätten ut ny tid, hwarigenom bewis öfwer delgifwandet inlemnas skall; derwid Rätten, om borgenär eller ombud för honom ej kunnat anträffas å ort, som i bewakningsinlaga uppgifwits, eger förordna, att föreläggandet, genom deß införande i allmänna tidningarne, borgenär delgifwas må. **(K. Förordn. d. 12 Maj 1870).**

87 §. Då borgenär edgång fullgöra skall; göre det wid den Rätt, hwarunder konkursfaken lyder eller inför annan domstol eller på landet inför domaren. Wistas borgenär utom riket; då eger han eden aflägga i landet, der han wistas, antingen hos Swenska beskickningen eller inför den domstol eller den myndighet, hos hwilken, enligt det landets lag, sådan edgång fullgöras må.

Borgenär stånde ock fritt att eden aflägga före inställelsedagen in-

för domstol eller myndighet, som nyss nämnd är, så ock å inställelsedagen inför ordföranden. (**K. Förordn. d. 12 Maj 1870**).

88 §. Kan borgenär ej inom föreskrifwen tid fullgöra honom förelagd edgång och derom till Rätten eller domaren ingifwa bewis; anmäle han inom samma tid sitt förfall för Rätten eller domaren, och pröfwe Rätten, om längre tid honom föreläggas må. Förfummar borgenär att edgångsbewis inom föreskrifwen tid ingifwa; warde hans bewakning utan afseende lemnad: företer han det sedan; anses bewakningen då wara gjord. (**K. Förordn. d. 12 Maj 1870**).

89 §. Edgångsbewis, hwarom i nästföregående § sagdt är, warde af Rätten eller domaren tillställdt ombudsmannen. Will någon borgenär jäf emot det bewis framställa; göre det skriftligen hos Rätten eller domaren inom fjorton dagar efter det bewiset senast ingifwas bordt; och warde, för pröfning af jäfwet, utsatt tid, då parterne hafwa att hos Rätten sig infinna. Rätten eller domaren skall den tid tre gånger, sista gången minst fjorton dagar förut, i allmänna tidningarna kungöra låta.

90 §. Borgenär, som för sin fordran har löst pant i handom eller inteckning i gäldenärens fasta gods, njute, der han fordringen i konkursen icke bewakat, ej rätt till betalning ur annan konkursboets egendom än panten eller den intecknade fastigheten. Sådan borgenär ware ock pligtig, der det äskas, att innan han betalning ur panten eller fastigheten njuta må, sin fordran med den i 82 § föreskrifna borgenärsed fästa. Äskas sådan ed; förelägge Rätten eller domaren, såsom i 86 § sägs, borgenären wiss tid, från det han af föreläggandet erhållit del, att till Rätten eller domaren ingifwa bewis, att han föreskrifwen ed aflagt: utsätte ock wiss tid af högst en månad, inom hwilen den, som edgången yrkat, har att delgifwandet ombesörja och med bewis derom inkomma, wid den påföljd för underlåtenhet deraf, som i sistnämnda § stadgas. Ej må i detta fall föreläggandets införande i tidning såsom delgifning godkännas.

Förfummar borgenären att inom den föreskrifna tiden med edgångsbewis inkomma eller laga förfall derför wisa; då må egendomen, såsom annan konkursboets tillhörighet, af gode männen eller syssломännen om händer tagas, och utdelning derutur ske till andra borgenärer, som sina fordringar lagligen bewakat: fullgör han edgången innan sådan utdelning skett; ware wid sin rätt till betalning ur panten eller fastigheten bibehållen. (**K. Förordn. d. 12 Maj 1870**).

91 §. Den, som will begagna fordran endast till qwittning mot skuld, hwarför han hos gäldenären häftar, ware ej pligtig att sådan genfordran i konkursen bewaka. Sökes hans skuld för konkursboet ut; åligge honom, der han qwittningsrätt njuta will, att, om så äskas, fordringen bewisa, såsom i 82 § sagdt är.

92 §. Utan hinder af den ed, som borgenär gått, ege Rätten att pröfwa giltigheten af hwarje fordran, hwaremot jäf i laga ordning gjordt är.

93 §. Hwad om fordringars bewakande i detta Kap. sägs, gälle ej för fordran hos bank eller allmänt penningewerk, efter sedel eller annan löpande förbindelse, som tryckt eller graverad utgifwes, utan lände derom till efterrättelse hwad i särskild lag stadgas.

6 Kap. Om förlikning och ackord emellan gäldenären och borgenärerna.

94 §. Har gäldenär, hwars egendom till konkurs afträdd är, om betalningen af sin gäld träffat öfwerenskommelse med sina borgenärer; ege rätt att, sedan den i stämningen utsatta inställelsetid förbi är, hos Rätten eller domaren göra ansökning, att konkursen nedläggas må. Är skriftlig öfwerenskommelse upprättad och af alla borgenärer som sig anmält, jemte gäldenären, undertecknad, eller har gäldenären andra bewis att han nämnda borgenärer förnöjt; gifwe Rätten eller domaren, sedan gode männen eller syssломännen hörde blifwit, bewis att konkursen nedlagd är: och warde det emot borgenärer så ansedt, som om konkurs ej inträffat.

95 §. Will gäldenär erbjuda ackord, efter hwad här nedan sägs; ingifwe senast å inställelsedagen skriftligt förslag derom med alla wilkor derwid; och warde det förslag, innan sammanträdet upplöses, af ordföranden föredraget för borgenärerna. Med pröfningen af ackordsförslaget skall anstå till det i 71 § omförmälda förhör inför Rättens ombudsman: tarfwas ej sådant förhör; utsätte ordföranden och kungöre å inställelsedagen för parterna wiss tid och ort, att inför ombudsmannen sammankomma för att beslut i anledning af ackordsförslaget fatta. Under tiden ware förslaget för borgenärerna tillgängligt, såsom om bewakningsinlagor i 71 § sagdt är.

96 §. Å den dag, då ackordsförslag sålunda pröfwas skall, inställe sig gäldenären personligen, och ej genom ombud, der han ej har laga förfall. Derwid må wäl, med gäldenärens begifwande, jemkning i förslaget ega rum; men ej må uppskof med pröfningen ske, utan att sådant uppskof medgifwes antingen af samtliga tillstädeswarande borgenärer, eller ock af fyra femtedelar af dem och desse jemwäl bewakat fyra femtedelar af de wid ackord, enligt hwad häc nedan sägs, röstberättigade borgenärers i konkursen anmälda fordringsbelopp.

97 §. Då ackordsförslag till pröfning förekomma skall, tillhandahålle Rättens ombudsman skriftlig förteckning å alla röstberättigade borgenärer, jemte det belopp af deras fordringar, som wid ackordet, enligt hwad nedan sägs, i betraktande komma må.

98 §. I öfwerläggning och beslut angående ackordsförslag må ej de borgenärer taga del, hwilka förmånsrätt för sina bewakade fordringar yrkat, utan i den mån de det yrkande återkalla. Annan borgenär må i röstningen deltaga, ändå att hans fordran bestridd är.

99 §. Förslag till ackord skall såsom antaget anses, dereſt antingen alla tillstädeswarande borgenärer sig derom förenat och de bewakat två tredjedelar af samtliga i konkursen anmälda fordringsbelopp, de der blifwit eller blifwa till betalning godkända och ej med förmånsrätt utgå, eller ock fyra femtedelar af de wid sammanträdet tillstädeswarande borgenärer ackordsförslaget bifallit och desse borgenärer jemwäl bewakat fyra femtedelar af nyssnämnda fordringsbelopp.

100 §. Ackordet är, fastän antaget enligt näſtföregående §, dock ej giltigt, så framt det ej af Rätten fastställes.

101 §. Antages ackordsförslaget af borgenärerna, eller kan, i följd deraf att jäf emot någon af de röstberättigades fordringar gjordt

men ännu ej pröfwadt är, ej wid sammanträdet afgöras, om förslaget är att såsom antaget eller förkastadt anses; då skall förslaget, jemte det wid sammanträdet förda protokoll och den i 97 § omförmälda förteckning, sist inom en wecka af ombudsmannen till Rätten eller domaren inlemnas för att af Rätten pröfwas.

102 §. Då, på sätt i näst föregående § sagdt är, ackordsförslag till Rättens pröfning inkommit, utsätte Rätten eller domaren genast dag, då ärendet skall wid Rätten förekomma och låte den dag kungöras, såsom i 89 § föreskrifwet är.

Will borgenär, på de i 104 § omförmälda grunder, fastställelse af ackordet bestrida; göre det skriftligen hos Rätten eller domaren sist en wecka förr än ärendet skall wid Rätten förekomma.

103 §. Innan ackordsförslag af Rätten till afgörande företages, afgifwe Rättens ombudsman noggrann berättelse om de i konkurssaken förekomna omständigheter, som gäldenärens förhållande, boets ställning och sakens beskaffenhet i öfrigt närmare beteckna.

104 §. Ackord må ej, ändå att det ej bestridt är, af Rätten fastställas: då beslutet icke i laga ordning tillkommit: då gäldenär blifwit dömd för bedrägligt förhållande mot sina borgenärer eller medan han under tilltal derför står: då anledning är, att gäldenär hemligen gynnat någon borgenär wid ackordet, eller att annat swek derwid egt rum: då ackordet ej gifwer lika rätt och minst tjugufem för hundrade af fordringsbeloppet åt alla de borgenärer, som det angår och som ej uttryckligen förklarat sig ty förutan med ackordet nöjde: då det uppenbarligen länder till skada för borgenärerne.

Bestrides ackordet på den grund att säkerhet ej finnes för deß fullgörande; pröfwe Rätten, efter omständigheterna, huruwida fastställelse på sådan grund wägras må. **(K. Förordn. d. 12 Maj 1870).**

105 §. Finner Rätten, då ackordsförslag till deß pröfning hänskjutet är, att utgången af borgenärernas omröstning öfwer förslaget, enligt de i 99 § utstakade grunder, blifwer olika, då de fordringar, mot hwilka jäf qwarstår, samt de för dem afgifna röster inberäknas, och då de icke beräknas, och anser Rätten i öfrigt skäl wara för handen att fastställelse å ackordet meddela; döme då Rätten först öfwer de twistiga fordringsanspråken eller så många af dem, som erfordras för att utgången af borgenärernas omröstning blifwer lika, ehwad öfriga omtwistade fordringar till betalning fastställas eller icke; och stände i detta fall wid första Rätts dom, så widt den eger inflytande på frågan om hwilka fordringsegare och hwilka belopp skola wid röstningen öfwer ackordet anses.

106 §. Ej må ackordsförslag af borgenärer antagas, medan gäldenären står under tilltal för bedrägligt förhållande enligt 8 Kap. denna lag. Besluta borgenärerna med den öfwerwigt af röster, som i 96 § sagdt är, att med ackordsfrågan skall anstå tilldeß dom öfwer gäldenären fallit; må dock uppskof med försäljning af konkursboets egendom ej ske, der ej borgenärerna med enahanda röstöfwerwigt det bestämma. Är uppskof med ackordsfrågan beslutadt; ege gäldenären, sedan dom i anledning af åtalet fallit och han förklarats ej kunna till answar fällas, nytt ackordsförslag framställa: ingifwe det dock till Rätten eller domaren

inom fjorton dagar efter det domen wunnit laga kraft: ſker det ej; anſes ackordsfrågan hafwa förfallit.

107 §. Nu har, på ſätt i näſtföregående § ſagdt är, nytt ackordsförſlag af gäldenären ingifwits; kungöre Rätten eller domaren, ſåſom i 89 § ſtadgas, wiß tid och ort för parterna att inför Rättens ombudsman ſammankomma för att öfwer förſlaget beſluta. Under tiden ware förſlaget hos ombudsmannen för granſkning tillgängligt.

Å ſålunda utlyſt ſammankomſt må ej ytterligare uppſkof med ackordsförſlagets pröfning beſlutas.

108 §. Ackord må ej bewiljas bank eller allmänt penningewerk, ſom ſedlar eller andra löpande förbindelſer, tryckta eller graverade, utgifwit och hwars egendom till konkurs afträdd är.

109 §. Har Rätten faſtſtält ackordsaftal, ware detſamma bindande för alla de borgenärer, kända eller icke, ſom egt rätt att ſina fordringar i konkurſen bewaka, utan undantag för andra än dem, hwilkas fordringar genom inteckning, pant eller annan laga förmånsrätt förſäkrade äro. Räcker ej den egendom, hwari borgenär inteckning, pant eller annan ſärſkild förmånsrätt eger, till gäldande af hans fordrans fulla belopp; ware han för återſtoden underkaſtad de wilkor, ſom genom ackordet beſtämda äro för dem, hwilka förmånsrätt ej ega.

110 §. Under hinder deraf, att borgenär godkänt ackordsförſlag, ege han mot gäldenärens löftesmän eller medgäldenärer föra den talan, hwartill han eljeſt warit lagligen berättigad; och förty må löftesman eller medgäldenär ackordet beſtrida, ändå att fordringen ej är af honom, utan af borgenären allena bewakad.

111 §. Jäf, ſom mot anmäld fordran gjordt är, warde pröfwadt i den ordning, ſom i denna lag ſtadgas, ändå att konkurſen i följd af träffadt ackordsaftal förfallit.

112 §. Då, i följd af konkurſens nedläggande eller faſtſtäldt ackordsaftal, afträdd egendom till gäldenären återſtälles ſkall, gifwe gode männen eller ſyßlomännen honom oförd röjligen redowiſning för egendomens förwaltning. Will gäldenären den redowiſning klandra; göre det genom ſtämning inom tre månader efter det han redowiſningen emottog.

113 §. Warder, efter faſtſtällelſe af ackordsförſlag, yppadt, att gäldenären gjort ſig ſkyldig till bedrägligt förhållande mot ſina borgenärer eller wid ackordet hemligen gynnat någon af dem; förfalle den eftergift, ſom genom ackordet må wara gäldenären tillerkänd.

7 Kap. Om utdelning och redowiſning, ſå ock om afſlutande af konkurs.

114 §. Sedan tiden för de å inſtällelſedagen anmälda fordringars granſkning ute är, och ſå mycket medel influtit att utdelning för bewakade fordringar, ſom ej utgå med förmånsrätt, kan ſke till fem för hundrade eller eljeſt lämpligen ega rum; åligge ſyßlomännen att, i ſamråd med Rättens ombudsman, uppgöra förſlag till ſådan utdelning. Uppſtå derwid ſkiljaktiga meningar emellan ſyßlomännen och ombudsmannen; warde förſlaget enligt ombudsmannens mening upprättadt.

115 §. Har borgenär bewakat fordran, för hwars betalning gäldenären jemte andra, likaledes i konkurstillstånd försatta, medgäldenärer eller löftesmän, en för alla och alla för en, häfta; ware berättigad till utdelning i en hwar af de answarigas konkursmassor för hela sin bewakade fordran: ege dock ej uppbära mer än mot hans fordran swarar. Uppstår öfwerskott; gånge det till dem af medgäldenärernas eller löftesmännens konkursmassor, från hwilka större utdelning fallit än som, efter förbindelsernas ordning och beskaffenhet, på dessa gäldenärers eller löftesmäns andel i answarigheten dem emellan inbördes löper.

116 §. Nu hafwa, utom borgenären, jemwäl medgäldenärer eller löftesmän samma fordran för sin del bewakat; då skall utdelning efter den gemensamma fordringens hela belopp, ehwad den hel och hällen af en eller delwis af flera bewakad är, för dem alla gemensamt beräknas, och tage deraf först borgenären hwad till full betalning af hans fordran åtgår. Hwad sedan återstår tillfalle medgäldenärerna eller löftesmännen, i den mån de, genom afbetalningar, hos gäldenären fordringsrätt erhållit.

Är fordringen af medgäldenärer eller löftesmän efter konkursens början hos fordringsegaren infriad; ware de berättigade till utdelning å samma belopp som fordringsegaren, dereft han ej betalning fått, egt i konkursen bewaka; dock må de ej uppbära mera än emot deras fordringar swarar.

117 §. **1 mom.** För fordringar, hwarå ränta är utfäst eller eljest lagligen eger rum, upphöre, emellan fordringsegarne inbördes, ränteberäkning från den dag, offentlig stämning gafs, der ej boet förslår till gäldande af ränta å alla bewakade fordringar, utom böter. Räcker boet dertill; då beräknas å fordran, för hwilken ränta ej är utfäst och wiß betalningstid ej heller bestämd, ränta efter fem för hundrade om året från den dag, den offentliga stämningen gafs.

2 mom. Utgår fordran med förmånsrätt; njutes derå full ränta till den dag, som för utdelning bestämmes, der borgenären ej deßförinnan fått uppbära betalning; dock gälle ej i intecknad fastighet förmånsrätt till ränta, som upplupit före den dag, offentliga stämningen gafs, för längre tid än tre år. Är för fordran, hwarom nu sagdt är, ränta ej utfäst och wiß betalningstid ej heller bestämd; warde ändå ränta till fem för hundrade om året derå beräknad från den dag, den offentliga stämningen utfärdad blef.

3 mom. För fordran, som eljest ej förfallen wore, må utdelning eller qwittning i konkurs ske: skall ränta ej gäldas före förfallodagen; beräknas utdelningen å det belopp, som efter en räntefot af fem för hundrade om året utgör sådan fordrans wärde den dag, då offentliga stämningen gafs, eller, der fordran utgår fullt eller med förmånsrätt, den dag, som för utdelning bestämd är, om betalning deßförinnan ej fått uppbäras.

118 §. Då förslag till utdelning upprättadt är, kalle Rättens ombudsman, på sätt i 59 § sägs, utan dröjsmål borgenärerna tillsammans att förslaget till granskning företaga: och warde sammankomstens ändamål i kallelsen uttryckligen tillkännagifwet.

119 §. Warder förslaget af alla kända borgenärer, då de å sammankomsten tillstädes äro, gilladt; då skall utdelning af massans till-

gångar, i mån af hwarje borgenärs godkända fordran, utan dröjsmål werkställas. Är borgenärs fordran godkänd genom domslut, som ej laga kraft eger; ware han dock berättigad att emot borgen lysta hwad sålunda godkändt blifwit: är fordringen ogillad, eller beror den på pröfning; warde så mycket, som på fordringen belöpa kan, affatt tillbeß sig wisat, om ändring i domen blifwit sökt och wunnen, eller fordringen pröfwad blifwit.

120 §. Will borgenär, som ej när warit å den sammankomst, hwarom ofwan sagdt är, eller, derwid tillstädes, ej utdelningsförslaget gillat, klander deremot wäcka; anmäle skriftligen hos Rätten eller domaren sitt klander inom en månad efter sammankomsten; och ware under den tid förslaget hos syßlomännen tillgängligt. Rätten eller domaren utsätte wiß dag, då parterna hafwa att hos Rätten sig inställa, och låte den dag tre gånger, sista gången minst fjorton dagar förut, i allmänna tidningarna kungöras, der ej Rätten eller domaren finner, att alla parter, som saken rörer, onnorledes kunna till förhöret lämpligen kallas. De för sakens pröfning nödiga handlingar skola af syßlomännen, på anfordran, Rätten tillställas. Ej må parts uteblifwande hindra dom öfwer klandret.

Är ej förslaget af alla borgenärer gillad; då må ej utdelning efter förslaget annorledes än emot borgen ske förr än tid för klanders anställande förfluten är eller slutlig dom öfwer wäckt klander fallit.

121 §. Sedan utdelningsförslag, på sätt nu sagdt är, laga kraft wunnit, eller af domstol pröfwadt blifwit; gälle de derigenom bestämda grunder, i afseende å alla i förslaget upptagna fordringar, jemwäl wid ytterligare förslag till utdelning ur konkursboet.

122 §. Kommer borgenär, som efter inställelsedagen fordran anmält, och hos syßloman wisar sig hafwa bewakningshandlingar till Rätten eller domaren ingifwit; då skall i utdelningsförslag, om hwars framläggande å wiß dag kungörelse ej redan blifwit utfärdad, utdelning å hans fordran beräknas; och warde beloppet affatt till deß fordringen granskad och pröfwad blifwit.

123 §. Warder den fordran godkänd; ege borgenären rätt att af de konkursboets tillgångar, som ej äro upptagna uti äldre utdelningsförslag än det i 122 § omförmälda, först, så widt återstående tillgångar dertill förslå, erhålla utdelning till så stort belopp, som på hans fordran löper i förhållande till hwad de andra redan uppburit, och tage sedan med dem del i det, som af tillgångarne kan återstå: njute ock tillgodo den förmånsrätt, honom enligt lag tillkommer.

124 §. Då slutlig utdelning sker, skall ock redowisning för boets förwaltning framläggas.

Will borgenär eller gäldenär förwaltningen, eller syßlomännens åtgärder i ett eller annat afseende klandra; instämme klandret till den Rätt under hwars dom konkurssaken lyder, inom tre månader från den dag, å hwilken den för redowisningens granskning utsatta sammankomst upplöstes; och warde klandret pröfwadt, ändå att konkurssaken i högre Rätt fullföljes.

Jfr anm. wid § 66 denna Lag.

125 §. Sedan all konkursboets tillgängliga egendom blifwit i

penningar förwandlad, och den för slutliga utdelningen deraf bestämda dag tilländagått, anses konkursen afslutad, ändå att dom öfwer bewakade twistiga fordringar ej fallen är, eller någon ytterligare tillgång, i följd af rättegång eller annorledes, sedermera för boet uppkomma kan. Yppas sådan tillgång; warde den, på sätt förut stadgadt är, bland borgenärerna fördelad.

Då konkurs således bör såsom afslutad anses; gifwe sysslomännen bewis derom till gäldenären, om han det äskar. Wägra de det, pröfwe Rätten, efter det ombudsmannen hörd blifwit, om laga skäl för den wägran är.

I särskildt mål, der J. B., som till konkurs afträdt sin egendom, i stämning till Stockholms Rådstufwu-Rätt yrkat, att konkursen måtte förklaras afslutad och sysslomännen warda ålagdt att bewis derom till J. B. utfärda, hwilket yrkande af ene sysslomannen, C. O. af F., bifallits, men af andre sysslomannen, S. M. T., bestridts emedan sysslomännen för gällande af i konkursen bewakade fordringar erhållit införsel i J. B:s från K. Tullwerkets stat utgående pension och i wiss del af hans lön å K. Kammar-Rättens stat, har, — efter det Rådstufwu-Rätten, enär all den af J. B. afträdda egendom blifwit i penningar förwandlad och bland borgenärerna fördelad, jemlikt föreskrifwande § förpligtat sysslomännen att till J. B. utgifwa bewis, det hans konkurs borde såsom afslutad anses, dock att i bewiset skulle inflytta förbehåll om konkursboets rätt till den ytterligare tillgång, som till följd af den bewiljade införseln i lönen kunde för boet uppkomma — Swea Hofrätt, med förklarande att Rådstufwu-Rätten saknat laga anledning att meddela bestämmelse angående innehållet af det bewis, sysslomännen skulle till J. B. utgifwa, Rådstufwu-Rättens i berörda hänseende meddelade föreskrift undanröjt. **Swea Hof-Rätts Dom d. 22 Juni 1871.**

126 §. Nu warder under förwaltningens lopp, förr eller senare, uppenbart, att konkursboets tillgångar ej förslå till kostnaderna för boets utredning och konkursens behandling; då skall Rättens ombudsman, med företeende af gode männens eller sysslomännens derom afgifna framställning, förhållandet hos Rätten anmäla, och ege Rätten förordna, att widare behandling af konkursen ej eger rum, dereft ej inom tretio dagar borgenär eller gäldenären wisar, att tillräckliga medel för konkursens fortsättning äro att tillgå. Meddelas sådant beslut; medföre dock konkursansökningen i fråga om bysättning å gäldenären samma werkan, som om saken fortgått.

Finnes ej i boet tillgång till gäldande af kostnaden för den offentliga stämningens kungörande och kallelsebrefs affärdande; njute Rätten eller domaren ersättning af allmänna medel, för hwad till sådant ändamål förskjutet blifwit.

Jfr § 33 denna Lag.

127 §. Wid allmän Underrätt skall föras förteckning öfwer alla der anhängiga konkurser, utwisande dagen, då hwarje konkurs börjat, och de dermed widtagna åtgärder, så ock tiden för dess afslutande.

Hwar, so merhållit uppdrag att i konkurs wara Rättens ombudsman, åligge att årligen, i stad inom första hälften af Januari månad, och på landet å första lagtima rättegångsdag, till Rätten ingifwa skriftlig uppgift å de konkurser, hwaruti han föregående år haft sådant uppdrag sig anförtrodt, hwilken uppgift bör utwisa, särskildt för hwar konkurs, alla de deruti widtagna åtgärder för förwaltningens bringande till slut samt, der ej slutlig utdelning skett, fullständig upplysning om orsakerna dertill. På Rätten ankomme dereft er att pröfwa huruwida ombudsmannen må wid den honom uppdragna befattning bibehållas.

8 Kap. Om anſwar i konkurs för bedrägligt förhållande, annan oredlighet och wårdslöshet.

128 §. Har gäldenär brukat ſwek och liſt mot ſina borgenärer, ſåſom att han:

under lånat namn köpt egendom och den bland tillgångarne ej uppgifwit, eller, under ſken af köp, gåfwa eller annat aftal, egendom från konkursboet undandragit, eller annorledes ſwikligen förſkingrat, undandolt eller ur wägen ſkaffat något af ſina tillgångar;

eller i hemligt förſtånd med någon föregifwen borgenär uppgifwit eller widgått falſk ſkuld;

eller öfwer ſin handel eller rörelſe fört falſka böcker, eller uppſåtligen ſina böcker förſtört, undanſtuckit, förändrat eller oläsliga gjort;

warde, för bedrägri, dömd till ſtraffarbete från och med två till och med ſex år [och förklarad owärdig att i allmän tjenſt eller förrättning brukas, och att taga del i wal, ſom medborgerligt förtroende utmärker, eller derwid ſjelf komma under omröſtning.]

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **Straff-Lag.** 23 Kap. 1 §.

129 §. Har gäldenär, borgenärer till ſkada, annan oredlighet mot dem brukat, ſåſom att han,

ſedan han ſjelf ſökt att få ſin egendom afträda, eller, der konkurſen twungen är, ſedan borgenärs anſökning derom honom kunnig blef, något af egendomen, borgenärerna till förfång, dock utan ſwiklig afſigt att bereda ſig förbel, fält, uppſåtligen förſtört eller annorledes förſkingrat;

eller, med kännedom om ſitt obeſtånd eller ſin oförmåga att rätt för ſig göra, genom gåfwa eller annan åtgärd, ſom till ſin följd dermed lika är, afhändt ſig egendom af ſådant wärde att borgenärerna deraf märkelig ſkada haft eller få kunnat;

ſtraffes i deſſa och dylika fall med ſtraffarbete eller fängelſe från och med [ſex månader] till och med två år [och förklares owärdig att i allmän tjenſt brukas, ſå ock förluſtig medborgerligt förtroende, ſåſom i näſtföregående § ſagdt är. Styrker inför Rätten gäldenär, den der blifwit dömd för ſådan oredlighet, hwarom i denna § förmäles, att han ſina borgenärer till fullo förnöjt; warde han dock i medborgerligt anſeende återſtälld.]

Huru denna § blifwit ändrad, ſe **Straff-Lag.** 23 Kap. 2, 5, 6 §§.

130 §. Har gäldenär wiſat uppenbar wårdslöshet mot ſina borgenärer, derigenom att han:

till ſitt hushåll eller ſina perſonliga utgifter anwändt, eller på ſpel eller andra dermed jemförliga företag, der utgången berott af ren tillfällighet, eller genom wingleri i wexelrörelſe eller lättſinnigt ingångna anſwarighetsförbindelſer, förlorat belopp, ſom icke ſtått i något ſkäligt förhållande till hans ſtällning eller tillgångar;

eller, inom de ſiſta tretio dagarna förr än han ſin egendom afträdde, eller borgenärs anſökning derom honom kungjord blef, indragit penningar, borgat waror eller fält egendom och ej kan nöjaktigt reda derför wiſa;

eller, der han idkat handel eller annan rörelse, hwaröfwer bok hållas bör, sådan bokföring icke ordentligen fullgjort.

eller, sedan han på sådant obestånd kommit, att han insé bordt, det han ej kunde rätt för sig göra, i uppenbar affigt att fördröja konkursens utbrott, sin rörelse fortsatt och derunder penningar eller waror upplånat, eller genom försäljning af egendom till uppenbart underpris eller på annat sådant sätt beredt sig penningetillgång, eller gynnat någon borgenär till de öfrigas förfång med betalning, pant eller annan säkerhet för fordran, som ej förfallen warit eller hwarför wiß förfallotid ej warit utsatt, och kraf ej heller hos gäldenären skett;

straffes med fängelse från och med [två månader] till och med två år. Styrker sådan gäldenär, att han sina borgenärer till fullo förnöjt; ware från allt widare answar fri.

Huru denna § blifwit ändrad, se **Straff-Lag.** 23 Kap. 3, 5, 6 §§.

131 §. Rymmer gäldenär för skuld och kommer han ej åter inom sex månader från det han rymde eller, der han erhållit Konungens lejd, inom den tid, honom förelagd warit, eller har gäldenär, för wägran att gifwa borgenärerna, deras gode män eller syßlomän underrättelser om konkursboets tillstånd och tillhörigheter, warit en månad bysatt och ej deraf sig rätta låtit; ware lag som i 129 § sagdt är.

Jfr **Straff-Lag.** 23 Kap. 4 §.

132 §. Warder någon öfwertygad att, i hemligt förstånd med gäldenären, hafwa hulpit honom att, borgenärerna till förfång, dölja eller undanstjeka fast eller lös egendom, eller under falskt förebärande minska något af det, som konkursboet bordt tillkomma;

eller bewakat, eller genom andra låtit bewaka falsk fordran;

anses lika med bedräglig gäldenär, enligt 128 §.

133 §. Har någon borgenär för sin röst wid borgenärers sammankomst betingat sig särskilda fördelar af gäldenären eller af annan på gäldenärens wägnar, eller eljest med gäldenären hemligen träffat aftal om någon särskild förmån för sig; böte halfwa wärdet af hwad han sig förbehållit, konkursboets ensak, eller straffes med fängelse från och med en månad till och med ett år.

134 §. Har gäldenär, som för bedrägligt eller oredligt förhållande eller för wärdslöshet anklagas, sig på flykt begifwit; gänge ändå dom öfwer honom. Dom öfwer bedräglig gäldenär, så ock öfwer den, som rymt, warde, sedan domen laga kraft wunnit, i allmänna tidningarna kungjord. Innehar sådan gäldenär, eller den, som för annan oredlighet eller wärdslöshet mot borgenärer dömd är, embete eller tjenst; warde domen, innan den werkställes, insänd till det embetswerk, hwarunder han lyder.

135 §. Åtal emot gäldenär för bedrägligt eller oredligt förhållande eller för wärdslöshet, warde särskildt från de twister, som om fordringsanspråken och bättre rätt emellan borgenärerna kunna uppkomma, utfördt och afdömdt. Sådant åtal skall utföras inför den domstol, under hwilken konkurssaken lyder.

136 §. Då konkurs uppstått, gifwe Rätten eller domaren genast derom underrättelse till allmänna åklagaren i orten; och ege han hos gode männen eller syßlomännen tillgång till alla handlingar, som boet röra och om gäldenärens förhållande kunna upplysning lemna.

137 §. Uppgifwes i den berättelse, hwarom i 49 § stadgadt är, anledning wara att antaga, det gäldenären gjort sig skyldig till brottsligt förhållande mot sina borgenärer, eller är af någon borgenär i bewakningsinlaga eller annan skrift sådan angifwelse gjord; då skall Rätten eller domaren låta allmänna åklagaren derom underrättas.

138 §. I afseende å tid för anställande af åtal mot gäldenär för wärdslöst förhållande gälle hwad i [47 § af Kongl. Förordningen om förfalskning, så ock om bedrägeri och annan oredlighet, den 7 September 1858] stadgadt är.

Se **Straff-Lag**. 5 Kap. 14 § och 23 Kap. 6 §.

9 Kap. Allmänna bestämmelser.

139 §. Med köpman förstås i denna lag en hwar, som idkar eller under loppet af ett år, innan ansökning om konkurs gjordes, idkat sådan handel eller rörelse, hwaröfwer han, enligt hwad särskildt är stadgadt, är pligtig att handelsböcker föra.

Jfr **K. Förordn. d. 4 Maj 1855**, inf. wid 17 Kap. 2 § R. B.

140 §. Är gäldenär, hwars egendom till konkurs afträdes, gift; warde hustrun kallad till det förhör, som i 39 § omförmäles. Rätten förordne ock god man att hustrun biträda. Då rättegångsdag å landet ej inträffar inom en månad före inställelsedagen; ege domaren god man tills widare förordna: anmäle dock förhållandet å nästa rättegångsdag.

141 §. Alla handlingar i konkursmål skola twefaldt inlemnas, ehwad det sker till Rätten, domaren eller Rättens ombudsman. Förfummar det någon; gälde lösen för afskrift af den eller de handlingar, som ej sålunda ingifwits.

142 §. Då i stad rättegångsdag ej är, och någon ej finnes satt att å Rättens wägnar inlagor emottaga, må ansökningar och andra skrifter, som enligt denna lag skola till Rätten ingifwas, aflemnas till Rättens ordförande.

143 §. De i konkurssak till Rätten, domaren eller Rättens ombudsman ingifna handlingar, så ock protokollen wid alla i denna lag föreskrifna sammanträden inför någon Rättens ledamot eller ombudsmannen, skola i Underrättens arkif förwaras, så widt de ej redan blifwit, enligt 77 §, till Hofrätten insända.

144 §. Då domaren eller någon Rättens ledamot widtagit någon åtgärd eller meddelat något beslut i fall, der sådant enligt denna lag på honom ankommer, må klagan deröfwer genom beswär hos Hofrätt anföras inom den tid, som för beswär öfwer Underrättens i orten utslag är i lag stadgad: dock gänge beslutet ej deßmindre i werkställighet, der ej förbud deremot från Hofrätten kommer.

145 §. Denna lag — — —

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om boskilnad och undanskiftande af egendom i makars bo; Gifwen Stockholms Slott den 18 September 1862.

Med upphäfwande af hwad Konkurs-Lagen den 12 Mars 1830 samt 8 Kap. 2 § 8 mom. Rättegångs-Balken innehålla angående boskilnad emellan äkta makar, är förordnadt som följer:

1 §. Är ena maken skyldig till betalning, för hwilken den andra makens giftorätt eller enskilda egendom ej swarar, efter hwad i 11 Kap. Giftermåls-Balken sägs, och kan sådan betalning ej fullgöras, utan att den giftorätt eller enskilda egendom tillgripes; då må den make, som giftorätt eller enskild egendom undanskifta will, boskilnad söka.

Sådan ansökning skall ingifwas till Underrätt i den stad, eller å landet till domaren i den ort, der mannen bör inför domstol swara i twistemål, som angå gäld i allmänhet. Är i stad ej rättegångsdag och finnes ej någon satt att å Rättens wägnar inlagor emottaga; då må ansökningen ingifwas till Rättens ordförande.

2 §. Hustru ege ock rätt att boskilnad söka i de fall, att

makars gemensamma bo är belastadt med så stor gäld, att den ej kan betalas med den egendom, som i boet samfälld är, och den enskilda, som för samma gäld bör swara;

eller mannen, genom försummelse eller wanwård af boets angelägenheter, eller boets belastande med gäld utan motswarig nytta, kan anses sitt målsmanskap missbruka;

eller han af ondska eller motwilja hustrun öfwergifwit eller förlupit, och ej kommit åter inom sex månader;

eller han blifwit under förmyndare ställd.

3 §. Nu är ansökning om boskilnad af ena maken gjord, som i 1 eller 2 § sägs; låte Rätten, eller deß ordförande, eller domaren, ändå att han jäfwig är, genast kalla makarne att å wiß dag, sist inom tre weckor, sig wid Rätten inställa. Bestrides ej ansökningen, eller wisas till densamma skälig anledning; förordne Rätten, att uppteckning af makarnas tillgångar och gäld å wiß dag werkställas skall, och utfärde offentlig stämning å makarnas samtliga borgenärer att före klockan tolf å utsatt dag, näst efter tre eller, der särskilda omständigheter kräfwa längre tid, sist inom fyra månader, hos Rätten sig inställa för att öfwer ansökningen höras: är boet å landet, och äskas ej urtima Ting; då må inställelsen utsättas till det lagtima Ting, som näst efter tre månader infaller. Stämningen warde så kungjord, som om offentlig stämning i konkurssak är stadgadt. Bouppteckning, hwarom ofwan nämndt är, skall till Rätten skyndsamligen ingifwas och af bägge makarna med ed fästas; och hålle Rätten hand deröfwer. Då bouppteckningen beswuren är, och borgenärerna, efter stämningen, hörda blifwit; lägge Rätten makarne emellan enligt lag.

4 §. Då boskilnad sökt är, förordne Rätten god man att hustrun biträda.

5 §. Är egendom i boet till konkurs afträdd, och will make bo-

skilnad söka; gifwe sin ansökning in sist å tid, som för inställelse i konkursen är i stämningen utsatt: sker det ej; ege make icke mot borgenärer rätt att egendom sig tillegna.

6 §. Den egendom, som man eller hustru undanskifta will, warde under särskild wård satt, till deß öfwer ansökningen dömdt blifwit: ege dock sökanden lyfta eller tillträda egendomen, der för densamma ställes borgen, som af Rätten godkännes.

Då boskilnad af hustru sökt är, warde den egendom, som hon lyfta eller tillträda får, ställd under hennes gode mans förwaltning. Är sådan egendom för gäld intecknad eller pansatt; utgöre ej boskilnadsansökningen hinder för egendomens utmätning eller försäljning: ege dock sökanden rätt att öfwerskott af köpeskillingen emot borgen lyfta.

7 §. Emot borgenär njute ej ena maken wederlag för såld odaljord eller ersättning för hwad till betalning af andra makens gäld ur samfällda boet gått.

8 §. Nu har hustru boskilnad sökt: äro penningar eller lösören förwandlade, de der henne, efter förord eller annorledes, enskildt tillhört, eller finnas sådana lösören pantsatta, och kan det ej wisas, att den förwandling eller pantsättning med hennes bifall skett; då hafwe hon, i konkurs med mannens borgenärer, fordringsrätt derför, der den fordran i konkursen bewakas.

9 §. Borgenär ege, ändå att boskilnad sökt är, den rätt till utsökning af fordran, som honom eljest enligt lag tillkommit.

Då makars bo till konkurs afträdt är, må ena makens ansökning om undanskiftande af giftorätt ej hindra samfälld egendoms försäljning: ege dock den, som boskilnad sökt, så mycket af köpeskillingen mot borgen lyfta, som mot den giftorätt swarar.

10 §. Är makars bo till konkurs afträdt, och uppstår fråga om boskilnad och undanskiftande; warde, sedan borgenärerna, på sätt i Konkurs-lagen om granskning af bewakade fordringsanspråk sägs, lemnats tillfälle att i frågan sig yttra, densamma till Rättens pröfning öfwerlemnad och efter lag af Rätten bedömd, ändå att jäf deremot af borgenär ej gjord är.

11 §. Då till boskilnad mellan makar dömdt är, förfares wid skifte af samfälld egendom, som om delning af död mans qwarlåtenskap är i lag stadgadt. Ej må boets egendom skiljas förr än all samfälld gäld, som weterlig är, gulden blifwit: sker annorledes; sware då makarna, en för bägge och bägge för en, för samma gäld.

12 §. Då boskilnad bewiljad blifwit, ware all egendom, som, efter det ansökningen om boskilnad gjord är, genom arf, gåfwa, testamente eller annorledes, tillfaller ena maken, såsom enskild egendom ansedd. Hustru ware ej pligtig att med sådan egendom answara för den gäld, som under äktenskapet derförut gjord är, ändå att hon för den gäld i borgen gått eller lika med mannen till betalning sig förbundit, utan så är, att hon sjelf gälden gjort i och för handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller gälden utgöres af böter eller skadestånd för gerning, hwarför hustrun swara bör. Om förwaltning af den på ofwanämnda sätt hustrun tillfallna egendom ware lag som i 6 § stils.

13 §. Kunna makar gemensamt något förwärfwa, sedan boskilnad

sökt är; warde det för samfälld egendom räknadt. Räcker det ej till deras och barnens uppehälle; fylles bristen af bägges enskilda egendom eller den makes, som sådan egendom eger.

14 §. All gäld, som ena maken gör efter det boskilnad sökt blifwit, warde, om boskilnad winnes, såsom enskild gäld anseedd, der ej wisas kan, att den andra maken nytta eller del deri haft.

15 §. Wilja makar, sedan boskilnad wunnen är, densamma upphäfwa, eller will husfru, som boskilnad wunnit, ställa sin egendom eller någon del deraf under mannens förwaltning åter; hafwe der lof till: dock gälle sådant ej i afseende å borgenärers rätt förr, än makarna det för Rätten skriftligen tillkännagifwit och kungörelse derom, genom Rättens försorg, blifwit i allmänna tidningarna tre gånger införd.

16 §. Är boskilnad ej sökt, men will, wid utmätning i makars bo, den ena af dem ändock undantaga gods, förty att det är deß enskilda egendom och ej bör i betalning gå för den gäld, som sökes: wisas förord om det gods gjordt wara, eller företes bewis, att det, i kraft af gåfwa eller testamente, för enskild egendom anses bör; warde godset i qwarstad satt, och stämme den make, som godset wärja will, borgenären inom tre månader, eller hafwe sin talan förlorat, der ej boskilnad inom sagda tid sökt blifwit. Will borgenär sjelf stämma, utan att den tid afbida; stånde det honom fritt.

17 §. Är äktenskap genom skilnad upplöst, och will ena maken egendom för gäld undanskifta; ware lag, som om egendoms undanskiftande wid dödsfall särskildt är stadgadt. — — —

Jfr **K. Förordn. huru gäld wid dödsfall betalas skall** m. m. d. 18 **Sept.** 1862, inf. i detta Bihang.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga förordning huru gäld wid dödsfall betalas skall och om urarfwagörelse, så ock angående undanskiftande af egendom i död makes bo; Gifwen Stockholms Slott den 18 September 1862.

Med upphäfwande af 10 Kap. Ärfda-Balken samt hwad Konkurslagen den 12 Mars 1830 innehåller, angående urarfwagörelse och om undanskiftande af egendom i död makes eller skilda makars bo, är förordnadt som följer:

1 §. Ej må man taga arf, utan att den dödas gäld betala: ej heller må testamente tagas af annan den dödas qwarlåtenskap, än den, som återstår, sedan gälden betald blifwit.

2 §. Will den, som i den dödas bo eger förfallen fordran, derför njuta betalning ur boet innan tid till egendomsafträde ute är efter hwad i 5 eller 7 § sägs; ställe då borgen eller annan säkerhet för hwad han lyster: warder boets egendom derefter inom sagda tid till konkurs afträdd, bewake han i konkursen sin fordran, såsom wore den ogulden,

och njute ej bättre rätt än han hade innan gäldenären dog: gifwe ock, der det lyftade, eller något deraf, honom i konkursen frångår, sådant till boet ut, med laga ränta från lyftningsdagen.

Afyttras af sterbhusdelegare boet tillhörig fast egendom förr än en månad förflutit, antingen från den dag, upptecknigen af boet slutad war, eller, om boupptecknig inom föreskrifwen tid ej förrättad blifwit, från den dag, tiden dertill tilländagått; ware öfwerlåtelsen emot den dödas borgenär utan werkan, der konkurs efter den döda börjas inom sagda tid, samt gode männen, syßlomännen eller borgenärerna i konkursen å nya egaren taga stämning och fortställa den sist en månad efter inställelsedagen: har å egendomen lagfart ej blifwit sökt förr än efter inställelsedagen; ware den klandertid, nu sagd är, beräknad från den dag, lagfarten söktes. Enskild borgenär ege ock rätt återwinningstalan anställa på sätt nämndt är: kungöre det dock, innan saken wid domstolen förekommer, för gode männen eller syßlomännen: försummar han det; då må hans talan ej till pröfning upptagas.

3 §. För fordran, som ej förfaller innan tid till egendomsafträde ute är, ware sterbhusdelegare, sedan den tid förflutit, skyldige att ställa säkerhet, der tillräcklig sådan ej förut af gäldenären lemnad blifwit, och borgenären det äskar. Är ej i detta fall säkerhet, hwarmed borgenären må åtnöjas, ställd inom tre månader, sedan den äskades; ware sterbhusdelegarne ej berättigade att förfallotid derefter tillgodonjuta.

4 §. Skall egendom emellan flera sterbhusdelegare i skifte gå, och finnes efter den döda gäld, som ej inom ett år efter dödsfallet till betalning förfaller; hafwe ändå sterbhusdelegarne lof att den gäld uppsäga till betalning ett år efter uppsägningen. Borgenär, som för sin fordran har säkerhet i inteckning och will hålla sig till den intecknade egendomen allena, ware dock, der han sådant inom sex månader efter uppsägningen tillkännagifwer, ej skyldig att betalning taga före den förfallotid, som förut satt war; men i det fall sware ej heller sterbhusdelegare, som ej särskildt sig dertill förbundit, för det belopp, som ur den intecknade egendomen ej utgå kan.

5 §. Will arfwinge sig urarfwa göra; afträde då den dödas egendom till konkurs, såsom i Konkurslagen är stadgadt: kände han gälden, när boet upptecknades; ege tid till urarfwagörelse en månad från den dag, boupptecknigen slutades: yppas ny gäld; hafwe han lika tid ifrån det han den gäld weta fick.

Har på grund af ansökning, antingen under gäldenärs lifstid eller efter hans död, offentlig stämning till konkurs å hans borgenärer blifwit utfärdad efter dödsfallet, men innan tid till urarfwagörelse ute är; ware det så ansedt, som hade urarfwagörelse skett den dag, stämningen gafs.

6 §. Nu äro arfwingar flera, och gör en sig urarfwa: beströder annan egendomens afträdande; ege denne rätt att egendomen tillträda, der han borgen för weterlig gäld ställer och derom gör anmälan sist å tid, som i den offentliga stämningen för inställelse utsatt är: will i sådant fall sökanden för sin del afträdesansökningen återkalla, och gemensamt med den andra boet öfwertaga, eller will det annan arfwinge; hafwe der lof till, der jemwäl han, inom en wecka derefter, ställer borgen som sagdt är.

Har någon genom teſtamente fått ſig tillagd wiß andel i den dödas qwarlåtenſkap, eller obeſtämdt öfwerſkott ſedan andra rättsegare ſina andelar utfått; hafwe ock han den rätt att boet öfwertaga, ſom i denna § arfwinge tillerkänd är.

7 §. Leſwer man eller huſtru efter den, ſom död är, och will den make afträda egendom, för att winna befrielſe från gäld; hafwe tid dertill ſom i 5 § ſägs.

8 §. Will efterlefwande make eller arfwinge undanſkifta giftorätt eller enſkild egendom; ſöke det inom tid, ſom för egendomsafträde ſtadgad är, och gifwe bouppteckningen till Rätten in. Rätten utfärde i anledning deraf offentlig ſtämning å borgenärerna, på ſätt i 3 § af Kongl. Förordningen om boſkilnad ſtadgadt är: och warde ſedan med ſaken ſå förfaret ſom i nämnda Förordning ſägs.

Hafwa ſterbhusdelegare egendom ej afträdt; ware för lagſökning ej frie.

9 §. Har efterlefwande make eller arfwinge egendom afträdt, och wilja ſterbhusdelegarne å andra ſidan egendom undanſkifta, eller will den, ſom afträdt giftorätt, undanſkifta enſkild egendom; göre derom ſkriftlig anſökning ſiſt å tid, ſom i den offentliga ſtämningen för inſtälleſe utſatt är. Om pröfning af ſådan anſökning gälle hwad i 10 § af Kongl. Förordningen om boſkilnad ſtadgadt finnes.

10 §. Hafwa ſterbhusdelegarne å ena ſidan afträdt giftorätt, med eller utan anſökning om ſådant undanſkiftande, ſom i 9 § omtalas, och will någon å andra ſidan den giftorätt tillträda; ware lag ſom i 6 § ſägs: ſtälle dock den ſterbhusdelegare borgen jemwäl för den egendom, om hwars undanſkiftande påſtående blifwit gjordt, eller efteråt kan göras, och njute ſedan borgenärernas rätt emot den, ſom undanſkifta will.

11 §. När egendomsafträde å någondera ſidan ſker, ſkall boets ſamfällda egendom till borgenärerna öfwerlemnas, utom i de fall, ſom i 6 och 10 §§ omförmälas. Hwad i Kongl. Förordningen angående boſkilnad ſtadgadt finnes om förfarande med egendom, ſom ende a ſidan undanſkifta will, om lyftning af egendom och om wederlag eller erſättning derför, gälle äfwen i de fall, nu ſagda äro.

12 §. Afträdes egendom för gäld, ſom efter bouppteckningen ſig yppat, eller ſöker ſterbhusdelegare att få egendom undanſkifta för ſådan gäld; då ſkall hwar, ſom det egendomsafträde eller undanſkiftande tillgodonjuta will, med ed fäſta, att den gäld honom ej känd war en månad före den dag, anmälan om egendomsafträdet eller anſökningen om undanſkiftandet gjordes. Den, ſom egendomen ſålunda afträdt eller undanſkifta ſökt, ſkall den ed å inſtälleſedagen aflägga: ſtände honom dock fritt att förut inför den Rätt, hwarunder den döda lydt, eller wid annan domſtol, edgången fullgöra: annan ſterbhusdelegare åligge, der någon borgenär det äſkar, att eden aflägga och det ſtyrka inom den tid och i den ordning, ſom honom af Rätten eller domaren förelägges: gör han det ej; njute ej af egendomsafträdet den förmån, hwarom i 16 och 17 §§ förmäles.

13 §. Warder egendom, ſom ſkiftad är, afträdd förty att ny gäld ſig yppat; bäre hwarje ſterbhusdelegare åter hwad han i ſkifte fick eller, der det ej finnes i behåll, deß wärde, ſå ock laga ränta eller afkomſt, ſom under tiden fallit; och fäſte uppgiften derom med ed, om ſå fordras:

har han gjort nödig eller nyttig kostnad å egendomen eller för deß skull; warde den kostnad honom ersatt.

14 §. Är gäld, som efter skifte yppas, ej större än att den af boets tillgångar gäldas kan; bäre hwar af sterbhusdelegarne åter, i det förhållande han mera njutit, än på hans lott falla bordt, om den gäld wid skiftet i beräkning gått. Har någon sin lott förskingrat; fylle de öfriga briften med hwad de ur boet njutit.

15 §. Testamentstagare ware skyldig att till gälds betalning återbära hwad han mera njutit än, der gälden förut beräknad warit, honom tillfalla bordt. Har annan, som i boet del fått, den del förskingrat; fylle ock testamentstagaren briften efter hwad i 14 § skils.

16 §. Arfwinge, som sig rätteligen urarfwa gjort, ware fri från betalning af den dödas gäld.

17 §. Efterlefwande make, som egendom rätteligen afträdt, ware fri från all gäld, hwarför andra maken ensam swara bordt. Har enka afträdt sin lott och enskild egendom, så långt de förslå, till betalning af den del i gälden, som på henne belupit, efter hwad i 11 Kap. Giftermåls-Balken skils; njute hon för framtiden befrielse från all gäld, som under äktenskapet tillkommit, ändå att hon och mannen, en för bägge och bägge för en, sig till gäldens betalning förskrifwit hafwa, eller hon för den gäld i borgen gått: har hon sjelf gälden gjort i handel eller annan rörelse, som hon med mannens bifall idkat, eller utgöres gälden af böter eller skadestånd för gerning, hwarför hon swara bör; då ware hon ej från framtida answar för den gäld fri. Hwad om enka nu är sagdt, gälle äfwen för hustru, som från mannen i äktenskapet blifwit lagligen skild, i afseende å egendom, hwilken kan henne tillfalla, sedan äktenskapsskilnad wunnen är.

18 §. Har sterbhusdelegare sökt att få egendom undanskifta, men pröfwas, för större eller mindre del, dertill oberättigad wara; njute ändå sådan befrielse från gäld, som i 16 eller 17 § sägs: gifwe dock sedan till borgenärerna ut den egendom, som ej undanskiftas borde.

19 §. Warder den dödas egendom till konkurs afträdd, efter urarfwagörelse af någon bland arfwingarna eller efterlefwande makes afsägelse af sin egendom eller giftorätt; det gälle till förmån för annan sterbhusdelegare, som ej deßförinnan tid till egendomsafträde försutit.

20 §. Arfwingar, som ej i laga tid sig urarfwa gjort, och ej heller sökt att få den dödas egendom undanskifta, sware, en för alla och alla för en, för den dödas gäld, utan så är, att de äro från all delaktighet i boet uteslutna, eller att de ej wid bouppteckning tillstädes warit, och ej heller, förut eller sedan, tagit besattning med boet eller af arfwet förmån njutit: i dessa fall ware sådan arfwinge från answarighet för gälden fri.

Har efterlefwande make försummat att sin egendom afträda, och ej heller ansökning om deß undanskiftande gjort; stånde han eller hon med arfwingarna i lika answar.

21 §. Försummas laga tid till bouppteckning förrättande, och pröfwas den försummelse ligga efterlefwande make eller arfwinge till last, eller döljer någon af dem egendom från bouppteckningen uppsåtligen undan; sware för all boets gäld.

22 §. Försummar förmyndare eller god man att omyndigs eller

frånwarandes rätt till befrielſe från gäld i död mans bo bewaka; ſware ſjelf för den gäld, ſom ej utgå kan af hwad den omyndiga eller frånwarande i boet eger.

23 §. Hafwa ſterbhusdelegare, innan tid till egendomsafträde efter 5 eller 7 § ute är,

med boets egendom betalt förfallen gäld efter den döda, utan at borgen eller ſäkerhet ſtälld blifwit, ſåſom i 2 § ſtadgas;

eller med lemnad ſäkerhet af lös pant gynnat någon borgenär eller betalt fordran, ſom ej förfallen warit;

eller förſkingrat eller till borgenärers ſkada förſålt eller annorledes anwändt egendom i boet;

då ſkola de ſterbhusdelegare anſes, ſom hade tiden till egendomsafträde för dem utgått, när de ſå förforo.

24 §. Nu ligger ſterbhusdelegare till laſt något ſådant förfarande, ſom i 23 § ſägs: pröfwas det hafwa tillkommit af obetänkſamhet eller briſtande kännedom om boets ſtällning, och ej för egen winning eller för att gynna någon borgenär på annans bekoſtnad; då må till ſkadeſtånd dömas, utan den påföljd, ſom i ſagda § ſtadgad är.

25 §. Ej ſkall ſåſom förſkingring anſes, att qwarlåtenſkap till den dödas tarfliga begrafning, till efterlefwande makes, barns eller annat huſfolks nödiga underhåll, eller till boets uppteckning eller egendomens wård anwänd blifwit.

26 §. Skiftar man den dödas qwarlåtenſkap förr, än all weterlig gäld gulden är; ware för ſterbhusdelegare lag, ſom i 23 § ſägs.

27 §. Finnes, wid utredning af det afträdda boet, öfwerſkott ſedan bewakad gäld betald är; det höre arfwinge, make eller teſtamentstagare till.

28 §. Sterbhusdelegare, ſom afträdd egendom tillträdt efter hwad i 6 och 10 §§ ſägs, ware ej pligtig att för den egendom göra reda för andra ſterbhusdelegare än dem, ſom wore omyndiga den tid, då egendomen tillträddes, eller af laga förfall hindrade att före nämnda tid ſin rätt bewaka: teſtamentstagare, ſom fått ſig tillagd wiß egendom eller wißt belopp i penningar, ſå ock efterlefwande make, ſom till undanſkiftande af egendom berättigad är, hafwe dock emot den, ſom tillträdde, ſamma rätt, ſom de emot ſterbhuſet egt, om boet ej afträdt blifwit. Yppas, efter ſådant egendomstillträde, någon förut okänd tillgång; deri njute alla ſterbhusdelegare laga rätt.

29 §. Fråga huruwida efterlefwande make eller arfwinge må tillgodonjuta ſådan befrielſe från gäld, hwarom i 16 och 17 §§ förmäles, warde pröfwad, då påſtående om gäldens betalning emot dem wäckes.

30 §. Utan hinder af urarfwagörelſe, må, der någon ſterbhusdelegare det äſkar, årsſtämning, ſåſom ſärſkildt är ſtadgadt, å boets borgenärer utfärdas. — — —

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts (nådiga) Förordning, angående utwidgad näringsfrihet; (Gifwen Stockholms Slott) den 18 Juni 1864.

Sedan Rikets senast församlade Ständer hos Kongl. Maj:t gjort underdånig framställning om ändring i författningarne rörande rättigheten att idka handel och annat borgerligt näringsyrke samt om upphäfwande af wissa delar utaf Handelsbalken, har Kongl. Maj:t, efter pröfning af ej mindre Rikets Ständers i sådant affeende afgifna förslag, än andra dermed sammanhängande, till Kongl. Maj:t inkomna, underdåniga framställningar, samt Kongl. Maj:ts och Rikets Kommers-Kollegii infordrade underdåniga betänkande och förslag i ämnet, funnit godt att, till beredande af mera utwidgad näringsfrihet, i nåder förordna:

Allmänna stadganden angående rättighet att idka handel eller annat näringsyrke.

1 §. Swensk man eller qwinna är, med de undantag och inskränkningar samt under de wilkor i öfrigt, som här nedan upptagas, berättigad att i stad eller å landet idka handels- eller fabriksrörelse, handtwerk eller annan handtering; att till utrikes ort utföra eller derifrån införa samt inrikes orter emellan fortskaffa waror, äfwensom att reda i skepp för såwäl inrikes som utrikes fart.

2 §. För rättigheten att idka großhandel eller försälja waror i bod eller från annat upplagsställe, eller att, med biträde af annan än hustru och hemmawarande barn, till affalu tillwerka fabriks- och handtwerksarbeten, eller såsom yrke utöfwa annan handtering, fordras såsom wilkor att hafwa god frejd samt råda öfwer sig sjelf och sin egendom.

Enahanda wilkor gäller för den, som utom den ort, der han är bosatt, will sjelf eller genom annan kringföra och annorlunda än å marknad till salu utbjuda waror. Sådan handlande skall medföra intyg om behörigen werkställd anmälan enligt 9 §, eller ock wederbörande embetsmyndighets för ändamålet utfärdade paß.

3 §. Den, som har kronouppbörd om händer, eller är allmän åklagare, eller såsom tjensteman eller betjent wid tullwerket anställd, eger icke idka handelsrörelse, så länge han i tjenst är.

4 §. Gift qwinna, som med mannen sammanlefwer, är oförhindrad att idka handel eller annat näringsyrke, såwida mannen sådant tillåter och ikläder sig answarighet för de förbindelser, hon i och för rörelsen kan komma att ingå; dock må handelsrörelse ej idkas af den, hwars man enligt 3 § ej eger sådan rörelse idka.

Jfr 8 Kap. 5 § U. B. samt **K. Förordn. d. 28 Juni 1798**, § 5, inf. wid 4 Kap 4 § U. B.

5 §. Efter näringsidkares död må rörelsen för sterbhusdelegarnes räkning fortsättas under ett år.

6 §. Omyndig kan jemwäl winna rättighet att idka handelsrörelse eller annat näringsyrke, så wida förmyndaren dertill samtycker

och ikläder sig sådan ansvarighet för den omyndiges förbindelser, som i 4 § är omförmäld.

Under enahanda wilkor må, dereſt handlande eller annan näringsidkare warder ställd under förmyndarewärd, rörelsen kunna fortsättas.

7 §. Sådan fabrik, derwid för tillwerkningens åstadkommande fordras kemiſk behandling, och der felaktigt förfarande kan medföra eldfara eller wåda för lif eller helsa, må icke drifwas af annan än den, som antingen sjelf eger tillförlitligen intygad skicklighet att sådan inrättning föreſtå, eller wisar sig hafwa dertill antagit annan person med sålunda witsordad insigt i yrket.

8 §. Hwad genom 1 § är stadgadt om rättighet att idka handel eller annat näringsfång eger icke tillämpning å:

a) bokhandel eller boktryckeri;

b) tillwerkning eller försäljning af bränwin samt handel med andra brända eller deſtillerade spirituöſa drycker;

c) källare-, winſkänks-, schweitzeri-, wärdshus-, traktörs-, krog- eller annan dylik rörelse;

d) tillwerkning eller försäljning af krut;

e) handel med gifter eller andra wådliga ämnen;

f) apotheksrörelse eller handel med apotheksswaror;

g) mjöl- eller sågqwarnars drifwande;

h) utöfning af badareyrket;

i) orgelbyggeri, och

k) ſkorſtensfejareyrkets utöfwande i stad,

hwarom allt finnes särſkildt stadgadt.

Se äfwen **K. Kung. ang. wisſa försigtighetsmått i afseende på upplag och försäljning af eldfarliga oljor, så ock om förbud emot raffinering af så kallad Bergolja** (Petroleum) **i stad eller köping m. m. d. 20 Dec. 1862** jemte **K. Kung. d. 25 Maj 1870, — K. Förordn. ang. tillwerkning af nitroglycerin, dynamit och andra ſprängämnen, ſom innehålla nitroglycerin, samt deras wård och försäljning d. 21 Okt. 1869** jemte **K. Reſ. d. 2 Dec. 1870, d. 15 Sept.** och **d. 15 Dec. 1871** — samt **K. Förordn. ang. kruts och andra explosiva ämnens transporterande å jernwäg för lokomotiv d. 21 Okt. 1869.**

9 §. **1 Mom.** Den, som will **i stad** eller under stad lydande köping idka großhandel eller försälja waror i bod eller från annat upplagsställe eller, med biträde af annan än hustru och hemmawarande barn, till affalu tillwerka fabriks- och handtwerksarbeten, eller såſom yrke utöfwa annan handtering, skall ſkriftligen anmäla sig hos stadens Magiſtrat eller, der sådan icke finnes, hos wederbörande stadsſtyrelſe, och derwid aflemna det eller de betyg, som, på grund af stadgandena i 2, 4, 6 och 7 §§, i hwart särſkildt fall erfordras.

Öfwer dem, som sålunda sig anmäla, föres särſkild förteckning. Ingifna betyg skola ock särſkildt förwaras.

2 Mom. Will någon **å landet** eller i köping, som af wiß stad icke är beroende, utöfwa näringsyrke i det omfång, näſtföregående mom. afſer, göres, med uppgift om den socken, der näringen skall utöfwas, anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet eller Kronofogden i orten eller den person, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, der omſtändigheterna så föranleda, för wißt mindre område förordnar att sådan anmälan emottaga; och iakttages derwid hwad i nämnda mom. för öfrigt föreſkrifwes.

3 Mom. Den, som will, sjelf eller genom annan, utom den ort, der han är bosatt, kringföra waror till salu annorledes än å marknad, skall för rättigheten att idka sådan handel wara skyldig att, efter de i mom. 1 och 2 bestämda grunder, anmäla sig hos wederbörande i mantalsskrifningsorten och derjemte uppgifwa den eller de personer, han will till biträde i rörelsen begagna, samt aflemna betyg att sådan person är wälfrejdad och myndig.

4 Mom. Kronofogde eller enligt 2 mom. särskildt förordnad person skall, inom medlet af hwarje månad, till wederbörande länsstyrelse insända ej mindre uppgift på den eller dem, som, på nu föreskrifwet sätt, under näststöregående månaden anmält sig till idkande af något näringsyrke, än ock de betyg, som för sådant ändamål aflemnats.

Jfr **K. Förordn. till inskränkande och ordnande af Gesällwandringen d. 16 Jan. 1844** äfwensom **K. Förordn. ang. beredande af religions- och sedlighetswård för den wid allmänna arbetsföretag af större omfattning anställda arbetspersonal d. 12 Febr. 1858.**

10 §. Den, som will drifwa masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturwerk eller annan inrättning, hwilken afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att anse såsom handtwerk, skall, med bifogande af de i 9 § 1 mom. omförmälda betyg, anmäla sig hos Bergsöfwerstyrelsen, hwilken derwid förfar på enahanda sätt, som för länsstyrelse är föreskrifwet; kommande i öfrigt att för utöfning af sådan rörelse gälla jemwäl hwad särskildt stadgadt är.

Jfr. 28 § denna Förordn. samt **K. Förordn. d. 20 Sept. 1859**, inf. i detta Bihang.

11 §. Landtmän äro oförhindrade att, utan, anmälan, med biträde af hustru, hemmawarande barn och lagstadda tjenstehjon, till afsalu förfärdiga de fabriks- och handtwerksarbeten, hwilka, såsom föremål för hushlit, kunna af dem åstadkommas.

12 §. Sådane för statens eller kommunens räkning stiftade inrättningar, hwilka afse fattig- eller fängelsewård, äfwensom underwisnings- och wårdanstalter af alla slag ega likaledes att, utan iakttagande af hwad här ofwan föreskrifwet är, till afsalu tillwerka fabriks- och handtwerksarbeten.

Om förening af näringsidkare.

13 §. Idkare af samma yrke eller olika yrken må bestämma, om de skola bilda och utgöra förening för angelägenheter, som röra det yrke eller de yrken, hwilka af sådan förenings medlemmar utöfwas.

Jfr. **Komm. K. Kung. ang. fullgörandet af wissa, Handelsföreningar i Rikets städer förut tillhörande åligganden d. 27 Mars 1866.**

14 §. Förening af omförmälda beskaffenhet, som för förwaltningen af sin egendom eller för sin werksamhet i öfrigt will upprätta reglemente och derå erhålla offentlig myndighets fastställelse, eger att derom anmäla sig, i Stockholm hos Öfwerståthållare-embetet och i annan ort hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande.

Om handelsbetjente och arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering.

15 §. **1 Mom.** Will handlande till biträde i sin rörelse an-

taga handelsbetjent, eller will idkare af fabrik, handtwerk eller annan handtering antaga arbetare, skall derom, i närwaro af tillkallade witnen, upprättas öfwerenskommelse, noga bestämmande wilkoren och deribland tjenstetiden, som ej må öfwerstiga tre år. Sådan öfwerenskommelse träffas för omyndig med målsman och må icke lyda på längre tid, än till deß den omyndige inträder i myndighetsåldern.

2 Mom. Näringsidkare, som i tjenst eller arbete upptager fattigt barn, hwilket icke har målsman, eger öfwer sådant barn föräldrarätt till deß det uppnått myndig ålder.

3 Mom. Öfwer biträde eller arbetare eger näringsidkare lagligt husbondewälde, såwidt ej annorlunda genom träffad öfwerenskommelse är bestämdt; dock att sådant biträde eller sådan arbetare icke utan uttryckligt medgifwande må anwändas till annat göromål eller ärende, än som tillhör yrket.

4 Mom. Ej må någon antagas till biträde i handel eller till arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering förrän efter fyllda tolf år.

Jfr K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833, § 18, inf. i detta Bihang.

16 §. Wid inrättningar för tillwerkning af fabriks- och handtwerks-arbeten må icke till arbete nattetid, mellan klockan nio på aftonen och klockan fem på morgonen, anwändas arbetare under aderton års ålder.

17 §. **1 Mom.** Näringsidkare åligger att faderligt waka deröfwer, att tjenstebiträde eller arbetare, särdeles den, som, ännu minderårig, är i idkarens hus och bröd, hålles till gudsfruktan, ordentlighet och goda seder, samt att den, som ej förwärfwat det kunskapsmått, hwilket folkskolestadgan föreskrifwer såsom det minsta, erhåller underwisning å de dagar och timmar, som idkaren bestämmer, äfwensom att handelsbetjent eller arbetare må flitigt besöka söndagsskola, der sådan finnes, eller annan för näringarne affedd läroanstalt.

2 Mom. Näringsidkare skall jemwäl wid sina biträdens eller arbetares behandling och sysselsättning fästa behörigt affeende å deras helsa och arbetsförmåga.

3 Mom. Handelsbetjente eller arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering, äro pligtige att wisa de näringsidkare, hos hwilka de blifwit antagne, tillbörlig aktning, samt efterkomma deras befallningar i affeende å de göromål, som till yrkets utöfning höra, äfwensom i öfrigt med flit och omsorg fullgöra sina åligganden och icke genom försummelse eller oordentlighet förfara deras egendom.

4 Mom. I affeende å förhållandet i öfrigt emellan näringsidkare samt deras biträden eller arbetare, gäller allmän lag och, der icke träffad öfwerenskommelse annorlunda bestämmer, hwad Legostadgan i tillämpliga delar innehåller.

Jfr anm. wid 9 § denna Förordn. samt K. Förordn. ang. hwad wid tillwerkning af tändstickor eller andra tändmedel, för hwilkas beredning wanlig fosfor anwändes, skall iakttagas till förekommande af käkbensbrand (fosforneckros) bland arbetarne d. 18 Febr. 1870, äfwensom K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833, §§ 10 o. följ., inf. i detta Bihang.

Om answar för öfwerträdelse af wissa i denna förordning gifna föreskrifter.

18 §. Den, som utan föregången anmälan, der sådan erfordras, och iakttagande derwid af hwad här ofwan stadgadt är, idkar försäljning

eller tillwerkning af waror eller eljeſt öfwerſkrider den näringsrättighet, denna förordning i ſärſkilda fall beſtämmer, eller i öfrigt felar mot de i deſſa affeenden gifna föreſkrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med twåhundra Riksdaler Riksmynt.

19 §. Handlande eller annan näringsidkare, ſom, emot ſtadgandet i 15 § 4 mom., i tjenſt eller arbete antagit barn under tolf års ålder, pliktar från och med fem till och med femtio Riksdaler.

20 §. Fabriks- eller handtwerksidkare, ſom öfwerträder det i 16 § ſtadgade förbud mot minderåriga perſoners anwändande nattetid till arbete, ſkall böta från och med fem till och med femtio Riksdaler för hwarje perſon, ſom blifwit till ſådant arbete anwänd.

21 §. Underlåter handlande eller annan näringsidkare att iakttaga de, uti 17 § 1 och 2 mom., med affeende på wården af handelsbetjents eller arbetares ſedlighet, underwisning och helſa gifna föreſkrifter, är han förfallen till böter från och med tio till och med twåhundra Riksdaler.

22 §. Handelsbetjent eller arbetare, ſom felar mot hwad i 17 § 3 mom. finnes ſtadgadt, ſkall böta från och med fem till och med tjugo Riksdaler, der ej å förfarandet enligt allmän lag högre anſwar följa ſkulle.

23 §. Nu ſtadgade böter tillfalla Kronan och förwandlas, der tillgång ſaknas, efter de grunder, ſom i Strafflagen af den 16 Februari innewarande år beſtämda äro.

Om rättegången.

24 §. Frågor om öfwerträdelſe af de i denna förordning gifna föreſkrifter tillhöra domſtols pröfning.

I ſtad, der poliskammare finnes, kommer denna fortfarande att handlägga ſådana frågor af nyßnämnda beſkaffenhet, hwilka efter ſärſkilda föreſkrifter nu tillhöra denna myndighet; och må talan emot poliskammarens beſlut i omförmälda mål föras i den ordning, ſom för fullföljd af ſådana mål är ſtadgad.

Om den rätt till idkande af handel eller annat näringsyrke, ſom kan förwärfwas af utländing.

25 §. Utländing är medgifwet att reda i ſkepp för ſåwäl inrikes ſom utrikes fart; dock må icke i någon händelſe utländings andel ſträckas utöfwer en tredjedel af fartygets drägtighet.

Ej må utländing antagas till hufwudredare för fartyg.

Jfr H. B. 3 Kap. 1 § jemte anm. ſamt **Komm. K. Kung. ang. de förmåner, ſom i Sweriges hamnar äro främmande länders fartyg bewiljade, d. 27 Jan. 1874.**

26 §. På ſärſkild pröfning i hwarje fall ſkall bero om utländſk man eller qwinna, ſom erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillſtånd att i riket wiſtas, må här idka handels- eller fabriksrörelſe, handtwerk eller annan handtering.

Anſökning derom inlemnas i Stockholm hos Öfverſtåthållareembetet och i andra orter hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, med bifogande af

a) betyg att den ſökande är myndig och eger god frejd, ſamt

b) wederhäftig borgen eller annan ſäkerhet för utſkylder till ſtaten och kommunen under tre år.

27 §. Är fråga om tillſtånd till idkande af handel, fabriks- eller handtwerksrörelſe i ſtad, meddelar Öfverſtåthållareembetet eller Kongl. Maj:ts Befallningshafwande beſlut, ſedan ytterligare upplyſningar om den ſökande, der ſådana finnas nödiga, blifwit infordrade.

Skulle, oanſedt ſökanden ingifwit föreſkrifne handlingar, anledning eljeſt förekomma mot bifall till anſökningen, bör ärendet underſtällas Kongl. Maj:ts nådiga afgörande.

Sökes tillſtånd till utöfwande af näringsyrke i köping eller på landet, ſkall Kongl. Maj:ts Befallningshafwande öfwer anſökningen inhemta wederbörandes underdåniga förklaring och handlingarne derefter, åtföljde af eget utlåtande, inſända till Kongl. Maj:ts Civildepartement, för att Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning underſtällas.

Utländing, ſom ej i den ordning 27 § 3 mom. i denna förordning utſtakar, undfått ſärſkild rättighet att, på ſätt i 9 § 3 mom. af ſamma förordning ſägs, i riket kringföra waror till ſalu, må ej heller till biträde wid ſådan handelsrörelſe begagnas med mindre han erhållit Kongl. Maj:ts tillſtånd att i riket wiſtas ſamt, uppå anſökning af den handlande, ſom will honom anwända, Konungens Befallningshafwande i den ort, der handlanden är boſatt, funnit ſkäligt dertill lemna bifall. Brytes häremot, ware ſåwäl handlanden ſom biträdet förfallen till böter från och med fem till och med twåhundra riksdaler. **K. Förordn. d. 28 Nov. 1871.**

28 §. Tillſtånd till drifwande af masugn eller hytta, ſtångjernsbruk, manufakturwerk eller annan inrättning, ſom afſer tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alſter och ej är att anſe ſåſom handtwerk, ſökes, med bifogande af de i 26 § litt. a) föreſkrifna betyg, hos Bergsöfwerſtyrelſen, ſom derwid förfar enligt de grunder och i den ordning, ſom i nämnde § ſamt förſta och andra mom. af 27 § äro beſtämda.

Jfr 10 § denna Förordn. femte anm.

Om utländings behörighet att inom riket bearbeta inmutad mineralfyndighet eller idka grufwedrift, ſe **K. Förordn. d. 12 April 1872,** inf. wid 3 § af K. Grufwe-Stadgan d. 12 Jan. 1855 i detta Bihang.

29 §. Utländing, ſom undfått tillſtånd att i riket drifwa handel eller idka annat yrke, är äfwen berättigad att föra waror ſåwäl emellan inrikes orter ſom till eller från utrikes ort.

30 §. I tillämpliga delar gälla för öfrigt de ſtadganden och föreſkrifter, ſom i denna förordning äro i allmänhet meddelade i afſeende å näringsyrkes utöfning och hwad dermed har gemenſkap.

31 §. Om och i hwad mån Norſk man eller qwinna må tillerkännas widſträcktare rätt, än nu om utländing ſagdt är, warder ſärſkildt ſtadgadt.

Genom **K. Förordn. om utſträckt frihet för Kongl. Maj:ts Norſke undersåter att här i riket drifwa näring m. m. d. 4 Juni 1868** har Kongl. Maj:t, med afſeende jemwäl å de förmåner och den näringsfrihet, ſom i Norge nu tillgodokomma ſwenſke undersåter, ſtadgat, ſom följer:

Norsk man och norsk qwinna skola wara berättigade att utan särskildt tillstånd i riket wistas och sig bosätta; att reda i skepp för såwäl inrikes som utrikes fart, med wilkor att hufwudredaren är swensk undersåte och i Sverige bosatt; samt att besitta fast egendom under wilkor, om egaren icke tillika är här bosatt, att alltid hafwa ett i orten bosatt ombud, som, wid de tillfällen då egaren ej personligen sig i riket uppehåller, skall wara behörigt att i angelägenheter, hwilka röra nämnda egendom, wid domstolar och andra embetsmyndigheter å egarens wägnar swara, i hwilket afseende det åligger denne att hos wederbörande domstol, ej mindre, då anfökning om lagfart göres, uppgifwa ombudets namn och wistelseort, än ock sedermera anmäla inträffande ombyten af sådant ombud, wid äfwentyr att, i händelse föreskriften derom skulle finnas icke wara iakttagen, domaren må, uppå anmälan, i förekommande fall så beskaffadt ombud å egarens wägnar med laga werkan utse. Deßutom skola norsk man och norsk qwinna, när de äro i riket bosatte och mantalsskrifne, ega att under enahanda wilkor, som för swenske undersåter äro stadgade, idka handel eller annat näringsyrke.

Till besättning å swenska fartyg må norrmän förhyras utan inskränkning till wißi antal, äfwensom norsk man må till Skeppare, Styrman och Machinist å swenska fartyg kunna antagas, med wilkor att, för de fall der särskildt kunskapsprof erfordras, hafwa här i riket fullgjort hwad som i afseende på aflagda examina är för winnande af dylik anställning föreskrifwet.

Hwad här ofwan är stadgadt angående utsträckt rätt för norrmän att reda i skepp samt att å swenska fartyg winna anställning träder i kraft först den 1 Januari 1869.

Det alla etc.

Genom hwad nu i nåder stadgadt blifwit, hafwa ej mindre 2:dra kapitlet och sista momentet i 3 § af 3:dje kapitlet, samt 4:de, 5:te, 6:te och 7:de kapitlen Handelsbalken, än ock Handels- samt Fabriks- och Handtwerksordningarne af den 22 December 1846, med deri sedermera gjorda ändringar eller tillägg, äfwensom i öfrigt de allmänna påbud, stadganden och förklaringar, hwilka stå i strid med förewarande nådiga förordning eller innefatta bestämmelser om särskild handelsrätt för innebyggarne i wißa delar af landet, upphört att wara gällande.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring; Gifwen Stockholms Slott den 6 Augusti 1864.

Sedan Rikets Ständer, uti underdånig skrifwelse den 7 December nästlidne år, anhållit om ändring i wissa af nu gällande wilkor för afsöndring af jord, i ändamål att bereda lättadt tillfälle till fasta boningsplatsers förwärfwande, äfwensom Öfwer-Direktören wid Landtmäteriet hos Kongl. Maj:t gjort framställning om förändrade föreskrifter i fråga om afgäld å afsöndrad jord, samt angående sättet för bestämmande, i wissa fall, af sådan jords andel i hemmans mantal och ränta, Kongl. Maj:t, efter Deß och Rikets Kammar-Kollegii hörande, funnit

godt att, med upphäfvande af Kongl. Förordningen den 19 December 1827 samt deruti sedermera gjorda förändringar och tillägg, beträffande grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring förordna som följer:

Om hemmansklyfning.

1 §. Alla under enskild eganderätt warande hemman samt de Krono- eller andre publike hemman, som under stadgad åborätt äro upplåtne, med undantag, enligt särskilda föreskrifter, af dels lotshemman utaf krono eller statte natur, och dels de stattehemman, hwilka enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811 äro ofriljaktige från de bruk, hwarunder de lyda, få klyfwas till hwad hemmantal som helst, allenast en åbo å hwarje del af hemmanet är befuten, dock, hwad säteri angår, utan ändring af hwad allmänna lagen rörande klyfning deraf wid arftägt innehåller.

Kronolotshemman och lägenheter få icke klyfwas och ej heller må mindre delar och tillhörigheter derifrån söndras. **K. Förordn. ang. Lotshemman och boningsplatser för Lotsar d. 9 Juli 1862,** § 2, mom. 6.

2 §. Befuten kallas den åbo, som af sin hemmansdels afkastning i wanliga år kan påräkna bärgning och jemwäl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder; och ty erfordras till befutenhet, under benämning af hemman, att till hemmansdel finnas få goda egor af åker, äng och betesmark, att, med begagnande af tillgängliga odlingslägenheter, ett hushåll af minst tre arbetsföra personer må kunna af egornas behållna afkastning underhållas; hörande ängen och betesmarken owilkorligt wara af den widd och godhet, att, med tillhjelp af halmfodret från åkern och löftägt, en häst eller ett par dragoxar, två eller tre kor och fem eller sex får eller getter deraf kunna winter- och sommarfödas, allt efter hwarje orts särskilda beskaffenhet.

3 §. Är hemman så beläget, att en åbo af andre näringar, såsom fiske, sjöfart eller dylikt, kan hafwa säker och ständig förtjenst, då bör sådant, wid fråga om befutenhet, jemwäl tagas i beräkning.

4 §. Ega två eller flere del i sådan särskild, bebygd och befuten hemmansdel, som efter de i 2 och 3 §§ stadgade grunder icke widare klyfwas får; ware då förste lottegaren berättigad att obefuten del till sig lösa. Äro delegarne liklottige, warde lösningsrätten genom lottning bestämd. Dernäst tillkommer sådan rätt andre delegare i hemmansnumret, den minste först, och den störste sist, dock må ingen, hwars egor äro så belägne, att den obefutne lotten ej med dem kan sammanläggas, af denna lösningsrätt sig begagna.

5 §. Är genom utslag förklaradt, att hemmansdel icke tål klyfning, och kan sedan wisas, det samma hemmansdel blifwit så förbättrad, eller att andra sådana omständigheter inträffat att klyfning deraf bör tillåtas; ligge förra utslaget icke i wägen för ny pröfning, ändå att det laga kraft wunnit.

6 §. Frågor om hemmansklyfning och befutenhet skola af Häradsrätt upptagas och afdömas, hwarefter målet i den ordning, som för twistemål i allmänhet stadgad är, fullföljas må.

Om jordafsöndring.

7 §. **1 Mom.** Egare af hemman eller lägenhet hafwe rätt att af deß egoområde, med de wilkor och undantag, som här nedanför sägs och utan att besutenhet erfordras, till en eller flera upplåta jord, ware sig för alltid under full eganderätt, eller till besittning på wiß tid, dock ej öfwer femtio år, eller ock till besittning på lifstid.

2 Mom. Från jord af säteri-, rå- och rörs- samt insocknefrälsenatur må till och med en femtedel, och från jord af annan natur till och med en tiondedel af egowidden upplåtas; dock att från afsöndrad lägenhet upplåtelse af jord utan inskränkning till wiß egowidd må wara tillåten.

3 Mom. Afsöndring från jord af fideikommißegenskap må icke annorlunda gälla, än så widt med lag och fideikommißbref instämmer, och ware afsöndring från de under stadgad åboratt upplåtne Krono-, Kronorusthålls- eller andra publika hemman och lägenheter jemwäl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarne för besittningen af jorden föreskrifwa.

4 Mom. Sådana afsöndringar, som nu nämnde äro, må icke ske från Nyhemman eller Nybyggen å Kronans mark, så länge frihetsår derför åtnjutas eller desamma bestämda områden i skog och mark icke erhållit.

5 Mom. I fråga om lotshemman och lotslägenheter af krono- eller skatte-natur, samt om de skattehemman, hwilka enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811 äro oskiljaktige från de bruk, hwarunder de lyda, gälle hwad särskildt stadgadt är.

8 §. Åstundar innehafware af hemman, att derifrån afsöndra mark, som, ensam eller tillsammans med hwad redan kan wara från hemmanet afsöndradt, utgör mera än en tiondedel eller, då frågan rörer säteri-, rå- och rörs- eller insocknefrälsehemman, en femtedel af deß ego-område, må han sådant anmäla hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som har att, beträffande såwäl tillstånd dertill, som bestämmande af afgäld å jorden, meddela utslag och derwid eger till ansökningen lemna bifall, i den mån sådant finnes förenligt med Kronans säkerhet för hemmansräntans och öfriga skyldigheters framtida utgörande; dock må i det ifrågawarande fallet jord, som hufwudsakligen består af skogsmark, endast under full eganderätt från hemman afsöndras. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874**).

9 §. **1 Mom.** Å jord, som från hemman eller lägenhet afsöndras, skall årlig afgäld läggas i spannmål eller annan lämplig räntepersedel; och må den afgäld ej wara mindre, än att den motswarar hwad af hela hemmanets eller lägenhetens räntor och öfriga allmänna utskylder, wid jemförelse af egornas storlek och beskaffenhet, å den afsöndrade jorden belöper.

2 Mom. Afhandling rörande jordafsöndring skall ingifwas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som har att tillse hurumwida den i afseende å afsöndringens storlek är med denna förordning öfwerensstäm-

sende, samt pröfvar der förrättsmans skyldighet, och bestämmer, der det befinnes tillräckligt, bestraffning, som, i senare fall, böter kunna utgöra befinnes.

3 Mom. Innan ärende af Kongl. Majts Befallningshafvande afgöres, må de sökande, der så nödigt finnes, hemställningen förenas, eller öfwer yttrande af landtmätare inhemtas, om tillbud, och lämplig till afsöndringens bekwämlighet eller andra förhållanden, pröfwas mera af behofwet påkallat.

4 Mom. Innehafware af från hemman eller lägenhet afsöndrad jord ware, utöfwet att ytterligare afsöndring från den jord der, hemmanets eller lägenhetens egare fortfarande answare för utgäldens utgörande till åsatt belopp, der icke annorlunda dem emellan aftalas.

10 §. Wid afsöndring af jord må wisst år hemman anwisas, underhwilka frihet från utgäldens utgörande tillgodonjutes. Ej böra dock i något fall sådane friheters wara flere än femton, räknade från den tid, jorden tillträdes.

11 §. Ej må innehafware af jord, som på wisst tid eller lifstid upplåten är, densamma på annan man öfwerlåta utan tillstånd af innehafwaren till det hemman eller den lägenhet, hwarifrån upplåtelsen egt rum. Sker det, gånge jorden, om hemmanets eller lägenhetens innehafware så nytar, till honom åter emot skälig lösen. Dör innehafware af sådan upplåten jord förr, än besittningstid ute är, ege enka och arfwingar rätt att jorden behålla under de wilkor, som wid upplåtelsen tingade blifwit. Wid besittningstidens slut återfaller jorden till den egendom, hwarifrån den afsöndrats, utan ersättning eller lösen, ehwad förbehåll wid upplåtelsen derom kan wara gjordt eller icke; och ware innehafwaren eller, då jorden warit på lifstid upplåten, dennes arfwingar obetaget att derifrån afflytta honom eller dem tillhörig åbyggnad eller stängsel, der ej jordens egare den lösa will.

12 §. **1 Mom.** Will innehafware af boställe eller annat publikt hemman eller lägenhet, som icke under stadgad åborätt besittes, — kungs- och kungsladugårdar samt öfriga under Kronans omedelbara dispositionsrätt warande hemman eller lägenheter likwäl undantagne, — jord på wisst tid eller på lifstid, i enlighet med nu stadgade allmänna grunder, upplåta; göre ansökning derom hos det embetswerk, under hwars allmänna wård och inseende bostället, hemmanet eller lägenheten lyder, hwilket embetswerk efter wederbörandes hörande, med afseende å boställets, hemmanets eller lägenhetens framtida nytta och förkofran, eger att, då stäl dertill förefinnes, sådant tillåta och wilkoren bestämma.

2 Mom. De afsöndringar af jord under eganderätt, som enligt förre enskiftes-författningar i behörig ordning skett från boställen, ega framtida bestånd.

13 §. Innehafware af hemman eller lägenhet eger, så länge han ränta och öfrige utskylder för hemmanet eller lägenheten riktigt utgör, sjelf uppbära den afgäld, som för afsöndrad jord erläggas skall; men brister han deri, bör Kronans uppbördsman samma afgäld, der den icke

redan för året finnes wara af jordens innehafware betald, till den briſtande räntans och andra ſkyldigheters utgörande uppbära.

14 §. **1 Mom.** Har någon genom arf erhållit lott i hemman och är ſamma lott ſå ringa, att den ej efter hwad här ofwan angående hemmansklyfning ſagdt är kan ſå beſittas; ware han då berättigad att för ſin lott winna utbrytning af jord under full eganderätt enligt 7, 8, 9 och 10 §§, ſåwida hinder icke deremot finnes möta; och warde lägenhetens ſtorlek i förhållande till arfslotten, under iakttagande af de i berörde §§ ſtadgade wilkor, af domaren beſtämd, der ej wederbörande ſärom i godo åſämjas.

2 Mom. Företrädesrätt till utbrytning af ſådan lägenhet flere arfwingar emellan beſtämmes efter enahanda grund, ſom angående löſen ur jord arfwingar emellan ſtadgad är.

3 Mom. Ej må annorledes, än i 8 § ſägs, af hemmans egowidd för arftagare utbrytas mera än en tiondedel eller, der fråga är om ſäteri-, rå- och rörs- ſamt inſocknes frälſehemman, en femtedel, deruti inberäknadt hwad förut från ſamma hemman kan afſöndradt wara.

15 §. **1 Mom.** Will någon från hemman eller lägenhet afſöndra wattenfall eller fiſke, hafwe ock der rätt till, med wilkor att, på ſätt här förut ſägs, wiß årlig afgäld derå läggas.

2 Mom. Hwad ſålunda ſtadgadt är kommer dock icke att göra någon ändring uti det, ſom rörande ſtrömfall å kronohemmans eller kronojords område är ſärſkildt förordnadt.

16 §. **1 Mom.** Hörer till hemman eller lägenhet ſådan moſſe, ſom odlingsbar, men i deß närwarande ſkick onyttig är, och will innehafwaren den moſſe åt annan man, ſåſom i 7 § ſägs, med eller utan ſkattefrihet till odling upplåta, hafwe der wåld till, äfwen om den öfwerſtiger den i ſamma § 2 mom. uppgifna del af egowidden; ſöke dock tillſtånd dertill hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom, ſedan moſſens onyttiga beſkaffenhet i deß närwarande ſkick blifwit behörigen utrönt och ſtyrkt, eger ſådant tillſtånd meddela.

2 Mom. Har boſtälle eller något icke under ſtadgad åborätt upplåtet publikt hemman eller lägenhet, — kungs- och kungsladugårdar ſamt öfrige under Kronans omedelbara diſpoſition warande hemman dock undantagne, — i ſådan moſſe del, då ſkall på pröfning af det embetswerk, under hwars allmänna wård och inſeende boſtället, hemmanet eller lägenheten hörer, bero, huruwida och med hwad wilkor dylik upplåtelſe deraf på wiß tid eller på lifstid må ega rum.

17 §. **1 Mom.** Med jord eller annan lägenhet, ſom till full ego upplåtes, efter hwad här förut ſägs, ſkall lagfaras ſåſom om jordafång finnes föreſkrifwet. Har upplåtelſe ſkett på wiß tid eller på lifstid, warde, med undantag för jord af den natur, hwarom i näſtföljande mom. förmäles, afhandlingen intecknad och intecknings förnyad på ſätt ſärſkildt ſtadgadt är.

2 Mom. Med afhandlingar om afſöndring af jord eller lägenhet från de under ſtadgad åborätt upplåtne Krono-, Krono-ruſthålls eller

och ikläder sig sådan ansvarighet för den omyndiges förbindelser, som i 4 § är omförmäld.

Under enahanda wilkor må, dereſt handlande eller annan näringsidkare warder ställd under förmyndarewård, rörelsen kunna fortsättas.

7 §. Sådan fabrik, derwid för tillwerkningens åstadkommande fordras kemiſk behandling, och der felaktigt förfarande kan medföra eldfara eller wåda för lif eller helsa, må icke drifwas af annan än den, som antingen sjelf eger tillförlitligen intygad skicklighet att sådan inrättning föreſtå, eller wisar sig hafwa dertill antagit annan person med sålunda wittsordad insigt i yrket.

8 §. Hwad genom 1 § är stadgadt om rättighet att idka handel eller annat näringsfång eger icke tillämpning å:

a) bokhandel eller boktryckeri;

b) tillwerkning eller försäljning af bränwin samt handel med andra brända eller deſtillerade spirituösa drycker;

c) källare-, winſtänks-, schweitzeri-, wärdshus-, traktörs-, krog- eller annan dylik rörelse;

d) tillwerkning eller försäljning af krut;

e) handel med gifter eller andra wådliga ämnen;

f) apotheksrörelse eller handel med apothekswaror;

g) mjöl- eller sågqwarnars drifwande;

h) utöfning af badareyrket;

i) orgelbyggeri, och

k) skorſtensfejareyrkets utöfwande i stad,

hwarom allt finnes särskildt stadgadt.

Se äfwen **K. Kung. ang. wisſa försigtighetsmått i afseende på upplag och försäljning af eldfarliga oljor, så ock om förbud emot raffinering af så kallad Bergolja** (Petroleum) **i stad eller köping m. m. d. 20 Dec. 1862** jemte **K. Kung. d. 25 Maj 1870, — K. Förordn. ang. tillwerkning af nitroglycerin, dynamit och andra sprängämnen, som innehålla nitroglycerin, samt deras wård och försäljning d. 21 Okt. 1869** jemte **K. Reſ. d. 2 Dec. 1870, d. 15 Sept.** och **d. 15 Dec. 1871** — samt **K. Förordn. ang. kruts och andra explosiva ämnens transporterande å jernwäg för lokomotiv d. 21 Okt. 1869.**

9 §. **1 Mom.** Den, som will **i stad** eller under stad lydande köping idka großhandel eller försälja waror i bod eller från annat upplagsställe eller, med biträde af annan än huſtru och hemmawarande barn, till affalu tillwerka fabriks- och handtwerksarbeten, eller såsom yrke utöfwa annan handtering, skall skriftligen anmäla sig hos stadens Magiſtrat eller, der sådan icke finnes, hos wederbörande stadsſtyrelse, och derwid aflemna det eller de betyg, som, på grund af stadgandena i 2, 4, 6 och 7 §§, i hwart särskildt fall erfordras.

Öfwer dem, som sålunda sig anmäla, föres särskild förteckning. Ingifna betyg skola ock särskildt förwaras.

2 Mom. Will någon **å landet** eller i köping, som af wiß stad icke är beroende, utöfwa näringsyrke i det omfång, näſtföregående mom. afſer, göres, med uppgift om den socken, der näringen skall utöfwas, anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet eller Kronofogden i orten eller den person, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, der omständigheterna så föranleda, för wißt mindre område förordnar att sådan anmälan emottaga; och iakttages derwid hwad i nämnda mom. för öfrigt föreſkrifwes.

3 Mom. Den, som will, sjelf eller genom annan, utom den ort, der han är bosatt, kringföra waror till salu annorledes än å marknad, skall för rättigheten att idka sådan handel wara skyldig att, efter de i mom. 1 och 2 bestämda grunder, anmäla sig hos wederbörande i mantalsskrifningsorten och derjemte uppgifwa den eller de personer, han will till biträde i rörelsen begagna, samt aflemna betyg att sådan person är wälfrejdad och myndig.

4 Mom. Kronofogde eller enligt 2 mom. särskildt förordnad person skall, inom medlet af hwarje månad, till wederbörande länsstyrelse insända ej mindre uppgift på den eller dem, som, på nu föreskrifwet sätt, under näststöregående månaden anmält sig till idkande af något näringsyrke, än ock de betyg, som för sådant ändamål aflemnats.

Jfr **K. Förordn. till inskränkande och ordnande af Gesällwandringen d. 16 Jan. 1844** äfwensom **K. Förordn. ang. beredande af religions- och sedlighetswård för den wid allmänna arbetsföretag af större omfattning anställda arbetspersonal d. 12 Febr. 1858.**

10 §. Den, som will drifwa masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturwerk eller annan inrättning, hwilken afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att anse såsom handtwerk, skall, med bifogande af de i 9 § 1 mom. omförmälda betyg, anmäla sig hos Bergsöfwerstyrelsen, hwilken derwid förfar på enahanda sätt, som för länsstyrelse är föreskrifwet; kommande i öfrigt att för utöfning af sådan rörelse gälla jemwäl hwad särskildt stadgadt är.

Jfr. 28 § denna Förordn. samt **K. Förordn. d. 20 Sept. 1859**, inf. i detta Bihang.

11 §. Landtmän äro oförhindrade att, utan, anmälan, med biträde af hustru, hemmawarande barn och lagstadda tjenstehjon, till afsalu förfärdiga de fabriks- och handtwerksarbeten, hwilka, såsom föremål för hushlit, kunna af dem åstadkommas.

12 §. Sådane för statens eller kommunens räkning stiftade inrättningar, hwilka afse fattig- eller fängelsewård, äfwensom underwisnings- och wårdanstalter af alla slag ega likaledes att, utan iakttagande af hwad här ofwan föreskrifwet är, till afsalu tillwerka fabriks- och handtwerksarbeten.

Om förening af näringsidkare.

13 §. Idkare af samma yrke eller olika yrken må bestämma, om de skola bilda och utgöra förening för angelägenheter, som röra det yrke eller de yrken, hwilka af sådan förenings medlemmar utöfwas.

Jfr. **Komm. K. Kung. ang. fullgörandet af wissa, Handelsföreningar i Rikets städer förut tillhörande åligganden d. 27 Mars 1866.**

14 §. Förening af omförmälda beskaffenhet, som för förwaltningen af sin egendom eller för sin werksamhet i öfrigt will upprätta reglemente och derå erhålla offentlig myndighets fastställelse, eger att derom anmäla sig, i Stockholm hos Öfwerståthållare-embetet och i annan ort hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande.

Om handelsbetjente och arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering.

15 §. **1 Mom.** Will handlande till biträde i sin rörelse an-

taga handelsbetjent, eller vill idkare af fabrik, handtwerk eller annan handtering antaga arbetare, skall derom, i närvaro af tillkallade witnen, upprättas öfwerenskommelse, noga bestämmande wilkoren och deribland tjenstetiden, som ej må öfwerstiga tre år. Sådan öfwerenskommelse träffas för omyndig med målsman och må icke lyda på längre tid, än till deß den omyndige inträder i myndighetsåldern.

2 Mom. Näringsidkare, som i tjenst eller arbete upptager fattigt barn, hwilket icke har målsman, eger öfwer sådant barn föräldrarätt till deß det uppnått myndig ålder.

3 Mom. Öfwer biträde eller arbetare eger näringsidkare lagligt husbondewälde, såwidt ej annorlunda genom träffad öfwerenskommelse är bestämdt; dock att sådant biträde eller sådan arbetare icke utan uttryckligt medgifwande må anwändas till annat göromål eller ärende, än som tillhör yrket.

4 Mom. Ej må någon antagas till biträde i handel eller till arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering förrän efter fyllda tolf år.

Jfr K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833, § 18, inf. i detta Bihang.

16 §. Wid inrättningar för tillwerkning af fabriks- och handtwerks-arbeten må icke till arbete nattetid, mellan klockan nio på aftonen och klockan fem på morgonen, anwändas arbetare under aderton års ålder.

17 §. **1 Mom.** Näringsidkare åligger att faderligt waka deröfwer, att tjenstebiträde eller arbetare, särdeles den, som, ännu minderårig, är i idkarens hus och bröd, hålles till gudsfruktan, ordentlighet och goda seder, samt att den, som ej förwärfwat det kunskapsmått, hwilket folkskolestadgan föreskrifwer såsom det minsta, erhåller underwisning å de dagar och timmar, som idkaren bestämmer, äfwensom att handelsbetjent eller arbetare må flitigt besöka söndagsskola, der sådan finnes, eller annan för näringarne afsedd läroanstalt.

2 Mom. Näringsidkare skall jemwäl wid sina biträdens eller arbetares behandling och sysselsättning fästa behörigt afseende å deras helsa och arbetsförmåga.

3 Mom. Handelsbetjente eller arbetare i fabrik, handtwerk eller annan handtering, äro pligtige att wisa de näringsidkare, hos hwilka de blifwit antagne, tillbörlig aktning, samt efterkomma deras befallningar i afseende å de göromål, som till yrkets utöfning höra, äfwensom i öfrigt med flit och omsorg fullgöra sina åligganden och icke genom försummelse eller oordentlighet förfara deras egendom.

4 Mom. I afseende å förhållandet i öfrigt emellan näringsidkare samt deras biträden eller arbetare, gäller allmän lag och, der icke träffad öfwerenskommelse annorlunda bestämmer, hwad Legostadgan i tillämpliga delar innehåller.

Jfr anm. wid 9 § denna Förordn. samt **K. Förordn. ang. hwad wid tillwerkning af tändstickor eller andra tändmedel, för hwilkas beredning wanlig fosfor anwändes, skall iakttagas till förekommande af käkbensbrand (fosfornekros) bland arbetarne d. 18 Febr. 1870,** äfwensom **K. Legostadgan d. 23 Nov. 1833,** §§ 10 o. följ., inf. i detta Bihang.

Om answar för öfwerträdelse af wissa i denna förordning gifna föreskrifter.

18 §. Den, som utan föregången anmälan, der sådan erfordras, och iakttagande derwid af hwad här ofwan stadgadt är, idkar försäljning

eller tillwerkning af waror eller eljeſt öfwerſkrider den näringsrättighet, denna förordning i ſärſkilda fall beſtämmer, eller i öfrigt felar mot de i deſſa afſeenden gifna föreſkrifter, är förfallen till böter från och med fem till och med twåhundra Riksdaler Riksmynt.

19 §. Handlande eller annan näringsidkare, ſom, emot ſtadgandet i 15 § 4 mom., i tjenſt eller arbete antagit barn under tolf års ålder, pliktar från och med fem till och med femtio Riksdaler.

20 §. Fabriks- eller handtwerksidkare, ſom öfwerträder det i 16 § ſtadgade förbud mot minderåriga perſoners anwändande nattetid till arbete, ſkall böta från och med fem till och med femtio Riksdaler för hwarje perſon, ſom blifwit till ſådant arbete anwänd.

21 §. Underlåter handlande eller annan näringsidkare att iakttaga de, uti 17 § 1 och 2 mom., med afſeende på wården af handelsbetjents eller arbetares ſedlighet, underwisning och helſa gifna föreſkrifter, är han förfallen till böter från och med tio till och med twåhundra Riksdaler.

22 §. Handelsbetjent eller arbetare, ſom felar mot hwad i 17 § 3 mom. finnes ſtadgadt, ſkall böta från och med fem till och med tjugo Riksdaler, der ej å förfarandet enligt allmän lag högre anſwar följa ſkulle.

23 §. Nu ſtadgade böter tillfalla Kronan och förwandlas, der tillgång ſaknas, efter de grunder, ſom i Strafflagen af den 16 Februari innewarande år beſtämda äro.

Om rättegången.

24 §. Frågor om öfwerträdelſe af de i denna förordning gifna föreſkrifter tillhöra domſtols pröfning.

I ſtad, der poliskammare finnes, kommer denna fortfarande att handlägga ſådana frågor af nyßnämnda beſkaffenhet, hwilka efter ſärſkilda föreſkrifter nu tillhöra denna myndighet; och må talan emot poliskammarens beſlut i omförmälda mål föras i den ordning, ſom för fullföljd af ſådana mål är ſtadgad.

Om den rätt till idkande af handel eller annat näringsyrke, ſom kan förwärfwas af utländing.

25 §. Utländing är medgifwet att reda i ſkepp för ſåwäl inrikes ſom utrikes fart; dock må icke i någon händelſe utländings andel ſträckas utöfwer en tredjedel af fartygets drägtighet.

Ej må utländing antagas till huſwudredare för fartyg.

Jfr H. B. 3 Kap. 1 § jemte anm. ſamt **Komm. K. Kung. ang. de förmåner, ſom i Sweriges hamnar äro främmande länders fartyg bewiljade, d. 27 Jan. 1874.**

26 §. På ſärſkild pröfning i hwarje fall ſkall bero om utländſk man eller qwinna, ſom erhållit Kongl. Maj:ts nådiga tillſtånd att i riket wiſtas, må här idka handels- eller fabriksrörelſe, handtwerk eller annan handtering.

Ansökning derom inlemnas i Stockholm hos Öfwerståthållareembetet och i andra orter hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, med bifogande af

a) betyg att den sökande är myndig och eger god frejd, samt

b) wederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till staten och kommunen under tre år.

27 §. Är fråga om tillstånd till idkande af handel, fabriks- eller handtwerksrörelse i stad, meddelar Öfwerståthållareembetet eller Kongl. Maj:ts Befallningshafwande beslut, sedan ytterligare upplysningar om den sökande, der sådana finnas nödiga, blifwit infordrade.

Skulle, oansedt sökanden ingifwit föreskrifne handlingar, anledning eljest förekomma mot bifall till ansökningen, bör ärendet underställas Kongl. Maj:ts nådiga afgörande.

Sökes tillstånd till utöfwande af näringsyrke i köping eller på landet, skall Kongl. Maj:ts Befallningshafwande öfwer ansökningen inhemta wederbörandes underdåniga förklaring och handlingarne derefter, åtföljde af eget utlåtande, insända till Kongl. Maj:ts Civildepartement, för att Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning underställas.

Utländing, som ej i den ordning 27 § 3 mom. i denna förordning utstakar, undfått särskild rättighet att, på sätt i 9 § 3 mom. af samma förordning sägs, i riket kringföra waror till salu, må ej heller till biträde wid sådan handelsrörelse begagnas med mindre han erhållit Kongl. Maj:ts tillstånd att i riket wistas samt, uppå ansökning af den handlande, som will honom anwända, Konungens Befallningshafwande i den ort, der handlanden är bosatt, funnit skäligt dertill lemna bifall. Brytes häremot, ware såwäl handlanden som biträdet förfallen till böter från och med fem till och med twåhundra riksdaler. **K. Förordn. d. 28 Nov. 1871.**

28 §. Tillstånd till drifwande af masugn eller hytta, stångjernsbruk, manufakturwerk eller annan inrättning, som afser tillgodogörande eller förädling af mineralrikets alster och ej är att anse såsom handtwerk, sökes, med bifogande af de i 26 § litt. a) föreskrifna betyg, hos Bergsöfwerstyrelsen, som derwid förfar enligt de grunder och i den ordning, som i nämnde § samt första och andra mom. af 27 § äro bestämda.

Jfr 10 § denna Förordn. femte anm.

Om utländings behörighet att inom riket bearbeta immutad mineralfyndighet eller idka grufwedrift, se **K. Förordn. d. 12 April 1872,** inf. wid 3 § af K. Grufwe-Stadgan d. 12 Jan. 1855 i detta Bihang.

29 §. Utländing, som undfått tillstånd att i riket drifwa handel eller idka annat yrke, är äfwen berättigad att föra waror såwäl emellan inrikes orter som till eller från utrikes ort.

30 §. I tillämpliga delar gälla för öfrigt de stadganden och föreskrifter, som i denna förordning äro i allmänhet meddelade i afseende å näringsyrkes utöfning och hwad dermed har gemenskap.

31 §. Om och i hwad mån Norsk man eller qwinna må tillerkännas widsträcktare rätt, än nu om utländing sagdt är, warder särskildt stadgadt.

Genom **K. Förordn. om utsträckt frihet för Kongl. Maj:ts Norske undersåter att här i riket drifwa näring m. m. d. 4 Juni 1868** har Kongl. Maj:t, med afseende jemwäl å de förmåner och den näringsfrihet, som i Norge nu tillgodokomma swenske undersåter, stadgat, som följer:

Norsk man och norsk qwinna skola wara berättigade att utan särskildt tillstånd i riket wistas och sig bosätta; att reda i skepp för såwäl inrikes som utrikes fart, med wilkor att hufwudredaren är swensk undersåte och i Swerige bosatt; samt att besitta fast egendom under wilkor, om egaren icke tillika är här bosatt, att alltid hafwa ett i orten bosatt ombud, som, wid de tillfällen då egaren ej personligen sig i riket uppehåller, skall wara behörigt att i angelägenheter, hwilka röra nämnda egendom, wid domstolar och andra embetsmyndigheter å egarens wägnar swara, i hwilket afseende det åligger denne att hos wederbörande domstol, ej mindre, då ansökning om lagfart göres, uppgifwa ombudets namn och wistelseort, än ock sedermera anmäla inträffande ombyten af sådant ombud, wid äfwentyr att, i händelse föreskriften derom skulle finnas icke wara iakttagen, domaren må, uppå anmälan, i förekommande fall så beskaffadt ombud å egarens wägnar med laga werkan utse. Deßutom skola norsk man och norsk qwinna, när de äro i riket bosatte och mantalsskrifne, ega att under enahanda wilkor, som för swenske undersåter äro stadgade, idka handel eller annat näringsyrke.

Till besättning å swenska fartyg må norrmän förhyras utan inskränkning till wißt antal, äfwensom norsk man må till Skeppare, Styrman och Machinist å swenska fartyg kunna antagas, med wilkor att, för de fall der särskildt kunskapsprof erfordras, hafwa här i riket fullgjort hwad som i afseende på aflagda examina är för winnande af dylik anställning föreskrifwet.

Hwad här ofwan är stadgadt angående utsträckt rätt för norrmän att reda i skepp samt att å swenska fartyg winna anställning träder i kraft först den 1 Januari 1869.

Det alla etc.

Genom hwad nu i nåder stadgadt blifwit, hafwa ej mindre 2:dra kapitlet och sista momentet i 3 § af 3:dje kapitlet, samt 4:de, 5:te, 6:te och 7:de kapitlen Handelsbalken, än ock Handels- samt Fabriks- och Handtwerksordningarne af den 22 December 1846, med deri sedermera gjorda ändringar eller tillägg, äfwensom i öfrigt de allmänna påbud, stadganden och förklaringar, hwilka stå i strid med förewarande nådiga förordning eller innefatta bestämmelser om särskild handelsrätt för innebyggarne i wißa delar af landet, upphört att wara gällande.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, angående grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring; Gifwen Stockholms Slott den 6 Augusti 1864.

Sedan Rikets Ständer, uti underdånig skrifwelse den 7 December nästlidne år, anhållit om ändring i wissa af nu gällande wilkor för afsöndring af jord, i ändamål att bereda lättadt tillfälle till fasta boningsplatsers förwärfwande, äfwensom Öfwer-Direktören wid Landtmäteriet hos Kongl. Maj:t gjort framställning om förändrade föreskrifter i fråga om afgäld å afsöndrad jord, samt angående sättet för bestämmande, i wissa fall, af sådan jords andel i hemmans mantal och ränta, Kongl. Maj:t, efter Deß och Rikets Kammar-Kollegii hörande, funnit

godt att, med upphäfvande af Kongl. Förordningen den 19 December 1827 samt deruti sedermera gjorda förändringar och tillägg, beträffande grunderne och wilkoren för hemmansklyfning och jordafsöndring förordna som följer:

Om hemmansklyfning.

1 §. Alla under enskild eganderätt warande hemman samt de Krono- eller andre publike hemman, som under stadgad åborätt äro upplåtne, med undantag, enligt särskilda föreskrifter, af dels lotshemman utaf krono eller skatte natur, och dels de skattehemman, hwilka enligt Kongl. Kungörelsen den 4 Februari 1811 äro oskiljaktige från de bruk, hwarunder de lyda, få klyfwas till hwad hemmantal som helst, allenast en åbo å hwarje del af hemmanet är befuten, dock, hwad säteri angår, utan ändring af hwad allmänna lagen rörande klyfning deraf wid arftägt innehåller.

Kronolotshemman och lägenheter få icke klyfwas och ej heller må mindre delar och tillhörigheter derifrån söndras. **K. Förordn. ang. Lotshemman och boningsplatser för Lotsar d. 9 Juli 1862,** § 2, mom. 6.

2 §. Befuten kallas den åbo, som af sin hemmansdels afkastning i wanliga år kan påräkna bärgning och jemwäl deraf utgöra de med hemmansdelen förenade utskylder; och ty erfordras till befutenhet, under benämning af hemman, att till hemmansdel finnas så goda egor af åker, äng och betesmark, att, med begagnande af tillgängliga odlingslägenheter, ett hushåll af minst tre arbetsföra personer må kunna af egornas behållna afkastning underhållas; hörande ängen och betesmarken owilkorligt wara af den widd och godhet, att, med tillhjelp af halmfodret från åkern och löftägt, en häst eller ett par dragoxar, två eller tre kor och fem eller sex får eller getter deraf kunna winter- och sommarfödas, allt efter hwarje orts särskilda beskaffenhet.

3 §. Är hemman så beläget, att en åbo af andre näringar, såsom fiske, sjöfart eller dylikt, kan hafwa säker och ständig förtjenst, då bör sådant, wid fråga om befutenhet, jemwäl tagas i beräkning.

4 §. Ega två eller flere del i sådan särskild, bebygd och befuten hemmansdel, som efter de i 2 och 3 §§ stadgade grunder icke widare klyfwas får; ware då förste lottegaren berättigad att obefuten del till sig lösa. Äro delegarne liklottige, warde lösningsrätten genom lottning bestämd. Dernäst tillkommer sådan rätt andre delegare i hemmansnumret, den minste först, och den förste sist, dock må ingen, hwars egor äro så belägne, att den obefutne lotten ej med dem kan sammanläggas, af denna lösningsrätt sig begagna.

5 §. Är genom utslag förklaradt, att hemmansdel icke tål klyfning, och kan sedan wisas, det samma hemmansdel blifwit så förbättrad, eller att andra sådana omständigheter inträffat att klyfning deraf bör tillåtas; ligge förra utslaget icke i wägen för ny pröfning, ändå att det laga kraft wunnit.

6 §. Frågor om hemmansklyfning och befutenhet skola af Häradsrätt upptagas och afdömas, hwarefter målet i den ordning, som för twistemål i allmänhet stadgad är, fullföljas må.

Om jordaſſöndring.

7 §. **1 Mom.** Egare af hemman eller lägenhet haſwe rätt att af deß egoområde, med de wilkor och undantag, ſom här nedanför ſägs och utan att beſutenhet erfordras, till en eller flera upplåta jord, ware ſig för alltid under full eganderätt, eller till beſittning på wiß tid, dock ej öfwer femtio år, eller ock till beſittning på lifstid.

2 Mom. Från jord af ſäteri-, rå- och rörs- ſamt inſockne-frälſenatur må till och med en femtedel, och från jord af annan natur till och med en tiondedel af egowidden upplåtas; dock att från afſöndrad lägenhet upplåtelſe af jord utan inſkränkning till wiß egowidd må wara tillåten.

3 Mom. Afſöndring från jord af fideikommißegenſkap må icke annorlunda gälla, än ſå widt med lag och fideikommißbref inſtämmer, och ware afſöndring från de under ſtadgad åborätt upplåtne Krono-, Kronorufthålls- eller andra publika hemman och lägenheter jemwäl tillåten, dock ej med annan rätt, än författningarne för beſittningen af jorden föreſkrifwa.

4 Mom. Sådana afſöndringar, ſom nu nämnde äro, må icke ſke från Nyhemman eller Nybyggen å Kronans mark, ſå länge frihetsår derför åtnjutas eller deſamma beſtämda områden i ſkog och mark icke erhållit.

5 Mom. I fråga om lotshemman och lotslägenheter af krono- eller ſkatte-natur, ſamt om de ſkattehemman, hwilka enligt Kongl. Kungörelſen den 4 Februari 1811 äro oſkiljaktige från de bruk, hwarunder de lyda, gälle hwad ſärſkildt ſtadgadt är.

8 §. Åſtundar innehafware af hemman, att derifrån afſöndra mark, ſom, enſam eller tillſammans med hwad redan kan wara från hemmanet afſöndradt, utgör mera än en tiondedel eller, då frågan rörer ſäteri-, rå- och rörs- eller inſockne frälſehemman, en femtedel af deß ego-område, må han ſådant anmäla hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom har att, beträffande ſåwäl tillſtånd dertill, ſom beſtämmande af afgäld å jorden, meddela utſlag och derwid eger till anſökningen lemna bifall, i den mån ſådant finnes förenligt med Kronans ſäkerhet för hemmansräntans och öfriga ſkyldigheters framtida utgörande; dock må i det ifrågawarande fallet jord, ſom hufwudſakligen beſtår af ſkogsmark, endaſt under full eganderätt från hemman afſöndras. (**K. Kung. d. 5 Juni 1874**).

9 §. **1 Mom.** Å jord, ſom från hemman eller lägenhet afſöndras, ſkall årlig afgäld läggas i ſpannmål eller annan lämplig räntepenſedel; och må den afgäld ej wara mindre, än att den motſwarar hwad af hela hemmanets eller lägenhetens räntor och öfriga allmänna utſkylder, wid jemförelſe af egornas ſtorlek och beſkaffenhet, å den afſöndrade jorden belöper.

2 Mom. Afhandling rörande jordaſſöndring ſkall ingifwas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom har att tillſe huruwida den i afſeende å afſöndringens ſtorlek är med denna förordning öfwerensſtäm-

mande, samt pröfwa den öfwerenskomna afgälden, och densamma, der den befinnes tillräcklig, fastställa, men, i annat fall, högre lämplig afgift bestämma.

3 Mom. Innan ärendet af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande afgöres, må icke allenast, der så nödigt finnes, kronobetjeningen höras, utan äfwen yttrande af landtmätare inhemtas, om sådant, med hänsigt till afsöndringens betydlighet eller andra förhållanden, pröfwas wara af behofwet påkalladt.

4 Mom. Innehafware af från hemman eller lägenhet afsöndrad jord ware, ändock att ytterligare afsöndring från den jord sker, hemmanets eller lägenhetens egare fortfarande answarig för afgäldens utgörande till åsatt belopp, der icke annorlunda dem emellan aftalas.

10 §. Wid afsöndring af jord må wissa år kunna utsättas, under hwilka frihet från afgäldens utgörande tillgodonjutes. Ej skola dock i något fall sådane frihetsår wara flere än femton, räknade från den tid, jorden tillträdes.

11 §. Ej må innehafware af jord, som på wiß tid eller lifstid upplåten är, densamma på annan man öfwerlåta utan tillstånd af innehafwaren till det hemman eller den lägenhet, hwarifrån upplåtelsen egt rum. Sker det, gånge jorden, om hemmanets eller lägenhetens innehafware så yrkar, till honom åter emot skälig lösen. Dör innehafware af sådan upplåten jord förr, än besittningstid ute är, ege enka och arfwingar rätt att jorden behålla under de wilkor, som wid upplåtelsen tingade blifwit. Wid besittningstidens slut återfaller jorden till den egendom, hwarifrån den afsöndrats, utan ersättning eller lösen, ehwad förbehåll wid upplåtelsen derom kan wara gjordt eller icke; och ware innehafwaren eller, då jorden warit på lifstid upplåten, dennes arfwingar obetaget att derifrån afflytta honom eller dem tillhörig åbyggnad eller stängsel, der ej jordens egare den lösa will.

12 §. **1 Mom.** Will innehafware af boställe eller annat publikt hemman eller lägenhet, som icke under stadgad åborätt besittes, — kungs- och kungsladugårdar samt öfriga under Kronans omedelbara dispositionsrätt warande hemman eller lägenheter likwäl undantagne, — jord på wiß tid eller på lifstid, i enlighet med nu stadgade allmänna grunder, upplåta; göre ansökning derom hos det embetswerk, under hwars allmänna wård och inseende bostället, hemmanet eller lägenheten lyder, hwilket embetswerk efter wederbörandes hörande, med afseende å boställets, hemmanets eller lägenhetens framtida nytta och förkofran, eger att, då skäl dertill förefinnes, sådant tillåta och wilkoren bestämma.

2 Mom. De afsöndringar af jord under eganderätt, som enligt förre enskiftes-författningar i behörig ordning skett från boställen, ega framtida bestånd.

13 §. Innehafware af hemman eller lägenhet eger, så länge han ränta och öfrige utfyllder för hemmanet eller lägenheten riktigt utgör, sjelf uppbära den afgäld, som för afsöndrad jord erläggas skall; men brister han deri, bör Kronans uppbördsman samma afgäld, der den icke

redan för året finnes wara af jordens innehafware betald, till den bri-ſtande räntans och andra ſkyldigheters utgörande uppbära.

14 §. **1 Mom.** Har någon genom arf erhållit lott i hemman och är ſamma lott ſå ringa, att den ej efter hwad här ofwan angående hemmansklyfning ſagdt är kan ſå beſittas; ware han då berättigad att för ſin lott winna utbrytning af jord under full eganderätt enligt 7, 8, 9 och 10 §§, ſåwida hinder icke deremot finnes möta; och warde lägen-hetens ſtorlek i förhållande till arfslotten, under iakttagande af de i berörde §§ ſtadgade wilkor, af domaren beſtämd, der ej wederbörande ſärom i godo åſämjas.

2 Mom. Företrädesrätt till utbrytning af ſådan lägenhet flere arfwingar emellan beſtämmes efter enahanda grund, ſom angående löſen ur jord arfwingar emellan ſtadgad är.

3 Mom. Ej må annorledes, än i 8 § ſägs, af hemmans ego-widd för arftagare utbrytas mera än en tiondedel eller, der fråga är om ſäteri-, rå- och rörs- ſamt inſockne- frälſehemman, en femtedel, der-uti inberäknadt hwad förut från ſamma hemman kan afſöndradt wara.

15 §. **1 Mom.** Will någon från hemman eller lägenhet af-ſöndra wattenfall eller fiſke, hafwe ock der rätt till, med wilkor att, på ſätt här förut ſägs, wiß årlig afgäld derå läggas.

2 Mom. Hwad ſålunda ſtadgadt är kommer dock icke att göra någon ändring uti det, ſom rörande ſtrömfall å kronohemmans eller krono-jords område är ſärſkildt förordnadt.

16 §. **1 Mom.** Hörer till hemman eller lägenhet ſådan moſſe, ſom odlingsbar, men i deß närwarande ſtick onyttig är, och will inne-hafwaren den moſſe åt annan man, ſåſom i 7 § ſägs, med eller utan ſkattefrihet till odling upplåta, hafwe der wäld till, äfwen om den öf-werſtiger den i ſamma § 2 mom. uppgifna del af egowidden; ſöke dock tillſtånd dertill hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom, ſedan moſ-ſens onyttiga beſkaffenhet i deß närwarande ſtick blifwit behörigen utrönt och ſtyrkt, eger ſådant tillſtånd meddela.

2 Mom. Har boſtälle eller något icke under ſtadgad åborätt upp-låtet publikt hemman eller lägenhet, — kungs- och kungsladugårdar ſamt öfrige under Kronans omedelbara diſpoſition warande hemman dock undantagne, — i ſådan moſſe del, då ſkall på pröfning af det embets-werk, under hwars allmänna wård och inſeende boſtället, hemmanet eller lägenheten hörer, bero, huruwida och med hwad wilkor dylik upplåtelſe deraf på wiß tid eller på lifstid må ega rum.

17 §. **1 Mom.** Med jord eller annan lägenhet, ſom till full ego upplåtes, efter hwad här förut ſägs, ſkall lagfaras ſåſom om jorda-fång finnes föreſkrifwet. Har upplåtelſe ſkett på wiß tid eller på lifs-tid, warde, med undantag för jord af den natur, hwarom i näſtföljande mom. förmäles, afhandlingen intecknad och inteckningen förnyad på ſätt ſärſkildt ſtadgadt är.

2 Mom. Med afhandlingar om afſöndring af jord eller lägenhet från de under ſtadgad åborätt upplåtne Krono-, Krono-ruſthålls eller

andra publika hemman och lägenheter förfares lika som då åborätt å sådane hemman och lägenheter öfverlåtes.

3 Mom. Enär, på sätt särskildt finnes föreskrifvet, för alltid afsöndrad jord eller lägenhet skall i Kronans jordebok antecknas, åligger det Kongl. Maj:ts Befallningshafvande icke allenast att om werkställighet häraf uti de å Lands- och Häradsskrifware-kontoren förwarade exemplar af jordeboken föranstalta, utan ock att till Kammar-Kollegium förhållandet inberätta.

18 §. Är jord eller lägenhet på annat sätt eller under andra wilkor afsöndrad, än nu tillåtet är, warde sådan afsöndring, när påstående af wederbörande wäckes, efter derom för hwarje fall här ofwan stadgade föreskrifter, rättad och jemkad, samt ege sedan bestånd, der den i öfrigt laglig och gällande pröfwas; och njute den, som deraf lider, skäligt skadestånd. Åtnöjes icke innehafwaren af den afsöndrade jorden eller lägenheten med sådan rättelse och jemkning, eller kan den icke ske, gånge då jorden eller lägenheten, emot skälig lösen, åter till den egendom, hwarifrån afsöndringen skett.

19 §. **1 Mom.** Är af jord, som till afsöndring tillåten är, större andel, än som swarar emot en tiondedel eller, der jorden är af säteri-, rå- och rörs- eller insocknes-frälse-natur, en femtedel af hemmanets egowidd, för alltid afsöndrad utan behörigt tillstånd, och will innehafwaren, då klander derå af wederbörande wäckes, hela den jord behålla emot åtagande af andel i mantal och ränta i förhållande till hemmanets egowidd, hafwe han dertill rätt, der han, efter de om hemmansklyfning i denna förordning stadgade grunder, pröfwas kunna samma jord få besitta.

2 Mom. I sådant fall skall å jorden, sedan i laga ordning blifwit afgjordt, att den medför besutenhet, mantal bestämmas och detsamma från stamhemmanets mantal afräknas samt utskylderna å detta senare i förhållande derefter minskas, hwaremot egaren af den förut warande, nu till hemman förändrade, lägenheten åligger att derå belöpande räntor och öfriga utskylder, utan åtnjutande af frihetsår, utgöra.

3 Mom. Förslag härutinnan bör, efter derom hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande gjord anmälan, upprättas af landtmätare och gode män, med ledning af stamhemmanets och den afsöndrade delens, genom ordentlig gradering kända, innehåll i fullgod jord, hwarföre ock nödiga karte- och graderingshandlingar, der de icke redan finnas, skola i behörig ordning upprättas.

4 Mom. Detta förslag pröfwas af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande genom utslag; börande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande icke allenast bestämma mantal å den afsöndrade delen äfwensom å det återstående stamhemmanet, utan ock genast efter utslagets meddelande deraf till Kammar-Kollegium insända en afskrift, på det Kollegium, i händelse deß Advokat-fiskals-embete icke har något att å Kronans wägnar emot utslaget anmärka, må blifwa i tillfälle att om ändring i jordeboken förordna.

20 §. **1 Mom.** Twister rörande afsöndring af jord eller lägenhet från de under stadgad åborätt upplåtna Krono-, Krono-rusthålls och andra publika hemman skola på enahanda sätt som twister angående dylika afsöndringar från Frälse- och Skattehemman upptagas och fullföljas.

2 Mom. Klagan öfwer beslut, meddelte i de uti 8, 9, 12, 16 och 19 §§ upptagne frågor, må anföras i den ordning, som för ekonomimål i allmänhet stadgad är.

Jfr anm. wid 25 Kap. 1 § B. B.

För Stora Kopparbergs län gälle hwad derom finnes särskildt stadgadt.

Se **K. Kung. om föränd**rade föreskrifter i afseende å besutenhets- och skiftes-wäsendet i Stora Kopparbergs län d. 18 Febr. 1859.

De alle etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Jagt-Stadga; Gifwen Stockholms Slott den 21 Oktober 1864.

Sedan Rikets Ständer tid efter annan till Kongl. Maj:t inkommit med underdåniga framställningar om ändring i wissa delar af nu gällande stadganden rörande jagt och djurfång, samt Skogsstyrelsen i anledning häraf på nådig befallning afgifwit förslag till förnyad Jagt-Stadga, har Kongl. Maj:t, efter inhemtande af Högsta Domstolens och Rikets Ständers yttranden öfwer samma förslag, funnit godt i nåder stadga som följer:

1 §. Kongl. Maj:t och Kronan tillkommer jagträtten å Kongl. Maj:ts hägnade jagtparker och djurgårdar, å mark, hörande till Kongl. Luftslotten och andra till Kongl. Maj:ts disposition ställda lägenheter, å kungsgårdar, kungsängar, kronoparker och all annan, Kongl. Maj:t och Kronan tillhörig, odisponerad mark, äfwensom å härads allmänningar, ehwad de stå under allmän wård eller under menigheters gemensamma förwaltning.

2 §. Jagten å berörda marker utöfwas af Kongl. Maj:t sjelf och Chefen för Hofjägeristaten jemte dem, som wid sådana tillfällen äro följattiga; dock må jagt å samma marker med undantag af dem, som äro ställda till Kongl. Maj:ts disposition, der Kongl. Maj:t om jagten särskildt förordnar, utöfwas jemwäl af Chefen för Skogsstyrelsen jemte dem, som honom åtfölja, äfwensom, för egna personer, af Konungens Befallningshafwande, hwar och en inom sitt län, samt af de till Skogs- och Jägeristaten hörande tjenstemän, hwar inom sitt tjenstgöringsområde.

Skogs- och jägeribetjente ega att å de marker, som stå under deras bewakning, anställa jagt efter stadliga rofdjur samt, med Skogsstyrelsens för wiß tid eller tills widare lemnade tillåtelse, äfwen efter annat wildt eller wissa arter deraf.

Utan Kongl. Maj:ts särskilda nådiga tillstånd får dock ej å någon af ofvan omförmälda marker jagt utöfvas efter elg, hjort, rådjur, vildren eller svan.

3 §. I öfrigt har hvar och en, som jord eger, rätt att derstädes med de inskränkningar, som här nedan stadgas, all jagt idka.

Enahanda rätt tillkommer boställshafvare och kronohemmansäbo å bostället eller kronohemmanets egor, delegare i sockenallmänning, hvarskog eller dylik samfälld mark å densamma, allmänna inrättningar å jord, som under dem lyder, samt städerna å deras mark. Äfgärda by hafve jagträtt allenast å sina egor inom hank och stör.

Å jord, som till bruk åt någon upplåtes, tillhöre jagträtten brukaren, der ej annorledes aftalas.

4 §. På oafwittrad skog samt Kongl. Maj:t och Kronan wid afwittring i de Norra länen tillfallen öfwerloppsmark, äfwensom i skärgård på klippor och stär, som ej lyda till wisst hemman, samt ute på öppna hafwet ware jagten med de inskränkningar, som här nedan stadgas, tills widare fri för hwarje Swensk man.

Dock må å öfwerloppsmarkerna icke utan Kongl. Maj:ts särskilda nådiga tillstånd jagt efter elg anställas.

5 §. Är genom urminnes häfd eller särskildt stadgande, aftal, dom eller skattläggning eller på annat lagligt sätt annorledes bestämdt om jagträtten å ett eller annat ställe än i denna stadga säges, ware det gällande.

6 §. Å mark, hwilken såsom twistig blifwit under förbud ställd, må icke någon af de twistande utan öfwerenskommelse jaga annat än stadliga rofdjur.

7 §. Drifwer någon upp djur å egen mark eller der han eger lof att jaga, hafwe rätt att jagten in på annans egor fullfölja, om djuret förut är såradt; så ock att behålla detsamma, om det der fälles. Är det björn, warg, lo eller jerf, som jagas, ware lag samma, äfwen om djuret förut icke blifwit såradt.

8 §. Har någon ringat björn i ide, hafwe ensam rätt att jagten fullfölja och må ej annan med wetskap, att björnen är ringad, djuret ur idet uppskrämma.

9 §. Will man å annans mark eljest jaga björn eller anställa jagt efter warg, lo eller jerf, tillsäge hwarje gång förut den, som jagträtt å marken eger, och hafwe denne, der något af nämnda djur bewisligen i trakten sig uppehållit, icke magt att jagten hindra, utan tage del deri, eller ege den, som tillsade, att ändock jaga och behålla de rofdjur af nämnda slag, han derwid kan komma att fälla.

10 §. Träffar någon tillfälligtwis, ehwar det wara må, stadligt rofdjur, då må han det fälla och behålla.

11 §. Till stadliga rofdjur räknas björn, warg, lo, jerf, räf, mård, utter, stål, örn, berguf, hök och falk.

12 §. Jagt efter nedannämnda djur ware under följande tider af året förbjuden, nemligen:

efter elg från och med den 1 Oktober till och med den 10 Augusti;

efter bäfwer från och med den 1 November till och med den 10 Juli;

efter rapphöns och moripa från och med den 1 November till och med den 31 Auguſti;

efter rådjur från och med den 1 Januari till och med den 31 Auguſti;

efter ſwan, gräsand, ejder ſamt enkel och dubbel beckaſin från och med den 16 Mars till och med den 10 Juli;

efter [hjort], wildren, hare, tjäder orre, hjerpe ſamt dal- och fjellripa från och med den 16 Mars till och med den 10 Auguſti.

Wiſar erfarenheten, att den fridlysningstid, hwarom nu är ſagdt, behöfwer i något fall för hela riket eller wiß del deraf utſträckas eller inſkränkas, eller ock ortförhållanden eller andra omſtändigheter framdeles påkalla ſtadgande angående jagt å annat wildt, än förut i denna § omnämndt är; ware Kongl. Maj:t förbehållet att derom ſärſkildt förordna. **(K. Kung. d. 29 Jan. 1869).**

Inom Göteborgs och Bohus län ſkall all jagt efter elg wara förbjuden under fem år från och med år 1871. **K. Kung. d. 25 Nov. 1870,** ſamt inom Elfsborgs län intill utgången af år 1875. **K. Kung. d. 28 Febr. 1873.** — Jagt efter hjort är förbjuden från och med den 1 Januari till och med den 31 Auguſti hwarje år. **K. Kung. d. 3 Nov. 1871.** — All jagt efter rådjur är inom Kronobergs län under fem år från och med år 1872 förbjuden. **K. Kung. d. 23 Febr. 1872,** ſamt inom Jönköpings och Blekinge län under tre år från och med år 1874. **K. Kung. d. 27 Dec. 1873.** — All jagt efter bäfwer är tills widare förbjuden. Jagt efter faſaner är förbjuden hwarje år från den 1 Februari till den 15 Oktober. Fridlysningstiden för ejder inſkränkes för Öſterſjön till och med Kriſtianſtads läns derwarande kuſt till tiden från och med den 24 April till och med den 10 Juli, ſå att derſtädes jagt efter nämnda fogelſlag är tillåten jemwäl under tiden från och med den 16 Mars till den 24 April. **K. Kung. d. 28 Febr. 1873.**

13 §. Ägg af de enligt näſtföregående § fridlyſta foglar må icke ur deras bon tagas eller förſtöras; och ware det icke heller tillåtet att från annan nyttig hafs- eller ſjöfogel före den 10 Juli eller från annat nyttigt wildt, ſom icke fridlyſt är, före den 10 Auguſti taga ungar eller ägg eller dem förſtöra.

14 §. I hägnad jagtpark eller djurgård må den, ſom jagträtt der eger, alla tider af året allt ſlags jagt idka.

15 §. Den tid, då jagt efter något wildbråd förbjuden är, må ſådant icke till ſalu utbjudas, köpas, emottagas eller från ort till annan forſlas, ſå framt ej lagligen wiſas kan, att detſamma bliſwit fångadt under tillåten tid eller på annat loſligt ſätt förwärfwadt.

16 §. Spjut eller ſkjutgewär må icke gillrade anwändas ſåſom jagtmedel, ej heller må elg jagas under ſkidlöpande eller i grop fångas.

Grop, ſax, ſnara, ſtång eller annan för menniſkor och husdjur mer eller mindre liſsfarlig jagtanſtalt må icke af någon å annans mark begagnas utan tillſtånd af den, ſom jagträtt der eger, och ej heller under tiden emellan den 31 Maj och den 1 Oktober utſättas eller, derförinnan utſatt, qwarlemnas på ſamfälld mark, ſå framt icke alla delegarne dertill gifwit loſ ſamt anſtalten är med fällda träd eller annan ſtängſel ſå omgärdad, att kreatur derifrån afhållas.

Den, som will begagna jagtanstalt af nyssnämnda slag eller utlägga förgiftadt lockbete, ware skyldig att låta derom söndagen förut uppläsa kungörelse i närmaste kyrkor. Nyttjas sådan anstalt längre tid fortfarande på samma ställe, skall kungörandet en gång i hwarje månad förnyas.

Finare giller eller snaror må icke för fångande af wildt begagnas utom Kopparbergs och de Norrländska länen, och icke heller der under tiden från och med den 16 Mars till och med den 10 Augusti. **(K. Kung. d. 29 Jan. 1869.)**

17 §. Från och med den 16 Mars till och med den 10 Augusti må hund icke begagnas till annan jagt än dels efter björn, warg, lo och jerf, när något af dessa djur bewisligen i trakten sig uppehållit, och dels från och med den 10 Juli wid stränder af sjö eller wattendrag och å kärrmark.

18 §. Lös hund må ej medtagas eller insläppas i annans hägnade jagtpark eller djurgård. Sker det, ware hunden förwerkad.

Löper jagthund eljest lös å annans än sin egares mark, der wildbråd finnes, hafwe den, som jagträtt der eger, wåld att hunden upptaga; dock åligge honom att derom ofördröjligen tillsäga egaren eller, dersst denne ej är känd, låta kungöra i närmaste kyrkor. Will egaren återså hunden, löse den med 5 R:dr eller, om det oftare sker, med 10 R:dr jemte ersättning hwarje gång för hundens föda och öfriga kostnader. Har egaren ej utlöst hunden inom åtta dagar efter erhållen tillsägelse om dess upptagande eller inom natt och år från det kungörelse derom i kyrka blifwit uppläst, då ware hunden förwerkad och tillfalle upptagaren.

19 §. Jagthund, som under tiden från och med den 16 Mars till och med den 10 Augusti i andra fall, än i 17 § säges, anträffas lös i skog eller hagmark, der wildbråd finnes, må af hwem som helst upptagas, men bör, på sätt i nästföregående § är stadgadt, hembjudas egaren till inlösen; och ware lösen hwarje gång sådant sker 5 R:dr utom ersättning för föda och kostnader. Warder hunden ej utlöst inom ofwan sagda tid efter tillsägelse eller kungörande i kyrka, ware densamma till upptagaren förwerkad.

Katt, som anträffas i skog eller hage, må saklöst dödas.

20 §. Den, som dödar rofdjur af nedannämnda slag, erhåller af allmänna medel i belöning:

för björn . . . . . 50 R:dr;
för warg eller lo . . . . . 25 „
för jerf . . . . . 10 „

För unge af dessa rofdjur erhålles lika mycket som för fullwuxet djur af samma slag.

Will någon erhålla sådan belöning, uppwise huden af rofdjuret för kronofogde, länsman eller ordförande i kommunalstyrelse, tage hans intyg, hwilket utan lösen utfärdas, att djuret dödats inom riket samt att djurets öron blifwit i hans närwaro afskurna, och hafwe sedan rätt att hos närmaste kronouppbördsman eller Konungens Befallningshafwande den utfästade belöningen uppbära.

I afseende på utbetalning af sådan belöning eger intyg, som ware sig af föreståndare för Zoologiska museet wid någotdera af rikets Universiteter eller af wederbörande intendent wid Kongl. Zoologiska Riksmuseum, meddelats derom, att till musei samlingar i ostympadt skick aflemnats rofdjur af något bland nyssnämnda fyra slag, enahanda kraft och werkan, som, enligt näststöregående moment, tillkommer derstädes omförmälda intyg om att sådant rofdjurs öron blifwit i wederbörandes närwaro afskurna. **(K. Kung. d. 29 Jan. 1869.)**

21 §. Jagar någon olofligen på annans mark, straffes på sätt derom särskildt är stadgadt. Har han derwid fångat eller dödat djur, ware derjemte det förwerkadt. Kan djuret ej tillrättaskaffas eller till följd af förskämning ej anwändas, då skall dess wärde ersättas och tillfalle djuret eller dess wärde jagträttsinnehafwaren; wiljande Kongl. Maj:t dock, i fråga om sådan olofligt jagt å mark, derå jagträtten är Kongl. Maj:t och Kronan förbehållen, medgifwa, att det förwerkade djuret eller dess wärde må, såsom en uppmuntran för åklagaren, af honom ensam behållas.

Jfr **Straff-Lag.** 24 Kap. 12, 13 §§.

22 §. Jagar någon djur, som i 12 § nämnes, under tid, då jagt efter sådant djur är förbjuden, böte från och med 10 till och med 200 R:dr. Om djuret derwid blifwit dödadt eller fångadt, ware äfwen detsamma förwerkadt.

War det elg eller bäfwer, som under slik förbjuden tid dödats, fångats eller fångats, må dock böterna ej sättas lägre än 150 R:dr.

Den, som emot stadgandet i 15 § till salu utbjuder, köper, emottager eller från ort till annan forslar wildbråd, böte likaledes från och med 10 till och med 200 R:dr, och ware äfwen i detta fall wildbrådet förwerkadt.

Öfwerträder någon eljest hwad i denna stadga föreskrifwet är, böte minst 5, högst 100 R:dr. Ware ock i alla dessa fall pligtig att ersätta skadan.

23 §. Anträffar någon å bar gerning den, som idkar olofligt jagt; hafwe rätt att från honom taga, utom det förwerkade wildbrådet, bössa, jagttyg och hundar samt sådant behålla till dess domstolen sig utlåtit.

24 §. Öfwerträdelser af denna stadga, hwilka blott förnärma enskild persons rätt och ej angå till allmänt gagn gifna föreskrifter, må endast af målsegaren åtalas.

Tjenstemän och betjente wid Skogs- och Jägeristaten samt allmän åklagare tillhör det att beifra andra öfwerträdelser, som i denna stadga äro belagda med answar, och njute de enahanda hägn och witsord, som enligt lag och särskilda författningar tillkomma dem, hwilka Kongl. Maj:ts, Dess embetsmäns eller Rättens ärenden gå.

I öfrigt ware en hwar berättigad att dylika öfwerträdelser åtala.

25 §. Böter, som efter denna stadga ådömas, skola fördelas sålunda, att en tredjedel tillfaller Kongl. Maj:t och Kronan samt två tredjedelar åklagaren.

I händelse af bristande tillgång förwandlas böterna enligt allmän Straffiag.

Wildbråd, som efter 22 § är förwerkadt, eller dess wärde, deraf djuret ej kan tillrättaskaffas, tillfalle åklagaren ensam.

26 §. Denna Jagt-Stadga skall lända till efterrättelse från och med början af nästkommande år; och upphäfwas derigenom, med undantag af den i K. Kung. d. 7 Aug. 1863 för sogelarten Grouse eller Moripa stadgade fridlysning under elfest lofgifwen jagttid till 1865 års slut, allt som i öfrigt finnes rörande jagt och djurfång förordnadt.

Hwad om jagträtt i 3 § sagdt är gälle ej brukare, till hwilken jord är upplåten före denna Stadgas utfärdande.

I ort, der förening är ingången till befrämjande af rofdjurs utödande genom större belöningar, än som derför hittills efter lag utgått, må på nytt aftal bero, om och i hwad mån bidrag dertill hädanefter skall utgifwas. Likaså ware det menighet tillåtet att ingå förening till åstadkommande af större rofdjursfångst genom skallgång eller andra särskilda anstalter, såwida öfwerenskommelse derom i behörig ordning uppgöres. För de rofdjur, som genom skallgång, föranstaltad till följd af dylik förening, blifwit fångade eller dödade, njutes icke belöning.

Det alle etc.

I sammanhang med utfärdandet af ofwanstående Jagt-Stadga har Kongl. Maj:t anbefallt wederbörande Konungens Befallningshafwande att, efter det Stadgan trädt i werksamhet, hwar i sitt län öfwerlemna den derstädes befintliga jagtkassa till länets Landsting, för att efter dess ompröfwande anwändas. K. Cirk. d. 21 Okt. 1864.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning angående jords eller lägenhets afstående för allmänt behof; Gifwen Stockholms Slott den 14 April 1866.

Kongl. Maj:t har, med Rikets Ständer, funnit godt att, med upphäfwande af Kongl. Förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof af den 20 November 1845, sådan denna Förordning blifwit ändrad genom Kongl. Förordningen den 27 November 1854, i nåder förordna som följer:

1 §. Der Konungen pröfwar nödigt, att jord eller lägenhet, som enskild man, menighet eller inrättning tillhörer, begagnas skall, antingen till rikets försWar, till allmän wäg, bro, hamn eller lastningsplats, till torg eller gata i stad, till uttappning eller sänkning af sjö, till strömrensning, farled eller annan wattenledning, till allmän byggnad eller till

dylikt allmänt behof, ware egare pligtig att afstå hwad för ändamålet fordras; njute dock den, som härigenom skada lider, ersättning derför. Har egare af flygsandsfält försummat att derom taga sådan wård, som särskildt föreskrifwen är; ege ock Konungen förordna, att det fält afstås skall; och gälle i öfrigt, i fråga om wilkoren för afträdande deraf, hwad i denna Förordning om annan jord eller lägenhet stadgas.

Är fråga om jords eller lägenhets begagnande endast för utläggning af elektriska ledningstrådar, utan att genom anläggningen eller deß framtida skötsel och wård något synnerligt men i nyttjanderätten till jorden eller lägenheten egaren tillskyndas, bör hwad för ändamålet behöfligt är upplåtas, utan att jorden eller lägenheten löses. För intrång, som derigenom må kunna förorsakas, ware dock den, som intrånget lider, om han derå gör anspråk, berättigad till ersättning.

Kan ej öfwerenskommelse träffas om ersättning, som, efter hwad ofwan sägs, utgå bör; då skall frågan härom pröfwas af särskild Nämnd, som wid Under-Rätt i den ort, der jorden eller lägenheten ligger, tillsättes på sätt här nedan stadgas.

Jfr K. Förordn. ang. hushållningen med de allmänna skogarna i riket d. 29 Juni 1866, § 3, inf. i detta Bihang, femte anm. derstädes.

2 §. Göres hos den i 1 § nämnda Under-Rätt skriftlig ansökning om särskilda Nämndens tillsättande, och wisar Sökanden, att Konungen godkänt behofwet af jordens eller lägenhetens afstående eller begagnande, samt att tiden, då den skall afstås eller upplåtas, blifwit genom Konungens förordnande eller parternes öfwerenskommelse bestämd; utfärde Rätten stämning på egare och andre, som uppgifwas i saken hafwa del. Rätten föranstalte jemwäl, att, till underrättelse för möjligen warande okände eller icke uppgifne rättsegare, tiden för ärendets företagande warder, såwäl från predikstolen i den sockens kyrka, der fastigheten är belägen, som ock genom allmänna tidningarne, kungjord tre gånger, sista gången minst fjorton dagar före den dag, hwilken till sakens företagande är utsatt. Jordens eller lägenhetens egare, då han höres, ware skyldig att hos Rätten, i ändamål af instämning, uppgifwa den, som i anseende till nyttjanderätt med honom del i saken hafwer, wid äfwentyr som i 25 § stadgas. Hos Rätten skall jemwäl företes bewis derom, huruwida jorden eller lägenheten är med inteckning beswärad; och egen parterne, att, innan Nämnden sättes, i laga ordning sin talan i fråga om ersättningens belopp och sättet för deß utgörande utföra.

Uppstår, wid fråga om jords eller lägenhets begagnande till utläggning af elektriska ledningstrådar, parterne emellan twist, huruwida derigenom må förorsakas så betydlig skada, att jorden eller lägenheten lösas skall, eller om intrånget är af beskaffenhet, att ersättning derför, enligt hwad i 1 § 2 mom. stadgadt är, utgå bör, pröfwe och afgöre Rätten sådant, innan Nämnden sättes. Anses ersättning för intrång böra ega rum, bestämme ock Rätten, efter ty som intrånget finnes wara öfwergående eller fortfarande, huruwida slik ersättning skall utgå på en gång eller i årlig afgift under den tid, intrånget kommer att fortfara.

Emot Rättens beslut i dessa frågor må talan fullföljas i Hofrätt genom besvär inom den tid, i 25 Kap. 5 § Rättegångs-Balken stadgas. I Hofrättens beslut må ändring sökas likaledes genom besvär, som, jemte borgen för kostnad och skada, skola till Konungen ingifvas inom den tid, 30 Kap. 18 § samma Balk bestämmer.

3 §. Till särskilda Nämnden skall hwardera parten föreslå sex och Rätten nämna sem i orten boende män, af hwilka, sedan de blifwit af domstolen ojäfwige förklarade, tre ibland de af wederparten föreslagna och en ibland de af Rätten nämnda personer böra af hwardera parten, utan anförda skäl, uteslutas. De nio, som så utsedde blifwit, skola Nämnden utgöra.

4 §. Äro å någondera sidan flere, som del i saken hafwa, och kunna de ej sämjas om förslaget; gifwe hwardera upp en man till Nämnden: går ej antalet då till sex; gifwen de ytterligare upp en hwardera: går antalet öfwer sex; warde det genom lottning minskadt. Sämjas de ej, hwilka bland dem, som å andra sidan föreslås, eller hwilken ibland de utaf Rätten nämnda, må uteslutas; warde ock då sådant genom lottning utrönt.

5 §. Uteblifwer part, utan förfall, då han till wal af Nämnd kallad warit; göre Rätten förslag i hans ställe; och warde genom lottning utrönt, hwilka i Nämnden ingå skola bland dem, som å andra sidan föreslås. Samma lag ware, der part drager sig eljest undan att wal till Nämnd göra. Finnes annan, den der del i saken hafwer med honom, som uteblifwit eller sig undandragit; ware det wal, som af den förre göres, för båda gällande.

6 §. Jäf emot den, som till ledamot i särskilda Nämnden utses, äro: om han ej fyllt tjugofem år: om han står under annans målsmanskap eller under någondera partens husbondewälde: om han såsom allmän embets- eller tjensteman under någondera partens förmanskap lyder: om han är med någondera parten i den skyldskap eller swägerlag, som, enligt 13 Kapitlet Rättegångs-Balken, utgör jäf emot domare: om han sjelf eller någon, som med honom i sådant skyldskaps- eller swägerlags-förhållande är, eger i saken del, eller kan någon synnerlig nytta eller skada deraf wänta: om han med någondera parten uppenbar owän är eller i oafgjord delo ligger: om han begått brott, som wanfrejd medför. Domaren i den Rätt, der Nämnden sättes, må ej till ledamot i samma Nämnd wäljas.

7 §. Komma parterna å ömse sidor öfwerens om wal af särskild Nämnd; då skall den utgöras af de män, som walde blifwit, utan att så förfares, som i 3 § stadgadt är. Parterne egen, i ty fall, äfwen att större eller mindre, dock alltid ojemnt, antal till Nämnd wälja.

8 §. De män, som till Nämnd walde blifwit, skola af Rätten kallas, att å wiß dag sig infinna, der de genast tillstädes äro; och warden wid kallelsen erinrade om den påföljd för förfallolöst uteblifwande, hwarom i 9 § stadgas.

9 §. Den, som bor längre bort, än fyra mil från det ställe, der Rätten sitter, eller är öfwer 60 år gammal, ware ej skyldig att i sär-

ſkild Nämnd deltaga. Ej må eljeſt någon, ſom till ſärſkild Nämnd kallad warder, draga ſig utan laga förfall det förtroende undan. Sker det, och wilja ej parterne annan i hans ſtälle antaga, eller åſämjas de ej om nytt wal, efter ty i 10 § ſägs; hafwe Rätten magt genom wite tillhålla den uteblifne att ſig infinna; erſätte ock han de koſtnader, ſom för Rätten, parterne och de öfrige i Nämnden af uppehållet wållas.

10 §. Finnes någon, ſom kallad warder, af laga förfall hindrad att i Nämnden ſitta; gifwe det Rätten tillkänna. Är han bland dem, ſom parterne walt, gifwe den part, ſom honom föreſlagit, upp twänne andra i hans ſtälle, och uteſlute wederparten en af dem: är han af Rätten utſedd, nämne Rätten andra, bland hwilka parterne uteſluta en hwardera, efter ty i 3 § ſägs.

11 §. När fulltalig Nämnd tillſtädeskommit, ſkall den inför Rätten denna ed ſwärja: "Jag loſwar och ſwär wid Gud och Hans Heliga Evangelium, att jag, utan wäld och mannamån, efter mitt bäſta förſtånd och ſamwete, ſkall den pröfning werkſtälla, hwartill jag nu kallad blifwit: Så ſannt mig Gud hjelpe till lif och ſjäl."

12 §. Nu är ed ſwuren, ſom i 11 § ſägs; då ſkall domhafwanden eller Rättens ordförande underrätta Nämnden om det ämne, ſom i fråga är, och om hwad till Nämndens pröfning hörer; lemne ock till Nämnden de handlingar, parterne ingifwit. Sedan träde Nämnden tillſamman, wälje inom ſig en ordförande och öfwerlägge, inom lyckta dörrar, om det beſlut, ſom fattas ſkall.

13 §. Då jord eller lägenhet afſtås ſkall, uppſkatte Nämnden i penningar ſåwäl jorden eller lägenheten efter hwad jord eller lägenhet af lika beſkaffenhet och godhet i orten högſt gäller, ſom ock ſärſkildt, till högſta ſkäliga belopp, den ſkada, annan än egaren genom jordens eller lägenhetens afſtående lider, allt med affeende på tiden för afträdandet. Uppkommer, genom begagnandet af jord eller lägenhet för allmänt behof, ſkada för egaren eller annan, och är ſådan ſkada ej beräknad i det belopp, ſom, enligt hwad ofwan ſtadgadt är, beſtämdt blifwit, då ſkall ock erſättning derför beſtämmas till högſta belopp, hwartill ſkadan ſkäligen ſkattas må.

I det fall att endaſt erſättning för intrång eger rum, uppſkatte Nämnden i penningar till högſta ſkäliga belopp den ſkada, ſom genom intrånget förorſakas. Är af Rätten ſtadgadt, att erſättningen ſkall utgå i årlig afgift, rätte Nämnden uppſkattningen derefter; och bör i detta fall erſättning beſtämmas ſärſkildt för det intrång, ſjelfwa anläggningen medför, och ſärſkildt för det, ſom ſker genom inrättningens ſtötſel och drift.

Är fråga om flera lägenheter, ſom tillhöra ſärſkilda egare, warde erſättningen beſtämd ſärſkildt för hwardera.

14 §. Erfordras för ändamålet, att blott en del af jord eller lägenhet afſtås, och blifwer jorden eller lägenheten, genom afſkiljande af denna del, för egaren eller innehafwaren onyttig, eller uppkommer derigenom ſynnerligt mehn i nyttjanderätten; då bör hela lägenheten, enligt nu beſtämda grunder, löſas, der egaren det äſkar. I deſſa frågor

meddele Rätten beſlut, innan Nämnden ſättes, och må klagan öfwer det beſlut föras i den ordning, uti 2 § ſtadgas.

15 §. Har egare, efter wäckt fråga om jords eller lägenhets afträdande, i uppenbar affigt att winna högre erſättning, å jorden eller lägenheten nedlagt koſtnader, må deſamma ej tagas i beräkning wid erſättningens beſtämmande.

16 §. Anſer Nämnden nödigt att, innan huſwudſakligt beſlut fattas, parterne ytterligare höra, närmare underrättelſe i ſaken infordra, eller ſyn hålla, ege der rätt till.

17 §. Hwad de fleſte i Nämnden ſäga, gälle för Nämndens beſlut.

18 §. Då Nämndens beſlut fattadt är, låte ordföranden det upptecknas och af Nämnden underſkrifwas; och lemne det ſedan till Rätten eller på landet till domhafwanden. Ej ſtall derwid fungöras, huru Nämnden inom ſig röſtat, ej heller ſtola ſkälen för beſlutet uppgifwas.

19 §. Sedan Nämndens beſlut ſå aflemnadt är, ſom i 18 § ſägs, låte Rätten det i ſitt protokoll införas, och meddele det parterne i laga ordning.

20 §. Hwad Nämnden beſlutat ſtall till efterrättelſe lända. Ej må i Nämndens beſlut ändring någonſtädes ſökas. Dock ege ej Nämnden att ſätta ut wärdet lägre än erſättningsſkyldig medgifwit; och der ſå hända ſkulle, att Nämnden höjde erſättningsbeloppet utöfwer hwad erſättningstagande yrkat, gälle ej heller beſlutet för mera, än äſtadt warit, ſåwida ej jord eller lägenhet, ſom afſtås ſtall, är beſwärad med inteckning, öfwerſtigande den fordrade ſumman; i hwilket fall Nämnden må, utan afſeende på erſättningstagandes anſprål, utſätta löſeſkillingen ſå högt, ſom den finnes, enligt här ofwan ſtadgade grunder, böra uppgå.

21 §. Will egare af jorden eller lägenheten klaga deröfwer, att han icke warit i målet ſtämd, eller will annan klaga på den grund, att ärendet icke blifwit, enligt 2 §, från predikſtolen eller genom allmänna tidningarne rätteligen kungjordt, eller will någon klaga öfwer Rättens pröfning af jäf emot den, ſom i Nämnden ſutit, eller påſtår någon eljeſt, att wid Nämndens ſättande ej ſå tillgått, ſom nu föreſkrifwet är; den talan må, ſedan Nämndens beſlut är, efter 19 §, parterne meddeladt, i Hofrätten föras, genom beſwär, inom den tid, ſom i 25 Kapitlet 5 § Rättegångs-Balken ſägs. Warder den talan gillad, förfalle all werkan af Nämndens beſlut, ſåwidt det klagandens rätt rörer, och förordne Hofrätten, att Nämnd ånyo ſättas ſtall. Ej må Hofrätten till pröfning upptaga jäf, ſom icke wid Under-Rätten yppadt warit, då Nämnden ſattes. Öfwer Hofrättens beſlut må klagan föras i den ordning, 30 Kapitlet 18 § Rättegångs-Balken föreſkrifwer.

22 §. War part från Rätten borta, när Nämnden waldes, och will har ſedan wiſa, att han då hade laga förfall, och att han ej kunde gifwa det Rätten tillkänna, ſtånde honom fritt att, inom en månad dereſter, å ſin wederpart till ſamma Rätt uttaga ſtämning: gitter han, ſedan ſå ſtämdt är, bewisningen fullgöra, förfalle Nämndens beſlut, ſå widt det på kärandens rätt werkar, och låte Rätten Nämnd ånyo wäljas.

23 §. Skulle någon, som i särskild Nämnd sutit, wilja betalning derför taga, då må han hos Rätten det anmäla, och lägge Rätten honom till så mycket, som emot hans werkliga kostnad för den förrättning swara kan. Den ersättning skall gäldas, på sätt i 28 § föreskrifwes.

24 §. Lösen för jord eller lägenhet, som afstås skall, så ock ersättning för intrång, hwilken skall på en gång utgå eller blifwit beräknad för sjelfwa anläggningen, ware den, som jordens eller lägenhetens begagnande yrkat, skyldig att till ersättningstaganden utgifwa inom den för jordens eller lägenhetens afstående eller upplåtande stadgade tid eller, om ersättningsbeloppet derförinnan ej hunnit bestämmas, inom tre månader efter det sådan bestämmelse skett. För betalning af årlig afgift sätte Rätten ut tid, der parterne ej åsämjas.

Har ej öfwerenskommelse om ersättningen träffats eller Nämnden sitt beslut meddelat inom den tid, då jorden eller lägenheten afstås eller upplåtas bör, må sådant ej hindra arbetets företagande, dereft Sökanden hos Konungens Befallningshafwande ställer full borgen för lösnings- eller ersättningsbeloppet samt för kostnad och skada. Kronan ware för sådan borgen fri.

Är jord eller lägenhet, som afstås skall, intecknad, warde ersättningsbeloppet derför inom den för deß utgifwande här ofwan stadgade tid nedsatt i Länteriet hos Konungens Befallningshafwande, som kungör sådant wederbörande ersättningstagande och inteckningsegare, samt liqvid dem emellan sedermera i laga ordning uppgör. Finnes härwid ersättningsbeloppet wara fastställdt genom öfwerenskommelse emellan den ersättningstagande och den, som ersättningen gifwit, och förmenar inteckningsegaren wärdet hafwa blifwit för lågt beräknadt, ware denne berättigad att, der ej full liqwid för hans fordran honom lemnas, äska jordens uppskattning af Nämnd, i den ordning förut i denna Lag är wordet stadgadt; dock gånge beslutet om jordens afträdande icke deßmindre i werkställighet.

Sådan talan, som efter 21 och 22 §§ föras kan, må ej heller utgöra hinder för wederbörande att, sedan ersättningsbeloppet blifwit inom stadgad tid erlagdt eller nedsatt, jorden eller lägenheten tillträda eller begagna. Fördröjes utöfwer nämnda tid betalningen; då skall, i händelse någon till ersättning berättigad det yrkar, frågan om jordens eller lägenhetens afstående eller begagnande, så widt på hans rätt inwerkar, wara förfallen och ankomma på ny pröfning.

25 §. Twista egare, inteckningshafware eller andra om bättre rätt till hwad såsom ersättning eller betalning är wordet bestämdt att utgå; derom må talan särskildt i laga ordning utföras. Uppstår derwid hos Rätten fråga om lyftning; ege Rätten derom förordna, efter ty skäligt pröfwas. Skulle sådan twist yppa sig i sammanhang med frågan om skadeståndets bestämmande, må den ej uppehålla slut i denna fråga, utan warde hänwist till särskildt utförande; och ege förty Rätten, der så erfordras, wid wal af Nämnd, göra förslag i de twistandes ställe, på sätt i 5 § sagdt är. Har egare underlåtit att hos Rätten, såsom

2 § bjuder, i ändamål af instämning, uppgifwa den, som i anseende till nyttjanderätt med honom del i saken hafwer, ware egaren skyldig att, efter Rättens bepröfwande, hålla sådan medpart skadeslös.

26 §. Den, till hwilken jord, på sätt omförmäldt blifwit, är worden afträdd, hwaruti en eller flera inteckningar finnas, till hwilkas gäldande ersättningen icke förslår, ege, sedan ersättningen blifwit å behörig ort nedsatt, för inteckningarnes dödande anmäla sig, med bewis om fullgjord betalning, jemte gravationsbewis, hos domaren i den ort, der jorden är belägen; hwarefter denne åligger att, genom anslag å Rättens dörr och kungörelse, hwilken genom sökandens försorg bör tre gånger införas i allmänna tidningarne, kalla och förelägga de inteckningshafware, som antingen alldeles icke, eller endast till någon del, sätt sina inteckningar utur ersättningsbeloppet guldna, att, i stad, inom en månad från den dag kungörelsen i tidningarne sista gången finnes införd, och å landet wid det ting, som först infaller, sedan en månad från sista kungörelsedagen förflutit, hos domstolen anmäla, huruwida något kan wara att påminna deremot, att den afträdda jorden eller lägenheten från inteckning befrias; börande domstolen, ehwad inteckningshafwarne då begagna rättigheten att warda hörde, eller icke, och jemwäl utan hinder deraf, att orginal-inteckningshandlingarne icke uppwisas, angående inteckningarnes dödande sig utlåta.

Jfr 7 Kap. 24 § R. B.

27 §. Warder, på grund af denna författning, jord eller lägenhet styckad, och uppstår fråga, om och i hwad mån grundränta eller andra allmänna skyldigheter böra widlåda den afträdda eller qwarwarande delen; gånge med pröfningen deraf, efter hwad om skattläggning i allmänhet stadgadt finnes.

28 §. All undersöknings- och rättegångskostnad, som förorsakas af wäckt fråga om jords eller lägenhets anwändande för ofwanberörda allmänna ändamål, skall den, hwilken anwändandet begär, ensam widkännas. Twist härom skall af Rätten pröfwas.

29 §. Warder ej jord eller lägenhet, som afträdd är, för uppgifwet ändamål anwänd; då hafwe egaren af den egendom, hwarifrån jorden eller lägenheten afsöndrad är, eller, der hela egendomen afträdd blifwit, den som deraf då egare war, eller hans rättsinnehafware, wäld att den afträdda jorden eller lägenheten återlösa.

Will den, som sådan återlösningsrätt eger, den rätt utöfwa, och sämjes han ej om wilkoren derför med innehafwaren af det, som återlösas skall; stämme då denne till Under-Rätt i den ort, der jorden eller lägenheten ligger; och pröfwe Rätten af omständigheterna, huruwida det tillämnade företaget bör såsom öfwergifwet anses, eller om med pröfning af kärandens talan bör på wiß, af Rätten bestämd tid anstå. Ej må stämning, hwarom nu sagdt är, ske senare än tio år efter den tid, som, på sätt i 2 § sagdt är, blifwit för jordens eller lägenhetens afstående eller upplåtande bestämd.

Kunna, sedan så stämdt är, parterne ej sämjas om det belopp, hwarför jorden eller lägenheten återlösas skall, låte Rätten twisten derom

af särskild Nämnd pröfwas, såsom förut sagdt är; dock må Nämnden ej sätta ut högre belopp, än det, hwarför jorden eller lägenheten afträdd blifwit.

30 §. Om ändring eller utrifning af wattenwerk, som genom uppdämning skada jord eller hindra deß odling, är särskildt stadgadt.

Se **K. Förordn. d. 20 Jan. 1824,** inf. wid 20 Kap. 2 § B. B.

Det alla etc.

Genom **K. Kung. ang. wissa föreskrifter i anledning af hwad om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof är wordet förordnadt, d. 27 Nov. 1845** meddelas:

Sedan Rikets Ständer, jemte afgifwande af underdånigt förslag till Förordning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, i sammanhang dermed anhållit, att, wid utfärdande af nämnde Författning, särskildt måtte meddelas de närmare föreskrifter, angående hithörande ärendens behandling, hwilka kunde finnas wara af behofwet påkallade; så och efter det Kongl. Maj:t under den 20 i denna månad *) Rikets Ständers ofwanberörda förslag till Förordning gillat och antagit, har Kongl. Maj:t, till efterrättelse dels i afseende på den förberedande behandlingen af ärenden, som enligt nämnda Förordning kunna warda Kongl. Maj:ts pröfning underställda, dels wid uppkommande frågor om anläggning eller förändring af allmän wäg, härigenom särskildt stadgat, som följer:

1 §. Ansökning eller hemställan angående den pröfning, som, enligt ofwanberörde Kongl. Förordning om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof, Kongl. Maj:t tillkommer, bör wara åtföljd af fullständig plan för det tillämnade företaget, med kostnadsförslag, affattning på karta af all den jord eller byggnad, hwars afstående anses behöfligt, bestyrkt förteckning på sådan fastighets egare eller innehafware, uppgift på de öfwerenskommelser, som blifwit träffade, eller de hinder, hwilka deremot mött, med de flere handlingar, hwilka för ärendets bedömande kunna erfordras.

2 §. Uppstår fråga om anläggning af allmän wäg, eller om förändring af anlagd wägs egenskap af enskild, sockne-, härads- eller landswäg, och ifrågasättes derwid tillökning i eller förändrad indelning af menighets allmänna wägshållningsbeswär, då skall ansökning derom göras hos Konungens Befallningshafwande i länet, som låte, då frågan rörer landet, wid Häradsrätten i orten, och, då den rörer stad, wid behörig Stadsrätt derstädes, i wederbörandes närwaro undersöka behofwet och nyttan af wägen, äfwensom, der så erfordras, hwar den jemnast och ginast göras kan, samt angående ersättningen för den till wägen behöfliga jord eller lägenhet; hwarefter och sedan Rätten betänkande i ämnet afgifwit, Konungens Befallningshafwande pröfwe, huruwida wägen såsom sockne-, härads- eller landswäg tarfwas, eller eljest såsom ledande till hamn, lastplats, waru-nederlagsplats, eller emellan segelleder, båtleder eller flottleder, m. m., är för warutransporter af allmän nytta och nödwändighet, i hwilket fall Konungens Befallningshafwande, jemte bestämmande, så widt sådant erfordras, hwar wägen skall läggas, förordne om wägens indelning å dem, som enligt lag och författningar finnas pligtige att densamma rödja och underhålla.

Öfwer Konungens Befallninghafwandes beslut härutinnan må klagan föras i den ordning, som hittills stadgad warit; börande jemwäl, dereft stridighet förekommer angående afträdandet af jord eller lägenhet, eller om ersättningen derför, eller då fråga är att ersättningen skall af kronan utgöras, samma beslut, utom i det fall, att det endast rörer stad, Kongl. Kammar-Kollegium underställas, samt Kammar-Kollegii, äfwensom i förenämnda fall Konungens Befallningshafwandes utslag, till Kongl. Maj:ts pröfning hemställas, för winnandet af den widare behand-

---

*) K. Kung. d. 20 Nov. 1845 är upphäfwen genom ofwan intagna **K. Förordn. d. 14 April 1866.**

ling af ärendet, som med Kongl. Förordningen om jords eller lägenhets afstående för allmänt behof öfverensstämmer.

3 §. Frågor angående anläggning af nya eller förbättring eller omläggning af backiga eller eljest för rörelsen obeqwäma wägar, emot erhållande af bidrag dertill utaf allmänna medel, kunna, då öfverenskommelse derom inför wederbörande Häradsrätt eller Stadsrätt eller annorledes träffas, och stridighet ej heller förekommer angående skyldigheten att i kostnaden deltaga, till Kongl. Maj:ts omedelbara pröfning anmälas.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordn. angående hushållningen med de allmänna skogarna i riket; Gifwen Stockholms Slott den 29 Juni 1866.

Sedan Rikets Ständer i underdåniga skrifwelser den 16 Februari 1858 och den 30 November 1863 angifwit de hufwudsakliga grunder, hwarefter de allmänna skogarna i riket borde förwaltas, har Kongl. Maj:t, efter Skogsstyrelsens samt Kammar-Kollegii hörande, funnit godt att, med upphäfwande af hwad i Kongl. Förordningen om Skogarna i riket den 1 Augusti 1805 finnes angående lands- och häradsallmänningar, kronoparker och kronoskogar samt boställs- och kronohemmans skogar stadgadt*) och med ändring af öfriga angående samma ämne meddelade föreskrifter, för så widt de finnas stridande mot hwad här nedan stadgas, i öfwerensstämmelse med de af Rikets Ständer angifna grunder i nåder förordna som följer:

1 Kap. Om Kronoparker.

1 §. Kronoparkerna skola bibehållas oförminskade samt behandlas efter sådana på wetenskapliga reglor grundade, för särskilda ortförhållanden lämpade hushållningsplaner, som asse skogens framtida bestånd och högsta afkastning. Skogsstyrelsen tillkommer att fastställa hushållningsplaner, samt att meddela de särskilda föreskrifter, som i afseende på hushållningen med dessa skogar kunna finnas nödiga.

Jfr **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869, §§ 1, 6, 7, — K. Stadgarne för de allmänna Skogslärowerken i riket d. 15 Sept. 1871, — K. Br. ang. Skogsstyrelsens, Skogsstatens och Skogslärowerkens organisation och utgiftsstater m. m. d. 10 Dec. 1869, — K. Förordn. ang. kronoparkers bildande i Kopparbergs län och de Norrländska länen samt om wissa iakttagelser wid storskiften och afwittringar i nämnda län d. 21 Dec. 1865, — K. Kung. d. 29 Juni 1866,** inf. wid 10 Kap. 4 § **B. B., — K. Br. ang. dispositionen af sådana öfwerloppsmarker, som icke lämpligen kunna anwändas ware sig till kronoparker eller anläggning af nya hemman m. m. d. 29 Juni 1866, — K. Br. ang. dispositionen af de, efter afwittringarne i de norra länen, Kronan tillhöriga öfwerloppsmarker, d. 25**

*) Jfr **K. Br. d. 8 Maj 1868,** anm. wid 35 § denna Förordning.

Maj 1860, — **Skogsstyr. Cirk. ang. grunder för de allmänna skogarnes indelning till ordnad hushållning d. 29 Juni 1867** jemte **Skogsstyr. Cirk. d. 18 Maj 1869,** samt **K. Kung. d. 25 Nov. 1870,** anm. wid § 37 denna Förordning, — **K. Stadgan om afwittring i Westerbottens och Norrbottens läns Lappmarker d. 30 Maj 1873.**

2 §. Kronoparkerna stå under Skogsstatens omedelbara wård och förwaltning. Kronan bekostar deras bewakning och skötsel samt åtnjuter ensam deras afkastning, der icke särskildt är annorlunda förordnadt.

3 §. Hwad om Kronoparker stadgadt är, gäller ock om flygsandsfält, till hwilka Kronan har eganderätten.

Jfr § 1 i **K. Förordn. ang. jords eller lägenhets afstående för allmänt behof d. 14 April 1866,** inf. i detta Bihang. — Om böter och answar för åwerkan och ohägn å flygsandsfält inom Hallands, Malmöhus och Blekinge län, se **K. Br. d. 2 Maj 1826, d. 17 Jan. 1827** och **d. 11 Maj 1860.**

4 §. Om Kongl. Djurgården wid Stockholm äfwensom om de till wissa ändamål, werk eller inrättningar upplåtne, Kronan tillhörige allmänningar är särskildt stadgadt.

2 Kap. Om Häradsallmänningar.

5 §. Om Häradsallmänningar gäller ock, hwad i 1 § om Kronoparker stadgadt är.

6 §. Delegare i Häradsallmänning äro, der ej för särskilda fall blifwit annorlunda bestämdt, de, som i häradet bygga och bo, efter deras oförmedlade hemmantal. Årligen å tid och ort, som af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande utsättes och kungöres, ega dessa att, genom sockenombud medelst omröstning efter nyssnämnda grund, utse en Allmänningsstyrelse, som i alla frågor rörande allmänningen utöfwar delegarnes beslutanderätt, der icke i reglemente för allmänningen är annorlunda stadgadt. Sådant reglemente uppgöres af delegarne och fastställes af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, såwidt det af honom, efter distriktsförwaltarens hörande, pröfwas wara med lag och denna förordning samt för allmänningen fastställd hushållningsplan förenligt.

Klander emot Allmänningsstyrelses redowisning för allmänningens behållna afkastning och dennas fördelning emellan delegarne eller anordning till andra ändamål tillhör wederbörlig domstols upptagande och pröfning; men i afseende på klagan, som någon delegare i allmänningen i öfrigt will anföra, ware sig öfwer Allmänningsstyrelses åtgärder och beslut, eller öfwer beslut, som blifwit fattade wid delegarnes allmänna sammanträden, skola lända till efterrättelse samma bestämmelser, som enligt K. Förordn. d. 21 Mars 1862 gälla i fråga om beswär, hwilka medlem af kommun will anföra öfwer kommunalstämmas beslut. **K. Br. d. 10 Jan.** och **Kamm. K. Kung. d. 14 Febr. 1868.** — Jfr **K. Förordn. om kommunalstyrelse på landet d. 21 Mars 1862,** § 75, inf. i detta Bihang.

7 §. Wilja delegare häradsallmännings bewakning och skötsel sjelfwa föreslå, waren dertill berättigade, med wilkor:

1:o att hushållningsplan för allmänningen blifwit af Skogsstyrelsen fastställd och de för indelningen nödiga arbeten på delegarnes bekostnad utförda; samt

2:o att för allmänningen finnes, på sätt i nästföregående § förmäles, uppgjordt och fastställdt reglemente.

8 §. Hafwa delegare öfwertagit allmännings bewakning och skötsel, hållen dock wederbörande skogstjenstemän uppsigt öfwer att de i afseende på skogshushållningen meddelade föreskrifter noggrannt iakttagas. Finnes härutinnan försummelse hafwa egt rum och widtages ej rättelse inom af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande förelagd tid eller sker å allmänning större afwerkning än enligt hushållningsplanen tillåtet är, då eger Kongl. Maj:ts Befallningshafwande förordna, att allmänningen skall ställas under skogsstatens wård och förwaltning, hwarefter Skogsstyrelsen, uppå anmälan härom, åt wederbörande revierförwaltare uppdrager att ombesörja allmänningens bewakning och skötsel genom nödig, för densamma antagen skogsbetjentng.

Jfr **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869, § 47.**

9 §. Hafwa delegare ej öfwertagit allmännings bewakning och skötsel, skall densamma ombesörjas af skogsstaten, på sätt nyss är sagdt.

10 §. Af allmännings afkastning skall i första rummet gäldas kostnaden för skogwaktares aflöning och deras boställens underhåll, skogsodling, upphuggning af skogseffekter, som ej på rot försäljas, äfwensom öfriga af hushållningsplanen eller särskilda föreskrifter föranledda kostnader.

Om skogwaktare, se **K. Br. d. 6 Dec. 1872.**

11 §. Derefter skall af allmänningens afkastning först undantagas det wirke, som erfordras till broar samt andra för häradet gemensamma byggnader, och må den behållna afkastning, som sedermera återstår, årligen emellan samtlige delegare, efter oförmedladt hemmantal, fördelas. På delegarnes beslut ankommer, huruwida utdelningen skall ske in natura, eller, efter försäljning, i penningar. Står allmänning under Skogsstatens wård och förwaltning, skall dock behållna afkastningen, ehwad den utgår in natura eller i penningar, tillhandahållas allmänningsstyrelsen, som deröfwer förfogar och werkställer fördelningen efter nyssnämnde grunder.

12 §. Står Häradsallmänning under Skogsstatens wård och förwaltning, åligger det revierförwaltaren att årligen inom Juli månads utgång för det nästförflutna räkenskapsåret afgifwa redowisning ej mindre öfwer allmänningens afkastning i skogseffekter, än äfwen öfwer utgifterna för allmänningen och de medel han till deras bestridande uppburit. Denna redowisning skall upprättas i två exemplar, af hwilka det ena insändes till Skogsstyrelsen och det andra till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande.

Allmänningsstyrelsen åligger att årligen inom Augusti månads utgång till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande ingifwa redowisning öfwer allmänningens behållna afkastning och huru densamma blifwit emellan delegarne fördelad eller till andra ändamål anordnad. Står allmänning under delegarnes egen wård och förwaltning, skall denna redowisning tillika innefatta uppgift å afwerkningen äfwensom å de för allmänningen bestridda utgifter under räkenskapsåret, samt bör i sådan händelse af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande efter förloppet af de i nästa § omförmälda tretio dagar till Skogsstyrelsen insändas.

Jfr **K. Br. d. 10 Jan. 1868,** anm. wid § 6 denna Förordning.

13 §. Sedan de redowisningar, hwarom i näſtföregående § ſägs, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande inkommit, ſkola deſamma hållas delegarne tillhanda wid det i 6 § omförmälda ſammanträde och under tretio dagar derefter å tid och ort, ſom af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande beſtämmes och kungöres.

14 §. Der wederbörligen faſtſtälldt reglemente för häradsallmänning redan finnes, må derwid tills widare förblifwa, ſåwida det med de i denna förordning ſtadgade grunder är förenligt. Erfordras deruti ändring, må ſådan kunna ſke i den ordning, ſom i 6 § för nytt reglementes upprättande är ſtadgad.

3 Kap. Om Kungsgårdars ſamt andra Kronan omedelbart förbehållna eller utarrenderade hemmans och lägenheters ſkogar.

15 §. Å Kungsgårdar, Kungsladugårdar, till Statswerket indragna boſtällen ſamt andra hemman och lägenheter, hwilka förwaltas eller äro utarrenderade för Kronans räkning, ſkall, ſåwidt de ej ligga i ſamfällighet med enſkild egendom eller annat hinder möter, en regelbunden ſkogshushållning införas och, der Skogsſtyrelſen, med afſeende på ſkogens omfång och beſkaffenhet, pröfwar ſådant tjenligt, indelning till trakthuggning ega rum.

Koſtnaden för indelningen ſkall, der icke genom gällande arrendekontrakter är annorlunda beſtämdt, af allmänna medel gäldas.

Jfr **Skogsſtyr. Cirk. ang. grunder för de allmänna ſkogarnes indelning till ordnad hushållning d. 29 Juni 1867; K. Tazan på arſwode för ſkogsförrättningar, ſom efter särſkildt förordnande werkſtällas å allmänna ſkogar, d. 13 Juni 1867; K. Br. i fråga om förſkott till jägmäſtare för werkſtällande af arbeten å wiſſa oindelade boſtällsſkogar, d. 7 Mars 1873; K. Br. ang. reſe- och traktamentsersättning till jägmäſtare wid utſyning af ſkadad ſkog å allmänna hemman, d. 19 Aug. 1873; K. Br. om underſökningar genom ſkogstjenſtemän wid utarrendering af ſtatens egendomar, d. 10 Febr.** och **d. 20 Mars 1874.**

Wid den indelning till regelbunden hushållning af ſkogar, tillhörande kungsgårdar eller andra kronans omedelbart förbehållna eller utarrenderade hemman och lägenheter äfwenſom af boſtällsſkogar, ſom, enligt §§ 15 och 22 i föreſtående Förordning, ſkall ega rum, må äfwen plan för ändamålsenlig ſtötſel och wård af hagmarkerna upprättas och, jemte hushållningsplanen för ſkogen, af Skogsſtyrelſen pröfwas.

På anhållan om förklaring i afſeende på rätta tydningen af det i § 27 af nämnda Förordning intagna ſtadgande angående den boſtällshafware tillkommande andel af behållen afkaſtning från boſtällsſkog, ſom blifwit ſtälld under ſkogsſtatens wård och förwaltning, har Kongl. Maj:t, enär § 24 i ſamma Förordning uttryckligen innehåller, att, efter införande af ordnad hushållning å boſtällsſkog, boſtällshafwaren dels får alltid, och ſåledes jemwäl i det fall att ſkogen är ſtälld under ſkogsſtatens wård och förwaltning, af ſkogens afkaſtning åtnjuta, jemte husbehofwet, äfwen hwad, med afſeende på dittills åtnjuten rätt, må ſkäligen böra honom tillkomma, och dels derutöfwer kan, likwäl endaſt i händelſe ſkogen ſtår under hans egen wård, tilläggas högſt halfwa behållna afkaſtningen utöfwer husbehofwet, anſett ſärſkild förklaring uti ifrågawarande hänſeende icke wara af behof påkallad. **K. Br. ang. dels ſkogshushållningsplaner för hagmarker å boſtällen och ſtatens utarrenderade egendomar, dels ock tolkningen af föreſkriften om boſtällshafwares andel i afkaſtningen af boſtällets ſkog, d. 8 Maj 1868.**

16 §. Är skogen af större betydenhet och så belägen, att den lämpligen kan ställas under skogsstatens omedelbara vård och förvaltning, will Kongl. Maj:t, uppå anmälan af Skogsstyrelsen, derom i hwarje fall förordna; och skall i dylika händelser iakttagas, att wid egendomen alltid bibehålles tillräcklig skogsmark för husbehof, men den öfriga skogen, i den mån nu gällande arrendekontrakter tillständalöpa eller arrendatorn dertill lemnar bifall, såsom Kronopark afrösas och derefter enligt 1 Kapitlet förwaltas.

17 §. I alla hädanefter utfärdade arrendekontrakter om Kronans egendomar skall arrendatorn tillförbindas att, der hushållningsplan blifwit eller warder fastställd, iakttaga deß föreskrifter i affeende på skogens behandling och wård, mot rättighet för honom att fritt förfoga jemwäl öfwer hwad af skogens årliga afkastning icke erfordras för gårdens behof; och bör derföre wid uppgörande af hushållningsplaner för sådane skogar, som förblifwa under arrendatorernas egen wård och förwaltning, wißt årligt skogsarrende beräknas och wid arrendewilkorens bestämmande tagas i betraktande.

På pröfning af Kongl. Maj:ts och Rikets Kammar-Kollegium eller den myndighet, under hwars förwaltning eller inseende fastigheten eljest lyder, må bero, huruwida och mot hwad wilkor omförmälda rätt till skogens begagnande kan nuwarande arrendatorer för återstoden af deras arrendetid bewiljas.

18 §. Då skogar å Kronans utarrenderade egendomar stå under arrendatorers wård, skall det åligga wederbörande skogstjenstemän att hålla noggrann uppsigt å hushållningsplanens efterlefnad samt att alla öfwerträdelser af densamma lagligen beifra.

4 Kap. Om skogar å allmänna inrättningars hemman.

19 §. Om skogar å kyrko-, akademie-, hospitals-, krigsmanshussamt andra allmänna inrättningars hemman och lägenheter gäller hwad i första mom. af 15 § om införande af trakthuggning eller annan regelbunden hushållning sagdt är, och ty bör wederbörande styrelse eller myndighet, som öfwer dylik egendom har inseende, för erhållande af hushållningsplan, anmäla sig hos Skogsstyrelsen, hwilken förordnar behörig skogstjensteman att mot särskild ersättning enligt taxa sådan plan upprätta och till fastställelse af Skogsstyrelsen ingifwa.

Derest wid dessa egendomar en ordnad skogshushållning redan är införd och för sådant ändamål nödig hushållningsplan finnes uppgjord, skall, jemte anmälan härom, samma plan insändas till Skogsstyrelsen, hwilken tillser, att den är byggd på antagliga grunder samt eger att i händelse af behof derwid göra nödiga ändringar.

Jfr anm. wid § 15 här ofwan.

20 §. Sedan hushållningsplan blifwit för dylik skog fastställd, åligger det wederbörande skogstjenstemän att hålla tillsyn å densammas efterlefnad samt att om anmärkta öfwerträdelser och försummelser göra anmälan hos Skogsstyrelsen, äfwensom, der egendom brukas af ar-

rendator eller landbo, hos den styrelse eller myndighet, som inseende å egendomen hafwer.

21 §. Om allmänna inrättningars hemman, som, med stadgad åborätt, innehafwas, är i 6 kapitlet stadgadt.

5 Kap. Om boställsskogar.

22 §. Om samtlige åt civil-, militie- och ecklesiastik-staterne anslagne boställsskogar gäller ock hwad i första mom. af 15 § om införande af trakthuggning eller annan regelbunden hushållning sagdt är. Der sådane skogar icke redan blifwit till trakthuggning indelade, skall derföre, i den mån dertill anslagna medel lemna tillgång, eller ock boställshafware eller boställsdirektioner wilja kostnaden derför sjelfwa utgifwa, undersökning ske om det hushållningssätt, som för skogen lämpligen må anwändas, och eger Skogsstyrelsen förordna behörig skogstjensteman att, mot särskild ersättning enligt taxa, sådan undersökning förrätta samt att uppgöra och till fastställelse af Skogsstyrelsen ingifwa förslag till hushållningsplan. Wid uppgörande af sådan plan skall affeende fästas derpå, att boställshafwarens årliga behof af skogsfång och bete, såwidt möjligt är, tillfredsställes, äfwen om skogens uppbringande till deß största möjliga afkastning skulle derigenom fördröjas.

Jfr **K. Br. d. 8 Maj 1868, K. Taxan d. 13 Juni 1867 och Skogsstyr. Cirk. d. 29 Juni 1867,** alla anm. wid § 15 här ofwan.

23 §. Om boställes skog i betydligare mån öfwerstiger deß behof af skogsfång, will Kongl. Maj:t uppå Skogsstyrelsens hemställan förordna, att skogen i sin helhet eller lämplig del deraf skall ställas under Skogsstatens omedelbara wård och förwaltning, såsom om Kronoparker är stadgadt, men eljest åligger det boställshafwaren att bewaka och sköta skogen med iakttagande af den hushållningsplan, Skogsstyrelsen fastställt.

När wid militie-boställe, som skall för löningsfonds räkning utarrenderas, skogen finnes i betydligare mån öfwerstiga boställets behof af skogsfång, må Kongl. Maj:t förordna att större eller mindre del af skogen skall wid boställets utarrenderande undantagas och ställas under förwaltning af skogsstaten, såsom om kronoparker är stadgadt, hwarwid löningsfonden får åtnjuta den del af skogens afkastning, som öfwerstiger kostnaden för deß indelning och skötsel. **K. Br. d. 6 Juni 1873.**

24 §. Intilldeß en sådan ordnad hushållning, som i 15 § omförmäles, blifwit å boställsskog införd, må boställshafwaren endast till husbehof anwända densamma, der ej widsträcktare rätt redan blifwit wisse boställshafware för deras tjenstetid tillerkänd, men sedermera må boställshafwaren, jemte det han alltid får åtnjuta hwad af skogens afkastning honom, med affeende på dittills åtnjuten rätt och boställets behof af skogsfång, ståligen bör tillkomma, derutöfwer kunna, om skogen står under hans egen wård, erhålla wiß andel i afkastningen, hwilken andel efter den större eller mindre kostnad, som är med skogens skötsel förenad, må kunna bestämmas ända till halfwa behållna afkastningen utöfwer husbehofwet. I fråga om hwad af boställsskogs afkastning må, efter införande af ordnad hushållning derstädes, boställshafwaren tilläggas, skall Skogsstyrelsen, innan hushållningsplan för bostället fastställes, hos

Kongl. Maj:t göra underdånig framställning, hwarpå Kongl. Maj:t will, efter wederbörandes hörande, i hwarje fall särskildt förordna.

Af boställsskogs afkastning gäldas i främsta rummet kostnaden för deß stötsel, men förskjuten indelningskostnad endast i den mån boställshafwaren ändock kan bekomma sitt fulla husbehof.

Den behållna afkastning af boställes skog, som ej tillfaller boställshafwaren, disponeras wid militieboställen af wederbörande Boställsdirektion, anwändes wid ecclesiastika boställena, i öfwerensstämmelse med Kongl. Förordningen den 11 Juli 1862, till bidrag wid reglerande af presterskapets inkomster och ingår för Landshöfdingeboställen till Landshöfdinge-löneregleringsfonden, men tillfaller i öfriga fall Skogsplanteringskassan.

Jfr **K. Br. d. 8 Maj 1868**, anm. wid § 15 här ofwan, — **K. Förordn. ang. allmänt ordnande af presterskapets inkomster d. 11 Juli 1862**, — angående skogsplanteringskassans uppkomst och förwaltning, **K. Förordn. om Skogarne i riket d. 1 Aug. 1805**, §§ 14, 62, 63, 75, — **K. Br. d. 16 Mars** och **Kamm. K. Cirk. Br. d. 14 April 1824**, **K. Br. d. 15 Mars** och **d. 25 April 1826**; — **K. Cirk. med föreskrifter i afseende på åtskilliga skogsförwaltningen rörande ämnen, d. 23 Sept. 1870**, mom. 4; — **K. Cirk. ang. wissa föreskrifter och iakttaganden i afseende på förwaltningen af Militie-boställs-skogar, d. 23 Sept. 1870**; — **K. Cirk. ang. afkastningen af wissa ecclesiastika boställsskogar d. 23 Sept. 1870.**

25 §. Hwad enligt näst föregående § gäller rörande dispositionen af boställsskogs behållna afkastning, gäller äfwen i afseende på den ersättning, som till bostället utgår, när ek för Kronans räkning å boställets egor fälles.

Jfr **Förw. af Sjö-Är. Kung. d. 27 Sept. 1861**, anm. wid 13 Kap. 1 § B. B., **K. Br. d. 8 Maj 1868**, inf. wid 35 § denna Förordning, äfwensom **K. Br. ang. öfwerflyttande på Skogs-Styrelsen och på Skogsstaten af åtskilliga deslyr rörande Kronans ekskog d. 9 Dec. 1870.**

26 §. När socknemän skola kyrka eller prestgård bygga eller bättra, må de från prestebolets eller annat dertill hörande hemmans skog njuta nödigt timmer och wirke, såwidt utsyning kan, efter antagen hushållningsplan, ega rum utan inskränkning i den rätt till afkastningen, som blifwit boställsinnehafwaren tillerkänd.

Jfr 26 Kap. 2 § B. B. jemte anm.

27 §. Då jemlikt 23 § boställsskog blifwit ställd under Skogsstatens wård och förwaltning, skall revierförwaltaren derför redowisa, på sätt i 12 § 1 mom. är för häradsallmänningar stadgadt, och Kongl. Maj:ts Befallningshafwande låte, sedan boställshafwaren fått del af redowisningen, densamma jemte kontanta behållningen tillställas för militieboställen boställsdirektionen och för ecclesiastike boställen wederbörande domkapitel, på hwilke myndigheter sedermera ankommer att wederbörande boställshafware deras behöriga andelar tillhandahålla.

Angående redowisningen för öfriga boställsskogar eger den myndighet, som å bostället har inseende, att meddela nödiga föreskrifter.

Jfr **K. Br. d. 8 Maj 1868**, anm. wid § 15 här ofwan.

28 §. I afseende på militieboställen, som äro för löningsfondernas räkning utarrenderade, gäller hwad i 17 § är stadgadt.

Om ek och bok å boställsskogar, se **K. Br. d. 8 Maj 1868**, inf. wid 35 § här nedan.

6 Kap. Om skogar å de allmänna hemman, som innehafwas med stadgad åborätt.

29 §. Skog å krono- samt allmänna inrättningars hemman och lägenheter, som under stadgad åborätt innehafwas, må, dereft icke för något fall särskilda medgifwanden och föreskrifter annat förmå, i allmänhet endast till husbehof af åboen anwändas. Dock egen, när skäl dertill förefinnes, i afseende på kronohemman Kongl. Maj:ts Befallningshafwande och i afseende på öfriga ifrågawarande hemman de myndigheter, under hwilkas wård de stå, att på ansökning af åboen medgifwa honom rätt att under behörigt iakttagande af den hushållningsplan, som för skogen kan warda fastställd, densamma äfwen till afsalu begagna.

30 §. Har sådant särskildt tillstånd wunnits, hwarom i 29 § är sagdt, anmäle sig åboen hos Skogsstyrelsen om erhållande af hushållningsplan. Skogsstyrelsen förordnar då behörig skogstjensteman att mot särskild ersättning, som af åboen enligt taxa betalas, werkställa undersökning och uppgöra förslag till hushållningsplan, som derefter ingifwes till Skogsstyrelsen för winnande af deß fastställelse. Såwäl Skogsstatens tjenstemän som kronobetjeningen åligger att öfwer den fastställda hushållningsplanens iakttagande hålla tillsyn och att, der öfwerträdelse eller försummelse finnes hafwa egt rum, derom göra anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller annan myndighet, som öfwer hemmanet har inseende; Egande, der sådant i afseende på kronohemman förekommer, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande att, om så nödigt pröfwas, tills widare förbjuda skogens begagnande annorlunda än till husbehof.

31 §. Angående den rätt till skogens nyttjande utöfwer husbehofwet, som tillkommer Kronoåboer samt nyhemmans- och nybyggesinnehafware i de sex norra länen, är särskildt stadgadt.

Se K. Förordn. ang. dispositionsrätten öfwer skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen, hwilka hädanefter från kronan upplåtas, eller af sådana äldre nybyggen, för hwilka föreskrifna byggnads- och odlingsskyldigheter icke blifwit behörigen fullgjorda, d. 29 Juni 1866.

7 Kap. Om förskott af allmänna medel för skogens indelning.

32 §. Der Kongl. Maj:t uppå gjord underdånig framställning pröfwat nödigt, att kostnad för indelning af sådana allmänna skogar, som ej befinna sig under Kongl. Maj:ts och Kronans omedelbara disposition, må förskottswis bestridas af allmänna medel, skall sådant förskott sedermera af den indelade skogens afkastning återgäldas på det sätt, att dertill i första rummet anwändas försäljningsmedlen för det wirke, som wid skogsindelningen fälles i mätnings- och skifteslinierna, men, om desse medel ej förslå, bristen fylles efter hand genom skogens årliga afkastning

utöfwer kostnaderna för deß bewakning och skötsel samt, i fråga om boställen, boställshafwarens husbehof.

Jfr **K. Cirk. med föreskrifter i afseende på åtskilliga skogsförwaltningen rörande ämnen, d. 23 Sept. 1870,** mom. 1.

8 Kap. Om mulbete och höslåtter å allmänna skogar.

33 §. Å skogar, hwarom i denna förordning stadgas och för hwilka hushållningsplan blifwit fastställd, må betning eller höslåtter ej annorledes ega rum, än i hushållningsplanen är föreskrifwet eller af Skogsstyrelsen för särskilda fall kan medgifwas. Mulbete eller höslåtter å kronopark upplåtes för bestämd tid å offentlig auktion; öfwer mulbete, som får å häradsallmänning upplåtas, tillkommer det allmänningsstyrelsen att försoga.

Å skogar, hwilka stå under Skogsstatens omedelbara wård och förwaltning, må, då sådant utan olägenhet kan ske, upplåtelse åt enskild af lämplig mark till odling af säd eller rotfrukter under högst tre år ega rum, i ändamål af markens beredning för skogsodling, med wilkor att, derest bränning härför blifwer nödwändig, sådant endast **en** gång må företagas; och bör denna upplåtelse ske genom af Konungens Befallningshafwande föranstaltad offentlig auktion, på sätt om upplåtelse af mulbete och höslåtter å kronopark stadgas i förestående § 33. **K. Br. ang. upplåtelse åt enskilda på wiß tid af till sädes- eller rotfruktsodling tjenliga platser å de under Skogsstatens omedelbara wård stående skogar d. 18 Febr. 1870.**

34 §. Har rätt till mulbete eller slåtter å allmän skog blifwit wissa hemman eller menigheter genom särskilda resolutioner eller öfwerenskommelser tillagd eller af dem på grund af urminnes häfd åtnjutits, waren de wid sådan rätt bibehållna, intilldeß i laga ordning kan warda annorlunda förordnadt.

9 Kap. Om skogsalsters utsyning och försäljning.

35 §. Å alla de skogar, hwarom i denna förordning stadgas, skola träd, som wid roten hålla fem decimaltum eller derutöfwer i genomskärning, innan de fällas må, af wederbörande revierförwaltare eller skogsbetjente i föreskrifwen ordning stämplas; och åligge det utsyningstagare och köpare att i afseende såwäl å dylika träd som å skogsalster, hwilka ej äro stämpling underkastade, iakttaga de föreskrifter, som angående afwerkningen och afforslingen meddelas af wederbörande skogstjensteman. Hwad sålunda stadgadt är, gälle dock ej om skogsafwerkning, som till husbehof i behörig ordning sker.

Jfr **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869,** §§ 5, 34, 35, 40, 51, — **K. Kung. ang. förhöjning i legan för forsling för Kronans räkning af ekwirke, furuspiror och balkar eller andra storwerksträd d. 27 Maj 1862, — K. Br. ang. öfwerflyttande på Skogs-Styrelsen och på Skogsstaten af åtskilliga bestyr rörande Kronans ekskog d. 9 Dec. 1870, — K. Br. ang. afbarkning och fällning af ekar, hwilkas afwerkande blifwit på jordinnehafwares begäran medgifwet, d. 24 Maj 1872, — K. Br. ang. upphörande af Länsstyrelsernas befattning med bokskogen å kronohemman och boställen, d. 12 April 1873.**

På anmälan derom, att åtskillige boställsinnehafware på ordalydelsen i förestående 35 § grundat den åsigt, att de, utan hinder af de i K. Förordningen om

skogarne i riket d. 1 Augusti 1805 befintliga stadganden rörande Ek- och Bokträd, skulle ega att å sina boställens skogar, utan särskildt tillstånd och utsyning, till eget husbehof fälla dylika träd, har Kongl. Maj:t förklarat, att, då nämnda K. Förordning blifwit genom K. Förordningen d. 29 Juni 1866 upphäfwen endast i hwad angår stadgandena rörande Lands- och Härads-allmänningar, Kronoparker och Kronoskogar samt Boställs- och Kronohemmansskogar, de i förstnämnde författning förekommande stadganden "om Ek och Bok samt andre bärande träd" ega fortfarande tillämpning. **K. Br. ang. dispositionen af Ek- och Bokträd å boställsskogar d. 8 Maj 1868.**

36 §. All försäljning af alster från skogar, som stå under skogsstatens omedelbara wård och förwaltning, samt från häradsallmänningar och boställen skall ske å offentlig auktion i öfwerensstämmelse med hwad derom nu är eller framdeles warder förordnadt. Tid och ort för auktionen samt auktionswilkoren kungöras af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande.

Jfr **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869,** § 37, samt **K. Cirk. med föreskrifter i afseende på åtskilliga skogsförwaltningen rörande ämnen, d. 23 Sept. 1870,** mom. 2.

37 §. Angående utsyning och försäljning af skogsalster från Kronoparker, öfwerloppsmarker och oafwittrade skogar i de sex norra länen är särskildt stadgadt.

Se K. Förordn. ang. utsyning och försäljning af skogsalster från Kronans skogar i Kopparbergs län och de Norrländska länen d. 21 Dec. 1865 jemte **K. Br. ang. dels förstärkning af Skogsstatens personal i Kopparbergs och de Norrländska länen, dels ersättning af kostnaden för wirkesutsyningar derstädes d. 11 Maj 1866** och **Skogsstyrelsens Cirk. till samtlige tjenstemän wid Skogsstaten i Kopparbergs län och de Norrländska länen ang. kost och husrum wid utsyningsförrättningar enligt § 2 af 1865 års Utsyningsförordning d. 10 Juli 1867.**

Jfr ock **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869,** § 34—38, äfwensom **K. Br. ang. wilkoren för upplåtande af skogstrakter till Sågwerken i de norra provinserna d. 29 Maj 1852, — K. Br. ang. behandlingen af frågor om tillbelning af skogsmark åt sågwerk i ersättning för åtnjuten stockfångst d. 30 Okt. 1863, — K. Br. ang. hushållningen med Kronans skogar i rikets norra län d. 21 Dec. 1865, — K. Kung. ang. sättet för bewakande af Kronans rätt i afseende på fullföljd af talan emot K. Maj:ts Befallningshafwandes utslag i frågor rörande dels utbrytning af skogsmark åt sågwerk i ersättning för åtnjuten stockfångst och dels afstående af mark till kronopark d. 25 Nov. 1870, —** samt **K. Br. i fråga om anwändande af skogsalster å sådana kronomarker inom Westernorrlands län, som af skogseld warit hemsökte,** m. m. **d. 20 April 1859** och, angående Westerbottens län, i samma ämne, **K. Br. d. 2 Juli 1859.**

Afwerkning för kronans räkning af skog inom Lapparnes områden, äfwen å det s. k. Rutfjellet i Jämtlands län, må ega rum endast undantagswis och sedan ej allenast undersökning af wederbörande Skogstjensteman och ortens Länsman med bistånde af två gode män blifwit å trakten werkställd, hwarwid de der sig uppehållande Lappar böra lemnas tillfälle att sig yttra, utan äfwen wederbörande Länsstyrelse samt Skogsstyrelsen afgifwit utlåtanden och Kongl. Maj:t derefter till den i frågastälda afwerkningen lemnat särskildt tillstånd. **K. Br. i fråga om afwerkning af skog inom Lapparnas områden d. 11 Juni 1869.**

10 Kap. Allmänna bestämmelser.

38 §. Wid undersöknings- och indelningsförrättningar, deraf enskildes rätt är beroende, skall förrättningsmannen, sedan förslag till hus-

hållningsplan blifwit af honom uppgjordt, deraf gifwa dem del, hwilkas rätt är i fråga, och ega desse att inom 30 dagar efter delfående ingifwa sina anmärkningar till förrättningsmannen, som jemte eget utlåtande insänder dem till Skogsstyrelsen, såwidt ej fråga är om hwad till skogsmark rätteligen räknas må, då anmärkningen derom, med förrättningsmannens utlåtande, öfwerlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwars beslut derefter underställes Kammar-Kollegium eller annan motswarande myndighet, hwarunder hemmanet eller lägenheten lyder.

39 §. Will innehafware af hemman eller lägenhet, som i 3:e, 4:e och 5:e kapitlena afses, å dertill hörande skogsmark werkställa nyodling, anlägga torp eller upprödja beteshage, göre ansökning derom hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som, efter wederbörande skogstjenstemans hörande, deröfwer meddelar utslag, och skall detta i händelse af bifall underställas Kammar-Kollegium eller annan motswarande myndighet, hwarunder hemmanet eller lägenheten lyder. Ej må derstädes i sådan fråga meddelas beslut, som föranleder till rubbning af fastställd hushållningsplan, innan Skogsstyrelsen förut lemnats tillfälle att i frågan sig yttra.

40 §. Skulle boställshafware, åbo eller arrendator af publikt hemman eller lägenhet öfwerträda den enligt denna förordning och fastställd hushållningsplan honom tillkommande rättighet i afseende på skogens begagnande, straffes såsom för skogsåwerkan efter 24 kapitlet i Strafflagen.

41 §. Försummar boställshafware eller arrendator af boställe, kungsgård eller andra i 3:e kapitlet omförmälda hemman och lägenheter sådana för skogens skötsel nödiga arbeten, som äro i fastställd hushållningsplan föreskrifna, och sker ej rättelse inom förelagd tid, ege Kongl. Maj:ts Befallningshafwande att låta sådana arbeten genom skogsstatens försorg på den tredskandes bekostnad werkställas.

42 §. Skogsstatens tjenstemän och betjente äfwensom kronobetjente ega lika behörighet att åtala de i 40 § omförmälda öfwerträdelser, samt att med beslag belägga wirke, som derwid blifwit olofligen afwerkadt. Sådant wirke skall i stadgad ordning på auktion försäljas, och beslagaren njuter tjugo procent af de medel, som, efter afdrag af auktions- och uppbördskostnader, genom försäljningen inflyta. Återstoden aflemnas, om den olofliga afwerkningen skett å sådan egendom, som i 4:e kap. omförmäles, till den inrättning, som egendomen tillhörer, men tillfaller eljest Skogsplanteringskassan, utom i fall den olofliga afwerkningen skett å skog till Militie-, Ecclesiastik- eller Landshöfdingsboställe, då i afseende å berörde återstod gäller hwad i 24 § stadgas rörande dispositionen af den andel i sådan skogs behållna afkastning, som ej tillfaller boställshafwaren. Då beslag blifwit werkställdt, åligger det beslagaren att oförtröjligen inberätta förhållandet såwäl till Skogsstyrelsen, som till wederbörande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, äfwensom för Militieboställen till wederbörande Regements- eller Corps-chef. Öfwerträdelser af denna författning, i hwad den angår prestebolsskogar, ega ock wederbörande församlingsboer att lagligen beifra.

Jfr **K. Br.** ang. **anställande af en Skogs-Inspektör för Norrbottens och Westerbottens län d. 31 Mars 1865**, deri Skogs-Inspektörens åliggande äro stadgade, samt 6 § i **K. Förordn. ang. dispositionsrätten öfwer skogen å sådana skattehemman, som uppkomma af nybyggen m. m. d. 29 Juni 1866**, anm. wid § 31 denna Förordning.

I fråga om anställande af åtal för skogsåwerkan samt åwerkadt wirkes tagande i beslag ega kronobetjente, jemwäl i andra fall än de, som omförmälas i föregående 42 §, i allo samma befogenhet och samma rätt till beslagareprocent som Skogsstatens tjenstemän och betjente. **K. Br. d. 2 4Sept. 1867.**

I afseende å beslag af olofligen afwerkadt wirke skola wederbörande tjenstemän och betjente såsom beslagarearfwode tillgodonjuta dem tillförsäkrade 20 procent af behållna försäljningssumman allenast i de fall, då åwerkaren af det i beslag tagna wirket upptäckes och fakfälles, men icke mer än sex procent af berörda summa, då åwerkan förblifwer oupptäckt eller i brist af bewis icke till answar fällas. **K. Cirk. d. 22 Nov. 1867.**

Skogsbetjent eger lika behörighet som skogstjensteman att i beslag taga å kronoskogar åwerkadt wirke och att, om jägmästaren för sin del ej finner skäl till åtal, förbrytelsen sjelf åklaga. Då beslag af jägmästare efter skogsbetjents angifwelse blifwit gjordt eller då skogsbetjent werkställt beslaget, men skogstjensteman fört åtalet inför Rätta, så att gerningsmannen på hans talan blifwit fakfälld, skall hälften af beslagsprowisionen tillfalla skogsbetjenten, hwaremot, då åtal, efter af skogsbetjent werkställdt beslag, ej haft sådan påföljd, som nyss är sagdt, eller då beslag af skogsbetjent blifwit gjordt, ehuru åtal sedermera ej funnits kunna anställas, skogsbetjenten skall åtnjuta den för sådant fall medgifna beslagsprocent odelad, hwilket äfwen bör ega rum, dereft han både werkställt beslaget och utfört åtalet. **K. Br. d. 6 Dec. 1872.**

Jfr **K. Instr. för Skogsstyrelsen och Skogsstaten d. 19 Nov. 1869**, § 39, mom. 2.

43 §. Är någon mißnöjd med Skogsstyrelsens åtgärd eller beslut i mål, som angå hushållningen med de allmänna skogarna, må han föra klagan deröfwer genom underdåniga beswär, som böra i Kongl. Maj:ts Finans-Departements Expedition ingifwas sist innan klockan tolf å sextionde dagen, efter det han af beslutet undfick del.

44 §. Denna förordning skall lända till efterrättelse från och med den 1 Juli näskommande år 1867.

Det alla etc.

Angående rättigheten i öfrigt att nyttja skogarna i riket, se 10 och 13 Kap. B. B. jemte de der anmärkte författningar, äfwensom

K. Förordn. ang. åtgärder till förekommande af skogsförödelse på Gotland, d. 10 Sept. 1869, hwari meddelas:

Sedan Gotlands läns landsting uti en af Konungens Befallningshafwande i länet insänd och förordad ansökning, hwaröfwer Skogsstyrelsen afgifwit infordradt utlåtande, anhållit, att, till åstadkommande af en förbättrad hushållning med skogarna i nämnda län, Kongl. Maj:t måtte i ämnet utfärda nådig förordning i öfwerensstämmelse med ett af landstinget dertill uppgjordt förslag; och Riksdagen, med anledning af derstädes gjord framställning, att Riksdagen måtte för sin del besluta en författning af hufwudsakligen enahanda lydelse som nyssnämnda af landstinget föreslagna, uti underdånig skrifwelse den 11 näskidna Maj hos Kongl. Maj:t gjort hemställan om utfärdande af en sådan författning, så har Kongl. Maj:t efter inhemtande af Högste Domstolens yttrande i fråga om berörda förordningsförslags öfwerensstämmelse med antagna allmänna lagstiftningsgrunder, i hufwudsaklig enlighet med samma förslag, särskildt för Gotlands län stadgat som följer:

1 §. Den af naturen till skogsbörd egnade mark skall dertill bibehållas, der den ej odlas till åker eller äng eller afrödjes till trädgård eller byggnadstomt eller för annat likartadt ändamål.

2 §. Warder till skogsbörd egnad mark för annat ändamål, än i 1 § sägs, af jordens egare eller innehafware eller, med hans lof och minne, af annan förstad eller förödd, så att skogens naturliga återwäxt omöjliggöres eller äfwenledes, och sker det icke till följd af föreläggande wid laga skifte eller af annat twång, då ege Konungens Befallningshafwande wid werkande wite förbjuda, att skogen å ifrågawarande hemmans eller egendoms till skog eller beteshage höjdade mark tills widare anlitas för annat än husbehof.

3 §. Wisar egare eller innehafware af skog, hwilken enligt 2 § blifwit under förbud ställd, att han widtagit ändamålsenliga åtgärder för skogens återwäxt å den afbrukade marken, warde det stadgade förbudet af Konungens Befallningshafwande återkalladt; dock åligge egaren eller innehafwaren af skogen att deråt fortfarande egna den wård, som för nämnda ändamål nödig är, wid äfwentyr, att förbudet eljest förnyas.

4 §. Kommunalnämnd hålle uppsigt å skogens wård och skötsel inom kommunen. Finner kommunalnämnd skogsförödelse wara förhand, såsom i 2 § sagdt är, eller att hwad i 3 § stadgas icke behörigen iakttages, göre derom anmälan hos Konungens Befallningshafwande.

Sker sådan anmälan eller förekommer eljest anledning till widtagande af åtgärd, som här föreskrifwen är, då skall Konungens Befallningshafwande, sedan egaren eller innehafwaren af skogen hörd blifwit, låta genom wederbörande skogstjensteman och två gode män förhållandet på stället undersöka; och meddele derefter sitt beslut.

Kostnaden för sådan undersökning skall, då skogen, på sätt i 2 § sägs, warder under förbud ställd, godtgöras af den, som finnes hafwa gjort sig skyldig till skogsförödelsen; men eljest, äfwensom der tillgång hos denne saknas, af landstingsmedel utgå.

5 §. De gode män, hwilka hafwa att jemte wederbörande skogstjensteman werkställa den i 4 § föreskrifna undersökning, utses af landstinget, två för hwarje länsmansdistrikt.

Desse gode män wäljas för två år och böra wid undersökning två ojäfwige gode män tillstädeswara, helst de, som blifwit utsedda för det distrikt, der undersökning skall ske.

Under förrättning samt resan dit och derifrån njute gode männen ersättning för underhåll och skjuts, såsom för gode män wid landtmäteriförrättning är stadgadt.

Se **K. Stadgan om stifteswerket i riket d. 9 Nov 1866**, § 18, inf. i detta Bihang.

6 §. Den som icke åtnöjes med beslut i de mål, hwarom här ofwan sägs, ege att föra klagan i den ordning, som för fullföljd af talan i ekonomimål i allmänhet är stadgad; dock lände beslutet till efterrättelse, intilldess att högre myndighet annorlunda förordnat.

Det alla ect.

K. Förordn. ang. förwaltningen af Statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar, d. 30 Maj 1873.

Kongl. Maj:t har, med förklarande, att den Bergs-Öfwerstyrelsen och bergsstaten nu tillkommande befattning med omförmälda skogar skall, så widt sjelfwa skogswården angår, wid 1873 års utgång upphöra, funnit godt att till efterrättelse från samma tidpunkt förordna:

1:o) att statens till bergshandteringens understöd anslagna skogar skola, under Skogsstyrelsens öfwerinseende, behandlas enligt wetenskapliga reglor, lämpade för hwarje särskild skog efter ortförhållandena och ändamålet med skogens upplåtande;

2:o) att i sådant afseende af bemälda Styrelse fastställda hushållningsplaner, grundade å noggrann afmätning af skogen och innefattande, bland annat, upplysning om tillgången af bjelkar och storwerksträd samt om hwad af sådant wirke årligen kan afwerkas, böra för alla skogar af ifrågawarande slag wara att tillgå och wid skogens förwaltning lända till efterrättelse;

3:o) att, der så beskaffad hushållningsplan icke redan finnes upprättad, som antingen är eller warder af Skogsstyrelsen fastställd, sådan plan skall oförderdröjligen, på föranstaltande och bekostnad af dem, hwilka skogen under nyttjanderätt innehafwa, uppgöras och till Skogsstyrelsen för fastställelse ingifwas;

4:o) att, der hushållningsplan icke inom utgången af år 1874 blifwit till

Skogsſtyrelſen för faſtſtällelſe ingifwen, bemälda Styrelſe eger förordna någon ordinarie eller extra tjenſteman wid ſkogsſtaten eller ſkogslärowerken att på wederbörande nyttjanderätts-innehafwares bekoſtnad planen uppgöra;

5:o) att ett exemplar af hwarje faſtſtäld hushållningsplan eller en ſammanfattning deraf, ſom med erforderlig fullſtändighet utwiſar det wirkesbelopp, hwilket å ſkogen årligen kan afwerkas, ſkall genom Skogsſtyrelſens förſorg wederbörande bergmäſtare tillſtällas;

6:o) att förwaltningen och wården af ſkog, tillhörande ifrågawarande ſlag, ſkall, der nyttjanderätts-innehafwarne ſådant hos Styrelſen begära, öfwertagas af jägmäſtaren i revieret, hwilken då har att i afſeende derå iakttaga hwad enligt gällande inſtruktion honom i afſeende å andra under hans förwaltning ſtälda allmänna ſkogar åligger;

7:o) att, der åter nyttjanderätts-innehafwarne fortfarande wilja ſjelfwa bibehålla förwaltningen och wården af de ſkogar, ſom af dem innehafwas, de må dertill wara oförhindrade med wilkor, att de, i öfwerensſtämmelſe med beſtämmelſerna i denna förordning, ſtälla ſig till efterrättelſe den för ſkogen faſtſtälda hushållningsplanen med de tillägg och ändringar, ſom Skogsſtyrelſen framdeles kan finna nödigt deri föreſkrifwa;

8:o) att jägmäſtaren i revieret ſkall häröfwer hålla uppſigt och, om han finner något efterſättas eller öfwerträdas, derom göra anmälan hos Konungens Befallningshafwande i länet, hwilken, i händelſe anmärkt förſummelſe icke inom förelagd tid rättas eller nyttjanderätts-innehafwarne öfwerſkridit den dem enligt nyßnämnda beſtämmelſer tillkommande rätt till ſkogens begagnande, eger förordna, det förwaltningen och wården af ſkogen ſkall åt jägmäſtaren öfwerlemnas, om hwilket förordnande Skogsſtyrelſen bör oförd röjligen underrättas;

9:o) att, der ſkogen af jägmäſtaren wårdas och förwaltas, den honom derför tillkommande erſättning må beſtämmas genom öfwerenskommelſe mellan honom och wederbörande nyttjanderätts-innehafware, men, i händelſe ſådant aftal ej kan träffas, utgår efter den för ſkogsförrättningar gällande arfwodestaxa;

10:o) att, ehwad förwaltningen och wården beſörjes af jägmäſtaren eller af nyttjanderätts- innehafwarne, de ſednare ſkola anſwara för gäldande af alla derför belöpande koſtnader med rätt att ſjelfwa för ſig beſtämma om ſättet för tillwägabringande af de medel, ſom dertill behöfwa anſkaffas;

11:o) att, då ſkogen ſtår under förwaltning och wård af jägmäſtaren, denne har att, ſedan Skogsſtyrelſens beſlut i anledning af det ſkogsarbetsförſlag, han enligt § 41 af gällande inſtruktion ſkall för hwarje år afgifwa, kommit honom tillhanda, meddela nyttjanderätts-innehafwarne underrättelſe om de utgifter, ſom till berörda beſluts utförande erfordras, hwareſter nyttjanderätts-innehafwarne åligger foga anſtalt derom, att nödiga medel till deſſa utgifters beſtridande warda i mån af behof för honom att tillgå;

12:o) att, i händelſe detta ej ſker eller nyttjanderätts-innehafwarne uraktlåta att till andra utgifter för ſkogens förwaltning och wård medel anwiſa, Konungens Befallningshafwande, uppå jägmäſtarens anmälan och ſedan nyttjanderätts-innehafwarne blifwit hörda, eger dels förordna att, utan afſeende å innehafwarnes nyttjanderätt, erforderlig del af ſkogens afſattning ſkall till omförmälda utgifters betäckande förſäljas, dels ock, der någon gång ſå ſkulle oundgängligen tarfwas, från ränteriet af under hand warande medel utanordna förſkott, ſom af de inflytande förſäljningsmedlen i främſta rummet godtgöres;

13:o) att, hwad angår den årliga afwerkningen å ſkogen, de, ſom denſamma med nyttjanderätt innehafwa, åſwenſom alla öfriga, ſom kunna wara till ſkogsfångſt derå berättigade, ſkola årligen före den 15 Juli hos bergmäſtaren anmäla ſitt wirkesbehof, hwaruppå bergmäſtaren har att efter pröfning af de uppgifna behofwen och med hänſyn till den afwerkningstillgång, ſom enligt hushållningsplanen och ſärſkilda af jägmäſtaren möjligen meddelade upplyſningar för året förefinnes, genom ſkriftligt beſked, ſom bör inom utgången af Auguſti m ånad tillſtällas jägmäſtaren, der ſkogsförwaltningen af honom ombeſörjes, m n eljeſt wederbörande nyttjanderätts-innehafware, beſtämma det ſlag och belopp af wirke, ſom för hwarje af bergmäſtaren godkändt behof får afwerkas, hwarwid iakttages, att nyßnämnda afwerkningstillgång icke må utan

särdeles twingande skäl öfwerskridas och att, då sådant öfwerskridande sker, ett deremot swarande belopp bör å de näst följande årens afwerkning inbesparas;

14:o) att, der i följd af olycksfall eller annan dylik orsak oundgängligen erfordras, att afwerkning sker i annan ordning än nu är sagdt, och omständigheterna icke medgifwa, att ebrgmästarens samtycke dertill inhemtas, den nödiga afwerkningen då må derförutan ega rum, dock att bergmästaren derom oförbröjligen underrättas;

15:o) att hwarje betydligare öfwerafwerkning eller annan tilldragelse, som kan föranleda till rubbning i hushållningsplanen, skall af jägmästaren hos Skogsstyrelsen anmälas;

16:o) att, der, sedan de af bergmästaren godkända wirkesbehofwen för året blifwit fyllda, ännu skulle återstå någon afwerkningstillgång, som ej kan utan skada besparas, sådant förhållande bör af jägmästaren anmälas hos Konungens Befallningshafwande, som efter bergmästarens hörande eger meddela tillåtelse till det öfwerflödiga wirkets försäljande;

17:o) att de behållna medel, som genom sådana försäljningar uppkomma, tills widare må af wederbörande nyttjanderätts-innehafwarne under bergmästarens tillsyn förwaltas och anwändas till mera betydande arbeten för skogens förbättrande, så länge sådana af omständigheterna påkallas, samt derefter till andra utgifter för skogens wård och förwaltning;

18:o) att mulbete och höslåtter å skog af ifrågawarande slag må, under iakttagande af hwad i §§ 33 och 34 af nådiga förordningen den 29 Juni 1866 angående hushållningen med allmänna skogarne i riket är för der afsyftade skogar i allmänhet stadgadt, tills widare så af wederbörande nyttjanderätts-innehafware disponeras;

19:o) att, der skogen förwaltas af nyttjanderätts-innehafwarne sjelfwa, dem åligger att årligen såwäl till jägmästaren som till Skogsstyrelsen afsemna förteckning öfwer de skogseffekter, som under året blifwit från skogen uttagna;

20:o) att, i fråga åter om skog, som af jägmästaren förwaltas, honom åligger att så wäl för de medel, han till utgifter för skogen haft om händer, som för utlemnade skogseffekter årligen afgifwa redowisning i den ordning, som afseende på härads-allmänningar, hwilka af skogsfiaten förwaltas, är eller warder föreskrifwen;

21:o) att denna redowisning skall å tid och ort, som af Konungens Befallningshafwande bestämmes och kungöres, hållas wederbörande nyttjanderätts-innehafware under trettio dagar för granskning tillhanda och efter denna tids förlopp af Konungens Befallningshafwande insändas till Skogsstyrelsen, hwilken ha rätt dermed förfara på sätt som i afseende på dylika redowisningarför härads allmänningar är eller warder föreskrifwet; samt

22:o) att klander emot denna redowisning eller emot jägmästarens åtgöranden i öfrigt må hos Skogsstyrelsen anhängiggöras inom den för anförande af beswär i administrativa mål i allmänhet stadgade tid, räknad, hwad klander emot redowisningen angår, från utgången af nyssnämnda trettio dagar.

Det alle etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Stadga om skifteswerket i riket; Gifwen Stockholms Slott den 9 November 1866.

Sedan den af Kongl. Maj:t den 4 Maj 1827 utfärdade nådiga Stadga om skifteswerket i riket tid efter annan blifwit i åtskillige delar ändrad, samt Kongl. Maj:t, med anledning af Rikets Ständers i ämnet gjorda underdåniga framställning och Landtmäteri-Styrelsens wäckta förslag, nu ytterligare i nåder beslutit wisse ändringar och tillägg, har

Kongl. Maj:t, med sammanförande i en författning af hwad sålunda är i allmänhet gällande, funnit godt i nåder stadga och förordna som följer:

1 Kap. Hwad med laga skifte förstås, och om rättighet att sådant skifte samt annan landtmäteriförrättning söka och erhålla.

1 §. Med laga skifte förstås: oskiftade eller ock redan skiftade, men sammanblandade egors utbrytning i så stort sammanhang, som deras beskaffenhet och belägenhet, utan någon delegares förfång, möjligen må medgifwa; och ty kommer den förra benämningen af storskifte och enskifte att upphöra.

2 §. Är jord å landet oskiftad och will delegare laga skifte derå erhålla; hafwe der witsord till.

3 §. Har jord, som hörer till by eller till hemman, deri två eller flera ega del, genom teg- eller storskifte i flere skiften blifwit lagd; will den, som i sådant skifteslag eger ett eller flere hemman eller en eller flere hemmansdelar, laga skifte erhålla, hafwe ock der witsord till, utan att å teg- eller storskifte meddelad fastställelse eller eljest ingången och stadfästad förening må sådant hindra eller derför i wägen ligga. Ej må redan werkställd enskiftesdelning, som wunnit laga kraft, eller skifte, hwilket enligt Kongl. Maj:ts nådiga kungörelse den 20 Februari 1821 blifwit såsom enskifte ansedt och fastställdt, eller laga skifte, hwarå fastställelse meddelats, genom nytt skifte rubbas, utan så är, att alla, hwilkas rätt är af frågan beroende, derom åsämjas.

4 §. Will delegare i samfäldt fiske eller annan oskiftad lägenhet, det fiske eller den lägenhet skifta; hafwe ock der witsord till, der skifte utan att öfrige delegares förfång ske kan. Ej skall dock skifte af jord för delning af fiske eller annan slik lägenhet uppehållas, utan må den, som sådan delning åstundar, den särskildt söka, der ej samtliga delegarne annorlunda åsämjas.

Jfr **Landtmäteri-Styrelsens Cirk. ang. gradering och delning af fiske d. 4 Maj 1868.**

5 §. Egare af så ringa del i hemman, att en åbo derå icke är befuten, hafwe ej rätt att, mot öfrige delegares bestridande, laga skifte erhålla. Ej må dock anmärkning, som i afseende på förment obefutenhet mot skiftesfökande kan framställas, hindra skiftets fortgång, utan att fråga om hemmansdelens afträdande mot lösen i laga ordning blifwi anhängiggjord. I sådant fall warde skiftet inställdt, till deß lösningsanspråket genom laga kraft wunnet beslut blifwit afgjordt, der ej annan befuten delegare med skiftesfökanden sig förenar, då skiftet, utan hinder af wäckt obefutenhetsfråga, må fortgå.

Wilkoren för befutenhet, se **K. Förordn. d. 6 Aug. 1864, §§ 2, 3, inf. i detta Bihang.**

6 §. Egare af hemman, som har rätt att samfäldt med hemman i annat skifteslag å deß mark skogsfång eller mulbete begagna, eller torf, sten, grus, ler eller dylikt taga, eller i deß watten fiska, må ej fordra, det sådan rättighet genom laga skifte utbrytas skall, der ej delegarne i andra skifteslaget sjelfwe skifta wilja.

7 §. Rättighet att söka och erhålla laga skifte efter hwad här

förut sägs, tillkomme äfwen boställshafware, de som med stadgad åborätt innehafwa krono- eller andra publike hemman, egare af afgärda hemman, äfwensom af sådan utjord, hwilken ej under hemman lyder, utan såsom särskild lägenhet i jordeboken är antecknad och med skifteslaget har sammanblandade egor, hwarå åbo befunten är.

8 §. Åstunda arrendatorer af boställen eller sådane publike hemman, som antingen höra under Kongl. Maj:ts och Kronans omedelbara disposition, eller eljest med stadgad åborätt icke upplåtne äro, att laga skifte erhålla; anmäle sådant, innan förordnande för landtmätare begäres hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, hwilken öfwerlemnar samma anmälan till det Embetswerk, under hwars allmänna wård och inseende hemmanet hörer; och pröfwe det Embetswerk, huruwida tillstånd att söka laga skifte arrendator af nämnde hemman meddelas må.

9 §. På de ställen i norra orterna af riket, nemligen Stora Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Jämtlands, Wester- och Norrbottens län, der skogsmarkerne, utan att wara behörigen afwittrade eller skiftade, ligga socknewis eller för flere byar och hemman samfällde, må icke å sådan mark skifte ske förr, än fastställd afwittring derå föregått.

10 §. Huruwida jord skiftas må, som till stad hörer och samfällig är, derom gälle hwad särskildt för hwarje stad kan wara stadgadt, eller, då fråga om skifte af sådan jord wäckes, warder förordnadt.

Har stadsjord blifwit genom teg- eller storskifte i flere skiften lagd och will delegare deri laga skifte erhålla; då bör, så framt ej alla delegarne derom åsämjas, på pröfning i hwarje fall ankomma, huruwida sådant skifte, till ännu större nytta och begwämlighet för delegarne, må tillåtas.

11 §. Åstundar någon tjenstebiträde af Landtmätare för annat ändamål, än laga skifte, såsom för rågångs uppgående, egontbyte mellan angränsande byar och hemman, egors afmätning och indelning, afwägningar, hägnaders och wägars uppmätning och fördelning, upprättade kartors och uträkningars granskning eller annat dylikt; ware berättigad att sådant biträde erhålla.

Landtmätare är förbudet att, utan förmäns tillstånd, såsom fullmägtige biträda enskilde parter. **K. Ref. d. 21 Juli 1793**, § 8, mom. 4. — Jfr anm. wid 15 Kap. 2 § R. B.

12 §. Finnes landtmäteriförrättning af obehörig person eller i obehörigt ändamål wara sökt, och densamma i följd deraf måst inställas, ersätte sökanden alla derigenom uppkomne kostnader.

2 Kap. Om landtmätares förordnande till landtmäteriförrättning och om gode Mäns utwäljande.

13 §. Ansökning om förordnande för landtmätare att werkställa laga skifte eller annan landtmäteriförrättning skall inlemnas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande; och bilägge sökande, då laga skifte är i fråga, en förteckning på hemmanen i skifteslaget, deras natur och egare samt de senares wistelseort. Sådant förordnande må ej meddelas annan landtmätare, än den, som, enligt hwad särskildt är föreskrifwet, eger landtmäterigöromål på eget answar förrätta. Är wiß Landtmätare före-

slagen, warde han, der ej för särskildt fall är annorlunda stadgadt eller laga hinder eljest möter, förordnad, så framt ansökningen finnes wara underteckned af alla dem, som förrättningen, enligt tillgänglige upplysningar, kan angå. Eljest må Kongl. Maj:ts Befallningshafwande genom kungörelse, som uppläses från predikstolen i den eller de socknar, hwareft skifteslaget är beläget, förelägga öfrige wederbörande att, inom wiß kort tid och wid förlust af rättigheten att i frågan widare höras, inkomma med yttrande, huruwida de förena sig med sökande i walet af förrättningsman. Yppas härom ej stridighet, gånge med förordnandet, som förut är sagdt; men i annat fall, äfwensom när wiß Landtmätare icke blifwit föreslagen, förordne Kongl. Maj:ts Befallningshafwande så, som skäligt pröfwas.

Jfr Landtmäteri-Styrelsens Cirk. om Landtmäteri- och Justerare-examina d. 18 April 1865.

14 §. I det utfärdade förordnandet skall Kongl. Maj:ts Befallningshafwande förbjuda delegarne, wid påföljd, som lag stadgar för mißbruk af rätt i samfälld skog och mark, att, efter werkställd gradering å de egor, som skiftas skola, flåhacka eller skumplöja och dereft bränna jorden eller bortföra matjord; äfwensom dereft skog eller bräntorfmosse å egorne finnes, hwilket i skiftesansökningen anmälas bör, förordnandet skall innefatta enahanda förbud för delegarne att skog till affalu eller swedjande och torfmosse annorlunda än till husbehof nyttja, innan skiftet blifwit afslutadt och tillträde af lotterne skett; och bör detta förbud, på samma gång som kungörelsen till förrättningens påbörjande, å predikstolen i den socken, der skifteslaget är beläget, uppläsas. Är skogen något bruk eller annan inrättning till understöd med timmer, wed eller kol anslagen, må under förbudstiden det wanliga skogsbeloppet af delegarne gemensamt, efter hwars och ens egolott eller hemmantal i skiftesla get, till det anslagna behofwet afwerkas.

Jfr Straff-Lag. 24 Kap. 5, 6 §§.

15 §. Kongl. Maj:ts Befallningshafwande skall ofördröjligen tillsända Landtmätaren det för honom utfärdade förordnande; och inskicke Landtmätaren genast till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande bewis öfwer detsammas emottagande. Är laga skifte i fråga, då skall Landtmätaren, så skyndsamt som möjligt, förrättningen företaga, sedan tjenlig årstid infallit. Företages ej förrättningen inom fyra månader dereft er, då må Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, om en eller flera delegare sådant begära, utse annan Landtmätare, att det begärda skiftet, så fort möjligen ske kan, werkställa; lemne ock Kongl. Maj:ts Befallningshafwande underrättelse derom till den Landtmätare, som första förordnandet erhållit. Om tiden för andre landtmäteriförrättningars företagande må sökande med Landtmätaren öfwerenskomma.

16 §. Wet Landtmätare, att sådant jäf emot honom är, som i 31 § omnämnes: ware han skyldig att genast, och utan att dag till förrättningen utsätta, hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande derom göra anmälan, på det ojäfwig Landtmätare förordnas må.

17 §. Ej må Landtmätare erhållet förordnande på annan Landtmätare öfwerlåta, utan att Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, efter skedd anmälan, tillstånd dertill lemnar.

18 §. Wid alla landtmäteriförrättningar, derwid annans rätt än

fölandens är i fråga, skola, der ej för särskildt fall är annorlunda stadgadt, två i jordbruk kunnige och erfarne gode män tillstädes wara, hwilka ega att, på sätt i denna Stadga föreskrifwes, wid nämnde förrättningar biträda. Desse gode män, njute under förrättningen samt nödige resedagar dit och derifrån hwardera [tre] riksdaler riksmynt om dagen, underhållet inberäknadt, jemte skjuts efter en häst.

Jfr K. Kung. d. 30 Dec. 1863, § 4, inf. wid 1 Kap. 1 § R. B.

Tills widare, intill dess annorlunda kan warda stadgadt, skall god man åtnjuta under förrättning, hwarwid han biträder, fyra kronor 50 öre om dagen, underhållet inberäknadt, samt under resan dit och derifrån ersättning för kost och tidspillan, efter wägens längd, med 75 öre för hwarje af de sex första milen och 50 öre för hwarje öfwerskjutande mil, jemte skjutslega för en häst äfwensom lega för åkdon på sätt om gästgifwerifskjuts är stadgadt; skolande jemwäl ledamot i Egodelningsrätt ega att tills widare tillgodo beräkna sig enahanda dagtraktamente och reseersättning, som nu blifwit god man tillerkänd. K. Kung. d. 13 Mars 1874.

19 §. Å landet skall för hwarje socken finnas två inom häradet eller tingslaget boende gode män; hwilket antal, der det för landtmäteriförrättningarnes obehindrade gång ej är tillräckligt, må efter behof ökas. Desse gode män wäljas å allmän kommunalstämma; och ege derwid enhwar, som i kommunen hemman under egande- eller nyttjanderätt innehafwer, lika röst. Twist om walet fullföljes i öfwerensstämmelse med de föreskrifter, Kongl. Maj:ts nådiga Förordning om kommunalstyrelse å landet angående wal wid kommunalstämma innehåller. Inom städerna skola, då landtmäteriförrättning är i fråga, gode män, att derwid biträda, af samtlige delegarne, efter hwars ens egowälde, inför Magistraten i staden utwäljas. Uppkommer om walet twist, döme derom stadsdomstol.

20 §. Kronofogde i orten åligger att, så snart god man afgår eller behof af ökadt antal gode män uppstår, om walet deraf föranstalta. Öfwer de walde gode männen insände Kronofogde förteckning ej mindre till ordföranden i Egodelningsrätten, än till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, hwilken senare bör af samma förteckning lemna wederbörande Landtmätare del.

21 §. God man skall, innan han wid landtmäteriförrättning får biträda, inför Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller närmaste domstol denna ed aflägga: Jag lofwar och swär wid Gud och hans heliga evangelium, att jag, efter mitt bästa förstånd och samwete, skall den mig såsom god man uppdragne befattning uppfylla och aldrig derwid uppsåtligen orätt göra, för hwad orsak eller under hwad sken det wara må: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.

3 Kap. Huru landtmäteriförrättning kungöras och börjas skall, så ock om uppskof deri, samt om jäf emot Landtmätare och God man.

22 §. Innan laga skifte företages, ware Landtmätare skyldig att minst fjorton dagar förut å predikstolen i den socken, der skifteslaget är beläget, genom offentlig kungörelse låta tillkännagifwa dag och ställe till första sammanträdet. Rörer skiftet byar eller hemman, som ligga i flere socknar, då skall kungörelse, som nu sagdt är, i hwarje af dem ske.

23 §. Har någon delegare sitt hemwist utom den eller de socknar, der förrättningen, efter hwad i föregående § stadgas, kungöras skall; warde han medelst skriftlig kallelse, som emot bewis honom tillställes, särskildt om förrättningen underrättad och njute till godo laga stämningstid, hwarefter dagen till sammanträdet äfwen lämpas. Denna kallelse ege Landtmätaren anmoda Kronofogde eller Länsman att delegaren, om han inom härabet eller fögderiet boende är, tillställa; men i annat fall göre Landtmätaren derom anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som föranstaltar, att kallelsen warder delegaren behörigen tillställd och bewis derom Landtmätaren meddeladt.

24 §. Är under så beskaffad landtmäteriförrättning, som i 11 § omnämnes, annans rätt än sökandens beroende; då bör dag dertill utsättas och kungöras samt alla wederbörande kallas, som i 22 och 23 §§ sägs.

25 §. Till de gode män, som wid förrättningen skola biträda, utfärde Landtmätaren inom den i 22 § sagda tid kallelsebref; och böra helst de kallas, som närmast förrättningsstället boende äro. Är god man genom jäf eller annat laga förfall hindrad, sände han genast kallelsebrefwet till närmast boende god man, som i stället bör sig infinna.

26 §. Om allmänna ombuds tillförordnande för Civile, Militie och Ecclesiastike boställen samt krono- och andre publike hemman och lägenheter, göre Landtmätaren i god tid, och senast en månad förut, anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som derom besörjer och Landtmätaren sedan underrättar, hwilka dertill förordnade blifwit. Äfwen eger Landtmätaren, då han finner sådant erfordras, hos Härads-skrifwaren i orten eller uti länets Landskontor, innan tid till förrättningen utsättes, begära och mot lösen, som af wederbörande delegare honom ersättes, erhålla utdrag af jordebok och mantalslängd, som upptager hemman och lägenheter med mantal och räntor, deras natur och egare, för att sine kallelser och anmälanden derefter inrätta. Upplyses af jordeboksutdraget eller förekommer eljest anledning, att ödeshemman inom skifteslaget finnes; då bör Landtmätaren, så wida storskifte icke förut skifteslaget öfwergått och blifwit fastställdt, derom göra anmälan hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som i anledning deraf enligt Kongl. Brefwet den 18 Oktober 1780 förfar.

Om kronoombuds förordnande, se **K. Kung. d. 30 Dec. 1853**, inf. wid 27 Kap. 1 § B. B., äfwensom 15 Kap. 5 § R. B. med anm.

27 §. Warder lagligen utsatt landtmäteriförrättning, sedan den börjad blifwit, för något laga hinder uppskjuten, och kan ej genast, innan sammanträdet upplöses, dag utsättas och delegarne kungöras, när den ånyo företagas skall; då bör förrättningen, sedan de hinder upphört, som uppskofwet wållat, så snart möjligen ske kan, utan särskilde kallelser, efter å predikstolen fjorton dagar förut skedd kungörelse, åter företagas.

28 §. När den till förrättningen utsatte dag infaller, skall Landtmätaren sist klockan tio förmiddagen, jemte gode männen, publike ombud och delegare, å förrättningsstället sig infinna. Uteblifwer Landtmätaren och kommer ej innan dagens slut; då må gode männen, publike ombuden och delegarne åtskiljas. Får Landtmätare laga förfall, låte han

derom underrätta alla wederbörande, så fort ske kan; ware han ock i båda dessa fall skyldig att utsätta ny förrättningsdag, på sätt i 27 § sägs. Kommer ej Landtmätaren innan klockan tolf på den utsatta dagen, och låter han icke laga förfall anmäla, eller försummar han att wederbörande om inträffadt förfall underrätta, då sådant warit honom möjligt; anfware såsom för tjenstеförsummelse.

29 §. Blifwer god man från förrättningen ute, låte Landtmätaren genast i stället annan god man af de närmast boende tillkalla. Kan den uteblifne icke wisa laga förfall, ersätte ock deraf uppkommen skada eller olägenhet.

30 §. Landtmätaren uppläse wid förrättningens början sitt erhållna förordnande och efterfråge sedan, om gode männen den föreskrifne eden aflagt, och om delegare har jäf mot Landtmätaren eller gode männen att anföra.

31 §. Dessa äro laga jäf: om Landtmätare eller god man är med någon af delegarne i den skyldskap eller swägerlag, deri äktenskap efter 2 Kap. Giftermålsbalken ej byggas må, eller med delegare är syskonbarn eller i swägerlag, i ty att den ene är eller warit gift med den andres syskon eller syskons afkomling eller med någon, från hwilkens syskon den andre härstammar; eller om Landtmätare eller god man är endera delegarens wederdeloman eller uppenbare owän; eller om Landtmätare eller god man sjelf är delegare, eller någon af dem eller deras förenämnde skyldemän eljest kan af förrättningen wänta nytta eller skada; eller om Landtmätare eller god man såsom ledamot i Egodelningsrätten deltagit i åtgärd eller beslut, som förrättningen rörer.

Söker delegare, sedan landtmäteriförrättning börjad är, sak med Landtmätare eller god man, eller tillfogar delegare Landtmätare eller god man något med ord eller gerning, i uppsåt att honom dermed jäfwig göra, det skall ej för jäf räknas. **(K. Förordn. d. 24 Maj 1872).**

32 §. Jäf emot Landtmätare eller god man må ej af delegare wäckas senare, än å den dag, då förrättningen, efter ty i 22 § sägs, först företages, utan så är, att delegaren gitter wisa, det han å nämnde dag laga förfall haft och ej heller kunnat ombud för sig ställa, eller att den omständighet, hwarpå han jäfwet grundar, efteråt tillkommit eller honom kunnig blifwit, eller ock att jäf förekommer emot ny Landtmätare eller god man, som under tiden förordnad eller kallad är. I dessa fall skall jäfsanmärkningen, så wida den upptagas må, framställas wid det sammanträde, som först inträffar efter det förfallet för den å förra sammanträdesdagen uteblifne upphörde, eller anledningen till jäfwet uppkom eller blef kunnig, eller nye Landtmätaren eller gode mannen förordnades eller kallades.

Anmäles jäf emot Landtmätaren och finna Landtmätaren och gode männen det wara lagligen grundadt, upphöre förrättningen och Landtmätaren gifwe förhållandet tillkänna hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som annan Landtmätare förordnar. Förekommer dylikt jäf emot god man, kalle Landtmätaren annan god man i dess ställe.

Anse åter Landtmätaren och gode männen det anmälda jäfwet icke wara lagligen grundadt, då skall, när laga skifte är i fråga, Landtmätaren, om någon delegare sådant yrkar, protokollet deröfwer genast utskrifwa och till Ordföranden i Egodelningsrätten insända; och samman-

falle Ordföranden, så fort ske kan, Egodelningsrätten, som har att öfwer jäfsanmärkningen utslag skyndsamt meddela och Landtmätaren tillställa; men emellertid må den, emot hwilken jäfwet blifwit anmäldt, med sin befattning icke deßmindre fortsara, intilldeß annorlunda förordnadt warder. Wid andre landtmäteriförrättningar, än laga skifte, må i sådan händelse förrättningen fortsättas och afslutas; wederbörande delegare dock obetaget att öfwer Landtmätarens och gode männens beslut härutinnan i sammanhang med hufwudsaken klagan föra.

Beslut, som gillar framställd jäfsanmärkning, skall ej medföra någon werkan till rubbning eller upphäfwande af de åtgärder och beslut, hwilka före jäfwets anmälande tillkommit.

Öfwer beslut, som Egodelningsrätt i jäfsfråga meddelat, må ej klagas.

33 §. Ej må twist om egande- eller besittningsrätt till jord uppehåll i landtmäteriförrättning göra, utan den, som jorden innehafwer, ege alltid med laga werkan derför tala och swara, tilldeß han warder derutur lagligen wunnen. Blifwer någon genom köp eller annorledes egare eller åbo, innan förrättningen slutad är, ege han att sin rätt sedan bewaka; dock må han ej rubba eller klandra hwad förre innehafwaren samtyckt och afgjort.

34 §. Uteblifwer delegare eller publikt ombud från landtmäteriförrättning, sedan så kungjordt är, som i 22 och 23 §§ sägs, gånge förrättningen icke deßmindre för sig.

35 §. Landtmätare ware skyldig att, sedan laga skifte blifwit börjadt, detsamma utan uppskof fortsätta och afsluta, der icke laga hinder möter.

36 §. Uppskjuter Landtmätaren påbörjadt laga skifte utan lagligt skäl, answare såsom för tjenstefel; och ege Kongl. Maj:ts Befallningshafwande medelst wite tillhålla honom att förrättningen ofördröjligen åter företaga. Låter han sig häraf icke rätta, warde, dereft någon delegare det yrkar och laga ursäkt ej wisas, entledigad från widare befattning med skiftet samt annan Landtmätare till deß fullbordande i den förres ställe förordnad.

37 §. Då allmännare mißwäxt i en ort inträffar, deraf skäligen kan befaras, att delegare, i följd af de med laga skifte förenade kostnader, skulle komma i förlägenhet, må det wara delegare öppet, att wid Landtmätarens första sammanträde för werkställandet af skiftet, begära uppskof för wiß bestämd tid med skiftesförrättningen; och skall, dereft alla öfrige delegare i denna önskan instämma, med förrättningen för samma tid anstå; men yrkar en eller flere delegare förrättningens fortgång, då åligger Landtmätaren, att, efter inhämtande af hwarje delegares yttrande samt alla nödige upplysningar i ämnet, protokollet derom, upptagande äfwen Landtmätarens och gode männens eget utlåtande, ofördröjligen insända till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som har att frågan, beledsagad af eget underdånigt yttrande, Kongl. Maj:ts nådiga pröfning skyndsamt underställa; egande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande jemwäl att, om skäl dertill förekommer, wid samma tillfälle förordna om inställelse i skiftets fortgång, intilldeß Kongl. Maj:t hufwudsakligt beslut i målet meddelat.

4 Kap. Om egors mätning, uträkning och beskrifning.

38 §. Finnes karta öfwer egor, hwarå skifte eller annan landtmäteriförrättning werkställas skall, att tillgå; då bör den, så framt ej delegarne enhälligt anse kartan oduglig att läggas till grund för förrättningen, i deras och gode männens närwaro jemföras med marken; hwilken undersökning skall ske i enlighet med de föreskrifter, Landtmäteri-Styrelsen eger derom utfärda. Är kartan riktig och fullständig eller äro de fel och brister, som derå upptäckas, icke större, än att kartan genom deras afhjelpande kan erhålla den för förrättningens behöriga werkställande nödiga tillförlitlighet och fullständighet och derjemte, om nödigt blifwer, kopieras, allt med mindre kostnad, än som till ny mätning fordras; då skall samma karta, sedan, i senare fallet, nödige rättelser derå blifwit werkställde, wid förrättningen anwändas. I annan händelse, likasom då någon karta öfwer egorna icke finnes, skall ny egomätning för kartas upprättande werkställas.

Se **Landtmäteri-Styrelsens Cirk. ang. undersökning af äldre egokartor, hwilka företes wid landtmäteriförrättningar, för att wid dem begagnas, d. 8 April 1867,** äfwensom **Landtmäteri-Styrelsens Cirk. med modell till egokartor och om ätskilligt, som wid sådana kartors upprättande bör iakttagas, d. 8 April 1867.**

39 §. Landtmätaren eger att, efter förenämnde grunder, bestämma, huruwida ny egomätning bör företagas. Anser han den nödig, uppgifwe för delegarne skälen dertill och anteckne dem fullständigt i protokollet, äfwensom hwad gode männen och delegarne derom yttrat. Är någon delegare med Landtmätarens beslut mißnöjd och förmenar, att den befintliga egokartan, med eller utan rättelser, kunnat begagnas; då bör Landtmätaren, om delegare det påyrkar, ofördröjligen och sist inom åtta dagar derefter insända protokollet och kartan till Landtmäteri-Styrelsen, som eger frågan afgöra; och bör wid deß yttrande i ämnet förblifwa.

40 §. Egomätning skall, med iakttagande af hwad om de geometriska grundernas tillämpning wid kartors upprättande är särskildt föreskrifwet, werkställas med den noggrannhet och fullständighet, att, såwidt den antagna skalan medgifwer, kartan öfwer ett affattadt område må deraf utgöra en trogen och redig afteckning; och rätte sig Landtmätaren härwid efter de närmare föreskrifter, Landtmäteri-Styrelsen eger i ämnet utfärda.

Jfr anm. wid § 38 här ofwan.

41 §. Wid egors mätning och andre göromål, som ute på marken werkställas, ege Landtmätaren att dertill äska nödig handtlangning, som af delegarne efter den i 110 § stadgade grund utgöras bör; dock må sådan handtlangning icke kunna under slåtter- och skördetiderne utfordras, der ej delegarne derom äro ense. Förslöser Landtmätaren dagswerken, eller uppbådar mera manskap, än han oundgängligen behöfwer och wid förrättningen kan sysselsätta; answare som för tjensteförseelse. Tredskas delegare att behörigen äskad handtlangning utgöra; då må Landtmätaren antingen sjelf för lega genast anskaffa felande dagswerken eller ock derom anlita Kronobetjeningen i orten, som har att betalningen derför hos den tredskande delegaren genast utmäta; ware ock denne senare skyldig answare för de särskilde kostnader, som häraf kunna uppkomma.

42 §. Landtmätare må icke hindras att egor öfwergå, i hwad till werkställighet af hans förrättning nödigt finnes; ware han dock skyldig derwid noga tillse, att skada å wäxande gröda, så widt möjligt är, undwikes, samt att skog icke onödigt nedhugges.

43 §. Med iakttagande af de grunder, som särskildt stadgade finnas, skall Landtmätaren i qvadratref och qvadratstänger uträkna alla å kartan uppförde, numererade egofigurer och deröfwer upprätta tydlig beskrifning. Uti denna egobeskrifning upptages: egornes nummer å kartan i ordningsföljd, deras namn, fördelning uti särskilde egoslag och areal samt, när egogradering sker, deras naturliga beskaffenhet, gradwärde och uppskattningsinnehåll. Derjemte iakttages, att inrösnings- och afrösningsjord, der egorne blifwit sålunda fördelade, till areal och uppskattning redowisas i skilda kolumner.

När delegarne häfda wissa egor, upprätte Landtmätaren deßutom *en häfdeförteckning, hwaruti dels de tegar och egostycken, hwar och en* delegare innehaft, för hwarje särskild egolott, — med utsättande af hemmansnummer, namn och mantal, natur och egare, — utan sammanblandning med öfrige delegares enskilde eller med skifteslagets samfällde egor, dels ock desse senare särskildt, upptagas, på sätt om egobeskrifning sagdt är, utom det att jordens naturliga beskaffenhet icke uppgifwes; och skall denna handling för delegarne uppläsas samt derå tagas deras erkännande, att uppteckningen af delegarnes innehaf riktig är.

Jfr anm. wid § 38 här ofwan.

Formulär för egobeskrifning och häfdeförteckning äro meddelade i **Landtmäteri-Styrelsens Cirk. med formulär till sådana beskrifningar, besigtnings- och wärderings-instrument samt liqvider, som wanligen måste upprättas för werkställighet af laga skifte, d. 5 Febr. 1868.**

5 Kap. Om rågångar.

44 §. Finnes omkring egor, som skiftas skola, förut fastställd rågång, eller har den wid förut werkställdt storskifte, derå fastställelse blifwit meddelad, funnits behörigen bestämd; och förekommer i afseende på rågångens behöriga sträckning, ingen twetydighet; ware sammanträde med rågrannarne icke nödigt, utan kör Landtmätaren endast tillse, att rågången under delningen noga följes.

45 §. Är åter rågång icke fastställd eller, ehuru förrättadt och fastställdt storskifte föregått, icke behörigen bestämd; eller förekommer, i afseende på förut fastställd eller wid stadsfästadt storskifte behörigen bestämd rågång, någon twätydighet om rågångens rätta sträckning, såsom att deröfwer upprättad karta icke instämmer med marken, eller fastställde märken äro rubbade eller förlorade, eller deras rätta läge med skäl twistigt, med mera dylikt; då skall Landtmätaren till rågångens uppgående kalla rågrannarne och öfrige wederbörande, som i 22 och 23 §§ sägs; och gånge förrättningen för sig, änskönt en eller flere delegare skulle utebliswa, sedan kungörelse och kallelse så skett. Derwid förhålles som här nedan i 46, 47, 48 och 49 §§ sägs; dock må skiftet icke i annat fall uppskjutas, än då twisten, när alla beredelser föregått och skiftesläggningen skall företagas, emellertid ej hunnit afslutas; men är fråga blott om sådan skogs- eller ofruktbar mark, som i afrösningsjorden skall

ingå; då bör den icke hindra, att delningen af skifteslagets odlade och odlingsbara jord företages, dereft sådant lämpligen kan ske.

46 §. Är rågång förut icke fastställd; då skall landtmätaren uppgå skiljelinierne och alla godkände eller stridige skiljemärken å karta affatta och beskrifwa samt i protokollet anteckna de skäl, som å ömse sidor anföras; söke ock, jemte gode männen, der twist uppstår, förmå ömse sidors delegare, att densamma genom förening bilägga. Kan förening icke träffas, bör Landtmätaren, inom fjorton dagar från sista sammanträdesdagen, karta med protokoll öfwer förrättningen till de twistande utlemna. Sedan stånde hwar af dem fritt att målet instämma, när det enfamt rörer stadsjord, till Stadsdomstol och eljest till Häradsrätt, der ej för något särskildt fall annorlunda finnes förordnadt.

47 §. Är rågång fastställd eller eljest behörigen bestämd, men någon twätydighet uppstår om rågångens rätta sträckning, gånge Landtmätaren den upp efter de märken, som stadfäste äro eller å ömse sidor godkännas. Finnes ej förut karta öfwer rågången, warde den ock å karta lagd. Sedan gifwe Landtmätaren utan uppskof protokoll öfwer sin förrättning, så ock ett exemplar af kartan till delegarne ut; låte dock dagen till utgifwandet minst fjorton dagar förut å predikstolen kungöra. Stämmer ej någon af delegarne inom två månader från sagde dag klander å Landtmätarens förrättning till Rätten in, ege talan derå ej rum. Sedan den klandertid ute är, åligge Landtmätaren att kartan öfwer rågången med protokollet till Rätten ingifwa; och tecke Rätten derå bewis, att rågångsutstakningen laga kraft wunnit.

48 §. Förena sig delegare om förut icke fastställd eller eljest icke behörigen bestämd rågång; då skall Landtmätaren den antagne rågången för delegarne utstaka och, om de den sedan godkänna, delegarnes jemte gode männens underskrifter å föreningen taga. Sedan stånde rågången fast, warde ordentligen upphuggen eller rörlagd, samt karta med beskrifning deröfwer upprättad, der sådant förut icke finnes; ingifwe ock Landtmätaren den afslutade föreningen till Rätten, för att i deß protokoll, till framtida säkerhet, intagas.

49 §. Eger Kronan, för hemman eller lägenhet, kronopark eller under Kronans disposition warande allmänning, i rågångstwist del; då må förening derom, ändå att öfrige delegare jemte Kronans ombud deri ingått och densamma underskrifwit, icke gälla, utan att föreningen förut, genom Kronoombudets försorg, till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande blifwit ingifwen och samtycke i behörig ordning, å Kronans wägnar, dertill lemnadt.

50 §. Twist om rågång skall, på käromål af en delegare, för alla pröfwas.

51 §. Hwad nu rörande rågångar i förening med egoskiften stadgadt är, gälle äfwen, då fråga derom, utan sammanhang med skifte, förekommer.

52 §. Rågångs- och rösebeskrifning bör upptaga råstenarnes beskaffenhet, om de äro femstenarör eller wisare. Äro de förfallne eller obuglige, men å ömse sidor för laga skilnad rätt de, bör Landtmätaren, innan han slutar förrättningen, i wederbörandes och gode männens närwaro dem, efter hwad lag stadgar, förbättra eller utsätta nya rör med wisare, emellan. I beskrifningen skall jemwäl noga anteckna rå-

stenarnes wisning, läge och afstånd ifrån omkringliggande fasta märken, såsom berg, jordfasta stenar, bälder, watten, wägar och broar samt annat sådant, som till rågångens utmärkande tjenar. Äro fasta märken af gammalt för laga skilnad erkände, warde ock de noga beskrifne samt med utliggare på högst sextio fots afstånd försedde, der sådane förut icke finnas. Går rågång, byar och hemman emellan, genom skogsmark, då skola rågator till sex fots bredd upphuggas och ända igenom med wisare på högst ett tusen fots afstånd från hwarandra utmärkas. I gränsor emellan härader och län böra rör göras så stora, att de kunna från byarör åtskiljas.

Formulär för rågångs och rösebeskrifning är meddelad i Landtmäteri-Styrelsens Cirk. med formulär till sådana beskrifningar, besigtnings- och wärderings-instrument samt liqvider, som wanligen måste upprättas för werkställighet af laga skifte, d. 5 Febr. 1863.

6 Kap. Om föredragning af de wid egoskiften förekommande frågor, så ock om delegarnes samt Skiftesmannens och Gode Männens beslutanderätt.

53 §. Sedan konceptkartan öfwer skifteslagets egor är i fullständigt skick samt rågångarne deromkring funnas bestämde, skall Skiftesmannen för delegarne och gode männen till beslutande ordentligen och redigt föredraga allt hwad till skiftets werkställighet i hela deß widd hörer, nemligen:

1:o Om egoutbyte med angränsande byar och hemman;

2:o Om urskiljandet af den mark, hwilken såsom inrösnings- eller afrösningsjord beräknas skall;

3:o Om egornes gradering; och sedermera, dock ej förr, än egobeskrifning och häfdeförteckning, der sådan förteckning skall ske, blifwit upprättade och kommit i fullständigt skick;

4:o Om undantag af mark för delegarnes allmänna behof;

5:o Om delningsgrunden;

6:o Om öfrige grunder för werkställighet af laga skifte, så ock om skiftesläggningen och skyldighet att från by utflytta;

7:o Om bidrag till utflyttning, så ock om odlingskostnad för sådan ouppodlad mark, hwilken i skiftet såsom inrösningsjord intages, samt om ersättning till delegare, som antingen erhåller wanhäfdad jord eller förlorar ståndskog, plantering eller torfjord m. m. dylikt; och

8:o Om tiden för tillträde af egolotterna samt skogs och torfjords afbrukning.

54 §. Skiftesmannen och gode männen skola, efter rådplägning med delegarne, besluta uti de i 2, 3 och 6 punkterne af nästföregående § omnämnde frågor.

Delegare, som äro tillstädes wid afgörandet af de i 1, 4, 5, 7 och 8 punkterne i samma § upptagnade frågor, ega att, under rådplägning med Skiftesmannen och gode männen, i dessa frågor besluta, när de alla om beslutet äro ense. Warder, efter det sådan fråga blifwit föredragen, densammas behandling uppskjuten, då bör underrättelse om dagen, när frågan skall till afgörande förekomma, delegarne meddelas. Skiftesmannen och gode männen söke härwid förmå delegarne att i

nämnde delar sig förena. Warder förening af alla närwarande delegare i en eller flera delar ingången, då skall den särskildt upprättas och af delegarne, jemte gode männen, underskrifwas, och gälle sedan till efterrättelse, under iakttagande likwäl af hwad 128 §, rörande frånwarande delegares rätt i denna del, innehåller. Kunna åter delegare sig icke förena, då ege Skiftesmannen och gode männen, sedan de skäl noga upptagne blifwit, som å ena eller andra sidan anföras, att öfwer twisteämnet utlåtande meddela och iakttage derwid hwad för hwarje särskildt fall här framdeles stadgas. Nöjas delegarne enhälligt derät, tage Skiftesmannen deras påskrift, att de det godkänna; teckne ock gode männen det godkännande under; och ware utlåtandet sedan lika gildt, som förening efter hwad ofwan sagdt är. Nu är någon med utlåtandet misnöjd, och will förty sitt godkännande ej påteckna; angår det utlåtande sådan fråga, som enligt 125 § före skiftet bör wara afgjord; då åligge Skiftesmannen, med undantag för det i 57 § nämnda fall, att, inom fjorton dagar derefter, insända protokollet, jemte eget och gode männens utlåtande, till Ordföranden i Egodelningsrätten, som sedan har att dermed, på sätt i 130 § stadgas, förfara; och warde Skiftesmannen pligtig att de i desse frågor uppkomne stridigheter, hwilka före skiftets werkställande böra wara afgjorde, så samla, att de på en gång och icke särskildt för hwarje fråga till Egodelningsrättens pröfning öfwerlemnas. Angår åter utlåtandet någon af de öfriga frågorne; då må klagan deremot i sammanhang med skiftet föras, på sätt i 129 § sägs, der ej för något särskildt fall annorlunda i denna Stadga finnes förordnadt.

55 §. Stadna Skiftesmannen och gode männen uti stridiga meningar i de fall, då beslut eller utlåtande, efter hwad i 54 § äfwensom i öfrigt i denna Stadga finnes föreskrifwet, af dem meddelas skall; gänge efter hwad de fleste säga. Har hwar sin särskilda mening, gälle Skiftesmannens.

7 Kap. Om egoutbyten med angränsande byar och hemman.

56 §. Förekomma, mot angränsande byar och hemman, å ömse sidor erkände räfkilnader, som gå i flere bugter och krökningar; och kunna dessa räfkilnader genom utbyte af sådan jord, som efter ordentlig uppskattning, enligt hwad i 64 § sägs, i wederlag tagas kan, ledas efter räta linier samt besparing i hägnadsbeswäret och lättnad i häfden för delegarne derigenom beredas; då skall sådant utbyte ske, om det å endera sidan yrkas och andra sidan ej genom flyttning af läget märkligt mehn lider; och hafwe den rätt till skadestånd, efter ty i 100 § stadgas, som bättre häfdad jord mister, än den han i stället får. Till öfwerläggning i detta ämne skola wederbörande, på sätt i 22 och 23 §§ sägs, till särskildt sammanträde kallas.

Har hemman i skifteslaget ega inom annat hemmans eller annan bys rågång, eller annat hemman eller annan by inom skifteslagets rågång, och å ena sidan sökes, att den ega för begwämligare läge mot annan jord utbytas må; ware ock lag, som ofwan sagdt är.

57 §. Finna Landtmätare och gode män, att egoutbyte af förenämnde beskaffenhet bör, oaktadt bestridande, ega rum, då må sådant utbyte, utan hinder af wederbörandes misnöje med det rörande stridigheter

afgifna utlåtande och utan frågans öfwerlemnande till Egodelningsrättens pröfning, werkställas och afslutas; delegare dock öppet att derefter, i den ordning 129 § anwisar, sina inwändningar mot egoutbytet fullfölja.

58 §. Kan genom egoutbyte i andra fall, än nu nämnde äro, beqwämlighet för odling eller häfd eller annan dylik fördel winnas, och förena sig jordegare om sådant utbyte, då må det, utan hinder af förut fastställdt skifte, ske, på sätt i 56 § sägs.

59 §. Hwad nu rörande egoutbyte mellan byar och hemman i förening med egoskifte stadgadt är, gälle äfwen, då fråga derom, utan sammanhang med sådant skifte, förekommer, likasom ock då stadsjord möter egor å landet, eller fråga eljest uppstår om utbyte af stadsjord mot ega å landet.

8 Kap. Om urskiljandet af den mark, hwilken wid skifte såsom inrösnings- eller afrösningsjord beräknas skall.

60 §. Före skiftet skall, efter anställd besigtning, omfånget af den mark bestämmas, hwilken derwid såsom inrösnings- eller afrösningsjord ingå skall. Såsom inrösningsjord beräknas: odlingsbara tomtplatser, trädgårdar, duglig åker och äng, jemte all den skogs- och betesmark samt de kärr, mossar eller myrar, som till åker eller äng med fördel eller nytta kunna odlas och i öfrigt hafwa sådant läge, att de, utan någon delegares werkliga lidande, kunna med den öfriga inrösningsjorden i skiftet ingå. All den återstående, till skifteslaget hörande marken, med undantag af impediementer eller så oduglig mark, att den från beräkning uteslutes, benämnes för afrösningsjord; och må omfånget deraf icke tilltagas större, än nödwändigheten oundgängligen fordrar.

61 §. Gränsorne emellan inrösnings- och afrösningsjorden, hwilka å kartan redigt böra utmärkas och å marken för delegarne utwisas, skola, så mycket läget medgifwer, göras räta; och om i följd häraf, wid dessе gränsers bestämmande, inom gränsen för inrösningsjorden faller någon del af sådan jord, som med fördel icke odlas kan, bör densamma såsom afrösningsjord upptagas och beräknas, likasom, dereſt inom gränsen för afrösningsjorden sådane spridda egostycken ligga, hwilka odlade äro eller med fördel odlas kunna, och, med afseende äfwen å läget, efter hwad i näst föregående § sagdt är, såsom inrösningsjord kunna i skiftet ingå, dessе böra deribland intagas och beräknas; kommande sedermera wid sjelfwa skiftet, rörande dessе egostycken att iakttagas, hwad i 80 § stadgas.

62 §. Finnes å skogsmark, hwarå förut werkställdt storskifte, efter hwad i 78 § stadgas, förblifwer orubbadt, jord, hwilken enligt 60 § bör såsom inrösningsjord beräknas; och ligger den intill eller så nära den egentliga inrösningsjorden, att den dermed kan förenas, eller består den af så stora stycken, att delegare dit kan utflytta; då bör den bland inrösningsjorden intagas.

63 §. Hwad om urskiljandet af inrösnings- och afrösningsjord sålunda stadgadt är, må icke rubba hwad om delningsgrunden i 11 Kap. föreskrifwes.

9 Kap. Om egograderingen.

64 §. Förrän om lotternes läge afgjordt warder, företages egograderingen eller den wärdering, hwarmedelſt egor, ſom, i anſeende till deras naturliga beſkaffenhet, äro ſämre och derföre, oaktadt lika ſkötſel, gifwa mindre afkaſtning, än andra af bättre jordmån, kunna, genom en derefter lämpad tillökning i widden, med hwarandra jemföras och till wederlag beräknas. Denna gradering ſkall under egornas beſigtning och underſökning på marken werkſtällas; och böra egorne derwid efter ofwannämnde grund jemföras med hwarandra, ſamt, med afſeende å större eller mindre ſwårighet och koſtnad wid bruket, den större eller mindre nytta och behållna afkaſtning beräknas, ſom af hwarje till godheten olika egoſtycke, må kunna i wanliga år erhållas och ſåſom ſtadigwarande, icke ſåſom tillfällig anſes. Härwid böra egorne indelas i ſådane grader eller proportioner, att ett till alla delar riktigt förhållande emellan den ſämre och bättre jorden må uppkomma; och ty bör all inrösningsjord uppſkattas efter enahanda grund, ſå att, om den bäſta jorden anſes till 1, den ſämre ſättes till 1,1, 1,2, 1,3, 1,4 o. ſ. w., 2, 3, 4 o. ſ. w., hwarigenom en qwadratref af den bäſta jorden kommer att ſwara mot 1,1, 1,2, 1,3, 1,4, o. ſ. w. 2, 3, 4, o. ſ. w. qwadratref af den ſämre, allt i förhållande till jordartens naturliga godhet och beſkaffenhet. Afrösningsjorden bör ock på enahanda ſätt, ſom här ofwan för inrösningsjorden ſagdt är, uppſkattas efter trakternes inbördes förhållande och naturliga wäxtlighet, utan afſeende å befintlig eller ſparad ſtåndſkog; och bör i öfrigt Skiftesmannen, wid ſå wäl inrösnings-, ſom afrösningsjordens gradering, ſå ſnart grad eller wärde å ett egoſtycke blifwit beſtämdt, alltid på ſtället underrätta delegarne, huru mycket större widd deraf erfordras, för att i wärde jemföra detſamma med ſkifteslagets bäſta inrösnings- och afrösningsjord, på det att delegarne ſjelfwe fullſtändigt må kunna bedöma riktigheten af den ſkedda wärderingen och tillika blifwa i tillfälle att genaſt till Skiftesmannens och gode männens ytterligare öfwerwägande framſtälla de erinringar, hwartill de kunna anſe ſig befogade.

65 §. Så ſnart egograderingen är afſlutad, ſkall gradtalet och hwad för deß beſtämmande blifwit, angående markens naturliga beſkaffenhet wid beſigtningen utrönt, i enlighet med derwid förd anteckning uti egobeſkrifningen införas.

10 Kap. Om undantag af mark för delegarnes allmänna behof.

66 §. För allmänna gator och wägar till ſtad, kyrka och qwarn, grödans inkörſel, ſkogsfärder, torfmoſſar, wattenſtällen m. m. ſamt afloppe- och floddiken, bör nödigt utmål af oſkifto tagas. Gator, wägar och diken ſkola helſt läggas i ſkilnaden lotterna emellan, ſamt alltid utſtakas räta, der det ſke kan.

Ligga inom ſkifteslagets område fiſkelägen, kalk- eller tälgſtensbrott, wattenſtällen, blekeplatſer eller linſänken, qwarnar, wattenwerk eller andra lägenheter, ſom ſkifteslaget gemenſamt tillhöra; då må jämwäl dertill nödigt utrymme, jemte tjenliga ſtällen till hemtning af ſten, ſand, ler,

grus eller torf, der sådant tarfwas, af odeld massa anordnas och särskildt afröjas, dock icke till större widd, än behofwet fordrar.

Jfr **K. Förordn. ang. forntida minnesmärkens fredande och bewarande d. 29 Nov. 1867**, § 6, inf. i detta Bihang.

67 §. Finnas å skifteslagets egor mosse, kärr, myra eller annan wattendränkt mark, som odlas kan; då må till framtida begagnande nödigt afloppsdike derifrån på lika sätt utstakas.

68 §. Innehafwer någon delegare sten- eller malmbrott, qwarn, wattenwerk, fiske eller annan lägenhet, deri de öfrige ingen lott ega; ware han berättigad, att, emot afräkning å sin egolott, behöfligt utmål af mark dertill erhälla.

11 Kap. Om delningsgrunden.

69 §. Delningsgrund eller mättstock för egors skiftande å landet, så wäl särskilde hemman emellan, som emellan delegare i ett och samma hemman, ware den, som i lag eller särskilde författningar för wisse landsorter stadgad är eller framdeles stadgas kan. Äro egorne förut delade genom storskifte, som efter förre författningar laga kraft wunnit, hafwe hwarje delegare rätt att wid nytt skifte tillgodonjuta hwad efter uppskattning swarar mot de egor, han enligt storskiftet innehaft; och bör Landtmätaren, wid förebragning af frågan om delningsgrunden, underrätta delegarne ej blott om de särskilde grunder, hwilka kunna i detta afseende rätteligen antagas, utan ock om de uppskattade egobelopp, hwilka, enligt hwardera af desse grunder, komme att hwarje delegare ungefärligen tillfalla.

70 §. Skola egor till stad skiftas, då gälle den delningsgrund, som för ett sådant skifte redan är stadgad, eller, wid uppkommande fråga derom kan blifwa förordnad.

71 §. Finnes å landet lägenhet, som till lott i skog, utmark eller annan samfällighet berättigad är, men wisst hemmantal eller annan deremot swarande jemförelsegrund saknar; har fastställdt skifte den samfälligheten förut icke öfwergått, och kan man ej sämjas, hwad lott lägenheten njuta må; sätte Egodelningsrätten delningsgrund ut, efter ty, som skäligt pröfwas och swara kan mot den rätt, lägenheten uti samfälligheten egt, i jemförelse med de hemmantal å landet, som i delningen ingå. Saknas hemmantal å alla de lägenheter, emellan hwilka skifte ske skall; warde delningsgrund bestämd efter det förhållande, de i öfrigt sig emellan ega.

72 §. Der, genom en eller annan delegares fullföljde talan, mera egor eller annan rättighet skifteslaget tillfallit, njute äfwen de öfrige deri delaktighet efter delningsgrunden, och ersätte i mån deraf alla de kostnader, som till egornes eller rättighetens tillwinnande bewisligen åtgått.

73 §. Skall fiske eller annan lägenhet, som gemensam är, i skifte gå, då gälle om delningsgrund hwad i 69 och 71 §§ sagdt är.

74 §. Har delegare, efter erhållet lof, af oskift mark något intagit och derå odling gjort; hafwe rätt att, mot jemngodt wederlag i ouppodlad odlingsbar jord till de öfriga delegarne, efter delningsgrunden, den jord, han så odlat, behålla, der sådant utan oreda i skiftet låter sig werkställa. Kan det ej ske, njute han wederlag i annan odlad eller

ouppodlad odlingsbar jord, och hafwe rätt till ersättning eller odlingskostnad efter ty i 100 § sägs. Öfwerskjuter uppodlingen den egoandel, han wid skiftet såsom inrösningsjord efter delningsgrunden erhålla må, eller finnes icke lika god odlingsmark till fullt belopp för de öfrige delegarne att tillgå, gänge då öfwerskottet i delning; njute dock innehafwaren ersättning för den kostnad, han nedlagt å odlingen af hwad honom sträckar, utan att derå afräknas skall hwad han i afkomst af jorden erhållit. Har någon af oskifto, efter erhållet lof, upptagit och förbättrat kärr, mosse eller annan alldeles oländig mark till åker eller äng; då ege han samma mark utöfwer det egobelopp, honom efter delningsgrunden tillfalla bör, behålla, eller fullt wederlag i lika wäl häfdad jord derför undfå, ehwad lika oländig mark till fullt belopp för öfrige delegare finnes eller icke. Finnes den; njute hwar sin lott deri, så långt den räcker. Lag samma ware, der någon, efter erhållet lof, watten ur sjö aftappat, med wilkor, att den mark, som deraf odlingsbar blifwit, honom enskildt tillhöra skall.

75 §. Hwad i nästföregående § stadgadt är om odling, som med weterligt lof skett, gälle ock, om odlingen så gammal är, att underrättelse saknas, huru den tillkommit, men innehafwaren dock ej den jord, såsom enskild odalega, häfdat. Wet man, när odlingen tillkommit, och kan lof dertill ej wisas; gänge den jord, som odlad är, i skifte, utan ersättning eller wederlag, lika med den ouppodlade marken.

76 §. Eger hemman eller by rätt till skogsfång eller mulbete å annat hemmans eller annan bys mark, och will hemmanet eller byn, å hwars mark den last ligger, samma mark skifta; har andra byn eller hemmanet oinskränkt rätt, att för sitt fulla hemmantal både skogsfång och mulbete begagna; njute då lika lott i marken, som afgärda by eller hemman tillkommer. Har byn eller hemmanet rättighet att begagna blott ettdera, antingen skogsfång eller mulbete, men ej båda tillika, eller är sådan rättighet inskränkt till wisst belopp eller slag af skogsfång, eller till bete å wiß tid eller för wissa kreatur, och kan man ej om delningsgrunden sämjas; då sätte Egodelningsrätten den ut, efter ty, som skäligt pröfwas.

77 §. Har hemman eller by rätt att taga sten, grus, ler, torf eller dylikt å annat hemmans eller annan bys mark, eller att i deß watten fiska, och kan lägenheten, som på detta sätt begagnas, utan förfång skiftas; pröfwe då Egodelningsrätten, huru stor lott främmande hemmanet eller byn deri njuta må.

12 Kap. Om öfrige grunder för werkställighet af laga skifte så ock om skiftesläggningen.

78 §. All skifteslagets mark skall i skiftet ingå; och må således särskilde delningar å inrösnings- och afrösningsjorden inom ett och samma skifteslag icke werkställas; dock ware från detta allmänna stadgande följande undantag tillåtne:

1:o Har inrösningsjorden, med skogsmarkens förbigående, förut blifwit delad, antingen genom fastställdt enskifte eller genom sådant storskifte, som pröfwas wara så wäl inrättadt, att förmånligare skifte genom dessa

egors förnyade gemenſamma delning icke werkſtällas kan; då må ſtogsmarken, med iakttagande af de i denna Stadga föreſkrifne grunder, ſärſkildt fördelas.

2:o Hafwa flere byar, hwilka uti inrösningsjorden blifwit ſåſom ſärſkilda ſkifteslag delade, gemenſam del uti ſtogsmark; då må ſådan mark, utan ſammanblandning med inrösningsjorden, fördelas.

3:o Finnes å ſtogsmark förut faſtſtäldt ſtorſkifte, hwarmed alla delegarne åtnöjas, må det ſkifte förblifwa orubbadt; dock med iakttagande af hwad i 62 § ſagdt är. Yrkar någon delegare, att förr ſkiftad ſtogsmark jemwäl bör ſkiftas; då må det ſke, ſå framt alla delegarne ſig derom förena, eller Stiftesmannen och gode männen, efter underſökning, finna ſådant till gemenſam nytta för delegarne, utan någons lidande, kunna ega rum; ware dock den, ſom ſin ſtog framför de öfrige ſparat och wärdat, berättigad att den bättre delen, ſå widt möjligt är, på ſin lott ſå behålla. Kan det icke ſke, gänge med erſättning till den, ſom något af ſin ſparda ſtog förlorar, på ſätt i 101 § ſägs.

4:o I de orter, ſom under bergslag höra, må förut å ſtogsmark werkſtäldt ſtorſkifte, derå laga faſtſtällelſe kommit, icke rubbas, dereſt ej delegarne derom enhälligt öfwerenskomma; dock får ej ſådan delning hindra inrösningsjordens urſkiljande och ſkiftande, med iakttagande af hwad 62 § innehåller.

5:o Uti de i 87 § 2 mom. uppräknade rikets norra län må det, när ſtogsmarken förut icke är afmätt, ware delegarne i ſkifteslag, der laga ſkifte är i fråga, tillåtet att, när de alle derom äro enſe, ſärſkildt låta ſkifta inrösningsjorden tillika med ſå ſtor del af ſtogsmarken, ſom de för ſig anſe nyttigt, ſamt att låta den öfriga delen af denna ſenare mark, hwilken för ett ſkifte bör beräknas, ware oſkiftad, till gemenſamt begagnande; dock med wilkor, att ſådan inrösningsjord å ſiſtnämnde ſtogsmark, hwarom i 62 § förmäles, urſkiljes och i ſkiftet intages, och att ſkiftet å de egor, ſom på detta ſätt komma att delas, werkſtälles med hänſigt till den lämpligaſte delning å de öfrige egorne när fråga derom framdeles kan wäckas.

Hwad i denna § ſtadgas, i afſeende å ſtogsmark och ſtändſtog, ſkall i tillämplige delar gälla äfwen i fråga om bränntorfmoſſe.

79 §. Hwarje delegare ſkall, ſå i inrösnings- ſom afrösningsjorden, tilläggas hwad i widd och godhet mot hans egolott efter delningsgrund och uppſkattning ſwarar, och det med någorlunda jemn blandning af ſämre och bättre mark, ſå att han må erhålla ſin tillſtändiga andel ſå wäl af åker och äng eller dertill tjenlig och odlingsbar jord, ſom af ſtogs- och betesmark. Ej må delegare för andel i inrösningsjorden tilläggas afrösningsjord eller twärtom, der ej ſådant utbyte till beredande af formligt ſkifte finnes nödigt, ſamt utan hemmanets werkliga lidande ſke kan; börande, då ſådant utbyte ſker, de egor, ſom utbytas ſkola, med hwarandra till godhet och wärde jemföras, ſamt uppſkattas utan afſeende å det gradtal, ſom wid den förut werkſtälda gradering af ſkifteslagets mark blifwit dem åſatt.

80 §. Hwarje hemmanslott i afrösningsjorden bör, ſå widt ſke kan, läggas i förening med deß lott i inrösningsjorden eller ſå nära derintill läget medgifwer.

Ligger ibland eller emellan inrösningsjorden mark, ſom till afrös-

ningsjorden blifwit beräknad; då skall den, till undwikande af egoblandning, tilläggas det hemman, inom hwars lott i inrösningsjorden den blifwer liggande, dock emot afräkning å hemmanets lott i afrösningsjorden. Ligga på lika sätt å afrösningsjorden egostycken, hwilka till inrösningsjorden blifwit beräknade, och äro de icke af den storlek och beskaffenhet, att någon delegare lämpligen dit kan utflytta och sin egolott der erhålla; då böra sådana egostycken förenas med det hemmans lott i afrösningsjorden, der de äro belägne, och å deß lott i inrösningsjorden afräknas.

Impediementer tillfalle det hemmans egolott, inom hwars utstakade område de blifwa liggande.

Warder någon del af skogsmarken, efter hwad i 62 § sägs, till inrösningsjorden beräknad; då skall skogsskiftet, utan rubbning i det hela, derefter jemkas, der så nödigt finnes.

81 §. Eger främmande by eller hemman rätt att taga sten, grus, ler, torf eller annat å den bys eller det hemmans mark, som skiftas skall, och är för begagnandet af den rättighet wißt ställe utstakadt; hafwe dock delegare i senare byn eller hemmanet rätt att det ställe ututfästa mot annat, som de för sig lägligast finna, om det jemngodt är och för förra byn eller hemmanet ej märkligt swårare att begagna. Samma lag ware om wattenställen, blekeplatser, linsänken och andre sådane förmåner, som by eller hemman eger inom annan bys eller annat hemmans rågång nyttja.

82 §. Har något hemman inom skifteslaget rätt till särskild lägenhet, såsom stenbrott, qwarn, fiske, torfmosse eller dylikt; den lägenhet skall under samma hemman förblifwa, der den ej mot annan jemngod lägenhet af samma slag, till beredande af ett redigare skifte utbytas kan, eller egaren medgifwer, att den annorledes må i delningen ingå.

83 §. Hindras ordentlig och formlig skiftesläggning af anlagde ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, eller af sådane till hemman hörande lägenheter, som lagligen derifrån upplåtne blifwit, eller af sådane inom skiftetslaget belägne utjordar eller urfjellar, hwilka tillhöra hemman i annat skifteslag och ej kunna efter stadgandet i 56 § utbytas; då skola dessa lägenheter i skiftet ingå och, efter delningsgrund och gradering, jemngoda utstakas å de ställen, der det till beredande af ett redigt skifte lämpligen ske kan; och gänge med utflyttnings- och odlingskostnaderne som i 13 Kap. stadgadt finnes. Egare af det hemman, hwarifrån lägenheten blifwit under nyttjanderätt på wiß tid eller lifstid upplåten, före wid skiftet derför talan; börande, wid fråga om utbyte af ryttare-, soldat- eller båtsmanstorp, regementsfullmägtig, efter anmälan från Landtmätaren, tillförordnas.

84 §. Är fiske deladt och sker sedan skifte å stranden, hwarwid det ligger; då må jemkning eller utbyte af lotterne i fisket göras, så att hwar delegare sitt fiske intill sin lott i stranden bekommer, der det utan förfång ske kan.

85 §. Som, genom utbrytning af en eller flere delegares eglott, den förra egoindelningen rubbas; så skall, när laga skifte på en eller flere delegares begäran werkställes, sådant skifte hela skifteslaget öfwergå, på det att ytterligare kostnader i detta afseende må besparas och oreda wid egornes bruk förekommas.

Har någon delegare i skifteslag, som skiftas skall, wid förut werkställdt storskifte erhållit alla sine egor så utbrutne, att de kunna afstängas och särskildt brukas; utgör skiftenas antal tillsammans ej heller mera än tre uti de i 87 § 2 mom. uppräknade rikets norra län samt två i de öfrige, och hafwa skifterna jemwäl sådan form, som i 91 § föreskrifwes; ware han då icke skyldig att, utan sitt medgifwande, i nytt skifte widare ingå, än som oundgängligen erfordras, för att bereda de öfrige delegarne så lämpligt och redigt skifte, belägenheten medgifwer.

86 §. Särskilde delar af ett och samma hemmansnummer i by böra, så widt det utan hinder för redigt skifte i skifteslaget ske kan, intill hwarandra läggas. Eger någon i by flera hemmansnummer; då må, när egaren det begär, dithörande egor intill hwarandra utbrytas, om redigt skifte för öfrige delegare ej deraf hindras och det i öfrigt werkställas kan; men åstundar egare af särskilde befutne delar i olika hemmansnummer att erhålla dithörande egor i ett sammanhang lagde; då bör först undersökas, om sådant kan ske utan hinder för redigt skifte mellan öfrige delegare, och om läget i öfrigt medgifwer egornes sammanläggande på sådant sätt, att de utklufne hemmansdelarne i framtiden, då fråga derom kan uppstå, när som helst må kunna, enligt de i denna Stadga för egornes skiftande lagde grunder, såsom sjelfständiga hemmansdelar åtskiljas; i ty fall ware sådan sammanläggning tillåten; dock bör Skiftesmannen noga urskilja och i delningsbeskrifningen särskildt utföra, hwad egor, både efter mätnings- och uppskattningsinnehåll, hwarje hemmansdel erhållit, jemte deras natur och egenskap, så att sammansättningen alltid må wara känd och till framtida upplysning ligga i handlingarne förwarad.

87 §. Hafwa egor, som skiftas skola, den belägenhet och äro de af det jemförliga förhållande till hwarandra, att, med bibehållande af allas rätt och utan någons werkliga lidande, ett skifte, innefattande både inrösnings- och afrösningsjord, till hwarje hemman kan utläggas; då bör sådant owilkorligen ske; i annat fall ware två skiften på lika sätt tillåtne. Skulle belägenheten på något ställe härifrån oundgängligen fordra undantag, och kan icke sådant genom en eller flere delegares utflyttning på sätt i 95 § sägs, afhjelpas; då må tre skiften hwarje delegare på enahanda sätt tilldelas. Är skog i storskifte lagd och blifwer det orubbadt, efter hwad i 78 § stadgas; då bör alltid sådant skogsskifte för ett af förenämnde tillåtne antal skiften beräknas.

I rikets norra orter, nemligen: Stora Kopparbergs, Gefleborgs, Wester-Norrlands, Jämtlands, Wester- och Norrbottens län, der skogsmarkerne i allmänhet hafwa spridda och aflägsna lägen, må, då sådant, för bibehållande af en eller flera delegares rätt, oundgängligen befinnes nödwändigt, ännu ett skifte, utöfwer hwad ofwan nämndt är, utläggas. Lag samma ware för Gotlands län.

88 §. Äro egorne af den olika beskaffenhet eller hafwa de ett så spridt och åtskildt läge, att sådant skifte som nu sagdt är, utan skada eller lidande för en eller flera af delegarne icke werkställas kan; då må egorne delas i så få skiften, som deras beskaffenhet och belägenhet möjligen medgifwa; dock med hufwudsakligt iakttagande deraf, att hwarje skifte bequämligen må kunna inhägnas och särskildt brukas; och bör till sådan skiftesläggning, på sätt i 92 § sägs, provisionel plan upprättas

och det deröfwer afgifna utlåtande jemte karta och handlingar inom sjorton dagar derefter öfwersändas till Ordföranden i Egodelningsrätten, hwilken Rätt har att, efter werkställd granskning, i ämnet förordna.

89 §. Har storskifte förut skifteslaget öfwergått och yrkar någon delegare, att derwid oförändradt bör förblifwa; då skola Skiftesmannen och gode männen, innan widare åtgärd i affeende på skiftesberedningen företages, efter föregången besigtning å marken, hwarwid deß allmänna beskaffenhet och läge beskrifwes, noga undersöka, huruwida skifteslagets egor må kunna genom nytt skifte erhålla en för egornes skötsel lämpligare indelning, och så wäl derigenom, som genom beredde tillfällen till odling uppbringas till högre afkastning samt hemmanens wärde sämedelst i betydligare mått ökas; och gånge i ty fall det sökta skiftet fortHafwa åter egorne det läge eller äro de af sådan beskaffenhet, att nytt skifte, utan att i allmänhet blifwa förmånligare, än det förra skifter, skulle för delegarne medföra kostnad och olägenhet; då bör wid storskiftet oförändradt förblifwa och det sökta skiftet inställas. Skiftesmannen och gode männen skola i dessa omständigheter fullständigt utlåtande meddela och dermed förfara, som i 54 § sagdt är; börande, dereft nytt skifte afslås, skiftessökanden de åbragte kostnaderne ensam bestå.

90 §. Wid werkställighet af hwad i 87 och 88 §§ stadgadt är, bör alltid iakttagas, att, då ett eller flera hemman i skifteslaget kunna erhålla alla sina egor i större sammanhang, men de öfrige hemmanen måste tilldelas flera skiften, skall för de hemman, sådant kan ske, det minsta möjliga antal skiften utläggas.

91 §. Wid all skiftesläggning måste i öfrigt noga iakttagas, att skiftena icke gifwas oformliga figurer, utan så mycket egornes beskaffenhet och belägenhet medgifwa, blifwa reguliera och skiljelinierna räta samt till afhägnad beqwäma; att längden, särdeles i inrösningsjorden, så widt möjligt är, icke mer än dubbelt må öfwerstiga bredden; och att i allmänhet indelningen så göres, att hwar och en, så widt ske kan, må winna de beqwämligheter, som till ett förmånligt landtbruk fordras.

92 §. Med iakttagande af de för skiftesläggningen nu stadgade grunder, skola skiftesmannen och gode männen, efter öfwerläggning med delegarne och sedan egorne blifwit uträknade, upprätta provisionel plan till skiftet, å kartan utmärka delegarnes egolotter och de samma å marken för dem utwisa; och må det sedan wara Skiftesmannen och gode männen obetaget att, i anledning af delegares anmärkningar, eller om de eljest dertill finna skäl, jemkning göra i de delar, der sådant, till beredande af ett rättwist och lämpligt skifte, anses nödigt.

93 §. Uppstår twist emellan de i by qwarblifwande delegare om egolotternes läge, och kunna särskilde egolotter, med lika beqwämlighet och utan oreda i skiftet, tilläggas två eller flera delegare; då blifwe genom lottning dem emellan utrönt, i hwad ordning hwars och ens lott läggas skall. Lag samma ware, då twist om läget uppkommer emellan delegare, som från by utflytto.

94 §. Skall hemman eller hemmansdel, som undergått laga skifte, klyfwas, då böra derwid samma grunder, som för egoskiften i allmänhet i denna Stadga äro föreskrifne, iakttagas, dock att underställning till Egodelningsrätt i fråga om skiftesantalet icke må ega rum, utan så är, att Skiftesmannen och gode männen anse nödigt tilldela någon delegare

ett större antal skiften, än hemmanet wid laga skiftet erhållit, och detta antal derjemte öfwerstiger det, som enligt 87 § högst tillåtes. Har hemman eller hemmansdel, som hörer till ett större skifteslag, kommit i fleres gemensamma ego, och will någon delegare, utan att söka laga skifte å hela skifteslaget, erhålla sin egolott i den mindre samfälligheten från öfrige delegares utbruten, ware han dertill berättigad; och ege, der utbrytningen blifwit af landtmätare efter mätning och egornes gradering werkställd, den med förrättningen misnöjde att deruti hos Egodelningsrätten söka rättelse i den för andra egoskiften bestämda ordning; dock skall sådan hemmansklyfning ej ligga i wägen för sedermera sökt laga skifte, och må förty någon fastställelse derå af Egodelningsrätten icke meddelas.

13 Kap. Om utflyttning och bidrag dertill, så ock om ersättning för odling eller wanhäfd å jord, för ståndskog, plantering eller torfjord.

95 §. Är by så sammanbyggd eller finnas egorne så kringspridde eller aflägsne, att, utan utflyttning, laga skifte, efter hwad i 87 § sägs, icke werkställas kan; då skola en eller flera af delegarne, efter som omständigheterna, till winnande af sådant skifte, fordra, från byn utflytta.

96 §. Uppstår emellan delegare twist om utflyttningsskyldigheten, ware, der ej till winnande af redigt och ordentligt skifte annorlunda fordras, de delegare mest berättigade att i byn qwarbo, hwilkas hemman äro bäst bebyggde, och som å sine tomtplatser hafwa betydligare trädgårdar eller andre nyttige anläggningar. Ega åter flera delegare, än som i byn kunna bibehållas, lika goda hus och lägenheter, warde utflyttningsskyldigheten dem emellan genom lottning bestämd; och ty skall Skiftesmannen noga och redigt upptaga beskaffenheten af hwarje delegares byggnader, både till man- och uthus, samt af trädgårdar eller andre nyttige anläggningar, så att de för utflyttning eller lottning om utflyttningsskyldigheten antagne grunder deraf må tydligen sig wisa.

Formulär till byggnadsbeskrifning meddelas i **Landtmäteri-Styrelsens Cirk., med formulär till sådana beskrifningar, besigtnings- och wärderingsinstrument samt liqvider, som wanligen måste upprättas för werkställighet af laga skifte, d. 5 Febr.** 1868.

97 §. Sedan afgjordt blifwit, hwilka af delegarne komma att utflytta, böra Skiftesmannen och gode männen uppskatta och wärdera den kostnad, som med utflyttningens werkställande är förenad, hwarwid afseende i synnerhet bör fästas, dels å beskaffenheten af de hus, den utflyttande lemnar, såsom om de äro så bristfällige, att ombyggnad ändock föreslås, eller äro så goda och hafwa sådant läge, att någon af de öfrige delegarne kunde wilja dem till större eller mindre del inlösa, dels ock å tillgången på byggnadsmaterialier och arbetsbiträden med mera sådant, som kan leda till större lättnad och mindre kostnad wid utflyttningens werkställande. I utflyttningskostnaden skola de qwarboende delegarne, efter hwars och ens egoandel och med i öfrigt fästadt afseende å den nytta, de af utflyttningen winna, antingen genom ett större utrymme eller ett beqwämare skifte, med de utflyttande deltaga och ersätt-

ningen med penningar, körslor, dagswerken eller byggnadsmaterialier utgöra.

Hwad, rörande ersättning af allmänna medel för husflyttning efter werkställde skiften, särskildt är eller kan blifwa förordnadt, gälle i öfrigt till efterrättelse.

Se K. Kung. ang. understöd af allmänna medel till utflyttningar i följd af laga skiften samt inom Kopparbergs län werkställda storskiftesförrättningar d. 27 Sept. 1861.

Formulär för wärderingsinstrument öfwer utflyttningskostnad är stadgadt i **Landtmäteri-Styrelsens Cirk., med formulär till sådana beskrifningar, besigtnings- och wärderings-instrument samt liqvider, som wanligen måste upprättas för werkställighet af laga skifte, d. 5 Febr. 1868.**

98 §. Skiftesmannen och gode männen böra tillse, att för de utflyttande sådane tomtplatser må å deras skiften finnas, som äro på höjder eller eljest på torr och stadig grund belägne, samt icke sakna tillgång på godt watten. Kan detta senare ej annorlunda än genom brunnsgräfning erhållas, bör kostnaden dertill i utflyttningshjelpen intagas och beräknas.

99 §. De delegare, som måste lemna hus samt trädgårdar och andre anläggningar, hwilka ej genast kunna å annat ställe flyttas eller inrättas, böra i wissa år derwid bibehållas, emot skälig ersättning till den, på hwars lott de fallit, allt efter hwad han genom uppehåll wid tillträdet af sjelfwa platsen, kan anses förlora.

100 §. Finnes någon delegares jord så illa häfdad, att den ej kan mot annan delegares bättre häfdade jord i jemnt utbyte gå, eller skall i skiftet bland inrösningsjorden ouppodlad mark emot odlad jord intagas; då bör noga mätas och utstakas, huru ersättning eller odlingskostnad af en delegare till annan gifwas må. I förra fallet utsättes, hwad till den wanhäfdade jordens iståndsättande genom arbete och gödning fordras; i senare händelsen bestämmes, huru de delegare, som af den odlade jorden komma att undfå tillökning, skola, efter fullgod jord beräknadt, odlingsersättning utgifwa, antingen med penningar eller med spanmål, foder eller arbete, efter hwad lokala omständigheter fordra och skäligt pröswas. I båda dessa fall bör ock den ersättning särskildt utsättas, hwartill delegare, som i stället för odlad jord erhåller wanhäfdad eller ouppodlad, skäligen kan anses berättigad för minskad afkastning af deß nya egolott, intilldeß den hinner komma i det skick, att den kan påräknad afkastning ifrån sig gifwa.

Formulär för beskrifning öfwer wanhäfdad jord, för liqwid af wanhäfdsersättning och för beräkning af odlingskostnadsersättning äro fastställde genom **Landtmäteri-Styrelsens Cirk., med formulär till sådana beskrifningar, besigtnings- och wärderings-instrument samt liqvider, som wanligen måste upprättas för werkställighet af laga skifte, d. 5 Febr. 1868.**

101 §. Mister delegare jord, hwarå han skog fredat eller plantering gjort, och får i stället annan jord, derå ingen eller sämre skog eller plantering finnes; eller warder samfälld skog skiftad och finnes ej å alla lotterne lika god ståndskog, gånge jemwäl derför ersättning ut, efter ty som skäligt pröswas. Sådan ersättning bör, efter föregången besigtning af skogens och markens beskaffenhet, företrädeswis bestämmas i penningar, att på wissa terminer betalas. Anses denna ersättning åter icke kunna utan olägenhet utgå i annat än skogsförnödenheter, bör den utsättas i wisst antal såg- och byggnadstimmer, stafrum wed eller kol-

milor, till afwerkning på wiß tid, högſt tio år, för den eller de delegare, ſom lemnat ſina ſparda ſkogslotter och i ſtället fått afbrukad mark, eller eljeſt i ſtändſkog blifwit lidande.

Hwad i denna § är ſagdt om ſkog och plantering, gälle i tillämplige delar jemwäl om bränntorfmoſſe; åliggande det Landtmätaren att, när erſättning för miſtad ſtändſkog eller bränntorfmoſſe, enligt hwad ſålunda ſtadgadt är, bör utgå, för erſättningens beſtämmande alltid, i ſammanhang med ſkiftet och enligt de grunder, ſom i öfwerensſtämmelſe med 54 § beſlutas, förrätta wärdering och liqvid emellan delegarne uppgöra.

Särſkilde formulär för ſkogsliqvid meddelas i **Landtmäteri- Styrelſens Cirk. med formulär till ſådana beſkrifningar, beſigtnings- och wärderings-inſtrument ſamt liqvider, ſom wanligen måſte upprättas för werkſtälligher af laga ſkifte, d. 5 Febr. 1868.**

Jfr **Landtmäteri- Styrelſens Cirk. ang. bränntorfmoſſar d. 15 Mars 1869** och **Landtmäteri-Styrelſens Cirk. d. 7 Okt. 1870.**

102 §. Hwad Skiftesman och gode män hafwa att iakttaga, ej mindre i afſeende på beräkning och fördelning af den erſättning, ſom innehafware af civile, militie och eccleſiaſtike boſtällen i anledning af förrättadt ſkifte, för husflyttning, odling, dikning, ſtändſkog eller plantering kunna erhålla eller få widkännas, än äfwen i fråga om wägbyggnadsſkyldigheten i wiſſe fall efter werkſtälde laga ſkiften, derom är ſärſkildt ſtadgadt.

Se **K. Kung. ang. beräkning och förd elning af den erſättning, ſom Boſtällsinnehafware, i anledning af werkſtälde egoſkiften, för husflyttning, m. m. kunna erhålla eller få widkännas, d. 4 Maj 1827,** äfwenſom **K. Förordn. ang. wägbyggnadsſkyldigheten i wiſſa fall efter werkſtälda laga ſkiften d. 29 Jan. 1850,** inf. wid 25 Kap. 1 § B. B. — Jfr anm. wid § 111 här nedan.

14 Kap. Om ſkiftes utläggning å karta och utſtakning å marken, ſamt om hänwisning till beſwär.

103 §. Sedan alla i och för ſkiftets werkſtällande nödige grunder blifwit beſtämde, företage ſig Skiftesmannen, ſå fort ſke kan, att, i enlighet dermed, och under iakttagande af hwad denna Stadga i öfrigt derom innehåller, ſkiftet å kartan ſlutligen utmärka; författe ock deröfwer noggrann och fullſtändig beſkrifning, ſom, fri från otydlighet och miſsſkrifning, redigt upptager, huru fördelningen ſkett, och hwilka egor för hwar och en delegare blifwit beſtämde; utſätte jemwäl wid ſlutet af denna delningsbeſkrifning ſkiftenas antal för hwarje delegare.

Formulär för delningsbeſkrifning meddelas i **Landtmäteri-Styrelſens Cirk. med formulär till ſådana beſkrifningar, beſigtnings- och wärderings-inſtrument ſamt liqvider, ſom wanligen måſte upprättas för werkſtälligher af laga ſkifte, d. 5 Febr. 1868.**

104 §. När ſkiftet å kartan är fullbordadt och alla ſkifteshandlingarne renſkrifne, ſkall Skiftesmannen, efter förut lemnad underrättelſe om dagen, i gode männens och delegarnes närwaro, å marken, enligt kartans wisning, utſtaka den hwarje delegare tillfallne egolott och ſkilnaden lotterne emellan rörlägga med tjenliga råſtenar i ändan af hwarje linie och i alla krökningar, ſamt widare dem emellan med mindre ſtenar,

eller stadiga träpålar, uti inrösningsjorden på hwarje två hundrade fot och i afrösningsjorden på hwarje sex hundrade fot och, då skilnadslinierne äro kortare, på närmare afstånd, så att uti inrösningsjorden en och i afrösningsjorden två må finnas i hwarje linie. I skog skola derjemte skilnadslinierne till fyra eller sex fots bredd upphuggas, dock icke förrän skiftet fastställdt blifwit, så wida icke delegarne enhälligt det begära. Äro utlagde skogsskiften af så inskränkt widd, eller hafwa det läge och sådan utsträckning, att skiljeliniernes upphuggning skulle för delegarne medföra skada och förlust, då må desse linier genom utstening och blekning å träden i stället utmärkas. Hafwa byar eller enstaka hemman, som i utegor warit samfällige, genom laga skifte blifwit från hwarandra skilde, warde skifteslinierne, sedan skiftet wunnit fastställelse, dem emellan rörlagde, som i 52 §, rörande rågångar skifteslag emellan, sagdt är.

105 §. När Skiftesmannen på marken utstakat och rörlagt skiftet, samt anwisat delegarne deras egolotter, ware han skyldig att mot lösen, som, ifall den ej genast erlägges, genom kronobetjeningen, på Skiftesmannens requisition, uttagas bör, meddela delegarne alla under förrättningen förde protokoll och afslutade föreningar, jemte ego-, häfde- och delningsbeskrifningarne; och skall i protokollet upptagas samt särskildt delegarne härwid tillkännagifwas, att förrättningen är slutad, och att den dermed mißnöjde eger, på sätt 129 § innehåller, sine beswär hos Ordföranden i Egodelningsrätten anmäla. Förenämnde handlingar skola, mot bewis, som Skiftesmannen koncepthandlingarne bifogar, lemnas till förwar hos den delegare inom skifteslaget, som öfrige delegare dertill utse, och hos hwilken en hwar, det åstundar, har öppet att handlingarne granska och afskrifter deraf taga. Försummar Skiftesmannen att lemna protokoll och handlingar, efter hwad nu stadgadt är, answare såsom för tjenstefel samt gifwe handlingarne ut wid nytt, på hans bekostnad dertill utsatt sammanträde: och hafwe delegarne i ty fall att beswärstiden från denna sammanträdesdag beräkna.

Hwad nu är sagdt om skifte, gälle i tillämplige delar äfwen om egoutbyte.

106 §. Blifwer skifte, genom laga kraft egande utslag, antingen helt och hållet eller i en eller annan omständighet ändradt; då bör Skiftesmannen, inom fjorton dagar efter delfående af utslaget, på sätt i 27 § sägs, utsätta ny förrättningsdag, och skiftet, efter hwad i utslaget stadgadt blifwit, ändra och rätta; och förfare Skiftesmannen wid förrättningens slut, som i näst föregående § föreskrifwes. Har Egodelningsrätten wid sammanträde inom skifteslaget dömt till jemkning i werkställdt skifte; då skall den jemkning genast, der så lämpligen ske kan, i delegarnes närwaro werkställas och å kartan utmärkas.

15 Kap. Om tillträde af werkställdt skifte och om jemkning deri för fel i uträkning.

107 §. Skiftesmannen och gode männen böra emellan delegarne söka bereda wänlig öfwerenskommelse om tiden, då det nya skiftet tillträdas skall, dock att dermed icke längre må dröjas, än ett år, sedan skiftet fastställdt blifwit; men kan sådan öfwerenskommelse icke träffas, skall tillträdet ske, så snart tiden till klander å skiftet, utan att sådant

klander blifwit anmäldt, tilländalupit eller skiftet, i händelse af klander, genom laga kraft egande utslag blifwit fastställdt, dock att hwar sin på åker wäxande gröda sjelf bergar, der ej annorledes åsämjes. Skulle derwid inträffa, att någon delegare icke erhåller så mycken åker till utsäde, som å honom rätteligen belöpa bör, warde ersättning för den förlust, han deraf kan lida, särskildt bestämd.

108 §. Sker ej tillträde af skifte å den tid, föreskrifwet är, ware en hwar delegare öppet att, när han det äskar, genom Kronobetjeningens handräckning af den honom wid skiftet tillagde egolott komma i besittning, utan hinder af hwad aftal som helst deremot kan wara gjordt.

109 §. Gitter, sedan skifte blifwit fastställdt, delegare wisa, att fel i uträkningen wid skiftet warit begånget; hafwe han, som deraf lider, wäld, att, inom tre år, efter det fastställelsen å skiftet meddeltes, hos Egodelningsrätten söka jemkning i sin lott, dock utan att sjelfwa skiftet, i det hela, upphäfwas må; och sware Skiftesmannen för all den kostnad och skada, som af sådan miſsräkning uppkomma kan.

16 Kap. Huru kostnad till skifte och annan landtmäteriförrättning fördelas skall.

110 §. Den kostnad, som till skifte fordras, så till Landtmätares och gode mäns aflöning, som till karte- och protokollslösen, äfwensom till handtlangning, skola, der ej annorlunda är särskildt stadgadt, alla delegare, hwilkas egor derwid ingått, gemensamt widkännas, hwar och en efterson han wid skiftet egolott njutit. I kostnad för annan landtmäteriförrättning, som flere rörer, tage en hwar, som deraf nytta hafwer, del efter ty, som skäligt pröfwas.

111 §. Efter nu stadgade grunder skall kostnaden för landtmäteriförrättning å civile, militie och ecclesiastike boställen, kronohemman och de till milda stiftelser eller allmänna ekonomiska behof anslagne hemman äfwen fördelas; men angående sättet för utgörandet af den andel, som å boställe belöper, och deß fördelning boställsinnehafware emellan finnes särskildt förordnadt.

Se K. Kung, d. 4 Maj 1827, anm. wid § 102 här ofwan.

Jfr och K. Kung. d. 16 Nov. 1866 samt K. Kung. d. 13 April 1842, anm. wid 4 Kap. 1 § R. B., äfwensom **Landtmäteri-Styrelsens Cirk. med uppgift på nu gällande föreskrifter, angående granskning och betalning af Landtmätares och wid landtmäteriförrättningar biträdande Gode Mäns reseкostnads- och arfwodesräkningar, för hwilka ersättning skall utgå af allmänna medel, d. 18 Febr. 1867.**

112 §. Angående utgörandet af kostnaden för landtmäteriförrättning å kronoparker, kronoallmänningar, lands- och häradsallmänningar, äfwensom för afwittringar och egoskiften på Kongl. Maj:ts och Kronans bekostnad i rikets norra län, gälle hwad derom särskildt är stadgad.

I detta ämne finnas åtskillige föreskrifter meddelade.

113 §. Om beloppet af landtmäteriarfwode är särskildt förordnadt.

Se K. Taxan på arfwode för landtmäteriförrättningar d. 8 Febr. 1867, K. Br. ang. förklaring af wisa punkter i Landtmäteritaxan, d. 4

Juni 1868, K. Kung. d. 16 Aug. 1870 och d. 12 Dec. 1873, Landtmäteri-Styrelsens Cirk. ang. tillämpning af gällande formulär till arfwodesräkningar för werkställda laga skiften m. m., d. 19 Dec. 1873.

17 Kap. Om protokoll wid landtmäteriförrättning så ock om aflemnande af karta till delegarne.

114 §. Wid alla under landtmäteriförrättning förefallande sammanträden skall protokoll af Landtmätaren föras, deruti han redigt och fullständigt, samt under sina rätta dagar och i särskilda, hela förrättningen igenom löpande paragrafer, antecknar allt, hwad i hwart och ett ämne anföres, afhandlas och beslutes. Det protokoll bör, inom åtta dagar efter hwarje hållet sammanträde, uppläsas, och med Landtmätarens, gode männens samt närwarande delegares påskrifter förses. Wägrar delegare sin underskrift, uppgifwe till protokollet sina skäl dertill; wägrar han äfwen det, blifwe anteckning derom i protokollet gjord. I desse fall må förrättningens fortgång deraf ej uppehållas.

115 §. Skiftesmannen ware owillkorligt skyldig att, sist inom ett år från det skifte fastställdt blifwit, renoverad karta åt delegarne öfwerlemna.

Jfr Landtmäteri-Styrelsens Cirk. ang. slutlig redowisning för landtmäteriförrättningar d. 15 Maj 1865.

116 §. Skulle Landtmätare, hwilka, enligt denna Stadga, i åtskilliga fall är ålagdt, att inom wiß tid aflemna kartor, protokoll eller andra handlingar, eller att för delegare justera protokoll, sådant försumma, answare såsom för tjenstefel.

18 Kap. Om rättegång i skiftesmål.

117 §. Förste domstol i skiftesmål å landet är Egodelningsrätt i hwarje härad eller tingslag. Ordinarie Domaren i orten är deri Ordförande, dereſt icke, wid hans förfall, efter hwad särskildt stadgadt är, annorlunda af wederbörande Hofrätt förordnas, eller Kongl. Maj:t, på innewånarnes gjorde annhållan eller eljeſt förekomne anledningar, för större eller mindre distrikter, skulle i nåder finna godt, att särskild person dertill utse. Ledamöterne i Rätten utgöras af tre i landthushållning kunnige, inom häradet eller tingslaget boende, bofaſte män, hwilka, på föranstaltande af Domaren i orten, inför Häradsrätten, genom socknefullmägtige, efter förmedlade hemmantalet utwäljas. Uppstår laga förfall för ledamot, kalle Ordföranden ojäfwig god man i deß ställe. De inom socknarne i häradet eller tingslaget walde gode män kunna ock till ledamöter uti Egodelningsrätten utses; dock få de icke såsom Domare handlägga skiftesmål, derwid de som gode män biträdt.

Ledamot i Egodelningsrätt skall, innan han i Rätten inträder, domareed aflägga, der han ej den ed förut swurit.

118 §. Uppstår skiljaktighet om beslutet, Egodelningsrättens Ordförande och ledamöter emellan; gånge utslag i saken, efter som de fleſte säga. Äro rösterne å ömse sidor lika, gälle den mening, Ordföranden biträder.

119 §. Egodelningsrätten sammanträder inom skifteslaget, der ej saken är af sådan beskaffenhet, att den klarligen finnes kunna utan syn på stället pröfwas, i hwilket fall Ordföranden skall utfätta sammanträde å tingsstället eller annan ort, der det med minsta kostnad för delegarne hållas kan; och må i sådan händelse, der saken icke fordrar mera skyndsamhet, än att dermed till nästinfallande lagtima ting kan anstå, sammanträdet till samma ting uppskjutas, såwida delegarne ej annorlunda begära.

120 §. Har mål, som icke rätteligen hörer till Egodelningsrättens pröfning, af Landtmätare eller delegare hos Ordföranden blifwit anmäldt; då ege han å Landtmätarens protokoll eller delegarens anmälan teckna, det målet ej af Rätten upptagas kan. Är någon dermed mißnöjd, må han, efter delfående af ett sådant beslut, deröfwer anföra underdåniga beswär, inom den tid och i den ordning, som i 134 § sägs.

121 §. Ordföranden före protokollet wid Egodelningsrättens sammanträden; och sedan detsamma, jemte beslutet, blifwit justeradt samt genom Ordförandens och ledamöternes påskrifter godkändt, underteckne Ordföranden, å Rättens wägnar, utgående expeditionen.

122 §. Då Egodelningsrätten inom skifteslaget sammanträder, äfwensom wid andre sammanträden, då de icke hållas å lagtima ting, njute Ordförande och ledamöter dagtraktamente och resekostnad, Ordförande i likhet med hwad för Häradshöfding och ledamöter såsom för gode män i 18 § är stadgadt. Desse kostnader godtgöras af parterne, efter hwad lag, rörande betalning för häradssyn, föreskrifwer.

Hålles sammanträde å lagtima ting, och är domare, som tinget förrättar, äfwen Egodelningsrättens Ordförande, eller är ledamot i Egodelningsrätten tillika nämndeman, njute dessa ingen, utan blott de öfrige ledamöterne ersättning. Är annan Domare till Ordförande i Egodelningsrätten förordnad än den, som tinget förrättar, och wistas han ej å tingsstaden, då ware han ock till ersättning berättigad.

Förekomma wid ett sammanträde flere skiftesmål; warde kostnaden dertill emellan delegarne i alla målen fördelad, efter som skäligt pröfwas.

Jfr K. Kung. d. 13 Mars 1874, inf. wid 18 § här ofwan.

123 §. Skiftesmål, rörande städernes jord, innewånarne emellan, handläggas, på sätt derom hittills är stadgadt, eller framdeles kan blifwa förordnadt.

Frågor om laga skifte å stadsjord böra, på sätt hittills stadgadt är, af Magistraten i första rummet upptagas och afgöras, samt efter de allmänna grunderna i skiftesstadgan behandlas; skolande gode män till biträde wid skiftesförrättningen wara närwarande och dessa wäljas inför Magistraten af samtlige jordinnehafwarne, efter hwars och ens egowälde. K. Br. d. 6 Maj 1830 och d. 21 Juni 1831.

124 §. Till Egodelningsrättens upptagande och afgörande höra:

1:o Fråga om beståndet af förut förrättad egodelning, antingen den genkom Landtmätares åtgärd, eller genom delegares öfwerenskommelse till ommit;

2:o Fråga, som utan sammanhang med rågångstwist yppas, huruwida två eller flera hemman skola såsom ett skifteslag anses;

3:o Fråga emellan delegare inom ett och samma skifteslag, huruwida ega skall såsom odalega anses och således, såsom särskild lägenhet, hemman, utöfwer deß egolott efter delningsgrunden, tillhöra;

4:o Fråga om rättelse i mißräkning wid werkställdt skifte efter 109 §;

5:o Fråga, som, i sammanhang med klander å skifte, emot Skiftesman kan wäckas om ersättning för delegare tillskyndadt lidande genom olagligen werkställdt skifte; och

6:o Sådane frågor, som i 53 § angående grunderne och sättet för egoskiftens och hemmansklyfningars werkställighet uppräknade finnas, eller i öfrigt i denna Stadga, såsom till Egodelningsrättens pröfning hörande, särskildt upptagne äro.

125 §. Innan skifte fortsättes och fullbordas, skola under skiftet uppkomne frågor i följande ämnen af Egodelningsrätten pröfwas och afgöras, nemligen:

1:o Sådane frågor om egoutbyten med angränsande byar och hemman, hwilka i sammanhang med laga skifte wäckas;

2:o En eller flere delegares yrkande att bibehållas wid förut innehafwande egor och icke i nytt skifte ingå, eller att förmånligare skifte än det, som redan ägått, icke kan ske; äfwensom frågor om den mark, som från skifte kan uteslutas, efter hwad i 78 § sägs, samt fråga, som utan sammanhang med rågångstwist yppas, huruwida två eller flere hemman skola såsom ett skifteslag anses;

3:o Twister om den mark, som för delegares allmänna behof från skiftet undantagas skall;

4:o Frågor om den delningsgrund, som wid skiftet skall följas, samt twist emellan delegare i ett och samma skifteslag, huruwida ega skall såsom odalega anses och således, såsom särskild lägenhet, hemman utöfwer deß egolott efter delningsgrunden, tillhöra:

5:o Frågor om den mark, hwilken såsom inrösnings- eller afrösningsjord skall beräknas; och

6:o Sådan fråga rörande skiftet, som enligt 88 § bör Egodelningsrättens pröfning särskildt underställas.

Genom **K. Kung. ang. wiss tid, inom hwilken kartor och skifteshandlingar skola af ordförande i Egodelningsrätt till Landtmätare återställas, m. m. d. 10 Maj 1867** är förordnadt:

Då, inom föreskrifwen tid, beswär icke blifwit anmälda emot Egodelningsrätts utslag i de frågor, som omnämnas i 125 § af Stadgan om skifteswerket, åligger ordföranden att fist inom fjorton dagar efter den tilländalupna fatalitiden, sjelf eller genom närmaste Kronobetjent eller Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, mot behörigt qwitto af skiftesmannen, tillställa honom mottagna skiftshandlingar och, utan afgift, ett exemplar af Rättens utslag, och då, i enlighet med 136 § af omförmälda Stadga, karta och handlingar blifwit för pröfning och fastställelse till Egodelningsrätten ingifna, och Rätten i anledning deraf meddelat beslut, åligger Rättens ordförande, dereft ej i skiftet upptäckts fel af den betydenhet att Domaren, jemlikt föreskriften i nyßberörde §, bör insända kartan och handlingarne till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande för föranstaltande af åtal emot skiftesmannen, att inom fjorton dagar och i den ordning för öfrigt, som här ofwan är stadgad, återställa kartan och handlingarna till skiftesmannen samt derwid, i händelse skiftet ej blifwit fastställdt, jemwäl tillställa honom, utan lösen, ett exemplar af Egodelningsrättens utslag.

Det alla etc.

126 §. När frågor af den i näſtföregående § upptagne beſkaffenhet, ſåſom i 54 § ſagdt är, blifwit hos Ordföranden i Egodelningsrätten anmälde; åligge honom att utſätta dag och ſtälle till Rättens ſammanträde och kungörelſe derom utfärda, ſom i 130 § ſägs. Den, ſom med Egodelningsrättens beſlut i deſſe frågor finner ſig miſsnöjd, eger öppet att, på ſätt i 134 § ſtadgadt finnes, hos Kongl. Maj:t underdåniga beſwär anföra.

127 §. Warda, inom föreſkrifwen tid, inga beſwär emot Egodelningsrättens utſlag i de uti 125 § omnämnde frågor anmälde; då ſkall Ordföranden ſkyndſamligen och ſiſt inom fjorton dagar efter den tilländalupne fatalietiden derom Skiftesmannen underrätta.

128 §. Haſwa de i 125 § omnämnde frågor genom närwarande delegares öfwerenskommelſe, der ſådan får ega rum, eller genom Skiftesmannens och gode männens oklandrade beſlut blifwit afgjorde; är delegare, ſom ej då tillſtädes warit, med det beſlut miſsnöjd och will han lagligen ſtyrka, att han, då beſlut i deſſa frågor fattades, laga förfall haft, och ej eller kunnat ombud för ſig ſtälla; då ſtånde honom fritt, att anmälan derom hos Ordföranden i Egodelningsrätten göra, inom en månad från det förfallet upphörde, der ej den tid till klander å ſkiftet ute är, ſom i näſta § ſägs. Gitter han fullgöra den bewisning, nu nämnd är, warde hans klander af Rätten pröfwadt.

129 §. Är delegare miſsnöjd med ſkifte, ware ſig i afſeende på egograderingen, beſtämde erſättningar, ſkiftesläggning, eller i öfrigt i någon af de delar, ſom icke, enligt 125 §, före ſkiftets fortſättning och fullbordande böra wara ſlutligen afgjorde; ege då öppet att, inom ſextio dagar, räknade från den dag, Skiftesmannen förklarat ſkiftet wara ſlutadt, ſamt protokoll och handlingar, efter 105 §, delegarne lemnat, ſine beſwär till Ordföranden i Egodelningsrätten ingifwa.

Öfwer werkſtäldt egoutbyte, ehwad det ſkett i förening med laga ſkifte eller utan ſammanhang dermed, må, på enahanda ſätt, klagan föras i de delar, ſom ej äro genom delegares förening eller godkännande af Landtmätares och gode mäns beſlut i behörig ordning afgjorde.

130 §. Nu haſwa beſwär till Ordföranden inkommit, ſom i 128 och 129 §§ ſägs, eller will någon eljeſt föka Egodelningsrättens åtgärd i de frågor, ſom till deſs upptagande höra, i hwilket ſenare fall ſkriftlig anmälan hos Ordföranden derom bör göras; då åligge Ordföranden att, ſenaſt inom åtta dagar derefter, utſätta dag och ſtälle till Rättens ſammankomſt, ſamt derom utfärda kungörelſe, hwilken fjorton dagar förut bör uppläſas från predikſtolen i den eller de ſocknar, der jorden är belägen: kalle ock ſärſkildt, inom ſiſtnämnde tid, ledamöterna i Egodelningsrätten, allmänna ombud, der ſådane nödige äro, Skiftesmannen, ſamt, der Ordföranden ſå nödigt finner, jemwäl ſärſkild Landtmätare till Rättens biträde.

131 §. Skiftesmannen medtage till Egodelningsrätten alla kartor, protokoll och öfrige handlingar, ſom ſaken röra. Är han af laga förfall hindrad att ſig ſjelf infinna, bör han dem till Ordföranden inſända.

132 §. På sätt i 34 § rörande landtmäteriförrättning stadgadt är, må ej parts eller allmänt ombuds uteblifwande wid Egodelningsrätten hindra sakens gång; äfwensom den, hwilken jorden innehafwer, derför bör, med det i 83 § omförmälda undantag, swara och talan föra.

133 §. Öfwer de inwändningar, som af parterne göras, ware sig angående Domstolens behörighet eller flere parters hörande eller af hwad annan beskaffenhet som helst, må wäl särskildt utslag af Egodelningsrätten meddelas; men antingen det i hufwudsaken binder eller ej, bör dermed fortfaras; ege dock den mißnöjde, utan att sådant förut särskildt tillkännagifwa, jemwäl öfwer de i inwändningsfrågorne meddelade beslut sig beswära, sedan i hufwudsaken dömdt är.

Göres wid Egodelningsrätten af någon delegare anmärkning mot skifteskartan, då skall ock beslut deröfwer af Rätten meddelas; och ware, der Landtmätaren öfwertygas att hafwa wid egomätningen begagnat biträde af dertill obehörig person, eller låtit mätningen till större eller mindre del af antagen elev utan behörig tillsyn werkställas, den sålunda obehörigen werkställda egomätningen, ändå att fel deri ej kan wisas, ogild, med skyldighet för Landtmätaren att på egen bekostnad omgöra så wäl den nämnda mätningen, som skiftesförrättningen för öfrigt i alla de delar, som, efter hwad i 53 § stadgadt är, först efter det koncept-kartan kommit i fullständigt stick, böra till behandling förekomma. Ej må dock så beskaffad anmärkning mot skifteskartan, som nu sagd är, till pröfning upptagas, der den ej blifwit framställd innan Egodelningsrätten angående skiftet i andra delar meddelat beslut, som genom egomätningens och deraf beroende skiftesåtgärders upphäfwande skulle komma att rubbas; delegarne likwäl alltid obetaget att, i sammanhang med förd klagan öfwer det fullbordade skiftet, söka rättelse i egokartan, om fel deri wisas kan.

134 §. Egodelningsrättens slutliga utslag skall offentligen afkunnas och, ehwad mißnöje anmäles eller ej, i utslaget underrättelse meddelas, att den, som will söka ändring i hufwudsaken eller i det, som under rättegången förefallit, skall, wid talans förlust, inom tretio dagar, den oräknad, då utslaget föll, eller om å tretionde dagen helgdag infaller, nästa söcknedag derefter, hos Ordföranden i Egodelningsrätten twåfalt ingifwa sine till Kongl. Maj:t ställde underdåniga beswär; bifoge ock i två exemplar de till saken hörande bewis, klaganden kan anse nödigt förete. Är någon till böter fälld och will deröfwer klaga, då böra, der hans klagan deröfwer upptagas skall, böterne nedsättas, eller fattigdomsbewis anskaffas, som i Kongl. Maj:ts nådiga förordning den 19 Juli 1815 föreskrifwet är, hwarom fullständig underrättelse i utslaget meddelas bör.

Mißnöjd part ege äfwen öppet att, der han finner sådant för sig bequämligare, inom beswärstidens slut, inlemna beswärshandlingarne till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i länet, som, med påteckning af dagen, då de blifwit inlemnade, desamma till Ordföranden i Egodelningsrätten genast öfwersänder.

135 §. När, på sätt i näſtföregående § föreſkrifwes, underdåniga beſwär öfwer Egodelningsrättens utſlag inkommit, bör Ordföranden genaſt låta ena exemplaret af beſwärshandlingarne tillſtällas wederbörande parter, att, wid förluſt af widare hörande i målet, inom en månad deras underdåniga förklaring afgifwa; åliggande Ordföranden att, ſedan förklaring inkommit, eller den dertill förelagda tid tilländalupit, utan att förklaring blifwit afgifwen, beſwärshandlingarne, jemte kartor, protokoll och öfrige ſtifteshandlingar, oförd röjligen till Kongl. Maj:ts Juſtitie-Reviſions Expedition inſända.

Har målet blifwit afgjordt wid å ſtället hållen beſigtning, hwars riktighet eller fullſtändighet af klaganden ifrågaſättes, will Kongl. Maj:t i nåder tillſe, huruwida, före målets hufwudſakliga pröfning hos Kongl. Maj:t, förnyad beſigtning må wara nödig, ſamt i ſådant fall derom i nåder förordna.

136 §. Klandras ej ſtifte inom den i 129 § föreſkrifne tid, bör Skiftesmannen till Egodelningsrätten, wid Rättens näſta ſammanträde, eller ſiſt wid näſtinfallande lagtima ting, karta och handlingar, för pröfning och faſtſtälleſe, ingifwa; och har Rätten att, innan faſtſtälleſe å ſtiftet meddelas, noga tillſe och pröfwa, att detſamma är lagligen beſkaffadt, och bland annat äfwen deruti, att egorna icke blifwit delade i flere ſtiften, än denna Kongl. Maj:ts nådiga Stadga i 87 § högſt tillåter, utan att ſådan hemſtällan hos Egodelningsrätten ſkett, ſom i 88 § föreſkrifwen finnes. I annan händelſe må någon faſtſtälleſe å ſtiftet icke meddelas, utan antyde Domaren Skiftesmannen, att i de olagliga delarne af ſtiftet nödige rättelſer werkſtälla. Äro felen af större betydenhet, inſände Domaren kartan och handlingarne till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom föranſtaltar, att Skiftesmannen i laga ordning warder under tilltal ſtälld. Finnes ſtiftet lagligen beſkaffadt, då bör Rätten detſamma till framtida efterrättelſe faſtſtälla, och bewis derom jemwäl å kartan anteckna. I enahanda ordning bör förrättadt egoutbyte till pröfning och faſtſtälleſe befordras.

Se K. Kung. d. 10 Maj 1867, inf. wid § 125 här ofwan.

137 §. Ordförande i Egodelningsrätt ſkall öfwer alla till Rättens åtgärd anmälde ärenden, ſå ock öfwer inkomne underdåniga beſwär, hålla dagbok, på ſätt ſärſkildt ſtadgas, och denſamma, inom en månad efter hwarje års ſlut, till Kongl. Maj:ts Juſtitie-Kanſlers-Embete inſända, wid bot af 1 riksdaler 50 öre för hwar dag, han uteblifwer.

Se K. Kung. ang. förändradt formulär till dagböcker för egodelnings mål d. 21 Dec. 1860.

138 §. Egodelningsrättens dombok bör, genom Ordförandens förſorg, renſkrifwas ſamt, inom den i 2 kap. 6 § Rättegångsbalken utſatte tid och wid der förelagd bot, till wederbörande Hofrätt inſändas; dock gälle, när wikarierande Ordförande blifwit, wid ordinarie domarens förfall, af Hofrätt tillförordnad, hwad föreſkrifwet är angående extra domares ſkyldighet att renoweradt exemplar af dombok eller protokoll aflemna. Blifwer Egodelningsrätt under tilltal ſtälld, döme Hofrätt deröfwer.

139 §. Egodelningsrätt ſtälle ſig i öfrigt till efterrättelſe allmänna lagen, ſamt andre till hwarje mål lämplige författningar; gälle

och för Egodelningsrätt uti allt annat, som i sammanhang med dessa mål kan förekomma, hwad för Häradsrätt föreskrifwet är.

Denna Kongl. Maj:ts nådiga Stadga skall från och med den 1 Maj 1867 tillämpas, jemwäl i afseende å sådane frågor wid då redan påbörjade förrättningar, som derefter till behandling företagas; och komma de särskilde stadganden, hwilka genom Kongl. Maj:ts nådiga Bref till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i Gefleborgs län den 19 Mars 1839 samt Kongl. Maj:ts Kungörelser den 18 Februari och den 15 Juli 1859 meddelats angående skiften i nämnda län samt Stora Kopparbergs och Gotlands län att fortfarande gälla till efterlefnad, hwarwid iakttages, att deri förekommande hänwisningar till 12 kap. 1, 11, 12 och 14 §§ samt 13 kap. 7 § i 1827 års Skiftesstadga afse 78, 88, 89, 91 och 101 §§ i denna Stadga.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående wilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af win, öl, kaffe, eller andra icke spirituösa drycker; Gifwen Stockholms Slott den 7 December 1866.

Sedan tid efter annan fråga uppstått om hwad som erfordrades för winnande af behörighet att till förtäring på stället, utan samband med rättighet till utskänkning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda win, öl, dricka, porter, kokadt kaffe, thé och chocolade, eller andra icke spirituösa drycker, samt af flere till Kongl. Maj:t inkomna mål sig wisat, att inom olika delar af landet skiljaktiga åsigter i detta hänseende gjort sig gällande, har Kongl. Maj:t, som ansett det wara af wigt att denna angelägenhet genom meddelande af allmänna föreskrifter i ämnet warder sålunda ordnad, att utwägen till försörjning genom bedrifwandet af en i och för sig oskadlig rörelse icke inskränkes mera, än som erfordras för betryggande af deß mißbruk, och förekommande, så widt ske kan, af sådane oordningar, som flerestädes egt rum å ställen, hwilka för dylik rörelse hållits för allmänheten öppna, funnit godt att uti detta ämne förordna, som följer:

1 §. Will någon, till förtäring på stället, ware sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda [öl, dricka, porter], kokadt kaffe, thé och chocolade, eller andra icke spirituösa drycker, med undantag af win, göre

skriftlig anmälan derom, på landet hos Kommunal-Nämndens Ordförande och Länsmannen i orten, samt i stad hos Magistraten, med bifogande af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skall ega rum. Öfwer gjord anmälan bör meddelas bewis af Kommunal-Nämnds ordförande utan lösen, samt af länsman eller Magistrat emot den lösen, som för bewis öfwer ingifna handlingar i allmänhet stadgad är.

Önskar den, som icke har god frejd, att idka sådan försäljning, hwarom nu är nämndt, har Kongl. Maj:ts Befallningshafwande att, på ansökan derom, efter Kommunal-Nämndens eller Magistratens hörande, pröfwa huruwida försäljningsrätt ändock medgifwas må eller ej.

Will någon, till förtäring på stället, ware sig i förening med mat eller någon af här förut omförmälda drycker, eller eljest försälja win af inhemsk eller utländsk tillwerkning, gifwe in ansökan derom, på landet till Kommunal-Nämnden i orten och i stad till Magistraten, med bifogande, såsom förut är sagdt, af betyg om god frejd samt uppgift på det ställe, der försäljningen skall ega rum. Kommunal-Nämnden eller Magistraten insände skyndsamt ansökningen till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande jemte eget utlåtande, huruwida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt, och med hänsyn jemwäl till rörelsens omfattning, kan anses lämplig att försäljningen föreslå; hwarefter Kongl. Maj:ts Befallningshafwande meddelar sitt beslut, om ansökningen bifalles eller icke.

Hwad härofwan är stadgadt, skall iakttagas hwarje gång försäljningsställe ombytes.

Wid marknad och kungjord allmän torgdag, ware sig i stad eller å landet, så ock wid wapenöfningsmöte å landet, må sådan försäljning, hwarom i denna förordning är fråga, icke idkas af annan än å stället bosatt person, som till dylik försäljning derstädes eljest är berättigad, med mindre wederbörande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande till försäljningen lemnat tillstånd. **(K. Kung. d. 22 Aug. 1871.)**

I fråga om förwärfwande och utöfwande af rättighet att till förtäring på stället, ware sig med eller utan mat, men utan samband med rättighet till utskänkning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda öl, dricka, porter eller andra maltdrycker skall hädanefter gälla hwad i nämnda hänseende är om win stadgadt; dock att härigenom någon inskränkning icke sker uti den i allmänhet medgifna rättigheten att utomhus i **mindre** omfattning, ware sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest försälja maltdrycker. **K. Kung. d. 22 Febr. 1873.**

2 §. Beträdes någon med sådan försäljning, som förut är nämnd, utan att hafwa derom gjort anmälan eller dertill erhållit tillstånd på sätt i 1 § sägs, böte, för hwarje gång han för sådan förseelse åtalas och dömes skyldig, från och med Fem till och med Tjugu riksdaler.

Beträdes någon, hwilken idkar sådan försäljning, som i denna Förordning afses, med olofslig försäljning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, dömes, utom till answar härför enligt lag, sin försäljningsrätt efter denna Förordning förlustig.

3 §. Wisa sig oordningar å försäljningsstället eller bedrifwes derstädes osedlighet, och sådant, oaktadt skedd erinran från Kommunal-

Nämnd, Länsman eller Magistrat, fortfar, så att rörelsens innehafware anses icke wara lämplig att densamma widare föreståå, då eger Kommunal-Nämnd eller Magistrat att förbjuda rörelsens fortsatta bedrifwande. Beslutet härom gånge genast i werkställighet, men skall senast inom åtta dagar underställas Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning.

Sådant förbud, som nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, sedan försäljningsrättens innehafware äfwensom Kommunal-Nämnden eller Magistraten blifwit hörda.

Den, som sålunda blifwit genom laga kraftegande beslut förbjuden att rörelsen fortsätta eller jemlikt 2 § dömd sin försäljningsrätt förlustig, ware sedermera ej tillåtet att, utan efter erhållet särskildt tillstånd i den ordning, som uti 1 § 3 mom. föreskrifwes, utöfwa sådan näring, som i denna Förordning omförmäles; Och må sådant tillstånd ej medgifwas innan ett år förflutit sedan förbudet honom delgafs eller beslutet om försäljningsrättens förlust wann laga kraft.

Förekomma oordningar å försäljningsställe på landet wid marknad, kungjord allmän torgdag eller wapenöfningsmöte, må, dereft de fortfara oaktadt skedd erinran från der tjenstgörande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet sådant påkallar, förhindra försäljningens fortsättande wid tillfället. **(K. Kung. d. 22 Aug. 1871.)**

4 §. Förbud mot rörelsens fortsatta bedrifwande och påföljd af försäljningsrättens förlust, hwarom i 2 och 3 §§ förmäles, gälle, då de drabba man, äfwen för hustrun och twärtom, så länge de lefwa i äktenskap tillsammans.

5 §. Fortsätter någon sin rörelse, sedan förbud derför jemlikt 3 § blifwit honom delgifwet eller han blifwit af domstol dömd sin försäljningsrätt förlustig, böte dubbelt emot hwad i 2 § sagdt är.

6 §. Försäljning enligt denna Förordning må i allmänhet ej ega rum under tiden från klockan Tio på aftonen till klockan Fem på morgonen; egande dock Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, att, efter Kommunalstämmas eller Magistrats hörande, derom förordna.

Sådan försäljning ware icke heller tillåten å sön- och helgedag under det allmän Gudstjenst i Församlingens kyrka hålles.

Sker försäljning å tid på dygnet, då densamma icke är tillåten, dömes till böter enligt 2 §.

7 §. Under Gudstjenst skall försäljningsrummet alltid wara tillstängt.

Då försäljning sker, får dörren till försäljningsrummet icke wara läst.

Der försäljning idkas, skall wara anbragt skylt eller tydligt anslag, som rörelsen utwisar.

Bryter någon mot hwad i denna § är stadgadt, ware för hwarje sådan lagöfwerträdelse förfallen till böter af Fem Riksdaler.

8 §. Hwad enligt denna Förordning tillhör Magistrats handläggning, tillkommer Poliskammare i de städer, der sådana finnas, och i städer, som ej hafwa Magistrat, der tillsatt särskild Styrelse.

9 §. Om böters förwandling och fördelning, om rätt att werkställa åtal för öfwerträdelse af denna Förordning, om öfwerwakande i öfrigt af Författningens efterlefnad, samt om Domstol, der öfwerträdelser af densamma skola åtalas, lände till efterrättelse hwad uti gällande Förordning angående wilkoren för försäljning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker är eller warder stadgadt.

10 §. Denna förordning har icke tillämpning på gästgifware wid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus, i **mindre** omfattning, ware sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest idka försäljning af de i 1 § afsedda icke spirituösa drycker utom win; dock att sådan försäljning, wid bot, som i 2 § stadgas, icke må å landet wid marknad, kungjord allmän torgdag eller wapenöfningsmöte utöfwas af annan, än den som är å stället bosatt eller ock innehar den widsträcktare försäljningsrätt, hwarom i 1 § sista momentet sägs, samt att hwad i 3 § sista momentet är till förekommande af oordningar stadgadt, skall jemwäl i afseende å försäljning i mindre omfattning utomhus å landet wid ofwanomförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

Förordningen skall icke heller gälla för Stockholm, utan eger Öfwer-Ståthållare-Embetet, med iakttagande deraf, att försäljning till förtäring på stället af icke spirituösa drycker, om hwilka i denna Författning är fråga, må i hufwudstaden idkas endast efter dertill erhållet tillstånd, i öfrigt, med ledning af grunderna för denna Förordning, meddela de närmare bestämmelser i ämnet, som kunna anses erforderliga. Likaledes skall Styrelsen för statens jernwägstrafik ega att, med ledning af denna Författnings grunder, meddela och tillämpa de närmare bestämmelser i afseende å försäljning utaf omförmälda drycker inom jernwägens område wid statens jernwägsstationer, som kunna af Styrelsen anses erforderliga. **(K. Kung. d. 22 Aug. 1871.)**

För Stockholm gäller **Öfwerståthållare-Embetets Kungörelse ang. dels wilkoren för rättighet att i Stockholm till förtäring på stället försälja win, öl, kaffe eller andra icke spirituösa drycker, dels ock de ordningsstadganden, hwilka wid rörelse af nämnda beskaffenhet böra iakttagas d. 11 Jan. 1869.**

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, angående forntida minnesmärkens fredande och bewarande; Gifwen Stockholms Slott den 29 November 1867.

Sedan hos Kongl. Maj:t Rikets Ständer i underdånighet anhållit om utfärdande af ny författning till skyddande af fäderneslandets fornlemningar, med stadgande af tjenliga answars- och witesbestämmelser för förstöring af desamma, samt Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien, på Kongl. Maj:ts nådiga befallning, afgifwit underdånigt utlåtande och förslag i ämnet, har Kongl. Maj:t, efter Ju-

ſtifts-Kanſlers-Embetets hörande, funnit godt att, med upphäfvande af Förordningen den 17 April 1828 angående forntida minnesmärkens fredande och bewarande ſamt af öfriga rörande ſamma ämne meddelade föreſkrifter, ſå widt de äro ſtridande emot hwad här nedan ſtadgas, i nåder förordna ſom följer:

1 §. Alla faſta fornlemningar, bewarande minnet af fädernesslandets inbyggare i forntiden, äro ſtällda under lagens hägn, och få ſåledes icke af jordens egare eller innehafware eller annan perſon förändras, rubbas eller förſtöras under annat wilkor, än här nedan i §§ 3, 4 och 5 ſtadgas.

2 §. Faſta fornlemningar äro: ättehögar och grafkullar från hedniſk tid, af jord eller grus, ſtundom förſedda med ſtenkrets kring foten, någon gång med ſten på toppen; griftrör (kummel) af hopförda ſtenar; grafwar eller andra byggnader, uppförda af reſta ſtenar och hällar, täckta med hällar eller ſtenblock, friſtående eller omgifna af jordkullar eller rör, i wiſſa orter med täckt ingång från ſidan (jätteſtugor, dyrhus, hällkiſtor, gånggrifter); ſtenſättningar och ſtenläggningar af ſtenar, reſta eller lagda i beſtämd form, runda, aflånga eller owala, mot ändarne afſmalnande, fyrkantiga, trekantiga med utlöpande uddar o. ſ. w. (domareringar, domareſäten, offerkretſar, ſkeppsformer, treuddar m. m.); reſta ſtenar, antingen enſtaka ſtående eller flere ſpridda utan beſtämd ordning ſinſemellan (bautaſtenar, wårdhällar); ſtenar och klippblock med runſkrift (runſtenar); inſkrifter och bilder af menniſkor, djur m. m., inriſtade på berg och hällar (runeberg, hällriſtningar); ringmurar af ſten, jordwallar eller andra märkligare qwarlefwor af forntida borgar, ſtott och fäſten; lemningar af fordom öfwergifna kyrkor, kapell, kloſter, bönehus och andra märkliga offentliga byggnader; ſtenkors och andra wårdar, under afſlägſen tid uppreſta för andaktsöfningar eller till minne af någon tilldragelſe, ſamt andra likartade minnesmärken af den ålder, att de numera icke kunna anſes tillhöra enſkild egare.

3 §. Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien eger att genom Riksantiqvarien eller ſärſkildt utſedd perſon, efter ſkedd tillſägelſe åt jordens egare eller innehafware, låta uppreſa och iſtåndſätta kullfallna runſtenar och andra forntida minnesmärken ſamt afteckna och medelſt gräfning, eller på annat ſätt, underſöka faſta fornlemningar under wilkor, att egaren eller innehafwaren af jorden ſkall åtnjuta erſättning för honom möjligen derigenom förorſakad ſkada eller koſtnad. Efter ſlutad underſökning ſkall fornlemningen, ſå widt möjligt är, i det yttre återſtällas i ſitt förra ſkick.

4 §. Åſtundar egare eller innehafware af jord, för tillämnadt byggnads- eller odlingsföretag eller af annan orſak, begagna, förändra eller borttaga någon faſt fornlemning, tillkännagifwe det, med bilagd noggrann beſkrifning öfwer fornlemningen, å landet hos närmaſte kronobetjent och i ſtad hos Magiſtrat, hwilka det åligger att genaſt derom göra anmälan hos Konungens Befallningshafwande i länet, ſom bör handlingarne till Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien inſända. Akademien eger derefter afgöra, huruwida anſökningen må med

eller utan wilkor bifallas, eller icke; hwilket beslut skall genom Konungens Befallningshafwande meddelas den sökande, jemte hänwisning att, der han åt beslutet ej nöjes, inom den i Kongl. Maj:ts nådiga Förordning den 14 December 1866 bestämda tid i Kongl. Maj:ts Ecclesiastik-Departements Expedition deröfwer inlemna underdåniga beswär. I dessa fall skola besluten sökanden kostnadsfritt meddelas.

Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien eger, i händelse bifall lemnas att förändra eller borttaga sådan fornlemning, förut låta densamma närmare besigtiga och afteckna, eller wid förändringen eller borttagandet låta någon person å Akademiens wägnar närwara; dock må icke egaren eller innehafwaren af jorden oskäligt uppehåll eller olägenhet deraf tillskyndas. Om i sådan fornlemning anträffas lösa fornsaker, skola dessa Kongl. Maj:t och Kronan hembjudas.

Önskar någon annan, för wetenskaplig undersökning, öppna en eller annan wiss uppgifwen fornlemning, må han dertill begära tillstånd af Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien, som, i händelse af bifall, närmare bestämmer, huru derwid må förfaras.

5 §. Om wid anläggning af wäg, jernbana, kanal eller wid annat offentligt arbetsföretag någon märkligare fast fornlemning skulle wara belägen i wägens eller kanalens riktning eller för arbetets utförande hinderlig, och kan fornlemningens rubbning icke utan stor olägenhet undwikas, så skall, innan sådan rubbning sker, ritning af fornlemningen jemte beskrifning till Kongl. Witterhets-, Historie- och Antiqvitets-Akademien insändas och tillfälle beredas Akademien att, om så anses behöfligt, genom dertill förordnad person undersöka densamma, utan att likwäl arbetet må härigenom obehörigt uppehållas.

6 §. Skall stifte af jord företagas och finnes derå fast fornlemning, åligge det stiftesförrättaren att uppmana samtlige delegare att låta den mark fornlemningen upptager, såsom en stiftesslagets gemensamma tillhörighet, från stiftet undantagas. Kan sådan öfwerenskommelse icke frimilligt uppgöras, gälle dock om fornlemningen hwad rörande sådanas wård här ofwan är stadgadt.

Jfr 10 Kap. i **K. Stadgan om stiftesweſendet i riket d. 9 Nov. 1866,** inf. i detta Bihang.

7 §. En hwar, som genom sprängning, nedrifning, gräfning, plöjning eller på annat sätt, utan dertill, efter hwad här ofwan sagdt är, erhållet tillstånd, rubbar, undanrödjer, förstör eller på annat sätt ofredar fast fornlemning, straffes, efter omständigheterna, med böter från 5 till 500 Riksdaler, om det befinnes, att han känt eller bordt känna, att det war en fornlemning, och ware pligtig att, så widt möjligt är, återställa densamma i deß förut warande skick. Tredskas han att sådant fullgöra, må återställandet på hans bekostnad werkställas.

Om härwid lösa fornsaker hafwa anträffats, skola dessa till statens Historiska museum aflemnas; och ankomme på pröfning, huruwida någon ersättning för desamma må gifwas.

8 §. **Mom. 1.** En hwar, som i jorden, i watten, i gamla byggnader eller annorstädes finner forntida mynt, wapen, redskap, pryd-

nader, kärl eller andra fornſaker af guld, ſilfwer eller koppar, ſtall, till fullgörande af den honom enligt lag åliggande ſkyldighet att fyndet till ſtaten hembjuda, de funna mynten eller fornſakerna, utan att deſamma genom brytning, filning, ſkurning eller på annat ſätt ſkada, omſorgsfullt förwarade ofördröjligen inlemna antingen till närmaſte kronobetjent eller omedelbart hos Konungens Befallningshafwande, med nogrann uppgift om fyndſtället, ſättet huru fyndet blifwit anträffadt, om någon faſt fornlemning finnes i grannſkapet, med hwad mera kan till upplyſning i ämnet tjena. Konungens Befallningshafwande beſörje ofördröjligen fyndets inſändande, eller, om detta icke lämpligen kan ſke med poſten, afgifwe ſkriftlig anmälan till Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien. Finner Akademien hela fyndet eller någon del deraf böra för ſtatens ſamlingar inlöſas, erlägge då för det ſom inlöſes af guld eller ſilfwer fulla metallwärdet med en åttondedels förhöjning, ſamt för koppar hwad utöfwer metallwärdet kan anſes motſwara fyndets wetenſkapliga wärde. Kan Akademien icke af de för ſådant ändamål på hennes ſtat uppförda medel löſen beſtrida, göre då hos Kongl. Maj:t underdånig anmälan, hwareſter Kongl. Maj:t will pröfwa, huruwida fyndet må af andra medel inlöſas eller egaren återſtällas. **(K. Kung. d. 30 Maj 1873.)**

Mom. 2. Önſkar innehafware af andra tillfälligtwis anträffade fornſaker af ringare materielt wärde deſamma Kongl. Maj:t och Kronan hembjuda, må ſådant kunna på lika ſätt ſke genom Konungens Befallningshafwande; och ſkall Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien för hwad af ſådana fynd anſes böra för ſtatens Muſeum behållas erlägga löſen, efter omſtändigheterna större eller mindre, i den mån de hembjudna fornſakerna äro wäl bewarade och i öfrigt anſes ega wärde för nämnda Muſeum och för wetenſkapen.

Mom. 3. Den ſom undandöljer, nedſmälter, förſkingrar, bortſtänker eller föryttrar ſådant fynd, ſom i 1 mom. omtalas, innan det warit Kongl. Maj:t och Kronan hembjudet, miſte utan löſen hwad han af fyndet eger qwar och böte dubbla wärdet af hwad han deraf nedſmält, förſkingrat, bortſtänkt eller föryttrat.

9 §. Äldre kyrkor, utmärkta genom owanligt byggnadsſätt eller åldriga arkitektoniſka prydnader, eller wid hwilka något hiſtoriſkt minne är fäſtadt, eller ſom äro förſedda med målningar och inſkrifter å hwalf, tak och wäggar, må ej nedbrytas, förändras eller till annat ändamål anwändas, ej heller målningar och inſkrifter genom rappning eller ny målning utplånas, innan anmälan i wederbörlig ordning blifwit hos Kongl. Maj:t gjord, på det Kongl. Maj:t, efter wederbörandes hörande, må efter omſtändigheterna kunna afgöra hwad ſom bör bibehållas eller genom afteckning och beſkrifning åt efterwerlden bewaras innan nedbrytning eller ändring företages.

Samma lag gälle äfwen öfriga, kyrka tillhöriga byggnader ſamt äldre grafwärdar och andra faſta minnesmärken, ſom i kyrka eller å kyrkogård förefinnas, enſkilda ſlägters eller perſoners rätt i afſeende å dylika minnesmärken dem oförändradt förbehållen.

10 §. Finnes i kyrka, grafkor eller eljeſt i kyrkas hus och förwaringsrum rörligt gods, ſom tjenar att bewara minnet af forntidens bruk och konſtfärdighet och icke tillhör enſkild perſon eller ſlägt, ſåſom gamla ſkrudar, bilder, altartaflor, kors och kruſifix, klenoder, kärl, dopfuntar, rökelſekar, aflatsſkrin, fattigböſſor, primklockor, icke wäggfaſta målningar och andra konſtarbeten, minneswårdar och graffſtenar, epitafier, banér, wapenſköldar, ſorgfanor, wapen och ruſtningar, gamla bref och ſkrifter, må ſådana, i öfwerensſtämmelſe med Kyrkolagens ſtadgande i 26 kap. 6 §, icke till enſkilda perſoner, inhemſka eller utländſka ſamlingar aflåtas, utan att förut haſwa warit Kongl. Maj:t och Kronan hembjudna, wid anſwar för dem, ſom deröfwer böra å embetets wägnar haſwa wård, ſåſom för tjenſteſel.

Finnas runſtenar i kyrkas golf inlagda och blottſtälda för nötning, ſkola deſſa uttagas och friſtående på lämplig plats uppſtällas. Will förſamlingen icke beſtrida den härmed förenade koſtnad, göre då härom framſtällning till Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien.

Will förſamling låta omgjuta ringklocka, å hwilken finnas inſkrifter, böra deſſa upptecknas och Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien delgifwas. Äro inſkrifterna tecknade med runor eller andra medeltidens bokſtäfwer, eller finnas å klockan bilder och figurer af owanlig beſkaffenhet, ſtall noggrann afteckning deraf bemälda Akademi tillſtällas ſå tidigt, att Akademien, om ſå finnes nödigt, må kunna låta beſörja jemförelſe af denna afteckning eller taga aftryck af deſſa inſkrifter och figurer, innan klockan omſmältes. Om förſamlingen will afyttra ſådan till omſmältning beſtämd ringklocka, ſtall den förſt Kongl. Maj:t och Kronan hembjudas, på ſätt om fynd ſagdt är.

Se 16 § i K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864.

11 §. Uti det inventarium öfwer befintlig lösegendom, ſom efter lag ſtall finnas wid hwarje kyrka, bör äfwen intagas uppgift öfwer kyrkans i näſtföregående § omnämnda rörliga gods, och ſtall wid kyrkoherdeombyte och wid viſitation noggrannt underſökas, att allt finnes efter detta inventarium i god ordning. Kongl. Witterhets-, Hiſtorie- och Antiqvitets-Akademien eger rättighet att genom Riksantiqvarien eller annan utſedd perſon anſtälla ſådan inventering efter förut ſkedd tillſägelſe hos kyrkoherde och wederbörande kyrkoföreſtåndare.

Kyrkoherde och kyrkowärdar ſkola, wid anſwar efter hwad härom ſärſkildt är ſtadgadt, tillſe, att ſådan kyrkans lösegendom icke af wanwård förderfwas; och ſtall åt dylika ſaker, der de icke mera för kyrkans bruk anwändas, tjenligt förwaringsrum i kyrkan eller deß hus beredas.

12 §. Konungens Befallningshafwande och Konſiſtorierna ſamt wederbörande preſterſkap och kronobetjente anbefalles att, i allt hwad på dem kan ankomma, tillſe att hwad i denna Kongl. Maj:ts nådiga Förordning ſtadgadt är noga iakttages.

Konungens Befallningshafwande ega att, på anmälan af Riksantiqvarien eller på enſkilda jordegares anſökning eller af eljeſt förekommande anledning, låta offenligen fridlyſa wiſſa beſtämda eller wiß

orts förnlemningar; och ſkall, der åwerkan å ſålunda fridlyſt förnlemning ändock ſker, ſådant ſåſom förſwårande omſtändighet wid ſakens bedömande anſes.

Riksantiqvarien ege jemwäl, då han finner denna Kongl. Maj:ts nådiga Förordning i någon måtto wara öfwerträdd, ſjelf eller genom ombud, ſådant till åtal hos wederbörande anmäla.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Ordnings-Stadga för Rikets Städer; Gifwen Stockholms Slott den 24 Mars 1868.

Som de ſtaganden, hwilka i lag och ſärſkilda af Kongl. Maj:t utfärdade författningar blifwit till widmagthållande af allmän ordning meddelade, funnits, ſynnerligaſt i ſtäderna, påkalla ytterligare föreſkrifter i detta hänſeende, men de af ſådan anledning i ſtort antal utkomna kungörelſer och påbud, dem Öfwer-Ståthållare-Embetet, Konungens Befallningshafwande ſamt Magiſtrater och andra ſtadsmyndigheter tid efter annan för ſärſkilda ſtäder utfärdat, i flera fall ſakna öfwerensſtämmelſe ſig emellan och utgå från ſtridiga uppfattningar af hwad ſom i ämnet rätteligen bordt ſtadgas, hwarigenom ock oſäkerhet uppkommit om hwad ſom i ena eller andra ſtaden kan för allmänheten wara att iakttaga; ty och då ſålunda en lagſtiftning, hwarigenom enhet och reda härutinnan åſtadkommes, är af nöden, och detta mål ſynes bäſt främjas derigenom att för rikets ſamtliga ſtäder i en allmän författning meddelas de ordningsſtadganden, ſom för dem alla kunna wara gemenſamma, medan det i öfrigt lemnas öppet att för hwarje ſtad ſärſkildt, under nödig kontroll, tillwägabringa de ytterligare föreſkrifter, ſom kunna erfordras, har Kongl. Maj:t, — med hänſyn jemwäl dertill att de för ſtäderna behöfliga ordningsföreſkrifter kunna till ſtor del wara af nöden äfwen för andra platſer med större, ſammanträngd befolkning, — efter det Öfwer-Ståthållare-Embetet och Konungens Befallningshafwande äfwenſom ſamtliga Magiſtraterna i riket inkommit med underdåniga yttranden öfwer utarbetadt förſlag i ämnet, ſamt frågan dereſter erhållit ytterligare utredning, funnit godt att, med förklarande af ſåwäl alla ſådana i de af Kongl. Maj:t för ſärſkilda ſtäder faſtſtälda ordningar och reglementen intagna ſtadganden, ſom emot denna författning ſtrida, ſom ock alla utaf ofwannämnda myndigheter i polis- och ordningsmål för ſtäderna utfärdade kungörelſer och påbud ſkola från och med den 1 Januari 1869 upphöra att wara gällande, härmed ſtadga ſom följer:

1 §. Stadsfullmäktige, eller, i ſtad der ſådane ej finnas, allmänna Rådſtugan hafwa att beſtämma hwilka torg, hamnar och dylika ſtällen i ſtaden ſkola wara till allmänna förſäljningsplatſer upplåtna;

egande Magiſtraten att dels, der ſå nödigt pröfwas, beſtämma ſärſkilda af nämnda platſer för förſäljning af wiſſa ſlags waror, dels i öfrigt lemna de föreſkrifter, ſom för widmagthållande af ordning och renlighet å ſaluplatſerna finnas erforderliga. Den ſom bryter mot hwad härutinnan ſtadgas eller icke hörſammar de tillſägelſer, honom i afſeende å åkdons och warors ordnande å ifrågawarande platſer genom polisbetjeningen på ſtället meddelas, plikte från och med två till och med tjugu riksdaler.

2 §. Å gator eller andra allmänna platſer, än de i föregående § omförmälda, må icke, utan Magiſtratens tillſtånd, förſäljning bedrifwas från ſtånd, bord eller dylikt, eller ſå att den på ſtället framgående rörelſen derigenom hindras eller uppehålles.

Dragare må icke ſtällas ſå, att rörelſen deraf hindras eller uppehålles, ej heller fodras eller lemnas fränſpänd wid åkdonet annorſtädes å gata eller annan allmän plats, än der ſådant är af Magiſtraten tillåtet.

Utan Magiſtratens ſärſkilda tillſtånd må icke byggnadsmaterialier, wed, handels- eller handtwerkswaror, åkdon eller annat gods uppläggas eller utſtällas å gata eller annan allmän plats, än den ſom för ſådant ändamål är af Stadsfullmägtige eller allmänna Rådſtugan eller annan behörig myndighet anwiſad, egande Magiſtraten att för deſſa upplag och utſtällningar meddela erforderliga ordningsföreſkrifter.

Tillſtånd till ſågning eller huggning af wed eller wirke å gata eller annan allmän plats må Magiſtraten medgifwa endaſt i det fall att annat tjenligt ſtälle för berörde ändamål icke finnes att tillgå eller lämpligen kan beredas; börande wid arbetets werkſtällande noga tillſes, ſåwäl att allmänna rörelſen icke hindras, ſom ock att arbetet utan uppehåll bringas till ſlut; och ſkall gatan eller platſen genaſt efter fulländadt arbete rengöras genom dens förſorg, ſom låtit detſamma förrätta.

Särſkildt gäller i afſeende på trottoar, att ingen må å denſamma åka eller rida, utom wid färd deröfwer mellan gård och gata, ej heller dit uppföra fordon eller dragare eller på annat obehörigt ſätt upptaga eller afſtänga trottoaren för de gående. Ej må trottoar begagnas af den ſom bär börda, hwilken till följd af ſin ſtorlek, ofnygghet eller annan ſin beſkaffenhet är de gående till hinder eller annat men.

Bryter någon mot hwad nu är ſtadgadt eller mot Magiſtratens här ofwan i denna § omförmälda ordningsföreſkrifter; eller ſkulle åkande, ridande eller fotgängare genom uppenbar wårdslöshet eller trots orſaka hinder eller uppehåll i rörelſen å gata eller annan allmän plats, eller ock icke hörſamma de tillſägelſer, ſom för rörelſens ordnande och obehindrade gång derſtädes eller till olyckors förekommande honom meddelas af polisbetjeningen på ſtället, böte från och med två till och med femtio riksdaler.

3 §. Far man öfwerdådigt fram, ſå att annan deraf ſkadas kan, å allmän wäg, gata eller torgplats, derom ſkiljs i 11 kap. 15 § Strafflagen. Till böter från och med två till och med tjugu riksdaler är den förfallen, ſom, utan att göra ſig ſkyldig till anſwar enligt nämnde

lagrum, likwäl å gata, torg eller annan allmän plats för eller rider owarſamt, eller wid wändningar i gathörn eller wid färd mellan gård och gata för eller rider annorlunda än med ſtor warſamhet.

Wid enahanda bot ſkall, då winterföre är och ſläddon begagnas, en hwar, ſom i ſtad dermed far fortare än i gående, hafwa ſeltygen förſedda med ljudande klocka eller bjellra.

4 §. Lemnas förſpänd dragare å gata eller annan allmän plats obunden utan erforderlig tillſyn; eller finnes häſt lös derſtädes; eller finnas hornboſkap, get, får eller ſwin löſa å gata eller annan allmän plats wid andra tillfällen än då de, under oafbruten tillſyn af wårdare, föras till eller från bete, eller för wattning eller annat angeläget ändamål framdrifwas, eller på ſaluplats till förſäljning utſtällas; eller hafwa omförmälda kreatur genom underlåten wård kommit in på annans gård i ſtaden; eller ſtadnar man, då kreatur i ſtad framdrifwes, obehörigen dermed å gata eller annan allmän plats, böte egaren eller den ſom elleſt ſkulle om kreaturet hafwa wård eller wållat, att ſådant kommit löſt, från och med två till och med tjugu riksdaler.

5 §. Egare af hund ware pligtig att iakttaga hwad Magiſtraten med afſeende å ſådant kreaturs utelöpande i ſtad, till förekommande af olägenheter deraf, förordnar; och ware för underlåtenhet härutinnan bot från och med två till och med tjugu riksdaler. Härwid eger Magiſtraten ock ſåſom äfwentyr föreſkrifwa, att utelöpande hund må kunna genom polismyndighetens förſorg upptagas, och efter wiß ſtadgad tid dödas, dereſt icke egaren inom denna tid hunden återhemtar och erlägger erſättning för deß wårdande.

6 §. Den ſom i ſtad werkſtäller ſtenſprängning utan polismyndighetens tillſtånd eller utan att iakttaga derwid föreſkrifwet förſigtighetsmått, eller loſſar ſtott eller afbränner fyrwerkeri ware ſig utan ſådant tillſtånd eller med åſidoſättande af nödig warſamhet, eller å ſtadens område utan nödig warſamhet werkſtäller ſtenſprängning, loſſar ſtott eller afbränner fyrwerkeri, böte från och med fem till och med etthundra riksdaler.

För den, ſom i öfrigt uti ſtad eller å deß område med eld owarſamt förfar, eller eldfarligt eller exploderande ämne utan nödig omſorg förwarar eller behandlar, ware, der icke ſtraff enligt allmän lag eller ſärſkilda i detta afſeende af Kongl. Maj:t meddelade ſtadganden följa bör, bot från och med fem till och med etthundra riksdaler.

7 §. Upphugger någon is eller öppnar wak utan polismyndighetens tillſtånd, på ſådant ſtälle å ſjö, wik, kanal eller wattendrag inom ſtad eller deß område, der Magiſtraten genom påbud förklarat detta icke i allmänhet få ega rum, eller iakttager man icke de wid tillſtåndets meddelande lemnade föreſkrifter, eller åſidoſätter den, ſom elleſt å ſjö, wik, kanal eller wattendrag inom ſtad eller deß område upphugger is eller öppnar wak, att öppningen noga utmärka; eller underlåter någon att hafwa brunn eller fälla i ſtad eller å deß område ändamålsenligt täckt eller kringbyggd, böte från och med fem till och med etthundra riksdaler.

8 §. Den, som å allmän plats eller mark inom stad eller deß område stär torf, hemtar sten, sand, grus, lera eller annan jordart, eller eljest werkställer gräfning, skall, wid bot från och med fem till och med etthundra riksdaler, ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, som härför äro af wederbörande myndighet, wid meddelandet af tillåtelse till arbetet eller i allmänhet, gifna.

Werkställer någon å sin inom stad eller deß område belägna enskilda mark eller tomt eller tillåter annan att der werkställa gräfning så, att skada för annan eller fara deraf uppstått eller uppkomma kan, har polismyndigheten att förbjuda widare gräfning å stället eller föreskrifwa huru den må fortsättas, äfwensom förordna hwad derförutan bör till stadans eller farans undanrödjande göras eller iakttagas. Den, som icke hörsammar hwad polismyndigheten i detta afseende stadgar, ware förfallen till böter från och med fem till och med etthundra riksdaler.

9 §. Widtager någon åtgärd, hwarigenom hinder eller uppehåll i begagnandet af allmän wattenledning eller gaslysningswerk orsakas, eller öppnar någon obehörigen wattenlednings- eller gaslysningskran, eller släcker någon obehörigen gatulykta, ware bot från och med fem till och med etthundra riksdaler.

10 §. Den som, inom stad eller deß område, i park eller plantering eller å annan plats, som för allmänheten är upplåten, olofligen kör eller rider, der icke allmän kör- eller ridwäg är, eller å tid, då platsen är stängd, dit obehörigen banar sig inträde, ware förfallen till böter af två till och med tjugu riksdaler.

11 §. Magistraten bör, der så ske kan, anwisa lämpliga ställen, der badande, med eller utan simdrägt, i öppet watten och under bar himmel må egá rum. Den som i stad under bar himmel badar uti sjö, wik, kanal eller wattendrag eller för sådant ändamål afkläder sig å annat ställe, än som af Magistraten sålunda blifwit anwisadt, eller icke ställer sig till efterrättelse de ordningsföreskrifter Magistraten kan finna nödigt att i afseende härå meddela, böte från och med två till och med tjugu riksdaler. Enahanda påföljd ware för den som å stads område badar på ställe, der sådant är af Magistraten förbjudet.

12 §. Den som i stad under tiden från klockan tio på aftonen till klockan sex på morgonen slår kägglor å bana, som är så belägen att grannar af bullret störas, eller sådan bana upplåter, eller ock begagnar eller upplåter annan för förlustelse gjord inrättning, hwilken är så beskaffad och så belägen att närboendes nattro derigenom störes, böte från och med två till och med tjugu riksdaler. Enahanda bot ware ock för den, som å helgedag under tid för allmän Gudstjenst upplåter eller begagnar käggelbana eller annan sådan inrättning, som nu är nämnd. Ej må man utan Magistratens tillstånd i stad anlägga käggelbana eller annan sådan inrättning, som här ofwan blifwit omförmäld, wid äfwentyr att i böter utgifwa från och med fem till och med femtio riksdaler och skyldighet att det anlagda, der så föreskrifwes, genast borttaga.

13 §. Hwar och en som will i stad eller å deß område, inom eller utom hus, gifwa offentlig föreställning, såsom skådespel, lindans-

ning, konstridning, förevisa djur, konststycke eller annat dylikt, hålla concert eller eljest utföra musik, anställa maskerad, bal, lekstuga eller andra nöjen, hålla allmänt föredrag, som ej är att hänföra till andaktsöfning eller föreläsning wid läroanstalt, eller göra andra tillställningar af hwad beskaffenhet som helst, hwilka genom allmän tidning, anslag eller annorledes kungöras, eller hwartill inträdeskort försäljas, eller afgift på ett eller annat sätt från allmänheten fordras, begäres eller mottages, skall, innan kungörandet eger rum, inträdeskort utlemnas eller afgift fordras, begäres eller mottages, derom hos polismyndigheten göra anmälan och, beträffande maskerad, bal, lekstuga eller dermed jemförlig tillställning, samt förevisande af djur, äfwensom då tillställningen skall ega rum å gata, torg eller annan allmän plats, polismyndighetens tillåtelse dertill afwakta, samt derpå ställa sig till efterrättelse de föreskrifter, hwilka kunna af polismyndigheten meddelas. Underlåter någon hwad här är stadgadt, eller försummar egare eller innehafware af lokal, som för tillställning kommer att begagnas, att, innan lokalen för sådant ändamål upplåtes, göra sig förwissad att tillställningen blifwit wederbörligen anmäld eller, i de fall der sådant erfordras, tillåten, böte från och med fem till och med etthundra riksdaler.

Der sig wisar, att sådan tillställning, som här ofwan omförmäles, äfsyftar eller innebär något som strider emot sedlighet eller allmän lag, eller föranleder till swårare oordning, eger polismyndigheten att deß förnyande förbjuda. I nu nämnda fall, äfwensom då tillställningen utan wederbörlig anmälan eller tillåtelse eger rum, eller bland de närwarande uppkommer oordning af swårare beskaffenhet, den der icke genom deltagarnes i densamma aflägsnande undanrödjas kan, må sammankomsten af polismyndigheten upplösas; och ware alla de, som å stället sig församlat, pligtige att på nämnde myndighets uppmaning derifrån sig begifwa, wid bot från och med två till och med tjugu riksdaler för en hwar, som icke ställer sig sådan uppmaning till efterrättelse.

14 §. Försummar man att, å tid som af Magistraten bestämmes, omsorgsfullt sopa och rengöra gata, torg och annan allmän plats med trottoarer och rännstenar, äfwensom afloppstrumma, samt orenligheten genast inom den för rengöringen bestämda tid bortföra, eller derstädes undanskotta, upphugga samt derefter skyndsamt bortföra snö och is; eller underlåter man något af hwad Magistraten i öfrigt om fullgörandet häraf, äfwensom till förekommande af olyckshändelser genom halka wintertiden, föreskrifwer, böte från och med fem till och med etthundra riksdaler.

Gårdar med dertill hörande smygar samt portgångar och såkallade wretrum eller brandgator skola sopas och rengöras så ofta och på sådant sätt, som erfordras för att hålla dem i snyggt och för sundheten tillfredsställande skick. Försummar någon att sitt åliggande härutinnan fullgöra, böte såsom nyß är sagdt.

15 §. Wid bot af fem till och med femtio riksdaler åligger det den, som i stad forslar afträdesämne, kreatursspillning eller annan orenlighet, att dertill begagna tätt fordon eller kärl samt jemwäl i öfrigt

tillse, att orenligheten ej spilles eller utrinner, äfwensom att hafwa fordonet eller kärlet ändamålsenligt öfwertäckt, samt icke å gata eller annan allmän plats stadna dermed längre, än som af tillfällig anledning kan wara oundgängligen nödigt. Magistraten eger att bestämma wiß tid på dygnet, då forsling af orenlighet eller wißt slag deraf får ega rum, äfwensom att angående sådan forsling meddela de ytterligare föreskrifter, som kunna wara af nöden; stolande hwad Magistraten sålunda stadgar hörsammas wid enahanda bot, som nyß är nämnd.

Wid forsling å gata eller annan allmän plats af kalk, malen krita, kolstybb, rödfärg eller annat dylikt ämne, som genom utspillning eller damning medför olägenhet, skall, wid bot från och med två till och med tjugu riksdaler, begagnas tätt och med tjenlig betäckning försedt fordon.

16 §. Snö eller is, som bortföres från gata eller annan allmän plats eller från gård och tomt, äfwensom affall af byggnadsmaterialier, wid gräfningar uppsamlad jord, sten eller grus, samt andra fyllnadsämnen må, så wida de ej uppläggas å egen eller med egarens begifwande å annans tomt, icke aflassas å annat ställe än som af Magistraten efter samråd med Drätselkammaren dertill anwisas. Den som bryter häremot eller icke efterkommer de ordningsföreskrifter i afseende å ämnenas aflaßning, som kunna af Magistraten meddelas, böte från och med fem till och med etthundra riksdaler.

17 §. Så kallad swinmat eller dylika ämnen, döda djur, sopor, affall från fabriker och handtwerkstäder, eller annan orenlighet må icke, i stad eller inwid densamma å deß område, utföras eller kastas i sjö, wik, kanal, eller wattendrag, eller läggas å isen derstädes. De få icke heller utkastas på gator, torg eller andra allmänna platser; dock må anwändt watten och andra flytande ämnen, med iakttagande af de närmare föreskrifter, Magistraten kan meddela, utslås eller utsläppas i ränsten, då de icke sprida elak lukt eller eljest medföra större olägenhet; kunnande i stad, der sådant anses nödigt, Magistraten meddela särskilda bestämmelser angående nu nämnda rättighet att i ränsten utsläppa flytande ämnen och deri jemwäl göra inskränkningar för fabriker och andra inrättningar, som förbruka watten i ansenligare mängd.

Den, som öfwerträder hwad i denna § är stadgadt eller de af Magistraten meddelade föreskrifter, böte från och med två till och med etthundra riksdaler.

18 §. Orenar någon i stad eller inom deß område wattnet uti allmän brunn, källa eller wattenledning eller, på annat sätt än som i näststöregående § omförmäles, wid allmänt wattenhämtningsställe i sjö, wik, kanal eller wattendrag, eller företager man wid allmän brunn, källa eller wattenkastare eller wid annat allmänt wattenhämtningsställe rengöring af kärl eller åkdon, twättning af kläder eller annan åtgärd, så att osnygghet eller hinder wid wattenhämtningen uppkommer, böte från och med två till och med etthundra riksdaler.

19 §. Med stads område förstås i denna Stadga de utom den egentliga staden belägna, men ändock till staden lydande och inom deß

rågång beſintliga egor. För detta område äro beſtämmelſerna i Stadgan gällande endaſt der ſådant ſärſkildt finnes utſatt.

20 §. Uppkommer i ſtad fråga att, utöfwer hwad denna ſtadga innehåller eller lemnar åt Magiſtrat eller Polismyndighet att närmare beſtämma, ny eller ytterligare föreſkrift må för ſtaden i afſeende å allmänna ordningen derſtädes meddelas, kan förſlag derom framſtällas ſåwäl af Stadsfullmägtige eller, der ſådane ej finnas, allmänna Rådſtugan ſom af Magiſtraten. Framſtälles förſlaget af Stadsfullmägtige eller allmänna Rådſtugan, har Magiſtraten att detſamma jemte eget utlåtande inſända till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, ſom förſlaget antingen oförändradt faſtſtäller eller ogillar. Wäckes ſådant förſlag af Magiſtraten, höre deröfwer Stadsfullmägtige eller allmänna Rådſtugan; godtännes då förſlaget, förfares dermed widare ſåſom ofwan är ſagdt; ogillas detſamma, ware det förfallet, Magiſtraten dock obetaget att hos Kongl. Maj:ts Befallningshafwande anmäla behofwet af ett ſådant ſtadgande.

Finner Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, till följd af Magiſtratens anmälan eller eljeſt, ſådan ny eller ytterligare föreſkrift, hwarom nu är fråga, wara af behofwet påkallad, upprätte förſlag dertill och höre deröfwer Stadsfullmägtige eller allmänna Rådſtugan ſamt Magiſtraten, hwarefter Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eger att i ämnet förordna.

Sådant ordningsſtadgande, hwarom nu är nämndt och för öfwerträdelſe hwaraf må föreſkrifwas böter af twå till och med etthundra riksdaler, ſkall, ſå ſnart det blifwit af Kongl. Maj:s Befallningshafwande faſtſtäldt eller meddeladt, ofördröjligen allmängöras af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, genom kungörelſe, ſom ſkall tryckas likaſom med bemälda myndighets kungörelſer wanligen förfares, ſamt uppläſas i ſtadens kyrkor och, om tidning utgifwes i ſtaden, införas i denſamma eller, der flera tidningar utkomma, i den af dem, der allmänna påbud för ſtaden wanligen meddelas; hwarförutan Magiſtraten har att delsföra fullſtändig anteckning derom i en för ſådant ändamål inrättad Liggare, dels ombeſörja att på ſtadens bekoſtnad tryckta exemplar af kungörelſen finnas, ſå länge ſtadgandet fortfar att wara gällande, inom ſtaden för köpare att tillgå; ſkolande kungörelſen jemwäl genom Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes förſorg ſkyndſamligen inſändas till Kongl. Maj:ts Civildepartement i twå exemplar, ſamt till Juſtitie-Kanſleren och Juſtitie-Ombudsmannen i ett exemplar till dem hwardera.

Enahanda förfarande, ſom nu är föreſkrifwet i afſeende å nytt ſtadgande, ſkall jemwäl iakttagas i fråga om deß upphäfwande eller ändring deri.

Från hwad här ofwan är ſtadgadt för ſtad i allmänhet eger för Stockholm den ſkilnad rum, att meddelanden derſtädes ſke omedelbart mellan Öfwer-Ståthållare-Embetet och Stadsfullmägtige, och att yttrande, förſlag eller anmälan från Magiſtratens ſida ſåledes icke ifrågakommer.

21 §. Skulle af tillfällig anledning, för ordningens widmagthållande, erfordras ſådan ny eller ytterligare föreſkrift, ſom i näſtföregående § omnämnes, men hwilken, i anſeende till behofwet af deß ſkyndſamma iakttagande, icke kan på der ſtadgadt ſätt åwägabringas, ege Magiſtraten att kungörelſe i ämnet omedelbart utfärda och på lämpligt

sätt allmängöra. Sådan kungörelse, uti hwilken böter till högst tjugu riksdaler må bestämmas, gälle endast för wiß, deruti utsatt, kort tid, och skall ofördröjligen i fem exemplar öfwersändas till Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, som eger att pröfwa huruwida kungörelsen må under den bestämda tiden fortfarande oförändrad gälla och, om detta anses icke böra ega rum, densamma ändra eller upphäfwa; skolande exemplar af kungörelsen jemte af Kongl. Maj:ts Befallningshafwande deri tillämpentyrs gjorda ändringar skyndsamligen öfwersändas till Kongl. Maj:ts Civildepartement samt Justitie Kansleren och Justitie Ombudsmannen. I Stockholm utfärdas sådant påbud, som i denna § afses, omedelbart af Öfwer-Ståthållare-Embetet.

22 §. Tredskas någon att efterkomma ordningsföreskrift, som Polismyndigheten finner nödigt att i särskildt fall honom meddela, och finnes påföljd ej bestämd i denna Stadga eller annan allmän författning eller uti de ordningsreglor, som i öfwerensstämmelse med denna Stadga tillkommit, eger Polismyndigheten att, wid wite efter omständigheterna, ålägga den tredskande att ställa sig Polismyndighetens föreskrift till efterrättelse.

23 §. Förekommer i stad behof af reglementen eller taxor för åkare, hyrkuskar, dem som betjena allmänheten med omnibuswagnar, stadsbud, bärarelag eller dylikt, ege Magistraten att upprätta sådana reglementen och taxor samt desamma Kongl. Maj:ts Befallningshafwandes pröfning underställa. I Stockholm eger Öfwer-Ståthållare-Embetet att dessa reglementen och taxor omedelbart utfärda.

24 §. Underlåter någon att iakttaga hwad, jemlikt denna Stadga eller de i enlighet dermed gifna föreskrifter, honom åligger, och fullgör han icke genast, efter derom af Polismyndigheten erhållen tillsägelse, hwad han försummat, eller kan han icke med sådan tillsägelse anträffas, ege då Polismyndighet att, der så nödigt anses, låta arbetet eller åtgärden för lega werkställas; och warde den försumlige, utom answaret, ålagdt att legokostnaden ersätta.

I öfrigt skall en hwar, som fälles till ansWar för förseelse emot denna Stadga eller de föreskrifter, som i enlighet dermed gifna äro, derjemte förpligtas att godtgöra den skada och kostnad, hwartill han genom förseelsen warit wållande.

25 §. Den som under tid, då han för förseelse emot denna Stadga eller andra här ofwan affedda föreskrifter är under tilltal ställd, samma förseelse fortfätter eller förnyar, skall, när han dertill lagligen förwunnen warder, fällas, för hwarje gång åtal emot honom egt rum och han deraf undsått del, till de böter eller witen, som för förseelsen äro bestämda.

26 §. Förseelse emot denna Stadga eller de enligt densamma gifna föreskrifter skall åtalas hos Polisdomstol, der särskild sådan är inrättad, men i öfrigt hos Poliskammare och, der sådan icke finnes, wid allmän domstol; och gälle, i fråga om klagan öfwer domstols eller poliskammares beslut i dessa mål, hwad i allmänhet angående besWär i brottmål finnes förordnadt.

27 §. Emot sådana af Öfwer-Ståthållare-Embetet, Kongl. Maj:ts Befallningshafwande eller Magistrat fastställda eller gifna påbud och

beslut, som i §§ 20, 21 och 23 omförmälas, äfwensom öfwer de närmare föreskrifter eller åtgärder, som det i öfrigt enligt denna Stadga tillkommer Magistrat eller Polismyndighet att meddela eller widtaga, eger den, som anser sin rätt deraf förnärmad eller obehörigen inskränkt, att anföra beswär i den ordning, som för öfwerklagande af förwaltande myndigheters och embetswerks beslut är bestämd; gällande dock, utan hinder af beswär, påbudet, beslutet eller föreskriften till efterrättelse, intilldeß annorlunda kan warda wederbörligen förordnadt.

28 §. Till böter efter denna Stadga och de i enlighet dermed gifna föreskrifter må icke för förseelse dömas i det fall att å densamma följer straff enligt allmän lag.

Af omförmälda böter äfwensom de viten, hwilka med anledning af denna Stadgas bestämmelser ådömas, skola tre fjerdedelar ställas till Polismyndighetens förfogande, för att kunna anwändas till uppmuntran af nitist werksamhet i Polismyndighetens tjenst; återstoden tillfaller stadens kassa; skolande dock, der andelar af sådana böter och viten, på grund af särskilda Kongl. Maj:ts beslut, tillfalla wissa stiftelser eller inrättningar, hwad härom är föreskrifwet lända till efterrättelse till deß annorlunda kan warda förordnadt.

Saknas tillgång till fulla gäldandet af berörde böter och viten, skola de förwandlas enligt allmän lag.

29 §. Hwad i denna Stadga om Magistrat sägs gälle i Stockholm för Öfwer-Ståthållare-Embetet, och i stad, der Magistrat ej finnes, för den stadsstyrelse, som i stället tillsatt är; och hwad åt Polismyndighet är wordet i Stadgan uppdraget, fullgöre i Stockholm Öfwer-Ståthållare-Embetet för polisärenden, samt i annan stad Poliskammare eller, der sådan ej finnes, Magistrat eller i deß ställe tillsatt styrelse.

30 §. Hwad i denna Stadga är föreskrifwet om stad, gälle äfwen i tillämpliga delar för köping, hamn, fisteläge och annat ställe med större sammanträngd befolkning, då Kongl. Maj:ts Befallningshafwande, efter wederbörandes hörande, sådant förordnar genom beslut, som ställ Kongl. Maj:ts pröfning underställas; skolande Kongl. Maj:ts Befallningshafwande i sammanhang härmed, efter det wederbörande blifwit hörde, jemwäl underställa Kongl. Maj:ts pröfning förslag om hwilka styrelser eller myndigheter böra på sådant ställe fullgöra hwad som i stad, enligt Stadgan, åligger Magistrat eller annan lokalmyndighet derstädes, samt om dessa styrelsers eller myndigheters sammansättning och widden af deras befogenhet uti ifrågawarande hänseende.

I Köpingen Lysekil må denna Stadga tillämpas, derwid de åligganden, som, enligt Stadgan, tillhöra Magistrat eller annan myndighet i stad, skola fullgöras af en Styrelse, bestående af: en Ordningsman, som förordnas af Konungens Befallningshafwande i Göteborgs och Bohus län, jemte Ordföranden i kommunalstämman och Ordföranden i kommunalnämnden, alla utan rätt till åtnjutande af lön. **K. Br. d. 27 Aug. 1869.** — I köpingen Mönsterås stall ock Ordningsstadgan för rikets städer i tillämpliga delar gälla. **K. Br. d. 21 Nov. 1873.**

Denna Ordningsstadga skall lända till efterrättelse från och med den 1 Januari 1869.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning angående fattigwården; Gifwen Stockholms Slott den 9 Juni 1871.

Sedan Kongl. Maj:t till innewarande års Riksdag i nåder öfwerlemnat förslag till ny förordning angående fattigwården, på det att Riksdagen i fråga om de delar af förslaget, hwilka wore till kommunallag att hänföra eller anginge Statens skyldighet i wissa fall att bekosta fattigwård, måtte, jemlikt 57 § Regeringsformen, fatta beslut, samt jemwäl öfwer förslaget i öfrigt afgifwa underdånigt yttrande, och Riksdagen för sin del antagit samma förslag med några derwid uppgifna förändringar; så har Kongl. Maj:t funnit godt att, med upphäfwande af K. Förordningen den 13 Juli 1853 angående fattigwården i Riket samt af öfriga föreskrifter, som äro stridande mot nedan meddelade stadganden, förordna som följer:

I. Allmänna bestämmelser.

1 §. Befinnes minderårig eller den, som i följd af ålderdom, kropps- eller sinnessjukdom, wanförhet eller lyte är oförmögen att genom arbete förwärfwa hwad till lifwets uppehållande oundgängligen erfordras, sakna egna medel samt underhåll och wård af annan; då skall nödtorftig fattigwård honom lemnas.

Med minderårig förstås i denna förordning den, som yngre är än femton år.

2 §. För bewiljande af fattigwård i andra fall än dem, hwilka i 1 § omförmälas, eger fattigwårdssamhälle bestämma de grunder, som böra af samhällets fattigwårdsstyrelse iakttagas. Har sådant bestämmande ej skett, ankommer på styrelsen att meddela fattigwård i den mån styrelsen pröfwar nödigt.

3 §. En hwar, som är arbetsför, skall utan fattigwårdssamhälles betungande förförja sig sjelf och sina minderåriga barn, så ock arbetsför man sin hustru; åliggande i öfrigt föräldrar och barn att i mån af behof, å ena, och förmåga, å andra sidan, hwarandra förförja.

4 §. För förförjning af tjenstehjon, statfolk samt fabriks-, handtwerks-, bruks- eller grufwearbetare äfwensom af deras hustrur och hemmawarande minderåriga barn skall, under den tid arbetsaftalet gäller, husbonde answara, så att de ej falla fattigwården till last.

5 §. För öfrigt skall, der särskilda stadganden om fattigwård äro meddelade, såsom i fråga om understöd till fattigt barn i skolåldern eller till den, som från allmän arbetsanstalt eller fängelse frigifwes, eller om kostnadsfri wård å lasarett af medellösa inom lasarettets distrikt insjuknade personer, som tillhöra annat lasarettsdistrikt, gälla hwad sålunda är stadgadt.

II. Om fattigwårdssamhälle.

6 §. 1. Hwarje socken å landet samt hwarje stad eller köping, som har egen kommunalförwaltning, utgör för sig ett fattigwårdssamhälle.

2. Hafwa två eller flere socknar å landet eller lands- och stadskommun gemensam kommunalförwaltning, skola de ock samfäldt såsom ett fattigwårdssamhälle anses.

3. Särskilda fattigwårdssamhällen må ock kunna förena sig om bildande af gemensam arbetsanstalt eller om annan gemensam åtgärd för fattigwård; dock skall, då fråga är om inrättande af twångsarbetsanstalt, anmälan derom göras hos Konungens Befallningshafwande, som har att ärendet jemte eget yttrande till Kongl. Maj:s pröfning öfwerlemna.

En emellan Allerums, Fleninge, Wälinge och Kattarps socknar i Malmöhus län träffad öfwerenskommelse om inrättande af en gemensam fattigwårds- och arbetsanstalt är af Kongl. Maj:t fastställd att lända till efterrättelse under tjugufem år, räknadt från den 1 Januari 1868. **K. Br. d. 24 Maj 1867.**

7 §. Fattigwårdssamhälles beslutanderätt utöfwas å landet wid kommunalstämma eller, der kommunalfullmägtige äro utsedde, af dessе, samt i stad å allmän rådstuga eller af stadsfullmägtige, der sådane finnas. Werkställighet och förwaltning tillkomma fattigwårdsstyrelse, på sätt här nedan bestämmes.

8 §. 1. Fattigwårdssamhälle å landet eger rätt att i afseende å fattigwården i deß helhet eller wiß del deraf fördela sig i rotar med åliggande för hwarje rote att besörja sin fattigwård; gällande dock, såsom grundwilkor för sådan fördelning, ej allenast att den inom samhället då för handen warande fattigwårdstungan så jemnt som möjligt utskiftas samt att, deresт antagligt är, att en eller annan rote till följd af särskildt förhållande kommer att i framtiden tillskyndas jemförelsewis större fattigwårdstunga, derefter lämpadt årligt bidrag af samhället lemnas till sådan rotes enskilda fattigwård, utan äfwen att, om, sedan fördelningen kommit till stånd, någon rote skulle till följd af inträffande särskilda omständigheter, de der icke af rotens åtgörande berott, drabbas af allt för tryckande fattigwårdstunga, samhället lemnar roten det understöd, som, deresт öfwerenskommelse icke kan träffas, Konungens Befallningshafwande skäligt pröfwar.

2. Fråga om fattigwårdssamhälles fördelning i rotar må endast wid ordinarie kommunalstämma till behandling förekomma, och erfordras för beslut om sådan fördelnings införande twå tredjedelar af de närwarandes röster efter röstwärdet; börande i beslutet noggrannt upptagas de särskilda wilkoren för fördelningen jemte bestämmelser, dels huru frågor om rotes fattigwårdsangelägenheter skola behandlas och afgöras, dels huru bidrag till så wäl rotarnes enskilda som äfwen samhällets gemensamma fattigwård skola utgöras, dels huru redowisning för rotes fattigwårdsförwaltning skall afgifwas och dels i hwilken mån de grunder, som, enligt hwad här nedan om hemortsrätt stadgas, gälla i afseende på wißt fattigwårdssamhälles skyldighet att bekosta fattigwård, skola tillämpas i

fråga om enahanda skyldighet för rote. Är beslut om rotefördelning sålunda fattadt, skall frågan dock hwila till nästa ordinarie kommunalstämma. Blifwer wid denna stämma beslutet med förenämnda röstöfwerwigt förnyadt, skall det öfwerlemnas till pröfning af Konungens Befallningshafwande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller af skäl, som skola anföras, ogillar.

3. Har Konungens Befallningshafwande fastställt beslut om fattigwårdssamhälles fördelning i rotar, fortfar den fördelning, till deß annorlunda bestämmes, dock minst fem år; och må förslag om upphäfwande eller förändring deraf ej wäckas förr än under femte året, sedan fördelningen trädde i werkställighet. Förslag om rotefördelnings upphäfwande pröfwas wid ordinarie kommunalstämma och gäller såsom beslut den mening, hwilken flertalet af de närwarande efter röstwärdet bifaller. Beslutet underställes Konungens Befallningshafwandes pröfning, och eger, der beslut om rotefördelnings bibehållande blifwit fastställdt, fördelningen fortfarande bestånd under lika lång tid, som här ofwan är nämnd. I fråga åter om förändring af rotefördelning iakttages hwad om införande af sådan är stadgadt.

4. Der fördelning i rotar kommit till stånd, answarar icke desto mindre fattigwårdssamhället för fullgörandet af rotarnes skyldighet att lemna fattigwård, dock mot godtgörelse af rote, som wederbör.

9 §. 1. På hwarje fattigwårdssamhälle ankommer att i öfwerensstämmelse med denna förordning ordna sin fattigwård på sätt efter ortens särskilda förhållanden lämpligast finnes, dock så att betlande må förekommas; börande fattigwårdssamhälle låta sig angeläget wara att bilda arbetsanstalt för dem, som stå under fattigwårdsstyrelses husbondewälde, samt att werka derför, att genom inrättande af spar- och nödhjelpskassor eller medelst andra tjenliga åtgärder framtida fattigwårdsbehof i möjlig mån förebygges.

2. Will fattigwårdssamhälle enskildt för sig inrätta twångsarbetsanstalt, gäller hwad om behandling af sådan fråga är i 6 § 3 mom. stadgadt.

3. De bestämmelser angående fattigwårdens ordnande och handhafwande, hwilka fattigwårdssamhälle finner erforderliga, skola upptagas i reglemente, som, efter det fattigwårdsstyrelsen dertill afgifwit förslag, af samhället fastställes; Konungens Befallningshafwande likwäl obetaget att pröfwa lagligheten af sådan bestämmelse, då fråga om tillämpning deraf förekommer.

I särskildt mål, der fastställelse begärts å en af Boo kapellförsamling i Stockholms län d. 29 Maj 1859 träffad, och å allmän kommunalstämma d. 27 Dec. 1864 för en tid af ytterligare fem år förnyad öfwerenskommelse om skyldighet för hwarje fastighetsegare inom församlingen att anskaffa husrum åt sina fattiga, har, efter det Konungens Befallningshafwande i länet ansett sig förhindrad att å öfwerenskommelsen meddela fastställelse, Kongl. Maj:t, enär utwäg icke förefunnes att i särskildt för församlingen gemensamt fattighus sammanföra kommunens till större antal uppgående fattighjon, samt församlingen förklarat det fattade beslutet icke afse rubbning i skyldigheten att gemensamt answara för fattigwårdens behöriga fullgörande, låtit wid öfwerenskommelsen bero. **K. Br. d. 13 Sept. 1865.**

III. Om fattigwårdsstyrelse.

10 §. 1. I hwarje fattigwårdssamhälle skall finnas en fattigwårdsstyrelse, hwilken å landet, der ej samhället annorlunda förordnar, utgöres af kommunalnämnden.

2. Är fattigwårdssamhälle fördeladt i rotar, skall jemwäl finnas en fattigwårdsföreståndare inom hwarje rote; ankommande på rote att bestämma, huruwida deß fattigwårdsangelägenheter skola af särskild styrelse handhafwas.

3. Kyrkoherden eller den, hans ställe företräder, är berättigad att i de inom pastoratet för fattigwårds handhafwande utsedda styrelsers förhandlingar och beslut deltaga.

11 §. Den, som will söka fattigwård, eger att anmäla sig hos ordföranden i fattigwårdsstyrelsen i det fattigwårdssamhälle, inom hwilket han wistas, eller hos kyrkoherden eller annan ledamot i samma styrelse eller tillsyningsman, som i 39 § omförmäles, eller den person, styrelsen kan hafwa utsett att sådan anmälan emottaga, samt inom rote hos fattigwårdsföreståndaren. Anmälan om behof af fattigwård må ock göras hos polismyndighet eller deß underlydande betjente, som, der omständigheterna synas påkalla åtgärd af fattigwårdsstyrelsen, densamma derom underrättar.

12 §. 1. Fattigwårdsstyrelsen, som har att behandla frågor om bewiljande af sökt fattigwård, åligger att göra sig noga underrättad om sökandens lefnadsförhållanden och behof samt efter förekommande omständigheter bestämma, om och i hwilken mån fattigwård honom lemnas må; börande derwid iakttagas, att barn, om hwilket fattigwårdsstyrelse föranlåtes taga wård, warder ej allenast försedt med uppehälle och stadig bostad, utan äfwen christligen uppfostradt och underwisadt.

2. I fråga om fattigwård enligt 1 § må åtskilnad icke göras, om den nödställde tillhör det fattigwårdssamhälle, der han söker fattigwård, eller icke.

13 §. 1. Fattigwårdsstyrelse åligger widare att

hålla förteckning öfwer dem, som åtnjuta fattigwård;

öfwer dem hafwa tillsyn samt waka deröfwer, att bewiljadt understöd behörigen anwändes, och att de, som af styrelsen emottagit barn eller andra till försörjning, fullgöra sina skyldigheter; börande för sådant ändamål, der det lämpligen ske kan, fattigwårdssamhället fördelas i distrikt, hwartdera stående under närmaste uppsigt af en ledamot af fattigwårdsstyrelsen;

allt öfrigt, som till fattigwården hör, befordra i enlighet med denna förordning och de särskilda bestämmelser, som af fattigwårdssamhället meddelas;

hwarje år aflemna utgifts- och inkomst-förslag för nästföljande året, föra räkning öfwer medel, hwilka styrelsen har om händer, samt för sin förwaltning lemna redowisning, allt i öfwerensstämmelse med kommunallagarne; och

angående fattigwården afgifwa statistisk redogörelse jemlikt de föreskrifter, Kongl. Maj:t låter utfärda.

2. Fattigwårdsstyrelse bör ock, der anmälan göres, att barn betlar eller att det wanwårdas, förskaffa sig underrättelse om förhållandet och i anledning deraf förfara på sätt styrelsen finner wara af omständigheterna påkalladt.

3. Skulle till följd af mißwäxt eller annan allmännare olycka sådan inskränkning i eljest wanliga tillfällen till erhållande af arbetsförtjenst ega rum, att arbetsföra personer utan eget förwållande äfwentyra nöd, må fattigwårdsstyrelsen ega att hemställa till fattigwårdssamhället om widtagande af de åtgärder, hwilka deraf må föranledas.

14 §. 1. Är fattigwårdssamhälle fördeladt i rotar, skall fattigwårdsstyrelsen ej allenast hålla tillsyn deröfwer, att de särskilda rotarne fullgöra hwad dem i afseende å fattigwård i allmänhet åligger, utan ock, der i wißt fall fattigwård, som enligt 1 § erfordras, af rote underlåtes och rättelse ej genast efter tillsägelse af fattigwårdsstyrelsen följer, lemna den behöfwande nödig fattigwård och widare förfara såsom i 29 § sägs. Enahanda tillsyn och förfarande åligger styrelsen i afseende å fattigwård, hwilken enskild person enligt 34 § sig åtagit.

2. Uppstår twist emellan särskilda, till samma fattigwårdssamhälle hörande rotar angående skyldighet att bekosta fattigwård för wiß person, tillkommer samhällets fattigwårdsstyrelse att twisten afgöra.

15 §. 1. Der kommunalnämnd ej utgör fattigwårdsstyrelse, utser fattigwårdssamhälle på landet ledamöter i sådan styrelse till det antal, som med hänsigt till samhällets widd och folkmängd erfordras, dock ej mindre än tre; och skola, då wal till ledamöter anställes, jemwäl utses suppleanter i styrelsen till halfwa antalet af ledamöterna, eller, om dessas antal ej är jemt, till det antal, som är närmast öfwer hälften.

2. I stad utses ledamöter i fattigwårdsstyrelse till det antal, fattigwårdssamhället finner skäligt bestämma, dock ej mindre än fem.

3. I afseende å ledamots och suppleants tjenstgöringstid och afgång samt rättighet att uppdraget sig affäga iakttages å landet hwad om ledamot eller suppleant i kommunalnämnd, och i stad hwad om stadsfullmäktig gäller.

4. Är fattigwårdssamhälle i rotar fördeladt, utser hwarje rote sin fattigwårdsföreståndare äfwensom, der rote bestämt, att särskild styrelse för deß fattigwårdsangelägenheter skall finnas, två eller flere af rotens medlemmar att jemte fattigwårdsföreståndaren sådan styrelse utgöra.

16 §. 1. I fattigwårdssamhälle, hwareſt särskild fattigwårdsstyrelse är tillsatt, utser samhället bland styrelsens ledamöter ordförande och vice ordförande, att tjenstgöra för den tid, de äro till ledamöter walde.

2. Äro både ordförande och vice ordförande hindrade att styrelsens sammanträde bewista, utser styrelsen inom sig ordförande för tillfället.

3. Till Konungens Befallningshafwande skall ofördröjligen insändas uppgift på den persons namn och bostad, som blifwit wald till

ordförande i fattigwårdsstyrelse; och låter Konungens Befallningshafwande derom i länskungörelse meddela underrättelse.

4. I styrelse för rotes fattigwårdsangelägenheter är fattigwårdsföreståndaren ordförande.

17 §. 1. Fattigwårdsstyrelse sammanträder å det ställe och på de tider, styrelsen bestämmer, och deßutom så ofta ordföranden finner nödigt eller då minst halfwa antalet af styrelsens ledamöter derom gör framställning; börande å landet underrättelse om blifwande sammanträde offentligen kungöras, dereft ej fråga är om ärende, som fordrar skyndsammare handläggning, än att sådant kan medhinnas.

2. Ärende må icke hos fattigwårdsstyrelse till afgörande företagas, såwida ej flere ledamöter än hälften af hela antalet äro tillstädes, och bör, der ledamöterna endaft äro tre, hela antalet tillstädeswara.

3. Omröstning till beslut sker öppet och tillkommer hwarje röstande en röst. Äro rösterna å båda sidor lika delade, gäller den mening ordföranden biträder. Wal skall, der så äskas, förrättas med slutna sedlar och skiljer lotten emellan lika röstetal.

18 §. 1. Ordförande i fattigwårdsstyrelse på landet skall wid sammanträde föra eller på eget answar låta föra protokoll, upptagande styrelsens beslut med skälen dertill. Han ombesörjer skriftwärlingen, emottager till styrelsen ankommande skrifwelser och gjorda framställningar, answarar för räkenskapernas ordentliga förande, wårdar styrelsens handlingar och håller öfwer dem register, allt utan annan ersättning, än den godtgörelse, som för skrifmaterialier, postporto samt skrifnings- och räkenskapsbeswär af fattigwårdssamhället anslås; egande ordföranden att för nämnda göromål antaga erforderliga biträden samt, när har finner skäligt, dem entlediga.

2. Hwad här är sagdt gäller ock för ordförande i fattigwårdsstyrelse i stad, så framt ej af allmän rådstuga eller stadsfullmägtige, der sådane finnas, annorlunda beslutes.

19 §. Hwarje ledamot i fattigwårdsstyrelse answarar gemensamt med de öfrige för de medel, styrelsen under sin förwaltning haft, äfwensom för de säkerhetshandlingar, mot hwilkas antaglighet han ej till protokollet gjort anmärkning. Denna answarighet fortfar till deß förwaltningen blifwit godkänd af fattigwårdssamhället eller, om klander anställes, af wederbörlig domstol, eller ock till deß natt och år efter räkenskapernas aflemnande förflutit, utan att klander i laga ordning blifwit anställdt.

20 §. Fattigwårdsföreståndare äfwensom roteſtyrelse skall ställa sig till efterrättelse ej mindre hwad här ofwan om åliggande för fattigwårdsstyrelse och deß ordförande sagdt är och i afseende på rotens fattigwård finnes tillämpligt, än ock de särskilda föreskrifter, hwilka beslutet om rotefördelningen innehåller eller roten meddelar.

21 §. De föreskrifter, som i 10, 14, 15, 16, 17, 18, 19 och 20 §§ äro meddelade, gälla ej för Stockholms stad, utan tjena angående de ämnen, som i dessa §§ afses, förordningen angående kom-

munalstyrelse i Stockholm samt den för Stockholms fattigwårdsnämnd gällande instruktion till efterrättelse.

Se K. Förordn. om Kommunalstyrelse i Stockholm d. 23 Maj 1862 jemte K. Kung. d. 9 Nov. 1869 och K. Kung. d. 12 Maj 1870 — äfwensom K. Instr. för Stockholms Stads Fattigwårds-Nämnd d. 4 Mars 1864.

IV. Om hemortsrätt samt om ersättning för lemnad fattigwård.

22 §. I fråga om fattigwård skall swenskt medborgare, för hwilken behof deraf uppstår, anses, med nedan stadgade undantag, hafwa hemortsrätt i det fattigwårdssamhälle, hwareft han senaft författningsenligt blifwit eller bordt blifwa mantalsskrifwen.

Jfr 3 § i K. Förordn. angående Mantals- och Skattskrifningarnes förrättande d. 20 Juli 1861.

23 §. Den, som fyllt sextio år, behåller derefter den hemortsrätt han då egde.

24 §. 1. Hustru har, oberoende af sin ålder, samma hemortsrätt som mannen. Warder äktenskapet genom mannens död eller eljeft upplöft, behåller hustrun den hemortsrätt, hon under äktenskapet senaft egde, till deß annan henne tillkommer.

2. Äkta barn, som är minderårigt, har fadrens eller, der han är död och modren lefwer, modrens hemortsrätt, men, om båda föräldrarne äro döda, den hemortsrätt, hwilken den sist aflidne wid sin död egde.

3. Oäkta minderårigt barn har samma hemortsrätt som modren eller, om hon är död, den hon senaft egde.

4. Wid den hemortsrätt barn eger, då det fyller femton år, bibehålles det till deß det sjelf annan erhåller.

25 §. Har någon för sig, hustru eller minderårigt barn kommit i behof af fattigwård enligt 1 § innan ett år förflutit, sedan han, till följd af inflyttning, blifwit eller bordt blifwa mantalsskrifwen inom wißt fattigwårdssamhälle, eller har den, som med afseende å tilltänkt inflyttning mantalsskrifwits inom wißt fattigwårdssamhälle, dit ej inflyttat; anses han icke hafwa hemortsrätt i det fattigwårdssamhälle, inom hwilket han sålunda blifwit eller bordt blifwa mantalsskrifwen, utan behåller han den hemortsrätt, han näst derförut egde. Detsamma gäller, der någon, som till följd af inflyttning blifwit eller bordt blifwa inom wißt fattigwårdssamhälle mantalsskrifwen, under loppet af ett år näst derförut eller näst derefter för sig, hustru eller minderårigt barn af annat fattigwårdssamhälle åtnjutit fattigwård.

26 §. För dem af krigsmanskapet eller af de wid kronans warf eller werkstäder anställde arbetare eller handtwerkare, hwilka endaft till följd af tjensten mantalsskrifwas å tjenstgöringsorten, gäller ej denna mantalsskrifning till bestämmande af deras hemortsrätt.

27 §. Fattigwårdssamhälles fördelning i rotar har icke i förhållande till annat samhälle inwerkan på fråga om hemortsrätt eller deraf beroende ersättning för lemnad fattigwård.

28 §. Ej må någon för åfwentyret af framtida fattigwårdsstunga förmenas rätt att wälja wistelseort.

29 §. 1. Fattigwårdssamhälle, som på grund af 1 § lemnat fattigwård åt någon, hwilken inom annat samhälle har hemortsrätt, är berättigadt att derför, äfwensom för begrafningskostnad, om sådan erfordrats, af det senare samhället erhålla ersättning. För utbekommande deraf eger fattigwårdsstyrelsen, som meddelat fattigwården, att, med aflemnande af tillgängliga handlingar till upplysning om det fattigwårdssamhälle, der den nödställde har hemortsrätt, samt med anmälan om de förhållanden, af hwilka fattigwården påkallats, och beskaffenheten deraf, inom en månad efter den dag, då fattigwården bewiljades, anställa talan hos Konungens Befallningshafwande i länet. Förstnämnda tid, skall all rätt till ersättning för fattigwård, som lemnas derefter och intill deß krafwet anhängiggöres, anses förfallen. Då ersättningstalan, hwarom nu är nämndt, blifwit wäckt, förelägger Konungens Befallningshafwande, wid lämpligt åfwentyr, fattigwårdsstyrelsen i det samhälle, mot hwilket talan föres, att inom wiß kort tid med förklaring inkomma. Uppgifwes den nödställde hafwa hemortsrätt inom fattigwårdssamhälle i annat län, öfwerlemnas ärendet till handläggning af Konungens Befallningshafwande derstädes. Efter skriftwäxlingens afslutande och sedan ytterligare utredning, der sådan erfordras, förfiggått, afgöres målet af Konungens Befallningshafwande. Särskild twist emellan fattigwårdssamhällen om det belopp, hwartill ersättning för sådan fattigwård skäligen bör bestämmas, skall ock af Konungens Befallningshafwande afgöras.

2. Har fattigwårdssamhälle tillskyndats kostnad för fattigwård, som enligt 1 § lemnats någon, för hwars försörjning styldeman eller annan enskild person eller rote bör answara, eger, i den mån fattigwårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, samhället att af den, hwilken answarigheten åligger, åtnjuta ersättning för den lemnade fattigwården, så ock för begrafning, der sådan egt rum. I fråga om utfående af ersättning, som här omförmäles, gäller i tillämpliga delar hwad i 1 mom. om kraf mot wißt fattigwårdssamhälle är stadgadt.

3. Är fattigwård enligt 1 § tilldelad någon, hwars hemortsrätt ej kan utrönas, eller den, som icke är swenskt medborgare, och kan ej hos enskild person uttagas ersättning för den kostnad, som förorsakats af fattigwården eller af begrafning, om sådan ifrågakommit, erhåller wederbörande fattigwårdssamhälle godtgörelse af staten i den ordning, här nedan bestämmes.

30 §. 1. Då någon, som af ett fattigwårdssamhälle undfår fattigwård enligt 1 §, har hemortsrätt i annat fattigwårdssamhälle, eger fattigwårdsstyrelsen i det sednare samhället begära hans hemsändande eller derom sjelf besörja, eller ock med begifwande af fattigwårdsstyrelsen i det samhälle, hwarest han wistas, låta honom der qwarblifwa, i hwilket senare fall hans fattigwård besörjes af denna styrelse mot ersättning af det samhälle, der han har hemortsrätt. Will denna fattigwårdsstyrelse ej medgifwa hans qwarblifwande, är styrelsen berättigad att hemsända honom till det fattigwårdssamhälle, i hwilket han har hem-

ortsrätt, och att af detta samhälle erhålla godtgörelse för den skäliga kostnad, som deraf föranledes; dock må hemsändande ej ske, innan fattigwårdsstyrelsen i sistnämnda samhälle lemnats tillfälle att dermed sjelf taga befattning, och ej heller ega rum, så framt den, hwars hemsändande är i fråga, skulle deraf lida till sin helsa, eller fattigwården endast är tillfällig.

2. Hwad i 29 § 2 och 3 mom. är stadgadt om ersättning för fattigwård åt dem, som der nämnde äro, gäller ock om godtgörelse af kostnad för deras hemsändande.

31 §. 1. Befinnes någon af manskapet wid wärfwad trupp inom armén eller wid annan afdelning af sjöförsvaret än båtsmanshållet, eller någon wid kronans warf eller werkstad anställd arbetare eller handtwerkare inom ett år efter afskedstagandet wara af ålderdom eller ock af kropps- eller sinnessjukdom, wanförhet eller lyte, som under tjenstetiden ådragits, försatt i så nödställd belägenhet, att fattigwård enligt 1 § honom lemnas, ersättes wederbörande fattigwårdssamhälle af staten ej mindre kostnaden för fattigwården, än äfwen hemsändnings- eller begrafningskostnad, der sådan ifrågakommit. Lag samma gäller, då fattigwård enligt 1 § lemnas hustru eller minderårigt barn, som deraf är i behof, under det mannen eller fadren i tjenst, som här är nämnd, qwarstår eller inom ett år efter hans under tjenstetiden inträffade död eller inom lika tid efter det han från tjensten undfick afsked, i sistnämnda fall dock endast om mannen eller fadren, till följd af ofwan uppgifwet förhållande, enligt 1 § sjelf warit eller är i åtnjutande af fattigwård.

2. Har någon oafbrutet under längre tid, dock minst fem år, wistats utom fattigwårdssamhälle, hwarest han har hemortsrätt, och samhället måst widkännas kostnad till följd af fattigwård, hemsändning eller begrafning, som erfordrats för honom sjelf eller för hans minderåriga barn eller hustru, de der jemwäl under nämnda tid utom samhället oafbrutet wistats; må samhället, om det är af fattigwård synnerligen betungadt, kunna erhålla understöd af staten, i den mån för sådant ändamål anslagna medel lemna tillgång och Kongl. Maj:t pröfwar skäligt.

32 §. 1. Ersättning eller understöd af staten enligt 29, 30 och 31 §§ sökes af wederbörande fattigwårdsstyrelse hos Konungens Befallningshafwande för hwarje år inom Januari månads utgång det påföljande året; och åligger Konungens Befallningshafwande att granska de ansökningar, som inkommit, och före den 15 näst följande Mars dem jemte eget utlåtande till Kongl. Maj:t insända.

2. Angående behandling af frågor om ersättning för understöd, som af fattigwårdssamhällen i ett af de förenade rikena Swerige och Norge lemnas nödställde från det andra riket, gäller hwad särskildt stadgas.

Genom **K. Förordn. ang. behandlingen af frågor om ersättning för understöd, som af fattigwårds-samhällen i ett af de förenade Rikena Swerige och Norge lemnas nödlidande personer från det andra Riket d. 15 Februari 1855** är stadgadt:

§ 1. Fattigwårdssamhälle i det ena Riket, som, efter der gällande stadgar om fattigwården, föranlåtes lemna tillfälligt understöd åt någon till detta samhälle

fattigwårds-hänseende icke hörande person från det andra Riket, eller bekosta sådan persons begrafning, utan att godtgörelse derför kan, med tillämpning af samma Författningar, enskild person eller annat fattigwårdssamhälle inom det Rike, der understödet lemnats, åläggas, ware berättigadt att undfå ersättning i den ordning här nedan stadgas.

§. 2 För undfående af den i föregående § afsedda ersättning, åligger det fattigwårds-styrelsen att inom en månad från den tid, då fattigwårdsbidraget först utgafs, eller, om sjukdom gifwit anledning till fortfarande understöd, så snart denna anledning upphört, i stad hos Polisstyrelsen och å landet hos Kronofogden sitt anspråk, med företeende af inhemtade upplysningar om den person, för hwilken bidraget utgifwits, skriftligen anmäla. Försummas detta, ware fattigwårdssamhället ej berättigadt till ersättning för längre tid än en månad före fullgörandet.

§. 3 Dereft icke någon för begagnande af förbemälde persons arbetskraft, eller af annan anledning åtager sig att den åstade ersättningen gälda, skall den Polismyndighet, hos hwilken ersättningsanspråket, enligt § 2, blifwit anmäldt, ofördröjligen ej allenaft, då sådant ske kan, förpassa personen till deß hemort och, ehwad resan sker till fots eller med skjuts, dereft lämpad reseкostnad förskjuta, dock ej för längre wäg än till den å andra sidan om riksgränsen närmaft belintliga Polismyndighet, som widare har att med personen författningsenligt förfara; utan ock till den embetsmyndighet, som har att upptaga twister om fattigwårdsbidrag af det samhälle, der understödet utgått, nemligen i Swerige Konungens Befallningshafwande och i Norge Stifts-Direktionen, uppgifwa det belopp af fattigwårdsbidrag, som bör ersättas, samt derwid meddela de handlingar och andra inhemtade upplysningar, som för ersättningsfrågans pröfning erfordras.

§ 4. Bemälde embetsmyndighet skall sedermera skyndsamligen, efter handlingarnes granskning, dels hos Chefen för det Departement, som har att handlägga frågor om fattigwård, göra framställning om den ersättning för fattigwårdsbidrag, som efter stadgade grunder utgå bör, dels till den embetsmyndighet i andra Riket, till hwars behandling frågan om wederbörande fattigwårdssamhälles förpligtande till ersättnings gäldande hörer, nemligen i Swerige Konungens Befallningshafwande och i Norge Sifts-Direktionen, räkning å fordringsbeloppet, jemte tillhörande handlingar, öfwersända; hörande dereft Departements-Chefen föranstalta, att ersättningen warder af de för Departementet dertill disponibla Statsmedel, såsom förskott för det andra Rikets Statskassa, utbetald, samt Konungens Befallningshafwande eller Stifts-Direktionen, efter räkningens erhållande, widtaga erforderliga åtgärder för Statskassans godtgörande af det fattigwårdssamhälle, som dertill efter författningarne kan anses förbundet.

§ 5. Öfwer hwad som, enligt föregående §, blifwit förskjutet af allmänna medel i det ena Riket skall, för hwarje år, räkning, upptagande de deri omförmälda personernas uppgifna försörjningsorter, upprättas och, innan påföljande årets utgång, öfwersändas till det Departement i andra Riket, som med fattigwårds-ärenden har befattning. Sedan dessa räkningar ingått och blifwit behörigen granskade, uppgöres ömsesidig liqvid Rikena emellan, hwarefter den fordran, som för endera Statskassan uppkommer, skall af den andra gäldas.

§ 6. Reseкostnad, som, enligt § 3, af Polismyndighet i ettdera Riket förskjutits, godtgöres i den ordning der gällande Författningar angående dylik kostnad stadga, utan att för hwad, som i sådant hänseende af allmänna medel utbetalas, ersättning från det andra Riket eger rum.

Det alle etc.

K. Kung. ang. understöd af allmänna fattigwårdsmedel åt arbetsföre Swenske medborgare, hwilka i nödställd belägenhet aflemnas å Swensk gränsort d. 9 Juni 1871 innehåller:

Som Riksdagen medgifwit, att af det under Riksstatens åttonde hufwudtitel uppförda anslaget "för fattigwården i allmänhet" må, förutom hwad enligt den af Kongl. Maj:t denna dag beslutade Förordningen angående fattigwården bör såsom ersättning eller understöd af staten utgå, tillika så, i mån af behof, utbetalas godtgörelse för understöd, som antingen af Konungens Befallningshafwande eller, der detta icke lämpligen ske kan, af wederbörande fattigwårdsstyrelse, lemnas till ber-

dande af nödtorftigt uppehälle under högst fjorton dagars tid at arbetsföre, men nödställde swenske medborgare, hwilka af myndighet utom riket afsemnas å swensk gränsort, der de icke hafwa sina hemwist; alltså will Kongl. Maj:t härmed hafwa förordnat, att fattigwårdsstyrelse å swensk gränsort, hwarest Konungens Befallningshafwande icke har sitt säte, eger att för understöd, som i öfwerensstämmelse härmed af styrelsen meddelats, söka godtgörelse på sätt och i den ordning 32 § 1 mom. i Förordningen om fattigwården bestämmer, samt att Konungens Befallningshafwande, hwilka hafwa att fattigwårdsstyrelsernas omförmälda ansökningar granska och jemte eget utlåtande till Kongl. Maj:t insända inom den i samma § och moment stadgade tid, då jemwäl böra till ersättning anmäla hwad, med iakttagande af ofwan fastställda grunder, Konungens Befallningshafwande under det näststöregående året *såsom understöd i enahanda affeende förskottswis utbetalt af under händer warande* medel.

Det alle etc.

V. Om bidrag till fattigwården.

33 §. Der afkastningen af fattigwårdssamhälles för fattigwården affedda fastigheter och kapital, inflytande bötesmedel, kollekter, frimilliga gåfwor och andra sådana inkomster icke äro tillräckliga för fattigwårdens bestridande, skall dertill erläggas en afgift för året af högst femtio öre för man och tjugufem öre för qwinna, som inom fattigwårdssamhället mantalsskrifwen är och fyllt aderton år; dock må eftergift deraf kunna bewiljas den, som befinner sig i särdeles knappa omständigheter. Hwad derutöfwer erfordras, fylles genom tillskott efter de grunder, som för kommunalutskylders utgörande i allmänhet äro stadgade.

Jfr **K. Br. d. 3 Juli 1863**, anm. sid. 93 i detta Bihang.

34 §. Idkas wid fabriks-, bruks- eller grufweegendom inom fattigwårdssamhälle å landet rörelse af den utsträckning, att derwid begagnas ett större antal arbetare, som utgöra egna matlag, eller har innehafware af jord å landet i sin tjenst antagit statfolk eller å sina egor upplåtit bostad eller plats dertill åt så kallade backstugusittare eller inhyseshjon, de der ock utgöra egna matlag; och finnes sådant för fattigwårdssamhället medföra wäsentligt större tunga, än som motswaras af de bidrag, hwilka enligt 33 § egendomsinnehafwaren skall lemna, är denne pligtig att derutöfwer utgifwa särskildt tillskott. Härom må öfwerenskommelse emellan fattigwårdsstyrelsen och egendomsinnehafwaren träffas, men, der det ej sker, eger Konungens Befallningshafwande, på fattigwårdsstyrelsens yrkande och efter det egendomsinnehafwaren blifwit hörd, att pröfwa, huruwida denne bör till fattigwårdssamhället erlägga särskild årlig afgift, hwilken må bestämmas till högst tio riksdaler för hwarje sådant matlag. Önskar egendomsinnehafwaren heldre åtaga sig enskild answarighet för den fattigwårdstunga, som af ifrågawarande matlag föranledes, är det honom tillåtet, så wida han dertill finnes wederhäftig, och åtnjuter han då befrielse från ej mindre nämnda särskilda afgift, än äfwen hälften af den tillskottsafgift, hwarom i 33 § stadgas. Öfwerenskommelse eller föreskrift, som här är nämnd, skall gälla för en tid af fem år; dock må, så wida fattigwårdssamhället och egendomsinnehafwaren derom åsämjas, öfwerenskommelsen eller föreskriften före denna tids utgång upphöra att tillämpas.

VI. Om fattigwårdssamhälles rätt mot dem, som åtnjuta fattigwård; så ock om betlande.

35 §. 1. Fattigwårdsstyrelse tillkommer målsmans- och husbonderätt öfwer den, som af fattigwårdssamhället åtnjuter full förförjning, hwilken ej blott tillfällig är, samt husbonderätt ej mindre öfwer en hwar, som för sig åtnjuter annan fattigwård, än ock öfwer den, hwars minderåriga barn eller hwars hustru enligt 1 § åtnjuter full förförjning, som ej är tillfällig; gällande den målsmans- och husbonderätt så länge fattigwården fortfar.

2. Om någon genom lättja eller liknöjdhet ådrager sitt minderåriga barn eller sin hustru sådan nöd, att fattigwård måste enligt 1 § någon af dem lemnas, skall han, äfwen om fattigwården är tillfällig, stå under fattigwårdsstyrelsens husbondewälde, till deß den kostnad, fattigwårdssamhället tillskyndats, blifwit godtgjord. Till enahanda påföljd är den förfallen, hwars minderåriga barn, enligt hwad här nedan sägs, för betlande anhålles och på fattigwårdssamhälles bekostnad hemsändes.

3. Den fattigwårdsstyrelse tillkommande husbonderätt må styrelsen å annan öfwerlåta.

4. Skulle arbetsför person, som står under fattigwårdsstyrelses husbondewälde och ej är minderårig, wägra att fullgöra arbete, som honom föreskrifwes af styrelsen eller annan, å hwilken husbonderätten öfwerlåtits, eller eljest wisa tredska, sjelfswåld, oordentlighet eller sturskhet, och rättar han sig ej efter styrelsens warning, må styrelsen, då hon aktar nödigt, om förhållandet göra anmälan hos Konungens Befallningshafwande. Wisar åter annan, som står under fattigwårdsstyrelses husbondewälde, tredska, sjelfswåld, oordentlighet eller sturskhet, må, om han fyllt femton år, hans underhåll för någon tid minskas, och eger, om han yngre är, styrelsen låta honom lämpligen aga.

36 §. 1. Fattigwårdssamhälle är berättigadt att af den egendom, som tillhör någon, då han kommer i åtnjutande af fattigwård, eller honom sedermera tillfaller, i den mån fattigwårdsstyrelsen icke finner skäl till eftergift, erhålla godtgörelse ej mindre för lemnad fattigwård än äfwen för hemsändnings- eller begrafningskostnad, när sådan ifrågakommit.

2. Warder enligt 1 § någon emottagen till full förförjning, som ej blott tillfällig är, skall allt, hwad han då eger, tillfalla det fattigwårdssamhälle, som bekostar fattigwården.

3. Arbetsförtjenst, som tillkommer någon den tid han står under fattigwårdsstyrelses husbondewälde, må, antingen styrelsen begagnar hans arbetskraft eller tillåter honom sjelf deröfwer förfoga, anwändas ej allenast till godtgörelse, hwarom i 1 mom. förmäles, utan ock till ersättning för fattigwård, hwilken enligt 1 § lemnats hans minderåriga barn eller hans hustru, äfwensom till gäldande af hwad han enligt 43 § 2 mom. kan kännas skyldig att utgifwa för betlande barns hemsändande.

37 §. Hwad i 35 och 36 §§ är sagdt om fattigwårdssamhälle och fattigwårdsstyrelse, gälle ock, der samhälle är i rotar fördeladt, för rote och fattigwårdsföreståndare eller rotestyrelse.

38 §. Hwar som med ord eller åtbörder begär allmosa af annan än den, hwilken enligt 11 § bör anmälan om behof af fattigwård emottaga, anses hafwa betlat.

39 §. 1. Inom hwarje fattigwårdssamhälle skall finnas behöfligt antal tillsyningsmän, hwilka böra anhålla betlare och med dem anställa förhör samt i öfrigt försara på sätt i 40 § föreskrifwes.

2. Fattigwårdsstyrelsen eger att tillsyningsman antaga och, då styrelsen så för godt finner, entlediga; och åtnjuter tillsyningsman för sitt bestyr den aflöning, fattigwårdssamhället efter förslag af fattigwårdsstyrelsen bestämmer.

40 §. 1. Anser tillsyningsman anhållen betlare, som fyllt femton år, wara i den nödställda belägenhet, att enligt 1 § fattigwård erfordras, skall tillsyningsmannen om förhållandet göra anmälan hos fattigwårdsstyrelsen för den åtgärd, som wederbör.

2. Betlar någon efter fyllda femton år utan att wara i den nödställda belägenhet, att fattigwård enligt 1 § erfordras, och är han förut bestraffad med betlande, eller ådagalägges af omständigheterna, att han stryker omkring för att öfwa betlande, må tillsyningsman, om betlaren icke har sitt hemwist inom det fattigwårdssamhälle, der han anhålles, afföra honom till närmaste krono- eller stadsbetjent, för att genom dennes försorg öfwerlemnas till Konungens Befallningshafwande. Har åter anhållen betlare sitt hemwist inom det fattigwårdssamhället, anmäler tillsyningsman förhållandet hos fattigwårdsstyrelsen, som, der fattigwård enligt 2 § anses icke böra ifrågakomma, meddelar betlaren warning eller ock låter honom till Konungens Befallningshafwande afföra.

3. Anträffas minderårigt barn betlande inom främmande fattigwårdssamhälle, bör tillsyningsmannen omedelbart befordra barnets affärande till det fattigwårdssamhälle, hwareft barnet har hemortsrätt, eller, om den, hwilken wården om barnet åligger, har sitt hemwist inom annat fattigwårdssamhälle, till detta. Är ej då tillförlitligen kändt, till hwilken ort barnet sålunda må kunna afföras, bör tillsyningsmannen öfwerlemna det till fattigwårdsstyrelsen för erhållande under tiden af den fattigwård, som nödigt pröfwas.

4. Betlar minderårigt barn inom fattigwårdssamhälle, hwareft den, hwilken wården om barnet åligger, har sitt hemwist eller barnet har hemortsrätt, eller är barn till följd af betlande hemsändt till sådant samhälle, bör tillsyningsman om förhållandet göra anmälan hos fattigwårdsstyrelsen, som lemnar barnet fattigwård, då sådan erfordras, eller, om behof deraf ej är för handen och af omständigheterna ådagalägges, att betlandet ej skett på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller annan, hwilken wården om barnet åligger, warnar barnet samt uppmanar den, som om barnet har wård, att hålla noggrann tillsyn öfwer detsamma. Warder, sådant oaktadt, betlandet förnyadt, gör tillsynings-

man derom anmälan hos ortens polismyndighet, som då må förordna, att barnet af föräldrar eller annan, under hwars wård och lydnad det står, med aga hemma i huset rättas skall.

5. Har minderårigt barn betlat på befallning eller med tillåtelse af föräldrar eller annan, som är skyldig att om barnet hafwa wård, må fattigwårdsstyrelsen antingen warna den, som betlandet befallt eller tillåtit, eller ock om förhållandet göra anmälan hos Konungens Befallningshafwande.

41 §. 1. Betlare, hwarom i 40 § 2 mom. sägs, må Konungens Befallningshafwande, antingen betlaren tillhör länet eller icke, ålägga allmänt arbete, der sådan åtgärd pröfwas wara af omständigheterna påkallad, men eljest låter Konungens Befallningshafwande förpassa eller med fångskjuts försända honom till den ort, hwareft han anses hafwa sitt rätta hemwist; Konungens Befallningshafwande obetaget att, då det pröfwas lämpligare, öfwerlemna betlare, som anses hafwa sitt hemwist inom annat län, till Konungens Befallningshafwande derstädes, för behandling, som här är föreskrifwen.

2. Har någon gjort sig skyldig till förseelse, som i 35 § 4 mom. eller 40 § 5 mom. sägs, och warder förhållandet hos Konungens Befallningshafwande anmäldt, må, efter förhör inför Konungens Befallningshafwande eller enligt deß förordnande wid domstol i orten, Konungens Befallningshafwande ålägga honom allmänt arbete eller, då mildrande omständigheter förekomma, låta wid warning bero.

42 §. 1. Pröfwar Konungens Befallningshafwande skäligt ålägga betlare eller någon af dem, som mot 35 § 4 mom. eller 40 § 5 mom. sig förbrutit, allmänt arbete, skall tiden derför bestämmas till minst en och högst sex månader; börande arbetet förrättas i allmän twångsarbetsanstalt, som för orten är afsedd, eller ock i sådan, under offentlig myndighets tillsyn ställd twångsarbetsanstalt, som i 6 § 3 mom. eller 9 § 2 mom. omförmäles, der deß stadgar det medgifwa. Finnes ej sådan arbetsanstalt, skall han hållas lika lång tid i länsfängelse eller kronohäkte till det arbete, som kan wara att tillgå, eller, om utrymme der brister, i arbetsfängelse eller wid kronoarbetscorps.

2. Är betlare tillika såsom förswarslös förfallen till allmänt arbete, må ej särskildt answar för betlandet honom ådömas.

43 §. 1. Hemsändes betlare från fattigwårdssamhälle, hwareft han anhållits och enligt 1 § undfått fattigwård, gäller om ersättning för forslingskostnaden, hwad ofwan är stadgadt i afseende på ersättning för hemsändande af den, hwilken kommit i åtnjutande af sådan fattigwård.

2. Har minderårigt barn blifwit för betlande anhållet inom främmande fattigwårdssamhälle och derifrån af tillsyningsman hemsändt, skall den kostnad, som derwid af omständigheterna oundgängligen påkallats, gäldas af det fattigwårdssamhälle, hwareft barnet har hemortsrätt, dock med rättighet för samhället till ersättning af den, hwilken wården om barnet åligger; och utfökes ersättningen på sätt om kraf för lemnad fattigwård stadgats. Är sistnämnda samhälle fördeladt i rotar och hör

barnet i fattigwårdshänseende till någon af dessa, skall roten godtgöra samhället hwad detsamma utgifwit, och eger roten samma rätt till ersättning, som här ofwan blifwit samhälle lemnad.

3. Der fattigwårdsstyrelse enligt 40 § 2 mom. låter afföra anhållen betlare till Konungens Befallningshafwande, bestrides kostnaden derför af fattigwårdssamhället.

4. Utom i de fall, som i 1, 2 och 3 mom. nämnda äro, skall all kostnad för betlares forsling gäldas af staten.

44 §. Hwad i afseende å behandling af betlare i denna förordning sägs om Konungens Befallningshafwande gäller äfwen för poliskammare.

45 §. Till förekommande af betlande skola krono- och stadsbetjente sjelfwe anwända all uppmärksamhet samt, så widt på dem kan bero, lemna fattigwårdsstyrelse och tillsyningsman den handräckning, som påkallas.

VII. Om klagan i fattigwårdsärenden.

46 §. 1. Är någon misnöjd med fattigwårdsstyrelses beslut, hwarigenom sökt fattigwård blifwit helt och hållet, eller till någon del wägrad, må han hos fattigwårdsstyrelsens ordförande begära, att beslutet underställes fattigwårdssamhällets pröfning; och skall, då sådan begäran blifwit gjord, styrelsens ordförande ofördröjligen insända beslutet jemte de till saken hörande handlingar till kommunalstämmans, magistratens eller stadsfullmägtiges ordförande, hwilken det åligger att inför wederbörande anmäla ärendet så skyndsamt, som omständigheterna påkalla.

2. Will fattigwårdssamhälle uppdraga pröfning, som i 1 mom. sägs, åt särskild nämnd, skall beslutet derom, hwilket jemwäl bör innehålla föreskrifter angående nämndens sammansättning och werksamhet, anmälas hos Konungens Befallningshafwande, som detsamma antingen oförändradt fastställer eller på skäl, som skola anföras, ogillar. Har beslutet blifwit fastställdt och särskild nämnd kommit till stånd, gäller om deß ordförande, hwad angående kommunalstämmas, magistrats och stadsfullmägtiges ordförande i 1 mom. är föreskrifwet.

3. Öfwer kommunalstämmas, kommunalfullmägtiges, allmän rådstugas, stadsfullmägtiges eller särskild nämnds beslut angående sökt fattigwård må beswär ej anföras i annat fall, än att klaganden tilltror sig kunna wisa, att beslutet ej i laga ordning tillkommit; och gäller för sådan klagan, äfwensom för talans fullföljd mot annat af kommunalstämma, kommunalfullmägtige, allmän rådstuga eller stadsfullmägtige meddeladt beslut i fattigwårdsmål hwad i kommunallagarne sägs om beswär öfwer dessa myndigheters beslut i andra kommunens angelägenheter.

4. Genom hwad i denna § stadgadt blifwit är Konungens Befallningshafwande, som har till embetspligt att waka öfwer fattigwårdens behöriga handhafwande, icke betaget att tillhålla det fattigwårdssamhälle, som underlåter lemna fattigwård, då sådan enligt 1 § för wiß person erfordras, att sin skyldighet fullgöra.

47 §. Öfwer fattigwårdsstyrelses beslut, som icke enligt 46 § 1 mom. tillhör fattigwårdssamhällets pröfning och icke heller angår annan förwaltningsfråga, för hwars behandling fattigwårdsstyrelsen jemlikt de i denna förordning eller i kommunallagarne gifna föreskrifter är endast inför fattigwårdssamhället answarig, må beswär anföras hos Konungens Befallningshafwande. Beswären ingifwas innan klockan tolf å tretionde dagen efter det klaganden af beslutet erhöll del, den dagen oräknad, då sådant skedde; och åligger klaganden att ej allenast wid beswären foga det öfwerklagade beslutet och bewis om dagen, då beslutet delgafs, utan äfwen inom fjorton dagar efter beswärstidens utgång till fattigwårdsstyrelsen aflemna diariibewis deröfwer, att han sig beswärat. Försummas något af hwad sålunda blifwit föreskrifwet, må beslutet gå i werkställighet.

48 §. 1. Den som är mißnöjd med Konungens Befallningshafwandes beslut i twist emellan fattigwårdssamhällen, rotar eller enskilde i fråga om wiß persons fattigwård eller hemortsrätt eller om ersättning för kostnad, som af hans fattigwård, hemsändande eller begrafning förorsakats, må deröfwer hos Kammarrätten anföra beswär, hwilka innan klockan tolf å tretionde dagen efter den, då klaganden af beslutet erhöll del, den dagen likwäl oräknad, skola aflemnas till Konungens Befallningshafwande, som öfwer beswären infordrar wederbörandes förklaring och, sedan den inkommit, till Kammarrätten insänder samtliga till målet hörande handlingar jemte eget utlåtande. Lag samma gäller för fullföljd af klagan öfwer åtgärd, som, på sätt i 46 § 4 mom. sägs, Konungens Befallningshafwande funnit nödigt besluta; dock skall sådant beslut genast befordras till werkställighet utan afbidan af beswärstidens utgång eller anförda beswärs pröfning.

2. I andra fattigwårdsärenden, med undantag af mål, som i 50 § omförmälas, skall för klagan öfwer Konungens Befallningshafwandes beslut iakttagas hwad kommunallagarne rörande kommunalangelägenheter bestämma, der icke för wissa frågor annan ordning uttryckligen stadgad är.

3. Har mål, som rör wiß persons hemortsrätt och fattigwårdssamhälles deraf beroende anspråk på godtgörelse för hans fattigwård förewarit hos Konungens Befallningshafwande i särskilda län, och anföras beswär öfwer det i hufwudsaken sist meddelade utslag, då må ock i sammanhang dermed klagan föras öfwer annat deßförinnan i målet gifwet beslut och sådant beslut ej utgöra hinder för sakens pröfning i deß helhet.

49 §. I Kammarrättens beslut eger den, som dermed är mißnöjd, att hos Kongl. Maj:t söka ändring genom beswär, hwilka böra ingifwas i Justitierewisions-expeditionen inom den tid och i den ordning, som för fullföljd af beswär öfwer Kammarrättens utslag i civila mål i allmänhet är bestämd *).

*) Beswären skola ingifwas innan klockan tolf å sextionde dagen efter af Kammarrättens utslag erhållen del, och bör enskild part bifoga borgen för kostnad och skada.

50 §. Sökes ändring i Konungens Befallningshafwandes utslag i mål rörande betlande eller sådana förseelser, som i 35 § 4 mom. och 40 § 5 mom. nämnda äro, länder till efterrättelse hwad i Stadgan angående försvarslösa och till allmänt arbete förfallna personer i afseende å besvär öfwer Konungens Befallningshafwandes utslag och detsammas werkställighet föreskrifwes.

VIII. Öfwergående stadgande.

51 §. Denna förordning skall tjena till efterrättelse från och med den 1 November innewarande år; dock kommer hwad angående hemortsrätt stadgats icke att tillämpas i fråga om behof af fattigwård, som dessförinnan blifwit anmäldt, utan bör i afseende derå iakttagas hwad hittills warit föreskrifwet; och skola de mål, som före sagda tid blifwit af fattigwårdsstyrelse eller embetsmyndighet afgjorda, i händelse af ändringssökande fullföljas i hittills stadgad ordning.

Det alla etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning, ang. wilkoren för försäljning af bränwin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker; Gifwen Stockholms Slott den 18 September 1874.

Sedan Riksdagen i skrifwelse den 19 Maj innewarande år till Kongl. Maj:t i underdånighet afgifwit förslag till förändring af §§ 1, 2, 3, 4, 6, 7, 14, 17, 21, 26, 31, 37, 41, 42, 45 och 47 af nådiga Förordningen den 26 Augusti 1873, angående wilkoren för försäljning af bränwin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker; har Kongl. Maj:t, efter granskning af berörda förslag, funnit godt att, med upphäfwande af samma Förordning, rörande detta ämne i nåder stadga som följer:

1 §. Bränwin må ej till mindre belopp än 100 kannor säljas af annan än den, som på sätt i denna förordning sägs, innehar eller förwärfwat rätt till mindre partihandel eller minuthandel eller utskänkning af bränwin.

2 §. Wid mindre partihandel ware minsta tillåtna försäljningsbeloppet 15 kannor och wid minuthandel $^1/_2$ kanna, och må hwad wid handel, hwarom i denna och föregående § sägs, sådt blifwit icke i mindre belopp än det minsta, som i hwardera fallet säljas må, utlemnas eller mellan flera köpare fördelas; ej heller får något af det sålda å försäljningsstället förtäras.

3 §. Den, som erhållit rättighet att idka utskänkning af bränwin, må sälja huru litet belopp som helst, och må detta å stället förtäras eller derifrån afhemtas.

Å utskänkningsställe skall mat alltid wara att tillgå.

4 §. Ej må någon tillhandagå allmänheten med anskaffande af bränwin i mindre belopp än han sjelf eger försälja.

Ej heller må innehafware af rättighet till försäljning af bränwin låta genom ombud å annat ställe än det, der han sin försäljningsrätt utöfwar, till köparen utlemna bränwin i mindre belopp än 100 kannor.

5 §. Utskänkning af bränwin må icke utöfwas af den, som idkar annan handel, till hwars bedrifwande särskild anmälan erfordras.

Å landet utom köpingar ware lag samma för minuthandel med bränwin.

6 §. Rättighet till mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränwin må ej tilldelas annan än den, som har god frejd, gjort sig känd för ordentlighet, kan förswarligt skrifwa och räkna samt pröfwas i öfrigt tjenlig wara.

Den, som enligt 2 mom. i 1 § af nådiga Förordningen angående wilkoren för bränwinstillwerkning icke får med sådan sig befatta, äfwensom apothekare, må ej tilldelas rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränwin.

7 §. I stad skall magistraten hwarje år inom första hälften af April för Konungens Befallningshafwande uppgifwa de källarmästare, winskänkare, idkare af schweizerirörelse, traktörer och wärdshuswärdar, hwilka å sin rörelse innehafwa burskap, äfwensom de näringsidkare, hwilka rättighet till sådan rörelse, som i denna författning under minuthandel med eller utskänkning af bränwin förstås, blifwit förlänad för bestämd tid, hwilken före ingången af nästa försäljnings-år icke tilländalöper.

I sammanhang dermed, och sedan stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstufwa hörde blifwit, skall magistraten till Konungens Befallningshafwande afgifwa utlåtande, huruwida derjemte rättighet att då idka minuthandel med eller utskänkning af bränwin må andra personer för högst tre år tilldelas och, i sådant fall, föreslå försäljningsställenas antal, äfwensom i hwilken trakt af staden hwarje försäljningsställe finnas må, i fall föreskrift jemwäl i sistnämnda hänseende anses nödig.

Konungens Befallningshafwande fatte derefter sitt beslut i ämnet och gifwe det magistraten tillkänna; dock må ej mot både magistratens och stadsfullmäktiges eller allmän rådstufwas afstyrkande beslutas, att näringsidkare enligt 2 mom. antagas skola, ej heller sådana näringsidkares antal bestämmas högre än det, hwarom magistraten och stadsfullmäktige eller allmän rådstufwa äro ense.

Rättighet till mindre partihandel med bränwin i stad sökes hos stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, hos allmän rådstufwa för ett år i sender. Ansökning till erhållande af sådan rättighet, innehållande jemwäl uppgift om stället för den ifrågasatta handelns utöfwande, ingifwes inom utgången af Juni månad till magistraten, som inom fjorton dagar derefter öfwerlemnar ansökningen jemte eget utlåtande till

stadsfullmäktige eller allmänna rådstufwan. Afslås anſökningen af stadsfullmäktige eller allmänna rådstufwan, då skall derwid förblifwa. Bifalles åter anſökningen, inſändas handlingarne jemte stadsfullmäktiges eller allmänna rådstufwans protokoll till Konungens Befallningshafwande, ſom i frågan fattar beſlut och, ſå fort ſke kan, gifwer det magiſtraten tillkänna.

8 §. För hwarje ſådan näringsidkare, ſom i 1 mom. af 7 § omförmäld är, ſkall årligen, ſå länge hans rättighet fortfar, den komité, ſom för bewillningstaxering ſatt är, beräkna det kannetal bränwin, ſom må anſes komma att af näringsidkaren under det näſtföljande förſäljnings-året i ſtaden förbrukas, ifall han ſin rätt till bränwinsförſäljning då fortfarande utöfwar.

Näringsidkare, ſom icke inom fjorton dagar från det taxeringskomiténs förrättning blifwit afſlutad, ſin rätt till bränwinsförſäljning hos magiſtraten uppſagt, ware underkaſtad den afgift, ſom bör under det näſtföljande förſäljnings-året utgå för det kannetal, hwilket i nu ſtadgad ordning blifwit beſtämdt.

9 §. Burſkap, ſom hädanefter meddelas, medföre ej rättighet till minuthandel med eller utſtänkning af bränwin.

Winſtänk, ſom på grund af burſkap är till utſtänkning af ſpirituöſa drycker berättigad och för ſådan rörelſes bedrifwande erlägger faſtſtälld afgift, må, uppå derom hos wederbörande embetsmyndighet gjord anmälan, mot afſtående från ſin rätt att utſtänka bränwin till förtäring på ſtället och frikallelſe från den dermed förenade ſkyldigheten att hålla mat, till afhemtning förſälja huru litet belopp ſom helſt.

10 §. De i 7 § mom. 2 omförmälda förſäljningsrättigheter, äfwenſom de, hwilka magiſtraten, ſedan ſtadsfullmäktige eller, der ſådane ej finnas, allmän rådſtufwa blifwit hörde, finner ſkäligt låta i uppſagda eller förwerkade rättigheters ſtälle under näſtföljande förſäljnings-år utöfwas, warde hwar för ſig innan Juli månads utgång af magiſtraten på offentlig auktion utbjudna för den af Konungens Befallningshafwande jemlikt 7 § beſtämda tid af högſt tre år åt den eller dem, ſom åtagit ſig afgift för högſta kannetal. Auktionsanbuden pröfwas af magiſtraten, ſom ege dem, med afſeende ej mindre å de bjudandes behörighet och tjenlighet, än äfwen å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkaſta.

Uppſtår i ſtad fråga om öfwerlåtande å bolag af all den minuthandel med eller all den utſtänkning af bränwin, hwilken eljeſt ſkall, enligt näſtföregående moment, å auktion utbjudas, eller af bäggedera, må magiſtraten, genom minſt en månad förut utfärdad offentlig kungörelſe, inom wiß utſatt tid infordra ſkriftliga anbud å ſådan minuthandel eller utſtänkning, eller å bäggedera. Inkomna anbud granſkas af magiſtraten, hwilken, efter det ſtadsfullmäktige eller, der ſådane ej finnas, allmän rådſtufwa blifwit hörde, inſänder handlingarne jemte eget utlåtande till Konungens Befallningshafwande, ſom med afſeende å ej mindre bolagens tjenlighet, än äfwen den erbjudna afgiftens belopp ſamt förhållandet mellan nämnda afgift och det kannetal bränwin, bolaget anſes kunna afyttra, eger anbuden antaga eller förkaſta. Sådant anbud får dock icke antagas, om afgiften är lägre, än ſammanlagda beloppet

stolat, enligt 17 §, minst utgöra, ifall försäljningsrättigheterna warit åt särskilda personer upplåtna; och må magistraten, om gjordt anbud antages, med bolaget sluta aftal för den af Konungens Befallningshafwande bestämda tid; stolande i annan händelse, äfwensom då af bolag gjordt anbud icke före Juni månads utgång blifwit pröfwadt, förfaras såsom i mom. 1 stadgadt är.

11 §. Gästgifware ware ej pligtig att bränwin till utskänkning hålla.

12 §. Har för gästgifweri å landet wid den tid, då nådiga Förordningen den 18 Januari 1855, angående wilkoren för försäljning af bränwin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, blef till efterlefnad gällande, utskänkningsrättighet utöfwats och sedermera icke upphört; då må samma rättighet, så framt den icke warder uppsagd eller förwerkad, fortfarande tillgodonjutas, dock endast af den nuwarande egaren till sådant gästgifweri och hans hustru, så länge någon af dem lefwer och gästgifwerihållningen wid samma gästgifweri, sjelf eller genom annan behörig person, besörjer.

Hwarje år, så länge rättigheten warar, skall, innan bewillningstaxeringskomité för socknen sammanträder, kommunalnämnden beräkna det kannetal bränwin, som må anses komma att under det näst följande försäljnings-året å gästgifweriet försäljas, ifall utskänkningsrättigheten der fortfarande utöfwas. Taxeringskomitén pröfwe beräkningen och bestämme det kannetal, för hwilket afgift skall erläggas.

Gästgifware, som icke, inom en månad från det taxeringskomiténs förrättning blifwit afslutad, hos kommunalnämnden uppsagt den rätt till bränwinsutskänkning, som gästgifweriet åtföljer, ware underkastad den afgift, som bör under det näst följande försäljnings-året utgå för det kannetal, hwilket i nu stadgad ordning blifwit bestämdt.

Der gästgifwerihållning är mellan flere åboer fördelad, må utskänkningsrättighet af dem icke samtidigt utöfwas, utan af hwardera endast under den tid, han gästgifwerihållning besörjer. Den, som will sin andel i utskänkningsrättigheten uppsäga, ware dertill berättigad, der uppsägning sker inom den tid, som i 3 mom. är bestämd. Har uppsägning skett, gånge afgift ut endast för den eller de åboers andel, hwilka wilja utskänkning fortfarande idka, och deltage i afgiften hwardera i förhållande till den tid, han utskänkningsrätten i förening med gästgifwerihållningen utöfwar.

13 §. Öfwer beslut, som taxeringskomité jemlikt 8 och 12 §§ meddelar i fråga om beräkning af det kannetal bränwin, för hwilket minuthandels- eller utskänkningsafgift erläggas skall, eger så wäl den skattskyldige, som wederbörande landsting, hushållningssällskap, stad, magistrat, socken eller kommunalnämnd, att hos pröfningskomité anföra beswär inom den tid och i den ordning, som för öfwerklagande af taxeringskomités beslut i allmänhet äro bestämda; äfwensom pröfningskomité tillkommer att, ehwad dylikt beslut blifwit öfwerklagadt eller ej, deri widtaga förändringar, som finnas skäliga; och må widare klagan öfwer pröfningskomités beslut, i den ordning, bewillningsförordningen i

allmänhet bestämmer, fullföljas af dem, hwilka öfwer taxeringskomités beslut, enligt hwad här ofwan sägs, ega beswär anföra

Utan hinder af förd klagan skall försäljningsafgiften utgå efter det af taxeringskomité bestämda kannetal, intill deß ändring deri blifwit widtagen genom beslut, som wunnit laga kraft.

14 §. Will någon wäcka fråga, att annan utsläkning än den, som kan gästgifweri tillkomma, må i socken å landet idkas, göre derom framställning hos kommunalnämndens ordförande inom första hälften af Mars det år, då försäljningen skall börjas. Kommunalnämnden skall innan slutet af samma månad deröfwer afgifwa yttrande och deri, om bifall till utsläkningen för högst tre år tillstyrkes, utsätta den trakt, hwarinom det må ske, hwarefter yttrandet öfwerlemnas till ordföranden i kommunalstämman. Denne inhemte, innan April månads utgång, på kommunalstämma, som blifwit två söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Warder framställningen af både kommunalnämnd och kommunalstämma ogillad, förfalle frågan. Har åter endera eller begge bifall tillstyrkt, sände, inom tre weckor från det kommunalstämma blifwit hållen, ordföranden kommunalstämmo-protokollet och kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande i ämnet, till Konungens Befallningshafwande in. Konungens Befallningshafwande fatte deri sitt beslut och gifwe det kommunalnämndens ordförande tillkänna.

Der fråga uppstår, att rättighet till minuthandel med bränwin i socken må bewiljas, förfares på lika sätt, som om utsläkning nu stadgadt är.

Rättighet till mindre partihandel med bränwin i socken å landet sökes hos kommunalstämman för ett år i sender. Ansökning till erhållande af sådan rättighet, innehållande jemwäl uppgift om stället för den ifrågasatta handelns utöfwande, ingifwes inom första hälften af Juli månad till kommunalnämndens ordförande, som före slutet af samma månad öfwerlemnar ansökningen jemte kommunalnämndens yttrande deröfwer till ordföranden i kommunalstämman. Denne sammankallar härefter medelst pålysning två söndagar å rad, för ärendets prösning. kommunalstämma, hwilken skall hållas inom Augusti månads utgång. Afslår kommunalstämman ansökningen, då skall derwid förblifwa. Bifalles åter ansökningen, insände ordföranden inom tre weckor från det stämman blifwit hållen handlingarne jemte kommunalstämmo-protokollet till Konungens Befallningshafwande, som i frågan fattar beslut och, så fort ske kan, gifwer det kommunalnämndens ordförande tillkänna.

15 §. Rättigheterna för andra tillåtna utsläkningsställen än gästgifwerier, äfwensom för minuthandelsställena i socknen, warde derefter, innan Augusti månads utgång, af kommunalnämnden på offentlig auktion utbjudna för den af Konungens Befallningshafwande jemlikt 14 § bestämda tid af högst tre år åt den eller dem, som åtaga sig afgift för högsta kannetal. Kommunalnämnden pröfwe de anbud, som derwid göras, och ege dem, med afseende ej mindre å de bjudandes behörighet och tjenlighet än äfwen å den erbjudna afgiftens belopp, antaga eller förkasta.

16 §. Försäljnings-året räknas för stad från den 1 Oktober och å landet från den 1 November.

17 §. Wid beräkning, som är i 8 § för stad föreskrifwen, må kannetal icke sättas för minuthandels- eller utskänkningsställe under 1,200, och wid beräkning, som är i 12 § för gästgifweri å landet föreskrifwen, icke under 600. Ej heller får auktionsanbud, som enligt 10 § eller 15 § för hwartdera slaget af handel antages, understiga i stad 1,200 eller å landet 600 kannor.

18 §. För sådan rätt till minuthandel med eller utskänkning af bränwin, som i 8 och 12 §§ omförmäles, äfwensom för de genom inrop å auktion enligt 10 § eller 15 § förwärfwade minuthandels- eller utskänkningsrättigheter, erläggesafgift wid minuthandel med 25 öre och wid utskänkning med 40 öre för hwarje kanna af det bränwin, som enligt ofwanberörda §§ blifwit beräknadt eller hwarför afgift åtagen är.

Då i stad all minuthandel med eller all utskänkning af bränwin eller bäggedera blifwit, på sätt i 10 § mom. 2 sägs, af bolag öfwertagen, skall, förutom den der bestämda afgift, bolaget afstå hela den nettowinst, som, sedan nödiga förwaltningskostnader blifwit afdragna, enligt bolagets räkenskaper wisat sig hafwa uppkommit af all den bränwinshandel, bolaget idkat. Granskning af dessa räkenskaper och bolagets förwaltning skall hwarje år i Januari månad å dag, som af Konungens Befallningshafwande i länet bestämmes, ske för näst föregående försäljnings-år af fem revisorer, af hwilka stadsfullmäktige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstufwa utse två, landstinget en, hushållningssällskapet en samt Konungens Befallningshafwande den femte. I stad, som icke deltager i landsting, utse stadsfullmäktige jemwäl den revisor, som eljest skulle af landstinget wäljas. Berättelse öfwer revisionen meddelas stadsfullmäktige eller allmän rådstufwa, landstinget och hushållningssällskapet. Revisorerne ega åtnjuta ersättning efter sjette klassen i gällande resereglemente, hwilken ersättning skall af ofwanberörde winstmedel utgå.

19 §. Årsafgift för minuthandel med och utskänkning af bränwin skall för hwarje halfår förskottswis erläggas och inbetalas till wederbörande uppbördsman.

20 §. Den, som sin rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränwin i stad en gång uppsagt eller förwerkat, må ej till dylik försäljning ånyo winna rättighet annorledes än i 10 § medgifwes.

Har för gästgifweri å landet rättighet till bränwinsutskänkning en gång blifwit af egaren uppsagd eller förwerkad eller ock på grund af stadgandet i 12 § mom. 1 upphört, må den icke kunna för gästgifweriet åter förwärfwas. Gästgifwaren må dock kunna för sin person winna rättighet till bränwinsutskänkning på sätt i 15 § medgifwes.

21 §. För wiß tid bewiljad eller på auktion inropad rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränwin må ej på annan person öfwerlåtas, utan att denne i stad af magistrat och å landet af kommunalnämnd pröfwas tjenlig och i öfrigt behörig. Rättighet till mindre partihandel med bränwin må ej heller på annan person öfwer-

låtas, utan att i stad stadsfullmäktige eller allmän rådstufwa och å landet kommunalstämma dertill lemnat bifall.

Öfwerlåtelse af annan rättighet till minuthandel med eller utstänkning af bränwin ware ej medgifwen, dock utan inskränkning af den wissa gästgifwerier i 12 § mom. 1 tillerkända rätt.

Bolag i stad, som jemlikt föreskriften i 10 § mom. 2 fått öfwertaga all minuthandel med eller all utstänkning af bränwin eller bäggedera, får icke denna rätt på annan person öfwerlåta; men skulle sådant bolag wilja mot bestämd, till bolaget erlagd afgift åt annan upplåta någon af de utaf bolaget öfwertagna utstänknings- eller minuthandelsrättigheter, må bolaget härom göra framställning hos Konungens Befallningshafwande, som efter magistratens hörande eger att, med afseende å såwäl skälen för öfwerlåtelsen samt tjenligheten och behörigheten hos den person, å hwilken öfwerlåtelsen ifrågasättes, som å afgiftens förhållande till den inkomst, hwilken anses kunna af rörelsen uppkomma, framställningen bifalla eller afslå.

Afslider den, som på annan grund än burskap innehar rättighet till minuthandel med eller utstänkning af bränwin, må rörelsen för sterbhusdelegarnes räkning icke fortsättas längre, än till slutet af löpande försäljnings-år och endast under wilkor, att sådant behörigen anmäles samt att för rörelsens utöfwande ställes lämplig person, som i stad af magistrat och å landet af kommunalnämnd pröfwas tjenlig och i öfrigt behörig.

Afslider den, som innehar rättighet till mindre partihandel med bränwin, må sterbhusdelegarne fortsätta rörelsen till försäljnings-årets slut under wilkor att för rörelsens utöfwande ställes lämplig person, som i stad af stadsfullmäktige eller allmän rådstufwa och å landet af kommunalstämma godkännes.

22 §. Innan minuthandel med eller utstänkning af bränwin företages af den, som till sådan försäljning rättighet undfått, ware han pligtig att i stad hos magistraten och å landet hos kronobetjeningen anmäla å hwilket ställe han försäljningen idka will. Så ofta sådant försäljningsställe ombytes, warde anmälan derom likaledes gjord. Der enligt 7 § eller 14 § wiß trakt för försäljningsstället blifwit bestämd, warde det iakttaget.

23 §. Wid läger, eller der trupp eljest är för flera dagar sammandragen, wid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg, eller der wärdshusrörelse af annan anledning kan komma i fråga att under endast någon del af året utöfwas, må för kortare tid än år rättighet till bränwinsutstänkning meddelas af Konungens Befallningshafwande, när, i förstnämnda fall, befälhafwande militärchef och, i öfriga fall, andre wederbörande derom gjort anmälan.

Rättighet till utstänkning å passagerarefartyg sökes hos Konungens Befallningshafwande i det län, hwareft fartygets rederi har sitt hufwudsäte.

Afgiften bestämmes af den för bewillningstaxering näst derefter sammanträdande komité, men får ej understiga det belopp, som för den

ifrågawarande tiden swarar mot den afgift, hwilken enligt de i 17 och 18 §§ stadgade beräkningsgrunder för år minst utgå bör. Skulle tiden ej uppgå till fjorton dagar, må dock afgifterna ej för kortare tid beräknas. Innan utskänkningen må företagas, skall nyssnämnda belopp förskottswis erläggas till wederbörande uppbördsman.

Då till utskänkning, nu sagd är, tillstånd meddelas, underrätte Konungens Befallningshafwande derom wederbörande skattskrifware.

24 §. Utaf de afgifter, som enligt denna förordning inflyta för minuthandel med eller utskänkning af bränwin, ware sig i stad eller å landet, äfwensom af den nettowinst på rörelsen, som bolag i stad enligt 18 § skall afstå, insättas i landtränteriet en femtedel för landstingets och en femtedel för hushållningssällskapets räkning, för att af desamma förwaltas och anwändas till ändamål, som för länet nyttiga äro.

Af de afgifter, som i stad inflyta, äfwensom af den här ofwan omförmälda nettowinst å bolagets rörelse tillfalle de återstående tre femtedelarne staden; men af de afgifter, som från socknar å landet ingå, afsemnas de tre femtedelarne i landtränteriet, hwarifrån det för hela länet sammanlagda beloppet genom Konungens Befallningshafwande fördelas på länets samtliga socknar i förhållande till hwarderas folkmängd. Skulle pröfningskomité tillstyrka och Kongl. Maj:t befalla, att län för sådant ändamål indelas i distrikt, af hwilka dock hwartdera bör innefatta minst ett fögderi, utdelas, likaledes efter folkmängden, de från distriktet influtna tre femtedelarne emellan deß samtliga socknar. Hwad stad eller socken sålunda tillfaller, anwändes till kommunala behof inom staden eller socknen.

I Stockholm tillfalle hela afgiften staden och i annan stad, som icke deltager i landsting, tillfalle staden jemwäl den femtedel, som eljest skulle för landstingets räkning insättas i wederbörande landtränteri.

När enligt 23 § rättighet meddelas till bränwinsutskänkning på passagerarefartyg, skola derför belöpande utskänkningsafgifter uppbäras i den stad eller kommun, hwareft rederiet har sitt hufwudsäte.

25 §. Å landet ware minuthandel med eller utskänkning af bränwin förbjuden på eller inom en åttondedels mil från ställe, der auktion, marknad, torgdag eller mönstring med bewäringsmanskap hålles, eller der menighet för kronoskjutsning eller skallgång samlad är.

Wid annan mönstring, uppbördsstämma, mantalsskrifning, ting eller annan till folksamling föranledande förrättning må ej bränwin försäljas annorlunda, än wid måltider åt spisande gäster.

Ej må någon i landsbygd fara med bränwin från by till by eller från gård till gård, att dermed köpslaga.

26 §. Mindre partihandel äfwensom minuthandel med och utskänkning af bränwin ware, äfwen då den för öfrigt medgifwen är, i allmänhet icke tillåten senare å dag än till klockan 10 på aftonen; egande dock wederbörande embetsmyndighet, der särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, att derom förordna.

Skulle anledning förekomma dertill, att minuthandel med eller utskänkning af bränwin bör förbjudas i stad wid något af de tillfällen, som i 25 § nämnas, eller å landet wid de tillfällen, som i samma §:s 2:a moment omförmälas, ege wederbörande myndighet jemwäl att derom meddela föreskrift.

Förekomma å gästgifwerі eller annat utskänkningsställe eller å ställe, der minuthandel eller mindre partihandel utöfwas, wid särskilda tillfällen oordningar af den art, att innehafwaren af rättigheten icke kan anses fortfarande ega den för densammas utöfwande erforderliga frejd, ordentlighet eller öfriga egenskaper eller har någon af de enligt 23 § meddelade utskänkningsrättigheter wisat sig föranleda störande oordningar, må Konungens Befallningshafwande, på anmälan i stad af magistraten eller stadsfullmäktige och på landet af socknens eller angränsande sockens kommunalnämnd, efter wederbörlig undersökning, ega att förenämnde rättighet inskränka eller indraga eller ock innehafwaren derifrån skilja; dock ege innehafware af utskänknings- eller minuthandelsrättighet i sådant fall att af redan erlagd utskänknings- eller minuthandelsafgift återfå så stor del, som motswarar den tid, hwarunder rättigheten ej utöfwats.

27 §. Å apotek må bränwin eller sprit hwarken säljas eller annorledes utlemnas utom för medicinskt ändamål uppå behörig läkares recept, för tekniskt behof, då detsamma behörigen styrkes medelst intyg af magistratsledamot, kronobetjent, kommunalstämmas eller kommunalnämnds ordförande eller vice ordförande, och för wetenskapliga ändamål uppå skriftlig reqwisition af känd wetenskapsidkare; börande alla sådana recept, intyg och reqwisitioner å apotheken qwarhållas och der förwaras.

I afseende på försäljningen af sådana läkemedel, hwilka innehålla bränwin eller sprit, gälle hwad medicinalförfattningarne föreskrifwa.

28 §. Under sön- eller helgedag må ej bränwin, som är förtyrradt genom parti- eller minuthandel, till köpare utmätas eller utlemnas.

Under gudstjenst skall utskänkningsställe alltid wara tillstängdt.

I stad kan utskänkning af bränwin under sön- och helgedagar än widare inskränkas eller helt och hållet förbjudas, dereft beslut derom fattas af kommunalstyrelsen, samt beslutet af Konungens Befallningshafwande, efter magistratens hörande, godkännes.

På landet ware å sön- eller helgedag all annan utskänkning förbjuden, än på gästgifwaregårdar wid måltider till resande, dereft Konungens Befallningshafwande ej, på grund af särskilda omständigheter, undantag meddelat.

29 §. Bränwin må icke utlemnas till den, som synbarligen är öfwerlastad, ej heller å utskänkningsställe till den, som minderårig är.

Den, som öfwerlastad är, får ej utdrifwas från utskänkningsställe, der han starka dryckеr förtärt, eller utan wård lemnas.

30 §. Då minuthandel med eller utskänkning af bränwin sker, får dörren till försäljningsrummet icke wara läst.

31 §. Den, som eger rättighet till mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränwin, ware förbjudet att, äfwen utan

betalning, utlemna sådan wara wid tillfälle, då försäljningsrätten ej utöfwas får.

32 §. I öppen salubod för handel med andra waror än bränwin, ware bränwinsutdelning, äfwen utan betalning, förbjuden.

33 §. Ej ware någon berättigad att söka betalning för bränwin, som blifwit wid utskänkning utborgadt.

Lag samma ware, då bränwin blifwit wid minuthandel till mindre belopp än en kanna utborgadt.

34 §. Byteshandel med bränwin ware lika med bränwinsförsäljning ansedd.

35 §. Bränwin, som är försatt med något för helsan skadligt ämne, eller som icke är renadt från finkelolja, eller hwars styrka ej uppgår till minst 46 procent, får icke wid minuthandel eller utskänkning till salu hållas.

36 §. Då bränwin försändes sjöledes och någon del af saltsjön derwid befares, skall det wara underkastadt försegling och, på sätt i Tullstadgan föreskrifwes, förpaßning.

Wid annan försändning af bränwin inom landet eger deremot förpaßning icke rum; skolande dock bränwin, när det i större myckenhet än femton kannor forslas landwägen inom en mil från kusten mellan norska gränsen och gränsen emellan Blekinge och Calmar län, åtföljas af tillwerkarens eller säljarens på tro och heder sednast inom en wecka före uppwisandet afgifna bewis, att bränwinet icke blifwit i riket olofligen infördt.

37 §. Med undantag af den i 35 § meddelade föreskrift om bränwinets rening och styrka, skall hwad i denna förordning är stadgadt om mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränwin gälla äfwen för sprit samt andra brända eller destillerade, in- eller utländska, spirituösa drycker, äfwensom för drycker, hwilka äro dermed tillagade.

38 §. Å gästgifweri, der rörelsen är mellan flere åboer fördelad, skall en af kronobetjent påtecknad uppgift om den tid, hwardera åboen är till bränwinsutskänkning berättigad, wara anslagen hos den, som för tillfället försäljningsrätten utöfwar, och hos honom, under samma tid, jemwäl skylt wara anbragt, på sätt i 39 § föreskrifwes.

39 §. Der minuthandel med eller utskänkning af bränwin idkas, skall wara anbragt skylt, som rörelsen utwisar.

40 §. Af denna förordning bör å det ställe, der minuthandel med eller utskänkning af bränwin idkas, ett exemplar alltid wara i försäljningsrummet anslaget.

41 §. Den, som genom mindre partihandel, minuthandel eller utskänkning föryttrar bränwin, utan att i stadgad ordning hafwa dertill förwärfwad rättighet, eller som, på sätt i 2 § sägs, mellan flere köpare fördelar bränwin, eller, mot föreskriften i 4 § mom. 1, tillhandagår med anskaffande af bränwin, böte första gången från och med 30 till och med 60 Kronor, andra gången från 60 till och med 120 Kronor och tredje gången från 120 till och med 240 Kronor. Den, som fjerde

gången eller oftare med sådan förbrytelse beträdes, dömes till fängelse från och med två månader till och med ett år.

Deßutom ware det i försäljningsrummet befintliga bränwin till och med 60 kannor tillika med kärl, som för deß afhemtning tjenliga äro, underkastade beslag och förbrutna.

Förbrytaren warde derjemte dömd att, då olofflig minuthandel eller utskänkning egt rum, utgifwa minuthandels- eller utskänkningsafgift för det kannetal, som efter hwad utredas kan blifwit föryttradt, dock ej under det belopp, som swarar mot en fjerdedel af hwad, enligt de i 17 och 18 §§ stadgade grunder, för år minst utgå bör.

Har förbrytelse, hwarom i denna § sägs, skett å sön- eller helgedag, ökas straffet med böter från 15 till och med 30 Kronor.

42 §. Om den, som till minuthandel med bränwin berättigad är, andra gången beträdes med olofflig utskänkning, ware han tillika denna sin handelsrättighet förlustig.

Lag samma ware, om den, som är berättigad till mindre partihandel med bränwin, andra gången beträdes med olofflig minuthandel eller utskänkning.

43 §. Öfwerträdes förbud som i 27 § gifwet är, ware lag som i 41 § sägs.

44 §. Underlåter den, som erhållit rättighet till minuthandel med eller utskänkning af bränwin, att afgift derför i föreskrifwen tid erlägga, warde afgiften genast utmätt. Wid sådan underlåtenhet andra gången ware minuthandels- eller utskänkningsrättigheten förwerkad, och warde försäljningen genast inställd, i stad af magistraten och å landet af kronofogden; men näringsidkaren ware ändock pligtig att, under försäljningsåret, afgiften fortfarande utgöra.

Den, som idkar minuthandel med eller utskänkning af bränwin under tid, hwarföre afgift icke blifwit i föreskrifwen ordning erlagd, böte första gången från och med 15 till och med 30, och andra gången från 30 till och med 60 Kronor.

45 §. Idkar någon mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränwin å annat ställe än dertill uppgifwet är, eller begagnar någon, mot hwad i 4 § mom. 2 stadgadt är, ombud för bränwins utlemnande å annat ställe än der han sin försäljningsrätt utöfwar, eller tillåter den, som icke är till utskänkning berättigad, att, då han i parti eller genom minuthandel säljer bränwin, något af det sålda på försäljningsstället förtäres eller afhemtas i mindre belopp än han är berättigad att föryttra, eller förbryter sig den, som till mindre partihandel eller minuthandel med eller utskänkning af bränwin berättigad är, mot 25 § mom. 1 eller 2, 28 § mom. 2 eller 4 eller 31 §, böte första gången från och med 30 till och med 60 Kronor samt andra gången från 60 till och med 120 Kronor och ware deßutom andra gången sin rätt till mindre partihandel eller minuthandel eller utskänkning förlustig. Lag samma ware, om den, som till utskänkning af bränwin är berättigad, öfwerträder förbud, meddeladt i enlighet med 28 § mom. 3.

Öfwerträdes det förbud, som i 25 § mom. 3 gifwet är, ware bot första gången från och med 15 till och med 30 Kronor, andra gången från 30 till och med 60 Kronor samt tredje och följande gånger från 60 till och med 120 Kronor. Det medförda bränwinet ware derjemte förbrutet. Säljes derwid mindre än 15 kannor, anſware förbrytaren tillika enligt 41 §.

46 §. Handlande, som mot 32 § ſig förbryter, böte enligt 45 § mom. 1.

47 §. Förbrytelſe mot 3 § mom. 2, 22 §, 28 § mom. 1, 29, 30, 35, 38, 39 eller 40 §§ ſtraffes med böter från och med 10 till och med 50 Kronor.

Då förbrytelſe ſkett mot 35 §, ware tillika det till ſalu hållna bränwin underkaſtadt beſlag och förbrutet.

48 §. Skulle den, ſom är pligtig att förbrytelſer mot denna förordning åtala, ſjelf beträdas med oloflig bränwinsförſäljning, ware han förfallen till dubbla böter och miſte tjenſten.

49 §. Den, ſom under tid, då han för förbrytelſe mot förordningen är under tilltal ſtälld, ſamma förbrytelſe fortſätter, ſkall, när han härtill lagligen förwunnen warder, för hwarje gång ſtämning derför utfärdats och delgifwits, fällas till de böter eller det fängelſeſtraff, ſom för ſådan förbrytelſe ſtadgade äro; dock må fängelſeſtraffet icke öfwerſtiga ett år.

50 §. Husbonde anſwarar för förbrytelſe, ſom, med hans wetſkap, mot denna förordning begås af hans huſtru, husfolk eller i hans arbete antagen perſon likaſom wore förbrytelſen af husbonden ſjelf gjord.

51 §. Underlåtes wid landwäga transport af bränwin föreſkrift, ſom i 36 § gifwen är, dömes waran förbruten, dereſt egaren ej gitter wiſa, att hon är af inhemſk tillwerkning eller blifwit wederbörligen förtullad.

52 §. Böter, ſom efter denna förordning ådömde äro, ſkola, om tillgång till deras gäldande briſter, förwandlas enligt allmän ſtrafflag.

53 §. Då minuthandels- eller utſtänkningsafgift jemte böter enligt denna förordning ådömda blifwit, må, der tillgång till afgiften eller någon del deraf ſaknas, böterna ej kunna med penningar gäldas, utan ſkall den ſakfällde i ſtället undergå motſwarande förwandlingsſtraff.

54 §. Af böter, ſå ock af minuthandels- eller utſtänkningsafgift, ſom enligt denna förordning ådömas, ſamt wärde af bränwin, ſom förbrutet anſes, tillfalle två tredjedelar åklagaren och en tredjedel den ſtads eller ſockens fattigkaſſa, der den åtalade förbrytelſen är begången. Finnes ſärſkild angifware, tage han hälften af åklagarens andel.

55 §. Konungens Befallningshafwande hålle allwarlig hand öfwer iakttagande af hwad i förordningen ſtadgadt är.

56 §. Lands- och ſtadsfiſkaler, krono-, ſtads- och polisbetjente, ſamt de perſoner, hwilka ſärſkildt antagas att waka öfwer förordningens efterlefnad, åligge att förbrytelſer mot denſamma åtala.

I öfrigt ege en hwar rättighet att för ſådane förbrytelſer anſtälla åtal, dock ej barn mot föräldrar, eller tjenſtehjon, ſå länge de i tjenſten äro, mot husbondefolk.

Då åtal anställes af annan än den, som i 1:sta mom. af denna § nämnd är, gifwe han sin talan allmän åklagare tillkänna så tidigt, att denne må kunna målets utförande öfwerwara.

57 §. Å landet bör kommunalnämnd och i stad wederbörande kommunalmyndighet egna synnerlig uppmärksamhet deråt, att förbrytelser mot denna förordning warda till åtal angifna.

Rättighet att werkställa beslag tillkomme de i 56 § mom. 1 omförmälda allmänna åklagare. Beslag skall göras i twå wittnens närwaro.

58 §. Ej ware någon jäfwig att angående olofflig bränwinsförsäljning wittne bära endast på den grund, att han derwid bränwin sig tillhandlat eller förtärt.

59 §. Förbrytelser mot denna förordning böra wid allmänna domstolarna åtalas och afdömas, med undantag af frågor om olofflig bränwinsförsäljning i de städer, der poliskammare finnes, uti hwilka dylika frågor skola i hittills wanlig ordning behandlas.

60 §. Denna förordning träder i kraft från och med början af näststommande år 1875; dock att dereft någon will förwärfwa rättighet till idkande af mindre partihandel med bränwin, ware sig i stad eller i socken å landet, för tiden från den 1 inströndande Januari till ingången af näst derpå följande försäljningsår, anfökning om sådan rättighet inlemnas till wederbörande magistrat eller kommunalnämnd inom utgången af Oktober månad detta år, hwareft så fort ske kan och oberoende af de i 7 och 14 §§ gjorda tidsbestämmelser med ärendet förfares såsom i sistnämnda §§ föreskrifwet är.

Det alle etc.

Kongl. Maj:ts nådiga Förordning ang. åtgärder till förekommande af öfwerdrifwen afwerkning å ungskog inom Norrbottens län; Gifwen Stockholms Slott den 29 September 1874.

Kongl. Maj:t har, uppå Riksdagens underdåniga förslag, hwaröfwer Kongl. Maj:t hört så wäl de särskilda kommunerna i Norrbottens län som Högsta Domstolen, funnit godt att för de delar af nämnda län, som ej höra till Lappmarken, i nåder stadga som följer:

1 §. Barrträd, som, efter hwad här nedan i 2 § sägs, är att anse såsom undermåligt, må icke, i form af rundt, bilat eller sågadt wirke, till in- eller utländsk ort skeppas eller i fartyg inlastas eller wid lastageplats till inlastning uppläggas och ej heller till plank, bräder eller annat dylikt försågas eller intagas inom sågingrättning, i sågränna eller inom område, som begagnas till sågplats eller sågbacke wid sågingrättning af hwad beskaffenhet som helst, allt wid påföljd att wirket tages i beslag och dömes förbrutet, så framt icke, på sätt i 3 § stadgas, we-

derbörligt tillstånd är gifwet till trädets afwerkning för stepning eller sågning. Dock ware hemmansegare eller åbo ej förment att, äfwen utan sådant tillstånd, af hemmanets skog, till oundgängligt husbehof, låta wid gården såga och anwända undermåligt wirke.

2 §. **Mom. 1.** Såsom undermåligt anses träd, som afwerkadt ej håller i genomskärning minst 7 decimaltum på ett afstånd af 16 fot från stoträndan. Wid sagde mått får ej barken inberäknas.

Mom. 2. Af träd, som lemnar mer än en sågstock, må trädets öfre del eller toppstocken ej hänföras till undermåligt wirke och såsom sådant tagas i beslag, der det tydligen wisar sig eller ådagalägges, att det wirke är taget af träd, som ej är undermåligt, eller af träd, som är med wederbörligt tillstånd för stepning eller sågning afwerkadt.

Mom. 3. Sparre, som är bilad så, att ursprungliga tjocklek wid 16 fots längd ej kan utrönas, skall, för att icke anses undermålig, hålla i omkrets, wid sagda längd från stoträndan, minst 20 decimaltum, ifall sparren är bilad till skarp kant, men eljest minst 21 decimaltum, samt i förhållande derefter, om längden är mindre.

Mom. 4. I afseende på wirke, som redan är sågadt, då det anträffas, skall hwad ofwan är stadgadt ega tillämpning endast ifall lagligen styrkas kan, att waran tillkommit af träd, som är undermåligt och till hwars afwerkande för sågning eller stepning ej meddelats wederbörligt tillstånd.

3 §. **Mom. 1.** Är skog af beskaffenhet, att för deß ordentliga stötsel och wård fordras afwerkning af undermåligt wirke, må egare, som will låta det wirke stappas eller sågas, anmäla sig hos wederbörande revierförwaltare, hwilken åligger werkställa den undersökning af skogen, som af omständigheterna påkallas. Finnes derwid slik afwerkning wara med grunderna för en god skogshushållning öfwerensstämmande, då må, der ej laga hinder eljest möter, tillstånd af förrättningsmannen gifwas till afwerkning, för stepning eller sågning; dock att träd, som wid stoträndan håller 5 decimaltum eller mera i genomskärning, ej må afföras, innan det genom förrättningsmannens försorg blifwit med kronomärke stämpladt. Will egaren sig till säkerhet hafwa wirke jemwäl af mindre dimensioner stämpladt, ware dertill berättigad.

Mom. 2. Warder sådan förrättning begärd före den 1 Juni, skall, der så ske kan och skogsegaren det äskar, undersökningen och utstämplingen företagas i sammanhang med de utsyningsförrättningar å kronans skogar, som under året förekomma. Werkställes förrättningen i sådan ordning, åligger det revierförwaltaren att, om möjligt, wid förrättningens slut eller i annat fall genast efter det alla utsyningsförrättningar under året inom socknen böra wara afslutade, tillställa sökanden eller deß ombud, mot bewis, men utan lösen, skriftligt instrument öfwer utsyningen. Företages förrättningen särskildt, bör syneinstrumentet aflemnas, innan förrättningsmannen från stället afreser. Underrättelse om tiden, inom hwilken beswär böra wara hos Skogsstyrelsen ingifna, för att kunna till pröfning upptagas, skall i syneinstrumentet meddelas.

Mom. 3. Angående undermåligt wirke, som till följd af föreläggande wid laga skifte warder afwerkadt, skall, der egaren will låta det wirke skeppas eller sågas, gälla i tillämpliga delar hwad här ofwan är stadgadt.

4 §. Undermåligt, ostämpladt wirke är ej underkastadt beslag, såwida tydligen wisar sig eller styrkes, att afwerkningen skett innan denna förordning blifwit gällande; och skall sådant wirke i den ordning, här ofwan sägs, med kronomärke förses, der egaren till sin säkerhet det äskar.

5 §. Jordegare ware ej pligtig att för utsyning eller stämpling, hwarom i 3 eller 4 § sägs, widkännas annan kostnad än godtgörelse till förrättningsmannen för den tid, förrättningen å stället upptager, i hwilket afseende jordegaren skall erlägga såsom arvode för hwarje dag 5 kronor äfwensom förse förrättningsmannen med kost och husrum eller gifwa ersättning derför.

6 §. Rätt att i beslag taga wirke, som bör anses förbrutet, tillkomme allmän åklagare, tjenstemän och betjente wid skogsstaten samt tullstatens tjenstemän, desse sistnämnde inom hamn och lastageplats; men rättighet att utföra åtal i sådana mål ege endast allmän åklagare och jägeribetjening, på sätt gällande författningar stadga, skolande förty tulltjensteman, som gjort beslag, derom göra anmälan hos allmän åklagare eller jägeritjensteman.

7 §. Medel, som inflyta genom försäljning af wirke, som enligt denna författning är beslag underkastadt, fördelas sålunda, att en tredjedel tillfaller kronan och två tredjedelar åklagaren; dock att, dereft annan behörig person werkställt beslaget, denne skall af åklagareandelen undfå hälften.

8 §. Denna förordning skall gälla från början af näststommade Oktober månad.

Det alle etc.

Kongl. Maj:ts förnyade nådiga Förordning, ang. wilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af win, maltdrycker, kokadt kaffe och andra tillagade, icke spirituösa drycker; Gifwen Stockholms Slott den 18 September 1874.

Enär erfarenheten ådagalagt behofwet af tillägg och förändringar i lagstiftningen angående wilkoren för försäljning, till förtäring på stället, af win, maltdrycker, kokadt kaffe, thé och chocolade samt andra tillagade, icke spirituösa drycker, har Kongl. Maj:t, efter att hafwa inhemtat Riksdagens yttrande i ämnet, funnit godt att, med upphäfwande af nådiga Förordningen den 7 December 1866 samt nådiga Kungörelserna den

22 Augusti 1871 och den 22 Februari 1873, i nåder förordna som följer:

1 §. 1. Den, som förvärfvat rättighet till utskänkning af bränvin och andra brända eller destillerade spirituösa drycker, ware ock berättigad att, utan särskildt tillstånd, försälja vin, maltdrycker, kokadt kaffe, thé och chocolade samt andra tillagade, icke spirituösa drycker att på stället förtäras.

2. Wunnen rättighet att till förtäring på stället försälja vin skall anses jemwäl innefatta befogenhet att på enahanda sätt försälja malt- och andra icke spirituösa drycker.

3. Förwärfwandet af rättighet att till förtäring på stället försälja maltdrycker medför rätt att, utan särskildt tillstånd, på enahanda sätt försälja andra icke spirituösa drycker, med undantag af vin.

2 §. 1. Den, som, utan att ega rätt till utskänkning af bränvin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, will, i sammanhang med wärdshusrörelse, wid måltider hålla spisande gäster till handa vin eller maltdrycker, göre skriftligen derom ansökan, på landet hos Kommunalnämnden i orten och i stad hos Magistraten, samt foge wid ansökningen betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utskänkningen skall ega rum. Kommunalnämnden eller Magistraten insände skyndsamt ansökningen till Konungens Befallningshafwande jemte eget utlåtande, huruwida sökanden gjort sig känd för sedlighet och ordentlighet samt i öfrigt och med afseende jemwäl å rörelsens omfattning kan anses lämplig att utskänkningen förestå. Konungens Befallningshafwande meddele derefter beslut, om ansökningen bifalles eller icke. Hwad sålunda är stadgadt skall iakttagas hwarje gång utskänkningsställe ombytes.

2. Tillåtelse till sådan utskänkning, som i mom. 1 afses, må endast meddelas tillswidare och så länge Konungens Befallningshafwande icke finner skäl återkalla den gifna tillåtelsen. Underrättelse om beslut, hwarigenom utskänkningsrätt medgifwits, skall genom Konungens Befallningshafwandes försorg meddelas wederbörande Magistrat eller Kommunalnämnd och länsman. Finner Konungens Befallningshafwande skäl återkalla den gifna tillåtelsen, underrätte jemwäl derom Magistraten eller Kommunalnämnden och länsmannen i orten.

3. Öfwer Konungens Befallningshafwandes beslut, hwarigenom ansökning af ifrågawarande beskaffenhet afslås eller meddeladt tillstånd återkallas, må klagan ej föras.

3 §. Rättighet att annorlunda eller i widsträcktare omfattning, än i 2 § mom. 1 sägs, dock utan samband med utskänkning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, till förtäring på stället tillhandahålla allmänheten win eller maltdrycker må ock, med de undantag och inskränkningar, hwilka här nedan stadgas, kunna af Konungens Befallningshafwande, hwarje gång för högst tre år, bewiljas; skolande i detta fall försäljningsåret räknas i stad från den 1 Oktober och å landet från den 1 November.

4 §. 1. I stad skall Magistraten hwarje år inom första hälften af April månad för Konungens Befallningshafwande uppgifwa de per-

soner, hwilka rättighet till sådan rörelse, som i 3 § sägs, blifwit förlänad för tid, som före ingången af näststöljande försäljningsår icke tilländalöper.

2. I sammanhang dermed, och sedan Stadsfullmägtige eller der sådane ej finnas, allmän rådstuga blifwit hörd, skall Magistraten till Konungens Befallningshafwande afgifwa utlåtande, huruwida derjemte rättighet att då idka sådan utskänkning af win eller maltdryck, som i 3 § sägs, må andra personer meddelas och, i sådant fall, föreslå utskänkningsställenas antal, äfwensom i hwilken trakt af staden hwarje utskänkningsställe finnas må, i fall föreskrift jemwäl i sistnämnda affeende anses nödig.

3. Konungens Befallningshafwande fatte derefter beslut i ämnet och gifwe det Magistraten tillkänna; dock må ej mot både Magistratens och Stadsfullmägtiges eller allmän rådstugas afstyrkande beslutas, att näringsidkare enligt mom. 2 antagas skola, ej heller sådane näringsidkares antal bestämmas högre än det, hwarom Magistraten och Stadsfullmägtige eller allmän rådstuga äro ense, eller, i händelse af skiljaktiga meningar, någondera tillstyrkt.

5 §. 1. Will någon i socken på landet wäcka fråga, att sådan utskänkning af win eller maltdryck, som i 3 § sägs, må inom socknen idkas eller att, utöfwer redan tillåtna utskänkningsställen af omförmälda beskaffenhet, nya sådana må inrättas, göre derom framställning hos Kommunalnämndens ordförande inom första hälften af Mars månad det år, utskänkningen skall börja. Kommunalnämnden skall deröfwer innan slutet af samma månad afgifwa yttrande och deri, om bifall till utskänkningen tillstyrkes, utsätta den eller de trakter, hwarinom utskänkningsställena må wara belägna, hwarefter yttrandet öfwerlemnas till ordföranden i Kommunalstämman. Denne inhemte, innan April månads utgång, på Kommunalstämma, som blifwit två Söndagar å rad pålyst, socknemännens utlåtande i ämnet. Warder framställningen af både Kommunalnämnd och Kommunalstämma ogillad, anses frågan förfallen och må ej utom i det fall, hwarom här nedan i mom. 2 sägs, ånyo wäckas förr än i första hälften af Mars månad tredje året efter det, då dylik framställning ogillad blef. Har åter endera eller båda tillstyrkt bifall, sände ordföranden i Kommunalstämman, inom tre weckor från det stämman hållits, det derwid förda protokoll och Kommunalnämndens yttrande, jemte eget utlåtande, till Konungens Befallningshafwande. Derefter fatte Konungens Befallningshafwande beslut; dock må ej utskänkningsidkares antal bestämmas högre, än det, som af Kommunalnämnd och Kommunalstämma eller, om de ej äro ense, af någondera blifwit tillstyrkt.

2. Dereft bewiljad rättighet att i den ordning, som i 3 § sägs, inom socken å landet utskänka win eller maltdryck warder uppsagd eller förwerkad eller af annan anledning upphör under den tid, hwarunder framställning om inrättande af nya utskänkningsställen inom socknen icke i allmänhet är tillåten, må fråga om bewiljande af ny ut-

stänkningsrätt i den upphördas ställe wäckas å tid och behandlas på sätt, mom. 1 bestämmer.

6 §. 1. Så snart Konungens Befallningshafwandes enligt 4 eller 5 §§ fattade beslut blifwit wederbörande Magistrat eller Kommunalnämnd tillkännagifwet, låte, derefter till följd af samma beslut nya utstänkningsrättigheter komma att bewiljas, Magistraten eller Kommunalnämnden på öfligt sätt allmänneligen kungöra, att de, som önska att för den af Konungens Befallningshafwande bestämda tid af högst tre år förwärfwa någon af frågawarande rättigheter, ega att, i stad före Juli och å landet före Augusti månads utgång, till Magistraten eller Kommunalnämnden ingifwa sina till Konungens Befallningshafwande ställda ansökningar derom, åtföljde af betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der utstänkningen skall idkas. De utstänkningsrättigheter i stad, hwilka Magistraten, sedan Stadsfullmägtige eller, der sådane ej finnas, allmän rådstuga blifwit hörd, finner stäligt låta i uppsagda, förwerkade eller eljest upphörda rättigheters ställe under nästföljande försäljningsår utöfwas, må ock i sammanhang med de i detta mom. omförmälda till hugade sökande utbjudas.

2. Alla ansökningar i berörda afseende, hwilka inom föreskrifwen tid inkommit, skola derefter på en gång af Magistrat eller Kommunalnämnd skyndsamt till Konungens Befallningshafwande öfwerlemnas, beledsagade af ej mindre sådant utlåtande, som i 2 § mom. 1 sägs, än äfwen yttrande, huruwida i afseende å tiden för utstänkningens bedrifwande eller eljest några inskränkningar eller wilkor anses nödiga.

3. Konungens Befallningshafwande meddele derefter beslut i målet och utfärde för den eller dem af sökandena, hwilkas ansökningar bifallas, wederbörliga tillståndsbref med utsättande af den tid, hwarunder, och den trakt, inom hwilken utstänkningen må utöfwas, äfwensom af de föreskrifter i öfrigt, som till god ordnings befrämjande kunna finnas för särskilda fall nödiga. Den, hwars ansökning icke blifwit af Konungens Befallningshafwande bifallen, ege ej rätt att deröfwer föra klagan.

4. Tillstånd till utöfwande af sådan utstänkning, hwarom nu är fråga, må ej af Konungens Befallningshafwande lemnas för längre tid eller å andra eller flera utstänkningsställen, än i ofwan stadgad ordning bestämts.

5. Ombyte af utstänkningsställe under den tid, för hwilken utstänkningsrättighet är förlänad, må ej ske med mindre Konungens Befallningshafwande, efter wederbörande Magistrats eller Kommunalnämnds hörande, dertill lemnar bifall.

7 §. 1. Wid helsobrunn eller badort, på passagerarefartyg eller der wärdshusrörelse af annan anledning kan komma i fråga att under endast någon del af året utöfwas, må för bestämd tid, kortare än år, rättighet till utstänkning af win eller maltdrycker meddelas af Konungens Befallningshafwande, när wederbörande derom gjort anmälan.

2. Rättighet till sådan utstänkning å passagerarefartyg sökes hos Konungens Befallningshafwande i det län, hwareft fartygets rederi har sitt hufwudsäte.

8 §. 1. Will någon särskildt, utan samband med rättighet till utskänkning af win eller maltdrycker, mot betalning hålla allmänheten tillhanda kokadt kaffe, thé och chocolade eller andra tillagade, icke spirituösa drycker, göre derom skriftlig anmälan, i stad hos Magistraten och på landet hos Kommunalnämndens ordförande och länsmannen i orten, med bifogande af betyg om god frejd och uppgift å det ställe, der försäljningen skall ega rum. Öfver gjord anmälan bör meddelas bevis af Kommunalnämndens ordförande utan lösen samt af länsman eller Magistrat emot lösen, som för bevis om ingifwande af handlingar i allmänhet är stadgad.

2. Önskar den, som icke har god frejd, att idka sådan försäljning, hwarom i mom. 1 är nämndt, har Konungens Befallningshafwande att, på ansökan derom, efter Magistratens eller Kommunalnämndens och länsmannens i orten hörande pröfwa, huruwida försäljningsrätt ändock medgifwas må eller ej.

3. Hwad i mom. 1 och 2 är stadgadt skall iakttagas hwarje gång försäljningsställe ombytes.

9 §. Wid marknad och kungjord allmän torgdag, ware sig i stad eller å landet, så ock wid läger eller annat wapenöfningsmöte å landet, der trupp är för flera dagar sammandragen, må utskänkning af win eller maltdrycker eller sådan försäljning, hwarom i 8 § är fråga, icke idkas af annan än å stället bosatt person, som till dylik utskänkning eller försäljning derstädes eljest är berättigad, med mindre Konungens Befallningshafwande lemnat tillstånd till utskänkningen eller försäljningen. Sådant tillstånd må, hwad angår läger och annat wapenöfningsmöte, endast uppå framställning af wederbörande militärchef meddelas.

10 §. Den, som idkar handel i öppen bod, må ej tillåtas att till förtäring på stället försälja, ware sig enligt 2 eller 3 §§, win eller maltdrycker eller öfriga i 8 § omförmälda icke spirituösa drycker. Ej heller må sådana drycker, utan betalning, i boden utlemnas till förtäring på stället.

11 §. 1. Beträdes någon med utskänkning af win eller maltdrycker eller med idkande af sådan försäljning, som i 8 § är nämnd, utan att hafwa dertill erhållit tillstånd eller derom gjort anmälan efter som för hwarje fall är stadgadt, eller öfwerskrider någon den rättighet, han i sådant afseende erhållit; böte hwarje gång, han för sådan förseelse åtalas och dömes skyldig, från och med Fem till och med Tjugo Kronor.

2. Warder någon, hwilken idkar sådan utskänkning eller försäljning, som afses i denna Förordning, beträdd med olofflig försäljning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa drycker, dömes, utom till answar derför enligt lag, sin utskänknings- eller försäljningsrätt efter denna Förordning förlustig.

3. Fortsätter någon sin rörelse, sedan tillstånd dertill enligt 2 § mom. 2 återkallats eller förbud deremot jemlikt 13 § mom. 1 eller 2 honom delgifwits eller han blifwit af domstol dömd sin näringsrättighet förlustig, böte dubbelt emot hwad i mom. 1 sagdt är.

12 §. Dereſt, ſedan win eller maltdrycker bliſwit köpta hos den, ſom idkar handel med dylika drycker, utan att wara berättigad dem till förtäring på ſtället afyttra, deſſa drycker warda i närheten af försäljningsſtället förtärda å område, hwaröfwer försäljaren eger förfoga, ſkall han, om det ſker med hans wetſkap, anſes och ſtraffas ſåſom den der utöfwat olaga utſtänkning af ſådana drycker.

13 §. 1. Wiſa ſig oordningar å utſtänkningsſtälle eller ſådant försäljningsſtälle, ſom i 8 § ſägs, eller bedrifwes derſtädes oſedlighet, och ſådant, oaktadt ſkedd erinran från Kommunalnämnd, länsman eller Magiſtrat, fortfar, ſå att rörelſens innehafware anſes icke wara lämplig att denſamma widare föreſtå; då eger Magiſtrat eller Kommunalnämnd att förbjuda rörelſens fortſatta bedrifwande. Beſlutet derom gänge genaſt i werkſtällighet, men ſkall ſenaſt inom åtta dagar underſtällas Konungens Befallningshafwandes pröfning.

2. Sådant förbud, ſom nu är nämndt, må ock omedelbarligen meddelas af Konungens Befallningshafwande, ſedan rörelſens innehafware äfwenſom Magiſtrat eller Kommunalnämnd bliſwit hörda.

3. Den, hwilken ſålunda genom laga kraft egande beſlut förbjudits att rörelſen fortſätta eller ſom, jemlikt 11 § mom. 2, bliſwit dömd ſin näringsrätt förluſtig, må ſedermera icke ånyo komma i åtnjutande af ſådan näringsrätt, ſom i denna förordning omförmäles, innan ett år förflutit, ſedan förbudet honom delgafs eller beſlutet om näringsrättens förluſt wann laga kraft. För bedrifwande af ſådan rörelſe, ſom i 8 § afſes, gör, i nu förutſatta händelſe, föreſkrifwen anmälan icke till fylleſt, utan erfordras ſärſkildt tillſtånd af Konungens Befallningshafwande, ſökt och meddeladt i den ordning, 2 § utſtakar.

4. Förekomma oordningar å utſtänknings- eller försäljningsſtälle på landet wid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat wapenöfningsmöte, må, dereſt de fortfara oaktadt ſkedd erinran från der tjenſtgörande kronobetjent, denne omedelbarligen förbjuda och, om förhållandet ſådant påkallar, förhindra utſtänkningens eller försäljningens fortſättande wid tillfället.

14 §. 1. Finnes landthandlande, ſom till afhemtning håller win eller maltdrycker till ſalu, utöfwa dylik försäljning på ſådant ſätt, att derigenom oloflig utſtänkning främjas eller oordningar eljeſt föranledas, eger Kommunalnämnden att förbjuda fortſatt försäljning af nämnda drycker; och gälle, i fråga om werkſtällighet och underſtällning af ſådant beſlut, hwad i 13 § mom. 1 är ſtadgadt.

2. Fortſätter landthandlande försäljning af win eller maltdrycker, ſedan förbud deremot honom delgifwits, böte ſå ſom i 11 § mom. 3 ſägs.

15 §. 1. Påföljd af näringsrättens förluſt och förbud mot rörelſes fortſatta bedrifwande, hwarom i 11 § mom. 2, 13 § mom. 1 och 2 ſamt 14 § mom. 1 förmäles, gälle, då de drabba man, äfwen för huſtrun och twärtom, ſå länge de leſwa i äktenſkap ſamman.

2. För förſeelſe, ſom mot denna Förordning med husbondes wetſkap begås af hans huſtru, huſfolk eller i hans arbete antagen perſon, anſware husbonde likſom wore förſeelſen af honom ſjelf begången.

16 §. 1. Utstänkning af win eller maltdryck ware, äfven då den för öfrigt medgifven är, i allmänhet icke tillåten senare å dag, än till kl. 10 på aftonen; egande dock Konungens Befallningshafwande, der särskilda omständigheter föranleda behof af utstänkningstidens inskränkning eller utsträckning, att derom förordna.

2. Sådan utstänkning, som i mom. 1 sägs, ware icke heller tillåten å Sön- eller helgedag, under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hålles.

3. Win eller maltdryck må icke å utstänkningsställe utlemnas till den, som synbarligen är öfwerlastad, ej heller till den, som minderårig är.

4. Den, som är öfwerlastad, får ej utdrifwas från utstänkningsställe, der han win eller maltdryck förtärt, eller utan wård lemnas.

5. Sker utstänkning å tid på dygnet, då densamma icke är tillåten, eller brytes eljest mot hwad i denna § är wordet stadgadt, dömes till böter enligt 11 § mom. 1.

17 §. 1. Då utstänkning af win eller maltdryck sker, får dörren till utstänkningsrummet icke wara läst. Under det allmän gudstjenst i församlingens kyrka hålles, skall utstänkningsrummet alltid wara tillstängdt.

2. Der utstänkning af nämnda beskaffenhet idkas, skall wara anbragt synligt eller tydligt anslag, som rörelsen utwisar.

3. Bryter någon mot hwad i denna § är stadgadt, ware för hwarje sådan lagöfwerträdelse förfallen till böter af Fem Kronor.

18 §. Den, hwilken annorlunda än wid måltid åt spisande gäster utborgar win eller maltdryck att å stället förtäras, ware ej berättigad att derför utsöka betalning.

19 §. Hwad enligt denna Förordning tillhör Magistrats handläggning, tillkommer poliskammare i de städer, der sådan finnes, och i städer, som ej hafwa Magistrat, der tillsatt särskild styrelse.

20 §. Om böters förwandling och fördelning, om rätt att anställa åtal för öfwerträdelse af denna Förordning, om öfwerwakande i öfrigt af författningens efterlefnad samt om domstol, der öfwerträdelser af densamma skola åtalas, lände till efterrättelse hwad uti gällande Förordning angående wilkoren för försäljning af bränwin eller andra brända eller destillerade spirituösa dryckar är eller warder stadgadt.

21 §. 1. Denna Förordning har icke tillämpning på gästgifware wid dem i sådan egenskap tillkommande försäljningsrätt och ej heller i allmänhet på dem, som utomhus i **ringa** omfattning, ware sig medelst kringbärande eller från bord eller eljest, idka försäljning af maltdrycker eller öfriga i 8 § omförmälda icke spirituösa drycker; dock att sådan försäljning, wid bot, som i 11 § mom. 1 stadgas, icke må å landet wid marknad, kungjord allmän torgdag, läger eller annat wapenöfningsmöte utöfwas af annan, än den, som är å stället bosatt eller ock innehar den widsträcktare utstänknings- eller försäljningsrätt, hwarom i 9 § sägs; samt att hwad i 13 § mom. 4 är till förekommande af oordningar stadgadt skall jemwäl i afseende å försäljning i **ringa** om-

fattning utomhus å landet wid ofwanomförmälda tillfällen lända till efterrättelse.

2. Förordningen ſkall icke heller gälla för Stockholm, utan eger Öfwerſtåthållare-embetet, med iakttagande deraf, att förſäljning till förtäring på ſtället af icke ſpirituöſa drycker, om hwilka i denna författning är fråga, må i hufwudſtaden idkas endaſt efter dertill erhållet tillſtånd, i öfrigt, med ledning af grunderna för denna Förordning, meddela de närmare beſtämmelſer i ämnet, ſom kunna anſes erforderliga. Likaledes ſkall Styrelſen för Statens jernwägstrafik ega att, med ledning af denna författnings grunder, meddela och tillämpa de närmare beſtämmelſer i afſeende å förſäljning utaf omförmälda drycker inom jernwägens område wid ſtatens jernwägsſtationer, ſom kunna af Styrelſen anſes erforderliga.

22 §. Denna författning träder i kraft wid ingången af år 1875.

Öfwergångsſtadgande.

Rättighet att utſkänka win eller maltdrycker må härefter, på grund af hittills gällande författningar i ämnet, icke bewiljas för längre tid, än till den 1 Oktober 1875 i ſtad och till den 1 påföljande November å landet.

Det alla etc.

Följande lagrum, hwilkas nu gällande lydelse äro införde hwar på sitt rum, hafwa förut warit lydande, som följer:

Giftermåls-Balken.

1 Kap. 4 §. Nu warder twist om giftomanna rätt, eller synes rätte giftoman ej wara dertill fallen, eller wälwiljande; Då förordne derom Domaren, som han, efter bästa förstånd och samwete, fäligt pröfwar.

2 Kap. 5 §. I swägerlag å sidone må man ej gifta sig med sin broders enka; brodersons eller systersons, broders eller systers sonsons, eller dottersons enka; sin faderbroders, eller moderbroders, faderfaders eller fadermoders broders enka; sin moderfaders, eller moderbroders broders enka: Ej eller med sin aflidna hustrus syster, hustrus broders eller hustrus systers dotter, eller dotterdotter, och deras afkomma; hustrus fadersyster, eller modersyster; hustrus faderfaders eller fadermoders syster; hustrus moderfaders, eller modermoders syster. — 6 §. Ej må man eller i andra swägerlaget äktenskap bygga med sin hustrus stjufmoder, eller sin stjuffaders enka; ej eller med sin döda dotters mans enka, eller med sin stjufsons, eller stjufsons sons enka.

8 Kap. 1 §. Göra man och qwinna, der hon enka är, eller giftoman å mös wägnar, förord sig emellan före äktenskapet, om den giftorätt hwarderna njuta skall; det eger kraft och witsord, när det ej ster dem till förfång, som bättre rätt till egendomen å den tid hafwa. Ej må sådane förord gälla, utan gode män witna, att de före wigslen gjorde äro; och de sedan inteckнas å nästa Ting, och i staden stax efter wigslen.

9 Kap. 3 §. Morgongåfwa skall tagas af mannens enskilda lott i boet. Dör hustrun förr än mannen; ware då morgongåfwan ock död. Lefwer hustrun efter honom; njute efter landsrätt morgongåfwa sin, ehwad de hafwa barn samman, eller ej. Eger hustrun giftorätt efter stadsrätt; tage ej morgongåfwa, der hon barn efter honom hafwer.

10 Kap. 2 §. Efter landsrätt giftes frälseman och bonde till twå delar, och hustrun till tridiung i alla lösören, som de å landet och i staden ega, eller ega få, och i allt fast gods å landet, som de i hjonalag afla tillsammans. I jord, eller hus och wattenwerk, ehwad de å egen, eller annans grund, bygde äro, som man, eller hustru före, eller under äktenskapet, ärft, eller förut förwärft, eger ej han, eller hon, giftorätt; dock warde all årlig ränta och afrad deraf under lösören räknad.

11 Kap. 2 §. Hafwer man eller * * *) han eller hon förut egde. Ej skall i ty mål mannens egendom häfta för hustruns gäld; och ej hennes egendom för mannens gäld, ehwad de under lands eller stads rätt höra. Räcker ej etc. — 7 §. Hafwer man sålt * * * odaljord sin. Är den jord till beggederas nytta såld; fylle då hwar af sin jord, mannen twå delar, och hustrun tridiung. Är ej jord till; fylle då af lösören.

14 Kap. 1 §. Der hat och bitterhet emellan man och hustru så råda får, att de, efter warning, ej sämjas kunna; då skall Rätten pröfwa, hwad heller endera, eller begge det wälla, och böte den brottslige af sin lott i boet, första gången tjugufem daler, och andra gången dubbelt. Wäller annandera mer, och annandera min-

*) Hwad här och i det följande finnes uteslutet är lika lydande med den i lagboken tryckta texten.

dre; warde straffet derefter lämpadt. Låta de sig ej eller deraf rätta; böme då Rätten till stilnad på någon tid, till säng och säte. — 2 §. Skiljer mannen sig * * * egendom; böte som i förra § sagdt är och fylle skadan.

Ärfda-Balken.

2 Kap. 1 §. Där fader, eller moder; ärfwe då Frälsemans och Bondes son efter landsrätt twå lotter, och dotter tridiung. Mes efter stadsrätt, tage Preste och Borgares son halft, och halft dotter. Dock stiftes efter landsrätt den jord, med bosslap och åkerredslap, som borgare å landet eger; och efter stadsrätt Frälsemans och Bondes hus och tomt i staden.

3 Kap. 1 §. Äro ej bröstarfwingar till efter den döda; då äro fader och moder. Lefwa de båda; ärfwe, efter landsrätt, fader twå delar, och moder tridiung; men efter stadsrätt halft hwardera. — 2 §. Lefwer ej utan endera af dem, och äro syskon till, ett eller flere, efter den döda, som ärfwas skall; ärfwen de med fader, eller moder, och tage fader eller moder sin del, som i 1 § sagdt är, och syskonen del, som deras fader eller moder ärfwa bordt, om den lefwat. Äro ock den dödas halfsyskon till, och komma de alle af samma fader eller moder, som död är; ärfwen ock de med samsyskonen lika, broder broders del, och syster systers del. Är någotdera af sam eller halfsyskonen, eller de alle döde, och lefwa barn efter dem; träden då de i fader eller moder sins ställe och rätt. Är ej utan ett sam eller halfsyskon, som arf med moder tager; njute då halft hwardera. Lefwa ej sam eller halfsyskon, eller barn efter dem, utan barnabarn; tage fader, eller moder, som lefwer, alltsamman. Likaledes tagen hel och halfsyskonen, eller deras barn, allt arfwet, om både fader och moder döde äro; och delen det sig emellan som i 3 § sägs. Äro halfsyskonen födde af den fader, eller moder, som lefwer och sjelf arf tager; då ega de ej någon del i det arf. — 3 §. Nu äro både fader och moder döde, och lefwa syskon efter; delen de sig emellan arfwet, och tage efter landsrätt broder twå delar, och syster tridiung, och efter stadsrätt halft hwardera. Äro ock den dödas halfsyskon till; waren de med samsyskonen samarfwa; och tagen de alle, som af samma fader äro, den del, som deras fader taga bordt, och de, som af samma moder äro, den del hon taga bordt, och delen sig emellan som förr sagdt är. Är någon af sam eller halfsyskon, eller de alle döde; ärfwen då deras barn, som i den 2 § stadgadt är. — 4 §. Äro ej fader eller moder, sam eller halfsyskon, eller deras barn till; Ärfwen då faderfader och fadermoder, eller, der endera död är, den som lefwer, twå delar, och moderfader och modermoder likaledes en tridiung, der den döde lydt under landsrätt, men hälften, der den lydt under stadsrätt. Äro de å endera sidan både döde, och lefwer någon å andra sidan; tage den alltsamman, ehwad den är å fädernet, eller mödernet. — 5 §. Äro ej de till; då är faders hel och halfbroder, och faders hel och halfsyster, moders hel eller halfbroder, och moders hel eller halfsyster, de äro samarfwa; och tagen den dödas fädernes fränder fädernes del, och mödernes fränder mödernes del, som i 3 § sagdt är. Ej må de af halfslägten till annan del af arfwet träda med helslägten, än den, som deras fader eller moder, genom hwilken de med hwarannan slylde äro, hade efter ätteräkningen taga bordt, om den lefwat. — 6 §. Äro ej de till; då äro faderfaders fader och moder, fadermoders fader och moder, moderfaders fader och moder, modermoders fader och moder samarfwa. — 7 §. Äro ej de till; då äro den dödes sam eller halfsyskons barnabarn. — 8 §. Äro ej de till; då äro bryllingar, som äro faders hel eller halfbroders, och faders hel eller halfsysters barn, så ock syssslingar, eller moders hel eller halfbroders, och moders hel eller halfsysters barn, samarfwa; de kallas syskonebarn. Är någon af dem både å fäderne och å möderne slyld med den döda; njute då han både fädernes och mödernes del. — 9 §. Äro ej de till; då äro faderfaders och fadermoders, moderfaders och modermoders hel eller halfbröder och systrar. — 10 §. Äro ej de till; då är faderfaders faderfader, och faderfaders fadermoder, faderfaders moderfader, och faderfaders modermoder, fadermoders faderfader, och fadermoders fadermoder, fadermoders moderfader, och fadermoders modermoder, moderfaders faderfader, och moderfaders fadermoder, moderfaders moderfader, och moderfaders modermoder, modermoders faderfader, och modermoders fadermoder,

modermoders moderfader och modermoders modermoder. — 11 §. Twiſta fjermare ſidoarfwingar ſig emellan, och äro de i lika led, men olika gren; tage då den arfwet, ſom är af närmare ſtamfader med den döda. Äro de båda till gren och led jemnſtylde; ware då ſamarfwa. — 12 §. Äro bröſtarf, ſidoarf, eller bakarf fallne tillſammans i dens hand, ſom ärfwes; gånge dermed, ſom ſagdt är, utan åtſkilnad ifrån hwad ſtam egendomen kommen är.

9 Kap. 1 §. När dödsfall timar ▪ ▪ ▪ med liſlig ed beſanna. Leſwer ▪ ▪ ▪ ſom nu är ſagdt. Är egendomen å landet, eller ſådan, ſom ärfwes efter landsrätt; kalle då goda män, ſom efter bäſta förſtånd den wärdera, och ſkrifwa upptekningen jemwäl under. Lyder arfwet under ſtadsrätt; då ſkola Borgmäſtare och Råd nämna twänne, eller flera redliga män, ſom det förrätta. I preſthus må arfwingar kalla och bruka dertill, den de helſt ſjelfwe wilja.

12 Kap. 7 §. Nu ſå flere del i ſätesgård, eller annan jord; kan den ej wäl ▪ ▪ ▪ eller jemngod ränta, hwilketdera den helſt will, ſom löſen taga ſkall.

15 Kap. 5 §. Nu wet man hans inländſka arfwinge, men ej hwar han är; då ſkall arfwet under ſäkert förwar ſättas till deß han kommer, eller emot full borgen af fjärmare lyftas. Kommer han ej inom tjugu år; ware från arfwet ſkild, der han ej laga förfall wiſar.

16 Kap. 1 §. Will någon ▪ ▪ ▪ innehåll, eller ej. Äro ej witnen att tillgå, och finnes teſtamentet med egen hand wara ſkrifwet och underſkrifwet; ege ock det laga kraft. — 2 §. Mö, ſom till godt och moget förſtånd kommen är, hafwe wäld göra teſtamente, ändock hon under förmyndares wärjo är.

17 Kap. 2 §. Hafwer man ▪ ▪ ▪ faſt egendom i ſtaden, ſättas i ſtället; och det behålle arfwejords egenſkap i hans hand, ſom det då ärfwer: men ſedan gånge de penningar, löſören, och faſt egendom i ſtaden, i arf, ſom om löſören och faſt egendom i ſtaden ſagdt är.

18 Kap. 1 §. Hwar ſom något teſtamente ſätt hafwer, ware ſkyldig inom ſex månader, ſedan han gifwarens död och teſtamentet etc.

20 Kap. 7 §. Nu kan ſå hända, att rätter förmyndare ej kan ſtraz nämnas, eller lagligen träda till det förmynderſkap; förordne då Domaren någon god man, ſom imellertid barnagodſet wärda må.

23 Kap. 1 §. Förmyndaren ſkall författa riktig räkning öfwer det, han under händer hafwer, ſå att han, wid hwart års ſlut, för näſta fränder må kunna redo göra, om ſå fordras. Begära de det ej; ware ändå ſkyldig, att tillſtälla dem hwart tredje år en ſluten räkning, med de bewis, ſom dertill höra, att de den öfwerſe må. Äro ej fränder till, eller wilja de ſig det ej åtaga; förordne Domaren någon i deras ſtälle. Finnes emot den räkning något att påminna; då bör Domaren tilſe, att den omyndiga rätt ſker. Är omyndig till de år kommen, att han ſjelf kan finna, det förmyndaren ej wäl deß egendom föreſtår; ſtånde ock honom fritt, det hos Domaren att angifwa, och ſin rätt utföra, ändå att han öfwer ſitt arf ej råda får, förr än han till laga ålder kommit, ſom förr är ſagdt.

Jorda-Balken.

1 Kap. 2 §. Köp, ſkifte, och gåfwa ſkola ſkriftligen ſke med twägga manna witne, och de wilkor deri ſättas, hwarå ſamma köp, ſkifte, eller gåfwa ſig grundar, och ſedan lagföljas å den ort, der hwardera är beläget, ſom framdeles ſkils.

4 Kap. 2 §. Jord, hus och tomt ▪ ▪ ▪ ▪ faſtebref bekräftas. Ej må faſtebref utgifwas i ſtaden, förr än ſäljaren ſjelf, eller genom fullmägtig, inför Rätten handſträckning gjort hafwer, och tillſtätt köpeſtillingen betald wara. I faſtebrefwet ſkall nämnas ▪ ▪ ▪ ▪ belägen är. Om ſkifte och gåfwo ware lag ſamma.

14 Kap. 3 §. Nu will någon med den ſynedom ſig ej åtnöja; wädje då under näſta Lagmans Ting, ſom i Rättegångs Balken ſägs, och döme Lagmans Rätten till ſyn, om ſå nödigt pröfwas. Lagmans ſyn ſkall hållas med näſta uthärads Nämnd, och emot den ſynedom må ingen wädja, utan ſöke Konungen om Riddare ſyn, inom tre månaders tid, ſom i Rättegångs Balken ſägs, och ſätte borgen för all koſtnad och ſkada.

16 Kap. 7 §. Rymmer landbo bort inom stämmotid, och finner jordegaren honom på wägen, då han afwiker; hafwe wåld hemta honom åter, och allt det han med sig förer. Hafwer landbo satt sig neder å annan ort; lite jordegare Befallningshafwanden derom till, och böte landbon, för olaga afflyttning tio daler, etc.

Byggninga-Balken.

4 Kap. 2 §. Aflopps dike bör läggas af oskift mark, twå och en half, eller twå alnar bredt, en aln djupt, och en aln på botten, allt som nödigt är = = = hwar af sitt.

11 Kap. 4 §. Då käle ur jorden är, skola swin ringade wara, att de ej må rota upp gräsmarken, och ware Brofogde skyldig, att hafwa noga akt derå. Tage ock upp, eller märke alla de swin, som han oringade finner, och löse egaren dem igen af honom, med twå mark för hwardera. Will ej egaren dem lösa; stämme Brofogde honom för Rätta, och betale då egaren till Brofogden dubbelt för hwart swin. Försummar Brofogde detta; böte en daler, och tage den, som will och gitter, de oringade swinen, helst han, som dem å sina egor finner, och skada lider, och njute samma rätt som Brofogde.

25 Kap. 1 §. Landswäg skall läggas = = = i åker eller äng, derföre sin fyllnad af Kronan.

28 Kap. 10 §. Gör gäst wåld = = = hans hjon; hafwe brutit edsöre; och ware ogildt etc.

Handels-Balken.

3 Kap. 3 §. Ej må någon = = = tillika, eller idka både köpenskap och handtwerk i en stad. Warder någon = = = än ett; söke der lof till. — 5 §. Will man säga upp burskap; göre det inför Borgmästare och Råd, sex månader förr, än han sin borgerliga näring afträder, eller ifrån orten flyttar, och wise, att han sin Borgarepligt fullgjort hafwer, som sagdt är. Flyttar han utrikes; gifwe ut sjette penningen af all sin egendom, Konungen och Staden till tweskiftes. Förer han egendomen ut, eller bjuder han till att skaffa den bort, etc.

7 Kap. 2 §. Ej må marknadsgods säljas förr, än marknad lyst, eller sedan den aflyst är; utan ware köpet ogildt, och böte köparen och säljaren hwardera tio daler. — 6 §. Sker buller, owäsende och slagsmål, sedan offentlig marknad lyst är; plikte den det gör, efter lag, och böte tio daler för fridsbrottet.

8 Kap. 4 §. Gör någon i mätande eller wägande orätt, ändå att han rätt krönt mått eller wigt derwid brukar; böte tio daler och åter skadan. Bryter Kronans Uppbördsman häremot; miste embetet, och böte dubbelt.

9 Kap. 6 §. Ingen tage, eller låte förskrifwa sig större ränta, än sex för hundrade om året; hwar som det gör, eller tager = = = af hufwudstolen till de fattiga. — 11 §. Fordrar någon den gäld, han wet gulden wara; böte hälften af det han fordrat, målsegandens ensak. — 12 §. Hafwer man = = = inom tjugu år; ege etc.

14 Kap. 2 §. Rätta legostämma skall wara från Michelsmeßodag till samma tid året derefter, så i staden, som å landet. — 4 §. Sju dagar efter Michelsmeßodag skall lagstadt legohjon etc.

17 Kap. 8 §. Sedan tages barnaarf ut hos föräldrar eller förmyndare, och Kyrkors och fattighus fordringar hos deras föreståndare, så ock skuld till Kronan, eller Frälseman, för uppbörd. Hos Uppbördsman, som sedan blifwit förmyndare eller föreståndare, ege Kronan, eller frälseman, förmån till det, som å uppbörden för alla åren brister. War han förmyndare eller föreståndare, förr än han Uppbördsman blef; hafwe barnagods, Kyrkors och Fattighus medel, företräde. Hafwer någon inteckning å hans fasta gods, innan han förmyndare, föreståndare, eller uppbördsman blef; njute då sin inteckning till godo. — 9 §. Efter dessa komma de, som hafwa klara skuldebref och pantförskrifningar i den skyldigas fasta gods, eller hus i staden, och dem å Härads Ting, eller Rådstufwa, offentligen inteckna låtit,

å den ort, Härad eller Stad, der egendomen ligger; och tage hwar betalning utur sin pant. Är en pant till flera förskrifwen, och räcker den ej till för alla; hafwe den företräde, som äldsta inteckning wiser. — 10 §. Hafwer någon sitt skuldebref eller annan fordran, som godkänd, eller lagligen fastställd är, inteckna låtit i den Rätt, derunder gäldenärens fasta egendom ligger, ändå att den ej är till pant förskrifwen; njute ej deß mindre förmån, efter deß inteckning, framför andra, som deras fordringar, eller pantförskrifningar, sedan inteckna låtit. — 11 §. Hafwa flere inteckning fått å ett och samma Härads Ting; ege lika rätt, ändå att den ene förr, och den andre senare, sin rätt bewakat. Om inteckningar å en Rådstufwudag ware lag samma. — 12 §. Ej gifwer inteckning förmånsrätt, utan i fast egendom, den gäldenär egde, då inteckningen skedde; ej eller den, som sker sedan gäldenär död, eller deß fattigdom allmänt kunnig är. — 13 §. Sitter borgenär i fast pant; njute han betalning derutur näst dem, som förr nämnde äro. — 14 §. Weglare ege dernäst rätt hos den, som wexel gifwit, då wexelbref ej godkännes af honom, som wexeln betala skulle, och wexelgifwaren emellertid af sig kommit. Är wexel godkänd, och mägtar wexelbetalaren den sedan ej inlösa; njute ock weglaren hos honom samma rätt, der det i akt är taget, som särskildt om wexel stadgadt är. — 15 §. Räcker den skyldigas egendom för dessa borgenärer ej till; fällen då de slikt af mark som af mark, som lika rätt med hwarannan hafwa och ware ränta så gild som hufwudstol: Men ej må ränta i dessa fall borgenärer emellan längre räknas, än till den tid, då gäldenärens egendom i qwarstad sattes. — 16 §. Är gods att tillgå, sedan den gäld är gulden, derom nu sagdt är; njuten alle de öfrige borgenärer lika rätt, och briste deßlikes för dem så af mark som af mark. Böter ega minsta rätt.

Straff-Lagen.

2 Kap. 19 §. Wissa i lagen ... för wiß tid förwerkat. Då sådan påföljd för wiß tid stadgad är, må den ej under fem och ej öfwer tio år ådömas.

18 Kap. 5 §. Otukt emellan personer, som i det swågerlag äro, att de icke, utan Konungens tillstånd, må äktenskap med hwarannan ingå, straffes med böter.

20 Kap. 11 §. Begår någon ... högst två år. Begår någon tredje ... med minst två och högst sex år utöfwer ... följa bör. Kommer han åter fjerde ... från och med sex till och med tio år eller på lifstid. Inbrott utan ... inbrott straffas skall.

Utsökings-Balken.

2 Kap. 1 §. Hos Konungens Befallningshafwande ... den, som sökes, wiß dag och wite före, att derå swara. Ej må sedan flere etc. — 2 §. Ställer ej ... dag, eller möter med swar; ware till wite förfallen, och sätte Konungens Befallningshafwande honom annan dag före, med större wite, och låte den sökande honom å nyo få derom kunskap. Kommer han ändå ej med swar in; njute den sökande sin rätt, etc.

3 Kap. 5 §. Hafwer någon wunnit hos twänne Underrätter, och warder ... sättas i qwarstad. Hafwer man en Underrätts dom för sig, derå utmätning följa bör, efter som i Rättegångs Balken skils; ware lag samma. När godset så utmätt är, må det etc. — 6 §. Nu gitter ej den, som tappat hafwer, gifwa ut, hwad dömdt är, innan saken för Hofrätten kommer; sätte der full borgen före: gitter han ej eller det; ställe då borgen för sig sjelf, eller träde i fängelse till sakens utslag. Om utmätning i lagwadda etc.

Rättegångs-Balken.

1 Kap. 1 §. Ursprungligen: Förste domstol å landet är Häradsrätt. Der dömer häradshöfding, med tolf bönder, som i Häradet bo, och dertill walde äro. De tolf kallas Härads Nämnd.

Enligt K. Förordn. d. 18 Dec. 1823: Förste Domstol å landet ... Härads Nämnd. Då ledigt rum i Nämnden fyllas skall, warde i den eller de socknar, för hwilka ledigheten inträffat, wal hållet af de derstädes bosatte bönder, å dertill fjorton dagar förut utlyst sockenstämma. Ej må annan dertill wäljas än den, som är wälfrejdad och tjugufem år gammal; och den, som de fleste rösterne erhållit, ware såsom Nämndeman ansedd. Wid walet ege hwar bonde lika röst, ehwad han större eller mindre hemman hafwer. Uppstår fråga om den waldes behörighet, eller om walet rätteligen skett, gifwe Häradsrätten Utslag derpå, och gånge det Utslag i werkställighet, ändå att klagan i högre Rätt föres. Den, som kallad warder, att i Rätten sitta, på sätt nu sagdt är, ware pligtig att minst två år den tjenst förrätta, der han ej från orten flyttar, eller eljest gitter wisa sådane hinder, att Rätten pröfwar skäligt honom deßförinnan entlediga. Ej skall dock den, som öfwer sextio år gammal är, emot sin wilja till Nämndeman wäljas: ej eller ware någon, som ur Nämnden afgått, skyldig att låta sig åter inwäljas, förr än ordningen å ньo till honom kommer, sedan de öfrige, som wäljas kunna, för socknen Nämndemän warit.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: Underrätt å landet är ... och dertill walde äro etc.

4 §. Andre domstol är Rådstufwurätt. Der ega Stadens Borgmästare och Rådmän döma. I de Städer, som ej hafwa Kämnersrätt, är Rådstufwurätt förste domstol. — 5 §. Öfwer dessa äro ... ifrån Lagmans och Rådstufwu Rätterna komma etc. — 8 §. Lagman och Häradshöfding skall ... å Tinget. Borgmästare och Rådman göre ed sin å Rådstufwa, i Konungens Befallningshafwandes, eller deß närwaro, som han i sitt ställe förordnar, och Kämner inför Borgmästare och Rådmän.

10 §. Ursprungligen: Nu hafwer Lagman, eller Häradshöfding ... der Rådstufwurätten utom honom ej domför är.

Enligt K. Förordn. d. 18 Dec. 1823: Nu hafwer Lagman eller Häradshöfding ... der Rådstufwurätten utan honom ej domför är. Hafwer Nämndeman förfall, och warder förty Härads- eller Lagmansrätt ej domför, eller saknas eljest fulltalig ... säges, kalle Häradshöfding eller Lagman af de bönder, etc.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: Nu hafwer Häradshöfding förfall, ... ej domför är. Hafwer Nämndeman förfall, och warder förty Häradsrätten ej domför, eller saknas ... i 13 Kap. 4 § sägs: kalle Häradshöfding af de bönder, som närmast bo, en eller flere, efter ty som behofwet fordrar.

2 Kap. 3 §. Å Tingstimma ..... och tingsfrid, och läse de stadgar offentligen upp, som Allmogen å Tinget kungöras böra. Derefter tage han etc.

4 Kap. 2 §. Ursprungligen: Twista män, och åstar käranden särskildt Ting; söke då Hofrätten. Will han kostnaden hålla; tillåte det Hofrätten, ändå att dem ej derom åsämjer. Tappar den swarande; gälde ej annan kostnad, än den å laga Ting göras skulle. Ej må Häradshöfding i ty fall af eget godtycke Urtima Ting stämma. Är någon sak så widlyftig, att den ej kan å laga Ting slitas, och sämjes parterne inför Rätten om särskildt Ting; då må Häradshöfding det hålla: Dock kungöre det genast Hofrätten, och Konungens Befallningshafwande. Om särskildt Lagmansting ware lag samma.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: Twista män, och åstar ... hålla: Dock kungöre det genast Hofrätten, och Konungens Befallningshafwande.

6 Kap. 1 §. I hwarje wecka skall Rådstufwurätt hållas, måndag, onsdag, och lördag, så ock oftare, der det tarfwas. Då skola Borgmästare och Rådmän klockan åtta till Rådstufwa komma, och döma alla saker, som ifrån Kämnersrätten wädjade äro: rätte sig ock efter det, som i 3 Kap. 3 och 4 §§ om lagwadda saker till Lagmansrätt stadgadt är. Der skall ock både ransakas och dömas öfwer alla wexel och sjörätts saker, så ock alla twister om flyttning i och ur hus, ehwad Domstol de eljest höra under, som twista. — 2 §. Söker man eller hustru, att skilja sin lott i bo från den andras, eller will någon gäldbunden sin egendom på en gång till deß borgenärer afstå, att sedan ifrån dem fri warda; derom döme ock Rådstufwurätt, och skilje borgenärer emellan, der de ej sämjas om hwarderas rätt och företräde till det, som afstådt är, så ock, om swek hos skuldenär finnes. — 3 §. Å Rådstufwa böra inteckning, uppbud, och lagfart ske, och de twister afgöras,

ſom derom, eller om börds och widerboende rätt uppkomma. Om brott och miſsgerningar gånge, ſom i det 5 Kap. 1 §. om Kämnersrätt ſagdt är. — 4 §. Der Kämnersrätt ej är; ege Rådſtufwurätt ranſaka och döma alla de mål, ſom eljeſt till Kämnersrätt höra. — 5 §. Kommer twiſt upp om arf, förmyndarſkap, ſå ock död mans eller qwinnas ytterſta wilja, och förordning om deras egendom; döme ock Rådſtufwurätt i ty mål, der ej Förmyndarekammare inrättad är, att ſådant upptaga och ſkita. Förmyndarekammare hafwe wård om omyndigas arf och bäſta, och göre der redo före, och Rådſtufwurätt döme deröfwer, då det klagas. — 6 §. Om Rådſtufwurätts dombok ware lag ſamma, ſom i 5 Kap. ſagdt är.

7 Kap. Urſprungligen: 1 §. Will borgenär, ſig till ſäkerhet, låta å Ting, eller Rådſtufwa, inteckna gäldenärs faſta gods; ſöke det i Rätten ſkriftligen, och lägge derhos in afſkrift, ſom med witnen ſtyrkt är, af ſkuldebref hans, eller afhandling, eller riktiga bewis, att den fordran eljeſt godkänd, eller lagligen faſtſtälld är; och warde det allt offentligen uppläſt, och borgenärs begäran i Rättens dombok förd: gifwe ock honom witnesbörd derom, der han det äſkar. Sedan lägge Rätten gäldenären wiſs dag före, att derå ſwara. Kännes han då wid ſkulden, eller kommer han ej, å föreſatt tid, med ſwar in, och wiſer borgenär, att deſs begäran honom kungjord är; warde inteckning faſt, och gälle för borgenär ifrån den dag, han den i Rätten ſökte: ſkrifwe ock Domaren det å ſkuldebrefwet. Nekar gäldenär ſkulden, och wiſer han ſtrax klara ſtäl, att den är gulden, eller af annan orſak förſwunnen; ware han för inteckning fri. Gitter gäldenär det ej; warde inteckning bewiljad. Röjes endera ej åt Rättens ſlut deri; hafwe loſ att beſwära ſig deröfwer i Hofrätten, inom den tid, ſom i 16 Kap. 1 § ſtadgas. — 2 §. Betalar ej gäldenär, innan tio år till ända gått, ſedan inteckning ſkedde: låte då borgenär den förnya: njute dock förmånsrätt efter förſta inteckningen. Gör han det ej; ware deſs inteckning kraftlös, der han ej laga förfall haft. Då gäldenär ſin ſkuld till fullo betalt; gifwe han Rätten det tillkänna, och warde det ſtrax i dombok ſkrifwet, ſå ock tecknadt i det års dombok, då inteckningen ſkedde. — 3 §. Sedan Häradshöfding hwarje gång om året Ting hållit hafwer i Häradshöfdingedöme ſitt; ſände han in till Hofrätten, inom en månad derefter, alla de inteckningar, ſom då ſkett, wid bot tre daler för hwar dag, han dermed uteblifwer. Rådſtufwurätt göre det för hwar månad, inom fjorton dagar derefter, wid lika bot. Är ej någon inteckning ſkedd; gifwe ock det tillkänna. Om uppbud och lagfart ware lag ſamma.

Enligt K. Förordn. d. 13 Juli 1818: — 16 §. Inteckning ⁂ Handels-Balken ſkils, ifrån den dag, han inteckningen wid laga Domſtol ſökt. Ej må dock ränta å inteckнad fordran tilläggas förmånsrätt för flera än tre år. Om ränta å inteckнad fordran, då gäldenär afträdt ſin egendom, till ſamtlige borgenärers förnöjande, ſtadgas i Konkurs-Lagen. — 18 §. Eger någon inteckning ⁂ njute ej annan rätt i de öfrige, än näſt efter ſiſta inteckningshafwaren. — 23 §. Då inteckning förnyas ſkall; uppwiſe borgenär inför Rätten den inteckнade handlingen i hufwudſkrift, och ſkrifwe Domaren inteckнings-förnyelſen derå. Är borgenärs hemwiſt utom det härad eller den ſtad, der den egendom ligger, hwari inteckning ſkett; må han dock inför Rätten i den ort, hwareſt han bor, förete inteckнings-handlingen, att i deſs inteckningsprotokoll införas; och warde borgenärs anſökning om inteckнings-förnyelſen af domaren å handlingen teckнad; ſedan gifwe borgenär bewis härom in till den Rätt, ſom inteckningen bewiljat, inom den tid, ſom i 21 § ſägs; och ware detta ſå gildt ſom om handlingen der företedd warit. — 24 §. Då gäldenär ⁂ ſå ock i protokollet ſkrifwet. — 28 §. Sedan Häradshöfding ⁂ till Hofrätten, inom en månad derefter, ⁂ deſſe protokoller, eller med alla. Rådſtufwurätt göre det för hwar månad, inom fjorton dagar derefter, wid lika bot. Är ej etc.

9 Kap. 1 §. Kommer ej Häradshöfding eller Lagman till laga Ting, utan låter Rätten ligga neder; böte Häradshöfding tretio, och Lagman ſextio daler, der de ej laga förfall wiſa, och gälde dem ſkadan åter, ſom Rätten ſökte. Bliſwer han en tingsdag ute, då Ting flera dagar ſtår; böte Häradshöfding tio, och Lagman femton daler. Förſumma de ſyn, eller urtima Ting; ware bot hälften mindre. — 3 §. Kommer ej Borgmäſtare ⁂ twå daler: Kämner böte en daler.

10 Kap. 1 §. Will man ⁂ hemwiſt eger, eller främmande är, ſökes der han finnes. Nu will den ſtämde etc. — 5 §. Kommer twiſt i handel ⁂ ſom

i staden hyrde äro; gånge dermed som i 6 Kap. 1 § sagdt är. — 16 §. Twista - - - byaskilnad; lägge dem Konungens Befallningshafwande mellan. Är å endera sidan skatte eller frälsejord; gånge det till Häradsrätt. Gränsar till etc. — 27 §. Will någon å landet - - - bor, som klagar. I staden gånge om dessa mål, som sägs i 5 Kap. 1 §. Den som ej nöjes etc.

11 Kap. 4 §. Käranden ware skyldig, att låta swaranden få stämningen fjorton dagar förut, der han inom Häradet bor: utom Häradet, eller i annan stad, tre weckor: utom Lagmans lagsaga, sex weckor: i tredje eller fjerde lagsaga, eller längre bort, nio weckor. Stockholms stad räknas för särskild lagsaga. Mellan Swerige och Finland ware stämnings tid tre månader, hwar månad räknad till tretio dagar: emellan Pommern och Swerige fyra månader. Är den utom Riket, som stämmas skall; hafwe sex månaders tid ifrån det han stämningen fick. Der stämning genom offentligt anslag sker å Rättens dörr, skall ock sex månaders dag föreläggas. Hwad den åligger att fullgöra, som låter deß borgenärer således instämma, och huru dermed sedan förfaras skall, sägs i 16 Kap. Handels Balken. I alla dessa fall, der stämning etc. — 5 §. Till Kämnersrätt stämmes i wigtiga mål åtta dagar förut, och i ringare tre, eller minst twå dagar. Till Rådstufwurätt stämmes åtta dagar förut; utan så är, att målet ej tål uppskof, och derå förr swaras kan. I de städer, der ej är Kämnersrätt, utan Rådstufwurätten förste domstol, gånge, som om Kämnersrätt sagdt är. — 7 §. Skriftlig stämning bör - - - swarandens skriftliga bewis derå få kan. Muntlig stämning å landet bör ske genom Länsman, eller någon af Nämnden, med en annan trowärdig man, som inom Häradet bor; och i staden af Rättens tjenare. Är den, som stämmas skall, etc.

12 Kap. 2 §. Ursprungligen: Är någon förfallolös borta, då han ropas af Rätten fram att kära eller swara; böte wid Häradsting och Kämnersrätt en daler, i Lagmans och Rådstufwurätt twå daler. Kommer hwarken kärande eller swarande, innan Tingets slut; böte hwardera dubbelt. Kommer swaranden å första Ting, innan etc. — 7 §. Kommer kärande eller - - - ware Synedom gild. Är någon borta från Lagmanssyn: ware lag samma; dock må man ej der wädja mot, utan gånge dermed, som i 25 Kap. 10 § stadgas.

Enligt K. Förordn. d. 12 Mars 1830: Är någon förfallolös borta, då han ropas af Rätten fram att kära eller swara; böte wid Härads-Ting och Kämners-Rätt en daler, i Lagmans och Rådstufwu-Rätt, twå daler. Kommer hwarken kärande eller swarande, å landet innan Härads-Tingets slut, eller i stad innan rättegångstimman ute är, böte hwardera dubbelt. Kommer swaranden å första Ting, innan etc.

13 Kap. 1 §. Ursprungligen: Nu will kärande eller - - - träde sjelfmant ifrån Rätten. — 2 §. Jäfwar någon Domaren obeskedligt; böte i Härads och Kämnersrätt tio daler, i Lagmans och Rådstufwurätt tjugu daler, i Hofrätten femtio daler. — 3 §. Pröfwas jäf lagligt emot Häradshöfding, Lagman, eller Borgmästare i den stad, der etc. — 4 §. Jäfwas någon i Härads eller Lagmans Nämnd; sätte Häradshöfding och Lagman, om det tarfwas, annan i hans stad, så länge det målet slites. Jäfwas Kämner eller Rådman; nämne Rådstufwurätt den i hans ställe sitta må, der Rätten ej annars domför är. Jäfwas alle i Kämnersrätt; kalle Rådstufwurätt andra, som den sak döma. Är Rådstufwurätt aller jäfwad; förordne - - - andra i deras ställen. Ej må Borgmästare och Rådman jäfwas, der son eller måg i Kämnersrätt dömt; Ej må ock någon i Hofrätten etc.

Enligt K. Förordn. d. 20 Dec. 1851: Nu will kärande - - - sjelfmant ifrån Rätten. Söker endera parten, sedan rättegång anhängig är, sak med Domaren, eller tillfogar honom något med ord eller gerning, i uppsåt att honom dermed jäfwig göra; det skall ej för jäf räknas.

14 Kap. 1 §. I Härads, Kämners, Lagmans, och Rådstufwurätt i de min- Städer, bör käromålet etc. — 2 §. Kommer kärande till Kämnersrätt å dag - - böte en daler. Blifwer han alldeles ute, eller kommer han oberedd, utan laga ursäkt; böte twå daler, och gånge åter - - - sin wederparts swar emottaga skulle; böte en daler. I Kämnersrätt i Stockholm ware upprops timma klockan nio. — 6 §. Hafwer den, som - - - ej genast ske kan. Hwar som då förfallelös blifwer ute; böte i Kämnersrätten twå daler, i Lagmans och Rådstufwurätten fem daler, etc. — 8 §. Skrifwer någon, eller - - - han derom öfwertygad; böte i Härads-

och Kämnersrätten fem daler, i Lagmans och Rådstufwurätten tio daler, i Hofrätten tjugu daler, etc. — 9 §. Wrångoed må parterne ej äfsa af hwarannan i någon Rätt; dock ege Lagmans eller Rådstufwurätt, så ock Hofrätt, då hufwudsaken etc.

15 Kap. 1 §. I brottmål sware den sjelf, som anklagad är. Pröfwar Domaren, att han hjelp i rättegången tarfwar; då tillåtes honom fullmägtig med sig hafwa. Mannen må ock hustrun, och målsman den omyndiga, i ty fall biträde göra. I andra saker må man genom laga ombudsman kära och swara: och skall hufwudman ändå för Rätta komma, när Domaren det fordrar. — 15 §. Alle ega Rätten ▪ ▪ ▪ det någon; böte i Härads och Kämnersrätt två daler, i Lagmans och Rådstufwurätt fem daler, i Hofrätten tio daler. — 16 §. Tager någon sig talan ▪ ▪ ▪ dertill lof hafwer; böte i Härads och Kämnersrätt tre daler, i Lagmans och Rådstufwurätt fem daler, i Hofrätten tio daler, eller mera, som saken är till: Sker det hos Konungens Befallningshafwande; böte fem daler, deß ensak: fylle ock i dessa fall all skada.

16 Kap. 1 §. Nu kommer swaranden ▪ ▪ ▪ som i lagwadda saker ifrån Lagmans och Rådstufwurätten föreskrifwen är: ware ock etc.

17 Kap. 3 §. Will någon sin talan ▪ ▪ ▪ warit. Kommer ej witne, som stämdt är; böte i Härads och Kämnersrätt en daler, i Lagmans och Rådstufwurätt tre daler, i Hofrätten fem daler: och etc. — 8 §. Tillwiter wederdeloman den, som till witne kallad är, det honom ifrån witnesmålet stänga skulle, och nekar han dertill: gitter ej den, som jäfwet gjorde, det straz fullstyga; lägge i staden Domaren honom före wiß dag dertill. Sker det å landet; warde witnet ej deß mindre, för dödsfall skull, edligen hördt, och hafwe parten ändå rådrum, att till nästa Ting bewis till jäfwet skaffa, om han det äfsar; och stjute Domaren med slut i saken upp. Finnes då jäfwet lagligt; pröfwe Rätten, hwad kraft den jäfwades utsago ega må. — 9 §. I de saker, som ▪ ▪ ▪ makar, eller syssion, emot hwarannan, der saken ej af synnerlig wigt och swårhet är. — 16 §. Witnen ▪ ▪ ▪ att jag i denna sak skall witna och gifwa tillkänna allt, hwad mig frågadt warder, och jag wet händt och sannt wara, så att jag, hwarken för wänskap, skyldskap, swägerskap, gåfwor och skänker, räddhåga, hat eller afund, nytta eller skada eller hwad det wara må, skall något dölja och förtiga, som till sakens och sanningens upplysning lända kan: utan allt det mig derom weterligt är, redligen på mitt samwete bekänna och uppenbara; så sannt etc.

31 §. Ursprungligen: Domaren lägge den ▪ ▪ ▪ om han det åstundar, å landet till nästa Ting, och i staden högst en månad. Kommer han då, och gitter ▪ ▪ ▪ annan dag före. Fäller Lagman någon till ed, då bör han den gånga, innan Tinget slutes: Är han ej sjelf tillstädes, lägge eden af inför nästa Domstol i orten, inom den tid, som Lagman föreskrifwer.

Enligt K. Förordn. d. 30 Maj 1835: Domaren ▪ ▪ ▪ annan dag före. Fäller Lagman ▪ ▪ ▪*) Lagman föreskrifwer.

32 §. Ursprungligen: Nu är i swårare brottmål ▪ ▪ ▪ det fara är om mened; lemne saken till framtiden, då den kan uppenbar warda.

Enligt K. Förordn. d. 20 Jan. 1779: Nu är ▪ ▪ ▪ bötas med penningar.

18 Kap. 3 §. Är någon sak genom wad kommen, till Lagmans, Rådstufwu, eller Hofrätten, och gifwer etc.

19 Kap. 1 §. Reser någon bort, då ▪ ▪ ▪ böte i Härads och Kämnersrätt två daler, i Lagmans och Rådstufwurätt fem daler, i Hofrätten tio etc.

20 Kap. 1 §. Förlikas parter, sedan ▪ ▪ ▪ som käranden i Härads och Kämnersrätt fem daler, i Lagmans och Rådstufwurätt tio daler, i Hofrätten tjugu etc. — 4 §. I brottmål må Domare förlikning ej tillåta, der allmän förargelse skett, eller allmän frid å kropp, lif, eller gods bruten är. Will målsegande förlikas om sin rätt i böter och stadeständ; hafwe der lof till, och käre ändå den i saken, som å Konungens, Häradets, eller Stadens wägnar kära bör.

21 Kap. 4 §. Hafwer man Härads eller Kämners dom för sig, men tappar i Lagmans eller Rådstufwurätt: eller hafwer domen gått någon emot i Härads eller Kämnersrätt, och han wunnit i Lagmans eller Rådstufwurätt, men tappar i Hof-

*) Lika med ursprungliga lydelsen.

rätten: eller hafwer han bägge Underrätternas domar för sig, och ändras de i Hofrätten: i alla dessa fall bör kostnaden å båda sidor etc.

22 Kap. 1 §. I Hofrätt, och Rådstufwurätt i de Städer, der Kämnersrätt är, skall någon af Rättens Ledamöter, • • • till dom företagas. I Härads och Lagmansrätt må parterne det ej äfta, ej eller i Kämnersrätt, der Rätten ej sjelf etc. — 2 §. Dessa berättelser • • • i Hofrätten tio, i Rådstufwurätten fem daler, att den hwar för sig etc.

23 Kap. 1 §. Ursprungligen: Å Härads och Lagmansting, så ock • • • i Nämnden äro. I Kämnersrätt må tre döma. I de städer, der Kämnersrätt eger brottmål afgöra, som å ära och lif gå, må ej färre än fem i ty mål döma. Rådstufwurätt ware ej domför, der ej fem i Rätten sitta. I Hofrätten må ringare mål urskiljas af fem, så ock af fyra, der alle fyra om slutet ense äro: I wigtiga saker böra der sju i Rätten wara.

Enligt K. Förordn. d. 15 Juni 1818: Å Härads och Lagmansting, så ock • • • i Nämnden äro. I Kämnersrätt må tre döma, äfwen i de städer, der Kämnersrätt eger brottmål afgöra, som å ära och lif gå. Rådstufwurätt ware ock domför, der tre i Rätten sitta. I Hofrätt må ej färre än fem ledamöter döma i mål, som å ära och lif gå. I andre mål må fyra ledamöter utgöra domfört antal, der alla om slutet ense äro.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: Å Häradsting, så ock • • • i Rätten sitta. I Hofrätt må ej färre än fem ledamöter döma i mål, som å ära eller lif gå. I andra mål må fyra ledamöter utgöra domfört antal, der alla om slutet ense äro.

2 §. När dom å Härads eller Lagmansting fällas skall; underrätte Häradshöfding och Lagman Nämnden • • • ifrån Häradshöfding eller Lagman skiljaktig; gälle • • • som Häradshöfding eller Lagman rättwist pröfwar.

24 Kap. 5 §. Ursprungligen: I alla Rätter skall dom offentligen afsägas; å Häradsting så snart den författad är: och böte parten två daler, som borta är, då han uppropas att afhöra domen: Häradshöfding gifwe ock domen skriftligen ut, innan han ifrån tingsstad reser, om det så tidigt äskas, att det ske kan: gör han det ej; böte tjugufem daler, och den böte fem daler, som ej löser utslag, det han begärt hafwer. I andra Rätter böra parterne wid middagstimma dagen förut stämmas genom anslag å Rättens dörr, att dom å tid föresatt är afhöra. Är då någon försallolös ute; böte i Kämnersrätt två daler, i Lagmans och Rådstufwurätt fem daler, i Hofrätten tio daler: dock må Kämnersrätt, så ock Rådstufwurätt, der Kämnersrätt ej är, genast och utan anslag dom muntligen eller skriftligen kungöra, der saken af ringa wärde är; och stände parterna i ty fall fritt, att taga den ut, eller ej. Begärer den någondera, och löser sedan ej; böte två daler. Tager någon Rättens offentliga anslag bort; böte tjugu daler.

Enligt K. Förordn. d. 10 Sept. 1823: I alla Rätter skall dom offentligen afsägas; å Häradsting så snart den författad är: och gifwe Häradshöfding domen skriftligen ut, innan han ifrån Tingsstad reser, om det så tidigt äskas, att det ske kan: gör han det ej; böte tjugufem daler. I andra Rätter böra parterne wid middagstimma dagen förut stämmas genom anslag å Rättens dörr, att dom å föresatt tid afhöra: dock må Kämnersrätt, så ock Rådstufwurätt, der Kämnersrätt ej är, genast och utan anslag dom muntligen eller skriftligen kungöra, der saken af ringa wärde är; och stände parterne i ty fall fritt, att taga den ut eller ej. Tager någon Rättens offentliga anslag bort; böte tjugu daler.

7 §. Alle Rättens domar och utslag, som efter kungörelse å Rättens dörr afsägas, eller utgifwas, böra förut twefalt färdige skrifwas utan fel, att delomännen må dem, med Rättens underskrift och insegel, utan uppskof undfå, mot den lösen, som särskildt stadgadt är: och böte i Lagmans och Rådstufwurätt tre daler, och i Hofrätten fem daler, den som dom eller utslag ej löser, i Lagmansrätt, innan Lagman ifrån Tinget reser, i Rådstufwu och i Hofrätten inom fyra dagar, utom den dag, då dom afsagd, och utslag gifwet är; warde ock i Rådstufwu och Hofrätten lika lydande förwarad, med deras underskrift, som i saken dömt. — 11 §. Nu kunna sådana • • • Är Häradshöfding eller Lagman, som dömt, • • • Äro i Kämners, Rådstufwu, och Hofrätten etc.

25 Kap. 1 §. Urſprungligen: Nöjes man ej åt den dom eller utſlag, ſom Härads-rätt i hufwudſaken, å Tinget, eller wid laga syn i jordatwiſt, eller huſesyn å preſtebol, frälſe eller ſkattehemman, fällt hafwer; då må han wädja med tre mark under Lagman, antingen genaſt, ▪ ▪ ▪ den inräknad, då domen föll: och Härads-höfding ſtrifwe ſtrax å domen, att han lagligen wädjat, och bör ſaken fullfölja å näſta Lagmansting: ware ock den ſom wunnit ſtyldig, ▪ ▪ ▪ ſammaledes. Parterne ſkola ſedan till Lagmansting komma, utan ſtämning eller ſärſkild kungörelſe. Hälles Lagmansting närmare, än tre weckor efter Härads-ting, och ſäger den, ſom wädjat, att han ej kan ſaken ſå brådt fullfölja; då ſkall den å Lagmansting året dereſter fortſättas: ſtrifwe ock Härads-höfding det å dombref deras. Wädja de ej, ſom nu är föreſtrifwet; ſtånde Härads-dom faſt.

Enligt K. Förordn. d. 12 Mars 1830: Nöjes man ej åt den dom eller utſlag, ſom Härads-rätt i hufwudſaken, å Tinget, eller wid laga syn i jordatwiſt eller huſesyn, å frälſe- eller ſkattehemman, fällt hafwer; då må han wädja med tre mark under Lagman, antingen genaſt, ▪ ▪ ▪ den inräknad då domen föll: och Härads-höfdingen ſtrifwe ſtrax å domen, att han lagligen wädjat, och bör ſaken fullfölja å näſta Lagmansting: ware ock den, ſom wunnit, ſtyldig ▪ ▪ ▪ ſammaledes. Parterne ſkola ſedan till Lagmansting komma, utan ſtämning eller ſärſkild kungörelſe, wid upprop, ſom af Lagmannen hälles; och utſätte Lagmannen, då förſta uppropet ſlutas, genom anſlag å Rättens dörr, wiß dag dereſter, innan klockan ſju eftermiddagen, ſåſom den fiſta tid, hwarå kärande parter må deras käromål fullfölja och ſwarande parter till ſwaromåls afgifwande ſig anmäla. Den ſom då ſig icke infunnit, hafwe ſin talan wid Lagmansrätten förlorat. Hälles Lagmansting närmare än tre weckor efter Härads-ting, och ſäger den, ſom wädjat, att han ej kan ſaken ſå brådt fullfölja; då ſkall den å Lagmansting året dereſter fortſättas; ſtrifwe ock Härads-höfding det å dombref deras. Wädja de ej, ſom nu är föreſtrifwet; ſtånde Härads-dom faſt.

2 §. Will den, ſom under Lagman wädjat, ▪ ▪ ▪ wederdeloman, ſiſt tre weckor förr, än Lagmansting hälles, ſå ock Lagmannen å Tinget. Gör han det ▪ ▪ ▪ koſtnad fin: och deremot må ej wädjas. — 4 §. Samma lag ware, då ofrälſe-man, ▪ ▪ ▪ gäldbundens gods. I deſſa fall ſände ▪ ▪ ▪ till Hofrätten in, etc.

5 §. Urſprungligen: I brottmål, ehwad ▪ ▪ ▪ lagwadda ſaker ifrån Lagmans och Rådſtufwurätt fullföljas böra. Gör han det ej; hafwe ej talan deri widare. Samma lag ware om ſtogshygge, åwerkan, eller ſtogseld, ehwad det är å Krono, eller annan jord, ſå ock fogel och djurfäng. Hwad Underrätt dömt i groſware brott, ſom till deß domſtol höra, må ej i fullbordan gå; utan ſände ſin ranſakning och dom genaſt in till Hofrätten, att der förſt widare pröfwas och ſkärſkådas, ſåſom: då någon gifwes ſkuld för det, ſom å lif eller ära går: förſmädelſe mot Gud, ehwad den af uppſåt eller obetänkſamhet ſkett: gäckeri med Gudstjenſten: trolldom och hwarjehanda widſkepelſe: falſkt mynt, och deß utprånglande: twegifte, och hwad mera ſom i 9 Kap. Miſsgernings Balken ſägs: tidelag: mordbrand: hugg och ſlag å egna, eller ſtjuf och ſwärföräldrar, ſå ock ogwädinsord emot dem: barna-mord, och förgörning, med mera, ſom i 16 och 17 Kap. Miſsgernings Balken utſatt är: edsöre: brott emot Kyrkofrid, rättegångs- och gwinnofrid, dräpmål, ändå att ſtraffet wid hel eller half mansbot, eller wådabot ſtadnar: miſsgerningsmans wärjande, eller ſläppande: hwarjehanda Kyrkotjufnad: hus och nidings tjufnad: eller annan ſtöld tredje gången: bodrägt: egenwilliga pålagor å Konungens underſåtare: Kronans och allmänna medels tillgrepp: koppleri och förlefnad: lägersmål i förbudna leder: ſå ock delaktighet i deſſa miſsgerningar. Om mindre brott, ſom följa något twiſtemål åt, ſägs i 3 Kap. 4 §.

Enligt K. Förordn. d. 7 Jan. 1830: I brottmål, ehwad ▪ ▪ ▪ deſſa miſsgerningar. Är den ſom för ſådant brott eller delaktighet deruti tilltalas, jemwäl för annan förbrytelſe anklagad, warde utſlaget, i hwad det honom rörer, i hela deß widd Hofrätten underſtäldt. Om mindre ▪ ▪ ▪ 3 Kap. 4 §.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: I brottmål, ehwad ▪ ▪ ▪ lagwadda ſaker der fullföljas böra. Gör han det ej; hafwe ▪ ▪ ▪ Hofrätten underſtäldt.

9 §. Urſprungligen: I de ſaker ▪ ▪ ▪ ifrån Lagmansrätt i Upland, Södermanland, Weſtmanland, Kopparbergs Län, Nerike ▪ ▪ ▪ oräknad, då Lagmansdomen föll, eller hafwe ſitt wad förlorat; från Lagmansrätt i Helſingland, Jämtland,

Herjeådalen, Medelpad, Ångermanland, och Westerbotten, på den sextionde dagen; från Lagmansrätt å Gotland, på den nittionde dagen: I Göta Hofrätt, ifrån Lagmansrätt i Östergötland, Kalmar Län, Småland, Skaraborgs och Elfsborgs Län, på fyrationde dagen; från Lagmansrätt i Halland, Skåne, Blekinge, Wermland, Dahl, och Bohuslän, på sextionde dagen: I Hofrätten i Finland, ifrån Lagmansrätt i Åbo Län, på den fyrationde dagen: från Lagmansrätt i Nyland, den sextionde dagen; från Österbotten, Rautalambi, Tawastehus, och Kymmenegårds Län, den nittionde dagen. I wexel och sjörätts sak ware tid hälften kortare, att fullfölja wad ifrån Häradsrätt i hwarje ort till Hofrätten.

Enligt K. Förordn. d. 29 Nov. 1823 samt K. Br. d. 7 och Swea Hofrätts Univ. d. 22 Juli 1824: I de saker ... ifrån Lagmansrätt i Upland, Södermanland, Westmanland, Kopparbergs Län, Nerike ... oräknad, då Lagmansdomen föll, eller hafwe sitt wad förlorat. Ifrån Lagmansrätt i Wermland ... från Lagmansrätt i Westerbotten ... I Göta Hofrätt, ifrån Lagmansrätt i ... från Lagmansrätt i Halland ... I Hofrätten öfwer Skåne och Blekinge, från derunder lydande Lagmansrätter å fyrationde dagen. I wexel och sjörättsak etc.

Enligt K. Förordn. d. 18 April 1849: I de saker, ... Westmanland, Kopparbergs län, Nerike etc.

Enligt K. Förordn. d. 23 Aug. 1851: I de saker ... Ångermanland på den sextionde dagen; ifrån Härads Rätt i Westerbotten och på Gotland på den nittionde dagen; etc.

15 §. Mot Rådstufwudom ... ware lag samma, som i detta Kap. för andra Rätter stadgadt är. Hwar som etc. — 24 §. Besinnar han sig, som emot Lagmans, eller Rådstufwudom wädjat, ... wederparten inom hälften af den tid, som han eljest skulle till Hofrätten komma. Gör han det ej; gånge som i 2 §. sagdt är.

26 Kap. 1 §. Hwar som ifrån Lagman eller Rådstufwu wädjar, ställe för sig twänne ... eller silfwer och guld, ... Domaren det pröfwat hafwer. — 2 §. Hafwer den, som wädjat, i båda Underrätterna tappat; eller i wexel och sjörätts sak i Härads eller Rådstufwurätt; eller i Rådstufwurätt i den Stad, der Kämnersrätt är, men saken ändå till Rådstufwurätten, såsom första domstol, hört: då gifwe han omant ut hwad dömdt är, och sätte det hos Konungens Befallningshafwande, eller i täta händer. Äro Underrätternas domar i något stiljaktige; gifwe ej mer ut, än det, som de äro ense i. Ej må fullbordan följa å Rådstufwurätts dom i den Stad, der ej är Kämnersrätt, utan i de mål nu sagdt är.

27 Kap. 3 §. Menar swaranden, att ... förty, att han brustit i det, som han fullgöra bordt; gifwe deß påstående ... i 26 Kap. 6 § föreskrifwet ... i dessa fall Konungen etc.

28 Kap. 1 §. Hwar som ... böte för Härads eller Kämners dom fem daler; för Lagmans och Rådstufwudom tio ... ett hundrade daler; för Riddare Synerätts dom tuhundrade daler. Är det Konungens etc. — 2 §. Qwäljes Underrätts ... döme den Rätt deröfwer, der ... deröfwer förste Domstol i den ort ... Qwäljes Hofrätts, Riddare Synerätts, eller Konungens etc.

29 Kap. 1 §. Djerfwes någon ... böte i Härads och Kämnersrätt, ifrån fem till tio daler; i Lagmans och Rådstufwurätt, ifrån tio till tjugu daler, etc. — 2 §. Hafwer någon tappat i begge Underrätterna, och Hofrätten gillar i allt deras utslag; böte han ifrån tretio till hundrade daler. I alla dessa fall etc.

30 Kap. 1 §. Hwar som söka will, att ... tolf å sjunde dagen, den oräknad, då ... stadgadt finnes. — 3 §. Nu hafwer parten ... som i 25 Kap. om wad ifrån Lagmans och Rådstufwurätt föreskrifwes. Hafwa begge etc. — 5 §. Den, som tappat i begge Underrätterna, eller i en af dem, och i Hofrätten; eller i Hofrätten, då saken der, såsom i första Domstol, dömd är; gifwe ut det han är skyldig känd, allt som i 26 Kap. sagdt är. Den som wunnit i begge Underrätterna; eller i Rådstufwurätt, när saken der först warit upptagen, ändå att Kämnersrätt i den Stad är; eller i Häradsrätt i de mål, som gå derifrån till Hofrätten; eller hos Konungens Befallningshafwande; men tappat i Hofrätten: ware fri för doms och utslags fullbordan, och ställe der full borgen före. Huru det lyftas må, som utgifwas skall, urskils i 26 Kap. 7 §. — 7 §. Allt hwad ... Konun-

gen in. Brister något deri; ▪ ▪ ▪ Hofrättens dom, och behålle Hofrätten de tuhundrade daler, som der insatte äro. Är allt rätteligen fullgjordt; gifwe Hofrätten ut till parten, eller sände inom den tid, som sagdt är, till Konungen in, de inlagor, med hwad dertill hörer, som affskrifna äro: jemföre dem dock parten först med hufwudskrifterna, och witne tillika med en betjent wid Hofrätten, genom underskrift, att de i allt äro lika. I de fattigas eller deras saker, som någon särskild befrielse hafwa, så ock i dem, som föras å Konungens och Kronans, eller någon Stads, eller menighets wägnar, gifwe Hofrätten ut, eller insände sjelfwa skrifterna, som der inlagda äro. Kan det, som är i saken muntligen taladt och swaradt af parterna i Hofrätten, med skälen till domslutet, ej wara tillika färdigt; då skall det sedan, utan dröjsmål, försegladt insändas. — 9 §. I de saker ▪ ▪ ▪ derefter; från Göta Hofrätt tre månader; ifrån Hofrätten i Finland fyra månader: hwar månad till tretio dagar räknad, och ej den dag, då domen föll. Faller den tid å Helgedag; gånge derom, som i 25 Kap. 23 § sagdt är. I wexel och sjörätts sak ware tiden ifrån Swea och Göta Hofrätt hälften kortare; från Hofrätten i Finland, tre månader. — 17 §. Ehwad parterne ▪ ▪ ▪ Hofrätts dom; behålle Hofrätten de tuhundrade daler, som der nedsatte äro. Ändrar Konungen Hofrättens dom; gifwe Hofrätten de penningar åter.

32 Kap. 2 §. Böterne i denna Rättegångs Balk, ware Rättens ensak, som dem ålagt, då ej annorledes der stadgadt finnes; och den ej orkar böta, plikte etc.

3 §. Ursprungligen: Af Häradets lott i sakören ▪ ▪ ▪ tredje Häradet. Af Rättens ensak tage Häradshöfding hälften, och den andra Nämnden. Om Lagmansrätts ensak ware lag samma. I Rådstufwurätt tage Borgmästare dubbel lott emot Rådman, och i Kämnersrätt Rådman emot Kämner. I Hofrätten tage alle lika del, som i Rätten sitta.

Enligt K. Förordn. d. 20 Jan. 1779: Af Härades lott ▪ ▪ ▪ emot Rådman, och i Kämnersrätt, Rådman emot Kämner.

Register.

A.

Accept, af wexel, Bih.*) ſ. 25 o. f.; — af räkning, R. 17: 2 a.
Accord, i konkurs, Bih. ſ. 173 o. f.
Actor, ſe Kära, Ombudsman.
Adel, ſe Frälſeman.
Adelig wederlike, R. 8: 2 a.
Advokat, ſe Fullmägtig.
Advokatfiſkal i Hofrätt, R. 2: 6 a., 15: 5, 25: 8, 27: 7, 30: 4.
Afdön, må ej widare ädömas, P. 6.
Affall, från rätta läran, S. 7: 4 a.
Afgäld, ſe Ränta.
Afgärda by, B. 19.
Afhyſte hemman, B. 26: 2, 4.
Aflingejord, giftorätt deri, G. 10; — huru den må bortgifwas, Ä. 17: 7 a.
Afloppsdike, ſe Diken.
Afrad, inneſtående, hwad rätt den eger, J. 17: 3, H. 17: 6; — huru den wiſas gulden wara, J. 17: 2; — hwar twiſt om afrad afgöres, R. 10: 14.
Afradsdag, å landet, J. 17: 1.
Afrads-ſpanmål, deß uppſägande, forsling och leverering, huru mätes, H. 8: a, J. 17: 1 a; deß omſättning till penningar, utgörandet deraf, J. 17: 1 a.
Afrösningsjord, Bih. ſ. 241.
Afſides, ſe Begrafning.
Afſledsbetyg, för tjenſtehjon, Bih. ſ. 7.
Afſkrift, ſtall beſtyrkas, R. 14: 4, 11: 8; — löſen derför, Bih. ſ. 62.
Afſtående af gods ſitt, ſe Konkurs; — af jord för allmänt behof, Bih. ſ. 206 o. f.
Afſättning, ifrån embete eller tjenſt, S. 2: 15—18, 4: 1, 25: 1—6, 8—17, 19, 20.
Afſöndring af jord och lägenhet från hemman, J. 4: 9, Bih. ſ. 197 o. f.
Afträdesförmån, gäldenärs, Bih. ſ. 160.
Afwita, bör ſtå under förmyndare, Ä. 19: 4; — må ej ſluta köp, J. 4: 7; — om något ſwilligen från honom tages, S. 20: 5; — om han begår brott, S. 5: 4; — om otukt med afwita qwinna, S. 18: 8; — ſtadeſtånd af afwita, S. 6: 6.
Afwittring, bör ſke innan nytt gifte ingås, G. 12: 1; — om twiſt derwid, G. 12: 2, R. 10: 2. — Jfr Preſt, Wigſel.
Aga, för tjenſtehjon, H. 14: 5, S. 14: 16, Bih. ſ. 4; — för barn hemma i huſet, S. 5: 1; — öfwermage wid rubbning af rå och rör, J. 13: 2; — om barn agas till döds af föräldrar, Ä. 6: 5, S. 14: 9.
Aktiebolag, H. 15: 1 a.
Alm och Aſp, huruwida böra återplanteras, B. 13: 5.
Allmänna hus, huru byggas, B. 26.
Allmänning, af huru många ſlag, B. 16: 1; — huru den får nyttjas, B. 10: 1, 12: 1, 16, 18: 3, Bih. ſ. 215 o. f.; — om ſwedjande derå, B. 14: 2, S. 24: 2, 5, 7; — ek och bok derå, B. 13: 4; — om bärande träd hugges, B. 13: 1, S. 24: 3, 6; — twiſt mellan allmänning och annans jord, R. 10: 16. — Se Fiſke, Utſyning, Awerkan.

*) Anwände förkortningar äro: B. = Byggningabalken, G. = Giftermålsbalken, H. = Handelsbalken, J. = Jordabalken, P. = Promulgationsförordningen, eller K. Förordn. om Straff-Lagens införande m. m. d. 16 Febr. 1864, R. = Rättegångsbalken, S. = Straff-Lagen, U. = Utſökningsbalken, Ä. = Ärfdabalken, — ib. = ibidem (på näſt förut anförda ſtälle), Bih. = Bihanget, ſ. = ſidan, a. = de under åtſkilliga lagrum förekommande tillägg.

Allmänningsſiften, B. 18: 3 a., Bih. ſ. 37.
Allmänningsſtyrelſe, Bih. ſ. 215 o. f.
Allmänt arbete, hwem dertill är förfallen, Bih. ſ. 17.
Amiralitets-krigsmanskaſſan, R. 30: 4 a.
Andaktsöfning, S. 7: 4 a.
Anförare och **Anſtiftare** wid upplopp, S. 10: 7—9, 13.
Angifware, ſom upptäcker medbrottslige, ſtall ej undgå ſtraff, R. 17: 9; — falſk angifware ſtall lemna wedergällning, S. 6: 3; — anſwar derför, S. 16; — angifwes förräderi, S. 8: 22; — annan angifning och beſkyllning, R. 10: 24, 14: 7. — Jfr Kära, Målsegande.
Anmärkning, mot fordran i konkurs, Bih. ſ. 168.
Anſlag, Rättens, R. 24: 5 och a, 6, 7; — i Hofrätten, R. 27: 2—4; — af Konungens Befallningshafwande i Stockholm, U. 2: 6; — förſummadt, ſlutar all widare talan, R. 12: 6; — om det borttages, S. 10: 19, R. 24: 5.
Anſlagstid i konkurs, huru betalning derunder får lyftas, Bih. ſ. 165.
Anſtånd, ſe Uppſtof.
Antiqviteter, P. 16 a, Bih. ſ. 263.
Apel, B. 13: 1, 4.
Apothek, om det går i mät, H. 18: 1 a.
Apothekare, ſe Arſenik, Förgift.
Arbete, å helgedag, S. 7: 3; — hos Embetsman, S. 25: 6.
Arbetsfängelſerna, i riket, S. 2: 7 a.
Arbetsordning, för Hofrätterna, R. 8: 1 a; — för Stockholms Rådſtufwurätt, R. 6: 2 a.
Arf, tager den, ſom ſkyldaſt är, Ä. 14: 1; — huru ärfwas ſtall, efter ſlägtledning, Ä. 1:, 2:, 3:; — när man ej wet hwilken annan öfwerlefwat, Ä. 4; — då huſtrun är hafwande, när mannen dör, Ä. 5; — när barn är dödfödt, Ä. 5: 1, 6: 2; — efter hoſpitals- och fattighushjon, Ä. 1: 1 a.; — efter utrikes wiſtande ſjöman, Ä. 12: 1 a, 15: 7 a; — utländſk mans arfsrätt, Ä. 15: 1, 2 a; — hwilka i fäſtom, lönſkaläge etc. födda barn taga arf, Ä. 8: 1—3, 5, 6; — hwilka icke, ib. 4, 7; — arf efter barn födt i hordom eller lönſkaläge, ib. 8; — arfsrätt förwerkas efter den man dräper, Ä. 6; — genom grofwa mißgerningar [och då man dömes biltog], Ä. 7; — i wiſſa fall af utrikes arfwingar, på wiſſa orter, Ä. 15: 2, 7, 7: 2; kan förloras genom giftermål mot föräldrars och giftomans wilja, G. 6: 1—3; — om arf undandöljes, Ä. 9: 7; — arf återbäres, Ä. 10: 3; — inländſk mans arfsrätt der han frånwarande är, Ä. 15: 4, 5; — arfwingar, ſom leſwa ſamman i bo oſkifto, Ä. 11; — huru arf ſkiftas ſkall, Ä. 12:, 10; 1, 2; — må ej ſkiftas innan gäld gulden är, Ä. 9: 6, R. 10: 2, Bih. ſ. 184 o. f.; — kan lyftas emot borgen, Ä. 15: 5; — jemkning deruti, Ä. 13; — jäf deruti, Ä. 14; — arfstwiſter, R. 10: 2, 3, 11: 8, 6: 2, 5, 8: 2; — arf efter dem, ſom en längre tid warit borta, utan att låta höra af ſig, Ä. 15: 7 a.; — taga arf under falſkt namn och ſtånd, S. 22: 7. — Se Bakarf, Barn, Bröſtarfwingar, Danaarf, Sjette- och Tionde-penning, Urarfwa.
Arfwejord, hwad det är, J. 2: 1; — deri räknas ej giftorätt, G. 10: 2, 12; 3; — kan gifwas i morgongåfwa, G. 9: 4; — får ſkiftas emot lika jord å landet, J. 3: 1; — pantſatt kan återlöſas af arfwingar, J. 9: 9. — Jfr Aſlingejord.
Arflös, ſe Arf.
Arfſkifte, Ä. 12; — inſtrument deröfwer ſkall af alla arfwingarne underſkrifwas, Ä. 12: 11, 9: 1; — om förrättas innan laga boupptekning ſkett, Ä. 9: 6, 7, Bih. ſ. 184 o. f.; — i adliga ſterbhus, efter akademiſka perſoner, Ä. 9: 1 a.
Arfwinge, ſe Arf, Lyſa.
Arfwode, för landtmäteriförrättning, R. 25: 5 a., 30: 18 a., Bih. ſ. 253; — för ſtogsförrättning, R. 25: 5 a., 30: 18 a., Bih. ſ. 217; — för auktion å utmätt faſtighet, för beſigtnings-, wärderings- och utmätnings-förrättning. Bih. ſ. 74 o. f.; — för förwaltning af konkursbo, Bih. ſ. 167. — Se Förmyndare, Syſſloman.
Arkiv, domſtolarnes, R. 2: 7 med a.
Arméens penſionsinrättning, H. 17: 12 a., R. 30: 4 a.
Arrendator, jordegares förmånsrätt i hans egendom, H. 17: 6 a. — Se Landbo.

Arrende, på huru läng tid får ingås, och öfriga iakttagande, J. 4: 1 a., 16: 15 a. — Se Afrad, Landbo, Lega.
Arrest, Se Byſättning, Fängelſe, Qwarſtad.
Arſenik, huru apothekare för utlemnande anſwarar, S. 14: 21 a.; — huru pliktas om någon innehafwer, ib.
Aſſignation, ſe Inwisning.
Atteſt, ſe Bewis; — ſtall med ed fäſtas, R. 17: 26.
Auktion, huru ſtall ſke å löſören, U. 5: 4; — tiden för deß affſlutande, ib. a.; — å utmätt faſt egendom, U. 5: 5 a; — utſökning för auktionsinrop, U. 2: 1 a.; — å konkursbo tillhörig faſtighet, Bih. ſ. 164; — löſegendom, ib.

B.

Badande, om från honom ſtjäles, S. 20: 5.
Badſtufwa, ſtall byggas affſides, B. 2: 1; — om pröfwas erforderlig, ib. a.
Bakarf, Ä. 1: 1, 3:
Baktala, ſe Ljuga.
Bank, Riks-, H. 9: 6 a., 17: 3 a., R. 30: 4 a.; — enſkild, H. 15: 1 a., 16: 1 a.
Bankoſedlar, ſe Sedlar.
Bark, må ej tagas, B. 10: 2 a., S. 24: 3, 7.
Barlaſt, om utkaſtas, S. 19: 15, Bih. ſ. 39.
Barn, hwilka äro äkta och taga arf, G. 5, Ä. 8: 1—3, 5: 6; — hwilka icke äro det, Ä. 8: 4, 7, 5: 2 a.; — oäkta barns arfsrätt, Ä. 8: 7 a.; — af häktad qwinna, P. 19; — huru barn ſtola wärdas wid äktenſkapsſtilnad, G. 13: 3, 5: 3; — wid ſtilnad till ſäng och ſäte, G. 15: 1; — i fängelſe, S. 1: 4; — för barn aftages till föda och uppfoſtran, Ä. 8: 7, 17: 4; — koſtnader för räknas ej wid arfſtifte, Ä. 12: 10; — om barn dräpa, ſlå eller oqwäda föräldrar, S. 14: 35, 36, 16: 12, 15; — dräpas af wåda, Ä. 6: 4, 5, S. 5: 12, 14: 9; — om det, ſom ej fyllt 15 år, begår brott, S. 5: 1, 2; — om det fyllt 15, men ej 18 år, S. 5: 3; — om det underſtickes eller förbytes, S. 22: 9; — om det utſättes, S. 14: 23, 30—32; — om något tages af barn, S. 20: 5, 18; — huruwida det må ſluta köp, H. 1: 8; — lyder under ſamma Rätt ſom fader, R. 10: 1; — huru barn ärfwa, ſe Arf, — J öfrigt, ſe Aga, Förmyndare, Öfwermage.
Barnamord, S. 14: 22; — förſök dertill, S. 14: 23.
Barnarf, deß förmånsrätt, H. 17: 10; — huru det bör af förmyndare wärdas, Ä. 22:, 11: 1, 9: 4, J. 4: 8. — Se Förmyndare.
Barnmorſka, S. 14: 22 a., R. 17: 24 a.
Baſt, ſe Näfwer.
Bedrägeri, i handel, H. 1: 1, 4, 9, 11, S. 22: 13, R. 10: 5; — i bolag, H. 15: 4, S. 22: 1, 20; — mot borgemärer, H. 16: 4, 5, S. 23: 1, Bih. ſ. 179; — med falſk pant, H. 10: 5, S. 22: 2; — med mått och wigt, H. 8: 2—4, S. 22: 5; — med falſkt mynt, S. 12: 13, 16, 17; — med falſkt namn eller ſkrifter, S. 22: 8, U. 4: 2, 3; — wid trolofning, G. 4: 6, S. 22: 8; — wid giftermål, G. 13: 8, S. 22: 8, — af gäſtgifware, B. 28: 12.
Befallningshafwande, Konungens, eger ſköta utſökningsmål, U. 1: 1; — får ej med domareembetet ſig befatta, U. 1: 2, 2: 5, 3: 2, 4: 3, 6, 7: 3, 8: 3; — bör gifwa ſkriftligt utſlag, U. 2: 6; — huru ändring deri ſökes, U. 9; — kan döma till qwarſtad, U. 2: 5 a, 8: 1, 3, 4, 6, 8; — gods under förbud att ſäljas, U. 8: 6; — till förbud att reſa från orten, U. 8: 1 a., 10, 11 a., 1: 9; — till witen, U. 5: 11, 1: 9; — den ene K:s B:de räcke den andre handen, U. 1: 9, 3: 7; — om han mißfirmas eller olagligt öfwerklagas, U. 1: 5, 9: 4, R. 10: 25, S. 10: 2; — om han gör den klagande orätt, U. 9: 5, S. 25: 1; — om dröjer att ſtälla dom i fullbordan, U. 3: 3; — kan låta lyſa efter gäldenär, U. 8: 14. — Jfr Dom, Utmätning.
Beſäl, å fartyg, H. 3: 1 a.
Begrafning, afrättades, S. 2: 2; — dens, ſom förgjort ſig ſjelf, S. 2: 2 a.; — deras, ſom finnas ligga döde, P. 16.

Begrafningshjelp, får ej tillgripas för gäld, U. 7: 2 a.
Begrafningskostnad, deß förmånsrätt till betalning, H. 17: 4.
Bekännelse, derpå dömes ej i lifssaker, R. 17: 36; — ej till skilnad för hor, Ø. 13: 1 a.; — dertill må ej pinas, R. 17: 37, S. 15: 11; — ej må någon hållas hättad till bekännelse, R. 17: 37 a.; — bekänner någon annan brott i fängelse, R. 10: 21 a.; — ländsak är så god som witnad, R. 17: 36.
Belöning, för den som upptäcker sedelförfalskare m. fl., S. 12: 14 a.
Benådning, R. 30: 6.
Berg, anses för egostilnad, J. 12: 3, Bih. s. 238.
Bergmästare, werkställer utmål, har tillsyn öfwer gruswedrift, Bih. s. 50, 55.
Bergolja, Bih. s. 190.
Bergsdomstolarne, hafwa upphört, R. 10: 17 a.
Bergshanteringen, utsträckt frihet derför, Bih. s. 85.
Bergslag, om dithörande skogar, B. 10: 9; — der må ingen swedja, B. 14: 5.
Bergs-Tings-Rätt, R. 10: 17 a.
Bergwerk, deß rätt till watten, B. 20: 3.
Berättelse, skriftlig i rättegångar, R. 22:, 27: 9, 30: 18; — gode mäns i konkurs, Bih. s. 163.
Besigtning, se Syn.
Bestittningsrätt, se Nyttjanderätt.
Besyllning, se Angifware.
Beslutanderätt, borgenärers i konkurs, Bih. s. 165, 173.
Bestraffning, se Straff.
Besutenhet, å hemmansdel, Bih. s. 196 o. f., s. 229.
Beswär, öfwer exekutions-betjente, U. 9: 6, 1: 3, 7, R. 10: 27 a; — öfwer Konungens Befallningshafwandes utslag, U. 9: 1, 4; — öfwer utmätning, U. 9: 6; — öfwer utslag wid husesyner, B. 27:, R. 25: 1; — inwändningar, R. 16: 1—4; — fel i rättegången, R. 25: 21, 22; — i brottmål, huru borgen skall ställas, eller fattigdomsbewis, eller huru förfares, när brottslingen är fängslad, R. 25: 5 a., 30: 19; — öfwer kommunalstämmas, kyrkostämmas, landstings, stadsfullmäktiges och allmän rådstugas beslut, Bih. s. 110, 141, 153, 132; — beswärs fullföljande i Hofrätten, R. 27; — i hwilka mål man kan beswära sig hos Konungen, R. 30: 18, 19; huru derwid tillgår, ib. 19 a.
Beswärsskrift, se Inlaga.
Beswärstid, i ekonomiska mål, B. 25: 1 a. — Se Beswär.
Betalning, när skall ske, H. 9: 2, 4, U. 4: 9; — om ej wisst dag är förelagd, H. 9: 4 a., U. 4: 9; — å hwad ort, U. 4: 10; — i hwad mynt, H. 9: 3, Bih. s. 28. — Jfr Skuldebref, Utmätning.
Betande, olofligt, Bih. s. 82 o. f.
Betjente, om Konungens eller Rättens, öfwerfallas, U. 1: 7, R. 10: 27; — eller göra någon oförrätt, S. 10: 5, 25: 22; — om de efterfätta sin pligt, S. 25: 22, U. 1: 7; — få witna, R. 17: 11, U. 1: 7; — få ej göra utmätning utan befallning, U. 1: 3 a; — huruwida få wara fullmäktige, R. 15: 2, 3; — om betjent i sterbhus döljer något, Ä. 9: 7; — om betjent stjäl, snattar eller förfar något, S. 20: 4.
Betlande, påföljd deraf, Bih. s. 288 o. f.
Bewakning, af fordran i konkurs, Bih. s. 168. — Se Efterbewakning.
Bewillning, som utgår af sterbhus, Ä. 9: 4 a; — kontroll derå, ib.
Bewis, käromål och inwändning böra bewisas, R. 17: 33; — bewis skola framtes wid rättegångens början, R. 14: 3, 16: 5; — skriftliga bewis, R. 17: 1, 26, 27: 6, 30: 11; — fullt och halft bewis, R. 17: 29, 32; — bewisning angående äreskränkning, S. 16: 13. — Se Bekännelse, Ed, Witnen
Bi, om de hittas, B. 21: 2; — om de hittas och ej lysas, eller lockas, S. 22: 1, B. 16; — stjälas S. 20: 3.
Bilbref, deß förmånsrätt, H. 17: 7.
Bild, som fårar sedlighet, S. 18: 13.
Biltog, kan ej witna, R. 17: 7.
Bitterhet, emellan makar, Ø. 14.
Björn, se Skadedjur.

Blodflam, straff derför, S. 18: 1—5; — när förmicher ähemkapets upplösning, G. 13: 1 a.
Blodwite och blånad, böter deriför, S. 14: 13; — då det tillfogas gästgifvare och hans hjon, B. 28: 10; — å tyrkogård eller tingsstad, S. 11: 1, 3, 9; — wid hemfridsbrott, S. 11: 14.
Bo, giftorätt i makars, G. 10; — wärd af död mans, Ä. 9: 1 a.
Bo och hemwist, U. 8: 14, R. 10: 1, 2, 4, 6, 8, 10.
Bod, får ej öppnas på sön- och högtidsdagar, S. 7: 3.
Bodmeribref, deß förmånsrätt, H. 17: 7.
Bodrägt, H. 15: 4, S. 22: 20.
Bol, B. 13: 1, 4, 10; 5 a. 14: 1.
Bol, af bole föra, B. 10: 1, 27: 10.
Bolag, huru läggas, hållas och brytas må, H. 15; — deß förmånsrätt, H. 17: 2; — hwar bolagsman sökes, R. 10: 6; — bolag i sterbhus, Ä. 11: 1.
Boldt, B. 19, R. 10: 14, 19.
Bolstada skäl, twist derom, R. 10: 14. — Se Rå och Rör.
Borgadt gods, ränta deräf, H. 9: 8. — Se Handelsböcker, Räkning.
Borgare, huru borgarerätt winnes, H. 3: 1 a.; — hans sjutsskyldighet, B. 28: 5; — Se Burskap.
Borgen, för gäld, H. 10: 8—13; — löftesmans bysättning, U. 8: 1 a.; — borgen för person, H. 10: 12, U. 8: 4; — tages ej i lifsaker, S. 1: 2; — för egendom, som lyftes, U. 2: 2, 3: 4—6, 8: 4, 9: 1, R. 26: 7; — wid arf och testamente, Ä. 7: 2, 10: 4, 15: 1, 18: 3; — då enka är hafwande, för uppehälle, Ä. 5: 2; — wid jäf mot äktenskap, G. 7: 3, 12: 2; — när man utan fullmagt handlar som syssloman, H. 18: 10; — då burskap sökes, H. 3: 1; — i återwinningsmål, R. 12: 3; — i lagwadda saker, R. 26: 1, 8; — i beswärsmål, U. 3: 6; — i brottmål för böter, R. 25: 5 a.; — wid revisionssökande, R. 30: 5, 6; — pröfwas af Konungens Befallningshafwande eller domstol, R. 26: 8; — omyndig och hustru må ej gå i borgen, H. 10: 13. — Se Löftesskrift, Beswär, Wad.
Borgenär, se Betalning, Konkurs, Förmånsrätt, Utmätning.
Borgenärseb, Bih. s. 170.
Borgmästare och Råd, försumma de Rådstufwudag, R. 9: 3; — sdwördnad emot dem, R. 14: 7, 10: 25, S. 10: 2; — huru de må utmäta laga kraftwunnen dom, U. 1: 3. — Se Förfall, Jäf, Magistrat, Rådstufwurätt.
Borgrättterna, hafwa upphört, R. 10: 26 a.
Bortawarande, huru förhålles med egendom, som tillhört den, hwilken en längre tid warit borta, utan att låta höra af sig, Ä. 15: 5 a.
Bortkommen, man kan förklaras wara död, Ä. 15: 5 a.
Boskap, se Fä.
Boskapspest, se Sjukdom.
Boskilnad, hwar upptages å landet, R. 25: 4; — i staden, R. 6: 2, 10: 2; — huru sökes, och öfrige föreskrifter derwid, Bih. s. 182 o. f., G. 11: 4, 5.
Boställe, uppodling deräf, B. 6: 1 a., 10: 4 a.; — syner deräf, B. 27: 1, 9 a.; — boställsskog, Bih. s. 219. — Se Kronohemman.
Bottensynd, P. 16.
Bouppteckning, wid dödsfall, huru och inom hwad tid skall göras, hwilka afgifter derwid äro, om något derwid döljes m. m., Ä. 9; — gäldenärs wid cession, se Konkurs. — Förmyndare låter upptecknа omyndigs gods, Ä. 22: 1.
Brandförsäkring, B. 24: 6 a.; — förmånsrätt för premie, H. 17: 9 a.
Brandförsäkrings-inrättningar, S. 19: 5 a.
Brandstod, Brandstodsbolag, B. 24: 6 a, S. 19: 5 a.
Bref, om annan mans upphrytes och utsprides eller olofligen från posten tages, S. 22: 10; — stöld derur, S. 20: 6. — Se Fastebref, Köpebref.
Bro, huru byggas, om brist deräf, om skada deraf sker m. m., B. 25, S. 14: 9, 17, 45; — deß bredd, B. 4: 1, 25: 2; — om någon förderfwar, S. 19: 15, B. 25: 7.
Broder, när är giftoman, G. 1: 3; — broders barns lott wid arfskifte, Ä. 13: 5.
Brofogde, är afslagad, B. 25: 15 a.

Brott, utrikes begånget, S. 1: 3, R. 10: 22; — af barn under 15 år, S. 5: 1, 2; — under 18 år, S. 5: 3; — begånget under ſinnesförwirring, S. 5: 5, 6; — ſammanträffande af brott, återfall deri, S. 4; — flera brott genom en handling, S. 4: 1; — flera handlingar, ſom ej äro fortſättning af ſamma förbrytelſe, S. 4: 2; — om de utgöra fortſättning, S. 4: 3; — om någon till ſtraff dömd förut begått annat brott m. m., S. 4: 9—12; — religionsbrott, S. 7; — ſabbatsbrott, S. 7: 3, 4; — majeſtätsbrott, S. 9; — qwarſtadsbrott, S. 10: 21; — förbudsbrott, ib. 22; — hemfridsbrott, S. 11: 10; — borgfridsbrott, S. 11: 5; — emot annans frihet, S. 15; — af embetsman, S. 25; — emot Riksſtyrelſe och Riksdagen, S. 9; — emot offentlig myndighet. S. 10.

Brottmål, hwar upptagas, R. 5: 1, 3: 4, 10: 13, 21; — den i brottmål kallade bör komma på Rättens bud, R. 11: 10; — inom hwilken tid de böra åtalas, R. 17; 32; — deruti får ej wädjas, R. 25: 5; — utan blott beſwär anföras, U. 9: 4, R. 25: 5, 27: 8; — få ej dragas under Konungen annorlunda än efter R. 30: 19; — deruti får ej wrångoeb fordras, R. 14: 10, 17: 30. — Se Beſwär, Ranſakning, Straff, Underſtällning.

Brottslingar, förteckning öfwer dem, S. 4: 11.

Bruk, hwar dermed ſkall lagfaras, R. 10: 17; — ſtämningsſätt för dem, R. 11: 8 a. — Se Bergslag, Stormerksträd, Wattenwerk.

Brunn, om ſkadas eller förderfwas, S. 19: 15.

Bryllingar, deras arfsrätt, Ä. 3: 8.

Bränntorfmoſſe, föreſkrifter derom wid laga ſkifte, Bih. ſ. 251.

Bränwinsförſäljning, Bih. ſ. 293 o. ſ.

Brölopskoſtnad, gäld, härrörande derifrån, G. 11: 3; — gifwen, beräknas ej wid arfſkifte, Ä. 12: 10.

Bröſtarfwingar, Ä. 1: 1, 2: 1, 2; — deras laglott, Ä. 17: 7 a.

Budkaſle, wid ſtogseld, B. 15: 4.

Burbref, H. 3: 1.

Burfkap, huru winnes, H. 3: 1; — huru uppſäges, H. 3: 5; — gammal, icke ny, innefattar rätt till bränwinsförſäljning, Bih. ſ. 295.

By, huru af nyo byggas, B. 1: 1, 2: 1; — om ödes by, B. 3: 1, J. 12: 6, 16: 9; — om bys offiſta egor, B. 10: 1 a; — om bolby och afgärda by B. 19: 1, 2. — Se Skifte.

Byawäg, ſe Farwäg, Grind.

Byggnad, huru på landet ſkall byggas till enſkilda hus, B. 2: 1; — huru i ſtaden B. 29: 1; — om allmänna byggnader, B. 26; — om byggnad å gäſtgifwaregård, B. 28: 2; — hwad för tre års byggnad räknas, B. 27: 3; — om byggnad briſter för bonde, B. 27: 5; — om annans byggnad med wåld rifwes, S. 19: 20, 24: 10; — forum för twiſt om byggnad å publike hemman, B. 27: 9 a, R. 10: 26 a.

Byggnadsordning, B. 29: 1 a.

Byſättning, när och huru eger rum, U. 4: 4 a, 8: 1—5, 13, 5: 10, Bih. ſ. 159, 160.

Båt, ſkall gäſtgifware hålla, B. 28: 4; — båtled är åtta alnar, B. 20: 3; — den må ej ſtängas, B. 17: 4; — om båt tages utan lån, S. 22: 12; B. 28: 9.

Båtsman, bör komma till ſtogseld, B. 15: 4.

Bäfwer, jagt deraf är förbjuden, Bih. ſ. 203, 205.

Bärande träd, ſe Träd.

Bärgadt gods, om det ſtjäls, S. 20: 6; — röfwas, S. 21: 2.

Böcker, öfwer handel, ſe Handelsböcker.

Börd, har upphört, J. 5: 1 a.

Bössa, om någon oträngd ſpänner bössa åt annan, S. 11: 7, 14: 15.

Böter, ega minſta rätt, H. 17: 18; — få ej intecknas, R. 7: 29 a; — huru de få utmätas, S. 2: 9; — böteslängd wid tingets ſlut, R. 2: 8; — emot ålagda böter får ej wädjas, R. 25: 5, ſe Wad; — huru förwandlas, S. 2: 10—13, 4: 7, B. 8, 9, 10, U. 10: 1; — böters beräkning och fördelning, S. 2: 8, R. 32; — hwad den i brottmål bötfällde bör iakttaga wid beſwär, R. 25: 5 a, 30: 19; — indrifning och redowiſning, R. 32: 2 a; — deras uttagande hos affſyttade perſoner, ib. — Se Straff, Wite.

C.

Capital, se Ränta.
Caution, se Borgen.
Cellfängelserna i riket, S. 2: 7 a.
Cession, se Konkurs.
Chocolad, försäljes till förtäring på stället, Bih. f. 307 o. f.
Civilstaten, pensionsinrättning, H. 17: 12 a.
Consistorium ecclesiasticum, hwilka mål det upptager, R. 10: 26 a.
Consistorium, Universitets, R. 8: 2 a.

D.

Dagbok, Egodelningsrätts, Bih. f. 259; — Landtmätares, Bih. f. 254.
Dagorter, deras anläggning i grufwa, Bih. f. 54.
Dagswerke, wid allmän byggnad, B. 26: 6.
Daler, huru beräknas, R, 32: 1 a.
Damlucka, när stall öppnas, B. 20: 6 med a.
Dana-arf, Å. 15: 1.
Danwiks hospitals hemman, J. 17: 1 a.
Delaktighet, i brott, S. 3:, 6: 5, 8: 2, 8, 10: 7—9, 13, 14: 7, 8, 14, 41, 20: 14, 16, 21: 9; — äro flere delaktige i twistemål, R. 10: 7, 16: 3, 11: 3.
Delgifning, kostnadsfri af Konungens Befallningshafwandes utslag, U. 3: 3 a.
Deposition, nedsättning af det som dömdt är, R. 26. — Se Borgen, Lyfta, Tid, Utmätning.
Depositum, se Inlagsfä.
Diarium, kronofogdes, U. 3: 3 a. — Se Dagbok.
Diken, huru de skola läggas, B. 4: 2; — afloppss- och sloddiken, B. 6: 2; — huru mycket årligen ditas stall, B. 6: 2, 3; — huru för ogildt dike bötes, B. 27: 4; — anses ibland bolstada stäl, J. 12: 3.
Djur, se Fä, Stadedjur.
Djurfång, huru i twister derom klagas, R. 25: 5. — Se Jagt, Skall.
Djurgård, Konungens, åwerkan deruti, B. 10: 5; — om bärande träd der hugges, B. 13: 2; — jagt deri, Bih. f. 201
Djurläkare, föreskrifter för dem, B. 22: 5 a.
Dokumenter, se Bewis, Skrifter.
Dom och Utslag, bör fästas på stäl och lag, R. 24: 3; — deri bör utsättas tiden, då något stall utgifwas, U. 3: 1; — huru bör författas, R. 24: 3, 4, 7, 9; — när bör grundas på landsseb, R. 1: 11; — stall offentligen afsägas, R. 24: 5, 8; — hwar afsäges i jordatwist, R. 24: 8, J. 14: 1; — inom hwad tid må lösas, R. 24: 5, 7, Bih. f. 72; — mörk, går tillbaka till domarens förklaring, U. 3: 2, R. 24: 10, 11, 30: 2; — när ej fullgöras kan, R. 12: 4, 26: 2; — doms fullbordan i twistemål, U. 2: 1, 2, 3: 4, 5, 4: 2, 4, 6, 14, 15, 9: 1, R. 8: 2, 12: 3, 4, 26: 2, 30: 5; — dom i konkursfak, Bih. f. 169; — i lifsfaker, S. 2: 2; — om dom qwäljes, R. 28: 2, U. 9: 4; — ohemult öfwerklagas, U. 9: 4, R. 27: 8; — kan endast af Konungen åter brytas, R. 31: 1; — kan på nya stäl ändras, R. 31: 3. — Se Utslag, Utmätning, Tredskodom.
Domare, stall först aflägga ed, R. 1: 7; — får ej sätta annan i sitt ställe, R. 1: 9, 10; — får ej befatta sig med utmätning, U. 1: 2, 3; — får ej wara för nära beslägtad, R. 1: 6, 13: 1; — bör snarare fria än fälla, R. 17: 20, 23: 3, 4; — stall efterfråga jäf emot witnen, R. 17: 13; — lemna mörk sak till framtiden, R. 17: 32; — om han fäller orätt dom, S. 25: 1, R. 1: 12, 30: 20, U. 9: 5; — om han försummar rättegångstimma, R. 9; — när han må jäfwas, R. 13; — om han åberopas till witne, R. 17: 12; — om han dräpes, misshandlas eller misskrmas, S. 10: 1, 2; — huru han af ensfald part kan tilltalas, R. 27: 7 a; — ersättning för inställelse wid främmande härads tingsstad, R. 4: 1 a. — Jfr Dom, Häradshöfding.
Dombok, eger witsord om jordafång, J. 4: 10; — deri skola syner i jordatwist

införas, R. 2: 6; — ſtall af Häradshöfding till Hofrätten inſändas, R. 2: 6; — om Rådſtufwurätts dombok, R. 6: 6; — förfalſkning deraf, S. 12: 1, 9.
Dombrott, huru derföre bötes, R. 28.
Domför, när och huru hwarje Rätt är domför, R. 23: 1, 25: 21.
Domſtol, å landet och i ſtaden, R. 1; — om laga domſtol i hwarje mål, R. 10; — i huſeſynstwiſter, B. 27: 8, 9; — i arfstwiſter, R. 10: 2, 3, 6: 2, 8: 2; — i förmynderſtapstwiſter, R. 6: 2, 8: 2, 10: 4; — ej må någon ſak utan i rätt domſtol upptagas, R. 10: 11.
Domſtolsarkiven, R. 2: 7 med a.
Domwilla, R. 25: 21, 22, 8: 2.
Dricka, må förſäljas till förtäring på ſtället, Bih. ſ. 307 o. f.
Drottning, om emot henne begås wåldsgerning, S. 9: 2, 4, 6; — laſteligt talas eller ſkrifwes, S. 9: 5, 6.
Drucken, om någon fäſter ſig, G. 4: 7; — kommer i tyrkan, S. 11: 2; — å wäg, gata eller allmänt ſtälle, S. 18: 15.
Dryckenſkap, ſe Fylleri.
Dråp, S. 14: 3, 35; — wid uppror, S. 10: 10; — af lifstidsfånge, S. 14: 6; — af wållande utan uppſåt att dräpa, S. 14: 9. — Se Arf.
Dråpare, ſtall genaſt gripas, P. 19; — om han dräpes, då man will fånga honom, S. 5: 9; — när Swenſk gör dråp utrikes, hwar han dömes, S. 1: 1, R. 10: 22.
Duell, ſe Enwig.
Dynamit, tillwerkning deraf, Bih. ſ. 190.
Dyrlar, om de olöſligen förfärdigas eller innehafwas, S. 20: 17.
Död, ſom finnes, huru med deß begrafning må förhållas, P. 16; — bör ſynas, när dödsſättet oſäkert är, P. 16.
Dödande, af inteckning, ſe Inteckning.
Dödsfall, förteckning öfwer ſådane ſtall upprättas, Ä. 9: 2 a. — Jfr Bo, Bouppteckning, Wård.
Dödsfånge, S. 2: 2.
Dödsſtraff, werkſtälligket deraf, S. 2: 2; — får ej werkſtällas å hafwande qwinna eller den ſom ſjuk är, ej heller innan Konungen det förordnat, S. 2: 3, 4; — derunder anſes inbegripna böter och frihetsſtraff, S. 4: 4.
Dölja, tjufnad, S. 20: 16; — mißgerningsman eller deß gerning, S. 3: 9—11; — döljes något wid arfſkifte, Ä. 9: 7, S. 13: 1, 6, 20: 4, 22: 20; — om någon döljer gods wid gäldenärs afwikande, H. 16: 6.
Dös, ſäd i dös och hö i ſtack, B. 5: 6.

E.

Ecclesiaſtikſtaten, fardag, J. 16: 5 a.
Ed, domares, R. 1: 7; — witneſed, R. 17: 16; — tro- och huldhets-, embetsmanna-ed, borgare-ed, krigsmanna-ed, R. 1: 8 a; — judes, ib. 7 a; — wrångoed, R. 14: 9; — wärjemålsed, R. 17: 29—31, P. 16; — deremot får ej wädjas, R. 25: 5; — giftwen ed är ſå god ſom gången, utom i ſwåra brottmål, R. 17: 17; — med ed kan man ſwara, men ej kära, R. 17: 34; — bjuder en den andra ed, R. 17: 34; — ett witnes ed kan med ed fyllas, Ä. 5: 1; — ed pålägges bördeman m. fl., J. 5: 6, 7; — när någon annans ſä intagit, B. 9: 2, Bih. ſ. 84; — när man ej wet huru elden kommit lös, B. 24: 2; — i frågor om inlagsſä, H. 12: 3; — gäldenärs i konkurs, Bih. ſ. 158; — borgenärers, ib. ſ. 170; — wid ſtedd ſtöld, R. 17: 35; — wid ranſakning efter tjufgods, P. 16; — den mißtänkte göre ſig med ed urtjufwa, P. 16; — med ed bewiſe gäldenär, att han ej eger penningar, guld eller ſilfwer, U. 5: 1; — fattigdomsed wid rättegång, R. 30: 6; — ed wid reſning, R. 31: 3; — af nämnd i expropriationsmål, Bih. ſ. 209; — af gode män wid laga ſkifte, Bih. ſ. 232.
Efterapare af mynt, S. 12: 12 a, 14 a.
Efterbewakning, af fordran i konkurs, Bih. ſ. 170.
Egandeſyn, J. 14: 1.
Egenwillig, bortreſa från fäſteqwinna, G. 4: 8.
Egodelningsmål, Bih. ſ. 228 o. f.

Egodelningsrätt, Bih. f. 254 o. f.
Egor, deras fredande emot hemdjur, Bih. f. 79; — huru oftiftade må nyttjas, B. 10; — om grannes obehörigen intagas, B. 8: 3, S. 12: 11, 19: 20, 24: 1.
Egotwift, J. 11: 7, 12: 3, 14: 1, 2, 5, R. 10: 19.
El, hörer kronan till, B. 13: 1 a; — taxa å elwirke, som kronan anwänder, ib.; — kan lösas af ftatteman, B. 10: 3 a. — Se Träd.
Ekonomift befigtning, fe Syn.
Eld, för ej bäras i uthus, B. 24: 1; — falfta eldar till fjöfarandes förledande, S. 19: 10. — Se Skogseld.
Eldfarliga oljor, upplag och förfäljning deraf, Bih. f. 190.
Elg, jagt deraf, Bih. f. 202, 205.
Embete, om obehörigen utöfwas, S. 22: 6; — fel deri pröfwas och dömas, R. 10: 26; — om det mißbrukas, R. 29: 3; — miftning deraf, S. 2: 15, 16, 17, 21, 4: 1, 25: 5, 6, 10 etc.
Embetsman, om han tager förläning af främmande Herrfkap, S. 25: 8; — om han öfwerfalles, S. 10: 1; — mißfirmas, S. 10: 2, R. 10: 25, 14: 7; — om han förleder allmogen till fammanfkott, S. 25: 6, 7; — om han gör wåld och orätt, S. 25: 1—3, 5, 9, 10; — om han gör konkurs, Bih. f. 160; — hans anfwar för embetsfel, S. 25: 16, 17, 18; — om han tillgriper medel, S. 25: 11; — förfalfkar böcker eller handlingar, S. 25: 12; — om han är drucken, Bih. f. 13; — om han afhåller fig från tjenften, S. 25: 19; — hwareft han för embetsfel bör fökas, R. 10: 26, 27. — Se Domare, Häradshöfding.
Embetswerk, titulatur i ftrifwelfer, R. 14: 5 a.
Enka, Enkling, bör afwitra fina barn, G. 12: 1; — njuter morgongåfwa, G. 9: 2; — huru fnart må gå i annat gifte, G. 12: 3; — enka råde fig och fitt gods fjelf, Ä. 19: 3; — kan gå i borgen, H. 10: 13; — kan byfättas för egen gäld U. 8: 5; — enka, fom är i föräldrars hus, G. 6: 2. — Jfr Boskilnad, Gäld, Wigfel.
Enrum, fängelfe och ftraffarbete deri, S. 2: 7 a.
Enfaksböter, huru med domares andel deri förhålles, R. 32: 2, 3; — jordegandens, J. 16: 7, B. 24: 1; — legohjöns H. 14: 11; — fattigas, G. 3: 5, 7, H. 9: 6, R. 1: 12, 9: 1—5, 17: 18, 19, 27, 29: 1. — Se Konungen, Wite.
Enwig, ftraff derför, S. 14: 38; — emellan frälfemän och deras wederlikar, hwar dömes, R. 8: 2 a; — utmaning dertill, fwek derwid, biträde derwid, S. 14: 39—41.
Ether, om fådan lemnas någon olofligen, S. 14: 21 a.
Exekutions-betjent, fe Betjente.
Exekutiv kraft, förnyelfe deraf. U. 3: 1 a.
Exekutor, fe Befallningshafwande.
Expeditionslöfen, taxa derå, R. 24: 5 a, Bih. f. 61 o. f.
Expenfer, fe Omkoftnad.
Expropriation, af jord eller lägenhet, Bih. f. 206 o. f.

F.

Fabriksrörelfe, rätt att idka fådan, Bih. f. 189.
Faddergåfwa, deß förmånsrätt, H. 17: 2.
Fader, fe Föräldrar.
Fallandefot, är orfak till fkilnad i fäftning och äktenfkap, G. 4: 2, 13: 8.
Fals, fe Bedrägeri, Förfalfka.
Familjerättigheter, om man falfkeligen föker bereda fig fådana, S. 22: 7.
Fardag, å landet, J. 16: 5, 5: 12; — i ftaden, J. 16: 10; — bör njutas af panthafware, J. 9: 9; — landbo, J. 16: 2, 4; — hyresman, 16: 11; — af den, hwars hus i mät bortgår, U. 5: 8, J. 16: 15; — fardag för eckleftaftifftaten, J. 16: 5 a; — för torpare och foldat, ib.; — för innehafware af fideikommiß, ib., Ä. 16: 1 a. — Jfr Foder, Få, Uppfägning.
Farkoft, om der fker wåld m. m., S. 11: 10, 12—14; — olofligt brukas, S. 22: 12; — om olofligen fänkes eller fättes på grund, S. 19: 7—9; — om ftöld ur ftrandad farkoft, S. 20: 6. — Se Eld, Ftöld.

Farled, får ej stängas, B. 17: 4, 20: 2, 3, S. 19: 15, Bih. s. 38.
Farsot, röfwar derunder eller stjäl, S. 20: 6, 21: 2. — Se Stöld.
Farwäg, till och ifrån by, B. 4: 1, 1: 1, J. 13: 1. — Se Wäg.
Fasta, när och huru fastebref utgifwes, J. 4: 1, 2, 5: 8; — om fastebref förloras, J. 4: 10; — gifwen fasta hindrar ej att anställa klander å annans åtkomst, J. 8: 1 a, 10: 1 a; — om egendom ligger i flere härader, J. 4: 1.
Fastebref, intagas i lagfartsprotokollet, J. 4: 1 a.
Fast egendom, om giftorätt deri, G. 10: 2; — testamente deraf med hwilka wilkor, Ä. 16: 1; — huru den får säljas från konkursbo, Bih. s. 164; — utmätning deraf, huru tillgår, U. 5: 5 a; — rättighet att besitta sådan, J. 4: 1 a; — om man tager af annan med wäld, J. 18: 1. — Se Auktion, Hustru, Köp, Wärdering.
Fatalier, se Tid.
Fattigdom, om den, som för fattigdom ej mägtar ställa borgen för böter, eller fullgöra utslag, eller erlägga revisionsskilling, men dock will söka ändring deri, R. 25: 5 a, 30: 6 a, 19.
Fattige, böra utan betalning hjelpas för Rätta, R. 15: 9, 30: 7; — få obefogade wadepenningar, R. 25: 19; — må ej föreståndarskap, Ä. 20: 8; — huru de försörjas, Bih. s. 277 o. f. — Se Enfaldsböter.
Fattighus, deß rätt hos föreståndare, G. 17: 11; — till fattighjons qwarlåtenskap, Ä. 1: 1 a.
Fattigkassor, deras förmånsrätt, G. 17: 11.
Fattigstuga, bör byggas af socken, B. 26: 1.
Fattigwård, Bih. s. 277 o. f.
Fattigwårdssamhälle, deß rätt emot fattighjon, Bih. s. 288.
Fattigwårdsstyrelse, Bih. s. 280.
Fel wid rättegången, se Rättegång.
Fenster, inåt annans tomt, J. 7: 5; — slår någon in annans fenster, S. 11: 12, 13.
Fickstöld, S. 20: 6, 18.
Fideikommiß, bewillning deraf, Ä. 9: 1 a; — rättelse och förklaring af fideikommißförfattning, Ä. 16: 1 a; — inteckning deraf, ib.; — afsöndring af jord derifrån, Bih. s. 197. — Se Fardag.
Fiende, stöld då fiende tränger, S. 20: 6; — röfwande derwid, S. 21: 2.
Fjerdepart, lösen deraf, J. 5: 1 a.
Fjerdingsman, får ej wara kronoombud, R. 15: 5 a; — deß ersättning för förrättningar, R. 1: 1 a.
Fiskal, se Ombudsman.
Fiske, om allmänna fisserier, B. 18, Bih. s. 37; — bys och enskildt fiske, B. 17, J. 12: 4, Bih. s. 37; — fiskar någon utan lof, B. 17: 3 a, 18: 3 a, S. 24: 14—16; — drager någon till sig fiske, B. 20: 7; — laga skifte deraf, Bih. s. 229, 243, 246; — om fisketyg, eller något derutur stjäles, S. 20: 3; — handel med fiskwaror, Bih. s. 40, 41; — olofligt fiske, ib. — Se Farled
Fiskeriskadga, Bih. s. 35 o. f.
Fiskewatten, eger hwar efter rågång och bolstad fin. J. 12: 4; — i by, B. 17: 1, 2.
Fiskewerk, deß rätt till watten, B. 17: 2, 20: 3.
Flottholme, ege han, som säster den wid sitt land, J. 12: 4.
Flygsandsfält, Bih. s. 207, 215.
Flykt, se Rymma.
Flytta, flyttar någon utrikes, Ä. 15: 7; — flyttar borgare, från staden, G. 10: 6, G. 3: 5; — will man flytta å bys ofriste mark, B. 2: 5. 3: 1, 10: 4; — hwilka saker, som wid flyttning från hemmet skola qwarlemnas, B. 27: 10; — om sästehjon flytta samman, G. 12: 3. — Se Fardag, Landbo, Legohjon, Uppsägning.
Flyttning, i och ur hus, forum i twister derom, R. 6: 1, 10: 5; — tjenstehjons, till och från tjenst, Bih. s. 10.
Flåhackning, å boställen och kungsgårdar, B. 6: 1 a, Bih. s. 222 o. f.
Foder, må ej före fardag af bole föras, B. 27: 10; — om det stjäls, S. 20: 3.
Fogel, om den stjäls ur jagtredskap, S. 20: 3; — fridlyst, Bih. s. 202 o. f.

Fordran, ſe Gäld.
Forman, om wägfarande af deß wållande uppehålles, B. 28: 1, 7; — om han ſtjäl ifrån wägfarande, ſtjäl det honom giſwet är att förwara, B. 28: 12, S. 20: 5. — Jfr Gäſtgifware.
Forntida, minnesmärken, deras bewarande, S. 19: 15, 22: 19, P. 16, Bih. ſ. 263 o. ſ.
Forum, ſe Domſtol.
Foſter, förſtöres, läggas å lön, eller fördrifwes, S. 14: 25—28. — Se Arf, Barnamord.
Foſterföräldrar, om de miſshandlas m. m., S. 14: 35—37.
Frakt, deß förmånsrätt, H. 17: 5.
Frejdebetyg, deß innehåll, S. 2: 19 a; — om förfalſkas, S. 12: 3, 5.
Frid, om fridsbrott, S. 11.
Fridlyſning, af jernwägsanläggning m. m., S. 19: 11—14 med a; — af allmänning, B. 16: 3; — willebråd, Bih. ſ. 202 o. ſ.
Frigifwen fånge, Bih. ſ. 22.
Frihetsår, å ödeshemman, J. 16: 9; — å boſtällen, B. 6: 1 a.
Friſkilling, J. 4: 2.
Frukt, ſe Trädgård.
Frälſeman, har ſitt forum i Hofrätten, R. 8: 2; — dock ej i brottmål, ib. a. — om hans arfsrätt, G. 10: 2; — huru hans barn ärfwa, Ä. 2: 1; — bouppteckning och arfſkifte i hans ſterbhus, Ä. 9: 1 a; — må hålla huſeſyn med ſin bonde, B. 27: 8, 9; — deremot tillåtes wädjande, R. 25: 1, B. 27: 9, J. 14: 3; — må utpanta ſina räntor, U. 1: 4 a, J. 17: 3 a; — deß rätt wid åwerkan å deß jord, B. 13: 1, 14: 2; — deß andel i böter, R. 32: 1 a; — ſwedjar fritt å egna egor, B. 14: 4; — om han hugger å oſtifta byaegor, B. 13: 1; — om gäſtgifweri anlägges på deß egor, B. 28: 1, 2.
Frälſeränta, huru förwärfwas, J. 4: 1 a, B. 10: 8 a; — hembjudes, J. 4: 5 a.
Frälſeſtatte, ſe Skattefrälſehemman.
Främmande, ſe Lysning, Trosbekännelſe, Utländing.
Fullmagt, är nödwändig, R. 15: 4, H. 18: 1 J. 10: 1; — huru den bör ſtällas, R. 15: 7; — behöfwes ej för ingifwande af ſkrift i beſwärsmål, ſom ſakegaren egenhändigt underteckat, R. 14: 5 a.
Fullmägtig, när man får begagna ſådan, hwilken dertill får brukas, ſamt hans pligt och anſwar m. m., R. 15:, 30: 10, 16; — om åberopas till witne, R. 17: 7; om han brukar falſkhet, förleder till rättegång, eller drifwer orättfärdig ſak, S. 22: 14, R. 15: 14, 30: 16; — pliktar för rättegångs-miſsbruk, R. 29: 2. — Jfr Målsman, Ombudsman, Syſsloman.
Fylleri, anſwar derför, S. 18: 15, Bih. ſ. 12, 13.
Fyllnadsed, ſe Ed.
Fynd, och hittegods, S. 22: 19, P. 16, Bih. ſ. 265 o. ſ.
Fyrbåk, Fyringar, om de ej uppehållas, om de ſkadas, S. 19: 10, 21.
Fåne, ſe Afwita.
Fång, laga, J. 1: 1.
Fånge, hans giftermål, G. 2: 12 a; — ſkall inſättas i allmän ſtraffinrättning, S. 2: 7; — om han rymmer m. m., S. 5: 9, 11; — om han ſläppes eller uttages, S. 10: 16—18, 25: 14; — belöning för hans fasttagande, S. 10: 17 a; — beredelſe till döden, S. 2: 2; — preſtbetyg, S. 4: 11 a, P. 19 a. — Se Begrafning, Fängſla, Qwinna.
Fånggewaldiger, hans åligganden, S. 5: 9 a, P. 19: 21 a.
Fångwaktare, om han utſläpper fånge, S. 25: 14.
Fä, ſkada af annans ſkall gäldas, B. 9: 1; — må ej före ſardag af bole föras, B. 27: 10; — om finnes i annans åker eller äng, B. 9: 1, 6, Bih. ſ. 83, — twiſtas om lagligen intaget, B. 9: 2, P. 16, Bih. ſ. 83; — borttages fä, ſom intaget är, B. 9: 4, S. 22: 13; — om ſläppes med wilja i annans åker eller äng, B. 9: 6, S. 24: 8, Bih. ſ. 82; — om det ſtjäles ute å mark, S. 20: 6; — när det gör ſkada å annans egor, huru intages etc., B. 9, Bih. ſ. 83; — må ej wallas å annans mark, B. 11: 1; — wintertiden utſläppes utan wård, B. 9: a; — om man dödar etc. annans fä och om ſmittoſam ſjukdom

hos få, B. 22, S. 18: 16: — bräper få annans få, B. 22: 7; — om ohmnes få, B. 9: 8, 22: 8; — om få döddar eller fargar menniſta, 22: 8, S. 14: 9; — om få hittas, S. 14: 9, P. 16; — får ſlada af annans ogilda bro. B. 25: 13; — om utlegdt få dör, B. 12: 2. — Se Sjukdom.
Fähus, ſtall bonde bygga, B. 2: 1; — räknas för tre års byggnad, B. 27: 3.
Fängelſe, S. 2: 6, P. 8, U. 10: 1; — förwandlas till ſtraffarbete, S, 4: 6; — wid watten och bröd, S. 2: 10; — hwar fängelſe ſtall finnas, B. 26: 4. — Se Fånge.
Fängſel, modeller dertill. P. 19: 21.
Fängsla, i hwilka fall brottsling fängslas och huru ſnart ſtall lagföras, P. 19 a; — om någon oloſtigen och utan laga ſtäl fängslas, S. 15: 9, 10. — Se Byſättning.
Fängslad perſon, huru kan beſwära ſig öfwer utſlag eller ſöka nåd, P. 21, R. 25: 5 a, 30: 19 a.
Färja, om den nederlägges, B. 25: 14.
Fäſta, Fäſtning, huru ſte ſtall, om olagligheter derwid, fäſtningsgåfwor, när fäſtning ſtall fullbordas genom giftermål eller kan upplöſas etc., G. 3: 1—6; — ſtillnad i, G. 3: 6, 7, 4: 1—8; — i dryckenſkap, G. 4: 7; — af twång, G. 4: 1; — genom bedrägeri, G. 4: 6, S. 22: 8; — twiſt i fäſtning, R. 10: 8; — ſkriftlig, G. 3: 2; — af omyndig, ib. a.
Fäſtehjon, om de wilja ſtiljas, G. 4: 4, 5; — om begge wälla fäſtningaſtilnad, G. 3: 7; — få ej flytta ſamman, G. 12: 3; — barn i fäſtom, G. 5: 1; — om endera dör, G. 3: 8; — om haſwa ſmittoſamt ſjukdom, G. 4: 2, 13: 18, S. 22: 8; — om begått lägerſmål, G. 4: 3, 13: 7; — kommer hat dem emellan, G. 4: 5.
Fäſteman, om han rymmer, G. 3: 11, 4: 8.
Fäſtemö, om hon dör, G. 3: 8; — om hon häfdas, 3: 9.
Fäſtning, Rikets, om förrådes, S. 8: 6—8; — ſker mordbrand derå, S. 19: 2.
Fäſtningsring, får uttagas från bo oſtiſto, G. 17: 1.
Föda, ſe Koſt, Underhåll.
Fögderibetjening, erſättning till dem, R. 15: 5 a.
Förargelſe, ſe Oljud.
Förbindelſe, ſkriftlig, till äktenſkap, G. 3: 2. — Se Skuldebref.
Förbrytare, förteckning öfwer dem, S. 4: 11 a.
Förbud, att reſa från orten, U. 8: 1 a, 10, 11; — för gods, ſe Qwarſtad, Brott.
Fördel, af boſtiſto, G. 17: 1, Ä. 12: 3.
Förening, ſe Förlikning.
Företräde, borgenärers, H. 17.
Förewitelſe, S. 14: 22 a, B. 22: 5.
Förfall, hwilka äro laga förfall, R. 12: 1: — bör wiſas af frånwarande arſwinge, Ä. 15: 4—6; — om domaren har förfall, R. 1: 10; — om part i wädjad ſak, R. 27: 1, 25: 1 a.
Förfalſka, gods, H. 1: 9, S. 22: 3, 4, 11, 13, 16; — namn eller ſkrifter, dombok eller protokoll, räkenſkaper, handling, mått och wigt, S. 12: 1—5, 7, 8; — mynt, S. 12: 12, 13, 15, 25: 12; — pant, H. 10: 5, S. 22: 2; — ſäljes det, ſom är falſkt, H. 1: 4, 9, 11, S. 22: 13. — Jfr Bedrägeri.
Författare till rättegångsſkrifter, ſom ej utſätter namn, R. 14: 5 a.
Förgift, om förgöring genom förgift, S. 14: 18; — förgiftas något, eller tillredes gift, att ſlada göra, S. 14: 18, 19; — uppſåtlig förgiftning, S. 14: 20; — huru får ſäljas, S. 14: 21 a; — om kona fördriſwer foſter, S. 14: 26. — Se Arſenik.
Förgöring, förgör någon ſig ſjelf, S. 2: 2 a. — Se Förgift.
Förhör, mundtligt R. 14: 2, 6; — pinligt, till bekännelſe, S. 15: 11, R. 17: 37 a; — med borgenärerna i konkurs, Bih. ſ. 162, 170; — kan begäras å berättelſe i wädjad och till Hofrätt inſtämd ſak, R. 22: 2.
Förklaring, hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — i Hofrätten, U. 9: 2, R. 16: 2; — förklaring af dom, U. 3: 2, R. 24: 10, 11, 30: 2; — parten får förklara ſina ord, R. 14: 6.

Förköp, H. 1: 6.
Förlagslån, deß förmånsrätt, H. 17: 7.
Förlikning i rättegångar, huru ſtall ingås, R. 20:, 30: 15, 17; — tillåtes ej i gröfre brottmål, R. 20: 4, S. 24: 1; — annat än om målsegandens andel, R. 20: 4, G. 4: 6; — huru denna förlikning inverkar på beſtraffningen, R. 20: 4 a, S. 5: a; — förlikning får ej ſke till minſkning af kronans eller tredje mans rätt, R. 20: 3, 15: 7, J. 4: 9; — förlikning eger ſamma rätt ſom förſtrifning, U. 4: 14, R. 20: 2.
Förläning, huru går till gälds betalning, U. 7: 2; — af främmande herrſkap, S. 8: 16, 17, 25: 8.
Förlöpa, ſe Öfwergifwa.
Förman, om han dräpes, S. 14: 35; — ſlås, oqwädas, hötes eller wanwördas, S. 14: 35, 36, 16: 12; — om förmår underlydande till brott, S. 3: 2; — begärer lån af underhafwande, S. 25: 13.
Förmyndare, hwilken bör ſtå under, Ä. 19; — bör wara, Ä. 20: 1—3, 6; — ej bör wara, Ä. 20: 8; — urſätt deriftån, Ä. 21: 1; — om förmyndare har förſall, Ä. 20: 5; — eller ej ſtrax kan nämnas, gör ceſſion eller dör, ib. 7; — förmyndares pligt, Ä. 22; — redowiſning, Ä. 23; — tillſyn öfwer förmynderſkap, Ä. 23: 6 a; — nödgas han ſälja omyndigas faſta gods, J. 4: 8, Ä. 22: 3; — göra lån derå, ib. a; — lägrar han myndling, S. 18: 6; — förmår han myndling till brott, S. 3: 2, 7; — hwar han ſtall tilltalas, R. 10: 4, 6: 5, 8: 2; — hans arfwode, Ä. 23: 5 a.
Förmånsrätt, borgenärers, H. 17.
Förnekande, gäller ej mot fulla bewis, R. 17: 37.
Förord för äktenſkap, G. 8:, 2: 12 a, S. 7: 4 a, R. 6: 2, 7: 27.
Förpantad egendom, J. 4: 1 a, 9: 1—9; — lagfart derå, J. 9: 3 a.
Förräderi, huru ſtraffas, S. 8: 1, 2, 6—10, 12; — uppmaning dertill, S. 8: 3; — derom dömer Hofrätt, R. 8: 2.
Förſtott, deß förmånsrätt, H. 17: 3 a.
Förſtrifning, ſe Skuldebref.
Förſmäda, ſe Smädelſe.
Förſnilla, gods ſom i wård lemnadt är, S. 20: 4, 18, Bih. ſ. 179, 180.
Förſträckning i penningar och waror, H. 9. — Se Lån, Skuldebref.
Förſummelſe, af gode män och ſyſſloman i konkurs, Bih. ſ. 166; — af tjenſtehjon, Bih. ſ. 6; — eldſkada, ſteppsbrott m. m. deraf, B. 24: 1, S. 19: 21; — af hägnadsſkyldighet, af wård om hemdjur, Bih. ſ. 82.
Förſwar, laga, Bih. ſ. 3, 15 o. ſ.
Förſwarslös, hwilka ſakna förſwar och huru med dem förhållas ſtall, Bih. ſ. 15 o. ſ.
Förſåt, ena makans mot den andras lif är ſkäl till ſkilnad, G. 13: 8 a.
Förſäkringspremie, förmånsrätt derför, H. 17: 9 a.
Förſöksarbete i gruſwa, Bih. ſ. 47.
Förteckning, ſtall föras öfwer extra förrättningar, R. 2: 6 a; — öfwer dödsfall, Ä. 9: 2 a; — öfwer förmynderſkap, Ä. 23: 6 a; — å böter, R. 2: 6, 8, 32: 2; — å uppbudne faſtigheter, J. 4: 1 a; — ſom ſtall ingifwas till Juſtitie-Kanſler och Juſtitie-Statsminiſter, R. 2: 6 a.
Förwaltning, tillſyn å förmyndares, Ä. 23: 2 a; — af konkursbo, Bih. ſ. 162. — Se Syſſloman.
Förwandling, ſe Böter, Straff.
Föräldrar, äro giftomän, G. 1: 2; — förmyndare, Ä. 20: 1, 2; — huru deras ſamtycke bör tagas i giftermål, G. 6: 1; — huru de ärfwa ſina barn, Ä. 3: 1, 2; — om de gifwit barn något förut, Ä. 12: 9, 10, G. 16: 1; — om de förmå ſina barn till brott, S. 3: 2, 7; — om de dräpa barn, eller af dem dräpas eller mißhandlas, S. 14: 35—37, G. 6: 5; — om de oqwädas af ſina barn, S. 16: 12, 15; — af dem må barn ej föka böter etc., G. 6: 4. — Se Barn, Förmyndare, Giftoman.

G.

Galenſkap, huruwida är ſkäl för äktenſkapsſkilnad, G. 13: 8 a. — Jfr Afwita.
Gammalt mynt, guld etc., P. 16, Bih. ſ. 265 o. ſ.
Gata, läggas af oſkifto byar emellan, B. 1: 1; — om någon der öfwerfalles, S. 11: 15; — för oljud eller far öfwerdådigt fram, S. 11: 15; — ſkadas eller ſtänges gata, S. 19: 11.
Gatuläggning, ordning derför, B. 29: 1 a.
Gefällwandring, Bih. ſ. 191.
Gift man eller qwinna, wiger eller trolofwar ſig med annan, S. 17: 4, 5; — gör hor, S. 17: 1, 2; — ſom annan öfwergifwit, må efterlyſas, G. 18: 4 a, 3: 11.
Gifter, mindre farliga ſå af apothekare förſäljas, S. 14: 21 a. — Se Förgift.
Giftermål, dertill fordras friwilligt ſamtycke, G. 1: 5, S. 15: 21; — wiß ålder, G. 1: 6; — emot föräldrars eller giftomans wilja, G. 6: 1—3; — om hindras af föräldrar eller giftoman, G. 6: 4, 7: 3, S. 15: 22; — är förbudet i wiß ſtyldſkap, G. 2: 1; — i ſtyldſkap å ſidone, G. 2: 2; — i ſwägerlag, G. 2: 4, 5, 6; — emellan dem, ſom med hwaranan hor gjort, G. 2: 11, 13: 2; — om deras giftermål, ſom haft lägersmål med hwaranan G. 2: 10, 3: 9, 10, R. 10: 9; — emellan chriſten och moſaiſt trosbekännare eller olika trosförwandter G. 2: 12 a, S. 7: 4 a; — twingas qwinna dertill, S. 15: 21; — jäf deremot, G. 7: 2 a, 3; — obeqwäm dertill, G. 13: 8, 4: 2, S. 22: 8; — brytes om förre maken återkommer, G. 5: 3; — när den, ſom äktenſkap med hor brutit, må gå i annat gifte, G. 13: 2, 12: 3 a, 2: 11, 12: 3 a; — enkling eller enka, G. 12: 3; — frånſkilda makar, G. 13:, 7: 2 a; — om ſkilnad till ſång och ſäte, G. 14: — om äktenſkapsſkilnad, G. 13. — Jfr Skiljobref, Lyſning, Wigſel, Giftoman, Lägersmål.
Giftoman, hwilken är, G. 1: 2, 3; — twiſt derom, G. 1: 4, 6: 4, R. 10: 8; — bör wid fäſtning wara närwarande, G. 3: 1; — om han fäſter mö åt twänne, G. 3: 4; — bör tillſägas inman giftermål fullbordas, G. 7: 1; — kan å mös wägnar göra förord, G. 8: 1; — om giftermål mot deß wilja, G. 6; — wägrar han giftermål eller wigſel, G. 6: 4, 7: 1, S. 15: 22, R. 10: 8; — om han twingar qwinna dertill, S. 15: 21.
Giftorätt, huru åtnjutes, G. 10; — uti af ſtyldeman köpt arfwejord, G. 10: 2 a; — huru wid arfſkifte uttages, Ä. 12: 3; — förwerkas genom bråp å makan, Ä. 6: 3; — genom hor, G. 13: 1, 7; — om man ſwikligen förledt dertill, G. 13: 8; — om mannen emot dom undandrager ſig wigſel, G. 10: 7, 3: 9, 10 a.
Giftoſtämma, J. 16: 2, 3, 6, 15.
Giller för djur, ſkola lyſas, Bih. ſ. 203.
Glada, är ſkadedjur, B. 23: 1.
Gode män, U. 4: 15, H. 18: 4, R. 24: 2; — i konkurs, deras åliggande och anſwar etc., Bih. ſ. 162 o. ſ.; — wid förmyndareſkap, Ä. 23: 6 a; — wid ſkifte, Bih. ſ. 231; — god man för gäldenärs huſtru, Bih. ſ. 181, 182.
Gods, ſe Hus, Jord, Utmätning, Waror, Wärdering.
Gosſar, får ej brukas i wallgång, B. 14: 2.
Gotland, beſwärsmål derifrån, R. 25: 5 a. — ſlogarne derſtädes, Bih. ſ. 225.
Gradering, af egor, Bih. ſ. 242.
Graf, ſtöld derur, S. 20: 5, 7.
Granne, ſe Nabo.
Gravationsbewis, hwad deri ſkall upptagas, R. 7: 29 a.
Griftefrid, om den ſtöres, S. 11: 4.
Grind, öfwer allmän wäg, B. 5: 1 a. Bih. ſ. 81. — Jfr Gärdesgård, Led.
Gripa, ſe Fängſla.
Grofthandel, H. 4: 1, 5: 2, 3, Bih. ſ. 189.
Grufwa, S. 19: 16, 20: 3.
Grufwedrift, Bih. ſ. 54.
Grufwerätt, R. 10: 17 med a.
Grufweſtadga, Bih. ſ. 44 o. ſ.

Grunddikning, å kronans jord, B. 6: 2 a.
Grundmur, ſe Mur.
Grundränta, förändring deraf, J. 17: 1 a; — utgöres icke af mjöl- och ſågqwarn, B. 20: 5 a.
Grusning, ſe Wäg.
Grustägt, B. 25: 12 a.
Grymhet, wid behandling af djur, S. 18: 16.
Gränsmärke, om flyttas m. m., S. 12: 11.
Gud, ſe Smädelſe.
Gudstjenſt, göres gäckeri deraf, S. 7: 2, 11: 3; — ſwordom, oljud eller wåld derunder, S. 11: 2, 3; — drager man knif eller ſwärd m. m. derunder, S. 11: 7; — huru hålles inman ting begynnes, R. 2: 3 a.
Gåfwa, är laga fång, J. 1: 1; — bör ſke ſkriftligen, J. 1: 2; — huru jord etc. kan bortgifwas, G. 16: 1, Ä. 16:, 17:; — hurutwida kan återkallas, J. 17: 7 a; — om gifwaren kommer i nöd, ib.; — af faſtighet bör uppbjudas, J. 4: 2, 1: 2; — får ej emottagas af främmande herrſkap, S. 8: 15—17, 23, 30, 25: 8; — icke ſåſom ſammanſkott af allmogen, S. 25: 6; — ej af domare, S. 25: 5, R. 1: 7; — om fäſtehjons gåfwor, G. 3: 5—8. — Se Aflingejord, Arfwejord, Bewillning.
Gångſtig, öfwer annans inegor, B. 25: 9.
Gårdatal, B. 26: 4 a.
Gäckeri, ſe Smädelſe.
Gäld, huru betalas af makes egendom, G. 11: 2 o. f.; — död mans, huru gäldas, Ä. 10, Bih. ſ. 184 o. f.; — mans och huſtrus gemenſamma eller enſkilda, G. 11; — gäld må mot gäld qwittas, U. 4: 7, 12; — om ej kräfwes inom tio år, H. 9: 12 med a; — om gulden gäld kräfwes, H. 9: 11, S. 22: 13, U. 4: 2; — forum för twiſt om gäld, R. 10: 2, 6, H. 10: 11. — Se Konkurs, Förſträckning, Skuldebref.
Gäldbunden egendom, ſkall i qwarſtad ſättas, H. 16: 1, Ä. 10: 1, U. 7: 3. — Se Förmånsrätt.
Gäldenär, om han håller ſig undan, U. 2: 3, 5: 1, 8: 14; — när han eſterlyſas må, U. 8: 14; — om han nekar ſin hand och förſtrifning, H. 9: 11, U. 4: 2; — gäldbunden får ej tagas till förmyndare, Ä. 20: 8; — hwar bör ſökas, U. 3: 8, 4: 1, 4, R. 10: 1; — njuter nödigt underhåll af konkursbo, Bih. ſ. 159; — får derifrån uttaga nödiga kläder, ib.; — om han rymmer för gäld, S. 23: 4, Bih. ſ. 180, U. 8: 14; — bedräglig, wårdslös i konkurs, S. 23: 1—3, 5, 6, Bih. ſ. 179, o. ſ. — Se Byſättning, Konkurs, Skuldebref, Utmätning.
Gäldenärsed, Bih. ſ. 159.
Gärdesgård, huru ſkall ſtängas, B. 5:, 6: 4, 27: 4, Bih. ſ. 80 o. f.; — om den rifwes, nedhuggés etc. B. 5: 8, 9: 5, S. 24: 10; — hurutwida den anſes för egoſtilnad, J. 12: 3; — huru mycket årligen ſkall upprättas, B. 6: 4.
Gärdſel, om det ſäljes af oſkift mark, B. 10: 1, S. 24: 6; — eller huggés på andras egor, B. 10: 5, 7, S. 24: 3, 7; — på allmänning, B. 16: 1, S. 24: 6; — eller ſtjäles, S. 20: 3.
Gäſt, om förderfwar hus eller förer laſtbart leſwerne, J. 16: 12, 14; — tillgrepp från honom, S. 20: 4, 5, 7. — Se Hushyra.
Gäſtgifware, deſs pligter emot wägfarande, i afſeende på ſtjuts, herberge m. m., B. 28; — om han bedrager eller ſtjäl af gäſt, B. 28: 12, S. 22: 1, 20: 5; — om wåld emellan honom och gäſt, B. 28: 9, 10, S. 14: 12, 13, 15: 22.
Gäſtgifwaregård, B. 28: 1, 2; — entreprenads inrättande derſtädes, B. 28: 5 a.
Gödſel, må ej landtbo från bole föra, B. 27: 10.

H.

Halfſkyld, ſe Helfſkyld.
Halfſlägt, huru ärfwer, Ä. 3: 12.
Halfſyſkon, när halfbroder är giftoman, G. 1: 3; — när taga arf med helſyſkon, Ä. 3: 12.

Hallrätterna, hafwa upphört, R. 10: 26 a.
Halländska kyrkohemman, J. 17: 1 a.
Halm, se Foder.
Hamla och handtera, Ä. 6: 2.
Hammare, med kronans märke, B. 13: 4.
Hammarskatt, deß upphörande, Bih. f. 85.
Hammarsmedslassor, Bih. f. 86.
Hamnordningar, R. 10: 28.
Hamrar och bruk, lagfaras wid Häradsrätt, R. 10: 17.
Hand, om afhugges, eller fingrar, S. 14: 10—12; — nekar någon sin hand, H. 9, U. 4: 2, S. 22: 13.
Handawerkan, P. 16.
Handel, forum för twist i handel, R. 10: 5; — rättighet att idka, Bih. f. 189. — Se Bedrägeri, Bod, Köp, Landtmän, Lössören.
Handelsbruk, R. 24: 3 a.
Handelsböcker, huru de ega witsord, R. 17: 2 a. — Jfr Förfalskning.
Handelsförening, Bih. f. 191.
Handelsräkningar, R. 17: 2 a.
Handling, Handskrift, om de förfalskas eller förstöras, S. 8: 20, 12: 1—5, 9, 10, 22: 2, U. 4: 2, 3, Ä. 9: 1, R. 17: 2 a; — till Öfwerrätt ingifna handlingar återfås, R. 27: 6 a. — Se Skrifter.
Handräckning, om obehörigen wägras, S. 10: 23.
Handtwerk, rätt att idka, Bih. f. 189.
Handtwerkare, om han säljer eller förpantar det honom anförtros, S. 22: 11; — sätter annans märke på sitt arbete, S. 22: 16; — handtwerkares förmånsrätt för arbetslön, H. 17: 3; — till handtwerk får tjenstehjon anwändas, Bih. f. 190.
Hat emellan makar, G. 14.
Helgedag, se Sabbat.
Helfstyld, räknas lika med halfstyld, G. 2: 9.
Hembud, tiden, inom hwilken det bör ske, J. 4: 1 a; — bör ske af frälseränta m. m., J. 4: 5 a; — hus i staden hembjudas egaren af grunden, J. 4: 6; — åt nabo och widerboende, J. 7; — masteträd på skattejord till kronan, B. 10: 3; — af handlingar och fynd till kronan, P. 16.
Hembjur, skada af dem, Bih. f. 82 o. f.
Hemfridsbrott, huru derför bötes, S. 11: 10—12.
Hemföljd, hemgift, huru gifwas må, G. 16, Ä. 12: 9; — deß förmånsrätt, H. 17: 2.
Hemgång, huru derför bötes, S. 11.
Hemmansklyfning, stadganden derför, Bih. f. 195.
Hemmantal, B. 26: 4 a.
Hemortsrätt, för fattig, Bih. f. 283 o. f.
Hemställning, se Underställning.
Hemul, J. 11; — hwarest hemulsman må sökas, R. 10: 18.
Hjertesten, J. 12: 1, 2.
Hjonalag, huru byggas må, G. 1: 1.
Hjordawärd, se Wallgång.
Hittegods, huru det bör upplysas, P. 16; — när bör hembjudas Konungen, ib.; — hittar man kreatur, Bih. f. 83; — bi, B. 21: 2; — bot då man ej upplyser, S. 22: 19, 21.
Hofrätt, hwilka mål till deß afdömande isynnerhet höra, R. 8: 2; — huru mål der fullföljas, R. 27; — emot deß dom kan Konungen sökas, R. 30: 1, 18, 19, 27: 1; — hwilka mål böra Hofrätt underställas, R. 25: 5; — om deß ledamöter försumma rättegångsdag, R. 9: 4. — Se Domför, Rätt, Upprop.
Holme, J. 12: 4, B. 20: 7.
Hor, enfalt, S. 17: 1, 3; — twefalt, S. 17: 2, 3; — de, som med hwarannan hor bedrifwit, få ej ingå giftermål, G. 2: 11, 13: 2 a; — för hor må äktenskap upplösas, G. 13: 1 a.
Hospitalshjons qwarlåtenskap, Ä. 1: 1 a.

Hot om misshandel eller annan brottslig gerning, S. 15: 23, S. 16: 11.
Hufwudlott, Ä, 13: 1.
Hufwudman, se Fullmäktig, Syssloman.
Hufwudmål, det som deraf flyter, dömes i samma Rätt, R. 10: 12, 24: 3; — med hufwudsaken fortfares, churn parten förklarat misnöje, R. 16: 4.
Hufwudstol, se Ränta.
Hummer, fiske deraf, Bih. f. 40, 42.
Hund, dräpes med wilja, B. 22: 6, S. 19: 20; — om okynnes hund, B. 22: 7, 8; — skadar etc. någon, S. 14: 9.
Hus, warder egaren huswill, J. 16: 15, U. 5: 8. — Se Byggnad, Hushyra, Fast egendom.
Husaga, H. 14: 5, Bih. f. 4.
Husbehofsqwarn, se Qwarn.
Husbonde, öfwerfalles etc. af tjenstehjon, S. 14: 35, 36; — om han förmår tjenstehjon till brott, S. 3: 2; — stöld ifrån honom, S. 20: 4; — förgripelse emot honom med ärekränkning, S. 16: 12, 15. — Se Legohjon.
Husdjur, sjukdom hos dem, B. 22: 5 a.
Husesyn, B. 27; — wad deremot, R. 25: 1 a; — beswär deremot, B. 27: 8, 9, a; — Hofrätts utslag derom skall afsändas, R. 25: 1 a. — Se Byggnad.
Husflyttning wid laga skifte, Bih. f. 249.
Husfolk och tjenare, deras forum, R. 10: 1; — när de få witna, R. 17: 7. — Se Husbonde.
Husgeråd, se Lösören.
Hushyra, när den skall betalas m. m., J. 17: 5, 16: 11—15; — deß förmånsrätt H. 17: 5; — derföre kan gods behållas till säkerhet, U. 8: 11, H. 17: 5; — hwar hushyrestwister upptagas, R. 10: 5.
Hushållning, med allmänna skogarne, stadga derom, Bih. f. 214 o. f.
Husröta, huru derför bötes, B. 27: 2; — deß förmånsrätt, H. 17: 6; — i hwad domstol derom dömes, R. 10: 14: B. 27: 9; — beswär i sådana mål, R. 25: 1 a, 30: 18 a.
Hustjufnad, S. 20: 4.
Hustru, följer mannens stånd och wilkor, G. 9: 1; — kan af domaren förklaras wara hustru, G. 10: 7; — huru hustru deltager i mannens gäld och hennes gods må säljas och förpantas, G. 11; — huru hon må köp sluta, G. 11: 6, H. 1: 8; — huru hon deltager i boets gäld, G. 11: 2—5; — huruwida kan bysättas, U. 8: 5 a; — är hon hafwande när mannen dör, Ä. 5: 2; — lyder under den Rätt som mannen, R. 10: 1; — om mannen slår hustru eller hustru mannen, S. 14: 36; — om hustru bortföres, S. 15: 17—20. — Jfr Målsman.
Hwilostånd, för grufwa, Bih. f. 58.
Hypothek, se Inteckning, Pant.
Hyra, se Hushyra.
Hysa, brottsling, S. 3: 9—11; — förswarslös person, Bih. f. 16.
Hytta, deß anläggning, Bih. f. 85; — huru rättighet att drifwa den förwärfwas, Bih. f. 191, 194; — hwar derom dömes, R. 10: 17.
Hålla sig undan, U. 2: 3, R. 11: 7.
Hållkarl, hwareft hans tredsta afdömes, B. 28: 15 a, R. 8: 2 a.
Hållskjuts, B. 28: 5.
Häck, anses för bolstada stål, J. 12: 3. — Se Hägnad.
Hädelse emot Gud, S. 7: 1.
Häfd, urminnes, J. 15:, 12: 4, R. 17: 24.
Häfda, se Fäftning, Lägra.
Hägnad, hwilka hägnader äro laggilde, B. 5: 3 a, Bih. f. 79. — Se Gärdesgård, Stängsel.
Häkta, se Fängsla.
Häktning, klagan deröfwer, B. 19: 19 med a.
Hämnas, å domare eller embetsman, S. 10: 1; — å annan för sak inför Rätta, S. 11: 8.
Härad, i häradsskifta förwaras handlingar och insegel, R. 2: 7; — härads lott i

sakören, huru delas, R. 32: 1, 3; — står någon i ena häradet och stadar annan i ett annat, R. 10: 23; — huru twist härader emellan slites, J. 14: 5, R. 10: 15; — i hwart härad hålles Ting, R. 2: 1.
Häradsallmänning, hushållning med skogen derå, Bih. s. 215 o. f.
Häradshöfding, bör aflägga sin ed i Hofrätten, R. 1: 8; — deß förfall, R. 1: 10; — om han försummar Ting, R. 9: 1; — skall redogöra för häradets lott i sakören, R. 2: 7; — bör underrätta nämnden om sakerna, R. 23: 2; — tillse att bouppteckning upprättas och förmyndare förordnas, Ä. 9: 2, a. — skall föra förteckning öfwer extra förrättningar, R. 2: 6, a. — skall underrätta nämnden om sakerna, R. 23: 2; — skall sända Häradsrättens protokoll till Hofrätten, R. 7: 27, 28, 24: 5, a. — Se Dom, Dombok, Häradsting, Jäf.
Häradsskifte, skall i hwar tingstad wara, R. 2: 7.
Häradsnämnd, se Nämnd.
Häradsrätt, se Häradshöfding, Nämnd, Häradsting.
Häradssyn, se Syn.
Häradsting, är på landet förste domstol, R. 1: 1; — huru det utlyses, sakerna der företagas m. m., R. 2; — Urtima Ting, R. 4. — Se Domför, Rätt.
Häradswäg, se Wäg.
Häst, wid hästköp skall frestetid wara, H. 1: 4; — om häst brukas utan lån eller lega, B. 28: 9, S. 22: 12; — stjäls ute på marken, S. 20: 6. — Se Gästgifware.
Hö, se Foder.
Höl, se Skadedjur.
Höslätter, å allmänna skogar, Bih. s. 222.
Höta, domaren, R. 14: 8.

J.

Jagt, stadganden derom, B. 23: 1, Bih. s. 201 o. f.; — oloflig å annans mark, S. 24: 12, 13, 15, 16.
Jagthund, B. 22: 6. — Se Hund.
Jagtpark, Bih. s. 203.
Jagtrebstap, om stjäles eller något derur, S. 20: 3.
Jemkning, i arf, Ä. 13; — hwar bör sökas, R. 10: 3.
Jerf, stadedjur, B. 23: 1. Bih. s. 204.
Jernwägsanläggning, answar om förderfwas eller stadas, S. 19: 11, 12, 14 — försummelse af tjensteman derwid, S. 25: 15, 22.
Inbrott, i afsigt att stjäla, answar derför, S. 20: 9.
Inbrottsskäld, S. 20: 6.
Inbördes testamente, Ä. 16: 3, a.
Indrifning, af böter, R. 32: 2, a.
Införsel, huru borgenärer njuta, i fastighet, U. 5: 5, 6, J. 9: 7; — i lön, U. 7: 2 a; — lagfares, U. 6: 1.
Inlaga, huru skall författas och underskrifwas, R. 14: 5, a; — skall i Hofrätten twefalt ingifwas, R. 27: 6, 30: 10. — Jfr Författare.
Inlagsfä, bör man wärda som sitt eget, H. 12:, 17: 2; — nekar någon emot bättre wetande till inlagsfä, S. 22: 13.
Inlösning, se Lösen.
Inmutning, föremål derför, Bih. s. 44.
Inrösningsjord, Bih. s. 241.
Insegel, deß förfalskande, S. 12: 2; — häradets, R. 2: 6, 7.
Insjö, se Sjö.
Inskärelsedag, i konkurs m. m., Bih. s. 157, 168, 182, 186.
Intaga, B. 2: 5, 3: 1, 5: 2, 8: 3, 10: 4, 6, 19: 2, S. 24: 1, 15, 16. — Se Fä, Åker.
Inteckning, i fast egendom för skuldfordran, huru begäres, förnyas, betalas och utsökes, dödas m. m., R. 7; — deß förmånsrätt, H. 17: 9, J. 9: 2, 11: 2; — den företages wid Tingets början, R. 2: 3; — å Rådstufwa, R. 6: 2; —

om sökes sedan konkurs börjat, H. 17: 6; — af omyndigs arf, Ä. 19: 4; — af arrende-afhandlingar, J. 16: a., 10: 2 a., 15: a.; — af undantagsaftal och nyttjanderätt, J. 16: 15, a. — Jfr Arrende, Pant, Utmätning.
Intreße, se Ränta.
Inträde, får ej wägras, S. 10: 23.
Inwentarier, se Bouppteckning.
Inwisning, U. 4: 6.
Inwändningar i rättegången, hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 5 a.; — wid allmän domstol, huru behandlas i olika fall och för olika mål, R. 16; — i skiftesmål, Bih. s. 258; — i konkursmål, Bih. s. 169 o. f., 181; — skola i början företes, R. 16: 5.
Jord, föreskrifter om deß afstående till allmänt behof, Bih. s. 206 o. f. — Jfr Arf, Aflingejord, Fast egendom, Inteckning, Köp, Pant, Utmätning, Skifte.
Jordabref, om förloras, J. 4: 10.
Jordaafsöndring, stadganden derom, Bih. s. 197 o. f.
Jordegare, will landbo uppsäga, J. 16: 5 med a.; — råder sjelf gård, då legotid är ute, J. 16: 5 a.; — hans förmånsrätt till arrendators lösegendom, H. 17: 6 a.; — hans rätt till andel i grufwa, Bih. s. 49 o. f.; — om han will göra intaga å oskift mark, B. 10: 4 a, 2: 5, 3: 1, 5: 2; — hans andel i upphittad skatt eller bottenfynd, P. 16.
Jordwall, se Hägnad.
Jude, må besitta fastighet, J. 4 1: a., H. 3: 1 a. — Jfr Ed, Giftermål.
Jungfru, se Mö.
Jus detractus, Ä. 15: 2 a.
Jus patronatus, utöfwande af utländsk man, J. 4: 1 a; — forum derom, R. 8: 2 a., 10: 26 a.
Justerare af mått och wigt, H. 8: 4 a.
Justitiekansleren, R. 10: 25 a., 27: 7 a.
Justitie-Kollegium i Stockholm, arfwode för bouppteckning, Ä. 9: 1 a.
Justitie-Ombudsmannen, hos honom anmälas domares fel i embetet, R. 27: 7 a; — hans Instruktion, ib.
Justitie-Statsministern, uppgifter om brottmål, R. 2: 6 a.
Jäf, emot giftoman, G. 1: 4; — emot skuldfordran, U. 2: 5; — emot ättenskap, G. 7: 3; — i arf, Ä. 14; — emot domare, R. 13: 1—4; — emot witne, R. 17: 7—9, J. 14: 3; — jäf emot fordran i konkurs, Bih. s. 170; — emot landtmätare och god man, Bih. s. 234 o. f.; — jäfwas Rikets Råd eller föredragande hos Konungen utan skäl, R. 30: 14.
Jägeribetjening, deras tillsyn om skadedjurs yngel, B. 23: 6; — skola samma till skogseld, B. 15: 6; — skola utsyna bygge å allmänning, B. 13: 4, Bih. s. 222; — beifra öfwerträdelser af stadgan om jagt och om skogarne, Bih. s. 205, 224; — är fri från expeditionslösen, Bih. s. 71.

K.

Kaffe, får säljas till förtäring på stället, Bih. s. 308 o. f.
Kammarrätt, hwilka mål der upptagas, R. 10: 26 a; — der klagas i fattigwårdsmål, Bih. s. 318, 319.
Kanalanläggning, om förderfwas eller skadas, S. 19: 11, 12, 14; — försummelse af tjensteman, S. 25: 15, 22.
Kapital, se Hufwudstol.
Kassor, deras förmånsrätt, H. 17: 11.
Kasta, sten eller annat i annans hus, S. 11: 12, 13.
Katt, B. 22: 8 a., Bih. s. 204.
Kif, emellan makar, G. 14.
Kista, tjenstehjons, H. 14: 5 a., Bih. s. 6. — Se Häradskista.
Klagomål, se Beswär.
Klander, i jordafång, tiden inom hwilken det skall ske, G. 11: 8., J. 10: 1 a — huru det skall ske, J. 11:, 5: 8; — huru snart det göras skall, för att

hindra fastebref, J. 4: 1, 2; — klander å köp af lösören, H. 1: 1 a., 3. — Se Hemul, Jemkning, Testamente.
Klockare, är fri från stallbud, B. 23: 2; — klockarebol fritt från tingshusbyggnad, B. 26: 4.
Klockstapel, stall socknen bygga, B. 26: 1.
Kloster, får ej inrättas, S. 7: 4 a.
Klyfning af hemman, se Hemmansklyfning.
Knekt, bör komma till stogseld, B. 15: 4; — inför Rätta, R. 14: 1 a.; — om han fälles för brott, R. 24: 13 a. — Se Fardag.
Ko, om annans olofligen mjölkas, S. 20: 3.
Kolning, se Skog, Storwerksträd.
Kommunalfullmäktig, Bih. f. 98.
Kommunalnämnd, Bih. f. 99.
Kommunalstämma, Bih. f. 93 o. f.
Kommunalutskylder, Bih. f. 102.
Kommunikation af besvär i Hofrätten, U. 2: 1, 2, 9: 2 a., R. 27: 8.
Kompromiß, se Gode män.
Kongl. Huset, R. 8: 2, S. 8: 9.
Konkurs, huru sökes och utredes, H. 16, Bih. f. 154 o. f.
Kontrakt, se Arrende.
Konungahuset, förgriper man sig, eller talar eller skrifwer man emot person, tillhörande detsamma, S. 9: 3—6.
Konungen, om någon talar lasteligt emot Konungen, S. 9: 5, 6; — öfwar wåldsgerning å honom, S. 9: 1, 6; — söker tillskynda honom större magt, S. 8: 1, 2, 13; — när arf hemfaller Konungen, Ä. 14: 2, 15: 1, 2, 6; — njuter andel i penningar, som utföres, Ä. 15: 2, H. 3: 5; — i hittegods, P. 16; — böter, som gå till Konungen, R. 32: 1; — deß rätt får ej genom förlikning förminskas, R. 30: 3; — stöld i Konungens slott, S. 20: 4; — kan göra nåd, R. 30: 19 a; — kan återbryta dom, R. 31; — huru sökas skall, att Konungen må öfwerse Hofrättens dom, R. 30; — söker man Konungen i mål, som tillhöra domstol, R. 30: 21; — lemnas skrift till honom egenhändigt ib. 10 a.
Konungens Befallningshafwande, se Befallningshafwande.
Konungens Fogate, om han med hot m. m. angripes, R. 8: 2 a.
Kopia, se Afskrift.
Koppleri, huru straffas, S. 18: 11, 12.
Kost och Föda, för skilda makar, G. 15: 1, 2; — omyndiga barns, Ä. 8: 7, 17: 4; — deß förmånsrätt wid konkurs, H, 17: 4, 5; — hwareft twister derom afgöras, R. 10: 5: — den som ej betalt, får ej resa från orten, U. 8: 11. — Se Underhåll.
Kostnad, nödig eller nyttig, J. 5: 11, 9: 8, 11: 1, H. 11: 3, 12: 8, R. 21: 3.
Kostnadsersättning, se Tjensteman, Witnen.
Krambodar, se Bod.
Kreatur, se Fä, Sjukdom.
Krigsdomstol, R. 1: 4 a., 5 a.
Krigsfolk, som olofligt uppbådas och sammanhållas, S. 8: 13.
Krigsmakt, rikets, om förrådes, S. 8: 6—8.
Krigstjenst, om någon dertill twingas, S. 15: 7.
Kronan, om deß medel förstingras, S. 25: 11, 12; — deß rätt får ej genom förlikning förminskas, R. 20: 3; — deß förmånsrätt, H. 17: 6, 11, 12; — deß andel i böter, S. 2: 8, R. 32; — deß rätt skall bewakas, R. 10: 16, 15: 5, 25: 8; — är fri från expeditionslösen, Bih. f. 71.
Kronoarbetskarl, Bih. f. 22,
Kronofiskeri, B. 18: 3 a, Bih. f. 37.
Kronofogde, skall hus syna, B. 27: 1; — må utsöka dom, U. 1: 3; — huru snart han skall werkställa den, U. 3: 3 a.; — hafwe inseende att winterwäg utstakas, B. 25: 7; — bör utsöka sakören, R. 2: 8; — skall wara när wid Ting, R. 2: 5; — hwar han sökes för egenwillig pålaga m. m., R. 10: 27, U. 9: 8. — Se Uppbördsman, Diarium.

Kronohemman, forum för twiſt om nybygnad m. m., B. 27: 9 a.; — beſwär deröfwer, R. 25: 1 a., 30: 18 a.; — beſittningsrätt derå, J. 4: 1 a., 16: 1 a.; — huru ſtogen derå må nyttjas, B. 10: 3—8, 13: 1, 4, 5, Bih. ſ. 221; — ſtatteköp deraf, J. 17: 1 a.; — får ej för åbos rätt tillgripas, U. 7: 2 a.; — forum wid twiſt emellan dem, R. 10: 16. — Jfr Boſtälle.
Kronohäkte i riket, S. 2: 7 a.
Kronomärke, om det rubbas eller olofligt brukas, S. 10: 21, 22, 22: 6, U. 8: 8; — falſkt å mått och wigt, S. 12: 7, 8.
Kronoombud, deß förordnande, B. 27: 1 a., R. 15: 5 a.
Kronopark, Bih. ſ. 214.
Kronoſkattehemman, ſe Skattehemman.
Kronotionde, ſe Afrads-ſpanmål.
Kronoutſkylder, deras uttagande, R. 32: 2 a.; — utmätning derför hos fattige, U. 5: 2 a.
Kropp, om beſigtning å deras kroppar, ſom dräpas, P. 16; — den ſom ej orkar böta, pliktar med kroppen, S. 2: 6, 10, 11.
Kroppsplikt, ſe Straff, Böter.
Kroppsſkada, S. 14: 10—12, 14, 16, 17.
Kroppås, B. 27: 2.
Krut, transport deraf, Bih. ſ. 190.
Krönare, af mått och wigt, H. 8: 4 a.
Kungsgård, -ladugård, hushållning med ſtogen derå, Bih. ſ. 217.
Kungsådra, må ej ſtängas, B. 17: 4, 20: 3, S. 19: 15, Bih. ſ. 38.
Kungörelſe, å dens dörr, ſom ſig undanhåller, U. 2: 3, R. 11: 7; — i tidningarne, då arf tillfallit den, hwars hemwiſt är okändt, Ä. 15: 5; — i ſtället för ſtämning, R. 11: 7 a; — för inlöſen af pantſatt egendom, då pantegarens wiſtelſeort är okänd, J. 9: 3 a.; — då okänd perſon will ingå äktenſkap, G. 7: 2 a. — Se Inteckning, Konkurs.
Kyrka, kyrkofrid, och om någon der ſlår annan m. m., S. 11: 1 3, 7; — kommer drucken och gör oljud der, S. 11: 2, 3; — ſtjäl der, S. 20: 6; — der må ej ſtämmas, R. 11: 6; — förmånsrätt för fordran hos föreſtåndare, H. 17: 11; — kyrkobyggnad, B. 26: 1.
Kyrkogård, bör byggas och uppehållas, B. 26: 1.
Kyrkomöte, allmänt, S. 7: 4 a.
Kyrkoråd, deß åligganden, Bih. ſ. 137 o. f.
Kyrkoſtämma, Bih. ſ. 134 o. f.; — i Stockholm, ib. ſ. 142.
Kyrkotagning, qwinnas, G. 3: 10 a.
Kyrkotukt, deß upprätthållande, S. 7: 4 a.
Kära, Kärande, huru för Rätta käras ſtall, R. 14; — i wiſſa mål må ej annan än målſegande kära, S. 8: 29, 9: 6, 11: 13, 14: 45, 15: 16, 19—21, 24, o. ſ. w., R. 20: 4; — å miſsgerning må publik aktor kära, P. 19, R. 20: 4; — om någon kärer utan ſak och fullmagt, R. 15: 4, 16, H. 18: 10; — i wiſſa fall kan hwem ſom helſt kära, B. 15: 3, 25: 15, Bih. ſ. 205, 303; — om käranden bliſwer ute wid förſta Ting, R. 12: 2; — om käranden å föreſatt dag ej ingiſwer deß inlaga i Hofrätt, R. 27: 1, 5; — käranden bör ſitt käromål lagligen bewiſa, R. 17: 33.
Kärr, uppodling och ſwedjande der, B. 6: 1, 10: 4.
Köp, af faſt egendom, huru upprättas och lagfares ſamt öfriga omſtändigheter derwid, J. 1: 1, 2, 4: 1, 2, med a, 5: 1; — af omyndigs gods, J. 4: 8; — med hwilka ej får ſke, J. 4: 7, H. 1: 8, G. 11: 6; — bör ſke utan twång eller liſt, H. 1: 1, J. 1: 2; — inlåter ſig någon i annans köp, H. 1: 6; — köp af ſtulet gods, af den miſstänkt är, S. 3: 9, 10, 20: 16; — jäljer man åt twänne, ib. 4, med a.; — köp är laga fång, J. 1: 1; — i köpeafhandling får ej göras förbehåll om egendomens återwinning, ib. 2; — köp får ej upphäfwas eller förbytas till bördemannens förfång, J. 5: 5; — när bryter legoſtämma eller icke, J. 16: 15, U. 5: 8; — af lös egendom, ſe Handel, Löſören. — Jfr Barn, Hembud, Huſtru, Omyndig.
Köpebref, J. 4: 1; — om förloras, J. 4: 10.

Köpeskilling, derföre njuter säljaren i det sålda sin säkerhet, J. 11: 2; — liqvidation deraf, U. 5: 5 a.
Köpman, skall föra bok, R. 17: 2 a.; — när han anses ha inställt sina betalningar, Bih. s. 154; — hwad med köpman förstås, Bih. s. 181.

L.

Ladugårdar, abelus, äro fria för prestgårds- och tingshusbyggnad, B. 26: 2, 4.
Lag, deß rätta mening bör domaren pröfwa, R. 1: 11; — på lag bör dom fästas, R. 24: 3; — utländsk lag må ej åberopas, ib.
Laga fång, J. 1: 1.
Laga förfall, se Förfall.
Lagfart, se Upphud.
Lagmansting, R. 3.
Landbo, om han rymmer, J. 16: 7; — om han will jord uppsäga, ib. 5, 6; — må ej sälja timmer m. m., B. 10: 7; — får ej förminska skattskyldig jord, J. 4: 9, R. 20: 3; — huru han hemman städjer, tillflyttar och bebor m. m., J. 16; — om han ej bygger efter lag, J. 16: 4; — huru han må hemman uppsäga, J. 16: 5; — om han sitter qwar efter fardag, J. 16: 6; — om han swedjar utan lof, B. 14: 4, S. 24: 7; — finner han sig wara för när stedt wid husesyn, B. 27: 8, R. 25: 1 a.; — låter annan nyttja något af gårdens egor, B. 8: 5, S. 24: 7; — hwad han af bole ej bortflytta må, B. 27: 10; — brister i byggnad, ib. 5. — Se Arrende.
Landhafra, kastad i åker, B. 8: 4,
Landshöfding, instruktion för honom, U. 1: 1.
Landskap, när twist dem emellan uppkommer, J. 14: 5, R. 10: 15.
Landsseb, när domaren får derefter rätta sin dom, R. 1: 11, 24: 3 a.
Landsväg, se Väg.
Landsting, Bih. s. 143 o. f.
Landtmän få förfärdiga fabriks- och handtwerksarbeten, Bih. s. 191.
Landtmätare, huru begäres och förordnas till förrättningar, Bih. s. 230 o. f.; — förmånsrätt för arfvode, H. 17: 6 a.; — får ej wara fullmägtig inför Rätta, R. 15: 2 a. — Se Stifte.
Lapparne, afwerkning å deras skogar, Bih. s. 223.
Lappbräng, ålder för äktenskap, G. 1: 6 a.
Last och beswär, som man af granne tåla bör, hwar skall dömas, R. 10: 20.
Led, förbudna leder i äktenskap, G. 2:, S. 18; — led skiljes från gren, Ä. 3: 10.
Led eller Grind, bör byggas och underhållas, B. 5: 1, Bih. s. 81; — om den ligger neder, B. 5: 4; — brytes neder eller ej stänges, B. 9: 5, S. 24: 10. — Se Stängsel.
Lega, af jord på landet, J. 16: 15 a.; — om lega och hyra, H. 13; — leger man gods och gårdar, J. 16: 6; — leger man gård eller hus i staden, J. 16: 11; — hästar, wagnar och båtar, B. 28; — lega af annans boskap, B. 12: 2; — deß förmånsrätt, H. 17: 2, 5; — stepplega, H. 17: 5, 7.
Legohjon, huru städjes och uppsäges, deß rättigheter och skyldigheter m. m., H. 14, Bih. s. 4 o. f.; — om det bräper, slår eller oqwädar husbonde, S. 14: 35, 36, 16: 12; — bär eld i uthus, B. 24: 3; — bör nedgräfwa dödt fä, B. 22: 5; — under hwilken Rätt det hörer, R. 10: 1; — om det snattar eller stjäl, S. 20: 4; — om tager städja hos två husbönder, S. 22: 13, Bih. s. 8; — deß löns förmånsrätt, H. 17: 4; — får användas till handtwerk, Bih. s. 189.
Legoskadga, Bih. s. 3 o. f.
Legostämma, J. 16: 1, 15; — för legohjon, H. 14: 2, Bih. s. 10. — Jf Giftostämma.
Lejd, se Gäldenär.
Lekmannaombud wid Kyrkomöte, S. 7: 4 a.
Liber, B. 2: 1.
Lifsmedel, om förfallstade säljas eller utlemnas, S. 22: 3.
Lifssak, skall utan uppskof för Rätta angifwas, P. 19, R. 4: 1, 20: 4; — falskt

angifwande af lifssak, S. 16: 1, 3, 7, 15; — om doms fullbordan i lifssaker, S. 2: 2, P. 21 a.
Lifsstraff, se Straff.
Lifstidsfånge, äktenskap för honom, G. 2: 12 a.
Lifstidsstädja, inteckning deraf, J. 16: 15 a.
Ligga ihjäl barn, Ä. 6: 5.
Likhus, om derur stjäles, S. 20: 5; — om lik uppgräfwes, S. 11: 4.
Lind, skall återplanteras, B. 13: 5.
Linsänken, i Helsingland, betraktas lika som urfjäll, J. 15: 3 a.
Likvidation, af köpeskilling, U. 5: 5 a.
List, se Bedrägeri.
Ljuga, Lögn, om den som ljuger på annan, S. 16; — skrifwer eller talar osanning för Rätta, R. 14: 8, 15: 14, 29: 1; — utsprider lögn och falska rykten, S. 8: 14.
Ljus, får ej bäras i uthus m. m., B. 24: 1.
Ljuster, får ej brukas i annans fiskewatten, B. 17: 3; — under lektiden, ib.
Locka, lockas qwinna från sin man eller dotter från sina föräldrar, S. 15: 18—20, G. 1: 1; — lockar man öfwermage att stjäla, S. 3: 2; — säger någon sig wara lockad att utgifwa skuldebref, U. 4: 3, S. 15: 22, 22: 1; — annans legohjon, H. 14: 7, Bih. s. 9; — någon att rubba rå eller rör, J. 13: 4; — till falskt witne, R. 17: 18, S. 3: 1, 2.
Lodjur, skall instängas, B. 22: 8. — Se Skadedjur.
Loge, hörer till laga hus, B. 2: 1, 27: 3.
Lots, R. 1: 1 a, 15: 1 a, 15: 5 a; — straff för försumlighet, S. 19: 21 a.
Lotshemman, frie från besvär, B. 25: 8 a, 26: 4 a, 28: 1 a; — huru de ärfwas, J. 16: 1 a; — få ej klyfwas, Bih. s. 196.
Lott, wid arfskifte skall lottas, Ä. 12: 4, 13: 2; — tagelott eger broder, Ä. 12: 5; — lottkastning om arfwejord förbjudes under föräldrarnes lifstid, Ä. 12: 7 a; — genom lottning bestämmes referent i Hofrätt, R. 27: 9.
Lotteri, får ej ega rum utan särskildt tillstånd, H. 1: 1 a.
Lunds domkyrka, förwaltningen deraf, J. 4: 5 a.
Lysta, huru det utmätta må lystas i lagwadda saker, U. 3: 4, 5; — eller det som är satt i qwarstad, U. 8: 4; — will eller kan den winnande ej lysta, R. 26; — arf, när man ej wet hwar arfwingen är, Ä. 15: 5, 6.
Lystning, af utdelning i konkurs, Bih. s. 165.
Lysa, Lysning, huru skall ske till giftermål, G. 7; — för frånskilda makar, som ånyo ingå äktenskap, G. 7: 2 a; — för främmande trosförwandter, G. 7: 2 a, S. 7: 4 a; — för trolofwade, som efter undfått skiljobref wilja åter inträda i äktenskap, G. 7: 2 a; — för krigsfolk, ib.; — jfr Prest; — efter arfwingar, Ä. 15: 5; — när efter gäldenär må lysas, U. 8: 14, H. 16: 5; — om Tings utlysande, R. 2: 2; — upplysande af hittegods, P. 16; — af kreatur, som upptages, B. 9: 1, Bih. s. 83; — lysning efter den, som öfwergifwit sin maka, G. 13: 4, 3: 11, R. 10: 10; — om giller, som lägges för skadedjur, bör ly a Bih. s. 204.
Lyte, upphäfwer fästning, G. 4: 2; — straff och ersättning för tillfogadt, S. 6: 2, 14: 12.
Lån, skall återgifwas så godt som det togs m. m., H. 11; — undantages från konkursmassan, H. 17: 2; — deß förmånsrätt, ib.; — lån i penningar å omyndigas fasta gods, Ä. 22: 3 a; — af dödt eller qwickt, H. 11; — nekar man till lån, S. 22: 13, U. 4: 2; — säljer någon lånadt gods, H. 11: 4, S. 22: 11. — Se Försträckning.
Lägersmål, emellan ogifta, S. 18: 9; — i fästom, G. 4: 3, 13: 7; — med mö af förmyndare eller läromästare, S. 18: 6; — med afwita qwinna eller öfwermage, S. 18: 7, 8; — i förbjudna leder, S. 18: 1—4; — när äktenskap skall följa på lägersmål eller ej, G. 3: 10, 4: 3, 13: 7, 2: 10; — skilnad i genom lägersmål under äktenskapslöfte påbegynt äktenskap, G. 13: 8 a.; — blodsband af lägersmål hindrar giftermål, G. 2: 9; — lägersmål med mö medför ej rätt till äktenskap, G. 2: 10; — lägersmål under äktenskapslöfte,

G. 3: 5, 6, 9, 10; — hwareft om lägersmål dömes, R. 10: 9 a.; — om lägersmål fritfligen erkännes, S. 14: 22 a.
Läkare, läkarelön ſtall gällas i mål, ſom angå troppsſkada, S. 6: 2; — läkares förmånsrätt, H. 17: 4 a.
Läkemedel, om förfalſkas, S. 22: 4.
Länegränſe Synerätt, J. 14: 5 a.
Länsman, ſtall lära å ogilb wäg eller bro, B. 25: 15; — bör komma till ſtogseld, B. 15: 6; — till tinget, R. 2: 5; — bör ſyna hus, B. 27: 1; — erſättning för inſtälleſe wid ranſakning, R. 4: 1 a.
Lära, den der aſſaller från den evangeliſka, S. 7: 4 a.; — utſpriber willfarande, S. 7: 4 a.
Löftesman, ſe Borgen.
Löftesſtrift, huru ſtriſwes, H. 9: 1 a.
Löftägt, B. 10: 2: 5, S. 24: 3.
Lön, huru går i betalning för gäld, U. 7: 2 med a; — huſtru och barn ſä deraf twå delar, G. 15: 1; — deraf bötes, U. 1: 7. — Se Legohjon.
Lönn, ſtall återplanteras, B. 13: 5.
Lönſtaläge, S. 18: 9; — derä fäſtning eller äktenſkap följer, G. 5: 1. — Se Lägersmål.
Löſen, utlöſning af medarfwingar, Ä. 12: 5, 7; — om pantſatt jords löſen, J. 9: 3, 6: 3, U. 5: 6, 6: 1; — huru löſ pant må löſas, H. 10: 2, U. 5: 3; — af obefutten hemmansdel m. m., J. 5: 1 a., Bih. ſ. 197 o. f.; — af hoſpitalshemman, Lunds domkyrkas hemman, af frälſeränta m. m., J. 4: 5 a., 5: 1 a.; — af ek och maſtelpiror, B. 10: 3 a.; — af hittegods, P. 16. — Se Expeditionslöſen.
Löſer man, P. 15: 3, 5, P. 19.
Löſeſtilling, huru den i löſningstwiſter må nedſättas och lyftas, J. 5: 10 a.
Löſningsrätt, widerboendes och ſkabos m. fl., J. 5: 1 a.
Löſören, arflös i löſören, G. 6: 3; — omyndigas ſkola förbyttras, Ä. 22: 4; — ifläda ſig arfwejords rätt, Ä. 17: 2; — ſkola wärderas wid utmätning, U. 5: 3; — köper man löſören, ſom förbliſwa i ſäljarens wård, H. 1: 1 a. — Se Giftorätt, Morgongåfwa, Pant.
Löt, och betesmark, J. 12: 6.

M.

Magiſtrat, huru ſnart ſtall werkſtälla utmätning m. m. å dom, U. 8: 3 a.; — arfwode för boupptecknings m. m., Ä. 9: 1 a.; — förhållande till ſtadsfullmägtige, Bih. ſ. 123.
Majeſtätsbrott, S. 9: 1—4.
Makar, ſlå hwarannan, G. 14: 3; — ſkilnad i deras bo, G. 13, Bih. ſ. 182 o. f.
Malm, wid gruſwa, om ſtjäles, S. 20: 3.
Man, gift, är ſin huſtrus målsman, G. 9: 1, 11: 6; — må ej ſälja ſin huſtrus faſta gods, G. 11: 1, J. 10: 1; — om han ſlår ſin huſtru, S. 14: 36: — lönligen drager något undan huſtrun, S. 22: 20; — är wållande till ſkilnad, G. 14: 1; — blir myndig wid 21 års ålder, Ä. 19: 1; — må ej förr gifta ſig, G. 1: 6. — Se Dräp, Förord, Giftermål, Giftorätt, Gäld, Morgongåfwa, Myndig, Öfwergifwa.
Mangård, R. 2: 2, 27: 3.
Mantal, ſe Hemmantal.
Masmäſtareskaſſor, Bih. ſ. 86.
Manufakturiſter, ſe Fabriksbrukare.
Mark, ſilfwermynt, R. 32: 1; — ohägnad, der bete är gemenſamt, B. 11: 1, Bih. ſ. 75.
Markegångspris, beſtämmande deraf, J. 17: 1 a.
Marknad, H. 7; — twiſt om handel i marknader, hwar afgöres, R. 10: 5.
Marknadsfridsbrott, G. 11: 15.
Maſteträd, B. 10: 3 med a., Bih. ſ. 222.

Masugn, se Hytta.
Medborgare, deras upptagande, S. 1: 2 a.
Medborgerligt förtroende, förwerkas, S. 2: 19, 3: 13, 4: 1, 8: 30, 12: 21, 13: 6, 14: 46, 15: 25, 16: 16, 18: 12, 19: 22, 20: 18, 21: 10, 22: 22, 23: 1, 2, 4, 25: 12, P. 6; — ädömes för alltid eller wiß tid, S. 2: 19; — förluſt deraf medför wanfrejd, S. 2: 19.
Medel, allmänna, om förſtingras, S. 25.
Medgift, se Hemföljd.
Medhjelpare, i brott, S. 3: 3, 4.
Menedare, huru ſtraffes, S. 13:, R. 17: 18, 19, — ſtraff för den, ſom genom mened öfwat bedrägeri mot borgenärer, S. 23: 1 a; — får ej witna, R. 7: 7; — derför ſkall domare warna witne, R. 17: 18; — ſtraff för den, ſom förmått annan till mened, R. 17: 18, S. 3; — för mened böter den, ſom döljer något wid bouppteckning, Ä. 9: 7; — ſom ej betalt burſkapsafgift, H. 3: 5.
Menighet, är fri från wadepenningar och borgen, R. 25: 8, 30: 7; — huru den ſkall ſtämmas, R. 11: 7 a.; — och beſwära ſig, B. 25: 1 a.
Milſtolpar, om de förſtöras eller ſkadas, S. 19: 15; — böra af häradet upprättas å landswäg, B. 25: 3, 5.
Minnesmärken, forntida, deras bewarande, S. 19: 15, 22: 19, P. 16, Bih. ſ. 263 o. f.
Mißbruka rättegång, huru det anſes, R. 29.
Mißfirma, Konungens Befallningshafwande, S. 10: 2, U. 1: 5, 9: 4; — eller ſin wederpart inför honom, S. 16: 9, 10, 15, U. 1: 6; — ſin wederdeloman inför Rätta, S. 16: 9, 10, 15, R. 14: 7; — mißfirmas domare, S. 10: 2, R. 14: 7; — Konungen, eller Rikets Råd, S. 9: 5, 6, 8; — mißfirmas någon inför de Konungens embetsmän, der ej domſtol är, R. 10: 25 a.
Mißgerningar, ſkola för Rätta angifwas, P. 19; — delaktighet deri, S. 3; — hwar de ſkola dömas, R. 10: 19, 21 a. — Se Brottmål.
Mißgerningsman, ſkall gripas, P. 19; — om någon hyſer eller döljer, S. 3: 9—11; — deß wärjande eller ſläppande, S. 5: 9, 10: 16, 25: 14, 21. — Se Straff, Begrafning, Fånge.
Mißhandel, uppſåtlig, anſwar derför, S. 14: 4, 10, 11; — af haſtigt mod, S. 14: 5, 10, 11; — mindre lyfte deraf eller kroppsfel, S. 14: 12; — ringare eller ingen ſkada, S. 14: 13; — å haſwande qwinna, S. 14: 29; — å föräldrar m. fl., S. 14: 36, 45.
Mißnöje, när och huru må förklaras emot Rättens utſlag, R. 16: 1—4. — Jfr Beſwär, Wad.
Mißräkning, bör rättas innan betalning ſker, U. 4: 8.
Miſtning, af embete, ſe Embete.
Mjärda, B. 17: 3, S. 20: 3.
Mjölkar, någon annans ko, får eller get, S. 20: 3.
Mjölqwarn, ſe Qwarn.
Moder, om hon dräpes, S. 14: 35; — ſlås eller oqwädas, S. 14: 16, 16: 12, 15; — föreſtår barnens egendom, Ä. 20: 2; — ligger ihjäl barn, Ä. 6: 5, S. 14: 9. — Se Föräldrar, Förmyndare, Giftoman.
Moderbroder, är giftoman, G. 1: 3; — ärfwer, Ä. 3: 5.
Moderfader, G. 1: 3, Ä. 3: 4.
Mord, huru ſtraffes, S. 14: 1; — förſök till mord, S. 14: 2; — om barnamord, S. 14: 22—25; — om giftmord, S. 14: 18, 19; — bör underſtällas Hofrätt, R. 25: 5.
Mordbrand, anſwar derför, S. 19: 1—6.
Morgongåfwa, när, huru och af hwilken ſkall utfästas och tagas, G. 3; — tager huſtru, ſom måſte wika wid andra huſtruns återkomſt, G. 5: 3; — dräpt huſtrus arfwingar, Ä. 6: 3; — bör uttagas innan arfſkifte ſker, Ä. 12: 3; — förwerkas genom hor, G. 13: 1; — genom dråp, Ä. 6: 3.
Moripa, fridlyſt, Bih. ſ. 203.
Mosaiſt trosbekännare, ſe Jude.
Mosſe, ſe Kärr.
Motwärn, ſe Wärn.

Mulbete, B. 11: 1, Bih. f. 222. — Se Afgärda by.
Muntligt förhör, se Förhör.
Mur, J. 7: 4.
Muta, S. 25: 5. 7, R. 1: 12.
Mutsedel, å gruſwa, Bih. f. 45.
Myndig, är man, ſom fyllt 21 år, och qwinna, ſom fyllt 25 år, Ä. 19: 1, 2 a. — Se Förmyndare.
Mynt, rikets, om det förfalſkas eller utprånglas, S. 12: 12, 13; — belöning för den, ſom upptäcker falſka myntare, S. 12: 12 a. — Se Hittegods.
Myntbeſtämning, lag derom, S. 12: 12 a.
Myteri, och uppror, S. 8.
Målsegande, hwem det är, S. 6: 8; — om han ej åtalar brott, B. 19; — tager någon ſig talan, ſom ej är målsegande, R. 15: 4, 16; — i wiſſa mål må ej annan än målsegande föra, S. 8: 29, 9: 6, 11: 13, 14: 45, 15: 16, 19—21, 24, 16: 15, 17: 3, 19: 20, 22: 21, 23: 6, 24: 15, B. 19; — beſ ersättning för inſtälleſe wid främmande tingſtad, R. 4: 1 a. — Se Förlikning, Kärande.
Målsman, huſtrus, G. 9: 1.
Månad, räknas till 30 dagar, R. 31: 1 a.
Mård, se Skadedjur.
Mått och wigt, H. 8: 4 a, S. 12: 7—9, 22: 5.
Mäld, se Qwarn.
Måltehus, B. 2: 1 a.
Mångdt, om ſäljes för omängdt, S. 22: 13.
Märke, ſätter någon annans å ſitt arbete, S. 22: 16; — läggeſ å annans märke, S. 22: 2; — om allmänna märken upphäfwas, S. 19: 15; — om annan, än den, ſom är förordnad, ſätter kronans märke, S. 12: 7, 22: 6, U. 8: 8.
Märkjern, se Stamp.
Mö, ſtall ſtå under förmynderſkap, Ä. 19: 2; — kan bliſwa myndig, Ä. 19: 2 a; kan göra teſtamente, Ä. 16: 2: — ſtall af giftoman begäras, G. 1: 1; — får ej ſluta köp, J. 4: 7; — kan upplåta ſin jord på arrende, Ä. 19: 2 a, J. 16: 2 a: — om hon wåldföres, S. 15: 12—19. — Se Qwinna, Öfwermage.

N.

Nabo, beſ rätt, J. 5: 1 a, 7: 3; — twiſta naboer om bättre rätt, B. 7: 6; — intager någon ſin grannes egodel, B. 8: 3, 10: 6, S. 19: 20, 24: 1; — huru grannar i by må nyttja oſkifta egor, B. 10, Bih. f. 231; — om nabo-rätt dömes å Rådſtuſwa, R. 6: 2, 10: 20.
Namn, brukar någon falſkeligen Konungens eller Rättens namn, S. 12: 1—3, 6; — utplånar eller förändrar man annans namn, S. 12: 4—6, 10, 10: 21: — nekar någon ſin hand och förſkrifning, S. 22: 18, U. 4: 2; — antager någon falſkt namn och ſtånd, S. 22: 1, 7, 8.
Nattward, får ej begås af dem, ſom föröfwat wiſſa brott, S. 7: 4 a; — af den, hwars brott är ſtälldt under framtiden, R. 17: 32.
Navigationsſkola, H. 3: 1 a.
Negerhandel, anſwar derför, S. 15: 1—3.
Nitroglycerin, tillwerkning deraf, Bih. f. 190.
Norge, brott emot beſ Rikſtyreſe eller Storting, S. 9: 9; — emot Norſk embetsman, S. 10: 4, 5; — efterapning eller förfalſkning af Norſkt mynt m. m., S. 12: 9; — brott af Swenſk i Norge dömes efter Norſk lag och twärtom, S. 1: 5, R. 10: 22 a; — underſtöd åt fattig från Norge, Bih. f. 285.
Norſk underſåtes frihet att här driſwa näring, Bih. f. 194.
Not, ſtötmot etc. är under lekliden förbjuden, B. 17: 1 a; — nyttjas den i annanns fiſkewatten, ib. 3; — notwakar ſkola om wintren utmärkas, B. 25: 7, 13. — Se Fiſke, Wakar.
Nya ſtäl, huru de må hos Konungen ingiſwas, R. 30: 11, 31: 3.
Nybyggen, ſkogen derå, B. 6: 1 a, Bih. f. 221; — när få anläggas å oſkift mark, B. 10: 4 a; — författningar om deras anläggning, B. 1: 1 a; — afſöndring derifrån, Bih. f. 197. — Se Uppodling.

Nybyggnad, se Byggnad.
Nyckar, saisla, om förfärdigas eller anstaffas, S. 20: 17.
Nyttjanderätt, till fast egendom å landet, inteckning, deraf, J. 4: 1 a, 16: 15 a; — i staden, inteckning deraf, J. 16: 10 a; — huru den wiker för egande-rätt, J. 16: 15 a.
Nåd, eger Konungen göra, R. 30: 19 a; — huru nådeansökning wid dödsdom kan göras, P. 21.
Nådår, få ej tillgripas för gäld, U. 7: 2 a; — för enka och barn, J. 16: 5 a.
Näfwer, B. 10: 1, 2, 5, 16: 1, 19: 2, S. 24: 3, 15, 16.
Nämnd, hwilka få kallas och huru nämnd wäljes, R. 1: 1—3; — bör till Ting komma, R. 2: 3, 9: 2; — har nämndeman förfall, R. 1: 10; — jäfwas någon, R. 13: 4; — när Rätten är domför, R. 23: 1; — när nämndens mening gäller, ib. 2; — nämndemän bewista Syne-Rätter, J. 14: 1, 3; — wärderingar, B. 9: 1, 13: 4; — hålla syn öfwer ogild wäg, eller bro, B. 25: 15; — wid expropriation, Bih. f. 207 o. f.; — njuta ½ af Häradets lott i sakören, R. 32: 3; — stydd för ledamot deri, S. 10: 3.
Nämndeman, den främsta i Rätten har en nyckel till Häradskistan, R. 2: 7; — dess ersättning för förrättningar, R. 1: 1 a; — för inställelse wid främmande härads tingstad, R. 4: 1 a. — Se Nämnd.
Näring, borgerlig, allmän rättighet till idkande deraf, Bih. f. 189 o. f.
Nödwärn, S. 5: 7—11.
Nötter, om olofligen tagas, S. 24: 3, 15, 16.

O.

Obeqwäm, till äktenskap, G. 13: 8, 4: 2, S. 22: 8.
Oberedd, se Upprop.
Obligation, se Skuldebref.
Ocker, H. 9: 7, 9.
Odaljord, om makes är såld, G. 11: 7; — räntan deraf, G. 15: 1.
Odjur, gör skada, B. 22: 8, 23: Bih. f. 202.
Odlingar, se Nybyggen, Uppodling.
Offentlighet wid domstolarne, R. 1: 1 a.
Offentlig stämning, se Stämning.
Ogift, se Lägersmål.
Ogräs, B. 8: 4.
Ohemul klagan, R. 16: 2, 4, U. 9: 4.
Ohöfliga och hänifka ord, U. 1: 6. — Se Missfirma.
Ohörd, om någon dömes, R. 25: 21, 22, J. 10: 2.
Okynnes fä, se Fä.
Okänd man, om han bedrager qwinna till fästning, G. 4: 6, S. 22: 8; — om begär lysning, G. 7: 2 a; — må ej witna, R. 17: 7.
Oljud och förargelse, i kyrka, S. 11: 2; — på wägar och gator, S. 11: 15; — wid marknad, S. 11: 15.
Ollon, Ollonskog, B. 12: 1, 3, 4, 9: 6, S. 24: 3.
Ombordläggning, undwikande deraf, H. 3: 1 a.
Ombudsman, Konungens, får ej ingå förlikning, R. 20: 3; — om han missbrukat rättegång, R. 29: 3; — frikallas från wadepenningar och borgen, R. 25: 8, 30: 7; — bör tala i Hofrätt, R. 15: 5; — Rättens i konkurs, huru han förordnas, Bih. f. 162; — sammankallar borgenärerna, då han så nödigt finner, Bih. f. 165. — Se Fullmägtig, Sysfloman.
Omkostnad, wid rättegång, huru den skall begäras och gäldas, R. 21, U. 3: 1; — måste den bestå, som söker särskildt Ting, R. 4: 2; — derföre ställes borgen, R. 26: 1; — derom dömes jemte hufwudsaken, R. 10: 12, 24: 3; — om man förbehållit sig att derom särskildt kära, R. 10: 12; — omkostnader å gods, J. 5: 11, 11: 1, H. 12: 8.
Omrösta till dom, R. 23: 3—5.
Omswef, R. 14: 5.
Omyndig, får ej wara fullmägtig, R. 15: 5; — förskrifningar, kontrakter m. m.

af sådan ära kraftlöse, J. 4: 7 a; — förklarande för omyndig, Ä. 19: 4 a. — Se Förmyndare, Öfvermage.
Oqwädinsord, i allmänhet huru straffas, S. 16: 9—12, 15; — emot föräldrar, S. 16: 12, 15; — domare och embetsmän, S. 10: 2, U. 9: 4; — gästgifvare, B. 28: 10. — Se Missfirma.
Orden, munk- eller nunne-, förbud deremot, S. 7: 4 a.
Ordningsstadga, för städerna, Bih. s. 268.
Oredlighet, af gäldenär, S. 23: 1, 2, Bih. s. 179.
Orlofssedel, för tjenstehjon, H. 14: 1, 11, 12, S. 12: 5, 6, 22: 17, 18, Bih. s. 7.
Orätt, om betjente gör orätt i embetsärenden, S. 10: 5, 25:, U. 1: 7.
Ostift, bymark huru nyttjas må, B. 10; — om arfswingar i bo ogift, Ä. 11: 1. — Se Skifte.
Osämja mellan makar, G. 14.
Otukt, straff derför, S. 18: 1—10.
Owärdig, att nyttjas i Rikets tjenst, S. 2: 15—17, 16: 3, 25: 1, 3—5, 9—11, 13—16.
Oxel, får ej fällas utan utsyning, B. 13: 1, 4.
Oätta barn, huru ärfwer eller ärfwes, Ä. 8: 7, 8.

P.

Pactum, om giftorätt, G. 8.
Pant, är laga fång, J. 1: 1; — föreskrifter wid pantsättning af fastighet, deß inlösen m. m., J. 9: 1, 3 a, 5, 7, U. 5: 5, 6; — af lös pant, H. 10; — må ej förwärras, J. 9: 8, H. 10: 3, 4; — om man will pantsätta det man hafwer i pant, H. 10: 6, J. 9: 6; — nekar man till pant, S. 22: 13; — om falsk pant utsättes, S. 22: 2; — om försättes eller förslingras, S. 22: 11; — pantar man sjelf något till sig, S. 10: 20, U. 1: 4; — när och huru är tillåten för frälsebönders utsyldet, ib. a, J. 17: 3 a; — förpantning af förtrodt gods, H. 12: 4. — Jfr Inteckning.
Pantsatt, se Förpantad.
Pappersmynt, se Sedlar.
Park, Konungens, åwerkan derå, B. 10; 5; — om bärande träd der hugges, B. 10: 5 a, 13: 2, S. 24: 3, 4.
Parter, sämjas de om särskildt Ting, R. 4: 2; — om de fara från Rätten utan lof, R. 19: 1; — böra uppföra sig anständigt inför domstol, R. 14: 7, 8; — part, som håller sig undan, U. 2: 8, R. 11: 7; — må genom domaren föreställa winet spörjsmål, R. 17: 21; — om den, som kommer under twist och will i saken tala, R. 18; — parters rätt att återså ingifna handlingar, R. 27: 6. — Se Rättegång m. m.
Pasquill, se Smädeskrift.
Pass, falskt, om deruppå tages fri skjuts, B. 28: 14, S. 12: 3, 6, 22: 1; — skyldighet att dermed wara försedd, Bih. s. 16.
Patent, Bih. s. 75.
Penningar, säger gäldenär sig ej ega penningar, U. 5: 1; — har den ej penningar, som böta skall, S. 2: 10, 11; — bedrager man sig till penningar med falskt namn, S. 12: 4—6, 22: 1, 2; — hwad med penningar i denna lagbok förstås, R. 32: 1. — Se Revisionsförlande, Försträckning, Säfestilling.
Penningewerk, deras förmånsrätt, H. 17: 11.
Pensioner, wissa få ej tillgripas för gäld, U. 7: 2 a.
Pensionsinrättning, deß förmånsrätt, H. 17: 11 a.
Pina, ej må någon till bekännelse pinas, R. 17: 36, 37.
Plank, om det rifwes eller förderfwas, S. 19: 20, 24: 10. — Jfr Hägnad.
Plankerande, af bärande träd, som fällas, B. 13: 5.
Ploglag, se Winterwäg.
Polismål, huru fullföljas, R. 25: 5 a; — om Konungens Befallningshafwande deri uå stadga wite, U. 1: 9 a.
Polisuppsyningsman, får witna om hwad i tjensten honom händt, R. 17: 11 a.

Post, allmänna, S. 20: 6, 21: 2, 10. — Se Wakter.
Postbonde, U. 5: 2 a, R. 1: 1 a.
Prestription, af wexel, Bih. f. 33; — tioårig, Bih. f. 87 o. f. — Se Tid.
Prest, wiger prest dem, som äktenskap ej bygga må, G. 2: 12, S. 25: 4; — wiger prest, förr än lagligen lyst är, G. 7: 2, S. 25: 4; — wiger den, som ej är prest, G. 2: 12, S. 22: 6; — eller i annan församling, än der bruden bor, G. 7: 2 a; — eller förr än afwittring lagligen stedd är, G 12: 1, 2 a; — om förrummar tingspredikan, R. 2: 3 a; — får ej wara fullmägtig wid domstolar, R. 15: 2 a; — om uppteckning i prestbus, Ä. 9: 1; — om prest är drucken, Bih. f. 13; — twist om presträttigheter, R. 10: 1 a.
Prestbetyg, för fångar, P. 19 a.
Presterskapet, skall upprätta och afgifwa förteckning öfwer dödsfall, Ä. 9: 2 a; — hwad det har att iakttaga, när någon för fallandesot känd önskan träda i äktenskap, G. 4: 2 a.
Prestgård, dess byggnad, B. 26: 2, 3; — husesyn derå, R. 25: 1, 12: 7, 30: 18 a, J. 14: 3, B. 27: 9 a; — är fri för skallbud, B. 23: 2; — för tingshusbyggnad, B. 26: 4; — fardag derwid, J. 16: 5 a. — Jfr Boställe.
Principal, se Huswudman.
Prioritet, borgenärer emellan, H. 17: 3 o. f.
Privatbankssedel, förfalskning, efterapning eller utprångling deraf, S. 12: 14—17.
Process, se Rättegång.
Proclama, se Årsstämning, Konkurs, Anslag.
Protest, af wexel, Bih. f. 32.
Protokoll, skall föras wid borgenärers sammankomst utom Rätten, Bih. f. 166. — Se Dombok.
Provincialläkare, P. 16 a.
Pröfningskommitte, stydd för ledamot deri, S. 10: 3.
Publika mål, R. 25: 8.
Pålagor, se Skatt.

Q.

Qwarn, Qwarnställe, huru får anläggas, B. 20; — de som deri del ega, B. 20: 1, 17: 1, 2; — åsättes ej grundränta, B. 20: 3 a; — om qwarnar äro byggde ofwan och nedan i ström, B. 20: 6; — sågqwarns anläggning, B. 20: 4 a; — den har årligt försågningsbelopp, ib.; — när damlucka skall öppnas, och att sågqwarn wärdas, så att spån ej fyller ström, B. 20: 6 a, 17: 3, Bih. f. 38, 42. — Jfr Waltenwerk.
Qwarstad, huru bewiljas, iaktages, huru kan häfwas, om den rubbas m. m., U. 8: 1, 3, 4, 6—8, 3: 4, H. 16: 1, 6, S. 10: 21, H. 12: 11; — på slog och mark, B. 10: 6; — på sterbhus-egendom, Ä. 9: 5; — på omtwistad testamentsmassa, Ä. 18: 3; — å jord kan ej ske utan egarens hörande, J. 10: 2.
Qwinna, må witne bära, R. 17: 10; — den, som är för husfru förklarad, njute giftorätt, G. 10: 7; — ogift är myndig wid 25 års ålder, Ä. 19: 2 a; — om afwita, eller under 12 år lägras, S. 18: 7, 8; — häktas qwinna, som har spädt barn, P. 19; — qwinnfolk brukas till wallgång, B. 11: 2; — inhyses är fri från skallgång, B. 23: 2; — hafwande får icke lida straff, S. 2: 3, 11; — wåldtages qwinna, S. 15: 12—15; — föres bort med wåld, S. 15: 17, 19; — om hafwande qwinna misshandlas, S. 14: 29; — om hon bedrages till äktenskap, S. 22: 8; — om drifwer förlefnad, S. 18: 11. — Se Enka, Husfru, Fånge, Mö.
Qwitta, Qwittobref, å hemgift, G. 16: 1, 2; — dermed bör wisas, att afrad gulden är, J. 17: 2; — på betald köpeskilling, J. 11: 2; — huru gäld må mot gäld qwittas, U. 4: 7; — förfalskning deraf, S. 12: 4.
Qwälja, Under- och Öfwerrätts dom, R. 28: 2.

R.

Ransakning, hwar och huru i brottmål skall ransakas, R. 10: 21 a; — om fullständighet derwid, R. 14: 1 a; — huru snart efter häktandet skall företagas, B.

19 a; — ransakning efter stulet gods, P. 16; — husransakan, S. 11: 11; — — i hwilka mål Underrätt allenast ransakar och Hofrätten dömer, eller Hofrätt sjelf ransakar, R. 8: 2; — med städernas fångar, R. 6: 3 a. — Se Underställning, Brottmål.
Ransakningsfängelse, Stockholms stads, S. 2: 7 a; — gemensamt för särskilda härader, R. 4: 1 a.
Reda i stepp får enhwar, Bih. f. 189.
Redswisning, för uppdrag i allmänhet, H. 18: 9; — sysslomans i konkurs, Bih. f. 175, 177; — för förmyndarskap, Ä. 23: 3, 4; — för böter, R. 32: 2 a.
Redskapshus, B. 2: 1.
Regent, främmande, förgripelse mot honom, S. 8: 27—29.
Regnitionsskog, beş anwändande till bruken och bergwerken, B. 10: 9 a, Bih. f. 226.
Rekonventionstalan, P. 19, R. 11: 6, 29: 3.
Religionsmål, lagsökning uti, S. 7: 4 a.
Religionsröfning, främmande bekännares, S. 7: 4 a.
Renovation, af dombok, R. 2: 6 a; — af lagfarts- m. fl. protokoll, R. 7: 28.
Reparation, på hus, B. 27: 1—3.
Resa, reser man från Rätten utan lof, R. 19: 1; — från sin fästmö, G. 4: 8, 3: 11; — från sin hustru, G. 13: 4—6; — om förbud att resa ur staden, U. 8: 1, 10, 11, 1: 9; — föreskrifter för resande, B. 28.
Reservskjuts, B. 28: 5 a.
Resning, se Tid.
Resolution, se Utslag, Dom.
Revisionssekreterare, om jäfwas, R. 30: 14; — uppsätter berättelser i saker, R. 30: 13, 22: 1, 2; — åtalas för embetsfel, R. 30: 19 a.
Revisionssförande, hwad derwid är att iakttaga, R. 30.
Ria, B. 2: 1.
Riddare, förlust af wärdigheten, R. 10: 21 a.
Riddarhus-direktionen, Ä. 19: 4 a, R. 24: 13 a.
Ridhäst, se Skjutslega.
Rikets Råd, R. 8: 2, 30: 14.
Riksbanken, lag för den, S. 12: 12 a.
Riksbagen, om wåld, swordom eller oljud i deras samlingsrum, S. 11: 5, 6.
Riksgäldsfeblar, se Sedlar.
Riksmarskalks-embetet, beş besattning med utsökningsärenden, U. 8: 1 a.
Riksstyrelse, wåld, smädelse emot den, S. 9: 7, 8.
Rik, om slosligen tages, S. 24: 3, 4, 15, 16.
Rofdjur, se Skadedjur.
Ropa, på wäg eller gata, S. 11: 15.
Rusthåll, lösningsrätt dertill, J. 5: 1 a, 3 a, 16: 1 a; — afgift wid af- och tillträde, J. 4: 1 a.
Rytte, om grost brott, R. 4: 1; — utspridet man ondt rykte, S. 16: 7, 8, 16; — den, som utspridt rykte i brottmål må ej witna, R. 17: 7; — huru på uppenbart rykte kan fällas till wärjemålsed, R. 17: 30; — falska rykten, som röra rikets säkerhet, S. 8: 14.
Rymma, om landbo rymmer, J. 16: 7; — tjenstehjon, H. 14: 6; — gäldenär, H. 16: 5, U. 8: 14, Bih. f. 180; — fästeman från fästeqwinna, G. 4: 8; — om någon rymmer ur landet, Ä. 7: 2; — krigsman, S. 8: 26. — Jfr Öfwergifwa.
Rytttare, bör komma till flogseld, B. 15: 4.
Rå och Rör, huru stola wara beskaffade, J. 12: 1, 2; — finnes ej rå och rör, J. 12: 3, 6; — huru ofta grannar böra uppgå rågång, J. 12: 7; — plikt för den, som rå och rör rubbar, J. 13, S. 12: 11; — twister om rågång, huru den skall uppgås m. m., J. 12: 7, Bih. f. 237 o. f.
Rådman, se Borgmästare, Domstol.
Rådslag, Konungens hemliga, om de uppenbaras, S. 8: 18, 19, 23, 30; — med rikets fiender, R. 8: 2, S. 8: 5—10, 12, 30.

Rådstufwurätt, hwad som utgör deß domsaga, huru ofta stall hållas m. m., R. 6; — om upprop der förfummas, R. 14: 2. — Se Arbetsordning, Borgmäftare, Domför, Rätt.
Rådftuga, allmän, Bih. f. 117 o. f.
Rån, anfwar derför, S. 21.
Räf, B. 23: 1, 6. Bih. f. 202.
Räkenfkap, Räkning, å utborgade waror enligt handelsbok, föreftrifter derom, R. 17: 2 a; — kraf enligt räkning, ej grundad på handelsbok, R. 24: 2 a; — om Kronans förfaltas, S. 12: 1, 25: 12; — widlyftiga räkningar kan domaren låta utreda af gode män, R. 24: 2; — förmyndare ftall författa riktig räkning, Å. 23: 2, 3.
Ränta, eger famma rätt, fom hufwudftol, H. 17: 17, U. 4: 13, Bih. f. 176; — huru ftor får förftrifwas eller tagas, huru den förft ftall afräknas m. m., J. 9:, 10: 8 a; — räntors förmånsrätt, H. 17: 6, 15; — ftattejord är underpant för 3 års ränta, J. 17: 3, H. 17: 6.
Rätt, huru deß ledamöter anfes efter ſlägt- och fwägerſlap, R. 1: 6, 13: 1. — Se Domftol, Domför, Fullmägtig, Parter.
Rättegång, alla ſtäl ſkola wid deß början framtes, R. 14: 3; — om fwarandens ſtånd under rättegången ändras, R. 10: 13, 16: 5; — om fel wid rättegången, R. 25: 21, 22, 27: 8, 30: 18, 16: 4, 8: 2; — om rättegångstimma af domaren förfummas, R. 9. — Se Befwär, Domare, Ed, Wad, Witnen.
Rättegångsfrid, S. 11: 5, 6, 8.
Rättegångskoftnad, ſe Omkoftnad.
Rättegångsmißbruk, R. 29:, 30: 16, S. 22: 14.
Rödja, bör bonde till åker och äng, B. 6: 1. — Jfr Upptaga.
Röfwa, om den, fom lägger ſig att röfwa, S. 21: 2, 7; — röfwar någon i wådeld eller wattunöd, S. 21: 2; — röfwadt gods undantages wid konkurs, H. 17: 2.
Röft, köper eller ſäljer man röft, S. 10: 15. — Se Omröfta.
Röfte, huru bötes för röta derå, B. 27: 2.

S.

Sabbat, den fom då begår något brott, S. 7: 4; — idkar arbete, ib. 3; — faller tid å helgedag att ingifwa inlaga, R. 25: 23, 30: 9; — huru nära till högtider domar kunna utgifwas, R. 21: 9. — Jfr Reſa.
Sabbatsbrott, huru derför bötas, S. 7: 3, 4.
Sakfälde, förteckning öfwer dem, S. 4: 11 a.
Sakrament, den fom förſmädar, huru ſtraffas, S. 7: 1.
Saköre, förteckning deräs, R. 2: 6, 8, 6: 5; — deras fördelning, indrifning och redowiſning, S. 2: 8, R. 32: 2 a.
Sammanflytta, ſe Flytta.
Sammankomſt, till audaktsöfning, S. 7: 4 a; — rörande allmänna och enſkilda ärenden, S. 10: 14; — borgenärers i konkurs, Bih. f. 165 o. f.
Sammanläggning, af ſtraff, ſe Straff.
Sammanſkott, ſe Embetsman.
Sammanſättning, emot Konungens bud, S. 8; — att röfwa, ſtjäla, S. 20: 15, 21: 2.
Samtycke, ömſeſidigt fordras till giftermål, G. 1: 5; — äfwen giftomans, G. 6:, 3: 1, 2, 10; — huſtruns till hennes jords förſäljande, G. 11: 1, 6, 8.
Sand, ſe Wäg.
Sed, Sedwana, när domaren må derefter rätta ſig, R. 1: 11.
Sedlar, förfalſkning, efterapning etc. af ſådane, S. 12: 14, 15; — enſkild banks, ſtadgande derom, H. 9: 10 a. — Jfr Efterapare.
Sedlighet, allmän, om den ſåras, S. 18: 3.
Segelled, huru bred ſtall wara, B. 20: 3, 17: 4; — om den fylles och ſtoppas, S. 19: 10, 15, 21, 22, Bih. f. 38. — Se Kungsådra.
Segweſter, ſe Owarſtad.
Sidoarfwingar, Å. 1: 1, 3: 2, 3, 5, 7, 8.

Sjelfpantning, S. 10: 20, U. 1: 4.
Sjelfspilling, S. 2: 2 a.
Sjettepenningsafgift, när arf föres ur riket, Ä. 15: 2; — när borgare flyttar utrikes, H. 3: 5.
Silfwermynt, R. 32: 1.
Sinnessjuka, arf efter, Ä. 1: 1 a.
Sjuk, Sjukdom, är laga förfall, S. 12: 1; — förorsakad af misshandel, S. 14: 10—12; — smittosam, upphäfwer äktenskap, G. 13: 8, S. 22: 8; — och fästning, G. 4: 2; — warder tjenstehjon sjukt, H. 14: 8, Bih. f. 5; — om swikeligen från den sjuka tages, S. 20: 5; — är fånge sjuk och kan ej till döden beredas, S. 2: 3; — smittosam sjukdom hos husdjuren, B. 22: 5 med a; — boskapspest skall hämmas, ib.
Sjö, öfwer sjöar skall winterwäg utstakas, B. 25: 7; — om den gror ihop till äng, J. 12: 4; — ur sjöar må ingen gräfwa nya wämilar, B. 20: 7. — Se Fiskewatten.
Sjöfarande, Sjöfolk, taga först sin lön af gods i skepp, H. 17: 5; — deras arf, Ä. 12: 1 a, 15: 7 a. — Se Skepp, Skeppsbrott.
Sjöfart, rätt att idka, H. 3: 1 a.
Sjömärken, den som skadar, S. 19: 10, 21.
Sjörättsfaker, deri wädjas ifrån Underrätt till Hofrätt, R. 25: 9, 15, 22: 1.
Sjöröfweri, answar derför, S. 21: 7, 8.
Skada, som händer af uppsåt, H. 15: 4, 12: 4, J. 16: 4, S. 6: 1, B. 28: 11; — af wåda eller olycka, S. 6: 1, H. 12: 2, 15: 5, 10: 4; — af annans få, B. 9: 1, 22: 7, 8.
Skadedjur, må hwar man skjuta, och hwilka de äro, B. 23: 1, Bih. f. 202; — hwad den njuter, som dem utom skall fångar, ib. 6, Bih. f. 204.
Skadegörelse, S, 19: 15, 20, 24: 10.
Skadeståndt, S. 6, B. 15; — för kreaturs ohägn, Bih. f. 83 o. f.
Skall, B. 23: 2, 3.
Skarprättare, S. 2: 2 a.
Skatt eller tunga, pålaggande af, S. 25: 9. — Se Afrad.
Skattebonde, huru han må nyttja sin flog, B. 10: 8, 13: 1; — må i jordabwist sjelf taga fullmäktig, R. 15: 5.
Skattefrälsehemman, egaren njuter fri dispositionsrätt deröfwer, B. 10: 8 a; — om räntan derå, ib., J. 4: 1 a; — hembud af denna, J. 4: 5 a; — utpantning af räntor till frälseman, U. 1: 4 a.
Skattehemman, är underpant för 3 års ränta, J. 17: 3, H. 17: 6; — säljes utom börd, J. 4: 5; — om husesyn derå, B. 27: 1; — om skattejords delning och förminskning, J. 4: 9, Bih. f. 196 o. f.; — masteträd å skattejord bör hembjudas kronan, B. 10: 3 a; — om swedjande, B. 14; — skattemans dispositionsrätt deröfwer, B. 10: 8 a.
Skattelöp, J. 17: 1 a.
Skepp, hemfrid deruti, S. 11: 10, 12—14; — sätter någon eld på strandadt, S. 19: 1, 2, 6; — om Kronans förrådas, S. 8: 6—8, 12; — stjäl man derur, S. 20: 6. — Se Reda.
Skeppare, som gör lån, H. 17: 7; — begår stöld, S. 20: 5.
Skeppsbrott, om någon förleder dertill sjöfolk, S. 19: 10, 21; — wåld å skeppsbrutne, S. 21: 2.
Skeppsfynd, se Strandwrak.
Skifte, af egor i by, B. 19, Bih. f. 229 o. f.; — skifte (byte) är laga fång, J. 1: 1; — huru det må ske, J. 3:, 4: 7, 5: 5; — skriftligen med witnen, J. 1: 2; — ej med öfwermage, jungfru eller wanwettig, J. 4: 7. — Jfr Afgärda, Arfskifte, Arfwejord, Fasta.
Skifteshandlingar skola till landtmätaren återställas sedan skifte är fastställdt, Bih. f. 256
Skifteslägging, Bih. f. 244 o. f.
Skiljobref, utfärdas af konsistorium, utan att parterne behöfwa inställa sig, G. 13: 1 a.

Skilnad, i trolofning, se Fästning; — i äktenskap, se Giftermål; — till jäsg och säte, G. 14:, 15: — Se Hor.
Skjuts, se Gästgifware.
Skjutslega, deß belopp, B. 28: 5 a, 7 a.
Skog, huru oskift skog må nyttjas, B. 10; — skog, som hör till bergsbruk, B. 10: 9, Bih. s. 226; — skog, satt under förbud, B. 10: 6, Bih. s. 237; — hushållningen med de allmänna skogarne, Bih. s. 214 o. f. — Se Allmänning, Intaga, Träd, Åwerkan.
Skogsalster, utsyning och försäljning deraf, Bih. s. 222.
Skogseld, B. 15.
Skogslärowerken, Bih. s. 214.
Skogsstyrelsen och Skogsstaten, instruktion för dem, Bih. s. 234.
Skolråd, Bih. s. 137; — i Stockholm, ib. 142.
Skorsten, skall så ställas, att eldskada förekommes, B. 24: 1; — för oduglig bötes, B. 27: 2.
Skrifter, om de förfalskas, S. 12: 4—6; — huru de skola inrättas, R. 14: 1, 5; — i Underrätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4; — hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — skola twefalt ingifwas, R. 27: 6; — i konkursmål, Bih. s. 181; — skrifwer någon inför Rätta, det han wet ej sannt wara, R. 14: 8, 29: 1; — handskrift skall uppwisas, R. 14: 4; — rikets hemliga, om de utgifwas, S. 8: 18, 19. — Se Inlaga, Författare.
Skriftwexling, huru sker hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — i Hofrätt och Rådstufwurätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4, 6.
Skuffa, om man skuffar annan, Se 14: 13; — skuffar eller stöter annan i kyrkan, S. 11: 1, 3.
Skuld, se Gäld.
Skuldebref, owillkorligt, U. 4: 4 a; — huru skola skrifwas, H. 9: 1 a; — när och huru återbetalas, H. 9; — huru utsökas och utmätas, U. 4: 1, 2; — hwad särskildt för löpande skuldebref är att iakttaga och huru de utsökas, U. 2: 1 a, 4: 1 a; — om förfalskas, S. 12: 4; — säger sig någon wara twingad att utgifwa skuldebref, U. 4: 3, S. 15: 22, 22: 1. — Jfr Borgen, Inteckning, Omyndig, Ränta.
Skyldeman är giftoman, G. 1: 3;
Skyldskap, i hwilka skyldskapsleder giftermål är förbudet, G. 2: 1, 2; — huru skyldskap räknas, Ä. 1: 2; — när domarens skyldskap gör honom jäfwig, R. 13: 1, 1: 6; — när skyldskap, hindrar witne, R. 17: 7.
Skyrdar och rännilar, B. 20: 7.
Skäl, stadedjur B. 23: 1. Bih. s. 202.
Skäl, se Bewis.
Skärpning för inmutad grufwa, Bih. s. 47.
Skötsel, fordran för skötsel under sjukdom, H. 17: 4; — tjenstehjons, H. 14: 9, Bih. s. 5.
Slafhandel, S. 15: 1—3.
Slag, Slagsmål, i kyrka, eller wid rättegång, S. 11: 1, 3, 8; — å domare eller embetsman, S. 10: 1; — å Rättens betjente m. fl., S. 10: 5; — å allmän wäg eller gata, S. 11: 15; — slår man annan så, att han dör deraf, S. 14: 3—9; — emellan frälsemän dömes i [Hofrätt], R. 8: 2; — slår man sina föräldrar, sin husbonde eller förman, om man slår hustru eller hustru mannen, S. 14: 36; — eller husbonde legohjon sitt, Bih. s. 4. — Se Misshandel, Sår.
Slutinrättning, om förderfwas eller stadas, S. 19: 11, 12, 14.
Slägt, se Skyldskap.
Slöfare, bör stå under förmyndare, Ä. 19: 4; — kan således icke wara förmyndare, Ä. 20: 8.
Smittosam sjukdom, se Sjukdom.
Smädelse, den som smädar Gud eller lastar eller gäckar hans heliga ord och sakramenten, S. 7: 1; — gäckeri af gudstjensten, S. 7: 2; — grof försmädelse emot Gud dömes i Hofrätt, R. 8: 2.
Smädeord, se Ogwädinsord.

Smädeskrift, om den skrifwes och utsprides, S. 16: 7, 10, 15, 16; — derom dömes, der den framgafs, R. 10: 23.
Snarbindel, om kastas i åker, B. 8: 4, S. 19: 20.
Snatteri, huru derför bötes. S. 20: 2, 3, 7, 10.
Snöpa, få, om någon förewites, B. 22: 5.
Sockenmagasin, deß förmånsrätt, H. 17: 11.
Sockenstuga, skola alla i socknen bygga, B. 26: 1.
Sofwande, straff för den, som stjäl af sofwande ute å marken, S. 20: 5.
Soldat, se Knekt.
Sollicitant, R. 30: 10 a, 21 a.
Solskifte, derefter skall tomt läggas, B. 1: 1, 4.
Spanmål, se Afradsspanmål.
Spejare, om man låter dertill bruka sig af fienden, S. 8: 11.
Spel, äfwentyrligt, answar derför, S. 18: 14; — fattigdom, tillkommen af spel, H. 16: 3, Bih. s. 179.
Spetälska upphäfwer fästning, G. 4: 2.
Spirituösa drycker, försäljning deraf, Bih. s. 293 o. f.
Sportler, olagliga, S. 25: 5, 7.
Språk, utländskt, må ej i dom brukas, R. 24: 3.
Sprängämnen, tillwerkning deraf, Bih. s. 190.
Spådom, S. 22: 15.
Stack, om hö, B. 5: 6.
Stad, Stadsrätt, förste domstol är Rådstufwurätt, R. 1: 4; — dömer om mißgerning, som göres å stadens mark, R. 10: 19; — staden njuter hälften af sjette penning för afflyttande borgare, H. 3: 5, Ä. 15: 2; — husbyggnad i stad, B. 29; — städernas inwånare få ej olofligen hugga på andras skogar, B. 10: 10; — skyldighet att hålla wägar och broar, B. 25: 8, 11; — andel i böter, G. 3: 4; — den någon stads talan fört, är fri från wadepenningar och borgen, R. 25: 8. — Se Arf, Domstol, Handel.
Stadsfullmägtige, Bih. s. 120.
Stadsjord, laga skifte derå, Bih. s. 255.
Stafled, wid rågångar, J. 12: 1.
Stall, stall wara uti ladugården, B. 2: 1, 27: 3; — wid gästgifwaregård, B. 28: 2.
Stamp, för förfalskning af mynt, S. 12: 18—20.
Stampwerk för tyger, deß anläggning, B. 20: 4 a.
Statsbrott, R. 17: 32.
Sten, om tages å allmänning, B. 25: 12 a; kastar man in sten i annans gård, hus eller fartyg, S. 11: 12, 13.
Stengård, se Hägnad.
Sterbhus, afgifter deraf, Ä. 9: 1 a. — Jfr Bonpptecknung, Arfskifte.
Sterbhusdelegare, om de wilja göra sig urarfwa, Bih. s. 184 o. f.
Stjuffader, se Föräldrar, Barn.
Stockholms stad, är särskild lagsaga, R. 11: 4; — särskilda stadganden för Stockholm, B. 29: 1 a, H. 17: 9 a, Bih. s. 133, 142, 263, 283 m. fl.
Stollar, deras anläggning i grufwa, Bih. s. 54.
Storwerksträd, får ej fällas till kolning, B. 10: 9 a. — Se Masteträd.
Straff, arter af straff, S. 2: 1; — huru den straffas skall, som ej orkar böta, S. 2: 10—13; — förening eller förändring deraf, S. 4; — prestriberas och förfaller, S. 5: 13—18, P. 13; — sammanläggning deraf, P. 11; — werkställighet deraf i enrum, S. 2: 7 a. — Jfr Fängelse.
Straffarbete, huru ådömes, S. 2: 5; huru werkställes i enrum, S. 2: 7 a.; — om ådömdt på lifstid, må ej annat frihetsstraff eller böter ådömas, S. 4: 4.
Straffängelserna i riket, S. 2: 7 a.
Strandwrak, P. 16.
Stridig, se Twist.
Strögods, tage syskon i arf med förbättring. Ä. 12: 6.
Ström, se Fiskewatten, Owarn.
Strömrensning, B. 20: 7 a.
Stuga, B. 2: 1, 27: 3.
Styrelsewerken, upphörande af deras domsrätt, R. 10: 26 a.
Stånd och wilkor, hustru följer mannens, G. 9: 1.

Skilnad, i trolofning, ſe Fäſtning; — i äktenſkap, ſe Giftermål; — till jäng och ſäte, G. 14:, 15: — Se Hor.
Skjuts, ſe Gäſtgifware.
Skjutslega, deß belopp, B. 28: 5 a, 7 a.
Skog, huru oſkift ſkog må nyttjas, B. 10; — ſkog, ſom hör till bergsbruk, B. 10: 9, Bih. ſ. 226; — ſkog, ſatt under förbud, B. 10: 6, Bih. ſ. 237; — hushållningen med de allmänna ſkogarne, Bih. ſ. 214 o. ſ. — Se Allmänning, Intaga, Träd, Åwerkan.
Skogsalſter, utſyning och förſäljning deraf, Bih. ſ. 222.
Skogseld, B. 15.
Skogsläraretverken, Bih. ſ. 214.
Skogsſtyrelſen och Skogsſtaten, inſtruktion för dem, Bih. ſ. 234.
Skolråd, Bih. ſ. 137; — i Stockholm, ib. 142.
Skorſten, ſtall ſå ſtällas, att eldſtada förekommes, B. 24: 1; — för oduglig bötes, B. 27: 2.
Skrifter, om de förfalſkas, S. 12: 4—6; — huru de ſkola inrättas, R. 14: 1, 5; — i Underrätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4; — hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — ſkola twefalt ingifwas, R. 27: 6; — i konkursmål, Bih. ſ. 181; — ſkrifwer någon inför Rätta, det han wet ej ſannt wara, R. 14: 8, 29: 1; — hufwudſkrift ſkall uppwiſas, R. 14: 4; — rikets hemliga, om de utgifwas, S. 8: 18, 19. — Se Inlaga, Författare.
Skriftwexling, huru ſker hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — i Härads- och Rådſtufwurätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4, 6.
Skuffa, om man ſkuffar annan, Se 14: 13; — ſkuffar eller ſtöter annan i kyrkan, S. 11: 1, 3.
Skuld, ſe Gäld.
Skuldebref, owilkorligt, U. 4: 4 a; — huru ſkola ſkrifwas, H. 9: 1 a; — när och huru återbetalas, H. 9; — huru utſökas och utmätas, U. 4: 1, 2; — hwad ſärſkildt för löpande ſkuldebref är att iakttaga och huru de utſökas, U. 2: 1 a, 4: 1 a; — om förfalſkas, S. 12: 4; — ſäger ſig någon wara twingad att utgifwa ſkuldebref, U. 4: 3, S. 15: 22, 22: 1. — Jfr Borgen, Inteckning, Omyndig, Ränta.
Skyldeman är giftoman, G. 1: 3;
Skyldſkap, i hwilka ſkyldſkapsleder giftermål är förbudet, G. 2: 1, 2; — huru ſkyldſkap räknas, Ä. 1: 2; — när domarens ſkyldſkap gör honom jäfwig, R. 13: 1, 1: 6; — när ſkyldſkap, hindrar witne, R. 17: 7.
Skyrdar och rännilar, B. 20: 7.
Skäl, ſkadedjur B. 23: 1. Bih. ſ. 202.
Skäl, ſe Bewis.
Skärpning för inmutad grufwa, Bih. ſ. 47.
Skötſel, fordran för ſkötſel under ſjukdom, H. 17: 4; — tjenſtehjons, H. 14: 9, Bih. ſ. 5.
Slafhandel, S. 15: 1—3.
Slag, Slagsmål, i kyrka, eller wid rättegång, S. 11: 1, 3, 8; — å domare eller embetsman, S. 10: 1; — å Rättens betjente m. fl., S. 10: 5; — å allmän wäg eller gata, S. 11: 15; — ſlår man annan ſå, att han dör deraf, S. 14: 3—9; — emellan frälſemän dömes i [Hofrätt], R. 8: 2; — ſlår man ſina föräldrar, ſin husbonde eller förman, om man ſlår huſtru eller huſtru mannen, S. 14: 36; — eller husbonde legohjon ſitt, Bih. ſ. 4. — Se Miſshandel, Sår.
Slutjurättning, om förderfwas eller ſkadas, S. 19: 11, 12, 14.
Slägt, ſe Skyldſkap.
Slöſare, bör ſtå under förmyndare, Ä. 19: 4; — kan ſåledes icke wara förmyndare, Ä. 20: 8.
Smittoſam ſjukdom, ſe Sjukdom.
Smädelſe, den ſom ſmädar Gud eller laſtar eller gäckar hans heliga ord och ſakramenten, S. 7: 1; — gäckeri af gudstjenſten, S. 7: 2; — grof förſmädelſe emot Gud dömes i Hofrätt, R. 8: 2.
Smädeord, ſe Oqwädinsord.

Smädeskrift, om den skrifwes och utspridas, S. 16: 7, 10, 15, 16; — derom dömes, der den framgafs, R. 10: 23.
Snarbindel, om kastas i åker, B. 8: 4, S. 19: 20.
Snatteri, huru derför bötes. S. 20: 2, 3, 7, 10.
Snöpa, få, om någon förewites, B. 22: 5.
Sockenmagasin, deß förmånsrätt, H. 17: 11.
Sockenstuga, skola alla i socknen bygga, B. 26: 1.
Sofwande, straff för den, som stjäl af sofwande ute å marken, S. 20: 5.
Soldat, se Knekt.
Sollicitant, R. 30: 10 a, 21 a.
Solskifte, derefter skall tomt läggas, B. 1: 1, 4.
Spanmål, se Afradsspanmål.
Spejare, om man låter dertill bruka sig af fienden, S. 8: 11.
Spel, åfwentyrligt, answar derför, S. 18: 14; — fattigdom, tillkommen af spel, H. 16: 3, Bih. s. 179.
Spetälska upphäfwer fästning, G. 4: 2.
Spirituösa drycker, försäljning deraf, Bih. s. 293 o. f.
Sportler, olagliga, S. 25: 5, 7.
Språk, utländskt, må ej i dom brukas, R. 24: 3.
Sprängämnen, tillwerkning deraf, Bih. s. 190.
Spådom, S. 22: 15.
Stack, om hö, B. 5: 6.
Stad, Stadsrätt, förste domstol är Rådstufwurätt, R. 1: 4; — dömer om mißgerning, som göres å stadens mark, R. 10: 19; — staden njuter hälften af sjette penning för afflyttande borgare, H. 3: 5, Ä. 15: 2; — husbyggnad i stad, B. 29; — städernas inwånare få ej olofligen hugga på andras skogar, B. 10: 10; — skyldighet att hålla wägar och broar, B. 25: 8, 11; — andel i böter, G. 3: 4; — den någon stads talan fört, är fri från wadepenningar och borgen, R. 25: 8. — Se Arf, Domstol, Handel.
Stadsfullmägtige, Bih. s. 120.
Stadsjord, laga skifte derå, Bih. s. 255.
Stafled, wid rågångar, J. 12: 1.
Stall, skall wara uti ladugården, B. 2: 1, 27: 3; — wid gästgifwaregård, B. 28: 2.
Stamp, för förfalskning af mynt, S. 12: 18—20.
Stampwerk för tyger, deß anläggning, B. 20: 4 a.
Statsbrott, R. 17: 32.
Sten, om tages å allmänning, B. 25: 12 a; kastar man in sten i annans gård, hus eller fartyg, S. 11: 12, 13.
Stengård, se Hägnad.
Sterbhus, afgifter deraf, Ä. 9: 1 a. — Jfr Bouppteckning, Arfskifte.
Sterbhusdelegare, om de wilja göra sig urarfwa, Bih. s. 184 o. f.
Stjuffader, se Föräldrar, Barn.
Stockholms stad, är särskild lagsaga, R. 11: 4; — särskilda stadganden för Stockholm, B. 29: 1 a, H. 17: 9 a, Bih. s. 133, 142, 263, 283 m. fl.
Stollar, deras anläggning i grufwa, Bih. s. 54.
Stormerksträd, får ej fällas till kolning, B. 10: 9 a. — Se Masteträd.
Straff, arter af straff, S. 2: 1; — huru den straffas skall, som ej orkar böta, S. 2: 10—13; — förening eller förändring deraf, S. 4; — preskriberas och förfaller, S. 5: 13—18, P. 13; — sammanläggning deraf, P. 11; — werkställighet deraf i enrum, S. 2: 7 a. — Jfr Fängelse.
Straffarbete, huru ådömes. S. 2: 5; huru werkställes i enrum, S. 2: 7 a.; — om ådömdt på lifstid, må ej annat frihetsstraff eller böter ådömas, S. 4: 4.
Straffängelserna i riket, S. 2: 7 a.
Strandwrak, P. 16.
Stridig, se Twist.
Strögods, tage syskon i arf med förbättring. Ä. 12: 6.
Ström, se Fiskewatten, Owarn.
Strömrensning, B. 20: 7 a.
Stuga, B. 2: 1, 27: 3.
Styrelsewerken, upphörande af deras domsrätt, R. 10: 26 a.
Stånd och wilkor, hustru följer mannens, G. 9: 1.

Skilnad, i trolofning, se Fästning; — i äktenskap, se Giftermål; — till sång och säte, G. 14:, 15: — Se Hor.
Skjuts, se Gästgifware.
Skjutslega, dess belopp, B. 28: 5 a, 7 a.
Skog, huru ofrist skog må nyttjas, B. 10; — skog, som hör till bergsbruk, B. 10: 9, Bih. s. 226; — skog, satt under förbud, B. 10: 6, Bih. s. 237; — hushållningen med de allmänna skogarne, Bih. s. 214 o. f. — Se Allmänning, Intaga, Träd, Åwerkan.
Skogsalster, utsyning och försäljning deraf, Bih. s. 222.
Skogseld, B. 15.
Skogslärowerken, Bih. s. 214.
Skogsstyrelsen och Skogsstaten, instruktion för dem, Bih. s. 234.
Skoiråd, Bih. s. 137; — i Stockholm, ib. 142.
Skorsten, skall så ställas, att eldstada förekommes, B. 24: 1; — för oduglig bötes, B. 27: 2.
Skrifter, om de förfalskas, S. 12: 4—6; — huru de skola inrättas, R. 14: 1, 5; — i Underrätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4; — hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — skola twefalt ingifwas, R. 27: 6; — i konkursmål, Bih. s. 181; — skriftwer någon inför Rätta, det han wet ej sannt wara, R. 14: 8, 29: 1; — hufwudskrift skall uppwisas, R. 14: 4; — rikets hemliga, om de utgifwas, S. 8: 18, 19. — Se Inlaga, Författare.
Skriftwexling, huru sker hos Konungens Befallningshafwande, U. 2: 1; — i Härads- och Rådstufwurätt, R. 14: 1; — i Hofrätt, R. 27: 2, 4, 6.
Skuffa, om man skuffar annan, Se 14: 13; — skuffar eller stöter annan i kyrkan, S. 11: 1, 3.
Skuld, se Gäld.
Skuldebref, owillorligt, U. 4: 4 a; — huru skola skrifwas, H. 9: 1 a; — när och huru återbetalas, H. 9; — huru utsökas och utmätas, U. 4: 1, 2; — hwad särskildt för löpande skuldebref är att iakttaga och huru de utsökas, U. 2: 1 a, 4: 1 a; — om förfalskas, S. 12: 4; — säger sig någon wara twingad att utgifwa skuldebref, U. 4: 3, S. 15: 22, 22: 1. — Jfr Borgen, Inteckning, Omyndig, Ränta.
Skyldeman är giftoman, G. 1: 3;
Skyldskap, i hwilka skyldskapsleder giftermål är förbudet, G. 2: 1, 2; — huru skyldskap räknas, Ä. 1: 2; — när domarens skyldskap gör honom jäfwig, R. 13: 1, 1: 6; — när skyldskap, hindrar witne, R. 17: 7.
Skyrdar och rännilar, B. 20: 7.
Skäl, stadedjur B. 23: 1. Bih. s. 202.
Skäl, se Bewis.
Skärpning för inmutad grufwa, Bih. s. 47.
Skötsel, fordran för skötsel under sjukdom, H. 17: 4; — tjenstehjons, H. 14: 9, Bih. s. 5.
Slafhandel, S. 15: 1—3.
Slag, Slagsmål, i kyrka, eller wid rättegång, S. 11: 1, 3, 8; — å domare eller embetsman, S. 10: 1; — å Rättens betjente m. fl., S. 10: 5; — å allmän wäg eller gata, S. 11: 15; — slår man annan så, att han dör deraf, S. 14: 3—9; — emellan frälsemän dömes i [Hofrätt], R. 8: 2; — slår man sina föräldrar, sin husbonde eller förman, om man slår hustru eller hustru mannen, S. 14: 36; — eller husbonde legohjon sitt, Bih. s. 4. — Se Misshandel, Sår.
Slutinrättning, om förderfwas eller stadas, S. 19: 11, 12, 14.
Slägt, se Skyldskap.
Slösare, bör stå under förmyndare, Ä. 19: 4; — kan således icke wara förmyndare, Ä. 20: 8.
Smittosam sjukdom, se Sjukdom.
Smädelse, den som smädar Gud eller lastar eller gäckar hans heliga ord och sakramenten, S. 7: 1; — gäckeri af gudstjensten, S. 7: 2; — grof försmädelse emot Gud dömes i Hofrätt, R. 8: 2.
Smädeord, se Ogwädinsord.

Smädeskrift, om den skrifwes och utspridas, S. 16: 7, 10, 15, 16; — derom dömes, der den framgafs, R. 10: 23.
Snarbindel, om kastas i åker, B. 8: 4, S. 19: 20.
Snatteri, huru derför bötes. S. 20: 2, 3, 7, 10.
Snöpa, få, om någon förewites, B. 22: 5.
Sockenmagasin, deß förmånsrätt, H. 17: 11.
Sockenstuga, skola alla i socknen bygga, B. 26: 1.
Sofwande, straff för den, som stjäl af sofwande ute å marken, S. 20: 5.
Soldat, se Knekt.
Sollicitant, R. 30: 10 a, 21 a.
Solskifte, derester skall tomt läggas, B. 1: 1, 4.
Spanmål, se Afradsspanmål.
Spejare, om man låter dertill bruka sig af fienden, S. 8: 11.
Spel, äfwentyrligt, answar derför, S. 18: 14; — fattigdom, tillkommen af spel, H. 16: 3, Bih. s. 179.
Spetälska upphäfwer fästning, G. 4: 2.
Spirituösa drycker, försäljning deraf, Bih. s. 293 o. f.
Sportler, olagliga, S. 25: 5, 7.
Språk, utländskt, må ej i dom brukas, R. 24: 3.
Sprängämnen, tillwerkning deraf, Bih. s. 190.
Spådom, S. 22: 15.
Stack, om hö, B. 5: 6.
Stad, Stadsrätt, förste domstol är Rådstufwurätt, R. 1: 4; — dömer om mißgerning, som göres å stadens mark, R. 10: 19; — staden njuter hälften af sjette penning för afflyttande borgare, H. 3: 5, Ä. 15: 2; — husbyggnad i stad, B. 29; — städernas inwånare få ej olofligen hugga på andras skogar, B. 10: 10; — skyldighet att hålla wägar och broar, B. 25: 8, 11; — andel i böter, G. 3: 4; — den någon stads talan fört, är fri från wadepenningar och borgen, R. 25: 8. — Se Arf, Domstol, Handel.
Stadsfullmägtige, Bih. s. 120.
Stadsjord, laga skifte derå, Bih. s. 255.
Stafled, wid rågångar, J. 12: 1.
Stall, skall wara uti ladugården, B. 2: 1, 27: 3; — wid gästgifwaregård, B. 28: 2.
Stamp, för förfalskning af mynt, S. 12: 18—20.
Stampwerk för tyger, deß anläggning, B. 20: 4 a.
Statsbrott, R. 17: 32.
Sten, om tages å allmänning, B. 25: 12 a; kastar man in sten i annans gård, hus eller fartyg, S. 11: 12, 13.
Stengård, se Hägnad.
Sterbhus, afgifter deraf, Ä. 9: 1 a. — Jfr Boupptekning, Arfskifte.
Sterbhusdelegare, om de wilja göra sig urarfwa, Bih. s. 184 o. f.
Stjuffader, se Föräldrar, Barn.
Stockholms stad, är särskild lagsaga, R. 11: 4; — särskilda stadganden för Stockholm, B. 29: 1 a, H. 17: 9 a, Bih. s. 133, 142, 263, 283 m. fl.
Stollar, deras anläggning i grufwa, Bih. s. 54.
Stormerksträd, får ej fällas till kolning, B. 10: 9 a. — Se Masteträd.
Straff, arter af straff, S. 2: 1; — huru den straffas skall, som ej orkar böta, S. 2: 10—13; — förening eller förändring deraf, S. 4; — prestriberas och förfaller, S. 5: 13—18, P. 13; — sammanläggning deraf, P. 11; — werkställighet deraf i enrum, S. 2: 7 a. — Jfr Fängelse.
Straffarbete, huru ådömes. S. 2: 5; huru werkställes i enrum, S. 2: 7 a.; — om ådömdt på lifstid, må ej annat frihetsstraff eller böter ådömas, S. 4: 4.
Straffängelserna i riket, S. 2: 7 a.
Strandwrak, P. 16.
Stridig, se Twist.
Strögods, tage syskon i arf med förbättring. Ä. 12: 6.
Ström, se Fiskewatten, Owarn.
Strömrensning, B. 20: 7 a.
Stuga, B. 2: 1, 27: 3.
Styrelsewerken, upphörande af deras domsrätt, R. 10: 26 a.
Stånd och wilkor, hustru följer mannens, G. 9: 1.

Städerna i Riket, ordningsstadga för dem, Bih. s. 268 o. f.
Städja, Städsel, af landbo, J. 16: 1; — lifstidsstädja, J. 16: 2, 15 med a.; — städja på wiß tid, J. 16: 3; — städjer man hemman till twänne, J. 16: 16, S. 22: 13; — huru och när legohjon städjas må, H. 14: 1—3, Bih. s. 9.
Städjobewis, för tjenstehjon, Bih. s. 7.
Stämma, Stämning, huru den bör inrättas, när och huru gifwas och tillställas, R. 11; — af hwilka kan utfärdas, R. 11: 1 a.; — om stämning förfittes, R. 12: 3, 6; — stämning å witnen, R. 17: 3; — å man, som öfwergifwer sin hustru, G. 13: 4, 6; — å brut, som skötas af syßloman, R. 11: 8 a.; — å den, som häller sig undan eller farit utrikes, R. 11: 7 a.; — i kyrka må ej stämmas, men wäl å kyrkowall, R. 11: 7; — i jordaklander, J. 11: 1, R. 10: 18; — hwart man bör instämma, se Domstol; — offentlig i konkurs-, boskilnads- och urarfwamål, H. 16: 1, Bih. s. 155, 157, 182, 186 o. f.
Stämmodag, för landbo, J. 16: 6; — för tjenstehjon, H. 14: 2, Bih. s. 10; — i bolag, H. 15: 7, 8, 10.
Stämpel-papper, kontroll å deß erläggande, R. 24: 5 a.
Stämpling, emot Konung eller riket, S. 8: 2, 22.
Stängsel, laggild, B. 5: 3 a.
Stängselskyldighet, förordning derom, Bih. 79 o. f. — Se Hägnad.
Stöld, i allmänhet, första gången, straff derför m. m., S. 20: 1; — andra, tredje eller fjerde gången, S. 20: 11; — wid skeppsbrott, under farfot, med inbrott, ur andras bref, ur ficka, från sofwande, i kyrka, af tjenstehjon, gesäll, gästgifware, wärdshuswärd m. m., S. 20: 4—7; — huru efter stöld må ransakas, B. 16; — det stulnas wärde må rätte egaren med ed fästa, R. 17: 35; — delaktighet i stöld, S. 20: 14—16; — hwilka tjufnadsmål skola underställas Hofrätt, R. 25: 5.
Stör, får ej huggas på andras eger, B. 10: 5, S. 24: 3.
Swara, i grofwa brottmål swarar den anklagade personligen, R. 15: 1; — eljest må man ställa ombud, ib., H. 18; — med ed kan man swara och ej kära, R. 17: 34.
Swarande, se Kärande, Inwändning, Rättegång.
Sweda och wärk, godtgörelsen derför, S. 6: 2.
Swedja, när, hwar och huru man får bränna swedjeland, B. 14:, 15: 1, 2; S. 24: 2, 5, 7; — om swedjande i bergslagen, B. 14: 5, R. 10: 17, 26 a.
Swek, se Bedrägeri, Förfalska, Handtwerkare, Handel, Wigt
Swensk man, om har arfswingar utrikes, Ä. 15: 1, 2; — begär dråp utrikes, S. 1: 1, R. 10: 22; — om öfwergifwer sitt fädernesland, Ä. 15: 7, 7: 2, H. 3: 5, S. 1: 2 a; — får ej taga gäfwa af främmande, S. 8: 15, 16, 24, 30; — huru utländsk kan bli Swensk medborgare, S. 1: 2 a.
Swin, i ollonskog, B. 12; — när böra wara ringade, B. 11: 4.
Swinhus, B. 2: 1.
Swinwall, byggnad der, B. 2: 5.
Swordom, wid gudstjensten, inför sittande Rätt, på gator, S. 11: 2, 3, 6, 9; — inför Konungens Befallningshafwande, S. 11: 6, U. 1: 6.
Swägerskap, huru räknas, G. 2: 8; — i hwilka swägerlag äktenskap förbjudes, G. 2: 4; — huru för lägersmål i swägerlag bötes, S. 18: 5; — i hwilka swägerlag domaren är jäfwig, R. 13: 1; — eller wittne, R. 17: 7.
Swärfader, se Föräldrar, Barn
Syn, när, hwar och huru må förrättas å hus och mark, J. 14, B. 27; — emellan enskild jordegare och landbo, B. 27: 8 med a; — skall införas i dombok, R. 2: 6; — om någon derwid är borta, R. 12: 7; — wad deremot, R. 25: 1, J. 14: 3, B. 27: 9; — huru Konungen förordnar ytterligare syn, J. 14: 3; — huru död kropp må synas, P. 16; — om äwerkan af få, B. 9: 1, Bih. s. 83; — ogild bro eller wäg, B. 25: 10, 11, 15; — syn i jordatwisi skola sju döma, R. 23: 1. — Se Husesyn, Utsyning.
Syskon, se Halfsyskon.
Syßloman, huru förordnas, huru han bör handla och redowisa m. m., H. 18, R. 15; — bör swara der han godset förwaltat, R. 10: 4; — handlar han oredligt, H. 18: 3, S. 22: 14; om syßlomän i konkurs, Bih. s. 163 o. f.; — deras answarsskyldighet, ib. s. 166; — om man handlar utan fullmagt, H. 18: 10, R. 15: 16. — Se Fullmägtig.
Sågqwarn, huru får anläggas, B. 20: 4 a.; — der skall hållas kista för sågspån, ib. 6 a., Bih. s. 38, 42. — Se Qwarn.

Sägwerk, tilldelning af flog åt dem såsom ersättning för stockfångst, Bih. s. 223
Sår, om man sårar annan af wåda, S. 14: 17; — huru sår synas, läkarelön gäldas m. m., S. 6: 1, 2, 4—7; — såra gästgifware eller gäst hwarandra, B. 28: 10; såras kreatur, B. 22: 1, 2, S. 18: 16; — om okynnes få sårar någon, B. 22: 8, S. 14: 9. — Se **Misshandel**.
Sädesbod, skall wara wid mangården, B. 2: 1, 27: 3.
Sälja, mannen må ej sälja hustruns fasta gods, G. 11: 1, J. 10: 1; — säljer man åt twänne, J. 4: 4, S. 22: 13; — säljes wara, som har fel, H. 1: 4, S 22: 13, R. 10: 5; — klandras det som såldt är, H. 1: 3, J. 11; — säljare njuter säkerhet för köpeskillingen i den sålda jorden, J. 11: 2. — Jfr **Handel, Köp, Lån, Pant**.
Sändebud, främmande magts, S. 1: 4; — om undersåte låter bruka sig ifrån främmande Herrskap, S. 8: 24; — förgripelser emot dem, S. 8: 27, 28; — domstol i sådant mål, R. 8: 2 a.
Säng, får tagas till fördel utur bo, G. 17: 1; — skilnad till säng och säte, G. 15: 1, 2.
Säteri, Sätesgård, om ej mer än en faller till arfs, Ä. 12: 6, Bih. S. 196; — få flere del deri och kan den ej wäl delas, Ä. 12: 7, J. 6: 3; — är fri från prestgårdsbyggnad, B. 26: 2; — samt för tingshusbyggnad, B. 26: 4; — Se **Frälseman**.
Söndag, se **Sabbat**.

T.

Tackjernstiende, upphörande deraf, Bih. s. 85.
Tagelott, hwilken eger sådan i arf, Ä. 12: 5, 6, 8.
Tak, huru mycket åbo årligen bör täcka, B. 27: 3; — går watten genom tak, huru bötes, B. 27: 2; — dropp af tak, J. 7: 5.
Taka, händer, R. 26: 1.
Taxa, för gästgifwaregård, huru upprättas, B. 28: 4 a.; — på arfvode för förrättningar, H. 8: 4 a., Bih. 217, 253; — å expeditionslösen, Bih. s. 61 o. f.
Taxeringskommitté, skydd för ledamöter deri, S. 10: 3.
Teg, slår man annans, B. 8: 1, S. 24: 1.
Telegrafinrättning, ansvar om förstöres eller skadas, S. 19: 13, 14.
Termin, se **Tid**.
Testamente, huru skall upprättas och de wilkor, som deri få göras om fastighet, Ä. 16: 1; — wid hwilken ålder man får göra testamente, ib. 2; — huru det kan ändras, ib. 3; — ändring af inbördes testamente, ib. 3 a; — hwad och huru mycket man kan bortgifwa, Ä. 17: 7 a; — får ej taggs af bo oskifto, ib. 6; — om bewakande af testamente, eller klander derå, Ä. 18; — får ej uttagas innan gäld är gulden, Ä. 10: 1, 4, Bih. s. 184 o. f.; — testamenterad fastighet bör lagfaras, J. 4: 1 a; — forum i twister derom, R. 6: 5, 8: 2; — om det förfalskas, S. 12: 4. — Se **Bewillning**.
Tid, för klander i jordafång, J. 4: 1, 2, 5: 1 a, 10: 1, 11; — för hemmans uppsägning, J. 5: 12, 16: 5 a; — för inlösen af pant, J. 9: 3, H 10: 2; — för bewakande och klander af testamente, Ä. 18; — af äktenskapsförord, G. 8; — af arf, Ä. 15: 4, 5, 7: 4; — af skuldfordran, H. 9: 12, Ä. 10: 3, R. 7: 21, jfr **Konkurs**; — tid för bouppteckning, Ä. 9: 2; — förmyndareräkning, Ä. 23: 1; — klander deraf, ib. 4; — frestetid wid hästhandel, H. 1: 4; — för åtal af brottmål, R. 17: 32; — af hor, G. 13: 1 a; — af wåldtägt, S. 15: 16; — tid att återkomma för maka, som öfwergifwer den andra, G. 13: 4, 6, 3: 11; — att söka lejd, H. 16: 5; — att förnya inteckning, R. 7: 21, 22; — om fullmägtig försummar tid, R. 15: 13; — faller tid å helgedag, R. 25: 23; — huru försuten tid må återgifwas, R. 31. — Se **Wärdering, Årsstämning, Boskilnad, Urarfwagörelse, Uppbud, Hembud, Beswär, Wad, Stämning, Uppsägning**.
Tidningar, se **Kungörelse**.
Tjenstehjon, deß skyldighet, Bih. s. 5; — deß lön, Bih. s. 8; — om det afwiker, Ib. s. 11. — Se **Legohjon**.
Tjensteman, deß ersättning för resor inom tjenstgöringsdistrikten, R. 15: 5 a. — Se **Embetsman**.

Tillträda, se Fardag, Lyfta.
Tillwita, se Förewitelse.
Tillökning, i straff för itereradt brott, S. 4: 11.
Timmer, om det säljes af oskift slog. B. 10: 1, S. 24: 6; — hugges å annans egor, B. 10: 5, S. 24: 3; — om landbo säljer utan lof, B. 10: 7, S. 24: 7; — får ej fällas till swedjande, B. 14: 1; — huru får tagas på allmänning, B. 16: 1, Bih. s. 215 o. f.; — njuter afgärda by på bolbys mark, B. 19: 2; — stöld deraf, S. 20: 3.
Ting, se Härads Ting, Urtima Ting.
Tingsbyggnad, skall hwart härad bygga, B. 26: 4, med a.
Tingsfrid, se Rättegång.
Tingsställe, gemensamt för flera härader, R. 4: 1 a.
Tionde, se Afradsspanmål; — deß förmånsrätt, H. 17: 6.
Tiondebod, hwilka skola bygga den, B. 26: 5.
Tiondepenning, då arf efter borgare föres ur stad, är upphäfwen, Ä. 15: 2 a. — då adelsman flyttar utrikes, H. 3: 5 a. — Jfr Sjettepenningsafgift.
Titlar, i skriftwelser till embetswerk, R. 14: 5 a.
Tjuf, se Stöld.
Tobak, får ej rökas i lada eller foderhus, B. 24: 1.
Tomt, huru den till by skall läggas, B. 1: 1, 2; — är grunden till all delning och skifte i by, ib. 3; — fri och ofri, J. 7: 6, R. 7: 12 a; — får ej genom utmätning söndras, U. 5: 7; — huru å tomt skall byggas, B. 2: 1; — tomträ, J. 13: 1.
Torf, får ej tagas på andras egor, B. 10: 5, S. 24: 2, 3, 5, 7; — eller på oskift mark, B. 10: 1, 2, S. 24: 6.
Torfmosse, om den antändes, S. 19: 3. — Se Bränntorfmosse.
Torfskyrd, njuter afgärda by på bolbys mark, B. 19: 2.
Torg, answar för oljud och owäsende samt wäld derstädes, S. 11: 1f.
Torpare, bör komma till skall och bygga warggärd, B. 23: 3, 4; — uppsäges såsom landbo, J. 16: 5.
Trankokeri, Bih. s. 43
Transportera, se Öfwerlåta
Tredje man, huru han må sig under parternas twist angifwa, R. 18; — dömes gods under tredje mans förwar, U. 8: 7, H. 12: 11, S. 10: 22. — Jfr Inlagsfä.
Tredskodom, när någon utan förfall uteblifwer och fränwarande dömes, R. 12: 3, 4, U. 3: 5 a.
Tro, rätta evangeliska, Ä. 7: 4, S. 7: 4 a.
Trolofwa, se Fästa.
Trosbekännelse, makar af olika, G. 2: 12 a.; — främmande trosbekännares rättigheter, S. 7: 4 a. — Se Jude.
Träd, bärande, huru för dem bötes, B. 13:, 27: 6, S. 24: 3, 6, 7; — tillhöra å frälsejord ränteegaren, B. 13: 1, 10: 8 a; — om de stå åker eller äng till mehn, B. 13: 4; — om de skadas genom swedjande, B. 14: 1, S. 24: 2, 6, 7: — eller skogseld, B. 15: 2; — om bi, som sätta sig i annans bärande eller fridlysta träd, B. 21: 1; — förderfwar någon annans fruktbärande träd etc., S. 19: 20. — Se Skog, Masteträd, Äwerkan.
Trädgärd, om der stjäles frukt, S. 20: 3.
Tubba, se Locka.
Tukta, se Aga.
Tull, om den, som tager högre tull än påbudet är, S. 25: 9; — om orätt wid tullupphörd, S. 25: 10, 21.
Tunga, se Skatt.
Twegifte, se Gift.
Twist, det ostridiga må ej uppehållas för det som stridigt är, U. 2: 5; — huru det bör ifrån det stridiga skiljas, R. 24: 2; — hafwer man stjutit det twistiga under goda män, U. 4: 15, R. 24: 2; — om flera hafwa del i en twist, R. 10: 7, 11: 3, 25: 18; — när den sak bör instämmas, som Konungens Befallningshafwande funnit twistig, U. 2: 5. — Jfr Domstol.
Twång, till giftermål får ingen twingas, G. 1: 5, 4: 1, S. 15: 21; — upphäfwer köp, H. 1: 1; — att gifwa ut skuldebref, U. 4: 3, S. 15: 22; — twingar någon, utan laga rätt, annan att något göra, tåla eller underlåta, S. 15: 22.

Tångtägt, Bih. f. 36.
Tändstickor, tillwerkning deraf, Bih. f. 192.

U.

Uf, fladedjur, B. 23: 1 Bih. f. 202.
Ugnar, böra wid husesyn eftersés, B. 27: 1.
Undanbölja, egendom i bo, Å. 9: 7.
Undanhåller, sig någon, som med utmätning, stämning etc. sökes, U. 2: 3, 8: 14, R. 11: 7 a, H. 16: 5.
Undanskiftande, af egendom i makars bo, Bih. f. 182 o. f.; — i död makes bo, Bih. f. 184 o. f.
Undantag af mark wid skifte, Bih. f. 242.
Undantagsaftal, om fast egendom å landet, inteckning deraf, J. 16: 15 a.
Underdomare, i hwilka mål bör insända sin dom till Hofrätts stärskådan, R. 25: 5.
Underhåll, för den som häktas, P. 19; — för bysatt gäldenär, U. 8: 13 med a; — för gäldenär i konkurs, Bih. f. 159; — för barn, då äktenskapsskilnad sker, G. 13: 3. 15: 1; — för barn, som anlas i lönskeläge m. m., Å. 8: 7; — för barn hwars moder sitter i häkte, P. 19.
Underrätter, hwilka äro, R. 1: 1, 4.
Underskrift, wid arfskifte och bouppteckning, Å. 9: 1, 12: 11; — fullmägtig bör underskrifwa alla skrifter, som han till Rätten ingifwer, R. 15: 10, 14: 5 a, 30: 10. — Se Författare.
Underståthållare, om han med hot m. m. angripes, R. 8: 2 a.
Underställning, bör göras af wisa domar, R. 25: 5; — huru Hofrätts dödsdom skall underställas, P. 21, a; — af kommunalmyndighets beslut, Bih. f. 110, 131, 141, 152.
Universiteterna, deras statuter, R: 8: 2 a; — deras domsrätt och disciplinära myndighet öfwer de studerande, R. 10: 26 a.
Uppbud och lagfart af försåld fastighet, huru sker, J. 4: 1 med a, 2, 3, 10: 1, a, R. 2: 3; — böter för försummadt, J. 4: 1 a; — klander deremot, J. 5: 8; — uppbud af brukt och hamrar, R. 10: 17; — af lös pant, H. 10: 2; — af pantsatt fastighet, J. 9: 3, 4: 1 a; — uppbudsprotokoller skola insändas till Hofrätt, R. 7: 27, 28.
Uppbördsman, hwad rätt innestående uppbörd eger, H. 17: 11; — enligt tjenstepligt emottagne enskildes medel, ib. a, — hwar han må sökas för den orätt han gjort, R. 10: 26, 27; — huruwida får wara fullmägtig, R. 15: 2; — förmyndare, Å. 20: 8; — gör han orätt i mätande, wägande, eller eljest, S. 22: 5; — lånar förman af uppbördsman, S. 25: 13; — tillgriper han allmänna medel, S. 25: 11, 12.
Uppdämning, undersökning derom skall föregå anläggning af wattenwerk, B. 20: 2 a, 4 a; — forum, R. 10: 17.
Uppodling, om lägenhet dertill finnes, B. 10: 4 a; — huru anses i stängselfrågor, Bih. f. 79; — å boställens mark, B. 6: 1 a, 10: 4 a; — wattenafledning för odlingar, B. 20: 2 a. Se Upptaga.
Upprensning af strömmar m. m., B. 20: 7 a.
Upprop, uppropstimma och om den försummas i Underrätt, R. 12: 2, 14: 2; — i Hofrätt, R. 27: 2, 5.
Uppror, S. 8: 1, 10: 7—10, 12, 13; — uppmaning dertill, S. 10: 11; — må med wapenmagt stillas, S. 10: 12.
Uppskof, må lemnas den, som sökes för gäld, och huru länge, U. 2: 4, 4: 9; — om parten söker uppskof i saken, R. 16: 6, 27: 2; — om uppskofsdom, R. 24: 1.
Uppsäga, Uppsägning, huru och när hemman å landet må uppsägas, J. 16: 5, 6; — när hus och gård i staden skall uppsägas, J. 16: 13, 14; — af gäld, hwarför borgen ingåtts, H. 10: 9 a; — om förfallotid för gäld beräknas efter uppsägning, H. 9: 4 a; — om tjenstehjons uppsägning, H. 14: 1, 10, 11, Bih. f. 9. — Se Afradsspanmål.
Upptaga, till åker, B. 6: 1, 14: 2, 10: 4, 27: 4; — af öde, B. 3: 1, 2. — Se Uppodling.
Uppteckning, se Bouppteckning.
Urarfwa, när, hwar och huru man må göra sig urarfwa, Bih. f. 184 o. f., Å. 10; R. 10: 2.

Urbota straff, utslag derå om icke häktad, R. 25: 5 a.
Urfjell, Utjord, J. 15: 3.
Urminnes häfd, se Häfd.
Urtima Ting, R. 4:, 9: 1, 2.
Urtjufwa, huru man må göra sig, P. 16.
Utborga, H. 9; — starka drycker, Bih. s. 13. — Se Borgadt gods.
Utdelning, i konkurs, Bih. s. 175.
Utfartswäg, anläggning och underhåll deraf, B. 25: 1 a.
Utflyttning, se Sjette- och Tionde-penning, Utländing; — wid laga skifte, Bih. s. 249 o. f.
Utjord, är fri från wägrödjning m. m., B. 25: 8 a, 26: 1 a; — stängsel derför, Bih. s. 79.
Utliggare, wid rå och rör, J. 12: 2.
Utläggning, af skifte på karta, Bih. s. 251.
Utländing, deß arfsrätt, Å. 15: 2; — deß religionsfrihet, S. 7: 4 a; — om will ingå äktenskap, G. 7: 2 a, 2: 12 a; — hans upptagande till Swensk medborgare, S. 1: 2 a; — huru han må driswa köpenskap, H. 5:, 7: 3—5, Bih. s. 193; — deß burskap, H. 3: 1, 1; — får ej wara förmyndare, Å. 20: 8; — hurumwida kan förwärfwa fast egendom, J. 4: 1 a; — om begår brott i Swerige eller utom Swerige emot Swensk man, S. 1: 2; — främmande magts beklädning, S. 1: 4; — om förmär främmande magt till krig emot riket, S. 8: 5, 7.
Utlösa, se Lösen.
Utmaning, se Enwig.
Utmål, för grufwa, huru läggas, Bih. s. 50.
Utmätning, huru den skall sökas och erhållas i allmänhet, U. 2; — å domar, U. 3, R. 12: 3, 4; — för auktionsinrop, U. 2: 1 a; — för klara skuldebref, U. 4; — utmätningskostnaders fördelning, U. 3: 3 a; — för kronoutskylder hos fattiga, U. 5: 2 a; — af böter, S. 2: 9; — af frälseman hos deß bonde, U. 1: 4 a; — huru skall förrättas, U. 5; — hwad derwid bör undantagas, S. 2: 9, U. 7; — hurumwida werkställigheten beror af summans belopp, U. 1: 3 a, 9: 1 a; — i hwilka fall kan werkställas, ehuru utslaget ej är laga kraftwunnet, U. 2: 2, 3: 4, 5 med a, 9: 1 med a, R. 12: 3, 4, 26: 2, 30: 5; — huru snart måste werkställas och redowisas, U. 3: 3 a; — klagan öfwer utmätning, ib.; — om utmätt lös egendom rubbas, S. 10: 21; — huru utmätningsförrättaren bör afsemna protokoll eller uträkning, U. 5: 3 a; — arfwode för auktion å utmätt fastighet, Bih. s. 74.
Utmätningsresolution, willorlig, U. 2: 1 a.
Utpantning, se Pant.
Utprängling, af falskt mynt, S. 12: 14 a, 16, 17.
Utrikes, flyttar någon, Å. 15: 7. — Jfr Sjettepenningsafgift, Utländing.
Utrop, se Auktion.
Utslag, i de saker, som ej instämda och lagwadda äro, R. 24: 5 a, 6; — inom hwad tid må lösas, ib. 7, Bih. s. 72; — deß werkställighet i främmande stat, U. 3: 1 a; — werkställighet i Swerige af utslag från Danmark, ib.; — af utslag i brottmål, P. 17; — sådant skall i wissa fall underställas, R. 25: 5 a; — om Konungens Befallningshafwandes utslag, U. 2: 6, R. 14: 3 a; — huru ändring deri sökas må, deri bör tydlig och ren swenska nyttjas, 9: 1. — Se Beswär, Dom, Wad.
Utstakning, af skifte å marken, Bih. s. 251.
Utsyning, till swedjemark, B. 14: 2, 3 a; — af timmer och wirke å allmänning, B. 16: 1, Bih. s. 216, 222.
Utsätta, barn, se Barn; — annan å öde ort, S. 15: 5.
Utsökning, hwem söker utsökningsmål, U. 1: 1 a; — omständigheter derwid, U. 4: 4 a. — Se Befallningshafwande, Skuldebref, Beswär, Utmätning.
Utwandrare, till främmande werldsdel, deras fortskaffande, S. 1: 2 a.

W.

Wad, huru wädjas skall, i hwilka fall wad ej är tillåtet m. m., R. 25: 5, 8: 3, J. 14: 3; — huru wad fullföljes, borgen sättes m. m., R. 26; — klagan

öfwer nekadt, R. 25: 20 a; — wad emot tredskodom, R. 12, 3, 7; — [illegible] Rättens förklaring öfwer sin dom, R. 24: 11, 30: 2; — will man det ej fullfölja, R. 25: 2, 24. — Jfr Beswär.
Wadepenningar, behåller domaren, R. 25: 19; — slipper den, som för Konungens, stads eller menighets talan, R. 25: 8 a, 30: 4 a, 7.
Wagn, lega derför, B. 28: 5 a, 7 a. — Se Gästgifware.
Wakar, när skola upphäfwas att sist ej qwäfwes, B. 17: 1 a; — wakar och notwakar skola utmärkas, B. 27: 7, 13.
Wakter, huru få witna, R. 17: 11; — misbruka embete, U. 1: 7.
Wal, om friheten derwid störes, S. 10: 15.
Waldistrikt, för ombud wid kyrkomöte, S. 7: 4 a.
Wallgång, dertill skola qwinnfolk brukas, B. 11: 2, 3; — kommer skogseld ut af wallhjon, B. 5: 3.
Wanförhet, medför skilnad i äktenskap, G. 13: 8.
Wanwettig, se Afwita, Galenskap.
Wapen, lifsfarligt bruk af, S. 14: 15; — om tjuf inställt sig med, S. 20: 6.
Warg, se Skadedjur.
Warggård och Nät, huru och af hwem bör hållas, B. 23: 2, 4—6.
Waror, om de hafwa fel, och säljas, H. 1: 4; — om de förfalskas, S. 22: 3, 4, 13, 16; — om dem, som skola wägas m. m., H. 1: 7, 10; — rättighet för dem, som gifwit förskott på mottagna waror, H. 17: 3 a; — lån deraf, H. 9: 3; — utborgade, se Handelsböcker, Räkning. — Se Handel, Lån.
Watten, om det ledes till annans skada, B. 20: 7; — afledning för uppodling, B. 20: 2 a. — Se Fiskewatten, Uppdämning.
Wattenafledning, för odling af jord, B. 20: 2 a; om boställens deltagande deri, ib.
Wattengraf, se Hägnad.
Wattenwerk, hwad wid deras anledning är att iakttaga, B. 20: 1, 2, 4 a; — ändring och utrifning deraf, ib. 2 a, R. 10: 26 a; — får ej genom utmätning söndras, U. 5: 7; — tager någon wattenwerk med wåld af den i handom hafwer, J. 18: 1; — afsöndring deraf från hemman, Bih. s. 199. — Se Owarn.
Wattunöd, om derwid röfwas, S. 21: 2; — stjäles, S. 20: 6.
Wed, om den hugges å annans skog, B. 10: 5, S. 24: 3, 7; — säljes af oftist skog, B. 10: 1, S. 24: 6; — eller af landbo, B. 10: 5, S. 24: 7; — huru på allmänning får tagas, B. 16: 1, Bih. s. 215 o. f.; — afgärda by njuter med bolby wedbrand, B. 19: 2; — om wed stjäles, S. 20: 3; — mått wid försäljning deraf, H. 8: 4 a.
Wederdeloman, R. 17: 7, 24: 10.
Wederhäftighet, huru den skall styrkas, R. 26: 8.
Wederlag, wid jemkning af arf, Å. 13: 2; — för arfwejord, 17: 2; — beräkningsgrunden derför, ib. a.
Wedermäle, wid olofligt fifte, B. 17: 3, S. 24: 16.
Werkställighet, af dödsstraff, S. 2: 2; — i utsökningsmål, se Utmätning.
Wettar, Wisare, om de upptagas af sjögrund m. m., S. 19: 10.
Wexel, deß form, godkännande, öfwerlåtande, betalning, förfallotid m. m., Bih. s. 23 o. f.; — prescription, ib. s. 33; — wad i wexelmål, R. 25: 3; — i dessa mål brukas icke berättelse, R. 22: 1; — fatalier wid revisionsfökande, R. 30: 9; — afdömas af Rådstufwurätt, R. 6: 1, Bih. s. 34. — Jfr Protest.
Widerboendes rätt, J. 7: 1, 2, 9: 3 a.
Widimation, af fristet wid Rätterne, R. 14: 4, Bih. s. 68.
Widräkning, R. 24: 2.
Widskepelse, se Spådom.
Wigsel, om den wägras utan orsak, G. 7: 1; — om prest wiger utan lysning, ib. 2, S. 25: 4; — eller dem, som äktenskap ej bygga må, G. 2: 12, S. 25: 4; — får förrättas af hwilken prest som helst, G. 7: 2 a; — bör anmälas af wigselförrättaren, ib.; — wiger den, som ej är prest, G. 2: 12, S. 22: 6; — wiger prest enkling eller enka förr än afwittring skedd är, G. 12: 1; — wigsel för främskilda makar, som ånyo ingå äktenskap, G. 7: 2 a; — låter gift wiga sig med ogift, S. 17: 4; — emellan olika religionsförwandter, S. 7: 4 a. — Se Giftoman, Giftermål.

Wigt, mått och wigt, H. 8: 4 a.
Wilddjur, se Skadedjur.
Win och öl säljas till förtäring på stället, Bih. s. 307 o. f.
Windfällen, B. 13: 6, 10: 8; — om oloftigen tagas å annans skog och mark, S. 24: 4, 7.
Winterwäg, huru utstakas, B. 25: 7; — om skada sker af försummelse derwid, ib. 13; — om allmänna wägars underhåll wintertiden, inrättande af plog-lag m. m., B. 25: 7 a, 11 a.
Wisare, wid rågångars utmärkande, J. 12: 2, Bih. s. 238; — i sjö, se Wettar.
Wisthus, räknas ibland laga byggnad, B. 2: 1.
Wite, kan domaren förelägga för åwerkan i skog, B. 10: 5, 6; — huru del skall bestämmas, ib. 5 a; — kan Konungens Befallningshafwande förelägga, U. 1: 9, 2: 2, 5: 11; — kan föreläggas den sig undandrager att witna, R. 17: 5; — må ej utsättas i skuldebref, H. 9: 6; — förwandlas till fängelse, B. 8, U. 10: 1 a. — Se Böter.
Witnen, huru de skola kallas och höras, aflägga ed, jäfwas, när witnesmålet utgör full bewisning m. m., R. 17; — falskt witnesbörd, S. 13, R. 17: 18; — jäf emot witnen, R. 17: 7; — witnen wid trolofning, G. 3: 1; — wid testamente, Å. 16: 1; — wid förskrifning, H. 9: 1 a; — om witne är okunnigt, R. 17: 7 a; — om katholik eller jude skall witna, ib.; — ersättning till dem af allmänna medel, ib. 5 a. — Se Ed.
Witsord, huruwida barn födes dödt eller qwickt, Å. 5: 1; — eger den, som will skifta, Å. 11: 2, B. 17: 1; — ega de, som syna ogilda wägar och broar, B. 25: 15; — om bomboks riktighet, R. 14: 6, 17: 28; — hwad witsord stridtliga bewis ega, R. 17: 1; — böcker öfwer handel, ib. 2; — edeligt witsord tillägges wakter m. m., ib. 11.
Botera, se Omröfta.
Wråkar, skola utmärkas, B. 25: 7.
Wrång dom, R. 30: 20; — wräng berättelse, ib. 22.
Wrångoed, R. 14: 9. — Jfr Ed.
Wräka, landbo ifrån egendom, J. 16: 4; — legohjon, H. 14: 8, Bih. s. 4, 5.
Wräkare, stadens, H. 1: 10.
Wåda, derför bör ej straff ådömas, S. 5: 12; — eldswåda, B. 24: 4; — skogseld af wåda, B. 15: 2; — wåda i bolagshandel, H. 15: 5; — wid inlagsfä, H. 12: 2.
Wådeld, af wangömmo m. m., B. 24, S. 19: 21; — röfwande derwid, S. 21: 2, 10; — stöld derwid, S. 20: 6, 18. — Jfr Mordbrand, Skogseld.
Wäg, se Wigt.
Wäld, om den, som tager af annan med wäld jord m. m., J. 18: 1; — om fullt wäld eller rån, S. 21; — wäldsamt motstånd wid offentlig förrättning, S. 10: 6; — wäld å annan wid walförrättning, uppbördsstämma, läsförhör m. m., S. 11: 9; — i hus eller gård, fartyg eller ute å marken, S. 11: 14; — med wäld får ej mö tagas, G. 1: 1; — wäldtages qwinna, S. 15: 12—15; — bortföres qwinna med wäld, S. 15: 17, 19; — wäldtagen qwinnas barn förklaras för äkta, Å. 8: 6; — tages någon fast med wäld m. m., S. 15: 6, 7; — återtager någon fä med wäld, S. 10: 20, B. 9: 4.
Wärd, af död mans bo, Å. 9: 1 a.
Wädergwarn, se Owarn.
Wäg, huru skall läggas och underhållas m. m., B. 4:, 25:, Bih. s. 242; — skyldighet och frihet från deltagande deri, B. 25: 8 med a; — allmänna wägarnes lagning och grusning, B. 25: 11 a; — öfwerfalles någon å allmän wäg eller gör någon oljud eller far öfwerdådigt fram, S. 11: 15; — om wäg skadas eller stänges, S. 19: 15. — Se Winterwäg.
Wägg, annans, som man i staden nyttjar, J. 7: 4.
Wäggfast, får icke ifrån gården bortföras, B. 27: 10.
Wäntningspenningar, B. 28: 7 a.
Wärde, Wärdering, af fast gods, U. 6; — fastighet, tillhörig konkursbo, Bih. s. 163; — pantewis upplåten fastighet, J. 4: 1 a, 9: 3, 4; — utmätt fastighet, U. 3: 3 a, 5: 5 a; — af pant, J. 9: 4, H. 10: 2; — af utmätta lösören, U. 5: 3; — af stulet gods, R. 17: 35; — wid revisionsförande, R. 30: 6; — wid bouppteckning, Å. 9: 1 a.
Wärjemålsed, när den ålägges, R. 17: 30, 31.
Wärn, ställer förrymd landbo sig till wärn, J. 16: 8; — mißgerningsman, S.

5: 9; — wärjes fånge, S. 5: 9, 10: 1, 5, 16; — brukar man nödwärn i lifsnöd, S. 5: 7—11.
Wärnlös, om sådan utsättes eller öfwergifwes, S. 14: 30—33.

Å.

Åbo, se Landbo.
Åborätt, om skogar och hemman, som innehafwas med åborätt, Bih. s. 221.
Åbyggnad, briståndе hos landbo, H. 17: 6; — i staden skall hembjudas honom, som grunden eger, J. 4: 6, 7: 1; — deri har jordegare förmånsrätt, H. 17: 6; — huru byggas bör, B. 2:, 26:, 29.
Åker, bör wäl häfdas, B. 6: 1, 4: 2; — får man i annans, B. 8: 2—4; — bör upptagas åuyo, der lägenhet är, B. 27: 4; — när om åker täppt wara bör, B. 5: 4, 9: 3; — bör stå i hägn, tilldeß den bergad är, B. 5: 5; — om deröswer göres farwäg eller gångstig, B. 25: 9, 5: 7; — om stöld på åker, S. 20: 3. — Se Åwerkan.
Åklagare, B. 10: 8 a, 13: 1 a, P. 19, R. 32: 2 a.
Ålder, laga, för giftermål, G. 1: 6; — för förmyndarskap, Å. 20: 8, 21: 1; — för rätt att göra testamente, Å. 16: 2, 19: 1; — för att få witna, R. 17: 7; — när man blir myndig, Å. 19: 1, 2 a; — om qwinna häfdas, som ej fyllt 12 år, S. 18: 7; — om något swikligen tages från den, som ej fyllt 12 år, S. 20: 5.
Ångfartyg, deß byggnad m. m., H. 3: 1 a.
Ångmaskinlära, underwisning deri, H. 3: 1 a.
Årsstämning, å borgenärer för okänd gäld, när, hwar och huru begäres, Bih. s. 187 o. f.
Åtbörder, föraktliga, pliktfällas, S. 10: 2, 5, 16: 9—12, U. 1: 5, R. 14: 7.
Återfall, i brott, S. 4, P. 12; — när nytt brott ej så anses, S. 5: 2.
Återgång, af aftal, Bih. s. 160 o. f.
Återgångstalan, för briståndе betalning af wexel m. m., Bih. s. 26, 28.
Återtaga, huru man må sitt återtaga, P. 16, J. 18, U. 1: 4.
Återwinning, huru den njuter, som stämning försutit, R. 12: 3, 4, 25: 22; — återwinning i utsökningsmål, U. 2: 2, 2: 5 a, återwinningstalan af konkursbo, Bih. s. 160.
Åtkomst, af fastighet, klander deröfwer, J. 10: 1 a; — åtkomsthandlingar böra uppwisas wid lagfart, J. 4: 1 a.
Åwerkan, i oskift eller kronans eller enskild mans skog och mark, B. 10: 1, 3, 5, 6, S. 24: 2—7; — å allmänning, B. 16: 1, 3, S. 24: 6; — i kronans park eller djurgård, B. 10: 5, S. 24: 2—4; — i åker och äng, B. 8, J. 18: 1, S. 24; 1; — forum för twister derom, R. 10: 14, 16.

Ä.

Ägg, af fridlyst fogel, Bih. s. 203.
Ägodelningsrätt, Ägor, se Egodelningsrätt, Egor.
Ägoskilnad, J. 12.
Ägotwist, grannar emellan, J. 11: 7, 12: 3, 14; — forum derför, R. 10: 14; — emellan stadsjord och bolby, R. 10: 19.
Äktenskap, häfwes genom skiljobref, G. 3: 10 a. — Se Giftermål.
Äktenskapsbrott, S. 17.
Äktenskapsförord, G. 8.
Äktenskapslöfte, lägersmål och barn under sådant, G. 3: 10, 5: 1.
Äktenskapsskilnad, se Giftermål.
Äng, bör rödjas och wårdas, B. 6: 1, 4: 2, 27: 4; — när den bör wara stängd, B. 5: 4; — huru länge den bör stå i hägn, B. 5: 5, 6; — om den är skogbelupen, eller af swin uppgräfwen, B. 27: 4; — om deröfwer göres

farmäg eller gängflig, B. 25: 9, S. 24: 11.
Ärelös, må ej witna, R. 17: 7. — Jfr G. 13: 8 a, R. 24: 13, 30: 19 a, T. 6.
Ätt, huru räknas, Ä. 1: 2.

Ö.

Öde, Ödesby, J. 16: 9, 12: 6, B. 3, Bih. f. 233.
Öfwerdåd, i åkande eller körande, S. 11: 15.
Öfwerfalla, om någon öfwerfalles å wäg eller gata, S. 11: 15; — i farkoft, S. 11: 10, 14; — för rättegångs ftull, S. 11: 8; — i eget eller annans hus, S. 11: 10, 14; — om de betjente öfwerfallas, fom Rättens eller embetsmäns ärende gå, S. 10: 5; R. 17: 11.
Öfwergifwa, om fåfman rymmer ifrån häfdad fäfteqwinna, G. 3: 11, 4: 8; — om den ena makan öfwergifwer den andra, G. 11: 6, 14: 2, 13: 4, 6; — domftol i dylika mål, R. 10: 10; — om underfåte öfwergifwer fitt fäderneland, Ä. 15: 7, S. 2: 2 a; — om man öfwergifwer den man ftall fortfkaffa eller ledfaga, S. 14: 34.
Öfwerintendents-embetet, B. 27: 9 a.
Öfwerlåta, panträttighet öfwerlåtas till annan, J. 9: 6, H. 10: 6; — förfkrifning, U. 4: 5, J. 9: 6.
Öfwermage, må ej löp eller ftifte fluta, J. 4: 7; — om ändrar rämärke, J. 13: 2; — om något fwilligen tages af den, fom ej fyllt 12 år, S. 20: 5; — om begär brott, S. 5: 1, 2; — öfwerlaftar fig, Bih. f. 13; — om gwinna häfdas, fom ej fyllt tolf år, S. 18: 7. — Jfr Omyndig.
Öfwerftåthållare i Stockholm, U. 1: 5, 2: 2 a, 1: 1 a, S. 10: 2; — om han med hot m. m. angripes, R. 8: 2 a.
Ökedagswerke, huru ftattas, B. 26: 6.
Öl och win, må gäftgifware fälja, B. 28: 4; — eljeft till förtäring på ftället, Bih. f. 307 o. f.

Besvärshänwisningar i brottmål från Under-Rätt.

N:o 1. Då någon icke är häktad och icke till böter dömd.

Den, som med detta utslag icke åtnöjes, eger att deruti hos Kongl. Maj:ts och Rikets ... Hofrätt söka ändring genom besvär, hwilka skola underskrifwas af klaganden sjelf eller lagligen befullmägtigadt ombud samt sist innan klockan tolf å ... dagen härefter, som, denne oräknad, blifwer [i anseende till infallande helgedag] = dagen den ... [00] näskommande ... månad, till bemälde Kongl. Hofrätt ingifwas; men försummas det, skall klaganden hafwa förlorat sin talan och besvären komma ej under prösning.

N:o 2. Då någon icke är häktad, men till böter dömd.

Formuläret N:o 1 anwändes till och med orden "ingifwas" hwarefter tillägges: wid hwilka besvär N. N., om han till ändrings sökande sig befogad finner, bör bifoga antingen bewis, att de honom ådömda böter blifwit i Landträntekontoret nedsatte, eller ock en af twå personer, hwilkas wederhäftighet blifwit styrkt af Rådstufwu-rätten i staden [å landet: wederbörande kronobetjent eller kyrkoherden i den församling, der de äro boende], utgifwen löftesskrift, deruti de, en för bägge och bägge för en, borga för ifrågawarande böter; men är N. N. så fattig, att han ej kan nedsätta böterna eller för dem ställa borgen, bör wid besvären fogas intygande derom af domstolen, eller domaren, eller, om det ej kan ske, af wederbörande kronobetjent eller kyrkoherden i den församling, der N. N. bor och har sitt hemwist; Åliggande den klagande, i händelse besvären af K. Hofrätten utfällas till förklaring, att sjelf eller genom laga ombud dem uttaga och sin wederpart tillställa samt bewis derom till K. Hofrätten ingifwa inom 00 dagar [=tre gånger tiden för besvärens ingifwande] från den dag, då beslutet om besvärens utfällande föll. Försummas något af hwad sålunda blifwit föreskrifwet, skall klaganden hafwa förlorat sin talan, och besvären komma ej under prösning.

N:o 3. Då någon är häktad.

Formuläret N:o 1 anwändes till och med orbet "ingifwas", hwarefter tillägges: dock att N. N.. såsom häktad, dereft han sig besvära will, har att sin besvärsskrift, till hwars författande han må om biträde hos Konungens Befallningshafwande sig anmäla, inom nämnde tid aflemna till Konungens Befallningshafwande, som dermed widare förfar på sätt 29:de punkten af Kongl. Förkl. den 23 Mars 1807 föreskrifwer. Försummar klaganden något af hwad sålunda blifwit föreskrifwet, skall han hafwa förlorat sin talan, och besvären komma ej under prösning.

Wadebewis

Emot förestående utslag [dom] har N. N. denna dag [inom rätter tid] erlagt [anmält] wad, till fullföljd hwaraf han eger att sin inlaga om ändrings sökande till Kongl. Maj:ts och Rikets ... Hofrätt twefaldt ingifwa sist innan klockan tolf å ... dagen härefter [från domens datum], som, denna dag [den dagen] likwäl oräknad, blifwer [i anseende till infallande helgedag] = dagen den [00] näskommande ... månad; foge ock derwid en af twänne wäderhäftige män utgifwen löftesskrift, deruti de, en för bägge och bägge för en, borga för den kostnad och skada, K. Hofrätten kan känna N. N. skyldig att gälda sin wederpart, hwilken, utan stämning eller annan kungörelse, eger att å ofwannämnde dag inlagan till besvarande mottaga. Will N. N. heldre penningar, eller silfwer, eller guld, till säkerhet för kostnad och skada ställa, och sätter det hos Konungens Befallningshafwande in, eller i taka händer; då ware ock det för borgen gildt, när Domaren det prösat hafwer. Försummas något af hwad sålunda är wordet föreskrifwet, skall N. N. hafwa sitt wad och talan emot utslaget [domen] förlorat, hwilket i sådan händelse kommer att för laga kraftwunnet anses. Will åter N. N sitt wad ej fullfölja, kungöre det wederparten inom hälften af den tid, som han elljest skulle till Hofrätten komma; gör han det ej, och kommer swaranden dit, njuter denne betalning för sin kostnad.

Bokhandels-Anmälan.

Uti alla boklådor i riket finnas följande Böcker:

Juridisk Handbok

för Medborgare af alla klasser, eller alfabetisk ordnadt sammandrag af de vigtigare Lagrum, stadgar och författningar, som den enskilde behöfver känna för behandlingen af sina juridiska angelägenheter jemte *Formulärer till dithörande Akter och Dokumenter* af N. W. Lundequist, *femtonde tillökade och förbättrade upplagan*, häftad 3: 25; bunden 3: 75.

Flere år äro förflutne, sedan den näst föregående upplagan af Lundequists juridiska handbok utkom. De förändringar i lagstiftningsväg, hvilka under denna mellantid inträffat, hafva blifvit med största noggrannhet uppmärksammade och intagna i denna nya upplaga och torde den derföre från allmänhetens sida kunna påräkna samma välvilja, som blifvit dess föregångare till del. Den är redigerad af samma skicklige och uppmärksamme man, Jur. D:r J. A. Thurgren, som ombesörjt utgifningen af de sednaste utkomna editionerna; — ett förhållande, som yttermera bör kunna antagas vara en säker borgen för dess tillförlitlighet och fullständighet.

Den Svenske Handsekreteraren,

eller Anvisning till uppsättande såväl af alla slags egentliga Bref med åtföljande rättstafnings-lära, som af juridiska Skrifter, Inlagor, Kontrakter, Fullmakter, Skuldebref m. m., äfvensom af Räkningar och enskilt Bokhålleri Med talrika Mönster och Formulärer samt Tabeller, med jemförelser mellan gamla och nya mått- och vigtsorterna, samt de förnämsta utländska mynt- och vigtsorternas förhållande till de svenska; jemte Bihang innehållande alfabetisk förteckning öfver 3,400 i svenska språket förekommande utländska ord. Af B. U. PETTERSSON. Elfte granskade och tillökta upplagan. Pris: häftad 1: 50; bunden 1: 90.

Förklaringar öfver

23,000 främmande Ord och Namn m. m.

i svenska språket, tillika med deras härledning och uttal. En handbok för vetgirige af alla samhällsklasser, utgifven af D:r C. M. EKBOHRN. häftad 6: 50, bunden i halffranskt band 7: 50.

Af de öfver detta arbete i de allmänna tidningarne fällda omdömen inhemtas: 1) «att *det är ett bland de nyttigaste lexikografiska, hvilka lemnat svenska pressen;* 2) att förf. gått till väga *med synnerlig omsorg* och *fullständighet*, i synnerhet i förklaringar af en stor mängd tekniska termer, äfvensom i afseende på kännedomen af varor m. m, hvadan det med fördel kan begagnas såsom ett *varulexikon;* 3) att det kan betraktas såsom ett *litet sammandrag af konversationslexikon;* 4) att det i följd af sin rikhaltighet säkerligen kommer att bidraga till *den allmänna bildningens höjande:* och 5) att ifrågavarande arbete, som innehåller ej mindre än 58 tätt tryckta ark, är i sitt slag det *fullständigaste som hittils funnits på vårt språk, hvadan det helt visst för mången kommer att blifva en lika välkommen som nyttig hjelpreda.*»

Godtköpsupplaga af samma Ordbok, hvilken äfvenledes blifvit utarbetad af D:r C. M. EKBOHRN, har äfven utkommit. Den meddelar Förklaringar öfver 20,000 främmande ord och namn i svenska språket, och innehåller 624 tätt tryckta sidor. Det oaktadt kostar den häftad blott hälften af hvad den större upplagan kostar, 3: 25, bunden i halffranskt band 4 rdr.

Lundequists Handsekreterare,

BREF och FORMULÄR-BOK, innehållande fullständig anvisning om uppställande af *bref, inlagor, ansökningar, kontrakter, testamenten* m. m., äfvensom *åtskilliga andra skrifvelser*, hvilka i allmänna lifvet vanligen förekomma, samt *Tabeller* med jemförelser mellan gamla och nya mynt-, mått- och vigtsorter samt de förnämsta utländska mynt-, mått- och vigtsorternas förhållande till de svenska; jemte *Bihang*, innehållande alfabetisk *förteckning öfver 3,400 i svenska språket förekommande utländska ord*, häftad 1 Rdr, bunden 1: 25.

Den tillförlitlige Bokföraren,

eller grundlig anvisning att på egen hand lätt, snabbt och praktiskt lära sig **det enkla och dubbla Bokhålleriet** i alla dess delar af *Carl Courtin*. Öfversättning och bearbetning från 13:de upplagan af *Karl Smedman*, af Stockholms Handelsförening godkänd lärare i Bokhålleri. **Sjunde svenska upplagan,** 75 öre.

☛ En oumbärlig hjelpreda för affärsmän i allmänhet och i synnerhet för unga män, som med lust och ifver vilja egna sig åt handelsyrket. I en recension om detta arbete yttras bland annat: «Detta arbete bör med skäl tillvinna sig en förtjent uppmärksamhet. Det framställer såväl enkla som dubbla bokhålleriet på ett klart och lättfattligt sätt. Den omständigheten att omarbetningen blifvit gjord af en person som eger theoretisk insigt och praktisk skicklighet i den merkantila branchen bör vara en säker borgen för dess ändamålsenlighet och praktiska nytta.»

Handbok för Resande i Sverige.

Af **C. M. Rosenberg,** 2: 50.

☛ Denna resehandbok utmärker sig fördelaktigt genom enkelhet och klarhet i uppställningen, pålitlighet och precition i uppgifterna samt sammanträngdhet och korthet. Författarens ställning som biblioteks-tjensteman har satt honom i tillfälle att samla uppgifter i betydlig myckenhet, äfvensom att sikta sådana, hvilka väl behöfts, men ännu icke varit underkastad dylik behandling. Boken är icke illustrerad — «ju mindre ressaker, dess mera komfort», säga engelsmännen, — och så mycket vi annars älska illustrationer i böcker, kunna vi knappt inse gagnet af dem för den, som, såsom den resande, just har till uppgift att se sakerna **in natura,** i original och icke i mer eller mindre prydliga vignetter.» (Post o Inr. Tidn.)

☛ Handbok för Resande i Sverige af C. M. Rosenberg är ett arbete, som kan sägas ganska tillfredsställande fylla «ett länge kändt behof». Uppställningen är hufvudsakligen densamma, som i de bästa och mest anlitade utländska resehandböcker. Efter en inledning, som bland mycket annat af vigt redogör för sättet att resa i Sverige, börjar den egentliga resehandboken med en ganska vidlyftig beskrifning öfver Stockholm, hvarefter följa redogörelser för ångbåts-, jernvägs- och diligenslinierna, uppgifter om förbindelserna med Norge och utlandet, samt redogörelse för brunns- och badinrättningar. (Aftonbladet).

Reskarta öfver Sverige,

efter sednaste officiela uppgifter sammandragen af T. A. von Mentzer.

☛ Denna karta, hvilken är särdeles tydlig och väl graverad och hvaraf redan 7:de upplagan är tryckt, upptager Jernvägs- och Telegrafstationer, samt derjemte alla Postkontor, Gästgifvaregårdar, Bruk, större egendomar m m.

☛ Kartan är en nödvändighetsartikel på kontor och dylika ställen der man ofta kan behöfva de upplysningar densamme erbjuder. Kartan är omgifven af en ram, upptagande riksvapnet, svea och göta rikes vapen, länsvapen (24) samt 64 städers, tillsammans 91 vapen, hvarigenom kartan äfven utgör en vacker väggprydnad. Pris 2: 50, kartonerad 3 Rdr på väf 4 Rdr.

Handbok i Husmedicinen,

eller anvisning för igenkännandet och den enklaste behandlingen af inre och yttre sjukdomar, jemte en kort Sundhetslära och vägledning för de vanliga medikamenternas rätta bruk; utgifven till tjenst för dem, som icke genast kunna tillkalla läkarehjelp, och i synnerhet för aflägse hushåll på landet; af A. TIMOL. WISTRAND, Med. D:r och Provincial-läkare. *Femte upplagan, genomsedd samt med ändringar och tillägg försedd af Dr A. Hilarion Wistrand.* Häftad 2: 25, bunden 2: 75, halffranskt band 3 Rdr.

Margaretha Nylanders Kokbok för husmödrar,

tolfte upplagan, med en afbildning af en oxe, utvisande de olika köttpartierna af detta djur, häftad 2: 25; bunden 2: 75.

Denna upplaga innehåller beskrifningar på 1,272 anrättningar. Alla nya rön som gjort sig gällande inom kokkonsten äro här angifna, dels ur nyaste franska och engelska kokböcker, dels, välvilligt meddelade af ett i kokkonsten utmärkt skickligt fruntimmer, som under flera år konditionerat i ministerhus och numera bosatt i hufvudstaden såsom kokfru, samt biträder vid större middagar och supéer. Äfven tillåta vi oss omnämna att samma hand som redigeradt flera upplagor af Gustafva Björklunds kokbok, ombesörjt redaktionen af Margaretha Nylanders, under sträfvan af ökad klarhet i framställningssättet och systematisk ordning i det hela.

Grefven af Monte Cristo.

Af *Alex. Dumas*, 6 Rdr.

Uti detta arbete samlas som i en brännpunkt alla strålarne af förf:s talang; denna roman är hans fantasis förtrollade slott, och man skall med intresse läsa den som en den märkligaste inlaga i den mänskliga inbillningskraftens historia, ja rent af kunna studera den för den åskådliggörande energien deri. Också lästes den, då den var en nyhet med fullkomlig passion öfver allt; likväl icke för att sedermera glömmas, utan för att ständigt vidga sin krets af läsare och från salongerna och förmaken vandra vidare till verkstäderna och de anspråkslösa hemmen på landet.

Bref från en vandrande sjöman,

tredje upplagan, 2: 25.

«Dessa bref af den bekante resenären och skriftställaren Carl Aug. Gosselman erbjuda åt en yngre generation, som icke förut tagit kännedom om dem, en intressant och sädeles roande lektyr.» (Dagens Nyheter.)

Rosa Arntson

af *Turdus Merula*, 1: 50.

«Boken skildrar «en ung flickas historia», hvars gryende tyckte för en barndomsvän uppoffras af en korttänkt om ock välmenande mor. Boken innehåller en del skildringar af Norrlands natur och Norrländska seder.» (Post- o. Inr. Tidn.)

Konung Richard Lejonhjertas resor och äfventyr.

En berättelse ur korstågens tidehvarf af W. ANTHONY, 50 öre.

«En något romantiserad, men i hufvuddragen trogen framställning af den beryktade hjeltens historia' sådan han genom sägnernas flor framstår för efterverlden. Berättelsen är hållen i ledig stil.» (Dagbladet.)

700 Svenska Sångstycken

af Axel Ivar Ståhl, 1: 50 och 1: 75.

Paul de Kocks Romaner

i Svensk öfversättning.

Elfva volymer af dessa anmälas till subskription. Den elfte lemnas gratis till dem, som uttagit de föregående 10 delarne. Särskildta delar säljas äfven.

De hittills utgifna äro: Det lilla Stadsbudet 1: 25. — Bror Jaques 2: 50. — En Pariserbarberare 2: 50. — Damen med de tre snörlifven 1: 25. — Mamsellen i Vindskammaren 2: 75 — Vinbärsklasen 1: 50. — Georgette 1: 75. — Bulevardens barn 1: 50. — En stråtröfvares afkomma 1: 50. — Zizine 2: 25.

För att söka i någon mån häfva den temligen förvända föreställning, som en del af den svenska publiken tyckes göra sig om egentliga arten af och syftningen med Paul de Kocks författareskap, tillåta vi oss att på grund af några personers utlåtande, hvilka gjort sig kända för kritisk blick och sundt omdöme här yttra följande:

Man kan läsa en hel mängd af nämnde författares romaner utan att deri påträffa något, som ger grundad anledning till det antagandet, att han enkom och förnämligast skulle haft för afsigt dels att genom osedliga målningar reta till sinlighet, dels att hos de lägre klasserna sätta skrattmusklerna i liflig rörelse. För öfrigt är det icke på långt när i alla hans arbeten som några obsceniteter förekomma; hvarföre en god del deraf kunna saklöst läsas äfven af fruntimmer, helst det torde få anses för stor skada, om de, för några få anstötliga ställens skull (hvilka de ju kunna hoppa öfver) skulle gå miste om allt det värderika, som dessa romaner i öfrigt innehåller. Äfven torde böra påpekas — hvad troligen knappast någon skulle ana — att man i Paul de Kocks arbeten rätt ofta får göra bekantskap med de ädlaste karaktärer, de renaste, vackraste och mest uppoffrande handlingar, ja! för dem, som mer tycka om att gråta än skratta saknas deri ej heller många djupt tragiska katastrofer. Såsom en särskild rekommendation för oftanämnda romaner torde i sin mån den förvånande notisen få gälla, att Påfven Gregorius XVI ej försmådde eller blygdes för, att uti sitt bibliotek i vatikanen, i praktfulla band, förvara hela den dittills utkomna samlingen af Paul de Kocks arbeten (hvilka för öfrigt i millionstal exemplar äro spridda i de flesta af Europas länder) och att han, då han samtalade med någon af denne författares landsmän, aldrig försummade att med vänligt intresse efterfråga «sin kære Paul de Kocks» helsotillstånd m. m. Slutligen må anmärkas, det man nästan kan taga för afgjort, att stoffet till dessa romaner är med något enda undantag, hemtadt ur verkligheten, så att författarens åtgörande till största delen blott består deri, att han förer de agerande fram på scenen, der han låter dem fritt tala och handla; hvarföre ock framställningarne få en naturlighet, som med skäl må kallas oöfverträfflig.

Historiska Romaner

af

B. S. Ingemann.

1. Waldemar Seier.
2. Erik Menveds barndom.
3. Konung Erik och de fredlöse.
4. Prins Otto af Danmark.

Ingemann är en af de få romanförfattare, hvilka, såsom Walter Scott och Washington Irving, skrifvit för alla tider, för alla folkklasser och alla åldrar: han är Danmarks, ja den skandinaviska stammens Walter Scott. Hans arbeten hafva ej blott i Danmark, utan äfven i Norge, blifvit en af sockenboksamlingarnes mest efterfrågade böcker; och att det nordliga Slesvig ännu känner sig vara danskt är till god del dessa arbetens verk, de, «kungaböckerna», som allmogen kalla dem, hafva varit ett andligt Dannevirke mot inkräktarne, hvilket visat sig starkare än det Dannevirke, som Danmark förlorat. Sådant betyder mera än att bestå inför den literära kritiken. Man kan så till vida säga, att Ingemann ej blott skrifvit historia, utan äfven «gjort historia», för att begagna ett uttryck af Geijer. Äfven för oss har Ingemann blifvit kär och 2 upplagor af hans historiska romaner i svensk drägt, som alldeles gått ut, vittna att han haft talrika läsare äfven i Sverige. Något rent, fläckfritt, oskuldsfullt sväfvar ock öfver allt hvad han diktat; och ingen romanförfattare finnes, som vi med större trygghet kunna lemna åt våra barn än Ingemann. Ett bevis derpå är, att hans arbeten i flera flickpensioner begagnas såsom text vid deklamationsöfningarne. Slutligen vilja vi bekantgöra ett egendomligt exempel af den kärlek, den hänförelse Ingemanns arbeten förmått uppväcka. En af våra finska bröder reste under intrycket af den förtjusning Ingemanns arbeten hos honom framkallat till Danmark, och donerade der, i Ingemanns namn, ett kapital att användas till något välgörande ändamål.

Priset för alla 4 delarne 9 Kronor.

Bundna exemplar à 12 Kronor finnas i bokhandeln.

Barndomsvännerna,

(Landsbybörnene),

Roman

af

B. S. Ingemann.

Häftad 3 Kronor; bunden 3: 80.

Med detta arbete äro Ingemanns alla prosaiska arbeten öfversatta på svenska språket.

Noveller

af

B. S. Ingemann,

4 delar, innehållande 42 särskilda berättelser à 2: 50 för hvarje del.

Ingemanns Noveller höra väl till ett litteraturslag, som icke längre är modernt; «till andra toner ha vi sedan lyssnat», och romantiken är en sångarskola, som, äfven den, blifvit strängt bedömd: Men ännu finnas hos oss de, för hvilka den tid hägrar i ett ljuft poetiskt skimmer, då Novalis lågade för «romantikens blåa blomma», då Tieck berättade den blonde Eckberts saga och besjöng Kejsar Octavianus, Achim von Arnim diktade sina underfulla sagor och han och Clemens Brentano samlade de sköna folkdikter, af hvilka så många skalder lärt hvad poesi vill säga, det var under denna tid som hos oss Atterbom, förberedde **Poetisk kalender.** Hedborn lät sin skära lyra först klinga och en djup vårstämning förnams i nästan alla litteraturer. Den blide skalden från Sorö tillhör äfven denna vitterhetsperiod, hvars stora förtjenster och hvars fel han delar: i hans noveller kunna ännu de äldre repetera sina intryck från denna tid, och de yngre, hvilkas sinnen ha något med romantiken befryndadt, hos en af dess älskvärdaste och ädlaste representanter göra hennes bekantskap, under det dessa dikter för andra åtminstone ega litterär-historiskt värde. Förläggaren, som trott, att af den välvilja, som i så ymnigt mått fallit Ingemanns romaner till del i vårt land, något kunde komma på novellernas lott, har låtit öfversätta dem till, om man så vill, ett supplement åt romanerna, hvilket för vännerna af skaldens sångmö i alla händelser måste blifva ett bidrag till hans vittra karakteristik och äfven för sig sjelft eger mycket af värde. Hvad än må anmärkas mot öfversättningar från danskan: faktiskt är att derigenom böcker spridas och blifva lästa, som eljest undgått mångas uppmärksamhet.

«Samma blida och rena ande, som, jemte lefvande åskådlighet i skildringarna, gifva åt Ingemanns i hela den skandinaviska norden välbekanta historiska romaner ett så stort värde, påträffas ock i hans noveller. De uppjaga visserligen stundom nog mycket fantasien, men de befläcka henne aldrig, någonting som icke kan sägas om en stor del af den nyaste litteraturens berömdaste verk. Bland novellerna i den nu utgifna delen, påträffas den berömda berättelsen «De underjordiska, ett Bornholmskt äfventyr», som anses innebära första uppslaget till Ingemanns historiskt-romantiska skaldeskap. För alla dem som förut ega Ingemanns historiska romaner på svenska, blifva säkert ock hans noveller välkomna.» (Post- och Inr. Tidn.):

Bundna ex. à 13 Kronor finnas äfven.